JOANNIS

GARSIÆ

A SAAVEDRA GALLECI J.C.

OPERA JURIDICA

Duobus Tomis Comprehenſa.

JOANNIS

GARSIÆ

A SAAVEDRA GALLECI J.C.

HISPANI, IN SENATU PINTIANO OLIM,
in cauſis invictiſſimi Regis Philippi II., & ejus Fiſci Regii
Advocati & Defenſoris.

TRACTATUS
DE HISPANORUM
NOBILITATE ET EXEMPTIONE;

Sive ad Pragmaticam Cordubenſem, quæ eſt l. 8. tit. 11. lib. 2. novæ Recopilationis.

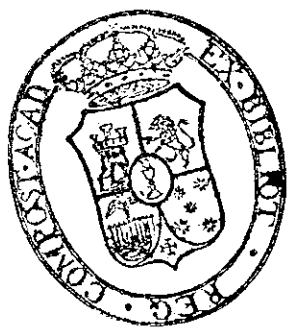
IN ULTIMA EDITIONE MADRITI EDITA,
A mendis quibus priores ſcatebant repurgatus, additus, & majori cura illuſtratus per D. JOANNEM GARSIAM A SAAVEDRA Authoris filium, utriuſque Juris Profeſſorem, & in Civitate Guadalaxara Regium Prætorem.

EDITIO NOVA ACCURATIOR ET EMENDATIOR.

COLLONIÆ,
Sumptibus SOCIETATIS.

M. DCC. XXXVII.

EX·BIBLIOT·REG·CONSTANT

VITA

DN. JOANNIS GARSIÆ, J. C. HISPANI,

Ex Bibliotheca Hiſpana NICOLAI ANTONII excerpta.

JOANNES GARSIAS DE SAAVEDRA, gente atque etiam nomine *Gallæcus*, Tudenſis, Jus Civile olim Salmanticæ ab optimis Præceptoribus *Emmanuale Coſta* & *Aria Pinelo* Luſitanis, atque *Antonio Padilla* Meneſio famigeratiſſimis prudentiæ Juris Profeſſoribus excepit. In Prætorio dein provinciæ ſuæ, móxque Matriti in regia Curia, Caſtellæque Senatu ampliſſimo Relatorem, ut vocant, ſive Recitatorem cauſarum exercuit. Quo tempore *de Expenſis & Meliorationibus* commentatus eſt. Tandem eum fructum ante acti laboris, & dignio-rum, quàm ut in munus non multùm liberale impenderentur, ſtudiorum percepit, ut Fiſci Patronus ad Pincianos iret, vir multâ doctrinâ, forenſique exercitatione, majoribus quoque honoribus aptus. Duo ejus libri extant docti planè atque elegantes.

De Expenſis & Meliorationibus. Compluti Apud Andream Sancium, anno 1578. fol. Antverpiæ 1614. Marpurgique in Germania eodem ann. 4°. Amſt. 1655. 8°. Lugduni 1671. 4°.

De Hiſpanorum Nobilitate & Exemptione &c. At hunc licèt abſolverit, regiúmque editioni prævium diploma circa annum 1587. impetraverit, cùm Fiſcalem ageret Pinciæ Advocatum, nonniſi poſt decem integros annos à calumniis vindicatum *Joannes* Authoris jam defuncti filius, atque idem Prætor Guadalaxarenſis, à ſe etiam locupletatum foras emiſit Compluti anno 1597. folio.

Item Tractatus breviores quatuor,

De Donatione remuneratoria.
De Tacito Fideicommiſſo.
De Hypotheca poſt contractum vivente, aut moriente reſciſſo contractu.
De conjugali acquæſtu: qui omnes ſimul prodierunt.

Præter hæc

Apologiam de ſucceſſione regni Portugalliæ, ſe ſcripſiſſe annotat ipſe in Tractatu *De Expenſis* Cap. XVI. num. 29.

INDEX LEGUM,

QUÆ PARTICULARI ALIQUA INTERPRETATIONE in hoc Opere explicantur.

Ex Pandectarum libris.

L. 1. de conſtitut. princip. *in inſcriptio. num.* 6.
L. 1. de edendo, *gloſ.* 4. *n.* 5.
L. per ſervum, §. 1. de uſu & habitatione, *gloſ.* 5. *n.* 3.
L. illud, de minorib. *gloſ.* 6. §. 1. *n.* 9.
L. auxilium, de minorib. *gloſ.* 6. §. 1. *n.* 23.
L. ſi ex cauſa, de minorib. *gl.* 6. §. 1. *n.* 40.
L. minor, la 9. de minor. *gl.* 6. §. 1. *n.* 29.
L. quod ſi minor, §. Scevola, de minoribus, *gloſ.* 6. §. 1. *n.* 39.
L. in cauſæ, la 2. de minor. *gl.* 6. §. 2. *n.* 3.
L. fin. de exercitatoria, *gl.* 2. *n.* 17. *&* 18.
L. ſi fundus, §. ſi pluris, de pignorib. *gl.* 21. *n.* 74.
L. qui teſtamentum, de probationib. *gl.* 2. *n.* 17. & 18.
L. circa, de probationib. *gl.* 11. *n.* 69. *& gl.* 11. §. 1. *n.* 11.
L. ſi arbiter, de probat. *gl.* 18. §. 1. *n.* 15.
L. ab omnibus, §. ſi à Titio, de legat. 1. *gloſ.* 22. *n.* 3.
L. qui ſolidum, §. prædium, de legat. 1. *gl.* 1. §. 1. *à n.* 24. *cum ſeqq. late.*
L. codicillis, §. inſtitutio, de legat. 2. *gl.* 1. §. 1. *à n.* 24. *cum ſeqq.*
L. ſervos, de legat. 3. *gloſ.* 1. *n.* 39.
L. pater filium, §. fundum Titianum, & §. Julius Agrippa, de legat. 3. *late*, *gl.* 1. §. 1. *à n.* 24.
L. cum quis, §. Titia, de legat. 3. *gl.* 2. *n.* 17. *&* 18.
L. ſeruo invito, §. cum prætor, ad Trebellian. *gl.* 21. *n.* 45.
L. 2. de obſequiis patr. præſt. *gl.* 10. *n.* 7.
L. ſi finita, §. ſi forte, de damno infecto, *gloſ.* 6. §. 1. *n.* 29.
L. 2. §. idem labeo, de aqua pub. arcen. *gl.* 18. §. 1. *n.* 7. *&* 15.
L. cum fundum, §. fin. de vi, & vi arma. *gl.* 11. *n.* 10. *&* 11.
L. 1. §. 1. quorum bonorum, *gl.* 11. *n.* 7. *&* 77.
L. interdum, ff. de publ. jud. *gl.* 11. *n.* 11.
L. Imperatores, de re judic. *gl.* 6. §. 2. *n.* 4. *&* 5.
L. penultima, de colluſione detegen. *gl.* 6. §. 2. *n.* 26.
L. ſi contendat, de fid. juſſ. *gl.* 48. *n.* 12.
L. ſi eum hominem, de fidejuſſoribus, *gl.* 3. *n.* 28.
L. vacantia, de jure fiſci, *gl.* 3. *n.* 28.
L. non puto, de jure fiſci, *gl.* 1. §. 2. *n.* 18. *& latius*, *gloſ.* 25. *n.* 9.
L. 1. §. fin. de jure immun. *gl.* 1. §. 1. *n.* 35.
L. 1. §. perſonis, de jure immunit. *gl.* 1. §. 1. *n.* 28.
L. ſemper, §. immunitati, de jure immunit. *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 25.
L. 3. ff. de interdict. & relegat. explicat, & concordat cum l. divo Marco, de quæſt. *gloſ.* 6.

Ex Codice Juſtiniano.

L. 2. ubi cauſæ dominicæ, & fiſcales, *gl.* 3. *n.* 5.
L. ſi crimen, de ordine cognitio. *gl.* 1. *n.* 42.
L. 1. de ordine cognitio. *gl.* 1. *n.* 21.
L. 1. de ordine jud. *gl.* 1. *n.* 20.
L. una, de ſentent. adverſus fiſcum datis retractan. *gl.* 6. §. 2. *n.* 14.
L. fin. de his qui veniam ætatis impetr. *gl.* 21. *n.* 30.
L. 2. de filio famil. minore, *gl.* 6. §. 1. *n.* 2.
L. 2. ſi adverſus ſolutio, *gl.* 6. §. 1. *n.* 9.
L. fin. in quibus cauſ. reſtitutio non eſt neceſ. *gl.* 6. §. 1. *n.* 12.
L. fin. de temporib. in integ. reſtitut. *gl.* 6. §. 2. *n.* 15.
L. fin. ſi major factus alienatio. ratam habuer. *gl.* 17. *n.* 48.
L. 1. ſi major factus alienatio. ratam habuer. *gl.* 6. §. 1. *n.* 6.
L. cogi, de petitione hæred. *gl.* 2. §. 1. *n.* 17.
L. nimis grave, de teſtibus, *gl.* 2. §. 1. *n.* 17.
L. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, de teſtamentis, *gl.* 21. *n.* 29.
L. 2. de reſcind. vend. *gl.* 9. §. 1. *n.* 46.
L. fin. de repud. hæred. *gl.* 6. §. 1. *n.* 41.
L. fin. C. de codicillis, *gloſ.* 11. *n.* 11.
L. divo Marco, de quæſt. concord. cum l. 3. de interd. & releg. *gloſ.* 6.
L. nihil, de uſucapio. pro hær. *gl.* 12. *n.* 22.
L. diffamari de ingenuis manum. *gl.* 47. *n.* 8. *& gl.* 48. *n.* 12.
L. quiſquis, quorum appellatio non recip. *gl.* 1. §. 1. *n.* 5.
L. quoniam Alexandrum, de adulteriis, *gl.* 1. *n.* 42.
L. fin. de cenſib. *gl.* 6. *n.* 11.
L. qui gravatos, de cenſib. *gl.* 5. *n.* 15.
L. 1. & l. 2. de his qui ſponte munera publi. ſubeunt, *gl.* 6. *n.* 32.

Authen.

Index Legum.

Authen. idem eſt de Neſtorianis, de hæreticis, *gloſ.* 6. §. 1. *n.* 46.

Ex Codice Theodoſiano.

L. 1. de offic. judic. omni, *gl.* 48. §. 2. *n.* 4.

Ex authenticis deciſionibus.

Auth. de ſanctiſ. epiſ. §. ſed hoc præſenti, collatione 8. *gl.* 21. *n.* 59.
Auth. quibus modis naturales efficiantur ſui, verſ. ſi quis ergo, *gl.* 20. *n.* 13.

Ex feudorum libris.

Cap. 1. de eo qui ſibi & hæred. ſuis maſculis, *in diviſione*, *n.* 31.

Ex legibus duodecim Tabularum.

Lex de maritandis ordinibus, *gloſ.* 35.
Lex quina vicennaria refertur, & explicatur, *gloſ.* 21. *n.* 31.

Ex inſtitutionibus Juſtiniani.

§. quod principi, de jur. nat. gen. & civili, *in inſcrip. n.* 6.

Sequuntur jura Pontificia.

Ex epiſtolis Decretalibus.

Cap. coram, de electione, *gloſ.* 3. *n.* 20.
C. cum veniſſent de judicis, *gloſ.* 1. §. 2. *n.* 1.
C. fin. de judiciis, *gl.* 1. §. 2. *n.* 11.
C. tuam, de ordine cognitio. *gl.* 1. *n.* 27.
C. 1. de reſtit. ſpoliat. *gl.* 11. *n.* 17. *&* 71.
C. ex conqueſtione, *eod. gl.* 11. *n.* 43.
C. Paſtoralis, de cauſa poſſ. & propriet. *gl.* 11. *n.* 10. *&* 11.
C. quoniam ſequenter, ut lite non conteſtata, *gl.* 48. *per totam*, *& ibi n.* 21.
C. licet ex quadam, de teſt. *gl.* 18. §. 1. *n.* 3.
C. ſignificavit, de teſtib. *gl.* 48. *per totam.*
C. ſolitæ, de majorit. & obed. *gl.* 9. *n.* 9.
C. ſuſcitata, de in integrum reſt. *gloſ.* 6. §. 2. *n.* 21.
C. ad noſtram, de rebus Eccleſ. *gloſ.* 6. §. 2. *n.* 47.
C. cauſam, qui fil. ſint legit. *gl.* 1. *n.* 27.
C. per venerabilem, qui fil. ſint legit. *gl.* 9. *n.* 17. 53. *ad finem*, *gl.* 21. *n.* 45.
C. pervenit, de ſentent. excom. *gl.* 9. *n.* 4. *&* *n.* 40.
C. pervenit, de appellatio. *gloſ.* 9. *n.* 4. *&* *n.* 40.
C. nuper, de ſent. excomm. *gl.* 9. *n.* 37.

Ex ſexto libro epiſtolarum Decretalium.

Cap. quamquam, de cenſibus, *gl.* 9. *n.* 13.
Cap. cum perſonæ, de privileg. *gl.* 8. *n.* 7.

Ex Clementinis deciſionibus.

Clemen. 1. de cauſa poſſeſſ. & propriet. *gl.* 1. §. 2. *n.* 21. *&* *gloſ.* 11. *n.* 16.
Clem. 1. de probationibus, *gl.* 2. *n.* 21.

Ex extravagantibus deciſionibus.

Extravag. unam ſanctam de majorit. & obedien. *gl.* 9. *n.* 53. *verſ. ſecunda concluſio, & infra.*
Extravag. meruit, de cenſib. *gloſ.* 9. *n.* 53. *verſ. ſecunda concluſio, & infra.*
Extravag. deciſio Pii Secundi refertur, & declaratur, *gl.* 9. *n.* 42.

Ex legibus noſtris Partitarum.

L. 4. tit. 1. p. 1. *in inſcriptione*, *n.* 4.
L. 5. tit. 15. p. 2. *gl.* 1. §. 1. *n.* 20.
L. 2. tit. 21. part. 2. *gl.* 12. *n.* 3. *&* *gloſ.* 18. §. 1. *n.* 4.
L. 4. tit. 26. part. 2. *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 8.
L. 8. tit. 31. part. 2. *gloſ.* 35. *n.* 4. *&* 5.
L. 2. tit. 16. part. 3. *gloſ.* 48. *n.* 21.
L. 39. tit. 16. part. 3. *gloſ.* 46. *per totam.*
L. 35. tit. 16. part. 3. *gl.* 48. §. 1. *n.* 5. *&* 6.
L. 29. tit. 16. part. 3. *gloſ.* 18. §. 1. *n.* 15.
L. 43. & 42. tit. 18. p. 3. *gloſ.* 6. *n.* 38.
L. 10. tit. 18. part. 3. *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 8.
L. 34. tit. 18. part. 3. *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 8.
L. 42. tit. 18. p. 3. *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 8. *&* *n.* 79. *&* *gl.* 6. *n.* 41. *&* 38.
L. 43. tit. 18. part. 3. *gloſ.* 6. *n.* 41. *&* 38.
L. 19. tit. 22. p. 3. *gloſ.* 6. §. 2. *n.* 16.
L. fin. tit. 19. part. 4. *gloſ.* 1. *n.* 36.
L. 2. tit. 23. part. 4. *gloſ.* 48. §. 1. *n.* 3.
L. 3. tit. 7. part. 5. *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 79.
L. 9. tit. 13. part. 6. *gl.* 20. *n.* 21.
L. fin. tit. 13. part. 6. *gloſ.* 20. *n.* 19.

Ex legibus noſtris Recopilationis.

L. 8. tit. 7. lib. 1. *gloſ.* 35. *n.* 9.
L. 1. tit. 1. lib. 2. *in inſcriptione* *n.* 4.
L. 6. tit. 11. lib. 2. *gl.* 11. *n.* 52. *&* *gl.* 10. *n.* 5.
L. 9. tit. 11. lib. 2. *gl.* 11. *n.* 46. *&* *gloſ.* 6. *n.* 53. *&* *gloſ.* 35. *n.* 50.
L. 13. tit. 11. lib. 2. *gloſ.* 3. *n.* 18. *&* 38.
L. 11. tit. 13. lib. 2. *gloſ.* 3. §. 1. *n.* 30.
L. 3. titul. 13. lib. 2. *gloſ.* 3. *n.* 18.
L. 10. tit. 11. lib. 2. *gloſ.* 2. *n.* 13.

Index Legum.

L.7.tit.11.lib.2. *glos.*12.*n.*7.12. & 14.*gl.*17. *n.* 31.
L.13.tit.11.lib.2.*glos.*45.*n.*1.
L.20.tit.11.lib.2. *glos.*21.*n.*32.
L.10.tit.1. lib.3. *glos.*1. *n.*27. *ad fin.*
L.12.tit.5.lib.3. *glos.*35.
L.14.tit.6. lib.3. *in inscrip. n.*12.
L.1.tit.13.lib.3. *glos.*1.§.2. *n.*17.
L.5.tit.6.lib.4. *glos.*46.*n.*2.
L.3.tit.8.lib.4. *glos.*6.§.1.*n.*53.
L.5.tit.8.lib.4. *glos.*6.§.1.*n.*53.
L.4.tit.9.lib.4. *glos.*46.*n.*2.
L.5.tit.9.lib.4. *glos.*46.*n.*2.
L.3.tit.10.lib.4. *glos.*6.§.1.*n.*21.
L.10.tit.17.lib.4. *glos.*23. *n.*1.
L.4.tit.17.lib.4. *glos.*47.*n.*78.
L.1.tit.7.lib.5. *glos.*12.*n.*8.
L.9.tit.7.lib.5. *glos.*6.§.1.*n.*54.
L.2.tit.8.lib.5. *glos.*3.*n.*28.
L.9.tit.8.lib.5. *glos.*20.*n.*28. *& seqq.*
L.4.tit.10.lib.5. *glos.*2.*n.*24.
L.17.tit.10.lib.5. *glos.*2.*n.*24.
L.8.tit.11.lib.5. *glos.*6.§.1.*n.*20.
L.8.tit.15.lib.5. *glos.*8.*n.*14.
L.4.tit.1.lib.6. *glos.*1.§.1.*n.*55.
L.5.tit.1.lib.6. *glos.*1.§.1.*n.*55.
L.1.tit.1.lib.6. *glos.*1.§.1.*n.*57.
L.3.tit.1.lib.6. *glos.*1.§.1.*n.*57.
L.7.tit.2.lib.6. *glos.*1.§.1.*n.*59.
L.2.tit.14.lib.6. *glos.*35.*n.*55.
L.25.tit.14.lib.6. *glos.*2.*n.*13.
L.2.tit.1.lib.7. *glos.*3.§.2.*n.*1.
L.8.tit.1.lib.7. *in inscrip. n.*13.
L.5.tit.4.lib.8. & 31. *n.* 4.
L.37.tit.13.lib.8. *glos.*2.*n.*13.

En las ordenanças de Valladolid.

Ordinatio Chancellariæ Vallesoletanæ lib. 2. tit.71. *glos.*3.*n.*42.

En el fuero de Vizcaya.

L.16. *glos.*7. *n.*26.

PRAG-

D. D.

JOAN. GARSIÆ
J. C. GALLECI,
TRACTATUS
DE HISPANORUM
NOBILITATE, ET EXEMPTIONE.

PRAGMATICA CORDUBENSIS.

Fernandus & Eliſabeth, Reges Hiſpaniæ, Cordubæ, Anno milleſimo quadrageſimo nonageſimo ſecundo, Maii trigeſima die.

POR que ſomos informados, que los lugares tenientes de los Alcaldes de hijosdalgo, y Notarios de las Provincias que haſta aqui han ſido, eſpecialmente deſde mediado el mes de Setiembre del año que paſsò, de mil y quatrocientos y ſeſenta y quatro años, haſta aora, que han conocido de los pleitos y cauſas de hidalguias, que ante ellos han venido y pendido, entre nueſtro Procurador Fiſcal, y cada un Concejo, que han litigado de la una parte, y el que ſe dezia hijodalgo de la otra, han dado muchas ſentencias en que han pronunciado, que al que ſe dezia que eſtava en poſſeſſion de hijodalgo, le han mandado guardar la poſſeſſion en que eſtava de hijodalgo, para que no fueſſe empadronado, ni prendado, ni pechaſſe, ni contribuyeſſe en los pechos Reales, ni Concejales, ni en las otras contribuciones, en que los hijosdalgo no ſon tenudos de pechar ni contribuir, reſervando ſu derecho a ſaluo, en quanto a la propiedad al nueſtro Procurador Fiſcal, y al Concejo con quien litigava el que ſe dezia hijodalgo, en lo qual dizque nos avemos recebido mucho deſervicio y diminucion, en los pechos y derechos a nos devidos, y los dichos Concejos que anſi han litigado, han recebido mucho agravio y daño, y ſe quexan nueſtro Procurador y Fiſcal, y los Procuradores de los dichos Concejos, diziendo, que comunmente eſtos que litigan ſobre ſus hidalguias ſon actores, a quien incumbe provar ſus demandas, las quales ellos intentan, trayendo en ellas la propiedad y poſſeſſion de ſu hidalguia, è la exempcion è inmunidad, que por virtud della pretenden aver, y como ellos ſon tenudos de prouar de tiempo inmemorial, o alomenos de padre y abuelo, y del que contiende, o ſino ay memoria de aver conocido a ſu padre, o a ſu abuelo, han de provar de oidas y fama publica de la hidalguia y exempcion dellos, pues el derecho reſiſte a ſu poſſeſſion, y que nos tenemos fundada nueſtra intencion, contra quien no provare la tal exemp-

cion y immunidad, y de que eſtos actores ven que no pueden provar ſu demanda en poſſeſſion y
14propiedad, como la intentaron, dizque ſuſpenden el peritorio, conviene a ſaber, el negocio de la
propiedad, y piden que ſolamente ſe conozca del poſſeſſorio, y que luego los dichos juezes admi-
ten eſte pedimiento en qualquier parte del pleito que ſe haga, y ſo eſte color, y ſocolor de una
Pragmatica que el Rey don Juan nueſtro biſabuelo hizo en Leon, que es la ley ſeptima ſupra pro-
xima, dizque interpretando la dicha ley ſiniestra y injuſtamente, y en menoſcabo y detrimento de
los pechos y derechos a nos devidos, y en agravio y daño de los dichos Concejos, quando hallan
15poſſeſſion provada de los veinte anos, quier ſea de ſu padre ſolamente, o de ſu abuelo, luego
pronuncian los dichos Alcaldes y Notarios de las Provincias ſobre el poſſeſſorio, mandando guar-
16dar al que ſe dize hijodalgo, la poſſeſſion de hidalguia: no mirando que del dicho ano de ſe-
ſenta y quatro acà, huvo en eſtos Reynos grandes eſcandalos y turbaciones, y menguamento de
juſticia, y que qualquiera que tenia en el lugar, o en ſu comarca algun Cavallero Alcaide, o
perſona poderoſa à quien ſe allegava, y tenia caudal para litigar, ſi queria llamarſe hijodalgo,
17luego lo ponia por obra, y el Concejo con quien avia de litigar, y los oficiales del, y los empa-
dronadores y cogedores de los pechos Reales que intentavan de los empadronar y prendar, luego
eran amenazados y amedrentados, y aun heridos dellos, y deshonrados, de manera que al que
ſe dezia hijodalgo, no le oſavan empadronar, ni prendar en los pechos y derramas, y como muy
ligeramente podian y puedan provar eſta poſſeſſion, aunque violenta y viciosa, con eſta tal, diz-
que han alcançado de aver las dichas ſentencias, a las quales dar, dizque ſe inclinan muy fa-
cilmente y preſto los dichos lugartenientes de Alcaldes de los hijosdalgo, y Notarios de la Pro-
vincia, por aver cada uno dellos, de los que ſe dizen hijosdalgo, tres doblas de la banda, que
dizque eſtan en coſtumbre de aver, y anſi miſmo no han mirado, que aunque la dicha pragma-
tica contenga juſticia: pero claramente diſpone, que quando los que contienden eſtan en poſſeſſion
de padre y abuelo por veinte anos, que ſe entiende, quando ſu padre y abuelo vivieron en aquel
miſmo lugar, o en ſu comarca, ſegun la diſpoſicion de otras leyes y pragmaticas de nueſtros
Reynos, y que por ellas ſe devia entender y limitar, y que ſegun la diſpoſicion de aquellas, ſe
requiere que aya provança de todas tres perſonas, conviene a ſaber, del que contiende, y ſu
padre y de ſu abuelo, y que la poſſeſſion deſtos padre y abuelo, ſea de veinte anos, ſiendo to-
18devia el actor tenudo à prouar ſu demanda en lo tocante a ſu perſona. De manera que por todo
junto, aviendo titulo, o adminiculos que baſten, ſegun derecho ha de ſer prouada la poſſeſſion,
19alomenos antiquitas, o de viſta, o de fama publica, tal que con buena ſè ſe pueda preſcrivir la
libertad de los derechos deuidos al Rey, de lo qual no dizque interviene coſa en los mas de los
dichos pleitos, en que los dichos Alcaldes y Notarios han pronunciado, en favor de aquellos que
20ſe dizen eſtar en poſſeſſion de hijosdalgo. Y aun dizque ha acaecido, que el que ſe dezia adul-
terino, o inceſtuoſo, o nacido de otro dañado ayuntamiento, o hijo de tal, que nunca fue legiti-
21mado, y prouando el que contiende la hidalguia de ſu abuelo, y la poſſeſſion por hijodalgo, y
que deſto ha reſultado, que como quiera que el que ſuſpende el petitorio, nos es tenudo de lo
22proſeguir, deſpues que es hecho pronunciamiento ſobre el poſſeſſorio. Pero como los Concejos que-
dan gaſtados, y fatigados de las coſtas y gaſtos que han fecho, en los pleitos que han ſeguido
contra los tales que ſe dizen hijosdalgo, y ven que por las ſentencias que han dado, han pronun-
ciado ſobre la poſſeſſion de la hidalguia, y que pendiente el pleito ſobre la propiedad, aquella
ſentencia les ha de ſer guardada, quedan tan canſados y fatigados de la proſecucion del pleito,
23que deſpues no quieren boluer à intentar y proſeguir la propiedad del, aunque ſaben que tien n
juſticia y verdad en ello. Y eſſo miſmo dizque ha acaecido, que contendiendo el Concejo con ſu
vezino, que ſe dize hijodalgo, ſobre la poſſeſſion ſolamente, o ſobre la poſſeſſion y propiedad de
ſu hidalguia, ante los dichos Alcaldes y Notarios, ſe dà ſentencia por ellos, en favor del que
ſe dize hijodalgo, y el Concejo viendoſe fatigado en las maneras ſuſodichas, o por alguna colu-
ſion que ſe haze, no apela, o ſuplica ſu Procurador de la tal ſentencia, o no proſigue apelan-
do, o ſuplicando, y el que es dado por hijodalgo, ſaca la carta executoria con ſola una ſen-
tencia, y que con eſtas formas que en eſtos negocios ſe han tenido, dizque del dicho tiempo aca,
ſon pronunciados algunos en propiedad, otros muchos en poſſeſſion de hijosdalgo, no lo ſeyendo, y
que como eſtos por diſcurſo de tiempo han hijos y nietos, y otros decendientes, todos eſtos preten-
den gozar de la dicha ſentencia: por manera, que ſi aſſi huvieſſe de paſſar, muy pocos quedarian
pecheros en breue tiempo en nueſtros Reynos, y aſſi no auria quien pagaſſe los dichos nueſtros pechos
y contribuciones Reales y Concejales, ſaluo hombres pobres, y perſonas que no tuuieſſen quien tor-
naſſe por ellos, lo qual dizque redundaria en grave cargo de nueſtras conciencias, y en diminu-
cion y detrimento de los pechos y derechos à nos devidos, y en gran daño de los pecheros nueſtros
ſubditos y naturales, ſobre lo qual todo, nos como Rey y Reyna, y ſeñores naturales, à quien
pertenece proueer y remediar eſto, y mantener en juſticia nueſtros pueblos, mandamos a los del
nueſtro Conſejo que entendieſſen en ello, y vieſſen que forma ſe podria tener para el remedio de
los dichos agrauios. Por manera que à todos fueſſe guardada juſticia, los quales deſpues de

muchas

muchas platicas avidas, nos hizieron relacion de la forma y manera que nos auiamos y deuiamos
mandarlo proueer, la qual oida por nos, y auido nueſtro acuerdo con los Prelados y Cavalleros, 24
y Letrados del nueſtro Conſejo, fue acordado, que nos deviamos mandar proueer en ello, man-
dando da nueſtra carta ſobre la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, y mandamos dar eſta
pragmatica ſanction, la qual queremos y mandamos, que de aqui adelante aya fuerça y vigor
de ley hecha en Cortes y por ella.

PARTE SEGUNDA.

ORdenamos y mandamos, que de aqui adelante, cada y quando que qualquiera que ſe dixere 25
hijodalgo, litigare, quier ſeyendo, o reo, ſobre ſu hidalguia, ante los dichos Alcaldes y No-
tario de la Provincia, o ante los Oidores en el grado que pudieren conocer, y provare enteramente, 26
de ſi ſeyendo caſado, o viviendo ſobre ſi, y de ſu padre y abuelo, en la manera que las leyes y
pragmaticas de nueſtros Reynos lo diſponen, que eſte tal ſea pronunciado, y avido por hijodalgo,
en poſſeſſion y en propiedad. 27

Y otro ſi, ſi alguno dixere que eſtà en poſſeſſion de hijodalgo, y pueſta la demanda en propiedad 28
y poſſeſſion, ſuſpendiere el petitorio en tiempo y en forma devidos, y pidiere que ſolamente ſea pro-
cedido en el poſſeſſorio, que eſte tal ſea tenudo de prouar la poſſeſſion de ſu hidalguia, prouando 29
la exempcion y inmunidad de ſu padre y de ſu abuelo, que todas tres perſonas el ſeyendo caſado,
y viviendo ſobre ſi, y ſu padre y abuelo eſtuvieron pacificamente en reputacion y poſſeſſion de hom-
bres hijosdalgo en los lugares donde vivieron, por veinte años continuos y cumplidos, y que como 30
à tales hijosdalgo los dexavan los Concejos, donde vivian de empadronar, y prendar en los pe- 31
chos Reales y Concejales, y no por otra razon alguna, y que ſe ayuntavan en ſus ayuntamientos 32
con los otros hijosdalgo, en los lugares donde vivian, y que eſte tal ſea mandado por ſentencia 33
amparar en la poſſeſſion, vel quaſi de la hidalguia, y le ſea dada executoria de la ſentencia, o 34
ſentencias que fueren dadas, paſſadas en coſa juzgada, reſervando todavia por la tal ſentencia 35
el derecho de la propiedad, al nueſtro Procurador Fiſcal, y al Concejo donde es vezino aquel por 36
quien es dada la ſentencia. Pero ſi el abuelo huviere ſido tan antiguo, que los teſtigos no lo pu- 37
dieron conocer, que alomenos depongan del de oidas y fama publica, de lo ſuſodicho, y del pa- 38
dre, y del miſmo prueve de cierta ciencia y ſabiduria de los dichos veinte años por deposiciones
baſtantes, ſegun y con los adminiculos y qualidades que lo diſponen los derechos, y las dichas
leyes y pragmaticas de nueſtros Reynos, y que quanto al abuelo, eſta tal deposicion ſea avida
por deposicion baſtante, aſſi para la propiedad, ſi ſobre ella ſe fundare el pleito, como ſobre la 39
poſſeſſion, ſi ſolamente ſe ſiguiere el juizio poſſeſſorio.

Pero ſi eſte que contiende, alegare y prouare poſſeſſion pacifica de ſi, y ſu padre, de los dichos 40
veinte anos, y no concurriere la negligencia del Concejo, de que haze mencion la pragmatica de 41
Leon, que hizo el ſenor Rey don Enrique el Tercero, mandamos que en eſte caſo, el que conten-
diere ſea mandado por ſentencia amparar en ſu poſſeſſion de hidalguia, ſolamente para en el lu-
gar donde viviere, quedando reſervado el derecho de la propiedad; y de otra guiſa ninguno de 42
aqui adelante pueda ſer dado por hijodalgo en poſſeſſion ni en propiedad, ni le ſea dada carta 43
executoria, ni privilegio, y ſi de hecho fuere dado y pronunciado por hijodalgo, mandamos que la
ſentencia, ni el privilegio, ni executoria que dello ſe diere, no vala.

Y en quanto a las ſentencias y cartas executorias, que ſon dadas deſde quinze dias de Setiem- 44
bre, del dicho año de ſeſenta y quatro a eſta parte, en favor de qualeſquiera perſonas, diziendo
que eſtavan en poſſeſſion de hombres hijosdalgo, y fue mandado que gozaſſen de la poſſeſſion de la
hidalguia, de que llevaron cartas executorias y privilegios.

Y otro ſi, en quanto a las que fueron dadas del dicho tiempo acà, por los dichos Alcaldes de
los hijosdalgo, y Notarios de la Provincia, quier en poſſeſſion, o en propiedad, de que no fue ſu-
plicado, o pueſto que fue apelado, o ſuplicado, no ſe ſiguiò la apelacion, o ſuplicacion, y ſe die-
ron cartas executorias de las dichas ſentencias, o de ſolas las ſentencias dadas por los dichos
Alcaldes y Notarios, ſin que interviniеſſen ſentencias de los dichos nueſtros Oidores, en grado de
ſuplicacion, ſobre el negocio principal, es nueſtra merced, y mandamos y ordenamos, que porque
ſe ſepa y examine, ſi fueron con juſticia, y verdaderamente dadas y pronunciadas las dichas ſen-
tencias, que todas y qualeſquiera perſonas, y los hijos y nietos y decendientes, de aquellos en cuyo
favor fueron dadas las dichas ſentencias, deſde el dicho tiempo acà, que pretendieren ſer libres y
exemptos por virtud dellas, o que huvieron las dichas cartas ſolamente, por virtud de una ſen-
tencia dada por los dichos Alcaldes y Notario, que ſean tenudos de parecer, por ſi, ò por ſus
procuradores baſtantes, con las dichas nueſtras cartas executorias, y privilegios originales, ante
los dichos nueſtros Oidores de la nueſtra Audiencia, y ante un nueſtro eſcrivano della, qual qui-
ſiere el que ſe preſentare, deſde el dia que eſta nueſtra carta, o ſu traſlado ſignado, fuere pre-

ſentado en las cabeças de los Arçobiſpados, o Obiſpados, y Merindades, o ſacadas publicamente por ante Eſcrivano, haſta cincuenta dias primeros ſiguientes, a contender con nueſtro Procurador Fiſcal, y con el Procurador del Concejo, donde cada uno dellos viviere, ſobre la propiedad de la dicha hidalguia, o en grado de apelacion, o ſuplicacion, y alli ſe vea y examine la cauſa, y determine el pleito por juſticia, ſin embargo de las primeras ſentencias, que anſi fueron dadas, ſobre la poſſeſſion ſolamente, o ſobre poſſeſſion y propiedad por una ſentencia ſola, dada por los dichos Alcaldes y Notario; y mandamos, que ſi las ſentencias en qualquiera manera deſtas dadas, fueren revocadas por los dichos Oidores, como injuſtamente dadas, que los Alcaldes de los hijosdalgo, y Notario de la Provincia, que llevaron derechos de doblas, de los que pronunciaron por hijosdalgo, que tornen y reſtituyan todo lo que aſſi llevaron a las perſonas que lo dieron a ſus herederos, y que los dichos nueſtro Preſidente y Oidores les compelan a ello.

Otro ſi, que aquel que aſſi ſe preſentare en ſeguimiento de la dicha cauſa de hidalguia, lleve teſtimonio de qualquier de los Eſcrivanos de la dicha nueſtra Audiencia, ante quien ſe preſentare, ſignado de ſu ſigno, y firmado alomenos de dos Oidores, y lo preſente en el Concejo del lugar donde vive, por do parezca, que dentro de los dichos cincuenta dias, deſpues de la notificacion hecha por pregon de la dicha carta, ſe preſentò ante los nueſtros Oidores, para contender ſobre la propiedad de ſu hidalguia, o en grado de apelacion, ſi ſolamente huvo una ſentencia de los dichos Alcaldes y Notario de la Provincia; y ſi dentro del dicho termino no hiziere preſentacion ante los dichos Oidores, y dende en otros veinte dias no le notificare el Concejo del lugar, donde viviere, como dicho es, que dende en adelante peche y pague durante el pleito, no embargante la ſentencia y carta executoria que della tiene, y hecha aſſi la dicha notificacion, dende en adelante proſiga ſu cauſa y pleito, y ante ellos pendiente, aſſi el pleito començado ante ellos, en la manera y tiempo ſuſodichos, que les ſea guardada ſu poſſeſſion y hidalguia, haſta que ſobre la dicha propiedad ſea dada por los dichos nueſtros Oidores ſentencia difinitiva paſſada en coſa juzgada, con tanto que ſe determine la cauſa y pleito por la dicha ſentencia, dentro de un año deſpues que fuere començado; y ſi haſta el dicho termino fuere determinado, que dende en adelante peche y pague, y contribuya, ſin embargo de la dicha ſentencia, haſta que la cauſa y pleito de la propiedad, ſea determinada por los dichos nueſtros Oidores, entre el que ſe dize hijodalgo, y nueſtro Procurador Fiſcal, y el Procurador del Concejo, como dicho es.

Pero ſiendo requerido por el que ſe dize hijodalgo, el Concejo donde vive dentro de los cincuenta dias, no quiſiere contender contra el ſobre la propiedad ante los dichos Oidores, en tal caſo pareciendo eſto por teſtimonio ante los nueſtros Oidores, el dicho nueſtro Procurador Fiſcal, ſolo pueda contender y litigar con el que ſe dize hijodalgo, ſobre la propiedad de la hidalguia, y vala lo que con el ſe hiziere, bien aſſi como ſi fueſſen los dichos autos fechos con el, y con el Procurador del Concejo, y en tal caſo que el Concejo del tal lugar ſea tenudo y obligado de hazerle coſta a los teſtigos, y pagar las otras coſtas y gaſtos, que en la proſecucion deſte pleito hiziere el dicho nueſtro Procurador Fiſcal, para la paga de lo qual los dichos nueſtros Oidores den nueſtras cartas contra los Concejos, luego que fueren pedidas por el nueſtro Procurador Fiſcal.

Y otro ſi, mandamos y ordenamos, que en caſo que qualquiera Concejo que huviere ſido emplazado por nueſtra carta de emplazamiento, librada de los dichos nueſtros Oidores, ſeyendole notificada eſta nueſtra carta, dixere que no quiere, o no entiende ſeguir el pleito contra ſu vezino ſobre la poſſeſſion della, o con el que tiene ſolamente una ſentencia de ſu hidalguia, dada en poſſeſſion y
45 *en propiedad por los dichos Alcaldes y Notario, que eſto no embargante, el dicho nueſtro Procurador Fiſcal proſiga la cauſa, y los dichos nueſtros Oidores ſean tenudos de dar y den para el tal Concejo, otra nueſtra carta de emplazamiento, antes que ſe concluya el pleito, para le ſentenciar en deſinitiva, el qual emplazamiento le haga el que contendiere ſobre ſu hidalguia a ſu coſta; y ſi aſſi emplazado el Concejo quiſiere alegar y moſtrar, como el que contiende es pechero, y no*
46 *deve gozar de la exempcion de la hidalguia, que lo pueda hazer, no embargante que eſtè hecha publicacion de las provanças en la cauſa principal: pero ſi hecho el dicho emplazamiento al Concejo, y atendido el termino de la carta, no quiſiere contender, mandamos que en eſte caſo los dichos nueſtros Oidores vean lo que eſtuviere alegado y provado por el proceſſo ante ellos hecho, y hagan y libren ſobre ello lo que hallaren por juſticia, ſin embargo de las ſentencias primeras, y de las cartas executorias dellas dadas.*

Otro ſi mandamos, à qualquiera, qualeſquiera nueſtros Eſcrivanos del juzgado, de las Alcaldias de los dichos Alcaldes de los hijosdalgo, en la dicha nueſtra Corte y Chancilleria, que luego que por el dicho nueſtro Procurador Fiſcal fueren requeridos, les den y entreguen copia firmada de ſus nombres, de todas las perſonas, que deſde mediado el mes de Setiembre del dicho año de ſeſenta y quatro a eſta parte, ſon dados por hijosdalgo, en poſſeſſion, o en propiedad, por los dichos Alcaldes de los hijosdalgo, y Notario de la Provincia, de que no fue apelado para ante los dichos nueſtros Oidores, o pueſto que ſe interpuſo apelacion ante ellos, por parte del dicho nueſtro Procurador Fiſcal, o de los Concejos que litigaron, no la proſiguieron, para que contra

los

los que no parecieron, ſe haga el proceſſo en la forma ſuſodicha à ſu pedimiento, y por ante los dichos nueſtros Oidores.

Y otro ſi, porque à nos es hecha relacion, que muchos que ſe dizen eſtar en poſſeſſion de hijosdalgo, y no ſon prendados por los Concejos donde viven, ganan de los dichos nueſtros Alcaldes de los hijosdalgo, y Notario de la Provincia, nueſtras cartas de emplazamiento contra los Concejos donde viven, y les hazen gaſtar ſus dineros, en ſeguimiento de los emplazamientos, o hazen los tales emplazamientos, rezelando que los haran pechar, y hazen ſus conciertos con los que goviernan los Concejos, para que no ſe ſiga el emplazamiento, y anſi han mas ligeramente las ſentencias de ſus hidalguias. Por ende mandamos, que de aqui adelante los dichos Alcaldes, no den, ni libren 47 *cartas de emplazamiento, ni Eſcrivano alguno ſe las de a librar contra ningun Concejo, ſobre cauſa de hidalguia, ſobre poſſeſſion, ni ſobre propiedad, ſaluo ſi le huviere ya prendado el Concejo por pecho, al que ſe dize hijodalgo, y que aſſi lo declaran en las cartas de emplazamiento; y ſi de otra guiſa ſe dieren, que no valgan, ni los Concejos ſean obligados à proſeguir los dichos emplazamientos, que con ellos les ſueren hechos.*

Pero ſi el que ſe dixere hijodalgo, dixere que tiene los teſtigos viejos, o que ſe quieren auſentar, 48 *que los pueda hazer tomar* ad perpetuam rei memoriam, *ſegun y como el derecho diſpone.*

Y por eſta nueſtra carta, y pragmatica ſanction, mandamos a los dichos Alcaldes de los hijosdalgo, y ſus lugartenientes, y à los Notarios de las Provincias, y à cada uno dellos, que dſtas dichas cauſas y pleitos que ſe han de tratar, de que de ſuſo ſe haze mencion, no ſe entremetan à conocer, ni conozcan dellas, directe, ni indirecte, canos por la preſente los inhibimos, y avemos por inhibidos del conocimiento y determinacion dellas, lo qual todo, y cada coſa y parte dello, nos dè nueſtro proprio motu y cierta ciencia, mandamos que ſe haga y cumpla aſſi, ſin embargo ni contrario alguno.

No embargante qualeſquiera leyes y pragmaticas y ordenanças, de que de ſuſo ſe haze mencion, y otras qualeſquiera, que contra lo ſuſodicho, o qualquiera parte dello ſon, o ſer puedan en qualquier manera, con las quales, o con cada una dellas, nos de nueſtra ciencia y propio motu, y poderio Real y abſoluto, diſpenſamos y las abrogamos y derogamos; en quanto atañe a lo ſuſodicho, quedando en ſu fuerça y vigor en todo lo otro.

Y otro ſi, mandamos à los dichos nueſtros Oidores, y a los Eſcrivanos de la dicha nueſtra Audiencia, que cada y quando que ouieren de dar las dichas cartas de emplazamiento, o notificaciones, para proceder en las dichas cauſas, en qualquier eſtado que eſten, por virtud deſta nueſtra carta y pragmatica, para los dichos Concejos que ouieren de contender y deven ſer llamados, las den, y libren, y paſſen, encorporando en cada una dellas eſta nueſtra pragmatica, y no en otra manera.

QUID INTERPRETATIONEM Authori ſuaſſerit.

INITIUM.

Notabilia ex initio.

1 *QUID de Nobilitate ſcripſerunt noſtri, & exteri.*
2 *Uniuscujuſque legis unicus eſt ſenſus, & intellectus.*
3 *Lex multipliciter intellecta poteſt allegari ad probabiliorem ſenſum.*
4 *Verbi ambigui prolati à teſtatore, ille ſenſus eſt neceſſarius, qui magis conveniat voluntati teſtatoris.*
5 *Voluntas teſtatoris colligitur ex variis clauſulis teſtamenti.*
6 *Geminatio facta à teſtatore alicujus qualitatis inducit repetitionem perpetuam ejus qualitatis, inde infertur ad qualitatem maſculinitatis repetitam.*
7 *Verbi ambigui prolati à teſtatore ſumitur etiam interpretatio à præambula voluntate viventis.*
8 *Lex multipliciter intellecta non eſt relinquenda ſine ſenſu otioſa.*
9 *Legem dubiam, & multiplicis intellectus non poſſe allegari ad deciſionem cauſarum quomodo ſit intelligendum.*
10 *Veritas ejus ignoratur quod multipliciter intelligitur.*
11 *In jure non eſt quæſtio pro amico.*
12 *Faciens contra legem præceptivam multiplicis ſenſus an peccet.*
13 *Quod non eſt ex fide peccatum eſt.*
14 *Dubitans de conſcientia ſua, proprius eſt malæ fidei quam bonæ.*
15 *Quandiu quis probat aliquam opinionem, non poteſt agere contra eam.*
16 *Propter varietatem Rotæ non licet allegare contra propriam conſcientiam.*
17 *Ignorantia obſcuri juris quatenus excuſet à lata culpa.*
18 *Sententia lata contra jus obſcurum non eſt nulla.*

HÆC Lex Cordubenſis appellata, quia Cordubæ lata eſt anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, Regnantibus glorioſiſſimis Principibus Fernando, & Eliſabet, eſt famoſa in Senatu Pinciano, & Granatenſi, quotidiana interpretatione, varioque, & multiplici ſenſu, & intellectu ſine ſenſu fere, & intellectu, aliis alio retorquentibus prout res exit, & verba, & mentem, & rationem legis: cumque ad componendas cauſas nobilitatis Hiſpaniæ condita & lata ſic, ſubtiliore tamen diſceptatione & judicum, & advocatorum adeo difficilis reddita eſt ut fere nihil jam ex ea expectetur, quod ſubtiliorem nobilitatis cauſam valeat conſopire, quod quidem ex hac, quam ſcribimus interpretatione conſtabit: cum enim traddiderit certam regulam, & modum probandæ nobilitatis, regulam eam alii plus nimio extendentes, alii plus juſto contrahentes, ſubtiliore intelligendi acumine ocioſam fere reddiderunt omito eos, qui lege hac ipſa prorſus deſpecta, ex Cæſarum legibus, putant omnem nobilitatis rationem expectandam cumque de nobilitate plures ſcripſerint, Diogenes, Babilonicus priſcis illis ſeculis, & Meleodorus Athenienſis, poſtea eruditiore ſeculo Ariſtotiles, Stagirites, deinde florente Roma Philo Judæus, hæbetiore eloquio Plutarcus ſe neſcente lingua Romana, Dantes, & Pigius Florentini, extincta fere, & emortua oratione Felix Paleolus, Platina, Artoveus, Binagardus, & Xiſius, noſtris diebus idem de Nobilitate argumentum oratione plane Ciceroniana, ſummaque cum laude perfecit ex Luſitanis Hieronymus Coſorius: erudite vero ex Gallis Tiraquellus, utiliter ex noſtris Otalora, ſed nullus excepto noſtro Otalora, quidquam ſcriptum reliquit, quod in foro ad deciſionem cauſarum poſſit utiliter, & cum dignitate adduci, ſed nec ipſe Tiraquellus Gallus vir, & doctiſſimus, & diligentiſſimus, etiam ſi leges ſuas Gallas, & conſuetudines reſpicias, cum utilitatem forenſi eam diſputationem abſolvit. Otalora vero noſter proprius ad ſcopum ſagitis ejectis in hac ipſa re forum illuſtraturus, plurimum in his, quæ ad nobilitatis cauſas pertinent, ingenuè loquor, ab ipſo ſcopo aberravit, multa confuſe, plura ſine luce, plurimæ de nobilitate cauſæ quotidie de eiſdem quæſtionibus obſtinate diſputatur, judicibus modo has, modo illas partes comprobantibus, ut cujuſque & ingenium, & eruditio eſt: ſit ex hac aſſidua & quotidiana, & dixerim obſtinata concertatione: ut vera aliqua & probata ſubtilioris diſputationis deſideretur reſolutio, quæ ſaltem ambarum partium exquirat, inveniat, & expendat, juſto judicio fundamenta: hoc officium non ſemel à me expetitum recuſavi, honeſtiſſime, & quod forenſibus cauſis impeditus non poteram diutius ei cure intendere: & quod periculum erat viro prudenti, controverſas ab aliis cauſas ſuſcipere decidendas, cum ſit præſertim uniuſcujuſque etiam in eruditi, quo jure, quaque injuria, vel temere, vel prudenter, ſuam tueri ſententiam, pauciſſimorum vero, atque adeo eruditiſſimorum controverſæ cauſæ veritatem promere obnixe vero eflagantibus amicis non potui non obtemperare, in cauſa honeſtiore, & juventuti Hiſpanæ, tum utili, tum neceſſaria. Nemo itaque expectet à nobis quæ ab aliis rectè ſcripta ſunt, ſed ea dumtaxat, quæ vel omiſſa, vel negligentius tractata reperiuntur: id enim noſtrum ingenium eſt, nihil ab aliis mutuare, niſi quod inſtar mutui noſtrum omnino noſtra opera, luce, & labore futurum ſit, noſtra enim fiunt ea: licet ab aliis accipiantur, quæ luce noſtra illuſtrantur, cætera ſuis authoribus relinquentur, quorum lucernis debentur.

Hæc autem lex, ut plerequè aliæ leges unum dumtaxat habuit intellectum: item enim credendum eſt, unum dumtaxat habuiſſe intellectum & ſenſum conditores, etiam ſi ignoretur ille ſenſus, quod alias generaliter & univerſo obſervabant, poſt Bartolum, *in l. in ambiguo, ff. de reb. dub.* Paul. *ibi*, Felin. *in c. 1. de conſti.* Alex. & alii, *in l. Gallus, in princip. ff. de liber. & poſthu.* apud quos copioſa eſt allegatio, hisque non additis tenet Doctor Spino. *de teſt. gloſſa 33. nu. 33. verſiculo, quo ſupoſito*, ſed tamen ingeniorum varietate complures habet jam intellectus, & quamvis unus omnino neceſſarius futurus ſit, plures tamen probabiles eſſe poſſunt, unde commodiſſime, ad intellectum probabiliorem, & rationi magis convenientem lex multipliciter intellecta allegari debet, quia cum unus intellectus neceſſarius ſit is intelligendus eſt,

eſt, qui probabilior ſit, & rationi hominum magis congruus, & qui ab aliis legibus magis comprovetur, ex Bart. *in d. l. in ambiguo*, & Alex. *in l. rei judicatæ. ff. ſolut. matrimonio*, Jaſ. *in l. hujuſmodi. §. fi. ff. de legat.* 1. quia ille minus divinat qui eſt magis ſecundum alias leges Bart. *in l. ita ſtipulatus, la magna, de verborum*, & quamvis Imol. *in c. per tuas, de Simonia*, dicat, quod non eſt peccatum contra Spiritum Sanctum accipere intellectum qui magis placeat, exiſtimo eum benedicere, ſi modo is intellectus qui magis placeat ſit is qui magis conſonet aliis juribus, & rationi.

4 Ita in ſimili de verbo ambiguo prolato, à teſtatore receptum eſt, ut ille ſenſus in multiplici, aut confuſa, obſcurave acceptione verbi approbandus, & aſſumendus ſit, qui magis conveniat voluntati teſtatoris, *l. non aliter. ff. de leg.* 3. quæ voluntas ſicuti lex ex aliis legibus, ita ex aliis partibus teſtamenti aſſu-
5 menda, & indaganda eſt, *l. qui filiabus. ff. de lega.* 1. ubi Bar. *l.* 1. *ff. de reb. dub.* & ſæpè verba ultimæ ſubſtitutionis declarant, reſtringunt, & ampliant, alias præcedentes, *l. Titia cum teſtamentum. §. ſcias libertis. ff. de lega.* 2. *l. hæredes palam. §. ſed & ſi, ff. de teſtament.* ibi. *Ex vicinis ſcripturis*, & non eſt melior gloſ. quam ipſamet teſtatoris, Bal. *in auth. niſi rogati. C. ad Trebel.* & ex præcedentibus clauſulis, & ſubſequentibus, teſtamenti ſumitur vera interpretatio ad voluntatem, *l. ſi ſervus plurium*, §. 1. *ff. de legatis.* 1.

6 Inde eſt, ut geminatio alicujus qualitatis facta in teſtamento ſæpius ab eodem teſtatore inducat omnino repetitionem ejus qualitatis reſpectu totius diſpoſitionis, *l. Baliſta. ff. ad Trebel.* & ibi ſcriptores, & *in l. quinquaginta, ff. de probat. l. ſi mulier la* 2. *& l. ſive à me, C. ad Velleianum. l. cum ſcimus*, & ibi Bart. *C. de agricol. & cenſit. lib.* 11. ex qua geminatione qualitatis intelligimus repetitionem maſculinitatis, reſpectu totius diſpoſitionis, quia geminatio qualitatis inducit repetitionem univerſalem conjecturata mente geminantis qualitatem maſculinitatis. Signorolus de Homodeis, *conſi.* 172. Soci. *conſi.* 100. *vol.* 4. *num.* 9. Decius *conſi.* 38. *vol.* 1. Pariſ. *conſi.* 96. *nu.* 36. *& conſi.* 50. *& conſi.* 52. *vol.* 3. Grat. *reſpon.* 89. *nu.* 6. *vol.* 2. Jaſ. *conſi.* 154. *vol.* 4. quia geminatio facta à teſtatore in eodem teſtamento, alicujus qualitatis inducit ſpecialem nominationem in toto teſtamento, Curtius Senior *in conſi.* 49. *poſt medium*, Soci. *in. l. cum filio familias, num.* 17. *ff. de legat.* 1. & tollit omnem interpretationem, quæ in contrarium vellet fieri, *gloſ. in clem.* 1. *de jure patron.* quam refert, & ſequitur Domin. *in. c. duobus, de reſcrip. in ſexo*, Jaſ. *in. l. ſi conſtante, num.* 83. *ff. ſolut. matri.* Gozad. *conſi.* 30. *n.* 1. & inſuper inducit pleniſſimam deliberationem excludendi fœminas omni caſu, & omni tempore, juxta ea quæ notat Bald. *in ſuo divino conſi. ſchiſmatis, poſito ſub rub. ſiquis aliquem teſtari prohibuerit, & in tit. de Pace conſtantiæ, verbo, caſſetis, & irritetis*, Prepo. *in. c. quoniam*, 18. *diſtin.* Ant. Corſe. *in tract. de verbis geminatis, in fine verbi, num.* 31. & fundantur hæc quia una pars teſtamenti declarat aliam, & nulla magis propria eſt interpretatio, quam ipſius teſtatoris, ut ſupra, debet enim eſſe voluntas teſtatoris conſona, & ita interpretanda eſt, ex tota diſpoſitione, ut ſemper ſit una, & eadem. argu. tex. *in. l. quædam*, §. *fi.* & *l. Plotiana de jure codicillorum*, & quæ notat Bar. *in l. talis ſcriptura*, §. *fi. ff. de leg.* 1.

Ex eadem ratione, quia una pars teſtamenti declarat aliam, & quod ſicuti lex obſcura declaratur ex aliis legis, ita clauſula obſcura, & ambigua teſtamenti, declaretur ex aliis clauſulis teſtamenti, fit ut recipiatur id quod tradit Lud. Mol. *de Hiſp. primo. c.* 5. *li.* 3. *n.* 63. ut recipiatur repetitio, maſculinitatis quoties ex repetitione non facta, deterioris conditionis eſſet fœmina prioris lineæ, ac proinde magis dilectæ, quia prius vocatæ, in qua maſculi vocati ſunt, quam fœmina ulterioris gradus, aut lineæ minus dilectæ, in qua maſcula vox omiſſa eſt, *argu. tex. in. l. ſi viva matre, C. de bon. mat.* & quæ notat Paul. de Caſ. Ful. Corn. & alii *in l.* 1. *C. de cond. inſert.* & Soci. *in l. cum avus, de conditio. & demonſt.* & *in l. cum acutiſſimi. C. de fideicommiſ.* & quia quod admiſit teſtator in gradu & linea minus dilectis, id omnino recipiendum eſt in gradu & linea magis dilectis, ex tex. *in. l. Publius.* §. 1. *ff. de condi. & demonſ. l. qui fundum*, §. *qui filius. ff. ad legem falcidiam*, de quo tamen vide Socin. Juni. *conſi.* 1. *lib.* 3. *n.* 15. & Aym. *conſi.* 98. *num.* 14. *&* 15. *& conſ.* 161. *num.* 7. qui varie agit de tex. *in d. l. Publius.* §. 1. & Soci. Jun. *conſi.* 100. *n.* 58. *lib.* 3. quæ omnia deſcendunt ex eo, quia teſtamentum dubium declaratur ex alia clauſula teſtamenti, ſicuti lex ex alia & ſumitur conjectura voluntatis teſtatoris ex alia parte ejuſdem teſtamenti, aliquando etiam non ſolum ex alia parte teſtamenti, verum ex præambula teſtatoris, dum viveret voluntate interpretamur, id quod obſcurum eſt, *l. Titia. §. qui morte, ff. de annuis legatis, l. Sempronio, & l. fin. ff. de uſu. fr. egregius, tex. in l. quoniam, C. de natural. lib.* (*Quoniam inquit Imperator, deſideria morientium, ex arbitrio viventium non ſine juſta ratione colligimus*) ſæpe vero ex qualitate & circumſtantiis rei de qua agitur, dicta. *l. prima. ff. de rebus. dub.* ubi Bart. & reliqui. 7

Igitur, ambigua verbi acceptione, & multipliciter accepti, & in obſcuro intellectu, & ſenſu, vel legis, vel diſpoſitionis, non omnem interpretationem rejicimus, ita ut lex, & diſpoſitio maneat ſine ſenſu, 8
quod exiſtimabant, quos refert Gometius *in reg. de triennali poſ. quæſ.* 61. *verſi.* habemus igitur ex prædictis ſeptem intellectus, ſed eam ſententiam, eum ſenſum approvamus, qui conveniat magis aliis legibus, & in diſpoſitione hominis qui conveniat magis diſponentis voluntati indagandæ, vel ex aliis ejuſdem diſpoſitionis partibus, vel ex viventis præambula voluntate, quod ſi tibi liberum ſit accipere ſenſum quem velis, quod exiſtimabat Imol. *in d. c. per tuas fieret profecto*, ut liberum ſit judici, prætextu obſcuritatis, jus, phaſque æquam, & bonum conculcare, quare ex aliis juribus petenda eſt interpretatio.

Unde illud quod vulgo dicitur, legem dubiam, & multipliciter variéque intellectam ad cauſarum deci- 9
ſionem allegari non poſſe, ex *gloſ. in. c.* 1. *de conſtit. in ſexto*, ubi late Gometius, & in dicta *reg. de triennali poſſeſſore. d. q.* 61. *d. verſi.* habemus igitur, quam Felinus varie ornat, *in. c.* 1. *eod.* Alexan. *ubi ſupra*, ſcilicet *in d. l. Gallus, in principio. ff. de lib. & poſth.* Bald. *in. c. fin. de conſtit.* Bart. *in d. l. in ambiguo*, quia quod obſcuritate involutum eſt, id neceſſario relinquendum eſt. *l.* 2. *§. ſed, & ſi aliquid. C. de veter. jur. enucle.* veritas enim ejus fere ignoratur, quod 10
multipliciter intelligitur tradit Bal. *in. l. ſcire leges. ff. de legib.* ideo relinquendum exiſtimavit, Bal. *in. c. fi. de conſti. & in. l.* 2. quando provocare non eſt neceſ. quia in obſcuro ſermone, nec id dicimus, quod volumus, quia id vox non ſignificat, nec id quod ſignificat, quia id non volumus, dict. *l. in ambiguo ff. de rebus dubiis*, iſta tamen omnia ſane, & cum mica ſalis intelligenda puto, ſcilicet, quando nullus ſenſus probabilis eſt, ex aliis legibus, & earum ratione, vel quando omnes ſenſus, & intellectus æque probabiles ſunt: utrumque autem eſt impoſſibile, ideo probabilior intellectus inter multiplices, & varios ſequendus eſt, & is cenſendus eſt, eſſe de mente legislatoris, namque impoſſibile eſt, quod omnes ſenſus legis unius, æque probabiles, aut improbabiles videantur viro erudito, & docto, qui ſententias, & ſenſus

legum, ex ratione, & ex conſtituto jure expendat, & metiatur, quod alias adnotabant Cuman. & Soc.
11 *in d. l. in ambiguo.* Unde irridere ſoleo eos, qui exiſtimant eſſe in jure quæſtionem, quæ omnino pro amico decidi poſſit, impoſſibile enim eſt, quod duæ quæſtionis partes, & mutuo pugnantes, æque placeant ei qui jura expendat, & leges, niſi malit cum Imola *in. d. c. per tuas*, tanquam ex acervo, obcœcata mente, eam partem probare, & accipere, quæ utcumque placeat: ex aliis juribus & rationibus eligenda ſententia eſt, non temerè Bart. *in. d. l. ita ſti-*
12 *pulatus*, Alex. *in. d. l. rei judicatæ.* Unde inferes ſingularem, & æquum intellectum, ad gloſ. & tex. *in c. Capellanus, de feriis* ubi Joan. Andr. & poſt ipſum Abbas tenent, quod faciens contra legem præceptivam multiplicis tamen intellectus, & ſenſus, non peccat, quod & agnovit Jaſ. *in l. 1. ff. de tranſact. n. 23.* & Latius *in l. admonendi, in lectura ff. de jur. n. 67. & in l. poſthu. C. de bonorum poſſ. contra Tabul. & in l. captatorias. C. de teſta. milit.* Alexand. *conſi.* 144. *vol.* 5. Bald. *in l. 2. quando provocare non eſt neceſſe*, & *in l. precibus C. de impube.* ut hæc recepta ſententia intelligenda ſit, ex his quæ diximus, ſcilicet, ſi meliorem elegerit, & probabiliorem, & rationi juris, magis conſonum ſenſum, habito ſecum, & cum doctioribus conſilio, & expenſis utriuſque ſenſus mutuo, &, juribus, & rationibus: quo caſu unus dumtaxat futurus eſt omnino qui magis placeat, alias peccavit, ſi temere & obcœcate ſe immerſeat operi, quod dubitet, an lege ſit improbatum, quod enim attinet ad animi judicium ipſa conſcientia à muſis eſt, quæ ſi dubia eſt, vix eſt, ut ſi ſine culpa; quia quod
13 non eſt ex fide peccatum eſt, Paul. *ad Romanos cap.* 14. *C. quæret aliquis de pœnitentia, diſtinctio.* 3. eſt enim ibi fides judicium, quod quis tacitè ſecum init ad deliberandum, diximus in tract. noſtro *de Expenſis, & meliorat. cap. 23. n* 11. & dubitans de fide ſua, hoc eſt, de conſcientia, non habet nec bonam fidem,
14 nec bonam conſcientiam, qui licet nec malam habeat, quia dubitat, quod adnotavit *gloſ. in. l.* 1. *C. de acquiren. poſſeſ.* & *gloſ. in. l.* 2. *ff. pro ſocio.* & *gloſ. in l.* 3. §. *generaliter ff. de acquiren. poſſeſ.* ibi Bart. & Jaſo: niſi tamen diligentem inquiſitionem adhibuerit inquirendo probabiliorem, & ſaniorem ſenſum, & intellectum, culpa carere non poteſt, quia addubitans, & non electa altera ex juris principiis, inter utramque decidere niſi temere non poteſt: poſtquam autem alteram ſententiam elegerit, & quandiu illam veriorem exiſtimavit, contra eam nec conſulet, nec
15 decidet etiam ſi ſecum putet judices forſam contrariam provaturos ſententiam, namquè proprium judicium expectandum eſt non alienum, in his quæ pertinet ad animi judicium, textus egregius, *in. l.* 1. §. *Julianus ſcrivit. ff. de itinere actuque privat. facit. l. bonæ fidei emptor. ff. de ac. rer. domi.* unde illud quod vulgo di-
16 citur, poſſe advocatum allegare contra ſententiam quam ſecum in animo putat veriorem propter Rotæ varietatem, eſt una magna trufa, quia advocatus proprium judicium, animadvertere debet ad factum item proprium proportionatum, non vero alienum, dicta *l.* 1. §. *Julianus ſcrivit*, & quamvis ad illud allegent Gometium *in reg. de trien. poſſ.* mihi nihil dicit, nec memini apud ipſum legiſſe.

17 Inde intelligendum eſt, ut idem admittendum ſit circa ignorantiam juris obſcuri: ut ea quidem excuſet à lata culpa, quod notabat Cardinalis *in Clementi. fin. de regularibus*, in 4. *quæſt.* & *in Clementin.* 1. *de rebus eccleſ.* 25. *quæſt.* & *Clementin.* 1. §. *ſane de uſuris in* 4. *oppoſit.* Felinus *in proœmio Gregoriano*, verſo *& ideo ignorantia juris*, ut id intelligendum ſit, niſi in conſultatione, & intellectu juris obſcuri abſit diligens electio, & ſtudioſa inquiſitio, ex aliis juris partibus, & rationibus debet enim, ut diximus, obſcurum eiu eſcere, ex luce aliarum legum, & ex ratione ipſarum, quam qui non inquirit diligenter, peccare eum non eſt dubium, quia obcœcate, & ſine judicio judicat & ſine delectu delegit, & ſine deciſione decidit, cum autem inquirit ſedulus, & ſaniorem, & probabiliorem quantum per ſe licet eligit, exiſtimandus eſt, verum ſenſum, & ſaniorem intellectum indagaſſe.

Et quoniam Baldus *in dicta l.* 2. quando provo- 18
care non eſt neceſſe, notabat quod valet ſententia lata contra legem: ſi lex contra quam lata eſt, patiatur plures intellectus, quod dictum verum eſt in ſe, etiam ſi dici poſſit, quod talis ſententia non eſt contra legem, quia ipſa lex multiplici, vix conſtat quæ ſit, verum utcumque ſententia intelligatur contra legem lata, his tamen qui talem ſententiam profert, debet omnino ex ratione ipſius legis, & ex rei circunſtantiis, & ex aliis legibus convenientiorem, & juri, & rationi, eligere alias tenebitur quia ut diximus ex Bartolo *in dicta l. in ambiguo*, unicus dumtaxat eſt ſenſus neceſſarius legis, & de mente legislatoris, qui legem condidit, quem quidem aſſecutus is intelligitur, qui rei circunſtantias legiſque rationem, ex aliis legibus id agat, ex Bartolo, *in dicta l. ita ſtipulatus*, & Alexander *in dicta l. rei judicatæ*, & ex his quæ ſuperius ſcripſimus, ideo oportet hanc juris ſententiam profitentem omnia rimari, & rationem legis, ex toto jure inquirere. Cum ergo de juriſdictione horum judicum, qui de cauſis nobilitatis cognoſcunt, de immunitate, de exemptione, de advocato fiſci, & ejus officio, quantum pateat, de univerſitate, & communitate, de delatore, de matricula, deſcriptione, pignoratione, & ſolutione tributi plebei, de exhibitione privilegii, & aliuſve inſtrumenti, de tributis plebeis, regalibus, & non regalibus, de diſtinctione perſonarum, officiis, & magiſtratibus, nobilium, & ignobilium, probatione nobilitatis, teſtibus de petitorio, & poſſeſſorio, & illorum cumulatione, aut ſuſpenſione, de re judicata, & reſtitutione, de impedientis teſtibus ne veniant dicturi ad curiam, de perturbatione reali, & verbali, de nobilitate poſſeſſoria, & proprietaria, de extero, Italo, Gallo, Germano, & Mauritano, & eorum nobilitate, variè quotidie diſputetur, & multipliciter hæc lex intelligatur, non abſre fuerit hanc ſuſcepiſſe interpretationem, ut probabiliore propoſita ſententia lex noſtra non remaneat ſine ſenſu otioſa. Ita fiet ut & aliorum, & noſtra ſententia juſta æſtimatione expenſa, judex prudentior elligat, quod juri magis conveniat, & rationi: Quodque reipublicæ magis ſalutare arbitrabitur, dum tamen nec obſtinate nobilitati faveat, nec mordicus plebeis noceat, ſunt enim quidam, qui in eo magnam gloriam ſitam eſſe arbitrantur, ſi pro nobili ſententiam proferant, cum obcœcati, & planè obſtinati animi ſit, captioſas tueri ſententias, hos ego non multum facere ſoleo, leges juraque inquirere cordatius eſt, atque ex his unicuique jus ſuum reddere quam novas opiniones authoritate rerum judicatarum probatas inducere, quibus poſtea filii, fratres, & cognati, proprias nobilitatis cauſas defendant, & tueantur. Alii verò ita ſeſe ſapientiſſimos eſſe judicant, & nobilitatis cauſas adeo à jure alienas arbitrantur, ut ſeſe, vel aliud agentes, eaſdem repente decidere poſſe non dubitent: qui quam decipiantur aperte, vel noſtri ii commentarii apertiſſime commoſtrabunt, fit interdum, ut quod ſecure facillimum arbitramur, altius cogitentibus difficillimum eſſe inveniamus. Accipe igitur lector optimè noſtras lucubrationes, & alieno labore fruere, quo nihil in humana vita, nec melius, nec utilius eſſe poteſt.

NO-

DIVISIO.

Sequitur Diviſio legis, & quæ pertinent ad diviſionem.

Notabilia ex diviſione.

1 *Dividitur hæc lex in proœmium, & deciſionem, tanquam in duas partes principales.*
2 *Quæ præmittuntur ſequentium præſtant intellectum evidentiorem.*
3 *Præfatio legis ſi eſt generalis induci generalem diſpoſitionem.*
4 *Præfationes præſtant lumen diſpoſitioni, & per eas tollitur omnis ſubſequens dubitatio.*
5 *Naturalis diſpoſitio exigit, ut præfatio obtineat vicem cauſæ, deciſio vero cauſati.*
6 *In ultimis voluntatibus præfatio obtinet vicem cauſæ.*
7 *In proœmio tanquam in cauſa; conſiſtit ratio diſpoſitionis.*
8 *Intelligentia dictorum, ſumenda eſt ex his quæ in proœmio dicuntur, tanquam ex cauſis.*
9 *Quod eſt in præfatione tanquam in cauſa, eſt volitum volentis, & intentum agentis ſignificans, & ſignificatum.*
10 *Cæteræ diſpoſitiones ſunt referendæ ad proœmium, ita ut ab eo non diſcrepent.*
11 *Omnis diſpoſitio teſtatoris habet ſenſum verum à proœmio etiam contra & præter verba teſtatoris.*
12 *In jure eſt difficillimum ſcire, an qualitas maſculinitatis poſita in uno gradu repetatur in reliquis, referuntur authores utriuſque opinionis.*
13 *Qui vocat maſculos videtur illud facere cauſa conſervandæ agnationis.*
14 *Non reperitur jure cautum quod fiat repetitio qualitatis demonſtrativæ.*
15 *Fœmina ab eo gradu à quo reperitur excluſa, excludenda eſt.*
16 *Extenſio non fit de perſona ad perſonam.*
17 *Qualitas maſculinitatis in ſingulari non reperitur.*
18 *Fœmina ab uno gradu excluſa non eſt perpetuo excluſa.*
19 *Expreſſio qualitatis maſculina non operatur excluſionem, ſed prælationem.*
20 *Nominatio aliquorum, eſt ſubordinatio ad non nominatos, defectis nominatis.*
21 *Fœmina excluſa propter maſculos admittitur deficientibus maſculis.*
22 *Quamvis ſubſtitutio reguletur per inſtitutionem, tamen extranea qualitas non repetitur in ſubſtitutione.*
23 *Conditio appoſita in perſona unius non repetitur in perſona alterius, etiam conjuncti.*
24 *Tres ſunt cauſæ inductivæ repetitionis, & tres excluſivæ ejuſdem.*
25 *Clauſulæ in principio, aut medio, aut in fine poſita, quando excludat fœminas ab omni diſpoſitione.*
26 *Oratio quæ ſtat per ſe non reſtringitur ad gradum.*
27 *Oratio ſeu clauſula ſtat per ſe quando à nullo regitur.*
28 *Oratio vel clauſula poſita abſolutè, determinat omnia, quæ tamen non habent particularem determinationem.*
29 *Si inſtitutor in proœmio dicat quod intendit conſervare agnationem, tunc inducitur repetitio maſculinitatis de uno gradu ad alios.*
30 *Ubi agnatio conſervanda eſt, non curamus an quis deſcendat per lineam maſculinam, ad ex linea maſculina.*
31 *Ex poteſtate proœmii omnes de familia collective continentur in diſpoſitione.*
32 *Agitur* de tex. in cap. 1. *de eo qui ſibi, & hæredibus ſuis maſculis.*
33 *Filius ex fœmina admittitur etiam ubi non ſit non ratio conſervandæ agnationis.*
34 *Si teſtator dicat quod facit majoratum ad conſervationem generis ſui, & deinde vocet maſculos, an inducatur repetitio maſculinitatis in cæteris gradibus in quibus filii ſunt vocati.*
35 *Nomen genus, indifferenter continet maſculos & fœminas, ſed ex ſubjecta materia maſculis tantum adaptatur.*
36 *In materia feudi appellatione generis veniunt maſculi idem in materia majoratus quando agitur de conſervatione familiæ.*
37 *Nomen poſteri, omnes comprehendit, ſed ex ſubjecta materia ad maſculos refertur, & verbum, deſcendentes.*
38 *Nomen, legitimi hæredes generale eſt, ſed ex ſubjecta materia ad maſculos quoque aptatur.*
39 *Natura majoratus ea eſt, ut agnationem conſervet.*
40 *Si in proœmio majoratus inſtitutor dicit quod facit majoratum, ut conſervet nomen ſuum, vulgo,* ſu appellido, *& vocet maſculos, deinde filios, aut poſteros, aut deſcendentes, an inducatur repetitio maſculinitatis.*
41 *Explicatur opinio Ludovici Molinæ circa nominis gravamen, & conditionem.*
42 *Ex ſola impoſitione armorum gerendorum non inducitur repetitio.*
43 *In conſervanda familia verſatur favor publicus.*
44 *Non conſervatur nomen per fœminas ſed amittitur.*
45 *In fideicommiſſis fit extenſio de caſibus expreſſis ad non expreſſos ex veroſimili conjectura.*
46 *In fideicommiſſis fit extenſio de perſona ad perſonam ex veroſimili mente diſponentis.*
47 *Admittitur extenſio ex veroſimili mente diſponentis etiam in materia excluſiva, & privativa fœminarum.*
48 *Ex identitate rationis in omni diſpoſitione fit extenſio quæ rectius dicitur comprehenſio.*
49 *Dictus a, um, eſt relativum repetitivum omnium qualitatum, & ſubſtitutionum præcedentium.*
50 *Quando in aliqua diſpoſitione eſt aliquod verbum r petitivum poſitum in ultimo gradu, refertur ad omnes præcedentes.*
51 *Verbum, & ſic,* y aſſi, *eſt relativum, & repetitivum, idem intelligendum eſt de verbo ſic, ſicut, prout.*
52 *Verbum,* los otros, *eſt relativum, repetitivum.*
53 *Verbum,* item otro ſi, *eſt repetitivum.*
54 *Conſuetudo obſervata in ſuccedendo, inducit repetitionem.*
55 *Una parentella poteſt inducere non ſolum interpretari conſuetudinem, modum ſuccedendi.*
56 *Verba cujuſque diſpoſitionis recipiunt interpretationem ab uſu.*
57 *Quantum tempus ſufficiat ad inducendum hanc conſuetudinem ſuccedendi.*
58 *Ita præſumitur cogitatum, prout eſt uſitatum.*
59 *Ubi non reperitur determinatio certa, debet fieri determinatio ex uſu.*
60 *Conſuetudo, & uſus informat omnem actum & diſpoſitionem.*
61 *Statuta ſicuti leges, & diſpoſitiones à præfationibus & proœmiis rationem accipiunt.*
62 *Præfationes ampliant & reſtringunt diſpoſitionem.*
63 *Reſcripta vulgo,* las cedulas, *recipiunt declarationem à præfatione & petitione.*

64 *In contractibus, etiam præfationes obtinent cauſæ finalis rationem, & diſpoſita ſupplent & emendant.*

1 DIviditur autem lex in duas partes, prior præfationem, poſterior deciſionem continet. Prior patet in principio, poſterior patet, ibi, (*Mandamos, y ordenamos, que de aqui adelante cada, y quando que qualquiera ſe dixere hijodalgo*, in priori ponuntur dubia quæ occurrebant, partim temporum injuria, partim judicum & malignitate, & ignorantia, partim juris obſcuri difficultate: in poſteriori parte deciduntur dubia, advertuntur judices, exponitur jus quod de nobilitate erat ante hanc legem ſcriptum, & aliquid de novo inducitur.

Quod pertinet ad temporum injuriam, patet ibi: (*Eſpecialmente deſde mediado el mes de Setiembre del año que paſſo, de mil y quatrocientos y ſeſenta y quatro*,) de ignorantia judicium, ibi: *Y ſe quexan nueſtro procurador fiſcal, y los procuradores de los Concejos, diziendo que comunmente eſtos que litigan ſobre ſus hidalguias, &c.* & ibi: *Y que luego los dichos juezes admiten eſte pedimiento en qualquier parte del pleyto que ſe haga*, de malignitate, patet, ibi: *A los quales dizque ſe inclinan muy facilmente, y por eſto los dichos Lugartenientes de Alcaldes de hijosdalgo, y notarios de la provincia, por aver cada uno dellos de los que ſe dizen hijosdalgo tres doblas de la Banda que dizque eſtan, &c.* juris obſcuri difficultas proponitur, ibi: *Y aſſi miſmo no han mirado, que aunque la dicha pragmatica contenga juſticia, pero claramente diſpone, que quando los que contienden, &c.* & rurſum, ibi: *Y aun dizque ha acaecido que el que ſe dize hijodalgo, ha ſeydo adulterino, inceſtuoſo, o naſcido de otro dañado, ayuntamiento, &c.*

In ſecunda vero & ulteriore parte jus antiquum renovatur, ibi: *Mandamos y ordenamos, que de aqui adelante, &c.* idem deciditur novum jus, ibi: *Pero ſi eſte que contiende alegare y prouare poſſeſſion pacifica de ſi y ſu padre de los dichos veinte años, y no concurriere la negligencia, &c.* traditur idem modus, quo poſſint reſarciri damna ea quæ temporum injuria contingere, ibi: *Y otro ſi, en quanto a las que fueron dadas del dicho tiempo aca*, occurritur autem malignitati judicum, & litigantium verſutiis, ibi. *Y otro ſi, porque a nos es fecha relacion que muchos que ſe dizen, &c.* hæc pertinent ad diviſionem, quæ conſtat præfatione & diviſione.

Cum autem poſterior pars contineat deciſionem quandam eorum omnium, quæ in priori parte hoc eſt in præfatione legis continentur, plurimum advertendum eſt ad priorem partem hujus legis, quia ſæpè
2 quædam præmittuntur, quæ ſequentium præſtant evidentiorem intellectum. Singulare dictum Bald. *in rub. C. de ſervis fugit.* cujus ratio eſt, quia cujuſque rei potiſſima pars principium eſt, unde poſteriora eluceſcunt, & conſtant, *l. 1. ff. de origine juris*, *l. regula*, *circa finem*, *ff. de juris & facti ignorantia*, ibi: *Nam initium conſtitutionis generale eſt*, per quem text. dicit ibi Bart. quem omnes ſequuntur, quod ſi præfatio legis ſit generalis lex ipſa generaliter intelligenda eſt, quamvis in ſequentibus ſpecifice diſponat,
3 inde dicit Bald. & ſequitur Zazius, *in l. cum quid*; *ff. ſi cert. pet.* quod præfationes præſtant lumen diſpoſitioni, & per eas tollitur omnis ſubſequens in certitudo, cum aliis quæ cumulat Moli. *lib. 1. de Hiſp.*
4 *primog. c. 5. num. 1.* naturalis namque diſpoſitio id exigit, ut præfatio obtineat vicem cauſæ, at vero de-
5 ciſio cauſati, ex Bald. *ubi ſupra*, *cum gloſ. in rub. C. de rei uxor. act. l. 1. ff. de orig. juris*, *l. ſi. ff. de hæred. inſtit. l. Imperator*, ubi late Segur. *ff. ad Trebel.* late additio Dini. *in principio proœmii*, ubi plures allegat: inde ſit, ut in ultimis diſpoſitionibus hominum præ- 6
fationes ipſæ obtineant rationem cauſæ finalis, & probant cauſam finalem diſpoſitionis, text. egregius & quotidianus, in *l. finali*, *ff. de hæredib. inſtit.* ubi Bart. *num.* 3. dicit, quod eſt melior lex, quæ ſit de hoc poſt gloſſ. ibi verbo, Cauſa, ubi expreſſa inſtitutio hæredis vitiatur propter verba poſita à teſtatore in præfatione, quod cum in expreſſa inſtitutione deciſum expreſſe ſit: multo fortius recipiendum, in fideicommiſſo, vel perpetuo, vel non perpetuo, in quo conjecturata voluntas teſtatoris, etiam ſi expreſſa non ſit, eſt regula ex qua quis ad fideicommiſſum admitti & poſſit, & debeat, *l. peto*, §. *mater*, *l. miles ad ſororem*, *l. cum pater*, §. *filius matrem*, §. *donationis*, *ff. de legat. 2. l. fideicommiſ.* §. *hæc verba*, *ff. de legat. 3.* conjectura autem expreſſa
7 colligitur ex præfatione teſtatoris, *l. fin.* ubi Bartol. *ff. de teſtament. tutela*, & ita quotidie expenduntur verba teſtatoris, quæ præcedunt diſpoſitionem, quia reſtringunt, & ampliant, explicant, & dilatant, & demum declarant animum teſtatorum, conſiſtit enim ratio cujuſque diſpoſitionis in præfatione, quod expreſſe notat Bartol. *in l. cum hi*, & in §. *eam tranſactionem*, *ff. de tranſactio.* ubi Jaſ. ratio autem limitat diſpoſitionem, *l. cum pater*, §. *dulciſſimis*, *ff. de legat. 2.* ubi ratio ex præfatione collecta diſpoſitionem reſtringit patet in text. ibi: (*Ne quam cum his controverſiam habeas*) quæ ſunt verba præfationis, &
8 reſtringunt legatum, ex verbis, ibi (*Cum diſcordiis propinquiorum ſedandis proſpexerit*) eſt enim intelligentia Doctorum ſumenda, *ex cauſis*, *cap. intelligentia*, *de verbor. ſigni.* cujus cauſæ ratio cum ſit in præfatione, proculdubio à præfatione intelligenda eſt, & legis deciſio & hominis diſpoſitio.

Quia id quod eſt in præfatione tanquam in cauſa, 9
eſt volitum volentis, & intentum agentis, ſignificans, & ſignificatum, quia ſecundum Philoſophum, omnis actus ſumit rationem à fine, & finis agendi eſt prior in intentione, & ſic in proœmio, & deinde poſterior in executione, unde conſiderare debemus proœmium, & præfationem, tanquam id propter quod cæteræ 10
ſunt diſpoſitiones: quæ omnino ſunt ad ipſum referendæ, ut ab eo non diſcrepent. Bartol. *in l. & ſi non ſint*, §. *fin. ff. de auro & argent. leg.* tradit Bald. *in l. 2. C. de locat. nu. 2.* & *in authent. ingreſſi*, *num. 9. C. de ſacroſanct. Eccleſ. dict. cap. intelligentia*, *de verbor. ſigni.* (*Non ex dictis cauſarum, ſed ex cauſis dicendi,*) hinc fit, ut omnis clauſula & diſpoſitio teſtatoris habeat, verum ſenſum, præter, & contra verba loquen- 11
tis, *l. in conditionibus*, *ff. de condit. & demonſtr. l. cum pater*, *dict.* §. *dulciſſimis*, *ff. de leg. 3. l. ſcire oportet*, *ſed & ſi maximè*: de excuſat. tutor. *l. non dubium*, *C. de legib. verſic. Amplexus*, *cap. non dubium de regul. jur.* Tiraquel. *in l. ſi unquam*, *C. de revocand. donat. verbo libertis*, *num. 45. & ſeqq.* ubi latè.

Ex his quæ diximus de proœmio, & quod contineat cauſam finalem diſpoſitionis ad quam ſit occurrendum ad interpretationem totius diſpoſitionis teſta- 12
toris, inferre licet aliqua, & ea quotidiana ne noſtra diſputatio ſit ſine utilitate, & fructu, & primum quod licet in jure difficilimum, an qualitas maſculinitatis poſita in uno gradu, repetenda ſit in reliquis, ubi de ſolis filiis fit mentio, ex Decio *conſ.* 339. *n.* 3. & licet in hac repetitione mire varient Doctores, adeo ut non ſit firmare paſſum, quia reperiuntur variæ, & contrariæ opiniones, mutuo diffidentes: nam primum quod qualitas maſculinitatis poſita in uno gradu, repetatur in ſequentibus, tenet Abb. *conſil.* 36. *lib.* 1. Franciſc. de Aretin. *conſ.* 82. Bartol. *in l. fin. ff. ad Trebel.* & *conſ.* 81. *vol.* 3. Alexand. *conſ.* 53. & 252. *vol.* 4. Decius *conſ.* 15. *n.* 2. & *conſ.* 465. *n.* 9. & 10. & *conſil.* 514. Jaſ. late *in l. qui filiabus*, *ff. de legat.*

legat. 1. latiſſimè Aymon Cravet. *conſ.* 289. *per totum*, Anton. Rub. *conſ.* 31. *num.* 5. & 6. Socin. *in l. cum avus*, *verſic.* 7. *quæritur*, *ff. de condit. & demonſtrat.* Decius *conſ.* 442. Guido Papa, *quæſt.* 488. Bart. *conſ.* 81. *vol.* 3. Jaſ. ubi dicit hanc communem, *conſ.* 140. *vol.* 2. idem *in conſ.* 142. *eodem volum.* idem *in conſ.* 137. *n.* 12. *cum ſeq. eodem vol.* Jul. Clar. *lib.* 3. *ſententiarum*, §. *teſtamentum*, *quæſt.* 76. Anton. Gabriel. *communium*, *rub. de teſtamentis*, *concluſ.* 10. Gregor. Lop. *in l.* 3. *tit.* 13. *part.* 6. *verbo*, *Mugeres*, *verſ. ſed quid fœmina*, Burgos de Paz, *in proœmio legum Taur. num.* 130. Petrus de Peralt. *in l. Titia cum teſtamento*, §. *Lucius Titius*, *l.* 2. *num.* 5. & 6. *ff. de legat.* Molina qui plures allegat *de Hiſpanor. primogen. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 56. Melchior Pelais *de majoribus Hiſpanorum* 2. *part. quæſt.* 6. *n.* 74. apud quos eſt longa, & lata aliorum relatio qui hanc partem tenent.

13 Pro hac facit illa ratio, quia qui vocat maſculos, videtur hoc facere cauſa conſervandæ agnationis, tenet Joann. Andrea, qui refert alios ad ſpeculum, *titul. de ſucceſſ. ab inteſtat*, *verſic. & ſciendum*, & *in rubri. de teſtament. in princip.* eandem ſententiam tenent Cynus, & Salicet. *in l.* 1. *C. de adulteriis*, Bald. *in l. maximum vitium*, *C. de lib. præterit.* & *in l. quod vero*, *ff. de legib.* Imol. *in l. fin. ff. de hæredib. inſtit.* Socin. *in l. Gallus*, §. *nunc de lege*, Veleian. *ff. de lib. & poſth. num.* 4. & *conſ.* 90. *num.* 2. & *conſ.* 57. & 62. *num.* 4. & *conſ.* 197. *num.* 10. *vol* 6. Curt. Jun. *conſ.* 9. & *conſ.* 8. *num.* 2. *vol.* 3. & *conſ.* 33. *nu.* 26. *vol.* 5. Tiraquel. *de utroque retract. lib.* 2. §. 1. *gloſ.* 9. *nu.* 194. Modernus Pariſienſ. *titu.* 1. §. 16. *num.* 4. Ripa *in l. Centurio*, *ff. de vulg. & pupil.* Ruin. *conſ.* 133. *num.* 27. *vol.* 3. & *conſ.* 150. *num* 4. *verſ. ſed primitus*, & *n.* 5. *vol.* 2 Curt. Sen. *conſ.* 40. Dec. *conſ.* 15. & *conſ.* 545. Jaſ. *conſ.* 340. *vol.* 2. communis Dec. *conſ.* 172. *num.* 4. & 5. ubi addit quod ex tali ratione poteſt argui tanquam cauſa finali, & *conſ.* 445. dicit, quod verbum, maſculis, offendit voluntatem diſponentis fuiſſe reſtringere ſucceſſionem ad lineam agnatorum, idem tenet Anto. de Burr. *conſ.* 47. hæc eſt ratio prioris ſententiæ, quæ admittit repetitionem maſculinitatis in cæteris gradibus in quibus filii vocantur, & ratio rationis eſt, quia cum primo vocavit maſculos, deinde conjunctis clauſulis filios vocavit, intelligendus eſt non ſenſiſſe qualeſcumque filios vocatos, ſed maſculos, ut ipſemet teſtator ſe ipſum gloſſet, ex ſubſequentibus, & ſequentibus, & antecedentibus, *l. ſi ſervus plurium*, §. *fin. in fin. ff. de legat.* 1. ibi: (*Item eorum quæ præcedunt*, *& quæ ſequuntur*) Peralt. *in repet. l. ſi quis*, *in princip ff. de lega.* 3.

Tum etiam, quia hæc interpretatio eſt favorabilis, quia conſervatio agnationis eſt favorabilis, & jure divino, Numerorum *cap.* 17. *& in cap. fin.* ubi Abulenſis noſter quæſtio 22. inquit (*Erat autem hoc ſicut nunc fit in illis apud quos ſunt jura primogenituræ*, *quoniam ſibi non ſuccedunt fœminæ*, *ſed filii primogeniti*) & ita tenent Albert. Brunus *de ſtatuto fœminas exclud. art.* 4. *nu.* 6. Campetius *de dote*, *quæſt.* 29. *n.* 45. Nat. *eodem tract. quæſt.* 1. *num.* 25. Jaſ. *in l. de quibus*, *ff. de legibus*, Decius *in l. venia*, *num.* 18. *C. de in jus vocando*, Anania, *conſil.* 69. Paulus *conſ.* 92. *ad fin. volum.* 1. & ratio eſt, quia qui filios maſculos vocat, non eſt principaliter in ea voluntate, ut fœminas excludat, ſed ut agnationem conſervet, & ideo magis attenditur, quod principaliter agitur, *l. qui exceptionem*, *ff. de condit. indebiti*, & ibi Bart. & Baldus, & Paulus, Bald. *in l. cunctos populos*, *verſic. Sed hic quæro*, *C. de ſum. Trinit. & in dict. l. venia*, & plures relati per Tiraquel. *in tract. de utroque retract.* §. 30. *gloſ.* 2. *num.* 5.

Facit etiam, quia excluſio facta de una perſona reſpectu certæ qualitatis, extenditur ad aliam perſonam in qua eſt eadem qualitas Socinus *conſil.* 6. *vol.* 3. & *in l. cum avus*, *num.* 8. *ff. de condit. & demonſtrat.* Bart. *in l. liberorum*, *de verbor. ſignificat.* ubi quod de talibus filius intelligendus eſt teſtator loqui, de quibus locutus fuerat, cum ergo à principio locutus ſit de filiis maſculis intelligendus poſtea eſt de eſdem filius ſenſiſſe.

Facit item argumentum elegans de quo egimus ſupra in initio iſtius legis noſtræ, *num.* 6. ubi quod ſi hoc non admitteretur fieret, ut idem teſtator excluſa filia prioris gradus & lineæ, & ideo magis dilectæ, videretur admittere poſterioris gradus & lineæ, & ideo minus dilectam fœminam, contra regulam text. *in l. ſi viva matre*, *C. de bonis mat.* & eſſet præpoſtera voluntas, quia magis propinqui magis dilecti, *l. publius*, §. *fin. ff. de condit. & demonſtrat. l. unum ex familia*, §. *fin. de legat.* 2. allegat Curtius Junior, *conſil.* 121. *nu.* 10. & quos adduximus, dicto *num.* 6. unde ne contingat iſtnæc inordinata voluntas, inducimus repetitionem, ne ſcilicet, teſtator remotiores fœminas dilexiſſe, propinquiores odio habuiſſe intelligatur.

Contrariam opinionem, imò, quod qualitas maſculinitatis appoſita in uno gradu, & caſu non extendatur ad alium gradum, & caſum, tenent plures inter quos primum locum obtinet Joannes de Anania, *conſil.* 22. *num.* 3. Petrus de Ancharrano, *conſil.* 220. Socinus *conſil.* 69. *libr.* 3. *num.* 5. & *conſ.* 63. *num.* 27. *eodem libr.* Alexand. ſibi contrarius, *conſil.* 38. *lib.* 6. *num.* 8. idem *conſ.* 158. *lib.* 6. *num.* 7. Berolus *conſ.* 115. *lib.* 2. *num.* 14. quia non reperi- 14
tur jure cautum, quod fiat repetitio qualitatis demonſtrativæ, *l. filium familias*, *ff. quando dies legati cedat*, ubi non repetitur in lega o conditio appoſita inſtitutione etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & ibi eſt gloſſa finalis, & quia fœmina ab eo dumtaxat 15
gradu, quo excluſa reperitur ab eo excludenda eſt, non à reliquis, *l. quæ conditio*, *ff. de condit. & demonſtrat.* ibi: (*At quæ conditio ad certas perſonas accommodata fuerit*, *eam referre debemus ad eum dumtaxat gradum quo hæ perſonæ*, *inſtitutæ fuerunt*,) *l. fin.* §. *Seio*, *ff. de legat.* 2. ubi conditio appoſita in perſona unius non videtur repetita in perſona alterius etiam conjuncti, *l. legatum*, 24. *ff. de adm. legat.* ibi (*Repetita conditio non videtur*, *quæ fuit in perſona mulieris neceſſariæ*, allegat Ruinus *conſil.* 114. *num.* 17. *& conſil.* 93. *libr.* 3. *num.* 4. & ex tex. notabilis *in l. peculium*, §. *fin. de legat.* 2. ubi conditio, quæ dependet ex unius perſona non repetitur tranſato legato, & ibi notat Paulus, *l. ſub conditione*, *ff. de hæredibus*, *inſtitut.* ubi qualitatis externæ non fit repetitio, facit quia extenſio non fit de perſona ad perſonam, Corneus *conſ.* 129. *lib.* 2. *num.* 24. & Aretin. *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum*, *ff. de liber. & poſthum. n.* 18. 33. *&* 35. Jaſ. *conſil.* 228. *libr.* 2. *& conſ.* 220. *lib.* 2. Natthan *conſil.* 51. *num.* 26. *lib.* 3. Socinus Junior, 16
qui Aretini opinionem communem, dicit *conſil.* 29. *lib.* 4. *num.* 13. *& num.* 29. & quod clauſula maſculinitatis non extendatur, eſt textus *in l. Herenius*, 122. *ff. de verb. ſign.* ubi indubio ſecluſa facti vera probatione, non fit hæc repetitio, & ibi declarat Alciatus, idem *conſil.* 546. *num.* 2. Aymon *conſil.* 289. *num.* 4. ubi optimè loquitur Socin. Junior *conſil.* 158. *lib.* 2. *num.* 40. & dicit communem Curtius Senior ubi ſupra, & Socinus Junior *conſil.* 108. *libr.* 1. *num.* 233. *& conſil.* 200. *num.* 20. *& conſ.* 103. *num.* 55. *lib.* 1. & Decius *conſ.* 567. *num.* 1. *&* Alciat. *conſil.* 96. *num.* 20. ubi id recepit indiſtincte quando qualitas maſculinitatis poſita eſt in ſingulari, & pro eo facit tex. *in dict. l. Herennius*, idem quoque tenet Pariſius, *conſil.* 25. *lib.* 3. *num.* 17. *per. l. ſub conditione*, *ff. de hæredi. inſtit.* ubi quod

qualitas

qualitas extranea adjecta in uno gradu, non cenſetur in reliquis repetita, & ibi gloſ. quam late commendat & varie inſtruit Rubeus *conſil.* 68. *num.* 2. *quia regula l.* 1. *C. de impub. & aliis*, non habet locum in repetendis qualitatibus extraneis, Deci. *conſil.* 569. *num.* 16. ideo dicebat Socinus Junior, *conſil.* 26. *num.* 15. *libr.* 4. quod non ſit curandum de conſil. Deci. 15. & idem Socinus, *conſil.* 128. *libr.* 1. *num.* 233. & quod Decius conſuluiſſet contra conſcientiam decebat Modernus quidam ad Alexand. quem nominare utpote parum pium, non licet hanc opinionem tenet Molina *ubi ſupra*, *n.* 56. *verſic. ſed quamvis tot viri*, qui plures allegat, & eſt fere unuſquiſque conſulentium ſibi ipſi contrarius : ideo parum ſemper fidendum eſt conſiliis Doctorum quantumcumque probatiſſimorum, exemplo enim didicimus pretio quoque ſubjici proprii judicii veritatem : inter iſtas adeo pugnantes opiniones non dubium eſt, quin hæc poſterior ſimpliciter accepta verior ſit, quia etiam ſi vocetur maſculus, ſi fœminæ expreſſe non excludatur non eſt exiſtimandum excluſam eſſe perpetuo fœminam, tenet Gregorius *in l.* 6. *tit.* 13. *part.* 6. & Molina, *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 7. 8. & 9. & nobis eſt. *l.* 2. *titul.* 15. *part.* 2. ubi expreſſio
20 maſculinitatis non operatur excluſionem, ſed prælationem in gradu, & facit quia nominatio aliquorum eſt ſubordinatio ad non nominatos defectis nominatis, gloſ. *in l. cum ita legatur*, *§. in fideicommiſſo*, *ff. de leg.* 2. & eſt doctrina Petri de Ancharrano *in l. tres fratres*, *de pactis*, de quo extat conſilium Caroli Ruini. 120. *par.* 9. & facit quia fœmina excluſa prop-
21 ter maſculos admittitur non exiſtantibus maſculis. Angelus, *in authentico de hæredi. & falcid. §. ſiquis autem*, Paulus *conſil.* 19. *lib.* 2. & eſt textus in *l. pater filium*, *de inofficioſo teſtam. l.* 1. *§. ſi mater*, *ff. ad Tertullia. facit dict. l. Herennius*, *dict. l. quæ conditio*,
22 *d. l. ſub conditione*, unde quamvis ſubſtitutio reguletur per inſtitutionem tamen extranea qualitas non repetitur, notant indict. *l. ſub conditione*, Bart. & Paulus & notat Socinus *in dict. l. quæ conditio*, ubi Bart. & ex text. *in §. ſubſtituitur inſti. de pupillari*, *& in §. & ſi diſparibus*, *inſtit. de vulg.* Doctores *in l.* 3. *§. filius intermedias*, & ibi *tex. ff. de libe. & poſthum. facit dict. l. legatum*, ubi non fit nec extenſio, nec repetitio de perſona ad perſonam, facit *dict. §.*
23 *Scio*, facit *dict. l. peculium* 67. *de lega.* 2. *§. fin.* ubi tranſlato legato de una perſona in aliam non fit repetitio qualitatis externæ, aut demonſtrativæ ſed manet in gradu, ubi poſita eſt.

Modo antequam ad meum inſtitutum veniam, ad quod omnia hæc diriguntur, multi multa excogitarunt, ut mutuo has pugnantes opiniones componerent, ſed ſimpliciter conciliari omnino nequeunt, ſunt tamen aliqui caſus in quibus repetitio omnino ſit admittenda, & primum vide elegantiſſimum conſilium Baldi, ubi magiſtraliter ex profeſſo tradit regulam ad cognoſcendum, quando inducenda ſit repetitio qualitatis externæ, qualis eſt qualitas maſculinitatis, & eſt conſilium, 153. *vol.* 5. *ubi num.* 3. ait eleganter quod tres ſunt cauſæ inducentes repetitionem qualitatis externæ, ſcilicet, copula, identitas orationis, & identitas rationis, & è converſo, tres ſunt cauſæ excluſivæ repetitionis alicujus qualitatis externæ, ſcilicet, disjunctivi, diverſa oratio, & diverſa ratio, & profecto eſt utiliſſima traditio, quam tamen ornant moderni *in conſueti. Pariſienſibus tit.* 1. §. 37. *gloſ.* 1. *num.* 3. nec adducit Molina *dict. cap.* 5. *libr.* 3. *à num.* 56. ubi de repetitione hujus qualitatis agit, cum ſit apprime neceſſaria & utilis & quotidiana illa Baldi doctrina ad repetendas in legatis & fideicommiſſis externas & conditiones, & qualitates. Itaque requirimus copulam, qua diverſa capitula conjungantur, *l. in repetendis*, *ff. de leg.* 3. requiritur eadem oratio, item, 24
& eadem ratio, in contrario caſu ex disjunctiva, & diverſa oratione, & ratione omnino excludimus repetitionem, ob idque ſumme advertendum eſt, ad capitula quomodo, vel conjungantur, vel disjungantur, an continuetur eadem oratio; an ſubſit eadem ratio, ut repetitio admittatur, ita enim cognoſcemus in diverſis capitulis quando repetenda ſit qualitas adjecta legato, aut fideicommiſſo, & ſenſit Pariſ. *conſ.* 18. *lib.* 2. *num.* 21. & Sylvanus, *conſ.* 64. *num.* 18. *lib.* 2. & Aym. *conſ.* 155. & quamvis Lud. Molina, *ubi ſupra*, *num.* 59. adducat identitatem rationis ad inducendam repetitionem, tamen omiſit copulam, qua, conjungi debent orationes, & identitatem orationis : ideo adde illi doctrinam Baldi, *d. conſil.* 153. ex quo ceſſabit dubium quo ille cruciatur ubi ſupra, *dict. nu.* 59. 60. & 61. ideo enim hæc ſcribimus, ut aliquid lucis ſcriptis addamus, novi enim quam aſſiduè adhunc repetitionis inducendæ lapidem impingant viri non mediocriter eruditi.

Secundo quando oratio dependet de per ſe, ut aiunt ſcriptores, & hæc oratio in ſe perfecta, & abſoluta eſt, nec aliunde dependet, quia non conjungitur, nec copula, nec disjunctiva, vel ſit in principio diſpoſitionis vel in fine, qua oratione fœminæ excludantur, tunc ne confundaris memineris quod nulla quæſtio eſt de repetitione qualitatis, ſed alio pertinet, quæſtio, ſcilicet, an clauſula excludens fœminas, ab omnibus gradibus eaſdem excludat, nota quod ſi clauſula generalis ſit, generalem continebit excluſionem reſpectu omnium graduum, & ſubſtitutionem, quod latè fundat Molina, *ubi ſupra*, *n.* 62. & declarat Grego. *in l.* 3. *titul.* 13. *par.* 6. *verbo*, *Mugeres*, *verſ. ſed quid ſi fœmina*, idque confirmatur, quia oratio de per ſe ubicumque poſita, ſive in principio, ſive in medio, ſive in fine, non eſt reſtringenda ad gradum, *l.* 1. *C. de lib. præt. vel ex hæredat.* & notat ibi, Bald. *verſi. quinto quæro*, ubi dicitur, quod clauſula dicitur poſita abſolutè, & per ſe quando à nullo abſolutè regitur, nec à præcedente, aut ſequente dependet, ſequitur Socin. *conſ.* 49. *lib.* 1. *de clauſula poſita in medio*, *ex text. in cap.* 2. *requiris*, *de appell. & l.* 3. *§. filius inter medias*, *ff. de lib. & poſth. & in l. utrum*, *ff. de pet. hæred.* ibi, (*Et puto ſequentem clauſulam Senatuſconſulti ſequendam eſſe*, *ſi hæc ſit ambigua*) ubi Bald. dicit *tex. eſſe ſingularem*, *verſic. nota quod una clauſula*, *ad idem allegat tex.* Aretin. *in dict. l.* 3. *§. filius*, *& de clauſula in fine poſita*, *eſt tex. in l. talis ſcriptura*, *ff. de legat.* 1. & vide clauſula abſolutè poſita quantum determinet, Socin. *conſ.* 49. *lib.* 1. *facit tex. in l. hæres meus*, *§. uxori meæ*, *ff. de legat.* 3. ibi, (*Trebatius hæc verba*, *quod ejus cauſa factum paratumve eſſet*, *ad aurum & argentum dumtaxat referri putat*, *proculus ad omnia*, *quod verum eſt*) & adde quod ibi erat clauſula in numero ſingulari, & adhuc refertur ad omnia, text. expreſſus in *dict. cap.* 2. *requiris*, & adverte quod clauſula in fine poſita non determinat ſuperiora quæ habent particularem determinationem, *cap. cum dilecti*, *de donationibus*, & vide late Abbatem ibi, & Barto. & Jaſo. *in dict. l. talis ſcriptura*, Deci. *in dict. cap.* 2. *requiris*, & ſic intelligitur regula tex. *in dict. l.* 1. *C. de lib. præt. vel exhæredat.* & clauſula in fine poſita determinat præcedentia, in quibus ſubſit eadem ratio, ut notat Bartol. ibi, & Alexand. & Pariſ. *conſ.* 52. *num.* 23. & 27. *lib.* 1. apud quos ſi ſubſit caſus poteris videre, ita habes quando & quomodo fiat repetitio qualitatis extrinſecæ, & quando clauſula excluſiva fœminarum inducat generalem excluſionem reſpectu omnium graduum, & ſubſtitutionum.

Nunc illud attingendum eſt, cujus gratia hæc omnia

omnia nobis ſcripta ſunt, & cujus occaſione ad hæc devenimus, dicebamus enim quod proœmium continet cauſam finalem & late fundavimus, & quod tota diſpoſitio teſtatoris dependet à proœmio tanquam à cauſa, & quòd à proœmio, & principio recipit interpretationem, ex quo nunc dicimus, quod quantumcumque ſit dubium an teſtator voluerit inducere repetitionem, maſculinitatis, aut quantumcumque ſit dubium an teſtator voluerit excludere fœminas univerſe ab omni gradu, & ab univerſa ſua diſpoſitione, & quantumcumque reperiantur verba dubia, & quantumcumque repugnent regulæ juris, ſi tamen teſtator dum diſpoſitionem ordinat ſuam, in proœmio aut in alia parte teſtamenti, dicat quod diſponit de bonis ſuis quia intendit conſervare agnationem, & familiam, tunc ex his quæ diximus proculdubio ubique inducetur repetitio maſculinitatis, & ab omni gradu removebitur fœmina: quia ea non conſervat familia, nec domum, nec agnationem, & tunc ex his quæ diximus proculdubio ubique inducetur repetitio maſculinitatis, & ab omni gradu removebitur fœmina, & proœmij vis, & poteſtas id efficiet: tenet Joan. Calderin. *conſi.*137. *volum.*2. inter conſilia Bald. Joan. de Anani. *conſi.* 4. Ruin. *conſi.* 147. *vol.* 7. Paul. *in l. Maritus*, *C. de procuratoribus*, *n.* 5. ubi proponit quæſtionem utrum in emphiteuſi conceſſa alicui pro ſe, & liberis per lineam maſculinam deſcendentibus, ſuccedat filia, & dicit quod non, & una ratio eſt hæc noſtra, ſcilicet, intentio, & finis, & ratio concedentis emphyteuſim, ſcilicet, conſervatio familiæ, ideoque licet filia ſit agnata, excludi tamen debet ne per ipſam tanquam per medium directiuum veniat emphyteuſis ad cognatos, quam Pauli doctrinam ſequuntur noviores in *l. Gallus*, §. *nunc de lege Veleia*, *ff. de lib. & poſth.* Curt. Jun. *in l.* 1. *C. unde vir & uxor.* & in *l. qui ſe patris*, *num* 77. *C. unde liberi.* Crotus *in repetitione*, *l. filius familias*, §. *dici*, *ff. de legat.* 1. *num.*10. & ibi Loazes noſter, *num.* 6. Pinel. *in l. ſi viva matre*, *C. de bonis mater. n.*29. Alexand. *conſil.* 51. *lib.*4. *n.* 15. & 20. qui loquitur ſingulariter, Socinus Junì. *conſi.* 168. *num.* 85. *& ſequentibus*, *par.* 2. Cynus, & Salicetus, *in l.* 1. *C. de adult.* Alexander, *in l.* 1. *C. de in jus vocando.* Decius *conſ.* 172. Pariſ. *conſ.* 72. *libr.* 4. & pluribus citatis, Molina, *dicto cap.* 5. *n.* 25. qui *num.*29. hoc indiſtincte tenet, idem tenet gloſ. *in dict. l.* 3. *titul.* 13. *part.* 6. *verbo*, *mugeres*, *verſi. quid autem ſi ex tenore*, *quæ eſt. q.*16. *& verſi. ſed an excluſis fœminis*, Bald. *in l.* 1. *ff. de Senatoribus*, idem tenet Pinel. *in l.* 3. *C. de bon. mat. num.*19. & ex hac ratione ceſſat alteratio, Alexand. Soci. & aliorum ſcribentium, in *dict.* §. *nunc de lege Velleia. de* quibus Pinel. *in dict. l. ſi viva matre*, *de bon. mat.* an teſtator vocet deſcendentes per lineam maſculinam, an vero deſcendentes, ex linea maſculina, quia ſi conſtat, quod voluit conſervare agnationem, tunc fœmina excludetur, Carol. Rui. *conſ.* 208. *n.* 7. *lib.* 1. Curt. Jun. *conſ.* 154.*n.* 13. & ita tenet Molin. *dict. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 38. & quando agnatio conſervanda eſt, quod inducatur maſculinitatis repetitio: tenet conſtantiſſime Petrus Peral. *in l. Titia teſtamento*, §. *Lucius*, *ff. de leg.* 2. cujus quidem ratio eſt, quia ex vi & poteſtate proœmi, & principii majoratus factus eſt ratione conſervandæ familiæ, & tunc omnes de familia collectivæ comprænenduntur ſecundum gradus prærogativam, *l. cum*
31 *ita legatur*, §. *in fideicommiſſo*, *ff. de leg.* 2. *l. fin. C. de verb. ſign. l. pronunciatio*, §. *familiæ*, *ff. eodem*, late tradunt Bart. & Socin. *in l. ſi cognatis*, *ff. de reb. dub. & in l. Gallus*, §. *nunc de lege Velleia*, *ff. de lib. & poſth.* & eſt tex. egregius pro hac opinione, *in l. agnato*, *ff. de legiti. tutorib.* (*agnato proprior fœmina*, *quo minoris ſit impuberis agnati tutor*, *non objicitur*, *ideoque patruelis ſororem*, *conſanguineam habentis fratris filii*, *legitimus*, *erit tutor*) pro hac opinione eſt text. expreſſus, in *cap.*1. *de eo qui ſibi & hære. ſuis maſculis*, ubi ex hac ratione conſervandæ familiæ etiam ipſi maſculi deſcendentes ex fœminis excludunt fœminas à ſuc-32
ceſſione feudi, non ſolum exiſtentes in eodem gradu, ſed proximiores, & patet ex litera ipſius text. ibi: (*non enim patet locus fœminæ in feudi ſucceſſione*, *donec maſculus ſupereſt*, *ex eo qui primus de hoc feudo fuerit inveſtitus*) Et text. ille non continet particularem fœudi deciſionem, ſed generalem, quod notat Ancharr. *ad tex. in conſi.*359. & ad hoc allegat illum tex. Grego. Lop. *in dict. l.*3. *titul.* 13. *p.*6. *verbo*, *mugeres*, *verſi. ſed quid ſi ex diſpoſitione*, *quæ eſt quæſt.*20. pro quo facit etiam text. in *cap.*1. *de capitaneo qui curiam vendidit*, ubi quod feudum non tranſit ad fœminam, licet actum ſit per pactum ut tranſeat ſi ſupereſt maſculus, & ſic ille tex. ſecundum commune intellectum licet loquatur in feudo, quod poterat pervenire ad fœminas, ſi ſuperſunt duæ filiæ, quarum una filium habet, & altera filiam, poſt mortem illarum maſculus tantum feudum obtinebit, ita declarat gloſ. *ibi*, & poſt eam Bald. & Iſerni. ibi, & allegat Alciat. *reſponſ.* 482. *n.* 9. ut hoc de filio maſculo ex fœmina recipiatur etiam in majoratu: ubi non expreſſa cauſa adjuncta de conſervanda familia, aut agnatione, ex dict. *cap.* 1. *de eo qui ſibi*, *& hæredibus ſuis maſculis*, & tex. & gloſ. & Bald. & Iſer. in *dict. cap.*1. *de Capitaneo qui curiam vendidit*, ita tenet Soc. *in l. Gallus*, §. *nunc de lege Velleia*, *ff. de lib. & poſt.* Socin. Jun. *conſ.* 2. *part.* 3. *num.* 11. 21. *&* 22. Socin. *in l. cum avus*, *ff. de condit. & demonſt.* Rob. *conſ.* 22. *n.* 13. *&* 14. & *conſ.* 128. *n.* 9. *&* 10. Moderni Galli, *in conſuet. Pariſi. titul.* 1. §. 16. *n.* 3. Greg. *ubi ſupra dict. l.*3. *verſi. quid autem ſi facta eſtimatoria*, *& eſt quæſt.* 21. Poſtremo, Bald. confirmat ea omnia quæ diximus de filio maſculo ex fœmina, in *auth. ceſſante*, *C. de legit. hæredib.* ubi tenet quod in diſpoſitione excluſiva fœminarum maſculus per filiam deſcendens, admittitur ubi non ſunt fratres nec fratrum filii, etiam ſi ſint maſculi deſcendentes ex maſculis, ulteriores tamen, & refert & ſequitur Gregor. *dict. l. verbo*, *mugeres*, *verſi. unde facit ad quæſtionem*, *col.*6. & ita ex ratione proœmii ſumitur tota ratione ſucceſſionis & univerſæ diſpoſitionis.

Adde etiam, quod ſi teſtator in principio diſpoſitionis dicat, quod facit & inſtituit majoratum, ad conſervationem generis ſui, & poſtea vocationes ſuas incipiat maſculis, deinde vocet filios per hoc nomen indefinitum, quod ex natura ſua comprænendit, & maſculos, & fœminas, *l. juſta*, *ff. de verb. ſig.* tunc qualitas maſculina cenſenda eſt eſſe repetita, ex ratione poſita in proœmio, quia etiam ſi verbum, genus, Hiſpane, *Linage* ex generica ſua ſignificatione comprænendat deſcendentes inſtitutoris, & tranſverſales etiam, per ea quæ notat Bart. & Bald. *poſt gloſ. ibi*, *in l.*1. *ff. de prob.* & ſingulariter Dec. *in l. fœminæ*, *ff de reg. jur. n.* 67. *uſque ad n.* 73. & per eundem Deci. *conſ.* 223. ubi tenet quod ſub nomine generis, omnes comprænenduntur, & ibi plura allegat. idem dicit Greg. *in dict. l.* 3. *titul.* 13. *part.* 6. *fol.* 88. *col.* 3. *principio.* & latiſſime Apologia pro Rege noſtro, in ſucceſſione Portugaliæ, *part.* 4. *n.* 45. & intelligo apologiam Michaelis Aguirre, atamen Franciſ. Curt. *in tract. feudorum* 3. *part.* concludit quod hoc nomen genus, Hiſpane, *Linage*, ſit intelligendum juxta ſub-

jectam materiam de qua agitur, ut alibi compræhendat ex fœminis procreatos, alibi vero ad agnatos ſolum pertineat, ubi vero ſimiliter de agnatis ſit intelligendum, & ita reſoluit Greg. *in l. 2. titul. 15. part. 2. fol. 47. verſi. ſed pone, quod in majoria, col. 1.*

36 Ex quo dicebat Andr. de Iſer. *in cap. 1. de ſucceſ. feud.* & idem Franc. Curt. *dict. 3. part.* quod ſi feudum conceſſum ſit alicui & generi ſuo: quod tale feudum non tranſit ad feminas, & pro illo eſt *gloſ. 1. in l. 1. ff. de probatio.* & Angelus *per gloſ. ibi in auth. de inceſtis nuptiis, ad finem*, Bald. notabiliter, *in cap. ſi pater, de teſtam in ſexto*, dicens, quod appellatione, generis, veniunt tantum deſcendentes per lineam maſculinam, quem ibi ſequuntur Peruſinus *carta*, 14. *quæſt.* 13. & Barbatia, *conſ. 57. libr. 2.* & Platea, *in l. vacantia, C. de bon. vacanti. lib.* 10. & pro illa opinione, & diſtinctione Franc. Curt. *in Greg. facit expreſſe tex. in l. 1. §. fin. ff. de jure immuni.* de quo vide infra, §. 1. *gloſ. 1. n.* 35. ubi alia adducimus, & remittemus ad hanc diſtinctionem, cum ergo in proœmio dixerit, quod inſtituit majoratum ad conſervationem generis ſui, hoc eſt, *De ſu linage*, & poſtea incipiat vocationem à maſculis, etiam ſi poſtea in tertiis & ulterioribus ſubſtitutionibus utatur verbo, à filii, plane ſumma conjectura voluntatis eſt, quod conſervare agnationem, quæ verbo, generis, ſignificatur attenta materia de qua igitur *d. l. 1. §. fi. de jure immuni*, idem poſt longam diſputationem addictis juribus, & DD. reſolut Gregori. Lopez ubi ſupra dicta *lege 2. tit. 15. parte 2. fol. 47. verſiculo, ſed pone.* ubi adducit, quod in generatione Jeſu Chriſti Salvatoris noſtri; referuntur maſculi ex maſculis, ubi copioſe videre poteris.

37 Simile eſt quod dicitur de verbo, poſterorum & de verbo deſcendentium, ut late Apologia pro Rege noſtro ad ſucceſſionem Portugaliæ, 4. *part. n.* 46. quæ verba licet ſint apta compræhendere deſcendentes ex linea fœmenina, tamen ſi ſubjecta materia aliud expoſcat ſolum compræhendunt maſculos, & ex his deſcendentes, de verbo, poſterorum, aut poſteris. Imola *in l. ſi ita deſcriptum ff. de legatis 2. & in cap. de locatis, in fine*, Archidiaco. *in capite ſi quis ſuadente. 17. quæſt.* 4. Bald. *in l. quicumque C. de ſerv. fugit.* Imola. *in clem. 1. de electione Romanus conſilio.* 35. Antoni. *conſil. 9. Præpoſ. in capite. 1. de ſucceſſione feudi*, vide verbo poſteris, infra, *gloſ. 1. §. 1. n.* 33. 34. ubi quod ex propria ſignificatione ad maſculos referendum ſit hoc verbum, & ibi adducuntur jura, de verbo, deſcendentes quod utrumque ſexum contineat ſunt jura *in l. cognoſcere, & l. filiæ appellatione, & l. quis quis. ff. de verborum ſignificatione*, & *in l. ſi ita ff. de lib. & poſt. l. legatis, & l. qui duos. ff. de leg.* 3. cum aliis, & plura adducemus infra, *gloſſa 1. §. 1. n.* 32. ubi quod ex ſubjecta materia ad maſculos tantum applicatur.

38 Idem reſponſum eſt circa ſtatutum diſponens de legitimis hæredibus, ut ex ſubjecta materia de qua agitur eorum nomine intelligantur maſculi tantum. Aretin. *conſ.* 143. *co. fi.* Deci. *conſ.* 319. & cum natura majoratus ſit, eaque genuina, & naturalis, ut agnationem & familiam conſervet. Tiraquel. *de primogeniis. quæſ. 4. n.* 13. Dominus Didacus Co-
39 lin. *lib. 1. c. 18.* Domi. Atonius de Padilla, *de fidei commiſſis, in rub. n.* 4. Melchior. Pelaez, *de majoratu, pa. 1. quæſt. 1. n.* 8. Alexander, ante ipſos, *conſ.* 52. *lib.* 4. Socinus, *conſ.* 47. *lib.* 8. Moder. Galli, *in conſuet. Pariſ. tit. 1. §.* 8. *gloſſa. 4. n. 15. & le. 2. tit. 15. parte. 2. l. 44. tit. 5. par. 5. l. 7. tit. 7. libro. 5.* novæ recopi. junctis vocationibus maſculorum ſtatim factis proculdubio, qui his vocibus utitur in proœmio, & majoratum inſtituit, & incidit vocare maſculos excluſis fœminis, etiam ſi poſtea vocet filios de his filius intelligendus eſt, de quibus ſuperius ſenſerat alias ſi fœmina admitteretur, nec familia, nec agnatio, nec genus conſervaretur, cum per fœminam omnia hæc corruant, ut diximus, & inveniret inſtitutor viam per quam perpetuitas quam deſideraſſe intelligitur dum majoratuum perpetuum inſtituit, corruet, quod non intelligendum. *l. 3. ff. de mil. teſt. cum vulgatis*, idem intelligendum eſt, repetitionem maſculinitatis perpetuam fore, ſi teſtator in
40 proœmio majoratus dicat ſe facere, & inſtituere majoratum perpetuum ad conſervandum nomen ſuum, vulgo, *Para la conſervacion de ſu nombre, y apellido*, & præmiſſa hac clauſula incipiat ſuas vocationes à maſculis, quia tunc videtur familiam, & agnationem vel ille conſervare, ideo etiam ſi poſtea, alicubi vocet filios, repetitio maſculinitatis ex ratione proœmii intelligenda eſt, ita Soci. *conſ. 90. vol. 1. n. 2. ad finem, Signorollus de Homedeis, conſil. 173. l. facta. §. in danda. ff. ad Trebellianum*, ibi. *Si vero nominis ferendi conditio eſt, quam prætor exigit, recte quidem facturus videtur ſi eam expleverit*, & ibi, *nihil enim mali eſt honeſti hominis nomen aſſumere* (l. hoc jure. §. final. ff. de donation. ibi. *ſi tibi centum ſpopondero hac conditione, ſi juraſſes te nomen meum laturum*) l. pater filium. §. fundum Titianum ff. de lega. 3. ibi (*ita enim fiet ut fundus de nomine veſtro non exeat*) l. cum filius. §. pater. ff. de legatis 2. ibi, *Plus tribuas in honore nominis mei*) l. uxorem. ff. de manumiſ. teſtament. ibi. *Nomine patris vocatus eſt*, textus in capite olim, 8. quæſtion. 1. ibi, *ejuſque nomine vocaret quod inde naſceretur.* Guido Papa *quæſt.* 251. Decius *conſi.* 467. Guillelmus Benedictus *late verbo*, in eodem teſtam. relinquens *el. 1. n.* 174. ubi de nomine copioſe, *in c. Raynuntius, de teſt. & verbo, Raynuncius, de clera. n.* 50. *& verbo, & uxorem Adalaſiam, n.* 22. & quod ex hac vocatione detur conſervatio agnationis, notat ſingulariter Berojus *quæſt.* 34. ubi ex conſervatione nominis excludit fœminas, monachos & alias perſonas ſimiles, quæ agnationem non poſſunt conſervare, & Modernus Gallus *conſi. 1.* Analitico, *nu.* 36. *&.* 115.

Unde quando teſtator, aut alius quivis in quacumque ſua diſpoſitione vocat eos qui ſunt de ſuo nomine, (*voz y apellido*) & incipit ſuas vocationes à maſculis, ſi deinde vocet filios, de filiis maſculis repetita illa qualitate intelligendus eſt videtur enim voluiſſe conſervare agnationem, & excludere fœminas, Corn. *conſi.* 41. *n.* 12. cum pluribus præcedentibus, *liber.* 4. idem *conſ.* 26. *n.* 3. *& n. 7. eodem & conſilio.* 273. *vol.* 4. Ancharranus *conſ.* 27. *n.* 6. Gozad. *conſ.* 45. *n.* 9. *& conſi.* 79. Guid. *conſ.* 87. *n.* 2. Bar. *conſ.* 33. *vol.* 3. Rube. *conſ.* 28. Gra. *conſ.* 67. *lib.* 2. Bertran. *conſ.* 30. *lib.* 1. Socius *conſ.* 93. *vol.* 3. Franciſcus Piſcina qui jura refert in ſua diſputatione ſuper ſtatutis excludentibus fœminas, *n.* 22. *ad finem*, imo tenet Corneus *conſ.* 55. *vol.* 1. quod licet à principio inſtituatur fœmina, ſi poſtea teſtator vocat eos qui ſunt de nomine, *y del apellido*, teſtatoris, quod tali caſu non compræhenditur fœmina, cujus opinionem ſequitur Gozadin. *conſil.* 179. *lib.* 1. & quamvis Lud. Molina, videatur contrarium reſolvere, *lib. 2. cap. 14. n.* 3. vide tamen attentius, quia ille ſæpe multa cumulat,

ut

ut ſcripta accepit, quæ tamen indigent hac & diſtinctione. Ille enim loquitur, & intelligendus eſt, in caſu longe alieno à noſtra ſpecie quam tractamus, nos enim loquimur quando inſtitutor majoratus, inſtituit majoratum, & in proœmio appoſuit cauſam, quia volebat conſervare nomen ſuum, & deinde vocavit maſculos, poſteriores autem vocationes fecit ſub nomine filiorum, quo caſu voluntas teſtatoris apertiſſime colligitur, qui vult qualitatem maſculinitatis repeti, in cæteris gradibus, ita ut de his filiis intellexerit, qui vocati fuerint ſupra, hoc eſt maſculis. At Molina loquitur in ma-41 joratu ſimpliciter inſtituto, & ex ſolo gravamine deferendi nominis putat non poſſe induci conſervationem agnationis, quod ſuſtineri poteſt, etiam ſi gravamen illud maximam præſtet conjecturam, quod teſtator voluerit familiam conſervare, ex ſuperius dictis, cæterum quando in proœmio teſtator dicit, velle ſe conſervare genus ſuum, aut nomen ſuum, & deinde incipit ſuas ſubſtitutiones maſculinas, licet poſtea de filiis loquatur: profecto ex conjecturata mente teſtatoris, quæ colligitur ex utroque actu, inducitur repetitio, quæ ſolet induci ex ratione deſumpta ex proœmio, ex ſola autem impoſi-42 tione nominis ferendi, aut gerendorum armorum, non inducitur iſthæc repetitio, de armis vide eumdem Molinam *ubi ſupra*, *n.* 3. 4. *& ſeq*, aliud enim eſt, ſi teſtator in principio inſtitutionis dicat ſe majoratum quidem condere ad conſervationem ſui nominis, & majorum ſuorum, quo caſu inducimus, utpote ex proœmio cauſam finalem, & regulam ſucceſſionis, & poſtea incipit vocationes ſuas à maſculis, quia inducitur aperta conſervatio familiæ, ex ipſo diſpoſitionis ordine, & ex aperta voluntate ejus qui cum nomen velit conſervare ſuum, ſtatim appoſuerit modum conſervationis ipſius vocando maſculos, quo caſu ipſe teſtator ſeſe explicat, & gloſſat, qua explicatione, & interpretatione voluntatis nihil poteſt eſſe melius, nec urgentius, Baldus *in authen. niſi rogati*, *C. ad Trebel. dict. l. qui filiabus*, *ff. de legat.* 1. & ea quæ ſuperius adnotavimus, aliud eſt ſi ſimpliciter inſtituat majoratum, & facta filiorum, aut deſcendentium ſimplici vocatione, de ſucceſſione diſponat, qui eſt caſus Lud. Molina addito gravamine, aut appoſita conditione nominis ferendi, quia etiam ſi illud gravamen, & illa conditio maximam præſtent conjecturam, quod voluerit familiam, & agnationem, conſervare, tamen quia ſola ea reperitur, nimirum, quod adhuc dubium ſubſit, an fœminæ videantur excluſſæ, at vero noſtra ſpecies continet caſum fere indubitatum, ſcilicet, proœmium, pro cauſa, deinde voluntatem apertam, ſcilicet, primas maſculorum vocationes, quo caſu etiam ſi poſtea filios vocet, exigit regula quæ de proœmio eſt, & de repetitione, ut filios maſculos vocaſſe videatur, & hanc interpretationem ultra ea quæ ſuperius adduximus, favor adjuvat publicus, adeſt enim favor publicus in hujuſmodi interpretatione, & in con-43 ſervatione familiæ, Bald. *in l. maximum vitium*, *C. de lib. præte.* ideoque ſemper eſt interpretanda diſpoſitio, ut conſervetur familia, Signorolus de Homodeis, *dict. conſil.* 173. & pertinet ad publicam utilitatem, quod conſervetur maſculina proles, & augeatur & honore, & divitiis, & ita conſervetur domus, nomen, & agnatio, Joannes Andreas, *ad Speculum*, *titul. de ſucceſſione ab inteſtato*, *verſ. ſciendum*, *nec conſervatur nomen per fœminas*, *ſed perditur*, *tex.* & ibi Faber. *in §. caterum*, *inſtit. de le-*44 *git. agnat. ſucceſſione*, Cumanus Melius *conſ.* 22. fœmina enim nomen, domum, & familiam patris transfert in alienos, *l. quicumque de re milit. lib.* 12. *l.* Joan. Garſias. *de Nobilitate.*

adrogans, *C. de crimine expilat. hæredi.* quapropter in noſtro caſu, poſtquam teſtator ait, quod vult conſervare nomen ſuum, & majorum, & deinde incipit vocare maſculos, per quos intendit conſervationem ſuſtinendam, proculdubio inducitur in cæteris vocationibus, in quibus de filiis eſt mentio, repetitio ejus qualitatis, & in hac interpretatione verſatur favor publicus, & invenitur aperta voluntas, conſervandæ agnationis, ſecus vero in caſu illo quem diſputat Molina, ubi reperitur ſolum gravamen, aut conditio, & hoc eſt quod adnotavimus ſuperius ad verbum, genus, & verbum, poſteros, & verbum, deſcendentes, & verbum, hæredes legitimi, ut quamvis hæc verba ſint communia, & indifferenter ſeſe habeant æque ad maſculos, & fœminas, de ſui natura, attamen ex ratione ſubjectæ materiæ ad maſculos tantum applicetur, ex Curtio, & Gregorio *ubi ſupra*, itaque licet in filia nomen poſſit ſecundum naturam conſervari, perſpecta tamen materia de qua agimus in ea diſpoſitione ubi inſtitutor dicat velle ſe conſervare, *ſu voz y appellido*, & deinde ipſemet vocet maſculos, quaſi ſeipſum explicans proculdubio intelligendum eſt, repetitionem maſculinitatis induxiſſe in cæteris vocationibus ubi de filiis ſolum loquutus eſt, quia repetitio ex conjectura admittitur & ſæpe ex unius, vel alterius verbi interpretatione, & 45 fit ſæpe in fideicommiſſis extenſio de casibus expreſſis ad non expreſſos, ex veroſimili conjectura, *l. Titius*, §. *Lucius. ff. de lib. & poſth. l. fin. C. de poſth. hered. inſt.* Bart. *in l.* 1. *ff. de vulgar. & in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum*, *ff. de lib. & poſth.* & ibi. DD. communiter, Bald. *in l. illud*, *C. de SS. eccleſ.* Ancharra. *conſ.* 375. Alexand. *in dicto §. & quid ſi tantum*, *n.* 31. *& conſ.* 5. *vol.* 3. *Iaſ. conſ.* 203. *vol.* 1. Barbatia, late *in cap. Raymundus*, *de teſtam.* Aymo. *conſ.* 130. *& conſ.* 62. *n.* 14. *& conſ.* 161. *n.* 10. qui referunt alios pluresauthores hujus opinionis.

Et fit ex eoſio de perſona ad perſonam ex vero-46 ſimili mente diſponentis, Angelus, *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum*, *ff. de lib. & poſthu. n.* 5. *ad medium*, Jaſ. *in dict. l. Titius*, §. *Lucius*, *eodem*, idem Jaſ. *in conſ.* 148. *verſ.* 5. *facit*, *lib.* 1. & *conſ.* 154. *libr.* 4. Corneus *conſ.* 146. *vol.* 2. Caſſaneus, *conſ.* 67. *n.* 46. Crotus, *in dict. §. & quid ſi tantum*, *n.* 27. Fortunius Garſia Hiſpanus, *ibi n.* 81. Paulus Pariſ. *conſ.* 50. *vol.* 3. ubi pulchre & late, & ibi, *n.* 45. dicit hanc opinionem, & humaniorem, & veriorem, & *nu.* 60. dicit hanc eſſe magis communem, & quod Franciſcus de Aretio, qui tenet contrariam eſt ſibi contrarius, & quod reprobatur communiter, & idem Pariſius *conſ.* 66. 47 *n.* 66. *& 68. eod. vol.* Gratus, *conſ.* 51. *libr.* 2. Aymon. *conſi.* 155. *n.* 6. *&* 7. & admittitur extenſio ex conjectura etiam in materia privativa, & excluſiva, fœminarum, optime Albertus Brunus, *tractat. ſuper ſtatuto fœminas excludente*, *artic.* 12. *quæſt.* 16. *à n.* 202. Coſta *de Patrui*, *& nepotis ſucceſſione*, *fol.* 119. Gregor. *in l.* 3. *titul.* 13. *part.* 6. *verbo*, *mugeres*, *col.* 7. *verſi. quid autem ſi facta fuit majoria.*

Et eſt generale in omni diſpoſitione, ut ex iden-48 titate rationis fiat extenſio, quæ quando fit ex eadem ratione non dicitur, extenſio, ſed compræhenſio. Jaſſ. *in l. juriſgentium*, §. *ſed cum nulla*, *n.* 30. *ff. de pactis*, idem *in l. ita ſtipulatus*, §. *Cryſogonus*, *num.* 39. *de verbor. text. in l. his ſolis*, *C. de revocand. donatio. gloſ. in cap.* 1. *verbo*, *Italia*, *de temporib. ordinand. lib.* 6. Abb. *in cap. nihil*, *de electione*, Oldraldus, *conſi.* 185. Tiraquel. *in l. ſi unquam verbo*, *libertis*, *num.* 37. *de revocand. donat.* fiet igitur extenſio in noſtro caſu ex conjectura, ex cauſa, ex diſpoſitione ex ra-

tione, ne qui conjunctores fœminas propter maſculos remotiores expulit, poſtpoſitis ipſis admiſiſe videatur, quod adverſit Brunus, *ubi ſupra*, & nos ſuperius adnotavimus ad *l. Publius Mœvius*, *ff. de conditio. & demonſtrat.* in initio hujus operis.

Sunt alia quæ inducunt repetitionem, quæ brevius attingemus poſtquam in eam diſputationem incidimus, & primum ſi teſtator in cæteris vocatio-
49nibus utatur verbo relativo, ſcilicet, *dichos fijos*, aut, *como dicho es*, aut, *en la dicha manera*, nam verbum, illud, dictus a, um, vel præfactus, à um, eſt relativum, & reſtringit ad antecedens, & ejus qualitates, & inducit repetitionem omnimodam antecedentis, notant Doctores, *in l. fin. ff. de hæredibus inſtit.* & *in l. aſſe toto*, *eodem*, & *in l. qui liberis*, §. *hæc verba*, *ff. de vulgar.* Aymon, *conſ.* 98. *nu.*8. & tenet Curtius Junior, *conſ.* 115. *n.* 21. Antonius Gabriel, *de teſtament. concluſ.* 10. *n.* 14. & idem *libr.* 6. *de verbor. ſignifi. concluſ.* 6. *n.* 112. & Molina noſter *de primog. lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 64. Socinus Junior, *conſil.*133. *num.* 12. *&* 13. *in prima parte*, ubi tenet, quod hæc dictio, dictus à, um, eſt participium relativum, quod neceſſario ad ordinem ſupra poſitum, & ad omnes ſubſtitutiones præcedentes, tam ad proximas, quam ad magis remotas referendum eſt, & ibi ponit qualiter relatum ſit in referente allegat. *l. ait prætor*, §. *ſi Judex*, *ff. de re judicata*, & eſt optima remiſſio ad caſum qui ſeſe offerat. Carolus Ruinus, *conſ.* 103. *lib.* 2. *n.* 5. & *conſ.* 206. *eodem libr. n.* 5. ubi dicit notanter quod relatio importata per verbum, *dicho*: inducit repetitionem nominis proprii, cum omnibus ſuis qualitatibus, & facit quod qualitas adjecta inſtituto, repetitur in ſubſtituto, allegat Bartolum, *in l. ſiquis ſervum*, §. *ſi. de legat.* 2. quia eſt reſtrictivum præcedentium. Curtius Junior, *conſ.* 228. *n.* 13. Aymon *conſ.* 88. *n.* 3. Alciatus *reſponſ.* 96. & *reſponſ.* 38. *n.* 5. dicit, quod licet ſit dubium cognoſcere quando qualitas cenſeatur repetita, quando autem eſt adjectum verbum, dictum, ſemper intelligitur qualitas repetita allegat: *conſ.* Aretini, 158. & allegat *text. in l. filios*, §. *teſtator. ff. de alim. & cibariis legat.* Bart. *in l. talis ſcriptura*, *ff. de leg.* 1. Ruinus *conſ.* 206. *num.* 5. *vol.* 2. & *conſ.* 203. *n.* 5. *vol.* 2. & dicit Bartol. *in l. fin. in fine*, *ff. ad Trebellian.* quod quando in diſpoſitione aliqua eſt aliquod verbum repetitivum, & eſt poſitum in ultimo gradu, quod eſt referendum ad omnes gradus præcedentes: idem dicendum eſt de aliis clauſulis relativis, ſcilicet,
50*de la miſma manera*, *con la miſma condicion*, & his ſimilibus, vide Socin. Junio. *d. conſ.* 133. *part.* 9.

Alia ſunt verba repetitiva, ut puta verbum, & ſic, *y aſſi*, ut puta cum teſtator ait, & ſic deinceps
51ſuccedant, illa enim dictio, *y aſſi*, denotat ſimilitudinem, & eſt relativa, & repetitiva omnium qualitatum præcedentium, ut in *l. quæſtum.* §. *peto*, *& in l. qui habebat.* §. *fin. de legat.* 3. & *in authen. de teſtibus*, §. *& quoniam*, *collat.* 7. & *in l. libertas*, §. *hæc ſcriptura*, *de manumi. teſta.* Bartol. notanter *in l. quibus diebus*, §. *Termilius*, *ff. de condit. & demonſtra.* idem Bart. *in l.* 1. *ff. de receptat. & in l.* 1. *ff. ſi famil. fart. feciſſ.* dicat, idem Paulus, & Aretinus, *in l. ſeet.* §. *ſi à filios*, *ff. de leg.* 1. Alexand. *conſ.* 9. *vol.* 1. *n.* 10. Decius *conſil.* 497. *n.* 3. *l. edita verbo*, *prout. C. de edendo*, & *in extravaganti ad reprimendum verbo*, *prout*, ubi Bartol. expreſſe notat, idem Bart. *in l.* 1. §. *hoc edicto. ff. de poſtul.* notant Doctores, *in l.*4. §. *ſi judex*, *ff. de re judic.* & hoc fundamentum habet locum in omni dictione ſimilitudinis, ſcilicet, ſic, prout, ſicut, ut inducant repetitionem.

Et de verbo hoc amplius, vide *l. Aviæ*, *ff. de conditio. & demonſtrat.* ut conditio in inſtitutione re-
petatur in prælegato eidem facto, Tiraquellus, *in* 1. *retract.* §. 1. *glo.* 14. *n.* 26. & vide D. Jean. Gutierrez, *conſi.* 18. ubi de hoc late, & ibi ponit opportuna ad materiam: & de prælegato, an veniat in fideicommiſſo, Molin. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 73.

Et idem dicendum eſt de verbo, *los otros*, ſcili-52cet, ſi inſtitutor dicat, *y deſpues deſtos los otros hijos*, quia illa dictio repetit qualitatem præcedentium, Felinus, *in cap. ſedes*, *n.* 6. Decius, *ibi*, *reſcriptis*, deciſ. Pedemontana, late. 167. *n.* 7. Tiraquellus, late *in leg. connub. fol.* 141. *n.* 25.

Idem operatur dictio (item, *otroſi*) quia eſt53 repetitiva ſimilium, *gloſ. in l.* 1. & *in l. ſi fugitivi*, ubi Baldus, Angelus, & Paulus, *C. de ſervis fugitivis*, ubi Deci. & *conſ.* 33. *tex. in l. quicumque*, *C. qui admitti*, & eſt tex. *in l. in repetendis*, *ff. de leg.* 3.

Eſt & alia ratio non in elegans ad repetendam54 qualitatem maſculinitatis, ſcilicet, ſi modus ſucceſſionis obſervatus ab his qui præceſſerunt is fuit, ut filia excluderetur propter maſculum remotiorem, hæc enim conſuetudo interpretatur clauſulæ vim, & poteſtatem, ut *in cap.* Raynaldus, *de teſtam.* & *in cap.* 1. *de feudo Marchiæ*, & ibi Bald. *ubi dicit*, quod etiam unius progeniei conſuetudo in ſuccedendo attendenda eſt, & legem facit, ut in *c. licet de Voto*, ibi, (*ordinem genituræ*) & in *c.* 1. §. *ſi mulier*, ſi de feudo fuerit controverſia.

Et quod una ſola parentella, poſſit interſe indu-55cere, non ſolum interpretari conſuetudinem ſuccedendi in bonorum ſucceſſione, tenet Joannes Andreas, *de inſtrum. edit.* §. *compendioſe*, & refert multa Xuarez Hiſpanos, *in l. quoniam in prioribus*, 10. *extenſione*, *n.* 10. *&* 22. *cum ſeq. C. de inoffitio. teſtamento*, multa Antonius Gabriel *communium*, *libr.* 6. *titul. de conſuetudine*, *concl.* 5. & ii quæras de tempore, & actibus vide *Conſilium* Caroli Ruini. 34. *vol.* 1. ubi ait ſufficere triginta annos cum duobus actibus, quod eſt notandum.

Ideo illud veriſſimum eſt, quod verba cujuſcun-55que diſpoſitionis recipiunt interpretationem ab uſu, Innocentius, *in cap. olim. de verb. ſignifi.* in tantum quod ſufficit uſus quadraginta annorum, textus cum materia in *cap. cum de beneficio de præbendis*, *libr.* 6. ubi Philipus Francus optime, Decius, *conſil.* 286. Paul. *conſil.* 347. *n.* 4. *vol.* 1. *per tex. in cap. cum dilectus*, *de conſuetudine*, & ibi Abbas.

Imò ſufficit uſus decem annorum Lud. Molina,57 *lib.* 2. *cap.* 6. quia ut inquit Socinus, *conſil.* 145. *vol.* 1. talis præſumitur diſpoſitio, & titulus qualis eſt præſens poſſeſſio, etiam ſi cum violentia litera diſpoſitionis patiantur intellectum, & Aymon, *conſil.* 25. *&* 10. Bertrandus *conſil.* 194. *vol.* 2. di-58cunt, quod ita præſumitur cogitatum, prout eſt obſervatum, omnes enim actus in quibus, non apparet determinatio certa, debent declarari, & determinari, ſecundum conſuetudinem quæ obſervata eſt in loco conſuetudinis, juxta *tex. in l. ſi ſervus plurium*, §. *ſi. de lega.* 1. & *in l. quod ſi nollit.* 59§. *qui aſſidua*, *ff. de ædilitio edicto*, Bartolus *in l. juriſgentium*, §. *liberi de operis libertorum*, & Abbas, *in rub. de conſuetudine*, & quia conſuetudo informat omnem actum, & diſpoſitionem, Anchar. *in cap. quia propter de reſcriptis*, latus60 Moderni Galli, *in conſuet. Pariſ. titul.* 1. §. 7. *num.* 74.

Alias duas repetitionis cauſas diximus ſupra in initio hujus operis, *n.* 6. & hæc omnia pertinuerunt ad diviſionem noſtræ legis, quæ continet duas partes, ſcilicet, proœmium, & deciſionem, ut ex illo deſumamus cauſam finalem deciſionis, &

in

in legibus, & in particularibus hominum diſpoſitionibus. Idem Alexand. *conſil.* 7. *vol.* 2. *n.* 5. agens
61 de ſtatuto poſteriore, quod declarabat dubia, quæ occurrebant ſuper priori ſtatuto, ait plurimum advertendum eſſe ad præfationem ejus ſtatuti, & ſubdit rationem, dicens quod verba poſita in proœmio ſtatutorum iuducunt mentem, & cauſam finalem ſtatuti: allegat Bart. *in dict. l. fin. & in dict. l. cum hii*, & *in dict.* §. *eam tranſactionem*, & *in l. regula*, §. *ſiquis*, *ff. de juris*, *& facti ignorantia*, & *in l. ambitioſa de decretis ab ord. faciend.* ex quibus omnibus non dubium eſt, quin in legis & hominis diſpoſitionibus ea quæ in præfatione, & proœmio continentur obtineant rationem cauſæ finalis unde poſteriores deciſiones reſtringuntur, ampliantur, & intelliguntur, ſingularis animadverſio ad ea
62 omnia quæ ſuperius latiſſime diximus circa interpretationem ſumendam à proœmio, utpote à cauſa finali, & ad cæteras omnes hominum diſpoſitiones, ſive ultimas, ſive inter vivos ſint, ut illæ omnes ex eo fonte deriventur, veluti per neceſſariam quandam conſequentiam, hoc eſt ex proœmio, dilatentur, extendantur & protrahantur, vel contra reſtringantur, & minuantur, accepta inde vera interpretatione, *tex. in l.* 1. *ff. ad Macedonianum*, *tex. in dicta. l. fin. ff. de hæredibus inſtituendis*, Bald. *in d. l.* 1. *& l.* 1. *ff. de origine juris*, & *in l. ut liberis*, *ff. de collatione bonorum*, & *in* §. *quibus*, *in prima conſtitutione*, *Codicis*, *l. regula*, §. *fin. ff. de juris & facti ignorant.* ubi Bart. *dict.* §. *dulciſſimis*, *in dict. l. cum pater*, *de leg.* 2. Decius, *in cap.* 1. *lectura prima*, *n.* 9. *de conſtitut.* itaque & legum & particularium diſpoſitionum præfationes, & proœmia, continent regulam, & rationem, qua deciſionis ipſæ ampliantur, vel reſtringuntur, quod utiliſſimum eſt ad plures leges Regni, quas adducere poſſem, & his adductis noſtros hos commentarios poſſem locupletare, ſed prudentius eſt, calamum cohibere, & inſtitutum negotium perficere, dum mihi Doctores hoc concedant, rationem proœmii, & præfationis, ſuo jure ea poſtulaſſe, quæ hactenus nobis ejus occaſione ſunt ſcripta.

63 Hinc eſt, ut in omni reſcripto vulgo (*cedula*) ex ratione dictæ, *l. fin.* & quæ ibi Bart. & in dicta. *l. cum ii*, & in dict. §. *eam tranſactionem*, & ex dict. *l. regula*, §. *ſiquis*, & ex omnibus ſuperius allegatis de proœmio, & procedente relatione omnino deciſio reſcripti pendeat à narratione, & petitione præcedenti, tex. expreſſus, *in cap. inter dilectos*, *de fide inſtrumento.* ibi: *ex forma petitionis*, & quotidie, ut pernoſcas quid juſſerit Princeps reſcribendo petitionis verba expenduntur, quod alias adnotamus ad reſcripta. *de los baſtardos de Ebro alla*, ut non extendantur ultra provintiam ex forma petitio-
64 nis infra, *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 6. quinimo, & in contractibus id obſervatur, ut præfatio contineat cauſam finalem, ita ut ex præfationibus reſtringantur, & dilatentur, tex. expreſſus, *in l. Titia.* 134. §. 1. *ff. de verborum*, ibi, *idem reſpondi*, *inquit Paulus*, *plerumque ea quæ in præfationibus convenire concipiuntur*, *etiam in ſtipulationibus repetita creduntur*, ubi Bart. & Jaſſ. id expendunt poſt gloſ. quod adeo verum eſt, ut ex præfationibus tanquam ex cauſis & ratione diſpoſitionis ſuppleantur ad non expreſſa, *tex. egregius*, *in l. & quia*, §. *fin. ff. de pactis*, ibi, *conditionem ineſſe ſtipulationi*, *atque ſi hoc expreſſum fuiſſet*, ita ut in omni parte juris, & in omni hominum actu præfatio obtineat rationem cauſæ, ideo hanc quoque præfationem hujus legis interpretabimur, cum ad cognitionem diſpoſitionis neceſſaria quoque ſit.

Joan. Garſias. *de Nobilitate.*

INSCRIPTIO.

Pragmaticæ Cordubenſis l. 8. titul. 11. libro ſecundo Recopi.

Fernandus, & Eliſabet, Reges Hiſpaniæ, Cordubæ anno, 1492. die vero trigeſima Maii.

Notabilia ex ipſa legis Inſcriptione.

1 *Lex quid ex Juriſconſultis*, *& Philoſophis*, *& num.* 2. *&* 4.
2 *Homines ſumus cum Deo conſociati*, *& lege & jure.*
3 *Sapientioris conſilium habetiori eſt quædam lex.*
4 *Plebiſcitum*, *Senatus Conſultum honorarium jus*, *conſtitutio*, *unde.*
5 *Explicantur verba*, l. 1. ff. de conſtit Princip. & in §. quod Principi, Inſtit. de jure nat. gent. & civili.
6 *Reſcripta*, *unde*, *literæ unde*, *epiſtolæ unde.*
7 *Reſcripta*, *literæ*, *epiſtolæ*, *aliæ gratiæ*, *aliæ juſtitiæ.*
8 *Pragmatica ſanctio unde dicta.*
9 *Privilegium unde*, *& quid differat à reliquis reſcriptis.*
10 *Statutum quid*, *& quis facere ſtatuta poſſit.*
11 *Capitulum Canonicorum de rebus capituli poteſt ſtatuere ſine authoritate Epiſcopi.*
12 *Statuta in Hiſpania nullius ſunt momenti niſi à Rege confirmentur.*
13 *Statuta collegiorum debent confirmari*, *idem*, de las cofradias, y Hoſpitales.
14 *Statuta municipiorum non debent in Hiſpania confirmari in urbe*, *ſed per Principem*, *n.* 11.
15 *Pragmaticæ mentio reperitur in pluribus locis.*
16 *Requiſita pragmaticæ Sanctionis referuntur.*
17 *Corduba urbs nobiliſſima*, *ſalubris*, *& uberrima.*
18 *Dominus Antonius de Paços ex Præſide maximo in ſupremo totius Hiſpaniæ Senatu Epiſcopus Cordubenſis.*
19 *In contractibus deſideratur locus contractus*, *lex vero non requirit locum.*
20 *Reſcripta perſonalia non valent ſine die & conſule.*
21 *Reſcripta univerſalia leges pragmaticæ*, *& conſtitutiones quæ ſunt clauſæ in corpore juris non exigunt diem*, *& conſulem.*
22 *Inſtrumenta publica*, *& privata requirunt diem & conſulem.*
23 *Pragmatica Cordubenſis quare habeat diem*, *& conſulem.*
24 *Solus Imperator qui non recognoſcit ſuperiorem*, *condit leges.*
25 *Reges Hiſpaniæ nen recognoſcunt ſuperiorem.*

1 LEx univerſalis eſt, legiſque nomen & generalius, & receptius eſt, quo intelligimus omne ſuperioris præceptum, ſive adſit ſcriptum, ſive ſit tacita quadam ratione naturæ noſtris animis inſitum, & ingenitum. Unde à legendo authore Cicerone nomen accepit, qua ſit id lex ſit, quod ratio naturalis ſine præcepto aliquo legerit, ideſt elegerit ex Cicerone, ſequendum vel fugiendum, eſt enim homo animal ſaxa, providum, multiplex, acutum, memor, plenum rationis, & conſilii, præclara inter reliqua animantia conditione generatum, à ſupremo Deo, ſolus particeps rationis, & cogitationis, cum cætera animantia, nec cogitent aliquid, nec quicquam ſapiant, ſed ductu

quodam Imperantis naturæ ad ſua illa opera, veluti invita ducantur, & quoniam hæc intelligendi vis, in Deo, perfectiſſima eſt, ab eo vero ſingulari ejus beneficio ad nos derivata, ſit perfecto: ut homini cum Deo quædam veluti ſocietas ſit, inter quos autem ſocietas, inter eos ratio quædam recta communis ut ſit, neceſſe eſt, quæ ratio cum ſit, odium, & execratio malorum, bonorum autem expetitio, ſit ut lege hac 2 homines cum Deo conſociati ſimus. Ita ut noſtro opte ingenio ductante natura, mala fugiamus, bona autem expetamus, quæ ſunt veluti ſeminaria totius humanæ, & vitæ, & rationis, hæc vere eſt lex noſtris animas inſita, & à Deo optimo maximo nobis naſcentibus inſinuata, & cum lex ad jus pertineat, ſicuti eſſe Deo legis communio nobis eſt, ita quoque eſt juris, ut videas unde legis, & juris, principia dimanarit, unde initia ſumpſerint, unde ad noſtro codices, & membranas, perverint, inde dicitur lex humana derivata à divina, ut ex Auguſtino Corraſio, & Canolo aſſerit, Doctor Spino, *in ſuo tract. de teſtam*, *gloſ.* 31. *num.* 10. *verſ. augetur*, cum autem multitudo hominum civitatem efficiat, cumque civitatis jus ab hominibus expectandum ſit, fit ut jura civitatis à Deo profecta exiſtimemus. Itaque veteres interquos eſt Cicero de legibus in principio, aptiſſime diffinitebant, ut lex ſit ratio ſumma inſita in natura quæ jubet ea que facienda ſunt, prohiberque contraria, nullibi melius legem, definitam invenies, nullibi legis aptius propoſitam reperies, nec alibi uberiorem legis interpretationem leges, licet Juriſconſul orum, Pandectarum libros omnes evoluas, namque ex hac ratione ſumma, quæ jubet ea quæ facienda ſunt, ſine præcepto aliquo ſcripto, deos colimus majores veneramur, magiſtratus veremus, religionem amplectimur ſocietatem, & amicitiam augemus, uxorem, filios amamus, familiam, alimus, vicinus, amicos, propinquos cognatos diligimus: hinc jura divina agnoſcimus, hinc naturæ leges perdiſcimus: hinc civitatis, quæ civilia jura dicta ſunt, derivamus, & adeò optimo maximo perfecta eſſe non dubitemur: ex alio capite, ſcilicet, quod lex vetet contraria, delicta & crimina fugimus, ne furtum rapinamus cogitemus, ne jura violemus, ne civium commoda minuamus, ne ſluprum, cædes, injuriam, adulteriumne committamus, denique ex utroque convincimur, ut tales nos in reliquos geramus, quales in nos reliquos eſſe, & cupimus, & volumus, quod eſt omnium divinorum præceptorum fons & origo. Cum autem homines in urbes congregati eſſent, & civitates efficerent, cœperunt ab his Principiis naturæ ad reliquos qui occurrebant vitæ, & uſus, & mores, paulatim hanc naturæ rationem derivare, ut actus hominum inter ſe æqualitate conſtarent, hinc orta nomina, & cognita contractuum genera, ex his dubia, ex dubiis diſceptatio, ex diſceptatione controverſia, ex controverſia judicis deſideratio, hinc forus, hinc prætorium, hinc Senatus, & quæ ad judicia, neceſſaria ſunt obligationes, & ex his oriæ actiones: qui ingenio ratione, & prudentia reliquos antecellunt, conſuluntur, conſulunt hæbetiores, fit prudentiorum conſilium veluti 3 quædam lex, & ſapientium ſententia veluti quædam regula, & modus humanæ vitæ, hinc reliquæ legis conſtitutiones, plebis ſcita, Senatus conſulta, prudentium reſponſa, conſuetudines inueteratio uſu receptæ, & obſervatæ, quæ neceſſitas & utilitas civium excogitavit, & invenit: omnia autem communi nomine leges appellantur, quod eo conſtituta omnia ſint, ut conſervata humana ſocietate, nullius jura lædantur, & unicuique jus ſuum tribuatur itaque cœperunt Juriſconſulti ex hoc perfecto civitatis ſtatu, legem definire, obliti rationem illam antiquiorem à natura noſtris animis, inſitam, & ingenitam, & perſpecto civitatis jam conſtitutæ præſenti ſtatu, legem dixerunt eſſe commune præceptum, virorum prudentium conſultum, delictorum, quæ ſponte fierent, vel ignorantia contrahuntur cohertionem, communem reipublicæ ſponſionem, ita Papinianus *in l. prima*, *ff. de legibus*, alibi autem lex, dicitur quod 4 populus Romanus Senatorio magiſtratur interrogante veluti conſule conſtituebat: Juſtinianus, *lib.* 1. *inſtit. titul.* 2. qui proculdubio magis reſpexit ſtatum reipublicæ, & ſtatuendi modum quam legis veram rationem, melius Demoſthenes exiſtimarat legem eſſe donum Dei, & Chriſippus legem reginam eſſe dicebat omnium humanarum, & divinarum rerum, & regulam juſti & injuſti, æqui & iniqui. ut *in l.* 2. *ff. de legib.* quod à ratione profecta ſumma ratio ſit (ex Cicerone) divini & humani juris, qua recta, & æqua faciamus, iniqua vero & injuſta æque & juſte fugiamus, quæ duo capita totum jus nobis perficiunt, & perfectè abſolvunt, huc reſpexit. *l.* 4. *titul.* 1. partit. prima, quæ legem definens ita inquit, *ley*, *tanto quiere dezir como leyendo en que jaze enſeñamiento*, *e caſtigo ſcripto que liga e apremia la vida del hombre que no faga mal*, *è mueſtra e enſeña el bien que el hombre deve fazer e uſar* quæ lex noſtra licet legem non ab eligendo dictam exiſtimet contra Ciceronis interpretationem, ſed à legendo, quod ſcripta ſit, & debeat ſcribi, & in ſcriptis proferri, de quo variant noſtri juris interpretes, ut potes ex Gregorio colligere, *in dicta. l.* 4. *verbo*, *Leyenda*, ſummam tamen rationem legis aſſecuta eſt ex Cicerone, ut ſcilicet, præcipiat juſta, & injuſta prohibeat, eſſe tamen legem divinarum, & humanarum rerum regulam, & modum deciſum eſt, *in l. prima*, *titul.* 1. *libr.* 2. *ordinam.* ut videas quam proxime noſtræ leges relictis Juriſconſultorum finitionibus ad Philoſophorum placita receſſerint, quicquid igitur jus, phaſque, juſtum, & æquum definit, lex eſt: ſive id legis cognomento appelles, ſive conſtitutionem, ſive pragmaticam, ſive reſcriptum voces, nihil refert, conſtituto namque reipublicæ ſtatuta receperunt leges, ex conditoribus nomen accipere, unde plebiſcita dicta quæ plebs rogante Tribuno conſtituebat: cum autem Senatus vice populi, & plebis, conſuleretur, leges quæ authore Senatu latæ ſunt, Senatus conſulta ſunt vocata, non nihil quoque procedente tempore magiſtratibus tributum eſt inde honorarium jus, quod nos noſtro nomine Prætorium dicimus, Princeps quoque cum in eum omnis populi authoritas, vis, & poteſtas tranſlata eſſet, cœpit rempublicam ſuis quoque legibus illuſtrare, quas conſtitutiones particulari nomine vocarunt veteres, quod à Pricipe conſtitutæ eſſent. Circa omnia autem ſemel deciſa, & conſtituta ſuborta ſunt dubia, inde ad prudentes itum eſt, & reſponſa prudentum pro legibus eſſe cœperunt, patent hæc ex vulgatis juribus, quæ in medium adducere non eſt neceſſe: cum notiſſima ſint, diverſa igitur nomina unius nominis appellatione, recte intelliguntur, & leges appellantur. 5

Inter omnia autem conſtitutiones à ſolis Principibus expectabantur, quod pater ex *l. prima*, *ff. de conſtit. Princip. & §. quod Principi*, *inſtitutis*, *de jure nat. gent. & civili*, ubi verba illa, *Cum lege Regia quæ de ejus Imperio lata eſt*, *populus ei & in eum omne Imperium ſuum*, *& poteſtatem* 6

tran-

tranſtulerit, licet varie ab interpretibus intelligantur explicanda, ex Livio, *libr.* 1. *fol.* 5. cum enim initio naſcentis urbis centum Senatores creati eſſent, patres vocati, inde Patricii qui ab horum progenie orti ſunt, hii condendarum legum, & reipublicæ gubernandæ curæ intendebant, tota urbs in triginta curias diviſa, has curias aptiſſimo nomine hodie *parroquias* nuncupabimus, cum autem populus inique ferret, centum hominum judicium atque ipſi patres quod maxime ſecundum naturam eſt, modo hanc, modo illam proferrent ſententiam, vixque leges reipublicæ ſalutares ferri poſſent, propter varias, & ſæpe pugnantes patrum ſententias, exigente plebe, & requirente conſilii conſenſum, qui in multitudine reperiri non poterat, ex centum Senatoribus decem curiæ fiunt Senatorum, ex unaquaque curia patrum unus creatur Senator, qui jura ſtatuat, & condat, & reddat, decem imperitabant, unus ex decem cum inſignibus Imperii, & lictoribus erat, cujus Imperium quinque dierum ſpacio finiebatur, ibat per reliquos decem Imperium, & omnium Regnum anno finiebatur, annum intervallum Regni erat, inde inter regnum dictum. Hanc reipublicæ formam diutius populus ferre nequivit, neque quicquam niſi Regem populus paſſurus videbatur, cum indignationem populi ſenſiſſent patres, Regem concedunt, populo ſumma poteſtas conceſſa eſt, ut Regem crearet, utque non plus daret juris, quam detineret, hoc eſt, ut populus omnem ſuam vim, & poteſtatem in Regem transferret, ſalua tamen authoritate Senatus, ita ut cum populus Regem rogaſſet de legibus condendis, id ſic ratum eſſet ſi patres authores fierent, ita factum eſt, ut ſalua & integra Senatus authoritate lege Regia, quæ de Imperio Regis lata eſt, populus tranſtulerit vim ſuam, & poteſtatem in Regem. Creatus deinde eſt à populo Numa Pompilius, penes quem accedente Senatu, condendæ legis deinceps authoritas conſervata eſt, hæc fere Livius idque ſonant verba dict. §. *quod Principi*, *& dict. l. prima*, ut lege Regia hoc eſt quæ de Rege creando, & de Regis Imperio, & Regno lata eſt, populus ei, & in eum omnem vim & poteſtatem tranſtulerit, ſcilicet, quam populus habebat, cum integra remanſerit Senatui authoritas, ut ſicuti olim cum populo, ita cum Rege intercedat in condendis legibus.

Adaucto vero Imperio cum provinciis quoque à Principe ſuccurrendum foret latis legibus, præſides de ſingulis rebus quæ pertinebant ad civium, & ſalutem, & quietem, & conſervationem Imperii, cœperunt per Epiſtolas, & literas Principem admonere, & rogare, is, de his ipſis rebus reſcribendo leges edicebat, inde nata reſcripta, & quæ de reſcriptis ſcripta ſunt, *C. de diverſis reſcript. in rubric. & tex. in l.* 2. §. *complura*, *ff. de jure fiſci.* inde dicta reſcripta, ſcilicet, literæ, quæ ad deciſionem cauſarum præſidibus mittebantur, quæ
7 reſcripta & literæ, quoniam aliquando nihil decidebant ambiguum, ſed ſolum gratiam, & beneficium Principis continebant, nonnumquam etiam facultatem quandam cognoſcendi de jure, & juſtitia, ſuplicantis, cœperunt reſcripta derivari in literas, & literæ cœperunt duplici nomine ſub diſtingui, & vocatæ ſunt literæ gratiæ, & literæ juſtitiæ, inde quoque Epiſtolæ decretales Pontificum literæ dictæ ſunt, quoniam deciſionem cauſarum, & decretum continent, & ſicut Principes olim ita & Summi Pontifices uſi ſunt, non ſolum literis, & Epiſtolis Decretalibus, ſed literis quoque quæ ad gratiam, quæque ad lites pertinebant, illæ quæ gratiam continebant, literæ gratiæ ſunt vocatæ, quoniam ex mera Principis voluntate procedunt, de quibus frequens mentio in jure, illæ vero quæ ad juſtitiam adminiſtrandam expediebantur literæ juſtitiæ vocatæ ſunt, clem. gratiæ ubi gloſia *de reſcriptis*, Abbas, & reliqui, *in cap. ſedes*, *eodem cap. tibi qui de reſcriptis*, *cap. ſi ſuper gratia*, *de officio delegat. cap. ſi pluribus*, *cap. quamvis*, *de præbend. in ſexto*, de utroque eſt titulus de diverſis 8
reſcriptis, & pragmaticis ſanctionibus, C. inde quoque emanavit, & derivata eſt pragmatica ſanctio, dicta pragmatica, hoc eſt à negotio, id enim, ſonat pragmat. ideſt negotium, quod rem & negotium deſiniat propoſitum Principi: ita Iſidorus *etymologiarum*, *lib.* 5.

Omnia autem hæc, ſcilicet, lex, plebiſcitum, 9
Senatus conſultum, conſtitutio, reſponſum prudentium, reſcriptum, pragmatica ſanctio, Decretum, quæ uno nomine legis continentur, omnia diriguntur ad conſervationem juris, & faciunt nobis omnia ſimul, & jus Cæſarum, & jus Pontificum, illud vocamus jus civile, hoc canonicum, & in10
eo differunt à privilegio, quia privilegium impetratur à Principe derogationem hujus juris, vel civilis, vel canonici, ideo nihil magis differt à jure quam privilegium, quod, ſcilicet continet privationem hoc eſt, derogationem legum, & eſt privata quædam, & particularis lex, conceſſa quidem in gratiam particularis, text. expreſſus qui hoc expreſſe ſenſit, *in l. falſo*, *de diverſis reſcriptis*, ibi, *cum ea quæ ad jus ſcribantur perennia eſſe debeant*, textus *in l. reſcripta*, *de precibus Imperatori*, *offerend. cap. reſcripta*, 25. *quæſt.* 2. *gloſ. famoſa.* quæ ita diſtinguit in rub. *de reſcriptis*, *libr. ſexto*, Bart. *in l. penultima. ff. de conſtit. Principium*, *cap.* Abbate Sancti Siluani, *de verbo. ſignifi. l.* 28. *titul.* 18. *part.* 3. inde fit, ut etiam ſi literæ Principis conceptæ ſint nomine privilegii, expeditæ tamen ſint ad conſervationem juris, vel civilis vel canonici, reſcripta ſunt cenſenda rurſum ſi derogationem juris obtineant: etiam ſi nomine reſcripti concipiantur privileg um ſunt cenſendæ, *gloſ. notabilis*, *verbo*, *Noſcatur*, *in cap.* 1. *de conſtit. libr.* 6. ſequuntur Dominicus, & Gomet plus enim valet veritas, & rei ſubſtantia, quam ludibrium verborum, *l. una*, *C. de nudo jure quiritum tollendo*, & plus valet quod re vera agitur, quam quod per errorem concipitur, & inſpicimus magis ſubſtantiam voluntatis, quam verborum conceptionem, *l. pater*, §. *fundum Titianum*, *ff. de lega.* 3. quod in hoc tractatu de nobilitate Hiſpana, eſt plurimum advertendum, omnia enim reſcriptâ expedita in favorem, *de los baſtardos de Ebro alla*, licet reſcripti formam obtineant, vere nihil aliud obtinent, quam veram rationem privilegiis, & privilegia ſunt ſunt cenſenda, quia continent derogationem legis Partitæ, *primæ*, *titul.* 11. *part.* 7. rurſum privilegia *conceſſa a los Cavalleros de eſpuela dorada*, ſunt expedita ſecundum jus, & nihil continent in derogationem juris, ſed meram & ſufficientem probationem nobilitatis, ideo reſcripta potius ſunt cenſenda, dicemus inferius, hic enim ſufficiat hæc attigiſſe, quia pauciores ad hæc advertunt, & procedunt ex eo quod diximus, quia privilegium illud cenſendum eſt, quod continet derogationem juris in favorem privatorum quantumvis conceptum ſit in forma reſcripti, rurſum reſcriptum illud exiſtimandum eſt, quod eſt ſcriptum ſecundum jus, licet expeditum ſit in forma privilegii, ex his quæ diximus.

Sed neque legibus, nec Senatus conſultis, nec plebis ſcitis, nec reſponſis prudentum, nec reſcriptis,

nec conſtitutionibus, nec pragmaticis ſanctionibus, nec honorario, nec civili, nec canonico jure, potuit ſatis hominum rebus conſuli, cum populi, & ſingulæ civitates, ex particulari rerum, negociorum civiumque circunſtantiis, particularibus quoque indigerent legibus, has quas particulares voco leges (ſi modo leges dici poſſunt) ſtatuta vocarunt noſtri, quæ ſicuti leges non ſunt omnium univerſæ leges, ſed ſingularum urbium, & populorum, & cogente indigentia cœperunt populi, de paſcuis, piſcatione, montibus, ſyluis cæduis, & non cæduis, rivis, fonte, & aliis quorum uſus communis eſt, ſuo more ſtatuere, & leges ſibi particulares concedere: pro rerum indigentia & copia, ut æqualitas reperta, & moderatus uſus conſervet, quod aviditas, & indigentia brevi erat conſumptura, quæ ſtatuta dicuntur noſtro nomine, *Ordenanças*, quæ poſſunt populi ubi facere, *l. omnes populi*, *ff. de juſtit. & jur. l. prima*, *titul.* 1. *part.* 2. *l. Antiochenſium*, *de privilegiis creditorum*, *cap. jus civile prima diſtin. cap. venientes*, *de jure juran.* & *in l. prima*, *titul.* 1. *part.* 2. Duces Comites, & Marchiones, & alii magnates ſine conſenſu populi non poſſunt condere ſtatuta: ad id enim adducimus, dict. *l. prima part.* 2. ſed præſtant authoritatem ſtatuenti populo. Alberic. *in dict. l. omnes populi*, ſine qua authoritate quilibet populus ſtatuit de rebus ſuis ad ſe pertinentibus (De la dehesa, prado, monte, ſalido, exido, y de los otros bienes
11 proprios del concejo) Abbas, *in cap.* 1. *de his quæ fiunt à majo. part. cap. poſt gloſ. ibi*, ubi idem intelligit de capitulo ſine authoritate Epiſcopi, eſt enim quilibet moderator rei ſuæ, & ei poteſt imponere leges quas velit. *l. in re mandata*, *C. mandati*, quod pertinet ad res contentas, *in l.* 14. *titul.* 6. *libr.* 3. *ordinam.* novi, & ad ſimiles, populus poteſt ſtatuere. Afflict. *in præjudiciis ad conſtit. Siciliæ*, *quæſt.* 3. & ſeq. Avend. *de exeq. mand. reg. Hiſp. libr.* 1. *cap.* 19. *n.* 5. *gloſ. in l.* 12. *titul.* 1. quæ ita debent intelligi, dummodo hæc ſtatuta non attingant noſtrum jus, aut aliud ſuperius, ſcilicet divinum, Burgos de Paz. *l.* 1. *Tauri*, *n.* 347. Villalobos, *in ærario ſuo cap.* 1. *n.* 7. & loquimur in populo Hiſpano qui recognoſcit dominum noſtrum Regem, nam in non recognoſcente ſuperiorem, nullus locus eſt dubitationi cum poſſit leges condere, pœnalia autem ſtatuta ſiunt à populis, & coherciva, ſed hæc quia continent cohercionem requirunt confirmationem Regiam ex Alberico, *ubi ſupra*, & *gloſ. in dict. l.* 12. contra Avendan. *ubi ſupra n.* 5. *verſ. quinimo*, verißimum autem eſt, quod tenet gloſ. *in dicta l.* 12. quod populus non poteſt ſtatuere circa cauſarum deciſionem, contra Oroſcium, *in dicta l. omnes populi*, *num.* 15. & 16. ſatis enim ſuperque id conſtitutum eſt legibus Regni: quæ ſervari debent in Regno, ex prima conſtitutione Regia ad leges novas recopilationis, & an ſtatuta civitatis poſſint continere territorium, non poteſt certa regula dari, cum territorium aliud dependeat à civitate, aliud non, alia ſit adminiſtratio hujus, alia illius, diverſa bona diverſa adminiſtratio, quidquid ſcripſerit Barbatia, *conſil.* 4. *vol.* 1. & alios cumulet Menochi. *de arbitrariis*, *quæſt.* 99. *lib.* 1. *num.* 25.

Hæc autem ſtatuta quæcumque ea ſint, ſive æqua, ſive iniqua, ſive juſta, ſive injuſta, ſive concernant bonum publicum, ſive privatum, ſive pertineant ad adminiſtrationem propriæ ſubſtantiæ civitatis, ſive ad gubernationem, ſive pœnalia ſint, ſive diſpoſitiva,
12 denique quæcumque ſtatuat civitas, omnino debent confirmari à Rege noſtro, aliter nihil valent ea ſtatuta, & ita quotidie in ſupremo Hiſpaniæ Senatu, & in Pinciano, & aliis Regni prætoriis, quoties ad deciſiones cauſarum adducuntur ſtatuta populorum, id in primis requiritur, an ſit confirmata, à domino noſtro Rege, ſi non ſint confirmata, nihil ſiunt, quia omnino in condendis ſtatutis in Caſtellana republica requiritur confirmatio domini noſtri Regis, qui ſolus in Regno conſtituere, & decidere poteſt, tex. expreſſus cui totus mundus non reſpondebit, *in l.* 8. *titul.* 1. *libr.* 7. *novi ordenem*, & loquitur lex illa, quando ſtatuta conduntur de novo, patet ibi, *que conviene fazer algunas ordenanças para la buena governacion*) & ita tenet Gregor. *in dict. l.* 12. ſed quia Avendanius, *lib.* 1. *cap.* 19. *n.* 5. *de exeq. mandat. reg. Hiſpaniæ*, & Oroſ. *in dict. l. omnes populi*, *n.* 19. tenent contrarium, & non ſatis firmet pedem, Azevedo, *in l.* 14. *titul.* 6. *libr.* 3. *recop. n.* 10. verißima tamen opinio illa eſt, ut omnino debeant confirmari, alias nihil valeant, nec ſint omnino ſervanda, hanc tenuerunt Menchaca, *controv. lib.* 1. *cap.* 102. *n.* 1. Gutierrez, *de jur. confirmat.* 1. *part. cap.* 38. *n.* 1. & 2. qui contrarium in Regno tenuerunt, irretiti ſunt quodam veluti laqueo, à quo ſeſe extricare non poſſunt, quærunt enim, & non inveniunt verum ſenſum ad *legem*, 14. *titul.* 6. *lib.* 3. *novi ordi.* in illis verbis *Y las que vieren que fueren buenas las guardaran*, *y hagan guardar*, ex quibus verbis argumentantur, quod ſtatuta interim dum non confirmantur debent obſervari, quaſi ad obſervantiam non requiratur confirmatio, ſed errant plane, namque dicta, *l.* 8. loquitur quando ſiunt de novo, ut confirmatio requiratur, dict. *l.* 14. procedit in prætore urbano, cui præcipitur inter alia, ut videat ſtatuta populi, quæ ex diſpoſitione, dictæ *l.* 8. oportet intelligere fuiſſe confirmata, & ſiquid interim mutandum, aut de novo cenſuerit ſtatuendum, conſulat Regem confirmaturum, interim tamen obſervet ſtatuta populi, quæ à principio fuerunt confirmata, itaque dict. *l.* 8. habet locum in faciendo ſtatuta de novo, dicta. *l.* 14. & in faciendo de novo, in quo quadrat cum dicta. *l.* 8. & in reformando vetera, prout præſens neceſſitas exigat, dum tamen interim obſervet ſtatuta vetera confirmata, & hic eſt verus, & planus ſenſus ad *d. l.* 14. & *l.* 8. à quo ſenſu vide quam longe aborret Azevedo *ubi ſupra.*

Quod dicimus de ſtatutis populorum, intelligi 13
de reliquis ſtatutis, *de cofradias*, *hospitales*, *y colegios*, quia licet deputent ſuos judices, nempe, *Rector*, *mayordomo*, *y adminiſtrador*, *l.* 2. *titul.* 4. *part.* 3. & poſſint ſtatuere ex Jaſ. *in dict. l. omnes populi. n.* 35. & DD. *in l.* 1. *C. de monopo.* refert idem Avend. *dict. cap.* 16. *n.* 11. tamen debent confir- 14
mari, ex d. *l.* 8. & reformari, ex dict. *l.* 14. cum authoritate Regis noſtri leges enim facere quibus teneantur reliqui, Regis noſtri eſt, *l. fin. C. de legib. l.* 12. *tit.* 1. *part.* 1. ex his cave ab Avenda. & Azevedo, *ubi ſupra.*

In his autem omnibus illud advertendum eſt, quod licet confratres, & collegæ ſubditi ſint juris univerſitatibus in iſtis rebus, quæ ab univerſitate ſtatuta ſunt, ſubjacent etiam judici ordinario, itaque ſtatutum ſuper delicto non tollit juriſdictionem ordinario, quominus judex ordinarius poſſit cognoſcere, *l. fin. C. de juriſdictione omni. judi.* itaque ſi confirmata ſunt ſtatuta erit locus prævention; quia cumulativa cenſetur juriſdictio. Felin. *in c. Paſtoralis*, *de officio ordinarii*, *conſi.* Decii, *egregium* 3. & Franci. de Aretio 102. & diximus late infra *gloſ.* 1. *à n.* 4. & *ſeq.* ſi vero ſtatuta non ſunt confirmata ſolus ordinarius cognoſcet, quod maxime facit, ad capitula, quæ canonicos cohercent ex forma ſtatutorum, namque vel Epiſcopus ſolus cohercet, ſi prævenial, & ſtatuta confir-

confirmata ſint, aut immemoriali conſuetudine utitata, ſi vero vel non ſunt confirmata, vel non ſubſtat immemorialis conſuetudo, tunc non eſt locus prævention, ſed ſolus Epiſcopus, & inſolidum cohercet, ergo omnino neceſſaria eſt confirmatio, & hæc pertinent ad ſtatuta. Quæ libentius ſcripſimus, ut apponeremus ſenſum, ad *d. l.* 8. *&* *l.* 14. quæ tantum negotium faceſſunt viris alioqui doctis.

15 Fit pragmaticæ mentio, in *l. fin. C. de diverſis reſcriptis*, & *in pragmat. ſanct. in rub.* & *in tex. ibi*: *pragmatica*, ubi gloſ. *verbo*, pragmatica innuit, quod pragmatica debet cum conſilio prudentiorum, ſicuti lex condi, ſenſit. idem tex. *in c. hoc jus porrectum*, 10. *q.* 2. *verſi.* ſed & permutare, ibi, (*pragmatica forma ſuper hoc præcedente*, quæ forma nihil aliud eſt, quam permiſſio Principi, ſit mentio *in rub. C. de contractibus judicum*, ibi, *& ne adminiſtrationis tempore proprias ædes ædificet ſine pragmatica ſanctione.*

16 Inde quicquid Princeps decidit cum conſilio, dicitur pragmatica ſanctio, & quia judicium Principis, & ſententia ab eo lata eſt, lex, & facit jus univerſum ſicuti lex, ſi vero lata, ſit cum cauſæ cognitione, *l. ſi Imperialis*, *C. de legibus*, cum ibi notatis, ita & confirmatio facta à Principe cum cauſæ cognitione alicujus permutationis, dicitur pragmatica ſanctio, *tex. egregius*, & ibi *gloſ. in c.* 1. *de rerum permutatione*, & in hoc ſenſu accipitur *in c. fundamenta*, *de electione*, *lib.* 6. ibi, *per pragmaticum*, id eſt per legem de conſilio ſuorum, & prævia cauſæ cognitione, ſed ad hanc confirmationem permutationis, vide omnino quæ adducimus infra *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 72. quia ex his quæ ibi adducimus, licet verum eſſet, quod enormiſſimam læſionem allegare non poſſes, quæ non admittitur contra legem, ſed contra actus particulares, cap. ad noſtram, *de reb. eccleſ.* tamen poſſes ex his quæ ibi dicuntur labefactare iſtius modi permutationes, doloſas, plenas dolis, & machinationibus, eſt ergo pragmatica ſanctio quædam veluti lex quæ cum conſilio fit, dicta pragmatica ſanctio, quod forenſem actionem decidat, pragmatici enim erant forenſes homines qui juris ignari, juris ſæpe monebant reſponſa, formulaſque actionum ſubminiſtrabant, quaſi admonitores poſtici, dicendorum, quæ ſugeſtores, ex Budeo, & Fabio Quintiliano, & Cicerone, dicti à rebus, quas agebant in foro, unde pragmatici dicti ſunt juris ignari, ſed judiciorum prudentes, & leges quæ forenſes iſtas controverſias componunt pragmaticæ dictæ ſunt inde largiori voce, dicta pragmatica lex eſt.

Noſtra vero lex merito dicta eſt pragmatica ſanctio, quia eſt deciſio Principis, ex conſilio prudentum. ibi, *Y avido nueſtro acuerdo con los prelados y cavalleros, y letrados del nueſtro Conſejo que entendieſſen en ello, y vieſſen que forma ſe podria tener para el remedio de los dichos agravios*, imo cum alicujus communitatis requiſitio intervenire debeat, ad pragmaticæ ſanctionis inſtitutionem, ut probat *tex. in l. univerſi. C. de diverſis reſcriptis*, ſumma cum ratione in hac pragmatica præcum ſit frequens mentio, ibi. *Y ſe quexen nueſtro procurador fiſcal, y los procuradores de los dichos Concejos diziendo.* Recte ergo pragmatica ſanctio noſtra lex dicta eſt, cum contineat requiſita omnia, quæ deſiderantur ad pragmaticam ſanctionem, ſic enim appellatur, ibi. *Y mandamos dar eſta pragmatica ſanction, la qual queremos y mandamos que de aqui adelante aya fuerça y vigor de ley hecha en Cortes.*

17 Dicitur autem pragmatica Cordubenſis, quod Cordubæ lata ſit, quæ eſt civitas in Bætica præclariſſima, inter Turdulos ad Marianorum montium radices, quos corrupto nomine vocamus hodie, *Sierramorena*, abluitur Bœti fluvio, qui toti Provinciæ nomen dedit, & Fœtica appellata eſt, à Mauris quo tempore Hiſpaniam cum Imperio obtinuerunt, *Guadalquivir* dictus eſt, id eſt magnus fluvius, habet ab ortu ad Auſtrum Cordubæ ſaluberrima montana, celſis collibus elata, rupibus prærupta, quæ hortis, vineis, oleis, & omnis generis arboribus ſunt conſita, campeſtris planities, non alia quam ingentis æquoris ſpecies eſt, frumenti feraciſſima, totius Bæticæ horrea certiſſima, ex utroque latere, ſed præcipue verſus montana, abundat fructibus ſativas habet oleam, vitem, ficum, ceraſum, pruna, mala, punica, & malorum genus omne, ſolo fertili, cœlo temperatiore, utriuſque benigniore temperamento, fallentium, fontium amœnitate jucunda omnium quæ ad vitam neceſſaria ſunt abundantiſſima, viris, equis, virorumque immortalitate, & equorum gloria, ipſa immortalis & præclara, a Marcello Romano Conſule olim erecta, præſtantes viros aluit, quorum laus emori non poteſt, habuit duos Senecas judicans carmina Sidonii Apolinaris in ſuis poematis de utroque Seneca, ad Fœlicem.

Non quod Cordubæ præpotens Alumnus,
Fecundum ſcies hic putet legendum.
Quorum unus colit Hiſpidum Platona,
In caſumque ſuum monet Neronem,
Orcheſtram quatit alter Euripidis
Pictum faſcibus Aeſchilum ſecutus,
Aut plauſtris ſolitum ſanare Teſpin;
Qui poſtpulpita tuta ſub coturno,
Ducebat olide patrem Capelle.

Et eſt, *l.* 5. *titul.* 19. *part.* 2. ibi, *Seneca ouó nome un Philoſopho que fue natural de Cordova*, Marcus Aneus Lucanus Poeta illuſtris Senecæ ex fratre nepos Cordubæ natus Neronis rabiem effugere nequivit, leguntur adhuc Romæ de eo in marmoreis monumentis hæc verba. M. Anæo, Lucano, Cordubenſi Poetæ Beneficio Neronis Cæſ. Fama Servata, Sextilius, Hæna Poeta illuſtris de quo frequens recordatio eſt apud Senecam in controverſiis Cordubæ quoque natus eſt, ſunt qui exiſtiment, Damaſum Cordubenſem de quo apud Hieronymum eſt mentio, ſed nullum eſt teſtimonium, quod hoc ſuadeat: Diuus Eulogius in hac urbe natus, quo tempore ab Arabibus, & Mauritanis cum Imperio obtinebatur, Abderramen, & Mahumetis filii Imperia attigit vitas, mores, & martyria ſanctorum qui in hoc tempore pro Chriſto paſſi ſunt, non in eleganti oratione poſteritati reliquit, obiit pro Chriſto ſub Abderrahmem Rege æra octingenteſima octuageſima octava, anno Incarnationis Dominicæ, octingenteſimo quinquageſimo, Perfectus præsbiter Cordubenſis Iſaac quoque Cordubenſis, circa hæc tempora martyrii inſignibus eſt decoratus, cum Eliſabeth, & liberis Paulus Diaconus quoque & Emila, & Columba, & Eliſabeth Columbæ ſoror virgines, omnes pro Chriſto paſſæ urbem Cordubam patriam ſuo martyrio ſub Mahumete Abderrahmem filio illuſtrarunt, ſub his temporibus floruit Alvarus Cordubenſis, qui vitam Eulogii divi non in eleganter ſcripſit, floruit ea ætate ſub Mahumete Rege Mauritanorum Cordubæ Imperante Abundius præsbyter ex vico Cordubæ Ananellos, & ſub eodem, Chriſti fidem profeſſus interiit, obiit & eo tempore pro Chriſto Flora virgo ex vico Auſinianos, ex parte occidentali, miliaribus octo à Corduba diſtanti, ne autem exiſtimes lector optime, Pelagium Martyrem Cordubenſem, is enim Gallecus fuit ex urbe Tudenſi. Ermoigi Epiſcopi Tudentis ex fratre nepos, paſſus hoc

Cordubæ

Cordubæ ſub Aderrahmen Rege, texto Kalendas Julias æra. Decclviij ex Eulogii hiſtoria, cum enim Abderrahmam Cordubæ Rex cum exercitu Galleciam devaſtaſſet, Ermoigium Pilenſem Epiſcopum bello captum Cordubam adduxit, Ermoigius, ut in patriam remearet Pelagio ex fratre nepote dato obſide meruit, amore adoleſcentis Galleci captus barbarus Rex, nullis pollicitationibus animum Galleci allicere potuit, qui Chriſtum induerat, cujuſque amore feruebat, ex repulſa & contemptu odium, ex odio cruciatus, ita obiit ſanctiſſimus adoleſcens, immerito autem ab Ambroſio Morales Cordubenſis dicitur, habeat Corduba ſuos Alumnos, nobis Gallecis noſtros quoque relinquat, floruit quoque Cordubæ, Joannes de Mena Poeta Hiſpanus majeſtate carminis illuſtris, quo tempore autem Mauritam Cordubam cum Imperio obtinebant Averrois Philoſophus, & ſi verum amamus Avicenas floruerunt, quamvis hunc aliqui ex Perſia in Hiſpaniam navigaſſe dicant, quorum ſtudiis res Philoſophica, & medicinæ non parum crevit, in hac
18urbe Epiſcopatum obtinuit D. Antonius de Pazos, qui in ſupremo totius Hiſpaniæ Senatu præſes maximus, ocii, quietis, & tranquillitatis dulcedine allectus, Cordubam ſe recepit more pauconum, ſatius & conſultius animo ſuo ratus, veram cum dignitate in ocio tranſigere, quam fluctuantis reipublicæ in medio æſtuantis plebis fluctibus pluſquam decumanis obrui, ſalutare ſibi conſilium: qui exiſtimarit cum in negotio ſine periculo fuerit, eſſe ſibi in ocio quoque cum dignitate agendum, cujus laudes, conticco non hercle libens, ſed quia non eſt hoc noſtrum inſtitutum ad ea quæ pertinent ad inſcript onem venio.

Vocata eſt ergo noſtra lex Cordubenſis, quod Cordubæ lata ſit, ſicuti leges Tauricas dicimus, quod conditæ ſint Tauri, & a locis ſæpe apud nos leges cognomentum accipiunt, inde dicimus. *la*
19*ley de Toledo*, *la ley de Madrid*, *la ley de Madrigal*: quod quidem ad conſuetudinem Hiſpaniam referendum eſt, quia quamvis in contractibus deſideremus locum ubi contractus celebratur, *l. fin. C. ſi cert. pet.* ibi (*cum multum interſit in urbe, an in agro contractus celebretur.*) *l. optimum*, *C. de commitend. & contrahend. ſtipulat.* quod non ſolum procedit de conſuetudine, ſed de jure, *gloſſ. in l. generale*, *C. de Tabulariis*, *lib.* 10. *ſimilis*, *in c. Abbate*, *verbo*, *cenſeretur de re judicata*, *lib.* 6. pro quibus eſt *text. in cap. quoniam contra falſam*, ibi, *loca deſignando*, *de probat. l.* 4. *&* 54. *titul.* 18. *part.* 3. ibi, *el lugar*, *el dia*, *el mes*, *y la era*, at vero lex non requirit locum, nec loci aſſignationem, quia nihil confert ad legis intellectum, ſed ſolent Hiſpanæ leges nomina locorum, ut diximus continere, & ab eo dignoſci.

Fernandus, & Helliſabeth Reges auſpicatiſſimi Hiſpaniæ, hanc legem condiderunt inter alias plures quas hodie habemus in corpore juris noſtri clauſas, quæ verba pertinent ad authores legis, quæ autem ſequuntur verba, ſcilicet, anno 1492. trigeſima die Maii pertinent ad diem & conſulem, cum autem reſcripta perſonalia non valeant ſine die, & conſule, *l. ſi qua beneficia*, *C. de diverſis reſcript. cap. dicenti*, §. *Imperator*, 25. *quæſt.* 2. *l.* 2. *tit.* 18. *part.* 3. quæ & locum etiam apponi jubet, etiam ſi Gregorius ibi dicat vidiſſe ſe plura reſcripta perſonalia ſine loci appoſitione, ſed in die & conſule conſtitutiſſimum eſt, quod reſcripta debent continere diem & conſulem, non ſolum perſonalia, verum realia, quia in utroque eſt eadem ratio, probant omnes, *in dict. l.* ſi qua beneficia, & nominati, ibi adverat D. Antonius de Menefes, conſtitutiones vero, & reſcripta quæ legis obtinent naturam, & vim inclusa in corpore juris ſine die, & conſule ſuſtinentur, de quo eleganter glolla *in l.* 1. §. *quibus*, *verſi. & ſi quæ earum*, *C. de novo codice faciendo*, *per tex.* ibi, & Bart. *n.* 20. & Bald. *ibi*, de contractibus autem vide Felin. *in cap.* 1. *de fide inſtrument.* & ibi reliquos, & *in l. generali*, *C. de tabul. lib.* 10. *l.* 4. *&* 54. *titul.* 18. *part.* 3. itaque pragmaticæ & reſcripta univerſa, quæ legis obtinent vim, & poteſtatem inclusa in corpore juris non indigent, nec die, nec conſule, hæc tamen noſtra pragmatica Cordubenſis, non potuit ſine die condi, quia revocabat res judicatas, & ſententias latas certo modo, ab anno ſexageſſimo quarto ad diem pragmaticæ, ideo neceſſarium fuit apponere diem & conſulem, hoc eſt annum, namque ſicuti nos actus noſtros diſtinguimus per annos, ita & antiquiores diſtinguebant per conſules, ut patet ex legibus codicis erat enim conſulatus annus magiſtratus.

Et quia ſolus Imperator, & qui ſuperiorem non recognoſcit leges poteſt condere, *l. fin. C. de legib. l.* 12. *titul.* 1. *part.* 1. *Emperador*, *o Rey pueda fazer leyes ſobre la gente de ſu ſeñorio*, *e otro ninguno no ha poder de las fazer en lo temporal*, ideo apponuntur nomina Principum, Fernandi, & Helliſabeth, qui Reges fuerant Hiſpaniæ, & Hiſpaniæ Imperatores maximi non recognoſcentes in temporalibus ſuperiorem, & obtinent jura Imperatorum ſuprema in temporalibus, ſolt Deo ſubditi, & obedientes, gloſſa *in cap. Adrianus*, *l.* 2. *diſtinctione*, 63. poſſidet enim Rex Hiſpaniæ Regnum ſuum jure gentium tanquam rem captam in bello, Felin, *in cap. cum non liceat*, *de præſcriptionibus*, & dicitur Rex noſter, Rex ſui juris quia nihil habet ab Imperatore, Cardinalis, *in clemen. fin. de cenſibus*, plura addiximus in tractatu noſtro *de Expenſis*, *& meliorat*, *cap.* 9. *num.* 68. *&* 69. Apponitur autem nomen uxoris, quia ipſa erat domina Regni, ex conventione autem facta Segoviæ inter ipſam & Regem, de honorum præcedentia, & præſtantia, & facultate utriuſque, inter alia illud conſtitutum fuit ut in reſcriptis, & pragmaticis utriuſque nomen apponeretur, ideo appoſitum eſt in noſtra lege, habes ergo nomen, & cognomen legis, diem & conſulem locum, & authores, ſequitur ipſa lex.

GLOSA PRIMA

Porque ſomos informados, que los lugares tenientes de los Alcaldes de hijoſdalgo; y notarios de las Provincias que haſta aqui han ſeydo.

Notabilia ex Gloſ. 1.

1 *Olim in Hiſpania duo erant judices nobilitatis.*
2 *In Hiſpania jam inde à Gothis nobiles diſtinguuntur à plebeis.*
3 *Rex Gothus non creabatur nec à plebeis nec ex ſuffragio plebeiorum.*
4 *Judex cognoſcit de ſua juriſdictione.*
5 *Los Alcaldes de hijoſdalgo en Valladolid, y Granada ſolos conocen de hidalguias, y no otros, y lo que ay en ſu ſala.*
6 *Los Alcaldes de hijoſdalgo conocen de Provincia.*
7 *Alcaldes de provincia, Alcaldes del raſtro, Alcaldes*

caldes de Corte quid olim.

8 *Quilibet judex ordinarius poteſt cognoſcere de nobilitate incidenter.*

9 *Cognoſcit judex ordinarius incidenter de nobilitate, ne nobilis incarceretur pro debito civili.*

10 *Item ne torqueatur in cauſa criminis.*

11 *Item ne equus, ædes, armave capiantur pro debito.*

12 *Ne cum plebeis in carcere detineatur.*

13 *Injuriam illatam luit in pecuniis, & de verbo* de vengar.

14 *Item non ducitur ad trirremes pro crimine remex.*

15 *Item non ſuſpenditur reſti, ſed jugulatur.*

16 *Nobilis in cauſa læſæmajeſtatis torquetur.*

17 *Nobilis ſi ſit famoſus latro, graſſator, vel Pyrata torquetur, & reſti ſuſpenditur.*

18 *In his omnibus quomodo concipiant decreta judices, quoties incidenter pro nobili pronunciant.*

19 *Quando incidens cauſa, & principalis, nequeunt ſimul conſiſtere, tunc pronunciatio ſuper principali nocet incidenti, ſecus ſi ſimul ſe compatiantur.*

20 *Fallit regula ſi adſit incompetentia reſpectu incidentis.*

21 *Quæ ſit cauſa principalis.*

22 *Quæ ſit cauſa incidens, & quotuplex.*

23 *Emergens cauſa quæ ſit, & unde naſcatur.*

24 *Judex procedendo ad ulteriora reſpuit dilatoriam.*

25 *Oppoſita exceptione dilatoria incompetentiæ judex debet ſuper ea expreſſe pronuntiare.*

26 *In incidenti judicio non agitur de jure ſed de facto.*

27 *Explicantur* tex. in cap. tuam de ordine cognit & cap. cauſam, qui filii ſint legitimi, *& applicantur ad proxim. Hiſpaniæ.*

28 *Proponitur quæſtio quæ probatio neceſſaria ſit in quæſtione incidenti de nobilitate adducitur opinio Otaloræ.*

29 *Limitata cauſa, limitatum parit effectum.*

30 *Poſſeſſio localis nec poteſt, nec debet extendi contra Otaloram.*

31 *Valet argumentum de re ad tempus, & de tempore ad locum.*

32 *Pretextu æquitatis non ſcriptæ pernitio ſe ſolet errari.*

33 *In cauſa incidenti nobilitatis levior, & minor probatio requiritur, quam in principali.*

34 *In cauſa incidenti agitur de facto non de jure.*

35 *Probationes accedunt rei controverſæ.*

36 *Ubi agitur non principaliter de ſucceſſione, ſed incidenter de alimentis, minor probatio requiritur filiationis.*

37 *Ubi agitur de modico damno, modica probatio requiritur.*

38 *Verbum ſum, es, fui, denotat ſuſtantiam.*

39 *In legato ſervorum meorum non ſolum veniunt ſervi mei, ſed & quos bona fide poſſideo.*

40 *Illa res mea eſt, quam vendicare poſſum, etiam ſi ab alio poſideatur.*

41 *Hæc duo legata, lego ſervos meos, & ſervos qui mei ſunt differunt remiſſive.*

42 *Text.* in l. ſi crimen, C. de ordine cognitionum *explicatur.*

43 *Incidentes cauſæ iterum diſtinguntur.*

44 *Si poteſtas laica detineat aliquem in vinculis, & Epiſcopus vendicet eum, tamquam clericum, ceſſat cauſa criminis donec de clericum conſtet.*

45 *Apud judices criminum vulgo*, Alcaldes de Corte, *conſtat judicum criminis, etiam ſi reus accuſatus dicat ſe nobilem, nec ſit remiſſio*, à los Alcaldes de hijoſdalgo.

46 *Quando diffinitiva in principali, dependet ab incidenti, tunc vera probatio requiritur incidentis non levior.*

47 *Cauſa nobilitatis habet cauſam proprietatis diſtinctam à poſſeſſione, & hanc, ab illa omnino ſeparatam.*

48 *Si conſequens fundatur in neceſſario antecedenti, debet antecedens probari.*

49 *Qualitas propter quam aliquid conceditur, vel negatur eſt probanda, & hæc probatio minor qualis eſſe debeat.*

50 *Probationes factæ in cauſa incidenti nihil nocent ſed proſunt nobili in cauſa principali nobilitatis.*

51 *Probationes coram incompetenti judice quod proſint ad principale negotium coram competenti judice.*

ANtiguamente dos eran en Caſtilla los Alcaldes de hijoſdalgo, el Marques de Poça, y Don Luys Carrillo de Albornoz, tenian titulo de los ſeñores Reyes de Caſtilla, ponian dos ſubſtitutos, al principio en la Corte, deſpues en la Audiencia, y eſto aunque eſtuvieſſen preſentes, *l.* 30. *tit.*4. *lib.*2. *veteris ordinat* quæ eſt, *l.*1. *hoc tit. & lib.* uſitatum enim eſt in Hiſpaniam inde a Gothis, quo tempore nobiles diſtinguebantur a plebeis ut nobiles ſuos habeant judices, & Romæ olim iſthuc obſervatum fuit, *l.* 2. §. *deinde cum poſt, verſi. deinde cum placuiſſet, ff. de orig. juris*, ibi (*cœperunt ex utroque corpore conſtituit*, ubi Alberic. & Angelus *auth. de defenſorib. civitatum §. interim illud collat.* 3. ubi *gloſſa verbo, nobiliores, l.* 1. *C. de condit. in publicis horreis, lib.*10. ubi Jacob. Rebuſus, nec rex olim in Hiſpania Gothorum jure creabatur à plebeis, nec ex plebeis ſed ex nobilibus, & à nobilibus, ita deciſum eſt, *l. prima cap. de la eſlecion de los Principes*, in legibus Gothorum, ibi *e non deveſer eſleydo de fora de la cidad, nende con ſello de pocos, nen de villanos*, & rurſum, ibi *quando el Rey morre ningum home deve tomar el regno, nin fazerſe Rey por força*, & ibi *ſi non he de los Godos, e fillo dalgo e noble*, ecce apud Gothos jam tunc nobiles, & plebeios, *de donde yerran los que pienſan que todos los Godos eran nobles, pues entre ellos avia hidalgos Godos, y Godos villanos*, in qua ſententia fuit Otalora: part.2. c. 5.n.18. *y conſta deſto el refran que vulgarmente ſe dize, es de los Godos, que no ſe funda en mucha verdad*, & mos ille, & conſuetudo Gothorum dimanavit ad poſteros & perpetuo tenore obſervata eſt in Hiſpania, ad noſtra uſque tempora, inde petitio facta eſt Alphonſo nono Hiſpaniæ regi, Burgis de qua eſt mentio apud Otaloram, 3. *part. c.*2. ut nulli liceret judici, *juzgar al fijo dalgo, ſi el tal juez no fueſſe fijo dalgo, y que ovieſſe juezes fijos dalgo que juzgaſſen a los hijos dalgo, y que eſſos anduvieſſen en la Corte, y conſta claramente en la Valeriana, novenario*, 5. *cap.* 55. cum autem Judex cognoſcat de ſua juriſdictione, *l. ex quacumque, ff. ſi quis in jus vocat.* non jerit, ubi late Jaſ. fiebat quotidie, ut de nobilitate incideret frequens quæſtio & quotidiana, tanquam fundamentum juriſdictionis, inde paulatim irreplit, ut ii judices, de nobilitate cognoſcerent, procedentes autem tempore, cum Reges Hiſpaniæ facerent ſibi diverſa prætoria, *Ordenado el Conſejo, y Chancilleria y hecha general remiſſion de cauſas, a la Chancilleria*;

cilleria , quedaron eſtos juezes con ſolo el conocimiento de cauſas de hidalguia , ſin conocer de cauſas de hidalgos , y dexaron la Corte , y dioſeles ſu auditorio en la Chancilleria, noſtris temporibus creantur Regii judices, *y no toca ya al Marques de Poça, ni à D. Luis Carrillo*: qui cognoſcunt de nobilitate principaliter , nullique alii , nec Auditores Regii , niſi appellatum ſit ad eos , ut dicemus inferius , gloſ. 1. §. 2. *nu.* 15. *cum ſequentibus* , itaque hodie ex particularia noſtri juris diſpoſitione habent ſoli nobilitatis cauſarum principalem cognitionem.

Hic tamen incidit quæſtio elegans tum reſpectu auditorum qui ſunt judices ſuperiores , & ordinarii , ut dicemus *dicto* §. 2. *gloſ.* 1. *nu.* 15. tum reſpectu aliorum judicum de Regno qui ſunt ordinarii locorum , an hæc juriſdictio videatur conceſſa his judicibus , cumulative , an vero privative , reſpectu enim illorum poterat videri non ablata illis juriſdictio , & conceſſa juriſdictio cumulative , ita ut fieres locus prævention , quia regulariter juriſdictio data ei qui non eſt ordinarius , aut ei qui eſt inferior in eodem loco , ut ſunt iſti judices reſpectu Auditorum , & reſpectu Judicum de regno , quia non ſunt ordinarii , & ſunt inferiores Auditoribus , talis juriſdictio cenſetur data cumulative , non privative text. expreſſus , *in l. fin. C. de juris omni. jud. l.* 1. §. *cum urbem* , *C. de officio præfecti urbis* , ubi ſcriptores , *cap. cum Epiſcopus*, *de officio ordinarii* , *lib.* 6. *l. ſi aliquam* , *l. nec quicquam* , *ff. de officio Proconſulis* , ex quibus juris reſponſis judices ſpeciales in loco , non præjudicant poteſtati loci , & vide alia plura jura apud Lud. Roman. *conſ.* 393. hæc regula eſt veriſſima & tenent eam Angel. *in l. teſtamenta. C. de teſtament.* idem *in l.* 1. *C. ubi & apud quem* , idem *in l.* 1. *ſ. ſi quis in appellatione* , *ff. de appel.* Bart. *in l.* 1. *ff. de officio præfecti urbis* , idem *in l. provintiali* , *per text. ibi* , *ff. de novi operis nunt. & in l.*1. §. *dixit aliquis*, *ff. de Publiciana in rem actione* , Decius *conſ.* 3. *part.* 1. Aretinus *conſ.*102. Jaſ. *in l. quod in rerum*, §. *ſi quis poſt ff. de legat.*1. *& in l. Titiæ* , *textores eodem* , Felin. *in cap. Paſtoralis* , *de officio ordinarii*, Thomas Grammat. *deciſ.* 10. *num.*1. Gregor. *in l.*24. *tit. 9. part.*2. ubi ex principio hoc juris tenent quod juriſdictio illa , de qua *in dicta* l. 24. ſcilicèt , *Del Almirante en la mar es juriſdicion cumulativa* , cum loci ordinariis , ex text. in c. ubi periculum , de electione in ſexto , Avendanius *lib.* 1. *de exequendis mand. reg. Hiſpan. cap.* 1. *num.*29. *facit l.* 2. *tit.* 4. *part.* 3. & quod notat Paulus , *in dict. l. fin. C. de juriſdictione omni. judi.* & quod notat Bart. *in l. ſi quando* , *C. de bonis vacantibus* , *lib.*10.

Quæ quidem opinio , quod pertinet ad noſtrum caſum magis confirmatur , quia quando juriſdictio conceditur à lege duobus , præſumitur cumulative , & ita inter Epiſcopum & inferiores prælatos eſt locus prævention , *glo. in dict. c. Paſtoralis de officio ordinarii* , *Abb. conſ.* 25. & non eſt locus *deciſ. text. in cap. ſignificaſti de officio ordinarii.*

Præterea cum judices ordinarii locorum , habeant de jure ordinariam omnium cauſarum cognitionem , item & Auditores , *con caſo de Corte* , nec reperiatur , adempta , plane etiam ſi conceſſa reperiatur cognitio cauſarum nobilitatis illis judicibus , cum reliquis non ſit adempta , intelligendum eſt , eſſe apud omnes cumulative , ita argumentatur , Anchar. *conſ.* 163. quem refert , & ſequitur Dec. *d. conſ.*3. *num.*2. *ad fin. verſic.* Sed tamen prædictis , quod fortificatur , quia in legibus quæ concedunt juriſdictionem illis judicibus non eſt diſpoſitum quod cæteri non poſſint cognoſcere , quo caſu competeret privative juriſdictio , ex Felin. *ubi ſupra* , *num.*2. *verſ. Limita.*3. ex quo fundamento patet error Avendanii *de exequendis mandat. Reg. Hiſpan. l.* 1. *cap.* 1. *num.* 29. *verſ. Et hæc juriſdictio. cum ſequent.* ubi putat , quod juriſdictio conceſſa. *Al prior y Conſules de Burgos es cumulativa* , & loquitur contra caſum , *l.* 1. *tit.* 13. *lib.* 3. *novi ordi.* ibi : *Y por la preſente advocamos a nos todos los pleytos , que los dichos mercaderes de la Univerſidad , y los dichos ſus fatores , ſobre las coſas ſuſodichas , eſtan pendientes , aſſi ante los del nueſtro Conſejo , como ante el Preſidente , y Oydores de la nueſtra Audiencia , y Alcaldes de la nueſtra Corte , y Chancillerias , como ante otros qualeſquier Corregidores y Juezes , a los quales mandamos , que no conozcan dellos , y los remitan ante los dichos Prior y Conſules.* Cum ergo nulla lex in toto corpore juris noſtri Hiſpani contineat ſimilia verba , reſpectu horum judicum videtur dicendum , quod habeant ſuam juriſdictionem cumulative cum reliquis non privative.

Facit præterea , quia quando juriſdictio conceditur alicui per verbum taxativum , ſolum dumtaxat tantum , & aliis ſimilibus , ut puta cognoſcant tantum de nobilitate , tunc taxativa reſtringit juriſdictionem ejus cui conceditur , ſed non admit ei qui alias habebat de jure iſtam cognitionem , ita ſentit Aretin. *dicto conſil.* 102. & eſt ipſa veritas , ergo licet leges noſtræ dicerent , *Que eſtos juezes conozcan tan ſolamente de pleytos de nobleza* : ipſorum videretur juriſdictio reſtricta non vero cæterorum ablata , imo ſi lex diceret , & hæc ratio eſt multum conſideranda , quod cauſæ nobilium debeant tantum tractari coram indicibus iſtis , adhuc taxativa illa reſpectu cauſarum ipſarum , non adimeret juriſdictionem , judicibus de regno qui haberent juriſdictionem de conſuetudine , *Como ſon los Alcaldes mayores todos , que por coſtumbre legitimamente preſcripta conoce en primera inſtancia* , bene tamen adimeret juriſdictionem his judicibus qui haberent juriſdictionem à lege , *Como ſon los Alcaldes ordinarios de los pueblos , y los Oydores* , illa eſt elegantiſſima differentia , Bart. *in l. viros* , *C. de diverſ. officiis* , *lib.*12. quam ſequitur Dec. *dict. conſ.* 3. *num.* 1. ſed tamen in nulla lege noſtrarum legum legitimus , hæc verba , nec ſimilia , ergo dicendum eſt , quod habeant juriſdictionem cumulative.

Præterea facit , quia etiamſi ſtatutum dicat quod de adulterio , vel de nobilitate ſolus capitaneus cognoſcat , per hoc verbum ſolus , quæ eſt taxativa directa in perſonam non in cauſas , non videtur adempta juriſdictio reliquis ordinariis qui aliàs cognoſcere poſſent , illa eſt notabilis declaratio , Ang. *in l.* 1. *C.* ubi apud quem , per illum text. & gloſ. ibi , verbo , ſolus , ita intelligit , Jaſ. *in l. quod in rerum* , §. *ſi quis poſt* , *num.*9. *ff. de legat.*3. & licet aliter intellexerit Felin. *d. cap. Paſtoralis* , *n.* 2. *verſicul. Limita tertio* , melius ſentit Jaſ. quia *gloſ. in d. l.*1. eſt clara pro Angel. & Jaſ. quod eſt notandum pro teſte , qui dicit , *Que ſolos los Alcaldes ordinarios conocian en primera inſtancia* , quod ex illis verbis adhuc , non probent privativam juriſdictionem , niſi addant aliud , ſcilicet , *Que queriendo conocer el Alcalde mayor ſe lo quitavan , y el ſe acquitava* , ex eo quod ſupra adduximus contra Avenda. *in cap. Sacerdotibus*, 11. *quæſt.*1. ibi : *Ite inquit, & inter vos cauſas dirimite veſtras*, qui eſt optimus text. in facto, & jure.

Præterea facit pro hac parte reſolutio ejus quæſtionis difficilimæ , & valde diſputabilis , & diffuſe , quam reſoluit Jaſ. & his verbis utitur, in *l. quod ierum*, §. *ſi quis poſt*, *ff. delegat.*1. & diſputarunt ante Jaſſem, Jacob. de Are. Oldrad. Bald. Abb. fratres humiliati impetrarunt à Summo Pontifice , unum de ordine ſuo in generalem , qui viſitaret , & corrigeret totum ordinem , quæſitum fuit an Archiepiſcopus Mediola-

diolanenſis, & perconſequens cæteri ordinarii poſſent eos quoque viſitare, & corrigere, & quamvis varie, reſponſum ſit, quia alii in alias jerunt ſententias, & allegant diverſa jura quiſque pro ſua opinione Jaſſoni *ibi num. 7.* reſolvit juriſdictionem fuiſſe data cumulative ad ordinarios ergo in noſtro caſu idem videbatur dicendum.

Quæſtio certe mihi difficillima eſt, & primum uſus obtinuit, ut ij judices cognoſcant privative, de nobilitate, & reſpectu judicum, qui ſunt ordinari locorum, & reſpectu Auditorum qui ſunt ſuperiores, fundatur hæc juriſdictio privativa, *in l. 9. hoc titul. & libr.* ibi: *Que lo vengan a demandar ante los dichos mis Alcaldes de hijosdalgo, porque ellos oyan y libren, lo que hallaren por derecho,* facit l. 1. & l. 2. ibi, *Que la ſentencia que por el fuera dada ſea ninguna*, hoc titul. & lib. text. in hac l. 8. in 2. par. *Que no valga executoria que por lo menos no tenga ſentencia dada por los Alcaldes de hijosdalgo*, & quamvis deciſio harum legum facile poſſet vitari, adjuvantur tamen ex aliis juris principiis, & primum, *ex text. in d.* §. *ſi quis*, poſt ubi quod uni ceniſetur datum, alteri videtur ademptum, *text. in l. cum dominicis, C. ubi cauſæ fiſcales, l. ſi duo, ff. de adminiſtr. tutel.* & per hæc jura hanc tenuerant Raphael Cuman. & Paul. de Caſtr. *in dict.* §. *ſi quis poſt, pro hac facit, cap. ſtuduiſti de officio legati*, ubi datus judex ſpecialis, admit juriſdictionem reliquis.

Facit pro hac, quia quando juriſdictiones conceſſæ pluribus differunt tanquam ſpecies & genus, tunc ſpecialis juriſdictio conceſſa uni videtur alteri ablata, fundat late Felin. *ubi ſupra, limita. 2. nume. 2.* quia generi per ſpeciem derogatur, regula, generi, & *l. uxorem*, §. *fæliciſſimo, delegat. 3. c. dudum, cap. cum quis, de præbend.* & ex hoc fundamento tenuit hanc Bald. *in l. 1. ff. de officio Conſul. quæſt. 1.* & Angel. *in l. teſtamenta omnia, C. de teſtament.*

Item facit celebris doctrina Bald. *in auth. habita, C. ne filius pro patre*, ubi quod quando juriſdictio conceditur uni in certa ſpecie cauſarum in favorem certarum perſonarum, & illorum favor eſt, quod habeant ſolum illum judicem, tunc juriſdictio eſt privativa, late fundat Aretin. *conſ. 102. num. 3.* & notat Jaſ. *ubi ſupra, nu. 6.* quod notat pro viduis, quia favor eſt, quod habeant judices, *Los Oydores, o los Ordinarios, por eſſo eſcogen*: cum ergo iſta juriſdictio ſit conceſſa in favorem nobilium, ut patet ex juribus noſtris ſupra adductis, & ſit ſpeciales: merito ex his, quæ diximus, videtur privativa, idem concludit Bald. *in l. 1.* §. *ubi autem, C. de caducis tollend.* ex quo fundamento deducitur elegans concluſio, quod ſi Papa concedat, vel motu proprio, vel ad petitionem univerſitatis, ut judex ſcholaſticorum cognoſcat de cauſis beneficialibus, & matrimonialibus ſcholaſticorum, videtur hæc juriſdictio ablata ordinario, quia eſt ſpecialis in favorem certarum perſonarum, & ineſt favor ſi tantum habeant judicem ſcholaſticum, Jaſ. *dict.* §. *ſi quis*, poſt Aretin. *dict. conſ.* 102. Felin. *ſupra*, & Bal. *in locis prædictis.*

Facit ratio quæ deducitur ex ſuperioribus, quia quotieſcumque in certis generibus cauſarum competit alicui juriſdictio puta in cauſis meſſium, damnorum, vel aquarum eſt privativa cognitio, ex Abb. & Felin. quos refert Avendan. *lib. 1. cap. 5. num. 11.* & Afflict. *deciſ. 42.* ergo privativa cenſenda eſt, iſt hæc juriſdictio: hanc partem tenet uſus, qui in re admodum difficili jus conſtituere potuit, ut diximus ſup. *gloſ. 1.* §. 1. *num. 65.*

Ij ergo judices cognoſcunt de cauſis nobilitatis, *Tienen ſu ſala, dos Secretarios, un Relator, yconocen en Valladolid, y Granada, de Ebro, alla, y acà, y ellos ſon hijoſdalgo, a lomenos deven ſerlo*, ex dict. l. 1.

Joan. Garſias *de Nobilitate.*

hoc titul. *Delles, aſſi de autos interlocutorios como diſinitivos, ſe apela a los Oydores, y alli ſe litiga en viſta y reviſta.*

Los Notarios de Provincia oy no los ay, de his tit. 12. lib. 2. novi ordi. *Los Alcaldes de hijosdalgo conocen en grado de apelacion de alcavalas, y dellos van a los Oydores por apelacion, ay eſcrivanos de alcavala, diſtintos de los de hidalguias, reparten eſtos los pleytos por Provincias, uno es eſcrivano de Caſtilla, otro de Leon, otro de Toledo, los de hidalguias tienen ſu repartimiento ordinario.*

Los Alcaldes de Provincia difieren de los del raſtro, y eſtos de los de la caſa y Corte del Rey, vide *l. 1. & l. fin. tit. 5. lib. 2 vet. ordinament.* ex quibus habes quam habeant cognitionem, & ubi cognoſcant, *Eſtos Alcaldes de hijosdalgo.* 6

Nota ergo primum, ex text. quod judices iſti principaliter cognoſcunt de nobilitate, hoc eſt, *de hidalguia de ſangre, ſobre la qual cauſa ſe aya de librar executoria*, unde leges quæ præſtant his judicibus cognitionem, non prohibent nec vetant, quin reliqui judices poſſint cognoſcere incidenter de nobilitate, unde ne incarceretur nobilis pro debito civili, jux. *tex. in l. 6. tit. 2. lib. 6. recopil.* ut ne torqueatur pro delicto, juxta *l. 4. eod. & l. 2. tit. 30. part. 7.* ubi Gregor. cumulat omnes caſus in quibus torqueri poteſt nobili ne cum ignobilibus incarceretur, *l. 4. tit. 29. part. 7.* Anton. Gomez *tom. 3. c. 9. num. 6. l. 11. tit. 2. lib. 6. recop.* & quamvis Avend. *lib. 2. de exam. mand. reg. Hiſpan. c. 5. num. 22.* putet in caſu blaſphemiæ ſufficere, ſi nobili aſſigretur unum Palatium, ubi & incarceratus, & vinculis annexus tranſigit totos triginta dies, oportet intelligere, dummodo illud Palatium ſit publicum non privatum, ut puta, *En fortaleza, o en las caſas de Ayuntamiento*, nam ſi eſt domus privata, vix diceretur carcer, ex dict. *l. 4.* ibi, *En la carcel, o en otra priſion que ſea bien recaudado,* & *in l. 6. & 7. eodem tit.* alias ſi non ſit locus publicus, præter ignobilium carcerem, tunc inſervabitur, in aliena domo cum cuſtodia, & vinculis, ex his quæ ipſe Avend. adducit, *ubi ſup. num. 22. verſic. Et attenta*, in domo autem ſua omnino ſervari non debebat, quod exiſtimabat Azeved. *in l. 15. tit. 6. lib. 6. novi ord.* & allegabat ad hoc Avend. qui nihil tale dicit, nec quod ipſe Azevedo ait *ubi ſupra, nu 11.* verum puta in noſtro regno de quo aliàs, ergo cognoſcunt incidenter judices regni de nobilitate ad hos juris effectus, qui plures in jure reperiuntur, & uſu forenſi obſervati. 7

Et nobilis quidem non torquetur ſicuti plebejus, *l. deſertorem*, §. 1. *ff. de re milit. l. milites, l. divo Marco, ff. de quæſt. l. ſeveran. C. de digni. l. 12.* ubi pro (indignationem) lege (indagationem) text. *ægregius, in l. null. ad leg. Iull. majeſta. l. ſi quis decurio, C. de falſis*, Bart. *in l. 1. C. de dignit.* Lucas de Pen. *in l. mulieres, eod.* & licet Tiraquel. *de nobilit. cap. 20. num. 140.* dicat quod in Francia iſtud non ſervatur, quem ad hoc allegat Otalora *de nobilitate*, 5. *parte principali, cap. fin. n. 4.* tamen D. Didacus Covar. in Hiſpania dicit ſervari *variarum, lib. 2. cap. 9. num. 4.* & vide elegantem tex. jure noſtro quando nobili poſſit torqueri *in l. 24. tit. 21. part. 2.* & vide cum caſus obvenerit de torquendo nobili. Gregor. *in l. 2. tit. 30. par. 7.* & text. & ibi gloſ. *in l. 25. tit. 21. lib. 4. foro leg.* & vide Guillel. Benedict. *in cap. Raynuntius, verbo, mortuo itaque teſtatore, el 1. Fallencia*, 8. *n. 222. de teſtament.* & ne aliquis torqueatur incidenter cognoſcitur de ejus nobilitate. 8 9

Utque ne ædes, ne ve equi, ne arma capiantur, juxta *l. 3. tit. 2. lib. 6. recopil.* utque injuriam allatam pecuniis luant, *l. 2. tit. 10. libr. 8. ordinamen.* unde ſunt qui exiſtiment olim dimanaſſe verbum illud vulgo 10

receptum, *Hijodalgo de devengar quinientos ſueldos*, ut devengat, ſit ſoluere, *conſta del fuero Alfonſi, publicado en tiempo del ſeñor Rey don Alonſo Dezimo*, ibi. *Quando quier que algun home de los que devengan noſtro ſollo*, & rurſum, ibi: *E non devengue mais noſtro ſollo*, Et licet D. Didacus Covar. *de veterum numiſmat. collat. cap.* 5. *num.*7. & 8. & Otalora 2. *part. cap.* 4. *num.* 12. legant, *Vengar*, & non, *devengar*, pro quibus facit illud quod refertur, *Que aunque al principio ſe pagavan a los Reyes de Cordova aquellas donzellas, pero eſte tributo, y pecho tan abominable ſe convirtio deſpues en quinientos ſueldos, los quales deſpues los hijosdalgo de Caſtilla, vengaron*: hoc eſt, *quitaron con vengança de armas, y que de alli ſe dixo hijodalgo de vengar quinientos ſueldos*, quicquid legas præter D. Didacum Covar. & Otalora vide fortaſſe non pejus per Monterroſum, aut quiſquis is fuit, qui opus illud ſcripſit, *tract.*6. *fol.* 124. enim nulla diſplicet interpretatio, ſed libentius legerem, *de devengar*, quam, *de vengar quinientos ſuel-*
11 *dos*, & non incarceratur cum ignobilibus, *num.* 9. cognoſcunt etiam, ordinarii locorum incidenter de nobilitate ne nobilis ducatur remex ad trirremes, Co-
12 var. *variar. lib.*2. *cap.*9. *n.*3. & 4. & Gregor. *in dict. l.*2. *tit.*30. *par.*7. ubi ſunt caſus in quibus ſuſpenditur nobilis *in l.*24. *tit.* 21. *part.* 2. & Otalor.5. *part. cap.*
13 *ultim. num.*4. & *in d. l.*24. *tit.* 21. nobilis non ſolùm ſuſpenditur verum datur præceps in præcipitium, (*y le arraſtran, ahorcan, y deſpeñan,*) ibi: *Que man-*
14 *daron que los deſpeñaſſen de lugar alto*, unde aliquando ſuſpenditur nobilis è pedibus, ut quaſi præceps
15 moriatur, ex d. l.24. & in l.2. tit. 28. par.3. ibi, *Que los mataſſen cruelmente por ello, arraſtrandolo, o deſmebrandolo*, ad quas leges vide Tiraquel. *de nobilitate, cap.*20. *nu.* 120. quibus tu adde quod Pyrata, licet
16 nobilis torquetur, & ſuſpenditur reſti, & ducitur remex ad trirremes, & ita in Galleco Senatu obſervatum vidi æquiparatur, enim graſſatori, & eſt publice difidatus tenent omnes, *in authen navigia, C. de furtis*, ubi Bald. & Salicet. dicunt quod eſt inimicus Deo, & hominibus, & diſpoſita in graſſatore terreſtri habent locum in graſſatore marino, quia valet argumentum à fortiori cauſa, *l. nec ſi volens, C. de liberali cauſa*, cum vulgatis.

Igitur coram ordinariis judicibus locorum hæc conſequitur nobilis, de quibus & aliis id genus eſt *titulus* 2. *lib.*6. *ordinam.* idque dum aliud agitur, non vero de nobilitare principaliter, & pro hac incidenti cognitione, eſt text. expreſſus, *in l. quoties, C. de judiciis*, ubi judex qui principaliter de ſtatu cognoſcere non poteſt, cognoſcit incidenter, patet ex tex. ibi: *Nihil prohibet quo magis apud eum quoque qui alioqui ſuper cauſa ſtatus cognoſcere non poteſt, diſceptatio terminetur*, text. optimus, *in l.* 1. *C. de ordine judicio.* ibi: *Quoniam non de ea, ſed de hæreditate pronunciat*, vide Bart. *in dict. l. quoties*, Bart. & Paul. *in dict. l.* 1. tenet Bald. *in l. non ignorat, C. de his qui accuſ. non poſſunt*, Jaſ. *in l. fin. C. de conſtitut. Princip.* Avendan. *de exeq. mand. Reg. Hiſpa. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 29. Otalor. *de nobilit.* 3. *part. c.* 2. D. Anto. Meneſ. *in l. ſi ædibus, C. de ſervitut. à qua, nu.* 6. & 7. & hoc eſt receptiſſimum & juri conſonum, ita ut nemo hactenus dubitarit, de hac incidenti cognitione, unde omnes judices ordinarii locorum, & alii ſuperiores tota die agunt de nobilitate incidenter, ſicuti de cauſa ſtatus, & de cauſa legitimatis, ut in bonorum poſſeſſione, & petitione hæreditatis, & rei vendicatione, & in aliis id genus judiciis, quæ ſunt in foro quotidiana.

Nec in his omnibus timor eſt ullus, quod judex pronuntiando ſuper principali videatur pronuntiaſſe, ſuper incidenti: quia in his omnibus cauſis, quæ pertinent ad incidentem hanc nobilitatē, quoties de incidenti agitur ſemper concipitur decretum ex communi ſtylo curiæ (*ſin perjuyzio del derecho del fiſco, en quanto à la hidalguia, aſſi en poſſeſſion, como en propiedad*) aliàs quando 17
cauſa principalis, & incidens habent, ſed ita incidenter, quod eſt impoſſibile, quod incidens ſubſiſtat ſubſiſtente principali, tunc condemnatio in principali, inducit ab- 18
ſolutionem in incidenti, & ſubordinantur, *tex. eſt in l.*1. *& in l.*2. *& in l.*3. *C. de ordi. judic.* & ibi notat Bart. ubi autem uno impoſito non tollitur alterum condemnatio & abſolutio in principali non inducit condemnationem, nec abſolutionem, incidenti. habes exempla optima & clara, pro hac diſtinctione, & ad effectum ipſius, ut hæc res clarius conſtet in tractatu noſtro *de expenſis & meliorat. cap.* 6. *n.*17. quando enim excep- 19
tio, quæ opponitur non eſt ex diametro contraria actioni propoſitæ, & pronuntiatum eſt ſuper actione propoſita, non vero ſuper exceptione, certe non prohibetur ille qui excipit, nec adhuc habet judicium latum ſuper ſua exceptione, quia ſuper illa nihil adhuc pronunciatum eſt, non prohibetur, inquam, illud idem proponere in alio judicio, cum nihil adhuc de illa exceptione per judicem actum ſit: quæ cum actione ſeſe compatiebatur, ita ſingulariter docet Bart. *in l. fundum, ff. de exceptio. nu.*1. & *in l. qui Romæ*, §. *duo fratres, de verbor. tex. in l. fin. autem* §. *fin. ff. de negot. geſt.* ubi advertit optime Paul. de Caſtr. & *in l. quod in diem*, §. *ſi rationem, n.*3. *ff. de compenſat.* & eſt prior caſus illius diſtinctionis, quando autem incidens eſt ſubordinata cauſæ principali ex diametro contraria. Ita ut principalis omnino non poſſit tractari, quin agatur de incidenti, tunc pronuntiatio in cauſa principali inducit pronuntiationem in incidenti *text. in l.*1. *C. de ordine judiciorum*, *l. fin autem*, §. *fin. ff. de negotiis geſtis*, Paulus *in l. quod in diem*, §. 1. *de compenſat.* vide latiſſime melius quam alibi Felinus ad quem te remitto, *in cap. ſuborta, de re judicata*, *num.* 4. ubi varios caſus adducit, qui pertinent ad incidentem, quæ ſeſe compatitur, aut non compatitur cum principali, an inducatur res judicata ſuper ipſam, vel pronuntiando, vel ad ulteriora procedendo in cauſa principali hac enim remiſſione ſum contentus, quæ habet plures caſus, plura jura, & plures Doctores, in cauſa autem hac incidenti de nobilitate, hæc omnia ceſſant, quia ex in competentia judicis, qui de principali quæſtione cognoſcere non poterat deducitur, ut nec poſſit cognoſcere de eadem incidenter, hoc eſt ſi nobilitas incidens, ita ſubordinetur cauſæ principali, ut ex diametro ſit contraria, aut quod non poſſit omnino principalis cauſa ſine plena incidentis cognitione decidi, tunc quia judex eſt incompetens ad incidentem, etiam incidenter de ea cognoſcere non poterit, quia eum expreſſe non poſſit pronuntiare ſuper nobilitate pleno jure, ita nec tacite, pronuntiando ſuper principali, idque efficit incompetentia.

Unde retenta hac ſpecie, quam tractamus, ſententia in principali non parit exceptionem rei judicatæ in hac exceptione incidenti de nobilitate, idque adnotabat Paul. *in d. l.*1. *num.* 7. *C. de ordine judiciorum*, *n.* 7. qui refert Innocent. & dicimus ad intellectum. *tex. in cap. fin. de judiciis in gloſ.* 1. §. 2. *num.*17. ubi incompetentiæ ratio facit ceſſare regulam juris, igitur: *Aunque en los autos que ſe dan ſobre tormento, ſobre carcel, ſobre execucion de armas, ſobre pena honrada, no ſe diga* (*ſin perjuyzio del derecho de ſu Mageſtad, en quanto a la hidalguia*) adhuc incompetentiæ ratio facit, ut pronuntiatio in principali, non inducat condemnationem, vel abſolutionem ſuper exceptione incidenti nobilitatis. Unde ſequimur regulam eam, quam diximus de exceptione incidenti, quæ non pugnat cum principali,

cipali, ut succumbens, si super ea non sit judicatum, in alio judicio possit expedire per viam actionis, vel exceptionis, faciunt ad hæc quæ late scribit Bart. & post eum Jas. & post utrumque D. Anton. de Menes. *in l.* 1. *C. de juris & facti ignorantia*, faciunt quæ tradit Abb. & post ipsum Felin. *num.* 3. *in dict. cap. suborta, de rejudicata*, idem Bart. *in dict. l. fin. autem*, §. *fin. ff. de negotiis gest.* Paul. *in d. l. quod in diem, ff. de compensat.*

Ex quibus remanet duplex limitatio ad regulam text. *in dict. l.* 1. *C. de ordine judiciorum*, ut pronuntiatio super principali inducat de se absolutionem, vel condemnationem incidenti, quæ fuerit opposita, ut hæc regula sit quidem vera, & recipienda hoc modo, primum nisi incidens illa causa ejus sit naturæ, & rationis, ut omnino sese compatiatur cum principali causa, quia principalem, nec destruit de se, nec labefactat, ut expensarum, exceptio inventarii non confecti, & pacti de non petendo, & ne quis teneatur, nisi quatenus facere possit, & alis id genus, & hoc est, quod dicebat Abbas, *in cap. tuam, de ordine cognitionum, num.* 5. *versic. Et oppono ad glossam, ibi* (Quod quando sunt duæ principales causæ, seu quæstiones, quarum una non est, præjudicialis ad alteram, & tunc habet locum, quod dicitur, scilicet motionem unius causæ non impedire alteram intentari) quandoque quæstio incidit in altera, ita quod est præjudicialis ad alteram: quia ex decisione hujus dependet decisio alterius, & tunc de incidenti, & præjudiciali ante est cognoscendum & pronuntiandum, & hoc tam in civili, quam in criminali causa, *ut in cap. tuam: de ordine cognitionum*, quod dictum Abbatis intelligo sano modo, ex his quæ superius adnotavimus de incompetentia, scilicet, nisi adsit incompetentia judicis, ex qua incompetentiæ ratione, limita secundo *dictam l.* 1. *C. de ordine judiciorum*: ut determinatio principalis inducat determinationem super incidenti, quæ erat præjudicialis ad illam, & cum qua sese minimè compatiebatur, ex Bart. Paul. Abbate, & Felin. *ubi suprà*, nisi judex alias incompetens respectu incidentis, si principaliter deduceretur in judicium, omnino sit incompetens, tunc enim ex hac ratione incompetentiæ, sententia lata super principali non inducit pronuntiationem super incidenti, ut in hac de nobilitate exceptione incidenti, utrumque ergò adnotavit Paul. optime, ut solet reliqua, *in dict. l. fin. autem*, §. 1. *& in d. l.* 1. *dict. n.* 7. quem videas perpetuo ad hanc de incidenti tractationem.

20 Et pro junioribus ne ipsis verbis confundantur scire oportet, causam principalem esse quæ proponitur ex libello actoris expressæ, & nascitur ex actione propositæ narrationis, *l. de qua re, ff. de judiciis, cap. constitutus, de ordine cognitionum*, quæ semel in judicio proposita ante litis contestationem causa dicitur, post contestationem dicitur lis,
21 *tex. in cap. forus, de verbor. signific.* incidens verò causa est, quæ nascitur ex exceptione peremptoria, hæc autem incidens, aut non potest opponi in judicio, nisi per viam exceptionis, *l. pure*, §. *fin. ff. de doli exceptione*, qui ad hoc est textus optimus, ubi scriptores, Paulus, & alii *in l. Papinianus*, §. *si filius, ff. de inofficios. testamen.* & diximus late infra *glo.* 6. §. 1. *n.* 3. & præmittenda sunt ad ea quæ congerit Felin. *in dict. cap. suborta, n.* 3. & pugnat item exceptio illa cum causa principali & ipsam destruit, præscriptio, solutio, doli exceptio, & alia id genus, & hoc casu non est dubium quin pronuntiatio super principali inducat pronuntiationem super incidenti illa exceptione incompatibili, adnotavit Cinus *in l. peremptorias, C. sententiam resc. non posse.* Bart. & Paulus *in d. l.* 1. *C. ordi. judiciorum* unde de novo reiicari non possunt illæ exceptiones, & obstat exceptio rei judicatæ de novo tractanti, *l. cum quæritur, ff. de exceptione rei judicat. cum sequentibus*, aut verò erat talis incidens causa, quæ se compatiebatur, & simul subsistere poterat cum principali, & poterat proponi per viam actionis, ut exceptio compensationis, & aliæ id genus, & in his si expressè non sit pronuntiatum super ipsis ex principali non interimuntur, & ita si judex de ipsis non fecerit mentionem, non prohibetur excipiens, vel in alio judicio, vel in executione sententiæ agere, ut latius diximus ad aliud propositum *in tract. de Expensis & meliorat. cap. 6. num.* 15. *& 16. & sequenti.* vel est tale incidens de quo judex principaliter, non potest cognoscere, & est omnino incompetens respectu illius, si principaliter deduceretur in judicium, & tunc in hoc casu, sententia lata super principali causa, non inducit pronuntiationem; nec tacitam, nec expressam incidenti, quia sem-
22 per militat illa ratio quam supra adduximus, quia cum expresse nihil possit, nihil potest tacite, ut in hac nobilitatis causa, & in causa matrimonii, & conveniunt omnia quæ superius adnotavimus, ex Bart. Paul. Innocen. Abbate, & Felin. *ubi suprà.*

Emergens verò causa est, quæ concernit ordinem, & substantiam judicii, & actorum, ut est quæstio emergens de jurisdictione judicis, vel de mandato procuratorio, speciali, vel generali, requisito ad agendum, & sicut incidens incidit ex exceptione peremptoria, ita & emergens, emergit ex dilatoria exceptione, natura vero emergentis causæ est eadem quæ, & dilatoriæ exceptionis, ut si proponatur delatoria, & nascatur emergens causa, judex omnino visus sit pronuntiasse super ea, si in causa principali ad ulteriora procedat, vide Felinum, *in d. cap. suborta, dict. num.* 3. & *sequenti.* omnia enim exempla quæ adducit ex hac distinctione clarius per noscuntur, procedendo enim judex ad ulteriora in causa principali, 23
videtur respuere dilatoriam, & emergentem, quæ ex dilatoria emergit, *text. expressus*, ubi Abbas, & reliqui *in cap. ex parte, l.* 3. *de appellat.* ibi: *Verum quia isti judices hac exceptione neglecta*, & erat ibi exceptio quæ concernebat ordinem judicii, ibi, *Super his non tenebatur eorum nomine quorum tutrix esse desiderat respondere*, plane Jas. *in l. ex quacumque, ff. si quis in jus vocat non jerit, num.* 45. latè, ibi eandem regulam ponit, & adducit plures ejus regulæ scriptores, & addit unum quotidianum, quod omiserant Felinus, & Abbas, *in dict. cap. suborta*, quod illa regula emergentis quæstionis, & decisio tex. *in dict. cap. ex parte, la* 3. *de appellationibus*, fallit in exceptione dilatoria, & emergenti, ex ipsa quæ procedat ex incompetentia judicis, si incompetentia, 24
opponatur in vim dilatoriæ, si enim negetur jurisdictio judicis, ipse judex debet antequam procedat in causa principali sese judicem, vel non judicem, pronuntiare, nec procedendo ad ulteriora per litis contestationem, vel interlocutoriam sententiam probatoriam, nec per alios actus judiciales causæ principalis procedendo ad ipsos videtur pronuntiasse super exceptionem competentiæ, quæ emergit in causa ex negatione jurisdictionis, vulgo, *De la declinatoria de juridiscion*, ita resolvit, & vere Jas. *in dict. l. quacumque, dict. num.* 45. contra Bart. *in d. l. fin autem*, §. *fin. ff. de neg. gest.* itaque ex his, quæ ibi resolvit Jas. judex omnino proposita declinatoria ex incompetentia jurisdictionis debet omnino sese pronuntiare judicem, vel remittere judicum, & causæ cognitionem ad judicem aliàs competentem, & adverte quod ab hac pronuntiatione, vel ab eo actu quo procedit ad ulteriora licita est appellatio, ex his quæ diximus, *ex glos. in authen. habita, cap. ne filius pro patre*, & ita quotidie observatur in curia, & in causis Ecclesiasticis, quæ veniunt ad Regia præ-

toria à judicibus Eccleſiaſticis, per viam quam dicimus, *De fuerça*, quotidie ſi judex Eccleſiaſticus proceſſit ad ulteriora, deſpecta exceptione incompetentiæ, aut oppoſita, & pronuntiando ſe judicem & maxime ſi dubium ſit ex ipſo facto an competat juriſdictio, de quo dubio eſt Bart. *in l. præſcriptione, C. ſi contra jus, vel util. publi.* Abb. *in cap. ex parte de reſcriptis*, & nos infrà *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 65. Et decretum in curia, *Que declarando ſobre la declinatoria*, pronuntiando ſe judicem, vel non judicem, *no haze fuerça*, & ſi pronuntiaverit ſeſe judicem, *Que otorgue y reponga, ex gloſſa recepta, in dict. auth. habita. c. ne filius pro patre*, ubi quod à pronuntiato quo ſeſe quis judicem pronuntiat, vel non judicem, eſt licita appellatio, & nota unum quotidianum: pone quod judex ablegavit à ſe juriſdictionem & remiſit ad alium judicem. Cum aliàs ipſe eſſet competens in cauſa, alia inveſtigatio eſt, an ipſe ad petitionem partis poſſit iterum reaſſumere, & diſtinguēdū eſt, aut eſt judex ordinarius, qui in ſe habet fundamenta ſuæ juriſdictionis, aut eſt judex delegatus cujus juriſdictio pendet ab alio, ſcilicet committente, ſi eſt judex ordinarius poteſt reaſſumere ibi ſuam juriſdictionem, *ex regula text. in l. quod juſſit, ff. de re judicata*, at verò ſi eſt judex delegatus regulariter non poteſt, *ex regul. tex. in cap. ſignificantibus, de officio delegati*, quod ultimum fallit, niſi per partem fuerit appellatum ab eo pronuntiato, quo judex delegatus remiſit cauſam, tunc enim appellatio ſuſpendit effectum pronuntiati, & retinuit juriſdictionem, ideo delegatus poteſt reaſſumere, ita limitat regulam tex. *in dict. cap. ſignificantibus*, Abbas. *in c. cum ceſſante. de appellat.* ex qua ratione non ſemel vidi judicem Eccleſiaſticum, qui malignè à ſe rejecerat juriſdictionem eò actum per Senatores Regios iterum reaſſumere cauſam, & meritò, quia in eo inerat violentia: & pertinent hæc ad emergentem ex dilatoria.

Unde nota quod judex qui aliàs de nobilitate, aut de matrimonio, non poteſt principaliter cognoſcere, cognoſcit incidenter, quia de principali ſolùm pronuntiat *ex dict. l.* 1. *C. de ordin. judicior.* & quod ſententia lata in principali non parit exceptionem rei judicatæ ſuper incidenti, nec quicquam juvat, nec nocet, quominus in alio judicio poſſit principaliter de ipſis agit, iſthucque procedit ex incompetentia, unde fit, ut in hac incidenti quæſtione, non de jure ipſius nobilitatis agatur in hoc incidenti judicio, quod natum eſt ex exemptione peremptoria, ſed de facto, ita notabat, & optime Bart. *in dict. l. quoties, C. de judiciis*, Abbas, & reliqui, *in dict. cap. tuam, de ordine cognitionum*, & hoc modo loquuntur reliqui ſcriptores, ex quo fit, ut in aliis judiciis. & univerſalibus, & particularibus, ut in petitione hæreditatis, rei vendicatione, & cæteris, ſi agatur de filiatione, & matrimonio incidenter, non jus matrimonii, ſed factum quoddam nu-
25 dum inquirimus, nudum ſcilicet; ab inveſtigatione ea, an valuerit matrimonium, nec ne, quod ſi talis ſit incidens cauſa quæ requirat plenam cognitionem, & perfectam, in qua non de mero & nudo facto, ſed de jure quoque incidentis omnino ſit agendum: nec poſſit principalis cauſa, decidi, niſi de incidenti plene. & perfecte, cognoſcatur. Tunc quidem ex his quæ ſupra diximus, ſi judex omnino ſit incompetens debet ceſſare in principali, & differenda eſt cauſa principalis donec de incidenti plene conſtet. Idque apud competentem judicem, text. expreſſus *in dict. cap. tuam*, text. expreſſus, *in l. ſi ſtatus, C. de ordin. cognitionum.*

Advertè tamen ad ea, quæ diximus plurimum, ſcilicet, ſi adſit periculum, quia ſi periculum abſit, non eſt admittenda hæc ceſſatio cauſæ incidente pendente, nec eſt facienda hæc remiſſio incidentis ad judicem competentem, quod quomodo fiat ex his, quæ ſequuntur patebit apertiſſime, & utiliſſime, ex quibus concilabuntur duo jura, quæ mutuo ſi recte expendantur, pugnare videri poterunt, & conciliatio pendet ex his quæ diximus.

Pugnat enim text. *in cap. tuam*, cum text. *in cap.* 26 *cauſam, l.* 2. qui filii ſint legitimi, pugna in eo eſt, quia in utroque agebatur de ſucceſſione, in utroque incidebat quæſtio de matrimonio. patet apertiſſime ex litera utriuſque deciſionis, at verò *in cap. tuam*, differtur cauſa de ſucceſſione. & excutitur cauſa incidens de natalibus: hoc eſt de matrimonio, *in cap. cauſam* ipſa cauſa matrimonialis non differt cauſam ſucceſſionis, imò cauſa ſucceſſionis remittitur ad Regem judicem competentem, cogniturum de ipſa, quantumvis de matrimonio dubitatum ſit, cur tam varie, conciliatio dependet ex his quæ diximus proximo numero, & quamvis text. *in dict. cap. tuam*, quod ibi dicitur per DD. ſit repetibilis, & magaæ & profundæ materiæ, ego relictis aliorum commentariis in numeris, longis, & obſcuris, ita intelligo, ſcilicèt, quod *in cap. cauſam*, agebatur ſolùm de poſſeſſione apud Regem, ideò nullum periculum erat, cum poſſeſſionis cauſa breviter expediatur, nullum inerat periculum, quia poterat damnum ipſius, in proprietatis cauſa reſarciri, ideò Summus Pontifex, de poſſeſſione remittit ad Regem, quia non erat periculum, etiam ſi Rex de poſſeſſione decideret, pendente cauſa ſuper matrimonio, reſtabat enim cauſa proprietatis, diſcutienda altior judicio, juxta text. *in l. & an eadem*, §. *fin. ff. de except. rei judicatæ*, patet hic ſenſus ex litera text. ibi: *Quod mater dicti R. dicitur, non fuiſſe de legitimo matrimonio nata*, & rurſum, ibi. *Videlicet, an mater dicti R. fuerit de legitimo matrimonio nata*, rurſus, ibi: *Cum ad Regem non ad Eccleſiam pertineat de talibus poſſeſſionibus*, & rurſum, ibi: *Mandamus quatenus regi poſſeſſionum judicium relinquentes*, nec quicquam te moveat, quod in dicto *cap. cauſam*, agebatur de poſſeſſorio recuperandæ, quia revera illud poſſeſſorium, recuperandæ ratione juris, & effectu, nihil differebat à poſſeſſorio adipiſcendæ, requirebat enim poſſeſſionis legitimam cauſam, & juſtum titulum, ex his quæ tradit eleganter Francus, *in cap. ad decimas, de reſtit. ſpoliatorum, num.* 3. & 11. & exceptio proprietatis erat notoria, ex gloſ. *ſingulari, verbo, manifeſta, in cap. veſtra, de cohabit. clericor. & mulierum*, & patet ex text. *cap. cauſam, eodem tit.* vide infra *gloſ.* 12. *num.* 86. ubi late, unde non erat ante omnia reſtituendus, ſed de legitima cauſa, & juſto titulo erat agendum, ſicuti in poſſeſſorio adipiſcendæ, at verò, ut diximus nullum erat periculum, etiam ſi obtineret in poſſeſſorio, quia reſtabat judicium proprietatis, quod ſi ex judicio Regis Anglorum forent bona remanſura perpetuo, apud R. nunquam Summus Pontifex remitteret cauſam etiam poſſeſſoriam, ante deciſionem cauſæ ſuper matrimonio. ideò autem remiſit, quia ex eo judicio poſſeſſorio, qui obtineret fiebat dumtaxat poſſeſſor, nihilque amplius, at verò in cap. *tuam periculum inerat*, ſi non ſuſpenderetur cauſa de bonis, quia judicium non de poſſeſſione, ſed de proprietate erat, patet ibi (ſucceſſionis cauſa) ubi *gloſ.* 2. & 3. id ſentiunt. & clarius convincitur, ex text. *in cap. lator*, qui filii ſint leg. qui text. concordat cum text. *in d. cap. tuam*, in hoc autem proprietatis judicio, quia non reſtabat aliud judicium in quo damnum poſſet reſarciri, ideò quæſtio de ſucceſſione ceſſavit, & de matrimonio pleno judicio actum eſt. Intellige autem deciſionem text. *in dict. cap. tuam*, eſſe admittendam neceſſario, ubi ad ſucceſſionem vocati ſint filii legitimi ex legitimo matrimonio nati, ſi de matrimonio incidat quæſtio, quia in aliis ſucceſſionibus legitimis, quidquid ſit de matrimonio, bona fides parentis admittit, mala excludit, *c. ex tenore, qui filii ſint legitimi, l.* 1. *tit.* 13. *part.* 4. bona

autem

autem fides, & mala, sunt facti, & in facto consistunt, *l. bonæ fidei emptor ff. de acquir. rer. dom.* de quo facto, ut sæpius diximus judex laicus cognoscit, Bar. *in d. l. quoties*, Abb. & reliqui, *in d. cap. tuam.*

Hæc duo jura, scilicet, *c. tuam*, &c. causam, meo judicio comprobant mihi praxim Hispaniæ, namque apud Regem nostrum in supremo totius Hispaniæ Senatu, ubi aguntur causæ possessoriæ, & deciditur possessio, *De los mayorazgos*, etiam si incidat causa de matrimonio, & legitimitate, nunquam hactenus, *Se ha suspendido la causa possessoria.* quod ego sciam, nullum enim est periculum, restat enim judicium proprietatis, *en las Chancillerias*, ex *l.* 10. *tit. 7. li.* 5. *novi ordi.* & in supremo Senatu in causis majoratum possessoriis observatur decisio, *text. in d.cap. causam*, at vero postquam est decisa causa possessoria, *y se remite en propriedad à las Chancillerias*, juxta dispositionem, dict. *l.* 10. ibi: Incidens quæstio de matrimonio, & legitimitate, facit, ut cesset causa de successione, quia si non cessaret certe periculum esset maximum, *Que si en vista y revista la sucession de la qual se trata, se diesse en propriedad a uno, y despues esse salliesse ilegitimo, o espurio en el juyzio Ecclesiastico, en el qual se trata lo incidente principalmente: quedarian los bienes*, apud non dominũ idque perpetuo, quod ne contingat debet causa de bonis cessare, & admitti decisio text. *in dict. cap. tuam*, & text. *in d. c. lator*, & fortasis utilia hæc sunt, ad praximque Hispaniæ apprime necessaria.

Ex quo intellectu cessat allegatio advocatorum, *En las Chancillerias*, qui quotidie clamant, *ya en Consejo averse alegado y tratado de la ilegitimidad, y con todo esso aver el Consejo decidido en la possession*, inferentes ex his, quæ superius diximus, esse jam pronunciatum super natalibus, & matrimonio, *ex dict. l.* 1. *&* 3. *C. de ordi. judicior.* & ex Paulo, ibi, & Abbate, *ubi supra*, & esse reprobatas illas probationes, argumento, text. *in cap. suborta*, & quæ ibi Doctores *de rejudicata*, at vero hæc allegatio est nullius momenti, ex diversa ratione quæ reperitur *in dict. c. tuam*, & *cap. lator*, & *in d. c. causam*, siquidem causa possessionis quæ respicit solùm, quasi possessionem filiationis, ex his quæ diximus, *glos.* 20. *n.* 6. recte sese habet, non discussa proprietate filiationis, at vero proprietas filiationis requiritur ad proprietatem bonorum, tùm ex eo, quod diximus, ne bona remaneant apud non dominum, tùm vero, quia est incompatibilis cum rei vendicatione, & proprietate, argumento eorum, quæ tradit Felin. *in d. c. suborta*, *de re judicata*, *nu.* 3. & ideo non est in utroque casu eadem causa, unde neque exceptio rei judicatæ, *l. cum quæritur*, *cum leg. seq. ff. de exceptione rei judicatæ*, itaque si de proprietate bonorum agatur, proprietas filiationis requisita est, ideoque cessat causa de bonis, & agitur de natalibus apud competentem judicem, ex ea ratione, ne bona remaneant apud non dominum irrevocabiliter, si vero agatur de possessione, solum requirimus item quasi possessionem filiationis, & agitur de possessione bonorum, nihil autem curamus causam proprietariam de natalibus, quoniam nullum est periculum, restat enim judicium de proprietate in quo de utroque latius agendum est, & est vera ratio ad text. *in dict. cap. tuam*, & *cap. lator*, & ad tex. *in d. cap. causam*, & fundat hæc concordia praxim Hispaniæ hucusque observatam, at vero Mieres, 3. *part. quæst.* 15. *n.* 19. fere hanc tenet, sed refert causam possessionis ad factum ex Bartol. *in l. Titia*, *num.* 2. *ff. solut. mat.* & ex Jas. *in l. quoties*, *num.* 6. *C. de judiciis*, & ex hac consideratione intelligit, text. *in cap. tuam*, ubi de jure filiationis agitur, distinguens inter cognitionem, juris & facti, quæ est communis distinctio, ut ipse fundat late, dict. *cap.* 15. *n.* 20. sed ea distinctio, indiget nostra hac animadversione, quod scilicet, in possessoris, non subsit periculum, & sufficiat quasi possessio filiationis, in proprietarii necessaria sit proprietas filiationis, quia alias subest periculum illud de quo supra, ideò in casu, *cap. tuam*, & *cap. lator*, cessat causa de bonis, & agitur de natalibus, in dict. *cap. causam*, cessat causa de natalibus, & egitur, de possessione bonorum.

Ex quo sensu videbis quam aliena sit à vero allegatio vulgari, ex dict. *c. causam*, fere enim, & noviores, & antiquiores fundant ex eo, quod possessorium etiam de re spirituali non sit spirituale, & ad hoc allegant illum text. Archidiac. *in cap. cum dilectus*, *de ordin. cog.* idem & Joan. Andreas, *in cap.* 1. *de restit spol. lib.* 6. Cardinalis, *in clement. dispendiosam de judiciis*, Guillelmus de Monte Laudensi, *in Clement.* 1. *de caus. pos. & prop.* quicquid sit de edicto, allegatio ex dict. *cap. causam*, est falsa, & pro dicto est text. & glos. *in cap. literas*, *de jurament. calum.* & ex dicto resultat, quod judex Regius est competens super possessorio, præsertim inter dicto recuperandæ, & retinendæ, non ita indistincte in adipiscenda possessione, tenet Archidiac. & Innocent. *in cap. fin. de judic.* ubi ex tex. pro hac sententia, de quo egimus, late hac *glos.* 1. §. 2. *n.* 17. tenent hanc Innocent *in cap. cæterum*, *de judiciis*, Guido Pap. *quæst.* 85. Aufrerius, *in Clemen.* 1. *de offic. ordinarii*, fallent. 24. reliquos vide apud Mieres, *dict. quæst.* 15. & est elegans declaratio ad *legem* 10. *tit* 1 *lib.* 3. *ordinament.* & scribemus late, infra *glos.* 9. *n.* 46. ubi ad propositum videbis pulchrum casum, & ibi *n.* 45. adducimus consuetudinem Franciæ, quæ traditur à Guidone Pap. *quæst.* 1. & *quæst.* 71. & *quæst.* 85. Guillelmus Benedict. *in cap. Raymuntius*, *verbo*, *& uxorem*, *def.* 2. *n.* 331. Boer. *quæst.* 69. *n.* 23. Grammat. *decis.* 78. Selua *de beneficio* 1. *part. quæst.* 7. Carol. de Grasalis, *lib.* 2. *regalium Franciæ jure* 5. vide aliqua per Didac. *quæst. pract.* 35. & ad hæc nihil faciunt, nec *c. causam*, nec *c. fin.* supra adducta & hæc adde ad Mieres *ubi sup.*

Sed opportune quæritur circa hanc incidentiam, quæ 27
probatio requiratur, ne nobilis in carcere detineatur, ob debitum civile, neve torqueatur & ad alia hujusmodi, ubi probatio adducitur nobilitatis, sed incidenter, & non principaliter, Otalora movet, & *disputat.* 2. *part.* 3. *partis principalis*, *cap.* 10. *per totum*, & *n.* 3. pro majori explicatione distinguit inter eum qui habet rem judicatam in possessione, hoc est, *entre la executoria de possession general en toda España, o particularmente en algun lugar que llamamos local*, & dicit, quod debet gaudere fructu possessionis, addicit *text.* & Abb. *in c. cum venissent*, *de iustit.* & Paul. *in l. sed si quæratur*, §. *sicuti*, *ff. si servitus vendic.* & ita in his qui habet possessionem, existimat satis superque habere ex rei judicatæ authoritate probatam nobilitatem ad hoc, ut in his incidentibus obtineant, quod quidem est sine difficultate aliqua.

Sed tamen de locali possessione ait ille, quod forsam in 28
eo solo loco in quo habet possessionẽ, non torquebitur, nec incarcerabitur, nec fiet illi executio in armis, ait tamẽ Otalora, quod ex æquitate defendi posset, quod in concernentibus, & attingentibus personam suam, quia personale jus sit, & etiã extra illum locum, in quo res judicata prolata est, gaudebit his privilegiis nobilitatis quæ sunt personalia, & sequuntur personã, in quo ego facile ab eo dissentio, didici enim ex juris principiis limitatam 29
causam, limitatum parere effectum, *l. in agris*, *ff. de acqui. rerum dominio*, & ibi Alber. *l. age*, *l. si de certa*, *C. de transactio.* unde Bald. & Imol. & recẽtiores scripti reli- 30
quere *in l. sed & si plures*, §. *in arrogato. ff. de vulgat.* limitatã potentiam causæ efficientis, limitatũ quoq; producere effectum, idẽ Bald. *in l. non modus*, *C. de servit.* notat quod ea quæ limitata sunt, non debent extendi, ideo hoc quod ait Otalora, de æquitate fore extendendã possessionem localem non puto verũ, quia uti diximus cum possessio limitata sit ad certũ locũ, non potest loco egredi, tex. expressus. *in l. semper.* 5. §. *negotiatores*, *ff.* 31
de jure immunit. ibi. *Quandiu in hujusmodi actu sunt*, & valet argumentum de re ad tempus, & de utroque ad locum, *l. vinum. ff. si cert. pet.* & ibi Jas. *Silua nuptialis lib.* 1. *n.* 233. Bart. *in l. qui plures*, *ff. vulgari*, unde sicut concessum ad tempus post tempus videtur prohibi-

tum, *d. §. negotiatores*, ita conceſſum reſpectu certi loci, extra locum cenſetur prohibitum, ex Bart. *ubi ſupra juncto*, §. *negotiatores*, itaque poſſeſſio localis non extenditur extra locum, neque ulla ſubeſt æquitas ſcripta, quæ hoc exigat, igitur, la carta executoria en poſſeſſion general ſin duda es baſtante, ad probationem in hujuſmodi incidenti cauſa de nobilitate. La particular, y llamamos local, ſi alli ſe tratare en aquel lugar de la executoria de atormentarle, o ſi la deuda ſe pide, o ſe contrajo en el miſmo lugar, aliàs non procedet a quitas Otaloræ, quia non eſt ſcripta, argumento tex. *in l. placet*, *C. de judiciis ſecundum veriorem lecturam*, ibi; *Scriptæ*, & quia ſub prætex-
32 tu æquitatis plerumque pervicioſe erratur, *l. ſervum filii*, §. *ſequitur*, *ff. de verborum*, inde aliquando monebamus fugiendas iſtas æquitates non ſcriptas, quia conculcant ſæpe jus ſcriptum, *de expenſ. & meliorat. cap.* 1. *numero* 28. *& gloſſ.* 21. *numero* 74. *infra*, nec quicquam facit, quod ea nobilitas ſit perſonalis, quia effectus ipſius eſt reſtrictus, & limitatus ad locum, ſimile eſt, quod ſervitus perſonalis, ſæpè tempore, & loco reſtringitur, *l. Lucius Titius*, *ff. de ſervit.* illud adverto pro advocatis ſi quando caſus obvenerit, ut ſubſtineant, la executoria, y hagan provança, la qual del litigante y padre, con actos y reputacion, ſera baſtante para ellas cauſas incidentes, y no ſe entendera eſſar reſtringida, y ſerà baſtante, ex his quæ dicemus, & evitabitur difficultas iſta, quod ad evitandam quæſtionem ſecure conſulto.

Subdit ſecundo Otalora, ſecutus ſuam diſtinctionem, que en caſo que no aya executoria en poſſeſſion; quod non ſufficeret quaſi poſſeſſio nobilitatis, & ait judicio ſuo eſſe recipiendum, quia cum reſiſtat jus debeat ea qualitas plene probari, & principale fundamentum eſt, ex Bal. *in l. non ignorat*, *C. qui accuſare non poſſunt*, ubi tenet quod ex quaſi poſſeſſione militis non eſt quis remittendus ad magiſtrum equitum, & ita non affirmat fatis firmam ullam concluſionem, ſed relinquit judicibus decidendam quæſtionem ex variis circumſtantiis rerum quæ occurunt in cauſa, in hac tamen quæſtione intrepide tene quod admittenda ſit le-
33 vior, & minor probatio in hoc judicio, ubi de nobilitate agitur incidenter, & quod ſufficit quaſi poſſeſſio, hanc tenent Bald. *in dict. l. non ignorat*, idem Bal. *in l. qui ad civilia*, *C. de appellationi*, Jaſ. *in l. fin. in fin. de conſtit. Princip.* Jacob. Rebuf. *in l. viros*, *C. de magiſtris ſcrinuorum*, *lib.* 12. Caſaneus, *in conſuetudin. Burgund. rub.* 6. *numero* 15. Ant. de Meneſes, *in l. ſi ædibus*, *C. de ſervitut. & aqua numero* 7. Avend. *de exequend. mand. Rex Hiſpan. cap.* 1. *lib.* 1. *numero* 33. & hæc obſervatur in praxi, & eſt uſu forenſi recepta, faciunt ad hanc partem quæ adducit ipſe Otalora *ubi ſupra num.* 3. & ultra ea, quæ adducunt ipſi quos retuli, præterea facit ratio juris fortiſſima, cui non eſt honeſta reſponſio, quia in his incidentibus cau-
34 ſis non agitur de jure ipſius cauſæ incidentis, ſed de nudo facto, patet ex ſuperioribus, & notabat Bart. *in dict. l. quoties*, & Abbas, & reliqui, *in dict. cap. tuam*, cum igitur nudum factum, non verò plenum jus veniat ex natura judicii incidentis probandum, reſtat, ut probatio ea ſit admittenda quæ concludat nudum illud factum: etiam ſi non attingat plenum jus, quia probationes accedunt rei controverſæ in judicium deductæ, text. expreſſus *in cap. forus*, *de verbor. ſignificat.* ibi: *Cauſa autem, & argumento & probatione conſtat.* ¶ Præterea accedit fortiſſimum argumentum, certum eſt enim, quod filiatio probitur concurrentibus pluribus de quibus gloſ. *in cap. Michaël*, *de filiis preſbit.* & lat ſatis attigit D. Didacus Covarr. *in* 4. *part.* 2. *c.* 8. §. 3. *numero* 5. omitto noviores in ſuis arbitriis, & conſilijs, tex. *in c. per tuas*, *de probat.* ubi ex literis patet aperte, de procreatione, educatione, nominatione, tractatu, ſed tamen illud eſt conſtitutiſſimum, quod ubi agitur non principaliter de jure filii ad plenam, & perfectam probationem ſucceſſionis, ſed incidenter ad alimenta, vel ad aliud id genus, juxta tex. *in l. ſi quis à liberis*, §. *parens*, *ff. de liber. agnoſ.* ſufficit minor probatio, & quod pertinet ad alimenta, alendus eſt, qui probaverit quaſi poſſeſſionem filiationis ſolam, hanc tenet Bar. *in l. ſine get. ff. de lib. agnoſ.* imo in hoc noſtra *l. fin. tit.* 19. *part.* 4. quæ eſt elegans ad propoſitum, ſolam famam filiationis cenſet legitimam probationem ad alimenta, vides ergò quomodo in cæteris juris partibus in incidenti minor requiritur probatio quam in principali, nec quicquam facit præſumptio contraria juris, quia illa præſumptio deſtruitur, ex præſumptione quaſi poſſeſſionis, ad hunc effectum probationis, quia quod pertinet ad probationes, una præſumptio deſtruit aliam, *l. civis cum gloſ. ibi*, *& vulgat. ff. de in integ. reſtit.* & tam pro ſe præſumit poſſeſſio, quam quaſi poſſeſſio, una quæque in ſuo genere perfecta eſt, *l. fin. C. de rei vendicat. l. officium*, *ff. eod.* utraque enim lex concludit de poſſeſſione, & quaſi poſſeſſione, imo cum in hac cauſa incidenti agatur de modico damno, modica probatio requiritur, text. *optimus in l. Theſaurus. ff. ad exhibend.* 35
ubi juramentum ex rei qualitate ſolum admittitur, & plenam fidem facit, diximus late ad hoc propoſitum, & ad *legem Theſaur*, *infra*, §. 1. *gloſ.* 2. *numero* 7. ubi de probatione minore, reliqua fundamenta quæ adducit Otalora, apud ipſum vide, non ſunt tranſcribenda, non enim membranas noſtras volumus alienis ſcriptis replere, itaque veriſimum eſt, in incidenti minorem probationem ſufficere.

Solum reſtat reſpondere ad argumenta, quæ Otalora adducit pro contraria opinione, *d.* 2. *par.* 3. *c.* 10. Et primò ad primum argumentum, quod leges quæ ſtatuerunt nobiles non eſſe torquendos, nec incarcerandos, pro debito civili, nec cum plebeis, loquantur per verbum (ſum, es, fui) quod denotat ſubſtantiam, ex glo. *in l. mercis appellatione*, *ff.* 36
de verb. ſig. & quod hæc ſubſtantia debet probari hoc argumentum eſt debile, tum quia *l.* 34. & 5. *ti.* 2. *lib.* 6. *recop.* non loquuntur, nec utuntur hoc verbo, ut eſt videre, & licet loquerentur per verbum, (ſum, es fui) adhuc incidens cauſa, & natura, & ratio ipſius, quæ in ſolo facto conſiſtit, ſolam exigeret quaſi poſſeſſionem, ne probatio major exigatur quam cauſæ ratio poſtulet, debent enim adæquari cauſa & probatio. cum probatio rei dubiæ fidem, & quia fruſtra expectanda eſt major fides quam requirat dubium, quod incidit probandum, *d. c. forus*, *tex. in c. in præſentia*, *de probat*, ideoque reſpectu cauſæ incidentis vere eſt nobilis, qui eſt in poſſeſſione vel quaſi, nobilitatis, licet non ſit vere nobilis ad alios juris effectus, qui requirunt veram, & plenam probationem nobilitatis, & quoad alimenta vere filius eſt is, qui eſt in quaſi poſſeſſione filiationis, licet ad ſucceſſionem, plena & perfecta requiratur probatio.

Ad ſecundum argumentum Otaloræ contra receptam ſententiam quatenus argumentatur, ex gloſ. *in* 37
l. ſervos, 71. *ff. de leg.* 3. *verbo, voluit contineri*, certe & tex. & glo. faciunt contra Otaloram, namque ſi lego ſervos meos ſine dubio, non ſolùm veniunt ſervi, qui revera mei ſunt, ſed etiam ſi ſervi veniunt, & continentur in legato, quos bona fide poſſideo: etiam ſi mei vere non ſint probat text. ibi: *Sed qui bona fide teſtatori ſerviunt ſuorum appellatione magis eſt, ut con-*

neantur

tinentiar, si modo suorum eos quoque servorum appellatione & numero habuit, ecce tex. expressum contra ipsum, & argumentum Otaloræ, quod magis facit pro recepta sententia, ut ex circunstantia rei probatio mutetur, quamvis enim ad probandum, servum esse meum, necessaria sit probatio plena juris, & dominii juxta
38 notata, in *l. indicia, C. de reivend.* & late Ripa *in l. rem, quæ nobis, ff. acquir. poss.* cum revera servus ille, non sit testatoris, sed ejus, qui à testatore servum potest vendicare, meum enim est, quod possum vendicare, licèt sit apud alium, *l.* 5. §. *argento, l.* 1. *ff. de auro & argen.* leg. per Bald. late in *l.* 1. *& per totum, ff. de statu homin.* tamen in eo legato admitteretur probatio minor, scilicet, si testator eum servum quem legaverat habebat pro suo licet, vere testatoris fuisse non probetur, quod si legatum concipiatur, per hæc verba, lego servos qui mei sunt Titio, tunc recurrendum est ad ea, quæ latissime scripsimus *de expens. & meliorat. cap.* 22. *num.* 33. ubi de legatis quæ concipiuntur per relativum, quis vel qui, cum verbo futuri, aut
39 præsentis temporis, an vero demonstrationem, quod modo nihil ad nos pertinet. Itaque secundum argumentum Otaloræ, etiam si *d. l.* 2. 3. & 4. *tit.* 2. *lib.* 6. isto conciperetur per verbum, sum, es, fui, aut nihil facit pro opinione Otaloræ, aut probat receptam sententiam.

Ad tertium argumentum facilis est responsio, licet enim verum sit, quod non entis nullæ sunt qualitates, & ita quod non possit gaudere qualitatibus nobilitatis, qui se vere nobilem non probat, hoc argumentum certe concludit de omnimoda, & perfecta nobilitate, nihilominus aliquis effectus esse debet qui consequatur quasi possessionem nobilitatis, unde isti qui incidenter opponuntur possunt sustineri in hac quasi possessione nobilitatis, ut enim diximus non potest habere alimenta à parente, nisi qui filius sit, & tamen filiatio ad sola alimenta probatur ex quasi possessione, ut diximus, & ex fama, attento jure nostro, cum tamen ad successionem hæc probatio non sufficiat, quia successio est verus effectus filiationis, filii ergo hæredes, ideò requirit plenam, & veram probationem filiationis, unde licet quispiam non fuerit pro delicto quæstioni expositus, non ideò minus tributa cum plebeis solvere desinet, idem si pro debito civili relaxatus est carcere, & vinculis, ea enim qualitas solvendi tributa cum plebeis, est illa in qua plenè elucescit notabilitas in Hispania ex hac lege nostra, & ideò requirit veram probationem, & perfectam nobilitatis, & quæ consequitur substantiam Hispanæ nobilitatis, vel ubi ea ablit, quod sic in pluribus Regni urbibus & locis, distinctio ab officiis, & muneribus, cum nobilibus quæ distinguat nobilem à plebeio, ratio specialitatis ea est, quia raro dabis casum in quo hæc ipsa immunitas possit objici incidenter, relique possunt, & patet ad oculum, & ita *lege* 9. *hoc titulo, & libro* dispositum est, ut in hoc casu, scilicet, immunitatis ad judices occuratur, *De los hijosdalgo*, at vero in reliquis nihil tale statutum est, imo si recte & cum judicio leges nostras expendas: cum agunt de tributis non solvendis à nobilibus Hispaniæ, aut loquuntur indefinite sive assignatione judicum, ut in *l.* 10. *titul.* 2. *lib.* 6. aut loquuntur cum judicibus, *De los hijosdalgo*, ut dicta *l.* 9. & clarius, *l.* 6. *eodem titul. & lib.* at vero cum agunt de non incarcerando nobili cum plebeis, loquitur lex nostra cum omnibus judicibus Regni, ergo intelligit lex aperte quod omnes judices, no solos los Alcades de hi josdalgo eran juezes en esto de pechar, o no pechar, porque esto es efeto verdadero de verdadera nobleza, pero no lo otro. Præterea & in confirmationem hujus distinctionis adducitur, quia *l.* 13. *tit.* 7. *lib.* 2. *Recopilat.* loquitur, en quanto al tormento con los Alcaides del crimen, qui de vera nobilitate cognoscere non possunt ergo intellexit lex, esse aliquam qualitatem nobilitatis, quæ requireret veram probationem, de qua non possit agi, sino ante los Alcaides de hijosdalgo, y aver otras calidades de hidalguia, quæ non requirant perfectam probationem, y que se podian tratar ante los otros juezes, idem statutum est de famulo nobili, qui cognovit famulam domini sui, *l.* 4. *tit.* 20. *lib.* 6. si ergo plena, & verissima probatio apud judices, *De los hijosdalgo*, requiritur, para el pecho, y que los demas juezes pueden conocer dellotras incidencias de carcel, tormento, & aliis id genus, verissimum est distingui inter se qualitates hujusmodi, hactenus illud probamus in solutione hujus argumenti, quod etiam si hæc sint qualitates nobilitatis, quod scilicet, hæ qualitates differunt inter se, quia qualitas illa, de no pechar, requirit plenam probationem, & veram, nec potest alibi tractari quam apud judices nobilitatis, reliquæ qualitates requirunt veram probationem nobilitatis, & possunt tractari apud alios judices, ideò adduximus leges Regias quæ loquuntur, *Con los Alcaldes de hijosdalgo, y las que hablan con los juezes ordinarios.*

Sed tamen restat difficultas, ex text. *in l. si crimen, C. de ordine cognitionum*, & in *l. quoniam Alexandrum, C. ad leg. Jul. de adult.* cum aliis, quæ allegat glos. *in cap. tuam, verbo, dependen-*40 *tem*, quæ jura non advexit Otalora, & fortissime urgent pro sua opinione, in his juribus illud apertissimè probatur, quod causa incidens requirit veram, & perfectam probationem incidentis causæ, sed breviter, ut hæc jura pateant, nota juxta ea quæ diximus, quod in specie prædictorum jurium causa principalis non potest decidi, quin constet de incidenti, cum alia pœna ingenuo, alia servo, statuta sit, & in pluribus juris partibus aliter puniatur no-41 bilis, aliter plebejus, at vero in nostro casu incidens quæstio non attingit diffinitivam sententiam principalis causæ, vel enim decapitetur, vel laqueo, aut resti suspendantur nobilis, capite punitur, vel torqueatur, vel non torqueatur sine quæstione constare potest judicium vel deportetur, remex, vel non remex certe deportationis sustinet pœnam, vel cum nobilibus, vel cum plebeis custodiatur, certe in custodia est, vel detineatur in vinculis propter debitum vel non detineatur, ex bonis sit satis creditoribus, at vero in casu *d. l. si crimen*, & *l. quoniam* Alex. non poterat infligi pœna diffinitive sive statutus vel decisione, ideo prius agitur de statu, & ut ait Bal. *in d. l. si crimen*, vel apud eumdem judicem, si alias competens est in utraque causa, & principali, & incidenti, vel apud diversos, remissa causa status ad competentem judicem, unde infert Bal. illud quotidianum quod si potestas laica capiat clericum pro delicto & Episcopus eum vendicet, quod debet prius præcedere causa clericatus, & interim debet cessare causa criminis, argumento *d. l. si crimen & facit l. 7. tit.* 4. *lib.* 1. *Recopil. cum l. seq.* itaque ex solutione argumenti, & ex tex. *in d. l. si crimen*, & dict. *l. quoniam Alexandrum*, & glos. *in d. c. tuam*, infertur eleganter, quod si pro aliquo delicto imponeretur pœna mortis plebejo, & pro eodem delicto exilium nobili, quod judices, qui de criminibus cognoscunt, possent, & debent remittere causam status, si alias incompetentes essent, ad judices competentes, quoniam ea causa incidens, prior est, & ordine, & natura, ex glos. *in dict. cap. tuam* & scribentibus,

tibus, ibi & ex Baldo, in dicta *l. ſi crimen*, & ex text. *in dict. l. ſi crimen*, & in dict. *l. quoniam, Alexandrum*, ſicut in clericatu quotidie fit, in qua cauſa ceſſat criminis cognitio.

In Hiſpania vero longe aliter dicendum puto,
44 illud enim conſtituendum eſt, quod ſi commodum ſit aliquot crimen propter quod aliter puniendus ſit nobilis, aliter plebejus; ut in caſu *l.* 4. *titul.* 20. *lib.* 6. *Recopil.* & in caſu *l.* 2. *titul.* 10. *lib.* 8. *eod.* ita, ut deciſio diffinitivæ ſententiæ dependeat ex verificatione incidentis, eſſe diſtinguendum, an cauſa nobilitatis pendeat apud, *los Alcaldes de hijoſdalgo*, ſuper nobilitate, *quando el delicto ſe comete*, aut non primo caſu ego exiſtimarem expectandum judicium illud, & differendam cauſam criminis, movet me ratio, text. in dict. *l. quoniam Alexandrum*, & Baldus, & gloſ. in dict. *cap. tuam*, & quæ ibi ſcribentes annotant, facit plurimum continentia cauſæ, quæ dividi non poteſt, *l. nulli*, *C. de judiciis*, ſecundo caſu, ſi lis non pendeat ſuper nobilitate audacter aio, quod judices qui de delicto cognoſcent, poſſunt procedere, in cauſa & rerum accuſatum poſſunt condemnare pœna capitali, niſi ipſe in eodem judicio probet ſe vere nobi-
45 lem legitimo modo, vera & perfecta probatione, moveor, quia quoad judicium cognitionem præſumptio juris eſt noſtri, quod non ſit nobilis, *d. l.* 8. *& l.* 9. *iſto tit. & lib.* & exceptio illa continet incidentiam. Secundo quod attinet ad probationem, requiro in hoc caſu veram probationem, & perfectam nobilitatis, quia in hoc caſu & ratio particularis illa quia cauſa principalis non poteſt de-
46 cidi, niſi ex veris probationibus, *cap. in præſentia, de probat. d. c. forus*, & deciſio diffinitivæ ſuper principali dependet ex veritate incidentis, ideo probationem requiro perfectam, quia hæc exceptio licet ſit incidens reſpectu fori, eſt principalis reſpectu cauſæ principalis, & ſententiæ diffinitivæ, cum ergo judices criminum fundent in juriſdictione, quia nemo præſumitur nobilis, & nequeant decidere cauſam principalem ſine vera probatione exceptionis, nec ſit præoccupatum hoc judicium, *por los Alcades de hijoſdalgo*, certe & recte procedunt, & rectiſſime exigent perfectam probationem nobilitatis juxta hanc noſtram, *l.* 8. & puto hoc veriſſimum.

Non etiam obſtat quartum argumentum, ex *l.* 2. §. *quædam*, *ff. de interd. & l.* 3. §. *hoc autem*, *ff. de itinere actuque privat.* ubi, quod in interdictis habentibus cauſam proprietatis annexam non ſufficit quaſi poſſeſſio, niſi proprietas plene probetur, quia reſpondeo, quod in omnibus caſibus de quibus agimus, imo etiam principaliter agamus de nobilitate, ipſa nobilitas habet cauſam poſſeſſoriam,
47 juxta communem ſententiam, neſcio, an veriorem, diſtinctam & ſeparatam ab omni ratione proprietatis, & contra, patet ex *l.* 8. *hoc tit. & lib.* quam interpretamur, & ex ratione ejus nobilitatis, quam dicimus (*de ſolar*,) quæ ſuſtinetur ſine poſſeſſione, quia provenit à majoribus, ex text. *in l.* 3. *ff. de interdictis*, & *relegatis*, ideo non valet argumentum, quia etiam ſi illa interdicta habeant connexam cauſam proprietatis, hæc tamen cauſa nobilitatis habet proprietatem, & poſſeſſionem, & unumquodque ſeparatum ab alio, & uniuscujuſque ſeparatum effectum.

Non obſtat quintum argumentum, ex doctrina Bald. *in rubric. de cauſa proprietat.* & *poſſeſſ.* ubi juxta textum *in l.* 45. *Tauri*, ait quodquod ad hoc, ut poſſeſſio transferatur virtute ſtatuti ſine facto aliquo requiritur, quod ille realiter ſe probet hæredem, reſpondeo eum illud ideo neſcere fortium, quia
48 eſt neceſſarium antecedens ad conſequens, *l. ad rem mobilem, ad legatum, ff. de procuratoribus*, in noſtris caſibus de quibus agimus non eſt hæc neceſſitas illationis, & quia hæc reperiebatur in caſu dictæ *l. ſi crimen*, & in caſu dictæ *l. quoniam Alexand.* ideò ibi confeſſi fuimus, neceſſariam, veram probationem & perfectam, in aliis non eſſe item.

Ad ſextum argumentum ſatis ſuperque reſponſum eſt, ex ſuperioribus quia ſolutio tributi, ut diximus omnino non poteſt eſſe neque reperi niſi in vera probatione nobilitatis, aut ignobilitatis ideo ſi quando agitur de ſolutione tributi non poteſt id deduci incidenter, ſed principaliter, unde judicium illud pertinet ad judices competentes ex his quæ diximus.

Ad ſeptimum argumentum, ex Bald. *in l. eam quam verſi, ſed nunquid, C. de fideicommiſ.* ubi dicit, quod qualitas alicujus rei, vel perſonæ propter quam aliquid
49 conceditur, vel denegatur debet perfecte probari, reſpondeo, illud eſſe verum juxta naturam probationis quæ requiratur à jure, non enim negamus, quod hæc incidentis probatio in ſuo genere non debeat eſſe, & perfecta, & vera, ſed dicimus quod non debet eſſe eadem, quæ deſideratur in cauſa principali, *l.* 1. §. *& ſi ea, &* §. *generaliter, ff. de vent. poſſeſſ. mit. l.* 3. §. *ſummatim. ff. de Carboniano edicto*, de quo text. ad propoſitum Ægid. Boſi. *tit. de partu ſuppoſito, numero* 5. *l.* 3. §. *idem ſubjungit. ff. ad exhib.* dicitur, ibi, Quod ubi agitur de modico damno, & non de pleno jure, modica probatio ſufficiat, *l.* 7. *tit.* 22. *par.* 3. ubi optimus caſus & Alex. & Jaſ. tradunt *in l. à divo Pio*, §. *ſi ſuper rebus, ff. de rejud.* quod tamen intellige, niſi lex aliter diſponat, quod in noſtro caſu non reperitur jure cautum, niſi ubi de pleno jure nobilitatis agitur, quapropter minor probatio eſt neceſſaria ad has incidentias, quam in cauſa principali requiratur.

Et ex hac ſolutione ad ſeptimum argumentum, inferes ad unum quotidianum, & neceſſarium, in quo quotidie plures judicio meo falluntur, quod licet in his cauſis incidentibus, quæ non attingunt diffinitivam ſententiam cauſæ principalis admittamus, minorem probationem, non tamen admittimus imperfectam, itaque aſſerimus quod in his ſummariis cognitionibus, & poſſeſſoriis de quibus ſupra minor & levior probatio ſufficiat, vide etiam infra *gloſſ.* 20. *n.* 6. ſed dicimus quod hæc minor probatio debet eſſe perfecta in ſuo genere, non enim in poſſeſſoria nobilitate exigimus unam poſſeſſionem vicennariam, in tribus perſonis cum actibus qui faciant diſtinguere nobilem à plebeio juxta noſtram legem, admittimus portionem poſſeſſionis vicennaria minoris, & minorum numerum annorum, & perſonarum, ſed volumus, quod hæc probatio ſit in ſuo genere perfecta, ideſt, quod habeat probatam hanc quaſi poſſeſſionem per aliquot actu poſitivos, qui faciant diſtinguere nobilem à plebeio, in proprietaria nobilitate, non exigimus omnia ad unguem quæ traduntur à nobis infra *gloſ.* 17. & 18. ſufficit ſit aliqualiter perfecte tamen doceas de domo, familia, & parentella, namque in omnibus juris partibus in quibus admittitur levior probatio ea debet eſſe perfecta in ſuo genere, text. expreſſus, ubi *gloſſa verbo, ab uno, in cap. licet ex quadam de teſtibus*, de quo textu infra, dict. *gloſ.* 18. ubi admittitur levior probatio, de auditu, & tamen illa probatio de auditu, debet reſultare à teſtibus, conteſtibus inſtar probationis de veritate, at vero in *l.* 20. *tit.* 9. *part.* 4. auditus debet eſſe à pluribus, quia ex pluritate teſtium, reſultat iſta conteſtatio, Grammat. *conſil.* 50. Aym. *de antiquit. num.* 257. Ruin. *conſ.* 92. *vol.* 4. Bertrand. *conſ.* 204. *vol.* 1. Dec. *conſ.* 163. Alexan. *conſ.* 5. *vol.* 1. *&*

conſ.

conf. 178. *volu.* 3. & conf. 92. *vol.* 6. glos. *in l.* 3. *verbo, numerus, ff. de teſt. de teſtib.* ubi ſcriptores.

Confirmatur hoc, quia ad obtinendum in bonorum poſſeſſione Carboniani edimi, ſufficit minor probatio filiationis, cum per eam non efficiatur quis hæres irrevocabiliter, & Carboniana non tribuit jus, ſed eſt ſimplicis facti, *l.* 1. *cum glos. ibi*, & Bald. *C. de Carboniano edicto*, *l.* 3. §. *cauſæ*, *ff. eodem* Bart. *in l.* 1. §. *idem ait*, *ff. eodem*, & dicit Jaſ. *in l. etſi pepercit*, *ff. de lib. & poſth. n.* 10 *ad finem*, quod eſt ipſa veritas, & requitur perfecta in ſuo genere, & probatur filiatio per quaſi poſſeſſionem filiationis, Bart. *in d. l. ſi neget.*

Præterea poſſeſſio eſt quid facti Bartol. & in alii in *l.* 1. *ff. de acquirenda poſſeſ.* Covarr. *in regul. poſſeſſor*, *de regul. jur. lib.* 6. 2. *part. in initio numero* 3. Mieres 3. *part. quæſt.* 15. *numero* 21. & ideò in probatione poſſeſſionis non eſt neceſſaria exactiſſima probatio, ſed ſuffit minor, quæ concluda factum illud, ut late dicemus infra *glos.* 20. *numero* 6. & diximus ſupra iſto, ſed tamen hæc minor probatio, debet eſſe perfecta in ſuo hoc genere poſſeſſionis. Ita contra Mathefellanum, *ſing.* 2. concludit Pinellus *in l.* 2. *de re jud. vend.* 3. *part. numero* 27. Decius *in cap. cauſam de judiciis*, *gloſſ. verbo*, *Filium*, *in l.* 1. *C. quorum bonorum*, *deciſio* Matthæi de Afflictis 364. & aperte Rebuſus, *ad conſtitution. Regias*, 3. *tom. art.* 7. *de materia poſſeſſoria*, *glos.* 1. *numero* 26. ubi quod probationes iſtæ minores debent eſſe in ſuo genere perfectæ, vide late Menoch. *de recuper. poſſeſſ. quæſt.* 32. *numero* 48. itaque in his incidentibus cauſis admittimus minores probationes, ſed tamen perfectas, unde reprobatur illud, quod dicitur unius teſtis dictum ſufficere in poſſeſſorio, & reprobat Menoch. *ubi ſupra*, *remedio* 15. *numero* 48. *deciſio ſupra*, Afflict. Roland. *conſ.* 50. *lib.* 2. *n.* 16. *deciſ. Peruſina* 59. *n.* 2.

Et ultimo nota duos caſus quotidianos, qui ex hac reſolutione reſultant, primus quod illæ probationes factæ coram judice incompetenti nihil nocent, imo proſunt in cauſa principali nobilitatis, quia etiam ſi fiant coram incompetenti, fiunt propter periculum, & neceſſitatem, ideò magis juvant, quam nocent, ea enim eſt regula, ut probationes factæ propter neceſſitatem, & periculum, coram incompetenti judice faciant fidem in judicio principali coram competenti, ſingularis doctri. Bart. *in l.* 2. *C. de naufrag. lib.* 11. ubi *bona additio litera A. ex ſingulari Corſeti verbo*, *teſtis*, quod non requiratur citatio partis, & *bona additio ſecunda* ad Bart. *numero* 3. & ibi Platea, *num.* 1. *verſic.* ex quo nota mirabilem practicam, *ubi ſupra*, ſequitur Jaſ. *in l.* 2. *ff. de juriſdictione omni. jud. numero* 18. Roman. *in l. ſi vero*, *ff.* §. *de viro*, *ff. ſolut. matrim.* & alios adducit Jaſ. *ubi ſupra*, & ſunt hæc utilia, & quotidiana, (*para las informaciones que ſe hazen caminando ſin parte*, *para las mulas de alquiler que les davan lo neceſſario*, *y que caminavan lo ordinario*, *y que no murierõ de mal tratamiento*) quia fiunt propter neceſſitatem, & periculum faciunt fidem ex ſuperius adductis.

Unde inferes ſecundo ad caſum quotidianum, no-
50 bilis quidam venit in aliquod oppidum, ut ibi habitet, illico communitas petit ab eo rationem ſuæ nobilitatis, & immunitatis, ipſe offert probationem, qua data manet in poſſeſſione nobilitatis, poſt multos annos, filio vel nepoti movetur de nobilitate quæſtio, ac ſubinde ſtatim dicitur poſſeſſionem male initiatam ex illa probatione, *l.* 1. *C. de impon. luchrat. deſcrip.* ex primordio tituli formandum futurum eventum, ego ex Bart. Plat. Jaſ. & Roman. *ubi ſupra*, exiſtimo non nocere, & quia inducta ad augmentum non debent diminutionem operari, *l. legata in utiliter*, *ff. de adim legat.*

Notabilia ex §. 1. Glos. 1.

1 *Cauſa privilegii pertinet ad Regem, & ad Auditores Regios.*
2 *An judices inferiores, poſſint cognoscere de cauſa privilegii.*
3 *Princeps cognoscit de privilegio, inferior de privilegiato.*
4 *Si dubitatur de forma privilegii, & derogatione legum ad Regios Auditores eſt eundum.*
5 *Specialis derogatio legum quando requiratur in privilegio, & quando ſufficiat generalis.*
6 *Clauſula non obſtantibus, quando ſufficiat.*
7 *Si dubitatur de perpetuitate privilegii ad Regios Auditores eundum eſt.*
8 *Explicatur*, l. 10. l. 34. l. 42. tit. 18. part. 3. *&* l. 4. tit. 26. par. 2.
9 *Agitur de gloſſa* in d. l. 10. *verbo*, De aquel Rey.
10 *Quomodo intelligendum ſit illud quod dicitur Regem non poſſe alienare res Regni.*
11 *Non licet privato habere caſtellum in limite Regni.*
12 *Princeps nec per contractũ poteſt alienare res Regni in præjudicium ſucceſſorum.*
13 *Princeps non poteſt caſtra Regni alteri ſubjicere invitis vicinis.*
14 *Princeps non poteſt facere magnam donationem ex qua vires* Regni *diminuantur.*
15 *Oportet Regem eſſe beneficum, & liberalem.*
16 *De jure Regni ſunt aliqua in Regno inalienabilia alia vero alienari poſſunt.*
17 *Quæ pertinent ad ſupremam dignitatem* Regis, *vel quæ immodice extenuant* Regni *vires, non alienat Princeps.*
18 *Immunitas tributi, vel portagii facta à* Rege *valet perpetuo.*
19 *A disparatis non fit illatio.*
20 Immunidad de moneda no vale ſino por la vida del Rey que la concede, ſaluo ſi en el privilegio dize que ſea por ſiempre.
21 Conceſſion hecha del quinto de lo que ſe gana en la guerra, no ſe puede hazer.
22 Conceſſion o privilegio, de yr en hueſte, o fonſadero, vale ſolo por vida del Rey que la concede.
23 *Agitur de verbo* ſemper, perpetuo, & in perpetuum.
24 *Hæc verba includunt omnes ſucceſſores, quotquot ſunt, quotquot erunt.*
25 *Immunitas conceſſa tibi non derivatur ad hæredes tuos.*
26 *Verbum* perpetuo, *inducit extenſionem personarum quæ non ſint expreſſæ in privilegio, ex natura verbi & ratione juris.*
27 *Privilegium quod obtinet quoque beneficium, reſpectu beneficii late eſt interpretandum.*
28 *Privilegium habens idem quod jus commune, interpretandum eſt, ut aliquid addat juri communi.*
29 *Privilegii verba plurimum ſunt expendenda in his cauſis, & late de perpetuitate ultimæ diſpoſitionis.*
30 *In cauſis privilegiorum plurimum eſt advertendum ex qua causa lis mota ſit, hoc eſt*, al teſtimonio de prenda.
31 *Ad exceptionem rei judicatæ requiritur eadem causa.*
32 *Si dubitetur de immunitate conceſſa tibi, & filiis, & deſcendentibus ex his, an competat genitis ex filia, ad Regem*, & Regios *Auditores eſt eundum.*
33 *Immunitas conceſſa tibi, & filiis, & deſcendentibus*

tibus non competit nepotibus ex filia genitis.

34 *De familia tua ſunt filiæ, non nati ex ea.*

35 *Agitur de* l. 1. §. fin. de jure immunitatis.

36 *Verbum*, deſcendentes *recte applicatur ad fœminas, & genitos ex ipſis.*

37 *Nomine generis omnes utriuſque ſexus comprehenduntur etiam cognati non ſolum agnati.*

38 *Burgos de* Paz *reprehenditur* in conſilio 23.

39 *Nomine* poſterorum *veniunt fœminæ*, & *ex his nati.*

40 *Nomine liberorum veniunt omnes utriuſque ſexus deſcendentes.*

41 *Nobilitate ſanguinis materni non gaudent ex fœminis procreati.*

42 *Publica utilitas debet lædi quam fieri poſſit minimè.*

43 *Æquiparatorum idem eſt jus.*

44 *Uxor privilegiati, & nobilis gaudet immunitate viri etiam vidua.*

45 *El marido de la deſcendiente de Antonia* Garcia *eſtando viudo, gaudet immunitate uxoris mortuæ.*

46 *Filius naturalis non gaudet privilegio patris regulariter contra Otaloram.*

47 *Filii naturales ſunt infames infamia facti, & ſunt vitium paternum.*

48 *Immunitas ex privilegio paterno competit filiæ nuptæ regulariter.*

49 *Legitimatus ex legitimatione non gaudet immunitate privilegii conceſſi patri, niſi aliud ex legitimatione intelligatur.*

50 *An nobilis ex privilegio torqueatur capiatur pro debito, deducatur remes ad trirremes, & gaudeat aliis prerogatiuis veræ nobilitatis.*

51 *Cavalleros de eſpuela dorada, quid.*

52 *Hidalguia mas antigua que la cavalleria.*

53 *El ſeñor Rey don Alonſo el Onzeno, y el Cid Ruy Diaz de Vivar armados cavalleros en Santiago.*

54 *Don Pedro Fern. de Caſtro llamado el de la guerra armado cavallero en Burgos, y armo muchos hijosdalgo Gallegos cavalleros.*

55 *Otra cavalleria ſe dava à pecheros, deſde diez de Março de* 1453. *no ſe da ſino à hidalgos, non advertit ad hoc Otalora.*

56 *Ay otro genero de cavalleros pardos.*

57 *Quomodo filii gaudeant deſta cavalleria.*

58 *Utrum per exercitium officii vilis, ſe pierda la nobleza y cavalleria en Eſpaña, y fuera de Eſpaña, contra Otaloram.*

59 *Como ſe entienden las leyes que dizen, que eſtos mantengan armas y cavallo,* l. 1. l. 3. tit. 1. lib. 6. l. 7. tit. 2. eod. lib. 6. Recopil.

60 *Si las cauſas de los baſtardos de Ebro alla pertenecen a los Oydores, o à los Alcaldes de hijoſdalgo.*

61 *Valet argumentum de conſuetudine ad privilegium.*

62 *Quando exceptio dilatoria, naſcitur poſt litem conteſtatam apponitur poſt litem conteſtatam.*

63 *Conſuetudo non poteſt extendi ultra locum ubi viget.*

64 *Conſuetudo quæ viget in tota Hiſpania regulatur, ut jus commune.*

65 *Juriſdictio tribuitur per reſcripta.*

66 *Si de confirmatione privilegii dubitetur ad Regem, & Regios Auditores eundum eſt.*

67 *Confirmatio in forma communi quæ ſit, & qui judices cognoſcant de iſta confirmatione.*

68 *Si ſit dubitatio de confirmatione quæ non ſit in in forma communi, ad Regem, & Regios Auditores eundum eſt.*

69 *Plurimum eſt advertendum ad verba confirmationis.*

70 *Requiritur intentio donandi, ubi de donatione agitur.*

71 *Privilegium & confirmatio Principis intelligitur ſecundum petitionem partis.*

72 *Confirmatio ſententiæ, privilegii, conceſſionis, vel contractus violenti, ſimulati, falſi, ſubreptitii, vel obreptitii, facta à Principe, qui non habuit notitiam violentiæ, falſitatis, ſimulationis, obreptionis, vel ſubreptionis, eſt nulla.*

73 *Et niſi fiat mentio de falſitati, violentia, ſimulatione, obreptione, & ſubreptione ſententiæ contractus, vel privilegii, non intelligimus ſcientiam in Principe.*

74 *Si confirmatio contineat plura quam privilegium an inducatur conceſſio de novo.*

75 *In materia de alcavalas, los Alcaldes de hijoſdalgo no conocen de jure privilegii, & ejus intellectu, & mente, ſed de facto partium.*

76 *Privilegium de non ſolvendo portagium conceſſum à Rege, non extenditur ad portagia, quæ ſolvuntur aliis quam* Regi.

77 *Privilegium para poder llevar portazgo, non valet ſine cauſa, neque durat cauſa ceſſante.*

78 *Privilegium, para poder ſacar coſas vedadas fuera del* Reyno *libremente, non liberat, de los derechos que ſe pagan en aduanas, y puertos.*

79 *Privilegium de faciendum nundinas, & mercatum, requirit primi decennii uſum, & iſtæ uſus quomodo ſuppletur probatur, & conſervatur.*

80 *Qui habent privilegium faciendi nundinas & mercatum, non poſſunt nomine portitorii, vel alterius exactionis quicquam exigere à concurrentibus ad nundinas & mercatum.*

81 *Quando per contrarium actum contra privilegii tenorem, & formam geſtum, videatur quis recedere à privilegio, & renunciaſſe privilegio ſibi conceſſo, remiſſivé, vide* in §. 1. gloſſ. 6. per totum.

§. Primus Gloſ. 1.

SIcut autem cognoſcunt iſti judices, *de los hijoſdalgo*, principaliter, *de la hidalguia de ſangre*, & reliqui judices non niſi incidenter, ita quoque reliqui cognoſcunt, de la hidalguia que dezimos de privilegio principaliter, & iſti judices non niſi incidenter, ſi quando in cauſa nobilitatis ſanguinis, vel naturalis, aliquando incidenter privilegium exhibeatur, denique non pertinet ad forum iſtorum judicium cauſa privilegii, ni la exempcion que compete por razon del privilegio, ſino ſola la de ſangre, niſi ut diximus aliquando privilegium incidenter præſentetur coram ipſis, non principaliter, incidenter enim de privilegio cognoſcere poſſunt, gloſ. Abb. Fel. & reliqui *in c. cum veniſſent, de judiciis.*

Cauſa enim privilegii conceſſi à Rege, pertinet 1
ad Regem, & ad Senatores Regios, *text. in d. cum veniſſent de judiciis* (cum ſuper privilegiis inquit Pontifex, Sedis Apoſtolicæ cauſa vertitur, volumus de ipſis, per alios judicari) *tex. in ex facto, ff. de vulg.* ibi: *Beneficia principalia ipſi Principes ſolent interpretari, l. fin. ff. de conſtit. Princip. cum tempore de arbitris, c. 1. & 2. de confirmat. util. vel inutil. l. 2. tit. 1. part. 2.* ibi: *Otroſi ha de poder ſi fueſſe obſcuro de lo eſclarecer,* l. 27. tit. 18. part. 3. ibi: *Non lo deve ninguno juzgar ſi non el miſmo, o los otros que reynaren,* & ita, en las hidalguias de privilegio, ſtota dle recurritur ad Auditores Regios, y no a los Alcades de hijoſdalgo, & eſt generale, ut in omni genere privilegii, no ſolo de excepcion, è inmunidad, pero de otra qualquier coſa, ſe acuda à Chancillerias, & ibi agitur de privilegio,

vilegio, in quo tamen nota unum, quod etiam si istud ita receptum sit, & secure adduxit, Otalora 3. *par. cap.* 2. *num.* 5. & 4. *par. c.* 3. *nu.* 1. & 2. tamen maxima difficultas est in jure, an reliqui judices ordi-
2 narii inferiores, possent cognoscere de privilegio, & resultat difficultas, & his quæ adducit Felin. *in d. cap. cum venissent statim in principio post alios*, quos ipse latissime allegat. Auget dubium in hoc nostro Regno, decisio, tex. *in l.* 6. *tit.* 1. *lib.* 4. *recop.* ubi causa de privilegio non reservatur auditoribus Regiis, & Principi, sed conceditur universe judicibus Regni, ibi: *Ante los juezes seglares*, & ibi. *y que las nuestras justicias seglares sean tenudos de les hazer y cumplir de justicia*, retenta autem specie *d. l.* 6. dubium est, quin Episcopus Salmantinus omnino possit convenire laicum super causa ad privilegium Regis pertinente, coram prætore Urbano Salmantino, nec omnino tenetur adire Senatores Regios, qui sunt in hoc Senatu Pintiano, quantumvis pertineat causa ad privilegium Regis: sufficit enim si jus prosequatur suum coram judice Regio ex *d. l.* 6. ex qua legis decisione occasio offertur indagandi, veritatem hujus quæstionis, Otalora enim *ubi supra*, secure causam privilegii ad Regios Auditores competere asseruit, quod tamen omnino, nec verum, nec securum est, nam primo Bald. *in c.* 1. *nu.* 3. apud quem vel quos feudi controversia debet decidi, in usibus feudorum: distinguit, nec sine judicio, difficultatem hanc sentiens, & proponit quæstionem his verbis, nunquid ea quæ tangunt beneficium Principis possit per alium, quam per Principem dirimi; & distinguit ad quæstionem, ex mente, & sensum Joannis Andreæ, quod aut dubium est privilegio, aut de privilegiato, primo casu Prin-
3 ceps cognoscit, secundo inferior à Principe: quod latius explicat & subdit, quando in privilegio consistit jus privilegiati, inferior potest cognoscere: aut quæstio est, super voluntate Principis, & ait, quod ad Principem est recurrendum, & tunc voluntas Principis ex ratione juris scripti constabit, igitur secundum Bald. si privilegium est certum, & certa Principis voluntas, sed dubitatur de facto partium, tunc inferiores cognoscere possunt, si vero dubitatur de privilegio ipso, & intentione privilegii, ad Senatores Regios est recurrendum. Aliis verbis utuntur Joan. Andreæ, Anton. Abb. Imol. & Felin. *in d. c. cum venissent*, licet sensus horum reincidat in sensum Bal. ajunt enim quod aut contenditur, de valore privilegii, seu de intellectu, & interpretatione concernente validitatem, & mentem privilegii principaliter, & hoc casu ajunt, quod Princeps debeat cognoscere: aut incidit quæstio de commodo, & utilitate, & usu privilegii respectu ipsarum partium, & dicunt, quod inferiores judices possunt recte cognoscere, & hanc ipsam sententiam sequitur Gregor. Lop. *in l.* 27. *tit.* 18. *part.* 3. atque adeo ex Bal. Joan. Andr. Ant. Abb. Imol. Felin. & Greg. *ubi supra*, constat decisio quæstionis propositæ, quod aut agitur de ipso privilegio directo, & ejus validitate, forma, substantia, sensu, & interpretatione, verborum ipsius, & mente Paincipis, denique tota ipsa causa, & controversia est super ipso privilegio, at verò factum partium est certum, & tunc certum, quod causa pertinet ad Senatores Regios, quia dubitatur de jure privilegii, non de facto partium, aut privilegium est validum & solemne, verbaque ipsius clara, & certa mens Principis, sed dubitatur non de jure privilegij, sed de facto partium, & ad judices inferiores, pertinet causæ cognitio, quia factū partium, non jus est in controversia, ita sentiunt Bald. Ant. Imol. Joan. Andr. Felin. Abb. & Greg. & est rationi convenientissimum, & decisio. *dict. l.* 27. judicare enim de facto partium, applicando ad leges, & privilegia, & judicum quorumcumque, *d. l.* 6. *tit.* 1. *lib.* 4. *d. l.* 27. de jure, & interpretatione, & mente privilegii Senatus Regii est, ex superioribus, ita intelligendus est tex. *in d. c.* cum venissent, & temperanda resolutio Otalora quæ indistincte, nec juridica, nec vera est: pone concessam immunitatem omnium jurium regalium, an gabella hoc nomine contineatur, ad Senatoret pertinet, quia agitur de sensu & mente concessionis: pone concessam immunitatem gabellæ, sed dubium est, an sis vicinus ejus loci, cui privilegium concessum est, quia de facto est quæstio, ad inferiores judices eundem est, an vendideris, an tradideris in loco rem venditam, de facto est quæstio, an ex verbis privilegii immunis, sis de jure disputatur, & hæc est distinctio quæ causarū cognitionē distinguit, respectu Senatus Regii, & inferiorū judicum.

Pone quod privilegium peccat in forma de qua *in l.* 4
2. *tit.* 18. *part.* 3. quia non habet signum illud rotundum, nec procerum & magnatum nomina, nec diem & consulem, pone item quod non continet derogationem legū, certe hoc casu, quia de jure privigii agitur, ad Regem, & Reg.s Senatores occurrendum est, hæc enim necessaria sunt pro forma privilegii attenta dicta lege nostra 2. *tit.* 18. *part.* 3. jure communi, vide, *cap. interdilectos, de fide instr.* debet autem privilegium continere derogationem legum, cum sit privatum jus, ex *dict. l.* 2. *E si fuere de otra franqueza deve nombrar como le quita aquella cosa que le fazia, o le devia fazer pro derecho*, derogatio enim legum intercedere debet in privilegio si immunitas concessa, est damnosa fisco, *glos. in cap. rescripta.* 25. *q.* 2. Bal *in l. neque damnosa, C. de precibus Imperatori offerendis, l. & ibi* Joan. de Platea, *c. de his qui à Princip. vacat. accepe. lib.* 10. Gregor. *in d. l.* 1. *l. sunt munera, ff. de vacat. numerū*, Bart. *in l.* 2. *eodē*, ne tamen existimes esse necessariam specialem legis derogationem, sufficit enim clausula illa consueta, scilicèt, (non obstantibus, &c.) ita Joan. de Platea *ubi supra*, quod patet apertè, quia licet alias hæc clausula (non obstantibus) non sufficiat quando duo concurrunt, scilicet, grave damnū quod alicui inferatur, & lex quæ privilegio concesso apertè repugnet, tamē quando hæc duo absunt, sufficit clausula (non obstantibus) alias si sit lex particularis quæ apertè vetet concessionē illam, quæ privilegio gravè damnum inferatur, tunc planè requiritur ejus legis repugnantis, expressa derogatio. Ita resoluit Alexand. *cons.* 187. *in* 5. *volū.* & præter ipsum hanc ipsam distinctionem communiter receptam dicit Gometius, *in cap.* 1. *de constit. lib.* 6. multa adducens: tenent Bald. & Salicet. *in l. fin. C. si contrarius, vel utilitatem publicam*, tenet Cavarruv. *in* 4. *part.* 1. *c.* 8. *n.* 6. quod est maximè notandū ad leges regias, quæ expressè prohibent aliquid fieri, ut privilegium, vel rescriptum, circa hæc prohibita debeant obtinere derogationem expressam earumdem legum, nec sufficiat clausula illa, 6
non obstantibus, & præsertim habet maximum effectum *ad l.* 1. *ad l.* 2. *ad l.* 3. *ad l.* 12. *ad l.* 13. *titul.* 10. *lib.* 5. *recopil.* & quotidie illæ leges, & aliæ plures, expressè derogantur in privilegiis, & rescriptis, vel concessionibus quæ tota die fiunt à Principe nostro, dum donat, vendit, & alienat, res Regni, aut dum facultatem præstat possessoribus majoratuum ad vendendum, permutandū, alienandum, vel obligandum res majoratuum, vel parentibus ad majoratus instituendos in uno ex filiis, & ad privando reliquos filios legitimos portione hæreditaria, datis alimentis, & ad alia id genus in quibus sunt leges hujus Regni prohibētes apertè hujusmodi concessiones, quia in his omnibus damnum quod tertio infligitur, & lex quæ prohibet apertè illam concessionē efficiunt, ut particularis requiratur derogatio legum, at vero in aliis concessionibus non fit expressa derogatio legis, sed sufficit clausula illa, non obstantibus & ratio illa potest desumi ex eo, quia scilicet, hæc clausula, non obstantibus, non potest referri, nisi ad ordinaria quæ ordinariè facit, & concedit Princeps, non verò ad extraordinaria quæ raro fiunt, *cap. cum aliquibus rescripsis. lib.* 6. *cap. fin. de sent. excomunicat. eod. cap. quia sæpè in fine, de electione, eod. l. Sejo, §. Medico, ff. de annuis leg.* Decius, *in cap. inter cætera, de appel.* Oldral. *consil.* 129. facit singulare dictū Bald.

in

in l. 3. §. *quæſitum ff. ſi quis cautionib.* quod per hanc clauſulam generalem non derogatur legibus quæ habent ſpecialem obſervationem facit, *l. ita pudor. C. de adulteriis.* Felin. *in cap. nonnulli de reſcriptis*, & ita obſervat uſus forenſis, *en la expedicion de cedula y privilegios*, inde eſt quod dicit *gloſ. in regula Chancellariæ.* 17. & tradit Joan. de Selua, *de beneficio.* 4. *part. q.* 46. & Gometius, *in proœmio ad reg. Chancel. q.* 5. *& q. ultima*, *in reg. de infirmis reſign.* quod hæc clauſula, non obſtantibus, non derogat particulari regulæ deciſionis, niſi de illis fiat expreſſa mentio, unde quia Reges non prohibentur concedere aliquas immunitates, aliquas vero perpetuo alienare, vel concedere prohibentur, ut ſtatim dicemus ad *l.* 10. 42. *tit.* 18. *part.* 3. ſequitur ut in illis ſufficiat clauſula illa, non obſtantibus, in his vero neceſſaria ſit expreſſa derogatio legis expreſsè derogationem prohibentis, ideoque ſi derogatione privilegii dubites, an facienda fuerit derogatio particularis, an vero generalis, ad Regem regioſque auditores eſt recurrendum, ſecus ſi de facto ſit diſceptatio.

7 Idem eſt ſi dubitetur de perpetuitate, privilegii, de qua perpetuitate noſtro jure indagatio obſcura eſt, & confuſa admodum, ſi leges noſtras cordate expendas, & cum judicio legas, & quotidie in foro diſputamus de perpetuitate privilegiorum, quantum bene judicent, qui noſtra hæc legunt, & forenſes diſputationes audierint, in foro quotidianas, & ideo premitte ad intelligentiam eorum, quæ dicemus, quod in Regno circa hanc materiam privilegiorum reſpectu immunitatis, an hæc privilegia cenſenda ſint perpetua necne, ſunt plures leges quæ mutuo pugnare videntur, *l.*10. *l.*34. *l.* 42. *tit.* 18. *part.* 3. & *l.*4. *tit.*26. *part.*2. quæ difficilime concordantur.

Circa intellectum harum legum, quoniam in foro quotidiana, eſt diſputatio in hoc Pintiano Senatu tantis permorabimur, & primum in hac materia perpetuitatis privilegii ſolet occurri ad *gloſ. verbo*, *de aquel Rey*, *in d. l.*10. quæ diſtinguit quatuor caſus, ſed tamen, *gloſ.* non facit mentionem ullam de *l.*42. *eodem tit. & part.* ubi privilegium immunitatis à tributis factum, & conceſſum alicui valet, perpetuo, ibi, *por ſiempre*, de quo verbo agemus late, & lex illa videtur pugnare cum *d. l.* 10. *eod. tit. & part.* ibi, *ſi non dize en ella que le quita por ſiempre*, & rurſum utraque lex, ſcilicet, *l.*42. *&* *l.*10. pugnare videntur cum, *l.*34. & ipſamet *l.*34. ſecum ipſa pugnare videtur, ait enim quod privilegium illud, de quo ibi habet vim legis, & quod debet ſervari ſicut lex, quo nomine inducit perpetuitatem, rurſum ipſamet ait Paulo inferius. *Que privilegio de hueſte, o fonſadero no deve valer, ſi non en vida de aquel Rey*, Itaque modo facit privilegium perpetuum, modo non perpetuum, rursùm, *l.*4. *tit.*26. *part.*2. prohibet conceſſionem ejus juris de quo ibi in perpetuum, ibi, *E maguer lo quiſieſſe dar porheredamiento a alguno por ſiempre*, *no lo podria hazer.* Et ſi recte judices, hæc jura pugnant cum diſtinctione dictæ *gloſ.* & ipſam deſtruunt, imo ipſa *gloſ.* apertè ſecum pugnat, namque in principio in primo caſu ait, quod conceſſio immunitatis ſimpliciter facta durat ad vitam Regis, & non ultra, & tamen in tertio caſu ait, quod conceſſio facta alicui filiiſque ſuis, & nepotibus, non durat ultra vitam Regis concedentis, ſed in ſecundo caſu ait, quod ſi concedatur in perpetuum durat ultra vitam Regis concedentis, qua ſit vis in verbo, perpetuo, non vero in poteſtate Regis concedentis, quia ſi concedit tibi, filiis, & nepotibus tuis, reſtringuntur hi ad vitam concedentis, quaſi non poſſit ultra concedere, etiam ſi Rege mortuo ſuperſint filii, & nepotes, at vero ſi dicat, perpetuo, vis & poteſtas verbi hujus, perpetuo, extendat poteſtatem Regis concedentis, ita ut in verbo, perpetuo, ſemper, in perpetuum, ſit ſita & collocata vis privilegii, non in poteſtate concedentis, deinde in quarto caſu ubi privilegium conceſſum eſt alicui, & deſcendentibus ejus perpetuo, gloſſa Gregoriana, vix inducit perpetuitatem, quia diſtinguit, & ſubdiſtinguit, & ſua diſtinctione, & ſubdiſtinctione rem magis obſcurat, ejus enim diſtinctio, ſi verum amamus, aliena eſt à ſenſu prædictarum legum. Quid dicendum, res eſt quotidiana in foro difficilis, propter ipſarum legum varias deciſiones, & gloſſæ obſcuram interpretationem & plus millies de intellectu harum legum in foro diſputavi, plus millies animadverti judicum ſententias varias in privilegiorum cauſis, quæ pertinent ad advocatum Regium, ſicuti nobilitatis cauſæ ſanguinis, dicam quod ſentio, liberum cuique ſuum judicium eſto.

Conſidero igitur in Regno aliquas res inalienabi- 10
les, alias vero certa forma, & modo alienabiles, licet enim vulgo, ita receptum ſit, non poſſe Regem res Regni alienare, nec valere alienationem, etiam juramento vallatam cap. *intellecto*, *de jure jurand.* & ibi communiter. DD. præſertim Innocen. Bald. Abb. Imola. & Ancharran. quod late conſequitur Molin. *libr.* 1. *de Hiſpan. primog. cap.* 3. *num.* 17. unde deducit quod Regnum Hiſpaniæ ex hac ratione eſt caput omnium majoratum Hiſpanorum, quod quantum, qualiterque intelligere debuit, vide in tractatu noſtro de *Expenſis & meliorat. cap.* 16. *per tot.* ubi illam quæſtionem aggreſſi ſumus, An Regnum Hiſpaniæ differatur jure hæreditario, an vero jure primogenii, & latius proſecuti ſumus in Apologia circa ſucceſſionem Regni Portugaliæ pro invictiſſimo Rege noſtro Philippo, tenet idem Barto. expreſsè *in l. prohibere*, §. *plane*, *ff. quod vi aut clam*, quod maxime habet lo- 11
cum in Caſtris, & oppidis Regni, neceſſariis, magnis & populoſis, & in confinio hoſtium poſitis, *l.* 2. *C. de fundis limotro. lib.* 11. ubi gloſ. ait, quod cuſtodia limitum Regni, non eſt committenda privato, & Joan. de Platea dicit ibi, quod in limite Imperii non licet privato habere caſtellum facit conſideratio. *l.*6. *tit.*5. *lib.* 6. *recop.* & *l.* 11. *eod. tit. & lib.* ubi particularis proviſio, & recognitio ex igitur facienda propter Caſtella, & oppida quæ quis habet in Regno, ſed in Regni limitibus, facit ad idem ſingularis doctrina Bald. *titulo de pace conſtantiæ*, §. *amplius conſueverunt*, *in feudis*, ubi tenet, 12
quod Princeps nec per contractum, nec alio modo non poteſt regalia concedere in præjudicium ſucceſſorum, quia ſicuti non poteſt jura eorum ſubvertere, ita nec minuere allegat *tex. in l. ſi optio. ff. qui & à quib.* ſed melior tex. eſt *in l. uxor. patrui*, *C. de legatis*, refert & ſequitur Soc. *Bal. conſ.* 4. *p.*3. idem Bal. *in præludiis feudorum. in* §. *expedita*, ubi loquitur ſingulariter. adducitur ad idem Hoſtienſ. *in c. dilecti. de majoritate, & obedi.* quem ibi Abb. ſequitur, quod ex non poteſt loca ſibi ſubjecta alteri ſubiicere inuitis vicinis locorum cum ſit maximum damnum vaſſallorum mutare 13
tale dominium, & ſubiici inferiori, idem tenet Innocen. *in c. auditis*, *de præſcript. tex. in l. invitis cum l. ſequenti, & l. is qui, ff. de fideicommiſſ. libert.* Felin. *in d. c. dilecti.* Bar. *in l. ſi non ſortem.* §. *libertus, ff. de condi. l. indebiti*, Ang. & Jaſ. *in* §. *item Serviana, inſtit. de actionibus*, *n.* 105. facit quod tradit Bal. *in c.* 1. §. *in generali*, *ſi de feudo fuerit controver. inter domin. & agnat.* ubi loquendo in Rege Franciæ ait, quod non poteſt donare unam de civitatibus Regni ſui, invitis civibus, & allegat dictam *l. invitus*, & dict. *c. intellecto*, & faciunt quæ adducit Felin ſatis ad propoſitum *n.*52. ita in eccleſiarum de conſtit. *n.*52.

ita

ita ut jure communi isthæc opinio recepta sit, & in jure & authoritate.

14 Quamvis autem hoc ita scriptum sit, non est tamen liberalitas ablata Regibus & Principibus, omnia enim quæ adduximus habent locum in donatione magna facta à Rege, ex qua magna donatione Regni vires labefactentur, tunc enim talis donatio non valet, ita in elliguntur prædicta jura, & intelligunt, omnes *in dicto c. intellecto*, & intelligit Hostiensis, *in dicto. c. dilecti*, non vero intelligunt in donationibus, & concessionibus non multum necessariis, nec magnis,

15 nec arduis, quia in his oportet Regem esse beneficum, & liberalem: multa adducit ad propositum de liberalitate necessaria regibus Tiraq. *de primogen. c.* 37. *n.* 42. *&* 46. ex nostris, & exteris, multa Pinel. *de bon. mat. in l.*1. *p.*3. *num.*60. *illat.*4. multa scripsit Greg. *in l.*18.*tit.*3.*p.*2. multa adducit Matienzo, *in l.*1. *glos.*1.*nu.*3.*&* 4. *tit.*10.*lib.*5. *recop.* ut videas non prohiberi liberalitatem in regibus, nisi eam quæ Regni vires multum extenuet, & hoc est de jure communi.

16 De jure nostro Hispano sunt quoque aliqua, quæ à Rege nostro alienari possunt, aliqua vero, quæ sunt inalienabilia, pro quo præmitte distinctionem bonorum de qua est. *l.*1.*tit.*17.*p.*2. & *l.*1. *tit.*18.*p.eod.* ubi fit distinctio, *entre bienes muebles y rayzes del Rey, y las rayzes se dististinguen en bienes del Reyno, como son castillos, villas, y ciudades, y bienes propios del Rey, como huerta, prado, casa*, horum igitur bonorum possunt aliqua alienari à regibus, aliqua vero non, quod patet, aperte ex *l.* 5. *tit.* 15. *part.* 2. ibi, *que quando el Rey quisiesse dar heredamiento a algunos, que no lo pudiesse de derecho, a menos que non retuviesse, y aquellas cosas que pertenecen al señorio, assi como que fagan dellos guerra e paz por su mandado, e que le vayan en hueste, e que corra, y su moneda, e gela den ende, quando gela dieren los otros lugares de su señorio e que le finque, y justicia enteramente, e las alçadas de los pleytos, e mineras, si las huviere, maguer en el privilegio del donadio non dixesse que retenia el Rey estas cosas sobredichas para si, non deue por esso entender aquel aquien lo da, que gana derecho en ellas*, hactenus sunt verba nostræ legis Hispanæ, ex cujus egregia decisione vides aperte quod rex noster His-

17 paniæ, ex propria juris dispositione, potest donare aliqua, aliqua vero non, & nota ulterius, ut hæc penitus innotescant quod in Regno alia pertinent ad dignitatẽ Regiam, & in recognitionem supremi dominii, quæ alienari non possunt, alia vero pertinent ad Regni utilitatem, & hæc alienari possunt facit *tex. in l.*1.*tit.*1.*lib.*5. *recopil.* ibi, *Con tanto que quede para nos y los Reyes que despues de nos reynaren en los pueblos que assi fueren donados y concedida la juridicion criminal, y civil, la juridicion suprema para hazer justicia en apelacion, o agravio, o en otra qualquiera manera, donde los tales señores la menguaren, y que assi mismo que los señores de los tales pueblos son tenudos de hazer guerra y paz por nuestro mandado, y de los Reyes que despues de nos sucedieren, y dexar andar en los tales pueblos nuestra moneda, y no puedan mandar hazer otra, ni usen ellos de las otras cosas que solo pertenecen a los Reyes por el señorio Real, y aunque les sean concedidas por cartas o privilegio alguno, dellas que no las puedan auer, ni ayan, ni gozen, ni usen dellas, ni valga el privilegio ni carta que sobre ello se diere*, hactenus lex nostra, quæ mirum in modum quadrat cum dicta *l.* 5. ex utraque vero satis constat, quod rex potest alienare quædam, at vero ea quæ pertinent ad supremam Regis dignitatem in recognitionem supremi dominii, vel quæ extenuant Regni vires non potest rex alienare, nec valent de his concessiones, & privilegia facit. *l.*1. *titul.*15. *lib.*4. *recop.* ibi, *Pero la jurisdicion civil è criminal, que los Reyes han por mayoria y poderio Real, que es de la fazer y cumplir donde los otros señores y juezes la menguaren, declaramos que esta no se pueda ganar, ni prescribir por el dicho tiempo, ni por otro alguno, y assi mismo lo que las leyes dizen que las cosas del Reyno se puedan ganar por tiempo, se entiende de los pechos y tributos a nos devidos*, vides ergo quod rex noster invictissimus potest in Regno alienare urbes, & Castella Regni observata forma, *l.*1.*&* *l.*3.*tit.*10.*lib.*5.*recop.* sed non potest alienare quæ pertinent ad supremam dignitatem in recognitionem supremi dominii, facit. *l.* 10. *tit.* 18. *p.*3. ibi, *la moneda es pecho que toma el Rey en su tierra apartadamente en señal de señorio conocido*, tex. elegans in *l.*8.*tit.*1.*p.*2. cujus verba elegantia hæc sunt, *ca ellos no tan solamente son señores de sus tierras mientras viven, mas aun a sus finamientos la pueden dexar a sus herederos, porque han el señorio por heredad, lo qué no pueden fazer los Emperadores que lo ganan por eleccion*, quæ verba coacta ratione extorquent etiam ab invicto Regnum Hispaniæ deferri jure hæreditario, quod latius sumus prosecuti *de expensis, & meliorat. c.*16. *per totum*, subdit lex, *e demas el Rey puede dar villa, o Castillo de su Reyno por heredamiento aquien quisiere, lo que no puede fazer Emperador*, ecce quod concessiones & dominationes non prohibentur regibus, etiam de civitatibus Regni, ita ut verissimum sit, esse aliqua alienabilia, aliqua vero non posse alienari, ex quibus patet vera dicendi ratio ad ea quæ disputabat Otalora, 4.*p.c.*5.*num.*1.2.3.4. *&* 5. ex hac luce patent clariùs, & intelligitur quid perpetuum sit.

Ex his legibus patet sensus ad leges illas, quæ mu- 18
tuo pugnare videbantur, & ex concordia patet *gl. verbo, de aquel Rey, in d. l.* 10. *tit.* 18. *p.* 3. constitue ergo regulam ex *d l.*5. *tit.*15. *p.*2. & *ex l.*1.*tit.*10. *lib.*5.*recop.* & inde inferes ad *l.*42 *tit.*18.*p.*3. quod nihil ibi disponitur contra prædictam regulam, & justissime disponitur ibi, quod immunitas tributi, aut portagii alicui concessa valet perpetuo, hoc est non solum ad vitam Regis concedentis, quia isthæc concessio non est prohibita in *d. l.* 5. licet enim dicatur, *que le den al Rey en la tierra que el dona, la moneda que le dan en los otros lugares del Reyno*, hoc non pertinet ad tributum, alia est ratio, *de la moneda forera*, alia vero, *del pecho ordinario*, ut infra dicemus, *porque el pecho que llamamos servicio ordinario, y extraordinario*, imponitur ratione rei, & juxta mod im. & rationem rei, & substantiæ solventis, licet veniat solvẽdum à personis, quia est munus mixtum impositum personis, sed ad mensuram, & modum substantiæ, quod agnovit. *l.fi. C. de censib. & censitoribus*, *lib.*10. *quamvis*, *l.*1.*ff. de muneri. & honoribus*, *censuum*, duo dumtaxat capita propositurus, nempe personale & patrimoniale, at vero, *la moneda forera*, de qua fit mentio in prædictis legibus, & *in l. in Lusitania, ff. de censib.* ibi, *Divus Vespasianus. Cæsarienses colonos fecit, non adjecto, ut & juris Italici essent, sed tributum his remisit capitis*, & ut videas quod hoc tributum capitis distinguatur ab eo, quod imponitur rebus, & substantiæ subdit Jurisconsultus, *sed divus Titius etiam solum immune factum interpretatus est, es personal la moneda forera*, nullum enim respectum habet ad rem, præterea, *el servicio ordinario, y extraordinario, que llamamos vulgarmente, lo suple y paga todo entero sin diminucion el concejo, al qual se carga*, & totum territorium solvit, *y suple lo que avia de pagar el que se escusa por hijodalgo*, l. omne territorium, C. de censibus, *lib.*10. *De manera que si vienen repartidos cien mil al concejo, cien mil paga, que aya diez, que cien hidalgos, la moneda forera por ser personal viene al justo con el numero de las personas que ay en el concejo, cien mil maravedis*

al concejo de cien vezinos a mil maravedis cada uno, y ſi alguno ſe eſcuſa, aquello ſe baxa de toda la ſuma, ſi diez vezinos, diez mil maravedis, los quales no ſuple el concejo, como diximos en el ſervicio ordinario, y extraordinario, porque el un pecho es Real, o patrimonial, alomenos mixto, ex jure noviore, de quo ſupra, *el otro es perſonal, y aunque en razon de paga ſean lo miſmo, porque en fin ſon pechos, pero quanto toca a las leyes, que hemos referido bien ſe compadece, que no pueda hazer el Rey por privilegio à una tierra del todo libre de moneda, que ſe da en reconocimiento de ſupremo ſeñorio*, dict. l. 10. tit. 18. part. 3. ad fin. *y pagandoſe en la tierra que uno por ſervicios y cauſas ſea exemp-*
19 *to*, quia diſparatis non fit bona illatio, *l. fin. ff. de calumniat. l. Papinianus exuli, ff. de minor. aſſi que bien ſe puede hazer que en algun concejo ſe pague la moneda*, juxta, *dict. l. 5. y que el Rey haga a uno del concejo, exempto de no la pagar*, juxta, *dict. l. 42.* & ex his duabus legibus, 5. & 42. patet ſenſus ad *dict. l.* 10. ibi enim agitur *de pecho y de moneda, y el pecho de Março de que alli ſe haze mencion, ſe paga oy en Alaba con el ſemoyo, y ſe haze tambien mencion del en la Cronica del ſeñor Rey don Alonſo el Onzeno*, *cap.* 100. & quotidiana eſt diſputatio, *deſtos pechos*, in hoc Senatu, continet ergo duo diſpoſitio, *dict. l.* 10. *lo primero que exempcion de pecho, dura, no ſolo por vida del Rey que la concede,*
20 *pero por vida de otro qualquiera Rey. Lo ſegundo, en lo de la moneda, dize que ſolo ſe pueda conceder immunidad della por vida del Rey que la conceda, ſalvo ſi en el privilegio, que la concede dize* (por ſiempre) *ca entonces vale para ſiempre*, hoc eſt, *no ſolo por vida del Rey que la concede, mas aun de los ſucceſſores en el Reyno*, quod quidem colorata ratione ſubſtinetur, quia per hoc quod immunitas, *de no pagar eſta moneda a uno, o a otro*, concedatur, *no por eſſo ſe quita el reconocimiento de ſeñorio en todos, ni aun bien mirado en aquel miſmo que recibe eſte beneficio y privilegio, y exempcion, ſi los demas la pagan, eſtando eſte diziendo que por particular merced no la paga*, cum privilegium quod iſte allegat ſit privatum jus, quod in contrarium obligationem præſupponit, *l.* 28. *titul.*
21 18. *part.* 3. at vero *l.* 4. *titul.* 26. *part.* 2. *el quinto de lo que ſe gana en la guerra*, eſt de his quæ pertinent ad dignitatem Regiam in recognitionem dominii ſupremi, ideo ex diſpoſitione illius tex. *in dict. l.* 4. alienari non poteſt, Roland. à Valle, *conſi. 1. vol. 2. num.* 100. alias nihil quæreretur domino noſtro Regi, ſed fierent capientium jure gentium & bellico, quod eſſet maximè damnoſum Regi, & Regno, ideo noſtro jure attento, non ſuſtinetur talis conceſſio ex notatis quoque in dict. *cap. intellecto*, & ex ſuperiùs adductis, ex quibus omnibus habes expoſita hæc jura, reſtat. *l.* 34. *titul.* 18. *part.* 3. quæ continet duo, primum quod conceſſio facta ã Principe debet cuſtodiri, ut lex, quibus verbis vides apertè perpetuitatem, ſed quia dixerat ſuperius, *Aſſi como en darles heredamiento, o quitarles de pecho, o de hueſte, o fonſadero*, ſubdit inferiùs quaſi limitans ſuperiùs dict. ibi, *pero la carta que fueſſe dada de quita*
22 *de hueſte, o fonſadero, non deue valer ſi non en vida de aquel Rey que la dio*, & ſubdit rationem ibi: *porque eſtas ſon coſas que eſtan ayuntadas ſiempre al ſeñorio del Reyno*, & in hoc concordat *dict. l.* 34. cum *dict. l.* 5. eſt enim, *el cargo de yr en hueſte*, fere idem, *con el cargo de fonſado, o fonſadero, el qual era*, dare commeatum militi qui tuo loco ſubiret munus militare, & ita vides concordata jura, ex diſtinctione illa præmiſſa, & veriſſima, ſcilicet, alia eſſe alienabilia in Regno, alia vero omnino alienari non poſſe quia pertineant ad Regis ſupremum dominium, vel minimum extenuent Regni vires, unde patet ſenſus ad pra dictas leges & jura, neque in hoc munere, *de yr en hueſte, o fonſadero* admittitur quod admiſſum eſt in *dict. l.* 10. *cerca de la moneda que vala la exempcion por vida de otro Rey, aunque ſe diga la palabra* (para ſiempre) *que es nota de perpetui-* 23
dad ex eadem *l.* 10. quia exemptio illa, *de no yr a la guerra, ni en hueſte*, nunquam obſervatur ſi ſubit neceſſitas belli, de quo vero ſimiliter in conceſſione non fuit cogitatum, Alex. Jaſ. Socin. & Rip. *in l. ex toto. ff. de legat.* 1. Alex. *conſ.* 28. *vol.* 1. & *conſ.* 117. *volum.* 3. plures allegat *deciſ. Pedemon.* 91. *num.* 1. ex illa ergo concordia remanet, quoad Reges ipſos concedentes explicata materia perpetuitatis, ut exceptis caſibus contentis in *dict. l.* 5. tam reſpectu Regis concedentis valeat conceſſio, quam reſpectu ſucceſſorum, ita ut immunitas ſit perpetua, excepto, *lo de la moneda forera por la*, l. 10. *lo de la hueſte y fonſado, o fonſadera*, ex dict. l. 34. *lo del quinto*, ex dicta *l.* 4. in quibus eſt particularis ratio, ea ſcilicet, quia illa pertinent ad dignitatem Regiam, & recognitionem dominii. Ideo particularis ratio obſervata eſt, de qua in dictis legibus, & reſpectu Regis concedentis remanet explicata *gloſ. Gregoriana verbo, de aquel Reyno, in dict. l.* 10. & natura verbi, *por ſiempre*.

Reſpectu vero eorum quibus iſtæ conceſſiones fiunt, alia ratio eſt decidendi, & pertinet quoque ad dict. *gloſ. verbo, de aquel Rey, in d.l.* 10. & ad ea quæ proximè dicemus, quotidiana in aliis quoque cauſis non ſolum in privilegiorum diſputationibus ideo ſi immunitas ſit facta, & conceſſa tibi ſimpliciter, nulla facta mentione de filiis, nec de genere, nec de deſcendentibus, aut poſteris, & ſit immunitas *de pecho, o moneda forera, o de yr en hueſte, o defonſado, o defonſadera, o de hueſpedes, o de gente de guerra, o de llebas, o de carruage, o beſtias*, ſingulæ hæres, ex ſingulis legibus dependent, de quibus ſuperiùs late egimus, te enim vivo, mortuo autem Rege qui immunitatem conceſſit, quandiu vives, *no pecharas, ni recibiras hueſped, ni llevaras carga, ni carretada, ni daras beſtia, ni en tu caſa ſe aposentara gente de guerra, ni ſoldados*, ex *d. l.* 42. ex *d. l.* 34 quæ ſunt jura aperta, ſed ſolves, *la moneda forera*: quia illa immunitas non durat ultra vitam concedentis niſi adſint verba illa, *para ſiempre*, appoſita immunitati hujus cenſus, *d. l.* 10. unde retenta hac ſpecie, ſi tibi concedatur immunitas, *de pechos y moneda, y hueſpedes para ſiempre*, hæc immunitas non excedet vitam tuam, quia tibi ſoli conceſſa eſt, *l.* 1. §. *perſonis, ff. de jure immunit. c. porro*, de privilegiis, durabit vero te vivente, mortuo Rege concedente & uno, & altero Rege concedentes ſucceſſoribus, quamdiu tu vives, id enim operatur verbum, illud, *por ſiempre, o para ſiempre, o perpetuamente*, ut ſcilicet, extendat immunitatem, quæ alias peribat cum vita concedentis, ad vitam ſucceſſorum, ſi vero verbum *por ſiempre* apponatur ad immunitatem quæ de ſui natura erat duratura mortuo concedente tunc operabitur reſpectu illius cui conceditur, perpetuitatem, ut ei & poſteris ejus videatur conceſſa immunitas, idque etiam ſi de te ſolum facta ſit mentio, quo caſu ſecundum juris regulas ad poſteros, & deſcendentes, non derivatur, *d.* §. *perſonis d.c.porro*, idque poſcebat juris ratio, tamen verbum illud, *por ſiempre*, quod continet aperte, perpetuitatem, oppoſiti immunitati quæ alias perpetuo duratura erat, efficit, ut immunitas reſpectu ejus cui conceditur perpetua ſit & ad poſteros ejus derivetur, idque ne verbum illud ociosè poſitum fuiſſe intelligendum ſit. Semper enim cujuſque diſpoſitionis verba debent aliquid operari, ut *in l ſi quando, ff. de lega. 1. & in c. ſi Papa de privilegiis, lib.* 6. &

minima cujuſque clauſulæ particula non debet eſſe ſine virtute aliquid operandi, ut *in l. hanc legem. ff. de contrahen. empt. l. ſi ita ſtipulatus de ujufr.*, tradit eleganter Bart. & notanter Bald. *in rubric. C. de contrahen. empt. n. 9.* Jaſ. *in l. 2. §. ff. num. 24. §. decem. pet.* & nullum verbum debet eſſe ſuperfluum ſi aliquis ſanus intellectus dari poſſit, *l. 1. in principio.* & ibi notatur, *ff. quod metus cauſa, l. 1. ad fi.* cum ibi notatis *ff. ad municipales, l. 3. §. 1. de jurejur.* & debent intelligi verba, ut aliquid operentur: etiam in materia odioſa, & ſtricti juris, Calderinus, *in conſ. 6. in fi. tit. qui filii ſint legitimi*, ubi loquitur in materia diſpenſationis, & idem Calderinus, *conſ. 13. in principio, tit. de præb. ubi licet.* in odioſis ſat reſtricto, quantum fieri poſſit, hoc tamen intelligitur dummodo diſpoſitio aliquid operentur, ſequitur Aym. *conſ. 394. n. 3. p. 2.* itaque ne illud verbum *por ſiempre*, remaneat ſine ſenſu, neceſſe eſt intelligere, diſpoſitionem quæ in tua ſolum perſona concepta eſt, perpetuam habere in filiis, & poſteris diſpoſitionem, & niſi ita intelligeremus eſſe, diſpoſitio ibi ipſi contraria, quia conceſſa tibi, te mortuo ceſſaret, & verbum, *por ſiempre*, remaneret ſine ſenſu, & ne contrarietas ita admittatur perpetua eſt intelligenda. Socin. qui hoc advertit *conſ. 11. vol. 1.* & *conſ. 227. vol. 2.* ideoque diſpoſitio ad poſteros trahenda eſt, ut minus ſit dictum quam voluerit, etiamſi ſatis reperiatur dictum, per verbum illud, perpetuo, in perpetuum, ſemper quæ ſunt ejus vis & poteſtatis, *l. cum hereditas fideicommiſſi, ff. ad Trebellian. in principio inſtitutis de fatisdatione tutorum l. ſi ſponſus, §. ſi quis rogatus. ff. de donat. inter vir. & uxor. ibi, aliquid voluiſſe teſtatorem, & tamen non diviſſe*, & hæc verba faciunt diſpoſitionem perpetuam reſpectu nominatorum, & eorum poſterorum, etiamſi non ſint nominati, Decius, *conſ. 481.* & *conſ. 218.* quia hæc verba, ſemper, perpetuo, in perpetuum, continent omnes ſucceſſores quotquot ſunt, quotquot erunt. *gloſ. verbo. ſemper, in l. 1. ff. ſoluto matrimo.* & *in l. 1. junctis textu, in l. ſervitutes*, la magna, *in principio ff. de ſervit. l. pure. §. fi. ff. de dolo malo exceptione. l. falſo. C. de diver. reſcript.* & quod verba, ſemper, perpetuo, in perpetuum, importent ordinem perpetuum ſucceſſionis, & diſpoſitionis, etiamſi nominatim ſint ad certum numerum definiti, tenet Rumus, *conſ. 103. n. 13. & 14. vol. 2.* egregia extenſio ad *l. g. pater filium, §. fundum Titianum* & §. *Julius Agrippa. ff. de legat. 3.* & *ad l. codicillis. §. inſtituto. ff. de legat. 2.* & ad deciſionem celebrem, *l. qui ſolidum, §. prædium ff. de legatis primo*, ut licet diffinitus numerus nominatorum ponatur in diſpoſitione, verbum, ſemper, perpetuitatem inducat, Antonius Gabr. *2. tom. communium, concluſ. 9. num. 12.* facit celebre *conſil.* Ancharr. *27.* ubi quod ratione perpetuitatis deſideratæ, ex verbo, quod perpetuitatem importet, quale eſt ſemper, & perpetuo, vocatis duobus de domo ſemper exeuntibus cenſendi ſunt vocati, nullis inſpectis deficientibus conditionibus & vocationibus, idem tenet Modernus Gallus *in utroque Analitico conſilio*, interpretatur Curtius Junior. *conſ. 121. n. 15.*

25 Et eſt elegans declaratio ad leges quæ negant immunitatem conceſſam alicui derivari ad hæredes, & liberos, *d. l. 1. verſi. perſonis, ff. de jure immun. l. ſemper. §. immunitati. ff. eod.* hæc enim jura, ex verbo, *por ſiempre*, appoſito immunitati, alias perpetuæ, & perpetuo duraturæ facit privilegium perpetuum reſpectu accipientis, & poſterorum, quia alium intellectum
26 habere verbum, illud, non poteſt, & quia privilegium quod ſimul, cum privatione legis continet beneficium Principis, habet reſpectu beneficii ceſſi ſuam extenſionem, & benigniorem interpretationem ex regula beneficium, de regulis juris, vide Joan. Andre. & Hoſtienſ. & alios *in cap. olim, de verbo. ſignif.* privilegium enim, quod ſapit naturam beneficii, latiſſime inte pretantur in eo quod benef cium continet. Felin. *in c. conſuluit, de reſcript. n. 13.* Bart. *in l. quoties, C. de priviſ legiis ſibi attributis, libr. 12.* Roman. *in l. 1. ff. ad Sil-* 27 *lan.* facit quia cum privilegium illud de quo agimus habeat ejus verbo illo, perpetuo, *y para ſiempre, lo mi ſmo que tenia de derecho comun, ſin aquellas palabras*, neceſſario intelligendum eſt, quod ex illis verbis habeat ſi quam haberet, jure communi, quia privile 28 gium habens idem quod jus commune ita debet intelligi, ne aliquid addicat Felin. *late in c. de reſcriptis*, [illegible] rum, ut ipſe ait, & verbum [illegible] quæ adducit Joan. Andre. *in [illegible] de regulis juris*, ubi in ea quæſtione [illegible] privilegium ſic interpretandum, ut tranſeat [illegible], ut quod attendendus eſt tenor, & attente conſiderari debet verbi privilegii, & ex verbis indagandus ſenſus, & vis: allegat multa quæ ipſe vide e poteris, facit *l. annua, §. 1. de ann. legat.* facit etiam quia in quantumvis odioſis ſit lata interpretatio quatenus proprietas verborum patitur, Dec. *in l. fœminæ, de reg. jur.* & [illegible] ceſſivæ, ſemper, perpetuo, ſint perpetua ita, ut non ceſſent ad implementum factorum, ſine prefinitione temporis. Mich. *lib. 1. c. 5. n. 33.* poſt Boerium, *deciſ. 158.* & alios quos addu[illegible]: nullum enim majus teſtimonium ejus noſtræ intentionis quam quod colligitur ex ſignificatione verborum, Bald. *in cap. ſuper literis de reſcriptis, l. non aliter*, & *l. ille aut ille*, §. *cum in verbis de legat. 3. anth. de reſt. fideicommiſſ.* ubi verbis ipſas interpretatus, voces ſunt ſigna conceptum, & non poſſunt aptari *l. Labeo, §. item ita Vero. de ſupellectili legat. cl. in l. nemo §. 1. de hæredib. inſtit.* quam notat Bart. & Jaſ. *in l. nec profeſſio, C. de teſtam.* & late cum ex multis quæ tradit Imol. *in l. ſi unquam, verbo libertis, n. 2. & ſeq. & n. 8.* ubi optime loquitur, vide ibi.

Et ſecundum hæc id quiſque voluiſſe creditur, quod verbis expreſſit, adeo ut contra ſignificationem verborum non admittatur ipſius etiam loquentis interpretatio. Bald. *in l. in hac iſtola, ad fin. C. de fideicommiſ.* Tiraquel. hæc *in l. ſi unquam, C. de revocand. donat. verbo libert. n. 15. & ſeq.* quod eſt utiliſſimum ad cauſas hæreticorum coram inquiſitoribus, qui dicunt ſe non ita ſenſiſſe, ſicuti verba ſonant, & ita cum verba diſpoſitionis proprie importent perpetuitatem, diſpoſitio debet omnino eſſe perpetua, ex tex. & Bald. *in l. final. C. de pactis int. emp. & vendi.* Paul. *in l. Titio centum, §. 1. de cond. & demonſt. l. fideicommiſ. 2. interdum, de leg. 3. l. ſi ſervus legatus*, §. *qui margaritas de legat. 1.*

Et cum adiit perpetuitas non poteſt dari momentaneum ad implementum, ſed ale quod quadret perpetuitati *l. cujus ita legaverit. ff. de conditionib. & de.* & *l. ita te ff. ſi ſervitus vendi.* Bald. *in l. humanitatis, C. de impub. & in l. in quibus, de ſecund. nup.* idem Bal. Imola, Paul. & reliqui. *in l. in ſubſtitutione, ff. de vulg.* Alexand. latè *conſil. 43. vol. 3.* & *conſ. 59. vol. 6.* Rapiſa. Cuman. & Paul. *in l. cum ita legatur. §. in fideicommiſſo, de leg. 2.* & *in l. peto, §. fratre, eod.* Rum. *conſ. 93. & conſ. 117. vol 2.* Roman. *conſ. 438.* Barbat. *conſ. 17. vol. 1. l. D. in l. ſi quis hæredem, C. de inſt. & ſubſt.* & latè tradit de his verbis ſemper, perpetuo, irrevocabiliter Alexius, *conſ. 98. n. 17.* quia intelligimus multa ſæpè voluiſſe teſtatorem, ſed non rogaſſe *l. ſi ſponſus, §. ſi. de donat. int. vir. & uxor.*

Et ubi adeſt verbum denotans, perpetuitatem fruſtra agitur de fine & poſſore allegatur, *l. qui ſolidum, §. prædium. de leg. 2.* & *l. pater filium. §. fundum Titianum, de leg. 3.* & *in auth. de reſtit. hdeicommiſ. §. nos igitur*, & ad propoſitum loquitur eleganter Suarez. *in l. quoniam in prioribus, 2. limitat. num. 18.* & Palat. Rub. *in c. per veſtras, notabile. 3. §. 26. num. 20.* quia Juriſconſulti

nec cognoverunt perpetuitatem in ſuis fideicommiſſis, nec reliqui voluerunt, in dict. auth. *de reſt. fideicommiſ. & l. 27. Tauri ad fin.* unde ad diſpoſitionem ubi eſt perpetuitas male applicantur reſponſa Juriſconſultorum, ſentit Covarru. *lib. 3. variarum, c. 5.* Molin. *lib. 1. cap. 4.*

Facit etiam, quia cum in hac diſpoſitione deſidera a ſit perpetuitas talis diſponens cenſetur facere omnes diſpoſitiones, & ſubſtitutiones ad perpetuitatem neceſſarias, quia qui vult conſequens videtur velle antecedens neceſſarium ad conſequens, *l. ad rem mobilem, l. ad legatum, ff. de procurat. cenſuit*, Socin. *dict. conſ. 17. num. 3. lib. 3.* Pariſius *conſ. 27. lib. 4.* ergo ubi verbum, perpetuitatis eſt, perpetua eſt intelligenda diſpoſitio, cum autem nihil ſit perpetuum ſub ſole, niſi per ſubrogationem, *l. eum debere columnam, ff. de ſervit. urb. prædiorum, l. prætor. ff. de judic.* Anchar. *d. conſ. 27.* cujus dictum non dubium eſt, quod ſit verum, quando adeſt perpetuitatis nota. licet aliqui contra ipſum inſurgant, ſed eius dictum merito defenditur quando poſt aliquot vocationes perpetuitas reperitur deſiderata per verbi importantia perpetuitatem, nec enim eſt novum ut unico verbo plures ſubſtitutiones deducantur, *l. coheredi. §. qui diſcretas, ff de vulgar.* ubi Aretinus ait, quod ex unico verbo, & ex unica oratione plures ſucceſſionis gradus tacite ſubintelliguntur, & ſequitur Jaſ. *in l. 1. de impub. & aliis*, & *in l. jam hoc jure, ff. de vulgari.*

Ubi autem nulla perpetuitatis ſunt indicia, tunc contra Ancharr. eſt veritas, & eſt locus, *l. qui ſolidum §. prædium*, & dicto, *§. in fideicommiſſo*, & dicto *auth. de fideicommiſ. reſtit.* ſed nos diſputamus caſum, ubi poſt particulares, & finitas vocationes, aut ante reperimus verbum perpetuitatis, ideo nimirum ſi diſpoſitionem quoque perpetuam arbitremur, & facimus extenſionem de perſona in perſonam, quia compertum habemus eam admitti, etiam in conjecturata mente, & voluntate, quod reſolvimus ſupra, in diviſione hujus noſtræ legis, *n. 46.* vide ibi, & inde receptum ſcimus, ut ſubſtitutio admittatur de caſu ad caſum propter veroſimilem voluntatem ſubſtituentis, *l. Titius, §. Lucius*, ubi Jaſ. & reliqui, *ff. de lib. & poſthum. gloſ. famoſa, in l. tale pactum, §. fin.* ubi Jaſ. optime loquitur, & extendit ad ultimas voluntates, *ff. de pactis, l. Gallus, §. & quid ſi tantum, de lib. & poſthu.* Jaſ. *in l. ſi mater. ff. de vulg.* ubi reliqui, Decius dicit communem, *in l. ſi mater, C. de inſtit. & ſubſtit. n. 2.* Julius Clar. *lib. 3. §. teſtamentum. q. 76. regul. 5.*

Et ita videmus, quod per prohibitionem alienationis perpetuam inducitur perpetuum fideicommiſſum, *l. peto. §. fratre. l. unum ex familia, §. ſed ſi uno*, & *l. cum pater, §. libertis, & l. codicillis, §. ſubſtituto, de lega. 2.* Crotus, Jaſ. Rip. in dict. *l. filius familias, §. divi*, Bart. Socin. Aretin. & alii, *in l. qui Romæ. §. cohæredes, de verbo. obliga.* Covarruv. *in c. Raynald. in principio, num. 9. de teſtament.* Molin. *lib. 1. c. 6. nu. 35. & in c. 5. n. 16. & c. 4. num. 23.* ubi agit de dicta. *l. qui ſolidum, §. prædium.*

29 Et durabit talis diſpoſitio perpetuo, quoad durent qui ſuccedant ex primo, cui conceſſio facta eſt, imo plus eſt, quod in ultimis diſpoſitionibus his defectis recurretur ad diſpoſitionem, *l. fin. C. de verb. ſigni.* ita & in diſpoſitione ultima, & perpetua finito numero eorum qui expreſſe vocati ſunt, ad alios ſit deveniendum, qui veniunt ex conjecturata mente, quæ colligitur ex perpetuitate deſiderata, & admittentur illi, per quos veroſimiliter præſumptive teſtator ſuam perpetuitatem conſervaſſet, quia licet expreſſe vocatis verbalis vocatio profit, mentalis tamen ſucceſſio quæ mente concepta eſt, ſed verbis non ſit explicata, facit ut diſpoſitio conſervetur perpetuo, per quos veroſimiliter conſervari oportuit, *d. gloſ. in d. l. tale pactum, §. fin. l. unum ex familia, §. fin. ff. de leg. 2.* ibi, *cum fideicommiſ. verba ceſſare animadverteret, eum ſermonem reſpondit pro fideicommiſſo accipiendum.* l. cum avus, de condit. & dem. ibi, *quaſi minus ſcriptum ſit quam ſentitum*, l. nominis & rei. §. verbum, de verbo. ſigni. *verbum ex lege ſic accipiendum eſt, tam ex legum ſententia, quam ex verbis*, c. intelligentia, de verborum ſignific. ita ut magis ad mentem quam ad verba attendendum ſit, ut perpetuitas conſervetur, quæ deſiderata eſt, nam in fideicommiſſis illa regula ſemper eſt ad manum, ut aliqua intelligamus voluiſſe teſtatorem & tamen non rogaſſe, dict. *l. ſi ſponſus, §. fin. ff. de donat. int. virum, & uxor.*

Præterea in materia perpetua, quæ non poteſt aptius explicari quam per verba perpetuitatem importantia, expreſſa in diſpoſitione, & expreſſe vocati non poſſunt dici taxativè poſiti, ut diſpoſitio finiatur contra deſiderabilem perpetuitatem, ſed continuativè vocantur ad continuationem perpetuitatis Bart. & Paul. & Peralta, *in l. cum ita legatur, §. in fideicommiſſo, de legat. 2.* Molin. *lib. 1. c. 4. n. 33.* & cum ſit juxta naturam verbi expreſſi non poteſt dici tacitum, Bart. *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, de lib. & poſth.* Angelus, Alex. Jaſ. *in l. prætor ait, de novi op. nunt.* Molin. *d. lib. 1. c. 4. quæſt. 1. n. 4.* ideo recurrendum eſt, ad diſpoſitionem, *d. l. fin. C. de verborum ſigni.* & ad *l. 2. tit. 15. part. 2.* hoc eſt ad eum qui alias ultimo poſſeſſori ab inteſtato ſucceſſurus ſit.

Præterea in fideicommiſſis ex tacita mente diſponentis, eſt quædam legitima ſucceſſio ex lege, qualis in his qui inteſtati moriuntur ſolet requiri, & eſt elegans ratio, quoniam decedens, quando aliud non eſt expreſſum, voluntatem legum, & juris ſequitur. *l. ſi duo, de acq. hæredi.* Bart. *in l. hæredes mei. §. cum ita*, ad Trebellianum ex perpetuitate enim videntur ſucceſſores ab inteſtato vocati, juxta tex. *in l. ab ex hæredati ſubſtituto, de lega. 1.* ibi, *quod & legitimus præſtare coguntur, quaſi ſcripti fuiſſent*, & l. ſi quis cum ibi, *is quoque hæres ſcriptus*, & l. conficiuntur, de jure codicillorum, ibi, *creditur pater familias ſponte ſua his relinquere hæreditatem*, ubi Bald. & Fulgoſ. tradiderunt, hujuſmodi ſucceſſores ab inteſtato, quamquam indigni ſint, non repelli à ſucceſſione, quaſi ex voluntate teſtatoris admiſſi, id ſentit gloſ. *in l. Lucius Titius qui fratrem, verſic. liberos de hæredibus inſtit. non enim fratrem ſolum prætulit ſe ejus liberos.* & ita reſolvit Joannes à Garrovis *in auth. ex teſtamento de ſecundis nuptiis, n. 8.*

Ex qua ratione ſit, ut poſtremus ex nominatis, qui ad conſervandam perpetuitatem eligere debet ſucceſſorem, eum debeat nominare, quem lex ſucceſſorem faciat, ſcilicet, legitimum hæredem juxta gradus, deinde ſexus, poſtea ætatis prærogativas, de quibus prærogativis eſt, *l. fin. ff. de fide inſtrumen. tex. in l. cum pater, § à te pete, de leg. 2.* quia non eſt data libera electio, ſed ordine legitimo intelligitur, *l. hæredes mei, ad Trebellian.* ibi, (*non rectè mulierem electuram*) Bart. Paulus, Corneus, *in dict. l. fin. de verb. ſign.* Bart. & Socinus, *in l. ſi cognatis, de rebus dub. l. peto, §. fratre, de leg. 2.* Imaquel. *in retract. Linagier, §. 11. gloſ 2. & gloſ 4.* & hoc modo temperandus eſt Palat. Rub. *in l. 45. Tauri, nu. 45.* & quod tradit Imol. *in l. ſi vero, §. de viro, ff. ſolut. matrimo.* ad dictam, *l. qui ſolidum, §. qui prædium*, ut ultimo nominatus poſſet eligere, ſed tamen eum cui à lege ſucceſſio delata ſit: alias peſſime eliget, & revocabitur electio.

Et hoc caſu cum quis admittitur ratione perpetuitatis, admittitur cum omni caſu fideicommiſſi, ut & ipſe & reliqui poſt eum ſuccedant, non in bonis liberis

liberis sed fideicommisso subjectis, ita resolvit, & limitat dictum, §. *prædium* Gregorius *in l. 2. titul. 25. par. 2. verbo, el mas propinquo pariente, §. unde bene oritur hic quæstio, versiculo*, unde si aliquis faceret majoriam, & consecutive in versiculo, siquis faceret majoriam, & ait quod ratio perpetuitatis conservet fideicommissum ultra nominatos, & quamvis ipse allegat, vera allegatio constat ex his quæ diximus.

His tamen sic generaliter definitis advertendum est aliqua quæ sunt particulari admadversione dignissima, in hac re, & primum, quod est distinguendum, inter contractus, & actus inter vivos, & ultimas dispositiones.

In contractibus, quia hi sunt perpetui nihil expendimus verba, semper, perpetuo, in perpetuum, quæ nihil addere possunt perpetuis contractibus, nec si desint, quicquam adimunt perpetuitatis, & ita intelligo responsum Alciat. 98. & illud quod dicitur, quod perpetuum est, quod est ad vitam, *l. 1. ff. prosocio, glossi. in clem. literas de rescriptis, verbo per electionem*: & quæ tradit latissimè Boërius, *de verbo, semper, restringendo, decisone* 158. ubi quod varie verificatur, dictio (semper) juxta naturam contractus cui opponitur.

Secundo in actibus inter vivos veluti in beneficio Principis juxt. *l.* 10. *tit.* 18. *p.* 3. etiam respectu accipientis, si concessa sit immunitas pro te, & filiis, & adatur, verbum, *para siempre*, & sit concessio, quæ respecta concedentis erat perpetua, certe respectu accipientium dicam etiam perpetuam, etiam si filii solum aut nepotes dumtaxat expressi sint ex natura perpetuitatis, & ratione, *d. l.* 10. quæ militat in hoc casu, & limito. *l. 1. §. personis, ff. de jure immunitatis*, & quia beneficium Principis est late interpretandum, volgata jura.

Tertio in ultimis voluntatibus distinguo tres casus, primus casus est, quando expressè constituitur majoratus, per verba expressa, inter exteros, aut inter filios & descendentes cum facultate regia abrogatis legibus quæ sunt de legitima conservanda, & tunc puto quod erit locus omnibus quæ diximus, de perpetuitate, & expressè tenet Greg. *in l. 3. tit. 13. p. 6. verbo, Mugeres, versi.* quid autem si conditor majoriæ, & in *l. 2. tit. 15. par. 2. verbo, el mas propinquo, §. unde bene, versi. siquis faceret majoriam*, & *in ead. leg. 2. verbo, en España*, & Mieres *de primogenio, in initio, 2. p. n. 15.* post Bald. *in l. precibus C. de impub.* & quia in majoratu tanquam in fideicommisso perpetuo admittimus conjecturas, ut diximus supra, & nemini fit injuria, quia bona reperiuntur libera dispositionis.

Secundus casus est, quando se haze mejoria de tercio y quinto, y no se haze mencion de mayorazgo, tunc enim etiam si adsit verbum, *para siempre*, quia *l. 27. Tauri* requirit expressum gravamen. & habet clausulam irritantem, de qua infra *glos. 19. n. 9.* certe, non ita audacter admitterem perpetuitatem, etiam si sit verbum, *para siempre*, quia vocationes ex hoc verbo sunt tacitæ, & *l. 27. Tauri*, requirit illas expressas, quia bona sunt legitima, descendentium, qui expressè non reperiuntur gravati, unde forsam in tertio erit locus, *d. §. prandium*, & Palat. Rub. *in d. l. 45. n. 45.* & Imol. *in d. l. de viro, §. si vero*, & in hoc dubio an sit perpetuum, vel non certe non videtur præjudicandum filio, & ejus descendenti in legitima.

Tertius casus est, cum quis non facit majoriam, nec habet ullam aliam considerationem familiæ, nec nominis sed forsam dicit, relinquo domum perpetuo Titio, & in hoc casu, nihil operatur verbum illud, ita intelligo, Alciat. *responsum* 529. & ex his patet sensus ad *l.* 10. *tit.* 18. *p.* 3. & ad *l.* 34. & *l.* 42. *eod.* & ad alia quæ diximus, ut alia sint pro non scriptis, *l. 5. l.* 34. alia non extendantur ultra vitam concedentis, alia vero perpetuo vivant, & durent, habesque perpetuitatis rationem, & declarationem oportunam ad glos. illam quam interpretandam suscepimus, verbo, *de aquel Rey*, certè si non vere quantum fieri potuit accuratè, quod tuum judicium esto, sæpe enim ad hunc lapidem impingimus, nec satis firmi passus firmamus nostros, cum sese casus de perpetuitate offert, ex his autem quia alia alienari possunt alia non alia conceduntur perpetuo, alia vero ad vitam dumtaxat Regis concedentis, in his privilegiorum causis quæ adeo frequentes sunt in nostro hoc Senatu Pintiano judices prudentiores plurimum advertunt, ex qua causa mota sit lis, & controversia, quod patet *del testimonio de prenda, e inquietacion que se pre-* 30
senta con la demanda, & tunc variè judicant, ex variis causis & legibus, in quo tamen adverte, que si oy li igas porque te reparten pechos, y se te manda guardar el privilegio, si mañana no quieres yr en huelte, y dizes que tu privilegio esta ya executoriado, y que transivit in veritatem, ex regula, res judicata, *ff. de regul. jur.* & quia scriptura re judicata confirmata, adeò est roboris, & tanti momenti, ut vix destrui possit, ex glos. *in clem. dudum*, §. *nos enim, verbo, pacta, de sepulturis, quam ornat Roman. in l. si vero*, §. *de viro, ff. solut. matrimo.* & Purpuratus, *in l. fide pactis, nu.* 45. non obstat exceptio rei judicatæ, quia non est eadem causa, juxta text. vulgarem, & expressim in *l. cum quæritur*, & *l. & an* 31
eadem, ff. de except. rei judica. ex quo necessarium est, que el testimonio de prenda vaya inserto en la executoria, o hecha relacion de la inquie acion, para que se sepa despues que immunidad es la que va executoriada de las contenidas en el privilegio, & in causis privilegiorum, an hæc inquietatio, & perturbatio debeat esse realis, sicut in causis veræ nobilitatis, dicemus inferius, nunc solum agimus de his, quæ pertinent ad forum, omnia autem hæc proveniunt ex diversa ratione, que ay en el yr en huelte pagar fonsado, o fonsadera, o moneda, recebir huespedes, llevar llebas, y carruaje, & alias id genus juxta prædictas, *l.* 10. 34. 42. *titul.* 18. *part.* 3. & *l.* 4. *titul.* 26. *part.* 2. *& l. prima, titul.* 10. *de quibus supra*, igitur si de perpetuitate privilegii, & ejus mentevi, & potestate agatur, quia agitur de jure privilegii, & dubitatur non de facto partium, ad Regem, & Senatores Regios est eundem, dict. *cap. cum venissent, text. egregius in l. fin. C. de legibus, text. in l. secunda, titul.* 1. *part.* 2. ibi: *E quando acaesce contienda sobre los privilegios, l.* 27. *titul.* 18. *part.* 3. quæ sunt jura expressa, ut ad Regem occurrendum sit, de privilegii sensu, & mente agatur, videlicet, an sit perpetuum, an vero cum Rege perempto perierit.

Inde fit, ut si immunitas concedatur tibi, & des- 32
cendentibus tuis perpetuo, de pecho, moneda, fonsadera, fonsado, llebas, huespedes, carruajes, & alias id genus immunitatibus, & dubitetur, an ex filia tua nepos debeat contineri nomine descendentium, tunc ad Regem item, & Regios Senatores est occurrendum, quia de jure privilegii agitur, in hac tamen difficili quæstione tota dicitur ad *l. primam*, 33
§. *fin. ff. de jure immun.* ibi. *Sed & generi posterisque datæ, custoditæque ad eos, qui ex fœminis nati sunt non pertinent*, de quo text. & descendentibus, posteris, liberis, & reliquis his vocibus diximus latè suprà *in divisione hujus nostræ legis, à num.* 34. *cum seq.* ibi vide, quia sunt necessaria ad ea, quæ hic tractamus, & ita resolvit *Apologia pro Rege nostro* 4. *parte. num.* 46. & Tiraquel. *l. prima connubiali, num.* 38,

ratio deciſionis ejus eſt, quia immunitas relicta poſteris ad eos pertinet, qui ejus familiæ ſunt, *l. vocatio,*
34 *ff. de mun. & honor.* ibi : *Ad eos dumtaxat pertinet, qui ejus familiæ ſunt*, de familia autem ſunt deſcendentes ex filiis, non ex filiabus, *l. familiæ, ff. de verb. ſignifi. l. pronuntiatio, §. mulier, ff. eod.* ex qua ratione Burgos de Paz, *conſ.* 23. tenebat admittere deſcendentes ex fœminis, quia dicebat, quod præ-
35 dicta, *l.* 1. habebat jure civili propriam rationem ex proprietate verbi, poſteris, quæ proprietas non re-
36 periebatur in verbo, *deſcendentes*, imò dicebat quod verbum, *deſcendentes*, rectè applicabatur etiam ad fœminas, & genitos ex fœminis, *l. cognoſcere, ff. de verbor. ſigni.* & quæ ipſe adducit, dict. *conſil.* 23. *n.*4. latius nos, dicto *n.* 33. 35. ſed tamen decipitur ille, & recedit à vero, quia dicta *l. prima*, non utitur ſolo verbo, *poſteris*, ſed verbo etiam generi, in quo non reperitur illa familiæ ratio, quæ in verbo, *poſteris*, reperiebatur.

37 Quinimò ſi verum amamus, & eſt ratio dubitandi ad dictam *l. primam, §. fin. ff. de jure immunit.* nomine generis omnes utriuſque generis, & ſexus comprænduntur, *l.* 1. 2. *&* 3. §. 1. *de liber. cauſ. l. eum qui, ff. de int. & releg. l. liberorum, de verbo. ſign. capit. novit, de judiciis, Apologia pro Rege noſtro, part.* 4. *num.* 45. diximus dicto *num.* 34. *& ſeq.* & tenet Bald. *in l. prima, ff. de probat.* & ibi Bartol. poſt gloſſa *ubi cognati ſunt de genere meo*, & in authentic. *de mandatis Principum*, §. *oportet*, & ibi gloſſa, ubi delinquens punitur, & bona generi relinquuntur, Paul. *in l. prima, C. de condi. inſertis*, ubi, dicit, quòd eſt veritas, quod deſcendentes ex fœminis ſunt de genere, Corneus *conſ.* 223. *lib.* 4. & diximus dicto *n.* 34. *& ſeq. ſuprà*, in diviſione, quod ex ſubjecta materia intelligenda eſt hujus vocis ſignificatio, quia eſt ambigua, & licet ita non intelligat.
38 Burgos de Paz, tamen ex hac ambiguitate reprobatur intellectus ille per Decium, *in regula fœminæ, de reg. juris, lib.* 6. *n.* 69. *verſic. Sed advertendum*, idem notabat Bartol. *in authentic. quibus mod. natu. effi. ſui, §. ergo*, & hoc etiam tenebat Gregor. *in materia majorat. in l.* 2. *titul.* 15. *part.* 2. *verbo, El mas*
39 *propinquo, verſ. Sed pone*, & *in l.* 3. *tit.* 13. *part.* 6. & alios plures adduximus ad propoſitum ſupra dicto *n.* 34. *&* 35. ideò bis, ac ter vidi judicatum contra Burgos de Paz, adducebatur autem ejus interpretatio à Decio, quem ipſe non allegat *ubi ſuprà*, &
40 fuit Alex. *conſil.* 160. *libr.* 2. & merito reprobatur à Decio, *ubi ſuprà*, & in dicto *conſ.* 223. *n.* 4. ubi de nomine poſterorum, & de nomine liberorum, & ibi varios ſenſus, adducit ad *l.* 1. §. *fin. de jure immu.* & de nomine, generis, deſcendentium, conjunctorum, generationis, domus, & progeniei, & propinquorum, quod extendatur ad fœminas, vide Mieres, *p.*2.*q.*6. *n.* 86. *& ſeq.* Sed in his omnibus adde, quæ diximus *d. n.* 34. quod ex ſubjecta materia, reſtringuntur ad maſculos, Franciſcus Curt. *in tract. feudorum*, 3. *p.* & ſequitur Greg. *in d. l.* 2. *tit.*15. *p.*2. *verſic. Sed pone*, & ſi vis locupletari, ex ſubjecta materia & ex ſubjecta qualitate diſponentium, & accipientium, vide multa, quæ conciliat, & adducit Mieres, 1.*p.q.*51. *à nu.*13. ubi agitur de *d. l.*1.§.*fin.ff. de jure immu.* ad propoſitum majoratuum, quæ ſunt optima, ſed non pertinent ad noſtrum inſtitutum, & continuat uſque ad *num.*20. *& ſeq.* & *ad d. l.*1.*§. fin.* vide D. Didacus *in c. Raynaldus, in princ. n.* 13. *de reſt.* Tiraquel. *lib.*1. *de retract. §.*1. *gloſ.*9. *num.* 240. Pinellum, *in l.*3.*C.de bonis mat. num.*30. alios adducit Mieres *d.q.*51.*num.*13. & eleganter *Apologia pro Rege noſtro* 4. *p. num.* 47. itaque illud conſtat aperte; quod immunitas competat his qui per virilem ſexum attingunt eum cui conceſſa immunitas, non vero ex fœminis deſcendentibus, & hæc eſt regula, exceptio autem eſt, niſi aliud privilegio, aut lege expreſſum ſit, ex *d.l.* 1.*C. de imponenda lucrativis deſcriptione.*

Verus ſenſus ad *d. l.*1. *§. fin.* deſumi poteſt ex eo, quod hæc immunitas imitetur jus, quod competebat nobilitate naturali, & ita quotidie vocatur, *hidalguia de privilegio*, jure autem communi natura nobilis, 41
aut privilegia nobilitatis naturalis, ad eos deſcendebant, qui per virilem ſexum deſcendebant non ad eos qui ex fœminis, Bal. *in l. liberos, de Senat. per tex.* ibi, & *in l. fin. de ſervis fugitivis*, & quia honor, & nobilitas conſervatur per maſculos, Cynus, *in l.* 1 *C. de adult.* Bald. *in c. in præſentia, de probat.* Alber. *in rubric. de vulgar. & pupi.* Mantuanus, *conſ.* 117. & id receptum eſt jure noſtro, *l.* 1. *tit.* 11. *p.* 7. ideò hæc immunitas nihil prodeſt natis ex fœminis, quæ familiam ſuam transferunt ad maritos, diximus latè ſuprà *in diviſione noſtræ legis.*

Decius *in dicta reg. fœminæ*, Gregor. *in d. l.*1. *tit.* 11. idem Decius *conſ.*223. Pinel. *ubi ſupra, & reliqui* quos retuli multa exquirunt, ſed tandem Æcius, exiſtimat privilegium immunitatis eſſe contra publicam utilitatem, & ideo reſtringi ad maſculos ex maſculis, 42
nec venire fœminas, nec ad natos ex fœminis nomine generis, deſcendentium, liberorum, poſterorum conjunctorum, generationis, propinquorum Domus, & progeniei, niſi aliud expreſſum ſit ex *d. l.* 1. *C.de imp. luch. deſcript.*

Ex quo patet quid dicendum ſit, al privilegio de Antonia Garcia, & reſolvendum eſt, propter verba privilegii, & propter te. in *d.l.*1.*C.de imp.luch. deſcrip.* fœminas contineri: eſt enim obſervanda deciſio tex. *in c. porrò, de privilegii*, quamvis dubitet Ota. 4. *p. c.* 5. *n.*19. & ferè nihil adducat Tiraq. *in l.*1. *connubiali, n.*38.

Et ex his patet, quod poſt perſonas nominatas in privilegio deſcendentes ex fœminis non gaudent immunitate privilegii, *l.* 10. *tit.* 11. *li. hoc recopi.* ibi : *Solamente gozaſſen dellos, y ſus hijos varones, y deſcendientes dellos, por linea de varones*, cum enim æquiparentur hæ immunitates ſanguinis, & privilegii, ex Bald. *in l. cum ex ratione, ff. de excuſationib. tuto.* & Gregor. *in l.*3.*tit.*21. *part.* 2. *gloſ. verbo, Con villana*, ubi quod paria ſunt, ineſſe alicui qualitatem per naturam, aut per privilegium, quia Princeps nobilitat, ut dicemus inferiùs ſaltem quoad juris civilis effectus, reſpectu quorum ex hac æquiparatione, idem in utroque jus obſervandum eſt, quia æqui- 43
paratorum idem jus eſt, gloſ. Bart. & Alex. *in l. ſi quis ſervo perſuaſerit, c. de furt.* Jaſ. *in §. ex maleficiis, num.* 39. *inſtit. de actioni. text. expreſſus*, & ibi Alex. latè *in l.* 1. *ff. de leg.* 1. & quod iſti privilegiati vere ſint nobiles, & debeant habere officia nobilium tenet Bald. *in l. ſive poſſidetis, C. de probat. nu.* 3. ubi dicit hoc verum.

Nec obſtat dictum Bal. *in l. in urbe. ff. de ſtatu homi.* ubi quod quando ex conſuetudine officia ſunt danda naturalibus civibus non poterunt illa habere cives adoptivi, quia hæc conſuetudo reſpicit naturam, at vero traditio Gregor. & Bald. *ſuprà* reſpicit jus ſupra quod eſt Princeps, qui verè nobilitat, ut proximè videbimus, & in hoc caſu cum Princeps æquarit nobilitatem generis, & privilegii, æquatum quoque jus eſt, ubi enim caſus fictus, & verus æquati ſunt, æquata eſt juris diſpoſitio, *l. Gallus. §. & quid ſi tantum, ff. de lib. & poſth. c. ad aures, cap. cum dilectus, de cleri. non reſiden. l. liberos, C. de collat. bono.* ubi Deci. & Bal. ſic intelligendus in *d. l. ſive poſſidetis, d. num.* 3. dicemus latè infra de hac æquiparatione, *gloſ.* 6. *n.* 41. *ad fin.*

Unde ſi privilegium conceſſum ſit fœminæ à principio, proculdubio, fœminæ, & nati ex illis, gaudent privilegio, quia ceſſat æquiparatio iſta Anchar.

conſ.

cons. 339. argu. tex. in l. penult. §. equitii, ff. de usufr. elegans declaratio ad tex. *in cap. 1. de eo qui sibi*, & hæred. suis mascul. & ad majoratus institutos a fœminis, ad fœminarum exclusiones, de quo vide Mieres, 1. *p. q. 51. num.* 14. ubi latè, & optimè multa fundamenta adducit, quæ videre poteris si tibi hæc amplificanda sint.

44 Ex qua æquiparatione fit, ut quia uxor plebeia gaudet viri nobilis immunitate, & vivo, & mortuo conjuge ex *l. 9. isto titu. & lib. text. in c. ex parte, de foro comp. c. dilecti, de arbitris*, Burgos de Paz, *in proœmio in principio, num.* 6. ita quoque, & uxor ejus qui immunitatem habet ex privilegio, facit, *l.* 18. *tit.* 14. 6. *recop. l. fœmina, ff. de Senat. l. mulieres, C. de digni. lib.* 12. *cum notatis in c. ex parte de foro comp. & in c. licet, §. mulier, de sepulturis, lib.* 6. & est æqua opinio propter vitæ individuam societatem, quæ semel quæsita, morte finitur, & licet á principio competat, propter alium, postquam semel competit perpetuo durat, text. *egregius in l. si post mortem, §. fin. ff. de bonor. poss. cont. tab. facit, l. illud, ff. eod.* Bart. *in l. fin. de privil. scholast. lib.* 12. *facit, l.* 25. *tit.* 11. *lib.* 2. *novi ordi.* ibi: *Que a las viudas*, juncta *l.* 18. *tit.* 14. *lib.* 6. *isto*, quod quidem ex superiùs dictis obtinet in viro, & uxore sicut in sola vidua, & quotidie observatur, en lo que toca al privilegio de los que casan con las decendientes de Antonia Garcia, & facit ratio juris, ex *d. l. si post mortem*, §. *fi.*
45 *& d. l. illud*, & quia expressè viri isti continentur in tenore privilegii, ideò est locus decisioni, *d. cap. porrò, de privil.* & an miles, aut nobilis ducens uxorem Commissam, ea mortua dicatur Comes, y goze de la señoria, conforme a la pragmatica de las cortesias, vide Avilles, *in proœmio legum Tauri glos.* 1. *num.* 11. ubi quod in rege est speciale, propter *l. 9. tit.* 1. *part.* 2. Burgos de Paz, aliqua ibi *in principio, num.* 6. sed nostrum *in cap. Raymundus, de testa. verbo, Clera*, dicit quod de generali consuetudine, universaliter recipiendum est, non solum in rege, sequitur Tiraq. *de nobilitate, q.* 18. *num* 40. & de jure idem dicendum puto, & arg. *d. l.* 9. & ex ratione, *d. l. si post mortem, §. fi. & d. l. illud.*

Et vide, quæ de privilegio concesso à Simancas occurrunt dubia apud Otaloram, 4. *part. c.* 5. *per totum*, ubi latè, vide ibi, & adverte, quod hodie non sunt aliquot leges quas ipse allegat ne confundaris, & adverte ad verba privilegiorum, quæ sunt observanda, & non extendenda, ut diximus infra *num.* 50. vide infra, *num.* 74.

46 Ex hac æquiparatione immunitatis cum nobilitate sanguinis, & generis, & ex privilegio & ex eo quod diximus de uxore, quod gaudeat immunitate privilegii concessi viro, infert Otalora, 4. *part. c.* 2. *n.* 3. quod sicut filius naturalis gaudet nobilitate generis, *d. l.* 1. *tit.* 11. *par.* 7. ibi: *O que tenga conocidamente por suya*, ita filius naturalis gaudeat immunitate, quæ descendit ex privilegio parentis, sicuti uxor respectu privilegii viri, quod quidem ego non ausim ita audactar asserere, cum voluntatis quæstio sit, an nomine filiorum veniant naturales tantum, existimoque illud esse indagandum ex voluntate Principis, quæ voluntas ex verbis privilegii constabit, quæ sunt expendenda, *c. porrò, & privile.* & ex relatione, ex his quæ latè diximus *in præludiis horum comentariorum circa divisionem hujus textus*, & est *l. ex facto*, §. *si quis rogatus, ff. ad Trebel.* & quæ diximus *glos.* 21. *n.* 33. *faciunt verba, d.* §. *siquis rogatus.* ibi: *Voluntatis quæstio videtur esse, de quibus liberis testator sentiat, sed hoc ex dignitate, & voluntate, & conditione ejus qui fideicommisit, accipiendum erit*, idque ex forma quoque petitionis si impetrans nullos filios legitimos habeat, sed naturales, & petat pro se, & filiis juxta formam petitionis intelligitur de naturalibus impetrasse, *c. interdilectos, de fid. inst.* ubi attenditur forma petitionis, idem si legitimos & naturales, omnesque in petitione contineantur, sed decisio solo nomine filiorum usa sit, quia ex forma petitionis pronum est de illis quoque sensisse, *d. c. inter dilectos*, nec quicquam obest *d. l.* 1. *tit.* 11. *p.* 7. quia ejus decisio non potest applicari ad causas privilegii in quibus non naturæ aliquam rationem, sed solam Principis voluntatem consideramus eamque interpretamur secundum juris civilis regulas; quæ requirunt in filio naturali saltem præsumptam voluntatem, *d. §. si quis rogatus*, & nisi *d. l.* 1. *tit.* 11. *p.* 7. statutum esset expressè de filiis naturalibus, ut gauderetur nobilitate parentum, nemo sanæ mentis id auderet asserere,
47 quia hi filii naturales sunt procreati contra naturæ leges, quia non reperiuntur matrimonii honestate condecorati, diximus latè in tract. nostro *de Expens. & melior. c.* 3. *n.* 22. *& seq.* & dicemus inferius *gl.* 21. *à num.* 12. & agnovit Gabr. Palæot. Cardin. *de Noth. & spuriis, c.* 1. & ideò isti naturales filii sunt infames infamia facti. *l.* 2. *tit.* 6. *p.* 7. ibi. *Infamado es de fecho aquel que non nasce de casamiento derecho segun manda la S. Madre Iglesia, l.* 3. *tit.* 15. *p.* 4. *l. fi. tit.* 13. *p. ead.* idem probat, *l. fi. C. de naturali, l. quæ vocat naturales liberos vitium paternum*, tenet Azon, *in sum. ti. de infamibus*, Tiraq. *de nobilitate, c.* 15. *n.* 14. Guillel. Benedi. *in c. Raymund. num.* 27. *verbo, Raymundus*, quod si olim, *d. l.* 1. *tit.* 11. *p.* 7. conciliata fuit nobilitas parentis, communicata filio naturali, id decisum fuit ex eo, quod notabimus in *d. c.* 3. *nu.* 22. & 23. & infra, *d. glos.* 21. ubi de hoc latè, illa autem certitudo, quæ olim reperiebat in una muliere domi retenta, hodie nulla est, & cognitio de qua hodie, in *l.* 11. *Tauri*, sæpè fit ex errore, nec obstat illud de uxore, quia sustinetur ex legibus Regni, quæ non reperiuntur in hoc casu, ideo hoc de filio naturali non ausim cum Otalor. secure asserere, & cum quæstio indicat, ad conjecturas deveniendum censeo, quæ ostendant Principis concedentis voluntatem.

48 De filiabus quoque nuptis solet disputari, an privilegium concessum alicui pro se, & filiis masculis, & fœminis, & ex eis descendentibus competat filiabus nuptis, in quo occurrimus ad Bar. *in d. l. quoties, C. de privil. scholas. li.* 12. & ad *leg.* 10. *tit.* 11. *hoc li.* 2. *recop.* ibi. *Que no eran casados, ni desposados, ni se casaron, ni desposaron antes, ni durante el dicho tiempo*, ut privilegium non competat filiæ nuptæ sequitur ibi Angel. & Platea, Romam, & Jas. *in l. cum quadam puella, ff. de jurisd. omn. jud.* Rip. *lib.* 2. *respon.* 3. idem Roman *in l.* 1. *ad Sillan.* plures allegat Tiraq. qui Bar. indistinctè sequuntur *in prima lege connubiali, p.* 1. *num.* 34. sed Bar. non ita firmavit hanc sententiam si literam expendas, at vero Alexand. reprobat Bar. in *d. l. cum quædam puella*, quia filia nupta non obtinet familiam patris, & originem, ex Bart. *in l. fin. §. penult. ff. ad municip.* multa ad propositum videre poteris apud Tiraquel. *ubi suprà, nu.* 29. 30. & 31. ubi quod civitatem originem, & familiam, obtineat viri non parentis, & adducit *ubi supra* plures, qui tenent contra dictum Bart. *num.* 37. & contra Bart. consuluit Marian. Socin. quem refert Fel. *in c. novit, de judiciis*, & consuluit Dec. *cons.* 223. *num.* 4. ex quibus res anceps est, & in concertatione posita. Quidquid sit de dicto Bar. & de opinione veriori de jure communi, nobis certe est, *l.* 10. *hoc ti. & li.* quæ decidit quæstionem, egoque attentius animadverti plurima privilegia in hoc Senatu Pintiano, ubi hæ causæ quotidianæ sunt, & in omnibus perspexi concessam immunitatem filiis, & filiabus, qui quæve tempore privilegiorum non sint conjugati, neptæve, quæ forma potuit oriri ex hac

juris controverſia quam retulimus ſupra, & quia nobis res compoſita eſt per deciſionem, *d. l.*10. *iſto lib.*
49 *& tit.* quieſco, tu vide jure communi Tiraq. qui cæteris copioſius rem totam explicat, dum cæteros non omittas, ſi caſus jure communi deciſionem poſtulaverit, de legitimo non eſt dubium quin gaudeat privilegio paterno, ſed quia leges noſtræ confundunt ſæpè legitimatum cum diſpenſato, & contra, ut videre poteris in *l.* 21. *hoc ti. & li.* & in hac noſtra lege, ut patet ex *gloſ.* 21. *infra hac tractatu* ubi de ſpuriis, an legitimentur, *num.* 48. *& aliis* pluribus certè filii naturales legitimati, vel per ſubſequens matrimonium qui eſt caſus indubitatiſſimus, vel per reſcriptum Principis obtinent omnia jura legitimorum filiorum in authen. *quibus modis naturales efficiantur legitimi*, & in auth. *quibus mod. naturales efficiantur ſui*, & latiſſimè dicemus inferius, *d. glo.* 21. *per plures num.* ad eam te remitto, ubi propria diſputatio de legitimatis.

50 Hæc etiam ratio æquiparationis facit, ut illa quæſtio difficilis ſit, an iſti privilegiati gaudeant prærogativis quibus gaudent nobiles vera nobilitate, ſcilicet, ne torqueant, ne incarcerentur pro debito civili, ne ſuſpendantur teſti, ne remiges fiant, ut quæ cum nobilibus ſedeant, & nobilium gerant officia, & inſignia militaria, quæ nos vocamus vulgari verbo (habitos militares) quæ nobilitate generis ex forma, & conſuetudine ordinum militantium nobilibus dantur, utque etiam gaudeant reliquis prærogativis, quibus gaudent nobiles nobilitate ſanguinis, ego in hoc dubio, quod pertinet ad privilegia dico etiam *gl.*35. *à n.*3. ubi etiam vide quamvis multi multa ſcribant, ut eſt videre apud Mench. *de ſucceſſ. creati*, *li.*3.§.30. *ex n.* 290. *uſque ad n.* 299. & apud Mier. *de majorat.* 1. *p. q.* 51. *à nu.* 4. *& n.*32. *&* 33. & copioſius apud Tiraq. *de nobilit. c.* 6. qui copioſius rem hanc ediſſerit dum quærit, an Princeps nobilitet, ubi videre poteris ad ſatietatem, & in *l. ſi unquam*, *verbo*, *Libertis*, *num.* 8. *de revocan. donationib.* primum ſtatuto ad privilegii verba eſſe occurrendum, eaque eſſe cordate expendenda, nec his eſſe denegandum quicquid principali conceſſione, ac lege fit indultum, ex deciſio. *tex. in c. porrò*, de privilegiis cum ibi notatis, & quoniam frequenter in privilegiis ea verba apponuntur. *Que os ſean guardadas todas las honras, y franquezas, y libertades que ſe ſuelen guardar, y guardan a los hijoſdalgo de ſangre*, exiſtimo, utcumque hæc verba appoſita ſint, non eſſe locum dubitationi, quia in claris non eſt locus diſputationi, & poteſt Rex concedere ignobili jura omnia nobilium, quia quamvis non poſſit ſupplere defectus naturales, nec tollere jura ſanguinis, & naturæ, quia licèt ſi ſupra caput juris civilis, eſt tamen ſub pedibus juris naturalis: ut aliàs dicebat Bal. *in c.* 1. §. *notandum*, qui feudum dare poſſunt, & adducit Alex. *conſ.* 30. *n.* 5. *lib.* 5. Rolan. à Valle, optimè, *conſ.* 9. *li.* 2. ubi pulchra adducit, at tamen poteſt effectus, qui conceſſi ſunt à jure civili nobilitati concedere, & extendere ad ignobilem, quia hoc faciendo non extendit manus ad naturæ jura, & poteſt ex eadem ratione eoſdem adimere nobili, tex. nobis egregius ad propoſitum, qui dicit noſtram quæſtionem in *l.* 6. *titu.*27. *p.* 2. ibi: *Puedeles dar honra de hijoſdalgo, a los que no lo fueren por linage*, & gloſſa ibi ait, quod iſtud poteſt Rex facere, etiam ſine cauſa, & lex noſtra melius locuta eſt, quam Tiraq. *ubi ſupra* qui contendit, Regem ipſam nobilitatem concedere poſſe: & eſt prædicta, *l.* 6. pro eo quod vulgo circunfertur, nobilem te acere non poſſum, exemptum facio, itaque quantum ego intelligo, noſtra dubitatio non procedit; ubi in privilegio appoſita ſit clauſula illa alias privilegiatus ſolum obtinebit, quod lege, aut ipſo privilegio ſit conceſſum nihilque amplius, & ſunt hæc neceſſaria, & oportuna, *para las cauſas de los graduados por univerſidades, ò colegios aprouados*, ut gaudeant his ſolum, quæ jure ſibi conceduntur, niſi aliunde velint ſuam fovere cauſam, quòd prudens omitto, quia ad hoc nihil pertinet, quoties cauſa occurrat, recurrendum eſt ad eos quos ſuperiùs adduxi, ſed quia varia ſunt privilegia, & variè concepta adverte ad ea, quæ ſequuntur dicemus latius *gloſ.* 35. *à num.* 3. ibi vide, & *ſupra hac gloſ. &* §. *num.* 43.

Hallanſe tres maneras de privilegios, unos por los 51
quales los ſeñores Reyes hazen cavalleros de eſpuela dorada, a los que reciben eſta honra, la qual cavalleria, ni ſe da, ni puede dar ſino a hijodalgo, eſta ſe dize cavalleria ſobre hidalguia, de la qual ay la l. 2. l. 3. l. 13. l. 14. titul. 21. partit. 2. *y la* l. 36. tit. 2. part. 3. *con eſta ſe halla la hidalguia mas perfeta, y eſta cavalleria preſupone la hidalguia, como mas antigua* dicta l. ſecunda, *y qualquiera cavallero de eſpuela dorada, por eſtas leyes ſe preſume hidalgo, y eſtas* l. 2. 13. 14. *fundan eſta preſumpcion*, ex ſingulari 52
doct. Jaſ. *in l. Gal.* §. *quidam rectè*, 2. *lect. num.* 4. *ff. de liber. & poſth.* ubi quod ſi aliquid debuit fieri ſub certa forma, conditione, aut qualitate, ſi inveniatur factum debet intelligi factum eo modo, quo fieri debuit, quod ad multa eſt utiliſſimum, *y en nueſtro caſo, pues cavalleria de eſpuela dorada, no ſe puede dar ſino a hidalgo, ſi ſe hallare dada, haſe de entender dada a hidalgo, y el que otra coſa dixere pruevelo, pues tiene preſumpcion de derecho contra ſi, eſto ſe practico en un negocio de un negocio de un Sepulueda, vezino de ſan Martin de Valdeygleſias, el qual obtuvo hidalguia en propriedad, con ſola la carta de cavalleria de eſpuela dorada, ſin poſſeſſion de veynte años, y ſin ſolar, y ſe confirmò la ſentencia, per ſenatores, y fue cauſa de nobleza de ſangre, y ſe litigò como tal ante Alcaldes de hijosdalgo, y el privilegio ſiruiò de provança, otra de los Vezerras de Granada ſe litigò en eſta Audiencia, y por inadvertencia de los Abogados, ſe litigò por de privilegio, pero bien ſe entendio era cauſa de nobleza de ſangre, eſta cavalleria leemos en hiſtorias, que tambien la davan los que del Rey la avian recebido, y dioſe al principio con cierta ſolennidad de velar las armas, y con pezcoçada, y con calçar las eſpuelas doradas; deſta manera la recibio Ruy Diaz de Biuar Mio Cid, hijo de Diego Lainez, nieto de Nuño Lainez, biſnieto de Lain Hernandez, tercero nieto de Hernan Lainez, quarto nieto de Laincaluo, y de D. Tereſa hija de Nuño Raſura, dos juezes de Caſtilla, quando los Caſtellanos negaron la obediencia a los Reyes de Ouiedo, y de Leon.*

Eſte Cid Ruy Diaz ſe armò cavallero en el altar 53
de Santiago, con la dicha ſolennidad, el ſeñor Rey D. Alonſo el onzeno, ſe armo cavallero en el miſmo altar, con la miſma ſolennidad, ſu hiſtoria, cap. 103. *y el miſmo en Burgos en las fieſtas de ſu coronacion, armò muchos cavalleros ricos homes, y hijoſdalgo, conſta de ſu hiſtoria*, cap. 104. *y entre ellos a Don Pedro Fernandez de Caſtro rico ome, y a otros, y eſtos, otro dia que fueron armados cavalleros, tambien armaron cavalleros a otros muchos hijoſdalgo, los unos y los otros ſe refieren en el*, cap. 104. y 105. *y porque ſe entienda que eſta cavalleria ſe dava a hijoſdalgo, conforme a las* l. 2. 13. 14. *y a la* 6. ſupra adductas, *comiença el.* c. 105. *diziendo.* Los cavalleros hijoſdalgo eran eſtos, *entre ellos ay algunos Gallegos armados por el Rey, Peryañes de Noboa, Fernandiañes de Neyra, Nuño Perez Gallinato, cuya ſepultura ſe vee oy en la clauſtra del monaſterio de Santo Domingo, en la ciudad de Santiago, Diego Alvarez*

Alvarez de Sotomayor, *Juan Garcia de Saavedra deste*, *y de los demas a otro proposito digo* infra Gloſſa 7. num. 18. ad fin.

54 *Otro dia los ricos homes*, *a quien el señor Rey avia armado cavalleros*, *tambien ellos armaron cavalleros a otros hidalgos*, *y entre ellos don Pedro Fernandez de Castro armò cavalleros a Fernan Gomez de Valadares*, *a Pedro Lopez de Montenegro*, *a Juan Fernandez de Volaño*, *a Nuño Freyre*, *a Ruy Freyre*, *Arias Pardo*, *Diego Perez Dasomoça*, *Fernandiañez de Sotomayor*, *Macias de Valboa*, *todos hijosdalgo Gallegos. Despues se ha usado*, *que el Rey en el mismo conflicto de la guerra da esta cavalleria por buenos hechos que el hidalgo haze*, *y recibe informacion verbal de dos o tres cavalleros hijosdalgo notorios*, *del testimonio de los quales conste*, *que aquel es hijodalgo*, *y el Rey con este testimonio le arma cavallero sobre hidalgo*, *y la solennidad ordinaria es*, *que el Rey en lugar de pescoçada le da tres golpes de espada*, *y dizele* (Dios y el b enaventurado Apostol señor Santiago te haga buen cavallero) *y le manda dar carta desto*, *en la qual se contiene todo esto*: *y es certa esta de hidalguia en efeto*, *y contiene esta Real y verdadera solennidad*, *y aunque algunos destos privilegios*, *no tienen el testimonio que he dicho por la mayor parte los mas la tienen.*

Dende los señores Reyes Catolicos, *ni esta cavalleria*, *ni las otras dos*, *que dixe*, *no se dan sino por mano de los señores Reyes*, *a lo menos para conseguir los efetos del derecho*, l. 6. & l. 7. tit. 1. lib. 6. novæ reco. *y assi queda provado*, *que este primer genero de cavalleria*, *es hidalguia perpetua*, *y natural*, *y verdadera*, *ni se restringe a una*, *ni a dos*, *ni a tres generaciones*, *como la del doctorado*, quòd ex *glos. in l. 1. C. de dignit. lib.* 12. & Bar. ibi adnotavimus *glos. 7. n. 17. infra*, & in ea habent locum omnia, quæ de vera nobilitate ſcripta ſunt *del antiguo derecho*, *y costumbre de España*, *quedo que aun oy*, *algunos para traer espada la reciben solennemente de mano de un cavallero*, *con golpe*, *y espuelas doradas.*

55 *Ay otra y segunda cavalleria*, *esta se daua*, *y da a pecheros*, *haze mencion desta en* l. 1. y 4. ti. 1. lib. 6. novæ recop. ibi. *Los quales primeramente eran pecheros*, & ibi: *Segun que antes que fuessen armados cavalleros lo solian pagar*, & ibi. *Auia armado muchos cavalleros que eran pecheros*, & idem probatur *in l. 2. & l. 3. eod. tit. & lib. y el señor Rey don Juan el II. en esta villa de Valladolid a* 10. *de Março*, *de* 1453. *quiso remediar esto*, *y que nadie tuviesse privilegio de cavalleria sino fuesse hijodalgo*, *como consta de la* l. 4. eod. tit. & lib. *Pero con todo esso la misma ley dize*, *que el que fuere armado cavallero*, *siendo pechero*, *peche*, *bien es verdad*, *que la* l. 5. eod. tit. & lib. *dize*, *que nadie se pueda armar cavallero sino por mano del Rey*, *y que la cavalleria se de velando las armas*, *y que no se de esta dignidad*, *sino en quien concurren las calidades*, *que forçosamente se han de entender las de las leyes 2. 3. 13. 14. tit. 21.* part. 2. *y estas leyes 4. y 5. llanamente son contrarias*, *pero distinguiendo esta diversidad de cavalleria*, *se entiende la diversidad de las leyes*, *la* l. 5. *habla en la cavalleria del primero genero*, *que se da con la informacion dicha*, *y con la solennidad de velar las armas*, *y es en efeto la que cae sobre hidalguia*, *la* l. 4. *ha lugar en esta segunda cavalleria*, *que se da por solo aluala*, *o carta*, *o privilegio*, *sin otra actual*, *ni real solennidad*, *y esta en ninguna cosa se distingue de un privilegio*, *desta conocen los Oydores*, *y no los Alcaldes de hijosdalgo*, *en esta procede*, *y ha lugar la* l. 4. *que el que huviere esta cavalleria si fuere pechero*, *peche*, *desta no ay que tratar*, *que si el que la tiene alias pretende ser hijodalgo de sangre*, *que sera oydo*, *y podra prouar su hidalguia de sangre*, *antes de la cavalleria*, *porque* ex diſpoſitione dictæ, *l.* 4. conſtat ad oculum, *que se puede dar esta cavalleria à pecheros*, *y à hidalgos*, & hoc vidi ex facto agitatum in cauſa quadam, *de un Almaguer de Alcala de Henares*, *y esta cavalleria consiste en solo el pergamino en que se escrive*, *y en las palabras del*, ex *d. c. porrò*, & hæc eſt vera, & eſſentialis differentia inter primum, & ſecundum genus de cavalleria, licet Otalora non ſatis ſe extricet ab explicatione utriuſque, ut videre eſt apud ipſum, *4. p. c. 1. nu. 7. 8. & 9. estos cavalleros no gozan mas de lo contenido en sus certas de honra*, *en razon de la cavalleria*, *porque en efeto estas son cartas de honra*, *por lasquales se consigue lo en ellas contenido*, *y no mas*, & de his eſt eadem ratio, quæ eſt de privilegio, ut juxta tenorem ipſarum obſerventur, *d. c. porrò*, *ni arguyen hidalguia*, *ni pecheria*, *pues* ex diſpoſitione dictæ *l.* 4. *se da a hidalgos*, *y pecheros*, *indifferenter*, *por esso sin embargo de la cavalleria que tratamos*, *queda la provança de hidalguia à disposicion de nuestras leyes.*

Quedan declarados los linages de cavalleria, *el primero que presupone hidalguia*, *y se da para mas perfecion della*, *el segundo se da a pecheros*, *y hidalgos indifferentemente. El primero con real solennidad*, *el segundo sin solennidad alguna Real*: *del primero nace presumpcion de hidalguia*, *desuerte que el que recibe la tal cavalleria*, *por el mismo hecho se presume hijodalgo*, *del otro no nace tal presumpcion*, *antes queda la provança*, *y carga della a disposicion del derecho*, *del uno*, *y del otro conocen los Alcaldes de hijosdalgo*, *para lo que toca a hidalguia de sangre*, *el titulo*, *o carta*, *o privilegio del primero*, *sirue de provança de hidalguia*, *la otra carta*, *o titulo*, *ni prueva hidalguia*, *ni pecheria*, *entrambas las da oy el Rey*, *y no otro*, *entrambas pertenecen a honra*, *la una a todo el* titulo 21. part. 2. *y al* titulo 2. libro 6. novæ recopil. *y al* titul. 11. iſto libro, *la otra a solo el* titul. 1. libro 6. novæ recopil. *de entrambas se libran cartas*, *pero defieren estas cartas*, *la una es mera y plena provança de hidalguia*, *la otra*, *ni toca a hidalguia*, *ni a pecheria*, *en la primera deue intervenir la solennidad Real*, *que diximos*, nec ſtatim ab his regulis recedendum eſt ſi modica aliqua ſolennitas deſit, neque enim ſolet, nec debet nocere omiſſio alicujus modicæ ſolennitatis, Bartol. *in l. prima*, *§. quod autem*, *n. 1. ff. de vent. inspiciend.* Jaſ. *in l. 2. §. prius*, *ff. de vulgari*, *nu.* 10. Emanuel Coſta, *in l. Gallus*, *§. & quid si tantum*, *ff. de lib. & posth. 3. part. num.* 86. Menchaca, *de succes. creat. §. 9. num. 9.* Tiraquell. *de judiciis in rebus exiguis*, *num.* 11. alios retulimus ad aliud propoſitum in tract. noſtro *de expens. & meliorat. cap. 9. num.* 11. qui tractatus noſter nobis invitis venit hodie excuſus Typis Venetiis, *in volu.* 17. *tractatuum diversorum authorum* ex ſuperiùs autem dictis collige differentiam, *entre estas cavallerias*, *y privilegios*, quæ confundebat Otalora, *d. n.* 8. dum allegat prædictam, *l. 6. & 10. titul. 18 part. 3.*

El tercero genero de cavalleria, *es de los cavalle-* 56
ros pardos a fuer de Leon, *el privilegio destos cavalleros pardos al fuero de Leon*, *pone* Otalora, 4. part. cap. 1. *este privilegio concede a qualquiera que mantuviere cavallo*, *y armas para yr en hueste*, *exempcion de pecho*, *y en cierta forma*, *de huespedes*, *de gente de guerra*, *esta cavalleria prueva pecheria por presuncion de derecho*, *la razon es*, *que pues libra de los cargos a que los hijosdalgo no son obligados*, *bien se colige*, *que el que la recibe*, *no lo es*, *y assi como la primera cavalleria se da a hijosdalgo*, *por presuncion de derecho*, *assi essa se da a pecheros por la misma presuncion*, *y entrambas difieren de la segunda*, *que della no nace presuncion alguna*, *ni de pecheria*,

ni

ni de hidalguia, lo otro eſta ſolo pertenece a Oydores, y no a Alcaldes de hijoſdalgo, por conſiſtir en aquel privilegio; eſta cavalleria, ni pertenece al titul. 1. *ni al* titul. 2. lib. 6. recopil. *ni a eſte* tit. 11. lib. 2. *antes pertenece a todo el* tit. 13. lib. 6. recopil. novæ, qui eſt, *de los exemptos, y eſcuſados, porque no es ſino una exempcion, y eſcuſacion de las cargas que pertenecen a los pecheros: y de que ſon libres los hijoſdalgo: de donde nace preſuncion de pecheria natu-*
57 *ral, contra los que la reciben,* inde inferes ad intellectum, l. 1. & l. 3. titul. 1. libr. 6. novæ recopil. *que deſte privilegio deſtos cavalleros, no gozan ſino los hijos avidos deſpues de la cavalleria, y que eſtos miſmos cavalleros no deven gozar della, ſi uſan oficio baxo, y ſon los oficios ſolamente enumerados, y referidos en la dicha* l. 3. *y no otros, aunque parezcan ſemejantes, todo eſto ſe entiende en quanto a la cavalleria, y a lo que della reſulta. Pero en el primero y ſegundo genero de cavalleria, eſto no toca a la hidalguia, de la qual goza el hijo avido antes de la cavalleria, por ſer hijodalgo,* ut diximus ex dict. l. 1. titul. 11. partit. 7. *y eſta no ſe pierde tampoco por el oficio baxo, porque es natural, y de ſangre, y perpetua;* nec loco, nec tempore circunſcribitur, §. *ſed naturalia quidem jura inſtit. de jur. nat. gent. & civil.* & dicemus latiſſimè *gloſſ.* 17. *n.* 17. *infra,* vide ibi, *y*
58 *por eſto aunque el hijodalgo exerça qualquier oficio, por vil que ſea en Eſpaña, en donde mas particularmente, que en otra nacion ſe entiende la nobleza natural,* non ex accidenti, ut inquit, Bart. *in l.* 1. *C. de dignit. lib.* 10. & nos latiſſimè ediſſeremus dicta gloſſ. 7. per totam, *no ſe puede perder la hidalguia, ni es razon que ſe pierda por el exercicio de oficio mecanico, porque en las montañas de Santander, quatro villas, Vizcaya, Provincia, Alaba, Aſturias, Galicia, Leon, ay hidalgos muy notorios, que por ſu calidad de la tierra, y pobreza della, les es forçado vivir de oficios baxos, y algunos de los que los exercen ſon harto mas hidalgos, que los que mucho ſe precian de hidalgos, y por eſte exercicio, no degeneran de ſu hidalguia,* vide Caſaneum, *in catalogo, part.* 10. *conſiderat. penultim.* prolixius Tiraquel. *de nobilitate, capit.* 27. & ſentit Otalora, 2. *part.* 3. *part. capit.* 5. *n.* 15. *ad fin. y ſeria iniquidad, ſi por el exercicio de oficio mecanico ſe pudieſſe falta alguna en ſu hidalguia, la qual no ſe puede perder por ſer natural, y de linage, y de ſangre perpetua, como diximos,* quæ nec tempore deficit, nec loco circunſcribitur: *y aunque* Otalora vix ſibi conſtans, 4. *parte principali, cap.* 7. *n.* 2. *ad fin.* oblitus ſe ipſum dicta 2. *part.* 3. *part. capit.* 5. *n.* 15. *deſſea otra coſa, cierto deſſea una coſa, no pueſta en razon y dañoſiſſima a los hidalgos pobres de las montañas.*

Et licet aſſerat quod in Gallia, & in aliis regionibus nobiles non viventes nobiliter perdant nobilitatem, ſi intelligit de nobilitate naturali generis, & ſanguinis, errat per ea, quæ latè congerimus, dict. *gloſ.* 7. *n.* 17. & quæ diximus ſuprà, hac gloſſa ſi vero intellexit de nobilitate ex accidenti (ita vocabat Bartol. *in dict. l.* 1. *de dignit.*) quæ nihil differt, *de la exempcion de privilegio, y la hidalguia que llamamos vulgarmente de privilegio,* ut ibi diſtinximus etiam jure communi, certè adhuc intelligendo hoc modo, decipitur à parte ex his, quæ tradit Tiraquel. *ubi ſuprà, dicto capit.* 27. non enim nobilis ex accidenti, quem in Hiſpania exemptum melius vocamus, amittit nobilitatem propter exercitium artis humilioris, ſed (quod verius eſt) ipſa nobilitas quoad juris effectus conſopitur tantiſper dum artificium illud exercetur, ideò nec ſibi, ſi deſinat, nec poſteris nocet, dum tamen impetret reſtitutionem à Principe, & quamvis Tiraquel. vir Gallus, & doctiſſimus pro iſta ſua reſtitutione Galla nihil alleget ego pro Gallis allego text. elegantiſſimum, *in l. Achilleanus, ff. de ſervit. ruſticor. prædiorum,* ubi reſtitutio neceſſaria eſt, igitur licet Iſernia, *in conſtitut. Siciliæ,* ut dignitatum poſt gloſſam *ibi,* & Matthæ. de Afflict. *ibi n.* 1. dicant, quòd non gaudet privilegio nobilitatis, qui nobiliter non vivit, id tamen dupliciter intelligendum eſt, ſcilicet, in nobilitate ex accidenti, ſi vocat Bartol. dicimus nos exemptione, hoc eſt privilegio, juxta *l.* 3. *tit.* 1. *lib.* 6. *recopilat.* non vero in nobili genere, & ſanguine, atque in eo interim dum non nobiliter vivit, ita ut nec ibi deſiſtenti, nec poſteris noceat, ita Maſuerius, *titul. de taliis, & collectis,* §. *item illi qui ſunt,* Guido Papa, *deciſione* 196. *&* 217. *&* 391. Caſaneus *conſilio* 69. Tiraquel. *ubi ſupra,* & eſt optima declaratio ad *dictam l.* 3. ut deliteſcat illa exemptio, *o cavalleria,* quandiu, *ſe exerce el oficio,* de quo ibi, & non invenies, *d. l.* 3. ita declaratam.

Item, *en eſto deſtos cavalleros armados, y de los*
59 *de privilegio, que parece por la* l. 1. tit. 1. libro 6. recopil. *y por la* l. 3. eodem titul. & lib. *y la* l. 7. titul. 2. eod. *por las quales leyes parece eſtan eſtos obligados a tener, y mantener continuamente armas, y cavallo, porque las dichas leyes lo dizen claramente, y principalmente lo dize la dicha* l. 7. ibi: Con tanto que continuamente de aqui adelante mantengan Cavallo, y armas convenientes para poder ſervir en la guerra. *En eſto, en eſta audiencia eſta recebido, que baſte, que vaya a ſervir quando ſe ofrezca la ocaſion, y a eſte propoſito en todas las quatro ſalas deſta audiencia en diverſos pleytos he alegado eſto, por ſer la* l. 7. illo titul. & libr. *expreſſa para eſto, diziendo, que por no aver ſatisfecho en eſto de armas, y cavallo, a eſtas leyes, no devian gozar del privilegio, y dezia, que alomenos en las ſentencias ſe les avia de mandar que mantuvieſſen armas, y cavallo, al tenor de las dichas leyes, que en eſto eran claras, y ſin duda,* ex natura conditionis, de qua in *dicta l.* 7. juncta *deciſione* Guido Papa 251. *n.* 1. & quæ tradit Guillelm. Benedict. *in capit. Raynuntius, verbo, Raynuntius, n.* 45. Burgos de Paz, *in proœmio legum Tauri, n.* 27. quod ſi hoc videretur nimis riguroſum ſaltem admittenda erat deciſio, *text. in authentic. hoc amplius, C. de fideicommiſſis,* junctis his, quæ tradit Molin. *de primogen. Hiſp. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 15. *en viſta y reviſta, nunca en eſto he ſido oydo, deſpues para ſalir deſta duda, entre los papeles fiſcales halle parecer deſte acuerdo, por el qual acuerda, que para la* l. 7. *baſte que eſtos cavalleros de mero privilegio, o exemptos, en las ocaſiones que ſe ofrezcan, ſiruan con armas y cavallo, ſin que actualmente lo mantengan en tiempo de paz,* vide inferiùs *gloſſa* 2. *n.* 15. ubi adducitur conſultatio noſtri Senatus, & revera eſt interpretatio æquitate pleniſſima, quid enim intereſt, armati ſint iſti equites, an vero exarmati, an equites, an pedites, ſi ipſo bellorum tempore officium ſuum præſtant regi ſuo, cui ex forma privilegiorum debent ſervitium armati, & equites? æqua interpretatio ad *dict. l.* 1. & *l.* 3. & ad *dict. l.* 7. ne interim dum per pacem æquum faginant, ipſi familici marceſcant, igitur ex his omnibus, quæ diximus, ſi de his ſit dubitatio, cognitio harum cauſarum pertinet partim ad regios ſenatores. Scilicet, ſi de jure privilegii agatur, juxta *tex. in dict. cap. cum veniſſent, de judiciis,* ſi vero de facto, tunc ad inferiores judices eundum eſt, & patet ex his ſeparatio inter hos milites armatos, & nobiles, & de officio humiliori quantum noceat.

Præterea cognoſcunt iſti judices, *de los hijoſ-*
60 *dalgo de la nobleza de los baſtardos de Ebro alla, y de los decendientes de baſtardos, y ay cedula de*

los

los señores Reyes Catolicos, año 1501. *dada en Granada a diez y seys de Março: por la qual mandan a los Alcaldes de hijosdalgo, que avian conocido de las causas destos bastardos empadronados, y prendados, que sobresean, y no conozcan de pleytos algunos que se ayan mouido, y se muevan de ay adelante contra los homes hijosdalgo, vezinos y naturales de las provincias de Alaba, Guipuzcoa, y señorio de Vizcaya, y de las otras montañas, por dezir que son bastardos, y no legitimos, y que decienden de bastardos, y que lo dexen todo en el punto, y estado, en que al tiempo de la cedula estava, fasta que se les embie a dezir, y mandar lo que deuen hazer.*

Despues desta cedula los buenos hombres siguieron el pleyto en Concejo, y uvieron executoria contra los bastardos, y decendientes dellos, en revocacion de la cedula del año de 1501. *que era en efeto que los empadronassen, y prendassen, y se conociesse de sus causas, como de causas de bastardos: pero los decendientes de bastardos librada la executoria, acudieron a su Magestad, que estava en Flandes, y uvieron cedula por camara, para que sin embargo de la executoria, en el entretanto que su Magestad boluia a estos Reynos, se guardasse la cedula de los señores Reyes Catolicos, sin atribuyr, ni quitar derecho a los unos, ni a los otros, esto fue año* 1556.

Despues venido su Magestad a estos Reynos, se trató de la executoria, y año de 1561. *se mandò guardar la cedula de los señores Reyes Catolicos, como no se comprehendan en ella los hijos de Clerigos vivos, el dicho año de* 1561. *estan estas cedulas en las ordenanças desta Audiencia,* fol. 62. col. 1. *y en este estado quedò este negocio de gracia, despues del pleyto de executoria de justicia.*

Por estas cedulas los Alcaldes de hijosdalgo conocen desta manera de hidalguia, o por mejor dezir exempcion, y les mandan guardar cada dia esta costumbre de Ebro alla provando la hidalguia del padre del bastardo con tres personas superiores, y veynte años, juxta legem nostram, *porque dende el bastardo bastara provar la continuacion: pero arriba del bastardo en su padre se ha de dar causada la hidalguia, o por possession, o por executoria, o por solar, o en otra qualquiera legitima manera, porque la cedula requiere al bastardo hijo de hijodalgo,* quia ad gaudendum qualitate legis, oportet ut qualitas probetur, Bar. *in l. ... §. quid autem, ff. nequid in flumi. publico. l. prætor,* §. *docere, de vi. bonor. rapt.* facit glos. *in l. mercis appellatione, ff. de verbor. signi.* per quam dicit Bal. *conf.* 374. & in *conf. schismatis,* quod si à jure concedatur aliquid ei, qui est de genere Florentino non sufficit quasi possessio, sed debet genus probari simpliciter, & plenè, facit quia ex Bald. *in l. non ignorat, C. de his, qui accusare non possunt,* ubi jus resistit non sufficit quasi possessio, præterea est fundamentum horum qui litigant, *l. actor. C. de probat. l. qui accusare, C. de edendo,* & sic quotidie advocati conantur ostendere nobilitatem causatam in parente spurii, ut satisfaciant verbis rescripti.

61 *Y aunque algunos dizen: que por ser esta exempcion fundada en costumbre,* ut patet ex tenore, & verbis rescripti, *y confirmada por cedula, el conocimiento destas causas pertenece a Oydores,* quia idem judicium est de consuetudine, & de privilegio, & valet argumentum de uno ad alterum, *glossa ordinaria,* ubi Platea, & Lucas de Peña *in rubric. de decretis decurionum, lib.* 10. DD. *in l. de quibus, ff. de legib.* & vide ad propositum Jas. *in l. cunctos populos, C. de summ. trinit. & fide Catolica, in prima lectura, n.* 37. ubi quod consuetudo comprobata à Principe habet naturam privilegii, ex quo post quam, *las cedulas, y narracion dellas se fundan en sola la costumbre, guardada con estos de Ebro alla tan solamente,* videbatur eundum foro ad regios auditores, qui cognoscunt de immunitate ex privilegio, non vero de immunitate, quæ resultat ex nobilitate majorum.

Y la verdad es, que aunque esto se puede disputar, cum isti spurii, nec jure communi, nec nostro, ut proximè diximus sint nobiles nobilitate sanguinis ex *l. liberos, ff. de Senatoribus,* ubi Bald. s, & *l. 1. tit. 11. part.* 7. & quia consuetudo æquiparatur privilegio, ut diximus, *pero ellos pocas vezes dan lugar a esta duda, porque derechamente ponen su demanda de hidalguia de sangre con testimonio de perturbacion, y el Fiscal la contesta, despues hazen sus probanças; como diximos de los decendientes, hasta el bastardo,* jux a legem nostram, *y que el bastardo murio antes del año de* 1561. *Y dende el bastardo pruevan la de-*62 *cendencia, y quasi possessior de hidalguia, y hecha publicacion, presentan la cedula ya en tiempo, que la declinatoria es quasi impertinente,* digo quasi, *porque de derecho bien se podia oponer,* ex *reg. tex. in cap. Pastoralis, de except.* ubi quod exceptio dilatoria, quæ nascitur lite jam contestata potest opponi, cùm nascatur post litem contestatam: & est exceptio elegans, ad *l. nemo, post litem contestam, C. de jurisditio. omnium judicum,* & agnoscunt omnes in dict. *cap. Pastoralis,* & nos la ifsimè infra, *gl f.* 1. *num* 43. & 44. ubi de exceptione spoliationis post litem contestatam quatenus possit opponi.

Pero porque las cedulas hablan con los Alcaldes de hijosdalgo, y ellos las mandan guardar de Ebro alla, nunquam in his causis opposui dilatoriam exceptionem incompetentiæ licet non sint causæ nobiliaris, sed exemptionis, cum nobilitas spurii competere non possit, *y porque se funda en costumbre, que es lo mismo, que privilegio,* ut diximus. *Pero las cedulas hablan con los Alcaldes, y por esso parece que justamente conocen, y justissimamente mandan guardar conforme a ellas esta costumbre de Ebro alla tan solamente,* & id ex fundata juris ratione, quia cum agatur de con-63 suetudine, non potest exerceri ultra locum, ubi viget & exercetur, ita determinat Bald. *in l. illa institutio, ff. de haredib. instit. l. de quibus, ff. de legib.* Jas. optimè post alios plures quos, ut solet allegat, apud ipsum videre poteris, *in l. post dotem, ff. solut. matrimo. num.* 101. quod quidem nostro jure Hispano fatis decisum est in *l.* 6. *titul.* 3. *part* 1. ibi: *Mas si la costumbre fuesse especial, entonces no desfazia la ley, sino en aquel lugar, tan solamente do fuesse usada,* & ibi Gregor. allegat ad hoc pra dictam, *glos. in d. l. de quibus, & alteram, glo. in l.* 2. *C. quæ sit long. consuet.* quia si esset aliqua consuetudo universalis in toto Regno, talis consuetudo induceret planè jus commune, non consuetudinarium, ex §. *ex non scripto,* 64 *instit. de jure nat. gent. & civili, dict. l.* 6. ibi: *Este se deue entender quando la costumbre fuesse usada generalmente en todo el Reyno,* & est notandum, exemplum poni potest, *en la costumbre usada en toda España, que a los clerigos se suceda* ex testamento, & ab intestato *en los bienes* intuitu Ecclesiæ, quæ consuetudo est hodie approbata, & inclusa in corpore juris *l. fin. tit.* 8. *libr.* 5. *novæ Recopilat.* ex qua lege hodie non est necessaria probatio ejus consuetudinis in Hispania.

Accedit, *que todas las cedulas, y relacion dellas se fundan en costumbre,* ex quibus deducitur, mens decidentium, *que se guarde aquella costumbre de Ebro alla,* ubi viget, juxta ea quæ latè adduxim *in divisione hujus legis, n.* 63. ex *l. fin. ff. de haredib. instituendis,* ubi quod ratio præfationis sumitur ad decisionem, & à petitione intelligitur responsum, *c. intersionem, de fide instrument.* ibi: *Secundum formam petitionis.* Nec debent locum excedere, ubi

vigent

vigent tales conſuetudines, & quia reſcriptum illud fundatur apertè in conſuetudine circunſcripta loco, & habet jus contra ſe, ideò juſtiſſimè, *la poſſeſſion es local de Ebro alla*, & quamvis aliqui, qui obſtinate has cauſas defendunt, putent ſpurios hos habilitari ad jura ſanguinis divinant, ut patet ex litera dicti reſcripti, quod legitur inter ordinationes hujus Chancellariæ Pinianæ, folio 62. colum. 1. *Y conocen los Alcaldes de hijoſdalgo, porque con ellos hablan las cedulas*, & per hæc clarius intelliges, quæ obſcurius adducit Otalora, & non multum oportunè, 2. *parte* 3. *part. c.* 3. *num.* 3. & ex hac conſuetudine, in qua ſe fundat reſcriptum effugies, quæ tradit Petrus Antiboli, *de muneribus*, 3. *par. num.* 44. quæ contra urgent, vide ibi.

Y aunque entre los miſmos Alcaldes de hijoſdalgo alguna vez ſe aya dudado, ſi ellos viendo el pleyto en difinitiva, lo pueden remitir a Oydores, ex cauſa incompetentiæ, etiamſi ex parte fiſcalis, non ſit appoſita exceptio declinatoria fori, ex his quæ notantur in rub. ut quæ deſunt advocatus judex ſuppleat, quod habet locum in his quæ ſunt juris, ut per Bart. *in l.* 1. *C. eod.* ego exiſtimo, *que no lo harian bien, pues las cedulas hablan con ellos, y ſeria dar gaſto a las partes, y tengo por mejor ſentenciarlo, y vaya deſpues por apelacion, pues todo es uno*, ita in ſimili dicebat Otalora, 3. *p. c.* 2. *nu.* 6. qui nihil allegat, ſed
65 ſa it ratio, quia cum reſcriptis juriſdictio tribuatur, nimirum quod ex virtute, *de las cedulas los juezes de hijoſdalgo*, conſtituatur in quaſi poſſeſſione juriſdictionis ſingulare dictum Bart. *in l. præſcriptione*, *C. ſi contra jus, vel utilit. public.* quod ſequitur Abb. *in cap. ex parte, de reſcriptis*, quod ubi agitur de omnimodo defectu juriſdictionis, ſola dubitatio, competat, necne, conſtituit aliquem in quaſi poſſeſſione juriſdictionis, & eſt text. expreſſus *in l. ampliorem*, §. *fin. C, de appellat.* ſequitur Cardinal. *in c. ſuper literis, de reſcript.* Jaſ. in *d. l. præſcriptione*; *n.* 26. & alias eſt optima allegatio, *para los pleytos, que vienen por via de fuerça, ſobre competencia de juriſdicion, ſi compete al Ordinario, o a otro*, ut ſi ſit dubium ipſummet dubium faveat el; qui eſt in poſſeſſione, ergo *ſi las cedulas hablan con los Alcaldes, y ellos en duda conocen*, dicendum eſt, *que a lo menos ſon juezes*, & ſuſtinetur ſententia, nec poſſunt dici tales ſententiæ nullæ ex defectu juriſdictionis, *d. l. ampliorem*, §. *fin.* de quo vidi dubitatum, quia reſcripta, & exercitium juriſdictionis, cum dubio conſtituunt eos, in quaſi poſſeſſione juriſdictionis, & ſuſtinetur judicium, ne nullum dici poſſit ex Bart. Abb. Cardin. & Jaſ. *ubi ſupra*, & eſt text. pro illis licet ipſis non allegent, *in l. ampliorem*, §. *fin. C. de appellat.* nec te moveat vulgaris acceptio hujus verbi, reſcriptum, nam proprie quoque ſignificat, *las cedulas*, juxta *rub. cap. de diverſis reſcriptis*, de his igitur, ſi dubitatio ſeſe offerat plenè cauſa ad judices pertinebit, *de los hijoſdalgo.*

66 De confirmatione quoque privilegiorum ſolet quotidie dubitari, eaque dubitatio ad Regem quoque, & Senatum Regium pertinet; quia de jure privilegii, non vero de facto partium quæſtio eſt, ſolent enim confirmari privilegia, atque ea confirmatio duplex ſolet reputari, altera confirmatio eſt, quæ nihil tribuit de novo, nec de facto, nec de jure, cujus formam vide in *l.* 2. *tit.* 18. *par.* 3. ibi: *Pero ſi fuere de confirmamento de algun privilegio que el Reyno quiſieſſe confirmar aſabiendas, ò de que no ſupiere la razon ſobre que fuere dado, deue dezir, que confirma lo que los otros fizieron, è que manda que val a aſſi como valio en el tiempo de los otros que lo dieron.* Confirma-
67 tio autem, quæ his verbis concipitur, dicitur vulgo, *confirmacion en forma comun*, & de hac confirmatione in forma communi fit mentio, *in l.* 27. *eod. tit. & par.* & in *c. examinata, de confirma. utili, vel inutili*, de hujuſmodi confirmatione, quia tota in facto conſiſtit; cognoſcunt judices ordinarii, ex dict. *l.* 27. ibi: *Bien la pueden juzgar aquellos que ſon pueſtos para juzgar.*

Alia vero confirmatio eſt, quæ non conſiſtit in facto, ſed in jure, quia diſpoſitivè, planè & ſimpliciter confirmat omnia contenta in privilegio, & vult ea ad unguem obſervari, de qua confirmatione fit mentio, in *c. inter dilectos, de fide inſtrum.* de his confir 68 mationibus idem eſt judicium, quod de privilegio, cum privilegiorum obtineant naturam, dum tamen privilegia ad eorum venerint notitiam, & confirmationes fecerint ſcientes, quæ plerumque ſolent inſcio Rege à confirmatoribus expediri, itaque de his confirmationibus, & de quæſtionibus, quæ ſubnaſcuntur, ad Regium Senatum eſt eundum, quod fortius admittendum erit ſi quippiam, vel adimatur, tex. *in d. c. inter dilectos*, ibi: *Confirmabat, vel etiam conferebat*, quod patet *en las confirmaciones del privilegio de Antonia Garcia, y de los de Valderas, y de los de Simancas*, de quibus quotidiana nobis in foro diſputatio eſt, alia vero eſt renovatio privilegii vetuſti, aut inſtrumenti, ne temporis injuria conſumatur, de quo eſt tex. *in c. cum dilecta, de confirmatione utili, vel inutili*, quæ poſtulanda eſt apud Principem, & fit cum cauſæ cognitione ſecundum formam, *d. c. cum dilecta*, nec quicquam additur, aut adimitur ex renovatione, ex tex. & Doctorib. ibid.

In ſecunda forma confirmationis plurimum eſt ad- 69 vertendum ad intentionem confirmantis, & ad verba, confirmationis, ex Hoſtienſi, Innocen. & Abb. *in c. inter dilectos, de fid. inſtrum. præſertim n.* 8. quia ſi Princeps non intendit de novo dare, quia credit per privilegium conceſſionem legitimè factam ſi reperiatur falſitas, aut invaliditas privilegii, corruit quoque ipſa confirmatio, quamvis ſit diſpoſitiva, & ſimplex, ſi autem dicat Princeps, quod confirmat privilegia antiqua, & de novo donat, tunc idem eſt, quaſi dicat velle ſe, ut in omnem eventum habeat, ſive jure confirmationis, ſive jure conceſſionis de novo factæ, ita reſolvit Abb. Innoc. & Hoſtien. *ubi ſup.* ratio ea eſt, quia requiritur intentio donandi, ut conceſſio, & donatio conſtare poſſit, §. *& in ſumma, inſtit. de donat. l. nec ignorans, C. de donat.* inde diximus attendendam eſſe mentem Principis, quæ mens ex inten- 70 tione, intentio autem ex verbis, Principis, & præfatione partis, & privilegii colligi poteſt, & debet, & hoc eſt, quod dicitur, quod privilegium Principis in- 71 telligitur, & declaratur ſecundum petitionem partis impetrantis, Bald. per text. ibi, in *d. c. inter dilectos*, ibi: *Ex forma petitionis*, facit tex. *in l.* 1. *C. de diverſ. reſcriptis*, Decius *conſ.* 373. *n.* 11. idem *conſ.* 403. *n.* 15. itaque oportet, ut petatur à parte, vel concedatur motu proprio, per verba, quæ inducant conceſſionem, & explicent intentionem concedendi, ut habeat locum dictum Innoc. Hoſtienſ. & Abb. & ita requirimus verba illa, quæ ſolent apponi, ſcilicet; *Que os confirmamos el dicho privilegio, y os lo concedemos de nuevo ſiendo neceſſario, para que no pecheys, ni pagueys tal, y tal coſa, y demas deſto, queremos, y mandamos tal, y tal coſa.* Hac forma non eſt dubium, quin tales confirmationes ſaltem in vim novæ conceſſionis valeant, quod quidem ſanè intelligendum eſt ſecundum ſubjectam materiam.

Quia ſi privilegium hujuſmodi confirmatorium 72 impetratum à Principe, ſit impetratum ad confirmationem alicujus inſtrumenti, vel privilegii, vel conceſſionis, vel ſententiæ, vel contractus violenti ſimulati, falſi, ſubreptitii, vel obreptitii, & non ſit facta notitia, & mentio Principi de violentia, ſimulatione, falſitate, contractus, vel obreptione, vel

ſub-

subreptione, talis sententiæ, privilegii, vel concessionis, tunc talis confirmatio non valet, nec quicquam operatur, etiamsi apposita sint illa verba; *Confirmamus autẽ si de se est validus, alias de novo concedimus* etiam si addit clausula, motu proprio, & clausula; *Supplentes de plenitudine potestatis omnes defectus tàm, juris, quàm facti*, nihil valet talis concessio nec confirmatio, Jason latissimè *in l. more*, n. 34. *ff. de jurisdictione omnium judicum*, & additio ad Abbatem, *num.* 8. & idem Abbas, *in cap. inter dilectos de fide instrument.* quod sæpius allegavi in causis contra magnates, quorum majores per vim occuparunt urbes & castra, regibus inuitis postea impetrarunt privilegia, concessiones; vel permutarunt illa castra, & oppida impetrabant confirmationes, permutationum, vel procurabant litem, & sententiæ latæ, postea impetrabant confirmationem, nihil enim valent, ne obulum quidem, ad quod est egregius, tex. *in. l. authoritatem, C. unde vi, & facit text. in dict. capit. inter dilectos*, ubi etiamsi privilegium confirmationis confirmabat, & conferebat, quia non habat de animo donandi, & quia privilegium erat falsum, oppositum est contra illud, scilicet, quod non valebat accessorium, cum principale non valuerit, & nisi
73 in confirmatione facta sit mentio de violentia, falsitate, simulatione, obreptione, vel subreptione, præsumimus ignorantiam in Principe, nisi probetur scientia, *l. verius, ff. de probationibus*, & sunt hæc magna limitatio ad ea, quæ adducit Rolandus a Valle, *cons.* 1. *volum.* 3. *à num.* 59.

74 Inde si confirmatio aliqua contineat, quæ non contineatur in privilegio, eaque enuntiativè referatur, ita ut non possit colligi ex verbis, intento concessionis de novo, tunc confirmatio adhuc non extenditur ad ea, quæ non continentur in privilegio antiquo, etiamsi exprimantur expressè in confirmatione, textus expressus, in *Clemen.* 1. *de præbend.* ad quam ex his potest summi ratio decidendi, ibi: *Mandatum de providendo intercessit de dignitate ad quorumcumque collationem, provisionem, seu quamvis aliam dispositionem pertinent* postea in executorialibus additum est, *Ad quorumcumq; collationem provisionem, seu electionem dignitates in ipsa Ecclesia pertinere dignoscantur*, quæ tum est, an ea verba, scilicet, *seu electionem*, posita non in gratia, sed ferosum in inhibitione, ipsam gratiam augeant, ait Summus Pontifex, quod non augent gratiam, & subdit rationem. ibi; *Cum in concessione gratiæ ad quam non augendam, sed exequendam debent, quæ de inhibitione sequuntur referri, nullam de electione fecerimus mentionem*, & est egregius textus ad propositum, & ad privilegium, *de los de Simancas*, qui sint in confirmatione, & non in primo privilegio, et ad decisionem quæstionis Otaloræ, 4. *parte, c.* 5. *nu.* 13. adverte ad hæc, & quæ diximus, debet ergo adesse mens, et intentio Principis concedendi de novo, & verba, adesse debent, per quæ hæc intentio commode intelligatur, alias sola verba, enunciativa non extendunt prius privilegium, cætera autem de confirmatione vide apud Jasonem, *ubi supra*, ibi enim latissimè differit, quæ tamen ad nostram interpretationem non pertinent, de his igitur cognoscunt Auditores Regii, non vero inferiore judices, quia de jure privilegiorum agitur, non vero de facto partium.

75 Cum autem de facto partium disputatio est, non verò de jure privilegii, tunc ad inferiores pertinet cognitio ex his quæ diximus, & primum inferes in materia *de alcaualas, que si se duda si fue compra, ò no, si entregò en vn lugar, ò en otro, si estava encabeçado, o no, si huvo concierto con el arrendador, o no*, de his omnibus possunt cognoscere *los Alcaldes de hijosdalgo que son juezes de alcavalas, si se duda del entendimiento del privilegio de alcavalas, de la mente del Principe, de la interpretacion del sentido del*, tunc ad auditores, proculdubio occurrendum est, ex Bald. Hostien. Innocen, et Abb. *ubi sup.* & ex *dict. l.* quid veniat nomine *de renta, y derecho*, vide *l.* 6. *tit.* 8. *lib.* 9. *Recopilat.* & an *alcavala* dicatur, *pecho*, *l.* 13. *eod. tit. & lib.* & an dicatur, *renta l.* 6. *juncta*, *l.* 19. *tit. eod. lib.* ad Otaloram, *cap.* 1. *ad finem*, & vide, *l. omnium*, & *l. quidquid*, *C. de vectigalib. & commissis*, ubi Bald. & Salicet. & quod non valeat privilegium; *que no se pague alcavala*, Bertachinus. 7. *par. num.* 28. *de gabellis.*

Secundo, *en materia de portazgos, si alguno tuviere privilegio de no los pagar, de los señores Reyes de Castilla, y si se dudare si los ha de pagar a los señores que los llevan en el Reyno legitimamente*, talis dubitatio pertinet ad Regios Auditores, quia agitur, de jure privilegii, & recurrendum est, ad *l.* 11. *ti.* 18. *part.* 3. & ad glos. *ibi* verbo, *do lo el deve aver*, ubi quod privilegium de non soluendo portagium, non extenditur *al portazgo que se paga a otros*, hic enim non ambigitur de facto partium, quod planum, et certum est, sed de intellectu privilegii, et sic de jure privilegii, ideo habet locum, dict. *l.* 2. et *l.* 27. *tit.* 18. *part.* 3. et quæ resoluimus ex Abba Innocen. Bald. et Hostien. *ubi sup.* 76

Tertio, *si a alguno es concedido privilegio, que pueda llevar portazgo en cierto lugar*, & opponatur sibi ab aliquo, *que fue concession sin causa, o que la causa porque se le concedio cessa, y que por esto no se le ha de llevar*, isto casu, quia agitur de jure privilegii, ad Regios Auditores est recurrendum, ex supra adductis ex *d. l.* 27. in quo casu recurrendum est, ad *l.* 5. *tit.* 7. *par.* 5. & ad Hostiensem, *in summa tit. de censibus*, §. *ex quibus causis*, *vers. Sed nunquid sine causa.* 77

Quarto, *si alguno tuviere vedula, ò privilegio, que pueda sacar libremente del Reyno alguna cosa vedada*, et dubitetur, *si sacandola ha de pagar aduanas y derechos de puertos secos*, talis cognitio pertinet ad Regios Auditores, quia dubitatio non est de facto partium, sed de jure privilegii et recurrendum, est ad glos. & tex. in *d. l.* 11. *tit.* 18. *p.* 3. 78

Quinto, *en materia de ferias, y mercados*, si concessum sit alicui opido privilegium ad nũdinas instituendas, et non dubitetur de privilegio, sed de usu partium, in primo decennio, quia debet probari usus primidecennii à die concessi privilegii, ex *l* 42. *tit.* 18. *p.* 3. & *l.* 3. *tit.* 7. *part* 5. quod latius explicamus quomod. intelligendum hoc sit infra, *glos.* 6. *à num.* 39. vers. *Ex quibus quæ sunt verissima*, tunc erit cognitio, cujuscumq; judicis ordinarii, quia de facto partium agitur, intellige tamen decisionem illius textus, in *d. l.* 42 & in *d. l.* 3. in mercato, & nundinis quæ concedun- 80
tur in utilitatem tertii, quia si vergant in utilitatem, etiã Principis concedentis, tunc cessat ratio prædicta; & concessio est perpetua, sine usu, vel cum usu, & quid si privilegia habeant verbum, *para siempre*, an habeat locum, *d. l.* 42. & *d. l.* 3. vide Claudium de Seisel. *in l. fin. ff. de constit. Princip. n.* 113. *& n.* 118. & infra, *glos.* 6. *n.* 39. & est quotidianum, & adde dictum, Angeli, *in l. quo si nollit*, §. *si quid ita*, *ff. de ædilit. edicto*, quod quando in aliquo actu apponuntur verba, quæ denotant perpetuitatẽ, quod tollitur præscriptio, sequitur Baldus *cons.* 303. *lib.* 1. Zazius *cons.* 15. *lib.* 2. *n.* 22. & in terminis privilegii, quod si in privilegio apponantur verba perpetuitatis tollitur præscriptio, tradit consulendo, Riminal. *cons.* 788. *nu.* 20. *lib.* 2. idem si talis privilegiatus reperitur in quasi possessione eorum jurium, quæ continentur in privilegio quia præsumitur retro possedisse à die privilegii; Bald. *in c. licet causam*, *nu.* 30. *de probatio.* semper enim quis in usu, et possessione esse dicitur ex titulo præambulo, glos. *in l. quædam mulier*, *ff. de rei vendicatio-*

*cation*e, *l. 2. C. de æquiren. poſſeſ.* licet titulus qui oſtenderetur eſſe inualidus, Aymon *conſ.*62.*n.*2. *cum aliis*, ſingularis declaratio ad *l.*42. et ad leges omnes, quæ uſum requirunt imò nota, quod ad conſervationem totius privilegii ſufficeret uſus in parte, ille enim particularis uſus conſervaret totum privilegium niſi reperiatur contractus actus legitimo tempore geſtus infra *gloſ.*6.*nu.* 38. aliud enim obſervamus in acquiſitione, in qua tantum adquiritur quantum poſſidetur *c. auditis*, *de præſcriptionibus* aliud in conſervatione, quia uſus in una re conſervat totum, Bart, *in l.licitatio.*§.*harum*, *de publicanis*, *& vectig.* et in *l.*§. *fin.ff. de itinere actuq; privato*, text. *in l. una eſt via. ff. de ſervit*, *ruſtic. l. is qui uſumfructum*, *l. ſi ſtilicidi*, §. *fin. cum l. ſeqq. ff. quemadmod. ſervit. amit.* Gratus *conſ.* 61.*lib.* 1. *nu.*23. Ruinus *conſ.* 217. *lib.* 1. *nu.* 1. Decius *conſ.* 271.*nu.* 17. et hic uſus interumpit quamcumque præſcriptionem, Riminal. *conſ.* 388. *lib.* 2. *num.* 25. quod eſt ſingulare, *en materia de juriſdiciones, que reſpeto del Rey ſe conſervan, y reſpecto del particular ſe adquieren.*

Nemo tamen ex occaſione prædicti mercati quicquam extorquebit à venientibus, & accedentibus ad mercatum, *l. una*, *C. de nundinis & d.l.*3. *tit.*7.*par.*5.

Reſtabat diſputare illam arduam quæſtionem, an, & quando uſus ſit quiſpiam priuilegio renunciaſſe, vel ipſum amiſiſſe per contrarium actum, & an is, qui ſolvit collectas, & tributa præjudicet ſibi, & quanto tempore, de quo tamen latius agendum nobis eſt inferius, *gloſ.*6.*à numer.*39. res eſt confuſa, & difficilis inferius diſputavimus, & reſoluemus, qua poterimus luce, & diſtinctione.

Notabilia ex §.2. gloſ. 1.

1 *Devoluta cauſa ſuper poſſeſſorio ad Auditores noſtros, an coram eis intentari poſſit petitorium, novo oblato libello.*
2 *Inter petitorium, & poſſeſſorium reperitur continentia, & qualis.*
3 *Poſſeſſor fundat in proprietate.*
4 *Quæ utilitas poſſeſſionis, & quare dicatur momentum.*
5 *A ſententia in cauſa poſſeſſionis quando appellatur.*
6 *Hodie in cauſis majoratus nulla eſt cauſa tenutæ.*
7 *Poſſeſſio facit ex adverſo duriore probationem dominii.*
8 *Ratio poſtulat, ut prius de poſſeſſione agatur quam de dominio.*
9 *De proprietate, & poſſeſſione ſimul ad eundem judicem eundum eſt.*
10 *Æquum eſt principem petitorium, & poſſeſſorium ſimul committere.*
11 *Iudex inſeruit actioni propoſitæ.*
12 *Ordinarius, & delegatus ad univerſitatem de utroque cognoſcunt, delegatus vero obſervat formam commiſſionis.*
13 *Proprietas nihil habet commune cum poſſeſſione.*
14 *Pendentia poſſeſſionis*, no haze caſo de Corte para la propriedad.
15 *Auditores ſunt judices ordinarii.*
16 *In competentia dividit continentiam.*
17 *Agitur de textu*, in cap.fin de judiciis, & de l. 1.tit. 13. lib. 3. ord.
18 *Probationes fiſco non ſunt coarctandæ.*
19 *In Hiſpania*, el juyzio de Alcaldes de hijoſdalgo, impide la inſtancia de las mil y quinientas.
20 *Judices appellationum, de quare appellatur de ea tantum cognoſcunt.*
21 *Agitur de textu in Clementina una* de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis *in priori parte.*
22 *Sedes Apoſtolica eſt competens in prima inſtantia, & judex ordinarius cum ordinariis.*
23 *Sententia lata à non judice, eſt nulla ex defectu juriſdictionis.*
24 *Sublata nullitate, non aufertur nullitas ob defectum juriſdictionis.*
25 *Quando poſſit in gradu ſecundo agi de proprietate.*

§. Secundus, Gloſ. 1.

SUpereſt in hac gloſ. 1. quæ de competentia tota eſt, & de juriſdictione omnium judicum *reſpecto de los Alcaldes de hijoſdalgo* diſputare quotidianam quæſtionem, quæ quotidie in foro eſt, varie tamen diſputatur, & negligẽtius tractatur, ea tamen in eo eſt, an poſſit fieri tranſitus de poſſeſſorio ad petitorium coràm auditoribus, oblato novo libello ſuper petitorio, an vero revertendum ſit ad priores judices, qui ſint competentes *en materias de hidalguias*, *a los Alcaldes de hijoſdalgo* ut ibi initium capiat judicium ſuper petitorio, an vero id liceat, apud Auditores in cauſa appellationis ſuper poſſeſſorio pendente, aut in ultima inſtantia, quam vulgari, verbo, dicimus, *Reviſta*, ſtatus controverſiæ, hic eſt, præmittit autem, ut clarius eluceſcat, cauſam in poſſeſſorio ſolo agitatam fuiſſe coram judice inferiore, *en hidalguias*, *ante los juezes de hijoſdalgo*, & de poſſeſſione, vel contra nobilem, vel contra fiſcum, (nihil intereſt) ſolum actum fuiſſe, præmittimus appellatum fuiſſe ad Regios Auditores, & introductam fuiſſe cauſam appellationis ſuper poſſeſſorio tunc quærimus an is, qui ſe nobilem eſſe ait, deſperata cauſa poſſeſſionis: poſſit novum libellum porrigere coram auditoribus, diziendo; *Que pide ſer declarado por hijodalgo notorio en propiedad, de ſolar conocido. y de vengar quinientos ſueldos, a ley. y fuero de Eſpaña, y que ſi para hazer eſte nuevo pedimiento en propriedad y alçarel juyzio que tenia intentado, o de que ſe tractava, es neceſſario renunciar el juyzio poſſeſſorio que tenia intentado, o en que eſtà condenado, el le renuncia, y del ſe aparta para efecto que ſe trate de ſola la propiedad*, qui libellus porrectus eſt ex forma obſervata, ab aduocatis? in pluribus cauſis quarum aliquot adhùc pendent in deciſſæ poſtquam hæ cauſæ devolutæ erat ad Auditores, per appelationem, ſive directo fuerit ab initio actum de poſſeſſione, & proprietate ſimul, quod an fieri poſſit dicemus inferius, cũ de ſuſpenſione egerimus petitorii, ſive ſolum actum ſit de poſſeſſione in priori, & poſteriori judicio, denique quærimus auditores ſint judices competẽtes in hoc caſu an vero *los Alcaldes de hijoſdalgo*. Otalora.2.*art. cap.*5.*num.* 6. *verſic. Eſt tamen advertendum*, tenet apertè, & indiſtinctè poſſe intentari, *eſte nuevo pedimiento de hidalguia en propiedad*, coram Auditoribus, eo modo quem diximus, allegat pro ſua iſta opinione pauca, eaque confuſè, Cardinalem *in Clement.*1. *verſic. Sexto oppono*, & ait eſſe de mente Abbatis, *in cap. paſtoralis de cauſa poſſeſ. & propriet.* & ait poſtremo, quod eſt de mente ſcribentium, *in* §. *nihil commune*, *l.naturaliter*, *ff.de acquir.poſ.* hæc ille allegat. nihilque ampliùs, & his fundamentis adeo univerſis & confuſis motus ille eſt, ut libens, & volens iret in hanc ſententiam, ſcilicet, quod hii omnes aſſerant poſſe de poſſeſſorio fieri regreſſum ad petitorium, nec ſubit recordatio ulla Otaloræ in competentiæ, quæ tota continentiam harum cauſarum dividit, nemo autem ambigit, nec ſatis firma ulla ratione abigere aut dubitare poteſt, ſi judex appellationis ad quem devoluta eſt cauſa per appellationem legitimam, alias eſt competens, & potuit à principio cognoſcere de proprietate: quin poſſit poſt appellationem, renunciato judicio poſſeſſorio de petitorio introducto judicare, ex eo enim, quia alias erat competens in prima

prima instantia, bene potest cognoscere de novo hoc judicio, & in hoc casu habet locum, & recipitur illud Cardinalis Abbatis, & reliquorum scribentium, *in d. c. Pastoralis*, & in *Clemen. una*, & in *d.* §. *nihil commune* sed in nostro casu illud inquirimus an auditores qui sunt judices appellationum, & non cognoscunt in prima instantia, *sino con caso de Corte, si son jueces en este nuevo pedimiento sin caso Corte solo porque este ante ellos pendiente la causa possessoria, y porque la parte renuncia la possession, y el juyzio que sobre ella està pendiente, y quiere, y pide que la causa se trate en propriedad*, in hoc casu, quæritur an Auditores sint judices competentes, ut possint, & debeant admittere *este nuevo pedimiento*, an vero *lo ayan de remitir à los Alcaldes de hijosdalgo, para que alli secomience este juyzio de propiedad, como ante jueces competentes*, hæc est difficultas, quam vides non attigisse Otaloram, dum allegat Cardinalem, Abbat. & reliquos, non enim negamus non posse fieri, *este nuevo pedimiento en grado de apelacion ante juez, que alias era competente en primera instancia, pero dudamos, si en caso de hidalguia, ò en otro qualquiera caso, son competentes jueces los Oydores para conocer primera instancia, pendiente ante ellos la causa possessoria.*

2 Et ut clarius hæc innotescant præmittendum est reperiri quandam continentiam inter petitorium, & possessorium, hanc autem continentiam dupliciter explico, ex duplici significatione ejus verbi, continens enim est, quod est continuum, inde eam terram vocamus continentem, quæ non est insula undique mari cincta *vulgo dicitur continens, tierra firme, qualis Itala, Hispania*, unde dictū est, ex Sicilia ad continentē parum esse inter capedinis, dicitur. Græcis Epirus, inde Hispania peninsula est, quæ cum continenti coniungitur, ab ea parte, quæ Galliam respicit, inde dicimus, isthmon esse terram continentem ob longam inter duo maria, quæ tamen utrinque cum continenti conjungitur, qualis est isthmos Corinthiacus, inde Chorinthus dicta est bimaris, quod sit sita in istho inter dua maria. Egium & Ionium, & Gnidos bimaris dicta est, ita ille.

Qui Ceramom binaremque Gnidon, quique alta tuentur.
Mœvia, dispositis ubi circum septa columnis.
Tollit se nivei moles oppressa sepulchri,
Barbara quam rapto posuit Regina marito.

Ex hac acceptione, continentia est coniunctio quædam, & ut ita dicamus continuatio, qua una causa coniungitur, & continuatur cum alia continuantur autem, ut inferius patebit, & conjunguntur causa possessoria, & proprietatis & ex hac continuatione, & conjunctione reperitur hæc continentia inter utrāque aliter etiam continens est quod aliud in se continet, inde continentia est respectus quidam continentis, et contenti, ex duplici hac acceptione nominis intelligo duplicem continentiam inter petitorium, et possessorium, alteram quia mutuo sese contingunt, et coniunguntur, ut enim petitorium locum habeat exigitur possessio ex parte rei, *l. officium, ff. de rei vend.* itaque in eodem judicio, ut idem judicium constet, continentia quædam, id est coniunctio utriusque reperitur, atque adeo hæc ipsa continentia duriorem, aut
3 faciliorem redit ipsammet causam, nam quod possessio ex parte alterius, duriorem reddit alterius causam suam, vero faciliorem, *l. fin C. de rei vendicat*, ut possessor ferè fundet in proprietate, nisi actor liquidissimè probet, est enim continentia quædam hoc est conjunctio juris inter petitorium, et possessorium, ita ut vel sola possessio fundet ex parte rei, nisi actor aliunde dominium probet, inde dictum est, esse difficillimam probationem dominii, quia possessio rei conuenti resistit, cum qua juris intellectu dominium continetur, dict. *l. fin. textus expressus in l. 2. §. quædam, ff. de interdictis*, ibi: *Nam proprietatis causam continet, hoc interdictum, l. 3. §. hoc autem, ff. de itinere actuque privato*, Alexand. *in l. naturaliter. §. nihil commune, ff. de acquirend. possess. num. 76.* Ias. *nu. 34.* unde vulgo dictum est, quidquid detrahit proprietati, detrahit possessioni, quia reperitur quædam continentia, & conjunctio inter utrumque, ut possessor juris intellecta fundet, & reputetur dominus, ad hunc sensum intelligit Alciat. *parergon. juris. lib. 1. c. 9.* licet aliis verbis.

Inde Jurisconsulti omnes ex hac continentia, quæ reperitur in possessione, quia partim cum proprietate reperitur conjuncta, & partim, quia juris intellectu ipsam continet, & ab ea continetur, *d. l. fin. d. §. quædam*; *d. §. hoc autem*, utiliter consulunt, ut omnino possessionem consequaris, quia ea una re videris proprietatem continere, ut durior & difficilior fiat causa petitionis circa probationem. *l. is qui destinavit, ff. rei vendic.* ibi: *Quia longe commodius est ipsum possidere, & adversarium ad onera petitoris compellere, quam alio possidente petere*, hæc est enim commoditas, & utilitas possessionis, ut proprietatem juris intellectu cum possessione retineas difficilior sit causa adversarii.

Quæ commoditas, & utilitas efficit, ut possessio 4
dicatur momentum, & causa possessionis momentanea quasi ipsa possessio sit momentum, & utilitas, et possessionis causa utilis & commoda, ex utilitate, *d. l. fin. & difficultate, d. l. is* qui destinavit, ideo merito possessio dicitur momentum in *c. 1. de causa pos. & propriet.* ib. *Tam momenti, quàm proprietatis causam*, quia possessio momentum est, idest utilitas, & commoditas maximi namque momenti est fieri possessorem, cum possessor juris intellectu dominus sit, & duriorem facit causam adversarii ita intelligenda sunt verba, *l. unæ, C. si de momentanea possessione*, idest de utili possessione, & commodo, non vero intelligendum est de momentanea, idest brevi, quod vulgus perperam arbitratur quicquid dicat post Menochiū & alios, quos latè allegat *decisio Perusina 19. ferè per totam*, & *l. momentaneæ, C. qui legitimi. person. & l. momentariæ, C. unde vi* quod licet maximi momenti sit non vero, quod brevi, & momento expediatur, & summatim, ex quo summario judicio existimant effectum, ut à sententia in causa possessionis non apelletur, quod falso existimant, nam & jure civili, & canonum licita est appellatio. ex *l. sciendum. §. fundum ff. qui satisdare cogantur juncto text. in c. cum ad sedem, de resti. spoliator. & Clemen. una. de causa poss. & proprietat. nec obstat, l. quisquis, C. quorum apellat. non recipiant.* qui tex. intelligendus est in casu, in quo 5
loquitur, quia scripti hæredes, ex testamento habent paratam executionem, quæ non suspenditur per appellationem. argumento eorum quæ scripta sunt, *in l. fin. C. de edicto Divi Adriani tollen. & glos. ibi* quapropter ille tex. non potest applicari ad omnem causam possessionis generaliter cum habeat jurisfationem particularem, idem respondemus ad *l. fin ff. de appellat. recipiendis*. & paret responsio ad literam ejus tex. idem respondemus ad *l unam. C. si de moment. poss.* quia ibi tollitur effectus suspensivus, non vero devolutivus, unde necessario intelligenda lex illa est, de causa possessionis executiva, ut, est missio in possessionē ex causa testamenti, quæ dātur hæredi, vel fideicommissario universali, ex glos. *in dict. l. fin. C. de edicto Divi Adrian. tollend.* hæc tenet, et ad cætera, vide Covarruv. *practic. quæst. c. 23. à nu. 8.* et ex his melius intelliges, quæ latissimè cumulavit

deciſio Peruſina 19. *à nu.* 2. in Hiſpania illud tibi conſtitue certiſſimum, niſi expreſſè appellatio, aut ſupplicatio prohibita ſit, omnino, et in poſſeſſorio, et petitorio licitam eſſe apellationem et ita intelligè dictam, *l. unam, C. ſi de momentanea poſſeſ.* alias inepta erit lex, et ineptores, qui appellationem in cauſis poſſeſſionis non duxerint admittendam, contra juris principia, et juriſconſultorum, et Pontificum aperta reſponſa, plura ea quidem, quam commodè adduci poſſit, quam in hoc mire digladientur noviores, qui ſummæ laudis eſſe putant, undecunque libros conflare, hoc ideo diximus, quia noviores deciſio Fedemon. deciſio Peruſina, Rolandus à Valle, Menoch. et alii præter Covarruu. longam latamque contentionem, et diſputationem, effigant inter juris Pontificii, et Cæſarei interpretes, de appellatione recipienda in cauſa poſſeſſoria, vel non recipienda, cum nec pugnent ipſi, nec tollant appellationem, niſi ubi executiva eſt cauſa uti diximus ac tunc quantum ad ſuſpenſionem, nec exiſtimes cum noviioribus, qui nec forum quidem à limine ſalutarunt, del auto de interim, non eſſe licitam appellationem, de quo Covarru. *pract. quæſt. capit.* 17. et latè poſt Menochium, et alios innumeros quos ibi, vide *deciſio Peruſina* 19. *nu.* 1. *et* 2. in Hiſpania enim, ubi frequens uſus eſt, hujus præjudici, aut interlocutionis licita eſt appellatio, et ſupplicatio, eſt enim hoc veluti præjudicium, de quo in *l. quoties. ff. ſi libertus ingenuus eſſe dicatur*, de quo præjudicio Cicero, *prima in verrem et pro Cluentio*, et Rebuf, enumerat quadraginta caſus in quibus educitur præjudicium ad cauſam in conſiſt. Regis 1. *part. tractat. ſentent. execut. à nu.* 37. *& infra*, quæ non multum diſcrepant ab hoc pronunciato, quod nos Hiſpani vocamus *enretanto*, quod reſpicit ſolum poſſeſſionem, quam quis habet tempore litis motæ.

6 Item hodie in cauſis majoratus nulla eſt tenuta, ſed poſſeſſio, ex *l.* 10. *tit.* 7. *lib.*5. *recopil.* nec jam à ſupremo Senatu, ad inferiores remittuntur cauſæ de primogenis, diſcutiendæ ſuper poſſeſſione, ſed dum axit ſuper proprietate, denique ley jam in Hiſpania, non ay tenuta ex particulari autem diſpoſitione legis 9. *ejuſdem tituli*, admittitur ſupplicatio quoad effectum devolutivum, non vero ſuſpenſivum, unde hodie, quia jam demera poſſeſſione agitur, procul dubio erit locus condemnationi fructuum, quod modo non diſputo, hæc pertinent ad poſſeſſionem, quæ ideo maximi momenti eſt, quia habet proprietatem ſecum præſumptivè & relevat poſſidentem ab onere probandi adverſarium autem onerat, eo onere difficili certè, *l. indicia. C. reivendicatione. l. ad probationem*, *C. locati. ſcriptores in l. rem quæ nobis*, *ff. de acquir. poſſeſ.* idem in *l. cum res*, & in *l. proprietatis*, *C. de proba.* & in *d. l. indicia*, *tex. in c. ſæpe. de reſtit. ſpoliat.* gloſ. in *l. etiam*, §. 1. *ff. de petit hæredit.* hoc igitur momentum eſt, hæc eſt utilitas hoc commodum ex quo poſſeſſio momentum dici cœpit, & cauſa poſſeſſoria momentaria, vel momentanea, non vero momentanea, id eſt, brevis, quod ſummariè expediatur, quod repugnat juris regulis, & reſponſis, & juriſconſultorum, & Pontificum.

7 Ex hoc momento, & commodo effectum eſt, ut non conſtet petitorium, niſi prius conſtet penes quem ſit ipſa poſſeſſio, ut & judicium conſtet, & probatio exigatur ab ea parte, quæ non poſſidet, *l. qui petitorio, ff. de rei vendicat. l. exitus controverſiæ*, *ff. de acquir. poſſeſ.* tex. egregius in *l. liberis.* §. *fin. ff. de libe-ral. cauſ.* ubi prius quæritur de poſſeſſione, ut tandem proprietatis cauſa admittatur. tex. *in l. ſi de vi*, *ff. de judiciis*, ubi prius de poſſeſſione agitur deinde de proprietate litigatur, quia id poſcit, & juris, & naturæ ordine conſtituta ratio, *l. ordinarii*, *C. de rei-vendicat. l. in certi juris*, *C. de interdict.* diximus latè inferius, *gloſ.* 11. & alia jura adduximus, pro Joan. & Azone, & eſt elegans declaratio ad *c.* 11. *&* 12. & *c. Paſtoralis de cauſa poſſeſ. & proprietat.* ut prius conſtet de poſſeſſione, ut deinde rectè de proprietate judicium ſuſcipiatur, quod & aliis quoque juribus deciſum eſt, ut ibi notavimus ad cumulationem, & ſuſpenſionem petitorii, & poſſeſſorii, *c. ſignificaverunt*, *de reſtit. c.* 1. *de ſequeſt. poſſ. & fruct.* ubi de poſſeſſione actum eſt, antequam proprietatis cauſa adinteretur *text. in c. cum veniſſent*, *de inſtitut. c. cum Eccleſia Sutrina*, *de cauſ. poſſeſſ. & proprietat.* denique illi certius certo eſt, in cauſis dubiis, in quibus est aliquis reſpectus poſſeſſionis, & proprietatis, de poſſeſſione prius agendum eſſe, ut poſ ea conſtet contra quem judicium proprietatis instantiandum ſit, ne vanum, & nullum ſit judicium, quod eſt conſtitutum noſtris 8
legibus, *l.* 27. & *l.* 28. *tit.* 2. *p.*3 & *l. fin. tit.* 10. *par.* 7. quæ ſunt jura expreſſa, idque poſtulat ordo juris, ut diximus *d. gloſ.* 11. ut de poſſeſſione prius quæſtio dirimatur, deinde de proprietate ſuſcipiatur judicium, & eſt una ex ſex regulis, Bart. *in d.* §. *nihil commune*, ad impediendam cumulationem poſſeſſorii, & petitorii & indiscendam ſuſpenſionem, quoniam, ut diximus ex *d. l. ſi. C. de reivend. poſſeſſ.* juris intellectu dominus eſt, ideoque onus probandi in vendicantem transfert, ſæpe autem in poſſeſſionis cauſa proprietatis, cauſa continetur. *d. l.* 2. §. *cum quædam*, *l.* 3. §. *hoc autem*, quæ eſt continentia, quæ reperitur inter has cauſas,

Ex qua continentiæ ratione optimum conſilium 9
eſt, ut de poſſeſſione, & proprietate ſimul ad eundem judicem eatur, ne hæc continentia dividatur *l. nulli. C. de judiciis*, *c.* 1. *de cauſ. & prop. l. ordinarii*, *C. de judiciis*, ita enim fiet, ut cauſa proprietatis cauſa poſſeſſionis præambulæ aptius ſuſcipiatur, ideoque rectè facturum Principem, qui utramque ſimul eidem judici commiſerit, ne continentia cauſæ dividatur, continens enim cauſæ aptius apud eundem ju- 10
dicem tractantur, nec judex utrumque judicium recuſabit ſi a partibus utrumque deductum fuerit, quod enim pertinet ad eum qui cauſarum habet commiſſionem, liberum ei erit, vel momentaneum poſſeſſionem, tantum, vel etiam proprietatem committere, *l. ſi de proprietate. C. ſi a non competenti*, *qui eſt tex. expreſſus reſpectu committentis cauſam, & eſt gloſ. recepta, & text. expreſſus*, *c.* 1. *de quæſtrat. poſſ. & fruct.* ubi de commiſſione actum eſt utrum ad ſolam poſſeſſionem, an vero ad cauſam proprietatis quoque extenderetur, ſimilis gloſ. *verbo*, reſtituo, cum tex. ibi, in *c. ſuborta de re judicat. text. ad hoc elegans in d. l. fin. tit.* 10. *par.* 7. & melius explicat, d. *l.* 27. ſit igitur ei, qui cauſas committere poteſt, liberum quomodo velit, ſive momentum dumtaxat, ſive etiã petitorium, & proprietatis cauſam committere judici certo cui cauſa committitur inſervire convenit, petitioni, quam pars intentat, itaq; ſi partes de poſſeſſione agant ſolum, de poſſeſſio- 11
ne pronunciavit, ſi de proprietate, proprietatis cauſam attinget, inſervire enim debet actioni propoſitæ, mercenariumque officium exercere, tex. expreſſus *in c. cum. Eccleſia Sutrina*, *de cauſ. poſ. & pro. c. cum veniſſent*, *de inſtit. c. ſignificaverunt. de teſtibus*, ſi vero partes utrumq; deducant, & ad utrumque ſit competens, de utroque neceſſario cognoſcet, alias punietur arbitrio ſuperioris: quia negare officium non poteſt, dict. *l. fin. cap. ſecundo de cauſa poſſeſ. & proprietat.* ac tunc quidem obſervavit regulas illas ſex, quæ traditæ ſunt de cumulatione & ſuſpenſione petitori, & poſſeſſorii, Bart. *in d.* §. *nihil commune*, *n.* 31. & ſeq. Ias *ibi nu.* 98. Alex. *anm.* 54. *& ſeq.* & agnoſcunt reliqui, & nos adduximus inferius *d. gloſ.* 11. ubi latè, proſpiciet enim, an adſit contrarietas, vel neceſſaria electio, vel exceptio rei judicatæ,

quæ

quæ ex uno noceat alteri an sit utriusque idem finis, an idem respectus, an ordo judicii poscat, ut de uno prius agatur, quam de altero, ita ut de possessione præambula prius sit agendũ, an propietatis causa prius terminanda, juxta text. *in c. Pastoralis, de caus. pos. & prop. & l. cum fundum, §. fin. ff. de vi, & vi armat. juxta. d. c. 2. d. l. fin. l. ordinarii. d. l. incerti, d. c. cum dilectus, & l. si devi ff. de judiciis. l. fin. C. quorum bonor. l. 2. C. de edicto Divi Adrian tollendo*, denique si utrumque judicium commissum sit haberet debet præoculis regulas de cumulatione petitorii, debent autem partes de utroque; ad unum judicem petere commissionem, alias puniuntur, textus in *d. l. nulli*, ut quantum fieri, possit simul ambo, hæc judicia tractentur, ut evitentur expensæ, & ex his evitabis longam, & latam disputationem de commissione facienda, & interpretanda.

12 Unde quicquid noviores ociosius disputent ordinarius judex utriusque habet cognitionem, si à partibus utrumque; deducatur in judicium, *d. c. de caus. pos. d. l. ordinarii, d. l. incerti, d. §. nil. commune, d. c. Pastoralis, d. l. cum fundum, §. fin.* si adsit competentia judicis ad utrumque, ex Bar. *in l. commodato, §. duobus, ff. commod.* idem est in delegato ad universitatem, glos. Bar. Paul. Salicet. *in l. à judice, C. de judiciis*, in delegato causa simpliciter commissa est ad utrumque; glo. *in c. 1. de sequæst. pos. glos. in d. c. suborta de re judicat.* si vero sola possessio, aut sola proprietas commissa est, de ea tantùm cognoscet: quæ commissa est, ex his quæ diximus, & *l. si de proprietate, C. si à non competenti judice*, & secundum verum, & literalem intellectum, etiamsi, multum in intellectu ejus laboret, Abbas *in c. Pastoralis, de causa pos. & prop.* ideo ex his quæ diximus effugies liberæ aut necessariæ cognitionis ociosam disputationem, quam ex multis instruunt ociosè moderni, ut totas membranas occupent si judicem ejusque, jurisdictionem expendas, litigantium item actiones, & petitiones, præterea committentium animum, & consilium.

13 Licet autem inter has duas causas possessionis, & proprietatis reperiatur hæc continentia, verè tamen, longè lateq; differunt inter se natura, ratione, causa, efectu, & probatione, namque primum naturalis ratio, quæ rerum divisionem induxit, dominum adinuenit, occupatione quadam naturali prævia, quod quidem nulla præcedente possessione, constat, §. *item lapilli instit. de*, rerum divisione ratio quoq; naturalis, quæ à jure naturæ dimanasse dignoscitur, dominium quoque; adinuenit separatum à possessione, jure enim gentium capta ab hostibus nostra fiunt causa quoque civilis legibus, jureque probata dominium quoque excogitavit, qualis traditio est ex causa civili, §. *item ea*, §. *præterea*, §. *venditæ*, §. *per traditionem, instit. eod. l. traditionibus. C. de pact.* traditio autem accedente causa civili dominium transfert, unde usucapio quoque profecta esse censetur, at vero si ad effectus utriusque animum conjicias effectus quoque hujus, & illius diversus est, debilior, & infirmior possessionis, fortior, & potentior proprietatis effectus absorvet, & consummi possessionem proprietas. *c. cum dilectus de causa pos. & prop.* subjacet vero possessio proprietati, *l. officium ff. de rei vend.* securum omnino & tutum facit proprietas, idque perpetuo, *l. an eadem, ff. de excep. rei jud.* possessio autem neminem securũ facit, *d l. an eadem, §. fin. c. cum venissent, de instit. c. cum Ecclesia Sutrina, de causa pos. & prop. c. significaverunt, de testibus*, sæpe ex præsumptione juris obtinemus proprietatem, quia in dubio ille obtinet, qui pro se habet juris præsumptionem, *l. situtor petitus, C. de periculo tutorum, l. si quis locuplex, ff. de manumis. testam. licet Imperator, deleg.* 1 & verè probat, qui probat ex præsumptione. Jas. *in l. 1. C. de testam. milit. n.* 10. & sæpè ipsa præsumptio ad proprietatem insurgit ex possessione ipsa, *l. fi. C. de reivendic.* at verò ipsa possessio ex facto resultat, *l. cum hæredes, ff. de acquir. posses.* factum autem ex probatione constat; capite forus, de verbor. significat ipsa quoque possessio releuat ab onere probandi, dict. *l. fin. & l. sicuti* & ibi Bar. *§. sed si quæratur ff. si servit. vend. l. 1. §. 1. ubi glos. ff. de itinere actuque privat.* proprietas ex probatione resultat, *l. inditia, C. de reivend.* Ripa post reliquos in *l. rem quæ nobis, de acquiren. pos. l. qui accusare, C. de edendo*, denique omnino separata sunt, & se mota, in nihilo conveniunt, in omnibus discrepant, etiamsi possessionis causam ad proprietatis judicium utilem esse existimemus, nec enim quod facilius cum calamo literas pingas, statim existimabis nihil differre calamum à literis, aut linguam à verbo, quod sine ea vix verbum apte referas.

Quin quod si veram rationem juris sequamur, & recedamus ab istis scriptoribus novioribus, qui rapsorias congerunt, fortè sine delectu, reperiemus proprietatem, quæ posita in judicio nullam habet ex opposito possessionem, quod frequentissimum est in juribus incorporeis, *d. c. cum Ecclesia Sutrina, qui text. loquitur in electione. l. 3. ff. de inter. & relegat.* qui tex. applicatur quoniam ad causas nobilitatis, & habet se modum omnino rationem à possessione, *en la nobleza de solar, que es propriedad*, imò, & in rebus corporeis, non requiritur possessio. sed sufficit detentatio, *d. l. officium*, unde merito Iurisconsultus asseruit, nihil esse commune inter utramque causam possessionis, & proprietatis, *l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. pos.* etiamsi intelligamus, necnos prætereat, decisionem Iurisconsulti in *d. §. nihil commune*: difficilem esse visam viris doctissimis, qui ex continentia illa, de qua supra existimant, adeo unum esse, & idem possessionem, & proprietatem, ut nulla ratione juridica separari possint, de quo latè Doctores Canonistæ *in d. c. Pastoralis, facit text, in l. si de proprietate, C. si à non compet. judice.* qui tex. omnino separat causam proprietatis à causa possessionis, & intelligendus est tex. ut jacet, ex ratione, de qua supra, qui etiamsi hæ duæ causæ sese contingant, & reperiatur inter ipsas continentia quædam, id certè magis efficit, ut separentur, quam ut sint idem, argumento tex. *in l. quod Nerva, ff. de positi* est enim respectus quidam continentis, & contenti, qui separationem inducit, nisi aliàs lineam esse punctum dicas, quod punctũ contineat; rursum corpus esse superficiẽ, quod sine superficie intelligere corpus non liceat, sine oculis, & ore, auribus, & naribus; caput non reperitur ineptum tamen est, & satis stulum, si quis ita existimet caput omnino, vel os, vel oculos, vel nares, vel aures esse, nihil autem amplius, rursum sine fundo, aut prædio, vel rustico, vel urbano servitus salua juris vera ratione reperiri non potest non tamen cordatus intelliget, fundum, aut prædium ipsum, vel urbanum, vel rusticum esse servitutem, multa sunt in multis juris partibus, quæ sese contingunt, inter quæ continentia aliqua est, quæ tamen separata sunt, sine via actus ipse, sine itinere via, vix est, ut reperiatur, separata tamen sunt omnino hæc interse, & muto discrepant: verum igitur sit reperiri inter causam possessionis, & proprietatis continentiam aliquam, non vero identitatem, ut ita loquar, esse tamen omnia diversa, ita ut nulla ratione conveniant, etiamsi altera ad alterius cognitionem prosit, & alteram contineat, nec debere multo mutuo permisceri, *l. permisceri ff. de acquir. possess.*

14 Quibus præmissis, quæ necessaria sunt ad decisionem nostræ disputationis præmittimus etiam, *que si mua causa que no sea de hidalguia venga por apelacion a esta Chancilleria en articulo possessorio, de dentro de las cinco leguas o de fuera, siendo Iglesia,*

ò otra perſona que haga caſo de Corte, que ſe podrâ hazer eſte nuevo pedimiento en eſta Audiencia, y cumular el petitorio por cumulacion de acciones, ò por nuevo pedimiento, ò como quiſiere el que alià haze caſo de Corte, porque ſiempre eſtà, y litiga ante juez competente, y al contrario ſi eſte no hizieſſe caſo de Corte, no podrà hazer nuevo pedimiento en propriedad, y ſe avia de remitir à juez competente, quod quidem patet, quia pendentia litis poſſeſſoriæ, non facit notionem judici ſuperiori id eſt, *no haze caſo de Corte en las Audiencias*, ut patet ex *l.* 8. *tit.*13.*libr.*4.*Recopilat. l.*9. *eod.l.*5.*tit.* 13.*part.*3. *l.*41. *tit.* 18. *part.* 3. *l.*20. *tit.* 23. *ead. par.* ubi referuntur *todos los caſos de Corte*, nihil ibi de poſſeſſorio, adde *l.* 21. *tit.* 5. *lib.*2. *novi ordin.* quæ prohibet expreſſè, *que ſin caſo de Corte de los referidos en las leyes alegadas, aun dentro de las cinco leguas no ſe conozca en primera inſtancia, y manda remitir al proprio fuero*, & *l.* 1. *titul.* 2. *libr.* 4.*novi ordin.* ſtatuit *que ſe prueve el tal caſo de Corte, ò ſe aya por notorio*, cum igitur, *eſte ſea nuevo pedimiento, en primera inſtancia, nueva cauſa, nuevo pleyto, que no tiene comunidad con la cauſa poſſeſſoria, y como no aya caſo de Corte, claro eſtà, que conforme a la* l. 21. ſupra adducta, *ſe ha de remitir a juez competente, y a los juezes que puedan, y deven conocer, los quales en hidalguias, ſon los juezes, ò Alcaldes de hijoſdalgo*, ut reſolvimus poſt difficilem diſputationem ſupra *gloſ.* 1. *num.* 5. *& ſeq.* ex juris communis, & juris noſtri diſpoſitione enim in prima inſtantia privativè ad reliquos judices de Regno ordinarios, cognoſcunt de nobilitate pleno judicio, & poſſeſſorio, & petitorio, dict. *l.* 8. iſta quam interpretamur dict. *l.* 9. illo, & reliqua quæ ibi adduximus, & pro hac ſententia faciunt apertè, dict. §. *nihil commune* & text. in *d.l. de proprietate.* & text. in *d.l.permiſceri*, quæ jura diverſam, & ſeparatam faciunt cauſam poſſeſſionis, & proprietatis, & quæ diximus ſupra.

Nec quicquam obſtat, *d. l. nulli*, & *d.c.* 1. & d.*l. ordinarii*, & *d. l. incerti*, cum aliis quæ ſuperius adduximus, quod ſcilicet, ex continentia, quæ reperitur inter has cauſas poſſeſſoriam, & proprietatis, non poſſint dividi, præſertim apud judices ordinarios quales ſunt auditores, ex text. ad hoc notabili in Cle-
15 ment. Auditor, *de reſcriptis*, & tenet Archidia. *in c. experientiæ* 11. *q.* 1. Gometius *in compendio utriuſque ſignaturæ* §. *poſtquam*, *q.* 16 quia reſpondemus dupliciter; primum quod in Hiſpania, etiamſi jure Cæſarum illud eſſet ſine reſponſo, adhuc in prima inſtantia coram Auditoribus non eſſet admittendus libellus ſuper proprietate, propter diſpoſitionem, *d. l.* 21. quæ expreſſè id prohibet, & propter authoritatem, *d. l.* 8. quæ eſt hæc noſtra lex, quam interpretamur & propter *l.*9.*hoc tit. & lib.* & propter ea quæ lætius diximus ſupra, *d. gloſ.* 1. *num.* 5. in illa quæſtione, an Auditores Regii, & reliqui ordinarii de Regno ſint judices competentes in cauſis nobilitatis, & fieret apertè contra prædictas leges, & contra eam reſolutionem, ſi in prima inſtantia *ſin caſo de Corte*, admitteretur novus libellus corã Auditoribus, præcipuè in his cauſis nobilitatis, quæ habent ſuos judices deputatos à lege.

Secundo reſpondemus ex fundata juris ratio-
ne, quod continentia harum cauſarum, non eſt di-
16 videnda, ſcilicet, ſi alias judex competens ad unam reperiatur item competens judex ad alteram, quod probavimus ex Bart. *in l. in commodato.* §. *duobus*, *ff. commodati*, *ad fin.* quem ad hoc allegat additio ad ipſummet, Bart. *in l. nulli*, *C. de judiciis*, *litera D. verbo examinari*, ubi ponuntur fallentiæ ad regulam, quod continentia non debeat dividi, & tertia fallentia eſt, ex incompetentia, ex Bart. *ubi ſupra*, & pro hac limitatione vera quidem eſt text. expreſſus *in cap. fin. de judiciis*, ubi relictis ad illum tex. ſomniis ſcribentium apud po-17
teſtatem Florentinam actum fuit de poſſeſſione juris eligendi Rectorem quendam, ſcilicet, ſecularem, videlicet aliquem magiſtratum annuum, quod patet ibi ex text. *Vt videlicet cauſa protracta tempus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur*, ſi enim ageretur de eligendo Rectorem Eccleſiæ alicujus, non ad tempus eligeretur, & perperam, verba illa adderentur, *tempus regiminis inutiliter elabatur*, in judicio autem illo poſſeſſorio actores fuerunt Abbas, & conuentus qui in judicio illo poſſeſſorio de eligendo Rectorem, hoc eſt, gubernatorem obtinuerunt poſt modum vero communitas Caſtri de Signa ſuper proprietate apud eundem judicem impetravit, & Abbatem, & conuentum impetivit agens ſuper proprietate: veroſimile, autem ex litera tex. ibi. *Ipſa poteſtas coegit communitati prædictæ ſuper proprietate, vel quaſi memorati juris in ſeculari judicio reſpondere* Abbatem, & conuentum declinaſſe juriſdictionem, opoſita exceptione dilatoria incompetentiæ, idque aperte colligitur ex eo, quod coacti ſunt reſpondere ſuper proprietate, coactio autem illa quando declinatur juriſdictio, & opponitur dilatoria, incõpetentiæ, fit non procedendo ad ulteriora quaſi deſpecta exceptione illa incompetentiæ juriſdictionis dilatoria juxta tex. quem ad hoc notavimus, ſupra *glo.* 1. *n.* 24. & 25. ubi diximus, *in c. ex parte. lo* 3. *de appel. & in clem fin. eod.* ſed expreſſè declarando ſe judicem, quod reſoluimus cum Jaſ. *in l. ex quacumq;*, *n.*45. *ff. ſi quis in jus vocat. non jerit*, contra Bart. *in l. ſin autem*, *ff. de negot. geſt.* & ibi Angel. quæ opinio veriſſima eſt, in exceptione dilatoria ob incompetentiam juriſdictionis, *fit autem quotidie*, *declarandoſe por juez en aquella cauſa, y retiniendola, y mandando que la parte que declinò juriſdiccion alegue para la primera, hæc eſt uſu forenſi recepta coactio de qua in d.cap.fin*, à quo pronuntiato licita eſt appellatio, quia à ſententia ea quaquis ſe pronunciat judicem, vel non judicem licita eſt appellatio, *glo. fin.* & ibi ſcriptores *in auth. habita*, *capit. ne filius pro parte*, nec tamen intelligas ab ea coactione, de qua in *d.c. fin.* fuiſſe appelatum ad Summum Pontificem quia ille editus eſt per viam ſimplicis querelæ propter coactionem illam arg. text. *in c.* 1. *de officio legat. facit. c. concertationi*, *de appel. libr.* 6. *tex. in. l. fin.* §. *illud. c. de temporibus appel.* ibi *Noſtrã majeſtatem adire & querelam deducere*, & utrobiq; ſcriptores, et in *c. querela*, *de jure jur.* ex quibus omnibus facta ibi eſt diviſio poſſeſſionis et proprietatis propter incompetentiam, quia judex competens in poſſeſſorio reſpectu rei conventi, non erat competens in petitorio reſpectu ejuſdem rei, quæ conveniebat, ſimile eſt in noſtro caſu, quia Auditores, alias competentes in cauſa appellationis ſunt incompetẽtes, in novo hoc judicio, ex *d.l.* 21. et *d.l.* 9. nimirum ergo ſi fiat diviſio continentiæ, egregia limitatio ad dictam, *l. nulli*, ad dictam. *l. ordinarii*, ad dictã, *l. incerti* ad textum, *in c.* 1. *& 2. de cauſa poſſeſſionis*, *& propriet.* & ad *d. l.* 1. & *l.* 2. *ff. de iudiciis*, ut ſcilicet, prorogatio ceſſet ex incompetentia, & ad *l.* 1. *tit.* 13. *libr.* 3. *Recopil.* ut in caſu d. *l.* 1. non admittatur prorogatio reſpectu Auditorum, & aliorum judicum de Regno, ex verbis in d. *l.* 1. *tit.* 13. *lib.* 3. *novi ordin.* ibi *A los quales mandamos, que conozcan*, ut ex hac incompetentia ceſſet prorogatio, & ad aliud propoſitum egimus de d. *l.* 1. contra Avendanium *ſupra gloſ.* 1. *num.* 5. *ad finem*, an ex illis verbis induceretur juriſdictio privativa, & ſemper ad illam legem vide Decii, *conſ.* 3. *p.* 1. obiter tamen adverte ex his quæ diximus in d. *cap. fin. de judiciis.* non elici, nec deduci ſecularem poteſtatem cognoſcere poſſe de poſſeſſorio eccleſiaſtico cum ibi actum fuerit de re omnino ſeculari, ut advertit dominus

Dida-

Didacus Covarruvias, *pract. quæst.* 35. *à n.* 1. & diximus supra *glos.* 1. *n.* 27. *ad fin.*

Adde, *que si se admitiesse este nuevo pedimiento ante Oydores, seguirseian tres inconvenientes gravissimos en materia de hidalguias.* primum, quod ex duplici sententia, *sin sentencia de Alcaldes de hijosdalgo, se alcançaria executoria en propriedad*, quod est aperte contra nostram legem 8. quæ requirit tres sententias, *una, y essa precisa de Alcaldes de hijosdalgo, dos de Oydores, si se apelare, ò suplicare*; secundo sequeretur, *que por esta via se quitaria una instancia al fisco*, contra hanc l. 8. & fisco non est coarctanda probatio, licet imperium vulgus, al-
18 ter sentiat. Speculator, *tit. de teste*, §. *postquam*, *num.* 7. ubi plures adducit, Joann. Andre. *in c. in nostra de testibus*, Afflict. *in Rubric. de fratribus novo benef. nu.* 71. Decius *in l. in ambiguis, de regulis juris*, Lucan. *de privileg. fisci* 82. Laudens. *de fisco*, ex quibus ad leg. non puto, *ff. de jure fisci*, patet interpretatio, scilicet, ut in ambiguis, hoc est in dubio non sint cumulanda privilegia in favorem fisci, nisi lege, & jure prodita sint, quod de dote, & funere, & aliis id genus causis, quas favorabiles putat vulgus dici quoque potest.

19 Tertium inconveniens est, *que por esta via se conseguiria lo que por esta ley octava se quiso evitar, y prevenir, que en causas de hidalguias no huviesse grado de segunda suplicacion con la pena, y fianças de las mil y quinientas doblas, y parece que por esso se ordenan tres instancias, y si ante Oydores se admitiesse este nuevo pedimiento, como no puede aver mas, que dos sentencias de vista, y revista, faltando la sentencia de Alcaldes de hijosdalgo, porque el juyzio de propriedad comiença ante Oydores, auria lugar la* ley 7. tit. 20. libr. 4. novæ Recop. *y seria henchir el Concejo de causas de hidalguias, en donde seria cosa bien nueva, conocer de causas de hidalguias; alomenos por esta via ordinaria, aunque por via de simple querella, y injusticia van algunas raras vezes*, ex dict. l. fin. §. illud. C. de temporibus appellat. & quæ diximus supra.

Præterea etiam si hæc de continentia dividenda, ex causa incompetentiæ scripta non essent, adhuc ex alio capite, non esset admittendus libellus super proprietate coram Auditoribus in secunda, aut ulteriori instantia, ex eo, quia sunt judices, appellationum, & causa fuerit inducta super possessione, Baldus in autentica, & consequenter, *C. de sent. & interloc. omnium jud.* & notat idem Bald. *in l. per hanc*, *C. de temporib. appell.* nec admittitur reconventio de proprietate in causa appellationis, *l. incerti*, ibi Bald. *c. de interdictis*, & in auth. & consequenter, *c. de sententiis*, *& int.* & ita ex multis in propriis terminis decidit Aflict. *decis.* 155. *n.* 3. & 4. ubi eleganter, & satis ad propositum.

Tum etiam ad id est elegans decisio Rotæ, sub tit. *de causa poss. & prop. in novis incipit, intentato*, & est 131. in ordine cujus verba hæc sunt (libuit enim verba, ipsa addere, quia mendose hactenus typis excusæ sunt.) *Intentato petitorio, & possessorio coram judice, si petitorium postea suspendatur, & in solo possessorio è procedatur, & pronuncietur, & appelletur, & appellationi deferatur, & causa appellationis, & negotii principalis alteri Auditori committatur, tam coram illo, quam coram alio judice, partes si velint possunt redire ad petitorium, & procedere in eodem si vero una pars, velit procedere coram primo in petitorio, & alia in possessorio coram secundo, non est audienda propter privilegium spoliationis*, cap. fin. de ordin. cognit. *& ne continentia causæ dividatur*, l. nulli, C. de judiciis, c. 1. & 2. de causa posse. & proprie. cap. 1. de sequæst. pos. & fructuum, *hæc vera si causa appellationis, & negocii principalis sit secundo judici commissa: si vero tantum causa petitorii cognoscere sine speciali commissione, nec etiam prius donec causa possessionis fuerit terminata, propter privilegium spoliationis, & ne continentia causæ dividatur.* Hactenus sunt Rotæ decisionis verba, quæ nostro casu sunt oportunissima, agitur ex ratione hujus decisionis, quæ fundatur, & jure, & ratione in nostro casu, in quo causæ appellationum Auditoribus nostris sunt concessæ tantum; *la primera instancia con caso de Corte*, sequitur, *que este nuevo pedimiento*, non potest fieri coram ipsis Auditoribus, *Ca en este caso, en el qual, como diximos falta caso de Corte*, sunt judices tantum appellationis, & cum tantum appellatum sit à judicio lato super possessione, de ea tantum cognoscendum est, quia sola ea est introducta in Curiam, quæ erat ratio Bald. *in dict. l. per hanc*, & in dict. *l. incerti*, & in hac ratione fundabat Afflict. *suam illam decisionem* 155. quæ nostrum quoque casum decidit, namque ad judicium petitorii deficit in hoc casu jurisdictio, *porque falta caso de Corte, sin el qual no ay conocimiento de causa*, & sunt pares in hoc Auditores Rotæ, & Auditores nostri, uterque est ordinarius, Cle. Auditor. *de rescriptis*, & sicut Auditor Rotæ, non potest cognoscere de petitorio, ita nec nostri Auditores, quia in utrisque est defectus jurisdictionis, quia illi non est commissum, sine commissione autem cognoscere non potest, illis non est concessum, *porque falta el caso de Corte, con el qual solamente* est concessa prima instantia, oblato novo libello, & illa decisio text. adjuvatur, ex *tex. famoso, in c. fi. de judiciis*, ut continentia causæ dividatur, ex causa incompetentiæ jurisdictionis. Secundo ex verbis dictæ decisionis item colligitur, *que aunque el que ha apelado en la causa de possession quisiesse, pendiente la causa possessoria*, coràm Auditoribus, *intentar la propiedad ante Alcaldes de hijosdalgo*, & ita coram primis judicibus, *que no podia, y que avia de aguardar que se feneciesse la causa possessoria, ò expressamente apartasse della, y consentir pechar*, ex dicta decisione, *porque primero se avia de acabar la causa possessoria*, argumento *d. c. 2. de causa pos. & d. l. fin. tit.* 10. *par.* 7.

Præterea est alia Rotæ decisio sub tit. *de caus. pos. & prop.* incipit, acto, quæ nec est in nobis, nec in aut quis, sed reperitur inter *decisiones* Bernardi de Bisgneto Rotæ Auditoris, *folio mihi* 223. verba, hæc sunt. *Acto in partibus super Ecclesia, petitorio, & possessorio, tandem in causa possessionis est lata sententia, & in solo possessorio appellatur ab ea, & defertur appellationi, & virtute appellationis causa illius committitur in Curia audienda, & partes procedunt coram eo in possessorio, & petitorio simul, & fertur sententia in utroque quæritur an valeat in petitorio? Quidam dicunt quod non, ex quo appellatio erat emissa duntaxat à diffinitiva in solo possessorio, alii contra, quia per illam appellationem totum fuit devolutum ad Curiam, & petitorium, & possessorium, & præsertim ex quo originaliter fuerat super toto processu, & ne causæ continentia dividatur, & si causa appellationis commissa totum negotium eo modo quo erat apud primum judicem in partibus commissum videtur, coram eo autem potuissent partes procedere in petitorio. ergo, & coram isto Auditore, in prima parte erant plures, quia sub possessorio non venit petitorium, argumen.* c. 1. de sequæstrat. pos. *cum ibi notatis nec possessorium trahit ad se petitorium licet secus contra, ut ibi, & argumento* l. si de proprietate, C. si à non compet. jud. facit, l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquirenda possessione. Hactenus Rotæ decisio, qua in proposito nihil potest esse elegantius cum

cauſa appellationis fuerit commiſſa ſimpliciter, & ſimpliciter introducta à ſententia lata, nihilque additum eſt de ipſa proprietate, vel de poſſeſſione, ob idque ita commiſſio interpretata fuit, ac ſi ſola poſſeſſionis cauſa fuiſſet commiſſa, quia de ea ſola appellatum, ac tunc quidem incompetentia diviſit continentia, quod eſt advertendum ad gloſ. in *c.* 1. *de ſequeſtrat. poſ. & fruct.* & hæc commiſſio diſtinguitur à commiſſione cauſæ facta ſimpliciter, de qua ibi, quia licet apud priorem judicem de utroque fuerit actum, quia tamen de ſola poſſeſſione fuit appellatum, facta eſt diviſio continentiæ, & quia judex appellationis, de qua re appellatum eſt, de ea ſolum cognoſcit, & non de nova, *l. eos, C. de appel-*
20 *lat.* Cle. appellanti eod. unde ſi judex inferior, nihil egit de poſſeſſione, nec aget judex appellationis.

21 Nihil vero obſtat tex. in Clem. una, *de cauſa poſ. & prop.* in qua conſidero duas partes, poſterior pertinet ad ſuſpenſionem petitorii; ibi: *Et in ſpoliantis odium*, prior pertinet ad cumulationem petitorii, & poſſeſſorii, ibi. *Nedum petitorium, ſed & poſſeſſorium intentare*, utraque autem pars continet duo, ſcilicet, cumulationem, aut ſuſpenſionem petitorii, aut poſſeſſorii, non ſolum à ſe, verum ab adverſario intentati, non enim utrumque deciſum erat in *c. Paſtoralis, de cauſ. poſ. & prop.* nec in *l. cum fundum*, §. *fin. ff. de vi, & vi armat.* ubi cumulatio admittitur poſſeſſorii, cum petitorio à te intentato, nihil vero ibi, de petitorio ab alio intentato, itaque in poſteriori cauſa ſuſpenſionis, & in priori reſpectu cumulationis, difficultas erat maxima, quomodo aut ſuſpenſio illa admitebatur indiſtincte, ſive contigiſſet in prima inſtantia ante litem conteſtatam vel poſt, cum exceptio ſpolii ſit dilatoria, & debeat opponi ante litem conteſtatam, *l. ſi quis ad ſe fundum, C. ad leg. Juliam de vi. l.* 1. *C. ſi per vim*, Bar. & communis cum eo in *d.* §. *nihil commune*, 4. *combinatione*, & ſi poſt litem conteſtatam in priori inſtantia contigiſſet, debuiſſet opponi ante quam eſſet concluſum in cauſa in priori inſtantia, *d.c. Paſtoralis*. Item quod pertinebat ad cumulationem petitorii, & poſſeſſorii ea facienda erat in priori inſtantia ante concluſionem in cauſa, *d.c. Paſtoralis*, & Bar. *ubi ſup.* itaque in utraque parte, videtur Summus Pontifex rejeciſſe omnes juris regulas, & deſtruxiſſe omnia quæ diximus ita ut judex appellationis cognoſcat de petitorio: etiamſi de illo non ſit actum in priori inſtantia, qui ſi ſpolium contigerat poſtquam cauſa erat per appellationem devoluta non dubium erat quin de cumulatione, aut ſuſpenſione agi poterat, utpote, quæ de novo ſubcreſcebat, juxta text. *in c. Paſtoralis, de except.* ubi dilatoria quæ naſcitur lite jam conteſtata poteſt opponi in medio litis, & in hoc caſu nihil magnum ſtatuebat Clem. deciſio, & adnotavit ibi Abbas, ideo plures animadvertentes difficultatem dict. *Clem.* 1. in utraque parte: dicunt eſſe ſpecialem diſpoſitionem in cauſa beneficiali devoluta ad Summum Pontificem, tum ne detur vitioſus ingreſſus, Jaſon *in d.* §. *nihil commune, nu.* 137. tenet *glo.* 1. *in d. clem.* 1. & Joan. Andr. Petrus de Anchar. Cardin. & Imol. tenet dominus Didacus Covar. *variar. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 13. & reſidet ibi hoc ſenſu, &
22 Anto. Capitius *deciſ.* 28. *n.* 2. & facit quia ſedes Apoſtolica eſt competens, & ordinaria, *c. cuncta per mundum*, 9. *q.* 3. *l. Roma, ff. ad municipales, c. fin. de foro compet.* unde nihil mirum, quod omnia exerceri poſſint apud ſedem Apoſtolicam, quæ poſſunt geri apud ordinarium in priori inſtantia, ſed adhuc eſt ſpecialis, illa *Clem.* 1. tum in eo, quod indiſtincte admittit ſuſpenſionem petitorii in ſecunda inſtantia, ſive contigerit lite conteſtata, ſive ante litem conteſtatam, & licet minus difficultatis eſſet reſpectu ſpolii commiſſi poſt litem conteſtatam, ex dict. *cap. Paſtoralis, de exceptionibus*, quia denuo contingebat junctis his, quæ adducit D. Didacus Covarruv. *d. c.* 16. *num.* 13. *verſic.* Sed contrariam ſententiam adverſus Bartol. & juncta doctrina Anton. de Butr. in dict. *cap. Paſtoralis*, quam refert Capitius, dict. *deciſ.* 28. *num.* 3. quod concluſio in cauſa in priori inſtantia, eſt ſuſpenſa in cauſa appellationis, cum appellatio reſcindat omnia uſque ad publicationem teſtium dumtaxat, *cap. fraternitatis, de teſtibus, c. veniens de jure jur. c. cum Joan. de fide inſtrum. l. per hanc, C. temp. appel.* Abb. & Cardin. in d. *c. Paſtoralis*, & plura adducit Capitius *ubi ſupra*, qua ratione, d. *Clem.* 1. reſpectu ſpolii commiſſi poſt litem conteſtatam, videbatur nihil ſpeciale adduxiſſe, quia etiam ſi ante concluſum in cauſa eſſet agendum de ſpolio, nulla eſſet concluſio, quia quæ facta erat in priori inſtantia ſuſpenſa erat per appellationem tamen in ſpolio commiſſo ante litem conteſtatam, quod poſſit opponi in ſecunda inſtantia, in eod. d. *Clem.* 1. continet ſpecialem deciſionem reſpectu cauſæ beneficialis, ne detur vicioſus ingreſſus contra regulam tex. in *c. ex conquæſtione*, & *c. ex parte, de reſtit. ſpolia.* ubi ad reſtitutionem probatur titulus, quia vertitur ibi peccatum, & ita tenendum eſt, etiam in hac ſecunda parte reſpectu ſuſpenſionis eſſe ſpecialem deciſionem, contra Paul. de Caſtr. *conſil.* 277. *lib.* 1. & Didac. Covarru. qui eum ſequitur, *ubi ſupr. d. cap.* 16. *num.* 13.

Tum etiam in eod. d. *Clem.* 1. continet ſpecialem deciſionem reſpectu prioris partis, quia in cauſa appellationis admittit poſſeſſorium, aut petitorium cum de eo non fuerit actum coram priori judice, nec appellatum contra, *d. l. eos*, & dict. *Clem.* appellanti, & quamvis id ſuſtineri poſſet, appellatione interpoſita ante litem conteſtatam, quia tunc de utroque poteſt agi apud ſuperiorem, quod probant, Stepha. Pau. Imol. Bonifaci. & Paul. de Caſtr. & alii, quos refert D. Didacus Covarruv. *ubi ſupra*, *d. num.* 13. *verſic.* Sed ad hoc ita reſpondetur, tamen reſpectu appellationis interpoſitæ lite jam conteſtataque devoluta ſit ad ſuperiorem, nequit non videri ſpecialis, in cauſa beneficiali, niſi dicas, ut hoc effugias, quod ſuſpenſa eſt concluſio per appellationem, ex deciſione Capitii, *ubi ſupra*, *nu.* 3. & ita quod adhuc habet locum, d. c. *Paſtoralis, de cauſa poſſeſ. & prop.* quod eſt elegantiſſimum, ut d. *Clem.* 1. non videatur aliquid decidere particulare, & eſt ratio fortiſſima contra ſuperius adducta, ſed tamen communis opinio eſt, quod ſit ſpecialis deciſio, & tenet Covarr. & Paul. de Caſtr. & Capitius, *ubi ſupra*, & non invenies alibi, ita declaratam, d. *clem.* 1. & licet in *c.* 1. *de ſequæſtrat. poſ. & fruct.* & in aliis pluribus juribus actum ſit de poſſeſſione, & proprietate in cauſa appellationis, illud contigit ex litera tex. quia de utroque expreſsè eſt actum, & appellatum, & commiſſio facta eſt de utroque, ideoque aderat competentia judicis, quam in noſtro caſu deſideramus.

Præterea tex. in *c. cum Eccleſia Sutrina, de cauſ. poſ. & prop.* maximè convenit his quæ diximus, expendendo cum judicio literam illius tex. ibi enim apud ſedem Apoſtolicam cauſa eſt agitata, patet, ibi. *Apud ſedem Apoſtolicam conſtitis* idque in prima inſtantia, quod patet, ibi: *Suam depoſuerunt querelam*, & fuit cauſa deducta, quo ad poſſeſſionem, & proprietatem, patet, ibi: *Quidquid juris utraque pars in electione habebat deductum*, ideo lata eſt ſententia in proprietate in favorem canonicorum, omiſſa cauſa poſſeſſionis, & factus eſt tranſitus de poſſeſſione ad proprietatem, quia nulla ſuberat incompetentia.

Idem

Idem animadvertimus in *c. significaverunt, de testibus*, idem in *c. suborta, de re judicat.* quod sentit glos. utrobique & est receptissimum, ut licubi incompetentia, non obstet, omnino observanda sit decisio, *c. 1. & 2. & c. cum dilectus, de caus. poss. & prop. & l. ordinarii*, & *l. incerti*, & *l. exitus*, & *l. nulli*, de quibus supra, ubi vero incompetentia subsit omnino nihil est curandum de continentia, ex *d. l. si proprietate*, & ex *d. l. permisceri*, & ex *d. §. nihil commune*, itaque in nostro casu, quia adest in-
23competentia, merito asserimus, non esse admittendum apud Auditores, *este nuevo pedimiento por falta de jurisdicion* contra Otaloram, qui ad hæc omnia nihil advertit, contentus generali quadam, & verè confusa, & indigesta allegatione.

Unde in hoc casu, *si se hiziere este nuevo pedimiento ante los Oydores, y se sentenciare sobre el dicho nuevo pedimiento*, non obstante; *l. 3. tit. 17. lib. 4.*
24. *recop.* potest agi de nullitate, ex defectu jurisdictionis, quia prohibita nullitas, non excludet nullitatem ex defectu jurisdictionis, *glos. famosa, verbo, Non obstante, in cle. una, de sequestr. poss. & fructuum*, quam sequitur, ibi Cardin. & Imol. Anchar. *in cle. 1. de re judicata*, Felin. Domini. Alex. Bal. & post eos Hypol. quos allegat D. Covar. *pract. quæst. c. 25. num. 4.* & ultra eum tenet Bald. *in l. fin. C. de exceptionib. & in l. generaliter, C. de Episcop. & clericis*, ubi dicit, quod est ipsa veritas, idem tenet Speculator. *in ti. de exceptionib. §. dilato, num. 14. vers. Nono ubicumque* dicit judicium fuisse nullum, quia judex erat incompetens, idem tenet Paul. de Castr. *in l. 4. §. condemnatum, ff. de re judic.* & ibi Jas. *n. 20.* Abb. *in c. Pastoralis, de exception. n. 16.* Anchar. *in d. clem. una, de sequestra. pos. & fruct.* ait audivisse se Bald. dicentem, glos. illam esse scribendam literis aureis, idem tenet Felin. *in rub. de foro comp. n. 2.* Angel. *in l. fin. C. si ex falsis instrumen. post.* Raphaelem Cuman. ibi Bald. iterum, & tertio, *in l. 1. C.* si à non *competenti judice*, & quamvis Alex. & Imol. allegent in contrarium, *glos. in clem. 1. de re judic. verb. Pendere* idque aiunt ipsi in *l. de pupillo, §. qui opus, ff. de novi operis nunt.* certè glos. illa nihil dicit imò Abbas, *in cap. Pastoralis, de exceptionibus*, ipsam allegat quasi concordet cum glo. *in d. clem. una de sequæstrat. pos. & fructuum*, hæc tamen omnia correcta sunt per *l. 4. tit. 17. lib. 4. recop. si la tal sentencia fuere de revista, y dada por los señores del Concejo, y Oydores de las Audiencias*, quibus verbis, an contineantur Senatores, qui sunt Hispali, & in Gallecia, ipsi viderint, aliena quæstio est à nostra disputatione. Sed & illud incidit in hanc disputationem, de quo dubitavit idem Otalora, *d. 3. p. c. 5. num. 6. vers.* Dubium tamen est pulchrum, an nobilis, pronunciatus plebeius in possessorio agitato coram primis judicibus, vulgo, *Los Alcaldes de hijosdalgo*, videns se omnino deficere in probatione possessionis, possit coram
25 Auditoribus Regiis tam in primo quam in secundo gradu transitum facere ad judicium proprietatis deducendo petitorium primitus intentatum coram dictis judicibus, & ibi per eum suspensum conditionaliter, petendo se pronuntiari nobilem in proprietate, ex antiquo libello, quo, & petitorium, & possessorium cumulavit, *y no por nuevo pedimiento con renunciacion expressa de possessorio; antes en virtud del primero hecho ante Alcaldes, y suspendido condicionalmente, quanto en su favor haga, y no mas, ni alliende.*

Hanc quæstionem movet ipse, nec satis firma ratione propositam, nec decisam, quæ indiget nova luce, eam igitur, ut decidas, illud animadvertere oportet, quod in his nobilitatis causis, quando is, qui se nobilem asserit prior ad judicium provocat, dupliciter possessorium suspendit, primo, & hoc usitatissimum, & frequentissimum, proposito libello super proprietate, & possessione simul post libelli conclusionem, seorsum ita dicere solent. *Otrosi suspendo el petitorio, quanto sea en mi favor, y no mas, ni alliende*, suspenditur ergo petitorium conditionaliter, *otras vezes, y estas son rarissimas, y quasi nunca, aunque alguna vez lo he visto, se suspende simplemente*, de quo nulla forsam dubitatio esse potest, in casu & quæstione proposita, sed esset incidere in priorem de qua latè diximus, quando ergo fit suspensio conditionalis procaldubio non fit suspensio, sed cumulatio, & coacerbatio petitorii, & possessorii simul, ut si minus proprietatem probaverit, saltem obtineat in possessione, & contra, potest enim non obtinere in possessione, *porque su padre aya pechado, y no puede satisfazer a nuestra pragmatica de Cordova, y entonces acude a la propriedad de solar*, quæ est sacra anchora, ad quam quotidie confugitur, ex consilio advocatorum, nescio an tam animæ, & saluti æternæ saltuari, quam honori litigatoris, & crumenæ advocati utili, est enim, *la propriedad de solar*, omnino separata à possessione, ut dicemus suo loco, *glossa 18. per totum*, ex *l. 3. ff. de interdict. & releg.* ideo ista conditionalis suspensio est coacerbatio, & cumulatio petitorii, & possessorii, quæ licita est maximè in juribus incorporeis, quod inferius latè probavimus, *glos. 11. num. 29. & 30.* & valet libellus alternativus, & certificatur ex probationibus, *capit. cum causam, de empt. & vendit. glos. in l. 1. ff. de actioni, empt.* sequuntur Baldus Angel. Paul. *in l. non quemadmodum, de judiciis*, Bartol. *in l. si expressim, ff. de appellat.* & quæ adducimus infra, dict. *glos. 11. nu. 29. & 30.* ubi alia adnotamus contra Menochium, vide ibi, & ex *cap. 1. & 2. & cap. cum dilectus, de caus. possess. & proprietat.* & ex *cap. 1. de restit. spoliat.* ita ut ex defectu unius obineat alterum, ad quod relictis ambagibus est mihi, text. expressus, in *l. 1. §. 1. ff. quorum legatorum*, ibi: *Et sæpè plures actiones dictamus, protestati ex altera velle nos consequi, quod nos contingat*, & loquitur text. ut latiùs explicabimus, in petitorio, & possessorio, *glos. 11. num. 29.* facit dict. *cap. cum Ecclesia Sutrina, & dicta decisio Rotæ.*

Unde quia hæc coacerbatio possessorii, & petitorii, quæ licita est omni jure potest concipi, & re vera concipitur per illa verba, Conditionalia, ex dict. *l. 1. §. 1.* insurgit, ut non sit admittendum, quod alias tenet Otalora, *par. 3. cap. 5. num. 2.* scilicet, posse cogi particularem, qui suspendit conditionaliter, idque ad petitionem advocati fisci, ut declaret expressè velit ne consequi, aut prosequi petitorium, an vero possessorium, ego enim si suspensio fiat conditionaliter, non puto cogi posse, ut expressè, & simpliciter declaret utrum prosequi velit, & ita observatur in hoc Senatu, ratio est, quia cum possit dictare possessorium, & petitorium conditionaliter, ex dict. §. 1. & quæ diximus *hoc numero*, non poterit privari eo juris beneficio, nec à me unquam id petitum est, nec Otalora meminit, dict. §. 1. quem si vidisset, aliud sensisset, neque obstat, *cap. Pastoralis, de caus. pos. & propr.* ibi. *Requisitus*, & decisio Rotæ 437. *in novis*, nam illa requisitio fit à judice, ut sciat, an sit competens, ex forma suæ commissionis, & notat ibi glos.

Modo quando suspensio facta est conditionaliter, quia re vera proposita est suspensio sub possessione, & proprietate, & de utroque est actum, & probatum, & tamen is, qui se nobilem ait; pronuntiatus est plebeius, & appellavit ad Auditores à primis judicibus. Ego certè non video bonam rationem dubitandi, quare non possit pronuntiari nobilis in proprietate, & in possessione, quia hoc casu totum negotium

gotium introductum eſt, & univerſa cauſa poſſeſſionis, & proprietatis ad judices ſuperiores pertinuit, unde ex dict. *l. eos*, & dict. *Clemen.* 1. de qua re appellatum eſt de ea judicium ſit, & facit plurimum deciſio Rotæ, & conveniunt omnia jura ſuperius adducta, ita ut de hac re debuerit in nihilo dubitare Otalora, cujus deciſio in hoc eſt fugienda, quod intelligo, dum tamen prior libellus in concluſione, utrumque petat, alias ſi non petat, proprietatem alia ratio juris eſt, etiamſi in priori parte libelli de proprietate fecerit mentionem, quia id non ſufficit, tex. *in c. ex parte, de foro comp. l. non debet, in fine, ff. de dolo*, quam allegat Bar. *in l. certi conditio. ff. ſi cert. pet.* Deci. *conſ.* 136. *n.* 1. & *conſ.* 252. *n.* 1. non enim narratio libelli, ſed concluſio attendenda eſt, & concludit Roland. à Valle, *conſil.* 90. *vol.* 2. *in principio.*

Rurſum, ſi retenta ſuperiori ſpecie pronunciatus fuerit nobilis in poſſeſſione, & ipſe appellaverit ad ſuperiores judices, quod non fuerit pronuntiatus nobilis in proprietate, tunc quidem, nec eſt ratio ulla dubitandi, quin apud Auditores poſſit pronuntiari nobilis in proprietate, quia continentia cauſæ non dividitur ex incompetentia, cum ſint competentes judices in cauſis appellationum, & introducatur cauſa diſcutienda ſuper utrumque, idque etiam ſi in ſola narratione libelli fecerit mentionem de proprietate, quod ſi non explicavit, modo explicat. *l. per hanc, C. de appellatio.*

Rurſum, retenta eadem ſpecie ſi pronuntiatus eſt nobilis in poſſeſſione, ipſeque non appellaverit, appellante fiſci advocato ſi nec coram Auditoribus petierit ipſe nobilis ſupplementum in proprietate, tunc quidem, vel confirmari ſententia, vel revocata pronuntiari plebeius poterit, at vero pronuntiari nobilis in proprietate non poterit, etiamſi ex actis conſtet proprietas nobilitatis, quia non eſt actum de ea à parte, vide Bartholomæi Brixienſis, *quæſt. Domini* 68. *ubi optimè.*

Rurſum, retenta eadem ſpecie ſi pronuntiatus fuerit nobilis in poſſeſſione, & fiſcalis ſolum appellaverit, ipſe tamen nobilis coram auditoribus petat ſe declarari nobilem in proprietate, & ſuppleri ſententiam exiſtimo obtinere poſſe ex ratione, *l. ampliorem, C. de appel.* & quæ ibi Bald. & quæ tradit Bartholomæus Brixienſis, *d. quæſt. Dominicali* 68. ubi vide & propter continentiam cauſæ, argumento *l. nulli*, quæ continentia facit totam cauſam unam, cum enim petierit ſupplementum ſententiæ, facit appellationem communem, ut tam proſit appellanti, quam appellato, & hoc obſervatur tota die, & habet in cauſis æquitatem, ſcilicet, ut res ſua cuique tribuatur, obſervata juris ratione, ex *d. l. ampliorem*, & quæ reſolvit Boerius, *deciſ.* 73. *n.* 6. & 7. *Pero hazer nuevo pedimiento no puede.*

GLOSSA II.

Eſpecialmente deſde mediado el mes de Setiembre, del año que paſsò de mil y quatrocientos y ſeſenta y quatro años, haſta aora.

Notabilia ex gloſ. 2.

1 *Regis Enrici Quarti Regnum breviter deſcribitur.*

2 *Anni milleſimi quadringenteſimi ſexageſimi quarti poſt decimum quintum Septembris fit frequens mentio in legibus noſtris.*

3 *Adducuntur leges noſtræ in quibus fit mentio hujus anni.*

4 *Ceſſante bello, ceſſant quæ ex bello ſecuta ſunt.*

5 *Ceſſante pace, ceſſant quæ propter pacem ſunt inſtituta.*

6 *Bellum inteſtinum quid ſit ex Baldo.*

7 *Bellum nullum relinquit locum legibus.*

8 *Explicatur noſtra lex, quatenus pertinet ad hanc ætatem.*

9 *Conciliatur noſtra lex ad ſe ipſam circa hoc tempus.*

10 Antes de nueſtra ley, no avia poſſeſſion local, y ſe requieren tres poſſeſſiones.

11 *Clauſula poſita in medio refertur ad utrumque.*

12 *Una determinatio reſpiciens plura determinabilia pariformiter determinat illa.*

13 *Explicantur* l. 10. hoc tit. & lib. l. 25. tit. 14. lib. 6. recop. l. 7. tit. 2. eod. l. 37. titul. 13. lib. 8. eod.

14 La ley de Salamanca, *quæ eſt* l. 10. hoc tit. & lib. *eſt poſterior, & difficilis, late explicatur, referuntur tempora, proponuntur dubia.*

15 *Adducitur ſententia noſtri Senatus circa intellectum* deſta ley de Salamanca.

16 *Adnotantur aliqua circa ſententiam Senatus noſtri.*

17 *Si donatio fiat propter merita, & referuntur merita in donatione, an nihilominus ſint probanda à donatario.*

18 *Agitur de* l. qui teſtamentum ff. de probat. *& de* l. cum quis, §. Titia, de legat. 3. *& de* l. fin. ff. de exercitor.

19 *Merita quando omnino ſint probanda à donatario.*

20 *Principi aſſerenti benemerita eſt omnino credendum.*

21 *Agitur de* clem. 1. de probationibus.

22 *Contra id, quod Princeps declarat non debet admitti probatio.*

23 *Aſſertioni decurionum donantium ob benemerita eſt credendum.*

24 *Agitur de* l. 4. *&* l. 7. tit. 10. lib. 5. recop. *circa hæc tempora.*

25 *Donationes factæ à Rege oppreſſo, non valent ex defectu voluntatis.*

26 *Res ſemel affecta metu, tranſit eo vitio affecta ad quoſcumque poſſeſſores.*

27 *Non ſolum rebelles, verum ipſis aſſiſtentes privantur beneficiis, & eſt generale in quocumque vaſſallo.*

28 *Sicut decet regem punire ingratum, ita, & donare benemerito, & tyranus, & rebellis poteſt impune à quolibet occidi.*

29 *Donationes factæ à Rege* ſi eſta en cuyta no valen.

30 *Id dicitur factum tempore Belli, quod fit ante, vel poſt bellum.*

31 *Omne neceſſarium eſt triſte, quia fit cum anguſtia animi.*

32 *Factum, vel conceſſum propter neceſſitatem tantum durat quantum neceſſitas.*

33 *Dignitas Regia debet eſſe ab omnibus obſervata, amata, & cuſtodita.*

34 *Miles jurat ſex, quorum præcipuum eſt conſervatio Reipublicæ.*

35 *Miles unde dicatur.*

36 *Pro ſalute Principis mors eſt obeunda.*

37 *Princeps debet adjuvari contra proprium filium.*

38 *Vaſſallus tenetur liberare dominum etiam ab incarceratione judicis.*

39 *Quando Rex eſt oppreſſus à ſuis, Regnum eſt in majori*

majori periculo, quam ſi opprimatur ab exteris.

40 *Quando Rex eſt oppreſſus à ſuis, debent omnes ſubditi etiam non vocati occurrere ad Regem, nec quiſquam excuſatur.*

41 *Durante cauſa metui, & tyrannide, actus alias ſpontaneus præſumitur meticuloſus.*

42 *Donatio reſpectu opprimentis nullius momenti eſt.*

43 *Tyrannus eſt ille, qui occupat Regalia.*

44 *Donatio reſpectu faventis tyranno eſt nulla.*

45 *Qui tenetur aliquem liberare ſi non liberat, opprimit.*

46 *Qui tenetur aliquem de vinculis liberare, ſi non liberet, videtur ipſum opprimere in vinculis.*

47 *Vaſſallus, qui non defendit dominum punitur, nec caret ſcrupulo oculiæ approbationis.*

48 Quales ſean los privilegios de mala data del tiempo del ſeñor Rey D. Juan el Segundo.

DE hoc anno, & menſe, frequens eſt recordatio in legibus noſtris, regnabat eo tempore apud nos Enricus cognomento Quartus, cui præter nomen Regium, ob paucorum perfidia nihil ferè in Regno erat relictum, ipſe vero Rex facilior multo ad veniam, quam ſeverior ad ſupplicium, ſuopte ingenio mitis, & clemens, ea una facilitate veniæ, & indulgentiæ, quæ ſola ſibi conciliare poſſet optimorum animos, amicorum ingenia prædæ avidiſſima, prava cupidine, & rerum novarum ſtudioſa excogitatione ſollicita, à ſe adeo ablegavit, ut Regem optimum de ſe ipſis, optime meritum non deſpicerent ſolum verum in media acie enecandum fere, turpiſſime inquirent non inventum vero publice ex authoratum abnegarent: acclamato novo Rege Alfonſo Enrici fratre juniore, cui nec Regnum gratum, nec perfidorum hominum ſcelerata conſilia jucunda: Imperium renuenti ſimili, apud nequiſſimos cives, adoleſcentis, non obſcuram iracundiam, & indignationem veritos, non aliud pro ſingulari virtute, & miro in fratrem amore præmium fuit, quam excidium, forte enim eos, qui ſibi adſtabant à cœna colloquendo rogarat, quot ex Hiſpanis Regibus ante fratrem Enricum agnoviſſent illi, aliis parentem, aliis item, & avum ſe cognoviſſe, reſpondentibus, at ego, (inquit ille) adoleſcens, & juvenis, qui patrem meum, & fratrem dumtaxat vidi, plures Reges in Hiſpania recordor, nec plura addidit, agnoſcunt illi ex verbis, ex vultu haud dubie exprobratam tyrannidem, nec defuit ex his, qui reliquos admoneret, cavendum eſſe à paſerculo illo implumi, ſi volare didiciſſet, dum autem ſibi quiſque timet, & irati adoleſcentis diſſimulationem veretur, obiit adoleſcens ſanctiſſimus, veneno, ut fama eſt propere ſubreptus Cardenoſæ apud Abilam urbem, interea dum hæc impudenter geruntur, non ſemel, ad Simancas primum leviter, deinde juſſo prælio ad Olmedum pugnatum eſt ipſi victi, & diſſipati ab incepto minime deſiſtentes, cum armis non poſſent, ſingulari audacia, impudenti aſtu, quæque his facinoribus ubique præſto erat Regia benignitate confiſci, ad Regem impudentiſſimi accedunt, Segoviæ clementer admiſſi, tanquam ſi pro Regno, & Rege dimicaſſent, cumulatis beneficiis ad antiqua munera, & amicitiam recipiuntur. Sed ut ingenium erat ſub dolum, & fallax, novis conſilhis, nova arte, & ingenio planè inimico, Regem optimum, non obſcure criminari non deſinunt, temporum, & bellorum injurias à ſe excitatas, Regi turpiſſimè apud ſuos, & exteros miſſis literis referentes, interea oppida, rura, urbes, caſtra, prout cujuſque utilitas, & commoditas erat occupantes: importuna, & ferè minaci prece, & eflagitatione, ab ipſo Rege his moribus, & dolis expoſito, & oppreſſo, per vim, & metum extorquent: non deerant, qui perfidiſſimorum hominum conſilia ferro extinguenda, & Regiam dignitatem tuendam eſſe, apertè clamarent. Sed Regius animus tanquam diris incantaminibus irretitus his ſolis confiſus, quos ſibi ſæpius perfidos, & acerrimos hoſtes expertus erat, optimorum civium, & potentium animos de vitâ, & dignitate Regia ſollicitos detinuit: deſiſtunt illi non hercle libenter, veriti tamen, ne cum tyrannos aggrederentur, ipſum Regem adoriri viderentur, hæc fere geſta ſunt à decimo quinto die menſis Septembris, ejus anni, ad quintum diem menſis Junii anni in ſequentis, qui fuit à partu virgineo milleſimus quadringenteſimus ſexageſimus quintus, vixit vero Rex ipſe Enricus, non hercle in ocio, nec in dignitate Regibus Hiſpaniæ planè diſſimilis, diro hominum perditiſſimorum imperio ſubjectus ipſis vero morte ſubreptis, dum vivendi liberius poteſtas offertur, ipſe quoque moritur anno milleſimo quadrageteſimo ſeptuageſimo quarto, menſe Decembri Madriti; quæ Mantua fuit Carpentanorum, hæc rerum ſeries eſt, hæc ratio ejus temporis, hi mores, hæc conſilia, hic ſtatus Reipublicæ, hoc illud tempus eſt in quo maximæ, & turbulentiſſimæ tempeſtates extiterunt, cum initio Imperii Regis Henrici omnia quietis, & tranquillitatis pleniſſima fore viderentur; frequens deinde mentio hujus temporis, aſſidua recordatio hujus ætatis, dum leges, & jura condantur, ut quod damnum acceptum ſit ingruente inteſtino bello, id pacatis rebus jureque reſtituto reſarciretur, fit igitur mentio hujus anni in hac noſtra lege, primum in hoc principio legis, & iterum in ſecunda parte, ibi: *Y en quanto a las ſentencias, y cartas executorias, que ſon dadas deſde quinze dias de Setiembre del dicho año, de ſeſenta y quatro a eſta parte, en favor de qualeſquiera perſonas, diziendo que eſtavan, &c.* Et rurſum ibi: *Y otro ſi en quanto a las que fueron dadas del dicho tiempo aca, por los dichos Alcaldes, &c.* quæ ſunt nobis explicanda.

Rurſum fit mentio hujus anni, & ſequentis in *l.* 10. *hoc tit. & libr. que es la ley de Salamanca*, de qua latiſſimè agemus, *hecha año* 1487. & in *l.25.titul.* 14.*lib.6.recopi.* quæ eſt lex de Ocaña y Nieva, & in *l.7. titul.* 2. *libr.* 6. *eod. que es la ley que dezimos de Madrigal*, & in *l.37. tit.*13. *lib.*8. *recop. que es la ley de la Hermandad, eſtas leyes de Salamanca, Ocaña, Nieva, Madrigal, junta la ley de la Hermandad, diſponen en lo de los privilegios, y obſervacion dellos de los dados en tiempo deſte ſeñor Rey D. Enrique.*

Fit mentio hujus anni in *l.* 4. *tit.*10. *lib.*5. *recopil. que es en Nieva*, & in *l.*17. *eod. tit.* & *l.* 15. *titul.*27. *lib.*9. *recopil. que es la ley de Toledo*, & pertinent ad revocationem donationum, quæ factæ fuerunt à Rege Henrico de his eſt nobis ſigillatim agendum, & pertinent ad noſtrum inſtitutum, & id gloſſam hanc noſtram.

Et primum; ut comprobemus ejus temporis calamitatem, & Regis clementiſſimi facilem in donando animum, ſubditorum audaciam, communis ſtatus Reipublicæ miſeriam conditionem, juris, legum, æqui, & juſti, contemptum, expendenda ſunt verba earundem legum, ut conſtituto Reipublicæ noſtræ ſtatu, qui fuit ea ætate, decidendi ratio ad eaſdem leges demonſtretur, fuerunt ergo ab anno ſexageſimo illo quarto, præcipue à die decimoquinto Septembris in Hiſpania conculcata jura, oppreſſa dignitas Regia, fuerunt occupata, quo jure, quaque injuria loca, & oppida, fuerunt multa à Rege prætextu donationi extorta, judicia polluta, forum contaminatum, poſſunt datæ leges, expiſatum Regium patrimonium,

monium, excitata bella, prælia inita, denique confuſa omnia paucorum dolo, & injuria, idque patet ex d. *l.* 17. *tit. lib.* 5. ibi: *Porque ſi nos mandaſſemos hazer verdadera informacion, de las mercedes que el dicho ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano fizo, dende mediado el mes de Setiembre del dicho año de ſeſenta y quatro, en el qual començaron turbaciones y eſcandalos en los dichos nueſtros Reynos, faſta que fallecio, fallariamos las mas de aquellas averſe hecho por exquiſitas, y engañoſas, y no devidas maneras, ca a unos las fizo ſin ſu voluntad y grado, ſaluo por ſalir de las neceſſidades, procuradas por los que las tales mercedes recibieron, y a otros las hizo por pequeños ſervicios*, & ibi: *Y a otros dio las tales mercedes por interceſſion, y importunacion de algunas perſonas aceptas, queriendo pagar con las rentas reales los ſervicios que algunos dellos avian recebido*, & ibi: *Y otros compraron las tales mercedes por muy pequeños precios*, & ibi: *Y otro ſi las huvieron por albalaes falſos, o por otros trafagos ymudanças de verdad*, & ibi: *No ſeyendo las tales cauſas verdaderas*, & ibi: *Otras muchas mercedes fizo ſin intervenir meritos, ni ſervicios*, & ſubdit lex, *que todo eſto era y es verdad*, ibi: *Y como quiera que nos conocemos que las peticiones de los unos y de los otros ſerā muy verdaderas*, rurſum in d. l. 25. ibi: *Por ſe aver hecho como no devian, y por cauſas injuſtas, y noverdaderas, y en tiempo de alteraciones*, rurſum in d. l. 10. ibi: *En el tiempo de los movimientos de eſtos nueſtros Reynos*, & ibi: *No aviendo los tales pecheros, que ſe dezian hijoſdalgo ſervido al dicho ſeñor Rey D. Enrique en ſus neceſſidades, y en aquellas coſas porque ſe devan los dichos privilegios*. & ibi: *Y aviendo los ganado con otros colores, y maneras exquiſitas*. & ibi: *A quien el dicho ſeñor Rey D. Enrique avia dado los dichos privilegios en el Real de Simancas, y en otras partes el dicho año de ſeſenta y cinco*, & rurſum in noſtra hac lege 8. ibi: *No mirando que del dicho tiempo del año de ſeſenta y quatro aca, aya avido en eſtos nueſtros Reynos grandes eſcandalos, y turbaciones, y menguamiento de juſticia, y que qualquiera que tenia en el lugar do vivia, o en ſu comarca algun cavallero, Alcalde, o perſona poderoſa, a quien ſe alegava, y tenia caudal, &c.* et ibi: *Luego eran amenazados: y amedrentados, y aun heridos dellos, y deſhonrados*. Vides ergo ejus temporis perverſos mores, impuriſſimam vivendi rationem, juris, et juſti, legumque deſpectam majeſtatem, vides expoſita omnia tyrannorum arbitrio, vides oppreſſum Regem, & neceſſitate coactum, toto vitæ tempore, quæ ſunt neceſſaria ad ea, quæ dicemus inferius à *n.* 50. igitur nihil mirum videri debet, ſi ſalutaribus poſtea legibus, et jure pacifico, æquius compoſita Republica audaciſſimorum frænata libidine, quodam veluti poſt liminii jure, omnia reſtituta ſint antiquo ordini, quæ fue-
4 rant nequiſſimi belli occaſione ſubrepta, ceſſante enim bello, et metu, debent ceſſare, quæ ex ipſo bello ſecuta ſunt: et debent reformari in pace, quæ per bellum, inique ſunt introducta, text. expreſſus *in l. una, in principio, C. de caducis tollend.* ibi: *Ex bellis ortam & auctam civilibus*, & ibi *Neceſſarium duximus in pacificis noſtri Imperii temporibus ab orbe Romano recludere*, & ibi: *Vt quod belli calamitas introduxit, hoc pacis lenitas ſopiret*, ex quo tex. dicebat ibi Bald. *nu.* 2. quod ſtatuta facta tempore belli, debent tolli tempore pacis, quia ceſſat ratio, propter quam ſtatuta ſunt, tex. expreſſus *in c.* 1. *tit. de pace conſtantiæ*, ibi: *Magis tamen ſtudent propriæ tranquilitate pacis & piis affectibus miſericordiæ Romanum Imperium regere, & rebellium inſolentiam ad debitam fidem, & debitæ devotionis obſequium revocare*, & ibi Baldus, poſt
5 Odofredum *in* §. *privilegia omnia* id tenent, idem tradit Tiraq. *in tractatu ceſſante cauſa, verbo, Bello ceſſante*, ubi plura allegat, ſicuti è contrario pace ceſſante, ceſſat quod eſt ob pacem conceſſum, idem Tiraq. *in dict. tractat litera P. num.* 198. ubi late allegat.

Eſt enim bellum inteſtinum quale hoc fuit, inquit 6
Bal. *in d. l.* 1. *C. de caducis tollend.* perditio animæ, & corporis, quæ calamitate inducit & eſt in Regno ſicut vermis in caſeo, & ſicut ſpaſmus in corpore, & citò deficatur Regnum, ſicut deficantur rami in arbore ſi arbor ſcinditur, vel Regnum dividitur, ita Bald. *ubi ſup.* quia omne Regnum in ſeipſo diviſum, deſolabitur inquit Dominus.

Nec poteſt tempore belli ſervari juris rigor, ut in- 7
quit *gloſ. in* §. 1. *in proœmio inſtitut. verbo, Gubernari*, ex mente Joannis Fabri, *text. in c. fin de tranſactionib.* ibi *Interdum aliquid ſeveritati detrahere, prout ſtatu Imperii & excedentium multitudine provida deliberatione pefatis*, ideò armorum uſus inſcio Imperatore, & Principe prohibitus eſt, ut in rubr. ut *armorum uſus, C. lib.* 11. ubi Lucas de Penna, *in l. nulli*, multa adducit, quæ videre poteris, turbant enim quietem populorum, ut ipſe inquit, leges eneruant, & jura deſtruunt, ideò juſtum eſt, ut pacis, & quietis tempore univerſa ſalutari lege componantur, ad ſalutarem Reipublicæ ſtatum, quæ eſt ratio fundamentalis ad noſtram legem, ad leges omnes, de quibus ſumus diſputaturi, quaſque ſuperius citavimus.

Sumo igitur noſtram legem, cum quam in duo capita 8
diviſerimus, ſupra in diviſione, ut pars prior contineat præfationem, ſecunda vero deciſionem refertur in hac noſtra lege ejus temporis pertubatus ordo judiciorum, & negligentia, item, & aurus animus judicum, ibi *A las quales dize que ſe inclinan muy facilmente, y preſto los dichos lugartenientes de Alcaldes de hijoſdalgo, y notarios de la provincia, por aver cada uno dellos, de los que ſe dizen hijoſdalgo, tres doblas de la vanda*, de ignorantia juris, quæ illis temporibus erat in iſtis judicibus, refertur inferius: ibi: *Y que luego los dichos juezes admiten eſte pedimiento, en qualquiera parte del pleyto*, & ibi: *Dize que interpretando la dicha ley ſiniestra y injuſtamente*, & quod omnia hæc prevenerint ex ſeditione, & rebellione inteſtinis bellis, quæ fuerunt ea ætate ſubdit lex, ibi: *No mirando que del dicho tiempo del año de ſeſenta y quatro aca, huvo en eſtos nueſtros Reynos grandes eſcandalos*, ideò in ſecunda parte hujus legis his malis ſuccurritur his verbis, *Y en quanto a las ſentencias, y cartas executorias que ſon dadas deſde quinze dias de Setiembre del dicho año de 6. * a eſta parte en favor de qualeſquiera perſonas, diziendo, que eſtavan en poſſeſſion de hombres hijoſdalgo, y que fue mandado que gozaſſen de la poſſeſſion de la hydalguia, de que llevaron cartas executorias y privilegios, y otro ſi en quanto: &c.* Ex quibus verbis, & quæ ſequuntur in lege noſtra deciditur, *lo uno, que todas las ſentencias dadas contra el tenor deſta ley, y de lade Leon, que es la ley 7. iſto tit. & lib.* de qua fit mentio in noſtra lege, ibi, *Y ſo color de una pragmatica que el Rey don Juan nueſtro biſabuelo hizo en Leon que es la ley ſeptima*, & ibi *Y anſimiſmo no han mirado, que aunque la dicha pragmatica contenga juſticia*, & in ſecunda parte, ibi: *En la manera que las leyes, y pragmaticas deſtos nueſtros Reynos lo diſponen*, diſponitur igitur per noſtram legem. *Lo uno que todas las executorias, y privilegios en razon de las dichas ſentencia avidas, las quales en materia de hidalguias, ſe ayan librado dende quinze de Setiembre, del año de ſeſenta y quatro, haſta la data deſta pragmatica, contra el tenor della, que ſean traydas, y no ſe uſe dellas,*

y anſi

y assi mismo que todas las executorias, dadas, e libradas dende el dicho dia mes y año, hasta la data desta ley, con sola una sentencia de Alcaldes de hijosdalgo, o confirmada la tal sentencia por otra de los Oydores, como no sea por tres sentencias, sean assi mismo traydas, y todas ellas, si la parte quisiere, se puedan litigar de nuevo, y el fiscal apele, o suplique dellas, y pida se traygan, y traydas se pide se revean.

9 *Entre el un caso y el otro, que assi a bulto parecen el mismo, es esta la diferencia, que el versiculo. Y en quanto a las sentencias, y cartas executorias, que son dadas desde quinze dias de Setiembre del dicho año de sesenta y quatro à esta parte, en favor de qualesquiera personas, &c.* Intelligitur *de la executoria dada*, intra hoc tempus, *aunque tenga tres sentencias, como sean contra la disposicion desta nuestra ley.*

Inde sequitur, *que si se hallare executoria de tres sentencias, una de Alcaldes, y dos de Oydores*, intra hæc tempora, *en possession general, con solas dos possessiones del litigante, y padre, esta executoria es de ningun valor, y efecto*, quia ista clausula apposita est, juxta alteram clausulam, ibi: *Y de otra guisa ninguno de aqui adelante pueda ser dado por hijodalgo en possession, ni en propriedad, ni le sea dada executoria, ni privilegio, y si de hecho fuere dado, y pronunciado por hijodalgo, mandamos que la sentencia, ni el privilegio, ni la executoria que dello se diere no vala.* Et quia lex disposuerat de re judicata futura à die legis nostræ, subdit lex statim, de re judicata, quæ lata fuit à decimoquinto Septembris anni sexagesimi quarti, ad diem legis no-
10 stræ. Itaque loquitur lex, *de la executoria librada contra el tenor de nuestra ley, aunque sea de tres sentencias, y quiere que se trayga, y se reclame della por el fiscal*: ratio est, quia ex dicta lege, quæ est, *la pragmatica de Leon, se requieren las tres possessiones*: ut patet ex d. l. 7. *lo mismo es si le falta qualquiera persona de las tres*, dummodo sit lata, *y librada* intra hæc tempora, in quo tempore, quia non erat inventa possessio illa localis, *estos devian ser dados por pecheros*, quod disputatum est, *en una causa de un Abogado de Corte*, cujus nomen reticeo.

Secundus vero versiculus qui sequitur, ibi: *Y otro si en quanto a las que fueron dadas del dicho tiempo aca por los dichos Alcaldes de los hijosdalgo y Notarios de las Provincias quieren possession, o en propriedad: de que no fue suplicado, &c.* Iste versiculus intelligitur, *de las sentencias, y cartas executorias dellas, qual sean dadas conforme a ley de Leon, y a esta nuestra pragmatica, qual no, como no contengan tres sentencias, de manera que* ex primo capite, *aunque aya tres sentencias, si fueren contra la ley de Leon, y contra nuestra ley, han se de traer, y litigarse en el segundo caso, por solo que no trayga tres sentencias se han de traer, y litigarse en la forma que nuestra ley dispone.*

Y nota, que aunque la ley de Leon no admitia oydas del abuelo, en caso que los testigos no conociessen al abuelo: lo qual consta de la misma ley de Leon, y mas claro de la nuestra, declarando a la misma ley de Leon, ibi: *Que se entiende quando su padre y abuelo vivieron en aquel mismo lugar, &c.* & ibi: *Y que por ellas se devia entender, y limitar, y que segun la disposicion de aquellas se requiere que aya provança de todas tres personas, conuiene a saber, del que contiende, y su padre y*
11 *de su abuelo, y que la possession destos padre y abuelo, &c. De suerte que es claro, que antes de la pragmatica de Cordova, era necessaria una possession Real en las tres personas, y no se admitia las oydas que admite nuestra ley, ni admitia possession local; con solas dos possessiones del litigante, y padre, lo qual se decidio por nuestra ley. Pero la executoria que se hallare dentro deste tiempo, conforme a nuestra ley vale*, ex his quæ diximus, & ex versiculo illo, *y de otra guisa, &c.* & versiculo proximo, ibi: *Y en quanto*, cum enim sit clausula posita inter dispositionem nostræ legis, & versiculum illum, *y en quanto*, ad utrumque refertur, *l. 3. §. filius inter medias, versiculo. Sed inter duos gradus exhæredatus ab utroque remotus est, secundum Scævolæ sententiam quam puto veram, ff. de liberis, & posth.* 12 & quia una determinatio respiciens plura determinabilia pariformiter determinat illa tex. *in c. secundo requiris de appellat. cum vulgatis, y assi en cierta executoria recogida desta data, que con solas dos possessiones, tenia sentencia, y possession general, en vista salio revocada, y pronunciada por pechero; la razon era porque era ante desta nuestra ley, en el qual tiempo no avia possession local, pero despues consideradas estas clausulas desta nuestra ley, salio la possession local*, ex his quæ diximus.

Circa leges 10. hoc titul. & lib. *que es la ley de* 13 *Salamanca, año de* 1487. *y la ley de Oca, que de Ocaña, que fue año de* 69. *y la ley de Nieua, que fue año de* 73. & utraque est *lex* 25. *titul.* 14. *lib.* 6. *recopilat. y la ley de Madrigal, año de* 1486. quæ est l. 7. tit. 2. libr. recopilat. *y la ley* 37. tit. 13. lib. 8. recopilat. quæ est *la ley de la Hermandad*, adverte quod hæ leges sibi invicem pugnare videntur, si earundem, verba, mentem, sensumque cordate expendas, cum enim diversis temporibus fuerint latæ, varie pro temporis qualitate, & circumstantiis constitutæ sunt, unde expendere libet singularum tempora, quibus latæ, & conditæ sunt. *La ley de Ocaña fue del señor Rey don Enrique, año de* 69. *la ley de Nieva, fue año de* 73. *tambien del señor Rey don Enrique, estas dos leyes estan oy en una misma ley, que es la ley* 2. tit. 11. lib. 6. recopil. *por estas leyes se revocaron todos los privilegios de immunidad, dados por el mismo señor Rey don Enrique, hasta el dia de la data desta ley, dende quinze dias de Setiembre, del año de* 74. *sucedio despues de la muerte del señor Rey don Enrique por Diziembre de* 74. *y sobre la succession destos Reynos huvo grandes movimientos en Castilla, con el Rey de Portugal, el qual fue vencido y desbaratado en Toro, y los señores Reyes Catolicos se quedaron por Reyes legitimos, y para esta guerra avian llamado a los exemptos de privilegio, que por razon de sus privilegios eran obligados a servir. Y algunos realmente vinieron a servir, y llevaron confirmados sus privilegio con testimonio de su servicio. Despues aquietado el Reyno, tratose de la observacion destos privilegios, y el año de* 1486. *se hizo la* l. 7. tit. 2. lib. 6. novæ recopil. *cuya data esta oy mendosa en la margen, como della parece, en esta ley se haze relacion de las leyes de Ocaña y Nieva, y de lo en ellas contenido; y añadese en esta ley, que la revocation hecha por el señor Rey don Enrique contenida en aquellas leyes, se estendia, y entendia a los que verdaderamenta avian servido al mismo señor Rey Enrique en el Real de Simancas, y se haze mencion de la guerra, que en Castilla sucedio muerto el señor Rey don Enrique, con el Portugues, y como para esta guerra fueron llamados todos los que tenian privilegios, y como los que vinieron llevaron sus testimonios del servicio que avian hecho, y algunos destos privilegios fueron confirmados, y manda la ley de Madrigal, que a estos que siruieron, y que llevaron confirmados sus*

privilegios, ſe les guarden, con que mantengan cavallo y armas. Demanera, que por eſta ley, como quiera que el privilegio huvieſſe ſido confirmado por los ſeñores Reyes Catolicos, y huvieſſe teſtimonio del ſervicio que avian hecho a los miſmos ſeñores Reyes Catolicos, avia de ſer guardado, como tuvieſſen, y mantuvieſſen cavallo y armas, y como digo, eſta ley de Madrigal, fue año de 1486. ſucedio a eſta ley, la ley de la Hermandad, que fue año de 1486. como conſta de la data de las leyes de la Hermandad, que eſtan en el cuerpo de las pragmaticas viejas, y eſta oy mendoſa la data deſtas leyes de la Hermandad en la margen de la primera ley de las de la Hermandad en la nueva recopilacion, como por ella parece deſta ley de la Hermandad ya no ay que hazer cuenta, porque ceſſa oy lo en ella diſpueſto.

14 *Ultimamente ſucedio la ley de Salamanca, hecha por los ſeñores Reyes Catolicos, año de 1487. la qual como ultima, y mas nueva en eſto de privilegios ha corregido, y emendado todas las leyes anteriores, y a eſta ſe ha de acudir, para la deciſion de las cauſas, en materia de buena, o mala data de privilegios, y a eſta ſe acude cada dia, padece las dificultades que pone Otalora*, 4. l. parte principali, capit. 4. per totum, *porque ſi bien ſe mira, parece que decide coſas contrarias a ſi miſma, y a la de Madrigal.*

Para que ſe entienda eſta ley, ſe han de diſtinguir quatro tiempos, y ſin eſta luz y diſtincion no ſe puede entender. El primer tiempo es, dende que el ſeñor Rey don Enrique començò a Reynar, que fue dende veynte de Julio, del año de 454. haſta quinze de Setiembre, de 64. El ſegundo tiempo conſiderable en eſta materia, y para entendimiento deſta ley de Salamanca, es dende 15. de Setiembre deſte año de 64. haſta cinco de Junio, del año ſiguiente de 65. El tercero tiempo fue dende cinco de Junio de 65. haſta fin de Diziembre deſte miſmo año. El quarto tiempo fue dende el primero de Enero de 66. haſta que el ſeñor Rey don Enrique murio, que fue Diziembre de 74.

Eſta diſtinction deſtos quatro tiempos, correſponde a quatro maneras de eſtado, que huvo en eſta nueſtra Republica Eſpañola, en tiempo deſte ſeñor Rey don Enrique. En el primer tiempo dende que començò a Reynar haſta el año de 64. mediado Setiembre, fue tiempo de quietud y por eſte tiempo ſegun lo que deſpues ſucedio, ſe dize en Eſpaña vulgarmente decennium Henrici, *a imitacion de lo que ſe dize de Neron*, quinquennium Neronis, *porque aunque los que guardaban el Reyno, y al S. Rey D. Enrique, tenian las voluntades eſtragadas, y los animos codicioſos con ambicion de crecer, y procuravan ſo color de zelo de ſervicio movimientos, y poner al Rey en neceſſidad, pero en todo eſte tiempo no executaron ſus dañadas voluntades, ni ſe vio en Caſtilla bullicio, y por eſſo ſe llama tiempo de paz y quietud.*

En el ſegundo tiempo que fue dende quinze de Setiembre de 64. haſta cinco de Junio de 65. el S. Rey D. Enrique fue deſervido deſtos y de otros, en quien mucho fiava, los quales contra ſu voluntad, poniendo defetos en ſus coſtumbres, y govierno, aſſi del Reyno, como de ſu caſa, el año de 64. juraron por ſuceſſor en eſtos Reynos por muerte del ſeñor Rey D. Enrique al Infante D. Alonſo ſu hermano, y deſpues à cinco de Junio de 65. le juraron por Rey en Avila, en eſte tiempo ſegundo, el ſeñor Rey D. Enrique ſe viò en neceſſidad, y opreſo, y dio grandes privilegios, y muchos, y hizo grandes mercedes, y a muchos que le deſervieron, y ſe vendian publicamente a quien por ellos mas dava, recibiendo dineros de los tyranos, y del Rey con harta ignominia ſuya.

En el tercero tiempo tuvo el S. Rey don Enrique actualmente guerra con eſtos tyranos, y ſus ſequaces, que fue dende cinco de Junio 65. haſta fin de Diziembre del miſmo año, y les vencio, y ſe aquietò en el Reyno, y hizo mercedes, y dio privilegios à muchos que realmente en eſte conflicto y aprieto, y en eſta cuyta, y afincamiento le ſiruieron bien y fielmente.

En el quarto tiempo, que fue de primero de Enero, del año de 466. haſta que muriò, quedò el ſeñor Rey don Enrique apoderado del Reyno: pero como dixe en principio deſta gloſſa, quedò en poder de los miſmos tyranos, a los quales perdonò, y recogio, y hizo nuevas mercedes, uſando de ſu demaſiada clemencia, eſtos tyranos le traxeron ſiempre a ſu voluntad, y le hizieron revocar los privilegios dados por el, dende quinze de Setiembre de 64. por ocaſion de los movimientos, para que ſe entendieſſe que avia defendido guerras injuſtas, y por hazerle todavia odioſo, y le hizieron hazer muchas mercedes, y dar muchos privilegios a los miſmos que le avian deſervido, pagandoles los ſervicios que les avian hecho en deſervicio de ſu Rey con el Real patrimonio. Deſto hizimos mencion, y la hazen las leyes que hemos referido. De manera que verdaderamente en eſte quarto tiempo eſte ſeñor Rey eſtuvo opreſſo, y tyranizado, ſin genero de libertad, eſtos fueron los quatro tiempos, y quatro eſtados de nueſtra Republica en tiempo deſte ſeñor Rey, demaſiadamente piadoſo, y clemente. Todos eſtos eſtados ſe coligen de las leyes que hemos a eſte propoſito traydo, ponderadas las palabras de todas ellas, y los tiempos ſe coligen de la ley de Salamanca, que es la l.10. tit.11. lib.2. recop. *de todas eſtas circunſtancias de tiempos, y eſtados, han ſalido quatro dudas, para la deciſion de las quales vino eſta* l.10. de Salamanca; *la primera duda, que los privilegios de todos los concedidos por el ſeñor Rey don Enrique ſon de buena, o mala data, que es quales valen, o no, ſi los dados en el primero tiempo, ſi en el ſegundo, o tercero, o quarto. La ſegunda duda de los que valen, y ſon de buena data, quales ayan de valer con confirmacion de los ſeñores Reyes Catolicos, quales valẽ ſin ella y eſta duda concierne a la ley de Madrigal. La tercera duda porque eſtos privilegios, y confirmaciones ſe hizieron por ſervicios, quando ſe aya de provar eſtos ſervicios, o ſi baſta que los miſmos privilegios los refieran para que ſe preſuman. La quarta duda, ſi para gozar deſtos privilegios, o confirmaciones validos, es neceſſario que los privilegiados mantengan armas y cavallo, como parece lo dize la ley de Madrigal. Eſtas dudas ſe propuſieron a ſu Mageſtad en ſu Conſejo por los conpiladores de las leyes de la nueva recopilacion, y el Conſejo proveyò ſe conſultaſſe al acuerdo deſta Chancilleria, paraque embiaſſen relacion, como ſe entendia, y avia entendido, y uſava eſta ley de Salamanca, y ſe librò cedula a ſiete de Diziembre de 1565. con las dudas que acerca deſta ley ſe ofrecian a los compiladores de nueſtras leyes, y el acuerdo hizo relacion del entendimiento, y ſentido, que eſta ley avia tenido, y tenia, y ſe avia de guardar, la qual es eſta que ſe ſigue, ſacada de la que eſta en la arca de los papeles fiſcales, que eſta en mi poder, y anda de mano en mano de los fiſcales.*

El Rey.

Preſidente, è Oydores de la nueſtra Audiencia, è Chancilleria, que reſide en la Villa de Valladolid, ſabed que para la recopilacion de las leyes que avemos mãdado hazer, ſe ha viſto en el nueſtro Conſejo la pragmatica que

los

los Catolicos Reyes don Fernando, y doña Yſabel mandaron hazer, e hizieron, en la ciudad de Salamanca, a veynte y ocho dias del mes de Enero, de mil y quatrocientos y ochenta y ſiete años. En la qual ſe declara, que todos aquellos a quien ſe dieron cartas de privilegios de hidalguias por el Rey don Henrique el IIII. antes del año de mil e quatrocientos e ſeſenta y cinco años, no puedan gozar, ni gozen dellos, ellos, ni ſus hijos, aunque les ayan ſido confirmadas por los dichos ſeñores Reyes Catolicos. Y en eſta parte ſe ha dudado ſi la letra pragmatica eſta verdadera, atento la diſpoſicion de otras leyes del ordenamiento, que ſolamente diſponen, que los privilegios de hidalguias dados por el dicho Rey don Enrique, deſde quinze dias del mes de Setiembre, del año de mil e quatrocientos y ſeſenta y quatro en adelante, no valieſſen, ni aprovechaſſen a las perſonas a quien ſe concedieron, ni a ſus hijos, ni deſcendientes, y que anſi lo declarò el dicho Rey don Enrique, en las cortes que tuvo en las villas de Ocaña y Nieba, y lo confirmaron los dichos ſeñores Reyes Catolicos, en las Cortes que tuvieron en Madrigal, e porque queremos ſaber como ſe ha entendido, e uſado en eſſa Audiencia la dicha pragmatica de Salamanca, y ſi por virtud della todos los privilegios del dicho Rey don Enrique el IIII. dados antes de quinze de Setiembre del dicho año de ſeſenta y quatro, ſe han tenidos por revocados por la dicha pragmatica, vos mandamos que luego lo platiqueys en vueſtro acuerdo, e nos embieys relacion de lo que en eſto ha paſſado, e paſſa, juntamente con vueſtro parecer, para que viſto proveamos lo que convenga cerca de la dicha pragmatica. Fecha en Madrid a ſiete dias del mes de Diziembre, de mil y quinientos y ſeſenta y cinco años. Yo el Rey, Por mandado de ſu Mageſtad Pedro de Oyo, eſta ſeñalada en las eſpaldas de ſiete ſeñales del Preſidente, y algunos de los del Conſejo.

Cap. Primero.

15 *Primeramente, que vueſtra Alteza mande platicar ſobre la pragmatica de Salamanca, que habla ſobre los privilegios de hidalguia, que dio y concedio el ſeñor Rey don Enrique el IIII. que fueron confirmados por los Reyes Catolicos de glorioſa memoria, junta la ley treynta y ſiete de las leyes de la Hermandad, porque ſe ha dudado ſi por aquellas leyes eſtan derogados todos los privilegios de hidalguia, que dio el dicho ſeñor Rey don Enrique, deſde que començò a Reynar, haſta que murio, aunque eſtan confirmados por los Reyes Catolicos, ſacando los del año de 1465. dende cinco dias de Junio, que fueron confirmados por los dichos ſeñores Reyes Catolicos, o ſi la derogacion de la dicha pragmatica, ſe ha de reſtringir a cierto tiempo y privilegios en el dados, porque algunos quieren dezir, que la letra de la dicha pragmatica eſta corrupta, e ha avido diverſos pareceres ſobre ello.*

Quanto a eſte primero cap. ha parecido que los privilegios del S. Rey D. Enrique, que dio deſde que començò a Reynar, que fue deſde veynte de Julio del año de mil y quatrocientos e cinquenta y quatro años, haſta quinze de Setiembre, de mil y quatrocientos y ſeſenta y quatro años, valgan, aunque no eſten confirmados, e que los privilegios dados, deſde los dichos quinze de Setiembre, haſta cinco dias del mes de Junio, de mil e quatrocientos e ſeſenta y cinco años, no valan aunque eſten confirmados, e los que dio deſde los dichos cinco de Junio, haſta en fin del dicho año de mil e quatrocientos, e ſeſenta y cinco, valen ſeyendo confirmados, e que los privilegios dados por el dicho ſeñor Rey de alli adelante no valen, aunque eſten confirmados.

Joan. Garſias *de Nobilitate.*

Cap. Segundo.

Item cerca de la miſma pragmatica que V. Alteza mande platicar ſobre los privilegios, que fueron concedidos por el S. Rey don Henrique el año de ſeſenta y cinco de Junio, haſta en fin del dicho año, ſi los dichos privilegios, no ſiendo confirmados por los SS. Reyes Catolicos, ſi ſon validos o ſi eſtan revocados por leyes deſtos Reynos, porque aunque lo eſtan en la verdad, ha avido votos de contrariò parecer.

Quanto al ſegundo cap. ha parecido que los privilegios de que en el ſe haze mencion, dados, deſde cinco de Junio del año de mil e quatrocientes, e ſeſenta y cinco, faſta en fin del dicho año, no valan como eſta dicho ſino eſtan confirmados.

Cap Tercero.

Item ſi aunque los dichos privilegios de la dicha data eſtan confirmados, por los dichos ſeñores Reyes Catholicos, ſi los deſcendientes de las perſonas a quien fueron concedidos los dichos privilegios, no provaren aver ſervido en las guerras, y partes, y en aquellas coſas, porque los dichos privilegios ſuenan que ſe davan, ſi deven gozar, o no de los dichos privilegios, porque aunque en eſto la dicha pragmatica de Salamanca eſta clara, ſe ha ſentenciado muchas vezes lo contrario, diziendo algunos que la dicha pragmatica es local, y que tan ſolamente ſe entiende a cierta provincia, y no a todo el Reyno, otros que en los privilegios confieſſan los dichos ſeñores Reyes los ſervicios, y que anſi no ſon obligados los privilegiados a lo provar, otros que por aver eſtado en poſſeſſion, por razon de los dichos privilegioc, tanto tiempo los que ſobre los dichos privilegios litigan en ſus paſſados, ſe preſume que ſiruieron las perſonas a quien fueron concedidos los dichos privilegios, y eſto los relieva de la provança, que parece requerir, y que requiere la dicha pragmatica: lo qual todo parece que es contra la dicha pragmatica, e anſi ſuplico a V. Alteza que la mande declarar, que no obſtante las dichas razones, e otras qualeſquiera que ſe aleguen, e alegar pueden, la dicha pragmatica, ſe entiende generalmente, e a la letra, ſegun que en ella ſe diſpone.

Quanto al tercero cap. ha parecido, que ſi la confirmacion de los ſeñores Reyes Catholicos, no haze mencion del ſervicio que hizo la perſona a quien el privilegio ſe dio, y concedio, que es neceſſario que lo prueve, y lo miſmo ſi haze mencion de los ſervicios, y la confirmacion es dada antes de la declaracion de los del Conſejo, de que haze mencion la pragmatica de Salamanca, pero ſi la confirmacon es dada deſpues de la declaracion de los del Conſejo, y en ella ſe haze mencion de los ſervicios, que no es neceſſaria otra provança.

Ca. Quarto.

Iten ſi para gozar de los dichos privilegios de la dicha data, ſi ſe requiere que tengan armas, y cavallo las perſonas que quieren gozar de los dichos privilegios.

Quanto al quarto capit. ha parecido, que ſiendo los privilegos de la buena data como hemos dicho, no es neceſſario que las perſonas que han de gozar dellos, tengan armas y cavallo.

Pro declaratione tamen eorum, quæ continentur 16
en eſta relacion, primum *en quanto dize que los privilegios dados por el ſeñor Rey don Henrique, dende que començò a Reynar, que fue dende 20. de*

Julio, del año de 54. *haſta* 15. *de Setiembre de* 64. *valgan aunque no eſten confirmados* : hoc ſanè intelligendum eſt, & cum mica ſalis, ut notavimus ſupra, §. 1. *gloſ.* 1. *n.* 18. *uſque ad n.* 22.

Secundo *en quanto ſe dize, que los privilegios dados por el ſeñor Rey don Enrique, dende el primero de Enero del año de ſeſenta y ſeys, haſta que murio, no valgan indiſtinctamente aunque eſten confirmados* : ego intelligo hoc de confirmatione, niſi confirmatio ſit poſt latam legem de Salamanca, juxta formam confirmationis, quæ non ſit in forma communi, & ita tentabat Otalora, *d.*4. *part. c.*4. *num.*8. quia illa lex, de Salamanca intelligit de confirmatione, quæ præceſſerit ipſam legem, non vero loquitur de futuris, ut patet ex ipſa.

17 Poſtremo circa quartum capitulum reſponſionis circa probationem meritorum, ibi : *Pero ſi la confirmacion es dada deſpues de la declaracion de lo del Conſejo, y en ella ſe haze mencion de los ſervicios, que no es neceſſaria otra provança*, nota quod erat forte intelligendum juxta juris regulas, ſi facta ſit mentio meritorum non generaliter, ſcilicet, *porque nos ſerviſtes bien y fielmente, y eſperamos que nos ſervireys en lo de adelante*, quo caſu requiritur meritorum probatio vera, ſecus vero eſt, ſi fiat ſpecialis, & particularis relatio, & mentio meritorum ; puta, *porque en tal jornada, en tal año, en tal lugar, y ocaſion nos ſerviſtes*, & fortius ſi dicat, *y nos libraſtes en eſta manera, o en otra, y ſe diga el ſervicio eſpecificamente*, quia iſto caſu nulla alia probatio eſt neceſſaria, ita tenet Bald. *in l. fin ff. de exercitoria*, & ita limitat glo. *in l. ſi donatione, C. de collationib. allegat. l. Athilius regulus, ff. de donationib. cum gloſ. verbo, Merant*, idem tenet Paul. de Caſtro, quem refert Alexan. in dict. *l. ſi donatione*, qui tenent, quod generalis mentio meritorum non excuſat quempiam approbatione meritorum, particularem autem excuſare, Tiraq. *in l. ſi unquam verbo, Donatione largitus num.* 93.

Sed tamen non deſunt plures, qui hanc diſtinctionem non admittunt, ſed ajunt indiſtinctè probanda eſſe merita ſive à donante, vel concedente ex cauſa meritorum fuerit facta mentio meritorum, generalis, vel particularis ; gloſ. *in d. l. ſi donatione*, Guillelmus de Cuno, & Cynus *in d. l. fin. de exercitoria*, idem Bald. ſibi contrarius tenet hanc *in l. fin. tibi, ff. ſi cert. peta.* tenet iterum Guillelmus de Cuno, *in l. illud, C. de S.S. Eccleſ.* Salicet, *in d.l. ſi donatione* ait, quod hoc eſt tenendum, *num.*10. allegant pro hac opinione text. in *l. qui teſtamentum, ff. de probatio.* & text. *in l. cum quis*, §. *Titia, ff. de legat.*3. & text. in *l.fin.ff. de exercitoria*, & per hæc jura recedunt ab opinione Baldi, & ad *l. Athilius Regulus.ff.de donat.* reſpondent, quod ibi aperte conſtabat de meritis, & hanc ſolutionem defendit Alexan. *ubi ſupra*, contra Salicet. qui aliter reſpondet, & ita iſta opinio poſterior requirit probationem meritorum, ſive generaliter, ſive ſpecialiter de ipſis facta ſit mentio ; & vide ad propoſitum latiſſimè Tiraquel. *ubi ſuprà n.*94. *& ſeq.* ne exiſtimes nos ex aliorum commentariis noſtras membranas velle repelere, & hæc opinio eſt contra reſponſum noſtri Senatus, de quo agimus.

Sed qui tenent priorem ſententiam reſpondent, nec
18 male ad *l. qui teſtamentum*, & ad §. *Titia, quod ibi*, erat donatio facta eis, qui capere non poterant, & quia videbatur facta mentio meritorum in fraudem, & legis, & eorum qui omnino capere debebant, ideo requiſitam fuiſſe ibi veram probationem meritorum, quæ ſoluto eſt vera, & patet ex litera aperte, & tenent Antonius Gabriel. *lib.*3. *comm. concluſ.* 1. *n.* 59. Tiraq. *de nobilitat. cap.* 18. *n.* 19. deciſ. Peruſina 66. *n.* 19. ad l. final. de exercitoria, nihil reſpondent : ego autem pro ipſis reſpondeo, quod ibi dominus, qui creditori erat ſoluturus, nihil nec confeſſus eſt, nec aſſeruit, nec dixit de navi refecta, tota ea confeſſio facta fuit ab exercitore, qui domini rem agebat, dum pecuniam accepit mutuam à creditore ad refectionem navis, ideo nihil nocet domino, nec impedit quominus probetur illud, ſcilicet, ſaltem navim fuiſſe reficiendam, itaque jura ſunt obſcura, poſterior opinio pluribus authoribus comprobatur, utraque autem opinio non omnino quadrat cum reſponſo noſtri Senatus de quo agimus.

Sed antequam fundemus reſponſum noſtri Senatus ex ſuperius dictis notat ibi optime lector unum utile, & quotidianum, quod ſi donatio facta ſit ei, qui incapax eſt, aut pro parte, aut in totum, quod etiam ſi facta ſit mentio meritorum ſpecifice adhuc debent probari merita, text. expreſſus in *d. l. qui teſtamentum*, tex. in *d.*§. *Titia*, at vero ſi donatio fiat ei, qui alias capere poſſit, & nullum ſit præjudicium tertio, 19 ut ſit donatio remuneratoria, & gaudeat his, quæ de donatione remuneratoria ſcripſit Tiraq. latiſſimè *in l. ſi unquam, verbo, donatione largitus, nu.*11. *& ſeq.* & ibi Ripa, *quæſt.*14. quia obtinet natura in contractus, nec revocatur, nec indiget in inventione, nec repetitur, ex conditione indebiti, & reputatur æs alienum, & alia id genus, quæ ipſi cumulant, tunc ut ceſſet probatio, ſufficit particularis mentio meritorum, & ita puto conciliandum Bald. & Paul. cum Cuno, & Salicet. & Alexan. & ita intellige Jaſſo *conſilio* 227. *volum.*2. & Bald. *in l. illud, de S.S. Eccleſ.* & Brunum. *conſilio* 114. *nu.*263. quod eo notavimus, ne hæc inveſtigatio remaneat ſine utilitate.

Noſter tamen Senatus ſecutus eſt ſummam deciden-20 di rationem, omnia enim, quæ diximus habent locum in privato, at vero in Principe aſſerenti de benemeritis alia ratio eſt, quia eſt ſibi credendum conſuluit, Deci. *conſilio* 191. *n.*4. Natta. *conſil.*122. *n.*7. *vol.*2. Brunus *d. conſ.*114. *ante. n.*262. text. *in cle. una, de probationibus*, qui tex. habet locum in noſtro caſu, cum gratia ipſius Principis fundetur in benemeritis, imò etiam ſi Princeps fundet in facto alieno ſecum tamen geſto, eſt ei credendum, ut per gloſ. & Cardinal. in d. *clem.*1. *n.*8. & 10. noſtram concluſionem de benemeritis tenet Jaſ. *conſil.*226. *volum.*2. Anton. Gabriel. *lib.*1.*tit. de proba. conſil.*2. *num.*35. Menchaca, *de ſucceſſionum creat. in præfatione, li.*1. *nu.*122. & quod ſit ſibi credendum de facto alieno ſecum geſto probat Ruin. *conſ.*215. *vol.*1. & latè Roland. à Valle, *conſ.*1. *vol.*2.

Et habet locum deciſio illa *cle.*1. in Principe laico, 21 Abbas poſt Joan. Andræ. *in c. ad audientiam, de reſcript.* Alex. *conſ.*15.*lib.*5. *n.*4. Bal. *conſ.*280. *lib.*1. qui tamen non recognoſcit ſuperiorem, Paul. de Caſtro, *conſ.*339. *volu.*1. Cardinalis *conſ.* 128. Alex. *conſ.* 6. *vol.* 7. Ruynus *conſil.* 31. *volum.*1. & *conſil.* 41. *eod. volu.* Socin. Jun. *conſ.* 65. & 66. & 76. *vol.* 1. & *conſ.*92. *vol.* 2. Signorolus *conſ.* 187. Bertrand. *conſ.* 109. & *conſ.*11. *vol.*2. & Ruin. qui loquitur in Duce Ferratæ *conſ.*21. *vol.*1. & *conſ.* 31. & *conſ.* 175. & & *conſ.* 200. *vol.* 2. & Bertrand. qui loquitur in Delph. *conſ.*42. *vol.*1. & Ruin. qui loquitur in Duce Mediolanenſ. *conſ.*73. & *ſeq. vol.*3.

Imò Aymon *de antiquitate*, 1. *part. nu.*41. intelligit in omni Principe, ſive recognoſcat ſuperiorem, ſive non, ſed veritas eſt, quod admittitur in omni Principe, qui habeat jura ſuprema Principis, licet recognoſcat ſuperiorem, tanquam feudatarius, Cardinal. *conſ.* 28. Felin. *in c. cum à nobis, de teſtibus*, Socinus *conſ.*4. & *conſ.*77. *vol.*3. Ruinus *conſ.*98. *vol.* 3. ubi quod regula dictæ clem. non habet locum in eo qui non habet jura Principis.

Et eſt ratio, quia ſi Princeps fundet ſuper narratis, 22 fundat ſuper vero, quia non creditur quod velit fallere, tex.

tex. cleg us *in l. fin. C. de legi.* ibi: *Quis enim tantæ ſuperbiæ faſtidio tumidus eſt, ut regalem ſenſum contemnere audeat*, & contra id quod Princeps declarat, non debet admitti probatio in contrarium, Ancharran. *conſil.* 293. facit dictum Bart. *in l. ambitioſa, ff. decretis ab ordi. facie.* quem ſequitur Deci. *conſ.* 191.
23 quod aſſertioni decurionum donantium ob merita eſt credendum, quod Decius multo fortiùs admittit in Principe, igitur obſervata hac juris ratione rectè à Senatu noſtro reſponſum eſt, non eſſe neceſſariam probationem meritorum, ſi de ipſis fiat à Principe mentio, quia ipſi eſt credendum.

At vero extra benemerita alia inveſtigatio eſt, & primum ſi Princeps atteſtetur de facto alieno ſuper quo fundet intentionem ſuam in dubio eſt ſibi credendum, gloſ. *in d. clemen.* 1. & ibi Cardinal. Paul. & Ancharran. Bellamera *deciſ.* 290 Aym. *ubi ſupra*, Domini. *in c. ſi Papa, de privileg. in ſexto*, Socin. Feli. & Alex. *ubi ſupra*, Imol. *in l. ex hac ſcriptura, de donat.* Gozadin. *conſil.* 83. Pariſius *conſil.* 18. *volum.* 3. & hæc eſt vera contra multos, quos refert Anton. Gabr. *lib.* 1. *concluſ.* 2. *titul. de probat. tomo.* 3. ubi vide quatenus ſit credendam regi, & an ſit illi credendum ſi dicat aliquem contra ſeipſum conſpiraſſe, Aſflict. *in c. ſanctiſſimus, quo tempore miles*, & in titulo *qui ſucceſſores teneantur*, Abbas *in c. quæ Eccleſiarum, de conſtitut.* & in *c.* 1. *probationib.* Ruinus *conſil.* 36. *lib.* 3. Deci. *conſil.* 602. & *conſil.* 606. Socin. *conſ.* 266. *vol.* 2. Pariſ. *conſ.* 1. *vol.* 1. Gozad. *conſil.* 5. Socin. *conſil.* 87. *vol* 3. Ant. Gab. *ubi ſup. n.* 30.

Et omnino credendum eſt Principi in his, quæ dependent ab ejus poteſtate, & nemini nocent, quod recipiunt in perſonis clariſſimis, non ſolum in Principe, gloſ. *in c. nobiliſſimus*, 97 *diſtinct.* & in *c. ſicut, de ſententia excom.* & in *c. ad Apoſtolicæ, de re judicata*, Loaces, *in conſ. pro Marchione de los Velez, dubio primo, nu.* 49. Corneus *conſ.* 159. *lib.* 1. & *conſ.* 248. *lib.* 3. Jaſ. *in l. nec is, ff. de acq. hæred.*

Et quando res agitur inter privatos, nec quicquam attinet ad regem, quod ſit ei credendum, Iſern. & Aſflict. & in *d. c.* 1. *qui ſucceſſores*, & in *d. c. ſanctiſſimus, quo tempore miles*; Claudius de Seiſellis, *in Auth. ſiquis in aliquo documento, C. de edendo*, & ſcriptores. in d. *c. ad Apoſtolicæ*, & in *c. poſt ceſſionem, de probat.* Felin. *in d. c. cum nobis*, & demum, quod in his aſſertionibus Regum ſint conſideranda multa aſſerit, Menchaca *ſupra*, ſcilicet, mens, ingenium, ætas, mores, homines enim ſunt, nihilque humanum ab eis alienum puto, ſive id ad amicitiam, ſive ad amorem, ſive ad odium pertineat, & ſolent præter cæteros mortales impenſius amare, & obſtinatius odiſſe; vide Anton. Gabr. *titul. de probat.* ubi de Principe varie agit, & Rolandum à Valle, *d. conſil.* 1. *vol.* 2.

Præterea quando Princeps teſtatur de facto alieno, ſi fundet in ipſo ſine dubio creditur ipſi interim, quod non probatur contrarium tenent hi quos ſuperius adduximus, Summus, ſi non fundet ſuper illis, *clem. ſi Summus, de ſententia excommunicat. c. ſi Papa, de privilegiis, libro* 6. ubi Joan. Andr. & Dominic. Rota *antiqua* 198. Calderin. *conſil.* 2. *de privileg.* & quando dicatur Princeps ſe fundare, vide Aym. *de antiquita. p.* 1. *n.* 46. de reliquis, vide Anto. Gabriel. *lib.* 1. *tit. de probat. concluſ.* 1. *per totum.*

24 Venio nunc ad *l.* 4. & 17. *titu.* 10. *lib.* 5. *iſto*, continent hæ leges revocationem omnium, quæ à Rege Enrico donata ſunt, & *l.* 4. *loquitur, de las aldeas eximidas de las ciudades*, & *l.* 17. refert cauſas harum donationum, & ex præfatione, d. *l.* 17. intelligimus cauſam fuiſſe tyrannorum potentiam, dolum & fraudem, at vero juſtiſſimum eſt, ut tales donationes, per
25 tyrannidem extortæ, non valeant: ne violentia proſit. *Y como quiera que eſtas mercedes fueron hechas a eſtos tyranos, y a ſus ſequaces eſtando el Rey oppreſſo, y con juſtos temores*, ut in d. l. 17. *Las tales donaciones no valieron, y fue neceſſaria la declaracion, porque falto natural voluntad, libre y eſpontanea*, Bald. *in tit. de*
26 *pace conſtant, verſic. Imperialis, nu.* 4. *ad fin.* Aſflict. *deciſ.* 69. *n.* 5. & hic metus facit rem metuloſam vitio metus reali affectam, quocumque vadat, quia eſt vitium reale, l. videamus, quod metus cauſa ubi id traditur pro regula, & diximus latiſſimè infra *glo.* 17. ubi de metu latiſſimè diſputavimus.

Et hæc non ſolum habent locum in rebellibus, qui 27 conſpirarunt adverſus Regem: verum etiam procedunt in his, qui cum eis fuerunt, nec aſſiſterunt Regi, juſte enim privantur beneficiis, *c.* 1 §. *porrò*, quæ fuit prima cauſa benefi. amit. & in *c. uno*, quot ſint teſtes neceſſarii ad prob. ingratitud. conſuluit Anania, *conſ.* 7. *colum.* 2. & Alvarot. in *c.* 1. §. *porrò* ſupra allegato, cum utrique priventur bonis, & propriis, & conceſſis à Rege, & inſuper puniuntur capite, *l. quiſquis, C. ad leg. Julli. majeſta. l. ſacri aſflatus, C. de diver. reſcript.* & amittunt bona fundalia, gloſ. *in l.* 1. §. *cum patronus, ff. de offici, præf. verb. & in liberi, C. de inof. teſtam. verbo, amicitias*, & qui aſſiſtit cum inimicis juſtè privatur bonis, & punitur, *l. fin. tit.* 13. *p.* 2. ibi: *Ca la lealtad de Eſpaña*, & ibi: *E non ſe deven parar contra el en ningun lugar do vieſſen ſu ſeñal è pendon*, facit l. 26. eodem tit. & part. ibi: *Ellos deven perder lo que tienen, e ſer echados del Reyno*, facit l. 1. tit. 18. lib. 8. ordinam. ibi. *La ſegunda ſi alguno ſe pone*, latiſſimè Roland. à Valle, *conſ.* 1. *vol.* 3. *à nu.* 80. ubi plurima videbis oportuna ad propoſitum.

Et quoniam de tyrannis, & rebellibus agimus opor- 28 tune quæritur, an iſti tyranni & rebelles poſſint impune occidi à quolibet, quæ quæſtio hiſce diebus ex facto agitata eſt inter viros eruditos occaſione necis illatæ Principi Aurantia Belgæ, vide Pariſium de Puteo, *de ſindicatu, fol.* 4. *col.* 2. Cajetanum, 2. 2. *q.* 64. Divum Thoman, *lib.* 1. *de regimine Principum, c.* 6. Gregor. Lop. *in l.* 10. *tit.* 1. *part.* 2. Menchacam, *quæſtio. illuſtri.* 8. *n.* 41. Scotum relatum à Menchaca, Sotum *de juſtitia & jure, lib.* 5. *q.* 1. *art.* 2. illuſtris quæſtio eſt, mihi anceps & dubia, ſed aliud ago.

Et licet aliquis non fuerit ex rebellibus, & perfidis 29 nec ex ſociis, nec ex amicis, adhuc tamen: *porque en todo eſte tiempo el Rey eſtuvo en cuyta, e afincamiento*, ex d. l. 17. *no valieron las donaciones*, l. 29. tit. 18. part. 3. ibi, *Ca no han fuerça ninguna, porque puedan ſer dadas con prieſſa de afincamiento, o con gran cuyta no pudiendo al hazer.*

Nec obſtat ſiquis dixerit, quod bellum non duravit 30 toto tempore vitæ Regis Henrici ab anno ſexageſimo quarto, quia tunc licet bellum non duraverit, tamen oppreſſio, quia id dicitur factum tempore belli, quod ante, vel poſt bellum factum eſt, maxime ſi durent eadem ſuſpiciones belli, Bald. Imol. Alex. & Jaſ. *in l. divortio, ff. ſoluto mat.* quod fuit originale Bal. *in tit. de pace tenenda*: namque ante bellum, & poſt bellum ineſt timor, & metus, ac ſubinde neceſſitas quæ ſimul tollunt libertatem, & cogunt. *l. rem legatam, ff. de adim. legat.* Bald. *in l. filiæ, C. de fam. erciſ.* Bald. & Bart. *in l. ſi dubitatur*, §. *filius, ff. de fidejuſſ.* tex. *in c. qui ſitit.* 35. *q.* 5. omne enim neceſſarium eſt triſte, 31 quia fit cum anguſtia animi, & coacte, Ariſtoteles quem refert Bald. *in l. nec ab initio, C. de nuptiis*, qui enim coacte, & neceſſario aliquid facit, non præſumitur facere ultra quam debet. Bald. *in l.* 1. *C. de actionib. & obligat.* & vere timor belli, idem operatur, quod ipſum bellum, & ſicut bellum opprimit, ita etiam timor, & fortius, tenet Ancharra. optime, *conſi.* 88. & poſt eum ſatis ad propoſitum, tenet Decius, *conſil.* 555. & poſt eos in ſimili caſu, tenet Albertus Brunus, *conſ.* 117. *ubi late, n.* 170. Inde tantum debet 32

durare id quod fit ex metu, & ex neceſſitate *y por cuyta*, quantum neceſſitas, & metus & oppreſſio, *l. ſed & ſi, §. ſed & ſi. ff. ad Trebel.* & qua ratione recte iſtæ donationes non excedunt tempus timoris, & neceſſitatis, & oppreſſionis, quia effectus regulatur ex cauſa, ideo amplius non durat quam cauſa Socin. *conſi.*403.*n.*18. ergo ex his omnibus cum donatio facta in oppreſſo Rege, *y pueſto en cuyta* ex *l.*17. neceſſarium fuit, quod non durarent ceſſante neceſſitate quæ coegit, præſertim cum hæc neceſſitas procurata ſit, facit. *l.*15. *tit.*10. *lib.*5. *recopil.* ibi, *Las que hizieron por neceſſidad, ſi los que las recibieron procuraron las tales neceſſidades, y ayudaron a las ſoſtener*, & Paulo *inferius*, reſpectu aliorum decidit lex, *que las mercedes ſe ajuſten a los ſervicios*, quod ex eo eſt, quia Rex poſitus in neceſſitate, & timore belli impenſius donat, nec habet libertatem, ut diximus, facit *l.*17. & *l.*15. *tit. de las donaciones. lib.*5. *recop.*

33 Dignitas enim Regia debet eſſe ab omnibus obſervata, amata, cuſtodita, nemo non debet Principi ſuo adeſſe, quia eſt caput totius reipublicæ, & ſicut protectio capitis proprius pertinet ad manus, & brachia, deinde ad reliqua membra, quæ omnia pereunt abſciſſo capite, & omnia debent ſe periculo exponere pro capite, ita in hoc corpore miſtico cujus caput eſt Princeps, ad nobiliores, & majores proprius pertinet cuſtodia Regis: deinde ad univerſum populum, tanquam ad reliqua inobiliora membra, ne pereant ipſa perempto, Rege, gloſ. *in auth. de*
34 *mandatis Princip.* §. *fin.* ubi Bart. inter cætera dicit, quod miles fit per ſacramenti præſtationem, quod mortem non vitabit reipublicæ cauſa, cujus caput eſt Rex, & inter ſex quæ jurat miles, hoc eſt potiſſimum, gl. *in l. penultim. ff. ex quib. cauſ. majores*,
35 & facit tex. in *l.*1. *ff. de milit. teſtam.* ubi quod miles dictus ſit â malo quod ferre debet pro republica, licet alii à mille dicunt militem, alii aliter, *d. l.*1. *& l.*2. *tit.*21.*p.*2. ex Quintiliano adnotavit Lucas de Penna,
36 quod pro ſalute Principis mors obeunda eſt, in *l. tam collatores*, *C. de re milit. lib.* 12. nam ſubditorum omnium ſalus pendet â ſalute Principis, tanquam capitis, *c. ſi Papa.* 40. *diſtinct.* ideo quilibet vaſſallus pro domino debet mori, ut diximus, & probatur in *c.*1. *de nova forma fidelit.* quod multo fortius eſt ad-
37 mittendum in Principe, cujus Regnum à Deo eſt, inde eſt, ut debeant adjuvare Regem contra proprium filium, *c.*1. *hic finit, lex Conrrad.* & *in cap.*1. *de nova forma fidelit.* cujus rationem aſſignat gloſ. *in c. de forma in verbo honeſtum*, 22. *q.* 5. quia & milites, & alii qui poſitum in neceſſitate Regem, & periclitantem deſeruerint, capite ſunt plectendi, *l.*3. §. *fin. ff. de re milit.* plenus eſt partitarum legum, codex noſter his legibus, ex *tit.* 2. *uſque ad tit.*2. *p.*2. *facit. l.*
38 3. *tit.*29. *p.*2. ibi, *Ca el vaſſallo no tan ſolamente, es tenudo de lo ſacar por ſu haber, mas aun aventurar el cuerpo a muerte para ſacarlo*, l.4. tit.17. part.2. ibi, *ſacandole luego de manos de ſus enemigos*, & ait prædicta lex, quod ii ſunt prædictores qui hoc officium non præſtant Regi, idem voluit Bal. & poſt eum Paul. *in auth. ſi capitivi, C. de Epiſ. & cle.* ubi quod vaſſallus quoque tenetur dominum liberare ab incarceratione judicis, idque & filius facere tenetur, & æqui-
39 parantur reſpectu parentis & domini, *l.*3. *tit.*19. *part.* 2. & quando Rex eſt oppreſſus à ſubditis, Regnum eſt in majori periculo, quam ſi rex ab Hoſtibus exteris opprimeretur, *d. l.*3. *titul.*19. *part.*2. *l.*6. *tit.*13. *par.*2. ibi, *Otroſi por la priſion le deſapodere deshonradamente.*

40 Et ideo quando rex eſt oppreſſus per tyrannidem à ſubditis ſuis, debent omnes ſubditi etiam non vocati occurrere ad Regem, & liberare eum ab oppreſſione, *d. l.*6. *d. l.*3. & nemo debet excuſari, nec prætextu Religionis, nec immunitatis, nec alio quovis quæſito colore, ibi. *Que mandamos que ſi todo lo al ſalleciere, las mugeres vinieſſen para ayudar a deſtruyr tal fecho.* Pues *como quiera que el ſeñor Rey don Enrique eſtuvieſſe ſiempre en miedo, y oppreſſo, deſtos tiranos, haſe de preſumir que ninguna coſa hizo de ſu mera y eſpon* 41 *tanea voluntad*, durante enim eadem cauſa metus, & tyrannorum potentia, actus alias ſpontaneus præſumitur per metum, & vim factus, ſingularis tex. *in c. ſolicitæ, de reſtitut. ſpoliat.* & ibi notata: doctrina Bald. *in l.*2. *C. de his quæ vi. met. ve. l. fulcimus*, §. 1. *ff. ex quibus cauſis in poſſ. eat.* Deci. *in regula, in omnibus cauſis lo*, 1. *ff. de reg. juris*, *n.*12. *&* 13. & ita limitatur, *l.*2. *C. quod metus cauſa.*

Reſpectu vero ipſorum opprimentium donationes 42 omnino nullæ ſunt, *l. qui incarcerem, ff. quod metus cauſ. l. qui per impreſionem, C. eod.* facit quia contractus initus in favorem tyranni eſt nullus Bald. & DD. per tex. ibi in *l. una, C. de caducis tollendis*, & in *l. decernimus, C. de S.S. Eccleſ.* Bar. *in tractat. de ty* 43 *ranno*, ille enim eſt tyrannus qui occupat ea quæ ſunt Principi, Bal. per tex. ibi *in l. ſacri afflatus, C. de diverſ. reſcript.* Capitius, *deciſ.*95. *facit. d. l.*15. *& l.*17. & *d. l.*4. *tit.*10. *lib.*5. *recopil.*

Ac non ſolum non valet donatio facta opprimenti- 44 bus, verum nec ipſis conſilium, opem, auxilium, & authoritatem præſtantibus, gloſ. in *d.l. qui in carcerem*, imo & qui liberare tenentur oppreſſum, ſi non liberent, & faciant quod in ſe eſt, ipſum opprimere videtur, *l. vel necare. ff. de lib. agnoſ.* ex quo tex. dixit 45 Baldus *in authentico ſi captivi, C. de Epiſcopis, & clericis*, quod is qui tenetur aliquem à vinculis liberare ſi id non facit videtur illum in vinculis occidere, facit 46 textus in regula, qui non facit de regulis juris, *gloſ. ſingularis, in c.* 1. §. 2. quæ fuit prima benef. amit. quæ ait quod vaſſallus tenetur dominum defendere, & quod ſi id non faciat punitur, quia negligere videtur cum potuerit, & nihil aliud faciat, quam fa- 47 vere, nec caret ſcrupulo occultæ approbationis, hæc gl. & allegat tex. *in c.*3.86. *diſtinctione.* Decius *in regula culpa, ff. de regulis juris*, & eſt *l.*3. *tit.*19. *par.*2. habes ergo optime lector ſtatum ejus temporis de quo fit mentio in noſtra gl. & rationem ad noſtram legem, & ad leges omnes quæ faciunt mentionem ejus ætatis calamitoſæ certe, & miſeræ, habes reſolutionem claram, *para ſaber quales donaciones valgan, y para entender quales privilegios, ſean de buena, o mala data, y quales ſe ayan de guardar, y quales no*, & ſingularem declarationem ad verba noſtræ legis, omnia autem ſunt in foro quotidiana diſputatione ex facto agitata.

Adde pro complemento, *en eſto de buena, o mala* 48 *data de privilegios, que tambien ay otros privilegios de mala data, los quales no valen, y ſon los que ſe huvieren librado dende* 15. *de diziembre, de* 1447. *haſta que murio el ſeñor Rey don Juan el ſegundo, que fue año de* 54. & de hoc eſt *l.*8. *tit.* 12. *lib.* 6. *recop.* ad quam adverte, & ad omnia quæ diximus, quando de mala, o buena data inciderit quæſtio.

Notabilia ex §. 1. Gloſ. 2.

1 *Actio ad exhibendum eſt præparatoria aliarum actionum, ut plurimum realium.*
2 *Exhibere eſt facere poteſtatem in publico ut experiendi fiat copia.*
3 *Actio ad exhibendum datur non ſolum domino ſed & poſſeſſori.*
4 *Omnes quorum intereſt agere poſſunt hac actione.*
5 *Debet autem intereſſe ex ipſa actione non aliunde.*
6 *Juris ratio in rebus non in verbis ſita & poſita eſt.*
7 *Ad exhibendum quæ probatio requiratur.*

8 *Ad exhibendum inſtrumentum quæ probatio requiratur.*
9 *Traditur vera in hoc opinio.*
10 *Exhibitio rei mobilis, aut ſe moventis nihil addit nec adimit juris, ſecus in exhibitione inſtrumenti.*
11 *Actio ad exhibendum plurimum differt ab ea, qua agitur de exhibendo inſtrumento.*
12 *Inſtrumentum commune omnino exhibendum eſt.*
13 *Inſtrumenta quomodo dicantur communia.*
14 *Edictum de tabulis exhibendis continet proprietatem tabularum.*
15 *Æquitas poſtulat, ne tua calliditate jus meum mihi pereat.*
16 *Ratio quare libri mercatorum exhibendi ſint.*
17 *Adducitur.* l. nimis grave, C. de teſtibus, & l. cogi. C. de petitione hæreditatis, & nu. 20.
18 *An & quo caſu pro exhibitione inſtrumenti poſſet deveniri ad denunciationem evangelicam.*
19 *Quando peccetis qui inſtrumentum non exhibet, & an teneatur ad reſtitutionem ejus quod intereſt.*
20 *Inſtrumenta duplici ratione dicuntur privata.*
21 *Hæc inſtrumenta omnino privata aliquando exhibet reus actori.*
22 *Actor omnino exhibet ad fundandam exceptionem.*
23 *Ubicumque æquitas poſtulet exhibitio facienda eſt.*
24 *Ut evitetur peccatum omnino facienda eſt exhibitio.*
25 *Fiſco omnino & indiſtincte eſt exhibendum.*
26 *In cauſis nobilitatis ſit & præcipitur exhibitio privilegii, aut alterius inſtrumenti in favorem fiſci.*
27 *Quod dictum eſt de fiſco intelligendum eſt de eccleſia, matrimonio, dote, libertate, miſera perſona, liberis, cauſis ſtudii, & in omni cauſa favorabili.*
28 *Regula de non edendo vel non exhibendo inſtrumentum rectius concipitur affirmative.*
29 *In criminalibus non ſit exhibitio fiſco.*
30 *Tota ratio de edendo & exhibendo eſt poſita in arbitrio judicis.*
31 *Abſolutoria in cauſa exhibitoria, non parit exceptionem in cauſa principali.*
32 *Teſtes qui viderunt privilegium apud patrem tuum, licet ſint ſingulares tempore, & loco, an probent.*
33 *Mille teſtes ſingulares tantum probat quantum unus.*
34 *Teſtis fides expendenda eſt ex loco tempore.*
35 *Nobilitas probata ex actibus ſingularibus recte probata intelligitur.*
36 *La pecheria tambien ſe deve provar por actos ſingulares ſi ſon muchos, & de ſingularitate teſtium*, glos. 9. §. 1. num. 14.
37 *Probatio actus in genere ſive habitus recipit teſtes ſingulares.*
38 *Nobilitas non probatur per duos teſtes, & quare.*
39 *In probatione Juriſdictionis non admittuntur teſtes ſingulares.*
40 L. 4. titul 6. lib. 5. recopilationis, & l. 6. tit. 9. lib. 3. eodem, *admittuntur teſtes ſingulares.*
41 *Si inſtrumentum fuit apud patrem cogitur filius exhibere præſumptive, & quod detur in hæredem.*
42 *Præſumptio eſt contra recuſantem exhibere.*
43 *Quid quantumque præſumere oporteat contra non exhibentem.*
44 *Affertur praxis quotidiana in hac re.*

Gloſſæ Secundæ. §. Primus.

Esta gloſſa toca a los privilegios de buena o mala data, es de ſaber que en tiempo de los ſeñores Reyes Catolicos ſe mandaron recoger eſtos privilegios de mala data, y ſe hizieron en eſto diligencias, como parece de la miſma ley de Salamanca, que es l. 10. iſto titulo, & libro, *y muchos ſe recogieron en el Monaſterio de S. Benito de Valladolid, de donde vulgarmente ſe dizen ſambenitados. Y al tiempo que ſe recogian muchos, los retuvieron, y ſe quedaron con ellos, cuyos hijos ſe han aprovechado dellos, en pueblos principalmente, en donde eſto de mala data, o buena, no es ni era tan ſabido, y aunque al principio ſe aprovechavan deſtos privilegios, deſpues vinieron a tener poſſeſſion como hijoſdalgo de ſangre, ocultando los privilegios, y aprovechandoſe de ſola la poſſeſſion, y quando ſe van ha hazer diligencias, ſe hallan teſtigos, que vieron en poder de los padres y abuelos de los litigantes eſtos privilegios, y que por ellos y con ellos ſe eſcuſavan de pechar. Luego el Fiſcal pide que eſtos ſean compelidos a exhibir eſtos privilegios, por eſſo tras eſto de buena, o mala data, es neceſſaria la inveſtigacion de la exhibicion*, quando facienda, ſit fiſco, quæ probatio ſit neceſſaria, quatenus exhibendum ſit privato, de inſtrumento edendo, privato, communi, publico, & particulari, ut hæc inveſtigatio non ſolum in cauſis nobilitatis profit, verum in aliis quoque forenſibus controverſiis, utilis eſſe poſſit. Cum ſit uſu & quotidiana diſputatione neceſſaria, illud autem in primis animadvertendum eſt, actionem ad exhibendum, uſus enim forenſis his verbis promiſcue utitur, ſimilem eſſe cum eo edicto de edendo, utriuſque enim ut inferius patebit præparatoria natura eſt, illa rei mobilis, ad agendum hæc inſtrumenti, ad fundandam actionem, & ſolent utriuſque rationes, & argumenta mutuo ad utrumque adduci, ne cui videatur temere nobis fuiſſe conjuncta, eſt ergo (ut inde exordiamur,) actio ad exhibendum præparatoria aliarũ actionum, ut plurimum realium, quibus quis intendit agere, admittitur autem ex Juriſconſultorum placitis in rei vendicatione. *l* 1. *&* l. 3. §. *eſt autem perſonalis hæc actio. ff. ad exhibendum*, cum enim exhibere ſit in publico facere poteſtatem, ut ei qui acturus ſit experiendi fiat copia, *l.* 2. *ff. eodem*, inde ſiquis intendat agere aliqua actione reali poteſt interim agere hac actione, ut res de qua futura ſit lis & controverſia, exhibeatur, ideo non ſolum domino, ſed, & antiquo poſſeſſori hæc actio ad exhibendum datur, *l.* 3. §. 1. & dicto §. *eſt autem perſonalis*, & §. *ſciendum, eodem titulo*, imo omnes quorum intereſt poſſunt agere actione ad exhibendum, dum modo vere, & realiter intereſſit, non aliunde quam ex ipſa natura actionis præparatoriæ ad futurum judicium, ita Paulus, Juriſconſultus elegantiſſime *in l. ad exhibendum.* 19. *ff. eodem*, cujus verba ſunt elegantia, & ad multa utiliſſima addere libuit, *Ad exhibendum, inquit Paulus, poſſunt agere omnes quorum intereſt, ſed quidam conſuluit, an poſſet efficere hoc edicto, ut rationes adverſarii ſibi exhiberentur, quas exhiberi ſibi magni ejus intereſſet, reſpondi non oportere jus civile calumniari, nec verba ejus captare, ſed qua mente quid diceretur animadvertere, nam illa ratione etiam ſtudioſum alicujus doctrinæ poſſe dicere ſua intereſſe illos, aut illos libros ſibi exhiberi, quia ſi eſſent exhibiti, cum eos legiſſet Doctor & melior futurus eſſet.*) Hactenus Paulus cujus verba ſæpiſſime mihi in foro expenſa ſunt, videas enim paſſim præoccupatos amore, aut odio, aut luchro inhiantes advocatos; verba teſtium & inſtrumentorum, vel ſtricta admodum ſignificatione, vel lata omnino inter-

1
2
3
4
5

pretatione, & plerumque ineptiore, longe alio retorquere quam poſcat res ipſa de qua agitur, & loci temporis perſonarumque qualitas & dignitas, jus civile, ut inquit Paulus, aperte calumniantes, & verba magno cũ incommodo litigantium aperte captantes, qua ſi vero verbis, non rebus ipſis de quibus agitur impoſitæ & conſcriptæ ſint leges, contra veram juris rationẽ, quæ non in verbis ſed in rebus ſita, & collocata eſt, *d.l. ad*
6 *exhibendum*, *l. omne vitium*, *C. communia deleg.* Baldus, *conſi.*457. *lib.*3. ubi ait, quod potius tollerari debet quod improprietur natura verborum, quam natura rerum, imo attenditur natura rei, & ſi verba refragari videantur. Aymon *conſi.*186.*n.*5. natura enim nihil aliud eſt, quam ratio quædam, inhærens ipſi actui, per diſpoſitionem legis, vel conſuetudinis, aut æquitate jus dicentis, Bald. *conſi.*352. *lib.*1. quem ad id refert Aymon *ubi ſupra*, in quo argumento egregie, ut ſolet in reliquis laborat Cicero in elegantiſſima oratione pro Aulo Cæcinna, *An non inquit* Cicero *cum voluntas, & conſilium, & ſententia interdicti intelligatur impudentiam ſummam aut ſtultitiam ſingularem, putavimus in verborum errore verſari, item. & cauſam, & utilitatem communem non relinquere ſolum, ſed etiam prodere, quæ lex, quod ſenatus conſultum, quod magiſtratus edictum, quod fœdus aut pactio, quod, ut ad privatas res redeam, teſtamentum, quæ judicia, aut ſtipulationes, aut pacti, aut conventi formula, non infirmari, aut convelli poteſt ſi ad verba rem deflectere velimus, conſilium autem eorum qui ſcripſerunt, & rationem & authoritatem relinquamus.*) Hæc Cicero, qui alia adducit ad propoſitum plena & ingenio, & eruditione, utinam ad hæc conjiciant oculos, & mentẽ, qui verbo ſe diſputationis potius, quam æquitatis ſcriptæ amantiores videri cupiunt, dum ſuis verbis cauſas forenſes obſcurantes, & innani verborum ſtrepitu confundentes auram popularem, & ad ſtantium admirationem ineptam, potius quam veram componendæ litis, & decidendæ controverſiæ rationem inquirunt.

Inde quia iſta actio ad exhibendum præparatoria ad
7 judicium vendicationis competit ei, cujus intereſt, & expeditur ſummarie, dicebat Bal. *in l.*1.*C. ad exhibend.* quod ad impetrandam iſtam exhibitionem, ſufficiebat ſummaria, & minor probatio, talis, ſcilicet, quæ animum judicis ad præſumendum induceret, allegat. *l. Theſaurus*, *ff. eod.* ubi ſolum exigitur juramentum ex quo tex. Bart. quoque dicebat quod in iſtis ſummariis cognitionibus, ad cognoſcendum ſufficit juramentum, idem dicebat Salicet. *in l. ſi dominium*, *C. eod. n.*4. idem tenet Paulus *in rubrica*, *illus tituli*, Jaſſon *in* §. *præterea*, *inſtit. de actionibus*, & quamvis gloſ. *in d. l. Theſaurus*, exiſtimet interpretandum, ut juramentum illud ſit juramentum ad totam cauſam, ſcilicet, calunniæ Bart. melius, & Poſt Bart. Jaſ. *ubi ſupra*, & Angelus *in l. ſiquis ex argentariis*, §. *exigit. ff. de edendo exiſtimant reprobata* gloſ. *in d. l. Theſaurus*, quod juramentum illud ſit ad probationem, non vero ad totius cauſæ cognitionem, idem tenet Bart. *in l.*1. *in princip. ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur*, & in *l. ſi is a quo*: *ff. ut in poſſ. legat.* ita ut ex hac recepta ſententia in hac actione ad exhibendum præparatoria, ea demum probatio ſufficiat quæ inſtruat animum judicis, utcunque, etiam ſi plene non ſit probatum eam rem apud te eſſe, quæ vendicanda ſit, cum ex *d. l. Theſaurus* ſufficiat juramentum ad probationem veritatis ad quod eſt elegans tex. *in l.*3. §. *ſciendum cum gloſ. ibi ſummatim*, *ff. eod.* ubi hæc actio ex eo ſolo concedi ſolet, quod inter ſi ex Acurſii ſententia, probatur ibi juramento, facit. *l.fin. C. de fide inſtrumentorum in ſua deciſione*, ubi quoque juramentum ad probationem ſufficit in ſimili fere exhibitionis ratione. Ita ut ex his omnibus conſequens ſit ſufficere ad exhibendum probationem, quæ mentem judicis, ut cumque inſtruat ad præſumendum, etiam ſi non ſit plena, & exacta undequaque probatio quam doctrinam & receptam ſententiam quotidie advocati trahunt ad cauſas nobilitatis. & ad ceteras cauſas, in quibus inter litigandum, occurrit aliqua præſumptio, quod apud reum, aut actorem, nihil intereſt, ſit aliquod privilegium, aut aliqua ſententia lata a judice incompetenti, aut aliquod inſtrumentum cujus occaſione, aut ipſe, aut pater, avusve deſierint perſoluere tributa Regia, vulgo *ayan dexado de pechar* & ex ea cauſa ceperint, haberi, & reputari nobiles, item in reliquis cauſis, vel majoratus, vel particularibus, in quibus vero ſimile eſt apud adverſarium fuiſſe, aut eſſe aliquod inſtrumentum publicum, & commune, quo producto, & ad acta adducto, veritas conſtare poſſit 8
aperte. Tunc enim argumento tex. *in l. is apud quem*, & quæ dicemus infernus, *C. de edendo*, ſtatim poſtulatur, ut omnino tale privilegium, vel inſtrumentum exhibeatur, ac tum quidem ſtatim ſubit quæſtio quæ ſit ſufficiens probatio, ut judices condemnent ad exhibendum, ad quod illico in manus eſt ſententia recepta de qua ſupra, ut ea probatio ſufficiat quæ poſſit inducere animum judicum ad præſumendum eſſe tale privilegium, aut inſtrumentum, apud eum a quo poſtulatur, argumento dict. *l. Theſaurus* & dict. *l* 3. §. *ſciendum*, & *l. fin. C. de fide inſtrum.* & quæ diximus ſupra.

Ego autem hanc ſententiam iſici quidem cauſis fa- 9
vorabilem, neque veram eſſe puto, nec ſi vera eſſet, recte applicari poſſe ad eas cauſas nobilitatis, & cæteras exiſtimo, nam primam etiam in ipſa actione ad exhibendum præparatoria advendicationem, non eſt abſolute vera, illa enim recipitur in cauſis parui præjudicii, & ſummariis, ita limitat Angel. *in* §. *præterea inſtit. de actionibus*, & poſt ipſum Jaſſon. *nu.*53. Tum etiam facit argumentum efficax, omni ſo- 10
lutione majus: quia in hac materia, ubi agitur de actione exhibitoria ad præparandum judicium, ipſa exhibitio rei mobilis, de qua ſperatur lis, & controverſia nihil addit, neque addimit cauſæ principali, & juſtitiæ, & jure partium, ſive enim exhibeatur ſervus, ſive equus, aut vas aureum, aut argenteum nihil tibi, ne addimitur neque additur ad vendicationem, at vero in noſtro caſu, de quo agimus, ſcilicet, in exhibitione inſtrumenti, certe illud exhibetur quo exhibito cauſa tua perire poteſt ergo, non cogeris exhibere, hoc aperte ſentit Bart. *in extravaganti ad reprimendam*, *verbo*, *ſummarie*, *in verſiculo Circa modum probandi*, in hac materia, videlicet, quod ſi per hanc actionem ad exhibendum damnaretur reus, vel alias veniret cauſa principalis, aut poſſeſſio, ut *in l. Celſus*, §. *Julianus*, *ff. ad exhibendum*, qui eſt optimus tex. ad propoſitum tunc non ſufficeret juramentum, ſed requiritur plena de veritate probatio, ſicut in aliis cauſis, quod dictum Bart. ſequitur ad hoc Jaſſ. *in dict.* §. *præterea*, *n.*53. & eſt rationi convenientiſſimum, quia ſubeſt præjudicium, quod quidem inferri ex præſumptionibus, nec poteſt, nec debet.

Ex quibus manifeſte apparet, quod hæc exhibi- 11
tio, de qua agimus nihil pertinet ad actionem exhibitoriam ſummariam, & præparatoriam rei vendicationis, neque poſſe commode, quæ ſcripta ſunt, de hac exhibitoria actione applicari ad exhibitionem inſtrumenti, quod in poteſtate alterius litigantis ſit, ex quo poſſit veritas, & juſtitia patefieri, ex ea ratione, ſcilicet, quod exhibitio rei nihil addat, aut addimat cauſæ, at vero exhibitio inſtrumenti proculdubio nocere, prodeſſeque & ſolet, & poteſt, ideo in exhibitoria actione præparatoria ad judicium, etiamſi admitteremus aliqualem probationem, non eſt tamen admittenda in hac exhibitione,

hibitione, inſtrumentaria ex qua jura partium, & veritas cauſæ dependent, ſed plena & exacta requiritur probatio, ita demum ut adſint teſtes, qui tua in poteſtate viderint inſtrumentum, ac tunc quidem recte poſtulatur exhibitio, ad quod facit doctrina Bartol. quam ſuperius adduximus: aliter enim nihil curandum exiſtimo de iſta exhibitione inſtrumentaria, quæ ſeſe foro paſſim offert.

12 In hac autem inſtrumentaria exhibitione, ut pateat veritas illud receptiſſimum eſt, inſtrumenta communia eſſe exhibenda ab altero, ut alterius conſtet jus, eſſeque compellendum eum in cujus poteſtate inſtrumentum commune fuerit, ut illud exhibeat, ſive ad fundandam actionem, ſive exceptionem, ſive replicatum. Hanc concluſionem reſolvunt Abb. & Deci. *in cap.* 1. *de probatio.* Alexand. & reliqui *in l.* 1. *de edendo*, Bart. *in l. fin. & l.* 1. *C. de edendo.*

Communia autem inſtrumenta vocamus quæ ob-
13 veniunt communiter in favorem utriuſque, ſeu reſpectu proprietatis, ſeu ex natura negotii, ſuper quod inſtrumentum confectum eſt, communia inſtrumenta reſpectu proprietatis ſunt, inſtrumenta omnia relicta cohæredibus à teſtatore, ut inſtitutio majoratus, quæ eſt apud poſſeſſorem majoratus morientem, quoniam quoad proprietatem ſicuti reliqueres majoratus, ad omnes ſucceſſores majoratus pertinet, quoad dominium, item reliqua inſtrumenta emptionis, locationis, donationis, feudalia, emphyteutica, quæ à mortuo, cum reliquis bonis relicta ſunt ad hæredes pertinent jure proprietatis, *l. cæteræ*, *l. ſi quæ ſunt cautiones*, *ff. familiæ erciſ. l. fin. ff. de fide inſtrument.* huc perti-
14 nent totus titulus, ff. de Tabulis exhibendis, quo edicto Prætor, quas tabulas Lucius Titius ad cauſam teſtamenti ſui pertinentes reliquiſſe dicetur, ſive hæ penes te ſint, aut dolo malo factum ſit, ut deſinerent eſſe, ita eas te exhibere compellit. *l.* 1. *ff. de tabul. exhib.* denique omnia inſtrumenta, aut publica, aut privata, quæ relicta ſunt à teſtatore, & penes aliquem reperiuntur, poſtulante cohærede, ſi interſit omnino ſunt exhibenda, ſunt enim communia quoad proprietatem, & in bonis teſtatoris morientis hæredibus ſuis relicta.

Communia quoque ſunt inſtrumenta ex natura negotii de quo inſtrumentum confectum eſt, quia ex inſtrumento, quod in tua poteſtate eſſe dignoſcitur, mihi jus competit, & in meam utili-
15 tatem confectum ſit. Tunc quoque commune eſt inſtrumentum, quoad utilitatem, ex natura rei, de qua & ſuper qua eſt confectum tale inſtrumentum, tunc ſive publicum, ſive privatum omnino exhibendum eſt, id enim exigit æquitas, ne tua calliditate jus meum mihi pernicioſæ pereat, ſive fundes actionem, ſive exemptionem, ſive replicatum, huc pertinent fere omnia inſtrumenta, de quibus ſuperius, & quæ conficiunt procuratores, negociatores, tutores, tabelliones, argentarii, Bart. *in l. quædam*, *ff. de edendo*, ubi text. *in l. prima*, *C. de edendo.* Abb. *in cap.* 1. *de probat.* huc perti-
16 nent libri mercatorum, qui ſunt omnino exhibendi, aut edendi, ut patefiat veritas, communis opinio quam omnino reſolvit Deci. *in d. c.* 1. *de probatio. à n.* 37. Bart. Alex. & reliqui *in d. l. quædam*, & quamvis digladientur in ratione, vera, ea ratio eſt, quia omnia ea quæ ſcribuntur in libris mercatorum continent dati, & accepti quandam mutuam, & reciprocam rationem eorum omnium quæ ultro citroque, & data, & accepta ſunt ſicuti & tutorum, & adminiſtratorum libri continent communem utilitatem, unde nimirum quod exhibeantur, ut pote communia ſive argentariis ſimiles ſint, ſive omnino diſſimiles quod modo non diſputo: ea ratio exigit exhibitionem.

Atque adeo in hoc caſu non habet locum regula 17
tex. *in l. nimis grave*, *C. de teſtibus*, quod nemo teneatur præſtare adverſum ſe arma quibus pereat: quia ſi non ederes, & exhiberes, magis videris ſubtrahere mihi mea arma: quibus ablatis ipſe pereram, nec item alia *regula*, 5. *cogi*, *C. de pet. hæred.* quod nemo cogatur ſuæ poſſeſſionis titulum oſtendere, *c. uno*, *ut eccleſiaſtic. beneſi.* quam regulam limitat in viginti caſibus Mathæ. de Aflict. *in c.* 1. *de controverſi. inveſtituræ*, *à nu.* 39. quia in hoc caſu quando inſtrumentum eſt meum, vel ratione utilitatis, vel proprietatis, rem meam poſtulo mihi exhiberi, ratione & jure, ideo deficit regula; *l. qui accuſare*, *& l. fin. C. de edendo*, imo in hoc caſu poteſt, deveniri ad denunciationem evangelicam tanquam re mea mihi injuria ſublata; etiam ſi in materia editionis dubitaverint de remedio hoc impetrando Anton. & Abbas, *in d. c.* 1. *n.* 26. qui 18
tandem admittunt hoc remedium, & Alex. *in l. fin. C. de edendo*, ideo in omnibus inſtrumentis communibus, vel quoad proprietatem, vel quoad utilitatem ceſſant omnes regulæ quæ editionem negant, qua una reſolutione omnia inſtrumenta quæ conficiuntur ſuper contractu ultro citroque obligatorio ſunt edenda, altero ex contrahentibus id poſtulante, agit enim de re ſua ſibi edenda, vide late Alciat. *in l.* 1. & *in l. fin. C. de edend.* & in materia emphiteuſis, & feudi quod inſtrumenta ſint edenda domino, poſt Alciat. & reliquos, probat Alvarus Valaſcius, *quæſt.* 8. *juris emphiteutici*, qui plures allegat, & adducit. Omnes enim in hoc conveniunt, ut inſtrumentum omnino ſit edendum, ſi commune ſit vel quoad proprietatem, vel quoad utilitatem, vide præter Alciat. *ubi ſupra*, & Ferretum, & Jaſ. *in d. l.* 1. *C. de edendo*, Socin. *in regula* 112. *cum ſuis fallentiis.* Imo in hoc caſu qui non edit commune inſtrumentum quo ſublato, meum mihi jus pereat: peccat graviter Antonius, 19
& Imol. *in d. c.* 1. Ripa. *in d. l.* 1. *C. de edendo*, & Jaſ. *in d. l.* qui accuſare, & quia peccat contra juſtitiam commutativam, ſupprimendo mihi meum jus, tenetur ad reſtitutionem ejus intereſt, inſtrumentum fuiſſe editum: peccat enim contra juſtitiam commutativam unde ſubeſt reſtitutio, Divus Thomas *quod. lib.* 6. *q.* 8. *art.* 12. *& 2. 2. q.* 185.

De privatis autem alia, & ſimilis diſtinctio eſt, 20
aut ſunt privata omnino, & quoad proprietatem, & quoad utilitatem, ex natura rei ſuper qua confecta ſunt, & tunc privatus qui hæc inſtrumenta privata habet, in quibus tu, neque proprietatem habes, nec utilitatem, omnino hæc exhibere non tenetur, ſive publica authoritate confecta, ſive privata, ſaltem ad fundandam actionem, in his autem habent locum regulæ, *l. cogi & l. nimis grave*, & in his habet locum quod tradit Alciat. *in dict. l.* 1. *C. de edendo*, 8. *caſu*, de neganda denunciatione evangelica, & in hoc caſu non peccat, qui inſtrumentum omnino ſuum, mihi non exhibet; & Abbas, & Imol. *in d. c.* 1. *C. de edendo*, *num.* 5. in hoc caſu habent locum *d. l. qui accuſare*, *num.* 3. & *d. l. fin.* Jaſſo *in d. l. qui accuſare*; Ripa *in d. l.* 1. *C. de edendo*, *num.* 5. ut nemo teneatur alii ſua inſtrumenta edere, non magis, quam ſi poſtules, edi tibi libros meos, ut videas meas lucubrationes, quod importunum exiſtimavit Paulus Juriſconſultus, *in d. l. ad exhibendum ff. ad exhibendum.*

Sed tamen ſi actor petat hæc inſtrumenta à reo, 21
ſibi exhiberi ad intentionem ſuam jam fundatam debito tempore, quando ſcilicet, conſtet de intentione ſua, ad coadjuvandam intentionem fundatam,

ut

ut ex aliqua parte declaretur : tunc etiam ſi ſint propria & privata, & quoad proprietatem, & quoad utilitatem, & nulla ratione communia, omnino ſunt exhibenda : ſi probatum ſit apud reum eſſe ae inſtrumenta, reſoluit Abbas, *d. c.* 1. *de proba. nu.* 14. & ponit exemplum : Peto à tundum quem mihi vendidiſti, habeo paratam probationem venditionis, de qua non eſt dubium, ut tamen fines & termini, vel partes fundi venditi pernoſcantur, cogeris inſtrumenta exhibere, quæ ſunt in tua poteſtate, ex quibus fines pernoſcantur, fundi venditi, ſive publica ea ſint, ſive privata, ſive communia, ſive omni ratione particularia, etiam ſi ad poſtulantem, exhibitionem nulla ratione pertineant, quia petuntur intentione fundata, ut veritas eluceſcat. Item vendiſti fundum, peto fundum venditum, comprobo venditionem, & de fructibus & redditibus anceps probatio eſt, compelleris exhibere rationes adminiſtrati fundi, ſive publicas, ſive privatas, ut de fructibus conſtet & eluceſcat veritas probatæ jam intentionis quamvis illæ rationes ſint prorſus alienæ nihilque omnino pertineant, ad eum qui exhibitionem, aut editionem poſtulat, nec quoad proprietatem, nec quoad utilitatem : ita Abbas, *ubi ſupra*, inde inferri poteſt ad locatorem, emphyteutum, feudatarium, tutorem, adminiſtratorem, & alios id genus, & eſt longa, lataque, & utilis limitatio ad dict. *l. cogi.* & ad *d. l. nimis grave*, & ad *l. qui accuſare*, & ad *l. fin.* de quibus ſupra egimus.

22 Item hæc omnia, & omnino propria inſtrumenta, quæ ad te ſolum pertinent, & quoad dominium, & quoad utilitatem, in quibus mihi nihil omnino eſt, cogeris exhibere mihi reo : ut exceptionem probem meam : ita reſoluit Abb. *ſupra*, qui licet plures rationes addu cat, ea eſt fortiſſima, quam ipſe prætermiſit, quod iniquum ſit, & contra naturalem æquitatem, ut diteſcas cum mea jactura, probata tua actione, & ſuppreſſa mihi callide, & aſſute facultate probandi meam exceptionem, & hæc eſt ratio plena æquitatis, quæ in hac re plu-
23 rimum poteſt, ex Antonio, & Abbat. & Imol. *ubi ſupra*, ubicumque enim poſtulet æquitas facienda eſt exhibitio inſtrumenti, æquitas vero reſultat, ex inveſtigatione veritatis, itaque ut conſtet veritas animo ſe facienda eſt editio, vel exhibitio. Rip. *in d. l.* 1. *C. de edendo*, à *n.* 5. & Jaſ. *d. l. qui accuſare*, *n.*3. & Imol. *in d. c.* 1. ubi Ant. *uterque n.* 5. ideo plurimum hæc res de edendo, aut exhibendo, inſtrumento pertinet ad judicis arbitrium, qui ex æquo & bono perſpecta rei qualitate proſpiciet, quid quantumque exhibendum ſit, ſecutus juris regulas, & æquitatem implexus, evitabit autem peccatum, inducet exhibitionem, vel
24 editionem inſtrumenti, nihil veritus juris ſubtilitatem, quod advertunt Ferretus, & Alciat. & Soci. Abbas, Deci. Ant. & Imol. *ubi ſupra*, & Math. de Afflict. *in d. c.* 1. *de controverſia inveſtituræ*, ex qua ratione ſuſtinetur exhibitio, & editio tituli beneficii eccleſiaſtici, ſive agatur de poſſeſſione, ſive de proprietate, vide Covarruv. *in regu. poſſeſſor.* 2. *p.* §. 10. *num.* 9. ex quibus declaratur, *l.* 17. *tit.* 2. *part.* 3.

25 In fiſci cauſis illud indubitatum eſt, eſſe fiſco omnino exhibendum inſtrumentum ad actionem, exceptionemve fundandam, ſive publicum ſit, ſive privatum, ſive omnino pertineat jure dominii, ſive jure utilitatis, etiamſi nulla ratione ad fiſcum pertinere dinoſcatur, ſi modo veritas ex eo conſtare poſſit. Ita reſolvunt omnes ſuperius adducti, & Deci. latiſſime diſputat *in d. c.* 1. & Rip. *in d. l.* 1. *C. de edendo*, qui reſtringit hanc concluſionem contra receptam ſententiam, ſcilicet, ut omnino ſit exhibendum, aut edendum fiſco, ſcil cet, in ſubſidium ſi aliunde probare non poſſit, ſecundo ſi agatur de bonis vacantibus, aut de re pecuniaria, non alias, & quamvis hæc reſtrictio placeat Alvaro Valaſ. co. *d. q.* 8. *n.* 7. mihi certe diſplicet, cum ratio ſeparationis inter has cauſas fiſcales, & reliquas, difficilis ſit in hoc Senatu Pintiano paſſim fiſco fit editio, & indiſtincte recepta communi ſententia ex eod. Rip. Jaſ. Alciat. *in d. l.* 1. & Socin. *d. regu.* 112. & Afflict. *ubi ſupra*, Abb. & Deci. & reliquis *in d. c.* 1. & ita quotidie in cauſis nobilitatis, in quibus 26
quotidiana eſt diſputatio de exhibitione, aut editione privilegii ſine ulla difficultate recipitur communis opinio, dummodo legitime comprobetur, apud litigantem, aut parentem, aut avum fuiſſe id privilegium, ex q: o, aut cujus occaſione cœperint haberi, & reputari nobiles nobilitate ſanguinis, text. *in l.* 2. §. *divus*, *ff. de jure fiſci*, denique quod attinet ad fiſcum res expedita eſt in hoc Senatu, ut fiſco omnino ſit exhibendum, vel de bonis vacantibus, vel de pecunia ſit quæſtio, vel alias utcumque agatur cum fiſco contra animadverſionem Ripæ *ubi ſupra*.

Hanc de fiſco ſententiam receptam extendi. Deci. 27
in d. c. 1. ad eccleſiam, ſecundo ad matrimonium, tertio ad dotem, quarto ad libertatem, quinto ad miſeras perſonas, ſexto ad liberalem cauſam, ſeptimo ad cauſam ſcholaſtici, & ſtudii, octavo ad omnem cauſam favorabilem, puta alimentorum, & alias hujuſmodi, adde tu regulam, ſcilicet, ubicumque poſtulet æquitas, deinde eſſe faciendam editionem, ut vitetur peccatum ideo hæc ipſa regula de non exhibendo, aut edendo inſtrumento, plena eſt fallentiis, & exceptionibus, ut patet ex Soci. *d. regul.* 112. & Alciat. & Jaſ. Rip. & Ferreto, *ubi ſupra*, quod omnino firmanda eſt regula in contrarium, ſcilicet, exhibitionem omnino eſſe faciendam cuilibet, & à quobet, eo uno excepto, ſi editio petatur ab actore contra reum, ad fundandam actionem 28
ex inſtrumento, quod omnino reo competat nihilque pertineat ad actorem quod nota, & vitabis longam latamque diſputationem.

Hoc autem quod diximus de fiſco non habet lo- 29
cum in cauſis criminalibus, *l.* 2. §. *item divi fratres*, *ff. de jure fiſci*, & tradunt Deci. & reliqui, *ubi ſupra*, quod reſpectu accuſatoris intelligendum eſt, non rei, in quo integra ſunt omnia jura quæ de exhibendo ſcripta ſunt, ſentit gl. ibi in *d.* §. *item divi fratres*.

Ex his autem quæ diximus inductum eſt, ut re- 30
ceptum ſit hanc quæſtionem de edendo, vel non edendo totam poſitam eſſe, & ſitam in arbitrio judicis, qui ex æquo, & bono, perſpecta æquitate dumtaxat, ex qua veritas conſtet, partes compellet, ad exhibendum, ideoque ſuprema tribunalia de veritate tantum ſollicita, ad exhibendum compellunt partes, quantum per ipſos licet, & captura, & carcere, ſi tamen omnino non edantur, tunc ad juris regulas confugiunt, & cauſam legitime decidunt ex jure 31
ſcripto, quoniam abſolutoria in cauſa ad exhibendum non parit exceptionem, nec attingit cauſam principalem, *l.* 3. *C. ad exhibendum*, ubi Paulus, ideo ſi omnino exhibitio non fiat obſervata forma, *l. final*, *C. de fide inſtrumentorum ad juris regulas*, & præſumptiones eſt deveniendum contra recuſantem exhibere, ex quibus decidenda eſt cauſa principalis, & in cæteris cauſis itur ad *l. alio*, *C. de in litem jurand.* & ad *l.* 20. *tit.* 2. *part.* 3. & dicemus *num.* 41. & *ſeq. infra.*

Præterea quod pertinet ad probationem ſi teſtes 32
in poteſtate patris, aut ejus qui litigat, viderunt privilegium, aut inſtrumentum, & ipſum aſſerentem ex eo ſe immunem à contributione tributorum,

licet

licet in loco, & tempore singulares existant, vere tamen probant quantum attinet, ad exhibitionem, aut editionem, quia licet testes singulares nihil probent ex *tex. in c. in præsentia*, *de probat.* & *in c. bonæ*, & *c. dilecti*, *de electione*, quia in ore duorum vel trium consistit omne verum, *l. ubi numerus de testibus*, unde dicebat Bald. *in l. ut jurisjurandi*, *C. de*
33 *testibus* quod tantùm probant mille testes singulares quantum unus, tex. in *l.* 3. *ff. de testibus*, ubi suadet Jurisconsultus ex loco & tempore expendendam esse fidem testium, quod late prosequitur idem Bald. *in l.*
34 *si quis testium*, *C. de testibus*, ubi loquitur pulchre quatenus sint testes reducendi ad naturam, & temporis & rationem loci, unde varietas loci & temporis, reprobat testes, ut constat de Danielis adolescentis judicio, inter senes illos, & Susannam, quod judicium ad hoc refert glos. *in l. ob carmen*, §. *fin. verbo*, *assistit testibus*, & est vulgare, hoc tamen de singularitate testium in tempore & loco, non est indistincte, nec in omni causa recipiendum, nam in nostro casu singularitas in loco & tempore nihil nocet, si in eo testes contestes reperiuntur, quod viderint privilegium in potestate avi parentis, aut ejus qui se nobilem ait, nobilitate sanguinis, asserentemque se ex eo exemptum & immunem atributis, non enim in nostro casu est quæstio de certo tempore aut loco quæ exigantur ad hoc, nec actus ille erat momentaneus, ut occisio, aut vulneratio, sed de hoc solum est quæstio, an instrumentum fuerit in tua potestate, gl. *in d. si. verbo*, *assistit*, quæ recepta est, non enim agimus, quod se exemptum, fecerit, & asseruerit ex illo privilegio hoc; aut illo anno, hoc aut illo tempore, aut loco, sed quod omnino habuerit in sua potestate quod quidem nec tempus, nec locum respicit, sed actum quemdam abstractum à loco, & tempore in genere, qui admittit testes singulares in loco & tempore, qui tamen viderint in tua potestate instrumentum, & tenet Boerius, *q.* 101. *n.* 7. post Innocent. & Zabarellam quos allegat, & quia in actu reiterabili admittitur singularitas testium, fundat post Corne. Speculatorem & Paul. Roland. à Valle, *consil.* 83. *vol.* 2. *n.* 45. & 46. & ponit duo genere singularitatis, *in consil.* 33. *n.* 9. *vol.* 2. simile illud huic est, quod ex hac ratione receptum est in causis & probatione nobilitatis, quia nobilitas pro-
35 bata ex actibus singularibus recte probata intelligitur, quando actus sunt plures, qui enim dicit ab hinc quinquaginta annos avum tuum nobilem reputatum, quia se ipso exactore & quæstore, tributorum, ab ipso avo tributum bis, ac ter, non fuerit exactum: accedente altero, tertio, ac quarto teste, qui idem asserant, scilicet, se exactoribus, nec ab avo, nec à parente fuisse tributum plebeium exactum, cum ipsi ab aliis exegerint, nobilitas certe probata est, transactis inter has exactiones viginti annis ex dispositione nostræ legis, & quotidie recipitur in foro ista probatio, etiam si in actibus non concordent testes, quia quisque de sua exactione, & facto deponit cum tamen ut diximus plures sint actus, ex quibus notorium deducatur ratio est, quia probatio actus in genere recipit singulares actus testium, nec testes videri possunt singulares, quia omnes in eo concordant, scilicet, in nobilitate, & quando actus in genere probatur, veluti aliquem esse usurarium, furiosum, dementem probum, improbum, austerum, rigidum, literatum ignarum mitem, & urbanum, immitem & inurbanum, nobilem aut plebeium, bene vel male morigeratum, recipitur singularitas actuum, quia ea singularitas actuum particularium bene probat habitum in genere, ita Speculator. *tit. de inquisitione*, §. 1. *versi. quod si unus*, Baldus *in l. actor*, *versi. quæro*, *C. de probationib.* Alex. *consil.* 72. *lib.* 1. & *consil.* 92. *lib.* 5. Angel. *consil.* 233. Salycetus *in l. quicumque C. de hæreticis*, Deci. *in c.* 1. *de probat.* latius *in c. licet causam eod. n.* 7. *versi. tertio singularitas*, ubi Felin. Jas. latissime *in l. admonendi. ff. de jure juran. n.* 256. idem quoque di-36 cimus *de la pecheria*, ex eadem ratione, quia quod admittimus in probanda nobilitate, debet admitti in probanda *la pecheria*, quia contrariorum eadem est disciplina, *l.* 1. *C. de cupressis*, & *luco Daphne*, *lib.* 10. & ex Roland. à Valle. *d. consil.* 83. *vol.* 2. *n.* 45. & 46. de actu reiterabili, plures enim actus singu-37 lares *de pecheria*, probant quempiam plebeium, si cuti probant nobilitatem uti diximus, vide late Felin. & reliquos, *in c. licet ex quadam*, *de testibus*, Boërium, *d. q.* 101. Roland. *d. consil.* 83. & 33. ubi late, qui multa adducunt, & Ant. Gabriel. *lib.* 1. *tit. de testibus*, *conclu.* 2. *n.* 18. & *n.* 47. loquitur in tributo, & in his quæ habent tractum successivum, Molineus ad Alex. *conf.* 72. *n.* 2. *vol.* 1. Portius *lib.* 2. *regularum conclusione*, 34.

Ex qua opinione constat quid sibi velit ea quæstio quam solent movere advocati, an nobilitas possit probari per duos testes, quamvis enim ita proditum sit, non posse nobilitatem sive hidalguiam, ut ita 38 dicamus probari per duos testes, ex ea ratione, quia cum præsumptio juris sit contra illam probationem, necesse est, ut probatio sit integra, ad minus trium testium, quorum unus elidat præsumptionem, duo reliqui probent, ita tenebat Speculator quem refert Jas. qui Speculatorem sequitur *in l. sciendum*, *ff. de verbor. num.* 10. Decius *consil.* 175. & 150. Curt. Jun. *conf.* 52. *vol.* 1. Avend. *in dictionario*, *verbo*, *Costumbre*, glos. & ibi Alex. *in l. transactionem*, *ff. de transact.* glos. *in l. non est verisimile*; *ff. quod metus causa*, hi tamen admittunt duos testes multum excellentes, & Rebuf. *in concordatis*, *tit. de nominatione*, *quæst.* 12. *num.* 15. ait in Gallia nobilitatem non probari per duos testes, ex hac ratione, quæ ratio est universalis in omni probatione, quæ habeat præ-
sumptionem juris contra se, veluti, *en materia de juridiciones*, *imposiciones*, *derecho de padronazgo le-* 39 *go*, & aliis hujusmodiquæ doctrina ex eo, quod agimus potest comprobari, quia duo dumtaxat testes, non possunt aut saltem difficile possunt concordare, in actibus tot numero, qui possint plenam fidem facere, de nobilitate alicujus, in his enim causis juris incorporei non sufficit, quod testes asserant, quem nobilem, aut patronum, aut nominatorem, nisi addant rationem, quæ in actibus consistit, *cap. cum venissent de institut. cap. cum Ecclesia Sutrina*, *de causa poss. & propriet. cap. consultationibus*, *de jurepatr.* resultavit autem hæc traditio ex singularitate testium, quæ reperitur & admittitur in actibus, quoties probatur actus in genere, unde nota, quod si duo testes sint multum probi, & tales quibus omnino fides adhibenda sit, probabunt nobilitatem, si cum sua probitate concurrant pluralitas actuum quicquid harum deficiat non probabunt, & vide infra *glos.* 19. §. 1. *num.* 14.

Unum tamen nota, quod licet singularitas testium recipiatur in probatione actus in genere, & qualitatis, ex Jas. & Dec. *ubi supra*, non tamen recipitur in probatione jurisdictionis, in hac enim probatione non agitur de probando actu in genere, sed de probando actu particulari, scilicet, quid, quantumque jus dixerit, an capite punierit, an relegaverit, an tutores dederit, an mensuras exequarit: denique in probatione jurisdictionis, quæ versatur in actu ipso particulari, requiritur concordia testium, in ipso actu particulari, quia ipsi actus recipiunt usum in se ipsis distinctum ab aliis; at vero nobilitas individua est, ideo recte probatur testibus singularibus in actibus ipsis, si modo & sæpiùs dixi actuum frequentia

quentia reperiatur, & pertinent hæc ad declarationem, *l.* 4. *tit.* 6. *lib.* 6. *novæ recopil.* de qua vide late Avendan. *de exeq. mand. Reg. Hiſpan.* 2. *part.* 40*c.*29. qui loquitur in probatione uſurarii, & ad *l.* 6. *tit.* 9. *lib.* 3. *eod.* quæ loquitur in judice recipiente *Barateria*, in quibus caſibus admittitur ſingularitas teſtium, & in hoc adverte, quod ubi agitur de crimine ad impoſitionem pœnæ, ſi teſtes admittantur ſingulares, ij debent eſſe probi, & optime opinionis, omni exceptione majores, ad pœnam enim imponendam aliter non ſufficiunt, vide Avendanium *ubi ſupra*, in noſtro ergo caſu admittitur ſingularitas actuum, quia remanent concordes in actu in genere: viderunt enim inſtrumentum in ejus poteſtate, quod ſolum veniebat probandum, nihilque amplius Berojus *ubi ſupra.*

41 Sed & ſi privilegium fuerit apud patrem, cogetur filius hodie exhibere, quia præſumitur eſſe apud eoſdem, Aymon *conſ.* 172. *num.* 6. Paz *quæſt. civili*, 5. *num.* 13. Paul. *conſ.* 301. *nu.* 5. *lib.* 1. *l. ſi quis ex argentariis*, §. *fin. ff. de edendo*: & quia hoc de edendo ad ſucceſſores, quatenus ad eos pervenit recte deductum eſt, *l. ſi quis ex argentariis*, §. *cogentur*, *l. quædam*, §. *nihil intereſt*, *ff. de edendo*, Pariſ. *conſil.* 301. *lib.* 1. facit ratio juris, quia cũ pater habuerit, & uſus fuerit, & perceperit utilitatem, jam tenetur hæres: tum ad eum perveniſſe intelligendum, ex regula text. *in l. ſive poſſidetis*, *C. de probat.* quam in materia exhibitionis ad hoc allegavit, *gloſ. verbo*, *fuiſſe in l. non ignoravit*, *C. ad exhibendum*, recepta Bart. & reliquis ibi, Aym. *conſ.* 112. Alexand. *conſ.* 58. *lib.* 1. *num.* 5. Tum quia cum utilitas pervenerit ad filium, quia reputatus eſt nobilis, tenetur quatenus ad eum pervenit, tex. *in l. ſi optione*, & *l. de eo exhibendo*, §. *hæres non quaſi hæres*, *ff. ad exhibendum*, ita ut hæres, & quaſi hæres, non hæres ad exhibendum teneatur, unde ſicuti pater tenebatur facto proprio, & filius jure ſanguinis *l. ſi ad exhibendum*, *ff. ad exhibend.* Paul. *conſ.* 301. *lib.* 1. *nu.* 5. Alexan. *conſ.* 58. *num.* 3. *lib.* 1. Aymon. *conſ.* 11. *num.* 15. *lib.* 1. quod tamen intellige ex præſumptione, ut mitius cum eo agatur, quaſi cum ſucceſſore, quod intelligo in cauſa nobilitatis, aliàs in litem juratur, *l. fin. C. de in lit. jurand. l.* 20. *tit.* 2. *part.* 3.

42 Præſumptio item eſt contra eum, qui recuſat exhibere, aut edere inſtrumentum, *l. fin. C. de fide inſtrumentorum*, Bald. *in l. publicati*, *C. de teſtamentis*, *in princip. verſ. Item nota*, & *conſ.* 406. *lib.* 4. Aym. *ubi ſupra*, & *conſ.* 134. quoniam qui habuit ſemel apud ſe inſtrumentum, præſumitur habere hodie, niſi probet deperditum Bald. *ubi ſupra*, & Abb. Afflict. *deciſ.* 330. *num.* 2. multa ad propoſi-
43 tum Greg. Lop. *in l.* 10. *titul.* 14. *part.* 3. *in prima gloſ.* Imo, qui celat privilegium, aut inſtrumentum quod exhiberè tenetur, committit falſum, text. cum gloſ. *in l. eum qui celavit*, *C. de falſis*, Alexand. *conſ.* 58. *verſ. Nam tale*, *lib.* 1. Afflict. *deciſ.* 300. *n.* 4. Aym. *conſ.* 172. *n.* 6. & *conſ.* 121. *n.* 17. nec enim minus eſt occultare veritatem quam dicere falſum, *l.* 1. *cum gloſ. ibi*, *ff. ad leg. Cornel. de falſis*, *c.* 1. *de crimine falſi*, eſt enim vehemens præſumptio contra ipſum, qui non exhibet, quod exhibere tenetur, *l. ſi procuratorem*, §. *dolo*, *ff. mandati*, & admittitur levior probatio Pariſ. *conſ.* 57. *lib.* 1. Tiraquel. *in ſecundo retract. in præfat. num.* 37. Aym. *conſ.* 152. *lib.* 3. & *conſ.* 6. *num.* 8.

44 Quid autem quantumque noceat ſibi non exhibendo, explicat *l.* 2. §. *divus*, *ff. de jur. fiſci*, ſcilicet in caſu privilegii non exhibiti, præſumptio fortiſſima eſt, *Que dexaron de pechar por el dicho privilegio*, ex ratione quæ fundat in titulo præambulo & cauſa præcedenti, gloſ. *in l. quædam mulier*, *ff. de rei vendicat.* & in *l.* 2. *ff. de acquir. poſſ.* & in *l.* 1. *C. de imponenda lucrat. deſcrip. lib.* 10. ibi: Quia à primordio tituli poſterior formatur eventus, quæ præſumptio maximè debilitat probationem contrariam, & fortificat fiſci cauſam, ideò occultatio privilegii inducit cauſam poſſeſſionis emanantem ab ipſo privilegio, ita ut origo poſſeſſionis trahantur ad privilegium, & noceat ei qui ſe nobilem dicit, ex text. in *l. clam poſſidere*, *ff. de acquirend. poſſeſſ.* ibi. *Non enim ratio obtinendæ poſſeſſionis*, *ſed origo nanciſcendæ exquirenda eſt*, & ita debilitatur jus nobilis, & fortificatur cauſa fiſci ex non exhibito privilegio, in aliis caſibus, quid faciendum ſit, & an jurandum ſit in litem, vide *l. fin. de in lit. juran. C. & l.* 20. *tit.* 2. *part.* 2.

Adde tamen quod Senatores ſolent decernere, ut exhibeatur privilegium, aut interim perſolvant tributa, quæ interlocutio ſæpiùs ex juſta cauſa revocatur, ſæpè tamen confirmatio ejus decreti, reſultat ex ſufficienti probatione, præſertim ſi de dolo adſint non leves conjecturæ, ita ut cum facile ea interlocutio pronuntietur prævia probatione, de qua ſupra, ex circumſtantiis tamen non levibus, ſed fortiſſimis revocatur, expenſa principali cauſa, atque in ea admiſſa præſumptione occultati inſtrumenti: in qua re quotidie itur ad text. in *l. fin. C. de fide inſtrum.* & quæ ibi ſcriptores, & quæ diximus hoc *num.* 44.

Ultimo nota unum ſingulare uſu receptum, quod in omnibus cauſis & caſibus, in quibus omnino facienda ſit exhibitio ad petitionem partis, cujuſcumque inſtrumenti, vel contractus, vel teſtamenti, vel privilegii, ſi id inſtrumentum contineat plura capita, quæ nihil pertineant, ad eum poſtulat exhibitionem ſibi fieri, pertineant vero ad alios, & timor ſit, quod iſti qui non litigant, ſi comperta habeant contenta in inſtrumento, moveant lites, tunc exhibitio non eſt facienda publice in actis, ſed ſecreto judicibus, qui poſtquam animum de veritate informarint reſtituent inſtrumentum ſecreto, ne lites ex litibus protrahantur, quod ſolet fieri, & eſt æquitate pleniſſimum.

GLOSSA III.

Entre nueſtro procurador fiſcal, y cada un Conſejo que han litigado de la una parte, y el que ſe dize hijodalgo de la otra.

Notabilia ex gloſſa 3.

1 *PRocurator ſive advocatus fiſcalis, non eſt procurator Cæſaris.*

2 *Procurator Cæſaris dicitur etiam rationalis, & quare.*

3 *Traditur officium procuratoris Cæſaris.*

4 *Procurator Cæſaris dicitur etiam diſpenſator Cæſaris.*

5 *Agitur de text.* in l. 2. C. ubi cauſæ Dominicæ vel fiſcales.

6 *Procurator Cæſaris magiſtratus erat ſimilis ei; quem nos vocamus, Preſidente de Conſejo de Hazienda.*

7 *Advocatus fiſci quis ſit, & in quo differat à procuratore Cæſaris.*

8 *Advocatus fiſci liberatur à patria poteſtate, & ſalarium ſit peculium caſtrenſe.*

9 *Advocatus fiſci ſedet coram Principe cum Comitibus provintiarum, vulgò, con los Viſorreyes.*

10 *Advo-*

10 *Advocatus fiſci honorabilior eſt quã Doctor creatus ab univerſitate approbata.*
11 *Advocati fiſci ſedent in foro cum Senatoribus, & conſpiciuntur in toga ſenatoria.*
12 *Cauſa fiſci non poteſt examinari, niſi præſente advocato fiſci.*
13 Si el fiſcal no ſe halla a la viſta del pleyto, la ſentencia dada en la cauſa, es nula & *in hoc differt advocatus fiſci ab aliis advocatis.*
14 *Si inſtrumenta præſentata ab advocato fiſcali, vel dolo, vel negligentia officialium non ſint viſa, ſecuta ſententia eſt nulla.*
15 *Fiſcus ſemper eſt idoneus, & ſolueudus, & plerumque excuſatur à ſatiſdatione, & fideijuſſore.*
16 *Fiſci advocato non remittunt ſatiſdatio in caſu*, l. 10. tit.20.lib.4. Recopil. & *in caſu* l. 15.eodem titulo & lib.
17 *Fiſci advocatum primus inuenit Adrianus Imperator.*
18 *Agitur* de l. 3. tit. 13. lib. 2. Recopil.
19 *Delatores ſunt genus hominum publico exitio repertum, & pœnis nunquam ſatis coercitum.*
20 *Delatores vocantur execrabiles,*
21 *Delatores calumnioſi ſeverè puniuntur.*
22 *Delator ſolus nequit cauſam fiſci tractare, ſed defert advocato fiſcali.*
23 *Advocatus fiſci non admittit facilè delatores omnes, nec omnes, nec paſſim.*
24 *Delatores nec ſunt facilè repellendi, nec facilè admittendi.*
25 *Quævis cauſa etiam ea. quæ in ſuſpitione conſiſtat excuſat delatorem à calumnia.*
26 *Accuſatores comparat Cicero anſeribus & canibus.*
27 L.25. tit. 5. libr. 2. Recopil.*limitat.* l. 3. titu. 13. eodem.
28 *Advocatus fiſcalis in cauſa bonorum vacantium agit ſine delatore, & limitatus.* d.l 3. & l.vacantia.
29 *Judices poſſunt decernere ubicumque viſum fuerit*, que el fiſcal vea el pleyto, y haga ſu oficio *& eſt limitatio altera ad* d. l. 3.
30 *Si accuſator tergiverſatur, agit advocatus fiſci, limitatio ad* d l. 3.
31 *En fecho notorio limitatur prædicta* l. 3.
32 *Fecho notorio dicitur multis modis ad intellectum* d.l.3.
33 *In cauſis læſæ majeſtatis divinæ & humanæ limitatur diſpoſitio* d.l. 3.
34 *In omni publico, delicto, limitatur prædicta* lex 3.
35 *In crimine averſæ libidinis limitatur prædicta* l.3.
36 *In crimine falſæ monetæ, & lenocinii limitatur prædicta* l. 3.
37 *In Pyrata, graſſatore, latrone, & fure limitatur prædicta* l.3. & *in caſibus* in l.28. titul. 1. par.7.
38 *Advocatus fiſcalis ceptam ſemel cauſam tergiverſante communitate proſequitur ſumptibus communitatis.*
39 *Explicatur* l. 13. hoc tit. & lib.
40 *Si perludat communitas, ſumptus ſubminiſtrat advocato fiſcali.*
41 *Advocatus fiſcalis in cauſis nobilitatis habet ſuos quæſtores, vel inquiſitores, vulgo, diligencieros, qui inquirunt.*
42 *Auto acordado dado por el acuerdo de Valladolid para la proviſion de los diligencieros, y para el miniſterio de ſus oficios, ordenança* tit. 11. lib.2. *de las ordenanças deſta Audiencia.*
43 *Eſte auto eſtà reuocado por el Conſejo, y librada cedula de ſu Mageſtad para que no ſe uſe del, a* 18. *de Mayo de* 1566. *en el Eſcurial, y eſtà notificada al acuerdo, y el original en poder del Secretario del y un traslado autentico en la arca del fiſcal.*

Joan. Garſias *de Nobilitate.*

NOta primum, quod procurator fiſcalis, ſive advocatus fiſcalis, non eſt procurator Cæſaris, longè differunt. Procurator enim Cæſaris procura- 1
bat bona dominicalia, adibat hæreditates, locabat vendebat, tranſigebat, contrahebat, de quo per totum, *ff. de officio procuratoris Cæſaris*, & dicebatur item rationalis, quia rationes rerum principalium in- 2
bat,& univerſi patrimonii curam & ſolicitudinem gerebat. Iſque decidebat univerſas cauſas ad patrimonium, & fiſcum Cæſaris pertinentes. *text. in l. ad fiſcum, C. ubi cauſæ fiſcales*, textus in *l. cum* 3
vendente procuratore meo, eodem, ita intelligebat Alciatus *in lege univerſæ, C. de fundis patrimonialib. lib.* 11. Oroſcius *in l. 1. ff. de officio procuratoris Cæſaris*, nec de crimine cognoſcebat, nec etiam de furto commiſſo contra Principem *l. cum aliud colonus, l. nullum ex officio, C. ubi cauſæ fiſcales*, qui ſi in officio ſuo delinquebat, tunc ad præſidem pertinebat cohertio, textus *in l. univerſi, C. eodem.* Denique rationali, vel procuratori Cæſaris nulla erat poteſtas cohercendi, vel puniendi, vel mulctandi, ſed dumtaxat rem dominicam procurabat, *l. procuratores meos, vel rationales, C. de modo mulctandi* (*Procuratores meos, vel rationales, inquit Imperator mulctæ indicendæ jus non habere ſæpe reſcriptum eſt*) text. *in l. ſi quis intra provintiam, C. de bonis proſcriptorum*, ibi.*Tunc demum omnia quæ velle nos perſpicis, inquiſitione conſtructa rationalis rei privatæ tradatur officio.* Vocabatur item procura- 4
tor hic Cæſaris, diſpenſator Cæſaris, quia res Cæſaris diſpenſabat, text. *in l. 1. C.ſi adverſus fiſcum reſtitutio poſtuletur*, ibi A *Rufino diſpenſatore noſtro circumuentus.* itaque procurator, vel diſpenſator Cæſaris, vel rationalis, non fungitur vice præſidis, nec punit, , nec imponit mulctam, nec pœnam, nec aliud agit, quam rem dominicam procurare, quotieſque de pœna & cohertione erat agendum, ad præſidem, vel proconſulem eundum erat: quoties de re & bonis, dumtaxat ad Cæſaris procuratore occurrebatur, tex- 5
tus expreſſus *in l. 2. C. ubi cauſæ fiſcales, vel dominicæ*, qui textus eſt elegantiſſimus,& memoria tenendus ad caſum quotidianum in hoc noſtro Senatu Pintiano. Fone quempiam ſe laqueo ſuſpendiſſe, deſperata vita obiiſſe, agenti fiſcali advocato de bonis, an quæſtio hæc criminalis ſit, an civilis? an pertineat ad rerum capitalium judices? vulgo *a los Alcaldes del crimen* an verò ad Senatores Regios, cum hæc quæſtio de facto mihi contigiſſet, allegavi textum expreſſum in dict. *l.* 2. ut apud Senatores retineretur, utpotè civilis verba textus hæc ſunt. *Non animadvertimus, cur cauſas ad officium procuratorum noſtrorum pertinentes, ad proconſulis notionem advocare velis: nam cùm hoc quæratur, an pater tuus mortem ſibi conſciverit metu alicujus pœnæ, & propterea bona à fiſco vendicari debeant, jam non de crimine, aut pœna mortui, ſed de bonis quærendum eſt*: qui textus eſt expreſſus, & elegantiſſimus, & facit ratio textus in *l. 1. in fine, C. eodem* (*planè defunctis homicidii reis apud Imperatorem quoque cauſam agendam eſſe ratio permittit*] fateor me non obtinuiſſe, ſed ad judices criminum fuiſſe remiſſam: quo jure neſcio, nec unquam inquirenti mihi cautius, nec jus, nec ratio redita eſt: quod quidem evenit in cauſa cujuſdam civis Pintiani, qui ſe laqueo ſuſpenderat; tu tamen memineris regulam textus in *l. ſed licet is. ff. de officio præſidis*, ut non expendendum ſit, quod Romæ factum ſit, ſed id demum quod fieri debuit, & ſi quando caſus eveniat, criminis cauſam non eſſe aſſevera, ex dicta *l.* 1. & ex dict. *l.* 2. itaque procurator Cæſaris procurat ſolum Principis patrimonium, & res dominicas locat, vendit, emit, contrahit, tranſigit, adit hæreditatem, & repudiat, quem magiſtratum ſimilem eſſe puto ei ma-

giſtratui, quem in Hiſpania vocamus, *Preſidente*
6 *de Hazienda*, neminem vero nec punit, nec coercet, nec mulctam, pœnamve imponit, de quo nos in tractatu noſtro *de expenſis & meliorat. cap.* 20. *num.*8. aliquid diximus ad aliud tamen propoſitum.

7 Advocatus fiſci eſt, qui apud rationalem, vel procuratorem Cæſaris cauſas fiſci agit, & patrimonium dominium defendit, differunt inter ſe quantum judex & advocatus, textus in *l. ſi adverſus privatos*, *C. ſi adverſus fiſcum reſtitutio poſtuletur*, quæ lex diſtinguit inter præſidem, procuratorem Cæſaris, & fiſci advocatum, textus expreſſus *in l. final. C. de advocato fiſci*, qui titulus longe diſtat à titulo de procuratore Cæſaris, quia in hoc officium judicis in illo advocati munus continetur.

8 Officium advocati fiſcalis liberat à patria poteſtate, & quæſitum ex hoc officio ſit caſtrenſe peculium, textus *in l. cum advocatio*, *C. de advocat. diverſ. judi.* hoc officium olim non erat perpetuum, ſed annuum poſtea biennio duravit, *l. ſancimus*, *C. eo-*
9 *dem*, *l. advocatos*, *C. de advocat. diverſ. judicum*, & eſt hoc officium laudabile, & ſedent advocati fiſci coram Principe inter Comites, & filii eorum vocantur clariſſimi, *l. laudabile. C. eodem*, & cùm
10 ſint advocati fiſci creati & electi ab ipſo Principe ad hoc munus, ſunt fiſci advocati honorabiliores, quàm Doctores creati ab univerſitate, & præcedunt ipſis, ex gloſſ. famoſa *in l. reſtituendæ*, *C. eodem*, *verbo, Judi-*
11 *cati ſunt*, hodie ex diſpoſitione noſtrarum legum, in foro ſedent cum Senatoribus, & togat in toga ſenatoria conſpiciuntur, quod quidem emanavit ex dicta leg. laudabile. ubi inter Comites ſedent præſente Principe. Comites autem ii, de quibus agimus, erant ſimiles his quos hodie vocamus Viſorreyes, *ex rubrica & titulo toto de Comitibus, qui provincias regunt*, *C. libro* 12. Igitur advocatus fiſci agit cauſas dominicas apud procuratorem Cæſaris, nequitque procurator Cæſaris quippiam
12 conſtituere, nec de ulla re inire cognitionem, niſi præſente advocato fiſci. *l. final. C. de advocatis fiſci*, (*Rationales*, *inquiunt Imperatores*, *privatæ rei cauſis*, *vel ſacris ærariis Præſidentes examen*, *præſente fiſci advocato ſuſcipiant*. Ex quo textu emanavit praxis ut cauſæ fiſcales non examinentur, niſi præſente advocato fiſci, quod ſi abeſſe contingat ſuperſedendum eſt, ex dicta *l. final. ubi gloſſ. verbo, Suſcipiat*, dicit, quod ſententia ſecuta reſcinditur, ſi advocatus fiſci non interfuit examini cauſæ, hoc eſt, *A la viſta del pleyto*, & allegat *l. ſi fiſcus*, *C. de jure fiſci*, & *l.* 3. §. *Divus eodem*, & quamvis gloſſa illa dicat, quod talis ſententia reſcinditur, ego reperio gloſſam *in l. una*, *C. de ſententiis contra fiſcum latis retractandis*, *lib.*10. quæ dicit, quod ta-
13 lis ſententia eſt nulla: idem tenet Bartol. *ibi numer.*2. allegat textum in dicta *l.* 3. §. *Divus*, & dictam *l. final.* & *l. ſi fiſcus*, & ait, hoc quod eſt ſpeciale in fiſco, & in hoc diſtinguit inter advocatum fiſci, & advocatum privati, quod cauſa privati poteſt examinari, etiamſi advocatus non ſit præſens, *A la viſta del pleyto*, nec ſententia ſecuta eſt nulla, ſed cauſa fiſcalis non poteſt examinari abſente advocato fiſci, quod ſi abſit, *Y el pleyto ſe vea*, ſententia eſt nulla, dicta *l. finali*, dicta *l. ſi fiſcus*, dicta *l. tertia*, §. *Di-*
14 *vus*, & Bartol. *in dicta l. una*, *de ſententiis contra fiſc. latis retractan. lib.* 10. poſt gloſſ. & Joannem de Platea *ibi*, quod ſi fiſcus non ſit legitimè defenſus, quia per colluſſionem, vel dolum occultata ſint inſtrumenta præſentata ab advocato fiſcali, tunc abſolutiſſimum eſt, quod ſententia ſit nulla, etiam ſi fiſcalis advocatus habeat appellationis, vel ſupplicationis auxilium, quia ſententia eſt ipſo jure nulla ex Bartolo in dict. *l. una de ſententiis contra fiſcum latis retract.* & Joanne Platea *ibi*. & Boſcio *tit. de fiſco*, *n.* 23. ideo juſtiſſime faciunt judices, *Que no veen proviſion ni pleyto*, *ſin que eſté el fiſcal preſente*, *ſi toca al fiſco*, & ſi abeſſe legitime contingat, cenſeo expectandum, ne novæ de nullitate ſuboriantur quæſtiones, quæ longiùs cauſam differant, quæ differret al quot dierum, dum fiſcalis advocatus abeſt, expectatio.

Et quamvis in Hiſpania in ſupremis ſenatibus ſtatutum ſit, ne de nullitate quæſtiones cauſam principalem detineant, *Y ſe manda*, *que la cauſa de nulidad ordinariamente ſe reſerue a difinitiva*, ex *l.*4. *titulo* 17. *lib.*4. ille tamen effectus eſt, ut ſententia præcedens, ſi nonnulla ſaltem revocetur, ne duæ ſententiæ conformes proſint pro executione, juxta *l.* 14. *titul.* 20. *lib.*4. *Recop.* pone indefenſo fiſco, juxta ea quæ diximus condemnatum, dicit de nullitate advocatus fiſcalis, & erat ſententia verè nulla legitima nullitate oppoſita, reſervata eſt nullitatis cauſa ad ſententiã diffinitivam, ex dicta *l.*4. poſtea fiſcus docuit de jure ſuo quod tamen jus non excludebat jus particularis, ut in juriſdictione cumulativa certè revocatur ſententia prior, & cumulativè utrique adiudicatur, non vero confirmatur, *Con que ſea cumulativa*. & inter has duas formas dictæ ſententiæ illud intereſt, quòd confirmata ſententia induceret executionem, ex dict. *l.* 15. reſpectu particularis, non verò reſpectu fiſci, qui unam dumtaxat ſententiam haberet, & ſententia nulla prodeſſet illi, & noceret fiſco, quod ne fiat, poſtquam reſervata eſt nullitas, juſtè revocatur ſententia.

Hinc puto veriſſimum, quod licèt aliàs fiſcalis
15 ſemper ſit idoneus ex ſubſtantia fiſci, & ſit ſoluendo, ex *l.* 2. *ff. de fundo dotal.* ibi *quamvis fiſcus ſemper idoneus ſucceſſor ſit*, *& ſoluendo*, & ex tex. *in l.* 3. §. *item ſciendum*, *ff. ſi cui pluſquam. per legem falcid.* & in *l.* 1. §. *ſi ad fiſcum*, *ff. ut legat. nomin. caueat*, ideo gloſ. in *d. l.* 2. excuſat à ſatiſdatione, & item in caſu *l.* 4. *C. de uſufruct.* ubi gloſ. & Bart. quod fiſcus non tenetur cavere de utendo & fruendo ſalva rerum ſubſtantia, & remittitur fiſco onus cautionis, & fideiuſſionis, & ſatiſdationis, ex regula textus in *l. ſciendum*, *ff. qui ſatiſd. cog.* fiſci tamen advocatus cavere, & ſa-16 tiſdare debet, ubi fiſcus agit jure privati, & illa habent locum, quando agit jure fiſci, ita expreſſum eſt in *l.* 20. *lib.* 4. *novi ordin.* obſervata forma dict. *l.* 5. *tit*, 20. *lib.* 4. *novi ord.* cujus ratio ea eſt, quæ deſumitur ex gloſ. *in l. fin. tit. fin. partit.* 6. *verb. Reyes*, ubi Regi competunt plura jure fiſci, multa jure regni, plurima jure privati, de quibus Covarruvias *in regula poſſeſſor.* 2. *par.* §. 2 *num.* 8. & Matien. *in l.* 3. *tit.* 13. *lib.*5. *novi ordin. gloſſ.* 3. poſt Gregorium in d. *l. fin.* & Tiraquel. *de jure primogenii*, *quæſt.* 35. *n.* 22. & latiſſimè diximus in allegatione juris pro domino noſtro Rege Philippo, *contra el Condeſtable de Caſtilla ſobre la villa de Birbieſca*, quæ hodie pendet, nunc ad ea quæ pertinent ad advocatum fiſci, properemus.

Adrianus Imperator optimus ex Aelio Spartiano, 17 in ejus vita primus Imperatorum omnium advocatum fiſci creavit, receperunt poſtea reliqui, & de officio ejus latæ ſunt leges ab Antonino, Valeriano & Gallieno, deinde à Conſtantino, & Theodoſio Auguſtis, vide Oroſcium *in rubr. ff. de officio procurator. Cæſar.* & Afflict. *in conſtit. Siciliæ libr.* 1. *rubr.* 58 multa quoque nobis jura ſunt de advocato fiſci, *lib.* 2. *tit.* 13. *hoc lib.* Inter Leges autem noſtras eſt *l.* 3. *eodem tit. & lib.* famoſa, quæ officium advocati fiſci intra certos limites reſtringit, & limitat facultatem conceſſam fiſci advocato, ne quempiam de ulla re, vel ca-18 pitali: vel civili, in judicium provocet ſine delatore, & licet in jure differant delator, denunciator, inſtigator, & accuſator, ex his quæ adducit Thom. Grammat *deciſ.* 39. omnes tamen continentur ſub generalitate verborum *d. l.* 3. Idem enim eſt fiſcalis advocatus

catus det delatorem, vel denunciatorem, vel instigatorem vel accusatorem, idque ut excusetur, & ei teneantur ad expensas ex significatione, & effectu horum, d. *decis.* 39. Id enim significant verba illa, (*de las acusaciones, y demandas, y denunciaciones*) quod autem ait lex illa 3. (*Y que el tal delator diga por ante escriuano publico la delacion, la qual se ponga por escrito porque no se pueda negar*) id decisum est propter expensas ad quas isti tenentur: unde quoties denunciatio, vel delatio fit in actis, sufficit, quia satis fit verbis legis: fit enim coram tabellione publico, & in judicio, unde qui in judicio, & in libello ait dominum & jurisdictionem alicujus castri pertinere ad Regem, delationem fecisse visus est, & ideo si fiscalis advocatus suscipiat causam, tenetur ad expensas sine aliqua alia cautione, ex his quæ diximus, quia est denunciatio, ex d. *decis.* 39. Cautio autem illa solet exigi à privato; *Pero jamas se pide à concejos, ni es necessaria, si el concejo haze delacion, o denunciacion* ex regula text. *in l. sciendum, ff. qui satisdare cog.* juncta *l. proponebatur, ff. de judiciis.*

19 Ipsis autem delatoribus licet deferre genus hominum, ut inquit Tacitus *lib.* 4. *annalium*, publico exitio repertum, & pœnis nunquam satis coercitum,
20 sunt execrabiles, *l. ex varia, C. de delat. lib.* 10. quos perforata navi inclusos, mergendos censure Principes optimi, ideo severè puniuntur, ex *l. omnes, C.*
21 *cod. nec solus delator sine advocato fisci causas, d.l. omnes.*

Nec advocatus fisci statim debet admittere dela-
22 torem, sæpe enim dolo, sæpe malignè, sæpe spe lucri deferunt: ideo cavendum est, ne cum multos delatores esse oporteat, a delatoribus decipiatur, ita
23 Cicero pro Roscio Amerino de accusatoribus dicebat, nec enim passim admittendi sunt, facilè repellendi, quoniam ut inquit Cicero, *Innocens si accusetur,*
24 *absolui potest, nocens nisi accusetur puniri non potest: semper enim ratio accusandi fuit honestissima (ex Ciceronе prima Verrina actione) pro sociis, pro salute provintiæ, pro commodis provintiarum, ita evidens calumnia delatoris condemnari solet, non solet vero præsumpta.* Vnde quævis
25 causa etiam in suspicione posita, excusat à pœna calumniæ, quia multos accusatores esse in republica oportet, & quia nocens nisi accusetur, damnari non potest, quæ est ratio ad *l.* 1. *ff. ad Turp. l.* ibi *Et siquidem justum errorem perceperit, absolui, si verò in evidenti calumnia eum deprehenderit, legitimam pœnam ei irrogat.* Clarius Cicero pro Roscio Amerino his verbis: *Innocens est quispiam verumtamen quanquam abest à culpa suspicione tamen non caret, tamen si miserum est, tamen ei qui hunc accuset, possem aliquo modo ignoscere, cum enim aliquid habeat quod possit criminosè, ac suspicioſè dicere, aperte ludificari, & calumniare sciens non videtur.* Hæc Cicero quæ explicant *d. l.* 1. ex eo quod oporteat esse multos accusatores in republica, quodque nocens nisi accusatus puniri non possit, ergo advocatus fiscalis non omnes delatores indistinctè, & temerè sine delectu aliquo admittet: plurimum enim advertet, an calumnia, an dolus, an fraus, an vindicta, an spes lucri hominem ad delationem, aut denunciationem adduxerit; at verò facilè admittit, ubicumque reipublicæ ratio, & commoda civitatis, quies & publica utilitas popoſcerint: tunc enim honestissima ratio est accusatoris, & delator justissimè acce-
26 dit. *Anseribus (inquit Cicero) actione illa prima Verrina, cibaria publicè locantur, & canes aluntur in capitolio, ut significent fures, at fures internoscere non possunt: cum autem internoscere non possunt, significant tamen siqui noctu in capitolium venerint, & quia id est suspicioſum, tametsi bestiæ sunt, tamen in eam partem potius peccant, quæ est cautior: quod si luce quoque canes latrent, cum dees salutatum aliqui venerint, opinor his crura infrigantur, quod acres sint etiam tunc cum suspicio nulla est, similima est accusatorum ratio illi accusatores sunt, qui tantummodo latrant & clamant, nocere non possunt, alii canes sunt, qui & latrare, & mordere possunt.* Hæc Cicero. Clamandum ergo aliquando fiscali advocato est, interdum & latrandum, & mordendum: interdum verò omnino silendum, ob idque in manu & potestate est advocati fiscalis admittere delationem, & repellere, prout ratio personæ, causæ qualitas, criminis circumstantia exegerit, nec omnino accusatores à republica repellet, neve sua facilitate, & delatorum iniquitate, otium & quies civium, reipublicæque tranquillitas perturbetur, & sciant calumniatores pœnis se fore plectendos, quæ ipsis lege, & jure constitutæ sunt, dict. *l. ex varia, cum glos. ibi,* & *in c.* 1. & 2. *de calumniatoribus,* & *in c. calumniator.* 2. *q.* 3. & *in cap. seq.* Anton. vide & Abbat. *in rub. de calumniator.* & *in c.* 1. *eod.* ubi idem notant, quod pœna posita calumniatori, imponenda est delatori, cùm pari passu ambulent accusator & denunciator, ex glos. & Anton. *in d. c.* 1. excusantur suspicione, ut diximus ex Cicerone, ex quavis levissima causa, ex *d. l.* 1. *ff. ad Turpil.* excusat publica fama, ex Bart. *in l. cum quidam* §. *quod dicitur, ff. de acquir. hæred.* & Jas. *in l.* 1. *ff. de eo, per quem factum fuerit,* relevat unus testis, Ananias *in c.* 2. *de calumniatoribus,* ubi & quod si reus accusatus nihil probet, ex Antonio *ibi,* Bald. *in l. fin. C. de probat.* vide glos. in *d. c.* 1. *de calumniatoribus,* & Bernad. Diaz de Lugo *in pract. crimin. c.* 59. Inde postquam communitas, vulgo, *El Concejo, mueve pleyto a alguno por cosa que sea*
27 *fiscal, y toque a su Magestad,* statim fiscalis advocatus quoque; prosilire in judicium potest, quia provocatio illa communitatis de re fiscali, vel quæ ad patrimonium Regis pertineat, idem efficit, quod delatio, sive causa de nobilitate, sive de jurisdictione, sive de tributo, vel vectigali sit textus expressus *in l.* 25. *tit.* 5. *lib.* 2. *Recopil.* per quem textum restringitur generalitas *d. l.* 3. *tit.* 13. *eodem lib.* Postquam enim jus Principis deducitur in judicium ab alio quàm advocato fiscali, assistere potest fiscalis advocatus, & causam principalem agere pro Principe, quia ipse non excitat causam, sed excitatam ab aliis suscipit defendendam: & cùm cessat ratio *d. l.* 3. cessat quoque ejus dispositio, *l. adigere,* §. *quamvis, ff. de jure patronatus, l. quod dictum, ff. de pactis,* & ibi Bart. & Angel. *l. ita autem, ff. de administratione tutorum, l. illud, ff. ad leg. Aquil. l.* 1. §. *hoc interdictum, ff. de fonte, l.* 1. *C. de lib. præter. l. cum tale,* §. *falsam, ff. de condit.* & *demonstrat.* Ob idque cùm jam in judicium deductum sit jus Regis & Principis, rectè agit advocatus fiscalis, qui regium patrimonium defendit, cùm ipse neminem provocet, imò ipse provocatur, diximus *num.* 18. *supr.*

Secundo utiliter limitatur regula prædictæ *l.* 3.
28 in causa bonorum vacantium, potest enim advocatus fiscalis provocare ad judicium pro bonis vacantibus quia neminem impetit, nec perturbat, sed jus fisci prosequitur, nec facit contra *d. l.* 3. ibi: *No pueda acusar a persona, ni personas algunas, ni concejos, ni universidades, ni otras personas algunas.* Et ibi, *Ni les demandar, ni denunciar contra ellos.* Cum ergo nec accuset neminem, nec in aliquem dirigat libellum, cessat item ratio prædictæ *l.* 3. cùm enim bona vacantia sint quorum non reperiuntur hæredes legitimi, qui jus aliquod succedendi habeant, neq; ex testamento, neque ab intestato, *l. vacantia, l. scire*

debes, *C. de bonis vacantibus*, *lib.* 10. *l.* 1. §. *an bona*, *ff. de jure fiſci*, *l.* 12 *tit.* 8. *lib.* 5. *novæ Recop.* Certè diſpoſitio *d.l.* 3. non poteſt in his bonis habere locum, habebit autem locum in hæreditate jacente, quia ea differt à bonis vacantibus quod in his nulla ſpes eſt aditionis, in illa eſt ſpes, & quandiu eſt ſpes, quod hæreditas adiri poſſit, non pertinet ad bona vacantia, Bald. *in l. fideiuſſor*, §. *fin ff. de fidejuſſor. & in authent. ingreſſi. C. de ſacroſanct. Eccl.* In hoc autem adverte, quod multipliciter dicuntur bona vacantia, ſcilicet de jure, quia nullius eſſe poſſunt, §. *nullius*, *inſtit. de rerum diviſione*: alia ſunt vacantia, quæ cum nullius ſint, poſſunt tamen eſſe occupantis, §. *feræ*, *inſtit. de rerum diviſione*, alia ſunt vacantia, quæ alicujus fuerunt, ſed defierunt eſſe, in his ſi ſperatur antiquus dominus datur curator. *l. cum cognatos de captivis*, *& poſthliminio reverſ.* quod ſi non ſperetur antiquus dominus eſt locus titulo pro derelicto; ſi verò res reincidit in antiquam naturam, & fit occupantis, *l. naturale*, §. *in his*, *ff. de acquiren. rer. domin.* ſi verò non reincidit in antiquam naturam, ſed tacita voluntate antiqui domini relinquitur novo poſſeſſori, eſt locus uſucapioni, *l.* 1. *C. de theſauris*: alia vacant de facto, non jure *l. falſus*, §. *qui alienam ff. de furtis*, *l. final. C. unde vi.* Si vero vacant de jure & de facto, pertinent ad fiſcum, *d. l. vacantia*, *d. l.* 12 & nota, quod in his bonis vacantibus fiſcus eſt verè ſucceſſor, *l. habere licere. ff. de evict.* & eſt veluti hæres *l. item veniunt.* §. *præter ff. de pet. hæred. l. haredis apellat. de verbor. ſignific.* gloſ. & ibi Alex. *in l. ex facto*, §. *fin. ff. ad Trebel.* ideo habet fiſcus actiones omnes activas, & ſuſtinet paſſivas. Emanuel Coſta ita reſolvit *in* §. *cum in bello*, *verb. Mater*, *num.* & ita intelligit text. *in d. l.* 1. §. *an bona*, *de jure fiſci*, & Bart. *in rubr. de requirend. hæred. num.* 4.

Secus, eſſet dicendum, ſi fiſcus ſuccederet tantum bonis, & fieret annihilatio perſonæ, quia tunc hæredis loco non eſſet fiſcus, unde nec cum fiſco continuaretur inſtantia, quia perſona eſt annihilata, gloſ. & Bart. *in l. non intelligitur*, §. *cum ex cauſa*, *ff. de jure fiſci*, optima declaratio ad *l. ſi eum homtnem*, *ff. de fideiuſſoribus*: intellige tamen, quod fiſcus etiam in hoc caſu tenetur creditoribus ratione bonorum *l. quoties*, *in fin. & l. novatio*, *ff. de novationib.*

Adde tamen, quod gloſ. in *d. l. vacantia*, quærit, an acquirantur ipſo jure fiſco & determinat quod ſic: gloſſa tamen locuta eſt nimis generaliter, namque alibi tranſeunt ipſo jure à domino ad fiſcum, *cap. cum ſecundum leges de hæretic. lib.* 6. alibi additione, vel traditione, ſicuti priuato, Bart. *in l. Imperatores*, *ff. de jure fiſci*, *l. fiſcus eodem*, *l.* 1. *& l.* 2. *ff. de officio procurat. Cæſar.* In noſtro caſu per ſententiam fit adjudicatio, & per executionem traditio, quia nullum jus contrarium decidit.

Poſtremo adde ad *d. l. vacantia ſingularem limitationem*, quam tradit Pala. Rub. *in l.* 32. *Tauri nu.* 11. ubi in caſu illius legis limitat deciſionem *d. l. vacantia*, & *d. l.* 12. *tit.* 8. *libr.* 5. *ordin.* & eſt elegans limitatio, quod debeat admitti uxor defuncti, & tandem pauperes Chriſti, ex dict. *l.* 32. quæ eſt magna limitatio, & utilis.

Tertio utiliter limitatur prædicta, *l.* 3. ubicumque 29 viſum fuerit judicibus, poſſunt enim, & debent edicere, ut advocatus fiſcalis videat acta, & ſi viſum fuerit, provocet ad judicium, vulgo concipitur decretum, *Que el fiſcal vea eſte pleyto, y haga ſu officio*, fit quotidie in cauſis civilibus, ubi res, de qua agitur, non pertinet ad litigantes, & dignoſcitur pertinere ad Principem, textus expreſſus pro hac praxi in *l.* 2. *de delatoribus lib.* 10. ibi. *Quinimo juſſu procuratoris*, idem in cauſis criminum admittum eſt, & in utriſque ſi appareat teſtes eſſe perjuros, aut aliud quippiam geſtum, aut actum, aut dictum iniquè fuiſſe, tunc nulla delatio eſt neceſſaria, quod ex dicta *l.* 3. ſuſtinetur, & ex inferiùs dicendis: cum de notorio agamus *num.* 32. *& ſeq.*

Quarto & quinto limitatur prædict. *l.* 3. in duobus 30 caſibus, ſcilicet, in caſu prævaricationis, quæ eſt veri criminis ocultatio. ex *l.* 1. *ff. ad Turp.* & in caſu tergiverſationis, quia in his vulgariſſimum eſt poſſe & debere fiſci advocatum ſuſcipere cauſam, & perficere judicium, niſi de verbis injurioſis lis ſit, quod tamen intelligimus juxta diſpoſitionem text. in *l.* 4. *tit.* 10. *lib.* 8. *ordin.* habes hactenus quinq; limitationes communitas, litigans, bona vacantia, juſſus judicis, prævaricatio, tergiverſatio, quæ ſunt quotidiana.

Sexto ipſamet *l.* 3. ſe ipſam limitat in duobus caſi- 31 bus, ſcilicet, *En fecho notorio*, *o peſquiſas fechas por mandado del Rey*, itaque in omni facto notorio, vel civili, poteſt provocare ad judicium, ibi, *Puede denunciar y acuſar*, namque copula illa, &, ponitur inter diverſa, idque non expectato delatore.

Quod autem ſit notorium factum, quodque mani- 32 feſtum, dicemus infra *gloſſ.* 12. *num.* 86. & aliqua attigimus *gloſſ.* 11. *num.* 12. *ad fin.* & eſt gloſ. celebris *in c. veſtra*, *verb. Manifeſta de cohabit. clericor. & mulier.* ubi latiſſimè Calderin, & poſt eum Antonius, text. & gloſ. & ſcriptores *in c. de manifeſta*, 61. *diſtinct.* & *in c. tua nos eodem*, optimè, eleganter, & copioſiſſimè Joannes Faber *in* §. 1. *in proœmio inſtit.* latiſſime Cardinalis Jacobatius de concilio *libro* 7. *art.* 1. *de ſchiſmate ſub Julio*, *verſic. Nunc quoad quartum*, & quod notorium aliud ſit permanens aliud momentaneum, dicemus d. *gloſ.* 11. *n.* 12. *& gloſ.* 12. *n.* 86. & quod notorium ſit quod eſt ita evidens, quod latere non poſſit, nec tergiverſatione celari, cujus eſt teſtis totus populus, *d. c. tua*, *d. c. de manifeſta*, deciſio Peruſiana 67. *n.* 25. *&* 27. ubi vide, & ſi dubitetur, an ſit factum coram toto populo, aut majori, aut minori parte, vel coram tot perſonis, ut induci poſſit notorium relinquitur judicis arbitrio, ex Fabro *ubi ſupra*, ubi quod illud eſt notorium, quod conſtat judici tanquam judici hoc ex exactis, idem Faber, item, ex ſententia, licèt non ſit permanens, quia poſſit ſuſpendi per appellationem, *d. gloſ.* 11. *infra n.* 12. & *d. gloſ.* 12. *n.* 86.

Item eſt notorium quod ante oculos ſitum eſt, vel quod eſt veritas ita radicata in mentibus hominum, ut evelli non poſſit, Bald. *in l. cives*, *C. de appellat.* & quod ſit notorium facti continui, vide Anton. *in d. cap. veſtra*, qui refert Speculatorem & Calderinum, ubi quod in actu diſcontinuo poteſt reperiri notorium facti continui, ut in rebellione, quia licèt rebellis dormiat, nihilominus rebellio eſt continua, & ſi eſt notoria, eſt notoria facti continui, & iſtud eſt quod ait Bald *in l. cum fratrem*, *C. de his quibus ut indignis* quod bene poteſt eſſe notorium permanens licet actus in ſe non ſit permanens, pro Baldo faciunt quæ adducemus infra *gloſ.* 31. & de notorio permanente, vide deciſ. Peruſian. 67. *num.* 16. *&* 17. an debeat allegari, & quando: item notorium eſt inexcuſabile: ex Hoſtienſ. & Joane Andræa *in cap. reprehenſibilis*, *de appellation.* & Abbat. *in cap. pervenit*, *de appellat.* aliud excuſabile, Aretin. *conſil.* 165. Felin. *in cap. Rodolphus*, *de reſcriptis*, Imola *poſt gloſſ. in Clement. præſenti*, *de cenſibus*, Anton. *in d. c. veſtra*, & ita notatur in *d. c. tua nos*, & adduntur exempla notorii inexcuſabilis: quæ diſtinctio apprimè eſt neceſſaria ad ſciendum, quando in notorio ſit neceſſaria citatio, an non ſit neceſſaria

& ad

& ad text. *in cap. venerabilem, de electione*, & ad decisionem Bellameræ 411.

Et nota unum egregium, quod licèt qualitas notorii possit probari parte absente sine citatione, ut notat Anto. *in d. c. vestra*, tamen probatio ipsius facti, quod volumus facere notorium, non potest ad finem codemnandi diffinitivè fieri, nisi citata parte, tenet Miles *in repertorio, verbo, Notorium*, & dicit si quod esset diabolicum aliud dicere, *Clem. Pastoralis de re judicata*, quod multum facit ad tex. & glos. *in c. ad nostram, de jur. juran.* & ad omnia addicta in *d. c. vestra*, circa notorii declarationem, ideo si notoriè constet aliquid pertinere ad Principem, statim potest & debet ipse advocatus fiscalis provocare in judicium pro Principe, & in hoc præter ipsum Ioann. Fabrum *ubi supra*, *num.* 3. vide omnino *Felin. in capit. significaverunt, de testibus. l.* 2. *n.* 4. & tex. *in c. cum olim, de verbor. signific.* ubi equiparantur consilio & probatio testium, quæ resultat ex actis, idem in delictis quæ pateant exactis, nec ullum alium accusatorem habent.

Item & notorium, quod patet ex juris præsumptione, item quod communis & antiqua traditio conservat, item quod indubitatus rumor vulgi asserit, item quod oculis patet: denique vel sit notorium facti, nel notorium juris, vel notorium præsumptivè, ut cumque notorium sit, in notorie admittitur advocatus fisci sine delatore, sine accusatore, sine denunciatore, sine instigatore, omnia autem hæc genera notorii, & alia plura doctè & eruditè coacervata, vide apud Joan. Fabr. *ubi supra*, optimè ut solet & est bona remissio, & copiosa, & apud Julium Clarum, *lib.* 5. §. *fin q.* 9. *ubi latè apud* Gregor. *in l.* 43. *tit.* 6. *part.* 2. *glossa* 1. *& l.* 9. *tit.* 9. *par.* 1. *glos.* 1. & *in l.* 4. *titul.* 2. *par.* 7. & quod notorium: aliud sit facti permanentis, aliud transeuntis, & in quo sit necessaria probatio *decisio* Capitii 124. *n.* 7. & quidquid in judicio probatum est, dicitur notorium, Grammat. *decis.* 36. *num.* 37.

33 Septimo limita prædict. *l.* 3. in causis læsæ Majestatis divinæ & humanæ, admittitur enim advocatus fiscalis sine delatore propter criminis gravitatem, cum liceat propter solam suspicionem procedere in hoc crimine, *cap. ad abolendam. de hæreticis, c. accusatus, eod.* Abb. *in c. literas, de præsumption. l.* 1. *C. eod.* Æquiparantur autem hæc duo crimina, & de uno ad alterum deducitur argumentum, text. *in cap. vergentis de hæreticis*, & in *cap. cum secundum leges, eodem in sexto*: nulla enim tàm constans regula juris est, quæ non omittatur propter horum criminum gravitatem, *l. si quis alieni, C. ad leg. Iul. Majest.* Ideò dicuntur crimina excepta, & ideo nihil curandum est de regul. *l.* 3. unde fiscalis advocatus inquisitorum ex gravitate hujus criminis ex quacumque suspicione rectè accusat, & satisfit decisioni text. *in c. qualiter & quando, de accusationibus* at verò inquisitores non debent procedere ad capturam nisi ex urgentibus judiciis *decis.* Capitii 30. *num.* 1. & quomodo sint allegandi carcerati, & quatenus ibi.

34 Octavo limita dictam *l.* 3. in omni publico judicio, ubicumque accusatio competit cuilibet de populo ita sentit Alexand. *in l. ultima, versic. Aliam fallentiam posuit, ff. de re milit* in hoc crimine quilibet de populo admittitur, glos. *in l.* 2. *C. quibus res judicata non noceat*, namque popularis actio competit pro injuria facta populo de sepulchro violato, & an in hoc casu unus accusatio tollat accusationem alterius, vel fiscalis vide eleganter Tiraquel. *in tract. res inter alios acta, num.* 61. *&* 62. ubi si semel alius accusavit, et absit collusio, cessat fiscalis acusatio, de collusione autem agemus infra glos. 40. n. 9.

Joan. Garsias *de Nobilitate.*

Et nota quod adulterii crimen jam hodie ex particulari juris decisione, nihil pertinet ad alium quam ad maritum quod notissimum est, ideo in hoc cessant partes & judicium, & advocati fiscalis, quod quidem magis notum est, quam ut allegatione indigeat ideo hoc crimen nihil ad advocatum fiscalem pertinet.

Cum enim accusatio horum criminum competat ex juris dispositione cuilibet de populo, non est negandum advocato fiscali; quod singulis conceditur, præsertim cùm vindicta & punitio criminum curæ & solicitudini esse debeant advocato fiscali, & inter hæc crimina publica propter delicti gravitatem rectè annumeravimus crimen aversæ libidinis, *l.* 2. *titulo* 21. *partit* 7. ibi: *Cada uno puede acusar*, idem 35
in crimine falsæ monetæ *l.* 1. *C. de falsi. monet.* ibi, *Cuncti cognoscant, &c.* item lenocinium, *l.* 2. *titul.* 22. *par.* 7. ibi: *A los alcahuetes puede acusar qualquiera.* De his est authent. de lenonibus, et ut 36
obiter illud adnotem in ea quæstione, an illud delictum lenocinii sit mixti fori, vide jura duo, *l. si lenones de Episcop. aud. & l. fin. C. de scænicis spectaculis, et lenonibus, lib.* 11. nec enim ad hoc sunt alia jura, sed hæc nec id quidem probant, nec hoc delictum annumeratur inter delicta mixti fori, *in c. cum sit generale, de for. comp.* nec ab scriptoribus, ibi nec reperitur pœna jure canonico statuta contra lenones, sed nec *in l.* 59. *tit.* 6. *par.* 1. nec in glos. ibi, & tamen videmus passim, *Que los provisores se entremeten en este delito contra alcahuetas legas*, sed verè non habent jus pro se, quod ego sciam, & duo illa jura nihil faciunt pro ipsis, si bene intelligantur: habemus ergo hactenus undecim limitationes ad *d. l.* 3. publica delicta, quæ plures casus sub se continent, aversa libido, falsa moneta, lenocinium, in quibus sine delatore, vel denunciatore, vel accusatore vel instigatore, licet accusare advocato fiscali; cum enim cunctis liceat accusare, horum criminum non est deneganda accusatio fiscali: limitat ergo decisionem. *d. l.* 3. communitas, & bona vacantia, justa judicis, prævaricatio, tergiversatio, notorium, idque multiplex, læsa majestas divina & humana, publicum judicium, aversa libido, falsa moneta, lenocinium.

Limita duodecimò *d. l.* 3. in grassatore fure & py- 37
rata, per ea quæ adduximus supra *glos.* 1. *n.* 17. & ibi bona remissio: limita postremo in omnibus casibus contentis *in l.* 28. *tit.* 1. *p.* 7. quæ continet casus, in quibus judex ex officio potest procedere, & deduc regulam tibi, quod in omnibus casibus, in quibus judex ex officio potest procedere, advocatus fiscalis potest accusare, veluti contra eum, qui in judicio utitur falso instrumento, in teste falso, & falso instrumento, in fure manifesto, in calumniatore, in tutore, curatore, malè administrantibus, quorum priora pertinent ad notorium, & omnia continentur in *d. l.* 28. ut videas quam longè, latèque pateat hoc advocati fiscalis officium, quamque copiosè limitetur *d. l.* 13. quæ pertinet ad officium fiscalis.

Fisci igitur advocatus, & communitas agunt simul contra nobilem, in causa nobilitatis. & contra alios in aliis causis, ubi de dominio & jurisdictione 38
castri agitur: quod si communitas, vulgo, *El Concejo*, post litem contestatam, aut oblatum in judicio libellum tergiversetur, fiscalis advocatus potest causam semel cæptam prosequi sumptibus communitatis, etiam invitæ, *l.* 13. titulo 11. hoc libro, dicemus infra glos. 22. & glos. 45. infra, quod ipsa lex intelligit, ut communitas teneatur præstare sumptus advocato fiscali, nisi testes produxerit in causa: tunc enim quoniam causa instructa est suis & attestationibus. & instrumentis. & satis instructa relinquitur, quantum fieri potuit, nequit advocatus fiscalis novas atte-

39 ſtationes inſtruere, ſaltem ſumptibus communitatis, ex *d. l.* 13. ibi *Lo qual mandamos que ſe haga aſſi, ſi el Concejo huviere hecho provança, y en caſo que la huviere fecho, y ſe apartare del pleyto, las diligencias no ſe fagan a ſu coſta*: quod quidem ſanè intelligendum eſt, niſi colluſio præſumatur, quia advocatus fiſcalis propter colluſionem novas atteſtationes facere poterit ſumptibus ejus communitatis, & æquitatis, id eſt, pleniſſimum, & abſurdum ſatis eſſet, quod communitas adductis tribus, quatuorve teſtibus, qui aut quod frequentius pro nobili dicerent, occluderet viam advocato fiſcali. Eſt enim in omni diſpoſitione abſurdum vitandum, & valet legis interpretatio à vitanda abſurditate, textus & gloſſa, & ibi ſcriptores *in l. ſi prætor, ff. de judiciis*, textus *in l. ſi cum dies*, §. *unde eleganter*, ibi *Abſurdum enim eſſet*, textus *in l. eum qui, ff. de uſucapionib.* ibi, *Quod abſurdum, & minimè conveniens juri civili eſt*; alioqui eſſet illuſoria prædicta lex, *d. l. ſi prætor*, & ne ſit illuſoria, utque abſurdum vitetur, admittendus erit advocatus fiſcalis, ut atteſtationes denuò faciat ſumptibus communitatis, quæ colluſerit, & an colluſerit communitas, judex prudens arbitrabitur ex circumſtantiis perſonarum, & ex ipſa probatione juxta textum egregium *lib.* 2. *feudorum titul.* 24. *cap. quæ fuit prima cauſa beneficii amittendi* §. *ſed quia natura*, ibi, *Ideoque judex ſolers & diſcretus, & æquitati obſecundare ſolitus, cuncta ſubtiliter provideat*: faciunt ad propoſitum quæ notat Bart. *in l. ſi perluſorio, ff. de appell.* idem & reliqui *in l. ſi ſuſpecta, ff. de inoffic. teſt.* facit tex. *in l. ſi ſervus plurium*, §. *ſi quis ante, ff. de leg.* 1. Decius *conſil.* 306. *num.* 6. Alciat. *reſponſ.* 492. *num.* 34. nec debet dolo ſuo juvari communitas, l. verum, §. *tempus, ff. pro ſocio, cap. ſedes*, *cum glo. ibi*, & *c. ex tenore, de reſcriptis.*

41 In cauſis autem nobilitatis habet fiſcalis advocatus ſuos queſtores qui inquirunt diligenter, vulgo, *Diligencieros*, hi inquirunt nobilium qui litigant genus, patriam, ſobolem, originem, famam & conditionem, ex relatione horum, quam ſcriptam afferunt fiſcali advocato, an tributa ſoluerint, an ob eam rem fuerint pignorati, an legitimi nati ſint, an vero ſpurii, an cum nobilibus, an cum plebeis federint, & conſociati ſint, an munera nobilia, an plebeia ſubierint, denique hi mittuntur ab advocato fiſcali ad loca originaria litigatorum, ut quærant, ſpeculentur, & ſcrutentur omnia diligenter: hi quæſita referunt penes advocatum fiſcalem, judicium eſt, an noceant an proſint fiſco, quæ reperta ſunt: de his eſt frequens mentio in hoc titulo & libro, cavere debet ab iſtis fiſcalis. Dirum in omni vitæ genere tellum neceſſitas eſt; ſed in his eſt duriſſimum, & fortiſſimum, quod licet de facto dicant plures, de egeſtate non pauci intelligunt: quapropter maximam diligentiam adhibere debet advocatus fiſcalis, ne ab his illudatur, cum enim ex fide res hæc agatur ab aliquibus, ſunt tamen nonnulli, qui in hac inveſtigatione, vulgo, *En eſtas diligencias*, magis propriæ crumenæ ſtudent, quam fiſci commodis.

42 *Las ordenanças hechas año de* 1563. *acerca deſtos diligencieros*, & ſunt *en las ordenanças deſta audiencia*, lib. 2. tit. 11. fol. 119. *eſtan revocadas por particular cedula librada* 18. *de Mayo año* 1566. *eſtà en la arca fiſcal eſta cedula.*

43 *Eſtos diligencieros ſe proveen, para que inquieran, ſi es verdad lo que los hidalgos pruevan, y para eſto llevan en ſuma lo que reſulta de la provanca de los teſtigos del que pretende la hidalguia, y los nombres de los teſtigos, y van a los lugares, donde el litigante, padre y abuelo vivieron, y alli corren los teſtigos a ver ſi dizen dixeron lo que de ſus dichos en el proceſſo reſulta, y hazen diligencia en ſaber ſi es aſſi, o no, lo que el hidalgo prueva, y lo que deſto reſulta, lo traen en eſcrito, y firmado al fiſcal, y eſto es lo primero que hazen.*

Lo ſegundo inquieren, ſi ay algo en contrario de lo que el hidalgo prueva, y para eſto toman teſtigos en eſta audiencia ſin juramento, en Granada con juramento, y ſin el. Y aunque alguna vez ſe ha dudado ſi hazen mal tomar juramento, no entiendo que es coſa de mucha importancia, pues ſe les manda inquieran verdad por todas las vias que pudieren, y es harto peor que los teſtigos digan una coſa al diligenciero, con ocaſion de la qual el fiſcal embie receptor, y deſpues delante del digan otra, lo que es ordinario, y coſa digna de caſtigo, y con el juramento ſe evita eſta cautela, y los gaſtos: y aſſi los Oydores, y Juezes prudentes, quando conocen deſto, no por eſto caſtigan al diligenciero que tomò juramento, y las mas vezes miradas las circumſtancias del negocio, diſſimulan con eſto del juramento, porque a vezes ſon de importancia.

Todas eſtas diligencias trae el diligenciero al fiſcal, el qual conforme a ellas, en lo que es ſuſtancia, paſſa el interrogatorio, lo demas, lo dexa, y en eſto es de mucha conſideracion el oficio del fiſcal, en no articular mil impertinencias, de que vienen las mas vezes preñados los diligencieros.

Todo eſto ſe eſcrive en un libro que ha de tener el fiſcal en ſuma para deſpues ſaber lo que ha de alegar, y informar, l. 10. titulo 13. lib. 2. ordinam.

La cuenta en lo que toca a los dias que ſe occupo, y al ſalario y a lo que ha de aver, y a lo que ha de bolver, eſto que toca al dinero, la toma un Secretario, y tiene cuydado el fiſcal de no proveer al diligenciero, ſin que depoſite en el depoſitario general el alcance: y para eſto en otro libro ſe eſcriven los negocios que cada diligenciero lleva, para que del conſte ſi oculta algun negocio, o no. En eſte ſegundo, libro no lo ſolia aver, parecionme muy neceſſario, eſta es la practica de lo que toca a diligencieros.

Notabilia ex §. 1. Gloſ. 3.

1 *Advocatus fiſcalis an teneatur conteſtari omnes lites contra Regem motas.*
2 *Advocatus fiſci olim, & fiſcalibus cauſis, & privatis Principis aſſiſtebat.*
3 *Advocatus fiſci cogitur defendere ſi agat, ſicuti procurator.*
4 *Procurator qui habet generale mandatum ad omnes cauſas præſentes & futuras. ſi ſemel uſus ſit mandato, tenetur novas cauſas ſuſcipere defendendas, traditur praxis Hiſpaniæ.*
5 *Procurator debet dari æquè ad agendum, & ad defendendum.*
6 *Procurator datus ſolum ad agendum, non eſt legitimus procurator.*
7 *Procurator qui non poteſt defendere, nec agere poteſt.*
8 *Adducitur forma mandati, quod datur advocatis fiſcalibus.*
9 *Voluntas Regis debet eſſe conformis rationi naturali, & naturæ legibus.*
10 *Nihil eſt magis contra naturam, quam aliud jus ſibi, aliud reliquis ſtatuere.*
11 *Ex inæqualitate ratio juſtitiæ & aquitatis turbatur.*
12 *Princeps eſt lex animata.*
13 *Lex debet eſſe, & æqua, & juſta.*
14 *Rex obtinet duarum perſonarum vicem, immortalis eſt, & mortalis, item homo moriturus.*
15 *Reſpublica perpetua eſt, & vivit perpetuo in ſemetipſa.*

16 *Uni-*

16 *Universalis illa respublica Romanorum est hodie apud Regem, non recognoscentem superiorem.*
17 *Contractus initus à Rege, uti Rege, est realis, & transit ad successorem.*
18 *An advocatus fiscalis habeat restitutionem in integrum in causis civilibus fisci & Regis.*
19 *Consideratur triplex patrimonium Regis nostri invictissimi.*
20 *Traditur ad quæstionem opinio Alberici, Lucæ de Penna, & Gregorii Lopez, & reprobatur.*
21 *Opinio Gregorii Lopez in Hispania non observatur in praxi.*
22 *Respublica Romanorum multa olim possidebat jure tantum privati.*
23 *Æquiparatorum idem est jus, eadem ratio.*
24 *Non est facienda differentia inter res privatas Regis, & regni, & fiscalis, quantum ad restitutionem.*
25 *Ubi lex non distinguit, nec nos debemus distinguere.*
26 *Alia sunt Regis jure regni, alia sunt Regis jure privati.*
27 *Traditur resolutio quæstionis principalis, & responsio ad argumenta.*
28 *Alia pertinent ad Regem nostrum Philippum jure fisci, alia in recognitionem supremæ dignitatis, alia in recognitionem supremæ potestatis, alia jure regni, alia jure privati.*
29 *Causas fiscales defendit advocatus fisci, & quis reliquas.*
30 *Advocatus fiscalis, sive in medio litium, sive lata priori sententia, aut secunda agnoscens malam causam, potest desistere à causa, quam putat injustam, declaratur* lib. 11. tit. 13. lib. 2. ordin.
31 *Lex universaliter debet intelligi civili modo, ne lædat, vel jus civile, nec naturale.*
32 *Non est malitiis indulgendum occasione legis scriptæ.*
33 *In omni dispositione, sive legis, sive hominis, semper subest exceptio rationi naturali consona.*
34 *In omni dispositione illud venit expresse, de quo disponens sensisset interrogatus.*

Glossæ tertiæ §. 1.

SUperest modo examinare duo, eaque quotidiana: primum quibus actionibus teneatur respondere advocatus fiscalis, an indistinctè teneatur contestari omnes lites quæ adversus Principem proponantur, an vero, sicuti in agendo limitata est facultas, ita quoque sit in respondendo.

Secundo an possit fiscalis advocatus, desistere à lite semel cepta, si agnoscat malam fidem, & comperiat se pessimam causam agere, & injustam, quod pertinet ad intellectum. *l. 11. tit. 13. lib. 2. Recopil.* ibi: *Los proseguira bien y diligentemente, fasta los acabar, o hasta que le sea mandado el contrario, por quien lo pudiere mandar.*

1 Circa primum videtur, quod advocatus fisci, possit & debeat, respondere universaliter cuicumque libello porrecto contra Principem, qui actionem contineat civilem, idque videtur probabile ex legibus nostris, præsertim ex *l. 2. tit. 13. lib. 2. Recopil.* ibi: *Que estos entiendan solamente en los negocios y causas tocantes a nos*, & rursum, ibi: *Y que defenderan nuestros derechos.*

2 Tum etiam, quia ita dispositum erat jure civili, ut & fiscalibus causis, & privatis Principum negociis assistere deberet, unde videbatur quod omnem causam, sive fiscalem, sive rei privatæ, dummodo ad Regem pertineat possint, & debeant suscipere defendendam, tex. *in l. fin. C. de advocat fisci*, ibi: *Rationales privatæ rei causis, vel sacris ærariis Præsidentes examen præsente fisci advocato suscipiant.*

Tertio id probabile est, ex singulari tex. *in Clemen. 1. de procuratoribus*, ibi: *Non potes postea recusare defensionem illius, imo cogi poteris ipsum defendere in omnibus causis, & negociis ad quæ prædicta instrumenta, seu literæ se extendunt, cum per hæc ad omnia tuum præstitisse videaris assensum*, ex quo tex. 3
dimanavit praxis Hispania in supremis Senatibus, ut 4
procurator qui generale habet mandatum ad omnes causas præsentes, & futuras teneantur suscipere novam causam deffendendam, & cogatur mandatum in actis exhibere si semel in aliqua causa procuravit virtute ejus mandati, & quotidie interloquendo pronüntiatur, *que salga a la nueva causa y exhiba el poder, principalmente si es salariado*, cum ergo advocatus fiscalis habeat mandatum ad causas præsentes & futuras, & utatur quotidie eo mandato ex dispositione, text. *in d. Clement. 1.* videtur quod debeat suscipere omnium causarum defensionem, sive ad solum fiscum pertineant, sive quoque ad rem pertineant privatam Principis, cujus est procurator.

Quarto facit, quia nisi advocatus fiscalis deberet 5
suscipere omnem causam defendendam, jam non esset procurator legitimus, quia legitimus procurator debet dari æquè ad agendum, & ad defendendum, aliàs non est procurator legitimus, *d. Clem. 1. text. in c. accedens, de procuratorib.* ibi: *Qui ad agendum,* 6
& respondendum plenam habeat potestatem: imò si detur solum ad agendum non est sufficiens procurator, nec idoneus, text. *in d. Clem. 1. & in c. constitutus eod.* & est text. expressus *in l. item eorum*, §. *actor. ff. quod cujusque univers. nomine*, ut si detur ad agendum, defendat necessario.

Quinto facit, quia ex eo quod procurator fisci 7
non defenderet, nec item agere posset, *l. mutus*, §. *pœna, ff. de procuratoribus*: *Pœna*, inquit Jurisconsultus, *procuratoris non defendentis est, ut denegetur ei actio*: ergo suscipere debet omnem defensionem pro Principe, aliàs non est audiendus agens, quia qui habet mandatum ad agendum, potest & debet dominum defendere in causa reconventionis, Abbas *in cap. constitutus, eodem*, Socinus *in cap. 1. de mut. pet. art. 5. principali*, Speculator *titul. de procuratore, §. 1. versic. Sed pone*, & ibi Joan. And. *in additione.*

Sexto facit forma mandati Regii facta procuratori 8
fiscali, quæ tam continet actionem, quam defensionem: forma autem his verbis concipitur, ut patet ex ipso titulo fiscali: *Podais pedir, y demandar, y acusar, y defender todas aquellas cosas, y cada una dellas que cumplieren a nuestro servicio, y a la guarda y defensa de nuestro patrimonio Real, y execucion de la nuestra justicia, segun y como lo hizo el dicho Licenciado Medina, y lo pudieron, y devieron hazer los otros nuestros fiscales, que hasta aqui han sido, y fueren en essa dicha Chancilleria*: apponere libuit verba mandati, *que son las palabras del titulo, y no ay otras que toquen a esto*: novi enim semel de his verbis actum fuisse.

Septimo facit, quia insurgeret maxima inæqualitas, aut iniquitas, in causis, si advocatus fiscalis non teneretur respondere actionibus propositis adversum Principem, qua multi amitterent jus suum, & illud satius existimarent, quam interpellare Regem, de mandato, cum ipse libere possit agere, per procuratorem suum fiscalem, & debet voluntas Regis esse nimium conformis rationi naturali, & naturæ 9
legibus, Decius *cons. 64. num. 7.* Jas. *in l. ex facto, ff. de justitia & jure*, & nihil esset magis contra rationem naturalem, quam aliud reliquis jus statuere, per text. ibi, *ff. de vulgari, num. 5.* & *in l. justitia*, & injusta esset indignatio contra Principem, si aliud

ſibi aliud reliquis conſtitueret, ita dicit text. *in l. 1. ff. quod quiſque jus*, ubi illud quoque dicitur quod ſumma in hoc eſt æquitas, quæ reſpectu Principis,
10 qui vellet agere, & non reſpondere actionibus propoſitis eſſet ſumma iniquitas, & reſultaret iniquitas,
11 & inæqualitas, ex qua ratio juſtitiæ & æquitatis turbantur, text. *in auth. de non eligendo ſecundo nubentes*, §. *illud quoque dudum*, & in authen. de æqualitate dotis, poſt principium, quod in Principe
12 eſt reprehenſibile, Zazius *conſil.* 13. *lib.* 2. *n.* 26. nec Princeps eſſet lex animata, ut in authent. *de conſulib.* §. *penultimi*, & ex gloſ. *in l. & quia, ff. de juriſdict. omn. judic.* quia lex debet eſſe æqua: & juſta, *cap.*
13 *erit autem lex* 4. *diſtinct.* unde hæc ipſa lex animata eſſet injuſta, & iniqua, quod quidem abſurdum eſſet, nec ferendum in Chriſtiana, & bene conſtituta Republica, debet ergo advocatus fiſcalis ex his omnibus ſuſcipere omnem cauſam defendendam, & debet conteſtari lites, quæ moveantur adverſus Principem: ut tamen hæc innoteſcant, & ut intelligas quam nihil ſit in noſtra Republica inique conſtitutum, utque intelligas quis lites fiſcalis advocatus conteſtari debeat, & poſſit quoque modo, ubi & apud quem de ſingulis rebus Princeps noſter ſit conveniendus, & à quo defendendus, præmitte illud, quod Rex noſter, Princeps ſupremus in temporalibus, in terra in his nemini ſubjectus, ut probavimus *de expenſis & meliorat. cap.* 9. *n.* 59. obtinet duarum perſonarum vicem, immortalis enim eſt, & quodam modo æternus ſi ad Regnum, & dignitatem Regiam, oculos mentemque conjicias: quia dignitas regia
14 perpetua eſt & immortalis. Rurſum, mortalis quoque homo Rex eſt, & moriturus, univerſæ carnis conditioni obnoxius, cum quo veluti cum reliquis, contractus & conditiones, & iniri, & expectari, & adimpleri poſſint: nec novum eſt in jure eandem perſonam duplici jure cenſeri, text. *in l. tutorem, ff. de his quibus ut indignis*, ibi, *Diſcreta enim ſunt jura quamvis plura in eandem perſonam pervenerint, aliud tutoris, aliud legatarii*, ita ut aliud in rebus, aliud in perſonis conſtituendum ſit: res enim eadem non poteſt diverſo jure cenſeri, *l. eum qui ædes, ff. de uſucapionibus, cum vulgatis*: in perſonis eiſdem reperitur diverſum jus, *d. l. tutorem*; cum enim reſpublica ſit perpetua, nec moriatur unquam, *l. proponebatur, ff. de judiciis*, ibi: *Et eumdem populum hoc tempore cenſeri, qui abhinc centum annis fuiſſet*, nec hæredem, neque ſucceſſorem habet: vivit enim in
15 ſemetipſa, ut notatur *in l. 1. §. ultimo, ff. ſi quis jus dicenti non obtemperaverit*, tradit latè Tiraquellus *de jure primogenii, quæſt.* 35. *n.* 22. qui debuit allegare Baldum *in l. 3. C. ad Trebellianum*, ut quæ argumentatur de republica ad Regem congruè viderentur adjuncta: ait enim Baldus ibi, quod univerſalis illa Romanorum reſpublica eſt hodie apud Imperato-
16 rem, & etiam apud Reges, qui habeat jus Imperatoris, & neminem recognoſcunt: ex quo Baldi dicto reſtat, ut ſicut reſpublica non moritur, ita nec Rex, nec Imperator. Duo enim concurrunt in Rege, perſona & ſignificatio, ipſa ſignificatio, quæ eſt dignitas, ſemper eſt perſeverans ænigmaticè, licèt non perſonaliter, nec corporaliter; licèt enim deficiat perſona Regis, nihil ad rumbum, quia remanet ſignificatio dignitatis.

17 Ex quo reſultant duo, ut non videantur hæc allata ſine utilitate: primum, quod contractus initus à Rege, uti Rege, pro ſe & ſucceſſoribus, eſt contractus realis, & non perſonalis: idem intelligendum eſt de omni actu, contractu, & diſpoſitione facta nomine dignitatis, & deſcendentium, quia talis actus, contractus, & diſpoſitio tranſit ad ſucceſſores in Regno & dignitate, quia reperitur actus geſtus nomine dignitatis, quæ eſt perpetua, & non moritur, text. *in cap. Abbate ſanè, de re judicata*, Innocentius *in cap. intellecto, de jure jurand.* ideo nunquam ceſſat diſpoſitio ex defectu ſucceſſoris, vide Tiraquellum *ubi ſupra*, & tamen memento ea quæ diximus *in gloſſa* 1. §. 1. *à n.* 20. quia in Hiſpania hoc jus applicatum noſtris legibus, non uſque adeò nec verum, nec certum eſt.

Secundò infertur ad illam quæſtionem ſatis quo-18 tidianam, an advocatus fiſcalis habeat reſtitutionem in integrum in cauſis civilibus, & ad Principem pertinentibus, nam de criminalibus nihil agimus: accuſatori enim negatur in integrum reſtitutio, & ad probandum, & ad reliqua omnia, quæ accuſationem contingant, tenet poſt Alexandr & Jaſonem *in l. 1. §. nunciatio, ff. de novi oper. nunciat. num.* 34. & poſt gloſſ. *in Clementin.* non poteſt, de procuratoribus, Antonius Gomez *in tomo de delict. cap.* 1. *n.* 7. *ad fin.* quod ad nos nihil pertinet, plures alios refert Franciſc. de Caldas Pereyra à Caſtro *in ſua eleganti & copioſa relectione, l. ſi curatorem habens, C. de in integr. reſtit.* quam hiſce diebus edidit; verbo, *Vel adverſarii dolo, num.* 37. in quæſtione ſunt qui dicant, nullibi probari, quod Rex habeat in ſuis cauſis, ſive fiſcalibus, ſive non fiſcalibus, reſtitutionem in integrum, nec ad probandum, elapſo termino legali, nec ad reliqua, ad quæ quotidie impetratur reſtitutio, idque aſſerit Alberic. *in l. reſpublica, C. ex quibus cauſis major.* deinde Lucas de Penna *in l. cubicularios, C. de præpoſit. ſacri cub. lib.* 12. quem ſequitur Franciſc. de Caldas *ubi ſupra*, verbo, *Læſis*, *n.* 62. ſcriptum reliquit quod Rex Franciæ in cauſa ſua, vel regni, non poſſit reſtitui: idque ex mente Alberic. *ubi ſupra*, moventur, quia nullum ſit jus, quod Regi concedat reſtitutionem in integrum, Gregor. *in l. final. tit. fin. partit.* 6. tangit quæſtionem, & adducit plura, quæ videre poteris, & tandem diſtinguit ad deciſionem quæſtionis, ex mente Baldi *in l.* 1. *C. de hereditа. vel actione vendit.* & ex Alexand. *conſilio* 6. *volumin.* 4. retenta regula textus in dicta lege, reſpublica, ex qua in integrum reſtitutio conceditur reipublicæ, & retenta doctrina Baldi *in dicta lege* 3. *C. ad Trebellian.* & Speculator. *tit. de reſt. in integr.* §. 1. *n.* 19. quod Princeps repræſentat hodie antiquam Romanorum Rempublicam, 19
& retinet jura ipſius, tunc ait Gregorius Lopez, quod Rex habet triplex patrimonium; unum, quod appellatur fiſcale, putà introitus & exitus cameræ fiſcalis. Secundum eſt patrimonium regale, quod perpetuò eſt in regno, ut ſunt urbes, caſtra, montes, portus, flumina, paſcua, reliquaque hujuſmodi. Tertium eſt patrimonium, quod Rex jure privati habet, ut ſunt mobilia omnia, gemmæ, aurea, vaſa aurea, & argentea, arma, equi, currus, quadrigæ, lecticæ, tabulæ pictæ, veſtes, & ſuppellectilis genus omne, horti, prata, vineta, & reliqua, quæ ſuis pecuniis Rex mercatur: tunc ait Gregorius, quod Rex reſtituitur in cauſis fiſci, & in cauſis quæ pertinent ad regnum, & ad Regem jure Regni, ſed non in cauſis, quæ pertinent ad Regem jure privati, movetur illa ratione, quia Rex habet reſtitutionem eam, ſcilicet, quæ habebat olim Romanorum reſpublica, quam rempublicam Rex repræſentat, ex dicta *l. reſpublica*, 20
& ex Baldi *dicto in d. l.* 3. ergo habebit reſtitutionem in cauſis fiſci, & regni, quia in his reperitur ratio veteris reipublicæ, non in privatis rebus Regis, quæ jure privati agitantur, dicta *l. reſpublica, l. rempublicam, C. de jure reipublic. lib.* 11. & ex Alberico, & Luca de Penna, & Franciſco de Caldas, *ubi ſupra*; ad quæ facit quod notat Bartol. *in rubric. C. de jure fiſci, lib.* 10. ubi quod cauſæ fiſcales, ſunt cauſæ reipublicæ.

Hæc

21 Hæc limitatio si vera esset, profectò esset magni momenti, quia limitaret regulam restitutionis concedendæ advocato fiscali, & in actibus privatis Regis, & in judiciis super his ipsis, unde in omnibus causis Regis, ut privati cessaret restitutio. Ego autem aut multum fallor, aut Gregorius in illa sua distinctione multum recessit à vero, hoc unum certò certius est fuisse me in his causis, quæ agitantur nomine nostri Regis, & ad ipsum pertinent jure privati, plus millies restitutum, reclamantibus aliquando
22 advocatis, & adducentibus Gregorianam distinctionem, atque ita aio distinctionem illam non servari in praxi, quòd prudens, scienſque affero: item aio distinctionem in Gregorianam jure non esse veram; tum, quia & ipsa respublica Romanorum olim multa habebat jure privati, emens, vendens, locans, & accipiens ex privatorum commodis, ex causa testamenti, & donationis, hæreditates adiens, & repudians, legataque acceptans, quæ nihil pertinebant ad fiscum, nec ad rempublicam, quatenus rempublicam, sed jure privati gerebantur. Colliguntur hæc apertè ex toto titulo *de officio procuratoris Cæsaris*, de quo *gloss.3. n.1. ex l. Lucius Titius, ff. de evictionibus, ex l. an ususfructus, ff. de usufructu, l. civibus, ff. de rebus dubiis, l. qui concubinam, §. qui hortos, ff. de legatis 3. l. idem Julianus, constat, ff. de legatis 1.* idque præterea ex rerum gestarum serie constat apertiùs, Masinissa regnum legavit reipublicæ Romanorum, multa apud Livium, multa apud Tacitum, multa apud nostros quoque nostrarum rerum scriptores reperiuntur, quæ indicant hoc jus Regi competens, sed jure privato, item & olim reipublicæ, nec id nemo, vel mediocriter eruditus negavit. Cum ergo ipsa vetus Romanorum respublica habeat fiscum, habeat urbes, regna, imperia, vectigalia, tributa, quæ possidet jure reipublicæ, cùmque emat, vendat, locet, & capiat ex testamento privatorum jure privati: cumque dicta *l. respublica*, indistinctè restitutionem concedat reipublicæ, planè sic accipiendum est, ut restitutionem habeat in omni casu & causa, postquam indistinctè conceditur, modò cum Rex noster invictissimus habeat jura reipu-
23 blicæ, ex Bald. *ubi supra, dict. l. 3. C. ad Trebellianum*, & Speculator. *ubi supra*, planè constituendum est habere eum in omni casu, & causa, & fisci, & regni, & privati, instar reipublicæ restitutionem, alias si denegaretur, perperam æquipararentur respublica & Princeps, quia æquiparatorum idem est jus, eadem ratio, gloss. Bartol. & ibi Alexand. *per l. si quis servo persuaserit, C. de furtis*, & quæ diximus super *gloss.1.§.1.n.43*. Igitur ex hac ratione habet Princeps noster indistinctè restitutionem, sicut olim habebat ipsa Romanorum respublica, vel agitetur causa fisci, vel regni, vel privata ipsius Principis. Et ita habes fundamentam praxim contra distinctionem Gregorianam, observatam in Hispania, ut restitutio concedatur indistinctè Principi, sicuti reipublicæ, & ut apponamus falcem ad radicem distinctionis Gregorianæ, allego tibi textum expressum, quem nemo ad hoc allegavit, ex quo textu non est facienda differentia ulla inter causas fiscales, & pa-
24 trimonium privatum Regis, & textus fundat praxim Hispaniæ, & destruit distinctionem Gregorianam, textus est *in l. benè à Cenone, C. de quadrien. præscription.* ibi: *Quæ enim differentia introducitur, cùm omnia Principis esse intelligantur, sive ex substantia sua, sive ex fiscali fuerit aliquid alienatum.* Cum ergo constituat jus prærogativas, tàm circa ea, quæ sunt propria Principis, quam circa ea quæ sunt fisci, profecto non est cur nos distinguamus, quia ubi lex
25 non distinguit, nec nos debemus distinguere, *c. solitæ, de majorit. & obed. l. si servitus, ff. de servitut. urb. præd.* Præterea & ultimo in Hispania habemus text. expressum in *d. l. final. tiul. fin. p. 6.* ibi. *Los bienes*, & ibi, *De los Reyes*, & ibi, *pueden demandar restitucion*: & quod fortius est, ne illud relinquatur intactum, quod restitutio illa, de qua in dicta *l. fin.* competat jure majoris, diximus latè *de expensis & melioration. c. 18. num. 18. num. 38.* ubi concordavit *d. l. fin.* cum *l.26. tit.29. par.3.* vide ibi. itaque nihil jam amplius in Hispania disputare licet de restitutione concedenda Principi, etiam in his causis, quas ipse jure privati litigat. Descendunt autem omnia hæc ex eo quod præmittebamus ad nostram quæstionem, nempe, multiplex esse patrimonium Regis, namque ex Gregor. post Alexand. & Tiraquellum, de quibus supra: aliud est Regis jure regio, aliud Re-26
gis ut privati, & jure privati præterea illud & jure regni, & jure fisci. Et quamvis hac ipsa distinctione poteramus decidere nostram quæstionem, ea scilicet distinctione, quod advocatus fiscalis cùm in causis versatur, teneatur respondere in causis planè fiscalibus, & eas contestari, quia in his potest ipse agere, uti diximus, non vero in reliquis, unde in reliquis causis quæ pertinent ad regnum, & ad Regem jure regni, nec in his: quæ pertinent ad Regem jure privati, advocatus fiscalis non tenetur respondere, quia hæ causæ nihil ad fiscum pertinent cumque nihil ad fiscum pertineant, non pertinent ad advocatum fiscalem: ex qua ratione cessabant argumenta omnia, quæ adduximus, quoniam advocatus fiscalis, in quibus causis agit, in eisdem respondet: unde cessat omne genus iniquitatis, & legitimè constituitur procurator, cùm & agat, & defendat pariter, aliàs iniquè quoque cum Rege nostro actum esset, si ejus advocatus fiscalis agere quidem de rebus regni, & privatis ipsius Regis non posset, respondere vero tenere 27
tur, ex qua ratione pro me pronunciatum est. *En la causa con el Conde de Cifuentes sobre la varca del Tajo*, & pendet adhuc causa, *En vista sobre si el fiscal ha de contestar su demanda*, & quamvis hæc solum sufficiebant ad nostram disputationem, advertete tamen utilius & copiosius, quod totum patrimonium Regis ita ut in se ipso divisum est, ita quoque dividitur per prætoria, in quibus singulæ causæ aguntur & defenduntur, item & judicantur, ut videas summo ordine judiciorum esse res omnes apud nos compositas & constitutas.

Alia enim habet Rex noster invictissimus jure fisci, 28
& sunt bona fiscalia, quæ procedunt ex confiscatione, hæc vero si ex crimine proficiscuntur ad advocatum fiscalem rerum capitalium pertinent, & hæ causæ ab eo defenduntur; si vero aliunde proveniunt ad advocatum fiscalem rerum civilium attinent, in hoc genere sunt bona vacantia, *l. vacantia, C. de jure fisci, l.12.tit.8. lib.5. novæ Recopil.* huc pertinet hæreditas indigno acquisita, *ff. de his quibus ut indignis, per tot.* Hæc quæ exempli causa posuimus, 29
defenduntur ab advocato fisci, qui advocat, & postulat in causis civilibus, & in his causis teneturdefẽdere.

Alia sunt, quæ pertinent ad Regem nostrum ratione supremæ dignitatis, & in recognitionem supremi dominii, qualis est, *La moneda forera, l.10. tit. 18. par. 3. in fin.* qui est textus expressus, de qua etiam totus *tit.33. lib 9. Recop.* huc pertinent, *Todos los pechos*, text. expressus *in l. 1. tit. 15. lib 4. Recop. Y lo mismo por La misma ley los tributos*, huc pertinent tributa, vectigalia, & commissa, *l.2.C.de vectigal. & commis.* huc pertinent *los pechos*, de his totus *tit.11.lib.2.novæ Recopil.& tit.1.& tit.2.& 3.& tit.13. & 14. lib. 6. Recop.* ubi, *De los hidalgos, cavalleros essentos, y lo que han de pagar*: huc pertinet totus *titul. 27. lib. 9. Recop. Que es del servicio*, & totus *tit.17.eod.lib.* qui est, *De las alcavalas*, huc pertinet

tit. 20. *& tit.*21. *Que toca a ferias, y mercados, y a tercias*: huc pertinet totus *tit.* 26. *&* 27. *Que es del Almojarifazgo, y ſervicio y montazgo*: huc pertinet totus *tit.*8.*lib.*9.*eod. De las Rentas Reales*: huc pertinet *tit.*31.*lib.*9.*eod.De los diezmos de puertos ſecos*, & *titul.* 29. *lib.* 9. *De los diezmos de los puertos de la mar*: huc pertinet *tit.*11.*lib.*6. *De los tributos, portazgos y eſtancos*, & *tit.* 13. *eod. De los teſoros y mineros*, in his cauſis: *Y de las cauſas de los privilegios de todo eſto*, defendunt advocati fiſcales rerum, & cauſarum civilium, qui ſunt, *En Valladolid y Granada, y lo miſmo el de Contaduria en muchas deſtas coſas, por la provencion que ay en eſtos tribunales.* Illud tamen nota, quod ea quæ continentur in *tit.* 8. *lib.*6. *Recop.* ſcilicet, *De las cojas prohibidas ſacar del Reyno*, quorum cognitio pertinet ad ordinarios locorum, *Y a los juezes de ſacas*, defenſio earum cauſarum pertinet ad advocatum fiſcalem, qui eſt in ſupremo totius Hiſpaniæ Senatu, *Adonde van por apelacion eſtas cauſas, y no a las Chancillerias*: præterea, *Las cauſas de los Alcaldes deſembargadores de meſtas y cañadas, que vienen a las dos audiencias, tienen ſu defenſa en el abogado y procurador dela meſta, y alguna vez ſi le parece al fiſcal, defiende eſtas cauſas por la parte que toca al patrimonio Real.*

Alia ſunt, quæ pertinent ad Regem ratione ſupremæ poteſtatis, ut eſt ſuprema juriſdictio, *d. l.* 1. *tit.*15.*lib.*4.*Recop. l.*1.*tit.*18. *& l.*1.*tit.*17.*p.*2. de quibus egimus ſupra *in* §. 1. *gloſ.* 2. *n.* 16. in hoc genere comprehenduntur, *Todas las reſidencias, de las quales las que ſon de lo realengo, pertenecen al fiſcal del Concejo, las de Señorio y Abadengo, a los fiſcales de las audiencias*, de quibus totus *tit.* 7. *lib.* 3. *novæ Recop.* Huc pertinet, *La defenſion de los juezes y Corregidores del Reyno en razon de la defenſa de la juriſdicion Real, qual ſea con juezes Eccleſiaſticos, qual con ſeñores, o con prelados, clerigos, cabildos, l.*20. *tit.*20. *lib.*2. *Recop.* huc pertinet, *La aſſiſtencia que hazen los fiſcales a los Concejos, defendiendolos contra los ſeñores, en lo que toca a la juriſdicion, y a los derechos Reales que tocan ſolamente a ſu Mageſtad, l.*25.*tit.*5.*lib.*2. *Recopil. titul.* quæ ſint regalia in uſibus feudorum: huc pertinet, *Que no ocupen los Eccleſiaſticos la juriſdicion temporal*, l.3. tit.1.lib. 4.Recopil. *Y ſalen en las audiencias los fiſcales a eſtos pleytos*: huc pertinet, *los pleytos de fuerças Eccleſiaſticas*, l.2.tit.6.lib.1.recopil. *A las quales ſalen los fiſcales, ſi tocan a ſu Mageſtad, o a ſu patrimonio, o juriſdicion*: huc pertinet, *La retencion de bulas, por eſtrangeria, derecho de patronazgo lego, o por razon de primera inſtancia*, juxta l. 14. 15. 16. 18. tit. 3. l.b.1.recop. & per totum, tit. 6. *Del patronazgo Real, y de los otros patrones*, eod. *lib.* 1. & *in c.* 20. *incipit*, *Cauſæ omnes, ſeſſ.* 24. *in Concilio Tridentino*: huc pertinet, *La retencion de las bulas en derogacion de la coſtumbre loable de Burgos, Palencia y Calahorra*, juxta *l.*21.*tit.*3.*lib.*1.*recopil.* omnium quæ diximus cognitio pertinet ad Regem noſtrum ratione ſupremæ poteſtatis, & defenſio ad advocatos fiſcales, *Que aſſiſten en las audiencias*: & in his agunt & defendunt: huc pertinet, *La retencion de las bulas contra los Canonigos doctorales en razon de ſus Canonicatos*, juxta *l.*24. *tit.*3.*libr.*1.*recop.* huc pertinet deciſio text. *in l.*5. *tit.*1. *lib.*5. *recop. Por la qual los fiſcales aſſiſten a las cauſas de los legos, que ſe eximen de la juriſdicion Eccleſiaſtica, y en eſta razon a la de los coronados*, juxta *l.* 1. *& toto titul.* 4. *libr.* 1. *recop.* huc pertinet cohibitio facienda *A los juezes conſervadores, para que no procedan contra legos, ni uſurpen la juriſdicion Real, l.*1.*tit.*8.*lib.*1.*recopil.* & pertinet defenſio ad advocatos fiſcales: item & caſus ille, *Que los Eccleſiaſticos no conozcan de legos, y en cauſas merè profanas d. l.* 1. huc pertinet deciſio text. *Que ninguno uſe de las ceremonias Reales, l.*8.*tit.*1. *libr.*4. *recop.* & pertinet defenſio ad advocatos fiſcales: huc pertinet jus legitimandi, creandi tabelliones, veniæ impetratio, excuſſio monetæ in regno: quæ omnia ad Regem pertinent ratione ſupremæ poteſtatis, & defenſio horum omnium ad advocatos fiſcales, *d. l.*1. *tit.*17. *&* *tit.* 18. *p.*2. *per totum*, de his qui veniam ætatis impetrarunt, ut videas quam longè pateat advocatorum fiſcalium officium.

Alia ſunt, quæ pertinent ad Regem jure regni, ut ſunt vires regni, & patrimonium Regis, quæ *lex* 1. *tit.*17.*par.*2. meminit, & ſunt regni radices, ut inquit *l.*4.*titul.*15.*par.*2. ibi: *Que ſon como rayzes del*: huc pertinent urbes, regna, imperia, caſtra, montes, ſylvæ, paſcua, prata, agri, ſaltus, flumina, rivi, hortus, ferarum vivaria, piſcinæ, lucus, hortus, ripæ, maria, & maris diverticula, de his nihil pertinet defenſio ad advocatos fiſcales, *de las audiencias, ni de los Concejos.* Qui enim agere vult de his rebus, implorare debet à Rege procuratorem, cum quo litiget, tuncque juſſu Regis cauſa defenſobitur, text. *in l. benè a Zenone, C. de quadriennii præſcriptione*, ibi, *Ut ex noſtra juſſione cauſa moveatur*, alias non audietur, quia fiſcali mandatum non extenditur ad has cauſas, & ſicut agere non poteſt, ita nec defendere.

Alia ſunt, quæ competunt Regi jure privati, uti diximus *d.l.*1.*tit.*18.*par.*2.*l.*4 *titul.*15.*eod.par.* & *li.*5. *eod.* In his quoque niſi ex ſpeciali juſſione & mandato Principis, poſſulare advocatus fiſcalis non ſolet, nec agendo, nec reſpondendo, *d. l. benè à Zenone*, ad has cauſas conſtitutus eſt, *El concejo de hazienda*, ubi fiſcalis advocatus agit de re dominica ſæculari: res autem dominica Eccleſiaſtica, *Que toca a diezmos, Bulas de Cruzada*, habet ſuum ſenatum & fiſcalem. Ex his patent ſolutiones ad argumenta contraria, & patet quod advocatus fiſcalis reſpondet in his cauſis, in quibus agit, ita ut nulla iniquitas objici poſſit: ex his autem remanet explicata quæſtio noſtra.

Ad ultimum verò, an poſſit fiſcalis advocatus recedere à cauſa ſemel inſtituta, etiam in medio litis, 30
dicendum eſt, quod poſſit ſi agnoſcat malam fidem, & videat ſe fovere malam cauſam, ſive actor, ſive reus (nihil intereſt) nec quicquam facit *l.*11.*tit.*13. *lib.*2. *Recopil.* ibi: *Los proſiguira bien y diligentemente, haſta los acabar, o haſta que le ſea mandado lo contrario*: nam primum tunc cauſa finita eſt, cum video omnino contra me eſſe finiendum: paria enim ſunt, aliquem eſſe condemnatum, vel proſpicere ex actis, ſe omnino condemnandum, tex. egregius *in l. qui pœnæ*, §. *divus*, *ff. de manumiſſ.* ibi, *Vel cum proſpicere, ut damnaretur*: ex quo infert Bar. *in l.* 1. *ff. de cuſto. reo*, quod licet detentus in carcere non debeat relaxari datis fidejuſſoribus; tamen ſi publicatis atteſtationibus, conſtet de innocentia, poteſt & debet relaxari, quia paria ſunt poſſe abſolvi, & eſſe abſolutum, facit text. *in l. quamvis indulgitati, C. de adult.* ubi quia erat probatum, & ferenda erat ſententia, habetur, ac ſi eſſet ſententiarum, facit *l.* 2. §. *lege Julia. de teſtament. ff.* ibi, *Judicatus, vel convictus*, facit quod tradit Bald. *in l. ſi pro ea, C. mandati*, 6. *quæſtione*, quod fidejuſſor, qui videt ex proceſſu ſe omnino condemnandum, tanquam ſi condemnatus eſſet, poteſt agere contra principalē, & tenet Jaſ. *in l. naturaliter*, §. *nihil commune, ff. de acquir. poſſeſſ.n.* 110.111.*&* 112. & *in l. admonendi, ff. de jur. juran.n.* 15. facit quod adduximus *de expenſis, & meliorat. cap.* 23. *num.* 17. *&* 18. ut is qui videt omnino rem à ſe evin-

evincendam, etiam non lata adhuc ſententia; poſſit agere de evictione, quia tunc jam res dicitur evicta, cum omnino conſtat evincendam, vide ibi latè: ergo in noſtro caſu idem eſt finitam eſſe litem, vel proſ-
31picere omnino finiendam contra fiſcum. Secundò verba *d. l.* 11. debent intelligi civili modo, dummodo non lædatur jus civile, *l. conveniri*, *ff. de pactis dotalibus*, quia ſi ex obſervatione legis lædatur jus naturale, non eſt obſervanda lex, facit *l. ad exhibendum*, *ff. ad exhibendum*, ibi: *Non oportere jus civile calumniari, nec verba ejus captare, ſed qua*
32*mente quid diceretur animadvertere*: ergo is erit finis, quem in conſcientia impoſuerit fiſcalis advocatus, nec eſt malitiis indulgendum, *l. in fundo*, *ff. de rei vendic.* facit quia in omni diſpoſitione, quamtumvis generali, ſemper ſubeſt exceptio rationalis, text. memoria tenendus *in l. ſi cui*, *ff. de ſervitutib.* ibi, *Civili tamen modo, nam quædam in ſermone excipiuntur*, facit *l. cum quid*, *ff. ſi cert. pet.* itaque agnita mala fide finitum negotium eſt, quia eſt mala fides civilis, & naturalis exceptio, & eſt illa de mente ipſius diſponentis: & quia in omni diſpoſitione illud venit expreſſe, de quo legiſlator ſenſiſſet, ſi de eo interrogaretur, glo. Bartol. & DD. *in l. tale pactum,*
33§. *fin. ff. de pactis*, ubi Baldus, facit text. *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum*, *ff. de liber. & poſthum. l.* 3. *C. de inſtit. & ſubſtit.* cum vulgatis, & diſpoſitio hominis idem operatur quod lex, & contra, §. diſponat, in authen. *de nuptiis*, *l. ea lege*, *C. de condit. ob*
34*cauſam*, *l. legem*, *C. de pactis*, itaque peſſimè deciſum eſſet, ſi ea lege teneretur fiſcalis advocatus proſequi eas lites, quas cenſet injuſtas, quia faceret contra conſcientiam, & læderet jus naturæ, & divinum.

Notabilia ex §. 2. Gloſ. 3.

1 *Decuriones & magiſtratus repræſentant totam univerſitatem.*
2 *Quod faciunt decuriones, id dicitur facere tota univerſitas.*
3 *Decuriones ſunt inſtar capitis, univerſitas inſtar corporis.*
4 *Univerſitas non dicitur ſine decurionibus & prætore.*
5 *Decuriones non poſſunt donare, & an univerſitas d[illegible]et.*
6 *Omnes univerſitates in Hiſpania recognoſcunt Regem noſtrum.*
7 *Ad movendas lites in Hiſpania ſufficit conſenſus decurionum.*
8 *In rebus nimium ponderoſis univerſitas requirenda eſt.*
9 *In civitatibus nimium populoſis non fit coadunatio totius populi, ſed decurionum.*
10 *Adducitur, & probatur praxis ſupremi Senatus Hiſpani.*
11 Pleytos ſobre hidalguia, juriſdicion, ſeñorio, *moventur in favorem Regis utiliter, pro quo eſt præſumptio.*
12 *Decuriones tenentur movere has lites, & ratione officii, & ratione juramenti, quod præſtant.*
13 *Quod ſemel accrevit ordo decurionum amplius revocari non poteſt, niſi ex evidenti utilitate.*
14 *Hæc utilitas plerumque ex præſumptione juris reſultat.*
15 *Rex noſter invictiſſimus fundat in juriſdictione, & dominio, & tributis.*
16 *Decreto ſemel facto non licet amplius variare.*
17 *Ad reſciſſionem decreti ſemel facti ab ordine decurionum quilibet de populo auditur.*
18 *Quomodo debeant congregari decuriones, & quis proponere debeat.*
19 *Delicta commiſſa ab univerſitate quomodo ſint punienda remiſſivè.*
20 *Semper illud accipiendum eſt, quod ſanior pars ſentiat, non vero quod major.*
21 *Etiam in re prophana non ſolum in Eccleſiaſtica, advertendum eſt quod ſanior, non quod major pars ſentit.*

Gloſſæ tertiæ §. 2.

PErtinet gloſſa hæc, quam ſuſcipimus declarandam, ad verba noſtræ legis, ibi: *Y cada un Concejo que han litigado*; cùm enim & fiſcalis advocatus agat, & agat item univerſitas, cumque de fiſcali advocato egerimus, reliquum eſt, ut de univerſitate quoque, vulgo, *Concejo*, agamus, & ut de univerſitate jura attingamus, quæ faciunt ad nobilitatem, illud in primis inveſtigandum utiliter eſt, an tota univerſitas, quam noſtro nomine vocamus, *Concejo abierto*, intervenire debeat admovendas iſtas lites circa nobilitatem particularium, an vero major, an ſanior univerſitatis pars, requirenda ſit, an ſaltem ſufficiat decurionum & eorum, quibus reipublicæ cura, & adminiſtratio commiſſa eſt, conſenſus, & in his decurionibus diverſa ſentientibus, an expectandum ſit judicium plurimum, an vero eorum, qui melius, & ſanius ſentiunt, etiam ſi ſint pautiores: tum vero hoc ſanius, & melius conſilium, unde patebit, & an ex præſumptione juris, hæc inveſtigatio pertinet ad hanc gloſſam, & ad literam noſtræ legis, nec enim extra choream ſaltare volumus, eſt quotidiana inquiſitio, ex facto ſæpiùs agitata. 1

Ad movendas ergo has cauſas, & ad omnia reliqua, quæ agenda ſunt, non eſt expectanda adunantia totius populi, ſed ſufficit, quod decuriones, & hi, qui regunt populum id velint, & hoc generale eſt, quia, *el ayuntamiento de regidores, y juſticia*, repræſentat totam univerſitatem, & decretum decurionum, & primorum ita eſt, ac ſi à tota univerſitate decerneretur, gloſ. *ad quam tota die itur in rub.* quæ ſit longa conſuetudo, quam ſequitur Angel. *in l. nulli. ff. quod cujuſque univerſi nomin.* & *in l. metum*, §. *animadvertendum*, *ff. quod met. cauſ.* & *in conſi.* 63. *n.* 2. & *conſil.* 196. *nu.* 2. Bald. & Bart. & reliqui *in l. civitas*, *ff. ſi cert. petat.* tenuit Bart. *in l.* 2. *C. de Decurioni. lib.* 10. Imo. poſt reliquos *in c. fin. de procurat.* & *in l. municipibus*, ubi optime *ff. de condit. & demonſtrat.* Craveta *conſi.* 195. *num.* 8. facit ad propoſitum. *l.* 2. *tit.* 1. *lib.* 7. *recopilat.* ubi. *ſolas las perſonas de ayuntamiento repreſentan ciudad*, quod quidem ſuma ratione conſtitutum eſt, quia, quod faciunt decuriones civitatis, id dicitur facere ipſa univerſitas. Bald. *in tit. de pace conſtantiæ*, §. *univerſitas*, *verbo*, *Damno*, nec quicquam dicitur factum ab univerſitate niſi, quod reperitur factum à prioribus, & decurionibus univerſitatis. Greg. *in l.* 24. *tit.* 4. *part.* 3. *tex. in l.* 2. *C. de decurionib. lib.* 10. quia aliàs reperiretur quippiam factum à corpore ſine capite, quod eſt impoſſibile: eſt enim univerſitas corpus, ipſi decuriones, & miniſtri ſunt inſtar capitis, Paulus de Caſ. *in l.* 1. §. *fuit quæſitum*, *verſi. ſecus videtur*, *uſque ad verſiculum*, *nota etiam*, *ff. ad Trebelli.* idem tenet Bar. *in l.* 2. *C. de decurioni lib.* 10. ubi eſt optimus tex. *in d. l.* 2. *& in d. l.* 2. *tit.* 1. *lib.* 7. *recopil.* tex. expreſſus *in l. ſi. C. de reb. vendendi civit. lib.* 11. & eſt tex. *in l.* 1. *ff. de albo inſcribendo*, ubi DD. poſt Bart. *in l. ſi. ubi*, & Bart. *C. de prediis curiali*, *lib.* 10. nec dicitur univerſitas, nec populus, nec communitas, ſine decurionibus, & judice, Bart. *ubi ſupra*, & *in l.* 1. *C. de decurionibus. lib.* 10. idem Bar. *in l. omnes populi*, *verſi. quæro ſecundo*, *ff. de juſt. & jure*, & eſt prædicta *l.* 2. *tit.* 1. *lib.* 7. ſupra adducta, eſt que 2 3 4

apud

apud decuriones, & magiſtratus, & penes ipſos adminiſtratio rerum omnium ad civitatem pertinentium, quas ipſi adminiſtrant ex forma legum noſtrarum, & conſtitutionum quas habent ſibi à Rege noſtro confirmatas, juxta ea quæ diximus in inſcriptione, *num.* 13. de confirmatione ſtatutorum facienda contra Avendanium, Bart. *in l.* 2. *C. de decurionib.* & *in l. ambitioſa*, de decretis ab ordine facienda.

Bene verum eſt, quod Imol. in *d. l. municipibus, ff. de cond. & demonſt.* tentabat probare contrarium, ſcilicet, quod decuriones, & magiſtratus non repræſentabant populum ſeu univerſitatem, idque adſtruebat ex ea ratione quam adſtruebat Bart. *in l. ambitioſa, ff. de decret. ab ordi. faciend.* quia cum verum ſit, quod decuriones donare non poſſint, *d. l. ambitioſa*, & ibi. DD. præſertim ultra conſuetudinem & neceſſitatem ſolitam, & obſervatam à ma-
5 joribus, juxta, *l. jubemus*, §. *ſcientes*, *C. de S. S. Eccleſ.* tex. egregius *in l. cum plures*, §. *penultimi*, *ff. de adminiſtrat. tut.* & quæ diximus latè *de expenſis, & melioratio. c.* 20. *num.* 8. ubi diximus, quantum ii adminiſtratores expendere poſſint de rebus pupillorum, & reipublicæ, quorum adminiſtrationem, & tutelam ſuſcipiunt, & ex tex. *in l. tutor ſecundum dignitatem eod. l. divus*, §. *fin. ff. de bonis damnat.* neque enim omnino donare prohibentur adminiſtratores, nec contra liberum eſt donare quæcumque velint, ut in prædictis juribus, populus tamen ipſe univerſitas, vel communitas poteſt donare ultra conſueta, quod reſolvebat Bart. *in d. l. ambitioſa*, *num.* 7. unde reperiebatur aliquid in populo, quod non erat in decurionibus, & magiſtratibus populi, & ita ceſſabat repræſentatio, ſed hæc objectio nihil facit ad propoſitum, quoniam & Bart. & Imol. loquuntur de populo non recognoſcente ſuperiorem in temporalibus, patet ex Bart.
6 *in d.l. ambitioſa*, *d. n.* 7. in Hiſpania, & populi omnes & decuriones recognoſcunt Regem noſtrum invictiſſimum, ideo eſt locus his quæ diximus, ut ſcilicet decuriones & magiſtratus repræſentent totum populum, & totam univerſitatem, ita ut quæ ab his fiunt cenſeantur facta ab ipſa univerſitate, *aunque no ſea Concejo abierto*, hoc eſt à ſingulis & univerſis de univerſitate, & populo.

7 Ex qua ratione in Hiſpania admovendas lites quaſcumque utcumque pertineant ad univerſitatem ſufficit ſolus conſenſus decurionum, & magiſtratuum, nec eſt neceſſarius aſſenſus, vel conſenſus, vel mandatum totius univerſitatis, & ſingulorum de populo, tex. *in l. item*, *eorum*, §. *ſi decuriones*, *in l.* 1. §. *quibus* & *in l. nulli, ff. quod cujuſque univerſita.* notant antiquiores, & noviores *in l. præſes*, *C. de tranſact.* ubi Alciat. & D. Anton. de Meneſes, & DD. *in l. una*, *C. cauſam reſtitut. per procuratorem*, *agi poſſ. l.* 6. *titul.* 1. *lib.* 7. *recopil. l.* 10. *titul.* 14. *part.* 1. *l.* 24. *titul.* 4. *part.* 3. ubi Gregor. Lopez, & Avendanius *de exequendis mandatis Regnum Hiſpaniæ cap.* 19. *num.* 7. & Palati. Rubr. *in repeti. capituli per veſtras ampliat.* 6. quia ex ſuperius adductis iſti decuriones ſimul cum magiſtratu repræſentant univerſitatem, & factum ab iſtis, eſt factum univerſitatis, nec quicquam facere poteſt, nec agere populus ſine decurionibus & magiſtratu, tanquam ſine capite.

8 In rebus tamen nimium ponderoſis & magnis, ut inquiunt noſtri, ut nos dicimus in rebus gravibus, ubi agatur de ſingulorum damno, & perjudicio, & de ipſius reipublicæ maxima utilitate, ut in venditione rerum ad civitatem pertinentium, veluti montium, paſcuorum, ſaltuum, & reliquorum, in quibus ſubſit utilitas, & commodum, damnum, vel perjudicium civium, in his requirendus eſt conſenſus totius populi: & ſunt vocandi omnes & ſinguli de univerſitate, & in actis, & tractatu deſcribenda ſunt omnium nomina, & ſit actus ille ponderoſus *a Concejo abierto*, *l. fin. C. de vendendis rebus civitatis*, *libr.* 11. ibi. *ſigilatim unumquemque eorum*, *qui convenerint*, *jubemus ſententiam*, *quam putent utilem*, *patriæ ſuæ deſignare*, per quem tex. in terminis ita tenet Bartol. *in l. prima*, *ff. de albo ſcribendo*, dicens, quod de neceſſitate in rebus magnis, & ponderoſis debent deſcribi nomina omnia particulariter præſentium, idem tenet Bartol. *in l. fin. verſic. quæro quid vult dicere*, *C. de prædiis curialium*, *lib.* 10. idem tenet ſingulariter Bald. *in l. civitas*, *ff. certum pet. circa fin.* & conſuluit ipſe Bald. *conſil.* 204. *longum thema*, *libr.* 3. Corneus *conſil.* 189. *viſo dicto puncto*, *lib.* 3. idem Bald. *in l.* 1. *ff. de magiſtrat. convenien.* & eſt communis opinio Alexand. *conſil.* 43. ponderatis his, verſic. ſed præmiſſis non obſtantibus libr. 4. tenet Petrus Rebuf. *in tractatu in compendio de alienat. rerum Eccleſiæ*, *num.* 16. & reſolvit Roland. à Valle, *conſil.* 90. *primo quidem*, *num.* 21. Roderic. Suarez Hiſpanus, *allegat.* 14. *num.* 2. qui plures allegat ad hanc communem aſſertionem, pro quibus multum facit. *l.* 63. *titul.* 18. *part.* 3. verſicul. *Otro ſi conorgamiento del cabildo y del convento*, *deſte miſmo monaſterio*, *eſtando delante fulano*, *y fulano monges*, *nombrandolos todos quantos ſe acercaron*, ad idem bonus text. *in l.* 54. *eodem titul. & part.* ibi. *En toda carta que ſea fecha por mano de eſcrivano publico*, *deven ſer pueſtos los nombres de aquellos que la mandan hazer.* Quod tamen limita per tex. expreſſum *in cap. fin. de procuratoribus*, ubi probatur 9
quod in urbibus, & populis, nimium populoſis ubi facile univerſitas coiri non poteſt, etiam, in rebus magni præjudicii, propter difficultatem, non eſt neceſſe, quod ſinguli & univerſi coeant & convocentur, ſed ſufficit, quod decuriones, & magiſtratus decernant, quod magis conveniat reipublicæ, ex quo tex. idem tenuerunt Barto. *in dict. l. prima*, *ff. de albo ſcribendo*, & Bald. *in dict. l. civitas*, *& canoniſtæ*, *in dict. cap. fin. facit l. fin. C. de vend. reb. civitatis*, *lib.* 11. ex quibus dimanavit praxis obſervata in ſupremo totius Hiſpaniæ Senatu, ubi dantur mandata, vulgo, *proviſiones de di-* 10
ligencias para los pueblos, *ſi piden licencia para vender*, *arrendar*, *trocar*, *propios*, *paſtos*, *para hazer deheſas cotadas*, *y otras coſas deſta manera*, *y las proviſiones ſe dan para diligencias a Concejo abierto*, *ſi es en aldeas*, *o pueblos chicos*, *pero para ciudades*, *y villas populoſas jamas ſe da*, *para diligencias a Concejo abierto*, *ſino para el ayuntamiento*, obſervata deciſione, *dict. cap. fin.* & Bart. & Bald. *doctrina in dict. l.* 1. *& in d. l. civitas.*

Unde quod pertinet ad noſtrum inſtitutum, *pa-* 11
ra mover pleytos ſobre hidalguias, *o ſobre juridicion*, *o ſobre ſeñorio*, *haſta el ayuntamiento*, *ſin que ſe aya de atender*, *a Concejo abierto*, ex ſuperius 12
adductis, quia iſtæ lites moventur utiliter, in utilitatem publicam, & ratione juramenti tenentur decuriones tales movere, *dict. cap. fin. de procuratoribus*, & quæ tradunt Doctores *in l. fin. C. de vend. rebus civitat.* & ex officio quoque quod exercent tenentur interrumpere poſſeſſionem iſtis, *l. prima* & ibi notata *in* §. *fin. verſicul. ſed & in bonis*, *ff. de muneribus*, *& honoribus*, textus egregius *in l. atqui natura*, §. *cum me abſente*, *ff. de nego. geſt.* gloſ. & Doctores, *in l. ſi pupilli*, §. *fin. ff. eodem.*

Y lo que una vez ſe decidiere en el ayuntamiento 13
en

en razon de mover estos pleytos, por ser provechosos, amplius revocari non potest, *l. quod semel, ff. de decretis ab ordine faciendis*, ibi: *Nisi ex causa si ad publicam utilitatem respiciat rescissio prioris decreti*, quod quidem in nostro casu contingere nunquam poterit, quia utilitas ex præsumptione juris intervenit, *en estas causas*, in quibus Rex noster, pro quo moventur, fundat vul-14 gata jura leg. bene à Zenone, *C. de quadriennii præscrip. l. ego Antoninus, ff. ad l. Rhod. de jactu*, quæ jura habent locum in non recognoscente superiorem, *postliminium, in principio cum* 15 *glos. ff. de captivis*, per Baldum *in l. exemplo, C. de probat. l.* 8. *tit.* 1. *part.* 2. & rex noster neminem recognoscit, & fundat in domino & jurisdictione, *l.* 1. *tit.* 18. *part.* 2. ubi glos. nova verbo, *de derecho*, & verbo, *y los castillos*, *l.* 8. *tit.* 1. *&* *l.* 1. *&* 4. *tit.* 15. *eadem part.* 2. & fundat in tributis, *c. omnis anima, de censibus*, & nostra *l.* 8. *Cordubensis*, & §. *l.* 9. *hoc tit. & libr* & ita lites quæ semel decreto decurionum movendæ sunt in favorem nostri Regis, omnino agitari, & debent & possunt expensis publicis, ejus civitatis, quod si hi, contra quos agitari debent, contradicant, & opponant quod non sunt utiles reipublicæ, probare id debent, quia pro decurionibus, & contra ipsos est præsumptio, *l. si adulterium cum incestu.* § *idem Pollioni, ff. de adulteriis, l.* 6. *tit.* 1. 16 *lib.* 7. *recop.* quando enim decretum fit, tunc plurimum est advertendum, quia decreto semel facto non licet variare, *l. Imperatores. ff. de Decurionib.* ibi (*item rescripserunt non admitti contradicere volentem, quod non recte quis sit creatus decurio, cum initio contradicere debuerit, nec licet variare modo probando, modo revocando & reprobando*) tex. *in l. Pomponius ff. de neg gest* ibi (*quod reprobare non possum semel probatum*) ubi gl. Bar. & reliqui, & in hoc casu dici potest illud Comici, olim isthuc olim, sera est cratina dies.

Ex quibus patet, *que todos estos pleytos se pueden seguir a costa de Concejos, qual por el fiscal, qual por el procurador una vez constituido* si semel à decurionibus & magistratibus interposito decreto, agendæ sint hæ causæ: quia decuriones & primores cum magistratibus repræsentant totam universitatem, & ipsius sunt caput, & nihil recte invenitur factum, nisi quod ab his factum est, & quod semel est ab his statutum, nequit revocari nisi ex evidenti utilitate, quam probare debet, qui utilitatem prætendit ad revocationem actus, qui gestus est, ex consensu decurionum, & magistratus.

Si autem decretum non fuerit circa movendas lites, pro nobilitate, pro dominio, pro jurisdictione, pro tributis, in favorem Principis, pro quo est juris præsumptio, sed decretum sit quippiam à decurionibus, in damnum reipublicæ, tunc ex utilitate rescindi poterit dicta *l. quod semel*, & ad res- 17 cissionem quilibet de populo auditur, ita resoluit Bart. *in dict. l. ambitiosa, n.* 6. vel officio judicis, vel conditione dictæ *l. ambitiosa.*

Et quomodo debeat concilium congregarit, an per Nuncium an per tubam, an per campanam, vide Bartolum *in l. observare, C. de Decurionibus*, & quis proponere debeat casus decidendos vide ibi 18 *à nu.* 6. *ad finem*, in his tamen plurimum, valent consuetudines locorum, quæ erunt observandæ, ita in simili observabat Joannes Andre. *in cap.* 2. *de majoritat. & obedit.*

Circa delicta vero commissa ab universitate, universitas ipsa punitur, *l. si ususfructus civitati ff. quibus mod. ususfructus amittat.* vide quomodo sit punien- 19 da universitas in delictis. Ant. Gomezium, *tom.* 3. *cap.* 1. *nu.* 53. *seq.* & quod primores, & Decuriones in his delictis corporaliter, & possunt, & debeant puniri ibi, *nu.* 54. & quantum præjudicent prælatus, & capitulum ecclesiæ delinquendo, vide Abbatem *in cap.* 1. *de dolo, & contumacia*, & Greg. Lopez *in l.* 17. *tit.* 10. *par.* 7. verbo (*caen la pena*) ubi copiose uterque disputat, quæ tamen referenda sunt suis authoribus, ne aliena terere inculcemus, vide apud eos cum casus evenerit, aliud enim agimus.

Restat illud disputare an major, an vero sanior pars concilii, vel universitatis, prævalere debeat, vel fiat coadunatio populi, à *Concejo abierto*, vel fiat coadunatio Decurionum, & magistratuum, an id decidendum sit quod major pars tendat, an vero quod sanior, & melius sentiens, atque semper id amplectendum est, non quod major pars, numer. sed quod sanior pars concilii sentit, textus *in cap.* 1. *&* 2. per totum de his quæ fiunt à majori parte capituli, 20 quæ jura allegat pro concordantibus Greg. Lopez *in glossa* 1. *in l.* 10. *titul.* 14. *part.* 1. ubi textus expressus, ibi. (*Mas si los que son mas pocos dixessen coja mas convenible, e que sea mas a pro de la Yglesia, aquello deve valer, e non lo que dixeren los mas.*) concordat verba dicti *cap. primo*, ibi (*Nisi à prioribus, & inferioribus aliquid rationabiliter, objectum fuerit & ostensum*) ex quibus juribus, Greg. Lopez *in d. l.* 10. dixit secutus Hostiens. *in summa eod. titul.* § *fin.* quod major pars melius sentiens, ex meliori sententia, & saniore, & major, sentiens aperte, quod non sint numeranda capita, nec suffragia ubi constat de meliore sensu tex. *in c. quia propter de electione*, ib., *inquam omnes, &c.* & *in cap. ecclesia, lo ultimo de electione*, ibi (*major*) Felinus *in cap. cum omnes de constitut. n.* 18. post glos. *in cap.* 1. §. *nunc ergo quæritur*, 63. *distinct.* notatur *in l. jurisgentium*, §. *hodie*, & *in l. majorem, ff. de pactis, l. quod major, ff. ad municip.* & *in cap. coram, de electione*, ibi (*quæ majori & saniori parti*) tex. *in cap. dudum de electione*, & totum jus in hoc concordat, & notat aperte Lucas de Peña *in l. siquis extra ordinem, de excusationib. artifi. libr.* 10. ubi ait majori parti in sententiis standum esse, nisi à minore parte rationabile aliquid objiciatur, & loquitur in re profana, quod summe notandum est, pro prætoribus urbanis, qui sæpe pauciorum decurionum, vota & suffragia sequuntur, ut rem laudabilem faciant, si sanius, & melius sentiant: & reipublicæ utilius sit, debet enim sanior pars prævalere, non major, & copula illa. & ponitur inter diversa, ex Felin. *ub supra, num.* 18. & Alexander *in dicta, l. majorem, nu.* 2. contra Innocent. *in dict. cap.* quia propter qui existimabat, copulam illam, & esse expositivam, quæ interpretatio est contra jura expressa, ergo in hoc casu ubi agimus de lite movenda contra eos, quibus jus non assistit, & pro Rege nostro, qui fundat, melior sententia est eorum qui censuerint movendas lites, licet sint numero pauciores. Prædicta autem omnia habent lo- 21 cum solum in rebus ecclesiasticis, sed in re prophana, ut tam in illis, quam in his, sanior pars, omnino sit amplectenda, etiamsi sit pauciorum judicio, comprobata, tenet hoc Aymon, *consil.* 195. *n.* 10. faciunt quæ de testibus scripta sunt, *in l. ob carmen*, §. *fin. ff. de testibus*, & *in c. in nostra de testibus*, & in *c. licet causam, de probat.* Bart. *in l. fin. ff. de appellat.* Alexan. *in d. l. jurisgentium*, §. *fin. nu.* 14. *ff. de pactis.* Bald. *consil.* 308 *lib.* 3. Grammat. *consil.* 4. *nu.* 13. *&* 14. *l.* 6. *tit.* 1. *l.* 7. *recop.* Aviles *in cap. correcto, c.* 3. *verbo, jurisdiction, nu.* 28. ita ut major pars negligenda sit, si minor melius sentiat, tam in rebus ecclesiasticis, & spiritualibus, quam in prophanis, unde dicit Aviles *ubi supra, que uno solo prevalece contra toda la republica*, si melius sentiat, & ita

debet intelligi, ſecundum hunc ſenſum dicta, *l. majorem*, & dicta *l. quod ſi major*, & jura omnia quæ dicunt majori parti eſſe ſtandum, tex. *in l. nominationum*, *C. de decurionibus*, *lib.* 10. *l. fin. C. de prædiis decurionum*, *lib.* 10. ibi (*ſine ulla malignitate inferentium*) facit tex. *in d. l. majorem*, ibi (*humanior eſt ſententia à prætore eligenda*) facit tex. *in l.* 1. *ſed neque*, *C. de vet. jur. enucleando*, ibi (*ſed neque ex multitudine authorum*, *quod æquius & humanius eſt judicatore*, *cum poſſit unius*, *& deterioris forſam ſententiæ multos*, *& majores aliqua in parte ſuperare*) alias autem Petrus de Braxio *in ſuo directorio electionum*, 3. *par. c.* 35. *per totum*, utrumque requirit, & majorem & ſaniorem partem, & ibi vide major pars an dicatur reſpectu aliarum partium, an vero reſpectu communitatis ipſius vide ibi. Faciunt hæc ad id quod quotidie, *ſe pide en las audiencias proviſion para que todos los de algun eſtado*, *o pueblo*, *o ayuntamiento*, *o cofradia ſe junten*, *y ſe tomen los votos a Concejo abierto*, & ſolet concedi, ego ſæpius vidi denegatum, & merito, quia plerumque res non dependet ex numero, ſed ex conſilio quod ex hujuſmodi ſuffragiis conſtare non poteſt, item *para que los Corregidores no tengan mucha atencion a la mayor parte de Regidores*, *ſino a la mas ſana.*

GLOSSA IV.

Para que no fueſſe empadronado.

Notabilia ex Gloſſa 4.

1 *De matricula quam fidem faciat traditur opinio Otaloræ.*
2 *Referuntur jura quæ de matricula faciunt mentionem.*
3 *Matricula unde dicta refertur Archidiaconi opinio.*
4 *Matricula eſt tabula alba in choro*, *quæ continet quid quiſque facere debeat.*
5 *Album quid*, *adducitur Ulpianus* in l. 1. ff. de edendo.
6 *Adverſariæ*, *tabulæ albæ quæ ex tempore ſcribuntur memoriæ cauſa.*
7 *Matricula quantum probet*, *adducuntur opiniones Doctorum.*
8 *Matricula probat præſumptive tantum.*
9 *Matricula transfertur onus probandi in adverſarium.*
10 *In quo habitu quis reperitur*, *talis reputatur.*
11 *Scriptus in matricula non exercens officium eorum qui ſunt in matricula eſt privatus.*
12 *Scripti in matricula cum nobilibus*, *aut ut nobiles ſunt in quaſi poſſeſſione nobilitatis.*
13 *Res poſita in æſtimo meo præſumitur mea.*
14 *Non repertus in matricula non præſumitur talis*, *quales ibi ſcripti.*
15 *Qui non reperitur in libro ſolventium tributa*, *præſumitur non eſſe de his qui ſoluunt.*
16 *Ille præſumitur nobilis qui eſt poſitus in matricula cum nobilibus*, *& qui cum plebeius.*
17 *Mutuæ præſumptiones contrariæ*, *mutuo quoque ſeſe elidunt.*
18 *Qui ſe videt annumerari cum ipſis plebeis & tacet*, *ipſa ſua taciturnitate ſeſe plebeium fatetur*, *& de pignoratione quod raro contingat ſine ſcientia.* gl. 5. num. 18.
19 *Scientia particularis nunquam præſumitur.*
20 *Taciturnitas & ſcientia inducunt conſenſum.*
21 *In quibus eſt libera voluntas paria ſunt ſcire*, *& facere & expreſſe conſentire.*
22 *Tolleratur ignorantia in eo quod quis facile noſſe potuit.*
23 *Non ſunt idem ſcire*, *vel ſcire debere*, *& facile ſcire poſſe.*
24 *Lex punit ſcientiam non ignorantiam.*
25 *Intentati privationem convenit facere poſitionem.*
26 *Quiſque præſumitur ſcire quod publice ſcitur.*
27 *Publicum & notorium omnes tenentur ſcire.*
28 *Quiſque præſumitur ſcire quod alias ſcire debet.*
29 *Scire nolens habetur pro ſciente.*
30 *Servi*, *famuli*, *clientes*, *coloni*, *procuratores cenſentur aviſaſſe dominum*, *de deſcriptione & pignoratione.*
31 *Quæ utilitas an matricula inducat probationem*, *an præſumptionem.*
32 *Nulla res*, *nec antiquitas ſupplet exteriorem ſolennitatem.*
33 *Ubi per evidentiam conſtat defectus*, *non præſumimus contra evidentiam rei.*
34 *Quoties inſtrumentum ſine ſolennitate requiritur*, *ita eſt ac ſi non eſſet*, *etiam antiquum.*
35 *Inſtrumentum factum per cifras*, *& notas non valet.*
36 *Verba obſcura vitiant inſtrumentum.*
37 *Abſtinendum eſt ab imbreviaturis quia viciant inſtrumentum.*
38 *Notæ*, *& abbreviaturæ non ſunt literæ intelligibiles ex quibus poſſit mens & ſenſus percipi.*
39 *Unaquaque res eſt ſignificanda ſuo nomine*, *per conſequentiam literarum non per abbreviaturas.*
40 *An quando cifara*, *aut cifra*, *& nota eſt uſitata liceat per eam conficere inſtrumentum.*
41 *Si prohibitum ſit a lege tunc nec per cifras notas*, *& uſitatas licet conficere inſtrumentum.*
42 *Teſti nec ſingulari jurato nullo jure creditur.*
43 *Verbum*, *po*, *poteſt in vim probationis nocere non alias.*

DUbitatur quotidie de matriculis, & nihil in his 1
nobilitatis cauſis in foro magis quotidianum eſt, nec obſcuriùs diſputatum, quæ fides ſit habenda, quantumque præjudicent, & noceant matriculæ, quantumvè proſint ei contra quem vel pro quo in judicium adducuntur, & quod miremur quiſque prolibito, quaſi de ea re nihil eſſet ſcriptum, quæ ex tempore offerunt, non veretur in medium adducere, quæ moleſte deinceps feres, ſimul atque pauca quæ de matricula breviuſcule congeſſimus ſemel ac bis perlegeris, & ut inde exordiamur, Otalora de hac ipſa re verba facit de nobilitate, 3. *part.* 3. *part. c.* 4. & breviter ſine allegatione, ſine jure, ſine lege, ſeſe à matricula expedivit, & ab omnibus quæ de matricula ſcripta reperiuntur, verba ejus hæc ſunt (*quod ſi matriculæ ſunt inventæ in archivis publicis*, *& ſunt factæ authoritate judicum vel communitatum ab officialibus publicis*, *ad hoc deputatis*, *& habent die*, *& annum*, *& conſulem*, *& diſtinctionem nobilium*, *& plebeiorum*, *& exemptorum & iſto caſu non dubito* (*inquit ille*) *quod faciant plenam fidem quia nihil illis deeſt*, *ex his quæ à jure requiruntur in talibus matriculis ſecundum tradita per Jaſ. poſt Bar. & DD.* in l. admonendi, ff. de jurejur. *Hypolitus* in rubrica de probat. *Jaſſ.* in §. quadrupli. inſtit. de actionib. *& per Doctores* in auth. ad hæc, C. de fide inſtrumentorum, *& per Speculum* in titulo de inſtrum. edi. *& per Canoniſtas* in capitul. cum cauſam de probatio. *&* in capitul. inter dilectos, de fide inſtrumentorum, hæc ille, in priori caſu, ut tali matriculæ habeatur fides, & ſunt allegationes nimium generales, ut patet ad oculum, nihil in ſpecie, & particulari hoc caſu dicidentes, ut patet ex ipſis, itaque ex his ipſis allegationibus concludit. §. *Que ſi eſtos padrones ſe hallan en los Archivos particulares de los pueblos hechos ſolennemente por las perſonas para ello diputadas con cabeça*, *y pie*, *que diga que es repartimiento hecho a los pecheros de tal año*, *por fulano*, *y fulano*, *diputados para ello*, *y por la juſticia y ayuntamiento*, *y eſtados del tal lugar*,

lugar , y ſi eſtà ſubſcripto por ellos con dia mes y año , finalmente autentico , y ſolenne , y en eſte caſo dize Otalora , que los tales padrones hazen ſe por todas partes , principalmente ſi tienen repartimiento de ſervicio , o monedas diſtribuydas , a cada uno de los en el padron contendos , & hæc eſt prior pars diſtinctionis factæ ab ipſo Otalora , qui ad hoc allegat ea quæ ſuperius retulimus , nihil de hac fide gat ea quæ ſuperius retulimus , nihil de hac fide diſputans , nihil de hac probatione curans , an ſit præſumptam vera , nihil de qua ſi poſſeſſione attingens , nihil de ſcientia , ignorantia memor.

Deinde addit ſecundam partem ſuæ diſtinctionis , videlicet , *Que ſi los padrones ſe hallaſſen con cabeça y pie ſolennes , pero no pueſtos los hidalgos aparte , y los pecheros aparte , ſino todos conſecutivamente unos en pos de otros , pero unos ſe hallaſſen repartidos , otros no* , & hoc caſu credit , *que ſi en la margen ſe hallaſſe p. que eſta ſeria provança de ſer pechero* , imo , *aunque no ſe hallaſſe pechero , porque aquello que en la margen ſe pone p. ſolamente es ſegun el dize para la quenta y razon del cogedor , porque ha de dar quenta , pero no ſe entiende que es para eſcuſar al particular que eſta eſcrito de frente de la nota p. principalmente ſi eſta repartido , pero los que eſtan pueſtos en el padron ſin tener repartimiento por eſto ſolo no provaran que ſon hidalgos , ſino eſta eſcrito , porque podia ſer que no fueſſen repartidos por ſer oficiales publicos , o eſcuſados , o eſſentos , o por otra coſa.* Denique hæc ſecunda pars ſuæ diſtinctionis difert à priori ſolo ordine , *que en la primera avia diſtincion de hijosdalgo y plebeyos , pero eſta ſegunda no tiene eſta diſtincion , ſino que la diſtincion ſe colige del repartimiento que unos eſtan repartidos , otros no* , & in iſto caſu , exiſtimat Otalora , *que el repartimiento qual tenga en la margen p. no lo tenga induze pecheria , y provança verdadera della , pero que el no repartimiento no induze hidalguia , porque aunque no tenga uno de los contenidos en el padron repartimiento , en la margen , pudo ſer que no ſe repartieſſe por ſer eſcuſado , o exempto , y no hijodalgo , pero el repartimiento en eſte caſo dize que induze pecheria , porque es cauſa neceſſaria la pecheria deſte repartimiento , y que no le repartieran ſino le tuvieran por pechero , y por eſſo cree , que aunque no eſte pueſto pechero , es baſtante para induzir eſta pecheria , y eſta es la ſegunda partede ſu diſtincion cerca de los padrones.*

Subdit ſtatim in hæc verba , quæ addere libuit , quia videtur ſibi ipſi contrarius , inquit ergo . (*ſicut per contrarium non præjudicaret particulari matricula , in qua ipſe , pater , vel avus , invenirentur ſcripti inter plebejos cum diſtributione certæ quantitatis illis facta , verbi gratia , Si en el padron ſe hallaſſe pueſto el nombre de algun particular , y en la margen eſtuvieſſe la quantidad que le repartian , como comunmente eſtan los padrones , por eſto ſolo ſino eſtuvieſſe pueſto pechero , o ſe provaſſe por teſtigos , la paga en dineros o prenda voluntariamente , no ſeria provança baſtante contra el , ni le perjudicaria el tal padron , ſecundum ſingulariter tradita per Caſſaneum* conſ. 64. *ubi videndus eſt in propoſito : benè verum eſt , quod abſque probatione ſolutionis eſſet vehemens , & violenta præſumptio contra litigantem.* Hactenus Otalora , qui aut fallor , aut ex diametro dicit oppoſitum & contrarium ejus , quod dixerat , in ſecunda parte ſuæ diſtinctionis , nam ibi dixit , quod ſi reperitur cum diſtinctione , ſive additum ſit , *pechero* , ſive non fuerit additum , *que es provança de pechero en eſta tercera parte , dize que ſi ſe halla pueſto con repartimiento de cantidad ſin eſta palabra pechero , que no ſeria provança baſtante contra el , ſi alias no ſe provaſſe la paga , o eſtuvieſſe eſta palabra pechero* , denique hæc tertia pars ſuæ diſtinctionis ex diametro judicio meo contradicit ſecundæ.

Sequitur quarta pars ſuæ diſtinctionis , in qua ita ait : *Si vero dictæ matriculæ non invenirentur in archivo publico , nec haberent officialium expreſſam authoritatem , nec diſtinctionem ſtatuum , vel perſonarum , ſed ex tempore viderentur antiquatæ , & ſinè ſolemnitate. Iſto caſu judicum arbitrio , meritis cauſæ conſideratis , relinquendum cenſeo , quanta fides illis habenda ſit (ipſi enim magis ſcire poſſunt) quoad me autem ſemper eſſent magni momenti , maximè in locis ruſticanis , ubi ſancta ruſticitas magis veritatem, quam juris ſolemnitatem conſiderat : Mayormente ſi fueſſen los padrones antiguos , y de muchos años ſucceſſivos : cierto en aldeas y lugares pequeños , y de gente ruſtica , aunque les faltaſſe alguna ſolennidad , ſe avian mucho de conſiderar , porque utuntur privilegio ſuæ ſimplicitatis , & non minus hoc illis concedendum eſt in actibus viventium , quàm in elogiis morientium , in quibus illis remittuntur ſolemnitates , ut* in l. final. C. de teſtibus , & cap. ne ruſtici ad ullum obſequium , & in l. juris ignorantia , C. de juris & facti ignorantia. Hactenus Otalora, qui his quatuor membris ſuæ diſtinctionis univerſam de matriculis diſputationem complexus eſt , quibus putat poſſe nobilitatis cauſas, quod pertinet ad matriculas firmiter decidi , in primo & quarto membro conſtans , at vero in ſecundo & tertio planè ſibi ſi non contrarius , parum conſtans , aut immemor nihil vero omnino allegat , quod particulariter ad matriculam pertineat.

Tu vero ex juris principiis , ut intelligas , iſtam de matricula diſputationem adverte , quod nomen , matricula , novum nomen eſt , & quod ſenecente Romano Imperio receptum , a puritate ſermonis latini degenerat , eſt tamen codex , ſeu libellus in quo nomina ſcribuntur. Ita accipit gloſ. poſt tex. ibi *in l. matriculam , C. de agentibus in rebus , lib. 12. text. in l. 2. C. de caſtrenſiariis , & miniſterianis , lib.* 12. ibi : *ſupernumerariis ultimis formæ tertiæ in matriculis habeatur* ; text. *in l. quicumque , la 2. C. de cohartalibus , lib.* 12. *non ante dicere permitatur niſi ejus nomen matriculis receptum primitus fuerit* , l. quicumque , C. de commeatu , lib. *ibi. qui vero nec poſt quadriennis quidem tempus militaverit non immerito matriculis auferatur* , & l. quiſquis eodem , *ibi : ita ut quartus exempto matriculæ nullam veniam derelinquit* , l. nullus , C. de diverſis officiis , eodem lib. *ibi : matriculis quidem exemptis , ipſe qui ſe volebat mitti auri liberam fiſci juribus inferre cogatur* , l. 2. de primicerio , & ſecundicerio , eodem lib. *ibi : exemptos matricula tantum nomine tributorum , nec vero ordine præpotiri* , l. comperimus , de proximis ſacrorum ſcriniorum , eodem lib. *ut etiam ſi memorialium matricula in inferiori loco ſit* , de marricula fit mentio , *in l. petitionem , C. de advoca. diverſor. judicior.* recepit hanc vocem uſus publicus , & in legibus repoſuit.

Quantum autem conjectari licet dicta eſt matricula à matrice dicta eſt autem matrix quaſi mater , ad quam inferiores ſubjectæque conveniunt , deſumpto nomine , a matrice , arboribus germine , aut palmite , ex quo plures ſtolanes ſuccreſcunt , de hac matrice Suetonius in Auguſto , *ex ea arbore* , inquit , *continuata ſoboles adeo paucis diebus adolevit , ut non æquipararet modo matricem , verum etiam obtegeret* , inde ſumpta methaphora matricem vocamus , eccleſiam majorem , quæ plures ſubjectas, veluti ex ſe ramos natos continet , quas regat, inde matricula libellus in quo ſubjectæ matrici ſcriptæ ſunt , ide derivatum eſt nomen ad omnem libellum , qui

contineat nomina, vel civium, vel civitatum, vel regnorum, ut patet ex dictis juribus Archidiaconus autem *in cap. contumaces*, 50. *diſtinction.* ait dictam fuiſſe matriculam, quaſi materculam, quod ſicut filii, antequam in lucem prodeant continentur in matrice, ita in matricula nomina contineantur: unde dici puta pro matricula materculam, ac ſubinde ait, quod matercula, dicitur tabula, in qua continetur, quod officium ſinguli ſacerdotes, & canonici efficere debeant, ſingulis, vel diebus, vel ſeptimanis, vel menſibus, inde quoque nomen, dicta eſt, 4 quod in ea nomina ſcribantur, 2. *q.* 1 *cap. nomen*, & 11. *q.* 1. *c. quid obeſt*, ſcio alios aliter explicare ſed non eſt morandum in hoc, unde & Imperium, & olim, & hodie habuit & habet ſuam matriculam, de ſubjectis & metropolis, habet ſuarum civitatum repoſita nomina, & compoſitam matriculam, extant libelli antiquiores de matriculis imperii, non in elegantes, milites quoque & ſcholaſtici cæteriqne omnes ſuis matriculis, & nominibus & tabulis diſtinguntur. Album priſcis dictum eſt, Plinius *in præfatione naturalis hiſtoriæ*, cum hanc operam, inquit, condicerem, non eras in hoc Albo, majorem te ſciebam, quam ut deſcenſurum huc exiſtimarem.

5 Erat Album Albata tabula in qua quoque prætores leges ſuas, & prætorias formulas deſcribant, ita Ulpianus antiquitatis ſcientiſſimus in *l* 1. *ff. de edendo. eum quoque edere ait Labeo qui producat adverſarium ſuum ad album, & demonſtret quid dicturus ſit*, ubi Accurſius expungit album, & legit alium, ſatis inepte, ſine ſenſu & mente locum autem Ulpiani reſtituit, 6 Angelus Politianus *miſcellaneorum c.* 82. Alciat. verò, *lib.* 2. *diſpunctionum, ad finem*, non legit adverſarium, ſed adverſaria, aitque nomine illo ſignificari tabellas albas quas quis ſibi retinet, & ſcribit ex tempore memoriæ cauſa, & ita exiſtimat legendum, *qui inducat adverſaria ſua ad album*, non vero, *adverſarium ſuū*, idem exiſtimat Eraſmus Rotherodamus, *in adagio, non eras in hoc albo*, extat titulus de albo ſcribendo cum duabus legibus, eſt igitur album tabella in qua vel nomina judicum, vel actione, aut formulæ ſcriptæ ſunt, aut leges Livius *Decad.* 1. *lib.* 9. *Civile jus repoſitum in penetralibus Pontificum evulgavit, faſtosque circa forum in albo propoſuit, ut quando lege agi poſſet ſciretur*, de albo meminit, & Quintilianus lib. 11. inſtitutionum, *Quorum ſe*, inquit, *alii ad Album, & rubricas, tranſtulerunt*, nimirum jocatus eos qui non ex libris juris prudentium, ſed ex aliis tabellis Alphabetariis, & albo prætoris ſcientiam juris profitebantur, quorum hodie ingens copia eſt, denique nullus ordo in republica non diſtinguitur ſuis matriculis.

7 Nunc vero in quæſtione an matricula probet, aliquem eſſe talem, qualis in matricula ponitur, hoc eſt an poſitus in matricula militum, vel ſcholaſticorum, ex ipſa matricula probetur miles, vel ſcholaſticus, vel utrum poſitus in matricula nobilium, ex matricula ipſa probetur nobilis, alii aliud ſenſerunt Bart. *in d. l. matriculam*, *C. de agentibus in rebus*, *lib.* 12. *n.* 3. ait quod ad probandum, quem eſſe officialem communitatis probatur per matriculam regiſtri, in qua regiſtrata ſunt omnia nomina officialium, communitatis: idem tenet Joan. de Platea, *ibi* qui allegat Bar. *in l. in illa, ff. de verbo.* Bart. *ibi* nihil dicit, & rurſum *in l. fin. ff. ſi cert. pet.* ſed neque ibi quiquam dicit, probat tamen *gloſ.* 1. & ibi Bar. & Bald. *in l. eos, C. de officio magiſtri milit.* ubi qui non ſunt in matricula, ſunt privati, & alieni ab his qui ſunt in matricula, & diverſi ab illis, idem notat Bald. *in l. petitionem, C. de advocat. diverſ. judiciorum*, quodque in ea reperti non ſunt, privati reputantur, qui allegat gloſ. *in d. l. eos* idem tenet Joan. de Platea *in l.* 2. *C. de apparitoribus magiſtrorum militum*, quod probatur quis miles ex matricula, in qua ſcriptus ſit miles, cum cæteris militibus, idem tenet Jacob. Rebuf. *in d. l. matriculam*, & videtur tenere Grego. Lopez, *in l.* 13. *tit.* 6. *part.* 3. ubi videtur tex. ſi ponderetur bene.

Alii vero tenent quod non probetur quis nec miles, nec ſcholaſticus, nec nobilis, ex ſola matricula, quod in ea ſit ſcriptus inter nobiles milites, aut ſcholaſticos. Joann. Andreas, *in tit. de inſtrument. edit. ad Speculum*, §. *reſtat*, *verſic. & ſcias*, ubi dicit, quod quis non probatur tabellio, eo ipſo quod ſit ſcriptus in matricula notariorum, idem dixit Bald. *in l. ſi cum dies.* §. *ſi arbiter*, *ff. de arbit.* ubi quod nec ſcholaris, qui non intrat ad audiendum quamvis ſit ſcriptus in matricula ſcholaſticorum, idem tenet Bald. *in l. ſcriniarios*, *C. de teſta-* 8 *men. militis*, ubi quod nihil curandum eſt de matricula, & allegat tex. *in d. l. ſcriniarios*, ubi notarius militum, quanvis ſit in matricula militum non ex eo cenſetur miles; hæc ſunt quæ hinc inde ab ſcriptoribus comperio ex diametro pugnantia ſcripta: vera tamen in hoc reſolutio eſt, quam tradit Paulus de Caſtro, *in dict. l. ſcriniarios*, & Felin. *in cap. ſi ſcripturam*, *de fide inſtrument. n.* 19. Bart. *in l. petitionem*, *C. de advocatis diverſorum judiciorum*, & ibi Baldus, & Salycet. idem Bald. *in l.* 3. *C. de ſententiis & interlocutionib.* & ſentit Gregor. Lop. *ubi ſupra*, *d. l.* 13. Romanus *in l. in illa*, 9 *ff. de verb.oblig.* ex quibus eſt recepta ſententia, quod ſcilicet, ex matricula, quantumvis ſolenniter confecta, ſolum inducatur quædam præſumptio, ut ſcilicet, talis quiſque præſumatur, qualis reperiatur in matricula, ſi inter nobiles nobilis, ſi inter plebejos plebejus, ſi inter ſcholaſticos ſcholaſticus, ſi inter militer miles, præſumptive, unde matricula quia præſumptive probat, non vere transfert onus probandi in adverſarium, cujus probatio admittitur contra matriculam, eo autem nihil probante, ſtatur matriculæ quia qui præſumptive probat vere probat, & præſumptiones ſunt liquidiſſimæ probationes, gloſſ. *in l. ſi tutor petitus*, *C. de periculo tutorum*, *l. ſiquis locuples*, *ff. de manumiſſ. teſtam.* & *in l. licet Imperator*, *ff. de legat.* 1. pro quibus eſt tex. *in dict. l.* 3. & quia in hoc habitu quis 10 reperitur talis præſumitur, *l. item apud Labeonem*, §. *ſiquis virginis*, *ff. de injuriis*, unde in dubio ſtatur matriculæ, tanquam juris præſumptioni, *d. l. petitionem*, inde dicebat Bart. ibi in dicta *l. petitionem*, & melius, & clarius in dict. *l. ſcriniarios*, quod ſi de ſcriptus in matricula non exercet officium 11 eorum qui in ea ſcripti ſunt, quod matricula nihil probat, & allegat tex. *in l. in honoribus.* §. 1. *ff. de vacat. muner.* qui tex. eſt expreſſus ibi (*quam eos qui præſentes exercent*) quaſi dicat Bart. clarius, quod matricula eliditur contraria probatione, & licet Antonius de Butrio aliter dicat *in cap. malores*, *in principio de Baptiſmo*, tamen Bart. verius reſolvit & ſequitur Bartolum. Felin. *in cap.* 1. *de fide inſtrum. nu.* 19. quaſi ſine exercicio miniſterii nihil omnino juvet ipſa matricula, ut in *l.* 1. *in principio*, *ff. de tribut.* quæ eſt elegans declaratio adſtanta univerſitatum, & ſtudiorum, quæ utrumque requirunt, ſcilicet, deſcriptionem nominis in matricula, & exercicium ſtudii. Hoc eſt, *que tengan libros y curſen*, ex Bart. *ubi ſupra*, idem deciſum eſt noſtra lege Hiſpana, *in l.* 1. *tit.* 4. *de los clerigos de corona*, *lib.* 1. *recop. para que los coronados para gozar de la corona tengan beneficio o miniſterio, o eſtudien*, quia ex Bartolo, non ſufficit matricula, niſi quoque adſit miniſterium.

Unde ex iſta præſumptione inſurgit, quod poſi- 12 tus in matricula nobilibus cenſeatur eſſe in quadam quaſi poſſeſſione nobilitatis, & poſiti in matricula

cum

cum plebeis, præsumantur esse in quasi possessione plebei, idem de milite & scholastico, & de aliis his similibus. Felin. *in d. cap.* 1. *num.* 19. additio ad Bart. *in d. l. matriculam*, *glos. famosa* quæ solet allegari *in l. si solennibus*, *C. de fide instrum.* Alciat. *præsumptionum*, *Reg.* 3. *præsumpt.* 17. Bald. *in d. l. non ignorat*, *nu.* 3. *cap. de his qui accusare non possunt*, unde ex hac quasi possessione evenit quod matricula in qua quis reperitur uti nobilis, præponderet præsumptioni qua quis præsumitur plebejus, quia etiam si in hoc casu concurrant duæ præsumptiones contrariæ, quæ videbantur mutuo se elidere, tamen prævalet præsumptio ex matricula, quia ultra præsumptionem juris, præstat quasi possessionem, in quo est superior, & ideo non eliduntur, quia non sunt nec reperiuntur pares, & æquales, ex glos. & tex. *in l. divus*, *ff. de integ. restit.* unde in casu quo fiscalis, *no tenga contra uno mas que la presuncion del derecho, ni el hidalgo tenga mas que matriculas interpeladas por tiempo de veynte años en las tres personas*, existimo satis factum huic nostræ legi ex ea ratione quia illo casu præsumptio matriculæ est fortior, propter quasi possessionem quam secum affert.

13 Simile est quod dicitur, quod res posita in æstimo meo præsumitur mea, & in terminis meræ præsumptionis constituit me in quasi possessione, sed non excludit hæc præsumptio veræ possessionis, & dominii probationem, ita glos. & post eam Bart. *in l. fi. C. de prædiis navicul. lib.* 11. & notat idem Bart. *in l. rura*, *C. de omni agro deserto eod. lib.* facit tex. *in l. forma*, §. *cum ego*, *ff. de censibus*: unde dicebat Deci *in c. cum causam de probat. n.* 3. *ad fin.* quod liber estimi non probat dominium, ex Bald. *in l. quidam in suo*, *ff. de condi. instit. & l. solennibus*, *C. de rei vendicat.* cujus ratio est, quia solum ex Paulo *in d. l. scrimiarios* inducitur quædam præsumptio quæ admittit contrariam probationem, & elidiur, aut verius superatur ab ea.

14 Unde ex hac præsumptione insurgit alia, ut quia pro matricula præsumitur, & quia matricula inducit quandam quasi possessionem, in favorem, aut damnum eorum qui in ea scripti sunt, quod non reperti in tali matricula non præsumantur tales, quales sunt scripti in matricula, itaque ille qui non reperitur scriptus in matricula officialium, præsumatur privatus, & qui non est in matricula militum, præsumatur paganus, & qui non est in matricula nobilium, præsumatur plebejus, & qui non est in matricula plebejorum præsumatur nobilis, quod sensit Gregorius Lopez *in d. l.* 3. *tit.* 6. *par.* 3. glos. *in d. l.* 3. *C. de officio magistri milit.* quam ad hoc adducit Bald. *in proœmio Gregoriano*, *n.* 23. *versi. item per matriculam*, & quod adduximus superius ex Bart. & reliquis *in d. l. matriculam*, ubi bonus tex. unde est dictum illud Bar. celebre *in l. Titiæ textores*, *ff. de legat.* 1. *n.* 2. quod probatur aliquis non esse allibratus in civitate si non reperitur in libro, vel non soluisse collectam si non reperitur in libro solventium, pro Bart. 15 faciunt adducta, quia is qui non reperitur in matricula officialium præsumatur privatus, quæ Bartoli præsumptio ita demum habet locum, si prius comprobetur illum de quo agitur fuisse in civitate, & ibi commoratum eo tempore quo liber soluentium, aut liber libræ, conficiebatur, non vero simpliciter, in quo illud quoque advertendum est, hanc præsumptionem non inducere quasi possessionem, quia inducitur hæc præsumptio ex actu negativo non vero positivo, scilicet quod non sit scriptus, ex actu autem negativo, & privativo magis inducitur amissio possessionis quam acquisitio: *l.* 3. §. *in amittenda*, *l. sed si nollet. ff. de acqui. pos.* unde ex hac præsumptione sola quod civis non est repertus inter plebejos contra præsumptionem juris, qua quis præsumitur ignobilis, non est quis nobilis pronunciandus, quia illæ duæ præsumptiones mutuo se elidunt, ex gl. & tex. *in d. l. divus*, *de restit. in integrum*, & restat sine possessione ille qui se nobilem dicit, quæ possessio apprime est necessaria ex dispositione nostræ legis, ideo causa fulcienda est, & instruenda ex aliis adminiculis, & probationibus necessariis, juxta dispositionem nostræ legis.

Ex quibus facilis est responsio ad distinctionem illam quam adducebat sine jure aliquo, & his omnibus omissis, Otalora *ubi sup.* ut scilicet, in primo, secundo, & tertio casu, in quibus proponuntur matriculæ, *o los padrones*, ita enim appellat. *l.* 23. *tit.* 18. *p.* 3. & proponuntur istæ matriculæ, *o padrones*, ut nostra lex appellat solenniter factæ *con dia. mes, y año, y distincio de pechero, y hijosdalgos, los unos por si, y los otros ansi mismo por si, o como se propone en el segundo caso, los unos con distribucion de moneda y pecho, y los otros no*, ut ex his matriculis factis, sive à commissariis quibus faciendæ committuntur, sive à populo, & communitate, si tamen fiat inscio, & ignorante eo, qui in matricula ponitur, *o con repartimiento pecho, o sin el como hijodalgo, o con los hijosdalgo, y entre ellos, a parte*, solum inducitur quædam præsumptio, ut ille præsumatur plebejus, qui in matricula reperitur positus inter plebejos, si reperiatur autem inter nobiles, inducitur præter præsumptio- 16 nem, quædam quasi possessio, & differunt in hoc hæ matriculæ, quia in illis, ut tibi fiat præjudicium; & ut constituaris in quasi possessione plebei per matriculam requiritur tuus assensus, non alienus quod est universum, & generale in omni actu perjudiciali, & damnoso, text. egregius *in l.* 1. §. *Julianus scribit*, *ff. de itinere actuque privato*, ibi: *Meum enim non tuum judicium expectari oportet*, inutilibus vero per alios nobis proficere possumus, vulgata jura, *l. quæ utiliter*, *ff. de negot. gest. l. sed an, & ultro eod.* itaque in matricula plebei, præsumptionem ponimus solam, sine quasi possessione, si ignorantia proponatur, at vero in matricula nobilis, præter præsumptionem addimus quoque quasi possessionem, quæ per alios acquiri nobis potest in juribus incorporis, nec existimes in omnibus has matriculas similes reliquis matriculis militum, & scholasticorum ne statim argumentaris ab his ad illas, quia in istis ipsi sese milites, & scholastici scribunt, unde accedit duplex consensus, & inducitur quasi possessio, de qua glosa in *d. l. si solennibus*, at vero in his matriculis de quibus agimus, scilicet, quæ fiunt, de nobilibus, & plebeis, nemo seipsum scribit, & commissarii communitatis, ideo in his reperimus illam distinctionem, ut descriptus inter nobiles habeat, & præsumptionem, & quasi possessionem, quæ sibi utiliter quæri potuit per alium, *l. quæ utiliter ff. de negotiis gestis*, descriptus vero inter plebeios habeat contra se præsumptionem, non vero est in quasi possessione plebei si matriculam de se factam ignoret: quia ad damnum, & præjudicium, proprium factum requirendum est, dicta *l. prima*, §. *idem Julianus scribit*, *ff. de itinere actuque privato*, ergo ex hujusmodi matriculi nullo casu inducitur, vera plena, & exacta probatio, vel nobilitatis, vel de *pecheria*, ita ut *sin embargo de los padrones, el que esta puesto por pechero, o con los pecheros pueda probar su hidalguia*, quia solum præsumitur pro matricula in dubio, deficit autem illa præsumptio accedente probatione de veritate in contrarium, & destruitur præsumptio ex probatione vera, quia in claris non est locus nec præsumptioni nec conjecturis, *l. continuus*, §. *cum ita*, *in fine*, *de verborum*, & est text. in materia præsumptionum, quod adversus præsumptionem prævaleat probatio de

veritate, in *l. optimam*, *C. de commit. & contrab. ſtipulat.* quia probatio de veritate major eſt, quam præſumptio, mutuæ autem, & pares præſumptiones mutuo eliduntur, quia æquales, dicta gloſ. & text. *in dict. l. divus*, non ſic reſpectu probationis de veritate, quia eſt major, *dict. l. optimam*, igitur ignorantia ejus, qui ponitur in matricula, ut plebejus, efficit, ut nihil ſibi noceat ſi doceat de veritate. 17

Diximus autem ignorante eo, qui in matricula ponitur, quia ſi videat, aut ſciat ſeponi in matricula, & annumerari inter ignobiles, & taceat, nec provocet ad judicium ſibi præjudicat tamquam ſi ſoluat tributum plebeium, & præjudicat ſibi in quaſi poſſeſſione, quia videns, & volens ſeſe plebeium fatetur: cum enim matricula uti diximus conſtituat quempiam in quaſi poſſeſſione, eam amiſiſſe intelligendus eſt, qui ſe cum plebeis annumerari patitur, & contrariam quaſi poſſeſſionem tacito ſuo conſenſu ex animo amiſiſſe intelligitur argumento text. *in l. ſi id quod*, §. *fin. ff. de acq. poſſ.* ubi Bartol. quia ex non repugnantia amittitur poſſeſſio, *d. l. ſed ſi nolit. l.* 3. §. *ſi quis nunciet*, *eod. l. naturaliter*, *ff. de uſucap. l. clam. poſſidere*, *in principio*, *ff. de acq. poſſ.* & hanc opinionem tenet Angel. per text. ibi *in l.* 1. §. *ſiquis tutor*, *ff. quando appellandum ſit*, ſequitur Felin. qui multos allegat *in c. cum acceſſiſſent*, *de conſtitut.* ſequuntur Jaſſ. in hoc, & quos ipſe allegat *in l. fin. de conſtit. Princip. n.* 59. ſequitur Baibus *de præſcrip.* 4. *part.* 4. *partis*, *quæſt.* 30. *à num.* 8. Claudius de Seiſſelli *in dict. l. fin. n.* 124. Imola *in dict.* §. *ſiquis tutor*, Alex, *conſ.* 101. *lib.* 1. Ruin. *conſ.* 126. *lib.* 4. Gozadinus *conſ.* 23. Alex. *conſ.* 133. *lib.* 4. *& conſ.* 136. *eodem lib.* Menchaca *de ſucceſſionum reſolut. lib.* 1. §. 5. *nu.* 23. alios allegat, & hanc tenet Ægid. Boſc. *titu. de Principe*, *& privilegiis ejus*, *n.* 166. 167. *&* 168. ubi agit de opinione Jaſ. & eum reprehendit & pro hac reprehenſione adverte, quod Angel. dicit duo, unum eſt citra dubium, ſcilicet, quod videns, aut ſciens ſe deſcribi in libro ſolventium, præjudicat ſibi, ſi taceat, & in hoc omnes conveniunt de quibus ſupra, alterum eſt, quod debeat appellare, & intra certum tempus, in hoc eſt controverſia, an huic ſit appellandum, an conquerendum, , & intra quantum tempus, de quo eſt Jaſſ. contrarius Angel. & Gregor. Lopez *in l.* 42. *titul.* 18. *partit.* 3. & de hoc ſecundo agemus *gloſ. proxima* 5. *n.* 14. cum de pignoratione agemus, & diſputavimus an huic qui pignoratur, & ſcribitur licitum ſit appellare ad ordinarios locorum, & adducemus praxim, & reprobavimus Jaſ. nunc illud certiſſimum & reſolutiſſimum ſit, quod is qui videt, & ſcit ſe deſcribi in matricula cum plebeis nocet ſibi tanquam ſi agnoſceret cenſum plebeium, niſi aut appellet, aut conquerantur de quo, *gloſ.* 5. *infra* & ibi *n.* 5. 6. *&* 7. an poteſtatio relevet proteſtantem, vide ibi, & tene quod ſcientia nocet tantum quantum una ſolutio, duæ matriculæ cum ſcientia, quantum duæ ſolutiones, ex communi opinione. 18

Ex qua communi, & vera reſolutione jam noli deinceps allegare Caſaneum conſ. 64. nec Otaloram, qui eum ſequitur, 3. par. 3. par. c. 4. n. 1. ubi tenent, quod deſcriptio in matricula non nocet ſine ſolutione verum enim, id eſt, ubi adeſt ignorantia, at vero ſi adſit ſcientia nocet ſicuti ſolutio, & hoc eſt veriſſimum, & communiter receptum ex ſuperioribus, & ipſe Otalora alias indiſtinctè tranſit cum dicto Angel. 2. p. 3. partis, c. 9. n. 7. verſ. huic etiam accedit ubi nihil allegat.

Scientiam autem accipio particularem, & individuam, quæ nunquam præſumitur maximè in his quæ nocent, *l. verius*, *ff. de probat.* ita ut ſcientiam habeat, & patientiam, *l.* 1. §. *ſcientiam*, *ff. de tributoria*, ibi: *Sed ut ego puto non voluntatem, ſed patientiam*, & ibi: *Si igitur ſcit, & non proteſtatur, & non contradicit tenebitur*, talem in his, quæ nocent requiro ſcientiam, ut adſit, & patientia, quia taciturnitas, & ſcientia inducunt conſenſum, in his in quibus contradictio eſt neceſſaria 19 20 Abb. cum gloſ. verbo protinus contrad. xit *in c. cum olim de officio delegati* tex. *in c. fi. de jure jur. lib.* 6. ibi: *Te expreſſe mandante, vel etiam ex poſt facto ſcien-* 21 *te, ſeu ratum habente, ſeu non revocante, ut in his in quibus eſt libera voluntas paria ſint ſcire, & tacere, vel expreſſe conſentire*, l. fi. ff. quicquid eo, ibi: *Nec videlicet videtur hoc dominum mandaſſe ſed quia videbatur in omnibus eum ſuo nomine ſubſtituiſſe, ſententiam confirmavit Imperator*, facit quod tradit Innocent. *in c. ex parte Decani de reſcriptis*, de eo qui agit me præſente nomine meo ſine mandato, ut agat de conſenſu meo, & ibi Abbas, plures allegat Jaſſ. *in l. quæ dotis*, *ff. ſolut. mat. n.* 78. & eſt tex. expreſſus *in l.* 2. §. *voluntatem*, *ff. ſolut. matri.* ibi: *Filiam niſi evidenter contradicat videri conſentire patri*, tex expreſſus *in d. l.* 1. §. *ſcientiam*, & ſunt jura expreſſa, quod præjudicat ſibi ſi, de alia plurima de ſcientia, & taciturnitate infra ad aliud propoſitum gloſſa 17. *à num.* 42.

At vero hæc ipſa ſcientia, & taciturnitas, quantum noceat, & quanto tempore, dicemus gloſ. 5. proxima, & gloſ. 6. & ibi agemus de veritate glo. *in l.* 42. *tit.* 18. *p.* 3. & de damno, quod reſultat ex hac patientia, & ex ſolutione, nunc id nobis ſufficiat, attigiſſe quod is, qui ſe videt deſcribi in libro debentium ſoluere, aut ſcit, & tacet, nec utitur juris remedio, ſibi præjudicat tanquam ſi tributum ſoluiſſet, & in hoc eſt ipſa veritas pro Angel. & communi contra Caſſaneum, & Otaloram.

Et adverte quod licet requiramus ſcientiam veram non vero præſumptam in eo, qui deſcribitur, ut fiat ei præjudicium, ex d. §. *voluntatem*, & d. §. *ſcientiam*, Innocent. Abbas, & Imola, *ubi ſupra*, & quia in facto arduo, & gravi, ut noceat non præſumimus ſcientiam, etiam in factis recentibus Alex. *in l. peregre*, *ff. de acq. poſſ. verſic. Fallit*, Felix. *in c. cum illorum de ſentent. excom.* Guido Papa *q.* 128. & quia multa accidere poſſunt cur ignoret, quod publice deſcribatur in matricula plebeiorum, ſeu abſentia, ſeu deſidia, ſeu negligentia, & tolleratur ignorantia in eo, quod quis facile noſſe potuit, tex. expreſſus *in l. ſi per errorem*, *ff. de juriſdictio. omni. judi.* ubi quis tolleratur ſi neſciat quis in ſua urbe ſit prætor, cum poſſit id facile 22 ſcire, ex quo tex. reprobatur alias opinio Angeli *in l. ſi duo*, *ff. de acq. hæred.* qui tenebat paria eſſe ſcire, vel ſcire debere, & de facile ſcire poſſe, contra quem eſt tex. *in d. l. ſi per errorem*, ita ut iſta facultas ignorantiæ videatur requirere ſcientiam veram, quæ non præſumitur in eo, qui reperitur deſcriptus in plebeios, ex *d. l. verius*, & ex regula non præſumitur de reg. juris, *lib.* 6. cum confectio matriculæ, & deſcriptio nomi- 23 num ſit omnino factum alienum in quo tandem cadit ignorantia, *l. fin. pro ſuo*, *l. quamquam*, *ff. ad Veleianum*, *l.* 14. *tit.* 29. *part.* 3.

Lex namque ſcientiam punit non ignorantiam, *l.* 24 *generali*, *C. de tabulariis*, *lib.* 10. *l. genero*, *ff. de infami. l. fin. de decret. ab ordi.* ibi: *Non enim parta eſt pœna ignorantem, ſed in ſcientem*, unde receptum eſt, quod ſi alicui obiiciatur, quod fecerit aliquid ſtatuto prohibitum, aut lege municipali, *quales en Eſpaña ſon las ordonanças de los pueblos*, tunc debet articulari ſcientia, Rom. *conſ.* 473. Aymon. *conſ.* 6. *n.* 73. Deci. *conſ.* 530. *n.* 8. *verſ.* 3. Bald. *in l. quandiu in fin. C. qui admitti*, ubi more ſuo, ait, quod intentanti privationem oportet facere poſitionem, nec ex ſcientia ſupervenien- 25 te quis puniri poteſt, glo. *in clem.* 1. *de affinit. verbo*, *ſcienter*, non enim præſumitur ſcientia ſtatuti in extero, bene tamen in cive, Bartol. *in repet. l. quod Nerba*, *ff. de poſiti*, Bald. *in l. leges. C. de legib.* Alexand. *conſ.* 65.

vol.

*vol.*1. Pariſ. *conſ.*49. *vol.* 1. Ripa *reſponſ.* 2. *vol.*1. & ſunt allegationes pro exteris, contra pœnas ſtatutarias populorum.

26 Et quanvis hæc ita ſcripta ſint de ſcientia requiſita, ſunt tamen aliqua quæ admittunt in caſu propoſito præſumptam ſcientiam, quia quiſque præſumit ſcire, quod publice ſcitur, in ſua urbe, ſcilicet, ſe eſſe annumeratum ignobilibus cum illud ſit factum publicum, & notorium, gloſ. Bart, & text. ibi *in l. ſi tutor petitus, ff. de pericul. tut. gloſ. in l. quinquaginta, ff. de excuſ. tut. verſicul. Quia autem, verbo cognoverit inſtitutis eod.* Bart. *per tex. ibi in l.*1. *ff. de excep.* & latius *in l. is poteſt. ff. de acq. hær. l. ſed ſi pupillus*, §. *pro ſcribere, ff. de inſti. text. in c.* 1. *de poſtul. præl. & in c. fin. qui. mat. accuſare poſſunt* gloſ. *in c. quod di-*
27 *ctis* 15. *diſtin.* idem Bart. *in l. omnes, C. de agric. & cenſitis lib.*11. & notorium, & publicum omnes præſumunt ſcire, glo. *in d. c.*1. *de poſt. præl.* glo. ordin. *in dict. l. ſi tutor. c. illud, de clerico excommunicat.* Bart. *in l. qui Romæ*, §. *duo fratres, n.*14. *de verbo.* & ibi Ripa, *n.*56. & *in d. l. omnes, C. de Agricolis, & cenſitis*, Alex. *conſ.* 94. *volum.*5. Abbas *conſ.*100. *volum.*1. Jaſ. *in l. Titius*, §. *Lucius, ff. de lib. & poſth.* & in *d. l. is poteſt*, Angel. *in l. a duobus, ff. de acq. hære.* Ruin. *conſ.*61. *volum.*5. gloſ. *in reg. præſumitur, de reg. jur. in ſexto*, Dinus *in reg. ignorantia, de reg. jur. in ſexto*, Bald. *in l. verius ff. de proba. in fi.* Domini. *in c. quod diximus* 82. *diſtinct.* idem *in c. quod dicitis* 16. *diſtinct.* gloſ. penult. *in c. exceptionum de exceptionib.* Bart. *in l. abſenti, ff. de donat.* Jaſ. *in conſ.*46. *volum.*3. Grat. *conſilio* 19. *vol.*1. Socin. Jun. *conſilio* 31. *vol.*2. Gramma. *deciſ.*35. *num.*15.

Item ex alio capite poteſt induci ſcientia, quia nemo ſanæ mentis ita intelliget, eſſe quempiam adeo ſui immemorem, cui non ſubeat cura & ſolicitudo de ipſo, quominus inquirat, quid de ſe ſtatuat populus, dum reliquos deſcribit, & an deſcribatur inter plebeios, an vero inter nobiles, unde inſurgit alia juris præ-
28 ſumptio qua quis præſumitur ſcire quod alias ſcire debet Gregor. *in l.*1. *titul.* 9. *part.*7. *verbo, Que es verdad*, per text. *in l. qui fundum*, §. *ſervus, ff. pro*
29 *emptore, l. quod te mihi, in fin. ff. ſi cert. pet. l. ſi filium, C. de lib. cauſa, y ſi fuere tan deſcuydado, que no lo quiſo ſaber, por eſſo ſe ha de preſumir que lo ſabia*, quia ſcire nollens habetur pro ſciente, *l.*3. *titu.* 3. *part.* 4. ubi Gregor. *verbo, Semejan.*

Et quoniam quiſque moraliter inquirere tenetur de ſe, an cum nobilius, an cum plebeis in ſua urbe numeretur, inducitur alia præſumptio, ut quiſque id ſcire præſumatur, quod alias inquirere tenetur, gloſ. in regula præſumitur *de regul juris in ſexto*, Archidiaconus *in c. propoſuiſti* 82. *diſtinct.* & *in c. delectiſſimi* 8. *quæſt.*2. Cardinal. *in Clemen.*1. *quæſt.*7. *de affinit. & conſan.* & ibi Petrus de Ancharrano, Abbas, *in capit. innotuit de electione*, Ripa *reſp.* 12. *lib.* 2. Rota *nova* 273. *& antiqua* 108. Grat. *conſ.* 10. *vol.* 1. & *conſ.*35. & *conſ.*42. *vol.*2. Decius *conſil.*160.

Et licet ex diſpoſitione, *l.*7. *hoc tit. & lib.* aliquando in hac deſcriptione, aut pignoratione poſſit interuenire vis, & injuria populi tamen ſi matriculæ plures reperiantur, certe habent locum, quæ diximus quia inſurgit ex multitudine notorium, de quo in maxime nocivis præſumitur ſcientia Barto. *in d. l. is poteſt, ff. de acq. hæred.* & in *l. ſi cui*, §. *eiſdem, de accuſat.* Alexand. *conſil.*36. *vol.*1. & *conſ.*187. *volum.* 2. & *conſ.*199. *eod.* Decius *in cap.*1. *de poſtul. prælat. num.*17. Afflict. *deciſ.*69. *n.* 18. Grammat. *deciſ.* 35. *n.*15. Aretin. *conſ.*15. Hyppolitus *in l. de minore*, §. *plurimum, ff. de quæſtionib.* Ruin. *conſ. vol.* 5.

Unde cum tot præſumptiones occurrant in pluralitate matricularum plane condemnatio ſequenda eſt, quia ex multitudine præſumptionum fit condemnatio in civilibus, Zazius *conſ.* 15. *lib.* 1.

Nec dominum excuſat, quod deſcriptio, aut pi-30 gnoratio facta ſit ſervis famulis, colonis, procuratoribus, aut rem gerentibus, quia dons præſumitur aviſatus ab ipſis in facto hoc gravi, Rom. *conſ.*481. *verſ. Secundo*, quia præſumendum Abbas *conſ.*18.*vol.* 2. Aymon *conſ.*40. *verſ. Facit quod impulchro* Antonius Gabriel. *communiũ, tit. de reg. juris conclu.*5.*n.*33.

Et ſi matricula eſſet vera probatio, contraria probatio per teſtes non multum juvaret, quia vinceret matricula, *l. cenſus, ff. de probat.* & viginti anni remanerent civiliter interrupti, ex Pa. *in l. continuus, ff. de verb.* ſi vero matricula inducit præſumptionem tunc nulla ſubeſt adeò fortis præſumptio, quæ non elidatur ex vera probatione, ideò advertendum eſt ad hæc quæ de fide matriculæ ſcribimus ex ſola enim opinione Otaloræ, non ſemel vidi me regio advocato cauſas deciſas in favorem fiſci, quod tamen aliorum eſto judicium, me meum non alienum cogit.

Aſſumimus nunc quartum caſum Otaloræ, ideo31 enim diſtinximus ejus dicta, ut noſtra cum ordine, & luce, deſcribantur, caſus hic eſt, quando matricula non eſt ſolenniter facta, nec continet teſtes, nec tabellionis ſubſcriptionem, nec diem, aut conſulam, ego quicquid dicat Otalora, hanc nihil, nec nocere, nec prodeſſe aio, cum enim multum concedendum ſit antiquitati, & ruſticitati ſit quoque aliquid condonandum, illud tamen negandum eſt, ſcilicet, quod inſtrumentum, ſine teſtibus, ſine tabellione, ſine die, & conſule, fidem faciat, cum enim ad oculum pateat defectus hujus ſolennitatis, plane ex antiquitate eam præſumere, nec poſſumus, nec debemus, quia in claris non eſt locus conjecturis, & quamvis communis opinio habeat, quod ſolemnitas extrinſeca exdiuturnitate temporis præſumat, ut per Jaſ. *in l. ſciendum, de verbo, num.* 15. *& ſeq.* tamen hæc communis opinio, patitur communem quoque limitationem, ut non præſumatur viſibilis ſolennitas, quia cum clare conſtat de defectu, nihil præſumendum relinquitur, *l. continuus*, §. *cum ita ſtipulatus, de*32 *verborum*, & tenent Alexand. *conſil.*1. *nu.* 19. *vol.*4. Felin. *in cap. ſicut, nu.*30. *de rei judic.* Curtius Jun. *conſil.*130. *n.*4. Afflict. *deciſ.*109. *n.*5. Ruin. *conſ.*63. *n.*16. *vol.*1. Craveta *de antiquit. part.* 3. *num.* 22. *& ſeq.* & *nu.*17. ubi multos allegat Brunus *de probat. & præſumpt. verſi. eſt tamen advertendum*, ubi tenet, quod ubi per evidentiam conſtat defectus, non eſt locus præſumptioni, Nat. *conſil.*162. *num.*29. Roland. à Valle *conſil.*2. *nu.*130. & *conſilio* 90. *n.*44. De-33 cius *conſilio* 142. *n.*5. Nevizanis *conſil.* 85. *n.*8. Paul. de Caſtro *conſilio* 82. *volu.* 2. Socinus *conſil.* 47. *n.* 37. & 41. *vol.*4. Jaſ. *conſ.* 148. *num.* 7. *&* 8. *volu.* 4. Deciſio Pedemontana 173. *nu.* ubi etiam illud notatur, quod hæc ſolennitas, quæ eſt ſubſtantia, & occularis non poteſt præſumi, cum ad fidem leges requirant eam ſolennitatem, ſine qua nulla eſt fides, *c.*2. *de fide inſtrumen. l.*13. *tit.*25. *lib.* 4. *novæ recop.* latè Jaſ. poſt Bart. *ibi in l. admonendi in lectu-* 34 *ra, n.*77. *& ſeq.* ubi quod attendenda eſt conſuetudo, & attendendus eſt locus, unde promitur hæc ſcriptura privata, & ſi dicatur quod adducta eſt ex Archivo, vide requiſita, ut dicatur archivum, deciſ. Pedemontana 69. *num.*1.2.3. *& ſeq.* optime, & Felin. *in c. ad audientiam, de præſcript.* Deciſio Peruſina 116. *n.*19. & vide Anton. Gabrielem ne quid deſit *titulo de probat. lib.* 1. *communium, concluſ.*5. unde ſi non apparet ſolennitas hæc ocularis, ad oculum, fruſtra præſumimus interveniſſe, quia præſumimus contra rei veritatem, *l. filio quem, ff. de liberis, & poſthu.* & cum ſit formalis ſolennitas, & ſubſtantialis debet oculis ſubjacere, nec ſine ea conſiſtere poteſt inſtrumentum, *l. Julianus*, §. *fin. ff. ad exhibi. c. Piſanis de*

reſtit. ita ſpoliat. & quoties inſtrumentum vitioſe, & inique confectum eſt, ita eſt, ac ſi confectum non eſſet, *l. quoties, ff. ſiquis cautivo*, unde quia ita ſolennitas eſt requiſita à lege, & debet oculis patere, non poteſt ſuppleri ex antiquitate, aut ruſticitate, ſecus ſi non eſſet ocularis, ex his quos ſuperius allegavimus, & facit ſemper in dubio eſt animus, ſi ſit verum, quod ſit vera matricula, & non poteſt in hoc judex habere conſtantem animi voluntatem, ſimile eſt quod miles poteſt teſtari minus ſolenniter, illa tamen minor ſolennitas debet probari, & in proprius terminis de matricula minus ſolenni concludit, Bald. *in d.l. ſcriniarios, C. de teſtamen. milit.* quod ſi non eſt ſolennis, nec prodeſt, nec etiam nocet, quod eſt veriſſimum etiam in locis ruſticanis (ita vocat Otalora) ideo nullomodo attendendum eſt, *a papeles viejos ſin ſolennidad que cada dia ſe preſentan, a titulo y nombre de padrones*, quia poteſt ſemper ſubeſſe mendacium, ut licet antiquitas in ſcripturis conſervetur, & probetur, *l. cenſus, ff. de probationibus*, illud eſt verum ſi ſcriptum faciat fidem, ut diximus, benè verum eſt, quod comprobatæ hujuſmodi matriculæ teſtibus facient fidem, in vim teſtium, & probabunt præſumptive ſicut probaret ipſa matricula, ſolenniter facta, par enim debet eſſe fides teſtium, & inſtrumentum, *l. in exercendis, C. de probationibus*, & ita quotidie, *los diligencieros traen padrones rotos, viejos, cancellados ſin ſolennidad, en el qual caſo los hago comprobar, articulando, que aquel padron ſe hizo verdaderamente*, & additur alius articulus, *que el litigante lo ſupo y entendio, y lo miſmo hazen los hidalgos, otras vezes traen unos palos con ciertas cuentas, como talla de herrador, y prueveſſe al numero de los vezinos*, ad quod applicari poſſunt, quæ tradit Bartolus *in l. chartæ, ff. de bonorum poſſeſſ. ſecund. tabul.* & quæ tradunt ſcriptores in capit. cum cauſam, de probationib. de ſcriptis in marmoribus, denique hæc omnia comprobantur, qua ratione comprobari poſſunt, ut valeant in vim probationis, ac tunc quidem iſtæ probationes faciunt eam fidem quam facerent matriculæ ſolenniter confectæ, ſimile eſt quod tradit Baldus, *de teſtamento publicato*, quod valeat in vim probationis, cum qua publicatum eſt, Baldus in dicta *l. ſcriniarios*, & additio ad Bartolum, in dicta *l. matriculam*, ideo in hac de antiquitate ſupplente ſolennitatem extrinſecam, ſi contrarium pateat ſenſui, nihil prodeſt antiquitas, dicta *deciſione* 173. Jaſſon dicto *n.77. in l. admonendi*, dicta *l.* 13. *dicto c.*2.

Reſtat ultimum, ſcilicet, *quando en la matricula, o padron, en la margen eſta pueſto po*, quæ nota ex uſu communi intelligendi, ſignificat idem quod pago, ſcilicet, quod quantitas diſtributa ſoluta ſit ab eo, cui appoſita eſt nota illa, *po*, ſolet autem in hunc modum ſcribi *en los padrones, que ſe ſuelen hazer*

po, Pedro Sanz 20.

Sunt autem, qui exiſtiment matriculam, ita repertam plenam fidem, & exactam, & veram probationem facere, & undequaque perfectam ad ſolutionem tributi, quia contineat nomen, & quantitatem, & præterea approbationem, & fidem de ſolutione, quæ omnia jam ex his, quæ diximus inducunt non præſumptionem, ſed probationem claram, & quotidie in foro, *en teniendo el padron dia, mes, y año con ſolennidad, y repartimiento, y po, ſe tiene por coſa de mucha importancia, y algunos lo tienen por pecheria.* In quo tamen dicam libere, quod ſentio, unicuique tamen liberum ſit, ſuo more ſentire, libere enim philoſophandum exiſtimabat Plato nec ad aliorum ſententias quaſi præjudicatas obcœcato animo ſine ulla animadverſione adhærendum eſt. Præmito, ergo, *que la ſolennidad, con que ſe haze el padron, o matricula no cae ſobre aquella cifra, o nota, que ſe pone en la margen*, ſcilicet, *po, porque el padron, y matricula hecho con ſu repartimiento, ſe da al cobrador. el qual para ſu cuenta, pone en la margen aquella ſeñal por la qual ſignifica, que aquel a quien ſe pone, pagò el repartimiento que le eſta repartido, y pueſto de frente, en la otra margen, de lo qual ſe colige que la dicha matricula, en quanto a la cifra, o nota, po. no es ſolenne ni publica, antes en aquella cifra es particular, y privada eſcritura, hecha por mano particular del cobrador, o de otro qualquiera, que aun eſſo ordinariamente no ſe ſabe, ſi aquella cifra pueſta en la margen es del cobrador, o de otro que por ſu guſto lo aya pueſto.*

Et licet eſſet ſcriptura publica etiam quoad notam 35
illam, *po*, cum reperiatur facta per notas, & cifras, aut cifras, ut nos dicimus, non faciebat fidem. Non enim inſtrumentum debet, nec poteſt confici per notas, & cifras, Speculator *tit. de fide inſtrument.* §. *compendioſe, verſ. Item quod eſt ſcriptum*, quem poſt Antonium ibi refert, & ſequitur Felin. *in cap.* 36
de fide inſtrumen. n. 19. *verſ. item oportet*, quia verba obſcura vitiant inſtrumentum, Bartolus, & An- 37
gelus *in l. quicquid adſtringendæ, ff. de verborum*, Bartol. *in l. ſiquis filiabus in fine ff. de teſtamen. tut.* ob id dicebat Speculator *in tit. de reſcripti præſent.* §. 1. quod eſt abſtinendum, ab imbreviaturis, quia ſunt periculoſæ, & *in* §. *poſtremo, de inſtrument. editione*, dicebat imbreviaturas fugiendas eſſe propter periculum fidei conglutinatio enim literarum in ſimul, ut per illas aliquid ſignificetur, ut eſt nota illa, *po*, nihil probat, ita Bartolus, *in l. quoties*, §. 1. *ff. de hæredibus inſtit.* cujus verba ſunt: *Quædam ſunt notæ, quæ non ſunt in uſu, ut quædam literæ conglutinatæ in ſimul quibus utuntur amantes, qui portant quaſdam literas in quibus continetur nomen dominæ non poſſunt legi niſi à ſcientibus, & illæ literæ nihil probant.* Hæc Bartolus, horum ratio eſt, quia notæ, & abbreviaturæ non ſunt literæ intelligibiles, ex quibus poſſit mens, & voluntas intelligi, textus expreſſus 38
in l. ſed cum patrono, §. *notis, ff. de bonor. poſſ. Notis inquit Paulus ſcriptæ tabulæ non continentur edicto, quia notas literas non eſſe Pedius libr. vigeſimo quinto edictum ſcripſit*, textus expreſſus *in authen. quod ſine de teſtamentis*, ibi: *Non ſignis, ſed literarum conſequentia*, quæ duo verba maxime advertenda ſunt, cum & ſigna rejiciant, & poſcant literarum omnium conſequentiam, tanquam ſi apertius diceret non eſſe ſigna, id eſt, abbreviaturas, aut dicunt Itali Doctores, imbreviatu- 39
ras, figurandas. Sed eſſe quamque rem, ſuis literis, & literarum conſequentia ſignificandam, text. *in auth. de teſtam. imperfecto*, §. *nos igitur collatio* 8. ibi: *Sed per totas literas declarandas*, & rurſum ibi: *Non ſignis*, tex. expreſſus *in proœmio Digeſtorum*, §. *illud autem*, ibi: *Ut nemo audeat eorum qui libros ſcribunt ſigna in his apponere*, & ne exiſtimes hæc ſigna referri ad alia, quam ad ſigna literarum ſubdit: *Et per compendium ipſi legum interpretationi, & compoſitioni maximum diſcrimen afferre*, tex. *in l.* 1. *C. de emendatiò. Codicis. Domi. Juſt.* ibi: *Sine ulla ſignorum dubietate conſcribi juſſimus*, textus expreſſus *in l.* 1. *C. de vet. jur. ennucleando*, ibi. *Jubemus non per ſignorum captiones, & compendioſa enigmata*, ubi ut illud obiter adnotem, errant qui expungunt verbum ſignorum, & reponunt verbum, ſingulorum, nam ex reliquis legibus, quas adduximus, ſatis conſtat, legendum eſſe, ſignorum, ita ut nihil ſit expungendum.

Necquicquam refert ſi dicas, quod hæc omnia ha- 40
bent locum, & procedunt, quando nota, vel cifra non eſt uſitata, & cognita, ſecus vero eſſe ſi cifra ſit agnita, &

cognita,

cognita, & recepta usu communi, ut pro centũ C. pro Quinquaginta. L. pro Decem. X. pro quinque V. quæ sunt notæ, cognitæ, & usitatæ, & receptæ usu, sicuti, & pro paragrapho, §. & pro lege, l. & pro Digestis, ff. ita ut idem sit intelligendum de nota hac, *po.* quæ est cognita, & certa, quod intelligimus de his notis. C.L.X.V. §. ff. & aliis id genus notis, ita ut regula de qua supra non sit recipienda, si nota sit cognita, & cifra usitata, quia tunc licet scribere per notas, & cifras sine periculo, quod sensit Barto. *in d. l. quoties*, §. 1. *& in d. l. sed cum patrono*, §. *final.* Baldus *in l. verbum volo*, *C. de fideicommissis*, & in dicta authentica, *quod sine*, idem Imola, & Angelus in dict. *l. quoties*, §. *primo*, & Alexander *consilio* 294. *vol.* 2. & Felin. in dicto *cap.* 1. *de fide instrum.* ex qua ratione videbatur sustineri posse, dicta cifra, & abbreviatura, *po*, quæ ex usu communi, & cognito videtur significare, *pago*, quia dupliciter respondeo, primo quod hæc limitatio ad regulam, scilicet, quod licet per compendia, & notas cifras, & abbreviaturas si sint in usu, & communiter intelligantur, est verum, Nisi prohibitum sit à lege, namque si lex prohibeat, tunc etiam si nota, & cifra intelligatur communiter, ex communi usu non probat, nec valet, quod ita scribitur, ita determinat expresse Bartolus in dicta *l. quoties*, §. *primo*, & post eum reliqui, quos supra meminimus, atqui in nostro casu prohibitum est uti diximus, & probavimus ex dictis
41 juribus, ergo etiam si ista abbreviatura, *po*, sit recepta usu communi, & cognita sit, adhuc matricula ipsa non potuit scribi per illam notam, & abbreviaturam, & ita, *aunque en quanto a aquella palabra fuera el padron solemne, y publico, no hazia fe, ni prueva por estar escrito con cifra, contra la disposicion de la ley, y uno leera, pago, otro passo, otro paro, cada uno como quisiere, pero como dixe en esto el padron. y matricula. es escritura privada y particular.*

42 Unde secundo respondeo, quod verbum illud, *po*, nullam fidem facit, ex duplici causa, eaque necessaria. *Lo uno, porque nadie puede saber por solo el padron, quien aya escrito aquella cifra, po. en la margem de la matricula, o padron, y suele aver en esto muchas fraudes, y engaños, y las vemos cada dia. Lo otro quando se supiesse, que el cogedor lo avia escrito, seria testimonio de solo el cogedor, y no jurado*, quod testimonium, quia unius, & non jurati, nec probationem, nec præsumptionem, nec judicium facit, *cap. tuis*, *cap. cum à nobis*, *cap. veniens*, *l.* 1. *de testibus*, ex quibus cum casus offertur, qui est quotidianus in foro in causis nobilitatis semper requiro probationem, *de la paga, y quando los diligencieros me traen estos padrones, aunque sean muy solennes, siempre se haze articulo, de paga*, quia ex his quæ adduximus matricula illa quamtumvis solenniter facta solam præsumptionem inducit, nota autem illa, *po.* nec facit probationem solutionis nec indicium, ideo requiro
43 probationem, ut in vim probationis, verbum illud, *po*, probet ex authoritate Baldi, in dicta *l. quoties*, §. 1. *& in l. scriniarios*, *de testam mil. de testamento scripto per cifras*, quia si sit publicatum valet non ex cifris, quibus est scriptum, sed ex testibus quibus est comprobatũ, cætera autem, quæ pertinent ad matriculam, scilicet, quid agere debet is, qui videt se, aut scit scribi in matricula plebejorum, vide in glossa sequenti.

GLOSSA V.

Ni prendado.

Notabilia ex Glossa 5.

1 *Descriptio, pignoratio, & solutio differunt, & qualiter.*

2 *Iter, actus, & via qualiter differant.*

3 *Usus, & ususfructus qualiter differant; ad* l. per servum, ff. de usu, & habitatione, in §. 1.

4 *Pignoratio non potest intelligi, sine scientia pignorati*, num. 14.

5 *An protestatio ejus, qui videt se inscribi in matricula, aut pignorari, quidquam relevet.*

6 *Protestatio habet locum in actu voluntario, qui potest limitari per protestationem.*

7 *An protestatio actui contrariarelevet, difficillimũ est.*

8 *Nulla protestatio derogat juris dispositioni.*

9 *Qui gravatur circa immunitatem suam duplex habet remedium in jure.*

10 *Per æquatores Hispani dicuntur*, los repartidores.

11 *Ab actibus extrajudicialibus licita est appellatio.*

12 *Intra quantum tempus sit appellandum à peræquatore traduntur duæ opiniones.*

13 *Inscriptus, & pignoratus in Hispania, quo remedio utantur traditur praxis observata in foro.*

14 *Traditur opinio Angeli, & defenditur contra Jasonem, & Gregorium Lopez, & traditur usus ejus opinionis.*

15 *Agitur de text.* in l. qui gravatos, C. de censibus lib. 11. & nu. 18.

16 *Gravatus à peræquatore præter appellationem habet remedium querelæ.*

17 *Qui gravatur à peræquatore debet intra annum conqueri, alias præjudicat sibi.*

18 *Idem ad judicium de tota quoad totum, quod est de parte, quo ad partem, & pignoratio non contingit sine scientia.*

19 *Lapsis temporibus ad appellandum non pereunt alia juris remedia.*

20 *Conditio ex lege durat tempore constituto à lege, & exercetur officio mercenario judicis.*

21 *Agitur de opinione Jasonis* in l. fin. de constit. Princip.

22 *Agitur de opinione Abbatis* in cap. quia judicante, de præscriptionibus.

HÆC Tria, scilicet, descriptio, in matricula 1
pignoratio, & solutio, pertinent ad probationem ignobilitatis, sed quo ordine differunt, & in suo genere unaquæque nocet, descriptio aliquid, pignoratio multum, solutio maximè, quod ita intelligimus si descriptio, & pignoratio fiant sciente eo, qui describitur, aut pignoratur, & patiente, nec conquerente, aut appellante, itaque sicuti solutio tributi maximè nocet, ut dicemus in glossa sequenti, ita & pignoratio multum magisque quam descriptio ipsa, quæ minus lædit, itaque lædunt, & nocent singula, sed læsio apertio reperitur in solutione, absorbet solutio omnem, & pignorationem, & descriptionem, pignoratio descriptionem solam præmittit, infirmior descriptio, inde vulgo dictum est, descriptionem in matricula vulgo, *en el padron*, aut parum, aut nihil nocere, simile est, quod dicemus, quod via absorbet actum, & iter, & quod actus iter 2
præmittit, §. 1. *institutis de servitutibus rusticorum prædiorum*, ibi: *Nam iter, & actum via in se continet*, & ibi: *Itaque qui habet iter, actum non habet, sed qui habet actum, iter habet*, unde ait glos. elegans *in l.* 1. §. *si quis hoc interdicto utatur*, verbo, Alterutrum; ff. de itinere actuque privato, quod is obtinet in causa possessoria itineris, qui actum probat, quia habent se sicut majus, & minus, & sicut continens, & contentum, glossa nullum habet reprehensorem, & habet rationem juris eam, scilicet, de qua supra, quia abservet iter actus, actumque ipsa via, agendoque conservat sibi quisque iter non vero viam, neque eundo actus, nec via conservatur, *l. qui iter, & actum*, ff. *quemadmodum servit. amittat*, eodemmodo sese habent

habent uſus, & uſusfructus, quia qui fruitur, uſum conſervat, is vero qui utitur ſolum, planè fructum non retinet, tex. cum glo. *in l. is qui uſumfructum, ff. quibus modis uſusfruct. amit.* ubi gloſſa, & Bart.
3 ex quibus patet ſenſus ad *l. per ſervum*, §. 1. *ff. de uſu, & habitatione*, qui textus ex juris principio, magis explicatur, quam ex his, quæ ad eum addit Bart. & cumulat Alex. poſt. Bartol. *in l. non ſolum*, §. *morte, ff. de novi operis nuntiat. n.*15. idem obſervatum, eſt, in aliis juris partibus, in inſtitutionibus, electionibus, nominationibus, & præſentationibus, in Imperio, & juriſdictione, denique illud nobis ſat ſit dixiſſe, deſcriptionem in matricula, pignorationem, & ſolutionem, differre exceſſu ſecundum magis, & minus (ut multi dicunt) quia in illis diſpar jus ignobilitatis reperiatur, potentius, & infirmius, illudque eſſe commune, quod quælibet noceat, ſuo modo, & ſua malignitate lædat, ſolutio planè per ſe ſola noceat, deſcriptio cum ſcientia, & patientia, ut diximus ſuperiore gloſſa: pignoratio vero vix, eſt ut intelligatur ſine ſcientia, & patientia, cum fiat per codicis, & matriculæ oblationem, ut inquit tex. *in l. qui gravator, de cenſibus, & cenſitoribus, lib.* 11. ex qua codicis, &
4 matriculæ oblatione, inſurgit ſcientia præſumpta, ex gloſ. ubi verbo, oblationem, & Platea, *n.* 1. *ad medium*, exigiturque pignus ex domo propria videntibus familiaribus, & domeſticis, filiis, uxore, & ſervis, ex quo actu jus præſumit ſcientiam, tex. *in l. aut qui alter, ff. quod vi, aut clam.* ibi: *Et ſi forte non ſit cui denuntietur, nec dolo malo factum ſit, ne ſit amicis denique aut procuratori, aut ad domum denuntiatum*, quod ſenſit ibi gloſſa, verbo, Ad domum, & extendit ad alios caſus hanc præſumptam ſcientiam, tex. elegans *in l.* 4. §. *prætor ait, ff. de damno infecto*, ibi: *Prius domum denuntiari jubeam*, & ibi: *Vel procuratori ejus, vel certè inquilinis*, l. 2. C. de annali. except. ibi: *Ubi domicilium habet poſſeſſor*, ergo, quia in ſolutione expreſſus conſenſus, & vera ſcientia reperitur, reperitur item, damnum apertum, in pignoratione adeſt quaſi vera ſcientia, ideo damnum quoque, & nocumentum admitimus, quod ex præſumptione juris infertur, & ex pignoratione inducimus interruptionem, Aymon *conſilio* 292. Balbus 3. *partit.* 6. *part. quæſtion.* 4. *n.*40. Faber *in* §. *æque ſi agat, inſtit. de actionibus, n.*24. Alex. *conſil.* 158. *num.* 4. *vol.* 2. Otalora 3. *par. c.* 1. *num.*7. Abbas *in c. auditis, nu.*13. *de præſcript.* in deſcriptione vero ſola nullus adeſt verus conſenſus, nulla vera ſcientia, ideò nullum quoque verum damnum, nec nocumentum, ſed præſumptum conſtituimus ſine ſcientia, & una pignoratio nocet, vide *gloſ.* 6. *n.* 22. *&* 23. *& gloſ.* 17. *n.*31. & quantum d. *gloſ.* 6.

5 Sed oportune quæritur reſpectu deſcriptionis in matriculatum ſcientia, & pignorationis, an proteſtatio relevet, ſi is qui nobilem ſe eſſe ait, videat ſe deſcribi, aut pignorari, & proteſtetur, & puto quod proteſtatio in hoc caſu nihil juvet, proteſtatio autem rectè
6 applicatur ſolutioni liberæ de qua proxima gloſſ. agemus, quia proteſtatio non habet locum niſi reſpectu actus voluntarii, qui poteſt per proteſtationem limitari, & debet dependere à ſola voluntate proteſtantis, ſive ſecum locum agat negotium, ſive cum alio nihil refert, dummodo actus ſit poſitus in mera voluntate proteſtantis, tex. *in l.* 2 *ff. ſiquis cautionibus*, ibi: *Niſi contrarium ſpecialiter partibus placuerit*, tex. *in l. Nenſenius, ff. de nego. geſtis*, melior tex. *in l. fin. C. eodem* in actibus enim meræ voluntatis proteſtatio conſervat jus, quia cum potueris libere facere, vel non facere, faciendo libere, & non coactè proteſtando animi tui ſenſum, nihil tibi noces, ſecus eſt in actibus coactis ubi cogeris, vel à lege, vel ab homine, quia tunc nihil prodeſt proteſtatio, debes enim conquere, vel appellare, & judiciale remedium quærere, non proteſtari, Jaſ. *in l. fin. ff. de conſtit. Principum, n.*58. *verſicul.* 5. limita. Alex. *in l. non ſolum*, §. *morte, ff. de novi operis nunt. nu.*13. ubi optime, & eſt tex. *in l. qui in aliena* 3. *fi. ff. de acq. hæred.* ubi proteſtatio relevat, & ibi dependebat actus à mera voluntate, cum ergo, 7
in noſtro caſu, interveniat actus ejus, qui te invitum deſcribit, & pignorat, quia actus non dependet a mera tua voluntate, nec eſt liber, provocare ad judicium debes, proteſtari non debes, Bart. immunem cenſebant ad præſtantiam, & ipſe quoque ſeſe immunem ſciebat, ſed proteſtando conſervavit ſibi ſuum jus, ut ipſe ait in *l.* 1. *C. de his qui ſpont. mu. pub. ſub n.* 1. & proteſtatio acceſſit actui mere voluntario, alias proteſtatio facto contraria non relevat, de quo, & noviores, & antiquiores in *d.* §. *morte*, & Canoniſtæ *in c. cum. M. de conſtit. & in* 2. *ſolicitudinem de appellationibus*, ideò Alex. in d. §. *morte, n.*13. vocabat hunc paſſum valde intricatum, & difficilem, ſcilicet, an proteſtatio contraria actui, quod exercetur, & ibi tanquam in relevet, & ibi tanquam in re difficillima multa diſtinguit, ad explicationem ipſius, illud tamen expeditum eſt in hac difficultate, & ſine ulla difficultate, ſcilicet, quod nulli proteſtatio poteſt derogare juris diſpoſitioni, ideoque inde conſequitur neceſſario, ut proteſtatio 8
contra factum quod omnino exercendum eſt, ex juris diſpoſitione omnino vitiatur, & nihil prodeſt, tex. expreſſus *in d. c. cum M. de conſtitut.* ubi proteſtatio, quod receptum in canonicum nihil percipiat nomine fructus, vitiatur, quia eſt contra jus, ex quo receptus in canonicum debet habere præbendam, *c. relatum, de præbendis* tenet Abbas in *c. cumana de electione verſ. Tertio contra prædicta*, & tenet Decius *in c. ſolicitudinem, de appellat. n.*12. ubi loquitur ſingulariter, & ideò dicit Alexand. *ubi ſuprà*, quod proteſtatio de qua in capit. 1. quod metus cauſa, non relevat, quia actus gerebatur cum Deo, alias relevaret, quia accedebat actui mere voluntatis, & conſervaret jus integrum, & inde eſt, ut qui appellare tenetur intra decem dies, non poſſit proteſtari aliquomodo, alias conſentiendo ſententiæ, quod lapſus decennii non noceat ſibi, quia præterea quod reſiſtit jus tali proteſtationi, exercet actum contrarium proteſtationi, idem in retractatu de eo, qui videt rem avitam vendi extra familiam, & tacet, & proteſtatur, quod non noceat ſibi, & ſinit abire novem dium, quia nocet ſibi, idem in aliis actibus judicialibus, & extrajudicialibus, non licet proteſtari contra juris diſpoſitionem, cum igitur in noſtro caſu de quo agimus, is qui deſcribitur in matricula cum plebeis & id novit, aut is qui pignoratur, habeat juris remedia, ſtatuta a jure, quæ tamen ſint exercenda intra certa tempora, ex juris ſcripti diſpoſitione, ut proximè di- 9
cemus, certe ſcientia, & patientia, nocent, nec proteſtatio impedit lapſum temporis, & debet intra tempus à lege definitum occurrere ad juris remedia, & illa exercere, vel appellando, vel conquerendo, quia alias proteſtaretur contra juris diſpoſitionem, & lapſu temporis legitimi tacens læderetur, ideo operæpretium animadvertere duo, primum, quæ remedia in jure conſtituta ſunt, pro eo qui deſcribitur in matricula, aut pignoratur; ſecundo intra quod tempus hæc ipſa remedia ſint imploranda: & intentanda, ne proteſtans contra juris diſpoſitionem, tempus elabi ſinat, & remaneat fruſtratus ſua ipſius aſſidua, & ſine utilitate, diuturna proteſtatione.

In hac autem re oportet rem altius expendere, quia parum, aut nihil hucuſque ad hæc animadverſum eſt, itaque *en materia de repartimiento de pecho, reſpeto del que ſe ſiente agraviado, o agravado*, duplex remedium agnovit gloſſa, quæ ad hoc non ſolet allegari, in *l. qui gravatos. C. de cenſibus, & cenſitoribus, & per æquatoribus lib.*11. *verbo, actis*, ſcilicet,

scilicet, ut vel appellet, vel conqueratur, agitur enim in d. *l. qui gravatos*, de peræquatoribus, qui sunt exactores censuum, ex eo dicti, quod æqualiter ab omnibus censum exigant, pro modo facultatum, & patrimonii, & sunt isti peræquatores quos nos nostro nomine vulgo dicemus, *repartidores*, idque sonant ipsa verba, ut scilicet peræquent censum, id est, tributum.

11 Primum igitur remedium est ex glos. ibi, & Platea, & Luca de Penna, & reliquis quod possit appellare (& infra probavimus ex Bartol. quod prædicta lex, habet locum in nostro casu, ubi quis se immunem dicit, non solum quando dicit se gravatum) est enim recepta in jure, & cognita appellatio ab istis actibus extrajudicialibus, tex. *in c. concertationi de appellat. li.* 6. ibi. *Et quibuslibet extrajudicialibus actibus*, quæ appellatio planè poterit interponi ad quencumque judicem appellationis, nec existimo interponendam omnino esse ad judices, de los hijosdalgo, quia non agitur de nobilitate principaliter, sed incidenter ad revocationem solum illius gravaminis, quod de facto illatum sit, ab istis peræquatoribus, dum peræquant censum, id est, *repartiendo el pecho*, *por sus cañamas*, & remanet salua, & integra causa nobilitatis, ab his judicibus altius, & plenius discutienda, quibus nobilitatis integra, & plena cognitio est, incidenter autem quilibet judex potest cognoscere de nobilitate, ut diximus supra *glos.* 1. *n.* 9. & dicemus latius infra quomodo hoc in Hispania possit fieri, & quæ utilitas, quidque fiat quotidie, & quomodo, & qua ratione ad judices nobilitatis recurratur, nunc de glossa agimus, & textus ibi in *d. l. qui gravatos*, quæ appellationem concedit, & optime, jure communi.

12 Isthæc autem appellatio de qua glossa, interponenda est regulariter ab illo actu extrajudiciali intra decem dies, postquam quis sciverit si gravatum in censu, vel quia majus exigatur, vel quia se immunem dicat, tex. *in d. c. concertationi, de appellat. lib.* 6. ibi: *Intra decem dies postquam sciverit, si vellit appellare, post decennium vero eidem aditus non pateat appellandi*, text. expressus *in l.* 1. §. *si quis tutor, ff. quando appellandum sit*, qui loquitur in eo, qui se immunem omnino dicit, non solum gravatum, ibi: *Nam non aliter allegare possunt causas immunitatis suæ quam si appellationem interposuerint*, ubi glos. verbo, interposuerint, illud habet pro constanti, quod omnino isti qui scit, & videt sibi suam immunitatem infringi, & reputationem minui, dum vel describitur cum plebeis in libro debentium soluere, vel dum pignoratur capitis pignoribus pro censu plebeio, quod debet appellare, alias præjudicat sibi tacendo, quod in causis privilegiorum habet locum etiam si in causa veræ nobilitatis frequentior sit querela de qua mox dicemus.

Cæterum dubitat de tempore intra quod isthæc appellatio debeat interponi ad judices appellationum, qui de ea re cognituri illatum gravamen de facto revocent, quod quidem tempus hodie expressum est *in d. c. concertationi*, ut appellare debeat intra decem dies, id est, postquam novit, sibi censum indici, vel se describi in matricula, vel è domo sibi pignus capi, instar judicialis appellationis, tex. *in l. hi qui ad civilia*, & in *l. si ad scribarum, C. appellat.* omnia autem hæc jura sunt expressa, ut qui se gravatum senserit in immunitate sua debeat appellare, à gravamine illato, circa immunitatem, & sunt jura expressa pro glos. verbo, actio in *d.l. qui gravatos*, & licèt diversis temporibus, diversa fuerint edita jura, de temporibus appellationis interponendæ à gravamine illato circa immunitatem, ut in *l.* 1. *C. de temporibus appellant.* ubi duo menses dãtur ad appellandum, ibi: *Ex eo die interponendæ appellationis duorum mensium spatia & computanda sunt, ex quo contra se celebratam nominationem dicidisse monstraverit*, alias dabatur viduum, aut triduum in istis actibus extra judicialibus, dicta *l.* 1. §. *quod in sententiis*, quando appellandum sit, in hac varietate duo oportet animadvertere, primum quod de appellatione constitutum est, ut possit interponi, idque est sine dubitatione, quo tempore autem sit interponenda receptior opinio est, quod sit interponenda intra decem dies à gravamine illato à peræquatoribus, juxta tex. *in dict. cap. concertationi*, & text. *in authen. hodie, cap. eod.* verior autem est, quod in his causis immunitatis possit interponi appellatio intra duos menses à gravamine illato circa immunitatem, vel realem, vel personalem, utcumque inferatur, pro qua veriori sententia est tex. expressus, sine ulla violentia in dict. *l.* 1. *C. de temporibus appell.* ita intelligit Accursius *ibi*, & in dict. §. *si quis tutor*, & in dict. §. *quod in sententiis, & in l.* 1. *ff. de vacat. mune. verbo, præscriptione, & verbo, Præfinita*, & ita verissimum puto, quod si peræquatores, aut nominatores, aut censitores gravaverint, *que en este caso de immunidad*, videlicet, *si alguno fuere nombrado para oficio de pechero, o para guarda, o para otro oficio de que pretenda ser immune, ò le sacan prenda en razon de pecho, ò de oficio*, primum, quod jure communi potest appellare, si velit hanc viam ingredi, est enim jure communi id remedium agnitum, *y en la causa de privilegios, y immunidad dellos, no tiene duda.* Secundo, quod possit appellare intra duos menses, à die scientiæ, in reliquis actibus extrajudicialibus, qui non pertinent ad immunitatem, appellavit intra decem dies, nec tenetur appellare ad judices nobilitatis, vulgo, *a los Alcaldes de hijosdalgo*, qui non solent adiri in his causis, per viam appellationis, sed per viam simplicis querelæ, ut dicemus, sed poterit interponi appellatio ad judicem appellationis alias competentem, qui de gravamine illato cognoscet, revocando gravamen de facto illatum, salva nobilitatis integra causa, & reservata judicibus, qui in Hispania de nobilitate cognoscunt, si ex causa nobilitatis immunitas competat, quæ praxis in Hispania, scio, quod difficultatem habet en pecheria, in aliis causis bene admitti potest, quæ pertinent ad immunitatem, videlicet, *en honras, y oficios en donde se deduze la nobleza* incidenter, & in casu, *d.l. qui gravatos*, si quis se ignobilem dicat, sed gravatum esse plus justo contendat, in censu imposito, quod est sine dubio, in quo gravamine, & in reliquis, quæ pertineant ad immunitatem, appellatio intra duos menses ex veriori sententia interponi poterit: quod etiam in casu de pecheria, en pecho non erit absonum, nec contra rationem juridicam admittere, nec puto judicem appellationis inique facturum, qui revocaverit gravamen de facto illatum, reponendo rem, in statu in quo erat, reservata causa, integra judicibus, qui de immunitate cognoscere possint, sive immunitas descendat ex ca- 13
pite nobilitatis, sive ex privilegio Principis, facit *l.* 8. *tit.* 23. *part.* 3.

Namque in Hispania, quia particularis non potest provocare, *al fiscal*, *ni al Consejo* ad causam nobilitatis agendam, absque perturbatione reali, ex dispositione nostræ legis, ibi: *Saluo si le huviere ya prendado el concejo por pechero al que se dize hijodalgo*, & dicemus ibi, & ideo semper requiritur *testimonio de prenda, para fundar la demanda, aunque el concejo bien puede poner esta demanda llanamente, y el fiscal con el concejo, ò con delacion*, ideo isthæc appellatio quæ jure communi constituta est, in causis nobilitatis in Hispania vix recipi potest, nec possunt adiri isti judices nobilitatis per appellationem, ideo diximus, quod appellandum est ad judices alias competentes, qui de immunitate, vel nobilitate incidenter cognoscent, salua causa status ab istis judicibus nobilitatis altius discutienda, revocato gravamine de facto illato,

illato, unde praxis Hiſpaniæ obſervata admiſit, ut ſi quis inſcribatur in matricula cum plebeis, ſtatim occurrat ad judices nobilitatis, vulgos, *A los Alcaldes de hijoſdalgo, los quales le dan proviſion real, y ordinaria, para que, ò le tilden, y rayan de los padrones y matriculas, ò le ſaquen prenda por el pecho*, quo fit, ut aut remaneat, in quo ſtatu erat prius, aut *ſacandole prenda pueda poner ſu demanda en poſſeſſion, ò en propriedad*, quia turbatio realis requiritur, de quo infra latiſſimè agemus, *gloſ.* 47. *Pero quando el Concejo ſaca prenda, entonces lo ordinario en Caſtilla es parecer con el teſtimonio de la tal perturbacion que llamamos de prenda, el qual ſe pide a un eſcrivano quando ſe haze la prenda, y ſe preſenta ante los Alcaldes de hijoſdalgo: los quales lo primero veen el teſtimonio ſi es baſtante, y es baſtante, ſi es de perturbacion real, en acto de diſtincion*, ut dicemus infra, *gloſ.* 7. & *gloſ.* 35. *per totas, y lo primero le dan por baſtante, conforme a nueſtra ley, y luego el prendado pone ſu demanda, y le dan ſu emplazamiento. Eſta es la practica en las dos Chancillerias, en cauſas de hidalguias, prenda, y padron*; audio, *que en Granada no ſe dà teſtimonio por baſtante, ſino es por pecho Real*, quod non probo; *en Valladolid ſe dà por baſtante por pecho concejal, ò oficio, o llieva, o carruage, ſi es como a pechero*, hoc eſt, cum diſtinctione, quod verius eſt dicemus, dict. *glo.* 7. & *gloſ.* 35.

Pero con todo eſto, eſta practica non admittit remedium appellationis, coram reliquis judicibus ordinariis locorum, qui poſſunt de facto illatum gravamen revocare, reſervata integra cauſa, quoad jus nobilitatis diſcutienda, ut diximus apud competentes judices, hoc eſt apud judices nobilitatis, apud quos ſimul, atque cauſa introducta eſt, jam nullæ ſunt partes judicum reliquorum, & ſequimur in hoc traditionem, gloſ. *in dict. l. qui gravatos*, & in dict. §. *ſi quis tutor*, & in *d. l.* 1. *temporib. appell.* & *in l.* 1. *de vacat. munerum*, quæ appellatio cum pertineat ad immunitatem, ex *dict. l. C. de temp. appellat.* interponi poterit intra duos menſes à die ſcientiæ quo quis ſe gravatum novit. 14

Ex quibus jure communi veriſſima eſt opinio Angeli, de qua ad aliud propoſitum diximus ſupra *gloſ.* 4. *proxima*, *à n.* 18. *in l.* 1. §. *ſi quis tutor*, *ff. quando appellandum ſit*, ubi dicit quod ibi eſt caſus in terminis licet communiter ignoretur, quod ſi quis habet privilegium exemptionis, & immunitatis ab omnibus collectis, & Datiis, & ſimilibus, ſi deſcribatur in libro communi debentium ſoluere, & ſciat, quod debet appellare intra decem dies, alias ſibi præjudicat, & perdit privilegium, quod dicit valde notandum, & ibi *gloſ.* 4. *d.n.* 18. egimus de dicto Angeli quantum pertinebat ad ſcientiam & taciturnitatem, hic vero agendum eſt de illo quatenus pertinet ad appellationem, & reſpectu appellationis interponendæ, & reſpectu temporis intra, quod interponi debeat, & Angelum, quod pertinet ad appellationem ſequuntur relati per Jaſ. *in l. fin. ff. de conſtit. Principum*, *n.* 59. quem vide, & licet Jaſo teneat contra Angelum in hoc articulo de appellatione, judicio meo non ſequitur veram juris rationem, nam quod ait, quod in caſu propoſito non cadit appellatio, loquitur contra textum expreſſum in dict. §. *ſi quis tutor*. & contra tex. in dict. *l.* 1. & contra reliqua jura, de quibus ſupra in eo autem, quod ait Angelus quod debet interponi appellatio intra decem dies. Secutus eſt communem ſententiam, & deciſionem tex. in dict. *cap. concertationi*, de quibus ſupra egimus, licèt verior opinio ſit ex dict. *l.* 1. *de temp. appellat.* ut poſſit appellari intra duos menſes à gravamine illato circa immunitatem, unde jure communi certe opinio Angeli habet locum, & eſt recipienda, en las cauſas de privilegio, ſed indiſtincte approbari in cauſa nobilitatis non poteſt, & ita circa hoc de appellatione, quod poſſit appellari, Ang. ſequitur Felin. qui multos allegat. *in cap. cum acceſſiſſent, de conſtitut.* & alios citat Jaſ. *dict. num.* 59. ſequitur Balbus 4. *par.* 4. *par. quæſt.* 30. *à n.* 8. ſequitur Otalora, qui nihil allegat. 2. *par.* 3. *par. cap.* 9. *num.* 7. defendunt Angel. ab impugnatione Jaſ. Balbus *ubi ſupra*, Claudius de Seiſſellis *in dict. l. fin. de conſtitu. Princip. n.* 124. Imola, *in dict. l.* 1. §. *ſi quis tutor*, ſequitur, Angel. & Alexand. *conſil.* 133. *lib.* 4. *& conſil.* 136. *eodem lib. & conſil.* 101. *lib.* 1. Ruin. *conſil.* 126. *lib.* 4. Gozad. *conſil.* 23. ſequitur Angelum, & defendi ab impugnatione Jaſ. Aegidius Boſcius *tit. de Principe, & privileg. ejus num.* 166. & contra ſe ipſum tenet Jaſ. *in l. falſo, C. de diverſis reſcriptis*, ſequitur Angelum Menchaca *de ſucceſſionum reſolutione, libr.* 1. §. 5. *num.* 213. & *illuſtri quæſtione* 87. & licet Gregor. Lopez *in l.* 24. *tit.* 18. *part.* 3. *verbo, faſta treynta años*, dicat, quod non vidit practicari opinionem Angeli, & quod credit, quod non practicabitur, illud, tum pertinet ad factum non ad jus, ergo certe practicatum vidi, & ex facto agitatum ſcio, quia interim, quod judices nobilitatis non additi, nihil vetat, quod judices appellationum addeantur, qui cognoſcent de gravamine illato, & de facto illatum revocabunt, reſervato jure nobilitatis, *a los Alcaldes de hijoſdalgo*, idque retenta communi opinione, cum Angelo.

Unde ſi quis eligatur ad munus, aut ad onus reſpectu cujus immunis ſit, aut ratione nobilitatis, aut alias, certe ab hoc actu licite appellabit, licet ſit actus judicialis, vel extrajudicialis, *dict. cap. concertationi*, quod in cauſis privilegiorum eſt expeditum, in cauſis veræ nobilitatis, uti dicemus propterea ſi deſcribatur in matricula plebejorum recte appellabit, præterea ſi capiatur pignus pro cenſu id jure communi eſt admittendum, quod noſtro non eſt correctum, & in Hiſpania non erit ſine utilitate hæc appellatio, quia judices appellationum illatum de facto gravamen revocabunt, nec patientur pendente hac lite, quod is, qui appellavit ſolvat tributum, & in hoc judicio appellationis proderit ſi per viginti annos, appellans, & parens non ſoluerint tributum, ita intelligendi ſunt Andræas Siculus *inter conſilia*, Alexand. *conſil. fin. lib.* 4. & Ruinus *conſil.* 17. *libr.* 1. & quod magis eſt, ne noſtra hæc praxis ſit ſine authore Hiſpano, ita tenet Menchaca *dicto lib.* 1. §. 5. *n.* 23. *& illuſtri quæſt.* 87. & hoc admittendum eſt in cauſis veræ nobilitatis quandiu non ſunt admitti judices nobilitatis, namque ſi ſemel aditi ſint ſuper nobilitatis jure, ſolvendus eſt cenſus plebejus, juxta tradita infra *gloſ.* 10. nec judices alii tunc quicquam cognoſcunt, juxta tradita infra, *gloſ.* 11. *num.* 48. revocato autem gravamine de facto illato, remittetur cauſa veræ nobilitatis ſuper toto jure nobilitatis, ad judices nobilitatis, ubi agi poterit, itaque utriuſque integrum remanet jus, quamvis procedat cauſa appellationis, & gravaminis, revocatio, & quamvis Gregorius Lopez dicat, quod credit, quod opinio Angeli non poſſit practicari, ego credo, quod practicabitur utiliter, ex his, quos ſupra allegavi, & in gloſ. 4. qui tenent contra Jaſ. & merito.

In quantum vero Angel, ait, quod tranſactis decem diebus ad appellandum, perdit privilegium, & immunitatem ille, qui appellare tenebatur, in hoc ego credo, quod non eſt veram juris rationem ſecutus, quia ſolum præjudicat ſibi tum in remedio illo appellationis, cætera autem juris remedia habet, quod quidem conſtabit ex his quæ proxime dicemus: tum etiam, quia non nocet ſibi in toto jure, ſed quantum una ſolutio nocere poſſit, juxta latè tradita, *gloſ.* 6. infra ubi agemus de actu contrario juri perfecto, &

cauſato;

cauſtio, vel re judicata, vel præſcriptione, ibi vide.

15 Diximus enim ex gloſ. *in dict. l. qui gravatos*, *verbo*, *Actio*, quod ille qui gravatur in cenſu, & tributo habet duplex remedium juris, alterum ſi appellet; diſputavimus quantum hoc appellationis remedium competat, & intra quod tempus interponenda

16 ſit, nunc reſtat ſecundum remedium, illud autem ex *dict. l. qui gravatos*, & gloſ. *ibi*, pertinet ad querelam, ibi: *De iniuſto benere conqueratur*, ibi Joannes de Platea ponit practicam, & dicit, quod gravamen illud illatum à peræquatore hoc eſt, por el repartidor, poteſt revocari propoſita accuſatione criminali petendo peræquatores puniri, & qui cenſum impoſuerint, & in conſequentiam implorando officium judicis, ut exgraveatur, ita ille ex Bart. do-

17 ctrin. *in l. interdum*, §. *qui furem*, *ff. de furtis*, ubi quod damnum, & intereſſe poteſt incidenter, adduci in accuſatione criminali, deinde ait, & verius quod poteſt revocari, gravamen per viam ſimplicis querelæ & petitionis intra annum à tempore ſcientiæ, et hoc vult litera tex. & aperte. gloſ. *ibi verbo*, *oblationem*, quæ vult, quod tempus illud currat à tempore ſcientiæ, & ait, *ideſt poſtquam codex obiectus eſt*, ex quo text. & gloſ. & Bart. & Platea certum eſt, quod ratio text. conſiſtit in gravamine, quod contingit in cenſum, ita ut his poſſit quæri non ſolum, q.i in majori quantitate graveatur verum et his qui cum non deberet reſolvere, tamen in codice ſcribitur ſoluturus, ut is à die ſcientiæ intra annum conqueratur alias ſibi præjudicet, quod enim judicium eſt de parte reſpectu partis, id eſt de toto reſpectu totius *l. ſi quis cum totum*, *ff. de except. rei jud.* præjudicat autem ſibi tanquam ſi ſemel ſoluiſſet, juxta nobis

18 tradita infra *gloſ. 6.* ne putes, *dict. l. qui gravatos*, ſolum poſſe addici ad exgravationem, ratio enim ejus id eſt tempus, ſcientia, & objectio codicis, habent locum in noſtro caſu, ne una, et ſæpius continuata pignoratio, aut deſcriptio in matricula cum ſcientia, remaneant perpetuo ſine damno, et ſine præjudicio.

Argumento eorum dici merito poteſt *que ſi uno ſabe que le puſieron en la matricula por pechero, ò que le ſacaron prenda*, quod ſine ſcientia raro contingit, quod intra annum debet occurrere ad judices, *de los hijoſdalgo, y pedir la ordinaria*, de qua ſupra, *y uſar della*, idem *ſi vee ò ſabe, que le ſacaron la prenda*, debet conqueri intra annum, alias eſt viſus ſolviſſe, et ad hoc eſt egregium, et oportunum argumentum, quod deducit ex *dict. l. qui gravatos*, qui text. uti diximus ſemel, et modo reperimus, licet loquatur in eo, qui omnino debet cenſum, eadem ratione cegente admittendus eſt, in eo, qui dicit ſe gravatum, quia non debeat cenſum, idem eſt, ut dicebamus judicium de toto quoad totum, quod de parte, quoad partem, *l. ſi ſervus ejus*, *ff. de acquir hæred. d. l. ſi quis totum*, ubi DD. & ita tenet Bart. quem vide, & extendit, *dict. l. qui gravatos*, *in l. forma*, §. *fin ff. de cenſib.* & allegat *dict. l. qui gravatos*, & ibi ad Bart. vide bonam additionem, nec enim debet perpetuo manere pignoratus, & deſcriptus ſine juris aliquo effectu. Vnde quælibet deſcriptio in matricula cum ſcientia, & item pignoratio, quæ ſine ſcientia vix intelligi poteſt, cum fiat in propria, domo argum. text. *in l. dies*, §. *ait Prætor*, ibi: *Domum denuntiari*, ff. de damno infecto, l. aut qui aliter, ibi: *Domum*, ff. quod ci, aut clam. tex. in cap. fin ibi: *Denuntiatione publice facta domi*, de eo qui mittit. in poſ. cauſ. rei ſervandæ, certè nocet tanquam una ſolutio, & ad hoc æquiparantur in noſtra lege, & æquiparatorum idem eſt judicium diximus, *gloſ. 1. num. 43.* ideo requirimus querelam intra annum ex *dict. l. qui gravatos*, & Bart. qui ita intelligit text. dixi-

mus, quod qualibet pignoratio nocet tanquam una ſolutio, propter ea quæ adducemus quantum ſuſpicor utiliter infra, *gloſ. 6. per totam.*

Ex quibus nota, quod ille, qui hoc anno pignoratus eſt, & accepit teſtimonium de pignoratione, ſed non occurrit ad judices, & poſtea pluribus annis pignoratur, ſi poſt plures annos quibus pignoratus eſt occurrit cum primo perturbationis teſtimonio ad judices, & ſuper eo fundat litem, certe non eſt ſecurus, quia intra annum debuit conqueri, quod jam ex facto agitatum vidi, & facit, *para el que no pide la refaction de la ſiſa* intra annum.

Præterea, & ſecundo inferre licet, quod quamvis 19
dixerimus ſuperius, quod tranſactis duobus menſibus ad appellandum præjudicat ſibi, qui non appellaverit à gravamine illato à peræquatore, illud ita intelligimus niſi intra annum occurrat ad hoc juris remedium, namque lapſus duorũ menſium hoc remedium non tollit, cum ad idem utrumque detur, ſcilicet, ad vitandum damnum, quod ex ſcientia, & patientia reſultat, *dict. gloſ. verbo*, *Actio*, *in dict. l. qui gravatos*, nec hoc in hac juris parte mirabile videri poteſt, quia generaliter receptum eſt in jure circa hos actus extrajudiciales, ut licet ab illis poſſit appellari, & licet appellatio interponi debeat ab illis intra tempora ſtatuta à jure adhuc tamen lapſus ejus temporis, non tollat niſi ipſum appellationis remedium non vero alia remedia inducta à jure; text. expreſſus *in dict. cap. concertationi*, *ad fin.* ibi: *Sed ſi per contradictionem debitam*, *vel alia juris remedia petierit revocari gravamen dummodo medio tempore his non conſenſerit lapſus decennii non obſtat*, quod receptum eſt in aliis juris partibus, ut unum remedium ablatum non tollat alterum, *l. 1. §. hoc interdictum*, *verſic. illud. ff. de vi*, *& vi armat*, *l. quod in hærede*, §. *variis*, *ff. de tributor.* & unumquodque remedium petit ſuo tempore citius, aut tardius, ſecundum ſuam particularem juris ratio em text. elegans *in l. intelligere debes*, *C. de luitio. pigno.* ergo elapſis decem diebus, vel duobus menſibus, de quibus ſupra, ſi intra annum conquæſtum ſit, reſarcitur damnum, & conſervatur jus quia hæc duo remedia tendunt ad idem, & extincto uno, non extinguitur alterum, quia citius, aut tardius extinguntur, *d. c. concertationi*, *d. l. intelligere debes.*

Prætereà & ſecundo inferre licet, quod ad revocan- 20
dum hujuſmodi gravamen competit condictio, ex leg. *in d. l. qui gravatos*, condictio autem ex lege, & exercetur officio judicis mercenario, quod deſervit condictioni, ſimile videmus in remedio legis de quo in *l. 3. C. de reſcind. vend.* quod non extenditur ultra quadriennium, & exercetur officio judicis mercenario, unde recedendum à Jaſ. *in l. ſi. de conſtit* 21
Principum, *n. 59. ad fin.* qui exiſtimabat, poſſe intra triginta annos conqueri eum, qui gravabatur in cenſu, & tributo, aut immunitate quia dicebat, quod gravamen revocabatur officio judicis, quod quidem officium durabat triginta annis. *l. ſicut*, *C. de præſcripti. 30. vel 40 annorum*, ratio Iaſ. & fallax, dupl.ci ratione, tum, quia ſpacium 30. annorum, & lapſus anni varie nocent, de quo dicemus infra *gloſ. ſequenti*: tum etiam, quia in noſtro caſu competit condictio, ex lege ad certum tempus definita, cui additum eſt officium judicis non nobile, ſed mercenarium deſerviens actioni aut conditioni, & cum ea durans, & licet conditio ex *l. non tollat alia juris remedia*, ut per Bart. Jaſ. *in l. 1. ff. de condict.* ex lege, illud intelligendum eſt in noſtro caſu, ut non tollat officium nobile, quod nobiliter exercetur nulli, nec actioni nec conditioni deſerviens, jux. tex. & notata per Bart. & Iaſ. *in l. jus dicentis*, *ff. de juriſd. omn. jud.* at verò officium mercenarium periit tempore, quo periit actio, cui de-

ſervit, notiſſimum enim eſt, quod accuſatio durat. 20. annis modo ſit delicti publici,modo privati; niſi lege aliud expreſſum ſit, *l. querela, C. de fal.* & ibi Bar. Alberi, & Bal. poſt glo. & communem dicit Salicet, & plures refert Franciſ. Bab. *de præſcrip.4. par. 4. partis principalis*,& eſt *l.5.tit.7.p.7.*modo officium judicis,quod ſuccedit in loco hujus accuſationis non vivit, item ultra viginti annos, tex. *in l. divus l.2. ff. de cuſtodia reorum*,ubi Alber.id notat tex.*in l.1.C.eod.* tex. *in l.penultima, ff. de publ. jud.* tex. *in l. 2. C. de abolition. l. filius familias*, §. *veterani, ff. de procurat. & C. qualit. & quando de accuſat.* & tenet Bar. *in d. l. querela*, Salice. *in l. ea quidem de accuſatio.* facit etiam, quia in civilibus officium judicis durat 30. annis ſicut ipſa actio, tex. *in d. l. ſicut in rem*, at vero ſi actio durat breviori tempore, & officium item judicis, perit citius, nec aſcendit ad 30. annos: ita in terminis adnotat Anto. Gomez noſter, *in tomo de delictis*, 3. *c.* 1. *n.*7. itaque condictio, ex leg. *quæ oritur*,ex *d. l. qui gravatos*, non extenditur ad longius tempus, ex officio judicis, quia officium judicis reſtringitur, & contrahitur ad vitam actionis, pro qua competit, & ideo in caſuque tractamus, qui gravatur in pignoratione, aut in deſcriptione in matricula, nec appellat., juxta ea quæ diximus, nec conquæritur intra annum, negligens remedium,*dict.l.qui gravatos* planè præjudicat ſibi tanquam ſi ſponte ſoluiſſet cenſum, & tributum, item & ſolvere videtur ſponte, qui ſcit ſe deſcribi in libro ſolventium, ſi nec appellet, nec conquæratur. Sed reſtabit illud dubium diſcutiendum, quot ſolutiones, aut pignorationes, aut deſcriptiones, cum ſcientia plene præjudicent, ut & officium judicis ademptum videatur, de quo dicemus in ſequenti, *gloſ.* 6. *per totam*, ubi de ſolutione quantum noceat acturi ſumus, reſpectu, & juris perfecti, & perficiendi, quotidianum eſt, & forte in foro, non uſq; adeo cognitum, itaque officio judicis cum condictione ex lege perempto, intra annum ſi nulla,nec quærela intercedat, inducitur damnum, non tamen plenum, reſpectu juris cauſati,ut dicemus, *d. glo.* 6. & unaqueque pignoratio, aut deſcriptio cum ſcientia habet effectum unius ſolutionis, interim dum durat officium judicis, quo finito nihil aliud expectandum eſt, quanto autem tempore ſint multiplicandæ ad deſtruendum jus perfectum, & ad interrumpendum jus cæptum vide *d.glo.* 6. ubi latiſſime.

22 Infero ultimo ad doctrinam Abbatis *in c. quia judicante*, de præſcriptionibus, ubi *n.* 5. reprehendit Bal. *in l. qui bona fide, ff. de damn. infec.*dicebat Baldus, quod ſi aliquis fuit gravatus dolo,vel lata culpa agrimenſoris, quod debet conquæri intra annum, per *d. l. qui gravatos*, quam ad id allegat, quaſi dicat, quod elapſo anno ſibi nocet, at vero Abb. *ibi dicit*, quod dictum Bald. non placet ſibi, & ſubdit rationem, ſcilicet, quia cum competat actio ſpecialis, debet audiri tandiu,quandiu erit præſcriptum contra actionem competentem,quaſi dicat Abbas aperte id, quod adnotabamus, ſcilicet, quod officium durat, & vivit cum actione, ſed non ſatis ſe explicat Abbas melius autem explicatur ex his quæ adduximus quia nocet ſibi, quo ad querelam, ex dicta lege *qui gravatos*, ſed reſtat ſibi actio civilis, idque ex dicto *cap. concertationi*, & adnotavimus ſupra, & certè illa quæſtio difficilima, quanto tempore quis plenè ſibi noceat, & quot ſolutionibus reſpectu juris cauſandi, ut ita dicam, vel ut alii dicunt, quandiu eſt in fieri dicemus; *gloſ. ſequenti*, credo utiliter, nec in eleganter, vide, quæ ſequuntur.

GLOSSA VI.

Ni pechaſſe, ni contribuyeſſe.

Notabilia ex Gloſ. 6.

1 *In juribus incorporeis reperitur jus perfectum & non perfectum.*
2 *Interruptio debet intervenire intra legitimum tempus, id eſt, jure non perfecto.*
3 *Interruptio non ſolum impedit cæptam uſucapionem, verum omnino deſtruit, & extinguit.*
4 *Bonafides requiritur toto uſucapionis tempore.*
5 *Superveniens mala fides poſt completam uſucapionem nihil nocet.*
6 *Jus perfectum circa nobilitatem Hiſpanam triplex reperitur.*
7 *An poſſit quis effectus nobilitatis renunciare.*
8 *Antiquitus omnes etiam nobiles tributa ſolvebant.*
9 *Nobiles Hiſpaniæ ex particulari juris diſpoſitione, non ſoluunt tributa plebeja.*
10 *Cenſus olim imponebatur univerſo patrimonio univerſi territorii.*
11 *Nemo alienat bona inſcio peræquatore, & quæ utilitas hodie.*
12 *Olì milites actu militantes excuſabantur à tributis.*
13 Behetrias, y ſus coſtumbres, *unde dimanarint.*
14 *Conſuetudo conformis juri communi extenditur,*
15 *Una pars populi poteſt inducere conſuetudinem.*
16 *Diſtinctio nobilium, & plebeiorum eſt de jure communi.*
17 Behetria el que vive en ella, cuyo padre, ni mayores no pecharon, ſi ha de pechar.
18 *Nobilis non poteſt remittere nobilitatem ſuam,utfiat ignobilis.*
19 *An poſſit nobilis ſibi nocere in effectibus nobilitatis, & in quibus.*
20 *Quæ ſunt publica authoritate, ſed privata utilitate renuntiantur.*
21 *Exemptio clericorum, non eſt comparanda cum exemptione nobilium.*
22 *Quare pragmatica noſtra requirat viginti annos continuos, & quis ſit ſenſus ejus verbi continuos.*
23 *Quando jus eſt infieri quilibet actus interrumpit.*
24 *Nihil intereſt, vel tu ipſe ſoluas, vel colonus,aut amicus, aut hoſpes te ſciente.*
25 *An expletis in te viginti annis, ſi tu ipſe ſolvas, tibi noceas traditur opinio Gregorii, Avendanii, Abb. & aliorum.*
26 *Notatur Otalora in allegatione legum.*
27 *Nemini licet venire contra factum ſuum.*
28 *Variatio circa idem nemini eſt permiſſa.*
29 *An & quando per unum actum contrarium inducatur renuntiatio juris cauſati.*
30 *Diſtinguitur actus momentaneus reiterabilis, ab actu momentaneo non reiterabili.*
31 *Diſtinguitur actus univerſus ab actu particulari.*
32 *Decurionatus eſt actus univerſus plures ſub ſe continens.*
33 *Diſtinguitur actus permanens ab actu momentaneo.*
34 *Solutio cenſus plebei eſt actus momentaneus reiterabilis, & non perimit jus cauſatum.*
35 *Quantum tempus expectandum ſit, ut ex actibus momentaneis, & reiterabilibus pereat jus perfectum, & cauſatum.*
36 *Jure communi immunitas ex privilegio non perit, niſi triginta annis, & reſpectu Eccleſiæ quadraginta.*
37 *Si caſus nunquam eueniat, nunquam perimitur iſtud jus.*
38 *Privilegium immunitatis etiamſi conceſſum ſit pro filiis,*

filiis, & nepotibus, & descendentibus, perit triginta annis omnibus.

39 *Inhabilitas medii per quod debet fieri transitus, impedit ne fiat transitus.*

40 *Amotio medii directivi impedit effectum.*

41 L.42. & l. 43 titul. 18.par. 3.*concordantur.*

42 *Nobilitas Hispana quam dicimus*, de solar *nullo tempore amittitur.*

43 *Jura naturalia agnationis, & cognationis tempore amitti non possunt.*

44 *In hoc genere nobilitatis parens filio nocere minime potest, nec facto, nec verbis.*

45 *Jus præsumit filium ejus generis cujus sese gesserit pater.*

46 *Non est verosimile quemque genus suum ignorare.*

47 *In hoc genere nobilitatis is ipse, qui soluit audiendus est.*

48 *Sententia in hoc genere nobilem, sed declarat.*

49 *Quomodo cognoscetur res judicata fuisse de solar.*

50 *Pœna sunt in sententia certam quantitatem exprimi, vel verba ejus referri ad acta.*

51 *Agitur de* l. 9. hoc titulo, & hb. *explicantur ejus verba.*

52 *Æquiparatio debet esse inter diversa.*

53 *Vna, & eadem res non censetur diverso jure.*

54 *Nudum agens, nec civile, naturale operatur ultra ejus potentiam.*

55 *Circumstantiæ rerum, & personarum sæpè variant jus, cum jus oriatur ex facto.*

56 *Duo vincula fortiora sunt, quam unum, & duæ rationes, idem, & duo jura item.*

57 *Valet argumentum à forti ratione, & causa.*

58 *Præscriptio non dum perfecta non tollit perfectam.*

59 *Agitur de opione Avendanii, & reprobatur.*

60 *Lex nostra agit de præscriptione, non de consuetudine.*

61 *Post rem judicatam consopitur præsumptio ignobilitatis.*

62 *Qui de eo, qui non habet rem judicatam, an solutione noceat sibi, si alias habet jus perfectum, ex probationibus.*

63 *An viginti anni* de pecheria, *debeant reperiri in tribus personis, an sufficiat in una tantum.*

64 *Solutio census plebi debet esse directa in quam non possit cadere alia præsumptio, quam solutionis.*

65 *Solvens, & protestans, quantum sibi noceat & de protestatione.*

66 *Actus mere voluntarii limitantur per protestationem, non vero necessarii, vel coacti.*

1 HOC Verbum, *Pechar*, Hispanis familiare idem est, quod solvere; sed non omnem solutionem continet, eam dumtaxat significat, quæ fit ab ignobili, inde *Pechar*, est solvere tributum plebejum. quod non solvit nobilis Hispanus sed ignobilis, unde ignobilis Hispanis dicitur, *Pechero*, & tributum, quod sol. plebei solvunt dicitur *pecho*, & in aliquibus locis, *pecha*, usque Hispaniæ, *pecha*, qui solvit tributa plebeia *l.* 11. *tit.* 18. *part.* 3. & per totum *libro* 6. *tit.* 14. *de los pechos y tributos, exemptos, y escusados dellos, in nova Recop.* æquiparatur reddibus aliquando Hispane, *con las rentas*, *y derechos*, *l.* 4. *tit.* 8. *lib.* 9. *Recop.* & comprehe dit, *alcavalas*, *tercias y pedidos*, l. 13. eodem ubique *el pedido es specie de pecho*: verbum, *Contribuyr*, est Hispanum, est contribuere, hoc est, cum aliis plebeis tribuere, hoc est, solvere tributum plebejum, inde à tribuendo tributum. & hoc verbū, aliquando ad

imposita onera refertur vulgo, *alias impositiones. l.* 16. *tit.* 8. *l.* 9. *Recop.* & continet sisam, ut sisa dicatur impositio, de generibus horum tributorum dicimus, *glos.* 7. superest, nunc illud attingere an solvendo censum plebejum, id est, *pechando*, sibi quisque noceat, an & posteris, quæ solutionum multiplicatio expectanda sit, an una sufficiet, an plures? quod tempus, ut & in petitorio, & in possessorio sibi quisque nocuisse videatur, an pacto quoque, & renuntiatione immunitatis, & privilegii sibi quisque noceat, & posteris, an protestatione solvendo jus suum sibi conservet, hæc sunt capita quæstionis, quam sumus disputaturi.

Quæstio prior in eo est an qui habet jus perfectum, aut causatum, ut vulgus loquitur, contrariis actibus illud perdat? & quot actibus? & quan o tempore jus illud jam semel perfectum perdatur? pro perfecta cognitione præmitto, quod in jure, quod pertinet ad nobilitatem, & ad reliqua jura incorporea, quæ tempore acquiruntur, & tempore amittuntur reperitur hæc differentia juris jam plene perfecti, & non perfecti, vocat usus forensis, jus causatum, & non causatum, exemplum habes apud Jurisconsultum Vlpianum *inl.* 1. §. *fin.* & *l. seq. ff. de itinere actuque privato*, ubi interdictum illud de itinere actuque privato, competit ei, qui modico tempore, hoc est non minus quam triginta diebus usus sit itinere, via actuve, non vi, non clam, non precario idque patet ex dicta *leg.* ibi: *Si modo hoc anno usus est, vel modico tempore, id est, non minus, quam triginta diebus*, & tamen expletis semel, quibus usus is nec vi, nec clam, nec precario, competit interdictum, quia est jus perfectum, & causatum, etiamsi post triginta dies incipias uti clam, vi, aut precario, ex §. *fin. d.l.* 1. & *d.l.* 2. ibi. *Nec enim corrumpi, aut commutari, quod recte transactum est, superveniente delicto potest*, & glos. ibi verbo, usus est, intelligit verbum, illud transactum, id est completum, ut referatur ad jus completum, & perfectum legitimo tempore. similis tex. *in l.* 1. §. *Aristho. versi. Idem ait cum, ff. de aqua quotid. & astu.* ibi: *Qui hoc anno aquam duxerit nec vi nec clam, nec precario, & eodem anno vitiose usus est*, & loquuntur Jurisconsulti in eademmet persona, quæ acquisivit, quod adverte ad ea, quæ dicemus inferius.

2 Quæ jura aperte faciunt pro illa receptissima sententia, & in foro quotidiana, & rursum hæc ipsa sententia maxime facit ad nostram quæstionem, scilicet, quod interruptio debet intervenire intra legitima tempora usucapionis, post implectam autem usucapionem, hoc est, post jus perfectum nihil prodest, intra tempora autem ipsius usucapionis, id est, ante jus perfectum, non solū impedit cæptā usucapionem, nec solum eam suspendit, verum enecat & extinguit, ita ut toto tempore usucap onis necessaria sit 3
bona fides, Bart *in l. naturaliter. ff. de usucapionibus*, Abbas, & reliqui *in c. fin. de præscriptionibus*, Balbus *eadem*, 2. *par.* 3. *partis principalis*. *q.* 7. quod 4
quidem recipiunt scriptores contra juris civilis regulas, quæ admittebant bonam fidem ab initio tantum, etiamsi postea ante perfectum jus usucapionis, hoc est intra legitima tempora præscriptionis superveniisset mala fides, juxta dispositionem text. *in l. una*, *C. de usucapione transformanda*, ex text. ibi: *In omnibus justo titulo possessionis antecessoris, juxta detentio, quam jure habuit non interrumpatur ex posteriori forsitam alienæ rei scientia*, quæ verba non ineptæ alio possunt retorqueri: non quod supervenientia malæ fidei intra tempora usucapionis, non noceat etiamsi superveniat successori, qui adminiculo utitur antecessoris, juxta regulam tex. *in l.* Pomponius, §. *cum quis adminiculo, ff. de acqui. poss. l. vicia possessionum*, *C. eod.* sed quia suberat difficultas,

cultas, ea ſcilicet, quam modo attingimus, an ſcilicet, ſupervenientia malæ fidei in ſucceſſore noceat ei in poſſeſſione ſemel perfecta ab authore, & ait Imperator non nocere, quia illud jam olim receperant Iuriſconſulti in eodem authore, ait enim Impeperator, quod juſta detentio poſſeſſionis anteceſſoris, quam jure habuit non viciatur ex mala fide ſucceſſoris, plane iñuit uſucapione perfecta vivo anteceſſore non eſſe curandum de mala fide ſucceſſoris ſicuti in ipſo authore receptum erat, quod etiam in rebus movilibus, & ſemoventibus recipit Imperator, non autem id ſolum aſſerit, inceptam ab authore uſucapionem, & continuatam à ſucceſſore, nondum tamen completam, non interrumpi ſupervenientia malæ fidei in ſucceſſore, deniq; tex. ille ad initium ſeſe refert initium autem vocatur, initium poſſeſſionis ſuæ, ſcilicet, totam authoris ſui poſſeſſionē, quæ initii nomen meretur, reſpectu ſucceſſoris, alias vix quadraret verba quæ ſequuntur, *minuitur autem uſucapionum compendioſa dominis jactura*, quæ proculdubio ampliaretur ſi ſi mala fides ſuperveniens ſucceſſori intra tēpora legitima nihil noceret, quicquid ſit de tex. quæ ſcriptores allegant quotidie ad eā concluſionem ſcilicet quod ſuperveniens mala fides non interrumpit cæptam ſemel cum bona fide uſucaptionem, de jure civili recepta eſt ea concluſio pro qua allegatur ſimilis tex. *in l. ſequitur*, §. *de illo*, *ff. de uſucap. l. bonæ fidei ff. de acq. rerum dominio*, ubi ratio poſita eſt à Juriſconſulto tex. *in l. 2. ff. de uſucap. pro empt.* tex. de jure noſtro *in l. 12. tit. 29. par. 3.* quæ juriſconſultorum rationem aperte eſt ſecuta, ſed hæc jura, quæ cum mala fide ſuperveniente intra tempora legitima uſucapionis admittunt uſucapionem, antiquata ſunt jure Pontificio, ſecundum, quod toto tempore uſucapionis requiritur bona fides, ex regula poſſeſſor, de regulis juris, ita reſoluit D. Didac. Couar *in d. regula*, 2. *par.* §. 12. *d.l.* 2. idem reſolvit Gregor. *in d. l.* 12. *verbo*, *E la ovieſſen mala*, qui plura allegant ad propoſitum, igitur ſuperveniens mala fides deſtruit jus, quod eſt cœptum, & in fieri, adeo ut poſtea defecta mala fide, & ſuperveniente bona, non poſſit jus illud imperfectum perfici, propter naturam interruptionis enecantis & deſtruentis, ideo de novo nova inchoatur, ita tenent Canoniſtæ *in cap. fin de præſcription. & alii*, quos refert, & ſequitur domin. Covarruu. *ubi ſupra dict. n.* 2. quod ideo adduximus, quia apprime neceſſarium eſt, ad eam quæſtionem quam tractamus, & intelligendam rationem juris perfecti, & verba legi noſtræ, ibi. *Continuos*, *y cumplidos*, de quibus ſuo loco dicemus non inutiliter, nunc vero quia de jure perfecto completo, & cauſato agimus illud advertere oportet, interrumptionem deſtruere omnino, anteriorem poſſeſſionem ſi ea ad legitima tempora non adſcenderi ut etiamſi adveniat nova bona fides nihil juvet antiqua poſſeſſio ad continuationem, quia tempus illud non eſt continuum, civiliter interveniente actu contrario malæ fidei, eoque inter medio, vide verbo, *continuos*, *y cumplidos*, ideo ſolutio totius tributi, vel partis interrumpit, *l.* 20. *titul.* 19. *part.* 3. Burſatus *conſil.* 217. *n.* 5. *vol.* 2 Avendanius 2. *par. cap.* 30. *n.* 5. Gutierrez *de juram. confirm.* 3. *par. cap.* 1. *n.* 34. & contingit etiam interruptio ex matricula pignoratione, & ſcientia, ut diximus ſupra, *gloſ.* 4. & 5. & ſufficit unus actus ad interruptionem, Bald. *in l. fin. C. de ſervit.* idem *in l.* 1. *uſucapione transformanda* 2. *lectura*, & ad *l.* 7. iſto vide ſu-
5 pra, *gloſ.* 17. *n.* 31. at vero ſi ſemel perfecta & completa ſit uſucapio, cum bona fide legitimo tempore, etiam ſi mala fides ſuperveniat nihil nocet, etiam in ſecretiore animi judicio, nedum in foro civili, tenent plures, & doctiores, gloſ. Abb. *& in cap. vigilanti, de præſcription.* Balbus *eod.* 2. *par.* 3. *partis principalis*, *quæſtio.* 9. Theologorum Dux, Divus Thomas *quodlibeto* 12. & 24. Conradus, Scotus, Paludanus major, Adrianus, Joannes de Medina, Dominicus de Soto, Florentinus, atque eos referens D. Didac. Covarruu. *dict. regul. poſſeſſor.* 3. *parte.* §. 2. *n.* 1. pro qua ſententia egregia, nobis qui jura civilia ſequimur fundamenta ſunt, inter alia, hoc ipſum, quod tractamus, ſcilicet, quia jus illud ſemel completum, & abſolutum, nulla ſuperveniente mala fide deſtruitur, ex ratione dictæ *l.* 1. §. *fin.* & *l.* 2. *ff. de itinere actuque privato*: *Neque enim corrumpi, aut commutari, quod rectè tranſactum eſt ſuperveniente delicto poteſt*, ut inquit ibi Juriſconſultus, item facit tex. elegans *in l. ſi pupillus* 46. *ff. de adminiſtrat. tutor.* quæ æquiparat uſucapionem ei qui ſoluit, & ſatisfecit, conſtat autem ſolutionem, omnem auferre obligationem, civilem, & naturalem, tex. gloſ. & ſcriptores *in* §. 1. *inſtit.* quibus modis tollit. obligat. *l. ſi pupillus. ff. ad leg. falcid.* ſit igitur comprobatum nobis reperiri jus cauſatum, ut ait vulgus, vel completum, aut tranſactum, ut Juriſconſulti loquuntur.

Hoc autem jus completum, quod attinet ad noſtrum inſtitutum, quantum colligere licet ex noſtris 6
legibus triplex eſt, aut enim eſt, jus ſanguinis, & generis, perfectè acceptum à majoribus naturale, & perpetuum, quod noſtro nomine Hiſpano vocamus, *de ſolar*, quod eſt perfectius cæteris, licet illa quoque ad genus, & ſanguinem referantur, & ſint perpetua, & naturalia, aut vero eſt legitime, & civiliter perfectū ex re judicata, vulgo *por executoria*, aut eſt legitime completum, & perfectum per præſcriptionem legitimam, de hoc triplici genere juris perfecti, & ſemel completi ſunt nobis jura, de duobus prioribus, ſcilicet, *ſolar y executoria*, eſt nobis, *leg.* 9. *hoc titul. & libr.* ibi: *Por ende mando, y es mi voluntad, y merced, que aquellos que fueren notorios hijoſdalgo de ſolar conocido, o ovieren avido ſentencia de como ſon dados por hijoſdalgo, ſegun, y al tenor de la ley que hizo el Rey don Juan mi ſeñor, y padre, y deſpues de la tal ſentencia eſtuvieron, y eſtan en poſſeſſion de hidalguia.* Ecce text. apertum, qui æquiparat, *el ſolar*, *la executoria*, tanquā jura, jam perfecta, & abſoluta, & quia hæc lex refert ſe ad legem latam à Joanne Rege cognomento, *el primero*, legem illam, quæ eſt, *leg.* 7. *hoc tit. & lib.* ubi ponitur genus juris perfecti per uſucapionem, & præſcriptionem, ibi: *Que todos los hijoſdalgo, que ſon hijoſdalgo de padre, y abuelo que eſtuvieron en poſſeſſion de hidalguia de tanto tiempo aca, que memoria de hombres no es en contrario, y de veynte años aca nunca pecharon, ni uſaron, ni acoſtumbraron pechar, ni pagar en monedas, nien pechos, que acoſtumbran pagar los buenos hombres, pecheros, ni en alguno dellos, por ſer ellos y cada uno dellos hijoſdalgo.* Præterea juris perfecti eſt elegans exemplum *in leg.* 2. *tit.* 21. *parte* 2. ubi is, qui natus eſt patre, avo, proavo, & atavo nobilibus, nobilis eſt, nec ſunt plura nobis jura in hac re quam tractamus, (quæ ipſe ſciam) pertinentia ad jus completum, & tranſactum, itaque ut omnia ad ſummam quandam rationem redigamus habet jus cauſatum, & perfectum, *El hijodalgo de ſolar, el de executoria*, *el de provança* juxta dictam *legem nonam*, & *legem ſeptimam* & *legem ſecundam*, & noſtram legem quæ tamen alias continet juris difficultates, de quibus inferius, nunc, quod inſtat, agamus.

His igitur præmiſſis, quæ pertinent ad jus completum, & ejus genuinam rationem inueſtigandum eſt, an ſolutio cenſus plebei vulgo, *del pecho*, noceat in jure cauſato, & perfecto, ad quam quæſtionem redigenda eſt quæſtio de pignore, & deſcriptione in matricula, eo modo, quo diximus proximis gloſſis, res

eſt

en quotidiana, & uſu forenſi in hoc Senatu Pintiano agitata, dicam quod ſentio, quodque ſæpius vidi pra judicatam in cauſis nobilitatis, me Regio advocato, libenter cuique ſit ſuo modo ſentire.

7 Et primum ut ablit confuſio, & cæcitas à diſputatione hic ergo non ago de eo, qui ſciens videnſque ſe nobilem libens, ac volens renuntiat privilegiis nobilitatis, & remittit jus ſuum, aut ſcriptis, aut verbo, Nihil intereſt, tunc enim ſurgit dubitatio longè ſeparata, & diſtincta ab ea quam tractamus, ſcilicet, an poſſit quis effectus ipſius nobilitati inductos à jure remittere, quos effectus latè enumeravimus, ſupra *gloſſ.* 1. *à n.* 8. & 9. inter quos annume-
8 randus eſt, *la exempcion del pecho*, quia in Hiſpania eſt effectus inductu à jure noſtro in favorem nobilium antiquitus enim omnes genere nobiles tributa ſolebant, *el primero que en Caſtilla libro alos hijoſdalgo del pecho, fue el Conde don Sancho de Caſtilla, conſta*
9 *de la Coronica general*, ita que ſicuti ex particulari juris noſtri diſpoſitione nobiles non incarcerantur pro debito civili, nec torquentur, ita nec ſoluunt cenſum plebejum alias autem de jure communi nobiles genere cenſum ſoluunt, text. *in leg. munerum*, §. *patrimoniorum*, *l.* 2. *ff. de muner. & honor.* ubi id contra nobiles noſtri temporis expreſſe nota Bartolus *num.* 3. dicens quod à muneribus patrimonialibus nemo excuſatur, nec nobiles nec Pontifex, nec Eccleſia, idem advertit Alberic. *in rubic. eodem tiul. verſicul. Quæro numquid nobiles*, ubi extendit hoc de nobilibus, ad munera perſonalia, per text. *in authent. de defenſoribus civitatum*, §. *audient.* ibi *Conuenit enim unumquemque nobilium ſemper functionem agere civitatum, quam inhabitant: & hanc eis conferre habitationis repræſentationem, & in collectis cum aliis nobiles contribuunt.* Lucas de Penna *in l. ultima*, *C. de fundis limitrop. lib.* 11. tex. *in leg. prima*, *C. de officio præfecti Auguſti* & *l. ultima*, §. *ab hujuſmodi*, *ff. de muner. & honor.* & notat Salicet. *in dict.* §. 1. *l.* 3. *ff. de muner. & honor.* quod non recipimus in exemptis propter dignitatem, *l. Senatorum.* & *l. quoniam: C. de dignitatibus*, *libr.* 12. *l. non tantum.* §. *Illienſibus ff. de excuſatione tutorum*, nec in militibus actu in caſtris viventibus, quoniam ii excuſantur, dict. *l.* 3. §. 1. Lucas de Penna *in l. mulieres, de dignit.* & notat Salicet. *in l. reſcripto*, §. *ultimo*, *ff. de muner. & honor.* Albericus *in ſuo tractat. de munerib. & honor.* idem tenet Bonus de Curtili *in tractat. nobilitatis.* 5. *parte*, *privileg.* 21. idem reſolvit Ripa omnino videndus, 4. *reſponſ. à numer.* 8. *& ſequent.* Andræas Iſernia *in capit.* 1. *titul. quæ ſint Regalia*, *verbo. Et plauſtrorum, & navium præſtationes*, & ibi poſt eum Alvarotus, & Cardinalis, Alexand. multa congerit, ut ſolet ad propoſitum Tiraquel *de nobilitate*, *capit.* 20. *numer.*
10 164. 165. *& ſeq.* ubi videre poteris, horum ratio eſt, quia cenſus olim, qui hodie eſt, *pecho* imponebantur univerſo patrimonio, & omni territorio, ac in impoſitione cenſus hujus nulla ratio habebatur, nec ſexus, nec ordinis, nec nobilitatis ſed ſolum ſterilitatis, atque hanc ſupplebant fertilia loca, ne quid deeſſet cenſui, ita probat aperte text. *in l. omne territorium*, *C. de cenſibus*, *libr.* 11. & ad aliud propoſitum adnotabamus ex Plinio ſecundo, & Strabone, & aliis nobilioribus in tractatu noſtro *de Expenſis*, *& Meliorat. c.* 22. *num.* 46. unde qui rem ſoli poſſidebat non alienabat eandem inſcio peræquatore, hoc eſt, el cogedor,
11 ò repartidor, ex *l. ſi. C. de cenſibus*, idque fiebat, ut pernoſceretur, quid quantum ab uno quoque exigendum eſſet, quia *l. fin.* hodie maximum argumentum præſtat, ut ſi nobilis in dotem dederit filiæ, aut genero
12 nihil refert, res ſoli, ob eamque cauſam tradiderit genero, nunciandum id omnino ſit ex diſpoſitione d. l. fin al concejo, ò a los repetidores, eas res deſijſſe poſſideri à ſocero nobili, & tandem poſſideri à genero, ut ſciat communitas an omnino imponendus ſit cenſus plebejus: an verò relinquendæ illæ ſint omnino liberæ, à cenſu, ex *d. l. fin.* tum etiam, quia genero pedente ea poſſeſſio quæ fuerit ſine ſcientia, & patientia communitatis, nec poteſt, nec debet, quod in ſpecie notat Alexand. *conſil.* 136. *lib.* 2. & Ripa *d. reſponſ.* 4. & in propriis terminis nobilitatis in præſcriptione Tiraquel. *de nobilitate*, *q.* 14. facit *l. ſcimus*, *C. de agric. & cenſit. lib.* 11.

Cum igitur omni territorio imponatur cenſus, nec ratio illa habita unquam ſit, nec nobilitatis, nec ordinis, nec dignitatis reliquum eſt omnes ſoluiſſe olim cenſum vel tributum facit *l.* 1. & *l. penultima*, & *l. omnino*, *C. de annonis*, *& trib.* & *in l.* 1. *C. de indictis*, *& ſuper indictis*, *lib.* 11. Vnde ſicuti olim milites actu in caſtris viventes excuſabantur à muneribus, *l.* 3. §. *his*, *ff. de muner. & honor.* ubi *His qui caſtris operam per militiam dant, nullum municipale munus injungi poteſt.* Et nonnulli propter nobilitatem civitatum, ubi naſcebantur, aut vivebant excuſabantur, *l. non tantum*: §. 1. *ff. de excuſation. tut.* Ita hodie in Hiſpania ſingulari beneficio *dende el Conde don Sancho no pechan los hijoſdalgo*, & eſt effectus nobilitatis inductus à jure, ſicuti cæteri, quos retulimus ſupra *gloſſa* 1.

Ex qua ratione non eſt contra jus commune, &
13 noſtrum: *haſta el tiempo del Conde don Sancho*, quod uſu receptum eſt *en las behetrias de Caſtilla*, *que el hidalgo peche como es en Bezerril, Sancta Maria del Campo, San Martin de Valdeygleſias, Villa caſtin, y otros* idque retento antiquiore jure, & ſcire debes, *que eſtas behetrias en Caſtilla tuvieron el origen, que dize la Coronica del ſeñor Rey don Pedro, año* 2. cap. 14. de his eſt *l. titul.* 25. *part.* 4. *el privilegio dellas es en tiempo del ſeñor Rey don Juan el Segundo, y es, que por los galeotes que dan, y el precio con que ſirven, ſe les concedio, que de ay adelante* (nota hoc verbum) *ningun hidalgo pueda en behetria alçar caſa fuerte, ni llana, ni plantar viña, ni heredad, ni tenerla.* Accedit ſecunda pars *y que ſi la alzare ò plantare, o tuviere, que ſea confiſcada para el concejo, y que el concejo pueda* (nota hoc verbum) *confiſcarla, y pueda echarlos del lugar. Eſtas dos clauſulas ſon las del privilegio, o contracto qualquiera que ſea entre el Rey, y las Behetrias, en lugar deſta confirmacion ſe ſubrogò ya por coſtumbre univerſal en Caſtilla, que el hidalgo, o no viva en la Behetria, ò peche: y eſto de pechar ſiple oy la confiſcacion que el concejo podia, y puede hazer en razon de privilegio, o contracto hecho con el Rey: y eſſi tiene la naturaleza de la confirmacion el pechar como ſubrogado en ſu lugar. l. ſi eum*, §. *qui injuriarum*, *ff. ſi quis caut. cum vulgat.*

Circa priorem partem privilegii, vel contractus quatenus dicit, *que de ay adelante* verſatur in ſimili, Ripa *reſponſ.* 4. & fere tenet idem quod prædictum privilegium, ut ſcilicet, illi qui fuerunt *en la Behetria*, & ejus majores jam inde ante privilegium, omnino non teneantur, ſolvere tributa *ni pechar*, quia id in privilegio expreſſum eſt, unde ille, qui probaverit ſe majoreſque ſuos, ab hinc quadraginta annis, ac deinde à tempore cujus memoria non extet. Vixiſſe *en la Behetria*, *y no aver pechado*, certe obtinebit, quia præſumetur ex immemoriali fuiſſe, & majores ſuos jam inde ante privilegium idque argumento eorum quæ latè adducimus *de Expenſis*, *& melioration. ib. c.* 9. *nu.* 94. *&* 90. circa decimas, ut qui probaverit immemorialem, præſumatur habuiſſe titulum ante Concilium Lateranenſe, ubi adduximus plures, & plura quæ

omnia ſunt hic oportuniſſima, & ad text. *in c. prohibemus, de decimis*, & ad reſponſum Ripæ 4. *tit. de reſcriptis*, & in hoc caſu ex verbis, privilegiis, & ex immemoriali, credo quod non eſt dubium, at vero immemorialis probatur juxta tex. *in c.* 1. *de præſcriptionibus, lib.* 6. & dicemus *gloſ.* 12. infra vide ibi.

At vero in caſu quotidiano dubium maximum eſt, non probata enim immemoriali, alia via agitur tunc enim, is qui ſe nobilem dicit, ut non ſolvat tributa, ait inductum uſu contrarium eſſe, & eſſe, en la Behetria nobiles, qui non ſolvunt, *o llanamente, o por executorias*, & inductam eſſe jam contrariam conſuetudinem, quæ facile induci poteſt cum reducatur ad jus novum, ſcilicet, ut nobilis non ſolvat tri-14buta, & quia conſuetudo conformis juri communi extenditur, & eſt jus commune Jaſ. *in l. poſt dotem, ff. ſolut. matrim. num.* 101. *& n.* 102. & facit *l.* 6. *tit.* 3. *par.* 1. & glo. ibi verbo, *Lugar*, & quia hæc conſuetudo, facilè induci poteſt, quia redicitur ad jus præſens, *que no peche el hijodalgo* per ea quæ adducemus infra, *num.* 59. ex Avendanio *de exequend. mand. reg. Hiſp.* 2. *part. c.* 14. *n.* 26. vid. *d. num.* 59. Tum etiam, quia una pars populi poteſt inducere conſuetudinem contra aliam, Jaſ. *in l. ſi quis à filia*, §. *ſi parti, ff. delegat.* 1. *num.* 3. & in *l. de quibus, n.* 75. *ff. de legibus*, adde Rodericum Xuarez *in l. quoniam in prioribus, C. de inofficioſ. teſtament. ampliat.* 10. *à num.* 20. cujus dicta mire quadrant in noſtro caſu, in quo agimus de inducenda conſuetudine ad diſtinctionem nobilium, & ignobilium, *Los quales hazen eſtado, y univerſidad*, & eſt diſtinctio, & conſuetu-15do conformis juri communi, & noſtro in auth. *de defenſoribus civitatum*, §. *primum illud*, & ibi *gloſ. verbo, nobiliores, l.* 1. *C. de conditis in publi. horreis*, 16*lib.* 10. ubi Jacob. Rebuf. *l. ſi cohartalis, C. de cohartalibus, lib.* 10. *leg.* 2. §. *deinde cum poſt, verſicul. Deinde*, ubi Zazius, *ff. de origine juris*, ibi: *Cœperunt ex utroque corpore conſtitui*, & ibi Albericus, & Angelus *leg.* 1. *titul.* 13. *libr.* 8. *ordinamenti*, Avendanius *ubi ſupra, capit.* 19. *num.* 12. Cum igitur ſit univerſitas, & jure noſtro, *haga eſtado*, videtur quod potuerit induci conſuetudo, quæ conſuetudo cum ſit conformis juri præſenti, facilè potuit induci: *Y aſſi con dos, ò tres hidalgos, que no paguen ò con dos executorias ganadas por hijoſdalgo en algunas behetrias, entienden los hidalgos, que es induzida coſtumbre llana contra el privilegio, para que no ſe pueda alegar, ſino que ſe aya de eſtar a la coſtumbre de no pechar el que fuere hijodalgo.*

17 *Pero la behetria dize à todo eſto, que pagar el pecho el particular hidalgo, que vive en la behetria, o no pagar, que eſto no toca a coſtumbre*, ſed ad præſcriptionem, de quo Ripa *ubi ſupra*, & Rolandus à Valle *conſil.* 5. *num.* 65. *Y que eſſo de eſtados no puede tener conſideracion en la behetria, en donde ay particular diſpoſicion por el particular privilegio, y que el pagar, ò no pagar tributo, es preſcripcion*, ex noſtra lege, ut dicimus *gloſ.* 19. & ibi verba noſtræ legis, quia jus, quod tibi quæritur, adimitur alteri, quod non reperitur in conſuetudine, & notat expreſsè D. Didacus Covarruv. *in reg. poſſeſſor*, 2. *par.* §. 3. *nu.* 2. & nos latiſſimè poſt alios, quos ibi retulimus *de Expenſis, & meliorationibus, c.* 9. *nu.* 43. & quod præſcriptio non extenditur de perſona ad perſonam, de quo vide quæ circa hanc extenſionem diximus dicto *c.* 9. *n.* 38. *uſque ad nu.* 43.

Lo ſegundo dize, que en eſtos puede aver razon particular, que ellos, y ſus anteceſſores no pecharon de tiempo inmemorial, y aſſi que ſe preſume eſtar en la behetria antes del contracto ò privilegio, ex ſuperius dictis.

Lo tercero a las executorias reſponden, que pueden tener diverſa cauſa, ò que el concejo no probaſſe ſer behetria, o que el hidalgo probaſſe la immemorial en ſi, y en ſus mayores, & requiritur eadem cauſa, *l. cum quæritur, ff. de exceptione rei judicatæ*: & quia res inter alios acta, *c. inter dilectos, de fide inſtrumen.* & per totum, res inter alios, ex quibus corruunt fundamenta omnia allata pro nobili, ut omnino obſervata particulari ratione privilegii, aut contractus initi à Rege, con las behetrias, ſolvere teneatur tributum, aut vendere teneatur bona, & recedere à behetria, & omnino, quia *en la behetria no ſe aplica bien lo de los eſtados*, oportunius applicabitur pro nobili, quod adducimus *d. c.* 9. *n.* 49. & 50. vide ibi, quia difficilima res eſt.

Poſtremo, *dize la behetria, que eſto de confiſcar los bienes del hijodalgo, y echarle del pueblo, que es lo que aora es el pecho, por la ſobrogacion*, de qua ſuperius, *que por la clauſula del privilegio fue acto de facultad, que dize, que pueda*, & quod ubi datur aliqua mera facultas faciendi aliquid, nulla reperitur præſcriptio, Felin. poſt alios *in c. cum acceſſiſſent, de conſtitut. num.* 26. *verſic. Limita ſecundo*, Aymon *conſ.* 111. *num.* 22. *&* 23. dicemus latè infra *glo.* 35. *nu.* 63. *verſic. Prætereà* vide ibi. *Y aſſi, que aora quiere que pague, y que tiene para preſcripcion neceſſidad de la interpelacion, y negacion*, de qua Bart. & Alex. & reliqui, de quibus nos *gloſ.* 19. *n.* 2. ibi vide oportune, & facit glo. *in l. qui luminibus, ff. de ſervit. urbano prædiorum, y por eſta razon oy les pueden hazer pechar.*

Nunc ergo conſtat, quod nobilis poteſt ſponte18 ſua renuntiare effectibus nobilitatis, & remittere ipſius prærogativas, namque etiam ſi apud graviſſimos, & doctiſſimos viros, difficilima ea quæſtio ſit, utrum nobilitas poſſit renuntiari, hoc eſt, an poſſit nobilis remittere utiles ſibi nobilitatis effectus, quam quæſtionem latiſſime diſputavit, plurimis adductis, Menchaca *de ſucceſſionum creatione*, §. 22. *num.* 74. *folio mihi* 80. apud quem plurima poteris videre, quæ inclinant in partem negantem, & ante eum eamdem quæſtionem diſputavit D. Didacus Covarruv. *in cap. quamvis pactum de pactis, lib.* 6. *part.* 2. *n.* 5. ubi *n.* 9. æquiſſimam opinionem eſſe ait, quod poſſit renuntiari privilegiis nobilitatis, & reſpondet latiſſime ad fundamenta pro parte contraria, & ait ita fuiſſe judicatum in Senatu Granatenſi, & poſt hos latiſſime diſputat quæſtionem, & renovat fundamenta omiſſis ſolutionibus Didacus Perez *in l.* 1. *titul.* 2. *libr.* 4. *veteris ordinam. verſicul. Quæri poteſt*, ubi reſolvit partem negantem, & vere inculcat exemptionem cum nobilitate, argumentando de una ad alteram, cum ſint omnino diſparata, & à quibus non fit illatio, ut ſæpius diximus, *l. Papinianus exuli, ff. de minoribus*, multa ad propoſitum adducit Otalora 3. *part. cap.* 6. *n.* 10. *&* 2. *part.* 3. *par. capit.* 9. *n.* 15. & eſt varius D. Didacus Covarruv. *lib.* 2. *variarum reſolut. capit.* 1. *num.* 4. juncto *num.* 7. & Gregorius dubitet, *leg.* 34. *titul. fin. partit.* 7. ex quibus merito quæſtio videri poteſt difficilima.

Ego vero quæſtionem hanc generice propoſitam,19 confuſe omnino decidendam eſſe non dubito. Ita ſi cui noſtra diſtinctio placuerit, omiſſa generica, & univerſa diffinitione, diſtinguo inter ipſam nobilitatem naturalem, quæ eſt qualitas generis, & ſanguinis à majoribus deſcendens, ut latiſſime probavimus, *gloſ.* 7. *n.* 17. & hanc aio renuntiari non poſſe, ex his quæ diximus ſtatim proximis numeris, inhæret enim oſſibus, & ineſt à natura homini ipſis nativitatis auſpiciis conciliata ab ipſis parentibus, & parentum majoribus longa ſerie communicata, at vero effectus nobilitatis, & prærogativas à jure nobilitati con-

concessas, & diuturno rerum usu usurpatas, aut custoditas aio posse quidem renuntiari, nec subest ratio efficax, quæ contrarium cogat.

Est enim jure publico involuta sæpe privata utilitas, quam qui contendat renunciari non posse injurius plane sit, ex glos. & Bart. & ibi scriptores *in l. jus publicum*, *ff. de pact.* ea enim jura quæ sunt publica authoritate, sed utilitate privatam remittuntur, quia illa remissio, aut renuntiatio nihil lædit jus publicum, unde illius, aut alterius renuntiatione, qui voluit sibi suam utilitatem particularem adimi non læditur jus publicum, nec ea pactio, vel remissio possit adduci ad alias causas, at vero si jus publicum contineat publicam quoque utilitatem, tunc omnino renuntiationi nullus est locus, jus autem hoc nostrum nobilitatis, authoritate publicum est, pertinet enim ad agnationem, & genus, ex tex. & glos. *in l. jus agnationis*, *ff. de pactis cæterum utilitas est privata*: unde non immerito quoad utilitatem privatam admitto renuntiationem, argumento eorum, quæ notantur in dict. glos. *l. jus publicum*, & quæ notat Platea *in l. 1. C. de his, qui sponte munera publica subeunt*, neque obstat, *l. 3. tit. 16. en el fuero de Vizcaya*, ibi: *Aunque aya expressamente renunciado su fidalguia*, quia illa est lex fori, hoc est consuetudinaria, ut patet aperte, quæ magis firmat jus commune in contrarium, ex natura exceptionis, Jas. *in l. si is, qui pro emptore*, *ff. de usucap. num. 51.* 20

Præterea nihil facit ratio addicta ex ratione tex. *in cap. si diligenti*, de foro competenti, scilicet, quod hæ prærogativæ, videantur concessæ toti ordini, & universo ordini nobilium, quia ut ipsemet dominus Didacus agnovit in *dict. capit.* quamvis pactum, & est verissimum exemptio concessa universo ordini sacerdotum, non est comparanda cum immunitate concessa nobilitati, quia in illa (& est nostra ratio) est quodam jus multum conforme juri divino, intelligo respectu temporalium, nam respectu spiritualium illius plane divinum immediate à Deo, quod nos latissimè notavimus adductis plurimis, *glos. 9. per totam*, ad D. Didacum *practicarum*, quæ est, *capit. 31.* unde jus illud exemptionis ex eo capite continet jus publicum, & authoritate, & utilitate, at vero in nostro casu versatur jus mere positivum, quod utilitatem est privatum, ideo renuntiari potest hæc utilitas privata, ex Bart. *num. 3. in dict. l. jus publicum*, nec quicquam ob est, quod Otalora, *ubi supra*, adstruit contra Gregorium in dicta *l. 43.* quod eo modo retenta sententia Gregorii, scilicet, quod possit nobilis ex consensu suo & renuntiatione incarcerari pro debito civili, sed quod non possit consentire, ut torqueatur, ait enim Otalora, quod hoc modo possit nobilis perpetuo carceri sese subdere, namque Gregorius non intellexit de perpetuo carcere sed casum quotidianum attigit, scilicet, de incarcerando nobili ob debitum civile quousque debitum solveretur, quod enim de tormento dixit ex eo capite subsistendum est, quod nemo sit dominus membrorum suorum, *l. liber homo*, *ff. ad legem Aquiliam*, & quidem idem omnino respondisset de perpetuo carcere, qui perpetuo libertat. adimeret non ex capite nobilitatis, sed ex regula universali juris civilis, de qua in *l. 2. ff. de lib. hom. exhibendo*, ibi: *Nihil enim multum ab specie servientium differunt quibus non datur facultas recedendi*, *l. Titio centum*, §. *Titio centum*, *ff. de condi. & demonstr.* quæ jura quotidiana sunt ad eos, quibus injunctum onus est, ne recedant ab aliquo loco, post Bar. enim ibi omnes rejiciunt, illam conditionem, utpote quæ libertatem lædat, sed tamen intelligunt valere si respiciat utilitatem particularem alicujus personæ, quod tamen quia ad nos nihil attinet omittimus. 21

Itaque sententiam Gregorii arbitror verissimam in eo, qui scit se nobilem, & nobilem se esse asseri, sed tamen cum hæc sciat, & videat, libens, ac volens, sciens, & prudens se nobilem, consensit sese describi in loco, & vult censum, & tributum plebeium solvere cum plebeis, ut is omnino ex vi consensus, & stipulationis retenta opinione doctissimi Didaci Covarruv. teneatur juxta consensum suum, & obligationem saltem in eo loco solvere tributa plebeia, & carcere contineatur, usquequo solvat, quia hæc utilitas privata est, non publica, & quia item hoc de tributo plebeio non solvendo, tam inductum est noviore jure in favorem nobilium, quam illud de non incarcerando nobili pro debito civili, nocebit autem sibi suo consensu, non vero liberis suis, cum in ipsa solutione, & in ipso suo consensu se se nobilem fateatur, & vere sit nobilis etiamsi id neget, nobilitas enim non ab ipso, sed à majoribus descendit, *l. 3. ff. de interd. & rele. l. site*, *C. de ingen. manumis. l. Divi* §. *Divi*, *ff. de lib. caus. l. interrogatam*, *C. de lib. caus.* cum materia, hæc pertinent ad renuntiationem expressam factam ab eo, qui sciens intelligens, & videns se nobilem solvere tamen vult tributa, qui casus separatus est ab eo, de quo agebamus, ideo assumimus alterum casum, qui etiam versatur circa jus completum.

Hactenus egimus de eo, qui sciens vidensque se nobilem libens, & volens renuntiat juri alicui inducto in favorem nobilis, alia ratio est ejus, qui hactus sui ignarus, ut inquit textus in *l. ejus, qui in provincia*, *ff. si certum petatur*, censum, vel tributa cum ignobilibus reputans se ignobilem solvit, an sibi noceat, & quantum, in qua re animadvertendum est, nos nihil in præsenti agere de solutione census, aut tributi facta ab eo, qui nondum habebat jus nobilitatis completum, aut perfectum, quia hic casus indubitabilis est, talis enim solutio interrumpit possessionem, adeo ut non possit continuari, quia uti diximus ea est natura interruptionis, ut destruat, & interminat omnino ante actam possessionem, ita ut non possit amplius revisere, nec continuari cum ea, quæ subsequitur, post interruptionem, etiamsi interruptionem denuo auferre velis, ex D. Didac. Covarruv. *d. regul. possessor. 2. parte*, §. 12. *n. 2.* ob idque tex- 22
tus noster merito requirit viginti annos non interruptos, sed continuos, & completos, non dicitur autem continuum tempus, nec continuus actus si interveniat actus contrarius, singularis doctrina Pauli de Castro *in l. continuus*, *ff. de verborum obligati.* itaque ut diximus excludimus hunc casum, quia nihil pertinet ad jus completum, si enim viginti illi anni non sunt, vel continui, quia interrupti per solutionem census, aut tributi, vel completi, vel quia non ascendant ad eum numerum, vel quia interruptione interempti, in hoc casu est planum solutionem nocere, quia deficit probatio legitima jure cognita, qua probare legitime possis te nobilem, & hoc est, quod dicitur, quod quando jus est in fieri, unus actus interrumpit, ita ait, Felinus *in ca. cum accessissent*, *de constitu. num. 3. ad finem*, & est *l. 7.* isto ad quam vide infra, *glos. 17. num. 31. verbo, por fuerça*, quod verbum, multos fallit.

Assummo nunc alterum casum quem non semel ex 23
facto agitatum vidi, si in te completum sit istud jus ac tu ipse expleto tempore, hoc est expletis in te ipso viginti annis tu ipse, vel procurator tuus inquilinus, vel colonus, te sciente idem enim est ex 24
textu singulari *in l. 1. §. si tibi fundum*, *versicul. Quoties enim colonus meus*, *ff. de itinere actuque privato*, 25
l. 3. §. uti, *ff. eodem* solvas tributum, plebeium, an tibi noceas, in quo casu merito pro te induci potest, dict. *l. 1. §. fin. cum l. 2. ff. de itinere actuque privat.*

ut nihil tibi noceas: item ratio eorum, quæ diximus, quia ſupervenientia malæ fidei poſt completam uſucapionem ex ſcriptoribus, ubi ſupra, nihil nocet juri ſemel completo.

Item facit dicta *leg. 7. hoc titul. & lib.* pro te, ibi: *Salvo ſi no fuere por fuerça, o premia*, quæ verba deſumpta ſunt, ex *leg. 6. tit. 2. lib. 4.* veteris ordinam. & ſunt inſcripta in dicta *l. 7. hoc tit. & lib.* ita ut etiam ſi ſemel, aut bis ſolvas requiſitus, aut pignora capta tibi luas, nihil tibi noceat, vide tamen de hac vi infra *gloſ.17.num.31.*

Item facit pro te, *l. ſecunda, C. de his qui ſpont. mun. public. ſub.* & quod notat, Gregorius Lopez *in l.42.tit.18.part.3. verbo, faſta treynta años*, ubi ſi habes jus immunitatis completum reſpectu muneris, & tamen ſolvas videris tibi nociſſe in ſolutis non in ſolvendis, & quod refert ibi Bartolus, de Jannuenſibus, & aſſumit Lucas de Penna, & Alex. *conſil.* 33. *vol.* 5.

Item facit pro te, quia jus cauſatum, & perfectum ex receptiori ſententia, durat & vivit perpetuo, niſi ſpatio triginta annorum contrarium actum exerceas, quo tempore perit jus illud non antea, *l. ſicut in rem, C. de præſcriptionib.* triginta, vel quadraginta annorum, & ita tenent, quod ex actibus contrariis non reſultat extinctio juris ſemel cauſati, niſi elapſis, triginta annis, Alexand. *conſil.* 193. *volum.2.nu.* 8. *&* 9. quem vide idem Alex. *conſ.*33.*vol.*5.*n.* 5.*&* 6. ubi optimè, Uldricus Zazius, *conſ.* 19. *lib.* 1. *num.*8. *&* 9. Sylvanus *conſil.* 59. *num.*14. *lib.* 2. Caſaneus *conſil.* 64. Guid. Pap. *deciſione* 487. qui plures allegant pro hac opinione, & extendunt hoc dictum ad decimarum præſtationem, & in his requirunt quadraginta annos, Zazius, & Alexand. *ubi ſupra*, pro his eſt, leg. omnes, & dicta *l. ſicut, C.de præſcriptio.* 30. *vel* 40. *annor.* & textus *in cap. accedentibus de privilegiis*, & textus noſter *in l.*42. *titul.* 18.*partit.*3. ibi, *faſta treynta años*, ubi Gregorius hanc tenet, & dicemus infra, *n.* 36. *hac gloſſ.* vide ibi.

Item facit, quod tradit ad propoſitum Avendanius, *de exequendis mandatis Reg. Hiſpan. 2. par. capit.* 14. *n.* 26. ubi ad minus requirit decem annos, & licet ipſe non alleget, hæc ejus opinio poteſt fundari *in l. fin. C. de ſervitute, & aqua*, ubi traditur pro regula, quod quamvis ad acquiſitionem juris contra jus requiratur longius tempus, tamen ut reducatur res ad diſpoſitionem juris, *y aſſi a pecheria*, ſufficit minus tempus, itaque cum lege noſtra Cordubenſi ſufficiant viginti anni ad libertatem, & immunitatem plane dicendum eſt, ex dicta *l. fin.* ſufficere decem annos, ut iterum reducaris ad jus commune: *y aſſi a pecheria*, quod non obſcure ſentit Guido Pap. dict. *deciſ.* 387. & Gregor. in dicta *l.*42. in gloſ. *Faſta diez años*, ergo etiam ſi ſolveres tributum ſemel, aut bis, aut eo amplius niſi ſolveris toto decennio poſt completum tibi tuum jus videris, nihil tibi nociſſe ſaltem in futurum, item facit pro te Abbatis doctrina, & loquitur Abbas in jure cauſato, ait enim *in capit. auditis, de præſcriptio. n.* 10. & *conſil.*94. *libr.*2.*num.*14. quod ad reducendum rem, aut jus ad antiquum ſtatum, in quo erat, ante completam uſucapionem, quod requiruntur tot anni, quot fuerunt neceſſarii, ad uſucapionem juris, ſequitur Joannes Baptiſta Ferretus *conſil.*102.*num.*2. latè Philippus Francus in capit. *cum de beneficio, de præbend. lib.* 6. ubi refert deciſionem Rotæ ad propoſitum ſatis elegantem, & eſt ſingularis declaratio ad ea quæ tradit indiſtincte, Balbus *de præſcript.* 4. *parte*, 4. *partis, quæſt.* 30. *à n.* 8. itaque contrarius actus non tolli legitime completum jus niſi tantum tempus cum exercitio contrarii actus elabatur, quantum requirebatur, ad perfectionem, & complementum juris, & eſt optima declaratio ad d[illegible] *l.*1. & *l.*2. *ff. de itinere actuque privat.* ut etiam ſi triginta diebus uſus fis via, itinere, aut actu, nec vi, nec clam, nec precario etiam ſi poſtea bis, ter, quinquies, aut decies uſus fis vi, aut clam, non ideo tibi competat interdictum, quod quidem non habeat locum, ſi poſt completos triginta dies: quibus uſus es, nec vi, nec clam, nec precario alteris triginta diebus, utaris vi, aut clam, aut præcario nam tunc ex doctrina Abbatis non competeret interdictum de itinere actuque privato, quia jus perfectum, & completum, actu contrario corruit tanto tempore, quanto acquiſitum eſt, ergo in noſtro caſu licet ſolvas cenſum, aut tributum, ſemel, bis, decies, aut eo amplius, quia habes jus completum, & cauſatum niſi ſolvas per viginti annos, videris tibi nihil nocere, quia totidem anni ex Abbate requiruntur ad acquiſitionem, & maxime ſecundum naturam eſt, ut per cauſas eas, quid reſolvatur per quas reducitur ad eſſe completum.

Contra te facit tex. *in l.*1.*C. de his, qui ſponte munera public. ſub.* ubi per unum ſolum actum contrarium juri cauſato id jus perfectum, aut cauſatum, ut vulgus loquitur, aut tranſactum, ut loquuntur Juriſconſulti amittitur, & quod magis mireris ipſe Otalora cum ex profeſſo, & propoſito tractet hanc quæſtionem 2. *par.* 3. *partis. capit.* 9. *num.* 7. *verſic.* Item quia allegat, *l.* 1. *&* *l.* 2. *C. de his, qui ſpont. muner. public. ſubc.* quaſi concordantes cum deſideant maxime, & pugnent. mutuo, ut patet ex litera in dicta *lege prima*, ibi: *Redire ad excuſationem, quam reliquerunt non poſſunt*, & *in l.* 2. ibi: *Competens privilegium non amiſit*, facit *l.*3.*§.fin.ff.de jure immunitatis*; ibi: *Si honorem decurionatus agnoverint compellendos publica munera accipi*, facit *l. Prætor eos*, *§. ſi poſt cauſam, ff. de vacat. muner.* ibi: *Semel enim agnoſcendo judicium, renunciat excuſationi*, facit textus egregius *in l. final. in fine ff. de privilegiis veteranorum*, ibi: *Sed veterani, qui paſſi ſunt ſe in ordinem legi, muneribus fungi coguntur*, facit *l. ſi quis delegaverit* 12. *ff. de donationibus*, ibi: *Similis videtur ei, qui donat, quoniam remittere exceptionem videtur*, ex quo textu colligunt juris interpretes eum, qui ſcit ſibi exceptionem competere, & non opponit, ut videatur remiſiſſe, facit egregius, textus *in l. Campanus, ff. de operis libertorum*, ibi: *Sed ſi cum ſciret poſſe ſe ea recuſare, obligari ſe paſſus ſit non inhibendam operarum præſtationem, quia donaſſe videtur*, facit textus *in l.* 2. *de tabulariis, lib.* 10. ibi: *Conditionem habeat, quam ipſe elegerit, depoſiturus ſui ordinis penitus dignitatem.*

Facit etiam, quia neminit licet venire contra fa- 27
ctum ſuum leg. ſi quis jus jurandum, *ff. de rebus credit.* quod latè proſequitur Antonius de Butrio *in capit. diverſis fallaciis, de clericis conjugat.* & per Doctorès Din. Oldraldus, & Baldus *in leg. de rebus, ff. rerum amotarum*, idem Baldus *in dict. l. ſi quis jus jurandum*, vide latè Jaſonem, & Alexander *in l. ſi ex toto*, §. *ſi ita legatum, ff. de legatis* 1. non 28
enim variatio permittitur circa idem, vel circa res, quæ ratione connexitatis cenſentur idem Jaſon *ubi ſupra*, *n.* 22.

Item facit textus expreſſus *in capit. cum acceſſiſſent, de conſtitut.* ubi per actum ſingularem inducitur renuntiatio juris, quantumvis perfecti, maximè ſi res reducatur ad priſtinam naturam, & ad jus commune, ut textus expreſſus *ibi*, & loquitur in hoc propoſito pulchre, Bartol. *in l. omnes populi, ff. de juſt. & jure*, *n.* 33. ubi allegat textum in dict. capit. cum acceſſiſſent in fine. *Niſi poſtea dicti Canonici contravenerint aliquem videlicet in primicerium eligendo.* Ecce textum expreſſum, quod contrarius actus ſingularis

gularis inducit renuntiationem juris causati, & non expectantur, nec triginta, nec quadraginta anni, nec decem, nec viginti ex illa ratione, quia per illum actum reducitur res ad pristinam naturam, & ad jus commune, quod confirmat textus in *l.* 43. *titul.* 18. *partit.* 3. ibi: *Pero la primera vez.* Qui textus videtur concordare cum his omnibus juribus, quæ adduximus, & pugnare cum *l.* 42. *eodem tit. & parti.* quæ requirit cum actu contrario lapsum triginta annorum, de quibus inferius agemus.

Facit item contra te textus elegans *in l.*2.§.*fin.ff. de decurionibus*, ibi: *Majores annis quinquaginta ad decurionatus honorem invitati vocari constitutionibus prohibentur, sed si ei rei consenserint, & si majores annis septuaginta sint, munera quidem civilia subire non cogantur, honores autem gerere debent*, ecce textum expressum, quod per actum singularem renuntiat quis juri suo perfecto, & absoluto namque, quinquagenarius, ab honoribus excusatur, si verò anno septuagesimo ex consensu suo gerat, postea compellitur, at vero non compellitur ad alia munera, ergo non expectatis decem, viginti, triginta, vel quadraginta annis, si semel solvis, compelleris solvere, concordat textus *in l.* 3. *C. de decurionibus, libr.*10. ibi. *Cum decurio natus honorem sponte susceperis, ab albo eximi, licet annuosum te esse dicas non potes.*

Item facit textus *in capit. pro illorum, de præbendis*, ubi per actum singularem contrarium inducitur ibi res ad statutum antiquum, & ad pristinam naturam, & ad jus commune, ibi: *Sponte sua canonici, ultra numerum canonicorum receperunt.* Inde Summus Pontifex ipsis invitis, canonicum quoque in eadem Ecclesia creat, cujus textus argumento Rex noster potest à te invito tributum exigere plebeium, cum sponte semel solveris.

Item facit contra te textus elegans *in l.* 2. *C. de jure dominii impetrando*, qui textus est expressus pro hac opinione, *Si creditor*, inquit Imperator, *pignus jure dominii à nostra serenitate possidere petiit, & per formam rescripti alio anno usuras à vobis accepit à beneficio impetrato recessisse videtur.*

Item contra te facit, *l.* 4. §. *eleganter*, *ff. de leg. commiss.* ubi reprobatur istha:c variatio, & per actum contrarium inducitur renuntiatio juris causati, ibi: *Utrum commissoriam velit exercere, an potius precium petere, nec possit si commissoriam elegit, postea variare*, tex. elegans *in l. de lege*, §. *fin.* eod. text. *in l.post diem*, eod. ibi. *Legi commissoriæ renuntiare videtur*, *l. commissoriæ*, *C. de pactis inter emptorem, & venditorem*, *facit l. si filius emancipatus*, *ff. de minorib.*

Item facit contra te tex. *in l. voluntariæ*, *C. de excusationib. tutor.* ubi habens privilegium circa plura per actum contrarium in uno actu specialiter factum perdit jus in illo actu, licet non in reliquis, ergo respectu tributi, & census, præjudicas, & noces tibi, quod quidem confirmatur ex text. *in c. qui de terra*, *de privilegiis*, ibi: *Cum liberum sit unicuique suo juri renuntiare*, & quia remittentibus actiones, & jura sua non est ulterius regressus ad eas, *l. quæritur*, §. *si venditor*, *ff. de ædilitio edicto*, *l. ad solutionem*, *C. de re judicat.* facit tex. *in authen. præsbyteros*, *C. de Episcopis*, *& cler. l.* 2. & hanc fere tenet Otalora, 2.*par.* 3.*par. c.*9.*n.*16. ex quibus omnibus constat quam controversum hoc sit, ex ipsis Jurisconsultorum, & Cæsarum responsis, constatque quam jejune hæc ipsa de solutione disputatio, agitata sit, ab his, qui de nobilitate hactenus scripserunt, qui nihil omnino attingunt, nec jura, nec Doctores.

Ut autem hæc jura mutuo concilies, utque constet veritas ejus quæstionis, quam tractamus animadvertendum est ad jura, ex quibus veritas resultat, cum autem jura plura sint quæ adduximus, ea ex distinctione redigenda sunt ad capita, ideo ad distinctionem occurrendum est, quam agnoscunt juris interpretes, Canonistæ, post Abbatem, Felin. & Decium *in capit. cum accessissent*, *de constitutio.* ubi Felin. *nu.* 23. ex Abbate inquit, quod circa hanc quæstionem, quando per actum contrarium recedere, quis videatur à jure perfecto, tot sunt opiniones quot capita: legistæ vero post Bart. *in l. fin. ff. de constitut. Princip.* & post eundem Bart. *in l.* 2. *C. de his qui spont. man. public. sub.* ubi Platea, & Lucas de Penna, Jas. late *in l. fin. ff. de constitut. Princip. à num.* 58. Cinus, Dinus, & alii *in dict. l. voluntariæ*, Abbas, iterum, & reliqui *in capit. accedentibus*, *de privilegiis*, hi enim omnes distinguunt inter actus momentaneos, nullo modo reiterabiles, & actus momentaneos, sed reiterabiles, Felinus autem *ubi supra*, *dict. n.* 29. aliter distinguit, modo in ea quæstione quam proposuimus aiunt isti, quod jus causatum, & perimatur contrario actu si jus illud consistat in actu momentaneo, non reiterabili, at vero non perimatur si consistat in actu licet momentaneo, reiterabili tamen, quæ distinctio licet vera sit in se, & sit recipienda respectu aliquorum jurium, de quibus supra, & recte applicetur ad *l.* 4. §. *eleganter*, & ad *l. de lege*, §. *fin.* & ad *l. post diem*, *ff. de leg. commis.* & ad *d. l.* 2. *C. de jure domini impet.* & ad *l. voluntariæ*, *C. de excusat. tutor.* & ad *l. ad solutionem*, *ff. de re jud.* & ad *l. creditor.* §. *si venditor*, *ff. de ædilitio edicto*, & ad *l. Campanus*, *de oper. libert.* & ad *l. si quis delegaverit denovationib.* & ad *l. si quis jus jurandum*, *ff. de rebus cred.*

Applicata tamen hæc distinctio actus momentanei reiterabilis, & non reiterabilis, ad reliqua jura, de quibus supra egimus, nec jura conciliant, nec quæstionem decidunt, ideo ut reliqua quoque jura consent, & remaneant explicata, & omnia probe composita, distingue inter actum universum, & actum particularem, actum universum intellige, qui sub se continet plures actus, vel qui sub se continet universitatem actuum, qualis est decurionatus, ex Jasso, & Platea *ubi supra*, idque ut magis innotescat, revoca in mentem, quod soli decuriones creant, & soli decuriones creantur ad honores, *l.*2. *C. de decurionib. l. honores*, §. *is qui*, *ff. de decurionib.* qui ergo alias est immunis si velit ad decurionatum ascendere, proculdubio debet subire honores, quos soli decuriones gerere, & possunt, & debent, & ad hoc caput rediguntur, jura superius allegata; scilicet; *lege prima*, *C. de his qui spont. muner. public. sub.* quæ lex. quatenus loquitur de actu universali, puta decurionatus conciliatur cum *leg. secunda*, *C. eodem* quæ distinctionem constituit inter decurionatum, & reliqua munera, ad hoc caput reducitur *l.*3.§. *final. ff. de jure immunitat.* & *l. Prætor eos*, *si post causam*, *ff. de vacat. muner.* & *l. fin. in fine*, *ff. de privileg. veteranor.* & *leg.* 2. §. *fin. ff. de decurionibus*, & *leg.* 3. *C. de decurionibus*, *libr.*10. Et denique omnia jura, quæ de decurionatu scripta sunt, quia est actus universus, & est similis ei, qui in capitulo admittitur Canonicus, quia subire debet munera omnia, quæ Canonicus exercere consuevit, quisquis is sit, sive doctor, sive nobilis, sive plebeius: est enim actus universus, qui plura sub se continet munera, idem in Senatoribus, idem in reliquis actibus universis recipiendum est, ut Senator omnino ea munera subeat, quæ solent subire reliqui Senatores, quia est actus universus, quem qui suscepit, etiam si sit unus magnus Princeps consentit reliquis muneribus, quæ sub hoc universo actu, aut munere continentur, & in hoc genere actus universi, exercitium hujus actus universi, perimit immunitatem, quæ alias competebat

ad

ad actus, qui continentur ſub actu illo univerſo, licet enim non poſſis cogi, ut circuas urbem, & mænia, ſi tamen decurioſis, illud omnino ſub eundum ubi eſt, ex natura ejus actus univerſi, inde Comes, Dux, aut Marchio, Epiſcopus, aut Archiepiſcopus, Senator, ſedebit ut Senator, dicet ex ordine Senatorio, non vero ex particulari illa dignitate, apponet librum, & occludet, ſi quando quippiam ſit ſcribendum, & reliqua exercebit munera pro ordinis dignitate: quam exercet, quia is actus univerſus eſt, quem qui ſuſcepit, ſponte reliqua munera ſubire debet, quæ ſint ei ſubjecta, & ſub eo contenta, & ita per hunc actum univerſum perimitur jus cauſatum reſpectu eorum actuum, qui ſub illo univerſali actu comprehenduntur, quod non advertit Henr. Bohic. *in cap. cum acceſſiſſent, de conſtit. nu.* 3. licet multum diſtinguat.

Diſtinxi ergo inter actum univerſum, & actum particularem, dixi de univerſo, ad quem reduxi jura omnia, quæ de decurionatu ſunt ſcripta, aſſummo nunc actum particularem, quem divido in actum omnino permanentem, & in actum momentaneum: actum permanentem voco, qui perpetuo manet, &
33 hic actus, qui perpetuo permanet contrarius, procul dubio perimit jus cauſatum, & perfectum, quia cum permaneat ſemper permanens, ſemper opprimit jus antiquum, perfectum, & abſolutum, cui repugnat, ad hoc caput actus permanentis reducitur textus *in cap. cum acceſſiſſent, de conſtitut.* & text. *in dict. capit. pro illorum, de præbend.* & textus *in l. ſi filius emancipatus, ff. de minoribus*, & text. *in capite cum de beneficio, de præbend. libr.* 6. & vide Felinum *in dict. capit. cum acceſſiſſent, de conſtitut. n.* 31. *verſic. Secundus caſus.*

Si vero actus ſit particularis momentaneus, tunc iterum diſtinguo, aut eſt actus momentaneus non reiterabilis, & tunc uti diximus per eum actum momentaneum, non reiterabilem omnino extinguitur jus cauſatum, & perfectum, & undique abſolutum ad hoc caput reduximus ſupra jura omnia.

Si autem ſit momentaneus, ſed reiterabilis, tunc proculdubio non perimit jus perfectum, & abſolutum, cui opponitur, inde dicebat Anto. de Barulo, qui fuit magnus Juriſconſultus, quem refert Joannes de Platea *in d. l.* 2. *C. de his qui ſponte munera publica ſubeunt, num.* 1. *ad medium* ſe vidiſſe determinationem quæſtionis, cum Januenſes, & Piſani haberent immunitatem à ſolutione vectigalium eis conceſſam à Rege Apulliæ, & ſolverunt per tres annos, & dubitatum fuerat, an amiſiſſent immunitatem, ut tenerentur ſolvere in futurum, & dixit, quod non, quia ille actus recipit reiterationem, & eſt actus momentaneus, ſed reiterabilis, ideo ipſe ait, quod requiritur præſcriptio triginta annorum, ex tex. *in d. capit. accedentibus*, & tex. *in c. ſi de terra, de privilegiis*, cujus quidem aſſertionis prior pars indiſtincte eſt vera, ſcilicet, quod ſit actus reiterabilis, & momentaneus, patet enim ad oculum; poſterior vero pars ſcilicet, quod ſint expectandi triginta anni in materia privilegii, & immunitatis conceſſæ à Principe, poteſt confirmari ex *d. l.* 42. *tit.* 18. *part.* 3. quam concordabimus mox cum *l.* 43. *ſequenti eodem titulo & part.* quia videntur ad literam contrariæ, cum enim actus momentaneus, & reiterabilis natura ſua ſit, & ſemel, nec bis, nec ter deſtruat actum perfectum, & abſolutum, peſſime dicebat Joann. Andræas *in regula acceſſorium, de regulis juris, in ſexto in mercurialibus*, quod Doctor ſemel diſputans perdat jus, quod habeat non diſputandi, quem immerito approbat his, nihil expenſis; Felinus *in cap. cum acceſſiſſent, de conſtit. nu.* 28. ubi vide, & eſt hoc utiliſſimum perſpecta natura actus momentanei, & reiterabilis ad cæteros actus præcedentiæ, & præſtantiæ, circa prioritatem ſedendi, loquendi, eundi, redeundi, quæ ſolent fine hoc aliqua quotidie diſputari, nec enim, quod ſemel, aut bis anterior, aut poſterior proceſſerit in comitatu in actu publico, aut alibi ſtatim habes jus totum permanens, & pariter contrarium extinctum, quia eſt actus momentaneus, & reiterabilis, qui ſtatim non enecat jus perfectum, & abſolutum, ex juris regulis ſupra adductis, ad quod non advertit Henricus *in d. c. cum acceſſiſſent, n.* 3. Hic vero meminiſſe oportet, quod tradimus ſup. *gloſ.* 4. *n.* 18. Angel. *in l.* 1. §. *ſi quis tuter, ff. quando appellandum ſit*, quem ibi communiter approbavimus ex multis, quos ibi adduximus, & rurſum defendimus à Jaſo. & Gregor. Lopez *in gloſ.* 5. *num* 14. ut ſcilicet deſcriptio in matricula, & pignoratio cum ſcientia ejus, qui deſcribitur, & pignoratur noceat quidem deſcriptio, & pignorato, ſed non ſtatim perimit jus perfectum, niſi ad legitimum tempus deſcriptiones, & pignorationes accedant, de quibus illico agemus, ratio eſt, quia deſcriptio, & pignoratio ſunt actus momentanei reiterabiles, qui nocent, ſed non deſtruunt jus perfectum niſi legitimo tempore, ideo cenſuimus opinionem Angeli temperandam, ut ſcilicet, non appellans noceat ſibi, ſed non perimatur ſibi jus perfectum, niſi legitimo tempore, de quo infrà, & quod nihil habeat violentiæ, diximus infra *gloſ.* 17. *num.* 31.

Ex his omnibus, quia quæſtio quam propoſuimus 34
diſputandam verſatur in actu momentaneo, & reiterabili, ſcilicet, in ſolutione, *de pecho*, quæ ſit ſtatis temporibus, & ſingulis annis, ab exactoribus tributorum, juxta peræquatorum modum, neceſſario dicendum eſt, juxta diſtinctionem ſuperius adductam, de actu momentaneo reiterabili, quod jus in te completum ſemel, & ſemel perfectum, non perimatur, etiam ſi ſemel bis, ac ter, aut ſepties, & eo amplius, vel deſcribaris in matricula, & pignoreris ſciens aut item ſciens ſolvas cenſum plebeium cum plebeis, ita ut hæc omnia parum, aut nihil tibi noceant, reſpectu juris cauſati, niſi hæc inſcriptio, aut pignorationes, vel niſi hæ ſolutiones aſcendant ad tempus legitimum, quod & in actibus permanentibus receptum eſt, text. *in c. cum veniſſent, de inſtitut.* quia actus hi, de quibus nunc agimus contrarii juri cauſato, & perfecto ſunt reiterabiles ideo expectandum eſt tempus legitimum, & hæc reſolutio circa illam quæſtionem eſt veriſſima, & veriſſimi ſenſus ex illa ad jura omnia, quæ adduximus in illa inveſtigatione, an & quando contrarius actus ſolus extinguat, & perimat jus cauſatum, hoc eſt, abſolutum, & perfectum cui repugnat.

Modo reſtat inveſtigare in his actibus momenta- 35
neis, & iterabilibus quantum tempus expectandum ſit, ut deſtruatur jus perfectum, & abſolutum, & ut ait Juriſconſultus tranſactum cui actus ille repugnat, & cum non deſtruat jus perfectum, etiam ſi ſemel bis, ac ter, quater, aut eo amplius contingat, ut probavimus de Januenſibus, & Piſanis ex Joanne de Platea, & cum Angelo quem explicuimus, quæ erat elegans declaratio ad *l.* 6. *tit.* 2. *libr.* 4 *vet. ordinam.* quæ hodie ex parte incorporata eſt *in l.* 7. *hoc tit. & lib.* dicebat lex illa, *aunque alguna vez, &c.* Verba, illa hodie non ſunt in *l.* 7. *iſto titul. & lib.* ideo inquirendum eſt, an triginta annis cum Italis ſcriptoribus, an viginti cum Abbate, an vero decem cum Avendanio perimatur jus iſtud perfectum, & abſolutum interveniente actu contrario, namque quod non perimatur iſtud jus perfectum unico actu contra Angelum ſatis ſuperque oſtendimus, & ex hac inveſtigatione tota hæc diſputatio eluceſcet, namque

que *glos.* 5. & *glos.* 4. supra diximus internectionem hanc non induci ex unico actu, & id hac glos. plus millies retulimus.

36 In hac autem disputatione de tempore requisito ad destructionem juris perfecti. Primum jure communi in causa immunitatis concessæ à Principe non dubium est, quin necessarium sit tempus triginta annorum ad internectionem privilegii, & immunitatis per privilegium concessæ, quod est verum si sit privilegium de non faciendo, aut decem annorum si sit faciendi privilegium, ita distingunt omnes, & est *l.* 42. *titul.* 18. *part.* 3. & tenent Felin. *in cap. cum accessissent de constitu. num.*28. & 29. Jas. *in l. fin. de constit. Princip.* Alexand. dict. *cons.* 193. *vol.*2. *nu.*8. & 9. & d. *cons.*33. *vol.* 5. *nu.* 9. & 6. & Zazius *consil.* 16. *lib.* 1. *nu.* 8. & 9. ubi si volueris plures videbis, Cassaneus *consil.* 64. *decisio* Guidonis Pap. 48. *nu.* 7. Henricus Boich. *in c. cum accessissent, de constitut. n.*3. & diximus supra ista glos. *num.* 25. Bar. Platea, Lucas de Penna *in l.* 2. *C. de his qui spont. mun. public.*

In decimis autem respectu Ecclesiæ quadraginta anni sunt necessarii & Alexand. & Zazio *ubi supra*, & hæc opinio, quæ habet locum in beneficio Principis, habet fundamentum juris in tex. *l. omnes*, & *in l. sicut in rem*, *C. de præscrip.* 30. *vel* 40. *annor.* quæ sunt jura notissima, & ad hoc ipsum allegant Alexand. Zazius, Cassaneus, & Guido Papa, Henricus Boich. *d. cap. cum accessissent*, *nu.* 3. & est text. *in cap. de quarta*, *de præscrip.* & *in cap. cum accessissent*, de privilegiis dicimus, infra *hac glos. latissime*, *versic. Quinto præmitte.*

37 Dixi superius ex non usu cum casus sese obtulerit, quia si casus nunquam contingat, nec eveniat, privilegium nunquam intercedit etiam transactis mille annis (semper loquimur in privilegio) singulare dictum Bart. *in l. in aliis de decurionib. lib.* 10. ubi qui habet jus eligendi, non amittit illud etiam per mille annos si nunquam evenit casus, sequitur Paulus, & Angel. *in l. hæc autem*, *ff. de servit. urban. prædior.* Innocent. *in cap. dilectus*, *de capella. monacho.* Jas. latè *in l. fin. ff. de constit. Princip. n.* 51. & 52. Platea *in dict. l. in filiis secutus* Bart. & ratio est, quia ad retinendum jus sufficit aptitudo, & potentia Bart. *in l. arborib.* §. *nam & si agrum*, *ff. de usufructu*, & hoc est, quod dicitur, quod actus voluntarii tollunt privilegium, non vero necessarii, Felinus latè *in c. cum accessissent*, *de const. n.* 25. idem recipiendum est, respectu immunitatis concessæ simpliciter à lege, quia idem reputatur Princeps, & lex, est enim Princeps lex animata, *in auth. de consulibus in fine*, & quia talis immunitas simpliciter concessa à lege exercetur judicis officio, quod durat. 30. annis, *d. l. omnes d. l. sicut in rem ita argumentatur* Jas. in *d. l. fin. in fin. de constit. princip.*

Hic vero incidit una magna quæstio, quam hodie habeo de facto, & ut in ea consului, ita hic appono totam allegationem, quæstio est, an privilegium immunitatis de quo agimus, pereat spatio triginta annorum, his dumtaxat, qui eo non sunt usi, an vero cæteris descendentibus in universum, ita ut si pater meus solus, & avus, aut ambo, non sint usi spatio 30. annorum, ipsis solum fiat damnum, ipsis solis pereat privilegium, an etiam mihi, nepoti, cæterisque descendentibus in infinitum, & perpetuo, & quod mihi, cæterisque ex me nascituris adhuc vivat, & duret privilegium faciunt sequentia argumenta.

38 Et primo, quia privilegium donationis factum à rege alicui, & ejus primogenito, & aliis descendentibus, acquiritur primogenito, & successoribus irrevocabiliter, adeo, ut nec ipsemet rex, qui concessit privilegium possit revocare talem donationem, in præjudicium, & damnum successorum, quibus jus est quæsitum ex tali privilegio donationis, *l. perfecta donatio*, *C. de donatio. quæ sub mod. fiunt*, *l. aliud est*, *ff. de solutionib. juncta l. legem*, *C. de pactis.* Ita tenet Paulus de Castro, *in cons.* 162. *lib.* 2. & *cons.* 164. *eodem volu.* ubi ex hac ratione concludit, quod ex tali privilegio, omnibus comprehensis in illo sit jus quæsitum, non per viam transmissionis de una persona in aliam, sed ex persona propria, eveniente casu, quod persona prior tollatur de medio, & sequitur Decius *consil.* 468. *num.* 28. ergo in nostro casu sublatis de medio patre, & avo, utcumque sublati sint, privilegium competit descendentibus jure proprio quæsito, quia concessum fuit Seio, & descendentibus, & quia illi sunt descendentes per virilem sexum, admittuntur ex propria persona, & ex proprio jure sibi quæsito, etiamsi pater, & avus fuerint ab eo utcumque sublati tenet Joan. And. ad Specul. *titul. de testam. vers. Item Lambertinus*, & tenet Alexan. *consil.*26. *libr.*3. simile est, quod scriptum reliquit Fulgosius *in l. quoties*, *C. de fideicommis.* quod si res prohibita sit alienari extra familiam, vel ex dispositione hominis, vel legis, & omnes de familia alienationi consenserint, illi qui consenserunt non possunt contravenire, *d. l. quoties*, alii tamen descendentes postea nati, quibus ex prædicta dispositione fideicommissum debetur, poterunt ex propria persona, & ex proprio jure alienationem revocare, per notata in *l. peto*, §. *fin. ff. de legat.* 2. & sequitur Corsetus in *d. l. quoties*, & Decius in d. *consi.* 468. *num.* 19. ergo isti descendentes admittentur ad privilegium ex propria persona, & ex proprio jure, quia ipsis quæsitum est, & nec opere, nec consilio consenserunt in actum contrarium ipsi privilegio.

Secundo id suadetur, ex eo quod si Princeps per suum privilegium, aut concessionem donet alicui fundum, ita ut post ejus mortem sit alicujus Ecclesiæ, acquiritur jus Ecclesiæ ex tali Regia concessione, idque adeo forte, ut ei nullo modo tolli possit, facto ullo prædecessoris, *l. quodcumque* §. *si quis ita*, *ff. de verbo. obliga.* ubi Bart. idem in *l. quod dicitur*, *ff. de verbo. oblig* & in *cons.*60. *in secundo dubio.*Bal. *in l. si constante notab. ultimo*, *C. de donat. ante. nupt.* ubi dicit, quod jus quæsitum tertio, etiam in spe tolli non potest, facit tex. *in l. fin. ff. de pact. l. id quod nostrum*, *de regu. juris*, & ita resolvit Decius *cons.* 239. *num.*5. *vers. Sed breviter*, contra Bart. *in l. qui Romæ*, §. *Flavius*, *ff. de verbo. obligat.* ergo cum hæc immunitas concessa sit Seio, & descendentibus Seipius quæsitum est, licet in spe, ab eis nullo pacto tolli potest, ac per consequens ipsi qui nihil gesserunt contra privilegium, quandocumque admittentur ad immunitatem, nihilo considerato facto avi, aut parentis, aut utriusque.

Tertio confirmatur ex eo, quia tale privilegium singulis in eo expressis tribuit particulare jus, ita ut tot sint concessiones, quot personæ, quibus immunitas conceditur, *l. si arrogator*, *vers. Penultimo*, *ff. de adoptionib. l. cohæred.* §. *cum filiæ*, *vers. Nec fideicommis. ff. de vulg. l. unum ex familia*, §. *si de falcidia. ff. de leg.* 2. *l. quoties*, *C. de donat. quæ sub. mod. fiunt*, *l. utrum*, §. *cum qui quidam*, *ff. de reb. dub.*Corneus *in l.* 1. *C. de cond. infert.* Glos. *in consuetud. Paris. tit.* 1. §. 8. *glos.* 3. *num.* 12. Guillelmus de Monteferrat. *de success. regni*, *num.* 19. & his non adductis Tellius Hernand. *in l.* 27. *Tauri*, *n.*1. & 2. ubi quod jus istud descendit directe in omnes quibus conferatur, cum ergo ista concessio principalis conferatur in omnes descendentes, merito omnes directo tangit, ita ut nemo possit sibi in eo jure nocere.

Quarto si Princeps indulget tibi fundum, ita ut ad Petrum deveniat, aut ad posteros tuos, nihil omnino fieri

feri poteſt, quin poſteri admittantur, quibus illud jus ex principali largitate competere poteſt, tenet & reſolvit Guillelmus Benedictus *in c. Raynuntius, verbo ſi abſque liberis, l. 2. in materia fideicommiſ. ſubſt. num. 23. de teſtam.* Xuares noſter *allegat. 29. & in l. quoniam in prioribus in comment. legis regiæ 8. quæſt. C. de inoffi. teſtam.* Didacus *Variarum reſolu. lib. 1. c. 14. num. 7.* Anto. Gomez *in l. 40. Tauri, num. 29.* Coſta præceptor meus *de Patruo, & nepote folio 62. verſiculo, ſunt tamen*, cum ergo in noſtra hac conceſſione de immunitate ſit jus quæſitum iſtis deſcendentibus, ex propria, & particulari conceſſione Dominica, idque directo planè nemo potuit, nulla arte, nullo ingenio, ab eis auferre illud jus, quia id quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro à nobis auferri non poteſt.

Quinto, quia cum Princeps indulget aliquid aliquibus, plane tot ſunt donationes, eademque perfectæ, quot ſunt perſonæ, quibus indulgentia facta eſt, & omnes, & ſinguli cenſentur donatarii, & beneficiarii ipſius Principis concedentis, ita ut ingratitudo, unius, aut vitium unius, aut negligentia unius non noceat aliis: ſed habeat unuſquiſque beneficium directo, ex ipſa conceſſione principali, ita tenet Xuarez *in quæſtione majoratus, nu. 18. cum ſeq.* & declarat Gregor. *in l. 23. titul. 13. partit. 2. verbo, Omenaje, & verbo, Fueras ende*, Molina *lib. 4. cap. 40. num. 48.* ubi quod ingratitudo unius, non noceat aliis, ergo in noſtro caſu negligentia parentis, aut avi, non nocet nepoti, cui & principali conceſſione iſtud jus immunitatis directo conceſſum eſt, quia illico ex propria perſona, jus iſtud acquiſitum eſt, ex ſola Principis indulgentia, Paulus *in l. ſi pecuniam, ff. de condi. ob cauſ. num. 1. & conſil. 164. nu. 19. & 20. & 21. lib. 2.* Xuarez *in d. l. quoniam in prioribus, C. de inoffi. teſtamen. ſuper leg. reg. quæſt. 8. num. 6.* Alciat. *parerg. juris lib. 8. cap. 15.* Tiraquel. *de primogenio, quæſt. 40. num. 108.* & conſideramus iſtud jus in naſcituris, *l. divi, §. pactis de natural. lib. li.* Guido Pap. *deciſio 267. num. 1.* Bellamera *conſil. 17.* & in hac conceſſione, una conceſſio alteram occultat, propter celeritatem, conceſſionum, *l. 3. §. fin. ff. de donat. int. vir. & uxor.* & in *l. ſi in Gallia, cum ſimilibus, C. ſi cert. pet.* & declarat Iſernia *in cap. Imperialem, §. præterea ducatus, n. 4. de prohibita. feud. alienat.* nec eſt novum quod ex unica, & generica, aut univerſa conceſſione, plures factæ intelligantur, *l. cohærede. §. qui diſcretas, ff. vulgari*, ubi Aretin. *id notat*, & Jaſſ. *ibidem, num. 5.* & eſt *l. 1.* ubi etiam ſcribentes, *C. de impub. & aliis, l. jam hoc jure, cum ſimilibus. ff. de vulg.* ergo iſtis deſcendentibus facta eſt conceſſio à Principe, & habent eam directo à Principe ex propria perſona, quæ ſibi auferri non poteſt ſine facto ſuo, nec expreſſe per conſenſum majorum, nec tacite per ſocordiam, & negligentiam.

Sexto, quia in feudis conceſſis tibi, & deſcendentibus, receptum eſt quod pater, & avus non poſſint nocere liberis, & deſcendentibus, qui ex Dominica indulgentia vocati ſunt, quod poſt Alex. *in l. apud Julianum, §. ſi quis alicui, n. 4. de lega. 1.* ubi plures allegat, tenet idem Alex. *conſil. 13. vol. 5.* & latè Aretin. *in d. §. ſi quis alicui*, Jaſ. *in l. 2. in fin. C. de jur. emph.* Jacobinus *in feudo* gloſ. (& unus ex dictis vaſſallis refutavit feudum (Boſcius *titu. de Principe, & privileg. ejus, num. 310.* Alexand. *conſil. 124. num. 5. vol. 5.* & in emphiteuſi accepta pro ſe, & liberis, quod non poſſit fieri præjudicium liberis tenet Alexand. *conſilio 106. nu. 8. & conſil. 107. lib. 4.* ubi quod hæc opinio eſt magis communis, & eſt latiſſima additio Gloſſ. Pariſ. *ad conſil.* Alex. 8. *lib. 3.* & dicit communem Bertrandus *conſilio 138. volum. 2. num. 5.* Gratus *conſil. 22. lib. 1. num. 9. & conſil. 132. num. 4. eod.* Decius, *conſ. 239.* Caſſaneus *conſ. 53. nu. 59.* Rinald. *conſ. 247. num. 39. & conſ. 437. nu. 2. lib. 3.* Alciat. *reg. 1. præſumpt. 31.* alios refert Didacus *Variarum, lib. 2. c. 18. num. 2.* Rum. dicit communem *conſ. 48. nu. 11. lib. 1. & conſ. 54. num. 4. eod.* ubi dicit, quod non poteſt fieri alteratio feudi, vel emphiteuſis in præjudicium non conſentientis, idem tenet Sylvanus *conſil. 15. n. 40.* & Corneus *conſil. 100.* Rubeus *conſ. 186.* & in *l. Gallus, §. quidam recte de lib. & poſthu. num. 186.* ubi Galeaula, *n. 36.* & in feudo novo, & antiquo, & in emphiteuſi nova, & antiqua, reſolvit Franciſcus Sousbeck. *de feudo 13. p. quem allegat*, & idem tenet Alvarus Valaſcus *de jur. emphi. quæſt. 49. n. 6.* ergo à fortiori idem recipiendum eſt in privilegio conceſſo à Principe, quia eſt beneficium, & indulgentia, *cap. beneficium, de regulis juris, c. de beneficio fratris in feudis*, & eſt verum quod in his, quæ nobis competunt alinude quàm à patre, & avo, culpa, & negligentia ipſorum nihil nobis nocet, *l. 1. §. fin. ff. de contra tabul. l. cognovimus, cum auth. ſequenti. C. de hære. l. 3. §. ſi emancipatus, ff. de cont. tabul. l. qui contra, & l. divi fratres, ff. de jur. pat.* nec macula patris nocet filio, *l. quæritur, ff. de bonis lib.* nec in his nocet pater filio, quæ per patrem non acquiritur filio, Bart. *in l. Gallus. §. quid ſi is, nu. 2. & 3. ff. de lib. & poſth.* communis Jaſ. *ibi* Xuarez *in l. 1. tit. 6. lib. 3. foro leg.* Segura *in l. 3. §. fin. ff. de liber. & poſth.* Jaſ. *in l. hæreditas, n. 6. C. de his quibus, ut indignis.*

Qua ratione licèt non ita alleget Tiraquel. *de nobilitate, c. 35. n. 5.* tenet quod ſi Princeps cuiquam conceſſerit nobilitatem, & ſuis liberis, quod pater non poteſt præjudicare liberis, in nobilitate, quam ab eo non habent, argumento à feudo, & emphiteuſi, & ait quod pater non poteſt renuntiare nobilitati in præjudicium liberorum quibus id Princeps conceſſit, allegat Dyn. Rayne, Floriam, Raph. Cum. Paul. Imol. & Alex. *in l. apud Julianum, §. ſi quis alicui, de ff. de lega. 1.* & Jaſ. *in l. ultim. de jure emph. quæſt. ultima*, idem invenit idem Tiraquel. *eodem tractat. de nobilitate, c. 24. n. 4.* & *de primogenio, quæſt. 23.* & allegat *l. quia perinde, ff. ad Trebel.* ubi jura ſepulchrorum apud hæredem remanent reſtituta hæreditate, quia à majoribus derivantur, allegat, *l. ſi necem, §. ſi deportatus, ff. de bonis libert.* & dicit quod Joannes Faber eſt in hac opinione in *l. Divo Marco, C. de quæſtionib.* cum ipſam poſteriori loco referat, ex glo. *in l. qui filium, §. Sabinus, ff. ad Trebell.* idem videtur tenere Otalora, *3. part. c. 6. fol. 115. colum. 2. ad medium*, licèt obſcurè loquatur quantum ad privilegium, quia in vera ſanguinis, & generis nobilitate lex noſtra Cordouenſis utitur hoc verbo, privilegio, ibi: *E de otra manera ninguno ſea dado por hijodalgo, ni en poſſeſſion, ni en propriedad, ni le ſea dada executoria, ni privilegio*: ergo nullum præjudicium, nec damnum illatum eſt iſtis deſcendentibus ex negligentia parentis, qui ſolverit tributa plebeia contra indulgentiam Principis, nec pater his nocere poteſt, quia aliunde ſibi proveniunt quam ab ipſis.

Septimo, quia illud jus exemptionis, & immunitatis cum pendeat à privilegio iſtius non poſſeſſorium, ſed proprietarium, reſultans ex vero titulo nempè ex privilegio, & indulgentia principali, unde ſicuti vera nobilitas naturalis, & ſanguinis, quæ provenit à majoribus, & à genere, quæ eſt proprietaria, nullo tempore poterit tolli, nec amitti, obtinet enim ex natura tituli, vicem naturalis, & proprietariæ nobilitatis, quam in Hiſpania *de ſolar* dicimus, quæ in infinitum rurſum à majoribus provenit, de qua agimus *gloſ. 18.* & ſicuti illa non perditur in totum, argument. *l. 3. ff. de int. & releg.* ita & hæc, quia vera nobilitas generis, & immunitas pari paſſu ambulant,

lant, & eodem jure censentur. *l.1. §. fin. ff. de jur. immunit.* juncta *l. 1. titul.11.p. 7.* & diximus *glos. 1. §. 1. nu.4.* & ita ex hac ratione Petrus de Ancharra. *in capit. 1. de nat.ex lib.vent.* ferè tenet, quod nepos ex persona avi poterit uti nobilitate, ex persona patris minimè, & refert illum Tiraquellus *de nobilitate, cap. 35.* & dicit quod distinguit Bartolus, *in l. si quis, ff. de Senatoribus*, & quod hæc faciunt ad *l. divus ff. Senatoribus*, & rursum idem Tiraquellus *ubi suprà, n.4.* ferè in eandem sententiam abit. ubi allegat dictam *l. 3. ff. de interd. & relegat.* ergo saluum est jus nepoti, etiamsi pater, aut avus, aut uterque agnoscant tributa plebeja, totos triginta annos.

Octavo facit quia etiamsi sit in jure manifesta differentia inter privilegium reale, & personale, quod reale duret cum ipsa re, at vero personale, duret cum personis, & licet ex hoc videri possit privilegium hoc personale quia personis concessum, ex capit. quoniam Abbas, *de officio de legati, cap. si gratioſe de rescriptis lib. 6.* quia in dubio privilegia concessa personis personalia, sunt glossa notabilis *in Summa 21. quæst. 3. cap. cum venissent*, in glossa *verbo personaliter de instit.* glossa fin. *in c. tua de his, quæ fiunt à prælato sine consensu*, cap. & tenet Alexand. *consilio 86. vol. 1. quæst. 57.* Ioan. Andreæ *in Mercurialibus, nu. 5.* Bartolus *in l. quia, &* ibi Alexand. *ff. soluto matrimonio*, Aegidius Boscius *de Principe, & privilegiis ejus, n.343.* personæ tamen designatæ sunt. per verbum (descendentes) quod verbum, in infinitum porrigitur, *l. cognoscere; ff. de verborum significat.* Burgos de Paz *consilio 23.* & nos diximus *glos. 1. §. 1. n.36.* & *in divisione. num. 34. & 35.* unde ex hoc capite privilegium perpetuum est, quandiu adsint descendentes, etiamsi sit personale, quia durat cum personis in ipso contentis Alexan. & Joan. And. & Boscius *ubi supra*, & ex eo quoque capite licet personale est perpetuum, quia habet verbum denotans perpetuitatem scilicet, *por siempre*, juxta *l. 10. titul. 18. part. 3.* et quæ notantur in *l. 1. soluto matri.* diximus *glos. 1. §. 9.* ergo quandiu adsunt descendentes privilegium durat, & ipsis competit, quia sunt de comprehensis in ipso privilegio.

Nono id magis confirmatur, quia possessor majoratus, nullo actu à se gesto potest nocere successoribus, quibus jus est quæsitum, nec transigendo, nec paciscendo, nec renuntiando, nec aliquo actu voluntario, sibi vero nocet *l. peto, §. frater, de lega. 2.* Gregor. *in l. 10. tit. 26. part. 4. in glo. magna*, Anto, Gom. *in l. 40. Tauri nu.86.* Finellus *de bonis mat. l. 1. partit. 3. n. 46. & n. 50.* & dicit veram opinionem Molina *lib. 4. de Hisp. primog. cap. 9. nu. 10. & 11.* & multa vide apud Tiraquellum *de primogen. quæst. 29.* ubi variæ agit de venditione primogenitæ Esau, sed ut advertimus in nostra Appologia ea primogenitura nihil pertinebat ad majoratum, sed ad hæreditatem, ideò valuit, & tenuit, respectu descendentium, præterea bona majoratus non præscribuntur perpetuo, nisi immemoriali possessione, latè Molina *lib. 4. capit. penult, n.10.* & Tiraquellus *de primogeni, quæst. 30. per totum.* unde quadragennaria possessio solum nocet possessori, non cæteris descendentibus, cujus ratio dependet ab his, quæ diximus superius, scilicet, quia singuli ad majoratum videntur vocati, & singuli habent causam à primo institutore, ideo possessor sibi nocere potest, cæteris nocere non potest, ut diximus in tertio fundamento supra, ergo idem dicendum est in nostro casu, ut scilicet, quadragennaria, aut tricennaria præscriptio solum noceat possessori, non reliquis, & esse immemorialem necessariam respectu omnium, & plenè omnibus noceat, utque plenè, & perpetuo pereat jus privilegii.

Decimo in facto dicitur sæpè, quod isti solvendo tributa plebeia contra formam, & tenorem privilegii semper protestati sint quod nihil de suo jure, volebant remittere, quo casu suum sibi jus videntur reservasse, ex his, quæ latè fundat Jasso *in l. fin. ff. de constitu. Principum num. 58. ver. Quinto limita.*

Vndecimo facit, ut privilegium hoc vivat istis, qui non soluerunt, quia ut constat ex forma, & ferie ipsius concessum est, propter benemerita, ideò est perpetuũ, & vivit existentibus his quibus concessũ est, *l. si pater, §. final. ff. de donat.* tenet Alciatus *de verbor. significa. num. 96.* Felin. *in cap. novit de judiciis*, Capitius, *decis. 121. num. 16.* & est ratio, quia privilegium remuneratorium cedit in contractum, & tale privilegium est omnino irrevocabile firmum, & perpetuum, ita tenet Baldus *in l. qui se patris C. unde lib.* quod privilegium obsequii sit remuneratorium, & quod valeat in vim contractus, tenet Ilsernia in constitut. regus (ea quæ ad decus) Alexand. *cons. 1. volum. 2.* Afflictis *decis. 128. num. 10.* Jasson *in l. non amplius, §. si certum, de legatis. 1. n. 13. & 14.* tenet Boscius *de Principe, & privilegiis ejus, n. 328.* ergo durat, & viuit istis descendentibus, ex natura suæ perpetuitatis, & firmitatis, nec ipsis adimi ullo modo potest, nec per ipsum principem, ne dum per tertios, qui negligenter se se gesserunt.

Duodecimo facit, quia hoc priuilegium concessum est copulative Sejo, & filiis, & nepotibus, & descendentibus ex eis, & quamvis sit dubium, an concurrant simul, an vero succedant ordine successivo, illud certe expeditum est quod si Princeps per privilegium suum donet alicui nobili castrum pro se, & cujus filius, & nepotibus, quod filii, & nepotes admittuntur ordine successive, & quandiu pater vivit, non potest filius obtinere commodum privilegii, sed debet expectare morem patris, *l. 1. C. de privilegiis eorum, qui in sacr. Pal. lib. 12.* ubi privilegium ordine successivo ad filios pervenit, & ad hoc ii ducunt Alberi. & Bald. *in l. cum pater, §. à te peto de leg. 2.* Cuman. *cons. 106.* sed in privilegio immunitatis diversum est, quia simul, & semel competit omnibus contentis in ipso tenet Bartol. *in l. Gallus, quidam rectè, de lib. & posth.* & ibi Jas. *nu. 36.* unde si isti concurrent cum parente, & avo conservassent sibi suum jus etiamsi pater, & avus nocerent sibi, ergo, & hodie conservant, quia eadem ratio, & debet esse idem jus, *l. quamvis, §. adigere, ff. de jur. pat. l. si. de pact.* & quia devenit res ad eum statum in quo incipere potuit, *l. sin autem, §. possidere, vers. Item si, ff. de rei vendi.*

Decimotertio facit, quia Rex nobilitat, & nobiles facit, ad honores, & ordines militares vulgo *para habitos*, diximus *glos. 1. §. 1. nu. 42. & 43.* ubi adduximus Menchacam, Mieres, Tiraq. & Bald. *in l. cum ex ratione ff. de excusa. tut.* ubi quod paria sunt inesse alicui qualitatem per naturam, aut per privilegium, & sequitur *glos. l. 3. tit. 21. p. 2. verbo. Con villana*, & iterum Bal. *in l. sine possidetis, C. de probat.* & cum sint casus æquati in jure nobilitatis concessæ, & generis, debet esse idem jus, *l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & post. c. ad aures, c. cum dilectus de cle. non resid. l. liberos. C. de colla. bon.* ubi Deci. glos. Bart. & Alex. *in l. si quis servo, C. de furtis*, Jas. *in §. ex maleficiis, nu. 39. instit. de actioni.* Alex. post tex. ibi *in l. 1. ff. de leg. 1.* ergo cum concessa sit nobilitas, concessi sunt effectus omnes nobilitatis diximus contra Bal. *in l. in urbe, ff. de stat. hom. glo. 1. §. nu. 43. & nu. 50.* ergo sicuti vera nobilitas servatur illis, ita & hæc, quæ est à Rege profecta.

His tamen non obstantibus in causa privilegii immunitatis de quo disputamus, verè & securè contrarium tenendum est, & in judicando, & consulendo, & sunt pro veritate aliqua præmittenda, & primo præ

mitte, quod privilegium immunitatis ex ſola largitate Principis, eſt firmum, & perfectum, licet enim dubitent ſcriptores, an privilegium requirat ſcripturam, & dicebat Bal. *in l. geſta, C. de re jud.* quod privilegium requirit ſcripturam idem. Bal. *in c. 1. per quos fiat inueſti. in uſibus feudo.* Dominic. *in proœmio ſexti*, Felin. *in rub. de conſti.* Afflict. *deciſ.* 398. *n.* 6. idem Bal. *in qua per calumniam, C. de Epiſ. & cle.* & in. *l. humanum, C. de legib.* ſed adhuc hoc intelligendum eſt, quod privilegium Principis requirat ſcripturam, non ut valeat, ſed ad probationem, quia ab ipſo ore Principis valet, & tenet, & eſt firmum, validum, & perfectum, ita reſoluit Feli. & poſt eum Deci. *in rub. de conſti.* Bald. *d. l. humanum*, & in *l.* 1. *de conſtitu. princi.* & poſt eum reſoluit Aegidius Boſcius, *de Principe, & privilegiis ejus. n.* 293. & eſt tex. *in l.* 6. 7. 8. *&* 9. *tit.* 18 *par.* 3. ibi: *E porque eſto ſea firme, e non venga en duda, dile eſta carta.*

Hinc eſt, ut quia privilegium hoc ab ipſo ore Principis valet, & tenet quod privilegium immunitatis fortitur ſuum effectum ſtatim ab ipſa conceſſione Principis, ita tenet Bal. *in l. omnes populi, ff. de juſt. & jur. quæſt.* 5. idem tenet Cynus poſt Petrum *in l. fin. ff. de conſtitut. principum.* & Jaſon *ibi, nu.* 15. Canoniſtæ omnes *in cap.* 1. *de conſtitut.* ubi ex conſtitutione facta in commodum alicujus acquiritur ſibi ignoranti commodum, Bartolus *in l. fin. C. deſuan paſſ. & reſtit.* ubi ſi Princeps reſtituat bannitum in priſtinum ſtatum reſtituitur etiam ignorans tenet Alexan. *in l. qui abſenti, ff. de acq. poſſ.* vbi reprehendit Bartolum, qui contrarium tenebat *in l. ſi ff. de conſtitut. principum*, unde ſit, ut iſtud privilegium ſtatim ſit perfectum, & firmum ſine ſcientia, & facto, & ſine uſu ejus, cui conceditur privilegium, quod facit ad ea, quæ notabimus ad *l.* 42. *&* 43. *tit.* 18. *part.* 3.

Secundo præmittitur, quod ex diſpoſitione noſtrarum legum privilegium immunitatis valet, & tenet, & vivit ſtatim à conceſſione ſolenni, & tenet, & ut vivat, & duret, non indiget, nec ſcientia, nec uſu reſpectu eorum quibus conceduntur, hæc privilegia, textus de jure noſtro, *in l.* 3. *tit.* 18. *part.* 3. ibi: *Por dar a entender, que es dado para que ſea firme eſtable por ſiempre*, textus *in l.* 42. *eodem tit. & part.* ibi, *Los privilegios han ſus tiempos en que deven valer, e otros en que ſe pueden perder*, & ibi: *Que tales privilegios valen por ſiempre*, & ibi: *Eſtos duran por ſiempre*, ita ut ex iſtis legibus, & recepta ſententia privilegium immunitatis ſicuti, & reliqua valeat, & teneat, & ſit firmum, & perfectum ſtatim ab ipſa conceſſione ſine uſu aliquo.

Tertio præmitto, quod privilegia iſta etiam ſi illico à conceſſione Dominica, & principali valeant, & teneant, & ſint rata, & firma, & vivant etiam inſcio eo, cui conceduntur, ut diximus, habent tamen ſuas cauſas interitus, quibus pereunt, & moriuntur, idque perpetuo dicta. *l.* 42. ibi: *E otros en que ſe pueden perder*, & ibi: *Empero por eſte lugar ſe pierden*, & ibi: *Dende adelante pierdenſe.* & ibi: *Tal privilegio pierdeſe*, & in *l.* 43. *eod. tit. & part.* ibi: *Pierdeſe el privilegio por ſiempre. l.* 3. *titulo* 7. *partit.* 5. ibi: *Que de ay adelante no le deve valer*, ex quibus eſt veriſſimum, quod privilegium immunitatis habet ſua tempora, in quibus vivit, & habet ſuum interitum, & finem, & ita, & durant, & amittuntur, quod clarius patebit ex dicendis inferius,

Quarto præmitte, quod hæc privilegia alia ſunt negativa, alia afirmativa, vocamus negativa, quæ ſunt de non faciendo; vocamus afirmativa, quæ ſunt de faciendo; diſtingunt ad literam Felin. *in c. cum acceſſiſſent, de conſti. n.* 25. ibi; *Privilegium datum ad aliquid faciendum*, & *n.* 28. ibi: *Contraveniens privilegio dato ad aliquid non faciendum*, ita diſtinguit Jaſſon *in l. fi. ff. de conſtit. Principum. n.* 53. ibi: *Quod privilegium per quod conceditur aliqua facultas ſeu aliquod faciendum*, & *num. fin in fine*, ita diſtinguunt Bartolus, Cynus, & Salicetus, *in l. falſo. C. de d verſis reſcriptis*, ita diſtinguunt Bartolus, Lucas de Penna, Plarea, & Rebufus, *in l.* 2. *C. de his qui ſponte munera publi. ſubeunt* ita diſtinguunt Abb. & reliqui poſt gloſſa *in c. accedentibus, de privilegiis, in dicto cap. cum acceſſiſſent.* ita diſtinguunt Bartolus, eſt legiſtæ *in lege* 1. *ff. de nundinis*, & *in lege, in filiis, C. de decurionibus*, & videbis plures apud Jaſſonem & Felinum, *ubi ſupra*, eandem diſtinctionem ad literam ſecuta eſt noſtra *l.* 42. *tit.* 18. *p.* 3. ubi primo agit de privilegiis non faciendi, quod alii faciunt, ibi: *Onde dezimos, que los privilegios de franqueza*, & ibi: *Que ſon de quitamiento de peche de Rey, o portazgo que no den por ſus Reynos*, nota verbum, *que no den*, & ibi, *o les quitaſſe de otro ſervicio, o de otra coſa que deviieſſen fazer*, nota, *devieſſen fazer* ecce agit de privilegiis non faciendi, hoc eſt non ſoluendi, quæ alii ſoluunt, & faciunt: deinde agit de privilegiis faciendi, quæ alii non faciunt, ibi: *Otro ſi privilegios, y ha de otra manera que da el Rey en que otorga, a aquellos que los da, que fagan alguna coſa nuevamente*, nota verbum, *que fagan*, ecce duplex genus privilegii immunitatis conceſſi, aliud, non faciendi, quod alii faciunt alterum vero faciendi, quod alii facere non poſſunt.

Ex quibus patet ad oculum, & ex litera tex. in d. *l.* 42. quod nihil in ea deciditur, quod non quadret, & conveniat cum jure communi, & cum recepta omnium hucuſque ſententia, quæ diſtinguit inter privilegia non faciendi, & privilegia faciendi, & illis aliam vitam his vero aliam aſſignat, ut patet ad literam tex.

Quinto præmitto unum certiſſimum, de quo nemo unquam dubitavit, & eſt deciſivum noſtra quæſtionis, quod privilegium de non faciendo moritur, & perditur triginta annis, hoc eſt, ſi totos triginta annos, non fis uſus privilegio, id eſt ſi toto hoc tempore facias, quod alias ex indulgentia privilegii, non tenebaris facere, & privilegiũ faciendi perit, & perditur ſi totos decem annos non feceris, quod alias ex privilegii forma eras facturus, hæc eſt concluſio indubitatiſſima, de qua nemo hucuſq; dubitavit, tenet hanc poſt multos, quos allegat Jaſſ. *in d. l. fin. de conſtit. Principum n.* 60. tenet Felin *in c. acceſſiſſent, nu.* 25. & 28. & tenent Cynus, Albericus, & Salicetus, *in l. falſo, C. de diverſis reſcriptis* tenent Bartol. Lucas de Penna Plat. Rebuf. & Ant. de Barulo, *in l.* 2. *C. de his qui ſpont. mun publi. ſub.* tenẽt gloſſa Abb. & Canoniſtæ *in cap. ſi de terra, & in cap. accedentibus de privilegiis*, tenent Bartol. poſt gloſ. *ibi.* & Albericus *in l.* 1. *de nundinis*, tenet Joannes Andræ. *in cap.* 2. *de immunitat. Eccleſ.* Speculator; *de inſtrumen. edit.* §. *nunc autem, verſ. Penultimo*, Petrus de Ancharrano *conſ.* 255. Archidiaconus *in cap.* 1. 25. *quæſt.* 2. Bartolus *in l.* 2. *ff. de veterannis* Joannes Andræ. *in regula acceſſorium, de regulis juris. in ſexto*, Angelus, *in l. prima*, §. *ſiquis tutor, ff. quando appelland. ſit* Bartol. *in l. licitatio*, §. *earum, ff. de Publicanis*, & *in l. in filiis, C. de decurionibus, lib.* 10. Alexan. *conſilio* 193. *vol.* 2. *nu.* 8. *&* 9. ubi optime loquitur. idem Alexand. optime *in conſilio* 33. *volum.* 5. *nu.* 5. *&* 6. Henricus Boich. *in dicto cap. cum acceſſiſſent, num* 3. Zazius *conſilio* 16 *lib.* 1. *num.* 8. *&* 9. Caſſaneus *conſilio* 64. Guido Papa *deciſione* 487. Sylvanus *conſil.* 59. *num* 14. *lib.* 2. Aegidius Boſcius *de Principe, & ejus privilegiis, num.* 320. Balbus *de præſcript.* 4. *parte.* 5. *partis. quæſt.* 4. *num.* 1. Gregorius Lopez *in l.* 43. *tit.* 18. *partita tertia*, ex qua receptiſſima, & indubitata concluſione palam fit quod privilegium immunitatis, perditur & non valet, tempore

pore triginta annorum, vel decem, si hoc tempore, vel fiat quod faciendum non fuit, vel non fiat, quod faciendum fuit.

De jure nostro expedita res est textus expressus, qui, receptam opinionem comprobat in dicta *leg.* 42. *titulo* 18. *partit.* 3. ubi textus agit de vita, & morte privilegii, quomodo vivat, & quomodo moriatur, & interèat, & in principio ait, habere privilegia sua tempora vitæ, & tempora quoque mortis, deinde addit illico, quod privilegia immunitatis de non faciendo, sunt perpetua, & perfecta, quod est intelligendum statim à die concessionis, ut diximus, & ait à versiculo, *onde dezimos*, usque ad verbum, *Que tales privilegios valen por siempre* mox agit lex de interitu horum privilegiorum de non faciendo & comprobat receptam sententiam, scilicet, ut pereant, si à die concessi privilegii constet, elapsos esse triginta annos, & tu non sis usus privilegio non faciendi, hoc est si feceris, quod alias ex forma privilegii non tenebaris facere, & isthuc est non esse te usum privilegio, ibi, *Empero por este tiempo, quod est dictum. sino usares del*, hoc est *si pechares, no siendo obligado à pechar conforme al privilegio.*

Mox dicta l. 42. agit de privilegio faciendi, & ait, quod hæc privilegia sunt de se perfecta, & perpetua, ibi. *Otro si privilegios y ha* & ibi *Tales privilegios, como estos duran por siempre*, deinde subjungit interitum, & mortem, per decem annos, ibi; *Dende adelante pierdense.*

Ex quibus, quæ sunt verissima patet sensus ad dictam *l.* 42. quod juxta juris regulas, & receptam sententiam intelligenda est, ut scilicet privilegium de non faciendo pereat ex contrario usu triginta annis, & privilegium de faciendo pereat ex non usu decem annis, nec interest, ex recepta sententia, quod isti anni sint proximi concessioni privilegii, vel non, sive enim sint proximi, sive non, si postquam tibi concessum est privilegium de non faciendo reperiantur triginta anni actuum contrariorum, vel decem anni respectu privilegii de faciendo, cum negligentia, quia non fecisti, quod facere poteras ex forma privilegii, certe privilegii, certe privilegium, perit, & intelligunt omnes, ut per Jassonem *supra*, & reliquos, & Gregorium *in dict. l.* 42. & est intellectus verus, & juri consonus juxta receptam sententiam.

Unde in privilegio faciendi, si hodie facias, præsumeris semper feciſſe, in privilegio item non facias præsumeris non usus competit dicenti, tum quia est fundamentum suæ actionis, tum quia privilegium est probatio probata glos. in dict. *l.* 42 verbo, *Fasta treinta años in fine*, sed in utroque si sinas abire tempus legitimum, decem in illo triginta in hoc annorum, planè non utendo privilegio, hoc est faciendo, quod non eras facturus, aut non faciendo, quod non eras facturus, aut non faciendo, quod aliaa eras facturus perit privilegium legitimè juxta jura, & receptam sententiam.

Ex quibus verbis, & ex recepta sententia patet aperte quid sibi velint verba illa dicta *l.* 42. ibi: *Nousarem dellos fasta treynta años del dia que le fueron dados*, patet enim ex Gregorio *ibi*, & recepta sententia, quod verba illa sunt intelligenda, non quod adhoc, ut privilegium de non faciendo valeat, si necessum, ut totos triginta annos proximos privilegio usus sis privilegio, hoc enim est absonum, & durissimum, multa enim accidere possunt, cur non utaris, durante tibi tuo privilegio, quod Jasson tradit *ubi supra*, & Felinus, & reliqui, esletque peregrinus intellectus, sine authore, & sine lege & sine ratione, quia dum non agis contra tuum privilegium etiamsi elabantur centum anni, non perit privilegium, ut ex Jassone, Felin. Bartolo, & Boscio, constat, & est verissimum, ideo verba illa, *no usare dellos*, de usu contrario sunt intelligenda, quia tunc verè, & realiter non uteris privilegio, quando agis contrarium: sic intelligunt omnes, post glossa in dicto *cap. accedentibus*, & in dicto *cap. si de terra*, & in dicto *cap. cum accessissent*, & intelligunt omnes, de quibus supra mentio facta est, unde illa verba: *No usaren dellos fasta treynta años del dia que les fueren dados*, sunt necessario intelligenda de actibus contrariis, à die confecti privilegii, vel proximis ipsi privilegio, vel non proximis, juxta receptam sententiam, & in hoc est conformis, *d. l.* 42. juri communi, alias nullum bonum sensum haberet, idem intellige de privilegio faciendi elapsis decem annis, quia in hoc utriusque est par ratio, & tenet Gregorius *ibi*. & hoc de lapsu triginta, aut decem annorum non intelligat in actu momentaneo non reiterabili dicto *cap. cum accessissent*, *cap. pro illorum de præbend. l.* 1. *C. de jur. dominii impet. l.* 43. *tit.* 18. *par.* 3. ibi: *Pero la primera vez*, de quo inferius glos. hac latius agemus, nunc restat ostendere, quod hæc privilegia pereant perpetuo, & extinguantur adeo, ut deinceps ipsa privilegia nihil valeant, & hoc ostendam, & juribus expressis, & rationibus, ita ut nullum superst dubium.

Et primo, quod pereant perpetuo respectu omnium probat communis, & recepta sententia de qua nemo hucusque dubitavit, quod talia privilegia pereant, lapsu legitimi temporis cum actu contrario, de qua communi sententia supra hac quæstione, versiculo quinto præmite, quam communem, quod illud jus pereat omnibus descendentibus, ita intelligit Cassaneus *consil.* 64. *num.* 27.

Secundo patet, ex text. in dicto *cap. cum accessissent de constitu.* ibi: *Vos faciatis illud in suo robore permanere*, sequitur & facit, *nisi postea, dicti canonici contravenerint, ex natura verbi* (nisi) præcedente verbo affirmativo, quod verbum denotat actum negativum, *cap. nisi essent de præb.* vides ergo, quod confirmatio Summi Pontificis de qua ibi, per contraventionem redditur nullius roboris, nec ullius firmitatis, & nota quod sunt verba directa ad privilegium non ad personas, non enim ait, ne ipsi postea utantur, directa oratione in personas, sed ipsam confirmationem, & ipsum privilegium annullat, & est nota illa differentia, quod aut verba dispositionis diriguntur in personam, & dispositio est personalis, *l. pater filium.* §. *Julius Agripa*, & §. *fundum Titianum*, *ff. delegat.* 3. *l. filius familias*, §. *divi. delegat.* 1. *auth. de restitut. fideicommissaria*, §. *cū igitur l. final. ff. de contrahen. & emptio.* aut dispositio dirigitur in rem, & est realis, Bald. *in l. humanitatis. C. de impub. & aliis*, *cap. Abbate sane de re judic. cap. quoniam* Abbas *de officio delegati cap. si gratiose de rescriptis*, *lib.* 6. & in terminis in materia privilegii tenet Alexand. *consi.* 86. *num.* 2. *volu.* 1. ubi loquitur de privilegio, quod quidem est dispositio legis, cum sit dispositio Principis, qui est lex animata, in authent. de consulibus in fine: cum ergo verba tex. in *d. c. cum accessissent* dirigantur in ipsam confirmationem. & sic in ipsum privilegium, cum dicat, quod post contraventionem privilegium sit nullius roboris, patet quod amplius non durat, & quod remanet extinctum in posterum, quia remanet nullius roboris, & firmitatis, ideo perpetuo extinguitur, & moritur.

Tertio pro hac sententia est tex. in *cap. si de terra de privilegiis*; ubi Abbas, & Monachi sancti Andreæ Cistercienses ordinis per triginta annos soluerunt decimas Canonicis de Plantio, quas solvere non debebant propter privilegium indultum à Romano Pontifice, & erat privilegium de non faciendo, id est, de non soluendo, & quia triginta annis non sunt usi privilegio soluentes decimas, non solum nocentes

ſibi inſolutis, ſed in ſoluendis, & coguntur ſucceſſores perpetuo ſolvere, ibi: *Eas ſibi de cætero integras per ſoluatis*, notum eſt verbum, *de cætero* hoc deinceps, vulgo, *de ay adelante*, quod verbum perpetuitatem temporis futuri ſignificat Clemen. *eos qui deinceps de regularibus*, ubi *gloſſa verbo*, *deinceps*, *Clemen.* 1. §. *porrò*, *verbo*, *quod quiſque deinceps de ſum. Trinit. & fid. Catholica. l. Seia*, *ff. de uſuris*, *verbo & deinceps*, tex. *in c. licet canon. de electione*, *lib.* 6. *verbo de cætero*: ergo perpetuo extinctum eſt, nec amplius valet, alias ſi hoc non ita eſſet præjudicarent ſibi monachi in ſolutis, non in ſoluendis, quod alias intra triginta annos exiſtimabat gloſ. *d. l.* 42. *tit.* 18. *par.* 3. nec obſtat quod monaſterium ſit unum & idē, quia deciſio tex. fundatur in more privilegii ipſius, quod ex natura ſua moritur perpetuo eo tempore legitimo.

Quarto ex tex. *in cap. accedentibus de privilegiis*, ubi templarii contra formam privilegii ſoluerunt decimas Abbatibus, & monachis Naviacenſibus per triginta, & eo amplius annos, & ideo adeo extinctum eſt privilegium, ut perpetuo debeant ſoluere eas decimas, quas ex forma privilegii ſolvere non tenebantur, quia non uſi ſunt privilegio ſibi conceſſo per tempus à lege definitum, ideo perpetuo amiſſum eſt, nec ſolum in ſolutis fit præjudicium, ſed in ſoluendis.

Quanto eſt tex. expreſſus *in l. divo Marco. C. de quæſt ubi culpa*, *& macula parentis nocet filio*, circa uſum privilegii, rationem ſubdit idem tex. quia privilegii ea eſt natura, ut licet omnibus contentis in privilegio acquiratur, tamen inferiores gradu utuntur, ſi majores, & priores gradu non amiſerint, & deſcendit ad inferiores per uſum ſuperiorum, ibi: *Si tamen proprioris gradus liberos, per quos id privilegiū ad ulteriorem tranſgreditur*, *nulla violati pudoris macula adſpergit*, nota verbum, *per quos id privilegium ad ulteriorem gradum tranſgreditur*, ut privilegium ita demum competat poſteris, ſi majores uſi ſint, nihilq; fecerint contra privilegium, & ita Joan. Faber *ibi*, per illum tex. tenet, quod nobilitas per patrem perditur filiis: etiamſi talis nobilitas acquiſita ſit, non à patre; ſed ab avo, et Tiraq. ad hoc allegat Cravetam *conſil.* 165. *n.* 4. *de nobilitate*, *c.* 35. et idem Tiraq. tenet *c.* 34. *nu ultimo eodem*, quod illa nobilitas acquiſita perditur omnibus per exercitium artificii vilioris, quod nota ad *l.* 3. *tit.* 1. *lib.* 6. *recopilat.* & eſt univerſum, ut per majores præjudicetur minoribus, tex. *in l. ſi ex patronis*, §. 1. *ff. de bon. libert.* ibi: *Quod ſi à parte ſit exhæredatus*, *ab avo non ſit non ſolum à libertorum paternorum bonis verum etiam ab avi quoque excludi debet*, ſubdit rationem tex. & eſt elegans ad noſtrum propoſitum, *quia per patrem avitos libertos conſequitur*, cum ergo privilegiū competat deſcendentibus per adſcendentes, ſi ipſi amittant, nocent deſcendentibus.

39 Sexto facit, quia particularis ratio vitæ, et mortis privilegii, poſita eſt in uſu, vel non uſu privilegii ipſius, unde inhabilitas medii, per quod debet fieri tranſitus, impedit tranſitum fieri, tex. *in l. tria prædia. ff. de ſervi. ruſti. præ. l. illius*, §. *ſequens quæſtio. ff. ad leg. Corneliam de falſis*, *d. l. Divo Marco*, *d. l. ſi ex patronis*, §. 1. *de bonis libertorum*, *l. ſi libertinus*, §. *poſthumis*, *de operis libert.* cum enim hoc jus deveniat ad poſteros, per uſum majorum ſuorum, reſtat ut intercedente negligentia majorum ſuorum, ſucceſſoribus noceatur, quia per illos habent, tanquam per 40 medium: indultum ſibi beneficium a Principe, et amoto medio directivo in finem, impeditur effectus ipſius extremi, argomento tex. *in l. hæc ſcriptura*, *ff. ad legem Acquil.*

Septimo pro hac ſententia eſt tex. expreſſus, cui totus mundus congrue reſpondere non poteſt, in *d. l.* 43. *tit.* 18. *part.* 3. *ad finem*, ibi: *Pierdeſe el privilegio por ſiempre*, nota verbum, *por ſiempre*, quod in materia privilegii denotat perpetuitatem reſpectu ſucceſſorum, ex tex. expreſſo in *l.* 10. *tit.* 18. *p.* 3. et patet perpetuitas hujus verbi, ex his quæ diximus ſupra in hac quæſtione in octavo fundamento contrario, & ſupra latiſſimè *gloſſ.* 1. *nu.* 9. *& ſeq* & *nu.* 24.

Octavo patet ex dicta *l.* 42. ibi: *Dende en adelante* 41 *pierdenſe*, nota verbum, *dende en adelante* quod eſt deinceps, aut, de cætero, quæ verba dicunt perpetuitatem futuri temporis, ut diximus, in ſecundo fundamento pro hac opinione, ex Clemen. *eos qui deinceps*, *de regularibus*, et ibi *gloſ.* et *clemen*, 1 §. *porrò de ſum. Trinit. l. Seia. ff. de uſuris*, *c. licet canon de electione*, *verbo de cætero*, *in ſexto*, & adde quod anullatio eſt realis, reſpectu privilegii ipſius, nec dirigitur in perſonam, ex Alex. *conſ.* 86. *vol.* 1. & quæ adduximus in primo fundamento, pro hac opinione, quod magis ſuadetur ex ipſamet, *l.* 42. *in fin.* ibi *Tal privilegio pierdeſe*: ergo pertuò, qua eſt indefinita nullo neq; tempore, nec perſonis, nec loco, circunſcripta, tex. expreſſus, *in l.* 4. §. *eleganter*, *& l. de lege* §. *fin. & l. poſt diem. ff. de leg. commiſ. l. commiſſorie de pactis int. empt. & vend. l.* 2. *de jur annullo aureor l. quamvis*, *C. de uſuris*, *l. cum te. C. quod metus cauſa*, *l. ſi hominem*, §. *quoties depoſiti*, *c. pro illorum*, *de præb. nono*, eſt tex. *in l.* 3. *tit.* 7. *p.* 5. ubi quoq; privilegium à die contraventionis, & ceſſationis legitimæ expirat deinceps in poſterum, ita ut non valeat amplius.

Decimo facit, & hoc fundamentum eſt ratio omniū. quæ pro hac opinione dici poſſunt, quia privilegii immunitatis, ea eſt natura, ut de facili perdatur ita reſoluit Bartholomæus Brixienſis doctiſſimus, *in quæſtione ſua dominicali* 2. *nu.* 6. & inde evenit, ut quia privilegium ſubjaceat periculo mortis, quod ſæpè moritur ſine culpa aliqua, obtinentis illud, & ex multis colligit, & bene Petrus de Ferufio Doctor antiquus *de unione Eccleſiarum*, *c.* 2. *nu.* 10. *verſ. demum quæritur*, el 2. ex qua ratione alias dicebat Joannes Monachi *in defenſorio juris*, *c. defenſorum contra privilegium*, *nu.* 7. *verſ. Nota magna*, quod privilegium immunitatis, ab omnibus non valeat, & Petrus de Antiboli, §. 4. *nu* 105. *de muneribus*, *verſ. Licet autem dixerim*, probat per plura fundamenta, & ea quidem elegantia, quod non ſit intelligendum, quod privilegium Imperatoris, immunitatis ſemper valeat, quia non ſemper valet, ubi plura adducit, ex quibus deſcendit, ut privilegium perdatur propter delictum perpetuo, & de quo latè Felinus *in c. fin. de foro compet. nu.* 5. Bald. *in verſ. Nos Romanorum tit. de pace conſtantiæ. verbo Privilegio.* Afflict. *deciſ.* 14. *n.* 6. & quia privilegium eſt, contra jus commune, quia eſt privata lex facilius multo perditur, & moritur, quam ea, quæ ſunt de jure communi, *l. ejus militis*, §. *militia*, *miſſus*, *ff. de re jud.* notat. Afflict. *deciſio*, 123. *nu.* 3. & omnium ea eſt una ratio, quia privilegium immunitatis eſt contra publicam utilitatem, ita aſſerit Decius *conſ.* 223. & nos adduximus ſupra *glo.* 1. §. 1. *n.* 42. ergo facile eſt ſic intelligere, ut privilegia facile pereant, quia continent cauſas odii & conſtat ex his omnibus, ſecure ergo tenendum eſt, quod privilegium ex contrario uſu, aut non uſu, juxta naturam privilegii, aut ex alia cauſa legitima pereat perpetuo, ita ut amplius non ſit commodi, nec utilitatis, nec his, qui contravenerint, nec cæteris deſcendentibus.

Reſtat reſpondere ad argumenta adducta pro parte contraria, quibus facillima reſponſio eſt ex his quæ diximus, & ad primum, ſecundum, tertium, quartum, quintum, & ſextum: breviter fatemur jus ex privilegio principali cōpetere quidem filiis, nepotibus, &, deſcendentibus, juxta formam privilegii, & eſſe ipſis jus

ex

ex ipſo privilegio, nec poſſe Principem (niſi injurius eſſe velit) qui conceſſit, revocare, & quantum ad principem aſſerimus ſine juſta cauſa ab eo revocari non poſſe & cauſas à jure conſtitutas vide in d. *l.* 42. & 43. *tit.* 18. *p.* 3. & *in c. ſuggeſtum de decimis*, nec de hoc eſt noſtra diſputatio.

Præterea, ut ſingula adaptemus ſuis, & juribus,& autoribus, ne temere confundamus diverſas juris rationes, nos ſumus in caſu privilegii immunitatis cujus natura ea eſt, ut facile extinguatur, ſæpè ſine culpa obtinentis, & quia eſt contra utilitatem publicam eſt odioſum, & exorbitat à jure, & citius moritur quia eſt jus privatum, non commune, ut diximus in decimo fundamento pro poſteriori hac opinione, tum etiam privilegii immunitatis ea eſt natura, ut per ſuperiores derivetur ad inferiores, & pereat in ſingulis perſonis ex his cauſis,quæ à jure cõſtitutæ ſũt ut diximus latè pro hac opinione, at vero argumenta contraria,ſcilicet, primum, ſecundum, tertium, quartum, quintum, & maximè ſextum in quo eſt vis contrariæ opinionis, non verſantur in privilegio immunitatis, ſed in donatione, feudo emphyteuſi, deniq; in nobilitate dativa, vel ex accidenti, quæ pertinet potius ad beneficium, quod latè interpretamur juxta *d. l. beneficium, de reg. jur.* quam ad privilegium,quod ſtrictè intelligimus, *c. porrò de privilegiis*, *l.* 1. §. *perſonis. ff. de jur. immunitatis*,& hanc rationem in terminis noſtris ſenſit apertè Riminaldus *conſ.* 388. *vol.* 2. *à n.* 15.ubi cum non poſſet conſervare privilegium de faciendo poſteris poſt non uſum decennii, conſulit poſteris, ex naturafeudi, dicens ſe non eſſe in caſu privilegii, ſed feudi, ibi: *Secundo quia conſiderandum, eſt, quod iſtud jus eſt conceſſum in feudo*, ergo ſentit quod alias non durabat poſteris in ſola ratione privilegii, & eſt optimum conſilium pro hac opinione, & quia nobiles olim non habebant, nec habent hodie de jure communi immunitatem à tributis, diximus latè *gloſſ.* 6. *à nu.* 9. ideo illa nobilitas de qua Tiraquell. *d. c.* 35. & *d. c.* 24. & *d. c.* 34. *de nobilitate* non poteſt trahi ad privilegium immunitatis,cumjure communi, & noſtro ſint diverſa,& ſeparata, & à ſeparatis non fit illatio, *l. Papinianus exuli*, *ff. de minoribus*, *l. fin. ff. de receptatorib.* & in illa nobilitate verior opinio adhuc eſt, quod amittitur perpetuo, cum Fabro, & Cravetta, & tenet ipſemet Tiraq. ſibi contrarius *d. nu.* 4. ubi ait quod perditur omnibus, & dicto *num.* 5. ubi contrarium tenet, dicto *c.* 35. *de nobilitate*, nam quod diſtinguit, an acquiſita ſit nobilitas à patre, vel avo, in utroque eſt eadem ratio, quia eſt beneficium Principis conceſſum filio, præterea, *l.* 43. *titul.* 18. *part.* 3. de quo in ſeptimo fundamento pro hæc opinione ſupra, *n.* 41. ubi pater renunciando appellationi, amittit immunitatem, & perditur perpetuo privilegium, eſt tex. nobis expreſſus contra Tiraquel. juncta *l.* 10. *tit.* 18. *p.* 3. deniq; argumenta omnia de feudo, emphiteuſi, dominatione, & nobilitate conceſſa, juxta regulas juris communis, juxta quas non liberabat hæc nobilitas à tributis, ut diximus hac *gl.* 6. *à n.* 9. nec habebat immunitatem à tributis, ad privilegium immunitatis non procedunt,quia argumentamur à favorabilibus ad odioſa, à jure communi ad privatum: deniq; ut diximus à diſparatis, nec jura de immunitate in his habent locum, ſingulariter tenet Rol.à Valle *conſ.* 93. *vol.* 2. *n.* 28. ubi optimè.

Et quamvis hac ſola ratione poſſemus efugere argumenta illa omnia, ex particulari ratione privilegii immunitatis, quod perditur extinguitur, & moritur, & vivit, ſuis temporibus, ex ſuis particularibus cauſis à jure cognitis, in illa tamen quæſtione, inqua ſex illa priora argmmenta verſantur circa fœudum, emphyteuſim, aut donationem, an pater poſſit filiis, præjudicare ſi accipiantur proſe, & filiis,& deſcendentibus,tot ſunt opiniones, ut quæſtio univerſe definiri non poſſit ſed in hac varietate addere aliqua libet, poſtquam in eam quæſtionem incedimus, ne noſtra diſputatio manca eſſe videatur, & illud in primis communi conſenſu receptum eſt, quod hujuſmodi conceſſiones pereant univerſis in infinitum, ſi ab aliquo, vel patre, vel avo, peccatum ſit contra legem contractus, ex qua ad concedentem res omnino ſit reverſura, puta, non ſoluendo canonem, non præſtando ſervitium, deteriorem faciendo rem graviter, vel alienando abſque domini conſenſu, nec in hoc eſt conſideratio ulla circa emphyteuſim, an ſit nova, vel antiqua, vel paterna, vel avita, vel hæreditaria, vel ex providentia, Bar. *in l. eum qui, ff. de interd. & releg. verſi. hoc dico*, Ripa *in l. fi. de revoc. donat. n.* 192. *quæſ. ultima* Gozadinus *conſil.* 47. *n.* 13. Afflict. *c.* 1. §. *præterea, gl.* 3. *n.* 5. *de prohib. feud. alienat.* Bar. *in l. juriſurand.* §. *ſi liber. ff. de oper. liber.* licet inter emphyteuſim novam & antiquam diſtinguat Salycetus, quem ſequitur Gratus *conſ.* 132. *n.* 1. & 2. *lib.* 1. quos etiam in hoc reprobat Alvarus Valaſcus Luſitanus, qui quæſtionem diſputat *de jure emphit. q.* 49. *n.* 2. ubi ipſe doctè & erudictè addit remedium, ſi pater aut avus comprobentur, hoc feciſſe maligne, ut filiis, & cæteris deſcendentibus ſuo facto nocerent, vide ibi, mihi ſatis eſt, oſtendiſſe ad rem quam ago, quod etiam his caſibus, per majores ſit præjudicium minoribus, at vero de feudo vide Tiraq. *de retract. lignagier, ſuæ primo*: §. 32. *gl. una, n.* 2. ubi diſtinguit inter novum, & antiquum fœudum, ſed hæc diſtinctio, in peccato contra formam, & legem contractus, ex qua lege res revertitur ad concedentem dominum, certe nullius momenti eſt, ita reſoluit Sonsbecli. *de fœudo.* 13. *part. uſque ad num.* 10. & Zazius *de fœudis*, 10. *parte*, & Curt. Juni, 5. *part. concluſ.* 4. ubi etiam tradunt, an propter delictum patris, aut avi fiat præjuditium filiis in feudo, quod ad nos nihil attinet: diximus enim ſupra in decimo fundamento pro hac opinione, quod privilegium immunitatis de quo agimus, perditur propter delictum, ex Felino, Bald. & Afflict. vide *ibi*, quia oportuna ſunt, ut diſtinguas privilegium immunitatis à cæteris contractibus favorabilibus, & qui inituntur jure communi, non vero privato. & odioſo.

Rurſum in hujuſmodi rebus, ſcilicet,feudo, emphiteuſi, donatione, vel novis vel antiquis, ſi hujuſmodi res hæreditariè ſint expedita res eſt, quod poteſt pater, vel avus, nihil intereſt, præjudicare filiis, adde tu unum, quod idem eſt quamvis hæ conceſſiones non ſint hæreditariæ, ſi tamen filius adeat hæreditatem patris. Alexan. *conſ.* 28. *lib.* 5. *n.* 12. Pariſius *conſ.* 16. *lib.* 1. *n.* 43. Jaſ. *conſ.* 56. *lib.* 3. Afflictis *deciſ.* 112. *n.* 3. & 138. *n.* 154. *n.* 4. & 11. Alex. *in l. apud Julianum*, §. *ſiquis alicui, ff. de leg.* 1. Julius Clar. *verbo*, *feudum*, *q.* 41. Sylvanus, *conſ.* 15. *n.* 46. alios vide apud Didacum *lib.* 2. *variarum reſolut. c.* 18. *nu.* 2. & *n.* 4. & plures alios apud Alvarum Valaſcum *q.* 49. *n.* 3. ubi *nu.* 4. addit an confectio inventarii hoc caſu reſarciat filiis damnum, quod ex additione hæreditatis obvenire potuit, & Pinellum *in l.* 1. *C. de bonis mat.* 3. *p. nu.* 81. nobis de hoc eſt *l.* 8. *tit.* 6. *p.* 6. vide *ibi*. mihi ſatis eſt oſtendiſſe non eſſe argumenta à me adducta pro contraria opinione univerſa, & reperiri etiam in iſtis caſibus favorabilibus damnum illatum filiis à patre etiam in iſtis rebus, quæ filiis proveniunt aliunde quam à patre ut nihil mirum ſit, cum hoc reperiatur in rebus favorabilibus & conſonis juri communi, quod eadem admittantur in privilegiis odio plenis, & quæ ſunt contra regulas juris communis, & quæ hujuſmodi dicantur conceſſiones

ceſſiones hæreditariæ, quoniam ad nos nihil attinet, vide Bar. *in l. quod dicitur, ff. de verbo.* Alciat. *de præſump. regulæ. 1. præſump. 31.* Ancharranum *conſi. 319.*

Modo aſſumo poſtremum caſum, qui verſatur, & totus ſitus, & poſitus eſt in conceſſione facta alicui pro ſe, filiis,& deſcendentibus, ſive ſit donatio, ſive feudum, ſive emphiteuſis, nihil refert, præmiſſo eo, quod hæc conceſſio non ſit hæreditaria, ſed ex providentia concedentis, collata in ſingulos, in hoc caſu, an majores poſſint aliquomodo nocere minoribus, & deſcendentibus adeo eſt poſitum in controverſia, ut illud certo certius ſit, nihil certi, conſtitui poſſe, ſed in hac incertitudine, ſunt probabiles aliquot opiniones, quas breviter addam quantum ſit ſatis ad enervanda argumenta contraria.

Nam primum illud conſtat, quod ſi hæc ſint acquiſita ex re patris, quod in emphyteuſi, & fœudo ſæpe contingit, vel ex pecunia patris, quod poterit ipſe pater filiis præjudicare, & idem dicendum eſt, quando propter merita, & ſervitia ipſius patris ſunt conceſſa, vel donata, quia ſi jus quæratur tertio facto tuo, poteris facto tuo tertio nocere, Bartolus *in l. qui Romæ, §. flavius, ff. de verbo.* tradit Didacus *libr. 1. reſol. cap. 14.* Coſta *de patruo, & nepote. c. de Regni ſucceſſione, pag. 62.* Aretinus *in l. apud Julianum, §. ſiquis alicui, ff. de leg. 1.* Corneus *conſilio. 51. lib. 3.* Gozadinus qui alios refert *conſilio 75.* Aretinus *conſ. 53.* Ruinus *conſil. 42. lib. 1.* & *conſ. 48. eod.* imo privilegium ipſum immunitatis conceſſum filiis occaſione patris, mortuo patre, non durat filiis, Roland. à Valle *conſ. 52. vol. 2. num. 40.* Ecce ergo quomodo non ſit univerſe verum quod non poſſit fieri præjudicium tertio in re, & jure ſibi quæſito, & juxta hunc caſum pater certe noceret filiis, & poſteris, in privilegio ſibi quæſito, contemplatione propria parentis, quando reliqua omnia deeſſent, quæ de privilegio diximus, atque hæc etiam obtinent, ut pater poſſit nocere filiis, quando conceſſio facta eſſet contemplatione ipſius patris, ex Aretino *dict. §. ſiquis alicui*, Ruin. *conſil. 42. libr. 1. n. 11.* Alvarus Valaſcus *dict. q. 49. nu. 8.* & Roland. *ubi ſupra*, ſecundum quem mors patris nocet filiis.

Cæterum quando hæ conceſſiones non fuerunt factæ parenti, ſed jam olim, majoribus, avo, proavo aut atavo, tunc adhuc maxime controverſum eſt, an minoribus poſſint majores præjudicare, & referuntur plures opiniones, quas videre poteris apud Tiraquell. *in retract. linagier. §. 7. gloſ. 6. ex nu. 23.* & apud Jaſſ. *in l. 2. quæſt. ultima, C. de jure emphiteut.* & apud Curtium *de fœudis, pag. 437.* & apud Aretinum *in dict. §. ſiquis alicui*, & apud Boſcium. *titul. de Principe, & privilegiis ejus, num. 31.* apud Alvarum Valaſcum *d. q. 49. num. 6.* licet fateamur receptiorem opinionem eſſe, ne poſſit fieri præjudicium minoribus à majoribus, ut late fundavimus ex adductis in ſexto argumento pro contraria opinione, & advertimus quod deciſio hæc poſita eſt in authoritate Doctorum, non in juris ratione, ut advertit Ægidius Boſcius,*ubi ſupra,ut* videas in his conceſſionibus plenis favore, & quæ verſantur in ſola ratione juris communis ſolam authoritatem Doctorum rejeciſſe præjudicium, ut nihil mirum ſit, ex eadem Doctorum authoritate, & inſuper, ex vera ratione juris civilis, & noſtri admittere præjudicium in privilegio immunitatis pleno odio, & quod eſt contra publicam utilitatem ejus naturæ, ut quam citiſſime pereat, & moriatur, & advertimus ſupra.

Ad ſeptimum argumentum idem reſpondemus, quod iſtud jus ex privilegio, eſt proprietarium, ſed non inde ſequitur, ut ſit tam perpetuum, quam ſunt jura naturalia de quibus, *l. 3. ff. de interdi. & relega.* quæ lex concordat cum *l. divo Marco, C. de quæſ.* & cum *l. ſi ex patronis, §. 1. ff. de bo. lib.* de quibus egimus in quinto argumento pro noſtra opinione, & communi, & advertimus quod d. *l. 3.* ait, quod filius deportato patre, & capite minuto, loquitur enim in media capitis diminutione, quod patet ex *l. ſi. ff. de cap. diminut.* quæ capitis diminutio non tollebat, nec jura naturalia, neque civilia omnia, nec ea quæ erant facti. *l. eas obligationes, l. legatum, ff. eod.* patre igitur minuto capite ait *l. 3.* filium amittere quæ à patre accepit, non quæ aliunde, nempe à natura, à genere, à civitate, qua ratione cum hoc jus immunitatis non acceperit à patre, ſed à Principe, merito videbatur ex diſpoſitione illius legis retinuiſſe ſine ulla conſideratione patris, ſed tamen verus ſenſus ejus legis is eſt, ut hoc quoque a patre accipiat, ex proprietate verbi, A, quæ dictio propriè ſignificat non ſolum quod directo accipimus à patre, verum quod aliunde accipimus ſi accipimus per patrem, quia idem eſt etiam, *A*, quod, Per, gl. elegans in *c. ſicut de pœnit. diſt. 1. verbo, à filio ſimilis* in *l. ſervo legat. §. 1. de leg. 1. c. ſi quis, ſi enim de pœnit. diſt. 2. c. ad hæc l. 1. 13. quæſ. 1. c. ſi homo. 17. quæſ. 1.* Bald. *in l. 3. de act. empt.* & in *l. ſi. C. de temp. app.* cum ergo *d. l. divo Marco*, & d. §. 1. dicant, quod filius conſequitur per patrem privilegium, & *d. l. 3.* dicat, quod filius amittit quæ à patre accipit, & verbum illud, à patre, propriè utrumque comprehendat, ſcilicet, quæ directo accipit à patre, aut per patrem, licet aliunde ſequitur quod amittit privilegium, quia licet à Principe acceperit directo, accipit tamen per patrem, & ſic à patre, & ita quadrat. *d. l. 3.* cum d. *l. divo*, & cum *d. §. 1.* ſimile eſt quod dicimus, quod Regnum habet Rex à patre, à jure, à lege, à ſucceſſione, à majoribus, à nominatoribus, vel electoribus, licet adeo ſit juxta illud Pauli *ad Rom. c. 13.* ubi quod omnis poteſtas eſt à Deo, & tex. in auth. *de inſtr. caut. & fide, §. quia igitur*, quia accipit à Deo, & à majoribus,id eſt per majores, à patre, id eſt per patrem, à ſucceſſione, & lege, & jure, id eſt per legum, & juris diſpoſitionem, ita intelligit verbum illud, à Deo, Jacobatius *de conſilio lib. 10. art. 8.*

Et jus iſtud immunitatis exercetur officio judicis, & durat 30. annis, Jaſſo *in l. ſi. de conſtit. Princip. in fin. l. omnes, C. de præſ. 30. vel 40. annor.* tenet Ancha. quem pro contraria opinione adducebat, Tiraquel. d. *q. 35. num. 3.*

Ad octavum concedimus, quod privilegium eſt perpetuum, licet perſonale, niſi pereat, juxta ea quæ latè diximus ſupra.

Ad nonum argumentum dicimus, quod majoratus ea eſt natura, ut pereat immemoriali quod reſolvit Molina *d. c. penultimo, libr. 4.* quia non fit niſi aut titulo, aut immemoriali, *l. 1. titulo de las præſcriptio. lib. 4. recop. l. 1. tit. 7. lib. 5. eod.* & eſt ſecundum naturam, ut tanto tempore pereat, quanto acquiritur, ex Abb. *in d. c. auditis de præſcriptioni.* at vero privilegium acquiritur triginta annis gl. & Doctores *in c. accedentibus, de privileg.* Jaſſon, & reliqui in *d. l. ſi. de conſtitut. Principum*, convenit ergo ut triginta annis quoque pereat, quia, 30. annis ex cauſa privilegii quod vere non eſt privilegium immunitatis acquiritur ex Bar. *in l. ſi. de fund. patrim. lib. 10.* etiam pro poſteris, ex eodem Bart. ita eſt juſtum ut amittatur etiam poſteris, 30. annis, quia contrariorum eadem eſt diſciplina, *l. 1. ff. de his qui ſunt ſui vel ali. jur. in principio inſtit. de tutelis, l. Pomponius, §. ſed & is, ff. de acq. poſſeſſ.*

Ad decimum argumentum de proteſtatione, ego ſemper admonitos volo lectores (ne cum vulgo decipiantur) proteſtationem non habere locum niſi in actu

actu mere voluntario, ut advertimus *gl.5. n.5. & 6. ex l.2.ff. ſiquis cautionì.l.Nenſenius,ff.de neg. geſt.l.fin. C. eod.* vide.d.*n.5. & 6.* & ita intelligunt, & loquuntur. DD. quod proteſtatio reſervat tibi tuum jus id eſt in actu libero, at vero ſi actus ſit neceſſarius, ita ut jure tenearis facere licet invitus, certe debes appellare, vel conqueri, quia proteſtatio in actu neceſſario, nec prodeſt, nec nocet, ſed habet ſuam rationem in actu libero Alex. *in l. non ſolum,§. morte,ff. de novi oper. nunt. n.13.* & quæ diximus, d. *gl. 5.* de proteſtatione Bar. *in l. 2. C. de his qui ſp. mun. publ. ſub.* ideo ſi à te tributum exigatur cogente jure ut ſolvas, & ob rem eam deſcribaris, aut pignoreris, debes currere ad juris remedia, & conqueri, certe proteſtatio, aut proteſtata ſolutio nihil prodeſt, quia eſt coacta vide d. *gl.* 5. & ibi de appellatione, & querela, & de tempore appellationis, fertur contra te ſententia non appellas, proteſtaris, quod res judicata tibi non noceat certe ſtulta proteſtatio eſt.Deci. *in c. concertationi.*

Ad undecimum ſatis reſponſum, eſt ex his quæ diximus ad ſex priora, imo magis inducitur contrarium, ut ſaltem pater nocere poſſit filio in privilegio ſibi quæſito ut diximus in reſponſione ad ſex priora, verſi. nam primum, ſi hæc ſint acquiſita, ſed in avito privilegio proculdubio fit præjudicium deſcendentibus per majores, juxta naturam privilegii, ut ſæpius diximus.

Ad duodecimum fatemur, quod pater & filius ſimul poſſunt gaudere privilegio, ſed non utendo, quiſque præjudicavit ſibi & ſuis poſteris, itaque conſervatio pendet ex uſu, interitus ex non uſu, ſimile eſt quod dicimus, quod privilegium perit in ea re in qua ſolum reperitur contraventio, Gloſſa recepta, *in cap. ſi de terra de privilegiis.*

Ad decimum tertium argumentum, fatemur, quod rex nobilitat in hoc ſenſu, hoc eſt quod rex poteſt concedere alicui ignobili, ut gaudeat honoribus & prærogativis, & privilegiis, conceſſis jure civili vero nobili nobilitate ſanguinis & generis, ſed tamen non poteſt facere, ut qui ignobilibus procreatus ſit parentibus, ſit genere & ſanguine nobilis. *l. 6. tit.27. part.2.* ibi. *Puede les dar honra de hijosdalgo, a los que no lo fueren por linage*, & gloſ. ibi dicit, quod poteſt id rex facere etiam ſine cauſa, & locuta melius eſt lex noſtra quam loquantur exteri, qui aiunt Regem poſſe nobilitatem concedere, non enim Rex concedit nobilitatem, ſi naturaliter accipiar verbum illud nec poteſt, quia eſt ſub pedibus naturæ Rex etiam ſi ſit ſupra caput juris civilis ita dicit Baldus *in capit. 1.§. notandum, n.2.* qui feudum, dare poſſ. Alexand. *conſi.30. nu. 5.libr.5.*vide optimum *conſilium* Rolandi à Valle. *9. vol. 2.* ubi plura ad propoſitum ideo iſti nobiles non genere, ſed conceſſione Principis ſunt ſicut Alchimia, videntur aurum, & non ſunt, quod alias dicebat Bald. *in cap. 1. de conſtitution. n. 23.* quia quod natura non eſt effectum fiat arte, hoc eſt, privilegio concedente Principe, ideo eſt imago veritatis, Baldus *in l. etiam,C. de appellat.* unde quatumvis privilegium ſit ampliſſima forma conceptum, manent ſeminaria naturæ deformia tanquam cicatrices, Baldus *in cap. fin. de tranſlat. Epiſcop.* unde non valet argumentum à nobilitate vera, & naturali, ad nobilitatem conceſſam per privilegium, niſi in his quæ deciſa ſunt à jure, tenet Bald. *in l. urbe, ff. de ſtatu. homin.* ubi quod ſi ex conſuetudine officia ſunt danda naturalibus civibus, non poterunt illa habere cives adoptivi, nec aliud eſt iſta nobilitas conceſſa à Rege in Hiſpania, reſpectu tributorum plebeiorum de quibus agimus, quam quoddam privilegium immunitatis, non ſolvendi, quod alii ſolvunt: & ita in reliquis intelligenda eſt iſta nobilitas ſecundum actum, qui geritur, *Parafiar y deſafiar*, eſt privilegium faciendi; quod alias facere non poteras, idem, *Para pleyto, homenage, para no pagar pecho, ni yr en hueſte*, eſt privilegium immunitatis, ut non facias quod alias eras facturus: denique ſemper ſumus in privilegio immunitatis, nec etiam ſi fuiſſent exequatæ hæ duæ nobilitates ſanguinis, & privilegii, ſtatim ſequitur, quod omnia deciſa in una, ſunt deciſa in altera, patet aperte ex *l. 1. ff. de legatis*, 1. ibi: *Per omnia exæquata ſunt legata fideicommiſſis*, & tamen reperiuntur inter legata, & fideicommiſſa, diverſi & contrarius juris effectus, ut notat gloſ. *ibi, verbo, per omnia*, Antonius Auguſtinus *emendationum libr. 3. ad finem*, & *diſputationum lib.2.cap.9.* Duarenus, & diem tradit Ulpianus ſibi contrarius, *in libr. ſuorum titulor. tit.24. & 25.* idem tradit Paulus Jureconſultus, *lib.3. ſententiarum, c. 6. & lib.4.c.1.* Alciat. *parergon. lib. 3. cap. 1.*Cujacius *in notis ad Ulpianum titul. de fidei commiſſis*, Biglius, *in §. legatariis, inſtitut. de teſtament.* Duarenus *in l. jurisgentium, verſicul. & ideo, ff. de pactis*, Balduinus, *in §. 2. inſtitut. de legat.* Didacus *in cap. Raymuntius*, §. 10. *num. 9.* Corraſius *Miſcellaneorum libr. 5. cap. 17.* Joannes Robertus, *lib.2. ſentent. cap. 23.* Denique licet hæ duæ nobilitates reperirentur exequatæ, adhuc non procederet argumentum de una ad aliam, quia quoad varios juris effectus, varie conſiderantur, inſtar legati, & fideicommiſſi, quæ ſunt exæquata per omnia, & tamen reperiuntur varii juris effectus: ergo quia diſpoſitum eſt ut privilegium immunitatis pereat triginta annis per actum contrarium, iſthuc obſervandum eſt, licet in vera nobilitate aliud ſit deciſum. Præterea filius privilegiati non poteſt dicere: Ego natus ſum nobilis, quia natus eſt exemptus ſicut pater, idem de nepote, & pronepote, quia poſſeſſio patris eſt poſſeſſio filii: & qualitas paternæ poſſeſſionis durat in deſcendentibus, quod late probabimus infra *Gloſ. 12. num. 18.* nec coloniarum antiquarum ratio ad hoc argumentum adduci poteſt, quia jura Italiæ, & jura Romana, coloniis tribuebantur, *l. prima, & l. in Luſitania, ff. de cenſibus*, Boetius *ad Ciceronem in Topicis* ubi late, unde qui in his civitatibus naſcebantur, Itali, aut Romani naſcebantur, unde Paulus, *Act. cap. 22.* ait Senatum civem Romanum, quia in colonia Romana natus erat, non intelligas autem, quod genere eſſet Romanus, ſed jure Coloniæ, ſic enim dicto *cap. 22.* (Ego ſum vir Judæus natus Tarſo Ciliciæ,) at vero quia natus erat Tarſo, ideo ſe civem Romanum fatetur, quia obtinebat jura civis Romani, denique natura, & genere ſe Judæum profitetur, privilegio Romanum, ibi, (*& reſpondit tribunus : Ego multa ſumma civitatem hanc conſecutus ſum, & Paulus ait, ego autem & natus ſum*) quaſi diceret, ſi tu ſumma conſecutus es jura civitatis, ego vero nativitate, quia natus ſum Tarſo quæ eſt colonia Romana, etiamſi genere ſim Judæus: itaque ſe parem tribuno facit, aitque ſe jura civitatis quoque obtinere, ſicut & ille qui emerat, natura vero ſe Judæum dicit, ut diſtinguat jus coloniæ à jure generis, & ſanguinis.

Modo aſſumo juxta capita juris perfecti & abſo- 42
luti alterum caput, ſcilicet, Solar, y executoria, namque uti dicebamus ſuperius *l.9. hoc titulo, & libro*, æquiparat hæc duo, & cum æquiparatorum idem ſit jus uti diximus, neceſſario nobis inquirendum eſt, circa hæc duo, an omnino unico actu, an duplici, an multiplici intereant, quantoque tempore.

Et primum illud expeditum eſt, circa eam nobilitatem, quæ vulgo vocatur, *De ſolar*, quod hæc nobilitas nullo amittitur tempore, nec triginta, nec

quadraginta annis, etiamſi toto hoc tempore intervenerint actus contrarii *De pecheria*, *de una perſona*, *dos*, *o tres*, *o mas* quia jus illud naturale eſt, perpetuum, & immutabile, §. *ſed naturalia quidem jura*, *inſtitut. de jure natur. genti. & civili.* textus expreſſus & elegans qui ſolet quotidie in foro ad id allegari,
43 & nemini non eſt in ore, in *l.* 3. *ff. de interdictis & relegat*, ibi: (*Quæ vero non à patre ſed à genere*, *à civitate*, *à rerum natura tribuerentur*, *ea manere eis incolumia*) & rurſum ibi, *Non enim hæc patrem*, *ſed majores ejus eis dediſſe*, qui textus cum loquatur de jure naturali natura, & lege civili comprobato, immerito trahitur ad privilegia ab aliquibus, facilius amittitur privilegium quam jus ſanguinis, dicta *l.* 42. *titul.* 18. *part* 3. junctis his quæ hic dicimus, *l. & militis*, §. *militia miſſus*, *ff. de re milit.* diximus ſupra, textus *in leg. eas obligationes*, *ff. de capitis diminut.* ibi. *Quia civilis ratio naturalia corrumpere non poteſt.* textus elegans & ad propoſitum egregius *in leg. jus autem*, *ff. de pactis. Jus autem agnationis*, *non poſſe pacto repudiari*, *non magis*, *quam ut quis dicat*, *nolle ſuum liberum eſſe*, *Juliani ſententia eſt*: nec ſolum jus agnationis, quod maxime inſpicitur in hac de nobilitate diſputatione, verum hæc jus cognationis amitti poteſt, *leg. jura ſanguinis*, *ff. de regulis juris*, omnia enim hæc inſunt nobis à natura, quam evertere nequeunt, nec leges, nec pacta, nec conventiones, ex juribus ſupra adductis, *leg. liberos*, *C. de liberali cauſa*, ubi nec pactione mutatur conditio: ideo ſi vere genus tuum ducis à nobilibus, pater vero tuus, avus, & proavus, cum ignobilibus ſolverunt cenſum plebeium, triginta, vel quadraginta annis, certe tibi nihil nocuerunt in hac nobili-
44 tate *De ſolar*, *leg.* 1. *C. de liberali cauſa*, ibi. *Sed quia factum tuum filiis obeſſe non debet*: idque quia nec à patre, avo, vel proavo, ſed à majoribus genus ducas, & ſanguinis jura acceperis, & quamvis hoc ita conſtitutum ſit de jure, in facto vero difficilis
45 erit probatio iſta nobilitatis *De ſolar*, cum repugnet patris, avi, & proavi ſtatus plebeius, & contra te eſt præſumptio, quod ſis ignobilis, tum ex eo capite quo omnes præſumuntur plebeii, tum quia præſumeris ignobilis ſicut pater, & avus, gl. recepta, & celebris *in l. avi paterni*, *verbo avia quoque C. de liberali cauſa*, unde cum habeas præſumptiones plu-
46 res contra te, dificillima redditur probatio tua, præterea proavus tuus, qui prior cenſum plebeium agnovit, non eſt veroſimile quod genus ſuum ignoret, aut diſſimulare tam inique voluerit, verba ſunt Juriſconſulti *in leg. ſi filium*, *C. de libera. cauſa*, ibi (*Quia tam proxima neceſſitudine conjunctus ejus conditionis ignorantiam ſimulare non potes.*) ideo fortaſis raro, aut nunquam, iſte poterit pronuntiari nobilis, propter probationis difficultatem de qua ſuo loco agemus, & faciunt quæ adducemus infra hac gloſ. *n.* 63. *ad fin.* ex *l.* 16. *tit.* 31. *p.* 3. quæ difficultatem magnam facit, ſed uſus forenſis hoc recepit, modo id tantum agimus, jus hoc perfectum ſanguinis nullo tempore poſſe lædi, & interim nullo actu contrario etiam millies multiplicato, in patre, avo, & proavo, quia à majoribus, & à natura eſt, quam lædere, nec jus civile poteſt, nec valuit factum alienum, ſi vero tu ipſe cum patre, & avo, & proavo ſolveris cenſum plebeium, & tandem reſipiſcat, &
47 velis agere, audiendus es, ex tex. expreſſo *in l. nec ſi volens*, *C. de liberali cauſa*, ibi (*nec ſi volens ſcripſiſſes te ſervum eſſe*, *non liberum*, *præjudicium jure tuo aliquod comparaſſes*,) & hæc pertineant ad jus cauſatum & perfectum *por razon de ſolar.*

Quod vero pertinet ad rem judicatam diſtinguendum breviter eſt, aut res judicata declarat quempiam nobilem nobilitate ea, quam Hiſpani dicimus *de ſolar*, & idem judicandum eſt, quod diximus *del ſolar*, quia in hujuſmodi juribus ſententia nihil aliud agit, quam declarare, neque enim te ſententia facit nobilem, ſed declarat te majoreſque tuos 48
nobiles, ſimiliter neque te dominum facit fundi ſed retro fuiſſe dominum declarat, ideoque in actionibus realibus, etiam ſi ſententia condemnationem nullam contineat, ſi te dominum declarat ſatis ſuperque condemnare videtur, *l. ex diverſo*, §. 1. *ff. de reivendic.* ibi (*& judex ſententia declaravit meum eſſe*,) *leg. Pomponius* §. *ſed eis*, *ff. de procuratoribus*, ibi, *quid enim ſi in hoc judicio rem meam eſſe pronuntietur*, textus melior de jure, *lege ſicuti*, §. *ſed ſi quæratur*, *ff. ſi ſervitus vendicetur* ibi, *quia per ſententiam non debet ſervitus conſtitui*, *ſed quæ eſt*, *declarari*, ubi gloſ. Bart. & reliqui, *verbo*, *declarari*, idem Bartolus *in l. nec ullam*, *de pet. hæredi.* & in *d. l. ex diverſo*, §. 1. & hæc pars, ſcilicet, *de executoria por razon de ſolar*, recipit eam declarationem de qua ſupra, ut etiam ſi pater tuus, avus, aut proavus ſolverint cenſum plebeium, cum plebeis, adhuc tibi jus tuum remaneat illæſum, qui te lædere non potuerunt, nullo ſuo facto ex *d. l.* 1. & *d. l. liberos*, *d. l.* 3. *d.* §. *ſed naturalia* d. l. *eas obligationes*, d. l. *jus autem*, imo neque tu ipſe tibi ipſi pejorem conditionem facere potuiſti, *d. l. nec ſi volens*, ſi in tempore reſipiſcas, & vere te eſſe vere nobilem oſtendas *por executoria de ſolar*, *ganada por alguno de tus mayores aſcendientes.*

Imo *aunque la executoria ſea de colateral*, *ſi es de ſolar*, *aprouecharte ha probata deſcendencia de la caſa y familia executoriada*, quia hoc eſt jus reale, & naturale, & ideo perpetuum & univerſum ad omnes, tex. in *l. qui aliena*, §. *ſi. ff. de neg. geſt.* & eſt jus individuum, ideo ſententia lata circa id jus nocet omnibus, & lata in favorem hujus juris, omnibus prodeſt, ita dicebat Angel. *in auth.* ut liceat matri, & aviæ, §. *ad hæc*, *ex illo tex.* quod ſi ſunt plures fratres ex uno parente, & unus declaratur civis Peruſinus, quod omnes reliqui fratres habent optimum teſtimonium pro ſe, ut habeantur, & ſint cives Peruſini, & adduxit Alex. *in l. ſæpe*, *ff. de re jud. n.* 51. & gl. in *l.* 7. *tit.* 15. *p.* 4. *gl.* 9. Otalora, *fol.* 81. 2. *p.* 3. *par. c.* 8. *n.* 6. quod ex eo provenit, quia hujuſmodi ſententiæ continent jus reale perpetuum, & univerſum, facit, *l. ingenuum*, *ff. de ſtat. homin.* de qua latiſſime Alex. *ubi ſupra*, *n.* 56. at vero, *ſi la executoria es poſſeſſoria*, *aunque ſea en propriedad*, tunc non facit jus, quia non continet jus reale, ſed perſonale ejus qui poſſedit, ex his quæ notat Alex. in *d. l. ſæpe*, *n.* 49. tunc recurrendum eſt ad id quod diximus *gl.* 25. ut ſententia illa poſſeſſoria facit præſumptionem non probationem, quia poſſeſſio eſt facti, & quid perſonale, *l. cum hæredes*, *ff. de acq. poſſ. l.* 3. §. *ex contrario*, *ff. eod.*

Cognoſces autem ſententiam continere nobilitatem 49
de ſolar, habita relatione ipſius ſententiæ ad probationes & interrogatoria, quæ plerumque in re judicata continentur & inferuntur in ipſo inſtrumento rei judicatæ, ſic enim forus loquitur relatio enim iſthæc, eſt modus certus cognoſcendi cauſam ſententiæ, *l. ait prætor*, §. *ſi judex*, *ff. de re judi.* ubi Bar. ex tex. adnotat paria eſſe in ſententia certam 50
quantitatem exprimi vel verba ad acta referri, idem tenet Bar. *in l. ſi quis ad exhibendum*, *ff. de exce. rei jud.* & tenent omnes in *l.* 3. *C. de ſentent. quæ ſine cert. quanti.* ubi probatur illud vulgare, quod & in ſententia condemnatoria, & in abſolutoria illud eſt de mente judicis, quod deducitur ex probationibus quæ plerumque in re judicata continentur, vel ex actis unde dimanarit res judicata.

Ex qua ſententia & reſolutione, quia idem judi-

cium

cium est, *de la hidalguia de solar, y de la executoria de solar* necessario sunt intelligenda verba *l.* 9. *hoc tit. & lib.* ibi, *Por ende mando y es mi voluntad y merced, que aquellos que fueren notorios hijosdalgo, de solar conocido, o ouieren avido sentencia de como son dados por hijosdalgo segun y al tenor de la ley que hizo el Rey don Juan mi señor y mi padre, y despues de la tal sentencia estuvieron, y estan en possession de hidalguia, que a estos tales que les sea guardada su franqueza y hidalguia*, non possunt hæc verba intelligi *de executoria y sentencia por razon de solar*, quia hæc nobilitas uti diximus est realis, naturalis, perpetua & universa, & plane conservatur posteris omnibus de familia, sine ulla possessione, imo quod sæpius diximus, & est notissimum, etiam si interveniat actus contrarius *de pecheria*, nihil nocet, unde *el que tiene executoria de solar, tiene derecho real, natural, perpetuo y universal, immutable*, quod sibi prodest, & omnibus qui descendentiam probaverint, ut adduximus supra, *n.* 48. *ad fin.* ex Angel. & Alexan. & ex text. in d. *l. qui aliena*, §. *fin. ff. de nego. gest.* ubi causam realem vocat communem, & merito, & est realis, naturalis & permanens ista hæc nobilitas d. *l.* 3. d. §. *sed naturalia* d. *l. eas obligationes* d. *l. jus autem*, idque *aunque el padre y abuelo ayan pechado, gozarà el nieto de la executoria y nobleza, provando la filiacion*, quo dicemus modo inferius, ex d. *l.* 1. ex d. *l. nec si volens, y se le mandara dar sobre carta sin embargo de las palabras de la dicha l.* 9. ibi: (*y despues de la tal sentencia estuvieron, y estan en possession, &c.*) quia illa verba
51 quæ requirunt possessionem, & exercitium rei judicatæ, possunt intelligi de possessoria re judicata, aut proprietaria quæ resultat ex possessione, ut dicemus inferius, de nobilitate autem reali, naturali, perpetua, & universa, illa quidem quæ est *de solar*, salva juris recta ratione intelligi non potest, quia illa dependet à possessione, & possessionis usu, & exercitio, hæc vero minime, ut diximus sæpius, quod
52 patet ex æquiparatione facta in d. *leg.* 9. tanquam de diversis, cum enim in hac requirat solam rem judicatam, aut *solo el solar*, in illa vero requirat, *la executoria y uso della*, non intellexit, cum requirit
53 usum de executoria *de solar*, alias una & eadem res diverso jure conferetur, contra regulam tex. *in l. eum qui ædes, ff. de usucap.*

Tertio id patet aperte quia eadem lex cum mentionem facit *de la executoria*, subdit, *segun y al tenor de la ley que hizo el Rey don Juan mi señor y padre*, quæ est *l.* 7. *hoc tit. & lib.* ubi *de solar* nulla mentio, ex quibus quantum arbitror, remanet explicata hæc quæstio respectu ejus nobilitatis, quæ est *de solar, qual executoriada, qual provada solamente con legitima provança*, concipietur autem decretum, ut solet, scilicet, *que fallan que el bisabuelo huvo carta executoria, y que el que litiga, deve y ha de gozar della*, ut autem evitetur mendacium subticerem in hoc casu verba illa quæ solent addi, scilicet, *que fallan que el padre y el abuelo estuvieron en la dicha possession por razon de la dicha executoria*, quoniam retenta specie de qua agimus, nec illud verum est, nec necessarium præsertim in hac nobilitate *de solar*, quæ sustinetur ex solo titulo sine possessione, uti diximus late sæpius. Nec quicquam oberit, *l.* 6. *tit.* 15. *lib.* 4. *recop.* quia loquitur in re judicata quæ provenit ex actione personali, ibi, *Y la accion personal y la executoria dada sobre ella*, nos sumus in jure reali, incorporeo, naturali & perpetuo, ut probavimus, & à disparatis non fit bona illatio, *lege Papinian. exuli. ff. de minorib. leg. fin. ff. de calumniat.*

Et ex his intelliges quam perperam sentiant, qui in dict. *l.* 9. expungunt disjunctivam, O, & reponunt copulativam, Y, in effectu exigentes etiam usum *en la executoria de solar, y possession en la nobleza de solar*, nihil advertentes ad ea omnia quæ dicimus, *Glos.* 18. *per totam*, & ibi, *num.* 43.

Nunc restat agamus *de la executoria de hidalguia en propriedad sin solar*, juxta dict. *l.* 2. *titul.* 21. *part.* 2. & juxta *l.* 7. *hoc titul. & libr.* & juxta *legem nostram in secunda parte in principio*, hæc autem nobilitas licet sit proprietaria, est tamen præsumpta non vere proprietaria, & habet fundamentum ex inveterata possessione, & in ea consistit, illa autem *de solar* nihil dependebat à possessione, & reperiebatur sine illa, idcirco ista multum distat ab ea, tamquam mera possessio à mera proprietate: & vere hic illud dici potest, nihil esse commune inter utramque unde præd. *l.* 9. *hoc titul. & libr.* uti diximus supra, exigit in hac re judicata exercitium ipsius, & continuationem possessionis, quia in ea fundatur, at vero, *en la de solar*, nihil tale exigit, quia nul-54 lum agens, nec naturale, nec civile operatur ultra potentiam suam, *l. competit C. de præscriptione* 30. *vel* 40. *annor. l. in agris, ff. de acquirend. rer. domin.* ideoque cum illæ res judicatæ constiterint à principio, ex possessione ejus qui litigavit patris, avi, & proavi, certe nihil mirum esse debet, si ex contraria quoque possessione perdantur, est enim multum secundum naturam, ut per quas causas quid nascitur, per easdem dissolvatur, ideo prædicta *l.* 9. merito exigit in hujusmodi re judicata quæ constitit ex possessione ipsius possessionis continuationem, in ea vero quæ est *de solar*, quæ nihil à possessione accepit, nullam possessionis continuationem requirit, & est verus sensus ad dict. *l.* 9. & vide infra *Glos.* 19. ubi agimus *del solar.*

Modo vero ut scias quanto tempore pereat res judicata, & sententia de nobilitate, *que no es de solar, aunque sea en propiedad*, ex dispositione prædictæ *l.* 2. *titul.* 21. *part.* 2. & nostræ hujus legis, advertendum erat, qualiter olim, qualiter hodie nobilitas probaretur, & quæ probatio olim necessaria fuit, & quæ hodie, & ad proprietatem, & ad possessionem, quod tamen relinquimus suo loco disputandum, & altius inquirendum, *glos.* 12. infra, ad quæstionem nostram opportuna erit Abbatis opinio in d. *c. auditis de præscript. num.* 10. de qua egimus sup. *numer.* 25. ideo enim illa omnia adduximus, ut singuli casus ex singulis juris regulis decideretur, dicebat Abbas, quod ad reducendam rem quamlibet ad eum statum in quo erat, ante usucapionem tot anni sint necessarii, quod sint requisiti ad usucapionem, cum igitur ante vigesimum annum completum nemo possit pronuntiari nobilis, & immunis à tributis plebeiis, etiam si ipse pater, avus, & proavus intra sexdecim, aut decem & octo annos, dummodo non sint peracti viginti, censum plebeium, cum plebeis, non solverint, sed relicti sint, cum nobilibus exempti & liberi ab eis, quod ex nostra lege colligitur aperte, & idem interpretandum est ad *l.* 2. *tit.* 21. *parti.* 2. quia ratio illius legis non solum consistit in quatuor illis personis ibi enumeratis, sed in antiquitate temporis, patet ibi (*de lueñe*) quia si non adsint ad minus quadraginta anni, nihil prodesset possessio quatuor personarum, vide infra *glos.* 12. ideo dicendum est, viginti annos omnino necessarios, ut reducaris ad eum statum in quo fuisses ex dispositione juris, ante immunitatis jus completum, & perfectum, nec antea existimamus perire hoc jus reale præscriptum, & ex præscriptione rei judicatæ perfectum; id enim poscit juris ratio de qua inferius, ut eo tempore quo pereat, quo perficitur, nec multum te moveat

opinio

opinio Avendanii, de qua ſupra egimus *de exeq. mand. reg. Hiſp. 2. part. c. 14. nu. 26.* qui dicebat ſufficere decem annos, intra quos quis poterat reduci ad ſtatum priorem, & perdere immunitatem, reſpondemus enim inferius, *num. 59.* nec item illi prodeſt, *l. fin. C. de ſervitutibus* & qua quia quatenus tex. ille exigit quatuor quinquenia, hoc eſt viginti annos, magis comprobant opinionem Abbatis & bene facit *l. 6. tit. 15. lib. 4. recopil.* qua non minori tempore, quam vigeſimo anno, civili actioni perſonali vitam conſtituit, bene verum eſt, quod ſi reperiatur totum decennium de pecheria reddet difficilliorem probationem pro nobili, quod tamen prudens judex ex circumſtantiis perſonarum, rerum, & temporum judicibi, *l. in fundo. ff. de reivendi.* tex. elegans, *in §. item qui dominium, verſi. ſed quia natura*, ibi, *ideoque judex ſolers, & diſcretus, & æquitati obſecundare ſolicitus, cuncta ſubtiliter diſpenſans provideat*, in feudis, titu. quæ fuit prima cauſa amittendi beneficii 24. *tit. & libro 2. fœudorum*, quod enim ſcriptum jus eſt, hoc dictat, cauſarum au-
55 tem rerum & perſonarum circumſtantiæ hoc jus variare ſolent, varium namque accipi ſolet & poteſt factum, jus autem idem ſemper apud omnes *l. 1. ff. ad Turpilian.* eſt enim jus implicitum in facti circunſtantiis & cum eo variatur *l. ſi ex plagis §. in clivo Capitolino ff. ad leg. Aq.*

Idem exiſtimamus de re judicata non in proprietate, ſed in poſſeſſione, quia in omnibus his caſibus adeſt duplex vinculum & jus duplicitter perfectum & abſolutum, tum & temporis & legis beneficio, quia ſcilicet, tu, paterque & auus viginti annis cum nobilibus exemp i, & immunes relicti eſtis, quo tempore & actu lex te quaſi in poſſeſſione nobilitatis tuetur, tum etiam adeſt res judicata, quæ pro veritate ex *lc. res judicata. ff. de reg. jur.* quæ apud omnes te nobilem, aut in nobilitatis quaſi poſſeſ-
56 ſione aſſerit *l. ingenuum, ff. de ſtat. homin. l. 1. in fi. & l. ſeq ff. de lib. agnoſ.* quæ duo vincula faciunt firmiorem vitam hujus poſſeſſione, ut non facile pereat, niſi tanto tempore quanto perfecta eſt iſthæc poſſeſſio authoritate rei judicatæ confirmata, & duo vincula fortiora ſunt uno *authent. de conſanguineis, & uterinis fratribus in principio, auth. itaq; C. communia de ſucceſſionibus*, tex. *in l. re cojuncti, ff. de leg. 3. verbo, prefertur*, quem ad hoc allegat Paul. *in l. 1. de legit. hæred.* tex. *in auth. poſt. fratres, C. eodem l. cum in adoptivis*, & ibi Bald. *C. de adoptionibus* item duæ rationes juris fortiores ſunt, quam una Bart. *in d. auth. itaq*; & Bal. *in l. cum in adoptivis*, Gloſ. *in c. 1. de treg. & pace*, & duo jura ſunt fortiora quam unum, *l. ſed milites, ff. de excuſat. tu.* ubi Baldus, cum ergo concurrant in his caſibus jus ſemel perfectum beneficio legis, & temporis, & jus rei ſemel jam judicatæ, dicendum eſt, non facile poſſe perire hæc jura tẽpore ſaltem minore quã quo perfecta ſunt, ex Abbate, Ferreto, & Balbo ubi ſupra facit etiã ratio deſumpta, ex *d. leg. 6. tit. 15. lib. 4. recop.* quæ cum rei judicatæ procedenti ex perſonali actione debilem vitam conſtituat, viginti, ſcilicet, annorum, certe maximum præſtat argumentum quod minori tempore non corruat jus perpetuum nobilitatis reale, *auth. multo magis C. de SS. Eccleſ. l. nec ſi volens, C. de liberali cau-*
57 *ſa*, ibi [*quanto nunc magis*] ex quibus juribus valet argumentum, à fortiori ratione & cauſa, facit præterea ratio deſumpta ex tex. *in c. cum Eccleſ. ſutrina de cauſa poſſ. & popri.* ubi contra jus cauſatum & perfectum non admittitur minus tempus quam quo jus illud præſcribi potuit, ibi (*jus eligendi propter brevitatẽ temporis, uſque ad præſcriptionem legitimam non producti, ſibi acquirere potuerunt.* ubi) Abb. & reliqui,
58 facit etiam quod tradit Felinus *in c. cum acceſſiſſent, de conſtit. num. 31. verſ. quartus caſus ad fin.* ubi quod poſſeſſio non præſcripta legitimo modo & tempore non tollit præcedentem præſcriptam, ergo in hoc noſtro caſu, ubi adeſt & jus perfectum legis beneficio & temporis, & inſuper authoritas rei judicatæ, dicendum eſt, quod hæc jura non præſcripta, non tolluntur per jura nõ præſcripta, niſi legitimo modo & tẽpore, tempus autem ex Abbate *in d. c. auditis*, & Balbo, & Ferreto, ſupra adductis exiſtimamus eſſe omnino id, quo jura illa à principio potuerunt perfici, ut tanto tempore deſtruantur, quanto perficiuntur, pro qua ſententia eſt tex. expreſſus *in c. cum de beneficio de præbend. lib. 6.* ibi. (*quod tanto tempore ab uno, vel pluribus ſæcularibus clericis inſtitutis in correctoribus, extitit continuo ac pacifice gubernatum, ut præſcriptio legitima ſit completa.*) & ibi *gl.* id notat verbo ab uno quod ibi notat pulchre Francus, *nu. 2.* nec puto his omnibus rurſum obſtare illud Avendanii *d. 2. par. c. 14 n. 26.* ubi ex Abbate, & gloſ. *in c. fin. de conſuetudine*, & ex *deciſione prima*, Bellamera, & ex Felino, *d. c. cum acceſſiſſent, de conſtitu. num. 30. & 31.* ſcriptum reliquit, ut regula illa de
59 qua ſupra, ſcilicet, quod tanto tempore jus pereat, quanto perfectum eſt, intelligenda ſit, niſi jus cum periit pereundo reducatur ad jus commune, quia nec Abbas, nec gloſ. nec Bellamera, nec Felinus, nec hi quos ipſi allegant loquuntur in jure præſcripto, ſed in jure conſuetudinario, quod patet ad oculum ex litera eorundem in præcitatis locis, noſter caſus nihil pertinet ad conſuetudinem, ſed totus ſitus, & poſitus eſt in præſcriptione, unde inſurgit animadverſio Joannis Monachi, Archidiaconi, & Joannis Andreæ, quos refert & ſequitur Francus *in dict. c. cum de beneficio*, *n. 5.* ſcilicet, quod ubi agimus de præſcriptione, non ſufficiat conſuetudo decem annorum, etiam ſi talis conſuetudo, non ſit contra legem, & jus ſed præter legem, & jus quia præſcriptio non tollitur niſi per contrariam præſcriptionem *c. accedentibus. de exceſſibus prælatorum*, & adducit ibi notabilem deciſionem Rotæ, ad propoſitum quod ſi clericus ſæcularis impetret beneficium ſæculare, & conſtet fuiſſe à principio regulare ex fundatione, vel quod quadraginta annis obtentum fuit à regularibus, tunc impetrans obtinere non poteſt, niſi probauerit alteris quadraginta annis impetrationi proximis obtentum fuiſſe à ſæcularibus, quia legitime præſcriptum jus non corruit, niſi per contrariam æque legitimam præſcriptionem, qui ergo per viginti annos jus immunitatis acquiſivit, certe amittere illud non poteſt, niſi contraria præſcriptione, & æqua
60 legitima, & in caſu noſtræ legis agimus de præſcriptione, ibi: *tal que con buena fe ſe pueda præſcribir la libertad de los derechos devidos al Rey*, nota autem eſt ſeparatio inter præſcriptionem & conſuetudinem, neminique non eſt notum, quam longe lateque differant inter ſe de quo nos in tractat. noſtro *de expenſis & melior. c. 9. num. 43. & ſeq.* rurſum conſuetudines coaleſcunt ſecundum earum propriam naturam, nec una alteram conſiderat, unde duæ conſuetudines contrariæ ſucceſſive creſcunt, & pereunt juxta & intra tempora ſua, quæ eſt contra jus quadraginta annis, quæ eſt ſecundum jus decem annis, cum actibus neceſſariis de quibus nos ubi ſupra, *n. 47.* & ſeq. nec ulla conſideratio eſt, quod res revertatur ad priſtinam naturam, & ad jus; etiam ſi hoc veniat in conſequentiam, de quo vide *l. 5. titul. 2. p. 1.* & Gloſſa *ibi* verbo, *diez, o veynte años*, ideoque quod ſcriptum eſt de conſuetudine nequit ſalua juris ratione applicari ad præſcriptionem, & multo minus in caſu noſtro, ubi re vera, is qui ſoluit tributa plebeja cum plebeiis, poſt jus immunitatis perfectum, &
61 legis beneficio, & authoritate rei judicatæ abſolutum,

tum, plane si verum amamus, non revertitur ad jus antiquum, nec ad jus commune, quia jus illud antiquum quo quis præsumitur ignobilis & plebejus, *d. l.* 9. plane jam consopitum est, contraria quoque juris dispositione, & nova juris præscriptione, juri naturæ magis consona, §.*& libertas,instit.de jure personarum*, *& authoritatem insuper rei judicatæ*, ideoque qui soluit facit quidem contra jus, & contra juris præsumptionem euidentem, imo contra rei veritatem & rem semel judicatam simile est, quod decidebant domini de Rota, ut per Francum in *d. c. cum de beneficio num.* 5. ubi quod etiam si præsumptio sit juris quod de beneficium sit sæculare potius quam regulare, si quis tamen impetret beneficium sæculare, quod tamen quadraginta annis penes regulares fuerit, debet omnino probare,alteris quadraginta annis fuisse apud sæculares, nec sufficiunt decem, nec viginti nec triginta anni quia etiam si beneficium istud, cum denuo incepit esse apud sæculares reduceretur ad jus commune, & primævum, & naturalem statum præsumptum à jure tamen quadraginta illi anni apud regulares extinxerunt omnino antiquum illud jus,&,induxerunt novam præsumptionem, ut præsumatur regulare, & quia novus superveniens status, habet contra se jus illud causatum & perfectum consopita jam illa veteri præsumptione, qua præsumebatur sæculare, fit profecto, ut contraria præscriptio contra hoc secundum jus,non possit perfici: nisi alteris quadraginta annis, quia hæc præscriptio est contra jus causatum ex tempore illo quadraginta annorum, quo beneficium fuit apud regulares, quod quidem tempus extingit antiquiorem præsumptionem qua præsumebatur sæculare, & induxit novam præsumptionem fundatam ex jure ut præsumatur regulare, quod jus novum, ut destruas necessarii sunt alteri quadraginta anni, quia hæc posterior præscriptio est contra jus illud causatum & perfectum, & absolutum à jure similis ratio est in nostro casu, quia antiqua illa præsumptio qua quis præsumitur obnoxius tributo plebejo consopita est, & inducta nova præsumptio pro nobili, confirmata quoque authoritate rei judicatæ, unde posterior hæc præscriptio,quæ insurgit ex solutione census pebeii est contra jus illud quod resultabat ex re judicata,& ex lege ob idque indigent alteris viginti annis, nec inter hos casus est ratio ulla diversitatis: adde quod antiquissima jura omnes servabant liberos à tributis, vel omnes, ut verius loquar onerabant onere tributorum, ut latius diximus supra *hoc* §. unde opinio Avendanii, etiamsi ad literam speciosa sit, altius intuenti non valet unum obolum,si applicetur ad immunitatẽ, & solutionem census plebeii post rem judicatam, sive in proprietate,sive in possessione; quo casu ipse loquitur, etiamsi quotidie advocati faciant in foro magnum festum de dicto Avendanii.

62 Modo restat resolutio ejus dubitationis de eo qui non habet adhuc rem judicatam,nec in petitorio, nec in possessorio, & licèt hic habeat infirmius jus, & debilius, quia quousque rem judicatam habeat pro se, non habet jure nostro extinctam præsumptionem de qua in dict. *l.* 9. *hoc tit. & libr.*& adhuc præsumitur plebejus,si tamen habeat probatam possessionem trium personarum, avi scilicet,patris, & ejus qui litigat, juxta text. nostrum, cum transcursu & lapsu viginti annorum, certè juris intellectu, & legis nostræ beneficio habet jus perfectum, & absolutum, quod quidem de juris rigore destrui omnino non potest, nisi alteris viginti annis, ex his quæ diximus *proximo numero*, ideo plurimum est advertendum, ex qua causa sit solutus ad hoc, qui expletum habebat suum jus,census plebejus, an per ignorantiam, an per negligentiam, an per stultitiam,an metu, an execratione litium, an facilitate ætatis, non enim facilè destruendum est jus perfectum ex præscriptione; ex his quæ diximus in toto *hoc* §.

Dixi si probaverit, *De si, y su padre y abuelo*, jux-63
ta *legem nostram*, & *l.* 7.isto, quasi requisita sit possessio ejus qui litigat, quia in possessoriis ultima & proxima cum titulo possessio est attendenda, Ruinus *cons.* 53. *volum.*4. Craveta, *cons.* 258.Curt.Jun. *cons.* 168. Alex. *consil.* 130. *lib.* 3. ex text. *in cap. querelam*, *de electione*, & *in cap. consultationibus*, *de jure patronat.* latè Decius *in l. nemo*, §. *temporalis*,*ff. reg. jur. num.* 5. vide latè Roland. à Valle *cons.* 8. *volum.* 3. *num.* 13. & 14. ubi de possessione nova & anteriori plura allegat; idem tamen arbitramus propter rationem juris causati & perfecti, etiamsi jus illud non sit perfectum in eo qui litigat, sed in patre, avo, & proavo, propter decisionem text.*in l.7.hoc tit.& lib.* ubi nulla mentio est de litigatore. & *lex nostra in principio secundæ partis*,quatenus mentionem facit de eo qui litigat, addit novum casum,non vero corrigit d. *l.* 7. nec destruit,quæ aptissimè dicta sunt de jure transacto & perfecto ex d.*l.* 1. §. *fin.*& *l. sequent. de itin. actuq; privato*, & quæ ad propositum diximus *in ista glos.* & infra *glos.*12.

Et hoc spatium viginti annorum, quod requirimus ex veriori sententia, ut quis reducatur ad statum ignobilem, & noceat sibi, & posteris suis, juxta ea qua nobis latius dicta sunt non existimes debere contingere, in tribus item personis, quemadmodum ipsa acquisitio, ut nostra lex exigit acquisitionem, alia est enim ratio acquisitionis, alia amissionis, quod patet ex ea ratione quæ ad hanc rem quam agimus fortissima est,siquidem certo certius est, ex communi & recepta sententia,servitutes, quæ habent discontinuam causam, non præscribi nisi tanto tempore, cujus non sit memoria in contrarium, ita ex multis cum glos. recepta, *in l.servitutes la magna*, *ff. de servitut.* resoluit Balbus, *de præscript 2. par.* 4. *principalis* & ante eum Cæpola *de servit. urb. præd. cap.* 19. & post eos, Didacus *variarum*, *lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 11. & est *l.* 15. *tit.* 31. *part.* 3. & ita recepit usus forensis, quicquid nove tenent Joannes Longoual *in repet. l. imperium*, 4.*par. ff.de juris omn. jud.* & Corrasius *in l.servitutes*, *l.* 4. *num.* 21. *ff. de servit.*at vero constat apertissime hanc ipsam immemorialem possessionem consistere non in una aut altera persona; sed in omnibus hisque innumeris & infinitis, determinatione unius, aut alterius, *l. & si arbiter*, 28. *de probat.* ibi: *Et hoc infinitè similiter sursum versum acciderit*, Oldraldus *cons.* 254. *num.* 18. Molina *de Hispanor. primog. lib.* 2. *cap.* 6. *num* 46. & tamen licet ita verum sit, quod hoc jus acquiratur immemoriali tempore, & in innumeris personis, idque apprime sit necessarium, attamen constat quod amittitur hoc jus, quod immemoriali quæsitum est viginti annis in una tantum persona, *l.sicut usus fructus*, *& l. fin. C. de servit. & aqua*, *l. si sic*, *ff. si servit.amit* qui tex. loquitur in discontinua servitute,glo.*in c. cum Eccles. Sutrina,de causa pos. & proprietat.* Jas. *in l.* 2.*C. de jur. emph.* Ant. *in c. pervenit de censibus nu* 29.Ripa *in d.cap. cum Ecclesia,num.* 119.Balbus, *de præscript.*3. *part.*& 4.*part.*expresse id tenet D. Anton. de Menes. *in l. fin. in princip. de servit & aqua num.* 4. ubi vide etiam si hæc non alleget, nec quæ sequuntur, & ex text. *in l.* 3.§. *in ammittenda*, *ff. de acquir.poss.* ibi. *Amitti solo animo potest, quamvis acquiri non potest*, ubi ad propositum ex tex. quod requisita ad acquisitionem non requiruntur ad amissionem, & quod facilius jus amittitur quam acquiratur *leg. patre furioso*, *ff. de his quæ sunt sui,vel alic.juris cap. quemadmodum de jur. jur.c.*

Aposto-

Apoſtolicam de regularibus,& non ſemper contrariorum eſt eadem diſciplina, nec ſemper res per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, ita notat Jaſ. loquendo in noſtris terminis, in dict.§. *in amittenda*, *num.* 1.*&* 2. *in Rubr.eod. de acquir. poſſ.* & pro his noſtro jure eſt text.*in l.* 16. *tit.*31.*part.* 3. ibi *E ſi fueſſen de tal natura, que uſaſſen dellas a las vezes e non cada dia ſegun diximos en la ley antes deſta, pierdenſe no uſando dellas por tiempo de veinte años*, ubi eſt text. quod ſervitus, vel jus cauſatum ex actibus diſcontinuis, *quales ſon las pagas del pero las no pagas*, quod non acquiritur niſi immemoriali & ſic reſpectu infinitarum perſonarum, attamen amittitur viginti annis reſpectu unius ſolum perſonæ, nec obſtat eadem, *l.* 16.*ſupra in verſicul.Proximo*, ibi. *Mas la ſervidumbre que han los hombres en los heredamientos, o en los otros lugares, ſi ſon de tal manera que fueſſen ſervicio ſin obra de aquel que las recibe, eſtas a tales non ſe pueden perder ſi non deſque eſtuvieren tanto tiempo, que non uſen dellas, que los homes no ſe puedan ende acordar.* Loquitur enim lex in hoc verſiculo, de jure quod reſultat ex continuo actu, ita intelligit gloſſa *ibi* verbo, *Quier ſea* & merito cenſet in hoc legem illam mirabilem, ex eo, quod ad acquiſitionem juris, quod reſultat ex actu continuo ſufficiant quadraginta anni & tamen ad amiſſionem iſtiuſmet juris requirat, dict. *l.* 16. tempus immemoriale, contra regulas juris communis,& receptam ſententiam, de qua gloſ.*ibi* ſed hoc nihil ad nos, aliud forſan egit prædicta lex noſtra de quo nobis nunc non eſt diſputatio, nos ſumus in jure, quod reſultat ex actu diſcontinuo, atque in eo requiritur jure communi tempus immemoriale, & continuatio poſſeſſionis cum innumeris perſonis, & tamen una ſola amittere poteſt ſolis viginti annis, igitur eſt nobis lex noſtra, ſunt jura civilia, eſt communis opinio,quod etiam ſi lexCordubenſis requirat trinam perſonam in acquirendo, amittat unius amiſſionem, unde etiam ſi eſſemus in terminis, *l.*2.*tit.* 21. *part.* 2. & *l.*7.iſto, quæ requirebant, immemorialem, adhuc ex his amiſſio contingeret viginti annis in una ſola perſona, quæ magis confirmant opinionem Abb. quam ſequimur in dict.*cap. auditis.*

Vltimo in hac materia de ſolutione cenſus plebeii
64 illud non eſt prætereundum,quod ſæpè de facto contingit, & non reperies facilè, ſcilicet, quod iſta ſolutio debet eſſe directa, quia ſcilicet in matricula inſcriberis plebejus, & exigitur à te cenſus, ut à plebejo quia ſi ſit in directa & tacita, putà quià contribuis ad redimendum cenſum plebejum, vel quia in eam rem adhibes operam, & diligentiam, vel quia ex re tua ſoluis totum cenſum plebejum, ne fiant matriculæ, & contributiones, certè iſthæc indirecta ſolutio nihil tibi nocet, ſingularis doctrina Antonii *in cap. accedentibus de privilegiis.* ubi dicit, quod quando actus repugnans, priuilegio eſt incompatibilis cum ipſo privilegio, nec in eo poteſt cadere alia præſumptio, quam renuntiationis privilegii, tunc inducitur renunciatio, ſecus ubi poteſt cadere alia præſumptio, quàm renunciationis,idem tenet Cinus *in d.l. voluntariæ*, ſentit Bartol. *in l.*3. *in fin. ff. de decurion.* unde Paul. de Caſt.*con.* 25. quem refert Felin. *in cap. cum acceſſiſſent, de conſtit. num.* 29. dicebat, quod actus & voluntas tacita, non ſic late ſunt interpretandi, ſicut expreſſi actus, ſed quatenus ſe extendunt actus, ex quibus tacita voluntas reſultat, *l.* 1.§. *Julianus, ff. de itinere actuque*; *privat*, vide Bart. & Joan. Andr.& reliquos, quos ad hoc refert Felin *ubi ſupra.* Cum igitur in propoſita ſpecie nulla præcedat inſcriptio in matrica, nulla pignoratio, hic actus parum aut nihil nocere poteſt, cum ſæpè nobiliores & ditiores ſoliti ſint iſtas deſcriptiones in matriculis, & pignoratione deteſtari propter lites, odia, ſimultates, & perjuria, quæ ex eis oriri ſolent, & quotidie, vel propriis pecuniis cenſum plebejum redimunt,nobiles ipſi & immunes,quod cum intelligi poſſit factum ob pietatem, nihil nocere debet actus ille, qui non eſt directo ad ſolutionem & liberationem obligationis.

Vltimo nota pro complemento, quod ſi is qui ſo-65 luit, proteſtetur, quod non intendit nocere ſibi, & nobilitati ſuæ, nihil ſibi noceat, quæ eſt communis reſolutio, cum Bart. *in l.* 1. *C. de his qui ſpont. mun. pub. ſub.* ubi ponit proteſtationem a ſe factam, idem tenet Abb. poſt Baldum *in dict. cap. cum acceſſiſſent.* Dec. *in cap. ſolicitudinem de appellat.*Bald. *in regul. acceſſorium de regul. jur.l.b.*6.*& in cap. plerumque de reſcriptis*. latè Felin. *in dict. cap. cum acceſſiſſent. num.* 3. Jaſ. latè *in l. fin. ff. de conſtit.Princip. num.*58. *verſ.Quarto limita*, pro hac eſt text. *in l.* 1. *C. de his qui ſponte mun.public. ſubeunt*: & facit ratio, quia actus voluntarii poſſunt per proteſtationem limitari, *c.* 2.*ff. ſi quis cautionibus, l.Nenſenius, ff. de nego. geſt. l. fin. C. eodem*, & quæ adduximus ſupra *gloſ.*5. *num.*7.*&* 8. Et quamuis hæc receptiſſima ſententia nullum habeat reprehenſorem, nec habere merito poſſit, applicata tamen ad noſtrum caſum, ego credo quod nihil, aut parum faciat: benè verum enim eſt. quod actus merè voluntarii limitentur per proteſtationem ex juribus ſupra adductis, & ex dict. *l.*1. *C. de his qui ſponte mun. pub. ſub.* Sed te tamen aliud eſt, ſi te à ſolutione liberum cenſeam, & ſciam immunem à cenſu plebejo, & tu ipſe tuæ conditionis gnarus, & conſcius velis ſolvere, aut magiſtratum gerere, ut eſt exemplum Bart. quando proteſtatum eſt, quia tunc actus merè voluntarius limitari poteſt, & debet per proteſtationem, ſecus verò eſt 66
in eo caſu in quo te per aquatores :& alii proferunt plebejum, & cum plebeis deſcribunt, & inuitum compellunt, ut cenſum plebejum ſoluas, quia tu ſolvens,etiam cum proteſtatione non videris exercere actum merè liberum, ſed coactus ſoluis, & cum res & negotium geratur inter te & tertium, proteſtatio certè ex juris regulis nihil prodeſt, niſi utriuſque adſit conſenſus,exBart. & poſt eum ſiAlexand.*nu.*22. *cum ſeq. in l.non ſolum*, §. *morte. ff.de novi operis nunciation.*quare hæc communis opinio,quæ verſatur in actu meræ voluntatis,& libero, non poteſt applicari ad actum coactum, neque de uno ad alterum poteſt rectè argumentari, diximus ſup.*gloſ.* 5. *n.* 6.

Notabilia ex §. 2. Gloſ. 6.

1 *Reſtitutio in integrum habet locum reſpectu actus, qui non reperitur nulliter geſtus.*

2 *Tutus exceptione an poſſit intentare reſtitutionem in integrum.*

3 *Non ſemper poſſumus agendo, quod excipiendo poſſumus.*

4 *Remedium extraordinarium, pinguis concurrit cum ordinario, & alio item extraordinario, non adeo pingui.*

5 *Minor læſus ultra dimidiam, habet reſtitutionem in integrum, omiſſa* l. 2. de reſcind. vend.

6 *In caſu* l. 2. de reſcind. vend. *verius eſt, venire fructus.*

7 *Reſtitutio in integrum imploratur modo per viam actionis, modo per viam exceptionis.*

8 *An exceptiones ſint de ſui natura perpetuæ,anvero temporales.*

9 *Actus nullus non indiget reſtitutione, ut deſtruatur.*

10 *Ex*

10 *Ex teſtamento minus ſolemni qualis obligatio naturalis naſcatur.*
11 *Qui habet rem judicatam in cauſa nobilitatis, ſi ſolvat cenſum plebejum, habet repetitionem, qui habet jus perfectum ſine re judicata, reſtitutionem.*
12 *Præſcriptio longi temporis, vel minoris non incipit à minore.*
13 *Præſcriptio inchoata à prædeceſſore, quando continuetur cum minore, an & cum pupillo.*
14 *Tutor vel curator pro minore, vel pupillo ſolventes cenſum plebejum, cujus parentes nihil ſolverunt, nihil agit.*
15 *Præſcriptio 30. annorum, & longioris temporis inchoata à majoribus, quomodo ſuſtineatur & procedat.*
16 *In ratione viginti annorum de quibus in noſtra lege diximus, deſtrui jus nobilitatis perfectum, non ſunt connumerandi anni pupillares, ſi in eis ſolutum fuit tributum plebejum.*
17 *Tempus conventionale an currat minori ſine ſpe reſtitutionis.*
18 *Si jure perfecto nobilitatis, minor poſt patrem ſolvendo cenſum plebejum expleverit viginti annos, reſtituitur.*
19 *Adverſum terminum ad retrahendam rem avitam, an competat reſtitutio.*
20 *Agitur de* l. 8. titul. 11. lib. 5. ordinat. regiar.
21 *Agitur de* l. 3. tit. 10. lib. 4. ordinat.
22 *An reſtitutio concedenda ſit majori, & minori adverſus lapſum anni de quo in dict.* l. 3. tit. 10.
23 *Agitur de* l. auxilium ff. de minoribus.
24 *In cauſa dict.* l. 3. *conceditur reſtitutio minori & majori.*
25 *Sententia lata ob contumatiam non eſt diffinitiva, ſed interlocutoria.*
26 *Probatio delicti ex contumacia non eſt vera probatio.*
27 *Sententia lata ex fictis probationibus non tranſit in rem judicatam.*
28 *Contra fictam conceſſionem delicti inductam à lege admittuntur probationes innocentiæ.*
29 *Agitur de* l. minor la 9. ff. de minoribus, *& de* l. ſi finita, 15. §. ſi forte, ff. de damno infecto.
30 *Vera contumacia quæ dicatur, quæ & ficta.*
31 *In venditione bonorum juxta formam, dictæ* l. 3. *non eſt curator bonis dandus.*
32 *Adverſus veram confeſſionem delicti an detur reſtitutio.*
33 *Qui reſtituitur adverſus ſuam confeſſionem veram, an debeat demonſtrare ſuam innocentiam.*
34 *An confeſſio facta prævio juramento deſtruatur ex reſtitutione.*
35 *Reſtitutio in dubio ſemper eſt concedenda minori.*
36 *Majoribus ex clauſula generali copioſius conceditur reſtitutio, & facilius quam minoribus.*
37 *In caſu dictæ* l. 3. *quid conſequatur reſtitutus.*
38 *Reſtitutio eſt in rem ſcripta, & rem ſequitur.*
39 *Agitur de* l. quod ſi minor, §. Scævola, ff. de minoribus.
40 *Agitur de* l. ſi ex cauſa, ff. de minoribus.
41 *Agitur de* l. fin. C. de repudia. hæred.
42 *Datio ſubſtituti vulgaris tollit jus ſui hæredis.*
43 *Reſtitutio gratiæ qualiter differat à reſtitutione juſtitiæ.*
44 *Reſtitutio gratiæ quid reſtituat reſtituto.*
45 *Reſtitutio juſtitiæ, an fiat cum fructibus, item ex gratia.*
46 *Agitur de* auth. idem eſt de Neſtorianis, C. de hæreti. & Man.
47 *Aitur de tex.* in cap. ad noſtram, de rebus Eccleſiæ non alienandis, *& traduntur intellectus ad text.*

Joan. Garſias. *de Nobilitate.*

48 *Remedium* l. 2. C. reſcind. vend. *reſpectu rei pub. Eccleſiæ, & Principis durat.* 30. *annis.*
49 *Plura jura pertinent ad gratiam, non ad juſtitiam.*
50 *Si pater & filius ſolverint cenſum plebejum viginti annis, qui habebant jus perfectum, ipſe filius poteſt implorare reſtitutionem, ut* 20. *anni non videantur expleti.*
51 *Minor & fiſcus reſtituuntur adverſus omiſſam appellationem.*
52 *In judicialibus ſola omiſſio prodeſt ad reſtitutionem.*
53 *An minor vel fiſcus, qui in termino non probabit, ex reſtitutione probari poſſit eiſdem articulis.*
54 *Agitur de* l. 9. tit. 7. lib. 5. Recopil. *an in caſu illius legis competat reſtitutio ad probandum.*
55 *Minor & fiſcus qui reſtituti ſunt ad probandum, an poſſint renunciare termino conceſſo in fraudem & damnum adverſarii.*
56 *Apologia authoris contra criminationem.*

Gloſſæ Sextæ. §. 1.

DIximus de jure cauſato, id eſt, perfecto, aut tranſacto (ut Juriſconſulti loquuntur) quantoque tempore contrario actu jus illud corruat, & deſtruatur, ſed operæ pretium eſt quæſtionem illam attingere, an ſi reſpectu minoris, vel majoris jus illud ex contrario actu deſtructum eſt reperiatur, an utilis ſit reſtitutio in integrum, vel ex edicto minorum, vel ex juris indulgentia majoribus conceſſa, ex juſta aliqua cauſa, quod quamtumque præſtet, quid reponat hoc reſtitutionis beneficium, & quamvis forus hactenus hanc juris partem in cauſis nobilitatis non receperit, utilis tamen eſt his qui vel ſua facilitate, vel aliorum dolo, vel ſui juris ignari, & neſcii ſui generis, & ſtatus tributum plebejum agnoverint, deinde non inutile erit, hoc juris beneficium ad alias juris partes extendere, quæ ſolent in cauſis nobilitatis frequentes eſſe. Atque ut ea quæ aggredimur, innoteſcant, meminiſſe oportet hoc juris beneficium, quod minoribus indultum eſt, & majoribus ex juſta aliqua cauſa, præcipuum locum habere in actu
1 à minore validè geſto, namque ſi actus nulliter geſtus reperiatur, minor tutus jure communi ad remedium extraordinarium currere prohibetur, *l. in cauſæ, la* 2. *ff. de minoribus*: reſtitutionis enim remedium pium eſt, & favorabile, ſed tamen ita demum conceditur, ſi nulla alia juris parte minore ſuccurri poſſit, Mauricius *de reſtit. cap.* 12. poſt gloſſ. Bart. & Bald. *in l.* 1. *C. ſi adverſus fiſcum*, & tex. in dict. *l. in cauſæ, la* 2. ſive id remedium ordinarium competat
2 acturo, ſive excepturo: nihil enim intereſt, vel quod tutus ſit actione, vel exceptione, quia remedia illa tollunt tibi tuam reſtitutionem, quam opinionem defendit Alexand. *in l.* 2. *C. de filiofamil. minore, in princip.* idem tenet Paul. *ibi*, & Bald. *in dict. l. in cauſæ*: at vero Alexan. & Paul. tenent prior Bart. *ibi*, & Imola *in l. de tutela, C. de in integr. reſtit.* idem tenuerat Alexand. ſibi contrarius *in l. admonendi, ff. de jur. jurand. nu.* 4. idque per tex. *in l. divus, ff. ad Trebellian.* ubi electio eſt, an velis agere remedio reſtitutionis, an vero ope replicationis, & notiſſimum eſt, replicationem habere naturam exceptionis, *l.* 2. *ff. de excep.* unde Imola *in d. l. divus*, iterum tenet cum Bartolo, quod remedium reſtitutionis non concurrat cum ordinario remedio, quod exerceri poſſit agendo, bene autem concurrat cum remedio ordinario, quod niſi excipiendo in judicium deduci non poſſit, contra Bartolum allegat Alexand. *in d. l.* 2. *C. de filiofamil. minor.* jura, & gloſſas, de gloſſis nihil curo, quod pertinet ad jura primog. *l. in cauſæ, la* 2. nihil facit pro ipſo: verè enim loquitur in eo qui

habet remedium ordinarium, quod agendo exercere poteſt. Secundo allegat textum *in l.* 2. §. *ait prætor ff. de minoribus*, mihi nihil dicit. Tertio allegat textum in d. *l.* 2. *C. de filio famil. minore*, qui textus revera nihil facit: ibi enim minor deſtitutus erat omnino omni remedio juris ordinario, quia ut textus dicit excipere nihil poterat, nec item agere, unde minor læſus remedio juris ordinario deſtitutus reperiebatur, quapropter ut læſio reſtauraretur, merito recurrendum erat ex bono & æquo, quod in reſtitutione verſatur, ad beneficium juris indultum minoribus, atque adeo ad reſtitutionis auxilium; unde non debuit Franciſcus de Caldas Pereyra ex hoc ſolo textu recedere à Bartolo, quod facit in copioſa & eleganti relectione, *l. ſi curatorem habens*, *C. de in integrum reſtit. verb. implorare in integrum reſtitut. n.*9. *verſic. Cum tamen*, quoniam textus in d. *l.*2. non admittit cum reſtitutione exceptionem, imo ex ea cauſa videtur concedere in integrum reſtitutionem, quia exceptio non competebat, unde dict. *l.*2. *C. de filiofamil. minor.* rectiſſimè allegari poteſt ad id, ut ſcilicet, reſtitutio ita demum concedatur, ſi nullum aliud remedium ſubſit ordinarium.

Multa in jure id genus ſunt, ut cum paſſim diſputentur, omnino non intelligantur in hac quæſtione, Raynerius *in dict. l.*2. relatus ab Alexand. dicebat, nihil curandum eſſe de hac quæſtione exceptionis impedientis reſtitutionem; dicebat enim, tum demum per exceptionem, impediri reſtitutionis beneficium, quando minori æquè per exceptionem conſulebatur, atque per reſtitutionem in integrum, alàs non impediri in integrum reſtitutionem, finge, exceptionem omnino in actionem converti non poſſe, juxta 3
text. & ibi tradita *in l. purè*, §. *fin. ff. de doli exceptione*, Paul. & alii *in l. Papinianus*, §. *filius*, *ff. de inofficioſ. teſtamen.* Coſta *in l. ſi ex cautione*, *C. de non numerat. pecun. fol.*6. *n.*2. Ratio exigit, ut minor minimè expectata actione adverſarii ad reſtitutionis auxilium convolare poſſit, utilius ſibi multo, & cauſa, & tempore, & probatione, quamvis tutus futurus tandem erat ope exceptionis, ſed decuit minorem anticipare adverſarii actionem propoſito & implorato juris remedio, finge propoſitam actionem contra minorem, minorem que tutum exceptione jure cognita, otioſe ad reſtitutionis remedium convolabit, cum ipſo juris non ſubſidiario remedio ſit tutus, niſi quia ex utroque capite æque utiliter ſibi ſuccurratur, & velit multiplicare ſua remedia, quod poteſt reus conventus, *l. nemo pluribus*, *ff. de regul. jur.* hoc ſenſit Raynerius, quod quidem ad hanc quæſtionem oportuniſſimum eſt, atque hoc eſt illud vulgare, ſed tamen opportunum, *regulam dict. l. in cauſæ*, *la* 2. reſtringi, quoties per remedium extraordinarium melius, brevius, amplius, & pinguius, utilius, aut commodius, vel re, vel loco, vel tempore, 4
vel cauſa, vel probatione, ſuccurritur minori, quam per ordinarium, in quo opportuna eſt traditio Paul. de Caſtr. *in l. ſi filius*, *C. de inofficioſ. donat.* ut remedium extraordinarium pinguius non ſolum concurrat cum ordinario verum cum alio extraordinario, item non ita pingui, quia hoc de ſubveniendo minori naturæ ſit convenientiſſimum, ob idque paſſim in jure id quod utilius eſt admittitur, & ſine diſputatione ulla recipit forenſis uſus, quod quidem late diſputat Jaſ. etiam reſpectu duplicis remedii extraordinarii, *in l. in provinciali*, §. *ſi in loco communi*, *ff. de novi operis nuntiat. n.*9. namque extraordinarium remedium admittitur ſi pinguius conſulat. gloſ. *in l. fin. C. ſi adv. rem judicat.* Bart. *in l. Æmilius*, *ff. de minoribus*, Alexan. *conſil.* 107. *lib.* 7. late Sforcia *quæſt.* 17. *artic.* 3. Bartol. Angel. Alberic. & Cumanus, *in l. in provinciali*, *ff. de nov. oper. nuntia.* etiam ſi ſuccumbas in ordinario, Bellamera *in cap. conſtitutus*, *de reſtitut. in integrum*, iſtudque illud eſt, quod adnotat Bart. *in dict. l. in cauſæ*, *la* 2. *num.*3. ut tutus exceptione poſſit implorare auxilium reſtitutionis, quia ſibi melius, & utilius conſulit reſtitutione quam exceptione, non eſſe propoſitam actionem, an expectavit minor, quouſque proponatur, ſi alias habeat reſtitutionis beneficium paratum, certe ad juris remedia parata convolavit tempore, & cauſa, & probatione, utilhora, quia ſcilicet, id æquum bonumque ſit ſuccurri, ex æquo quoque & bono, idque vel exceptio competat jure ordinario, vel extraordinario, ex Paulo, & Jaſ. *ubi ſupra*, ad quos, & Bartol. *ubi ſupra*, melius occurres quam ad Felinum, quem ſolum allegat Franciſcus de Caldas *ubi ſupra*, *nu.* 11. *in cap. fraternitatis de teſtibus*, *n.*4. ubi mihi nihil dicit, & adde quæ late tradit Sfortia *in quæſtione* 17. *part.*1. *artic.* 11. ubi late diſputat, & ibi tenet hanc noſtram ſententiam, vide *ibi.*

Ex quibus quæ vera ſunt, & in foro quotidiana 5
minor uſus ultra dimidiam omiſſo remedio, *l.* 2. *C. de reſcind. vend.* quod eſt remedium ordinarium, ut fundat Sfortia *de reſtit.* 1. *par. quæſt.* 17. *art.* 5. *num.*48. poteſt ad beneficium reſtitutionis confugere, quia pinguius, & utilius, & commodius, ex veriore ſententia, quam reſolvunt D. Didac. Covar. doctiſſimus *lib.*1. *variar. reſolut. cap.* 3. *num.* 11. & Pinel. *in l.*2. *de reſcind. vendit.* 3. *part. n.*19. eſt autem in hoc caſu de quo agimus pinguius, & melius ſuccurſum minori reſtitutionis auxilio quam ex dict. *l.*2. cauſa, & tempore, & probatione, quia in reſtitutione cauſa ſubſiſtit probata læſione, etiam ſi ad dimidiam non adſcendat, *leg. ſcio*, *reſtitut. in integrum*, junctis his quæ notavimus *de expenſis & meliorat. c.*18. *nu.*21. ubi adduximus plures, quos ſciens omitto: item reſtitutio minoris, quod pertinet ad tempus, non eſt reſtricta ad quadriennium, de quo gloſ. in dict. *leg.* 2. unde non debuit Franciſcus de Caldas *ubi ſupra*, *nu.*13. indagare utilitatem ex fru- 6
ctibus, qui veniunt in reſtitutione, ſed ex aliis juris partibus, quia illud quod adſtruit, emptorem omnino facere fructus ſuos, non eſt ſine maxima diſputatione, & ſi verum amamus, plane non eſt verum, ex Emanuele Coſta *in* §. *& quid ſi tantum*, 2. *par. n.*72. & D. Didaco Covarr. *lib.*2. *varium*, *cap.* 3. *n.*9. & D. Antonio de Meneſes *in leg.*2. *de reſcind. vend. num* 50. & ex his quos allegat idemmet Franciſcus de Caldas *ubi ſupra*, *num.*13. *verſic. Quæ tamen concluſio*, ſitque paſſim in Hiſpania condemnatio: & habet iſta opinio & praxis Hiſpaniæ textum pro ſe, cui nemo ſatis apte reſpondere poteſt, *in leg.*1. *C. ſi major factus alienat. rat. hab.* cui nec ſatisfacit Pinelli ſenſus, quia duplex Pinelli ratio conſiderata in eo caſu, facta eſt una dumtaxat, ratihabitione: nec rurſum ibi agitur de dolo incidenti in contractum, quod exiſtimabat D. Antonius de Meneſes, quia ille dolus nihil plane differt à læſione, nec, otioſa eſt iſta de fructibus reſtituendis in caſu dict. *l.*2. diſputatio, ex *Neapolitana deciſione* Franciſci Marci, *quæſt.*21. *part.*1. quem refert idem Franciſcus de Caldas *ubi ſupra*, *verſic. Sed non conſideravit*, quia nec ipſe, nec Franciſcus Marcus advertunt ad veram rationem fructuum reſtituendorum, & compenſationem faciendam ad concurrentem quantitatem, reſiduum fore omnino, ut æqualitas ſervetur, reſtituendum, alàs ſi confuſe uſuræ prætii cum fructibus compenſarentur, fieret profecto, ut inæqualitate alter læderetur, de quo tamen nos (ni fallor) attentius egimus, dicto tractatu noſtro *de expenſis & meliorationibus*, *c.*23. ubi compenſationis fructuum modum, naturam, & rationem ſcripſimus, ergo facienda eſt condemnatio fructuum, ſi forte emptor ditior factus ſit conſumptis fructibus,

ctibus, vel si extent, & ante litem percepti reperiantur, fietque compensatio, residuoque evitata iniquitate persolutio, juxta juris regulas, ergo restitutio quæ plerumque, & causa, & tempore, & probatione utilior est, hactenus in foro semper est admissa, quia plerumque succurrit pinguius, quod solùm animadvertendum est in quæstione hac nostra, quæ ita demum non admittitur cum remedio alio, vel ordinario, vel extraordinario, si minus utiliter consulat minori, ut regula de qua agimus, in dict. *l. in causæ habeat quidem locum*, sed ita demum si utilitas minoris id poscat, utilitatem autem considerabis ex causa, tempore, loco, & probatione, & alii rei ipsius, & personarum, & causæ circumstantiis. Namque ex fructibus certe non poterat videri [illegible] & utilior restitutio, quam remedium, dict. *l.2.* quia quæ ratio versatur in uno, eadem in alio versari videretur, cum & in restitutione, & in dicta *l.2.* versetur fructus, juxta juris regulas, & diversitatem quam facit glos. Paris. *in consuet. Paris. tit.* 1. §. *fructus*, *titul.* 22. *n.*49. *part.* 1. quem sequitur Pinellus in dict. *l.2. part.2. cap.* 4. *num.* 60. si modo non est verior opinio quam contra ipsos, & alios uti veriorem resolvit Covarru. *variarum lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 6. & nos dicto *cap.* 23. *num.*40. ubi *nu.*41. resoluimus nostra quoque jura Hispana, præterea cum titulus, in casu dictæ *l.2.* reducatur ad non titulum, subest consideratio de fructibus naturalibus, vide dicto *cap.* 23. *num.*36. *& seq.* & ex his videbis quam confuse duo Francisci Marcus, & Caldas iudicent, de fructibus ante litem contestatam perceptis : restituendis, quod quidem magis ex eo patet, quia cum læsio reperiatur respectu prætii, non potest inæqualitas non reperiri, respectu fructuum, cum rei æstimatio pro reddituum fiat quantitate, *leg. si quos*, *C. de rescind. vend. l. si fundus*, *ff. de bonis libertis*, *leg. fundum per fideicommissum*, *ff. ut legat. leg.* 3. §. *divi fratres*, *ff. de jure fisci*, *authent. de alienat. & emph.* §. *& hoc autem*, *collat.*9. unde si isti fructus extarent, qui ante litem percepti essent, procul dubio, nisi fieret condemnatio admissa compensatione, ad concurrentem quantitatem, inducerentur inæqualitas, & injustitia, quæ vitanda est : ideo non potest non haberi ratio fructuum, retenta ea sententia, quod si veniant in remedio *leg.*2.*C. de rescind. vendit.* quod ego magis puto.

6

7 Præterea, hæc ipsa restitutio proponitur modo per viam actionis, modo vero per viam exceptionis, tenent Sylvanus *cons.*69. *libr.* 2. Bertrandus *consil.* 273. *libr.* 1. Milles, *verbo*, *restitutio ad finem*, Bellamera *in cap. suscitata de in int. restitu. n.* 14. & hoc si simus intra tempora restitutionis, nam post tempora non potest, nec per viam exceptionis petit in integrum restitutio, ita communiter resolvit Sfortia *de restitut. in integrum part.* 1. *quæst.* 35. *num.*4. tex. *in l. nam & postea*, §. *si minor*, *ff. de jure jurando*, ibi : *Præterea exceptio ista*, *sive cognitio statutum tempus vigesimum quintum annum non debet egredi*, id enim sonant verba illa, *exceptio*, *sive cognitio*, quamvis enim exceptiones vulgo dicantur perpetuæ, quia pendent ex actionibus quas legitime præscribunt, verior tamen est resolutio cum Bart. *in l.2. ff. de exceptionibus*, & *in l. pactum*, 8 *C. de except. &* cum Fulgoso, Paulo, Alexand. & post eos Jas. *in l. nam & postea dict.* §. *si minor*, *n.*23. ut illud sit considerandum, an illud, quod competit per viam exceptionis, competat etiam per viam actionis, & tunc exceptio non sit perpetua, quia perit eo tempore, quo perit ipsa actio, cujus futura erat exceptio, pro quo est text. *in d.* §. *si minor*, ibi : *Præterea exceptio ista*, *sive cognitio*, si vero nulla actio competebat, nec exceptio potuit unquam converti in actionem tunc exceptio est perpetua, *lege pure*, §. *fin. ff. de doli except. & l. licet*, *C. de exceptionibus*, *secundum communem allegationem.* Cum ergo ipsamet restitutio proponatur in judicio quantum fieri possit utilius ipsi minori, modo per viam actionis, modo per viam exceptionis, & utramque viam agnoscunt jura, considerata utilitate, minoris, plane dicendum est regulam, dict. *l. in causæ*, utilitatem continere respectu minorum, ut quam fieri maxime possit, minime lædantur.

Illud tamen utiliter considerandum est, quod restitutio quæ destruit damnosum actum, ex natura sua, & ex genuina ratione qua destruit inutiliter gesta, & perniciose acta, & ea reponit in pristinum 9
statum, requirit actum factum esse ex quo obligatio nascatur, namque si nullus actus proponatur, tunc inepte applicabitur restitutionis auxilium, non ex eo capite quod remedium cessat extraordinarium subsistente ordinario, sed ex eo, scilicet, quia restitutio præsuponit actum cum ex quo vere minor læsus reperiatur, unde si pupillus sine tutoris authoritate, item & furiosus, solverit, repetioni locus erit, ex condictione indebiti, non est autem necessaria restitutio, nec ad illam deveniendum est, ex natura actus, & personarum quæ gesserunt, *l. interdum*, 29. *ff. de condi. indeb.* pupillus enim & furiosus ex defectu consensus nihil omnino gerere videntur, *l.*1. §. *illud non interest*, *ff. de donat.* secundum verum intellectum ad illum *tex. & §. pupillus de inutilib. stipul.* quæ est vera ratio ad illum text. in d. *l. interdum*, ita quoque ex eadem ratione intelligendum est text. *in l. illud*, 26. *ff. de minoribus*, ubi minori destituto omni alio auxilio juris, propter firmitatem actus, qui mero jure valuit restitutio conceditur, in quo textus, nota ibi de minore locutum fuisse Jurisconsultum, ut non possit referri responsum ad pupillum, scilicet, eum cujus actus firmitatem nullam habiturus esset, propter consensus defectum, item loquitur Jurisconsultus *in actu mero jure valido*, ibi : *Ex ea causa. ex qua jure civili repetitio non est* Atque adeo restitutionis beneficium concedit, ibi : *Danda sit ei utilis actio ad repetendum*, quæ verba coacta ratione sunt intelligenda de restitutione ex verbis quæ sequuntur, ibi, *Cum & majoribus* 25. *annis justis ex causis dari soleat repetio*, & ita intelligit de restitutione, glo. *ibi*, verbo, *Actio*, quæ est recepta, ex Salicet. *in l.2. C. si adverf. solutionem*, similem dicendi modum invenies, in *l.2. C. si adversus solutionem*, ibi : *Repetionem ei decerni*, & ne dubites quin referenda sint ea verba ad restitutionis auxilium, subdixit tex. *Si nec dum tempus quo restitutionis tribuitur auxilium excesserit*, summa autem ratio ejus decisionis, quæ restitutionem concedit, ea est, quia ibi legatum solutum fuerat per errorem juris, scilicèt, ex minus solenni testamento, ex quo cum legata civiliter non debeantur, naturaliter certe debentur : nascitur enim ex testamento minus solemni naturalis quædam obli- 10
gatio, quæ provenit non ex facto aliquo tuo, aut consensu, unde cæteræ naturales obligationes oriri consueverunt, dict. *l.*1. *ff. de novat.* sed provenit ex honestate morali, & urbanitate, & ex verecundo quodam more digno quidem, optimo quoque viro, denique ex quadam verecundia, quæ deceat bene moratum animum : quæ quidem naturalis obligatio honesta urbana, & verecunda, planeque civilis, sine aliquo tuo consensu, aut facto impedit repetitionem, ut late tradit Fortunius *in l.*1. §. *jus naturale*, *ff. de just. & jure*, & refert & sequitur D. Didacus Covar. *in cap. cum esses*, *de testam. nu.* 9. *versic. Tertium quoad primam opinionem*, *ad medium*, ut latè disputatur ea quæstio, an in animæ judicio legata debeantur, ex minus solenni testamento, cum igitur in d.*l.*2.

interceſſiſſet hæc naturalis obligatio impedivit repetitionem, atque adeo locum fecit reſtitutionis auxilio, an vero naſcatur naturalis obligatio ex teſtamento minus ſolenni, quæ abſolute dici naturalis merito poſſit, profecta ex naturali aliquo ſolventis actu, eoque præcedenti, diſſimili ab ea, quæ ex ſola honeſtate morali proficiſcitur, quæ profit ad omnes juris effectus, illud maxime controverſum eſt ex doctiſſimo D. Didac. Covar. *ubi ſupra*, & plures adducit Franciſcus de Caldas *ut ſupra, verbo, Lapſi nu.*71. ſed indiſtinctè & generaliter accepit verbum illud, ſcilicet, naturaliter obligatum, cum debeat cum diſtinctione illa attentius, & diſtinctius intelligi, ex Fortunio, & D. Didaco Covarru. *ubi ſupra.*

41 Igitur quod pertinet ad rem quam tractamus, cui applicanda hæc ſunt, ne videantur otioſe diſputata, is qui rem judicatam habuit in cauſa hac nobilitatis, ſi ſtatus ſui ignarus, juxta tex. *in l. ejus qui in Provincia, ff. ſi cert. pet.* ſoluit tributum plebejum, plane mero jure repetitionem habet ex condictione indebiti, cum omnino indebitum, & civiliter, & naturaliter ſolverit, dixi, ſi ſtatus ſui ignarus ſolveris, quia ſi ſciens ſolverit, tunc occurrendum eſt ad ea quæ diximus *proxima gloſ. n.* 18. *& ſeq.* ut præjudicet ſibi in ſolutis, juxta *gloſſ.* verbo, *Faſta treinta años*, in *l.*42. *tit.*18. *par.* 3. de qua alias egimus ſupra *gloſ.*5. *num.* 14. non vero idem judicandum eſt de eo qui licet habeat jus abſolutum ex lapſu temporis, rem tamen judicatam non habet, quia interim ex diſpoſitione *l.*9. *hoc tit. & lib.* quæ utrumque caſum decidit, debitum perſoluit, unde nec ille ad reſtitutionem, confugiet, nec hic ad repetitionem; an vero reſtitui poſſit, & debeat diſputationis eſt, de qua mox agemus, cum enim ille reperiatur tutus jure civili, actumque geſerit natura invalidum, nimirum quod ad reſtitutionem convolare non poſſit, hic vero cum perſolverit, quod juris poteſtate deberi intelligebatur, ex qua ſolutione nocuerit, ſibi juxta ea quæ diximus *proximo paragrapho*, inquirendum eſt an reſtitui poſſit adverſus actum ſuum, ut & tempora minora reperiantur, & rurſum nihil ſibi noceat ſuo ipſius facto, finge enim juxta ea quæ proxime diſputavimus, §. *proximo*, avum, patremque duodecim annis tributa plebeia agnoviſſe, poſt jus completum legitime juxta diſpoſitionem legis noſtræ quam interpretamur, finge nepotem eumdemque filium, octo quoque annis cenſum hunc plebejum agnoviſſe, expletis viginti annis, quibus diximus deſtrui, & perire jus ex tempore perfectum, quæritur, an hic nepos, idemque filius, auxilium reſtitutionis habeat, ut ſtatus ſibi ſuus reſtituatur, an eadem juris ratio in pupillo, in minore, an in majore etiam, quotidiana res eſt. Quæ hactenus diximus pertinuerunt ad cenſum indebite ſolutum, ex ignorantia juris competentis, quæ dicemus, pertinent ad debitum ſolutum cenſum, & damnum ex ſolutione, quantum reſarciri poſſit beneficio reſtitutionis: faciebat dubium, quia in caſu ſtatus non eſt agnita reſtitutio, quia mutato ſtatu, mutatur perſona: nec enim is modò eſt idem qui ſervus erat, nec ſervus qui liber fuerat juris intellectu, *l. ſi ex cauſa*, §. *fin. ff. de minor. l. mino.* 50. §. 1. *eodem*, *l.*1. *C. ſi adverſus libertatem*, quæ tamen applicari non poſſunt ad cauſas nobilitatis propter diverſam rationem: nec enim libertas & ſervitus rectè comparantur cum nobilitate, & ignobilitate, quia diverſa.

42 Præmitte ergo, quod longi temporis, vel minoris præſcriptio non incipit à minore, *l. fin. C. in quibus cauſis in integr. reſtit.* non eſt neceſſaria, *l. etiam, ff. de minoribus*, *l. bonæ fidei, ff. de acquiren. rer. dominio. junctâ l. non eſt ignotum, C. quibus non obiciatur longi temporis præſcript.* & quamvis noviores poſt antiquiores intemperanter invehantur in Juſtinianum, qui in d. *l. ſi.* aſſeruerit, id à ſe nove in favorem minorum fuiſſe inductum, ut longi temporis, vel minoris præſcriptio à minore non incipiat, atque ob eam rem, multum conviciantur adverſus Juſtinianum, & potiſſimum ex eo, quod id quoque antea inductum fuerit, in d. *l. non eſt ignotum*, & in d. *l. etiam*, unde glo. in d. *l. fin. verbo, Querere*, ex Placentini ſententia non dubitavit aſſerere, Juſtinianum vino, & crapula victum non adverriſſe ad jura antiquiora, & temere à ſe inductum illud aſſeriſſe, alii alibi mentitum Juſtinianum aſſerere non erubeſcunt, quicquid ſit, contumelioſa verba ſunt, & indigna viris cordatis, nec de Imperatore Auguſto, & Pio, & forti, audiri patienter debent, ideo Paulus de Caſtro, & eum ſecutus Baibus *de præſcrip. part.* 1. *quæſt.* 9. *n.* 37. & poſt hos Gregorius noſter *in l.* 9. *tit.*17. *par.* 6. rectiſſime intelligunt, dict. *l. fin.* procedere in præſcriptione dominii reſpectu vendicationis conſequendæ, in qua re nihil antea deciſum fuerat, nobis autem eſt *l.*9. *tit.* 19. *part.* 6. verba hæc ſunt: *Pero decimos, que las ganancias que ſe fazen por tiempo de veinte años, o deende ayuſo, que non corre ninguno deſtos tiempos contra los que ſon menores de veinte y cinco años, nin contra ſus coſas, nin les empece en ninguna manera para perder alguna coſa de lo ſuyo, por tal razon*, & ſubdit lex illud, quod tollit omnem dubitationem: *Eſto ſe deve entender, quando los tiempos de las tales preſcripciones comiençan a correr contra los menores ſeyendo ellos nacidos*, unde ſubdit tertio loco lex noſtra: *Mas ſi ante que ellos naciеſſen, o fueſſen eſtablecidos por herederos de otros oviеſſen començado contra aquellos, a quien los menos heredaſſen, eſtonces bien correrian contra ellos, è empecerles yan, pero podrian demandar reſtitucion de tiempo que contra ellos fueſſe corrido mientras que eran menores*, quæ verba tùm approbant jus commune, quatenus aſſerunt inchoatam præſcriptionem currere contra minorem, eumdemque ſucceſſorem, quod quidem agnoſcunt omnes, & conſtat ex gloſ. nova *ibi*, verbo, 43
A correr, & adde Menchacam *de ſucceſſio. creat.* §. 10. *nu.*39. & 41. & ſi vis videre ad ſatietatem, vide Sfortiam *de reſtit. part.*2. *quæſt.* 90. per plures articulos, quos omnes noſtra *lex* 9. comprehendit & decidit, & extende etiam ſi minor adhuc ſit in utero, *l. etiam ei, ff. de minoribus*, quatenus autem concedit reſtitutionem, diſinit longam, latamque diſputationem, de qua *gloſ.* verbo, *Reſtitucion*, & optime per Paulum de Caſtro in d. *l. fin. C. in quibus cauſis in integ.* ſed tamen in hoc caſu adverte, quia etiam ſi incipiat à prædeceſſore, & continuetur cum minore illud ſane intelligendum eſt, ut intra pupillarem ætatem præſcriptio illa conquieſcat, ita ut illa ætas non ſit numeranda; ſed ſit omnino è medio reiicienda, ita ut nec interrumpat, nec impediat continuationem adveniente pubertate, tex. *in l. ſicut, C. de præſcript.*30. *vel* 40. *annorum*, Gregor. in d. *l.*9. unde inferunt, ut minor non incidat in commiſſum, licet non ſolverit Canonem, vel tributum per tempus à lege, vel à domino præfixum, agitur enim hoc caſu de perdenda re minoris, juxta d. *l.*9. & juxta Paul. ſenſum, in d. *l. fin.* ideo non incipit à minore tempus illud, ita tenent gloſ. & Joannes de Platea, ibi *in l. patrimonialis, C. de fundis patrimon. lib.* 11. quem text. voluit allegare Gregor. *in d. l.* 9. *in gloſ. verbo, No corren*, quæ opinio ex *d. l.*9. veriſſima eſt, ex Platea autem maxime dubitabilis, quem ſecure allegat Gregorius *ubi ſupra*, poſt Cyn. & Salycet. *in l. ſine tutore, C. de adminiſtratione tutorum*, & habet minor reſtitutionem adverſus non ſolutum Canonem, unde commiſſum venit, Julius Clarus, §. *emphyteuſis, quæſt.*8. ubi communis Roland. à Valle *conſ.*10. *lib.*2. Jaſ. *in l.*2. *de jure emphyt. num.*107. Cephal. *conſ.*9. *lib.* 1. *num.*70.

Bertrand,

Bertrand. *cons.* 146. *lib.* 5. Sforția *part.* 2. *quæst.* 89. *art.* 9.

14 Ex quibus patet ad oculum si d. *l.* 9. & quæ ad illam adduximus, applices ad nostrum casum, quid dicendum tibi sit, si tutor pupilli agnoscat suum pupillum plebejum, & cum plebeiis solvat pro pupillo censum plebejum, vel ipse, vel colonus pupilli nihil interest, namque toto tempore pupillaris ætatis, nihil nocet pupillo: etiam si initium solutionis initiatum sit à patre, quia ut non expleantur viginti anni, de quibus egimus *proximo paragrapho*, ad destruendum jus perfectum, deducendi sunt anni illi, & solutiones factæ in ætate pupillari, ex proxime dictis quæ verissima sunt, item si incipiat curator soluere adveniente pubertate, ita ut solutio incipiat à minore d. *l.* 9.

15 Præscriptio vero triginta annorum, & longioris temporis contra minorem inchoata sustinetur, & semel cœpta currit, dummodo à pupillari ætate non incipiat, quia si à defuncto incepit, dormit tota pupillari ætate, & continuatur adveniente pubertate, si vero à pupillari ætate incipiat, totum illud tempus adimitur è medio, quasi à pubertate inceperit, tex. *d.l. sicut*, sive res, sive jus usucapiatur, hac usucapione, nihilque obstat glos. *ibi*, in d. *l. sicut. verbo, servanda sunt*, & in *l. una*, *C. si adverſ. usucapion.* de quibus Guid. Pap. *quæst.* 31. & Gregor. in dict. *l.* 9. *verbo*, *Non corre*, ubi est tex. expressus, *ibi*: *Mas las prescripciones que son de treinta años, o dende arriba, empecen a los que son menores de veinte y cinco años, y mayores de catorze años*, & obtinent hæc omnia in præscriptione etiam statutaria, de quo post Baldum, & alios vide Gregorium in dicta *l.* 9. verbo, *Non corre*, *post medium*, ubi late allegat.

Præterea limita prædicta omnia eo casu quo præscriptio incepit contra defunctum, quia continuatur contra minorem, in quo est nobis text. opportunissimus, in d. *l.* 9. ibi: *Mas si ante que ellos naciessen. o fuessen establecidos por herederos de otros, oviessen começado a correr contra aquellos a quien los menores heredassen, estonce, bien correrian, è empecerles yan*, dum tamen intelligas, id quod superius adnotavi consopitum remanere tempus pupillaris ætatis,

16 ex d. *l. sicut*, & Gregor. Lopez *ubi supra*, igitur etiam si solutio census plebei inceperit a parente, & continuetur à minore, certe ea, quæ facta sit à tutore subducetur in ratione temporis, ut ex illa viginti anni expleti non videantur, ex ut illis corruat jus causatum, & perfectum in majoribus pupilli, juxta resolutionem factam à nobis, *§. proximo.*

17 Inde est, ut tempus conventionale statutum à prædecessore minoris currat minori, sine spe restitutionis, *l. Æmilius*, 38. *ff. de minoribus*, ubi Bartol. & reliqui, & in d. *l. etiam*, & in d. *l. fin. C. in quib. cauſ. in integ.* ubi Paul. de Castr. magistraliter, & DD. in d. *l. una*, *C. si adverſ. usucapio.* Tiraquel. *de retract. conventionali*, §. 1. *glos.* 2. *n.* 54. Bald. 1. *part.* 6. *partis*, *n.* 30. Roland. à Valle *cons.* 10. *lib.* 2. Ripa *consil.* 1. *tit. de rejud.* Nat. *cons.* 492. *num.* 2. Mauricius *de restit. cap.* 95. ubi late latius Sforția *part.* 2. *quæs.* 86. *art.* 1. & 2. tex. in d. *l. Æmilius*, *ff. de minoribus*, text. *in l.* 2. *C. si adverſ. vend. pig.* & an in hoc casu in quo jure minoris non restituitur, restituatur jure majoris, tene quod sic Gomez *de contract. empt. num.* 27. Mench. *de succeſ. creat. lib.* 1. §. 10. *num.* 166. Sforția *dict. part.* 2. *quæst.* 86. *artic.* 3. diversum existima in tempore legali, ex his quos adduximus, & per Angel. *in* §. *idem juris inſtitut, de exception. num.* 3. & juxta hunc sensum intelligenda sunt, verba nostræ *l.* 9. ibi: *Pero podrian demandar restitucion del tiempo que contra ellos fuesse corrido mientras que eran menores*, ideo tu nota quod hujusmodi conventionale tempus currit minori, non solum quando inchoatum est à defuncto, verum etiam quando ab ipsomet minore initium cepit, Balbus *ubi supra, nu.* 31. post eos omnes quos adduxi, & idem tradit Gregor. *in dict. l.* 9. *verbo*, *Non corre*, *verſ. Limita primo*, qui tamen attente legendus est, quatenus etiam in hoc casu temporis conventionalis concedit restitutionem ex Alberico, quem ipse allegat *in l. fin. C. in quibus cauſ. reſtitut. in integr.* namque veritas est, quod tempus conventionale assignatum à defuncto, ubi nullum factum interceſſit minoris, currit minori, sine spe restitutionis, *l. si intra*, *C. de non numerata pecun.* vide Paulum *in d. l. fin.* ratio est, quia cum minore negotium gestum nullum est, at vero quoties negotium cum minore ullum gestum reperitur, tunc currit quidem tempus, sed restituitur minor qui suo facto, non prorsus alieno læsus sit, ita decidit Jurisconsultus in d. *l. Aemilius*, quia adversus factum minoris restitutionem concedit, ut patet ex litera text. & ita intelligunt omnes, de quibus supra, ita ut verba, d. *l.* 9. *Pero podrian demandar*, secure quoque intelligantur de tempore conventionali, non solum legali, si modo aliquod factum minoris intercedat, quia tunc cum eo gestum est negocium, ideo ex facto suo læsus restituitur, in cæteris vero casibus, ubi factum nullum intercedit minoris, quia negotium cum eo nullum gestum est, nullus relinquitur locus restitutioni, ex ratione dict. *l. Aemilius Largianus*, ibi: *Putabant bene judicatum, quod pater ejus non ipſa contraxerat*, & rursum, ibi: *Eaque effeciſſet ne parereitur legi venditionis*, adverte tamen ad ea quæ diximus de restitutione jure majoris, ex clausula si qua mihi justa causa.

Unde rectissime lex nostra concedit restitutionem minori adversus lapsum tempus, quod lapsum sit minori in casu in quo factum interceſſit ipsius minoris, vel si tempus illud legale fuerit uti diximus; præterea, & in præscriptionibus triginta annorum, & eo amplius habent quidem minores expleta usucapione restitutionem adversus totum tempus minoris ætatis, si præscriptio minori ætate completa sit, imo, & quadriennium concessum est, post expletam eam ætatem, d. *l.* 9. *in fin.* quia tunc recte restitutio imploratur beneficio minoris ætatis, quando autem expleta minori ætate completur usucapio, tunc solum quadriennium restat, idque utile, ex glos. recepta, *in auth. quas actiones*, *C. de S.S. Eccleſ.* at vero expleta minori ætate, & transacto quadriennio, item, si usucapio perficiatur, tunc difficilis indagatio est qualiter restitutio competat, vide post Bart. Bald. Ang. & Salyc. *in l. fin. C. de temporib. in integ. reſt.* & per Balb. *ubi sup.* & Greg. *in d. l.* 9. *verbo*, *Reſtitucion*, & ex his intellige quod si avus & pater, vel pater & filius, vel ipse solus filius, nihil interest, solverint censum plebejum, totis viginti annis, quod filius habebit restitutionem intra hæc tempora eo modo quo

18 à nobis scriptum est, quoniam factum ipsius intercedit, sive enim legale tempus sit, ut est nostro casu, sive conventionale, quia factum minoris intercedi, & ipso facto læsio, competit restituti. *d.l. Aemilius*, unde jus perfectum, & causatum de quo diximus, §. *proximo*, quod solet viginti quoque annis perire; quibus solutum sit tributum plebejum, non peribit, & conservabitur, postulata restitutione à minore, vel majore intra quadriennium, si ex ea solutione perfecti, & completi sint viginti illi anni, quod vidi ab advocatis omissum in pluribus causis, habebant sibi suum jus perfectum in avo, & constabat patrem & filium viginti annos censum plebejum agnovisse quorum aliquot persolverat filius in minori ætate: quo casu proculdubio ad restitutionem erat recurrendum.

Illud vero ad d. *l.* 9. *verbo*, *Del tiempo que contra ellos huvieſſe corrido*, nota, quod illa verba, uti

diximus præcipuum locum habent in tempore legali à lege præfinito, quod quidem tempus, nec inductum eſt, nec inventum ad corroborationem alicujus contractus à prædeceſſore celebrati, vel ſi ſit inductum à lege, vel ab homine ad corroborationem alicujus contractus celebrati à prædeceſſore, nullum tamen in eo geſtum, vel factum reperitur minoris ex dict. *l. ſi intra*, & Paulo in d. *l. fin. C. in quibus, cauſ. in integ. n.* 2. ſi vero tempus illud ſit conventionale, vel legale ad corroborationem actus, & intercedat factum minoris conceditur reſtitutio ex ipſo facto minoris, cum quo negotium geſtum reperitur, d. *l. Æmilius*, unde ex hac juris ratione neganda eſt reſtitutio adverſus pœnam conventionalem pro firmiori obſervatione ipſius contractus à defuncto impoſitam, gloſ. *in lege fin. C. de reſtit. milit.* ex *l.* 2. *C. de diſtratione pignorum*, ubi DD. & poſt eos D. Didac. Covar. *in cap. quamvis pactum, par.* 2. §. 1. *num.*4. intellige tamen, quod pœna hæc conventionalis non excedet rationem ejus, quod vere inter eſt, ut aliàs adnotamus *de expenſis & meliorat. cap.*9. *nu.*62. *& ſeq.* ſi vero juxt. prædicta, aut pœna incipiat à minori, aut circa illam exigendam aliquid à minore geſtum reperiatur, ex quo læſio reſultat, non eſt deneganda reſtitutio, ex d. *l. Æmilius*, Paulo, & reliquis quos ſuperius adduximus.

19 Ex his reſultat quid dicendum ſit in ea quæſtione, an ſcilicèt, adverſus lapſum temporis ad retrahendum rem habitam oblato precio, competat reſtitutio minori, in qua quidem re ſive tempus illud ad retrahendum incipiat à defuncto, ſive à minore, quia tamen minor læſus reperitur conceditur reſtitutio, tex. eſt expreſſus *in cap. conſtitutus, de reſtit. in integr.* ibi: *Et intra annum & die à tempore contractus ipſius tanquam proximioribus competeret*, & ibi: *Super utrumque cum in hoc non modice læſi noſcantur*, & ibi: *Tam ſuper ea quam ſuper reſidua portione, dum tamen quod offerunt duxerint faciendum*, idem tenet Guid. Pap. *deciſ.*31. Boer. *quæſt.* 63. *n.*3. D. Didac. Covar. *practic. quæſt.*26. *num.* 4 Afflict. *de jure congrui*, §. 2. *ante n.*32. noſtro vero jure eſt, *l.*8. *tit.*11. *lib.*5. *ordinat.* ex qua lege, tum reſtitutio denegatur, tum etiam correcta ſunt quæ ſuperius adnotavimus, ut hoc tempus legale currat, & incipiat minori, & pupillo ſine ſpe ulla reſtitutionis, ibi: *Corran contra los menores de veinte y cinco años, quier ſean en edad pupilar, o adulta.* Tùm etiam deciditur judicio meo alia dubitatio, quæ occurrebat circa legem illam, an novem illi dies ad retrahendum de quibus in dicta *l.*8. currerent à die ſcientiæ, an vero à die celebrati contractus, non expectata ſcientia ejus qui retrahere rem venditam vellet: in quo Montalbus *in l.* 13. *titul.* 10. *libr.* 3. *foro leg. verbo, Nueve*, tenebat terminum illum novem dierum non currere, niſi à die ſcientiæ, quo caſu, nec minor, nec major poſſit excludi, niſi contra ipſum probaretur ſcientia diſtractionis rei avitæ, cum ignorantia facti alieni præſumatur, niſi probetur ſcientia, *l. verius, ff. de probat.* idque
20 probat Montalbus, quia tempus illud novendiale erat legitimum, & ideo videbatur currere ſcienti non ignoranti, argumento text. *in l.*1. *C. de Annali, except.* & *in cap. quia diverſitatem in fin. de conceſ. præb.* cum aliis, nobis certe probabilior ſententia eſt, ut terminus ille currat ignoranti propter verba ipſiusmet legis, ibi. *Y eſſo miſmo corra contra los auſentes, y que los unos y los otros no ſe puedan ayudar de ſu menor edad, y de la auſencia*, quod quidem jure quoque communi eſt verius, ex his quæ tradit Bald. *in l.* 1. *C. qui admitti, num.*24. facit, *l. cum antiquioribus, C. de jure deliber. l. cum quidam, ff. de acquir. hæred. l. Panthonius, eodem*, & faciunt quæ adducit Pinellus *in authentic. niſi tricenale, C. de bon. mat. num.*58. & ſequitur in illa celebri quæſtione an detur reſtitutio in integrum ex *cap. ignorantiæ adverſus præſcriptionem completam*, & quæ tradit Bart. *in l. etiam, ff. de minoribus, num.*4. ex quibus ſi opus fuerit ſatis luculenter, poterit inſtruere hanc partem, apud nos enim in Hiſpania expeditum eſt, ut tempus illud novendiale currat pariter ſcienti, & ignoranti, nec ulla ex cauſa reſtitutio conceditur, nec detinetur pupillari ætate, & ab ea incipit, & in ea legitime perficitur: ideo omitto juris civilis opiniones, quas vide ſi neceſſe ſit apud Sfortiam *de reſtitut. part.*2. *quæſt.* 87. *articul.*1. ubi late.

Ex quibus omnibus, & ex *l. ſi minor, ff. de bonis authori. judicis poſſid.* & ex *l. ſi finita*, §. *poſtea autem, ff. de damno infecto*, & *l. præſes, C. de appellat.* & ibi Bart. Bald. & Joan. Faber & ex ex. & ibi Canoniſtæ in dict. *cap. conſtitutus, de reſtitut. in integrum*, patet, quod termini legales qui inducti ſunt, miniſterio legis ſine facto hominis currunt continuo, patet ergo ex his quid dicendum ſit in caſu, *l.*3. *tit.*10. *lib.*4. *ordinat.* an elapſo anno de quo ibi, & facta exe- 21
cutione bonorum, reſtet beneficium reſtitutionis tam majori quam minori, ut aut evitetur addictio bonorum aut facta revocetur, admiſſa, aut conceſſa reſtitutione in integrum, & in primis advertendum eſt ad dictam *l.*3. quod ut habeat locum executio, & addictio bonorum de qua ibi quæ facienda eſt elapſo anno neceſſe eſt, ut obſerventur exactiſſime, & ad unguem omnia contenta, in d. *l.*3. quo ad modum procedendi in cauſa contra contumacem, abſentem, & quod ſit delictum proportionabile ad pœnam, juxta deciſionem illius legis, & quod probatio adſcendat ad ſufficientiam pro quæſtione, aut tortura, itaque nihil omittendum eſt, quia illa omnia ponuntur pro forma. *cap. Piſanis, de reſtitutio. ſpoliat.* ibi: *His igitur diligenter auditis proceſſum hujuſmodi de fratrum noſtrorum conſenſu irritum judicavimus*, ub glo. & Abb. *in cap. cum dilectæ, de præſcriptionib.* ubi latè, cum ergo lex præcipiat illa omnia obſervari, ut contra contumacem executio pœnarum conſtare poſſit, plane niſi ea omnia obſervata reperiantur, ſi quippiam deſit, cum lex illa ſit exorbitans à juris regulis, profecto non erit locus executioni, & facta revocabitur, atque adeo in hoc caſu non eſt curandum de reſtitutione ulla, quæ uti diximus, non reſervatur circa actus nullos, nec etiam eadem lex quæ utrumque conjunxit recte dividi poteſt, cum ſit una, & eadem circa unam, & eadem rem, ideo diverſo jure cenſeri non poteſt, *l. eum qui ædes, ff. de uſucapionibus cum vulgatis*, tum etiam, quia cum illa executio ſit inducta propter illam contumaciam ſic conſtitutam, ut conſtituitur à lege illa non habebit locum ſi contumacia alia, vel aliud delictum levius, vel fragilior alia probatio proponatur, quia ſemper in omnibus juris partibus conſideramus propter quid aliquid principaliter fiat, *l. Aurelius*, §. *teſtamento, ff. de liber. leg. l. ſi mancipia, in princip. ff. de fundo inſtruct. l. cum tale*, §. *fin.* ubi elegans gloſ. *de condit. & demonſtrat.* & in *l. cum tale*, §. *fin. ff. de pactis, l. in ratione*, §. *cum quidam, ff. ad legem falcid. l.*1. §. *inde quæritur, ff. de operis novi nunciat. lege Titia*, §. *Lucius, ff. de manumiſſ. teſt.* nec in hoc dubium ullum eſſe poteſt, cordato judici, & ita ſemper, & in Prætorio Galleco, & in hoc Senatu Pintiano, & in Supremo totius Hiſpaniæ Senatu hoc receptum vidi, ut exactis inveſtigentur omnia in hac *lege* 3. contenta, quæ contumaciam, delictum, & probationem reſpiciunt, aliàs ſi quippiam deſit vidi negatam executionem, & ſemel factam vidi renocatam.

Si vero proponantur omnia ſolemniter geſta, & 22
conveniat qualitas delicti, & probatio aſcendat ad quæſtionem, tunc quæſtionis eſt non vulgaris, an

minori,

minori, an item majori ex justa causa restitutio sit concedenda, adversus, vel termini lapsum, vel ut impediatur executio, vel ut facta revocetur, in qua re facit dubium illud vulgare, quod minor in delictis non habet restitutionem, quod probare videtur textus *in l. si ex causa* 9. §. *nunc videndum*, *ff. de minoribus*, ibi: *Et placet minoribus in delictis non subenire, nec itaque subvenietur si furtum fecit, aut damnum injuria dedit*, tenet Hyppolit. *in leg.* 1. *in principio. numer.* 18. *ff. quæstio.* & in *l. d. minore*, *numer.* 57. *eodem* deinde id coadiuvatur ex eodem, §. *nunc videndum*, ubi ad pœnam ordinariam pro delicto non conceditur restitutio, ibi. *In hoc solum restituendus est*, facit pro his vulgaris textus in lege auxilium, *ff. de minoribus*, & quod, ex ea notat Afflict. *lib.* 2. *const. rub.* 40. *num.* 8. ubi quod in delictis minor non sit restituendus, nec solùm ad probandum copiosius, verum nec ad innocentiam offendendam, plures allegat Boecius *quæstione* 63. *numer.* 7. ex dicta *lege auxilium*, ibi: *Utique nulla deprecatio adulterii pœnæ est, si minor annis adulterium fateatur*, cui legi, & ejusdem rationi adde tu quod dicta *lege* 3. habet contumacem de quo agimus pro confesso, ut dicta *lege auxilium* quadret ei disputationi, quam suscipimus differendam, quod quidem habet locum, & in delictis privatis, & in levioribus, & in atrocioribus ex dicta *lege si ex causa*, §. *nunc videndum*, ex qua patet sensus ad dictam *leg. auxilium*, ut talis restitutio denegetur minori in delictis, & privatis, & publicis, & levioribus & atrocioribus, id enim sonant verba illa: *Utique in atrocioribus*, verbum enim, utique, affirmat, & ampliat, sic enim legimus Psalmo 50. (*Quoniam si voluisses sacrificium dedissem, utique holocaustis non delectaberis*) & est textus in *l. quid est*, §. *illud*, *ff. pro socio*, ibi: *Ut non utique ex æquis partibus socii simus*, quod verbum, exponit glossl. *in leg. sequenti eodem*, *verbo*, *utique*, id est maxime, textus *in leg. utique*, *ff. de re vendicatione*, ubi affirmat, & ampliat, & vide ibi bonam glossam, & *in lege utique*, *ff. de damno infecto*; ergo verbum illud, utique, in dicta *lege auxilium*, non affirmat solum verum ampliat, ut in delictis omnino neganda sit restitutio, vel sint leviora, vel particularia, vel publica, ita ut ex principio dictæ *leg. auxilium*, à delictis privatis, ad publica, & atrociora crescat, & amplietur decisio ejus legis, ex natura verbi, utique, quod & ait, & ampliat.

23 Deinde facit ad propositum *lege* 1. *C. si adversus delictum*, ibi: *In criminibus quidem ætatis suffragio minores non juvantur*, miseratio tamen ætatis movere judicem potest, ut mitiorem pœnam infligat, dicta *lege auxilium*, versic. *Nisi quatenus interdum miseratio ætatis ad mediocrem pœnam judicem perduxerit*, glos. *ubi*, verbo, *Miseratio*, extendit hoc ad senem, ex *l.* 2. *ff. de termino moto*, ibi: *Ideò si Junior in longius si Senior in recissus, ut cujusque patietur ætas*, ubi miseratio ætatis excusat pariter adolescentem, & senem. Idem notat Dec. *n.* 5. & glos. *in l. fere in omnibus*, *ff. de reg. jur.* quod tamen in pœna capitali forte, non esset recipiendum ex ratione *d. l.* 2. cum seni qui diutius vixit ex ætatis commiseratione non sit parcendum, cum ergo in d. *l.* 3. addictio bonorum fiat propter delictum, ut patet ex ipsa lege, & in delictis minor nihil mereatur, quod pœnam omnino adimat, consequens est, ut in specie dict. *l.* 3. nec minor, nec major restitui possint, ut pœnam illam evitent: quibus tamen nihil
24 obstantibus in casu *dictæ leg.* verissime asserendum est restitutionem in integrum minori ex edicto de minoribus, & majori ex clausula, *Si qua mihi justa causa videbitur*, concedendam esse, idque suadet ratio juris, & æquum, & bonum, quod in his judiciis versatur: & primum, quia minor in casu dictæ *l.* 3. non agit de restitutione adversus delictum, quo casu procedunt quæ in contrarium adduximus ibi de innocentia, & defensione, vel omissa, vel non probata: itaque in hoc casu, non est restitutio adversus delictum commissum, nec adversus contumaciam, de qua quæstione, Nata *cons.* 17. *lib.* 1. *num.* 4. Cæphal. *cons.* 304. *lib.* 3. *n.* 195. Bartol. *in leg. minor etiam*, *ff. de minoribus*, Abbas *in cap. auditis*, *num.* 14. *de restit. in integrum*, glos. & Bartol. *in l. fin. ff. de restitut. in integrum*, de quo est tex. *in l. & post edictum de judiciis*, & *l. ex contractu*, *ff. de appellat.* quod ideo notamus, ne temere confundamus diversas juris rationes, sed adversus omissam defensionem, atque adeo restitutio illa conceditur, non solum ob facilitatem ætatis, sed probata innocentia, & demonstrata læsione, & in propriis terminis ita tenet *decis.* Boerii 63. *per totam*, & Avendanus *respons.* 4. & licet Boerius late disputet, an ob contumaciam pœna imponi possit, in Hispania non est de hoc disputatio, ubi ex dicta *l.* 3. pœna ordinaria imposita est contumaci, qui præsens torqueri poterat, quod ut diximus, recipimus non solum in minore, ut tum ipse major merebitur hanc restitutionis indulgentiam, probata innocentia, & justa causa, cur comparere non potuerit, si probet morbum, pestem, carcerem, hostium metum, paupertatem, atque adeo cæteras causas adducere poterit, ex quibus majores restitui consueverunt, vide Boetium *ubi supra*, & quos ipse allegat Cynum, Balbum, & Angelum, *in l.* 1. *C. de requir. reis*, pro quibus faciunt argumenta sequentia, ne videamur alienis dumtaxat inniti, & quoniam res est quotidiana, non sine ratione tantisper in ea disputanda morabimur.

Primum, quod sententia lata ob contumaciam vere 25 non est sententia diffinitiva, quæ de sui natura executionem mereatur, sed est interlocutoria, Baldus *in l.* 1. *C. de hæredibus instituend. nu.* 12. *ad medium*, ibi: *Unde habet naturam cujusdam interlocutoriæ*, Felinus *in rub. de sententia & re judicat. num.* 15. *in fine*, unde tanquam interlocutoria facile revocari potest, *lege quod jussit*, *ff. de re judicat.* ideo non facit gradum in Hispania; sed postquam comparet reus, qui ob contumaciam condemnatus est, duplex sententia fertur, *De vista y revista*, *sin que la sentencia dada en rebeldia haga grado*, ad quod sunt opportuna, quæ latè tradit Rolandus à Valle, *cons.* 60. *numer.* 30. *volum.* 2. ubi optime optima adducit ad propositum, quod ex eo procedit, quia de sui natura magis est interlocutoria quàm diffinitiva, ex Baldo *ubi supra*, ergo nihil mirum, quod ex quocumque juris beneficio revocetur ab eodemmet judice, qui eam protulit, dict. *l. quod jussit*, & ibi notata non autem, hoc juris beneficium, restitutorium reperitur denegatum, cum autem non reperiatur denegatum, plane concedendum est per totum, *ff. de minoribus*, & maxime, *leg.* 1. & ex quibus causis majores, in rubro, & nigro, in omnibus enim edictis prohibitoriis, nisi mavis, assertoriis, illud perpetuum est, ut competant, nisi excipiantur; hic autem casus non est exceptus; ergo est de regula, & in propriis terminis de restitutione concedenda, tenet Sfortia & infinitos allegat, quos videre poris *part.* 1. *quæst.* 11. *artic.* 6. *num.* 44. quem vide.

Præterea contumacia, quæ ex forma dictæ *leg.* 3. 26 est probatio delicti, & delictum, non est vera probatio, nec verum delictum, sed fictum, Hyppolitus *in practica*, §. 1. *versicul. Quæro etiam, lege si adeo*, *ff. de evictionibus*, *l. præses. ff. de pignoribus*, ita debent intelligi omnia jura, quæ dicunt contumacem esse delinquentem, nisi adsit vera contumacia, quia ea vere est verum delictum, ut inferius dicemus, quæ tamen

non reperitur in caſu dictæ *leg.* 3. & de utraque ſunt jura, ſcilicèt, *l. omne delictum*, §. *contumacia*, *ff. de re judicata*, *cap. cordi*, §. *fin. de appellatio. l.* 1. §. *fin. ff. ſi quis jus dicenti non obtemp.* ergo ubicumque appareat de veritate, recedendum eſt à fictione, ne imagine, hoc eſt fictione naturæ veritas obumbretur, ut inquit Juriſconſultus *in l. filio quem pater*, *ff. de liberis & poſthumis.*

27 Præterea cum ſententia lata ſit propter contumaciam, & ſic propter probationem fictam delicti etiam ficti, uti diximus, non poteſt tranſire in rem judicatam, quia ſententia lata ex fictis probationibus, nunquam tranſit in rem judicatam, ergo facile admittentur, & minor, & major ad probationem veritatis, & ad reſtauranda damna, quæ provenerunt ex contumacia, ope, & auxilio reſtitutionis, ut executionem bonorum impediant, & factam revocent, *lege ſi quis adulterij*, *C de adult.* Hyppolitus *in practica criminali*, §. *ordine*, *num.* 54. *cap.* 2. *de purgat. vulgat.* qui eſt optimus text. Felinus *in cap. conſanguinei*, *num.* 7. *de re jud.* Boſcius *in praxi criminali de remedio contra Bann. nu.*4 *tex. in c. lator de re jud.* ubi Abb. & reliqui: ergo licèt dict. *l.* 3. ſententiam contra contumacem diffinitiva fecerit, quia tamen de ſui natura eſt interlocutoria, & lata ex præſumptionibus, & fictis prohibitionibus proculdubio facilè debet reduci ad ſuam priſtinam naturam, ad quam res facile revertitur præſertim juris beneficio.

28 Præterea condemnatio in pœna ordinaria in caſu dictæ *l.*3. provenit ex contumacia, quia ea habetur pro confeſſione: at vero contra fictam confeſſionem delicti inductam, à lege admittuntur probationes innocentiæ, *leg. ſi is qui*, *C. qui teſtamen. facere poſſeſſione* ubi Jaſ. *num.* 6. tex. *in l. divus*, *ff. de cuſtodia*, *& exhibit. reorum leg. reptores C. de Epiſcopis & cler. lege unius*, §. *cognatorum*, *ff. de quæſt. leg. defenſionis*, *C. de jure fiſci*, *libr.* 10. Imola *in l. creditor*, §. *juſſus*, *ff. de appellat.* Hyppolit. *in dict.* §. *poſtquam*, *num.*47. & in *l.*1. §. *fin. ff. de quæſtionibus*, *& ſingulari* 72. *n.*3. Alciatus *præſumpt.* 22. *regul.* 3. *n.* 7. Felin. *in cap. afferte*, *de præſumpt. qui omnes tenent*, quod quantumvis quis habeatur pro convicto, & confeſſo omnino eſt admittendus ad oſtendendam innocentiam ſuam, ratio eſt, quia leges habentes aliquem pro confeſſo, & convicto nunquam viſæ ſunt excludere exceptionem innocentiæ, cum defenſio, ex qua innocentia ſolet oſtendi ſit juris naturalis. Hyppolitus *ubi ſupra*, *num.*47. & §. *ordine*, *num.*1. *cum ſeq.* ex quibus omnibus non eſt ambigendum, nec de rigore dictæ *l.*3. nec dubitandum de reſtitutione concedenda adverſus omiſſam defenſionem, intra annum, præſertim ex ea juris parte, quæ ſublata non reperitur, temperandus enim eſt rigor illius legis ex æquo & bono, & naturali, & ſcripto, quod fit, & recipitur in cæteris juris partibus in quibus ſi quis rigor ab ipſius naturæ æqua, & juſta ratione deviet, æqui nihilominus, & boni temperamento miteſcit, *l. ſervum filii*, §. *ſequitur*, *ff. de verborum*, diximus *gloſ.*3. §.1.*nu.*33.

29 Et ut magis hanc reſtitutionem eſſe concedendam conſtet, eſt text. expreſſus *in lege minor*, 9. *d. de minoribus*: *Minor* inquit Juriſconſultus, *etiam ſi quaſi contumax condemnatus ſit in integrum reſtitutionis auxilium implorabit*, textus *in lege ſi finita* 15. §. *ſi forte*, *ff. de damno infecto*, ibi: *Si forte dominus reipublicæ cauſa abeſt*, *aut ex alia juſta cauſa*, *aut in ea ætate ſit*, *cui ſubvenire ſolet*, *probandum eſt*, *non debere Prætorem feſtinare ad decernendum*, *ut jubeat poſſidere*, *ſed & ſi crevit*, *nemo dubitat*, *in integrum reſtitutionem indulturum*, quæ jura maxime faciunt ad interpretationem dictæ *leg.* 3. atque hæc jura licèt Panormitanus *in cap. auditis de in integrum reſtitutione*, aſſerat habere locum in ficta contumacia idque *num.* 14. atque in hac ficta contumacia aſſerat, non eſſe negandam reſtitutionem, ſecus vero in vera contumacia, in qua ait non eſſe concedendam reſtitutionem, nec minori, nec item majori, & ait, quod Bartol. tenet hanc diſtinctionem in dict. *leg. minor*, Hyppolit. *in praxi* §. *poſtquam*, *n.*61. Menchaca *quæſtionum*, *forenſium*, *cap.* 31. *num.*7. *&* 8. Neviſanis, *conſ.* 17. *n.* 44. & alios refert Sfortia 2. *part. quæſt.* 82. *articul.* 7. ubi late, ut ſolet, certe in noſtra *l.* 3. contumacia eſt ficta non vera, ex eorundem quos adduxi ſententia, quia citatio in qua fundat dict. *l.* 3. contumaciam, non ſit perſonaliter, ſed ad domum, ut patet ibi in dicta *lege* 3. & conſtat verum contumacem dici, qui perſonaliter in judicium vocatur, & reſpondet, ſe nolle comparere, hic enim delictum verum committi, tex. *l. contumacia*, 53. *ff. de re judicata*, & *in l.*1. *ff. ſi quis jus dicenti*, & per totum de dolo & contumacia, *cap. venerabilibus*, §. *ſecus de ſentent. excom. lib.*6. Alexan. *in l. properandum*, § 2. *C. de judiciis*, Bart. *in l. ultim. num.* 11. *&* 12. *ff. de in integrum. reſtitut.* Jaſ. *in l. ait Prætor*, *numer.* 18. *ff. de jure jurand.* Corralius *Miſcell. cap.* 2. *n.* 12. Boerius *quæſt.* 141. ergo cum contumacia ſit ficta nimirum, quod reſtitutio habeat locum ex horum jurium, & receptæ ſententiæ diſpoſitione, nec in caſu dictæ *l.*3. audiendus eſt curator, nec vocandus, etiam ſi minor contumax in caſu dictæ *l.*3. curatorem habeat, Baldus *in leg.*1. *num.*59. *C. de confeſſ.* Angelus *in tract. maleſi. verbo*, *comparent inquiſiti*, *n.*1. *&* 2. Salycet. *in leg.* 1. *oppoſit. ij. de confeſ.* Ang. ſupra, *in tract. malef.* Jaſ. *in l. neque impures*, *n.*2. *ff. de in jus vocando*, Anton. Gomez *de delictis*, *cap.* 1. *num* 66. Boerius *deciſione* 63. *num.* 6. ubi ait, quod in hoc caſu non habet locum diſpoſitio, *l. clarum*, *C. de authoritate præſtanda*, idem ſcribit Boſcius, *titulo de confeſſis*, *n.*69. Julius Clarus *lib.*5. *recept. ſentent.* §. *fin. quæſt.*15. *& quæſt.*55. unde in caſu dict. *leg.*3. ad venditionem bonorum minoris, vel majoris contumacis, de qua in d. *leg.*3. nec neceſſaria eſt autho-31 ritas, nec præſentia curatoris, etiam ſi curatorem habeat minor contumax, nec ſi non habeat dandus eſt, ex ſuperius adductis, unde ſi tutor, vel curator in cauſa minoris ſit contumax, & contumax verus, quia minor fictè contumax eſt, non eſt deneganda reſtitutio, Mauricius *de reſtitut. cap.*169. Menchaca *ubi ſupra*, *cap.*31. *nu.*7. *&* 8. facit ad dict. *l.*3. quod ſcriptum relinquere Abb. *in d. cap. auditis* Bart. & Fulgoſ. *in d.l. minor*, loquentes in vero contumaci, quia etiam ſi minor vere contumax non reſtituatur adverſus contumaciam veram, quia non reſtituitur adverſus delictum, attamen adverſus ſententiam contra eum latam, propter talem contumaciam proculdubio reſtituitur, ſi forte fuit in pecunia multatus, ergo in noſtro caſu ad dictam *leg.* 3. minor quidem habebit reſtitutionem adverſus ſententiam, & adverſus executionem quæ facta fuerit propter eam contumaciam, quod non tradit Sfortia alias copioſus dicta *part.*2. *quæſt.*82. *art.* 7.

Facit ulterius, quia etiam in confeſſione vera, non ficta, veri, & non ficti delicti, minor evitat pœnam ſi reſtituatur adverſus ſuam confeſionem, ſi mi-32 nor nulla alia præcedente probatione delictum à ſe commiſſum fateatur, tunc enim reſtituitur adverſus ſuam confeſſionem, ut omni pœnam evitet, ita tenet Angel. *in l. certum*, §. *minorem*, *ff. de confeſſion.* Jaſ. *in l. nam & poſtea*, §. *ſi minor*, *ff. de jure jur.* & in *l. error*, *C. de juris ac facti ignor. nu.*10. Fulgoſ. Alexand. Decius, Thom. Gramat. Afflict. Hyppolitus, Mauricius, Carrerius, Roland. à Valle, & Dueñas,

D ctis, quos late refert & sequitur D. Anton. Menes. *in dicta l. error*, *n.*29. plures D. Franciscus Sarmiento, *selectarum quæst. lib.*3. *cap.*13. *num* 1. quam quidem communem opinionem recipiunt omnes etiam in delictis atrocioribus, ex Fulgos. *in dict. l. auxilium*, *n* 4. contra Bart. ibi, & Hyppolitum *cons.* 9. *n.* 18. & contra Afflict. *lib.* 2. *constitut. rubr.* 40. *nu.*8. & Francis. de Caldas *ubi supra*, *verbo*, *vel adversarii dolo*, *nu.*40. *vers. ex quibus*, vide supra, *num.*23. *hoc*, §. concordat, *l.* 4. *tit.* 19. *part.* 6. ubi confessio facta à minore 25. annis, & à majore 14. de adulterio commisso præjudicat minori, quod tamen intelligendum est cum glos. *ibi*, verbo, *Empecer*, id est, si in confessione perseveret minor, quæ sententia fuit Acursii *in dict. l. auxilium*, *verbo. fateatur*, & fuit Bartoli *ibi*, & fuit Mauricii *de restit. cap.* 158. & est ipsa veritas, si tamen non perseveret, sed revocet confessionem impetrabit restitutionem in integrum adversus confessionem. ex qua lætius est, cum Acursio, Bart. & Mauricio, & Gregorio contra D. Anton. de Meneses, qui contrarium existimabat *in d. l. error*, *C. de juris & facti ignorat. num.*30. *ad fin.* & ita tenendum est intrepide, quod confessio semper nocet minori, & in levioribus, & in atrocioribus delictis, ita tamen si minor in ea confessione perseveret. esse tamen restituendum, si restitutionem in integrum postulet, revocata confessione, ex qua enormissime lædebatur, tantoque gravius, quanto majus, & atrocius crimen confessus est a se commissum, sub turus alias ex sola sua confessione delicti atrocores, atroces quoque pœnas, nisi vel beneficio ætatis restitutionem in integrum mereatur, quod si hoc receptum est, in vera confessione veri delicti, obsecro, cur id non recipietur in casu dict. *l.* 3. ub. ficta confessio est, ficti quoque delicti, ut late probavimus.

33 Præterea facit elegans ratio, & adduco argumentum à fortiori causa, & ratione, quia juxta prædicta *in proximo numero* quæstionis est, non in elegantis, an indistincte, & generaliter minor, qui adulterium aliud ve crimen atrocius confessus est, restitutionem in integrum mereatur, quæstio est in eo, an minor sit omnino restituendus adversus confessionem suam, etiam solum dicat se pessime fuisse de se mentitum, nihilque aliud adducat, ita ut ex ætate, & sola confessione impetret restitutionis in integrum beneficium, an vero aliud adducendum sit, ex quo apertius constet se læsum propter suam confessionem, & pertinent ad tex. *in l. si ex causa*, §. *nunc videndum*, *ff. de minoribus*, & quæ ad tex. addu cit Bald. & post eum Jas. & Ruin. *in leg.* 1. §. *nunciatio*, *ff. de novi oper. nunt.* ubi *n.*211. Ruinus concludit, quod ad lucrum non restituitur, secus ad damnum D. Francisc. Sarmiento, *selecta. quæst. lib.*3. *c.*13. *nu.*7. non censet indistincte, & generaliter concedendam restitutionem; sed ita demum si errorem doceat, & ex errore possit ostendere suum mendacium. plures vide pro domino Francisc. Sarmiento, & plures contra ipsum apud Anton. Gabr. *lib.* 2. *titul. de minore*, *concluf.* 3. & multo plures adducit Sfortia Oddus, quos videre poteris 2. *part. quæst.*69. *art.*7. ibi vide, vel si metu tormentorum confessus reperiatur, ex *l.*1. §. *si quis ultro*, §. *divus Severus*, *ff. de quæst.* aliàs si non adsit metus tormentorum, si solum dicat se fuisse de se mentitum, & ex mendacio læsum nihil aliud adducendo, quod ostendat suum errorem, non esse justam excusationem, pro quo & ejus sententia facit, quod tradunt Alexan. & Jas. *in d.l. nam*, *& postea*, §. *si minor*, *ff. de jure juran. n.*8. ubi resolvunt in civilibus minori negandam esse restitutionem, nisi doceant de errore, Avendanius *resp. onf.*4. ergo idem dicendum est, in criminali causa, cum nihil speciale in hoc reperiatur scriptum cur magis in civilibus, quam in criminalibus probatio erroris requirenda sit, facit etiam juxta D. Francisci sensum, jam olim additio ad Abbatem *in cap. penult. de juramen. calum. nu.*10. post Alexan. Bald. & Salycet. quos ipse adducit negabat restitutionem minori adversus confessionem, nisi minor probaret se læsum, eamque probationem admittebant saltem unius testimonio, ex quo confessionis vis eluderetur, juxta text. & ibi glos. *in l. divus cum glos. ibi*, *ff. de in integrum restitut.* & plures adducit Franciscus de Caldas *ubi supra*, *d. num.* 40. qui tamen *eodem num. vers. Sed nihilominus*, tenet quod indistincte minor in criminalibus restituitur adversus suam confessionem, contra D. Franciscum Sarmiento *ubi supra*, quem tamen non vidit, & ait dissimilem esse causam civilem, & criminalem, quia in civilibus non tam detestabilis læsio adhit minori, quam in criminalibus, ubi honor vitaque ipsa versatur, in illis solum patrimonii censusque modus & quantitas, præterea ait, minorem, nec majorem, non esse dominos membrorum suorum, nec posse sese ultro supplicio exponere, quod fieret si restitutionem non impetret, *l. liber homo*, *ff. ad leg. aquili*, ego certe si casus sese offerret libentius ad restitutionem concedendam inclinarem, quæ mitior opinio est, video tamen juris regulas aliud exigentes, quare resoluo, relinquendum esse arbitrio judicum prudentiorum, qui de re cognoscant, qui ex variis causarum, & personarum causis, & circunstantiis jus æquumque constituent, atque adeò arbitrium hoc versabitur, in delicti qualitate, & probationis, indiciorumque contra minorem vim & potestatem, unde posset sibi judex vere, aut falsæ confessionis argumenta desumere, juxta tex. egregium ad propositum *in* §. *sed quia natura*, *ti.* 24. *lib.*2. *feudorum*, ibi: *Ideoque judex solers, & æquitati obsecundare solicitus cuncta subtiliter dispensans prævidebit*, ubi in his quæ non reperiuntur jure cauta, & constituta, arbitrium judicis pro lege est: ergo, quod pertinet ad nostram *l.*3. si hoc ita est constitutum, & receptum in confessione vera, & delicti veri, ut omnino restitutio non denegetur, vel læsione probata, vel non probata, certe multo fortius id recipiendum est in confessione ficta, ut restitutio in casu d. *l.*3 omnino concedenda sit, valet enim argumentum a fortiori ratione, *l. nec si volens*, *C. de lib. causa*, *auth. multo magis*, *C. de sacros. Ecclesiis.*

Præterea cum restitutio concedenda sit minori contra confessionem, etiam si confessio illa facta sit cum juramento, vel prævio juramento, multo fortius concedenda erit in casu, d.*l.*3 ubi, nec confessio vera, 34
nec jus jurandum ullum intercedit, licet enim dominus Anton. de Meneses *in d. l. error*, *num.*30. *ad fin.* scriptum reliquerit, quod raro possunt contingere ea quæ dixi *proximis numeris* de restitutione concedenda adversus confessionem, quia uti ipse arbitratur, talis confessio facta sit prævio juramento, quod omnino servandum sit, argumento tex. *in auth. sacramenta puberum. C. si adversus vendi.* illud certe sine ratione dictum esse constat, ex his quæ tradit late Hyppolitus *in l.*1. §. *si quis ultro*, *ff. de quæst. nu.*91. ubi in hoc constituit differentiam inter confessionem juratam in civilibus, & in criminalibus, & quæ tradit Jas. *in d. l. error*, *num.*15. Menesius, *nu.*12, plures, vide apud Franciscum de Caldas *ubi supra*, *n.* 43. *ad fin.* ergo in casu dictæ *l.* 3. concedenda est restitutio & minori, & majori, quia graviter læsi sunt omittendo suam defensionem, quam nec jure jurando omittere potuerunt, ut vitam, honorem remque simul amitterent, hujusmodi autem damna resarciuntur beneficio restitutionis, nihil obstante juramento, argumento eorum quæ notantur, & nemini non sunt

nota,

nota, *in c. quamvis pactum*, *de pactis lib.* 6. circa læſionem enormem, & enormiſſimam, & ex Hyppol. & cæteris *ubi ſupra.*

35 Poſtremo illud dictum velim circa hanc reſtitutionis diſputationem, quod pertinet ad d. *l.* 3. reſtitutionem eſſe omnino in dubio concedendam, quia eſt beneficium juris ex æquitate naturali profectum, *l.* 1. *ff. de minorib.* ideo reſtitutionem, tam eam quæ datur minori, quam eam quæ datur majori, nemo ſanus in dubio non exiſtimabit concedendam, *l.* 1. *ff. ex quibus cauſis majoris*, ubi: *Nemo non juſtiſſimam eſſe conſtebitur*, imo ſi cum judicio animadvertamus, latius extendendam eſſe reſtitutionem majoribus conceſſam comperiemus ex illa clauſula, *Si qua mihi juſta cauſa videbitur*, quam quæ minoribus ob ætatis facilitatem concedi conſueverit, Tiraquel. *lib.* 1. *retractus*, §. 35. *gloſ.* 2. *num.* 2. gloſ. & ſcriptores *in*
36 *l. cum quidam*, *ff. de acquirend. hæred. verbo*, *Subveniri*, *ad fin.* ubi Jaſ. *num.* 6. adducit rationem diverſitatis, ab eo recepit Franciſcus de Caldas *ubi ſupra*, *verbo*, *implorare*, *in integrum reſtit. num.* 6. ubi credo, quod voluit allegare Jaſ. *d. num.* 6. vel Alexand. *num.* 3. quoniam inferius *dicto n.* 6. refert eundem Alexand. poſt *gloſ. nu.* 3. Ergo audacter concedenda eſt hæc reſtitutio tam majori, quam minori, imo audacius multo majori ex clauſula generali.

Sed tamen opportune quæritur reſenta ſpecie, dict. leg. poſtquam ſatis de reſtitutione concedenda diximus, quid præſtet iſthæc reſtitutio, pone vendita bona, & diſtracta multa conſumpta expenſa-
37 rum, & ſportularum nomine, reliqua ſeu accuſatori, ſeu fiſco applica, quid conſecuturus eſt reſtitutus, beneficio reſtitutionis in integrum, an bona, an pretium, an deducendæ ſint expenſæ, & ſportulæ? quid de honoribus & dignitatibus, quæ ſeparatio inter reſtitutionem gratiæ, & reſtitutionem juſtitiæ? rurſum quid præſtet reſtitutio juſtitiæ, ut damnum vitetur? quid rurſum ad lucrum, quæ omnia poſcunt interpretationem *l. fin. & leg.* 1. *C. & ff. de ſent. paſſ. & reſtit. & l. quod ſi minor*, §. *Scævola*, *& l. in integrum*, *& l. ſi ex cauſa*, *ff. de minoribus*, *& l. fin C. de abſt. vel rep. hær.* utilia certe, & quotidiana, ſi ethodo & ratione dilucida tradantur, & neceſſaria ad d. *l.* 3. & ad ea quæ notavimus ſupra.

Et primum quoniam reſtitutionis remedium eſt
38 in rem ſcriptum, & rem ſequitur quocumque vadat, *l. in cauſa*, §. *fin. ff. de minoribus*, Suarez noſter *allegat.* 21. *ad fin.* Anton Gomez *tomo* 2. *cap.* 14. *numer.* 6. D. Didac. Covarru. *lib.* 1. *reſolutionum*, *cap.* 5. *num.* 7. & quia omnia reſtituit, *l. videamus*, §. *in Fabiana*, *ff. de uſuris*, videbatur reſtituendus is qui innocentiam ſuam oſtendit, ad omnia veluti ſi numquam fuiſſet condemnatus Bartol. *in l. ei qui*, §. *ſi in metallum*, *n.* 1. *ff. de muneribus*, *& honoribus*, Socinus *in cap. abſolutus*, *n.* 3. *cum ſeq. de hæreticis*, & videbatur dicendum reſtitutum adepturum omnia non ſolum honores, & dignitates, verum etiam res ipſas, etiam ſi apud tertium poſſeſſorem reperiantur, titulo oneroſo, quod late tradunt poſt alios modernos Gallus *in conſuetud. Pariſ.* §. 12. *tit.* 1. *numer.* 39. Coſta Luſitanorum doctiſſimus *in* §. *& quid ſi tantum*, *par.* 2. *num.* 49. D. Didac. Covar. *lib.* 1. *variarum*, *cap.* 5. *num.*
7 poſt plures quos illi allegant, & partius tradit Sfortia, *par.* 1 *quæſt.* 44. *artic.* 4. *&* 5. præter morem, quod intelligere, ex eiſdem, ſi minoris intereſt rem eam habere quæ diſtracta apud tertium reperiatur poſſeſſorem, namque ſi minoris nihil intereſt, aut parum recuperare ipſam rem, plane tunc ſi principalis ſolvendo ſit; tertius tutus eſt, dicta *l. ſi ex cauſa*, & notat Covar. *ubi ſupra*, ex Alexan. *conſil.* 67. *lib.* 5. & notat Aymon, *conſil.* 7. *ad fin.* qui votum omnino tertium poſſeſſorem tutum fore, ſi nihil, aut parum intereſſit minoris habere ipſam rem, ſi tamen iſque à minore habuit ſolvendo ſit, idem quoque receptum eſt, quando tertius ſcivit, & compertum habuit rem illam fuiſſe minoris, qui omnino reſtitui poterat: nam tunc ajunt indiſtincte ex ipſa ſola ſcientia, vel intereſſe minoris habere ipſam rem, vel non interſit, vel ſit ſolvendo principali, vel non ſit ſolvendo, eſſe concedendam reſtitutionem adverſus tertium poſſeſſorem, id tenet Covar. *ubi ſupra nu.* 5. vel habeat tertius rem illam titulo oneroſo, vel lucrativo, citra ullam hujuſmodi diſtinctionem dicto *conſilio* 7. Aymon *num.* 15. & ex Bald, *num.* 16. & Salicet *num.* 8. *in l.* 2. *C. de reſcind. vend.* & Alberic. *in l. cauſæ. li* 1. §. *fin. numer.* 9. *ff. de minor.*

Sed tamen operæ pretium eſt hæc ipſa, in utilitatem juventutis proprius, & clarius attingere, idque etiam quia in caſu noſtræ *l.* 3. ubi proponimus res contumacis elapſo anno venditas, & diſtractas, videbatur deneganda reſtitutio, non ſolum ad res ipſas, verum & ad pretium ipſarum rerum, quæ venditæ fuerint, quia cum finita hæc ipſa negotia ſint, videbatur impediri poſſe in integrum reſtitutio, & ad res,39 & ad pretium redactum, vel paratum ex hiſce rebus venditis, ad quod videbatur text. *in l. quod ſi minor*, §. *Scævola*, *ff. de minoribus*, in quo text. ſi res non ſit integra, non conceditur reſtitutio, verba Pauli hæc ſunt: *Scævola noſter ajebat ſi quis juvenili levitate ductus omiſerit, vel repudiaverit hæreditatem, vel bonorum poſſeſſionem, ſiquidem omnia integrum ſunt, omnimodo audiendum eſſe. ſi vero jam diſtracta hæreditate, & negotiis finitis ad paratam pecuniam laboribus ſubſtituti veniat repellendum*, hæc Paulus vides læſum minorem, qui non adit hæreditatem, lucroſam, quam major annis ſapientior adiiſſet, fuiſſe reſtitutionem impetraturum, ſi omnia eſſent integra; ſed quia finita erant, negotia, & diſtractæ res hereditariæ ideo neque ad pecuniam, paratam ex diſtractione rerum hæreditariarum, impetrata eſt reſtitutio, quia beneficium de reſtituendo minore in hac ſpecie temperatum eſt, ex æquo & bono, ſcilicèt, ſi finita ſint negotia laboribus alienis, licet enim læſus reperiatur minor, reſtitutio tamen non eſt concedenda cum aliena jactura, & damno ejus præſertim, qui laboribus ſuis ſuaque opera & induſtria res minoris vendidit, & emit.

Et quamvis Alexand. poſt alios dicto *conſ.* 67. *lib.* 5. exiſtimaverit hæreditatem à principio non fuiſſe lucroſam, atque ideo recte repudiatam fuiſſe, & omiſſam à minore ex litera tamen tex. ſatis aperte colligitur negatam fuiſſe reſtitutionem ex ea ſola cauſa, quod hæreditas fuerit diſtracta, & negotia fuerint finita per ſubſtitutum, cujus laboribus fuit parata pecunia ad quam volebat minor reſtitui.

Præterea conſtat in dict. §. *Scævola*, nullam unquam fuiſſe de rebus ipſis diſtractis quæſtionem, quoniam hæ apud emptores ſecuræ erant, tota lis erat de pecunia parata ex diſtractione rerum hæreditariarum, contra Abb. *in d. c. ex parte*, *n.* 15. *de reſtit. ſpoliat.* idque patet ex text. ibi: *Ad paratam pecuniam laboribus ſubſtituti veneat*, & tamen propter finita negotia, & diſtrationem rerum non eſt impetrata reſtitutio, nec ad pecunia paratam, ex his ipſis rebus, quia finita erant negotia in quo opportunus eſt tex. *in lege in integrum*, *ff. de minoribus*: *In integrum vero*, inquit Ulpianus, *reſtitutione poſtulata adverſus additionem à minore factam, ſi quid legatis expenſum eſt, vel pretia eorum, qui ad libertatem additione ejus pervenerunt. à minore refundenda non ſunt, quemadmodum per contrarium cum minor reſtituitur ad adeundam hereditatẽ, quæ antea geſta erant per curatorem bonorũ decreto*

Prætoris

Prætoris ad distrahenda secundum juris formam constitutam, rata esse habenda, Calphurnio, Flaco verus, & Antonius rescripserunt, hactenus Ulpianus, ex quo text. non solum est rata, & firma venditio, quæ facta est à substituto cui factus est locus, ex repudiatione minoris, verum ea quoque firma & rata manet, quæ facta est à curatore bonorum, ex decreto Prætoris vrbani, ut videas negotia finita solum impedire restitutionem, etiam ad pecuniam, & restitutionem solum concedi ad ea quæ sunt integra, ut venditiones firmæ maneant.

Prætera quando negotia ditantur finita in casu dicti, §. *Scævola*, vide Bart. eleganter *in l. omnes populi, ff. de just. & jur. num* 41. ubi quod negotia finiantur, sententia, transactione, solutione, quietatione juramento, vel alias, utcumque sit finitum, decisum, ratum & firmum, quia quod hujusmodi finitum est, non infirmatur ex restitutione superveniente, quia spes restitutionis in integrum futuræ non infringit, quæ interim legitime acta gestaque sunt, Bart. *in l.* 1. *numer.* 29. *ff. de regul. juris, l. in causæ la* 1. §. *interdum, ff. de minoribus*, quem tex. ita intelligit modernus Gallus *in consuetud. Paris. tit.* 1. §. 22. *n.*53. Tiraquel. *libr.* 1. *retractus*, §. 2. Glos. 18. *num.*67. D. Dida. Covarr. *variarum, lib.* 1. *c.* 3. *n.*5. *ad fin.* & utilissimum est ad ea quæ tradit Imola *in cap. Apostolicæ de donat.* Felinus *in c. de quarta de præscript. nu.*34. Balbus *in l. Celsus, ff. de usucapio.* 4. *notabili limit.*5. scilicet, ad præscriptionem quod non impediatur, ex scientia, quod titulus possit in judicium deduci, ex causa restitutionis in integrum, bona enim & mala fides consideratur ibi à Jurisconsulto, ut res possit per restitutionem evinci, sed non ut ex ea futura aliquando interim, quod non desideratur impediat juris effectus, habent autem hæc omnia quæ diximus fundamentum in d. *l. in integrum*, & in d. §. *Scævola*, ut legitime acta pendente spe restitutionis, & post ea secuta firma, & secura maneant.

Sed adhuc nostra quæstio non deciditur ex dicto, §. *Scævola* namque ille tex. loquitur in minore, qui impetravit restitutionem, in ea autem restitutione, non agit de damno vitando, sed de lucro captando, unde decisio ejus tex. non potest applicari ad nostrum casum, nec ad *l.* 3. de qua agimus, in quo minor, vel major restitutus agat de damno vitando, scilicet, ne sibi auferatur, vel adimatur substantia sua injuste, in nostro ergo casu longe sumus à §. *Scævola*, & à dicta *leg. in integrum* quæ versantur in lucro, ideo nihil curamus, quod res distractæ fiat, vel quod sint finita negotia, sed occurrimus ad textus
40 *in lege si ex causa, ff. de minoribus, Si ex causa judicati pignora inquit Ulpianus capta sint, & distracta, mox restitutus sit adversus, sententiam præsidis, vel procuratoris Cæsaris, videndum an ea quæ distracta sunt revocari debeant, nam illud certum est, pecuniam ex causa judicati solutam, ei restituendam, sed si interest ipsius corpora potius habere putò interdum permittendum, id est, si grande damnum sit minoris.* quem tex. intellige uti supra diximus ex moderno Gallo, Costa Lusitano, Didaco Covarruvias Hispano, & Abbate Italo, *ubi supra*, adde Corneum *consilio*, 219. *lib.* 2. *num.* 13. & quamvis plures quos refert Covarruv. *libr.* 1. *variarum c.* 5. *num.* 2. nempe Alexand. & Angel. & Paulus, dicant restitutionem concedendam esse ad lucrum illud tamen verissimum est ex d. §. *Scævola*, hanc restitutionem non esse concedendam re non integra, quod ibi resolvit D. Dida. Covarruv. nisi uti diximus, vel interfit minoris, juxta tex. *in l. si in emptionis, ff. de minoris, & l. lex quæ tutores, C. de administ. tut.* quod adducimus exempli causa, quia aliunde etiam potest interesse, ex dicta *l. ex causa*, vel nil emens sciverit rem minoris, & minorem restitui posse, juxta superius dicta, ex doctissimi Covarruv. sententia *ubi supra*, & Alexand. dicto *consil.*67. & Rebuto *constit. libr.*2. *tit. de. restit. num.*21. difficultatem tamen facere videtur tex. elegans, *in l. fin. C. de repudiand. hæred.* ubi restitui-41 tur minor ad res distractas, & tamen videtur agere de lucro, agit enim de hæreditate recuperanda, & pugnat tex. ille cum dict. §. *Scævola*, adeo, ut Fulgos. *in d. l. in integrum*, inquirens veram concordiam reliquerit cogitandum, sed tamen, gl. *in d.* §. *Scævola*, concordat & vere, & ingeniose dictam *l. fi. cum* d. §. *Scævola*, & post eam Corneus, *ibi*, & Politus *tract. substitu. agens de vulgari substitutione, par.* 3. *nu.*14. Abbas *in d. c. ex parte, de restitutione spoliat.* aiuntque d. *l. fin.* procedere in suo hærede quod patet, in principio tex. ibi, *Si quis suus recusaverit paternam hæreditatem*: Suus autem hæres quando restituitur ad hæreditatem paternam, non restituitur quasi ad lucrum, sed quasi ad damnum, ut qui res hæreditarias, ipso jure suas effectas, per imprudentiam omisserit, est enim ipso jure dominus *leg. in suis, ff. de li. & posth. l. magis puto*, §. *fundum*, & quod notat ibi Albericus, & Cumanus, *ff. de reb. eorum, juncta l. fi. versic. argumento, ff. de condi. insti.* cum igitur dominus exiterit, & recusaverit hæreditatem ibi juris beneficio quæsitam certe restitutus ob damnum magis, quam ad lucrum videri potest, ut habeat locum *d. l. si ex causa*, at vero Sforcia Oddus Perusinus jejune nimium de d. *l. fi. egi p.* 1. *q.*44. *art.*4. *&* 5.

Unde cave à Francisco de Caldas *ubi supra, verbo, læsis, nu.*48. qui sine ulla juris ratione existimabat in d. *l. fin.* concedit restitutionem ad res distractas, scilicet, ob affectionem, quam quisque habet ad majorum bona, ad quod allegat glos. *in dicto* §. *Scævola*, quæ cum septem conciliationes apponat, certe de affectione ista tanquam ad bona majorum nec verbum, namque uti superius diximus, restitutio justitiæ quæ agit de damno vitando, porrigitur ad tertium possessorem, qui rem habet, etiam titulo oneroso, si minoris interfit rem suam habere, vel interfit, ex affectione ea quia fuerit majorum, vel ex voluptate, vel ex utilitate, vel ex loco, quia vicina sit aliis fundis minoris, vel aliunde interfit, ex dicta *l. si ex causa*, ibi, *Sed si interest ipsius corpora potius habere*, & ita resolvimus supra, ex Costa Molineo, Covarruvias, Abbate, & Corneo, & est ipsa veritas, ad affectionem autem solam reduci non potest, salva vera ratione juris, ideo superius, exempli causa, diximus, adduci à nobis dictam *l. lex quæ tutores*, & *l. si emptionis*, quod si ad solam affectionem reducas, restitutionem rei, scilicet, quia fuerit majorum, reduceres rem ad magnam latamque & difficilem certe disputationem, quæ dicantur res majorum, an quæ fuerint solius patris, an vero quæ ab avo, proavoque ad patrem sint derivatæ, quæ est quæstio quotidiana, & deciditur ex ea elegans dubitatio de qua glos. verbo, ab antiquo, *in cap. is qui de sepulturis in sexto*, ad propositum, literæ ibi, *vel in ea potius in qua majorum ipsius ab antiquo*, & ibi Francus late, & late Antonius Gomez *in l.*70. *cum seq. num.*3. tene ergo intrepide, in *d. l. fin.* restitutionem concedi propter damnum, unde bona distracta recuperat, si interfit habere ipsas res distractas, undecumque interfit, ex affectione, voluptate, utilitate, propinquitate, vicinitate, vel alias interfit.

Sed adhuc non desunt qui cum glos. in d. §. *Scævola*, contendant, evertere concordiam quam diximus, ajunt enim dictum, §. *Scævola* agere de restitutione justitiæ, ad damnum, idemque contendunt, non posse concordari, idque ex eo asserunt, quod

loquatur

loquatur in ſuo hærede, ſicuti dicta *l. fin.* quod colligunt ex verbo, *omiſerit*, vel *repudiaverit*, ut hoc verbum, *repudiaverit*, referatur ad alienum hæredem, verbum vero, *omiſerit*, referatur ad ſuum, ſed gloſ. *ibi* diluit hanc ipſam difficultatem dupliciter, primo quod etiam ſi intelligamus ex verbo, *omiſerit*, in dicto, §. *Scævola*, ſuum hæredem quod quidem ratio ipſius juris, & verbi vis, & poteſtas expoſcit, quia tamen additus eſt ſubſtitutus vulgaris, ad emptum videbatur in d. §. *Scævola*, jus ſui hæredis, datio enim ſubſtituti vulgaris filio ſuo, & in poteſtate aufert jus ſui hæredis, per ea quæ late traduntur
42 poſt Bart. *in l. ſi filius hæres, ff. de lib. & poſth.* unde ad huc nihil obſtat verbum illud, *omiſerit*, quia ſuus hæres addito ſubſtituto vulgari, alienus hæres factus eſt & ad bona venit, quaſi ad lucrum, præterea verbum illud, *omiſerit*, ex gloſ. in d. §. *Scævola*, eum habet juris intellectum, ut hæres alienus inſtitutus recuſaverit hæreditatem, vel repudiando expreſſe, vel omittendo tacite, ſcilicet, per lapſum temporis ad adeundum, qui intellectus etiam eſt veriſſimus in ſe, & recte applicatur ad literam dict. §. *Scævola*, obſervata proprietate verbi, *omiſerit*, ut adhuc verbum eſſe intelligendum de reſtitutione juſtitiæ ad lucrum, & nihil pugnat cum d. *lege final.* quæ procedit in reſtitutione juſtitiæ ad damnum reſarciendum, obſervata ratione d. *l. ſi ex cauſa* ita ut hæc reſtitutio juſtitiæ, ad damnum reſarciendum avocet res, quæ ſint apud tertium ſi intereſt minoris habere ipſas res undecunque interſit, vel ſi ſcivit res minoris, & ipſum reſtitutionis auxilium impetrare poſſe, vel ſi titulo lucrativo habebat, ut ſuperius reſolvimus, reſtitutio vero juſtitiæ ad lucrum ad res non extenditur alienatas, interdum, nec ad pecuniam ex rebus paratam d. *l. fin.* d. *l. in integrum.*

43 De reſtitutione gratiæ alia juris ratio eſt, ea enim indulgentia Principis non trahitur ad jus, alteri quæſitum, cum enim recte quis condemnatus eſt, & merito, cumque legitime facta eſt executio & venditio bonorum, ſuccedente gratia Principis, qui te ex beneficio. & indulgentia ſua reſtituit juxta *l.* 2. *C. de ſent. paſſis & reſtitutis*, nec poteſt, nec debet, nec ſolet, ea Principis indulgentia dominum rerum jure gentium alteri quæſitum auferre *l. item ſi verberatum, ff. de rei vendi.* tradit late Pinellus *in rub. C. de reſcind. vend. par.* 1. *c.* 2. *num.* 14. facit *l. Lucius, ff. de evictionib.* nobis eſt *l.* 2. *tit.* 1. *part.* 2. & *l.* 31. *tit.* 18. *par.* 3. & utrobique gloſ. nova & vetus, nec Princeps præſumitur cum alterius detrimento beneficium alicui conferre *l.* 2. §. *merito*, §. *ſi quid à Principe, ff. ne quid in loco publi.* vide Coſtam *in* §. *& quid ſit tantum, part.* 2. *n.* 45. facit tex.
44 elegans *in l. reſcripta, C. de precib. imp. offer.* & tex. *in l. meminerint, C. unde vi*, dignitas ergo tibi ablata, & alteri collata, adveniente gratia Principis, qui te reſtituit, auferri ab illo nequit, ut tibi conferatur imo nec gradus, nec honor ab alio jure occupatus *leg.* 2. *ff. de decurionib. l. ordine, ff. ad municipal. l.* 2. *C. de his qui in exilium dati lib.* 10. gloſ. in *l. quid ergo,* §. *pœna gravior, verbo, oneraſſet, ff. de infamibus.* gloſ. *verbo, cum talis, in c. quamvis de reſcrip. l. falſo, ff. ordine, ff. ad leg. Cornel. de falſ.* ubi gloſ. *verbo, recuperaſſe*, Bart. *in d. l.* 2. *nu.* 1. *ff. de decurionibus*, ubi dicit, quod Doctor civitate ejectus, & poſtea reſtitutus non recuperat locum, nec gradum priſtinum, ſed quod habetur pro novitio, idem tenet Bartol. *in l. Gallus,* §. *& quid ſi tantum, ff. de lib. & poſth. num.* 12. Jaſſ. *ibi, n.* 59. *&* 71. Abbas *in c. ex tuæ de cler. non reſidentibus, num.* 15. ubi dicit, quod clericus depoſitus, & poſtea reſtitutus, non recuperat beneficium alteri collatum, de reſtitutione autem juſtitiæ ad beneficium cui renuntiatum eſt, vide Covarru. *variarum, lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 1. *& ſeq.* Quod vero pertinet ad bona extantia, & alienata, idem quoque dicendum videbatur, ut reſtitutio gratioſa ex ſola indulgentia Principis, non extendatur ad bona per fiſcum alienata, ſed ad extantia ſolum, ratio ea eſſe poterit, quia contrahens cum fiſco bona fide à nemine moleſtari debet, tex. *in l. bene à Zenone, C. de quadriennii præſcrip. l.* 1. *C. ne fiſcus rem quam vendidit, lib.* 10. Bart. *in l. fin. C. de ſentent. paſſ. & reſt. n.* 7. idem *in l. Gallus,* §. *& quid ſi tantum, ff. de lib. & poſth. n.* 12. & Jaſſ. *ibi n.* 70. Abbas *in c. intra quatuor, de majorit. & obedien. num.* 4. ubi Felinus *nu.* 5. Alberic. Fulgoſ. & alii *in auth. idem eſt de Neſtorianis, C. de hæret. & Manich.* Jacobus de Velloviſ. *in cap.* 1. *hic finitur lex, & incipit conſuetudo*, tenent in d. §. & qui ſi tantum præter Bart. & Jaſſon, Crotus, *num.* 118. Coſta. 2. *part. n.* 49. Fortunius Garſia acutiſſimus, & ſubtiliſſimus, *nu.* 253. Molina *de Hiſpanorum primogeniis, lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 13. D. Dida. Covarruvias, *lib.* 1. *variarum, cap.* 5. *num.* 7.

Et ſunt prædicta ſano modo intelligenda, ſcilicet, ſi res vendita eſt aut titulo aliquo oneroſo habita, namque ſi ex condennatione ipſa ad tertium pervenit titulo lucrativo, tunc non impeditur iſta reſtitutio, adverſus tertium, vide Bartolum, & Jaſſonem in d. §. & quid ſi tantum, & tenent Aſflict. *in c.* 1. *hic finit. lex notabili*, 6. *num.* 42. Pinellus *in rub. de reſciden. vend. num.* 31.

Quod quidem intellige etiam niſi ex ipſa condemnatione ſit quæſitum ipſum lucrum, & ex ipſamet ſententia, unde pœna applicata parti, non pro eo quod intereſt, quia in hoc nulla dubitatio eſt, certe poſt remiſſionem delicti, & pœnæ ſi in burſata, ſit ego crederem, quod non eſſet reſtituenda, idem cenſeo de pœna applicata loco pio aut religioſo, & inburſata, moveor per ea quæ ſcribunt Felinus Decius, *num.* 14. *& num.* 4. *in c. at ſi clerici*, §. *de adulteriis de judiciis*, quos vide, & Sotum *de juſtitia & jure lib.* 5. *quæſt.* 4. *num.* 13. Alfonſum de Caſtro *de lege pœnali, lib.* 2. *cap.* 12. *concl.* 2. *&* 3. Bœrium *quæſt.* 65. *n.* 3. facit *lex venia. C. de in jus vocando. Pœnam edicto perpetuo præſtitam reſcripto tibi concedi temere deſideras*, & ibi eſt Gloſſa quam ſequuntur ſcriptores, & facit elegantiſſima *lex.* 2. *titul.* 33. *part.* 7. ubi fit diſtinctio inter remiſſionem, & gratiam, quæ fit pendente judicio, & eam quæ fit ſententia lata, & authoritate rei judicatæ ſtabilita, ut ea omnia reſtituat præter famam quæ reſtitui à lege eo caſu non poteſt, at vero re jam judicata nihil tale poteſt reſtitutio, in quo *lex illa* concordat cum *leg.* 2. & *leg. generaliter*, & *leg. fin. de ſententia paſſ. & reſtitut.* ſubdit tamen dicta *lex.* 2. duas elegantes limitationes ad hanc regulam, ut ſcilicet, illud ſit intelligendum, niſi Princeps expreſſe bona ſibi ablata jubeat reſtitui, quo caſu ait reſtituenda bona, tunc enim conſtat de voluntate Principis aperta, & ita tenebat Bartolus *in d. leg. fin. C. de ſententia paſſis, & reſtitut.* Abbas, & reliqui *in dicto cap. inter quatuor, de majorit. & obed.* Thomas Grammaticus *quæſt.* 65. *n.* 18. Pariſius alios referens *conſil.* 1. *lib.* 4. *à n.* 36. Decius *conſi.* 252. Jaſſon *in l.* 1. §. *libero, num.* 4. *ff. in jus vocan. gloſ.* nova *in d. l.* 2. *tit.* 33. *part.* 7. *Gloſ. fin.*

Secundo prædicta *l.* 2. limitat ea quæ diximus de bonis minime reſtituendis in hac reſtitutione gratioſa niſi reſtitutio illa ſit pleniſſima, quia non ſolum remittat pœnam, verum reſtituat ſententiam paſſum ad priſtinum ſtatum, in quo erat ante delictum commiſſum ibi, *o tornar en el primer eſtado*, quæ

quæ reſtitutio de ſtatu reſtituendo, dicitur plenaria in *d.l.fi.C.de ſent. paſ.* 1. ibi, *tantum ad reſtitutionem valeat, quantum ad cohertionem valuit ſententia*, & ita ſentit Antonius Gomez noſter *de delicto cap.* 13. *nu.* 39. ubi illud quod ait indiſtinctè, ſcilicèt, quod reſtitutio debeat reſtituere bona majoriæ, quæ ex ſola condemnatione alteri obvenerunt, ego ſane intelligo, ſcilicet, vel ſi Princeps jubeat reſtitui bona, vel ſi fiat reſtitutio ſtatus, hoc eſt, ut vulgo dicitur, plenaria reſtitutio, alias nec ipſa bona jam planè pertinerent ad eum, à quo ablata ſunt, & jure alteri collata, ad quod eſt fortiſſimus tex. dict. *l.* 2. & colliges ex Decio, & Felino, *in d.* §. *de adulteriis*, *C. at ſi cle.de judiciis*, ex Soto & Alfonſo de Caſtro, & Boerio, *ubi ſupra*, & ita ex his, & ex dicta *leg.* 2. temperabis dictum Bartoli, & Jaſſonis in dicto §. & quid ſi tantum, qui volebant bona alienata ex ipſa ſententia, & per ipſam ſententiam ſine facto aliquo extero eſſe reſtituenda, ex hac gratioſa reſtitutione, ut intelligendum hoc ſit, juxta dict. *l.* 2. & quæ ſupra, & ita eſt quoque Antonii Gomez ſententia temperanda, alias ſi bona non ſint reſtituenda ex ipſa principali indulgentia, vel niſi fiat plena reſtitutio ad ſtatum antiquum, ex dicta *leg.* 2. & quæ diximus ad illam ſi bona majoriæ propter delictum poſſeſſoris ad proximum agnatum pervenerint juxta formam inſtitutionis, poſſeſſor ſimpliciter, ex indulgentia Principis reſtitutus, non habebit bona majoria: quæ jam reperiantur apud proximum agnatum, ex illa namque ſimplici indulgentia, & reſtitutione non eſt viſus Princeps nocere tertio cui bona ex forma, conceſſionis ceſſare, ita tenet Baldus *in cap.* 1. *in principio*, *n.* 15. *hic finitur lex. ubi Præpoſitus*, *nu.* 3. Afflict.*num.* 2. *& in cap.* 1. *quæ fuit prima cauſa beneficii amittendi*, Gloſſa 3. *num.* 90. *& in cap.* 1. *de vaſſallo decrepitæ ætat. nu.* 26. Gregorius noſter *in leg.* 6. *tit.* 11. *par.* 6. *verbo*, *que le non podieſſe*, Alexand. *conſi.*101. *nu.* 5. *lib.*2. Menochius, *de recuperanda remedio.* 10. *n.* 100. *Thomas Gram. quæſ.* 65. *num* 18. unde in Hiſpania ne decipiaris adverte ad dict. *l.* 2.*tit.*32. *part.* 7. juxta cujus tex. diſtinctionem diſtinguere debuit Franciſcus de Caldas *ubi ſupra*, *verbo,contractum feciſti*, *num.* 20. & 21. imo quod plus eſt, de jure communi obſervanda ſunt, tradita in dicta *l.* 2. quæ ſunt jure communi Romano veriſſima, ex his quæ ad propoſitum adducit Molina *lib.* 3. *de Hiſpan. primoge. cap.* 2. *a* 15. & intellige quod reſtitutio ex cauſapacis, indiſtincte revocat bona à tertio vide *deciſionem* Capitii 69. *nu.* 23. quod eſt ſine dubio.

Illud tamen adde quod eo caſu quo bona non ſunt reſtituenda ex hac indulgentia, & principali reſtitutione gratioſa, nec reſtituendum eſt pretium, quod paratum eſt, ex ipſis rebus alienatis, ex Bart.in *d. l. fin. C. de ſentent.paſſiſ. & reſtit.* per quæ temperabis quæ indifferenter ſcripta reliquit Ant. Gom. *ubi ſupra*, in quo tamen adverte, quod licet idem Bart. dicat, fiſcum hoc caſu teneri quatenus locupletior factus ſit, quod dictum Bart. non obſervatur, imo quod nullo modo teneantur de alienatis, nec de pretio, & reperio quod Nellus *in tract. de Bannitis*, *in* 1. *part. tertii temporis quæſt.* 6.ait non obſervari dictum Bartoli, in Italia, nec in Germania, in Hiſpania certe non obſervatur, nec ratio illa, ſi fiſcus factus eſt locupletior in hac juris parte conſideranda eſt, qui non poteſt ulla ratione non videri locupletior vide latiſſime Andræam Gril Agripinatem, *in tractat.de pace publica lib.*2. *cap.* 19.

45 Sed & inter has reſtitutiones juſtitiæ, & gratiæ illa item ſeparatio eſt quod reſtitutio juſtitiæ ſit cum fructibus *l. quod ſi minor*, §. *reſtitutio*, *ff. de minoribus*, *l. videamus*, §. *in Faviana*, *ff. de uſuris*, *l.* 1. *C. ſi major factus alienati. rat.* Coſta *in d.l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum*, 2.*part. num* 71. *ff. de lib. & poſthu.* & receptiorem hanc ſententiam dicit domi. Dida. Covarruv.*lib.*1.*variarum reſolut.c.*3.Pinellus *in l.*2.*C. de reſcinden. vendi*, 2.*part. c.* 4. *n.* 4. ubi plures allegat Anto. Cordubæ à Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſed utrum. ff. de lib.agnoſ. num.*10.& 11.reſtitutio autem gratioſa licet reſtituat aliquando bona uti diximus, tamen illa reſtitutio bonorum, nunquam fit cum fructibus tenent hanc omnes quos adduximus Coſta, Pinel. Covarruvias, Antonius Cordubæ, & Gomez *de delictis*, *cap.* 13. *num.* 39. Menochius *de arbitriis*, *q.* 70. *libr.* 1. *Caſſaneus conſ.* 12.*num.* 6. Nellus *ubi ſupra* 1. *part.* 3. *temporis numer.* 7. Jaſſ. *in d.*§ *& quid ſi tantum*, *num.*64.allegant omnes pro hac opinione *auth. idem de Neſtorianis*, *C. de hæret. & Manich.* ibi, *Sed abſque ratione fructuum & adminiſtrationis.*

Circa quem tex, adverte, quod ibi juſtiſſime de-46 negantur fructus, quia cum res illæ nullo unquam jure pertinuerint ad eos quibus reſtituuntur merito reſtituuntur res ex beneficio illius legis, ſed ſine fructus cum enim res ad hos nunquam pertinuerint, nec item fructus, ea enim eſt ratio juris, ut & in actionibus realibus, & in perſonalibus ſi petamus rem quæ aliquando fuerit noſtra, veniat reſtitutio cum fructibus ita intelligit Alex. *in rub. ff. ſolut. mat. num.* 26. Bart. *in l. indebiti*, *ff. de condi. indebiti.* Paul.& Alexand. *in l. qui ſe deberi*, §. *fin. ff. de cond. ob cauſ.*Deci. *in l. cum fundus num.*4. *ſi cert. pet.* ergo in dicta auth. idem eſt, non veniunt fructus, quia res illæ, quæ ex indulgentia Principis reſtituuntur nunquam pertinerunt ullo tempore ad eos quibus reſtituuntur impediente, imo prohibente dominii acquiſitionem, eadem deciſione tex. *in d. authen. idem eſt de Neſtorianis.*

Sed tamen non deſunt qui exiſtiment reſtitutionem illam de qua in *d. aut. idem eſt de Neſtorianis* pertinere potius ad juſtitiam, quam ad gratiam, nullaque in re diferre ab edicto minorum quod totum juſtitiæ eſt, quo enim jure minori læſo, aiunt illi, ſuccurritur ex eo edicto, & beneficio, ſeu auxilio, eo jure, ſcilicet,civili quoque ſuccurritur converſo, ut res recuperet ex diſpoſitione *d. auth. idem eſt*, nec poſſe ſeparationem excogitari cur magis illis ſuccurſum jure videri poſſit, his vero ſolo beneficio, cum & ſententiam paſſi, & reſtituti juris quoque remedio jure cognito reſtituantur, atque hæc ratio, quam ſolus adducit Antonius Cordubæ de Lara *in dicto* §. *ſed utrum*, *num.* 12. plane univerſam gratiæ reſtitutionem remedio tollit, & pauciſſimis verbis univerſas hactenus ſcribentium ſententias deſtruit, & inutiles reddit, & licet ipſe in verſiculo, nec huic opinioni, ante finem, quærat rationem ad dictam authenticam,idem eſt,vera ratio ejus dubitationibus, cur ibi denegati ſint fructus, ea eſt, quam proximo numero adduximus, nec eſt decedendum â recepta ſententia, quæ tenet textum in dicta *authentic. idem eſt*, verſari in reſtitutione gratiæ, non juſtitiæ, nec exiſtimandum eſt deliraſſe, & veteres & noviores ſcriptores, licet enim ita jure conſtitutum ſit, non tamen inde colligi oportet, nec licet argumentari hoc modo, ſcripta eſt jure hæc reſtitutio ſicut illa de minoribus, ergo ſicut illa ita & hæc juſtitiæ reſtitutio eſt. Reſtitutio enim illa pertinet ad æquum, & bonum, ex *l.* 1. *ff. de juſt. & jur.*in quo jus verſatur,quia jus eſt ars æqui, & boni, ex dicta *leg.* 1. *juncta leg.*1. *ff. de minoribus*, ex quo utraque reſtitutio pertinet ad jus, quia jus quod in bono & æquo verſatur,in utraque bonum,&

æquum invenit, ideo jure conſtituto de utraque jura ſua, & leges conſtituit, juxta uniuscujuſque veram, & naturam, & propriam rationem, ideo ambæ jure proditæ ſunt hæ reſtitutiones, ſed illa quæ eſt gratiæ merito ad jus non ad juſtitiam pertinere dignoſcitur, quia non pertinet ad animum conſtantem judicis, qui jus ſuum cuique reddit, namque converſo omnino reſtituendæ ſun tres juxta indulgentiam dictæ *authenticæ idem eſt*, eſt enim beneficium indultum à jure ſine judicis ullo miniſterio, ſaltem libero, at vero reſtitutio quæ minoribus concedenda eſt, ita demum conceditur, ſi judex id bonum æquumque judicabit, præcedente cauſæ controverſæ cognitione, unde ſæpius denegatur, & in illa plurimæ, & maximæ ſunt partes judicis, & poſtulatur, & impetratur inſtar civilium actionum, unde ad juſtitiam tota pertinet, quia reperitur in ea conſtans animi voluntas, qua jus ſuum unicuiq; redditur, ex *l. juſtitia. ff. de juſt. & jure*, at vero in caſu dictæ *authenticæ idem eſt*, jus ipſum ex humanitate, & ex æquo, & bono ipſum æquum, & bonum præſtat conſtitutum & deciſum. At vero in reſtitutione minorum non conſtituit æquum & bonum, ſed requirit, quapropter judex qui de reſtitutione concedenda agit, ſæpe dum æquum requirit, ut concedat, iniquum reperit, & denegat. In caſu dictæ *authenticæ*, idem ex converſo, non poſſunt non reſtitui bona, vellit, nollit, judex, inde reſtitutio minorum ad judicis animum conſtantem pertinet, ſed illa de converſis tota ad jus, ſine ullo miniſterio judicis, unde gratioſa dicitur, merito, quia à jure gratioſe conceditur, pro hac ratione allego textum meliorem de jure *in leg. Panthonius, ff. de acquiſi. hæredit.* ubi reſtitutio quæ ſtricto jure no erat concedenda, ex indulgentia ſola conceditur patet in textu, ibi, *quæ ſtricto jure non competebat.* & rurſum ibi *quod & hic humanitatis gratia admittendum eſt.* Ecce in materia reſtitutionis elegantem textum diſtinguentem in utramque reſtitutionem, & juſtitiæ, & gratiæ & in aliis pluribus partibus juris id obſervant paſſim Juriſconſulti, ubi æquum & bonum id poſcit, etiamſi ſtrictioris juris ratio aliud poſcat, vide *l. ſi fundus* §. *ſi pluris, ff. de pignoribus*, ibi *ſed humanius eſt*, cujus textus oportet judicem ſemper eſſe memorem, & ibi gloſſ. plura adducit, & ita invenies plures in jure, & Juriſconſultorum, & Cæſarum deciſſiones, tum antiquiores, tum noviores, quæ habent non nihil juſtitiæ, plurimum vero gratiæ, ut dicta *l. Panthonius*, alia quæ tota ad gratiam pertinet, ut *authen. idem eſt* & per totum *de ſententia paſſi. & reſtitutis*, ita ſentiebat Doctiſſimus Emanuel Coſta *ubi ſupra*, & eſt ratio juris conuenientiſſima.

47 Ex qua juris ratione patebat ratio elegans ad textum *in cap. ad noſtram de rebus Eccleſ.* ubi in illa reſtitutione, quæ videri poterat tota ad juſtitiam pertinere, denegati ſunt fructus, cujus textus rationem, dum quærunt ſcriptores, mirum in modum torquentur, & ſi verum amamus, certe difficilima ratio eſt, accipe autem ſingulorum ſententias: deinde tuo jure quam velis approba, quæ nobis probabilior ſemper viſa eſt, non conticebimus, D. Didacus Covarruvias *variarum libr. 1. cap. 3.* aliquot intellectus addit ad tex. *inter quos primus eſt quem ponit num 3.* ſcilicet quod fructus in caſu dicti *cap. ad noſtram*, non redduntur, nec reſtituuntur monaſterio, quia obtinentur pro mercede laboris impenſſi in ipſiſmet fructibus ferendis, colligendis, & conſervandis, pro cura, & cultura ipſius rei reſtituendæ, quem ſenſum fundant, quibus is placet in textu, ibi, *cum ſibi fructus percepti ſufficere debeant pro labore*, quia ubicumque reſtituuntur fructus, ſemper computantur impenſæ culturæ, & quæ fit in ſerendis, colligendis, & conſervandis, *l. fructus, ff. ſoluto mat. l. ſumptus, ff. de rei vendic. l. ſi a non domino*, §. *fructus ff. de peti. hæredit. l. ſi in area ff. eodem. l. fundus qui ff. famil. her.* ibi, *Nullus enim ea ratio intervenire poteſt qui hoc genus deductionis impediat*, diximus late *de expenſis & meliorat. cap. 1. & c. 25.* ſed tamen eam interpretationem ad textum in dicto *c. ad noſtram* refutat Emanuel Coſta *in dicto §. & quid ſi tantum 2. part. nu. 71.* Ratio ea eſt, quia ſi pro labore, & cultura fructus retinerentur, reliqui, qui excederent laborem, & culturam omnino eſſent reſtituendi, & tam in dicto *cap. ad noſtram* omnes indiſtincte, retinentur præterea de fructibus naturalibus ingens eſſet dubitatio, qui videri poſſent reſtituendi, & quod magis eſt à bonæ fidei poſſeſſore cum titulo retenta ſpecie dicti *cap. ad noſtram* cum pro labore, & cura retineantur, in his autem nulla nec cura, nec labor ineſt, ut latè probavimus dicto *cap*, 23. & Covarruvias *dicto cap. 3. n. 6.* ideo hæc opinio, & interpretatio, ad tex. in dicto *cap, ad noſtram* plane rejicitur.

Accedit ſecunda interpretatio, quod ſummus Pontifex intellexerit, de fructibus ante litem conteſtatam perceptis, & conſumptis, nec facto ditiore poſſeſſore rei reſtituendæ, quia hi nullo unquam jure ſunt reſtituti à bonæ fidei poſſeſſore *l. ſed & ſi lege, ff. de pet. hære* & adnotavit modernus Gallus *in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 21 quæſ. 10. num. 53.* & nos *de Expenſis & Meliorat. c. 23.* ubi latè ſed Pinellus *de refcind. vend. l. 2. par 2. cap. 4. num. 19.* refutat hunc intelligendi modum quia eſt divinatorius niſi interpreteris verba dicti *cap. ad noſtram*, ibi *& per multos annos poſtmodum ſumpſerit ejus, fructus*, ut intelligas, ſumpſerit, id eſt conſumpſerit, ſed tam aliena eſt interpretatio à proprietate verbi, tum etiam potuit quidem conſumere, & ditior fieri, quapropter divinat hic intellectus, quia nullibi ex eo colligitur fructus conſumptos vel non conſumptos, poſſeſſorem ex eis factum locupletatorem, vel non factum ditiorem, imo magis erat locus regulæ de fructibus reſtituendis ab eo qui ſciebat, ſe ab Eccleſia, & minorem rem habuiſſe, & poſſe reſtitui, de quo ſupra egimus, & reſolvit D. Didac. Covarruv. *ubi ſupra, num. 5. verſi. Secunda præfata deciſio. & verſi. ſed tamen ex pluribus*, & ex Pinello *dicto num. 19.* ubi is tenetur reſtituerr fructus, qui ſcit ſe ab Eccleſia vel minore rem habuiſſe, & poſſe Eccleſiam, vel minorem impetrare in integrum reſtitutionem: hæc autem ſcientia colligitur ex ipſo facto in dicto *cap. ad noſtram*, in quo B. ille non ſolum intra annum percepit octuaginta libras, quas dederat monaſterio, verum intra duos, aut tres annos maximam ſummam percepit, unde ſibi læſio ad oculum patebat, & erat non leve argumentum, quod ditior eſſet effectus, ut fructus reſtituerentur.

Tertius intellectus eſt Imolæ: *in d. c. ad noſtram*; & fuit Hoſtienſis *ibi*, eum contractum reciſum fuiſſe ex cauſa nullitatis, quod probant quia actum eſt in caſu illius tex. poſt quadriennium, patet ibi, *& poſt multos poſt modum annos*, quæ verba non eſſent addita, ſi intra quadriennium actum fuiſſe, nullitatem autem ex qua obtentum ſit fundant, quia nulla authoritas ſuperioris intervenit in alienatione, ſi enim non erat monaſterium exemptum exigebatur authoritas Epiſcopi, textus *in c. Abbatibus, 13. quæſtio 2.* ſi vero erat exemptum, cum non habuerit jus Epiſcopale neceſſaria erat authoritas Summi Pontificis, notat Cardinalis *in c. 1. de reb. Eccleſ. ſuper gl. verbo proprii*, alios refert domin. Didac. Covarruvias *ubi ſupra, n. 9.* nulla autem harum ſolennitas eſt in dicto *c. ad noſtram*, quod autem pertinet

ad

ad fructus aiunt remansisse penes possessorem, nec restitutos fuisse monasterio propter bonam fidem, hic vero intellectus refutatur à Pinello, *ubi supra*, *n.* 17. ex textu *in cap. siquis præsbiterorum eodem*, ubi in alienatione rei sine utilitate, aut solennitate restituitur, res cum fructibus, & ex *l. jubemus nulli*, §. 1. *C. de Sacros. Ecclesiæ*, ubi in errore juris vix est, ut non interveniat mala fides, & vere si non ex hoc capite, juxta ea quæ tradidimus in tracta. *de Expensis & meliorat cap.* 23. *n.* 24. ubi latissime probavimus contra Pinellum, quod habens titulum reprobatum à jure, possit nihilominus habere bonam fidem veram. Saltem ex alio capite non potest negari vera mala fides in possessore eo, quia videbat uti *proximo numero* diximus ex domin. Dida. Covar. se habere titulum ab Eccles. nullum, aut saltem rescindendum, aut enim existimabat validum, & suberat læsio nota, & ipsi manifesta, unde mala fides proveniebat & ea vera non ficta, aut sciebat contractum nullum, & erat quoque possessor malæ fidei, unde restitutio fructuum evitari non poterat, nec debebat & adde *l.* 11. *tit.* 14. *part.* 2. quam intellige, ut late explicavimus dicto *cap.* 23. *nu.* 24.

Quarta interpretatio fuit Emanuelis Costæ *in dicto*, §. *& quid si tantum* 2. *part. n.* 85. pro qua præmitte illud quod superius attigimus, quod restitutio ordinaria competit Ecclesiæ de jure intra quadriennium, in quo tamen adverte, quod si Ecclesia sit enormissime læsa potest intra quadraginta annos restitutionem implorare, *infra n.* 49. *versic. inter has sex l.* 26. *titul.* 29. *part.* 3. unde *l. fin. part.* 6. quæ triginta annos constituit, necessario intelligenda est in casu in quo loquitur, ut Princeps, Ecclesia, aut respublica læsi ultra dimidiam, possint quidem respectu actionis personalis descendentis ex remedio *l.* 2. *C. de rescind. vend.*, agere intra triginta annos, cum in aliis forum quadriennium constitutum sit, quod intellexerat Emanuel Costa,
48 *ubi supra*, *n.* 83. & nisi ita intelligas confundes prædicta duas leges, ad quod inconveniens non respexit D. Didac. Covarru. *dict. cap.* 3. *n.* 13. sed nec Gregorius *in dict. l. fin.* ex utraque; autem reprobatur Roderici Xuarez Hispani sententia *ullegat sua* 2. qui existimabat Ecclesiam læsam habere duplex quadriennium, dumtaxat, ad restitutionem, modo inquit Emanuel Costa eam restitutionem de qua in dicto *cap. ad nostram*, esse extraordinariam, quia scilicet, concessa fuerit extra solenne temporis restitutionis ordinariæ, id est extra quadriennium, nec dubium esset, faciendam fore cum fructibus, si intra limites justitiæ contineretur, id est, intra quadriennium *à l. præfixum*, qua vero non nihil habuit gratiæ, quia concessa est post legitima tempora restitutionis, hoc est post quadriennium, eam gratiam, & indulgentiam, quæ moverit, ut restitueretur, eandem inquam postulasse, ut fructus retinerentur ab eo, à quo restricto jure auferri non potuisse, ut illa decisio, ex illa mixtura gratiæ, quæ in illa restitutione reperitur, secuta sit naturam restitutionis gratiæ, quæ sine fructibus fieri consuevit dicta *auth. idem est de Nestorianis*, alias autem nisi ex indulgentia concederetur illa restitutio, attento jure Canonum, & Pontificio nullum suberat jus, quo post quadriennium concederetur, unde concessa videri poterat restitutio illa ex indulgentia Principali, ob id que gratiosa judicanda erat: & facienda sine fructibus ex dict. *auth. idem est*, Emanuelis Costæ interpretatio placet D. Didac. Covar. quam & ejus authorem Emanuelem Costam, *d. n.* 13 quibus potest laudibus extollit, adeo ingenue vir ille profitebatur juris scientiam, quam tamen sententiam levissimis argumentis refutat Pinellus *in l.* 2. *C. de rescind. vend. p.* 2. *c.* 4. *n.* 20. nec dignatus est Emanuelem Costam doctissimum suo nomine appellare, quem videbat à viris laudatissimis miris laudibus evectum, cujusq; laudem & gloriam videbat apud doctos & eruditos immortalem futuram sed studiorum eorum lucem, & splendorum, nisi connivẽtibus oculis ferre nõ poterat, vir laudis & gloriæ avidissimus, is ergo Pinellus decedit ab opinione Emanuelis Costæ, *d. n.* 20. aitq; in toto volumine Pontificialiũ Epistolarum nõ reperiri quicquam, quod ad gratiam pertineat, cum omnes Epistolæ Pontificiæ justitiæ contineant rationem, quasi vero non id quoque professus sit Justinianus, & tamen constat inseruisse plura responsa, quæ ad gratiam referenda sint dicta *l. Panthonius*, *ff. de acquirend. hæred. d. l. si fundus*, §. *si pluris*, *ff. de pignoribus*, dicta *auth. idem est de Nestorianis C. de hæreti*, & per totum, *C. de sentent pass. & restit.* cumque *num.* 21. ait restitutionem quæ conceditur extra quadriennium esse restitutionem omnino justitiæ, nullum adhoc jus allegat, nec allegare potest ante tex. in dicto *c. ad nostram* quod ipsemet fatetur præterea non satis fideliter refert verba Emanuelis Costæ, ille enim nusquam ait tex. in dicto *c. ad nostram* pertinere to-49
tum ad gratiam, ait cordatius esse in d. *c. ad nostram*, aliquid gratiæ, & adesse ibi mixturam gratiæ, quæ reperitur item in *d. l. Panthonius*, & in d. §. *si pluris*, totum autem responsum partim ad justitiam partim ad gratiam pertinet, unde commerita est, ut enumeraretur inter Pontificias Epistolas, itaque *num.* 22. idem Pinellus cum discedat ab interpretatione Emanuelis Costæ, ingenue de se fatetur, non posse se tam perspicuam interpretationem pollicери, quæ omnino diluat, & dissolvat difficultatem quæque omnibus satisfacere possit, proinde *num* 23. aggreditur suam interpretationem, quæ erat quinta interpretatio ad tex. in *d. c. ad nostram*, circa fructus restitutionem.

Quinta interpretatio est Pinelli *ubi supra*, *num.* 23. scilicet, à monasterio ibi fuisse intentatum remedium *l.* 2. *C. de rescind. vendi.* quod quidem in feudi concessione habere locum ait ex his quæ adducit in dict. *l.* 2. *part.* 1. *cap.* 4. *n.* 2. & ibidem *c.* 3. *ad finem* & ex Paulo. in d. *l.* 2. atque in illo remedio non venire fructus ex opinione illa quam retulimus supra hoc. §. *nu.* 6. licet non veriore. discedit autem ab hac sua interpretatione, ex eo quod in casu dict. *cap. ad nostram*, non datur electio quæ conceditur in d. *l.* 2. & in *cap. dilecti de empt. & vendi* sed hæc ratio fragilior erat, quam ut hominem doctum avertere posset à sua sententia, quia dominium, directum, quod erat penes monasterium impediebat electione de qua in d. *l.* 2. fiebat enim consolidatio, & conjunctio quædam utriusque dominii, in venditionibus autem rerum particularium, quæ fiunt utriusque dominii, nihil tale reperitur, ideo electioni est locus ex dicta *l.* 2. sed adhuc quæstio illa de fructibus non restituendis in casu d. *l.* 2. non ita expedita erat, ex his quæ diximus dicto *n.* 6. quapropter retenta ea opinione quod in casu *l.* 2. non veniant fructus, & quod in dicto *cap. ad nostram*, actum est, remedio dictæ *l.* 2. ad rescissionem feudi plane hic quintus intellectus reprobabilis est, nec electio de qua in dicta *l.* 2. movere debet propter dominium directum, quod erat apud monasterium, & commendatur magis hæc interpretatio quia quadriennium de quo in Glos. in *d. l.* 2. in Ecclesia receptum non erat, sed expectabantur triginta anni ex his quæ tradit Abbas *in dicto cap. cum dilecti. de empti. & vend.* & D. Dida. Covarru. *dict. n.* 13. & Emanuel Costa *dict. num.* 85. & *dict. l. fin. tit. fin. part.* 6. qui ex sententia Emanuelis Costæ, est tex. pro hac sententia.

Sexta interpretatio eſt ipſiuſmet Finelli, *ubi ſupra d. c. 4. num. 26.* qui parum confidens prædictæ quintæ interpretationi propter electionem quæ deerat in *d. c. ad noſtram.* excogitavit hunc ſextum ſenſum, atque in dicto *c. ad noſtram*, interfuiſſe quidem authoritatem ſuperioris, & ſolennitatem, verum defuiſſe cauſæ cognitionem cujus defectus non potuit inducere malam fidem, ſed hic intellectus, quatenus ait interveniſſe ſolennitatem, & authoritatem ſuperioris divinat quatenus autem ait defuiſſe cauſæ cognitionem fallitur, ex tex. ibi, *cum. Tuſienſe monaſterium, depreſſum eſſet onere maximo debitorum*, quare nihil curandum eſt de hoc intellectu.

Inter has ſex interpretationes ſi teneas in dicto *c.ad noſtram* intentam fuiſſe in integrum reſtitutionem enormiſſimam plane cum ea reſtitutio fierit intenta a extra quadrennium quod fieri poteſt ex authoritate Doctorum, poſt gloſ. *in c. 1. de reſtit. in integ.* tenent Joan. And. Hoſtien. Bellamera, Berous, Caſane. Rodoandus, Didacus Romanus, Cornelis Socinus jun. Alexand. Ancharr. Jaſ. Riminaldus, Thobias & alii quos refert. Sforcia Cddus *de reſtit. 1. part. q. 19. art.7.* & quæ dicatur enormiſſima læſio, quod, ſit arbitrio judicis ipſemet *1. part. q. 4 art. 13.* vide apud eum eſt melior remiſſio de mundo, hoc eſt, extra tempus ſolenne, & conceſſa ſit, plane dicendum eſt, ad eſſe gratiam, & indulgentiam, & placere debet ſenſus Emanuelis Coſtæ, quem probat D. Dida. Covar. ideo merito denegati ſunt fructus, propter mixturam gratiæ ex *authent. idem eſt de Neſtorianis.*

Plane hic actum eſt remedio *l. 2. de reſcind. vend.* veriſſimum eſt judicio meo, merito, & jure optimo denegatos fuiſſe fructus, non omnes, ſed qui ſufficiat pro labore, hoc eſt induſtriales, juxta verba tex. ibi *cum ibi fructus ſufficere debeant pro labore*, quæ verba non poſſunt applicari niſi ad fructus induſtriales qui labore provenerant, & licet videri poterat hic poſſeſſor bonæ fidei cum titulo, qui fructus omnes ſuos facere, plane titulus erat pro non titulo, quia erat reprobatus à jure ſine ſolemnitate, & authoritate, ut latius diximus *de Expenſis & meliorat. cap. 23. num. 37. verſi. inde eſt*, & remanebat poſſeſſor bonæ fidei ſine titulo, qui ſolos eos fructos ſuos faciebat, qui proveniſſent ſibi ex labore ſuo, Rurſum ſi diceres eum titulum fuiſſe reprobatum à jure, ideoque non poſſe poſſeſſorem eſſe ſine mala fide, ſatis huic objectioni reſpondimus *in tract. de Expenſis & melio c. 23. num. 24.* jura enim omnia quæ aiunt poſſeſſorem rei, cum titulo reprobato à jure eſſe malæ fidei, intelligenda ſunt fictæ, & non vere, unde adhuc aſſeri poterat hunc poſſeſſorem de quo in d. *cap.ad noſtram* fuiſſe bonæ fidei veræ, & ſine titulo, ideoq; fructus eos feciſſe ſuos, qui ſufficiebant ſibi pro labore, id eſt induſtriales de quibus nos d. *c. 23. n. 35.* & licet his ſenſus probabilis videri poterat, mihi omnino non ſatisfacit, qui videam verba illa, *cum ſibi fructus ſufficere debeant pro labore*, ampliorem ſignificationem habere, quam ut ad ſolus fructus induſtriales referri poſſint quare coacta ratione interpretatio Coſtæ tenenda eſt.

Hæ nobis dicta ſunt & fuerunt neceſſaria ad dictam *l. 3. tit. 10. lib. 4. ord.* ut pateret in caſu illius legis locum eſſe reſtitutioni, & minoribus & majoribus ex juſta cauſa, utque ea conceſſa planum eſſet, quid, quantumque eſſet reſtituendum, quod ſine diſtinctione illa quæ reperitur inter reſtitutionem juſtitiæ & gratiæ conſtare apte non potuiſſet, unde nos ipſa diſputatio ſuo quoddam jure non invictos adduxit ad *auth. idem eſt de Neſtorianis*, ac ſubinde ad ſenſus, & interpretationes dicti *c. ad noſtram*, omnia autem ex eo fonte derivata ſunt, ſcilicet, quod tempus legale currat minori & majori, ex dicta *l. fin. C. quibus cauſis in integrum reſti.* non ſit neceſſaria & Paulo de Caſtro *ibi*, ſed tamen ſi beſt benefic um reſtitutionis, quia quidem omnia reparantur ex æquo & bono quod in hac reſtitutionis cauſa verſatur ex quibus omnibus in hac reſtitutionis diſputatione ex his quæ diximus minori, & majori indulgeri oportet, ſed & in caſu noſtræ legis oportet ſuccurrere minori beneficio reſtitutionis, cujus pater forſan duodecim annis cenſum plebejum ſolverit, ſi ipſe minor cenſus hunc ſolvendo viginti annos expleverit ſi jus nobilitatis in proavo, avo, ipſoque patre, ante quam agnoſceret cenſum plebejum perfectum erat, reſtitutus autem minor in vera computatione, ſubducet octo annos, quibus ſubductis beneficio reſtitutionis non erunt viginti anni expleti, nec perfecti, quibus diximus *proximo*, §. perire, & deſtrui jus conſtitutum, & perfectum, & plane reſtitutio minor conceſſa factum minoris deſtruet, ſcilicet, ſolutionem octo annorum, ut tantum adferat reſtitutio, quantum ademerit læſio, nihilque amplius, ad quod eſt tex. ſingularis *in clem. una de reſti. in integ.* ibi *ſed non fiet reſtitutio niſi ad tantum tempus quantum ſe læſum fore putavit*, ubi Cardinalis ad ipſum notat, quod fiet ut è medio auferatur tempus illud, ita fiet ut non reperiantur completi viginti anni, ex quibus poſſit jus nobilitatis perfectæ apud majores deſtrui ex continuatione contrarii actus.

Ex quibus patet quid dicendum ſit in ea quæſtione, 51
an minor, & fiſcus reſtituantur adverſus appellationem omiſſam, in civilibus tamque, in criminalibus diximus ſuperius quatenus ſit reſtitutio concedenda *gl. 3. §. 1. n* 18 dependet autem quæſtio ex eo quod diximus terminos legales currere minoribus pariter & majoribus, unde quæſtio eſt in eo, an reſtitutio hæc concedenda ſit, ex eo dumtaxat, quod lapſus ſit terminus, an vero quippiam aliud etiam demonſtrandum ſit, ex quo læſio appareat, ut ex ea reſtitutio ſit concedenda, quæſtio mihi fuit neceſſaria diſputanda, *en la qual aviendoſe conſentido la ſentencia de Alcaldes de hijosdalgo deſpues por reſtitucion ſe ſiguio la cauſa ante Oydores*, igitur in illa quæſtione an adverſus appellationem omiſſam competat reſtitutio, Bart. *in l. nam & poſtea, §. ſi minor, ff. de jure juran. nu.* 6. tenet quod minor qui non appellavit non eſt læſus, eo ipſo quod non appellavit, niſi doceat ſe habere aliquid propter quod in cauſa appellationis deberet vincere, idem tenet Baldus *ibi*, idem Bal. Angel. & Salycet. *in l. fin. C. in quibus cauſis in integ. reſtit. non eſt neceſſ.* idem tenet Jaſ. qui dicit hanc communem opinionem in dicto, §. *ſi minor, num. 16. verſi. gloſ. in verbo, an captus*, & hæc communis opinio procedit, in dubio, ſed non poterat applicari, ad caſum, de quo mihi erat diſputatio, quia ex teſtibus, & inſtrumentis oſtendebam læſionem, contrariam tamen opinionem dicebam tenere Paulum, *in dicta, l. fin. & in d. §. ſi minor*, ubi dicit quod opinio contra Bart. eſt verior, idque *nu. 7.* ſed & Bar ſibi contrarius tenet hanc in *d. l. fin.* ubi indiſtinctè minori qui non appellavit ex eo ſolum, quod non appellavit, concedit reſtitutionem, pro hac eſt tex. cui non poteſt reſponderi in *l. & ſi ſine*, §. *penult. ff. de minorib.* ibi, *Item ſi non provocavit intra diem ſubvenitur, ei, ut provocet finge enim hoc deſideraſſe*, tex. elegans pro hac opinione *in c. auditis, de reſtit. in integ.* ibi, *quia tamen utraque pars neceſſariam ut aſſerit probationem omiſit.* ubi Antonius de Butrio expreſſe, & Abbas *ibidem 8. notabili.* notant quod ſola aſſertio ſufficit minori. &52

Eccle-

Ecclesiæ ad restitutionē in integrum, & licet loquantur in omissione probationis, eadem ratio est in omissione appellationis, ut quemadmodum in illo casu ita & in hoc concedenda sit restitutio, pro hac est tex. *in c. suscitata eodem*, ubi ex sola allegatione sine aliqua alia probatione conceditur restitutio, & ita tenet Franciscus de Aretio. *cons.* 66. ubi dicit, quod ita est tenendum, idem tenet Speculator, *tit. de restit. in integ.* §. 1. *num.* 35. ubi quod in actibus judicialibus, si agatur de omissione, aut negligentia, sine dubio concedenda sit restitutio sine probatione aliqua læsionis, pro hac est tex. *in l.* 1 *in fi. C. si sæpius in integ. restit. postul. fue.* atq; hæc opinio ex relatione authorum communis est, quamvis Jasson, *ubi supra*, contrariam fecerit communem, & est opinio advocato fisci quotidie necessaria ad restitutiones impetrandas in judicialibus, ut fundet læsionem ex sola omissione, vel adversus allegationem omissam, vel conclusionem, vel adversus contestationem, vel adversus quemcumque actum judicialem, ex text. *in l. minor, ff. de minoribus*, & adducta sæpius mihi est hæc opinio, in caulis fisci.

Tertia opinio fuit Fulgos. *in dicta l. final.* quem refert, & sequitur Alexand. *in dicto* §. *si minor, num.* 9. & addictio ad Bartol. *ibi* dicto *num.* 6. *verbo, Vincere*, qui concordant prædictas opiniones, ut minor actor, reo absoluto, qui non appellavit, non restituatur, minor vero rebus condemnatus, qui non appellavit restituatur hanc videtur tenere Greg. Lopez *in l.* 1. *tit.* 25. *part.* 3.

Quarta opinio est aliquorum, hoc verbo utor, quia in foro quotidie adducitur ab advocatis contra advocatum fisci, aiuntque minorem non restitui ad appellandum in causa libertatis *l. fin. C. si adversus lib. l. illud 9. ff. de appel. l. sex. tit.* 19. *part.* 6. & ibi Gregorius, & adducunt locum argumenti de libertate ad nobilitatem quæ & libertatem contineat, sed hoc argumentū non suscipitur nisi ubi subsit eadem omnino ratio: aliud namque est esse te liberum, aliud esse nobilem, & favor inest perpetuo libertati, quem admit nobilitate præsumptio quæ est pro fisco, cum ergo sint omnino separata, non fiet bona illatio, *l. Papinianus exuli. ff. de minori.* diximus sup. ad *Gl.* §. *num.* 11. *ad finem.*

In hac varietate, ego credo, quod secunda opinio sit verissima, quæ proculdubio probatur, *l. prima, titul.* 25. *part.* 3. ubi indistinctè conceditur restitutio adversus omissam appellationem, & de jure communi habet jura, & authores plures, & maximè authoritatis, & video observari in hoc Senatu Pintiano, & merito meo quidem judicio, quoniam ex his, quæ diximus sola omissio, probat læsionem.

Et licet plures limitent prædictam resolutionem, scilicet, quando minor litigat, per procuratorem, quo casu procurator ommittens appellationem præjudicat, & minori, & sibi quia tenetur minori, qui non restituitur, quia habet contra procutatorem regressum, quod sentiunt omnes de quibus supra, tradebat Gregorius Lopez *in l.* 2. *titul.* 23. *part.* 3. & Rota antiqua 313. & Casadorus *de appella. quæst.* 5. *n.* 2. & 3. idque intelligunt, quando procurator erat solvendo alias bene conceditur re restitutio ex eisdem certè apud nos: ex dict. *l.* 1. *titul.* 25. *part.* 3. minor indistinctè restituitur ad appellandum, in quo illa lex est notabilis, & tollit has omnes difficultates,

Ex qua vera resolutione (quia hæc quotidiana sunt fisci advocato) & ex his quæ adduximus, in secunda opinione, ut omnino non sit necessaria probatio læsionis sed sufficiat ipsa omissio ad restitutionem, ex tex. *in d.* §. *penult. l. sed si sine.* & ex dicto *c. suscitata. & c. auditis*, & Abbat. & Butrio, & Innocent. *ibi* & Speculatore *d.* §. 1. *verf. Illud quoque, de in integ.* constat sanè minorem, ac subinde fiscum, qui in termino assignato ad probandum, non posse qui-53 dem restitui adversus lapsum terminum, & omissam probationem, nec indigebit aliqua probatione læsionis, sed sufficiet ipsa omissio ex hac communi Canonistarum opinione contra Barto. *in dict.* §. *si minor, l. nam & postea*, & ibi Jass. *num.* 19. *ff. de jure jur.* & quotidie observatur, & plus millies mihi concessa est ista hæc restitutio sine ulla Barto. vel Jass. consideratione, & merito quoniam in judicialibus sola omissio probatio est læsionis, ut diximus.

Infertur item ex his quæ diximus elegans interpretatio ad *l.* 3. *tit.* 8. *libro.* 4. *ordinam.* ut licet de jure civili receptius sit minorem non probantem intentionem suam in termino post publicationem testium posse, ex beneficio restitutionis, super eisdem articulis alios testes producere, idque ita esse intelligendum, scilicet, si probaverit læsionem, quia alios multo meliores testes habeat, quorum attestatione melius probare possit, unde læsio constare possit, nec debere restitutionem concedi indistinctè sine hac qualiquali probatione læsionis, quam sententiam Felin. multis relatis tenet *in c. fraternitatis, num.* 4. & 6. *ad fin. de testib.* tenet Bart. *in l.* 1. §. *nuntiatio, ff. de novi oper. nunt.* & ibi Jass. *ad fin.* & Ruin. *ibi num.* 220. Salicet *in authen. ad qui semel, C. quomod. & quand. jud.* Stephanus Aufrerius *ad capellam Tolos.* 248. ubi dicit, quod hæc opinio est verior, & magis communis, Ant. Gomez 2. *tom. cap.* 14. *n.* 5. & in hoc casu posse probari læsionem, si novi testes adducantur ad judices, qui extra judicium eosdem de causa rogitent, ait Marianus Socinus *in dicto c. fraternitatis, num.* 34. & fuerat Speculatoris sententia, *tit. de restit. in integrum*, §. 1. *verf. quid si in causa*, Bartolus autem dicebat hanc læsionem probari posse præsumptivè idque in *d.* §. *si minor*, quod quidem sub erat judicis arbitrio, ex circumstantiis loci causæ, & personarum, contrariā opinione tenebant alii quos videre poteris apud eos, quos adduxi pro communi, præsertim in additione ad capellam Tolosanam, & apud Jass. *ubi supra*, & Socin. sed illa est, & magis communis opinio, quæ tamen in Hispania correcta est per d. *l.* 3. *tit.* 8. *lib.* 4. *ordi.* ubi indistinctè conceditur restitutio, sive facta sit à minore probatio, sive non sit facta, patet ibi: *Que agora aya hecho provança, ò no se le conceda y otorgue*, ita ut Hispania in casu dicta *l. tertia*, nihil sit curandum de Bart. & ejus opinione recepta, dixi in casu *d. l.* 3. quia aliter disponit *l.* 5. *titul.* 9. *eod. lib.* 4. ubi restitutio ad probandum conceditur publicatis attestationibus, sed ita demum si nulla probatio in termino facta est, patet ibi: *Y que si despues la parte no hiziere provança*, in quo prædicta *l.* 5. pugnat cum dict. *l. tertia*, quæ facta probatione in termino, vel non facta concedebat publicatis attestationibus restitutionem minori, ut autem concordes prædictas leges intellige, dicta *l. tertia*, in priori instantia, patet ibi: *Que si qualquiera de las partes pidiere en la primera instancia restitucion*. verum dicta *l. quinta*, procedat in secunda instantia, vel appellationis, vel supplicationis, ut patet ad literam ibi: *Que fueren opuestas en la segunda instancia*, & ibi: *Con tanto que no exceda, ni passe el termino que fue dado en la primera instancia*, differentiæ ratio notissima est, quia quanto plures instantiæ sunt, tanto major est timor subornationis argumento eorum, quæ notantur in dict. *capit. fraternitatis.*

Et ex his duabus legibus, scilicet, ex *l.* 3. & *l.* 5. 54 ego intelligerem, *l.* 9. *titul.* 7. *libro* 5. *recopil.* ut in casu illius legis quidem cocedatur minori in priori instantia, quia nullibi denegata est si probationem non adduxerit ex superius dictis, si adduxerit ex dict. *l. tertia*, & quia uti superius diximus, ubi-

Joan. Garsias *de Nobilitate.*

cumque reſtitutio expreſſe non ſit denegata concedenda eſt, *hoc* §. *numer.* 25. at vero, *en la inſtancia de reviſta*, omnino non concedatur ſi probationes adduxerit, ex dicta *l. quinta*, nec verba, dicta *l. nona*, quatenus de pro rogatione negandā, & lite brevius decidenda, diſponunt, merito trahi poſſunt ad negationem reſtitutionis, quia diverſa ſunt, & a diverſis non fit bona illatio uti diximus, nec meo judico obſtant verba illa dictæ *l.* 9. quæ fortiſſimè urgere videntur, ibi: *Y traydo ſe vea, y determine luego, ſin que aya, ni den lugar a otra alegacion, ni provança*, juncta doctrina Bartol. *in l. nemo, C. de temporibus appella. n.* 2. ubi ſi pars non ſit audienda, etiam ſub aliquo alio prætextu, ex legis diſpoſitione, non auditur etiam, ex cauſa reſtitutionis, Socinus *conſilio* 299. & refert hos Boſcius *in practi. criminali titul. de appella. num.* 19. idem ſi quippiam præcipiatur ſervandum inviolabiliter, ut ex his verbis ablata intelligatur reſtitutio in integrum, Produs *in c.* 1. *nu.* 3. *de reſti. in integrum*, & quod ex verbis generalibus prohibitoriis ſublata videatur reſtitutio, etiamſi expreſſe non denegetur, Curtius Junior *conſilio* 18. *verſ. Confirmantur*, *col. finali*: unde cum ex diſpoſitione prædictæ, *l.* 9. ſublata ſit omnis alia allegatio, aut probatio, planè videtur, quod ſit intelligenda de probatione, ex beneficio reſtitutionis, ego enim conſidero, quod in cauſis brevioribus, & ſummariis, quæ breviſſime definiendæ ſunt reſtitutio ſit concedenda, Jaſſon *in l. poſtquam liti*, & in *l.* 1. *ff. de juriſ. omn. jud. num.* 10. Capicius *deciſ.* 13. *n.* 10. Boerius *deciſ.* 350. *num.* 4. Paul. *conſilio* 37. *vol.* 2. Alexan. *conſ.* 180. *lib.* 7 & video conſtitutum eſſe, ut nunquam videatur reſtitutio ablata, etiamſi *l.* vel appellationem, vel remedium nullitatis, vel officium judicis tollat, glo. *in l. fin. C. ſi adverſ. rem judi.* Jaſſ. *in authen. quæ ſupplicatio, C. de precib. Imperat. offer. num* 6. idem in *d. l. poſtquam liti. n.* 16. Rolan. *conſ.* 68. *num.* 28. quia reſtitutio omnino concedenda ſit minori ubicumque expreſſe non eſt denegata, idque æquum, & bonum eſt, modernus Gallus *in conſuet. Pariſ.* §. 1. *gloſ.* 7. *num.* 8. Pinellus *in l.* 2. *fol.* 129. *num.* 15. Mauricius *cap.* 292. etiamſi non poſſit quis reclamare, aut ſe læſum dicere etiamſi nullus pateat recurſus, & adſint verba legis quantumcumque generalia, Jaſſo. *in l. ſi infanti, C. de jure delib.* Ruinus *conſ.* 35. *volu.* 1. Cæphal. *conſ. l.* 3. *num.* 129. *& conſ.* 40. *lib.* 1. quapropter illa verba d. *l.* 9. ſunt intelligenda ſano modo, ut jacent, de probatione, quæ fieri poſſit occaſione novæ allegationis, ideo conjuncta ſunt verba illa, *o otra alegacion*, ſcilicet, quæ de novo oriatur, quia alias, *no ſeria otra*, & verbum illud, *ni prueva*, intelligendum ſit de probatione illius allegationis, quæ de novo allegari poſſet, in quo lex illa corrigere videtur notata *in cap. Paſtoralis, de exceptionibus*, non vero intelligit probationem antiquæ allegationis, ex beneficio reſtitutionis, ex ſuperius dictis, item non eſt inducenda ex illis verbis obſcuris expreſſa correctio dict. *l.* 3. *&* 5. de quibus ſupra egimus, unicuique liberum ſit ſuo modo intelligere, ego intelligerem dictam *l.* 9. juxta dictam *l. tertia*, *& l. quinta*, de quibus ſupra, & pro noſtra hac ſententia, quod ex illis verbis non tollatur reſtitutio vide longam, & latam allegationem, apud Sfortiam Oddum, *de reſtitut. par.* 1. *q.* 11. *arti.* 6. *num.* 44. ubi infinitos allegat ipſum vide.

55 Poſtquam autem minor reſtituitur, & poſtquam terminus datus eſt ad probandum, fit communis, *l. penult. C. de temporib. in integ. reſt. l. fin. C. de fructib. & litum expen.* ideo re non integra, *no ſe puede el menor apartar de la prueva*, Bartol. *in l. ſi arrogator, ff. de adopt. n.* 23. & ibi Bal. Angel. *in l. fin. ff. de feriis*, Paulus, & Alex. *in dicta l. penultima*, vide Afflictis *lib.* 2. *conſt. rub.* 40. *num.* 14.

Hæc pertinuerunt ad cauſas nobilitatis, & ſunt in foro quotidiana in cauſis fiſci, ideo a me adducta 56
ſunt reliqua de reſtitutione, vide apud Sfortiam Oddum Peruſinum, qui eleganter opus de reſtitutione abſoluit, & apud Franciſcum de Caldas Pereyra in ſua eleganti, & copioſa relectione, *l. ſi curatorem habens, C. de in integ. reſtit.* qui tamen me invitum Hercules, & reniten.em cogit, Apologeticam inire orationem, aſſumam igitur mihi, quod D. Franciſcus Sarmiento, contra Navarrum ſcriptum reliquit, ignoratam majoribus noſtris Apologiam malo quodam noſtro facto, in hanc quoque juris ſcientiam irrepſiſſe, quod nonnullorum profecto ſit injuria quibus cum liberum ſit, ab aliorum ſententiis decedere, illud vero non licet, de animo, & mente peſſime ſuſpicari, & malignitatis notam inurere, accipe igitur ubi lector optimè, in quo noſtra verſatur Apologia. Dum de expenſis & meliorationibus, ago *cap.* 18. *num.* 20. *cum ſeqq.* forte incidi in eam quæſtionem, an minor læſus, non in alienatione, quia omnino erat alienaturus, ſed in pretio, omnino evincat rem reſtitutionis beneficio, an vero liberum ſit adverſario evitare rei reſtitutione oblato juſto pretio hanc ingreſſi diſputationem, receptam ab omnibus ſententiam adducimus, probamus, tenemus, & à leviſſimis quibuſdam argumentis pro contraria ſententia defendimus, noviſſimè autem Franciſcus de Caldas Pereyra, quem ego & olim, & hodie propter ingenii liberaliter eruditi claritatem plurimum, & feci, & facio, accedunt jura patriæ communis, licèt enim Luſitanam originem aſſumpſerit, veritatem naturæ adimere non potuit, Gallecus enim is eſt, Tidæ natus, quæ eſt Galleciæ urbs ad oſtia Minii Compoſtellæque jure quoddam patrio in Collegio Divi Hieronymi receptus, & ibi eruditus, nec enim ad collegium illud niſi Gallecis aditus patet, is ergo in relectione *dictæ l. ſi curatorem habens*, quæ hiſce diebus ad manus meas pervenit, *verbo, implorare, in integrum reſtitutionem à n.* 14. adducit receptam ſententiam, & ex facto ait ſecundum meam obtinuiſſe, in conceſſione emphyteutica ab Eccleſia conceſſa, ſed poſteà, *n.* 15. *verſiculo Ego autem conſidero*, libens non ſolum, ac volens decedit à communi ſententia, quam in foro defenderat, & Pinelli ſui ſenſum tenet, verum quo ego indignum vero erudito ſemper exiſtimavi, me ultro incuſat, quod eam diſtinctionem, & ſeparationem excogitaverim, ſolo ſtudio contradicendi Pinelli quondam præceptoris ſententiam quaſi vero capitoſam ipſe defendam ſententiam; ille vero receptam propugnet, & tueatur, ſed agere mihi vero Galleco cum homine item Galleco, & mei certè amantiſſimo tantiſper libet. Quid ais mi Franciſce? quid te rejecta ſententia Juriſconſultorum, & præclariſſimorum juris interpretum, in unius, aut alterius ſenſum rapuit? quid quo egit, ut in hanc ires ſententiam? dicam pro te, quoniam te abſentem habeo, tua ex jure ſcripto non eſt tibi abſenti defenſio ſubjicenda, ais remedium reſtitutorium eſſe in rem ſcriptum, aio, rem ipſam proſequi, non dubito, reſtitutionem omnia repone in priſtinum ſtatum, fateor, *in cap.* 1. *de in integrum reſtitutione*, contigiſſe læſionem in pretio, eſto, & fuiſſe conceſſam reſtitutionem ipſius rei, agnoſco, idem in aliis juriſconſultorum reſponſis contigiſſe, intelligo, quid eſt quod tibi mea aſſertio efficere hoc poſſit amplius nihil certè, hæc omnia adduximus, *numero* 20. *&* 21. contra receptam ſententiam, ſi non elegantius, certè copioſius (ingenuè loquor) quam tu, & diſtinctius, leviora tamen hæc viſa ſunt, quam quæ virum cordatum, & juris prudentem à recepta ſententia adducere, aut poſſint, aut debeant ea omnia, ut conſtaret ſibi communi,

muni, & recepta ſententia diluimus *à n.* 25., eiſque argutiolis, ex Juriſconſultorum, & ſcriptorum; & reſponſis, & ſcriptis abundet ſatisfecimus, tu hæc non impugnans ſolum, verum ne attigiſti quidem (verè loquor) vide mi Franciſce ne tibi ex jure Quiritium manu concerto diem dicam, quod præter formam judiciorum vir juris ſcientiſſimus, ſententiam receptam defenſione propria nudatam condemnes, quid ais ad ea, quæ adduximus *n.* 25. *& 26. & ſeq.*? nec verbum quidem, ſed & dum Pinelli placitis adhæres, Sirenels quaſi carminibus demolitus, in civilem rem facies, ais Juriſconſulti reſponſum *in l. ſi res*, §. 1. *de jure doti.* dotis favorem continere, quod quidem recepta ſententia non negat, ſed Juriſconſultum lege totamque literæ ſeriem percurre, & invenies eum de dote favorem ad minores omnes in cæteris quoque cauſis derivatum, quæ enim eſt illa Marcelli extenſio, qui illud de dote ad minorem quoque circunventam extendit? namque de dote reſpectu mariti ſatis ſuperque cautum fuerat: quid eſt quod verba Juriſconſulti reliquiſti? quod quidem facere non ſoles: quid eſt quod Marcellus maritos, & minores exæquavit? quorſum rationem inquiris de rebus dotalibus, minores autem longe rejicis? Quibus concedit Marcellus hunc de dote favorem, ſic habeto mi Franciſce, vel me authore, receptas ſententias eſſe omnino, vel ſine ulla defenſione evertendas, vel ſine ulla impugnatione relinquendas ſuis, & juribus, & authoribus, magiſque glorioſum eſſe receptas ſententias ab impugnationibus tueri, quam vel temere; vel leviter, vel negligenter ab eis recedere: ais nullam poſſe conſtitui differentiam inter læſionem, quæ contingit, ex pretii modicitate, & eam, quæ contingit in ſola emptione, vel venditione, quia ſcilicet, pretium ſit de ſubſtantia emptionis egregium me Hercule argumentum, nullam ergo conſtitue differentiam inter ea, quæ lædunt totum animum, & ea quæ lædunt ſolam memoriam, vel intellectum, aut voluntatem dumtaxat, quoniam animus ſine his reperiri non poſſit. Nullam item inter læſionem capitis, & totius corporis, quoniam non reperiatur, ſive capite corpus ullum. Quære medicamina toti corpori, ſi manus dumtaxat, aut ſolus digitus ægrotet, & irridebit otioſam diligentiam prudentioris medicinæ peritior artifex, nihil differre puta corpus à ſuperficie, nihil hanc alinea, quoniam conjunctæ ſimul reperiantur, confunde viam, actum, cum itinere, quoniam ſubſint mutuo otioſam conſtitue tibi diſputationem circa venditiones, & emptiones, an res, an pretium, an utrumque ſit decepto deſiderandum, & an unum evitetur oblatione alterius, cum de ea re contendant viri, & ingenio, & literis clariſſimi, ſtultum dic Juriſconſultum inveſtigantem an noxa, an damnum ſit in noxali actione, & an damni evitari poſſit condemnatio, noxæ traditione, quoniam unum ſine altero eſſe non poſſit, reprehende Juriſconſultum Ulpianum, qui prior hæc ſeparavit, argue Marcellum, qui à Maritis ad minores circumventos deduxit ſeparationem, irride Acurſium, Bartolum, Bald. cæteroſque claſſicos authores, qui Marcelli extenſionem ſunt in ſecuti, puerilem exiſtima eam copiam Ulpiani, qui minori ſuccurrendum exiſtimavit, ne rem ſuam perdat, vel re ſua careat, & ejuſdem verbi ſtultam repetitionem eſſe ducito, omnia conculca, contemne omnia, deſpice omnia, ut obſtinato ſtudio Pinelli præceptoris ſententiam mordicus teneas, ſcis mi Franciſce, rebus non verbis præfixas eſſe leges, ſcis Eccleſiam jure gaudere minorum, finge ruſticum accepiſſe in emphyteuſim tugurium ex ceſpite congeſto cum viniolia, agro frumentario. & querceto, quæ dum ſedulus, & diligens, perdius, ac ſæpius pernox, colit, ſe, uxorem, & liberos alit, finge celebratum contractum ſub modico cenſu, finge ea occaſione impetratam reſtitutionem, finge Eccleſiam penes ſe non habituram, quæ agros ſuos colere, non conſueverit, in ſolo cenſu læſio eſt, nec exiſtimes hanc noſtram ſpeciem imaginariam, ex facto agitatam vidimus in Galleco ſenatu, inter monaſterium ſancti Martini Compoſtellanum, & incolas inſula nos inſulæ, quæ eſt junto à Villanova, adeò ne adamantino animo, & ferreo corde iis, ut conſultus cenſeas, omnino expellendum ruſticum cum uxore miſera, & parvulis liberis, errabundum, otioſum, & famelicum rejecta communi ſententia, ſi paratus ſit ille juſtam penſionem, in qua ſolum læſio reperta eſt, reſarcire, ha nimium ſis ferus, & inhumanus animadvertenda ſunt commoda, expendendæ ſunt utilitates, quæ ex jure proficiſcuntur, tu ipſe pro ruſtico reſpondiſti, quid te in contrariam ſententiam traxit? credo equidem, ſcilicet, ut ea occaſione arrepta ſcriptum relinqueres, me ſtudio contradicendi Pinelli mei quondam præceptoris ſententiam ſeparationem conſtituiſſe, inter læſionem in emptione contingentem ex alienatione ipſa, & ex pretii modicitate. Quod quidem ego æquo animo ferre nec poſſum, nec debeo. Obſecro, ego ne prior hanc ſeparationem conſtitui? ſum ne ego, aut fui unquam, antequam Ulpianus, Marcellus, & Acurſius fierent, qui primi hanc differentiam invenerunt: à quibus recepta ſententia dimanaſſe conſtat: aut ſi illis priſcis ſæculis fui, ſubeſt ne illa Pythogorea animorum tranſmigratio: ut redivivus dicat poſt tot ſæcula: apage, ais me animo contradicendi Pinelli mei præceptoris ſententiam, differentiam eam conſtituiſſe. Volo defendi per advocatum egregium, & quod dominus Franciſcus Sarmiento, Martino Navarro reſpondit, conquerenti, quod Emanuelem Coſtam laudaſſet, eo ſolo animo, ut Martini laudibus detraheret, id ego mihi nunc reſpondendum cenſeo, quis tibi per deos immortales aperuit animum noſtrum: id ſtudium noſtrum unde obſecro didiciſti? cur illud non cogitaſti, eo ſtudio nos, ac conſilio, & animo, receptam ſententiam defendiſſe ne veritas, tum leviſſimis argumentis, tum authoritate hominis eruditi obſcuraretur, humanius id fuit, ego mi Franciſce veritatis ſum egregius amator, nunquam tanti apud me fuit authoritas, quin veritas majoris non fuerit, cum opus illud de expenſis & meliorationibus condicebam cum à me prodiit à Senatu ſupremo Hiſpaniæ probandum, ut fit, vivebat Dominus Didacus Covarruvias extra humani ingenii aleam poſitus, in ſummo ampliſſimoque loco apud nos collocatus, à quo multum erat timendum, ſed plurimum expectandum, nihil me, vel timor terruit, nec expectatum præmium exanimavit, quamvis præerat ei Senatui, quominus audacter ab eo non in uno loco non ſolum diſcederem, verum graviter hominem audacius increparem, quod in re graviſſima, à Gloſſ. Pariſ. falli ſeſe miſere paſſus eſſet, quod mihi quam ſalutare conſilium fuerit, quid quantumque attulerit, vides, agebat in humanis Ludovicus Molina, & in Senatu ſupremo Hiſpaniæ Senator meritiſſimus, cui commiſſum fuerat, ut noſtrum opus inſpiceret, probaret, vel improbaret, intrepide contra ejus mentem plures ſententias probavimus, quod ille non maligne quidem, nec moleſte, accepit, ut erat ingenio, & honeſte, & liberaliter erudito, omitto alios, & exteros, & noſtros, quibus noſtræ lucubrationes non tam jucundæ, quam probatæ extiterunt. Noſtrum id ubique conſilium eſt, nec obnixe, nec obſtinate diſputare, verum ipſum amo, in eo elaboro, ut Reipublicæ, & juventuti uſui eſſe poſſim, quod melius viſum eſt, & juventuti uſui eſſe poſſim, quod melius viſum eſt, & juventuti uſui eſſe poſſim, quod melius viſum eſt

reinquo. Pinellum amavi, & colui viven em, & mortuum veneror, publicè jus interpretantem audivi privatis de rebus, ſæpè cum homine tum collocutus tu ipſe oculatiſſimus teſtis es, mutuis officiis, ultro citroque, ſæpè nobis ſignificatus eſt amor, quid in ipſo fuerit, ſcio, quid deſideraverint doctiores, agnoſco, diligentiſſimus fui, ſummam in eo exiſtimationis & poſtremam gloriam, ſi plurimos ejuſdem ſententiæ referret nobis authores, Luſitanos, Hiſpanos, Gallos, Germanos, & Italos, & eſt ſæpè in his referendis ſcriptus, & intergo, nec dum finitus, quem ſcribendi morem inſecuta ſunt, qui poſt eum ſcripſere Luſitani, nam antiquiores viri certe liberatiſſimi non multum laboris in ea repoſuere, diligentiam Pinelli laudo, video tamen eſſe plures, nec imperitiores, qui hanc diligentiam facile contemnunt, dum ſcribant verius ſubtilius, gravius, & attentius, judicium hominis ſalubre fuit, interpretatio veterum Juriſconſultorum, nec ſubtilior, nec elegantior, dicendi ratio caſta, demiſſior tamen, quæ quo raro concionem attentam contineret, nulla ex tempore non dicebat ſolum, verum nec reſpondebit quidem, me hiatus plura ſæpè quam res exigeret adducebat, longea me ſunt amoris, aut odii cauſæ, quorum (ut verbis utar Taciti) cauſis procul habeo. Hanc igitur mi Franciſce defenſionem mihi permitte, qui enim in priori loco dicit pro criminatione poenam, qui in ſecundo pro defenſione ſine recriminatione veniam meretur & deinceps melius, & honeſtius de me ſentias volo.

Notabilia ex §. 2. Gloſ. 6.

1 *Reſtitutio adverſus omiſſam appellationem ſuſcitat totam cauſam.*
2 *Reſtitutio adverſus ſententiam, quid operetur.*
3 *Quod tempus ſit jure conſtitutum ad hanc reſtitutionem*
4 *Sententia lata ex falſis probationibus, quomodo retractetur.*
5 *An una ſententia, quæ tranſierit in rem judicatam, vel tres latæ, poſſint retractari occaſione inſtrumenti de novo reperti.*
6 *An ex teſtamento de novo reperto retractetur ſententia.*
7 *Valet argumentum à juramento ad ſententiam.*
8 *Particularis an retractet ſententiam ex cauſa inſtrumenti de novo reperti.*
9 *Pupillus, minor, Eccleſia, communitas, prodigus, furioſus, retractant ſententiam occaſione inſtrumenti de novo reperti.*
10 *Idem eſt ſi inveniantur de novo inſtrumenta, vel teſtes.*
11 *Regula juris eſt poſſe ſententias retractari, ſive ex ratione antiquæ falſitatis, ſive novæ veritatis repertæ.*
12 L. Imperatores ff. de re judicat. *habet locum in actore, & reo.*
13 *L. Imperatores non habet locum reſpectu diſtinctionis ſi datur dolus.*
14 *Quanto tempore duret remedium*, d. l. Imperatores.
15 *Ante* l. fin. C. de temporib. in inte. reſt. *triennium erat reſtituendis.*
16 *Noſtro jure Hiſpano ex* l. 19. tit. 22. par. 3. *tempus eſt perpetuum in* d. l. Imperatores.
17 *An pendente cauſa reſtitutionis ſententia ſit exequenda, vel ſit una, vel ſint tres.*
18 *Traditur opinio Bar. & adducuntur jura pro eo.*
19 *Traditur opinio Alexand. & Imolæ, & adducuntur jura pro ipſis.*
20 *Reſtitutio eſt quædam ſpecies appellationis, & ei æquiparatur.*
21 *Agitur de tex.* in l. ſuſcitata de in integrum reſt.
22 *Traditur opinio Abbatis, & conciliantur jura, & reſolvitur quæſtio.*
23 *Si executio ſit irretractabilis, omnino, & indiſtinctè ſuſpenditur per reſtitutionem.*
24 *Minorem, qui non confecit inventarium poſſe reſtitui, & interim non eſt executio contra illum faciendа.*
25 *Executio contractus quando ſuſpendatur propter in integrum reſtitutionem.*
26 *Agitur de* l. penult. ff. de colluſione detegenda.
27 *Facilior eſt reſtitutio adverſus unam judicis inferioris ſententiam, quam adverſus tres ſententias.*
28 *Adducuntur Bald. & Salicet. opiniones contrariæ, an pendente in integrum reſtitutione adverſus tres ſententias fiat ipſarum executio.*
29 *Facilius tollitur quod eſt contra jus ſpeciale, quam quod eſt contra jus commune.*
30 *Ex ratione legis facilius fit ipſius legis extenſio.*
31 *An valeat argumentum de nullitate ad reſtitutionem.*
32 *Sententia Principis, & inferioris, quæ tranſivit in rem judicatam, & tres ſententiæ pariter, & æquè habent executionem paratam.*
33 *Referuntur opiniones ſcriptorum ad quæſtionem.*
34 *Plurimum advertendum eſt ad calumniam, ex quæ parte ſit, ut habeat, vel non habeat locum reſtitutio.*

Gloſ. 6. §. Secundus.

DIximus de reſtitutione, quid poſſit quid reſarciat in rebus minorum cauſis, quantum profit minori, majori, & fiſco proxima diſputatio eſt, de effectu reſtitutionis, quæ adverſus ſententias impetratur, quæ tranſierint in rem judicatam, in qua re duo ſunt caſus, & hi quotidiani in cauſis nobilitatis. Primus eſt de quo nobis facta mentio eſt, *proximo* §. *num.* 51. *Quando el fiſcal conſiente la ſentencia de Alcaldes de hijoſdalgo, o la de Oydores, en primera inſtancia, y ſe libra al hidalgo carta executoria, y deſpues ſe reſtituye.* Secundus caſus eſt, *quando ſe libra al hidalgo carta executoria de tres ſentencias, y el fiſcal pide reſtitucion contra la executoria, y ſentencias.*

Primus caſus poteſt dupliciter contingere. Primo modo, quia minor, vel fiſcus non appellavit, & tunc procedit quod diximus, §. *proximo*, *d. n.* 51. & petitur reſtitutio adverſus omiſſam appellationem, & reſtauratur tota cauſa, ſi allegatur quippiam, quo probato deſtrui poteſt, ſententia illi, eſt gloſſ. famoſa, *in l. 1. C. ſi ſæpius in integ. reſt. poſt.* & eſt tex. expreſſus pro hac opinione *in l. 2. C. eodem*, & dicitur reſtitutio ad totam cauſam, ex Bart. *in l. 1. C. ſi adverſ. rem jud.* & non ſolum reſtituitur minor, vel fiſcus ad appellandum, ſed reſtituitur adverſus læſionem, quæ provenit ex eo, quod non probavit, ideo, & appellat, & probat, & dicitur reſtitutio ad totam cauſam, quia nova probatione totam cauſam ſuſcitat, allegata cauſa, ex qua obtinere, vel poſſit, vel potuiſſet, *l. minor 25. annis omiſſam, ff. de minoribus* ubi elegans gloſſ. & Bartol. ſecundo modo poteſt contingere hæc ipſa reſtitutio adverſus ſententiam, quia ſcilicet, proceſſus rectè, & ritè fuit factus, & minor omnes ſuas allegationes addixit, & probationes fecit, per teſtes, & inſtrumenta, tunc ſi dicat ſe in ſola ſententia fuiſſe læſum, quia perperam judicatum eſt, reſtituitur ſolum adverſus ipſam ſententiam, & ipſa reformatur, quantum jus patiatur, hos duos caſus poſuit Paulus de Caſtro *in l. final. C. ſi adverſ. rem judicatam, ad finem*, ubi hos duos modos

dos reſtitutionis appoſuit, & licet aliter, tamen in effectu diſtinguit reſtitutionem ad totam cauſam, ab ea quæ non eſt ad totam cauſam, & addit quod ipſa quoque reſtitutio adverſus ſententiam eſſe poteſt ad
2 totam cauſam, quod intelligendum eſt, eo modo quem diximus, ſcilicet, ut ex actis reformetur ſententia, & licet ille hoc utilius cenſeat, ego jure utilius exiſtimo, ſi ſententia tranſierit in rem judicatam, quod petatur reſtitutio ad appellandum allegata cauſa, quæ non ſit probata, quia tunc reſtitutio ad appellandum, cum hac cauſa explicata, quæ non fuit probata intelligitur ad totam cauſam, & in gradu appellationis competit defenſio nova. At vero ſi reſtituaris adverſus ſententiam ſolam, eamque reſtitutionem fundes in læſione, quæ ex actis conſtet, nulla competit hujuſmodi nova probatio, ita ſentit Greg. Lop. *in l.16.tit.11.partit.3. verbo: Que lo deſataſſe*, qui licet alleget Paulum, ille intelligendus eſt, ut diximus, & idem ſentit *in l. 1. C. eod.* & eſt utilis conſideratio, at vero attento noſtro jure bene poteſt, impetrari reſtitutio adverſus ſententiam, cum tota cauſa ſicut diximus in reſtitutione ad appellandum allegata cauſa, & eſt tex. expreſſus *in l. 15. tit.11.par.3.* ibi: *Mas ſi algun juyzio fueſſe dado contra el maguer no ſe alçaſſe del, a la fazon que deviera, ſi por aventura por aquel juyzio menoſcabaſſe algun coſa de ſu derecho, o recibiſſe en el engaño, ò tuerto, bien puede yr al juzgador que le deſataſſe, y le oyeſſe de cabo*, ſed utilior eſt illa diſtinctio, ut ſi minor habeat ex actis fundatam intentionem ſuam, petat reſtitutionem adverſus rem judicatam, & tunc agitur de reformanda ſententia in melius, & concedenda reſtitutione, ſin vero ſententia recta ſit, & juſta relata ad acta, tunc melior eſt ad appellandum ſeu ad ſupplicandum reſtitutio, allegata cauſa, quæ probata reformare poſſit ſententiam latam, & eſt reſtitutio ad totam cauſam, ex gloſſa in dict. *l.* 1. &
3 Gregor. Paulo, atque adeò hoc pertinet ad priorem caſum, quando fuit locus appellationi, vel ſupplicationi, *en grado de reviſta*, & omiſſa eſt, ideoque ſententia tranſivit in rem judicatam, & hoc caſu petenda eſt iſthæc reſtitutio intra tempora conſtituta à lege, ſcilicet, *l.9.tit.19.part.6.* & *l.fin. tit.15.part.3.* & fiſcus habet ſuum quadriennium ad hanc ordinariam reſtitutionem adverſus omiſſionem appellationum, vel ſupplicationis, vel reſtitutio ſit ad totam cauſam, vel ad ſolam appellationem, idemque eſt ſi adverſus ſententiam poſtuletur reſtitutio, quæ in rem judicatam abierit, vel illa reſtitutio ſolam ſententiam attingat, vel ſuſcitet totam cauſam, de tempore diximus latè, §. *proximo*, vide de reſtitutione hac adverſus ſententiam, *l.*1. & *l.*2.*tit.*25. *par.*3. & gloſ. *in*
4 *dicta l. verbo, Alçada dellos*, ubi de reſtitutione ad cauſam totam, & ad appellandum, & adverſus ſententiam cum cauſa tota, & de tempore vide, dicta *l.9.& l.fin.eodem titul. & par.* & quomodo, & quando poſſit reſcindi ſententia lata ex falſis probationibus, vide DD. *in l. divus, ff. de re judica.* poſt Bart. Alex. Jaſſ. *in l.*1. *&* 2. *tit.*16. *p.* 3. ubi optime, & ibi Gregorium, & Boerium *deciſ.* 307. ubi late videre poteris jura omnia, & allegationes, & ſecundum ea, quæ diximus etiam ſi ſint tres ſententiæ conformes poterit advocatus fiſcalis petere reſtitutionem adverſus ſententiam, & reſolvere, & ſuſcitare totam cauſam, ſi ex actis poſſit ſe læſum oſtendere ex juribus ſuperius adductis, & ſi læſio ſufficiens ſit ad retractationem ſententiæ erit læſio enormiſſima, & intra triginta annos poterit ſuſcitari, ex *l. fin. titul. fin. parti.* 6. & ibi Gregorio, & Otalora, 3. *par.* 3. *par.* & 5. *num.* 4. facit tex. *in c. ad noſtram*, & quæ ibi de rebus Eccleſiæ non alienandis, & hic caſus differt à reſtitutione adverſus omiſſam appellationem, aut ſupplicationem, cum allegatione cauſæ, quia hæc reſtitutio admittit novas probationes, illa vero minimè, ſed continetur tota in læſione, quæ reſultet ex actis, utraque autem, ſi læſio probatur, ad triginta durat annos, uti diximus, quia læſio ſufficiens ſit ad retractandam ſententiam, eſt enormiſſima, ideo ſemper eſt admittendus libellus, & ſi adverſarius petat, ut expellatur, debet reſervari ad diffinitivam quando læſio conſtare poterit, ob idque ex ſuperius dictis plurimum eſt advertendum advocato fiſcali, quid putet ſibi petendum, ex *l.* 1. *& ſeq. tit.* 25 *part.* 3. *& l.* 1. *& ſeq. titul.*26. *eadem par.* & gloſſ. *ibi*, & Bartolus, Paul. Alex. & Jaſſ. *ubi ſupra*, hæc vero notiſſima ſunt, & quotidiana in foro.

At vero ſi adſint tres ſententiæ, etiam beneficio 5
reſtitutionis in integrum reſcindi poterunt, poſtulante advocato fiſcali, ex novis inſtrumentis repertis, qui eſt alius caſus reſtitutionis impetrandæ, & eſt aliud remedium juris, ad retractandam rem judicatam, ſive adſit una ſententia, ſive plures, nihil refert, dum in rem judicatam tranſierint, text. optimus *in l. Imperatores, ff. de re jud.* ubi Bartol. Paul. Alexand. & Jaſſ. idem notat Bal. & reliqui *in l. ſub ſpecie, C. eod. tex. in l.*19. *titul.* 22. *part.* 3. ibi: *Maguer moſtraſſen deſpues cartas, o privilegios que ouieſſen fallado de nuevo, que fueſſen a tales, que ſi el juzgador las ouieſſe viſtas antes que el juyzio dieſſe, que juzgara de otra manera fueras ſi el juyzio fueſſe dado contra el Rey, o contra ſus perſoneros en pleytos, que perteneclieſſen a ſu camara, o a ſu ſeñorio*, regula enim illa, quod ſententia quæ tranſivit in rem judicatam non retractatur ex inſtrumentis de novo inventis, dicta *l. Imperatores, d.l. ſub ſpecie*, non procedit, nec habet locum in Principe, nec in cauſis cameræ, & fiſci, ſed habet locum in cauſis privatis privatorum, & procedit pro dicta regula tam in cauſis civilibus quam criminalibus, Bartol. per tex. *ibi* quem dicit notatu dignum *in l. divi, ff. de pœnis*, & notant Bart. Alex. & Jaſſ. *in dicta l. Imperatores*, & Baldus, & reliqui *in dicta l. ſub ſpecie.*

Nec diſtinguas inſtrumenta, nam & ex teſtamento 6
de novo reperto, non retractatur ſententia, quæ ſemel tranſierit in rem judicatam gl. notabilis *in l.* 3. §. *item ſi ipſe, verſ. Evicerit, ff. ſi cui pluſquam per legem, falcid.* ubi Ange. notat gl. & Alex. *in d. l. Imperatores*, ſed tamen contrarium tenebat gloſ. contraria *in l.*1.§. *ratio, ff. quemadmod. teſtam. aperiant.* quæ argumentatur à juramento ad ſententiam, & 7
ait, quod ſicut juramentum retractatur prætextu teſtamenti de novo reperti, ut in *l. fi. C. de reb. cred.* quia juramentum, & ſententia æquiparantur, ut in *l. nam*, & poſteà, §. *ſi is qui temporali*, & *l. qui juraſſe*, §. *fin. cum l. ſeq. ff. de jure jurand.* imò juramentum dat majorem authoritatem quam res judicata, *l.* 2. & ibi gloſ. *ff. de jure juran.* adducit Jaſſ. *in d. l. Imperatores, num.* 4. aliud fundamentum à tranſactione à ſententia, ut ſicuti tranſactio retractatur ex teſtamento de novo reperto, ex *l. de his, ff. de tranſactionibus*, ita & ſententia, quia nulla ratio diverſitatis reperiri poteſt inter utrumque, & ex his rationibus contra gloſ. *in d. l.* 3. & cum gloſ. *in dict. l.* 1. tenet Roman. *ſingulari* 114. & Felin. *in c. ſuborta de re jud.* à quibus decedit Jaſſ. *in dicta l. Imperatores*, & ponit differentiæ rationem, ſed hæc quæſtio non uſque adeò inveſtiganda eſt, cum etiam ſi conſtitutum ſit, ut fiſcus, vel privatus poſſint retractare ſententiam prætextu inſtrumenti de novo reperti, non alii, quibus hoc juris beneficium indultum non reperitur, illud tamen ſic accipiendum eſt, id- 8
que univerſè, omnino admittendum, particularem ex quocumque inſtrumento unde conſtet veritas de novo reperto, ſi probet ſeſe antea nullam habuiſſe

noti-

notitiam inſtrumenti, quam ignorantiam, facile ſuadebis, ex *l. verius, ff. de probat.* ſive illud inſtrumentum, ſit teſtamentum ſive non, namque ſi antea delituerit, ex reſtitutione, quæ minoribus, quæque majoribus conceditur ex juxta cauſa, auditur privatus, ut ſententia, retractetur, vel agat apud Principem, vel apud eum à quo ſententia dimanavit, ita multis relatis tenet Boerius *deciſio* 307. *n.* 2. *ante fin.* ubi copiosè.

Simile eſt, quod dicitur de condemnato ad ſolvendum quantitatem, ei cujus prædeceſſor, ſolutionem acceperat, cujus quoque condemnati prædeceſſor ſolverat, ut ab utroque dolum removeamus, namque talis condemnatio, & res judicata retractatur per inſtrumentum ſolutionis de novo repertum, vel quitationis, impetrata in integrum reſtitutione ex clauſula generali, nihil cauſa pertineat ad fiſcum, licèt, nec ad Principem, ita ex multis reſolvit Jaſſ. *in d. l. Imperatores*, *num.* 12. vel ſi ad Principem occurratur ex Bar. Bald. Alexand. & Paul. quos ipſe ibi allegat, namque ſi is in cujus favorem condemnatio facta eſt, reperiatur doloſus, quia ipſemet quietationem fecerit, juxta gloſ. *in l. 2. C. de evictionibus*, vel ſolutionem acceperit, planè nullum reſtitutionis auxilium neceſſarium eſt, ſed ex conditione ſine cauſa, vel ſolutum reperitur, vel condemnatio retractabitur, ex eiſdem, & Bald. *in d. l. ſub ſpecie*, *C. de re judic.*

Ergo ex beneficio reſtitutionis, quæ minoribus quæque majoribus conceditur, vix relinquitur locus ei differentiæ, quam inter privatos, & fiſcum, aut Principem conſtituunt jura, licet regulariter privatus non poſſit retractare ſententiam occaſione, & ſub ſpecie inſtrumenti de novo reperti, Princeps autem poteſt, ex ſuperius autem dictis vix poteſt firmari hæc
9 regula, illam tamen regulam ampliant ſcriptores, ad cauſas pupilli, minoris, Eccleſiæ, communitatis, prodigi, furioſi, quique per curatores reguntur, ad cauſam libertatis, piam, & reliquas id genus, Jaſſon, & Alexand. *in dicta. l. Imperatores*, Bald. *in dict. l. ſub ſpecie*, Gregorius *in dict. l.* 19. Boerius *dict. deciſione* 307. *ad medium.*

10 Sed & Bart. & Jaſſ. *in dict. l. Imperatores*, ampliant hoc de inſtrumentis, de novo repertis, ad teſtes de novo repertos, quæ eſt una magna, & utiliſſima extenſio, ut ex teſtibus de novo repertis ſicuti ex inſtrumentis retractetur ſententia, quæ allegatio quotidiana eſt fiſci advocato ex ratione text. *in l. in exercendis*, *C. de fide inſtrumen.* & quia ipſi teſtes, quod pertinet ad probationem dicuntur inſtrumenta, ſcilicet, quia cauſam inſtruunt, *l.* 1. *ff. de fide inſtrumen. l. notionem*, §. *inſtrumentum*, *ff. de verbo. ſigni.* & quia adeſt in hujuſmodi cauſis, favor publicus, & veritas detegatur, qui debet extendi, ſimiliter ad cauſas ſimiles in quibus viget ſimilis, & eadem ratio ex Bartolo, *in l. ſi conſtante*, *quæſt.* 9. *ff. ſolut. matr.* & in ſimili tenet Bartol. *in l. admonendi ad fin. de jure juran.* ubi quod ſententia lata prætextu juramenti neceſſarii retractatur, per inſtrumenta de novo reperta, & ait Bartol. quod retractabitur etiam prætextu teſtium, qui de novo reperti ſunt, & tenent ibi Bald. & Angel. poſt Jacobum de Ravena, & Cynum, *in dicta l. Imperatores*, & eſt opinio æquitate pleniſſima, quia ut læſo, & damnum paſſo, ex jure, & æquo ſubveniamus, utque veritas detegatur nihil debet obſtare, ideo adeò hæc extenderunt ſcriptores, ut ſine dubio poſſis regulam facere generalem ex reſtitutione in integrum poſſe hujuſmodi ſententias, quæ tranſierunt in judicatam, retractari, probata de novo veritate, ſive ex inſtrumentis, ſive ex teſtibus, vel probata antiqua falſitate, vel inſtrumentorum, vel teſtium, pro quibus latæ ſunt ſententiæ, ita tenet Hoſtienſis *in capit.* 2. *de purgat. vulga.* ubi Canoniſtæ, tenent communiter, Abb. Imola, & reliqui *in cap. licet de probationibus*, quòd ſi Princeps adeatur per viam ſimplicis querellæ ſine dubio, rejectis juris utriuſque diſputationibus de validitate ſententiæ ea retractatur à Principe, ſive ex cauſa falſorum teſtium, aut inſtrumentorum, ſive occaſione novi inſtrumenti, aut novæ probationis, ex tex. *in dicta l. divi. ff. de pœnis*, & ibi Bart. non eſt enim ferendum, quod res mea, & utilitas mea remaneat apud te immerito, ideo ſi privatus afferat ſe inſtrumenta, ea actenus ignoraſſe, vel fuiſſe impeditum, adeò ut vel inquirere, vel præſentare non potuerit, omnino audiendum eſſe ex juxta cauſa, quæ movere poſſit judicem, in integrum reſtituturum, tenent Ang. Bald. & Salice. *in l. ſub prætextu*, *C. de tranſactionib.* Alex. & Jaſſ. *in dict. l. Imperatores*, Bar. *in l.* 1. *de ſenten. adverſ. fiſcum latis retract. lib.* 10. tex. *in l. ſi mater la* 3. *ff. de excep. rei judica.* & licet Paul. de Caſtro relatus à Boerio *dicta deciſ.* 307. & à Gregorio Lopez *in dicta l.* 19. limitaverit regulam dicta *l. Imperatores*, in actore, & admiſerit in reo, tamen hæc æquitas, quam adnotavimus exigit, ut in utroque habeat locum, quod ſentiunt aperte ipſe Boerius, & Gregorius *ubi ſupra*, contra Paulum, & eſt rationi convenientiſſimum, ex ea ratione, quia oportet veritatem patefieri, & rem meam mihi injuſte ablatam juſſe reſtitui, & ideo rejicienda eſt, iſthæc rei, & actoris differentia. 12

Ex ea regula, & æquitate item obtentum eſt, ut quoties oſtendatur dolus ejus, qui pro ſe ſententiam obtinuit, tunc ad retractandam ſententiam, 13
non eſt admittenda differentia, de qua in dict. *l. Imperatores*, & dict. *l.* 19. ſed indiſtinctè, & privatus ſicuti Princeps admittendus eſt, ita tenet gloſſ. *fin.* in dict. *l. Imperatores*, quam commendat variè Jaſſ. *ibi num.* 7. & 12. ideo vide, quia in his cauſis, plurimum poteſt judicum prudentium prudens conſilium, qui ex pluribus moveri poterunt, *l. ſi fidejuſſor*, §. *in omnibus*, *ff. mandat.* ubi gloſ. *verbo*, *ceſſat.*

Et quamvis ex diſpoſitione, *l. unæ*, *C. de ſententiis adverſ. fiſ. lat. retra.* triennium conſtitutum ſit ad 14
hanc retractationem, ibi: *Cauſas in quibus contra fiſcum judicatum eſt, intra triennium retractari poſſe, & poſt id tempus, ſi prævaricatio arguatur, vel manifeſta fraus probetur*, ubi gloſ. *verbo cauſas*, optimè diſtinguit inter ſententiam latam, corrupto judice, vel fiſci advocato pecunia, ut ex hac cauſa ſententia lata omnino non valeat neque teneat, etiam poſt triennium, officio enim judicis perpetuo retractatur, *l. omnes*, *C. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annorum*, & inter ſententiam latam contra jura fiſci, aut gratia, aut ambitione, ut hæc retractetur quidem poſtulata in integrum reſtitutione, intra quadriennium, *l. fin. C. de temporib. in integ. reſti.* & illam gloſ. ſequuntur Bart, *ibi* & Paulus, Alexand. & Jaſſ. *in dict. l. Imperatores*, & Bald. & Salicet. *in d. l. ſub ſpecie*, & Gregorius *d. l.* 19. & Boerius *dicta deciſ.* 307. & eſt verum, & ita in noſtro caſu idem ipſi in *d. l. Imperatores* putant poſſe agere fiſcum intra triennium, ad retractationem ſententiæ, ex cauſa inſtrumenti de novo reperti ſecuti deciſionem, *d. l. unæ*, vel intra quadriennium propter reſtitutionem, quæ imploranda eſt, uti diximus, idque ſecuti deciſionem, *d. l. fin. C. de temporib. in integ. reſtit.* putant tamen, quod ſi interveniat dolus ejus, qui ſententiam obtinuit, decidenda eſſe duo, ſcilicet, quod tunc nihil conſiderandum ſit in favorem fiſci, vel Reipublicæ, ſed quod quilibet debet audiri etiam privatus, ſecundo quod debet audiri perpetuo rejecta triennii, vel quadriennii, conſideratione ex *l. ſi fideijuſſor*, §. *in omnibus*, *ff. mandati*, & præter Bartol. Alex. & Jaſſ. *in dicta*

dicta l. Imperatores, ubi ex Alexand. *n.* 7. est communis opinio, & tenent omnes ex Boerio *d. decis.* 153 07. & ex Grego. *d. l.* 19. tenent Cynus, & reliqui *in l.* 1. *C. de condi. indeb.* Bart. & Angel. *in l. fi. sive, ff. rem rat. hab.* Bald. post Cyn. *in d. l.* 1. & intellige, quod olim ante decisionem, *d. l. fin. C. de temporib. in integ. rest. per.* illud triennium constitutum erat agenti ad retractationem sententiæ, & extendebatur ad causas pupilli, minoris, Ecclesiæ, ex gloss. *in dict. l. una, de sententiis adverf. fiscum lat. retract.* sed postea concilio quadriennio, ex *d. l. fi.* cessavit triennium, ita Bartol. *in dicta l. una* sed Imola *in dict. l. Imperatores*, ait nullam correctionem in hoc inesse legum, atque adeo triennium constitutum sine restitutione, quadriennium vero si restitutio petatur, esseque diversa tempora, diversis juris remediis constituta, & ait Alexander in *d. l. Imperatores*, quod hoc est verius idem fere sentiebat Baldus *in l.* 1. *C. de condit. indebit.* & verè, *dict. l. una*, triennium concedebat, si nulla prævaricatio intercedebat, intercedente vero prævaricatione post triennium existimabat audiendum fiscum, in quo duo dumtaxat tempora considerabat, sine prævaricatione triennium, cum prevaricatione tempus perpetuum, ergo in priori casu confundebat illud de restitutione, ut intra triennium petendi esset, & ita intelligit Alexand. *in dict. l. Imperatores*, *n.* 6. ex quo nota, quod ante decisionem text. *in l. fin. C. de temporibus in integ. restit. pet.* triennium erat constitutum est communis intellectus ex Alexand. *ubi supra*, & necessarius, dict. *l.* 1. juncta ibi glos. *C. de sententiis contra fisc. lat. retract.* & conveniunt tempora, namque decisio dict. *l.* 1. est Alexand. Imperatoris, sed decisio dict. *l. fin.* est Justiniani nova constitutio, qui plures post annos imperavit, istud autem quadriennium, quod majoribus, & minoribus conceditur non currit nisi à die scientiæ, latè fundat Sforzia, ut ibi videre poteris *de restit. part.* 1. *quæst.* 20. *articul* 4. *num.* 39.

16 Ex quibus quæ necessaria fuerunt ad jura nostra Hispana patet sensus ad dict. *l.* 19. *tit.* 22. *part.* 3. quatenus conjungit hæc tempora, scilicet, triennium, & perpetuum tempus, ibi: *Bien puede usar dellos para desfazer el juyzio, que fue dado contra el fasta tres años, desde el dia que fue dada la sentencia, o despues en qual tiempo quier si pudiere provar, que el personero del Rey fizo engaño en su pleyto, ayudando a la otra parte, porque ouieron a dar el juyzio contra el, ò si pudieron provar otro engaño manifiesto, porque tal juyzio fue dado.* Ex qua lege adverte, quod occasione instrumenti de novo reperti, potest causa suscitari intra triennium, in quo concordat cum dict. *l.* 1. *C. de sentent. cont. fisc. lat. ret.* & in eo, quod omissum est in dict. *l.* 19. de restitutione intra quadriennium admittendum est ex dict. *l. fin C. de temporib. in integr. restitut. pet.* quia hoc de restitutione non est in nostra lege denegatum, si vero dolus proponatur, tunc tempus perpetuum est, undecumque dolus intercedat, & juxta hunc sensum quadrat dict. *l.* 19. cum his quæ diximus supra latius, & vere est genuinus intellectus, illa enim disjunctiva, *O despues en qual tiempo quier*, separatur à priori casu, & facto, & jure, *l. si is, qui ducenta*, §. 1. *ff. de rebus dubiis*, unde licet Gregorius *ibi* verbo, *En qual tiempo quier*, putet decisionem legis generalem, comprehendere omnem casum, sive dolus intercedat, sive non intercedat, ut perpetuo audiatur fiscus occasione instrumenti de novo reperti, ego sine doli suspicione ex communi, & recepta sententia, & ex verbis, dict. *l.* 19. vix auderem asserere, esse fiscum audiendum, saltem eo remedio, de quo in dict. *l.* 19. etiam si videam illud esse veritati indagandæ favorabilius, sed oportet finiri lites, *cap. finem litibus de dolo, & contumacia*, ideo oportet advocatos esse cautos, ut allegent enormissimam læsionem, quæ constet ex actis, & talis item probationibus, tunc addant instrumenta, & probationes de novo repertas, dolumque adversarii, ut extra triennium audiantur, & tunc cum diffinitive judicandum sit, prudens judex, animadvertet ex qua causa sit sibi retractanda sententia, & an tempus elapsum sit, quod ex ea causa competat, ante diffinitivam vero non repelletur libellus hoc modo conceptus, sed ad diffinitivam causæ decisionem reservabitur, si vero agat solum de instrumento de novo reperto sine dolo, periculum est, ne post triennium audiatur, ex varia interpretatione dict. *l.* 19. ibi: *En qual tiempo quier*, quia enormissima læsio ex communi sententia ultra quadriennium admittit restitutionem, de quo vide latissime Sforziam Oddum *de restitut. part.* 1. *quæst.* 19. *artic.* 7. ubi latè, & quæ dicatur læsio enormissima ipsemet 1. *part. quæst.* 2 *articul.* 13. & licèt Robertus Lancelotus ex proposito disputaverit quæstionem, prudens lector, ex utriusque scriptis videbit, quid ille omiserit, cum hanc fere solam quæstionem tractaret, & quid nos adducamus præter ipsum.

Posterior vero disputationis pars pertinet ad quæ- 17
stionem quotidianam, sed in foro difficilem, in qua varie sæpè vidi judicatum, ex variis causarum circunstantiis, quibus ea fere continetur, an scilicet, in hoc casu quem hactenus diximus, de sententia retractanda occasione instrumenti de novo reperti, vel testium de novo repertorum, an sententia quæ semel transivit in rem judicatam, omnino sit exequenda, an vero ipsa restitutio cujus vi, & potestate ipsa sententia retractatur, suspendat executionem trium sententiarum, vel unius, quæ in rem judicatam transierit, utrumque casum habui sæpius de facto. & obstinatè disputata est quæstio, an executio trium sententiarum suspendatur per hanc restitutionem, *en la causa de un vezino de Rianjo en Galizia*, & in casu, de una sententia; quæ transivit in rem judicatam, *en una de Juan de Entrambas aguas vezino de Villadiego*, *en entrambas causas*, occasione novi instrumenti, & probationis, & doli, refricata est causa, y *en entrambas pedi se recogiessen las executorias, y se traxeron a esta Corte, en entrambas se pidio se les boluiessen*, ex ea causa, quia pendente causa, & lite restitutionis ad retractationem, *de las sentencias, no se avia de impedir la execucion de la executoria*, varie pronuntiatum fuit propter varias scribentium opiniones, & causarum circunstantias, quas in medium adducam, aliorum vero ello, & judicium, & electio.

Et in primis Otalora ex proposito aggressus est quæstionem hanc, lateque *disputat.* 3. *part.* 3. *cap.* 6. *per totum*, & ibi adducit argumenta ad utramque partem, sed nescio, an vera fundamenta attigerit, & postremo, resolutionem apponit, quam ego existimo veram, sed decidit, sine jure, sine authore, quod patet in versiculo, *Unum tamen, ad finem*, ego quod ipse ne attigit, quidem adducam authores utriusque partis, & jura in quibus utriusque sententia initur, ex quibus constabit quæstionis vera, & æqua resolutio, & constabit item, quibus fundamentis, & quam longe absurde alienis, Otalora quæstionem disputarit. Itaque in quæstione, an executio impedienda sit ob causam restitutionis, quæ postulatur, vel occasione novi instrumenti reperti, vel veteris falsitatis non intellectæ, vel occultæ olim collusionis, vel occasione enormissimæ læsionis, quæ ex actis constet, ut superius diximus, ne confuse ad ulteriora nostra procedat disputatio, animadvertendum est, duplicem esse casum, eumque quotidianum, & in causis nobilitatis, & in aliis causarum generibus. *El primero, quando la executoria se librò, con una sola sentencia; la qual, o por consentimiento expresso, o tacito,*

passò

paſsò en coſa juzgada, lo miſmo entiendo de dos ſentencias, ſi de la ſegunda avia lugar apelacion, ò ſuplicacion. El ſegundo caſo, quando ſe litigò el pleyto, y ſe decidio por tres ſentencias, y carta executoria, en el qual caſo es la execucion legitima, in priori caſu de executione ſententiæ impedienda, vel non impedienda ex cauſa reſtitutionis in integrum, Bart. ut ab illo exordiamur *in l. 4. §. condemnatum, num.* 183. *ad fin.* ait, quod ſi quæratur; an in integrum reſtitutio petita adverſus ſententiam impediat ipſius executionem, quod eadem diſtinctio facienda eſt, quæ admiſſa eſt in quæſtione de nullitate, ſcilicet, quod aut reſtitutio requirit altiorem indaginem, & non ſit ſuſpendenda, aut non requirit altiorem indaginem, quia vel incontinenti poteſt, vel apparere, vel probari, & tunc impediat executionem, text. expreſſus *in l. ſi Prætor, §. Marcellus, ff. de judiciis*, ibi: *Si per dolum ſciens falſo aliquid allegarit, & hoc modo conſecutum eum ſententiam Prætoris, liquido fuerit approbatum*, & ibi. *Puto, vel actionem judicati eo caſu in eum denegandam, vel exequi Prætorem, ita judicatum non debere.* Qui pro Bart. eſt tex. elegans, ad idem eſt text. elegans *in l. 2. C. de falſis. Satis aperte* inquit Alexander Imperator, *divorum parentum meorum reſcriptis declaratum eſt, cum morandæ ſolutionis gratia à debitore falſi crimen objicitur, nihilominus ſalua executione criminis, debitorem ad ſolutionem compelli debere.* Hæc fuit opinio Bart. *ubi ſupra*, & Paul. *ibi*: & *in l. 1. C. in integ. reſtit.* poſt nihil nova, idem Bart. *in l. defendente, de authorit. præſtanda*, & in dict. *l. ſi Prætor. §. Marcellus, ff. de judiciis*, Boerius *deciſ. 65. num. 7.* Rodericus Suarez *in l. 2. tit. de los gouiernos, libr. 3. foro leg. verſic. Quarto quæritur*, at Imola *in dict. l. 4 §. condemnatum, ff. de re judi-*
19*cat.* tenet indiſtinctè, quod reſtitutio petita omnino impediat executionem, Alexand. *ubi num. 26.* putat Imolæ opinionem veriorem de jure, fundatur
20Imola, quia reſtitutio habet naturam appellationis, per *l. unam, & in rub. C. appellat. pend. nil. novari*, ubi Bartol. cum ergo appellatio interpoſita ſuſpendat de ſui natura executionem ſententiæ, ergo idem admittendum eſt in reſtitutione, *l. præſes, ff. de minorib.* & quia æquiparatorum idem eſt jus, ut diximus ſupra, *gloſ. 1. §. 1. num. 42.* pro Imola eſt text. *in l. ſi cauſa cognita, C. de tranſactionib.* ibi: *Appellationis, vel in integrum reſtitutionis ſolemnitate ſuſpenſa non eſt*, & loquitur text. in ſententia prolata, quæ tranſivit in rem judicatam, text. expreſſus *in l. defendente*, quæ eſt *l. penultim. ff. de authoritat. præſt.* ubi reſtitutio impedit executionem ſententiæ tenet hanc Bald. *in d. l. una, C. nil novari pend. in integ. reſt.* tenent Romanus, & Alexand. *in l. 3. §. ſi ſervus, ff. de acqui. poſ.* Imola rurſus *in l. qui à latronibus, §. 1. circa fin ff. de teſtament.* iterum Bald. *in d. l. ſi cauſa cognita*, idem Baldus *in rub. C. de edicto divi Adriani tollendo*, Speculator *tit. de executione ſententiæ, §. 1. in principio*, Innocent. *in cap. Paſtoralis, §. præterea de officio ordinarii*, Afflict. *deciſ. 356. num. 3.* iſtam opinionem tenuit Raphael Cumanus *in dict. §. condemnatum*, qui prior pro hac opinione allegavit, text. *in dict. l. deſcendente*, ubi ipſemet Barto. bis ad hoc notat illum text. & dicit Raphael, quod iſta opinio communiter tenetur, ſcilicet, quod reſtitutio impediat executionem, etiamſi requirat altiorem indaginem, contra diſtinctionem Bart. & dicit Alexan. quod hanc opinionem magis communiter tenent Canoniſtæ *in cap. ſuſcitata, de in integrum reſtit.* hanc opinionem tenet, & defendit Jaſ. *in dict. §. condemnatum, num. 36. 37. & ſeq.* & dicit receptiſſimam D. Didac. Covarruv. *practic. quæſt. 15. num. 7.* eſt enim reſtitutio quædam ſpecies appellationis, dict. *l. præſes, ff. de minoribus*, appellatio autem ſuſpendit exe-
cutionem, d. *l. 1.* nihil novari appellat. pend. ergo, & reſtitutio, at vero ad tex. quem pro ſe allegabat Bart. *in dict. §. condemnatum*, ſcilicet, *cap. ſuſcita-* 21
ta, de in integrum reſtit. dupliciter reſpondemus. Primo, quod ibi fuit ſententia lata à Principe, ut patet ex text. at vero reſtitutio, quæ imploratur adverſus ſententiam latam à Principe non obtinet naturam appellationis, ſed ſupplicationis, quia reſtitutio implo-
ratur à Principe per ſupplicationem, *l. præfecti, §. 1. ff. de minoribus l. Divi, ff. de pœnis*, talis autem ſupplicatio non ſuſpendit, nec impedit execſatio-
nem authentica, quæ ſupplicatio, *C. de precibus Imperat. offerend.* item etiam, quia reſtitutio facilius multo conceditur adverſus ſententiam judicis inferioris à quo poterat appellari, quam adverſus ſententiam Principis à quo appellari non poterat, Bartolus *in leg. ſi Prætor, §. Marcellus, ff. de judiciis*, & in *l. 1. C. de temporibus in integrum reſtitut. pet.* ex qua differentia non obſcure, patet etiam diſcrimen inter reſtitutionem quæ poſtulatur adverſus ſententiam à qua poterat appellari, vel adverſus tres ſententias, quoad effectum ſuſpendendi executionem, quæ tres ſententiæ habent de jure agnitam executionem, dicta *Clementina una, de re judicata*, & licet hic prior intellectus de ſe, & in ſe ſit veriſſimus tamen in caſu *d. cap. ſuſcitata* non fuit ratio decidendi, nec movit Pontificem, ut executionem non impediret, quod lata eſſet à ſe ipſo ipſa ſententia, ut optime adnotat Ab-
bas *ibi n. 8.* contra Innocentium, ubi quod Pontifex 22
motus eſt ſolum in calumnia præſumpta ab eo, qui reſtitutionem petebat, & patet ex verbis textus, ibi: *Ne vero per excogitatam malitiam ſcut ex præſumptionibus pluribus videbatur effectum ſententiæ in damnum Epiſcopi impediri*: Unde Abbas *ibi ad finem, dicti num. 8.* tenet indiſtinctè hanc communem opinionem, quod executio, indiſtinctè impediatur petita reſtitutione in integrum, ſive adſit probatio incontinenti, ſive non, contra Bart. priorem ſententiam, ſed limitat dictam communem opinionem, ex text. *in dict. cap. ſuſcitata*, niſi conſtare poſſit aliunde reſtitutionem eſſe calumnioſam, quia ſi ſit ver- 2
oſimiliter calumnioſa non impediet executionem, & ita intelligenda eſt *dicta l. 2. C. de falſis*, ubi falſitas illa allegatur calumnioſe ad impediendam ſolutionem, ideoque ex calumnia præſumpta non impedivit executionem attenta regula, tex. *in dict. l. ſi prætor, §. Marcellus*, quia ibi calumnia, & malitia erat ex parte ejus, qui executionem deſiderabat, & patet ex tex. *ibi*: *Si per dolum ſciens falſo aliquid allegari, & hoc modo conſecutum eum ſententiam prætoris liquido fuerit approbatum*, & quia liquida erat calumnia ex parte ſententiæ merito Juriſconſultus ſubdit, *Prætor, vel actionem judicati eo caſu in eum denegandam, vel exequi prætorem ita judicatum non debere.* Denique hæc opinio Abbat. facit regulam, communem opinionem Imolæ contra Bart. & eſt tertia opinio in hac diſputatione, ut executio omnino impediatur per reſtitutionem petitam in integrum, ex reg. tex. in dict. *l. ſi cauſa cognita, C. de tranſactioni*, & ex text. *in dict. l. defendente, ff. de adminiſtrat. tut.* & ex reg. text. *in d. l. 1. C. in integr. reſtit. cauſ. pend. nil nov.* conſiderata natura reſtitutionis, quæ appellationi aſſimilatur dict. *l. præſes, ff. de minorib. junct. l. 1. nil. nova. appell. pend.* at vero hæc regula, ita accipienda ſit niſi calumnia, & calumniæ præſumptio aliud exigat, quia ſi calumniæ præſumptio ſit ex parte ejus, qui reſtitutionem petit. tunc non eſt impedienda executio ex *dicto cap. ſuſcitata*, & ex *dict. l. 2. C. de falſis*, ſi vero ſit ex parte ejus, qui executionem deſiderat, impedienda ſit executio, dict. *l. ſi Prætor, §. Marcellus*, & hanc tertiam opinionem tenet Abbas *in dict. cap. ſuſcitata, n. 8.* & tenet Boerius *dict. deciſ.*

deciſ. 65. num. 7. ubi quod ceſſante præſumptione calumniæ ex parte minoris Eccleſiæ, aut ſiſci executio data cautione, ſi victus fuerit, ex Joanne Fabro, Cino, Baldo, & Raphaele Cumano *in dict. l. 1. C. in integrum reſtitut. cauſ. pend. nil novand.* Joannes de Imola *in leg. qui a latronibus*, §. 1. *ff. de teſtament.* Corneus *conſil. 111. vol. 1.* item tenet Stephanus Aufrerius *ad Capellam Toloſanam* 54. ubi etiam ſi nihil alleget tamen reducit hanc quæſtionem ad præſumptionem calumniæ, ut executio impediatur, vel concedatur, idem ſentit *deciſ.* Afflictis 356. *num. 4. 5. & 6.* ut ex præſumpta calumnia ſuſpendatur, vel concedatur executio dicto *cap. ſuſcitata*, *d. l. 2.* dicta *l. defendente*, hanc tenet Maranta *de ordine judiciorum*, *part. 6. actu 2. ſive de appellatione*, *numer. 97.* hanc omnino opinionem ſub opte ingenio ductus, tenet Otalora poſt longam diſputationem, immemor omnium quæ hic adduximus *3. p. 3. par. cap. 6. ad finem, verſicul. Unum tamen*, qui in tota illa ſua diſputatione, quod vere aliim dicere, nihil fere attigit, quod ad rem faciat, nulla enim ibi mentio horum omnium quæ diximus, conſtitue ergo adverſus unam ſententiam à qua licitum fuit appellare, vel ſupplicare, ea ſuplicatione, quæ obtinet naturam appellationis, qualis eſt, quæ in Hiſpania interponitur ex diſpoſitione noſtrarum legum, reſtitutionem petitam impedire quidem omnino ex juris regulis executionem, dict. *l. cauſa cognita*, dict. *leg. defendente*, dicta *l. una*, dict. *l. præſes*, at vero hanc regulam ita demum accipe, niſi calumnia aliunde appareat, quia ob erit reſtitutionem poſtulanti, ſi ex ea parte calumnia eluceſcat dicto *cap. ſuſcitata*, dict. *l. 2.* vel ob erit ei, qui executionem deſiderat, ſi ab ea quoque parte præſumatur dicta *l. Prætor*, §. *Marcellus*, & ut tres omnino opiniones ad unam reducas, ad comprehendendam calumniam, & malignitatem, quæ ſuadet executionem, vel retardat, plurimum proderit probatio ex actis, vel incontinenti non temere obiata, ex Bart. & hæc eſt vera reſolutio ex juribus, quam vides poſt longam diſputationem non attigiſſe Otaloram, etiam ſi ſine authore, & jure, in eam raptus ſit, cogente ratione.

23 Ex quibus licet aliqua ad notare, ne ad ea impingat indoctior: primum hæc omnia non habere locum in executione irretractabili, quia ubi venit executio ſententiæ irretractabilis puta, abſciſſionis capitis, manus, aut pedis, aut ictus fuſtium, ea omnino oportet impediri per reſtitutionem in integrum poſtulatam, tenet Paulus *in dicto §. condemnatum*, qui & ad capturam id extendit, & ſequitur Alexand. *ibi num. 29.* Boerius *dict. deciſ. 65. num. 9. deciſio Capellæ Toloſanæ* 420. Aurrerius *ad Capell. Toloſ. 54.* Rodericus Suarez *in l. 2. tit. de los goviernos*, *lib. 3. foro leg. verſic. Quarto quæritur*, Maranta *de ordine judiciorum parte 6. actu 2. qui eſt de appell. num. 98.* quod eſt advertendum maxime judicibus, qui de criminibus cognoſcere conſueverunt, verendum enim eſt, ne probato dolo falſitate, aut colluſione veteri, vel offenſa, & demonſtrata, aut oblata nova defenſione, de nova reperta remaneat miſer ſine manu, aut pede, aut fruſtibus verberibuſvè, aut aliqua alia injuria affectus.

24 Secundo licet advertere ad illam opinionem, quod eſt maximè ſecundum jus, quo receptum eſt, minorem qui inventarium non confecit tempore conſtituto à lege, poſſe quidem implorare in integrum reſtitutionem, & interim pendente cauſa reſtitutionis, non debere in illum executionem fieri, primum probatur *in authen. de hæredib. & falcid. pupillus*, ſecundum concludit Bald. *in l. ait Prætor*, *la primera*, *ff. de minorib.* & noto Suarez noſter *in l. poſt rem judicatam ad declarationem legis Regni, extenſione 1. num. 9.*

Tertio cum executio ſententiæ, & contractus 25
æquiparentur, quia contractus ſemper concipitur ſub illa forma (*como ſi ejte contracto, y lo en el contenido fueſſe ſentencia definitiva, paſſada en coſa juzgada*) & ita æquiparat Bartol. *in l. fin. C. eod ſequitur*, quod ea quæ diximus de calumnia advertenda, ex dict. *cap. ſuſcitata*, & ex dict. *l. 2.* & ex dict. §. *Marcellus*, habebunt quidem locum in executione contractus, ſicut in executione ſententiæ, ut calumnia re orqueatur contra eum à quo præſumatur, dum tamen in dubio reſtitutio admittatur, & dum probetur incontinenti ceſſat executio ex dict. *l. ſi cauſa*, & dict. *l. defendente.*

Quarto ex prædictis apparet, *l. penult. ff. de* 26
colluſ. detect. nihil facere ad hanc quæſtionem, quia ſi diſputamus de reſtitutione poſtulata, an impediat executionem, illud provenit, ex deciſione dict. *l. ſi cauſa cognita*, & dict. *l. defendente*, & ex natura reſtitutionis, quæ æquiparatur appellationi, *l. præſes*, & dict. *l. 1.* At vero colluſio nullam habet, cum appellatione communionem, ideo nihil ſuſpendit, etiam ſi colluſionis cauſa pendeat, hoc dixerim quia Otalora *ubi ſupra*, deſumebat argumentum ex dict. *l. penult.* & ad ſolutionem nullum jus adducebat, nec ad hanc quæſtionem ullus antiquorum jus illud attigit, quia verè ad quæſtionem nihil facit, verſari enim ſunt in interpretatione legum, quæ proprie erant quæſtionis, non in alienis, & ſeparatis.

Quinto advertendum eſt, ex eo, quod reſtitutio habet vim appellationis, ut ſæpius diximus & naturam ipſius, quia ſuſpendit, merito *l. 1. in integrum reſtit. cauſ. pend. nil. nov.* illud efficit, ut executio ſuſpendatur, per appellationem legitimam, non poteſt autem allegari, ut ſcilicet, relinquat executionem in ſuo ſtatu, ut executio fiat, dum reſtitutionis cauſa agitatur, quod exiſtimat Otalora *ubi ſupra*, magis enim ad res, quam ad verba, advertendum eſt, diximus *gloſ. 2. §. 1. num. 6.* & hæc pertinent ad priorem caſum, in quo diutius morati ſumus; quia ex hac diſputatione patet ſenſus ad deciſionem quæſtionis in ſecundo caſu, ſcilicet, trium ſententiarum.

Igitur accedentes ad caſum ſecundum, quando proponuntur tres ſententiæ, & ex altera parte agitur de executione, ex altera vero de reſtitutione, an ſcilicet, ex iſta reſtitutionis lite inducatur impedimentum ad executionem, ita ut ex ea impediatur executio, breviter relatis authoribus utriuſque partis, quid ſentiamus dicemus, præmiſſo eo, quod ſupra adduximus, ſcilicet, quod licet in utroque caſu 27
agatur de impedienda executione, plurimum differunt inter ſe duo iſti caſus, quia facilior ſit reſtitutio, & faciliores effectus reſtitutionis reſpectu unius judicis inferioris, & ſententiæ ab eo latæ à qua poterat appellari, quam reſpectu ſententiæ terræ, cujus executio non eſt approbata ſolum à lege, verum ablata omnis occaſio, ex qua executio impediri poſſit, ex Bartol. *in dict.* §. *Marcellus*, & in dict. *C. de temporibus in integrum reſtit.* junctis *Clemen. 1. de re judicata*, quæ jura ſimul utrumque probant, & hæc eſt ratio generalis, propter quam hæc diſputatio reperta eſt in duplici caſu, unius, vel trium ſententiarum.

Igitur, quod pertinet ad quæſtionem Bald. pri- 28
mus omnium tenuit, quod non erat impedienda executio, propter iſtam reſtitutionem, & loquitur in ſententiis, idque *in l. 1. C. ne liceat tertio provocare, n. 16.* & oportet attendere ad rationem Bald. ait enim, *Nam etiam in pupillo, & Eccleſia loquitur dict. cap. ut calumniis*, Ergo fundatur Bald. *in Clement. 1. de re judic.* quæ incipit, ut calumniis, & in effectu argumentatur de nullitate ad reſtitutionem, quod

erat argumentum Bart. *in dict.* §. *condemnatum*, de quo ſupra, & ait quod diſpoſitio d. *Clement.* 1. circa nullitatem, recipienda eſt circa reſtitutionem, unde ſicut calumnioſa nullitatis cauſa non impedit executionem trium ſententiarum, ita exiſtimat, calumnioſam reſtitutionis cauſam non debere impedire executionem trium ſententiarum, hoc eſt fundamentum Baldi, ex dict. *clem.* 1. in quo fundamento, duo ſunt oportune animad vertenda, primum inductionem, tex. in dict. *clem.* 1. & ratione, jure fulciri, ratio ea eſt, quia ſi per diſpoſitionem dictæ *clem.* 1. tollitur beneficium nullitatis, quod erat de jure communi, multo magis debet tolli beneficium reſtitutionis in integrum quod eſt extraordinarium, & ſic contra re-
29 gulas juris communis, & quia facilius tollitur, quod eſt contra jus ſpeciale, quam quod eſt contra jus commune, *l. ejus militis*, §. *militia miſſus*, *ff de milit. teſta. authen. de non alienandis*, §. *quod vero ſimile* jure quoque fulcitur ea inductio, quia diſpoſitio ejus, *Clemen.* 1. non eſt correctoria, ſed limitativa, ita ait Alexand. *in dict.* §. *condemnatum*, unde facilius debet fieri extenſio legis limitativæ, quam correctoriæ, ut per Bartolum *in l. ſi conſtante, in principio, 9. quæſt. ff. ſolut. matrimon.* Angelus *in l.* 1. §. *ſi is, qui quadraginta, ff. ad Trebellian.* tex. *in cap. cum dilecta*, ubi Abbas de confirmat. utili, vel inutili. & quia ipſamet conſtitutio Clement. explicat rationem ſuæ deciſionis, ſcilicet, ut calumniis fiat obviam, ergo eadem ratio-
30 ne, idem debet conſtitui in reſtitutione, quia non eſt indulgendum malitiis, ut executio ſuſpendatur, propter calumnioſam reſtitutionis cauſam, & ex ratione legis facilius fit legis extenſio, *Clemen.* 1. cum ibi notatis de electione Baldus *in auth. quas actiones de Sacroſan. Eccleſ. l. maximum vitium*, *C. de libr. præt. vel hæred.* itaque ſi verum amamus, plane hæc ſententia, Bridi omnino non negat impedimentum executionis, ſed ex calumnia præſumpta, impedit executionem, bene verum eſt, quod ſi nihil aliud proponatur, in dubio Baldus reſtitutionem contra tres ſententias exiſtimat calumnioſam, ad hunc effectum, ut executio non impediatur trium ſententiarum, ſicuti non impeditur ex nullitate, itaque ex hac opinione Baldi, qui fundatur in dict. *clem.* 1. poſſet recipi omne illud, quod de nullitate receptum eſt, Bartolo, Paulo, Alexandro, Jaſoni, & Ripæ *in dicto* §. *condemnatum*, ut ſi nullitas pateat ex actis, aut incontinenti, poſſit probari, adhuc impediat executionem, quam interpretationem recipiunt omnes, & ita exiſtimandum eſt voluiſſe Bald. ut reſtitutio, cujus fundamentum, hoc eſt læſio, poſſit oſtendi, ex actis, vel incontinenti probari, impediat executionem inſtar nullitatis.

31 Contrariam opinionem contra Bald. tenuit Salicet. *in dict. l.* 1. *C. ne liceat tertio provocare*, imo quod cauſa in integrum reſtitutionis impediat executionem trium ſententiarum, fundatur, tum quia dict. *clem.* 1. loquitur in allegatione nullitatis, non vero reſtitutionis in integrum, & ideo inquit ipſe, quod in petitione reſtitutionis in integrum non debemus recedere à regulis juris communis, in quo quidem advertere licet ad duo, quæ faciunt pro Salicet. & ſunt fortiſſima, primum ad inductionem Salicet. qui inducit tex. *in clemen.* 1. in ſuum in favorem, ſicut inducebat Bald. ut ſimul videas, quam in miſera diſciplina verſemur, in qua ex eodem tex. duæ omnino contrariæ, & ex diametro oppoſitæ ſententiæ prodierunt, ut locus ſit paremiæ, ex eodem ore, calidum, & frigidum, igitur Salicet. ſic argumentatur, Cauſa nullitatis de ſui natura non impedit executionem, quia nullibi ſcriptum eſt, cauſa reſtitutionis de ſui natura impedit executionem, quia uti diximus id ſcriptum eſt *in l. præſes*, *ff. de minoribus. Præſes Provinciæ minorem* inquit Ulpianus, *in integrum reſtituere poteſt, etiam contra ſententiam ſuam, vel prædeceſſoris ſui, quod enim majoribus appellatio interpoſita præſtat, hoc beneficio ætatis conſequuntur minores.* Similis enim eſt appellationi, quæ ſuſpendit; *l.* 1. *ff. nil novari appellat. pend.* ergo de nullitate, ad reſtitutionem non licet argumentari, quia à diſputatis non fit bona illatio, *lege Papinianus exuli*, *ff. de minoribus*, *l. fin. ff. de calumniatoribus*, ſed dicta *Clement.* 1. loquitur, & habet locum in nullitate, ergo non eſt extendenda ad reſtitutionem, ex qua ratione corruunt argumenta quæ faciebamus pro Baldo, quia etiam ſi concedamus nullitatis beneficium eſſe ordinarium, extraordinarium vero reſtitutionem, imo etiam ſi concedamus dict. *Clem.* 1. non eſſe correctoriam, ſed limitativam, tamen, quia reperitur interna, & eſſentialis differentia inter utramque quo ad ſuſpenſionem executionis, plane non poteſt deduci argumentum de una ad alam, non ſecus, quam ſi argumenteris de hæreditate ad legatum, vel de contractu guarentigio ad chirographum, vel è contra, ad impediendam executionem, ubi enim eſt eſſentialis differentia ibi nulla eſt argumentatio, ex dicta *lege Papinianus exuli*, & dicta *lege finali.*

32 Præterea licet ſuperius fecerimus differentiam inter unam ſententiam, quæ tranſivit in rem judicatam, quia non fuit appellatum, & tres ſententias, ad unam Principis, ex *l. præfectis*, §. 1. *ff. de minoribus*, quæ de ſui natura habent executionem, & ex Bartol. *in l.* 1. *C. de temperib. in integrum reſtit.* per plane ſi verum amamus utraque habet executionem paratam, & in utroque caſu recipiendum eſt, quod de reſtitutione eſt ſcriptum, cum ergo ſententia quæ tranſivit in rem judicatam, habeat executionem paratam, *l. executionem*, & *in rubric. de executione rei judicatæ*, & tamen per reſtitutionem in integrum ex ſui natura ſuſpendatur executio, dict. *l. ſi cauſa cognita*; & dict. *l. defendente*, de quibus ſupra latè, plane idem dicendum eſt, in executione trium ſententiarum, quia tam legitima eſt executio hujus ſententiæ, quæ tranſivit in rem judicatam, quam illarum trium, facit *l.* 1. & *in l. & in rubric. C. de in integr. reſt pend. nil. nov.* hæc eſt ratio Salicet. ex qua petita reſtitutione in integrum adverſus tres ſententias ſuſpendenda eſt executio, & ſunt Bald. in Salic. duo Principes harum duarum opinionum invicem, & mutuo pugnan-
33 tium. Baldum ſequuntur Alexand. *in dicto* §. *condemnatum*, *n.* 27. & Ripa *num.* 31. Salicetum ſequitur *Capella Toloſana* 54. Domini autem de Rota modo Baldum, modo Salicetum ſunt ſecuti, conſtat ex *deciſ.* Caſſadori 1. *titul. de reſtitut. in integ.* D. Didacus Covarruvias *pract. quæſt.* 25. *ad fin.* accedit ad eam reſolutionem, quam ſupra adduximus de reſtitutione adverſus unam ſententiam, à qua non fuerit appellatum, nam Corſetus, & Capitius, loquuntur in ſententia Principis, ille in ſingulari, verbo, in integrum reſtitutio, hic *deciſione Neapolitana* 53. exiſtimatque D. Covarruv. recurrendum eſſe ad tex. *in dict. cap. ſuſcitata*, & ad calumniæ præſumptionem, de qua ibi, in quo quidem cum calumniam inquirat juxta text. *in dict. cap. ſuſcitata*, neceſſario fuerunt duo ſibi concedenda, primum, quod deficiente calumnia erat ſuſpendenda executio, propter reſtitutionem in integrum, ex regula tex. *in dict. l. ſi cauſa cognita*, & *l. defendente*, ex quibus deſumpſeramus ſuperius regulam, at vero exceptionem ex dict. *c. ſuſcitata*, juxta quarum legum intellectum, ſi calumnia eſſet, aut appareret ex parte ejus, qui executionem poſtulabat, ſuſpendenda erat, ſi liquido conſtaret de calumnia ipſius, caliditatis, falſitatis, vel colluſionis quæ interceſſiſſet, juxta text. in d. §. Marcellus, nam

quod

quod Capitius, & Corfetus ſupra allegati adducunt, quod ſententia Principis exequenda ſit, nihil obſtante quod ſententia Principis exequenda ſit, nihil obſtante in integrum reſtitutione, quia eo caſu reſtitutio magis aſſimilatur ſupplicationi, quæ non ſuſpendit dicta authentic. quæ ſupplicatio, quam appellationi, plane id non eſt contra hanc noſtram ſententiam, uti diximus, nam reſtitutio habet naturam appellationis, & quod operatur appellatio in caſu appellationis, id operatur reſtitutio in caſu reſtitutionis, tex. *in dict. l. præſes*, ſed appellatio in caſu appellationis ſuſpendit, *dict. l.* 1. *nil novari appel. pend.* ergo & reſtitutio d. *l.* 1. & *in rub. in integ. reſtit. pend. nil nov.* unde ſupra diximus ad text. *in d. c. ſuſcitata*, quod ibi ratio, quare non impeditur executio, fuit malitia quæ multis argumentis colligebatur, ex actis non verò ſententia Principis, & ita fuit ſententia Abbatis, *ibi n.*8. quod advertendum erat plurimum, ad malitiam, & calumniam, ut ob eſſet ei, ex cujus parte reperiretur, petenti reſtitutionem, ſi 34 ipſa reſtitutio mantioſa videri poſſit, executionem item deſideranti, ſi ipſe quoque in calumnia eſſet ex *d. §. Marcellus*, & plane D. Dida. Covar. dum ad calumniã confugit, ex ea intelligendus eſt, admittenda eſt regula, d. *l. ſi cauſa cognita*, & *d.l. defendente*, juncta *d.l. præſes* & *d.l.* 1. at vero exceptio deſumenda eſt, ex *d.l.* 2. *C. de falſis*, & ex *d. c. ſuſcitata*. quando malitia, & calumnia eſt in reſtitutione, ut non impediatur executio, at vero impediatur, ſi calumnia apparea. ex parte ejus, qui executionem deſiderat, id pie liquido d. §. *Marcellus*, & plane ſi verum amamus in optimo Baldi, *d.l.* 1. in hanc diſtinctionem reincidit, dum conſiderat malitiam, & calumniã & dum æquiparat nullitatem, & reſtitutionem, quia conſtat ex recepta ſententia, cum Bart. Paul. Alex. Jaſ. & Ripa *in d.* §. *condemnatum*, nullitatem liquidam ex actis vel quæ incontinenti poſſit probare jure civili ſuſpendere executionem, quia tunc calumnia apparet ex parte executionis, & eſt locus dict. §. *Marcellus*, ut impediatur. Præterea cum Bald. fundet ſuam opinionem in *cle.* 1. *de re judicat.* non potuit ſalva juris ratione, ut probavimus ſupra, extendere ejus tex. deciſionem ad reſtitutionem, quæ fuit ratio pro Salicet.o, quia jus quod admit re nedium juris ordinarium, non videtur admere rem edium juris extraordinarium, *gloſ. fin. in l. poſtquam liti*, *C. de pactis*, & ibi Bald. & Jaſ. *in* 2. *additione*, poſtremo in hac re Otalora etiam ſi nihil alleget, *ubi ſupra*, hunc ſenſum tenet, ultimo invenio modernum, qui licet non adducat hæc jura tamen tenet hanc diſtinctionem, is eſt Franciſcus de Caldas Pereyra, *in repet. l. ſi curatorem habens*, *verbo*, *per quod priſtinum jus*, *num.*25. *de reſtit. in integ.* qui allegat Navarrum *in cap. accepta*, *de reſtit. ſpoliat. oppoſ.* 1. Pariſ. *conſil.* 109. *lib.* 4. *n.* 17. Antonium Marcum *lib. de temp. util. c.*5. *n.*2. Minſingerium, *lib. deciſ. Imp. centuria* 3. *q.*84. Thobiam Nonium, *conſil.*68. *num.*9. & ſubdit unum magnum verbum, quod camera Imperialis conſuevit approbare opinionem Salicet. maxime ſi calumnia apparet, Milles *in repertorio*, *verbo*, *executio*, *& verbo reſtitutio*, ego autem exiſtimo ex fundato jure Salicet. opinionem veriſimam ex d. regula *l. ſi cauſa cognita*, & *l. defendente*, maximè ſi ex parte poſtulantis executionem conſtat calumnia, aut præſumatur urgenti neceſſitate præſumptionis, vel doli, vel fraudis, vel falſitatis, vel colluſionis, & ad id puto, tex. egregium in d. §. *Marcellus*, & veriſſimam opinionem Bar. ex eo, §. at vero puto exceptionẽ ex d. *cap. ſuſcitata*, & ex d. *l.* 2. ſi contra executionem extent calumniæ argumenta, & ita exiſtimo ex iſtis juribus relinquendum arbitrio judicis, qui de calumnia, & malitia judicabit, quæ cum conſiſtat in facto, ad judicis arbitrium pertinet, *l.* 1. *ff. ad Turpillian.* nec jure noſtro his omnibus reſiſtit, *l.*3. nec *l.* 4. *titul.* 17. *libr.*4. *novi ordinament.* namque primum prædictæ leges pertinent ad nullitatem, ſub quo titulo poſitæ ſunt, ibi: *De las ſentencias, y nulidades que contra ellas ſe alegan.* Argumento *l. Imperator*, *ff. de in diem addictione*, nec verba, generalia d. *l.*3. interpretanda ſunt de reſtitutione ſublata per ea quæ notavimus ſupra, hac *gloſ.*6. §. 1. *num.*54. & quia in dict. *l.* 4. expreſſe agitur de nullitate, nec verbum ſubeſt ullum de reſtitutione, unde ſubit ratio Salicet, ut remedia quæ tollunt nullitatem, non videantur auferre reſtitutionem, ex gloſ. in dict. *l. poſtquam liti*, & quæ ad eam attulimus ſupra iſto, §. præterea non eſt dicendum, ex verbis generalibus, & ambiguis, correctas eſſe leges partitæ, quas ſuperius adduximus, quia non eſt inducenda correctio legis Partitæ, *l. præcipimus*, *C. de appellationibus.*

GLOSSA VII.

En los pechos Reales, ni conſejales, ni en las otras contribuciones en que los hijoſdalgo no ſon tenudos de pechar, ni contribuyr.

Notabilia ex Gloſſa 7.

1 *En Eſpaña unos pechos ſe pagan a ſu Mageſtad, otros no.*
2 *Moneda forera en Eſpaña es pecho perſonal.*
3 *Dudaſe ſi de no pagar pechos concejales, y no Reales, ſe adquiera poſſeſſion general en toda Eſpaña.*
4 *Præſcriptionis ea eſt natura, ut quod uni acquiritur alteri detrahitur.*
5 *Acquirendo, tantum acquirimus, quantum poſſidemus.*
6 *Conſervatio differt ab acquiſitione, quia per uſum in parte conſervatum totum jus.*
7 *Ex parte regis, ſi contra eum præſcribatur requiritur ſcientia ejus, & patientia, vel officialium ejus, qui præſit ei negotio de quo agitur, & quando patientia, & ſcientia regis præciſſere requiratur, num.*31.
8 *Actus poſitivi reſtringunt poſſeſſionem, vel extendunt.*
9 *Limitata cauſa limitatum parit effectum.*
10 *In juribus incorporeis jus mutatur ex actibus, qui geruntur.*
11 *Nobilitas jure communi probatur per reputationem, & qualiter id intelligendum, num.*22.
12 *Reperitur caſus, quo quis in una provincia eſt nobilis in alia ignobilis, & quomodo intelligendum ſit*, num.17.
13 *In probatione nobilitatis plurimum poteſt conſuetudo, & qualiter intelligendum ſit*, num.23.
14 *Lex noſtra requirit non ſolutionem, & qualiter ſit intelligenda, reſpectu* de los pechos Reales, y concejales, *num.*35. & 36.
15 *Traditur ad quæſtionem opinio authoris, & fundamenta.*
16 *Adducuntur leges Regni, quæ ſuadent hanc partem.*
17 *Nobilitas eſt naturalis, & perſonalis proveniens ex genere.*
18 *Exteri an ſint nobiles noſtra nobilitate Hiſpana, quam dicimus*, hidalguia, *& in petitorio, & poſſeſſorio.*
19 *El Moro noble convertido, es noble en Eſpaña.*
20 *En Eſpaña en un ſolo caſo ſe halla hidalguia particular, ò local.*
21 *Nobilitas jure communi probatur per actus qui faciunt diſtinguere nobilem à plebeio.*
22 *Quomodo intelligendum ſit nobilitatem probari*

fama, reputatione, ſtatuto, & lege, & conſuetudine.

23 *El Vizcayno como ha de provar ſu hidalguia poſſeſſoria.*

24 *Conſuetudinem cujuſque provinciæ attendendam eſſe in probatione nobilitatis, quomodo intelligendum.*

25 *Algunas familias ſon tan notoriamente hidalgas, que ſin actos de diſtincion no ſe puede dudar de ſu hidalguia.*

26 *Agitur*, de l.16. en el fuero de Vizcaya.

27 *In cauſis nobilitatis duo reperiuntur, ipſa nobilitas, & prærogativæ ipſius nobilitatis.*

28 *No pagar los hijoſdalgo pecho, fue privilegio, como no ſer atormentado, y otros.*

29 *Ignobilis non poteſt præſcribere tributa Regalia.*

30 *In cauſis nobilitatis agitur de probanda nobilitatis conſervatione, non de acquiſitione.*

31 *Ut regi fiat præjudicium non requiritur ſcientia, & patientia regis, ſed communitatis.*

32 *Quando actus non geruntur propter ſe, ſed propter aliud tunc inſpiciendum eſt propter quod gerantur.*

33 *Per continuationem actus cujuſque ſpeciei uniformiter geſti non ſolum præſcribuntur illi actus, qui geruntur, verum præſcribuntur omnes actus ejuſdem ſpeciei.*

34 *Lex noſtra non tradit modum acquirendi nobilitatem, ſed probandi.*

35 *Lex quæ tradit unum, vel duos modos probandi non excludit reliquos ſimiles.*

36 *Quantumcumque lex loquatur per verba taxativa, nunquam excludit ſimilem modum probandi.*

37 *Exempla non coarctant regulam.*

38 *Forma ſubſtantialis quæ dat eſſe rei obſervanda eſt, non vero ea quæ accidit rei jam in eſſe productæ.*

HIc eſt textus apertus, ſine ulla violentia ad deciſionem illius quæſtionis, de qua ſæpius vidi dubitatum, & varie pronuntiatum, an per non ſolutionem tributi, quod regi noſtro non ſolvitur, ſed alii, cum diſtinctione tamen nobilitatis, recte videatur nobilitas probata, quoad effectum poſſeſſionis generalis, vulgo, *Han por provança de no aver pagado pechos concejales, ſolamente ſe pueda dar poſſeſſion general, ò ſolamente particular*, ad quam 1 præmitto, *quæ en Eſpaña ay pechos que ſe pagan a ſu Mageſtad, como es el ſervicio ordinario, y extraordinario, chapines, março, galeotes, martiniega, y otros deſta manera, ſegun diverſos nombres, y diverſas coſtumbres de diverſas provincias: entre eſtos es la moneda forera que ſe paga de ſiete en ſiete* 2 *años, de la qual ſe haze mencion en* leg.10. tit.18. part.3. *Y eſta diffiere de los otros pechos, porque lo uno es pecho mere perſonal, que no tiene conſideracion a los bienes, ſino a las perſonas: lo otro en la exaction, y cobrança de la moneda forera, los cobradores tienen cuenta con ſolas las perſonas, de los que la han de pagar*, ideo dicitur tributum capitis *in l. in Luſitania, ff. de cenſibus*, ibi: Atque his tributum remiſſit capitis) & iſtud jus collectandi reale eſt inter mobilia Regis, vide Roland. à Valle, *conſil.1. volum.3. n.130. ſin tener recurſo al concejo. De manera, que en la cobrança de la moneda forera, como es mere perſonal, lo que no ſe cobra del uno, o del otro, no cae ſobre el concejo; antes queda por no cobrado: y aunque algunas vezes los cobradores, en razon de la moneda forera, ſacan prendas a los que ſe eſcuſan de no pagarla, por dezir, que ſon hijoſdalgo, las mas vezes los dexan: y aſſi ſiempre eſto de la moneda forera fue mas oportuno para provar la villania del que la paga, por ſer paga eſpontanea de pecho de pecheros, que para provar hidalguia, del que la dexò de pagar, porque lo mas ordinario es, que el concejo dexa al que ſe eſcuſa de pagarla, por no eſtar obligado a la refacion. Bien es verdad, que ſi en la cobrança della ay padron, y en el alguno fuere pueſto por hidalgo*, proderit illa inſcriptio obſervata ratione matriculæ, de qua ſupra, *gloſ.4. per totam: otros pechos ay, que no ſe pagan à ſu Mageſtad, y por eſſo no ſe dizen Reales: los quales, porque la mas vezes ſe pagan por concejo, ſe dizen concejales. Eſtos tambien ſon varios, y de varios nombres, y las mas vezes ſe pagan a ſeñores, con diſtincion de hidalguia, y pecheria: porque los pagan ſolos los pecheros, como es en Alaba el ſemoyo, y buey de Março, y que llaman yrundirum, y en Galizia en algunas partes las luctuoſas, que las pagan los pecheros a los ſeñores de la juriſdicion, no por renta, ſino por pecho de pecheros, y deſto en cada provincia ay diverſos pechos de diverſos nombres.*

His præmiſſis, quæritur an is, qui cum plebeis 3 non ſoluit tributa hæc plebeia, quæ noſtro nomine vocamus, *pechos concejales*, & ab illis relictus ſit liber, & immunis cum nobilibus, cujuſque parens, & avus item, nihil de his ſoluit; juxta diſpoſitionem hujus noſtræ legis, quam interpretamur, poſſit obtinere poſſeſſionem generalem in tota Hiſpania, an vero debeat obtinere poſſeſſionem particularem, quam vulgo dicimus, *local*, in illis tantum locis, ubi ſolvere deſiit tributa illa plebeia, quæſtio eſt quotidiana, in quo ſæpè varie pronuntiatum vidi, & diſputamus quæſtionem in terminis propoſitis, ſcilicet, *de pechos concejales, no de oficios*, quia de his particularius aliquid infra dicturi ſumus, propter Otaloram, qui de his nihil de officiis aliquid attigit, idque animadverſione, dignum, etiam ſi reſolutio de officiis pendeat à reſolutione, *de los pechos*, quam inquirimus, ut ſingula ſingulis ſuis, & juribus, & authoribus referantur.

Et primum facit pro ea parte, ſcilicet, quod ex illis actibus non poſſit reſultare poſſeſſio generalis in tota Hiſpania, talis conſideratio ex non ſolutione horum tributorum, prætenditur præſcriptio contra Regem, patet aperte in hac noſtra lege, ibi: *Segun derecho ha de ſer probada la poſſeſſion, a lo menos antiquiſſima de viſta, ò de fama publica, tal que con buena fe ſe pueda preſcribir la libertad de los derechos devidos al Rey.* Sed ex non ſolutione illorum tributorum, nihil eſt detractum Regi, patet aperte, *porque no ſe le pagavan, ni devian, ni eran Reales*, ergo reſpectu Regis, nihil acceſſit præſcribenti, patet conſequentia, quia præſcriptionis, & uſucapionis ea eſt natura, ut quod uni accreſcit, aut acquiritur, alteri adimatur, aut detrahatur *leg. uſucapio cum vulgatis,* 4 *ff. de uſucap.* ut in hoc differt præſcriptio à conſuetudine, in qua nihil cuidam adimitur, ut late probavimus in noſtro tractat. *de Expenſis, & Meliorationib. cap.9. n.43.* Ergo Regi nihil nocet præſcriptio; quia nihil illi detractum eſt, ſequitur aperte, quod poſſeſſio illa reſtat particularis, reſpectu ejus loci, ubi acquiſita eſt.

Secundo id ſuadetur ex regula text. *in cap. auditis de præſcriptionib.* & ex regula tex. *in l.1. §. fin. ff. de itinere actuque privato*, ubi Bartol. ſcilicet, quod acquirendo tantum acquirimus, quantum poſſidemus, nihilque amplius, cum ergo in hoc poſſeſſio 5 fit reſtricta, ad illa tributa, nihilque attigerit Regem, ſequitur quod nihil nocere poteſt Regi, nocebit autem, ſi intelligatur generalis in tota Hiſpania, ergo intelligenda eſt particularis, *reſpecto de los pechos concejales, y no Reales en los lugares en donde no los pagò*, nec quicquam faciet, quod nobilis videatur conſervare jura ſanguinis, & quia quando agimus 6

de

de conservatione juris, non vero de acquisitione, nihil curamus de regula illa, scilicet, tantum præscriptum, quantum possessum, sed per usum in parte conservamus nobis totum jus, quod olim competebat, quia aliud est acquirere, aliud conservare, tex. egregius, ubi notat Bartol. *in l.* 1. §. *si quis hoc interdicto*, *ff. de itinere actuque privat.* tex. *in l. una est via*, *ff. de servitut. rustic. præd. ubi glos. verbo, servatur*, Gratus *cons.* 61. *n.*28. *lib.*1. Ruinus *consil.*217. *lib.* 1. *nu.*8. Decius *cons.* 271. *n.*7. quia ad hoc respondemus, quod hoc de conservatione non habet locum, quando prætenditur conservatio contra eum, qui habet titulum, & possidet ex causa tituli, ut notant Decius, & Ruinus *ubi supra*, cum igitur habeat Rex noster, & possideat tributa sua Regalia ex jure constituto, & solvenda sint ei, donec quis pronuncietur nobilis ex *l.*9. *hoc tit. & libro*, merito etiamsi agimus de conservatione, & non de acquisitione, respectu Regis, & tributorum, quæ ei debentur, nihil videtur conservatum, & sic omnino illa possessio non præjudicat Regi.

7 Tertio id suadetur ex alio juris principio in dubitato, scilicet, quod in præscriptionibus omnino ex parte ejus contra quem præscribitur præsertim in juribus incorporeis requiritur scientia, & patientia, idque late defendit Bart. *in l.*1. *C. de servitut. & aqua*, & ibi D. Anto. Menes. jurium enim incorporalium quasi possessio non aliter acquiritur, nec retinetur, quam per patientiam ejus contra quem acquiritur, vel retinetur, *l. quoties*, §. *fin.* & *l. quoties la* 2. *ff. de servit. l.*2. *C. de servit. & aqua*, *l. si à te emero. ff. si servit. vend.* quod enim in rebus corporalibus operatur traditio respectu usucapionis, id in corporeis operatur patientia, *l. qui patitur ff. mandat.* tene. Innocen. *in cap.*2. *de restit. in integ.* Bart. *in l.*1. §. *denique. ff. de aqua publi. arcend.* & licet communis opinio teneat, quod in præscriptione ejus temporis, cujus initium memoriam hominum excedit, non esse necessariam scientiam illius contra quem præscribitur, ut per Angel. *in l. hoc jure*, §. *ductus aquæ ff. de aqua quotid. & astiva.* & Imol. *in l. si publicanus*, §. *in omnibus. ff. de publican. & vectig.* & Jas. *in l. Imperium. ff. de jurisd. omn. judic.* Salicet. *in l.*2 *C. nova vectigalia*, modernus Gallus. & Alex. *cons.*16. *lib.*5. *n.*15. & Balb. *de præscript.*2. *par.* 3. *par. q.*6. *n.*22. & post hos Tiraquel. *tract. de nobilitate*, *c.*14. *nu.*4. quæ communis opinio fundatur, quia immemorialis habet vim privilegii, *l. hoc jure*, §. *ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æsti.* & tex. *in c. super quibusdam, de verbor. signif.* Verior tamen opinio est contraria, cujus author est Bart. *in d.* §. *omnibus*, idem in *l.* 1. §. *denique ff. de aqua publ. ar.* Paul. *in l. servitutes*, *la magna*, *ff. de servit.* Ripa *in c. quæ in Ecclesiarum*, *de causa poss. propriet.* & *responso* 26. *lib.*2. post Baldum *cons.*352. *libr.* 1. Albert. Brunus *cons.*66. hanc contra communem veriorem, censet Aymon *de antiquit.* 4. *part. cap. absolutis*, *n.*15. Palat. Rub. *in repet. capit. per vestras*, *notabil.*2. §. 1. *num.*43. & respondet ad tex. *in dict.* §. *ductus aquæ* quod ille tex. loquitur in consuetudine, quæ plurimum differat præscriptione, ut notavimus in primo argumento pro hac parte; ratio responsionis est, quam adduximus, quia ad rationem internam præscriptionis juris incorporei requiritur scientia, & patientia ejus contra quem præscribitur ex juribus supra adductis, unde fecurior, & verior opinio est contra D. Anton. de Menes. *in l. si quas actiones*, *C. de servitute & aqua*, *n.*52. ut scientia, & patientia allegetur, & deducatur in articulos, & probetur cum sit de ratione interna quasi possessionis etiam immemorialis in juribus incorporeis, sive de jurisdictione agas, & mero, & mixto Imperio, sive de alia quavis re incorporea.

Joan. Garsias. *de Nobilitate.*

Et licet pertinatius teneas communem sententiam, quod in immemoriali non sit necessaria scientia, & patientia ejus contra quem præscribitur, quod non est verum adhuc in actibus, qui pertinent ad Principem ratione dignitatis, quos nullus alius in Regno solet, nec potest exercere, nisi solus Princeps, quales sunt vectigalium indictio, legitimatio, venniæ ætatis indulgentia, tabellionum ad totum Regnum creatio, in quibus adhuc requiritur particularis Regis scientia, & patientia, Covarru. *in reg. possessor.* 2. *parte*, §. 2. *n.*6. *versicalo, Tertia species est*, sed dubitatur à plerisque, Rochus *in cap. fin. de consuetudine*, 4. *requisito*, *limitatione* 3. Pedemus Gallus, & Alexand. *consil.* 15. *lib.*1. in Rege vero constitutum est, ut in omnibus casibus, in quibus requiritur scientia, & patientia ejus, sufficiat scientia, & patientia officialium, Regis per quos illi actus geruntur, de quibus agitur, si modo per officiales geruntur. Bellus *de præscriptionibus*, 5 *par. principali*, *versicul. Secunda quæstio est*, Tiraquel. *de nobilitate*, *c.*14. *n.*3. Aymon *de antiquitate*, 4 *par. c. absolutis. n.*23. D. Anton. de Menes. *in l. si quas actiones*, *C. de servitutibus*, *& aqua*, *n.*56. D. Didac. Covar. *ubi supra*, 2. *part. in initio*, *num.* 8. *versicul. Primo*, *sententia ibi*, sed tamen, igitur in nostro casu, quia nulla est scientia, nec patientia Regis, nec ejus officialium, non procedit talis præscriptio, quia pati proprie nemo dicitur, qui omnino ignorat. *l.*1. §. *scientiam*, *ff. de tributoria*: ergo illa possessio nocebit, *al concejo*, *o al señor a quien se avian de pagar aquellos pechos*, *pero no al Rey*, & ita pertinebit possessio ad locum, non ad totum Regnum.

Quarto, id suadetur, quia actus positivi, qui 8
tempore possessionis gesti sunt, extendunt, protrahunt, dilatant, comprimunt, contrahunt, & restringunt ipsam possessionem, itaque actus positivus est modus, & mensura possessionis, textus elegans, *in l. si prius decimo septimo*, *de aqua publ. arcend*, ibi. *Et per constitutum tempus nocturna dumtaxat aqua usus fuero, amitto servitutem aquæ diurnæ*, unde dicebat Bart. *in l.*1. §. *si quis hoc interdicto*, *ff. de itiner. actuque privat.* quod in præscribenda jurisdictione probata quasi possessione certi actus, in illo tantum actu consistere præscriptionem, idem tenet Innoc. *in c. dilecto*, *de officio Archidia.* & notat Jas. *in l. Imperium*, *ff. de jurisdictione omnium judicum*, *n.*23. quod actus gestus in concedenda tutella pupilli, aut in exequendis mensuris, non extenditur ad capitis, nec ad corporis punitionem, sed actus positivi in nostro casu reperiuntur limitati intra terminos *de pechos concejales*, *y no Reales*, ergo possessio limitabitur ad eos, quia limitata causa, limitatum 9
producit effectum, *l. in agris*, *ff. de acquir. rer. dom. in l. age cum Germiniaco*, *C. de transact.*

Quinto, & in confirmatione prædictorum facit, 10
quia etiam in juribus incorporeis, & individuis, qualia sunt servitutes, ut in §. 2. *institutis de reb. corporal. vel incorpo.* ex ipsis actibus, qui geruntur ipsa possessio non solum restringitur, & limitatur, ut diximus *proximo argumento*, verum mutatur, & penitus perimitur, & ex aliis actibus alia possessio subnascitur, unde qui diurnam quam habebat, & nocturnam duxit, ex ipso actu illam amisit, hanc quæsivit *l. si communem fundum*, 10. §. *fin. ff. quemadmod. serv. amit. l. si diurnam*, *ff. de aqua quotid.* & est *l.* 4. §. *nuda*, *ff. de servit. l. via*, *la* 1. *ff. eodem*, *l. prius*, *ff. de aqua publ. arcend.* ergo possessio de qua agimus est restringenda ex ipsis actibus, qui gesti sunt, ad tributa illa, circa quæ reperiuntur gesti, non ad tributa Regalia, quæ Regi solvuntur in reliquis locis, ad quod facit, quia in odiosis qualis est præscriptio non fit extensio, diximus

late de hoc *de Expenſis, & Meliorat. cap. 9. n.* 38. *& ſeq.*

11 Sexto facit ad idem, quia etiam ſi nobilitas jure communi probetur, per reputationem, juxta tex. *in l. cognitionum, ff. de variis, & extraordin. cognit.* & gloſ. communiter receptam, ubi etiam tex. *in l. providendum, C. de poſtulando*, & ibi Salicet. Bart. *in l.* 1 *C. de dignitatibus, lib.* 12. Guido Papa *deciſ.* 88. ubi ait, quod nobilis eſt, qui communi opinione, & reputatione nobilis reputatur, & Curtius *conſil.* 18. *n.* 2. & Felin. *in c. ſuper eo, n.* 5. *de teſtibus*, ubi quod nobilitas probatur per actus à lege, vel Principe, vel conſuetudine approbatos, ut per reputationem, & famam, Decius *in c.* 1. *nu.* 3. *de appellat.* Tiraquel. *de nobilit. cap.* 10. *nu.* 6. *&* 8. tamen omnis nobilitas eſt ſecundùm conſuetudinem provinciarum, & reperitur caſus, in quo quis in una provincia eſt no-
12 bilis, in alia vero non eſt nobilis, idque in Italia ſecundum varias civitatum conſuetudines adnotavit Bart. jam olim, *in l.* 1. *C. de dignitat. nu.* 10. & ibi refert de Florentinis, quod ſoli de jure communi ſunt nobiles, non alii, pro quo eſt tex. expreſſus, *in l. fin. ff. de muner. & honorib.* ubi, quod quæſtura in aliquibus locis non eſt in honore, in aliquibus eſt, & ad honorem pertinet, ergo ſi in una provincia poteſt aliquis de jure eſſe nobilis, & in alia ignobilis, juxta cujuſque provincia conſuetudinem, nihil mirum, quod in noſtro caſu, is qui in aliqua provincia tributa hæc quæ non ſunt Regalia, non ſoluit cenſeatur nobilis, at vero extra illam provinciam reputetur ignobilis, *reſpecto de los pechos Reales*, quia in hoc caſu agimus
13 de probatione nobilitatis, & in hac probatione plurimum poteſt cujuſcumque provinciæ, & patriæ conſuetudo, & præterea, quod hæc ſententia colligitur, ex Bart. *in d. n* 10. & patet ad oculum, ſi conſideremus diverſarum provinciarum diverſos mores, probat id tex. *in l. ſi ſervus plurium*, §. *fin. ff. de leg.* 1. *l. liberum*, §. *quod tamen* Caſius, *ff. de legat.* 3. *l. cum delanionis*, §. *fin. in fine, ff. de fundo inſtructo*, & quoad tributa conſuetudinem eſſe attendendam, tenet Bart. *in l. miſſi opinatores, n.* 6. *&* 14. *C. de exactorib. lib.* 10. *l.* 1. *C. de pet. bonorum ſubl. l. ſi Publicanus*, §. *in omnibus, ff. de Publican.* Bal. *in c.* 1. §. *ſententiæ de pace conſtant.* Abb. & DD. *in rub. de conſuetu.* Alex. & Alii *in l. poſt dotem, ff. ſolut. matr.* Uldricus Zazius *conſ.* 14. *n.* 24. *lib.* 1. facit illud de reputatione nationum, *in l. quod ſi nollit*, §. *qui mancipia, ff. de ædili. edict.* facit dictum Bar. *in l. Titiæ textores, ff. de leg.* 1. igitur cum conſuetudo poſſit plurimum circa nobilitatem, nihil mirum, ſi admittamus regulas de conſuetudine ſcriptas, ut conſuetudo obſervetur in loco, ubi viget non alibi, de quo late diximus ſupra, §. 1. *gloſ.* 1. *nu.* 63. *à propoſito de los baſtardos de Ebro alla, y que eſtos ſean amparados en ſu poſſeſſion en los lugares en donde no pagaron los pechos concejales tan ſolamente.*

14 Septimo facit tex. *in l. hac noſtra Cordubenſi*, quam interpretamur, quæ requirit probationem plenam, & exactam ad plenam, & exactam nobilitatis poſſeſſionem, ſcilicet, *que el que la pretende aya dexado de pechar en los pechos, y tributos Reales, y concejales*, ibi: *Y que como a tales hijoſdalgo los dexavan los concejos donde vivian, de empadronar, y prendar en los pechos reales, y concejales, y no por otra razon alguna*, quæ verba ſunt conjuncta per copulativam, & quæ conjungit, & requirit utriuſque partis verificationem expreſſam, *l. ſi is, qui ducenta*, §. 1. *ff. de reb. dub* & à forma legis probatoria non eſt recedendum, *l.* 1. *quorum bonor.* facit tex. *in cap. Piſanis, de reſtit. ſpoliat.* nec eſt exiſtimandum verba, illa conjuncta fuiſſe ocioſe, quia ut conjungerentur, ſic cogitandum eſt, plurimum feciſſe ea omnia, quæ adduximus, in primo, ſecundo, & tertio, & reliquis argumentis, pro hac parte.

Ego vero etiamſi ſciam hæc, & alia hujuſmodi ar-15 gumenta adduxiſſe, non ſemel judices juris alioqui peritiſſimos in eam ſententiam, ut exiſtimarent, non eſſe defendendos, nec tuendos in poſſeſſione generali reſpectu totius Hiſpaniæ eos, qui non offenderint ſe tributa Regalia non agnoviſſe, nec ſolviſſe cum plebeis, *y he viſto muchas vezes ſalir ſentencias en poſſeſſion particular, ò local, reſpecto de los lugares en donde dexaron de pagar eſtos pechos concejales*, ſemper tamen exiſtimavi mecum dum cauſas fiſci, *hago que eſta provança es baſtante para poſſeſſion general*, dicam, quid me in hanc ſententiam trahat, liberum ſit unicuique ſuo modo ſentire, ne fiſco noceat hæc ſententia, & primum moveor ex litera noſtri text. quæ indiſtincte nobilem eximit ab omni tributo *Real, y concejal*, & addit, *y de todas las otras contribuciones en que los hijoſdalgo no ſon tenudos de pechar, ni contribuyr*, quæ verba, non 16 poſſunt intelligi, *ni ſi de pechos que ſe pagan por concejo, ò a concejo, ò a ſeñor, ò a otra qualquiera perſona, con diſtincion de hidalgos, y pecheros*, cum ergo liberet nobilem ab his oneribus, & admittat probationem ex his actibus veræ nobilitatis, plane ille cenſebitur nobilis, qui reperiatur liber ab illis oneribus, juxta diſpoſitionem noſtræ legis, quæ inter alios actus nobilitatis ad probationem illius illos connumerat.

Secundo ad idem pondero tex. expreſſum pro hac opinione *in l.* 7. *hoc tit. & lib.* ubi ille nobilis eſt qui reperitur liber ab oneribus quæ ſolvunt plebei quæcumque ea ſint, *y de* 20 *años aca, nunca pecharon, ni uſaron, ni acoſtumbraron pechar, ni pagar en monedas, ni en pechos que acoſtumbran pagar los buenos hombres pecheros, ni en alguno dellos*, pondera verbum, *ni en pechos que acoſtumbran*, & expende, quod noſtra lex in principio ſecundæ partis tota ſe refert ad d. *l.* 7. ibi: *Y probare enteramente de ſi ſeyendo caſado, ò viviendo ſobre ſi, y de ſu padre, y abuelo en la manera que las leyes y pragmaticas de nueſtros Reynos lo diſponen*, quibus verbis non obſcure ſeſe refert ad d. *l.* 7. & ulterius nota, quod d. *l.* 7. loquitur, & in proprietate, & in poſſeſſione, quod patet ex d. *l. noſtra Cordubenſi*, quæ dum ſeſe refert ad. d. *l.* 7. ſubdit his verbis: *Y que eſte tal ſea pronunciado, dado, y avido por hijodalgo en poſſeſſion, y en propriedad*, unde erravit quiſquis is fuit, qui ad marginem illius *legis.* 7. appoſuit illa verba, ſcilicet, *Eſta en lo que diſpone de los* 20. *años, ſe ha de entender en el juyzio de la poſſeſſion por la ley ſiguiente.* Imo per legem ſequentem, quæ eſt noſtra lex Cordubenſis, ex litera debet intelligi, & in poſſeſſione, & in proprietate cum ergo noſtra lex ſe referat ad d.l. & illa nihil diſtinguat, *entre pecheros reales, y concejales, antes diga claramente, que baſta qualquiera dellos con diſtinction, que ſolos los pecheros los paguen, y no los hijoſdalgo*, plane ſic intelligendum eſt, *que para poſſeſſion general baſta provança de pechos, como eſſos los paguen los pecheros, y no los hijoſdalgo*, & intellige, quod non eſt neceſſe, quod nobilis ſemel fuerit requiſitus, & quod poſtea, lapſi ſint 20. anni, ut obiter id admoneam, quia ſine requiſitione hac currunt 20. anni, tenet Crave. *conſ.* 111. *n.* 22. Nath. *conſ.* 627. *n.* 1. *lib.* 3. *deciſ. Peruſina* 3. *n.* 1. *&* 2. *l. fi. C. de fund. lib.* 11. *C. de quarta, de præſcriptionibus*, & alibi diximus.

Tertio pro hac opinione de jure noſtro allego tex. expreſſum *in l.* 27. *hoc tit. & lib. en donde pone la forma que ſe ha de tener en hazer las provanças de hidalguias en Galizia, y ſe dize lo que han de preguntar a los teſtigos, y entre otras coſas ſe pone, que ſe averigue, ſi pecharon, ò pagaron pechos concejales, ò pagaron a los ſeñores de la tierra alguna coſa que no pagavan los hijoſdalgo*, ecce tex. ut ille cenſeatur ignobilis, *que pechò en pecho no real, ſi eſſe tenia diſtincion*, hoc eſt,

que

que le pagassen los pecheros, y no los hidalgos, ergo *sino pechò, en el pechando los pecheros*, censendus est nobilis, *y entendio la ley, que por la paga deste pecho, aunque no Real, se pruevа pecheria, y por la no paga hidalguia*, ex his verbis: *No pagan los hijosdalgo.*

17 Quarto ad idem facit, quia in Hispania nobilitas non amittitur, & perditur, & acquiritur de novo, sed est mere personalis proveniqueque ex genere, & sanguine majorum, & quamvis dixerimus in Hispania, idem intelligo in cæteris orbis Regnis, & Christianis, & Barbaris, *l.2. tit.21.p.2.l.3.ff. de interd. & releg.* plura vide ad propositum apud Tiraq. *de nobilit. c.*18. ubi quod nobilitas derivatur ad minores, & posteros à majoribus, & n.3. post varias allegationes, quas videre poteris, distinguit inter nobilitatem, quæ provenit à genere, & nobilitatem quæ provenit ex accidenti, scilicet, ex dignitate, vel ex officio, idem facit in *quæs.* 35. ubi distinguit inter utramque ut illa descendat ad posteros perpetuo, hæc vero ad pronepotes, & non ultra, *como en España son los que decienden de Doctores, por Valladolid, o Salamanca, o Alcala. o por Bolognia en el Colegio.* & ita intelligit *glo. in l.1. C. de dig. lib.*12. & Bar. *ibi*, & tex. *in l. Divo Marco, ff. de quæst.* & per tex. *in l.1.C. de privil. eorum, qui in sacro Palat. milit. lib.*12. & ita tenet Alvarot. *in cap.*1. §. *cæteri. quis dicat Dux* Joan. de Plat. *in l.1. C. de dign.* Afflict. *in const. Sicilia*, incipit intentionis 6. notabili, quam nobilitatem in Hispania rectius vocamus, exceptionem, & immunitatem, namque vera nobilitas est, quæ provenit à majoribus, *d. l.2. d.l.3.* & præter Tiraq. ita sentiebat illis prioribus sæculis Aristoteles Rectoricorum ad Theodectem, *li. 2. c.*15. ubi quod nobilitas est quædam majorum claritas, & politicon *li.* 3...8. nobilitatem esse generis virtutem, & hanc ait esse in honore apud omnes, quod verbum est magni momenti (apud omnes) & *libr.* 4. *cap.*3. distinguit hanc nobilitatem generis, ab ea quæ provenit ex accidenti à quo Aristotele desumpsit Osorius Lusitanus vir dicendi facundia illustris, quod scriptum reliquit, *lib.*1. *de nobilit. c.*4. veram nobilitatem esse à majoribus, eamque nunquam loco dimoveri, at vero, quæ non fit à majoribus (significans eam, quam Bart. vocabit ex accidenti) eam in solo tantum patrio eminere: eam vero quæ ex sanguine proveniat, apud omnes homines splendorem retinere. Hæc Lusitanus Osorius docte quidem, & erudite juxta juris civilis, regulas, & scriptorum placita, unde illa naturalis sanguinis nobilitas nunquam mutatur, nec perditur, Tiraquell. *ubi supra, c.*25. *n.*5. & *c.*35. *per totum*, jura enim illa sanguinis, ac subinde natura perpetua sunt, *l. jura sanguinis, ff. de regulis juris, l. jus agnationis ff. de pactis, l. si te, C. de ingenuis manumis. l. Divi*, §. *Divi, ff. de libera. caus.* quod si in Italia nobilitas variatur, & modo subsistit nobilitas, modo amittitur, ex Bartolo, & aliis adductis, illud intelligendum est in nobilitate, quam Bartol. *ubi sup.* vocat ex accidenti, nos vocamus immunitatem, & exemptionem, non vero potest contingere in nobilitate generis, quæ provenit à majoribus, quia illa perpetua est, & generalis, & universa, & ubique viget, ex superius latissime adductis de nobilitate naturali, ex qua consideratione sola intelliges, omnia quæ scripta sunt apud Italos, de nobilitate amissa, & recuperata, ut non pertineat ad naturalem.

Unde in quæstione illa, quam attingit Otalora 2. *par. cap.* 5. de exteris, an gaudere possint nobilitate nostra, quam nos nostro nomine in Hispania vocamus, *hidalguia*, in qua distinguit, & subdistinguit, illud ego verissimum esse arbitror, retenta distinctione nobilitatis naturalis, & ex accidenti, quod si exterus Italus, Gallus, Germanus, aut Britanus admissus est, ad gubernacula Reipublicæ cum nobilibus exclusis plebeis, & gesserit magistratus, quos soli nobiles gerere consueverunt, & item si is est nobilis nobilitate majorum, quia à majoribus, jam olim nobilibus procreatus, quod ille in Hispania nobilis erit 18 nobilitate nostra, quam hidalguiam dicimus, & in possessorio, & in petitorio, & habet in his locum nostra lex, & omnia quæ diximus *numer. proximo* de nobilitate sanguinis naturali, generali, & perpetua, ex Aristotele, Bartolo, Osorio, Tiraquel. & reliquis, præterea habet in his locum nostra lex, & reperitur in his exteris probatio nostræ nobilitatis, quæ in Hispania Hispanum virum facit nobilem nostra nobilitate, ut late probamus *glos.*35. & huc *glos.* 7. & ille, quia majoribus nobilibus procreatus est, fidelis semper reperitur, & semper in fide semel data permansit, nec unquam degenerat à majorum fide, *y se vee, y ha visto, que estrangeros nobles han siempre servido con gran fidelidad, y oy en dia sirven a los SS. Reyes de Castilla, y ay grandes testimonios desto*, quæ prudens omitto, *perseverando en la fee, y lealtad de sus mayores, como los mismos Españoles, y se halla en ellos la lealtad. que Dios puso en los hijosdalgo*, juxta *l. 1. tit. 2. libr. 6. ordinamen. y porque son leales, y sirven, y han servido sin caer en caso de verguença*, juxta *l.2. titul.21. par. 2. y por su antiguo linage, y nobleza de sus mayores*, ex dict. *l. 2.* & d. *l.3.* & quæ diximus supra *proximo, num.* ex Aristotele, Osorio, Bartol. & reliquis, omnino sunt pronunciandi nobiles in Hispania, & illis est de jure nostro tex. expressus *in l. fin. tit. 1.p.2.* non violando ejus literam, ibi: *Cathanes, y Valbosores son aquellos hijosdalgo, que dizen en España infançones*, sequitur, & facit, *y como quiera que estos vengan antiguamente de buen linage*, ecce tex. expressum, in quo secundum ea quæ diximus *proximo numer.* de generis antiquitate, & dicemus infer. *num* 27. ex antiquitate generis in Italis, & exteris reperitur nobilitas Hispana, authore eadem nostra lege, & sunt ex hac antiquitate generis, *hidalgos*, & licet Otalora 2 *par.c.* 5. agit. de illo text. certe, quod non maligne dixerim, violat literam legis, & rationem nobilitatis naturalis, litera enim textus clara, & aperta est, pro ipsis, quos Divus Thomas *de regimine Principum*, *lib.*3. *cap. fin.* vocat, *Infançones*, & nobiles dicit, et vere sunt nobiles, quia nobili genere sunt geniti, secus erit dicendum si isti exteri sint nobiles, non ex nobilitate majorum, sed ex accidenti, ut diximus supra *numero proximo*, ex Bartolo, & Aristotele, puta ex divitiis supervenientibus, aut magistratu, ex Doctoratu, militia, ex concessione Principis, vel ex Reipublicæ suæ indulgentia, juxta varias consuetudines Italiæ. Hæc enim in Italia dicitur, quoque nobilitas, nos Hispani magis proprie quoniam à majoribus non descendit dicimus, exemptionem, tunc enim in hoc casu repugnant leg. Hispaniæ, quæ majorum nobilitatem requirunt dict. *l.*10. *d. l.* 7. & nostra hac lege, & Bartolus, & Osorius, & Aristoteles, *ubi supra numero proximo*, quia in hac nihil est, quod ad naturam, & sanguinem, & majorum genus pertineat, totaque sita & posita est in consuetudinis, legis, vel statuti vi, & potestate, vel in Principis beneficio, & ita intelliges veram rationem nobilitatis, apud exteros, si hæc attente legas, & cum judicio, quia immunitatem sæpè confundunt cum nobilitate.

Et ita re ipsa comprobavi in una *de un Benegasi Genoves, vezino de Maqueda*, reperi enim *por las diligencias que embiè a hazer a Genova, aver alli familias antiguas, de nobleza notoria, las quales siempre distincas de la plebe, tuvieron voto activo, y passivo en la election de los magistrados nobles, y aver otras modernas añadidas*, illas dicebā nobiles nobilitate generis, & sanguinis, & esse similes nostris, has vero dicebā cū Bart, Osor. & Aristot. nobiles ex accidenti

inter illas nobiles familias nobilitate generis, Picamilorum familia eſt, ab hinc ſexcentos annos, & eo amplius ſua nobilitate illuſtris, quam Hiſpani ex noſtra *l.* 2. *tit.* 21. *par.* 2. & ex d. *l. fin.* proprie dicimus, *hidalga*, quia *viene de lueñe*, & reperitur exercens munera nobilium, quia ex ea familia Picamilorum geniti creant, & creantur ad magiſtratus nobiliores, & in Hiſpania iſti obtinebunt in poſſeſſione, & proprietate argumento noſtræ legis, & *l.* 7. iſto, & d. *l.* 2. & quæ diximus *nu. proximo*, latiſſime, & vide, d. *l. fin.* ibi, *ſon*, juxta glo. *in l. mercis appellatione, de verbo. ſignif.* & in poſſeſſorio attenta lege noſtra Cordubenſi, & d. *l.* 7. *hoc tit. & libr.* & plane niſi iſti nobiles pronunciarentur, fieret profecto, ut nec Hiſpani viri nobiles pronuntiari poſſint, quos cum conſtet à nobilibus procreatos eſſe, *pero vivieron ſiempre en lugares libres, y ſin diſtincion, ò ſi alguna diſtincion huvo, fue en oficios, y juntas, pero no en pecheria, porque no la huvo*, nec dicendum eſt, *que en Eſpaña no ſean tan hijoſdalgo, como los miſmos Eſpañoles los Colonas, Medices, Gonçagas, Dorias, Sforcias, Farnecios, Carrafas, Urſinos*, quos exempli cauſa nomino, cum ſint alii plures per totam Italiem nobiliſſimi genere, & generis antiquitate, & ſplendore, in quibus omnibus reperitur, & fides & fidelitas, & antiquæ nobilitatis non obſcura teſtimonia, & breviter omnia, quæ in viris Hiſpanis deſideramus, & id erat generale in reliquis omnibus, in quibus nobilitatis antiquioris extant monimenta, & hæc diſtinctio abſorbet omnem diſtinctionem Otaloræ, *d. c.* 5. & ſunt hæc neceſſaria, pro his, quos conſtet ex hiſtoris Hiſpanis deſcendere ex majoribus nobilibus, qui poſtea vixerunt in locis liberis à tributis & ſine ulla diſtinctione, ut pronuntientur nobiles ex ſuperius adductis, quæ ſunt veriſſima, quia hiſtoriæ probant, & faciunt fidem, ſi ſint hæ quibus fides ſolet haberi, *comoſon las hiſtorias Eſpañolas, hechas por mandado de los ſeñores Reyes de Caſtilla*, quibus ſolet haberi fides, Bar. *in l.* 1. *ff. ſi cert. pet.* ubi Alciat. dicit communem opinionem, & allegat, & ex hac ratione veriſſima dicebam aliquando, *que no ſe podia dudar de la hidalguia de los Montenegros, Valladares, Balaños, Freyres, Pardos, Somoças, Balboas, Savedras, Noboas, Neyras, Sande, por aver dellos recordacion, y teſtimonio en actos no ſolo de hidalguia, pero de cavalleria ſobre hidalguia* (de qua latiſſime egimus ſupra *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 51.) *en la hiſtoria del ſeñor Rey don Alonſo el Onzeno*, c. 105. *aunque deſpues huvieſſen ſus deſcendientes vivido en lugares libres, y ſin diſtincion, ò ovieſſen deſpues tenido officios, por los quales huvieſſen ſido libres, probada la decendencia*, juxta late tradita, infra *glo.* 19. §. 1. *conſta en aquel* c. 105. *que el ſeñor Rey don Alonſo, en Burgos en ſu coronacion, armò Cavalleros algunos, entre ellos cinco Cavalleros hijoſdalgo Gallegos, Periañes de Noboa, cuyos decendientes ay oy en Orenſe, Fernandianes de Neyra, Nuño Peres Gallinato, cuya ſepultura ſe vee oy en la clauſtra de Santo Domingo de la ciudad de Santiago, Diego Alvarez de Sotomayor, cuyos decendientes ay oy en Galicia, Juan Garcia de Saavedra, llamado aſſi del ſolar de Saavedra, que eſtà en Galicia, del qual decendiò Antonio Garcia llamado por ſobrenombre Gallegò, que aunque ſe dezia de Saavedra, por averſe aventajado en las guerras contra Moros, fue llamado Antonio Garcia Gallego, de Juan Garcia ſe haze mencion en el dicho* c. 105. *de Antonio Garcia Gallego, llamado aſſi por ſobrenombre honroſo, ſe haze mencion honrada en la Coronica del S. Rey don Juan el II. año* 10. c. 88. *eſte fue mi tercero abuelo, padre de Juan Garcia Gallego, que en Aragon murio en ſervicio del Infante D. Fernando, y padre de Fernan Garcia, que quedò en Galizia pobre de hazienda con los gaſtos de ſu padre, y abuelo, de quien nacio Juan Garcia Gallego mi padre, todos decendientes de Juan Garcia de Saavedra, armado Cavallero de eſpuela dorada, por el ſeñor Rey don Alonſo el XI. e los cinco fueron armados Cavalleros de eſpuela dorada por el ſeñor Rey don Alonſo, los demas, que ſon Pedro Lopez de Montenegro, Juan Fernandez de Valaño, Nuño Freyre, Rey Freyre, Arias Pardo, Diego Perez de Somoça, Matias Perez de Balboa: los armò Cavalleros D. Pedro Fers de Caſtro, que llamaron el de la guerra; Alvar Gomez de Ibias, y Alvar Gonçalez de Sande, los armo Cavalleros Ruy Perez Ponce*; & ita in omnibus habent locum, quæ diximus ſupra *glo.* 1. §. 1. *n.* 51. 19 & *ſeq. en donde diximos, que eſta hidalguia es de ſolar, y como en tal?* admittenda ſunt omnia quæ diximus ſupra *gloſ.* 6. *num.* 42. *& ſeq.*

Sed & in Mauris, vel Mauritanis, quos nos noſtro nomine vocamus, *Moros*, proprietatem admittimus, ſi ſint à majoribus nobilibus procreati, juxta Bar. dictum *in l.* 1. *C. de dig. libr.* 12. & licet Otalora multa verba, conſumat. 2. *p.* 3. *par. c.* 7. *n.* 27. veriſſimum eſt hos quoque eſſe nobiles nobilitate naturali, & civili, quæ provenit à ſanguine, namque ea nobilitas quæ provenit à moribus longe abeſt non ſolum ab his mauris, verum à multis nobilibus Hiſpanis, ideo quod pertinet ad nobilitatem, nihil facit, quod deficiant à religione noſtra Chriſtiana, id enim pertinet ad religionem, ad nobilitatem Theologam, non ad naturalem, quas diſtinguit Bar. *in d. l.* 1. *n.* 57. nec ſe excludam eſt, *que en Eſpaña el Almoravide, y el Avençarraje convertido no ſea hidalgo de hidalguia natural de ſangre*, illa enim qualitas quæ competit ſibi à majoribus eſt naturalis, nec circumſcribitur loco ideo talis Sarrazenus merito pronuntiatur nobilis *en propriedad*, & vide *de muchos Moros nobles, y de ſolar*, plura quæ ſcripſimus, *gloſ.* 19. *per totum, de la cronica del ſeñor Rey don Alonſo Onzeno, c.* 254. *y* 256. & cum reperiatur in his nobilitas antiqua ſanguinis merito ſunt nobiles, dum tamen ſint ex juſtis nuptiis procreati, juxta tex. *in c. gaudemus, de divortiis*, & *in c. de infidelibus, de affinit. & conſangui.* & *in c. fi. de converſione infidelium*, aut ſaltem naturales ex juris noſtri diſpoſitione, quod ipſi probare teneantur noſtro jure, & communi, ex quo capite difficilis horum erit cauſa.

De Judæis olim hi nobiles fuerunt patet, Numerorum; *c.* 1. ibi, hii nobiliſſimi Principes multitudinis, & in *l.* 1. *tit.* 24. *par.* 7. ibi, *que fue mas noble*, hodie poſt Chriſtum paſſum, de neophitis, vide Otaloram *ubi ſupra*, ſed melius, & copioſius Montaluum *in l.* 4. *tit.* vide Otaloram *ubi ſup.* ſed melius, & copioſius Montaluum *in l.* 4. *tit.* 2. *l.* 4. *fero leg.* & copioſiſſime in *l.* 2. *tit.* 3. *libr.* 4. *eod. verbo, tornadizo*, ubi elegantiſſime omnium vero doctiſſime Apologia pro ſtatuto Toletano, unde integrum volumen conſlari poterat, aliqua Azeved. *in l.* 22. *tit.* 7. *lib.* 1. *recop.* his applicat quæ diximus, *gloſ.* 12. *nu.* 86.

Sed adde, quod advocati tota die contendunt, teſtem nihil probare, qui dicit aliquem de genere Judæorum, ſaltem quoad nobilitatem, quia non concludat neceſſario, cum poſſit eſſe de genere Judæorum, per fœmineum ſexum, & nihilominus nobilem habuiſſe parentem à quo nobilitas, *d. l.* 1. *tit.* 11. *part.* 7. ideo non eſt neceſſaria probatio, nec concludens, *l. nec natales, C. de probatio. capit. in præſentia eodem l. Miles*, §. *cum quærebatur, ff. de adulter.* ſed tamen advertendum eſt ad id, quod diximus, *glo.* 1. §. 1. *n.* 39. *& ſeq.* & *in diviſione hujus legis, n.* 35. ex Curt. *in tractat. feudorum*, 3. *par.* & ex Gregor. *in l.* 3. *tinul.* 13. *par.* 6. *verbo, mugeres*, & in *l.* 2. *tit.* 15. *part.* 2. *verſicul. Pone quod*, ubi quod ex ſubjecta materia, nomine generis maſculos intelligimus, & cum nobilitas ſit à maſculis

teſtis,

teſtis, qui dicit quem non eſſe nobilem, ſed Judæum, intelligendum eſt, per virilem ſexum, juxta materiam ſubjectam, alias nihil diceret, quod eſt notandum.

Quinto facit, quia jure noſtro, *la hidalguia particular, ò local*, uno caſu reperitur, *quando ſe prueuan ſolas dos poſſeſſiones del litigante, y del padre, y no del abuelo*, ut patet ex litera noſtræ legis: cum autem ex proximo argumento nobilitas localis exorbitans ſit à jure non erit extendenda ad
21 alios caſus, ut probavimus, *gloſ.6. nu. 7. & 8.*

Sexto id probatur ex Bart. *in l.1. C. de dignitat. lib. 12. num. 97.* ubi quod nobilitas probatur per actus eos, qui faciunt veram diſtinctionem inter nobilem, & plebejum, & eſt lex noſtra, ibi: *En que los hijoſdalgo no ſon tenudos pagar*, & dict. *l.7.* ibi: *Que acoſtumbraron pagar los buenos hombres pecheros*, & d. *l.27.* ibi: *Alguna coſa que no pagavan los*
22 *hijoſdalgo*, Non enim quælibet præſtatio ſufficit, nec ſolutio niſi faciat differre nobilem à plebejo: unde Bald. dicebat *in l. providendum, C. de poſtul.* nobilitatem probari fama, exiſtimatione, & reputatione, quod ego ita intelligo, non quod ſola fama, exiſtimatio, aut reputatio, faciant per ſe ſolum aliquem nobilem, quod alias exiſtimabat Joa. Matienço *in l.7. tit.7. lib.5. recop. gloſ.4. n.3.* ſed quod actus, qui vulgo reputatur actus nobilium, & non plebejorum faciat nobilem, idem dicebat Guid. Pap. *deciſ.88.* quod nobilis eſt, qui communi opinione, & reputatione à nobilibus exercitatos actus exercet, idem dixit Cur. *d. conſ.18. nu.2.* quod nobilitas probatur per actus à Principe, vel à lege, vel conſuetudine, quia ſi ſolus nobilis ex juris diſpoſitione, vel conſuetudine, *deſafia, ò da pleyto omenage, ò es degollado por delito, ò ſolo trae armas, ô ſolo paga las injurias con ſueldo*, & reperiatur aliquis hæc geſſiſſe, aut cum eo geſta eſſe, proculdubio cenſebitur nobilis, quia iſti actus diſtinguunt nobilem à plebeio, & nobilitas probatur per iſtos actus, qui faciunt diſtinguere nobilem à plebeio, & jure communi, & jure Hiſpano, & conſonant verba, Felin. *in d. cap. ſuper eo, n.5. de teſtib.* & Decii *in cap. 1. nu.13. de appellat.* & Tiraq. *de nobilit. cap.10. nu.6. & 8.* ubi non ita ſe explicat licet, *nu.7.* id tandem ſentiat, & hoc modo intelligendum eſt, quod vulgo dicitur, nobilitatem probari jure communi reputatione ſola, quod duriſſimum, & leviſſimum exiſtimabat, Affict. *in c.1. qui dicatur Dux*, Guid. Papa *conſil.217. & deciſ.196. & 387. & ſingul. 251.* & ita eſtimavit Paulus de Caſtro *conſil.226. de privilegio legitimandi*, Cardinal. Alexand. *in c. per venerabilem, qui filii ſint legitimi, verſic. Quæro ergo principaliter*, non quod ſola eſtimatio vulgi faciat aliquem vere nobilem, juxta leges ſcriptas, ſed quod actus, qui reputantur nobilium, & non plebejorum faciant diſtinguere gerentem à plebeis, unde inſurgit vera nobilitatis probatio, & jure communi, & jure Hiſpano, ergo diſtinctio actus facit probationem nobilitatis, quæ diſtinctio fundatur in exiſtimatione, reputatione, fama lege, & conſuetudine, cum ergo in noſtro caſu adſit diſtinctio actus, & actus reputatione fama, & lege, & conſuetudine nobilium, proculdubio reperitur probatio vera veræ nobilitatis, facit ad idem, quod tradit Ripa *reſponſ. 26. libr.2. num.9.* quod nobilitas conſiſtit in actu, qui conſuetudine reputetur nobilis, Calcan. *conſ.8.* Socin. *conſ.246.lib.2.* Paul. *conſ.22. lib.2. & conſ.107.* *eodem* Lucas de Penn. *in l. mulieres, C. de dig. li.12.* Bald. *conſ.57.li.2.* facit ad idem, quod tradit Inno. *in c. de multa de præbendis, n.6.* ubi ille vere eſt in dignitate, qui reputatur publice pro perſona in dignitate conſtituta, quamvis officium, quod gerat de ſui natura non ſit dignitas, & ibi tenent poſt Innocentium, Hoſtienſis, Joan. Andræa, Imol. & Abbas, Archidiac. *in c.1. de conſuetudine, lib.6.* Abb. *in cap. non minus, de immunit. Eccleſ.* Cardinalis *in Clem.1. de præb.* Nicolaus Milles *in repertorio, verbo, dignitas*, Bertrandus, *conſ.2. lib.3.* Bald. *conſ.l.387. lib.1.* pro quibus eſt text. *in l. fin. de muneribus, & honoribus*, ubi quæſtura albi in honore eſt, alibi vero non, text. *in l. Athlet. §.1. ff. de his qui notantur in familia*, text. *in l. cognitionum, ff. de variis, & extraordin. cognitionib.* igitur, & jure communi, & jure noſtro actus reputatione diſtinguuntur, unde inſurgit nobilitatis vero probatio.

De quibus infra *glo.18. â nu. 35. ni es de afirmar*, 23 *que qualquiera caſa ſita en montaña deſtas calidades ſea de ſolar de hijoſdalgo, ſi faltan los dichos requiſitos*, quia ex d.l.7. & l. 27. & lege noſtra, & ex Bartolo & Innocentio, & Ripa, & reliquis, quos late adduximus, ſi abſit diſtinctio abeſt probatio veræ nobilitatis poſſeſſoriæ, *y pues eſta falta*, juxta *l.2. tit.21. par. 2.* & *l.7.* illo, & juxta noſtram legem, facit etiam, quia hæc duo verba, *hidalgo, y pechero*, ſunt civilia, ſicuti, *libre, y eſclabo*, ſunt naturalia lege, ex hoc jure. *ff. de juſt. & jur.* juncto textu *in d. capit.* omnis anima de cenſibus, & non poteſt unum intelligi, ſine alio, quia relata *leg. 1. & 2. C. de cupreſ.* & Luco. Daph. *libr. 11.* Alii vero, qui has cauſas impenſius fovent ſuis commodis deſervientes, ajunt *que baſta coſtumbre guardada, y obſervada, de no pechar, ni pagar pechos, y que eſto baſta para verdadera probança de todos los que viven, y ſon originarios, porque en efecto es dezir, que todos los originarios de Valladolid, y de otros pueblos libres ſon hijoſdalgo, argumento indigno de buenos ingenios*, & faciunt fundamentum ex his quæ adduximus in ſexto argumento de conſuetudine, ſcilicet, quod in probanda nobilitate ſit plurimum advertendum ad conſuetudinem patriæ, d. *l. ſi ſervus plurium, §. fin. & d.l. liberum, §. quod tamen*, Caſſius *d.l. quod de lanionis, §. fin.* & quod adduximus ex Bart. *in dict. l. miſſi opinatores*, & idem *in l.1. C. de petitione bonorum ſublat. & d.l. ſi publicamus. §. in omnibus*, & Bald. *in d. §. ſententiæ*, Abb. *in d. rub. de conſuetudine*, Alexand. & alii *in d.l. poſt dotem*, & Zazio *dicto conſil.14.* & quod adducitur de nationibus infamatis, aut bonæ famæ in dict. *l. quod ſi nolit, §. qui mancipia, porque todo eſto de la coſtumbre ſe entiende forçoſamente*, juxta ea que diximus ex Bartol. & Innocentio, & ex deciſione noſtrarum legum, ſcilicet, *que ſe mire, y guarde la coſtumbre de las provincias en el pechar, y en el provar de las hidalguias*, ad hunc modum, *que no requiramos en toda parte pecho Real, ni concejal, ſi en la tal Provincia no lo ay, ſino que miremos en que ſe diſtingue el fijodalgo del pechero en aquella Provincia, que ſea entierro, qual carniceria, qual llieva, qual hueſped, qual carruage, qual aſſiento, qual paz*, modo in his reperiatur diſtinctio nobilis à plebejo, quia tunc hi actus vere probant nobilitatem poſſeſſoriam, quod ſi abſit diſtinctio hæc & reputatio actus nobilis, & actus plebei, tunc non poteſt dari probatio, & ita Bartol. *in dict. l.1. C. de dignitat.* univerſas conſuetudines Italiæ expendit ex diſtinctione actus nobilitatis, & eſt ipſa veritas, fremant licet hi, qui in hac re nullam ſubeſſe difficultatem ſecure affirmant, proprias potius defendentes cauſas, quam alienas judicantes.

Y afirmamos, que ay algunas caſas en Vizcaya, en las 24 *quales cõcurrẽ las calidades que diximos ſer neceſſarias, en la* gloſ.18.infra, *de cuya hidalguia no ſe puede dudar.*

Y aunque los Vizcaynos pretenden que tienen fuero, 25 *y pretenden por el, que provando, ſolamente ſer originarios Vizcaynos, ſean pronunciados por hijoſdalgo, y que eſſe fuero ha de ſer guardado en toda Eſpaña; real y verdaderamente no tienen tal fuero, porque la* l.16. *en el fuero de Vizcaya, que ellos alegan, no* 26 *es ley, antes es una ſimple peticion que ſe dio a ſu Mageſtad año de 50. ſobre que (al parecer) cayò la conſulta,*

conſulta, y reſpueſta del acuerdo de Valladolid, como conſta de Otalora d. 3. p.c.8. n.9. folio 130. *y el compilador del fuero de Vizcaya puſo aquella peticion ſimple ſin reſpueſta por ley, no lo ſiendo, y alliende que eſto conſta claramente de la dicha* l. 16. ibi: *Pedian, y ſuplicavan a ſu Mageſtad, y veſe mas claramente, del tenor de todas las otras leyes, que todas ellas comiençan por eſtas palabras. Otroſi dixeron, que avian de fuero, franqueza y libertad, y eſtableſcian por ley, ſola la* l. 16. *comiença como peticion; otroſi dixeron, que todos, ni haze al caſo la* l. 3. tit. 16. *del fuero de Vizcaya, porque eſſa no los haze hidalgos, dales eſſa exempcion que por ſer Vizcaynos, no ſe les puedan executar los bienes en ella contenidos, y que para eſſe effecto, no valga la renunciacion de ſu hidalguia*, eſt enim intelligenda, de eo, qui legitime fuerit nobilis, probata nobilitate ad hunc effectum, juxta ea quæ diximus ſupra *gloſ.* 1. *à nu.* 28. & obiter nota, quod ex illa *l.* 3. *en Vizcaya*, non eſt locus illi diſputationi, an nobilis poſſit renunciare effectibus nobilitatis, quos in favorem nobilium jus induxit, de qua quæſtione egimus ſupra *gloſ.* 6. *num.* 19. igitur ubicumque non eſt diſtinctio nobilis, & plebei, *ò en paga, ò oficio, ò llieva, ò carruage, ò huesped, o en otra manera, como ſisa, carniceria*, certe non poteſt probari nobilitas juxta leges Hiſpanas.

Reſtat reſpondere ad argumenta, quæ adducebamus pro parte contraria, quibus facilis eſt reſponſio, 27 ad primum oportet intelligere in his cauſis nobilitatis duo reperiri, ſcilicet ipſam nobilitatem, vulgo, *la hidalguia*, deinde in quandam conſequentiam effectus nobilitatis à jure inductus, illa pertinet ad ſanguinem, hæc ad jus, nec ſententia facit nobilem, ſed declarat retro fuiſſe nobilem, *l. ſicuti*, §. *ſed ſi quæratur, ff. ſi ſervit. vend.* quod eſt generale in omni jure Reali, *l. ex diverſo*, §. 1. *ff. de rei vend.* & dicemus illa gloſ. infra, & licet nobilitas aliquando incipierit, quia omnes unius Adami filii ſumus, ſcilicet, ex bello, ex literis, ex divitiis, vel aliunde juxta ea quæ latiſſime tradit Tiraquel. *de nobilitate, cap.* 1. *& ſeq.* juxta illud, quod tradit Afflictis *in c.* 1. §. *ſi retro feudum, colum.* 2. *verſic. Juxta quam quæritur*, ubi hæc carmina tradit.

Si pater eſt Adam cunctis, ſi mater, & Eva,
Cur ne omnes ſumus nobilitate pares.
Degenerant animi vitiis fiuntque minores.
Exaltat virtus nobilitatque genus.

Unde Plato diceae ſolebat nullum Regem, qui non ex ſervo, nullum ſervum, qui non ex Rege, quod nos dicemus, *de cien a cien años de Reyes villanos, de ſeys a ſeys de villanos Reyes*, habuit itaque nobilitas ſua rudimenta, & incunabula, deinde antiquitate temporis aucta, & perfecta eſt, & eo perfectior eſt, quo antiquior, d. *l.* 2. *tit.* 21. *part.* 2. ibi: *De lueñe, l.* 2. §. *quæ omnia*, ibi, *Vi ab antiqua ſtirpe. C. de veteri jure enucleando*, ubi Albericus, *l.* 1. *C. de jure aureor. annulo*, ibi: *Natales antiquo, l.* 1. *ff. de cenſibus*, ibi: *Nobilis rugionibus ſerie ſæculorum antiquiſſima.* Baldus *in* §. *ſi ruſticus, verſ. Si miles, de pace tenenda*, ubi tex. & dicit Baldus, quod neceſſe eſt habere majores nobiles, non ſolum patrem, *gloſ. in l. ſtemmata, ff. de gradibus*, & ibi Alvarotus, quod ex antiquitate, quis cenſetur nobilis tex. *in c.* 1. §. *cæteri, titul. quis dicatur dux*, ibi. *Ab antiquis temporibus*, ubi id notant Bald. Albarotus, & Cardinalis, *y aſſi, aunque aya tenido ſus principios, como todas las demas coſas, deſpues continuada con la antiguedad en los de cendientes: y finalmente probada con las calidades, y forma de nueſtra ley, trae conſigo una manera de preſcripcion de pechos contra el Rey, y contra los demas*, quia quandoque propter nobilitatem conceditur immunitas, *lege non tantum*, §. *Illienſibus*, ibi: *Propter inclitam nobilitatem, ff. de excuſat. tut.* ubi Bald. & *conſil.* 363. *libro* 1. *l. præcipimus, l. Senatorem, l. quoniam, C. de dignitatibus, libr.* 12. *l* 3. §. 1. *ff. de muner. & honorib.* Lucas de Penna *in l. mulieres eodem*, licet enim univerſaliter non liberentur nobiles ſanguine jure communi, ut diximus ſupra, *gloſ.* 6. *num.* 12. tamen in nobilibus ex accidenti contrarium recep-28 tum reperitur, propter nobilitatem, *en nueſtra Eſpaña el no pechar es efecto de la nobleza de ſangre*, diximus *gloſ.* 1. *à n.* 9. ideo in noſtra lege, reperitur quædam veluti præſcriptio, *de pechos*, ſed probatio nobilitatis quæ proficit à majoribus, hæc traditur & decidituir in noſtra lege. 3

Licet enim impoſſibile ſit ut ignobilis, qui vere ignobilis ſit præſcribat tributa debita reg., *l. comperit*, ubi Bal. *C. de præſcrip.* 30. *vel* 40. *annor.* Abb.29 *in c. cum nobis, & in c. ad audientiam, de præſcrip.* Balb *eod.* 2. *par. q.* 7. *n.* 2. Alexan. *conſ* 30 *n.* 12. *lib.* 5. Afflict. *in conſtitu Siciliæ, rub.* 31. §. *quadragenalem. n.* 6. Gregorius *in l.* 6. *tit.* 29 *par.* 3. ubi bonus text. & *in l* 1. *tit.* 15. *lib.* 5. *nov. ordinam.* & *in l.* 23. *tit.* 14. *lib.* 6. *recop.* attamen is, qui nobilitatem ſibi acquirit ſuam à majoribus ſuis ad ſe uſque derivatam non ſolvendo tributa plebea, ſecundum noſtram legem Cordubenſem, profecto acquirit jus illud, non ſolvendi tributa, quia etiam ſi nobilitatem habeat à ſanguine, illam tamen exceptionem conſequitur, beneficio legis, unde quia nobilitatem habet ſine beneficio præſcriptionis, non procedit argumentum à præſcriptione, & quia vere ſe probat nobilem, nobilis erit cenſendus, ubique locorum, & declarata ipſius nobilitate, in quandam conſequentiam, acquirit privilegium exemptionis indultum a Rege, & detrahit regi tributa, quæ illa alias erat ſoluturus, ipſius legis ſola indulgentia, quæ noſtro jure nobiles facit exemptos, & liberos à tributis, ut diximus, *gloſ.* 6. *n.* 7. ſicut conſequitur, ut non torqueatur pro delicto, nec incarceretur pro debito civili, ex quo reſtat, ut nobilitatem non acquiſierit, ſed conſervaverit, derivatam ſibi à majoribus ſuis jure, quodam agnationis, & ſanguinis, conſervationem autem probabit ex non ſolutione tributorum, quæcumque ſint juxta reſponſum Ripæ 26. *lib.* 2. *n.* 10. & 11. non procedit ergo argumentum à ratione præſcriptionis, quia negamus nobilitatem in Hiſpania acquiri, vel præſcribi, probatur autem modo, & forma tradita à lege noſtra, quæ duo plurimum differunt, ut videre poteris in ſolutione ad ſeptimum argumentum.

Ad ſecundum argumentum patet ſolutio ex ſolutione ad primum, quia in his cauſis nobilitatis non agitur de acquiſitione, ſed de probatione conſervatæ nobilitatis, ideo magis eſt locus regulis de conſervando, quam de acquirendo, & Bart. traditio. in dict. §. *ſi quis hoc interdicto*, habet locum in noſtro caſu, & conſervatio nobilitatis, *en eſtos derechos, y pechos, que no ſon Reales* conſervat totum jus nobilitatis integrum, quoad omnes juris effectus; ut in omni loco, & reſpectu omnium nobilitatis efectuum, nobilis is ſit, qui nobilitatem derivatam ſibi à majoribus conſervarit, non ſolvens illa tributa, quæ plebei ſolvunt, nec obſtat illud, quod adducebamus, ſcilicet, quod conſervatio impeditur reſpectu ejus, qui titulo poſſidet, unde contra regem noſtrum dicebamus id non procedere, quia fundabitur jus pro rege noſtro præſumptive, donec contrarium probetur *l. omnis anima, de cenſibus l.* 9. *hoc tit.* dict. *l.* 1. dict. *l.* 23. *d.l. comperit*, & qua ſupra, quia reſpondemus quod Rex noſter fundat præſumptive, donec contrarium probetur, ut in dicta *l.* 9. *hoc titul.* & in juribus ſuperius adductis probata autem nobilitate modo, & forma tradita à lege noſtra, illa præſumptio ceſſat, de qua in dict. *l.* 9 & in juribus ſuperius adductis, & ita nihil facit ſe- 3

cundum

cundum argumentum, de acquisitione ex possessione, ut tantum videatur acquisitum quantum possessum, quia non solutis tributis plebeis etiamsi non sint Regalia, conservata restat integrè nobilitas, quoad omnes juris effectus, ut diximus in solutione ad primum argumentum, ex his patet sensus ad verba nostræ legis ibi: *Tal que con buena fe se pueda prescribir la libertad derechos devidos al Rey.* Ecce, *no dize de la hidalguia.*

30 Ad tertium argumentum respondemus dupliciter, primo quod nostro casu nulla acquisitio est nobilitatis, sed conservatio, & ut dicemus ad septimum argumentum solum agimus de probatione nobilitatis, ex qua solutione effugere possemus juridice argumentum, sed melius, & magis propriè respondemus, quod in casu nostro non requiritur scientia Principis, nec officialium ejus, quod est notatu dignum ad ea quæ addiximus dicto argumento 3. sufficit enim scientia, & patientia, *del concejo*, ex duobus, *lo prime-*
31 *ro*, quia id ita determinatum est ex Bobo *de præscript.* 2. *part.* 5. *part. num.* 27. & latius 2. *part.* 3. *part. principalis*, *num.* 32. ubi refert Jass. *in l. Imperium*, *ff. de jurisdict. omni. judic.* Decius *cons.* 85. Felin. *in dicto c. cum à nobis*, *de præscripto. Lo segundo*, *porque el concejo es el que lasta esto*, *y a su Magestad siempre se le paga su servicio entero*, *y lo paga todo el concejo*, l. omne territorium, C. de censibus, libro 10. *y si alguno se excusa por noble al concejo incumbe suplir su parte*, ideo sufficit scientia, & patientia communitatis, *al qual toca particularmente*, *y no al Rey.*

Ad quartum, & quintum argumentum de actibus, qui restringunt possessionem, & jus possessum, ex dictis facile possemus respondere, uno verbo; quod in nostro casu non agimus de acquisitione circa quam versantur omnia jura in contrarium adducta, sed agimus de probatione conservatæ nobilitatis, qui casus plurimum differt ab illo, unde in acquisitione possessio, restringit jus ad actus exercitos ad vero conservatio, ex natura sua extendit ad reliquos omnes, ut diximus ad secundum argumentum. Secundo respondemus, & est elegans responsio. & in materia quam tractamus genuina, quod tunc jus retinetur intra meras possessionis, & possessio intra meras actuum qui gesti sunt, quando actus illi gesti sunt propter se solum, non propter aliud, quia si non generantur propter se, sed propter aliud, tunc inspiciendum est propter quid aliquid fiat *l. Aurelius*, §. *testato ff. de lib. legat. lege si mancipia*, *ff. de fund. inst. l. cum tale.* §. *fin.* §. *de pactis*, *l. in ratione*, § *cumquidem*, *ff. ad legem falcid. l.* 1. §. *inde quæritur*, *ff. de operis novi nun. l. Titia*, §. *Lucius*, *ff. de manumiss. testam. Poco se le daria a uno llevar la carne de la una carniceria*,
32 *o de la otra*, *sino huviesse de por medio*, *que en la una conserva su hidalguia*, *en la otra la pierde*, *y por esso aquel acto de yr a una*, *y no a otra*, *es acto que no se haze por si solo*, *sino por otra cosa bien diferente que carne*, *ni carniceria*, *que es por la conservacion de la hidalguia*, *lo mismo es de otros muchos actos*, *los quales en si*, *ni hazen*, *ni deshazen*, *pero son de gran importancia*, *por lo que traen consigo*, ideo respondemus, quod in juribus contrariis actus limitant possessionem, & possessio jus, quia actus geruntur propter se solum, *como el llevar la agua*, *el pacer*, *el alçar el edificio*, at vero in nostro casu actus geruntur non propter se, sed propter conservationem nobilitatis, ideo non limitant possessionem, nec possessio ipsum jus nobilitatis, & ejus effectus, & est elegans responsio. Tùm etiam respondemus, quod per continuationem actus cujuscumque, & cujusvis speciei uniformiter gesti non tolum præscribuntur illi actus qui ge-
33 runtur verum præscribuntur omnes actus ejusdem speciei, elegans doctrina Bartolus, *in l. Imperium in prima repetione*, *versicul. Circa ultimum punctum*, *ff. de jurisdictione omnium judicum*, Innocent. *in cap. qualiter & quando*, *et* 1. *de accusationibus*, sequitur Jasson *in dicta l. Imperium*, *num.* 23. Joannes Andreas, *in c. dilecta de officio* Innocent. iterum *in cap. dilectus*, *de cappel. monach. c.* cum ergo omnes actus, de quibus supra sint ejusdem speciei, & dirigantur ad unum, scilicet, ad probandam nobilitatis conservationem, nihilque aliud agant, profecto ex his actibus, & eorum singulis rectè probatur nobilitas, propter quam reperiuntur actus exerciti.

Ad sextum argumentum satis responsum est, ex his quæ addiximus ad quartum argumentum.

Ad septimum, & ultimum argumentum dicimus, 34
quod lex nostra Cordubensis non tradit modum acquirendæ nobilitatis, nec potuit tradere, quia eam jam non esset ex natura profecta, & sanguine majorum, sed ex accidenti, & rectius diceretur exemptio, quam nobilitas, ut latè diximus in quarto argumento pro hac parte, sed tradit modum probandi nobilitatem conservatam sibi à majoribus suis, patet ibi in 2. parte: *Y por ella mandamos y ordenamos*, *que de aqui adelante cada*, *y quando que qualquiera que se dixere hijodalgo litigar quier seyendo actor*, *o reo sobre su hidalguia ante los Alcaldes*, *y Notario de la Provincia*, *o ante los Oydores en el grado que pudieren conocer*, sequitur & facit, *y provare enteramente de si seyendo casado*, *o viviendo sobre si de su padre*, *y abuelo*, *en la manera que las leyes y pragmaticas de nuestros Reynos*, *lo disponen que este tal sea pronunciado*, *y avido por hijodalgo en possession y propriedad.* Ecce quod traditur forma probandi, & non acquirendi, & hoc deservit, ad ea quæ diximus de præscriptione ad primum, & secundum argumentum, modo lex quæ tradit 35
modum probandi expressum in litera, non excludit modos probationis similes, & æquipolentes, quia nihil refert quid fieri ex æquipollentibus, præsertim ubi forma tradita à lege est demonstrativa qualis est probatoria, utrumque probat Baldus *in l.* 1 *ff. de liberis*, *& posthumis*, & ita tenet Bartolus *in l. Gallus*, §. *& quid si tantum*, *ff. de liberis & posthu.* & in dicta *l.* 1. facit *l.* 1. *C. quorum bonor.* ubi licet illa lex inducat formam probatoriam filiationis, tamen non excludit æquipolentem quam subjecta materia admittere potest, Decius *consilio* 11. *num.* 19. facit tex. & glos. *in cap. Michael de filiis presbyterorum* juncto tex. per tuas *de probat. l. si mater*, *C. de instit. & substit. sub condi. fact. l. ob æs*, *C. de prædiis minorum*, Barto. *in l. servi nomine*, *ff. de usuca.*

Imò quantumque, lex loquatur per verba taxa- 36
tiva nunquam excludit æquipolentem modum probandi ejem. Exivit de paradiso, versiculo, cum autem natura de verbo signific. ratio est, quia materia probationis non est angustanda, sed amplianda, ut in *l. quoniam de hæreticis*: unde verba posita in nostra lege, ibi: *Pechos reales y concejales*, intelligenda sunt loco exempli posita, & ut exempla frequentiora in materia probationis nobilitatis, exempla autem non coarctant regulam, *l.* 1. §. *quod vulgo*, *ff. de vi. & vi armat*, tex. *in c. illos hos de pignoribus*, *& in c. ad nostram de empt. & vendi.* Anton. Natta *consil.* 198. *volum.* 1. 37
num. 19. loquens in materia probatoria, & ita intelligenda sunt verba illo loco exempli posita, ut tradat modum probationis, sed non excludat æquipolentem in quo adsit distinctio illa requisita, Bart. in *d. l.* 1. *C. de dignitati.* quæ distinguat nobilem à plebeio quæcumque ea sit, ut supra latissimè diximus, & adnotat Barbatia *in c. sicut consuetudine in principio*, *de probationib.* ubi quod si lex dicat, quod probatio fiat certo modo, ille modus ponitur gratia exempli, & non excludit alios modos probationis, nec potest excludi per legem sufficiens modus probationis,

nec

nec poteſt ſtatui, quod probatio ſufficiens non valeat gloſ. *in auth. ut ſine prohibit. mat.* & ibi Angel, & Imol. *in c.2. de probat.* Ang. & Paul. *in l. pactum inter hæred. ff. de pactis*, Hyppolitus *in rubr. de probationibus. nu.* 33. facit ratio tex. *in l. in exercendis de teſtibus*, & eſt ſingularis interpretatio, & vera ad glo. licet communiter receptam, *in c.1. de cenſibus, lib.6.* ubi enumerantur caſus, qui debent probari per inſtrumenta, ut admittatur quoque æquipolens probatio, quæ demonſtret, quod per inſtrumentum erat demonſtrandum, & ex ſupra dictis copula poſita in hac noſtra lege inter duo illa verba, *pechos reales y concejales*, accipienda eſt disjunctivè, juxta regulam tex. *in l. ſæpè ff. de verbo. ſignificatione.*

38 Prætereà dicimus formam ſubſtantialem, quæ dat eſſe rei obſervandam, nec eſſe recedendum ab ea, *l. Julianus*, §. *fin. ff. ad exhib.* nam formæ nihil, nec addi debet, nec adimi, *c. Piſanis, de reſtit. ſpoliat.* dicimus tamen, quod forma illa de qua in noſtra lege Cordubenſi accedit nobilitati perfectæ, non vero, ut nobilitas acquiratur, dicunt Barbari, quod forma accedit nobilitati à parte poſt, & non à parte ante, ait enim lex: *Que cada y quando que alguno ſe dixere hijodalgo* ecce verba, quæ pertinent ad rem perfectam, & ſubdit Rex, *y provare enteramente*, ecce quod forma probationis accedit rei perfectæ, ideo non eſt forma ſubſtantialis, ſed demonſtrativa cui addi poteſt ex Bartolo, *in lege, hi qui, C. de appellat.* Bald. poſt. gloſ. *in l. ge univerſa, C. de precibus imper. offerend.* & *in l. perfecta donatio. C. de donat.* quæ ſub modo fiunt poſt glo. *in clem.1. de jure patronatus*, Alexan. & Jaſſ. in *d.l. univerſa*, quia ergo forma noſtræ legis non eſt forma ſubſtantialis, quia advenit rei jam meſſe productæ, & recipit ſimiles modos probandi, igitur quilibet modus, & quilibet actus, qui diſtinguat nobilem à plebeio, probabit nobilitatem, ex Bar. & Innocen. *ſupra*, & ex noſtra hac lege, & verbis ejus, quæ interpretantur, ex *l.7. & l. 27. hoc tit. & lib.*

Pro complemento dicam duo, quæ ſunt neceſſaria in hac re, unum pro advocatis, alterum pro judicibus, pro advocatis adverto, cum Bart. *in d.l.1. C. de dignita. n.*98. quia diximus, quod ad probationem nobilitatis eſt neceſſaria exercitatio actus, qui communi reputatione reputetur actus nobilis, & non plebeii, unde demonſtretur diſtinctio, quod ſunt faciendi articuli de iſta diſtinctione, & communi reputatione actus, & debent concludere tempus 20. annorum, tum ex diſpoſitione noſtræ legis, quæ id tempus exigit, tum ex eodem Bart. *ubi ſupra, num.*99.

Tum etiam pro judicibus noto, quod cum nobilitas probetur per iſtos actus, qui communi reputatione faciunt diſtinguere nobilem à plebeio, juxta varias Regni conſuetudines, quia iſta probatio conſiſtit in facto, non in jure, *l.1. ff. ad Turpili.* & cum ſit iſta communis reputatio actus plebeii, & nobilis, vaga plerumque, ambigua, & minimè determinata adcertum actum, quod plurimum poterit in his cauſis judicis arbitrium, quia in non determinatis locus eſt arbitrio judicis. *l.1. in fin.* & ibi Bal. *ff. de jure delib. l. mora. ff. de uſuris, l. de acceſſionibus, ff. de diver. & temp. præſcrip. c. in cauſis*, & ibi Abb. de officio de l. ideo in arbitrio judicis eſt, judicare aliquem nobilem, Alex. ad Bar. *in l. 3. ff. de teſti.* ex Bal. *in l. Grachus, C. de adul.* ſed tamen judex arbitratur factum, an probata ſit diſtinctio actus, & exercitatio ipſius per tempus à lege noſtra definitum, itaque arbitrium continebitur in facto, d. *l.* 1. non extendetur autem ad jus, unde ſi diſtinctio non ſit probata, vel tempus, vel actus exercitatio, juxta noſtram legem tunc ceſſat arbitrium, Alex. *conſ.3. lib.4.* Cardinal. *in clem.1.* de baptiſmo notatur *in l.1. C. de ſum. Trinit.* & per hæc ſum expeditus ab hac gloſ.

GLOSSA VIII.

Reſervando ſu derecho a ſalvo en quanto a la propriedad al nueſtro Procurador Fiſcal, y al concejo, con quien litigava el que ſe dezia hijodalgo.

Notabilia ex Gloſſa 8.

1 *Reſervatio proprietatis finita cauſa poſſeſſoria eſt inducta ipſo jure.*
2 *Finita cauſa poſſeſſoria, in proprietatis cauſa cui incumbat onus probandi.*
3 *Poſt rem judicatam in poſſeſſoria, in cauſis nobilitatis remanet extincta præſumptio, quæ erat pro fiſco.*
4 *Quando de jure communi eſt fundata intentio negantis probatio incumbit agenti.*
5 *Poſſeſſio contra jus fundata in titulo licet non probato, ſufficienter repellit proprietarium niſi deſtruat titulum.*
6 *Poſſeſſio ſola non excludit eum pro quo eſt juris præſumptio.*
7 *Agitur de tex.* in c. cum perſonæ de privilegiis lib.6.
8 *Quaſi poſſeſſio non relevat ab onere probandi, quando primævus ſtatus repugnat præſenti poſſeſſioni, & quomodo intelligatur.*
9 *Quando ſtatus quem indicat præſens poſſeſſio, non poteſt haberi ſine titulo ipſa poſſeſſio non relevat, & quomodo intelligatur.*
10 *Advocati nunquam debent proponere poſſeſſionem nudam ab omni titulo.*
11 *In cauſis ſtatus magis eſt, ut præſens poſſeſſio relevet ab onere probandi.*
12 *Reſervatio à lege ſemper ſit de jure integro, quod olim competebat.*
13 *Probatio ab ea parte expectanda eſt, quæ ait non ab ea quæ negat.*
14 *Agitur de* l. 8. tit.15. lib.5. novi ordin.

IN hac reſervatione, nullæ ſunt partes judicis, 1
quia ipſum jus inducit ipſo jure hanc ipſam reſervationem in omni cauſa poſſeſſoria, ut ea finita, liberum ſit de proprietate agere, *l. & an eadem*, §. *fi. ff. de excep. rei jud.* & ibi interpretes, & eſt hoc citra ullam difficultatem, ideo ſæpius hoc reperitur in hac noſtra lege, *in 2.p.* ibi: *Reſervando todavia por la tal ſentencia el derecho de la propriedad al nueſtro Procurador Fiſcal, y al concejo donde es vezino aquel por quien es dada la tal ſentencia*, & inferius ibi: *Quedando reſervado el derecho de la propriedad*, denique hæc noſtra lex, *en todos caſos ſuccedido el juyzio de la poſſeſſion, qual ſea poſſeſſion general, qual local, reſerva ſu derecho ſiempre al Fiſcal, y concejo, para que puedan intentar el juyzio petitorio, y tratar de la propriedad*, quod eſt ſecundum juris regulas, *d.l.* & an eadem, §. *fi. l. una, C. de ſi moment. poſ.* de reſervatione in cauſa proprietaria dicemus *gloſ.* 42. Hic temen incidit illa quæſtio quam diſputavit Otalora 2. *p.* 3. *p. c.* 5. *per totum* in judicio illo proprietatis, finita cauſa poſſeſſionis per rem judicatam, cui incumbat onus probandi, an fiſco, an vero ei, qui habet rem judicatã in poſſeſſorio, & denuo convenitur à fiſco in proprietate in qua quæſtione ipſe Otalora vix firmat pedem, ut poteris videre apud ipſum, *verſ. Tertia concluſio*, & *ver. vel aliter*, & *n.*14. *verſ. unũ tamẽ eſt*, modo 2
enim hoc modo illud ait nec unquã ſatis firma ratione progreditur, tu autẽ tene, quod fiſco incũbit onus probandi in judicio illo proprietatis, poſtquã nobilis conventus in hoc judicio habet rem judicatã in poſſeſſione, vel generali, vel locali, & primum id patet ex *l.9. hoc tit. & lib.* ubi in eo, qui habet rem judicatam pro ſe

in

in poſſeſſorio, reperitur conſopita, præſumptio pro fiſco, ex qua præſumptione omnis anima tributa ſoluit,
3 & quilibet plebejus præſumitur, cum ergo in hoc caſu præſumptio pro fiſco conſopita ſit, d. *l.* 9. reſtat ut fiſcus jure agat privato, unde quia actor, quod aſſeverat probare tenetur, *l. actor, C. proba. l. qui accuſare, C. de edendo cum vulga.* fiſcus ergo, utpote privatus probare tenebitur, cum aga in judicio illo proprietatis.

Secundo id patet inſiſtendo in eo fundamento, & deducendo ex eo hoc ſecundum argumentum quia ex d.
4 *l.* 9. is qui habet rem judicatam habet fundatam intentionem ſuam contra fiſcum ne ſoluat tributa, quando autem de jure communi eſt fundata intentio negantis, probatio incumbit agenti, ſingulare dictum Bar. *in d. l. ſicuti*, §. *ſed ſi quæratur*, *n.* 3. *verſ.* 2. oppono, ergo in noſtro caſu fiſco, qui agit incumbet probatio, non particulari, qui negat, poſtquam habet fundatum jus ex re jud. & ex *l.* 9. *hoc tit. & lib.*

Tertio (& ei fundamentum optimum, quod adduci poſſit in hoc caſu, nec adduxit Otalora) id patet ex doctrina Abb. *in c. cum veniſſent, de inſtit. n.* 8. quem ſequitur ibi Ant. de But. & Imol. & aſſumit Alex. *conſ.* 219. *n.* 20. *vol.* ubi quod poſſeſſio contra jus, quæ tamen fundatur in præſumptione alicujus tituli, ſufficiat
5 ad repellendum proprietarium illius juris, niſi clare probet defectum tituli præſumpti, quod aperte probatur *in d. c. cum veniſſent*, ubi jus commune faciebat contra Archidiaconum, & pro Archiepiſcopo, ſed erat poſſeſſio penes Archidiaconum, & pro ea poſſeſſione titulus præſumptus, quia clare non conſtabat; quod conceſſio fuiſſet facta Archidiaconatui realiter, ſed tamen propter præſumptionem, quæ erat pro eo, quia utcumque conſtabat de conceſſione per confeſſionem Archiepiſcopi, & ipſa confeſſio Archiepiſcopi præſumebatur rationabilis ex poſſeſſione continuata per Archidiaconum, & ita illa poſſeſſio reperiebatur, coadjuvata, tituli præſumptione ob idq; excluſit Archiepiſcopum, licet pro ipſo eſſet juris, communis præſumptio idq; quamdiu Archiepiſcopus non probavit tituli præſumpti defectum alias autem ſola poſſeſſio non excludit cum pro quo eſt juris præſumptio, tex. *in c. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſionis*, & proprie *c. conſtitutus de electione*, *c. ex inſinuatione de procurationibus.*

6 Ex quo fundamento, quia omnes in hac cauſa nobilitatis, aiunt, in libello: *que ſon hijoſdalgo de ſolar conocido, y de vengar quinientos ſueldos a fuer de Eſpaña o ſegun fuero de Eſpaña*, quæ verba pertinent ad titulū, & proprietatē, & ſtatim ſubdūt: *Y quehan eſtado ellos y ſus antepaſſados, y eſtan en poſſeſſion*, ſeu quaſi, *de nopechar como tales hijoſdalgo, en los pechos y derramas en que pechan los buenos hōbres*, quod pertinet ad poſſeſſionem, & poſtea in articulis idem deducunt, & poſſeſſione plenè probatur ad vero de titulo, hoc eſt, *del ſolar*, utcumque ſcilicet generaliter, ſcilicet non particulariter, locus eſt deciſioni Abbatis Antonii, Imol. & Alexan. ut donec fiſcus non probet defectum tituli, ipſa poſſeſſio prævaleat, ac ſubinde fiſco incumbat onus probationis, tenet gloſ. & ibi Franc. *in d. c. cum perſonæ.*

7 Et ex hac ratione patet egregia declaratio à tex. *in c. cum perſonæ, de privilegiis lib.* 6. ubi ipſa poſſeſſio nihil relevat, contra eum qui fundat de jure communi, quouſque verus titulus demonſtretur ex quo ipſa poſſeſſio ſuſtineatur, quod tradit ad tex. *in d. c. cum perſonæ* Palat. Rub. *in repetit. c. per veſtras, fol.* 83. §. *ſed pulchra dubitatio. num.* 43. & re aſſumit Otalora *ubi ſupra num.* 5. ut illud intelligendum, ſit niſi ipſa præſens poſſeſſio quo adjuvetur alicujus tituli præſumptione, utcumque probati, etiam ſi non probetur ſufficienter & plenè, quia tunc ex Abb. An-
to. Imol. & Alex. & ex *d. c. cum veniſſent.* qui eſt ad hoc expreſſus tex. præſens illa poſſeſſio cum præſumptione tituli utcumq; probetur, tum ſubſtinetur, tum transfert onus probandi in adverſarium, ut defectum illius tituli probet, & plena probatione demonſtret.

Secundò patet intellectus ex illa juris ratione ad id quo adducebat Otalora *ubi ſupra, nu.* 4. & 5. ſci- 8
licet, quod quaſi poſſeſſio non relevet ab onere probandi, quando primævus ſtatus rei contradicit præſenti poſſeſſione, ex *d.* §. *ſed ſi quæratur*, ut illud intelligendum ſit niſi præſens poſſeſſio habeat pro ſe tituli, utcumq; probati præſumptionem ex tex. *in d. c. cum veniſſent*, & Abb. & Ant. & Imol. & Alex. juxta ea, quæ diximus. Idem reſpondendum erit illud quod dicitur ex Bal. *in l. Titia, ff. ſolut mat.* & *in l.* 2. *de ſervi. & aq.* & *in l. non ignorat, C. qui accuſare non poſſunt* & *in l. eſt ſolemnibus, C. de fide inſtru.* 9
quod quando ſtatus, quem indicat præſens poſſeſſio, eſt talis, qui non potuerit haberi ſine privilegio, hoc eſt, ſine titulo, quod talis quaſi poſſeſſio non relevat ab onere probandi, quia debet intelligi niſi conſtet, utcumq; de ipſo titulo, & privilegio, quia talis præſens poſſeſſio, cum allegatione tituli, & qualiquali probatione, nempe quæ inducat præſumptionem facti relevat, quoſq; adverſarius plenè probet defectum tituli *d. c. cum veniſſent.* & Abb. Ant. Imol. & Alex. *ubi ſupra*, quapropter debent eſſe cauti advocati, ut in omni cauſa nunquam proponant nudam poſſeſſionem ab omni titulo, ſed allegant titulum, & eundem deducant in articulis, & utcumq; ſaltem generaliter probent, quia licet plenè, & perfectè non ſit 10
probatus, ſed ex aliqua, vel facti, vel juris preſumptione reſultet, relevat poſtea ab onere probandi, & primævum ſtatum rei, quia una præſumptio deſtruit contrariam *l. divus cum glo.* ibi, *ff. de reſtit. in integ. d. c. cum veniſſent.*

Quarto facit, quia in cauſis ſtatus magis eſt, ut præ- 11
ſens poſſeſſio relevet ab onere probandi, tex. *in l. liberis*, §. *fin. ff. de lib. cauſa*, *l. ſicut ſemel*, ubi Bal. *c. eod. l.* 3. *tit.* 14. *p.* 3. *l.* 27. *tit.* 14. *p.* 7. glo. *in l. circa, ff. de prob.* nec obſtat, quod in hoc caſu jus aſſiſtit pro poſſeſſione, quo jure liberi omnes præſumuntur quia & in noſtro caſu jus item aſſiſtit pro hac poſſeſſione ex d. *l.* 9. *hoc tit. & lib.* quæ cenſet hunc qui habet rem judicatam pro ſe in poſſeſſorio liberum quoque & immunem à tributis plebejis perempta, & extincta juris præſumptione antiqua, donec fiſcus doceat de non titulo.

Nec quicquam facit, quod reſervatio reſervet in- 12
tegre jus quod competebat, *l. at ſiquis*, §. *plerique*, *ff. de relig.* & ſumptib. fune, *l.* 3. §. *penul. ff. de lib. homine exhib.* & nemo eſt, qui hoc ignoret, ut ait Menoch. *conſil.* 2. *num.* 7. *vol.* 1. & cum remaneat totum jus, nihil deeſſe intelligendum eſt, *l. omnis, ff. ſi cert. pet.* ubi Decius, & qui totum dicit nihil excludit *l. Julianus. ff. de legat.* 3. & dictio, integre, ſine diminutione reſervat *l. mancipiorum*, *ff. de optione legata*, quia hæc reſervatio integrum jus reſervat reſpectu petitorii, ut eo probato integra poſſeſſio deſtrui poſſit, eſt ergo reſervatio integra reſpectu actionis, non vero reſpectu probationis, quia probatio regulatur ex juris 13
regulis, & ex ea parte expectatur, quæ ait, dicta *l. actor, dicta l. qui accuſare.* cum ergo præſumptio juris quæ erat pro fiſco, ſit extincta, tum ex dicta *l.* 9. tum ex tituli allegatione & ipſius tituli quali quali probatione, ex dict. *capit cum veniſſent*, & ex Abb. *ibi* Anton. & Imola, Alex. *ubi ſupra*, & Joan. And. & gloſ. & Imola, Alex. *ubi ſupra*, & Joan, And. & gloſ. ton

Ex his omnibus patet ſenſus ad *l.*8 *tit.* 15.*l.b.* 5. *recop.* quia e im expreſſe deciſum eſt in ea l. ut is qui per quadraginta annos annuas percepit præſtationes pacifice tuendus, & defendendus ſit in ea poſſeſſione. ut nihilominus in petitorio probare debeat immemorialem poſſeſſionem, ut ſcilicet, omnino ſit ſeruanda diſpoſitio illius legis, quia deciſum ſit, pro qua facit ea conſideratio, quia poſſeſſio de qua ibi proponitur nullo titulo coadjuvata, nec præſumpto, nec vero, tum etiam qui illa poſſeſſio abſtrahit rem ab eo ſtatu, in quo fuerat jure communi, & antiquo, & ideo nihil relevat, ex his quæ diximus, unde nota, quod ſi dñs, qui præſtationes annuas habet, poſſidet per tempus quadraginta annorum, & allegat titulum legitimum, & idoneum ad præſtationem, & perceptionem perpetuam, & ſimul docet de titulo in cauſa poſſeſſoria non plenè, ſed utcumque, taliter, quod ex ipſa probatione reſultet præſumptio facti pro veritate ipſius tituli, quod forſam etiam in cauſa *d.l.* 8.*tit.*15 *lib.novi ord.* erit locus deciſioni Abb. Anton. Imol. & Alex. & glo. fin. *in d. c.cum perſonæ*, & ibi Joan. Andr. & Franco. *ibi in* §.*quod ſi talis*, pro quibus eſt tex. *in d.c.cum veniſſent*, & *in c.cum dilectus de cauſa poſſe*. & proprie, quia in d. *l.* 8. non proponitur poſſeſſio illa quadragenaria fomentata à titulo, ideo nec proponitur extincta præſumptio contra dñm percipientem annuas præſtationes, unde ipſemet, qui habet poſſeſſionem probat, ſecus vero forſam eſſet dicendum in caſu Abb. Anton. Imol. Alex. Joan. Andræe, & Franci. ſi poſſeſſio reperiatur fomentata cum titulo qualiquali probatione, & eſt notandum jure communi ad *l. ſi certis annis*, *C. de pactis*, ad legem cum de in rem verſo, de uſuris, & ad glo. *in l.ſolet*, *verbo*, *qualitatem de officio proconſulis*, *& legat.*

Tum etiam ad eam legem conſidera retenta ſpecie illius legis, quod etiamſi dñs teneatur, in eo caſu docere de immemoriali poſſeſſione, quod obtinebit ſi doceat de titulo ſufficienti ad præſtationem perpetuam ex his, quæ notavimus ſupra *gloſ.* 7.*in reſponſione ad ſeptimum argumentum*, *nu.* 35. junctis is, quæ dicemus inferius cum de immemoriali agemus *glo.* 12. *n.* 54. *& ſeq.*

Ad quæſtionẽ igitur reſolvendũ eſt, ex his quæ diximus in caſu propoſito, in hoc judicio petitorii, in quo fiſcus eſt actor ſi nihil probet, vel ſi probet aliquid quod non ſufficiat ad plenã demonſtrationẽ, non tituli in proprietate omnino eſſe abſoluendum reum, qui rem judicatam habet in poſſeſſorio, nihilque; curandum eſt, de *l. divi.* §.1.*ff. de lib. cauſa*, quia ille modus pronuntiandi antiquatus eſt, & juxta formam libellorum hodie aut eſt condemnandus reus, aut abſolvendus, in hoc caſu in quo fiſcus privatus eſt, ſi nihil præſtiterit, quod ad condemnationem ſufficiat reus abſoluetur, ex regula, *d.lege actor*, & *d. l. quia accuſare*, ad vero quantum hæc abſolutoria ſententia proſit reo quantum noceat fiſco, aut communitati, quæ cum fiſco egit ſequens, §.judicabit, res eſt, & quotidiana, & ſicut digna.

Notabilia ex §. 1. Gloſ. 8.

1 *Sententia eſt titulus legitimus, nec differt à reliquis titulis.*
2 *Sententia ſtatus juris civilis, qui nec præſtat, nec adimit dominum.*
3 *Sententia, an transferat dominium, ſine traditione.*
4 *Ceſſio in rebus incorporeis obtinet traditionis naturam.*
5 *Sciens & tacens quando videatur diſſentire, aut conſentire.*
6 *Sententia abſolutoria noneget executione, quia ex illa nihil eſt tradendum.*
7 *Sed ſententia abſolutoria non tollit naturalem obligationem, nec ejus effectus.*
8 *Sententia abſolutoria non facit dominum reum pro quo lata eſt.*
9 *Sententia abſolutoria relinquit reum abſolutum in eo ſtatu, in quo erat tempore litis motæ.*
10 *Reus poteſt aſſumere in ſe onus probandi, non ſolum in cauſis ſtatus ſed in aliis cauſis, & poteſt petere declarationem juris ſui.*
11 *Libellus rei in quo reſpondet actori. & ſimul petit declarationem juris ſui, neceſſario non eſt intimandus actori.*
12 *Sententia declaratoria juris competentis reo quid præſtet.*
13 *Ex ſententia abſolutoria, quæ exceptio competat reo, abſoluto, & quid præſtet hæc exceptio.*
14 *Actor ſuccumbens, quia non probavit. an poſſit ſuſcitare eandem actionem, & de novo probare, non obſtante abſolutoria.*
15 *Non ſolum in ſententia abſolutoria, verum in condemnatoria illigendum eſt, id fuiſſe de mente judicum, quod reſultat ex actis.*
16 *Silentium impoſitum in ſententia abſolutoria quid efficiat.*
17 *Abſolutoria ob intentionem non probatam non impedit renovationem ejuſdem actionis.*
18 *Abſolutus ſimpliciter an præſumendus ſit abſolutus diffinitive.*
19 *Abſolutoria ab obſervatione judicii, in quo differat ab abſolutoria, ab intentione.*
20 *Abſolutoria ab obſervatione judicii in civilibus non recipitur, recipitur autem in criminalibus.*
21 *Quomodo hodie actio proponenda ſit in judicio, ut apte judicetur.*
22 *Abſolutoria ex eo, quia actor non probavit, parit exceptionem rei judicatæ ſi actor velit denuo probare.*

Gloſſæ 8. §. 1.

EX his, quæ diximus in *gloſſa* 8. reſtat dubitatio; quam executionem habeat ſententia abſolutoria, quidque operetur in favorem ejus pro quo lata eſt. 1
In qua re illud meminiſſe oportet, ſententiam eſſe titulum nihil fere differentem ab aliis titulis, qui præſtant juſtam cauſam ad translationem dominii, 2
eſt etiam ſententia actus juris civilis, qui non ſolet, nec poteſt tollere dominum, quod competit de jure gentium, *l. ex hoc jure*, *ff. de juſti. & jur.* adeò, ut etiamſi dñm aliàs acquiratur modo civili, ut puta uſucapione, emancipatione, adoptione, aut arrogatione, quæ ſunt inventa juris civilis, ſemel tamen acquiſitum competit de jure gentium, Paulus in *d. l. ex hoc jure*, *l. ex facto*, §. *Julianus*, *ff. de vulga. l. Lucius*, *ff. de evictionib. l. item ſi verberatum*, *ff. de reivendic.* item quia jusjurandum, & res judicata æquiparantur, cum decidant ambo, hominum controverſias, *l.* 1. *ff. de jure jur. l. admovendi eodem*, at vero de lato juramento non transfertur dominium §.*æque inſti. de exceptionib. ergo nec re judicata.*

Et quamvis glo. *in* §. *fin. inſt. de officio judicis*, & ibi Angel latè diſputent, an ex ſententia transferatur dominium, receptior, & verior eſt opinio, quod ex ſententia ſola non transfertur dominium, quod in rebus corporalibus citra difficultatem eſt, cum traditio neceſſaria ſit, ex qua transferatur dominium, *l. traditionibus*, *C. de pactis*, ſine hac traditione dominium rei corporalis non tranfertur, *glo. in d.* §.*fin. & in l.*4. §. *fin. ff. de arbitris*, & reſolvit Angelus, & reliqui *ubi ſupra*, & eſt *gloſſ. verbo*, *In factum*, *in d.l.*4. quæ præcedẽte traditione tribuit in rem actionẽ præcedente quoque ſententia, ideo neceſſaria eſt, poſt ſen-

ſententiam

tentiam executio, quæ consistit in traditione faciendа virtute sententiæ, *l.* 1. *C. de executione rei judicat. l. ab executione, C. quorum appellationes non recipiantur l. is cui, §. missus. ff. ut in poss. legat. DD. in l. miles, §. qui indicati, ff. de re judicat.* ad quæ non advertit Doctor de Spina, *de testam. glos. rubr.* 2. *parte, num.* 3. cave ab eo.

In universalibus autem judiciis veluti inter plures cohæredes, vel socios sæpè ex sententia sine traditione ulla intelligimus dominium penes aliquem ex societate omnium bonorum communicatio fit ipso jure, ex tex. expresso *in l.* 1. *ff. pro socio*, & licet specialis traditio non interveniat, tacite tamen intervenire intelligitur, *l.* 2. *ff. eod.* idem quoq; existimandum est, & censendum, ubicumq; sententia ipsa declaret rem tuam esse, quia dis intelligeris, ideoq; vendicas, directa rei vendicatione, etiamsi de condemnatione verbum nullum fiat, tex. *in l. ex diverso*, §. 1. *ff. de rei vend.* tex. *in l. nec ullam. ff. de pet. hæredit.* & utrobiq; Bar. & *in l. licet. ff. eod.* tex. *in l. Pomponius*, §. *sed & his, ff. de procuratori.* ubi Bar. *l. sicuti.* §. *sed si quæratur, ff. si servit.* vendicetur diximus hoc *glo. proxima* 7. *nu.* 27. & sunt jura in foro frequentia.

In juribus autem incorporeis, ut jus illud ubi competat tria operantur traditionem, cautio, cessio, patientia cum silentio, de cautione sunt jura plura *l. harum*, ibi: *Nec se nec successores suos prohibituros altius tollere sublatamque habere. ff. si servit. vend.* tex. *in l. egi, ff. eodem*, ibi: *Et de futuris non immittendis cavendum est*, tex. elegans *in l. si devia* 7. *ff. de aqua quotidiana, & æstiva*, ibi: *Hujusmodi cautio præstando est quandiu quis de jure suo doceat se non impediturum agentem, & æquum ducentem. & iter facientem*, tex. *in l. cujuscumque*, §. *si fundus, ff. de usufructu.*

Quin quod cessio quoque in juribus incorporeis
4 obtinet vim, & potestatem traditionis, nam sicuti res corporalis non obtinetur sine traditione regulariter jure dominii, d. *l. traditionibus l. quod vendidi, ff. de actionib. emt. & vend.* §. *venditæ insti. de rerum divisione*, ita quoque rerum incorporalium plenum jus sine cessione non transfertur, itaque traditio, & cessio æquiparantur in jure. *glo. in l. fin. C. quando fiscus. & privat.* sequuntur Jas. *in c. venerabilis, nu.* 32. *ff. de except.* similis *glo. verbo, Portionibus in l. fin. in principio. ff. de donat. & glos. fin. in l.* 2. *C. de actionibus, & oblig.* Tiraq. *de retra. tit.* 1. §. 1. *glos.* 7. *nu.* 2. ex quibus, quæ verissima sunt incorporalia jura quantumvis vendantur, vel alienentur, non transferuntur nisi cedantur unde jura personalia, quæ cedi non possunt, venduntur tamen, cū ex venditione non fiat translatio ulla, nisi sequatur cessio, & sunt utilia ad jura, quæ permittunt venditionem usufructus, sed negant cessionem fieri posse, §. *finitur, insti. de usufructu*, & quæ luculentè adduximus in tractatu nostro *de Expensis & meliorat. c.* 10. *à nu.* 27 ubi de usufructus cessione. & venditione: & ibi adduximus jura omnia, & LD. & Antonium de Lara & Cordubam, qui in eadem jura inciderat, vide ibi copiosius nos hic aliud agimus, nostram de nobilitate disputationem secuti, per ejus singulas partes, ita ut ad forum quotidie pertinet.

5 Sed & patientia, & scientia operatur in juribus incorporeis idem quod traditio, jura enim hæc incorporea qualis immunitas, jurisdictio, servitus, & alia id genus factum continent, licet solida horum ratio in jure consistat, continet enim patientiam, ut cogatur adversarius patientiam præstare in usu juris incorporei, vel immunitatis, vel jurisdictionis, vel servitutis, nihil interest, Bar. & alii post *glo. receptam, verbo. Harum, in l.* 2. § *& harū. ff. de verb. n.* 3. *ad fin. vers. Ad l.* 1. & est tex. *in* §. *aquæ si agat*, Institutis de actionibus, quæ patientia cum scientia, ex prædictis juribus, est quidem consensus juris intellectu, & facit degenerare actum à silentio, quoniam qui silet, & tacet nihil agit, est enim silentium quoddam privativum, & ponit in re, Bal. doctrina ad multa utilis, & quotidiana, *in l. si hi qui. C. ex falsis instrum.* Alcia. *in d. l.* 2. §. *& harum, nu.* 38. Deci. *cons. l.* 98. *ad fin.* Bal. *in l. fina.* 2. *oppositione, C. si certum petatur*, dicemus aliqua ad propositum infra *glo.* 17. *à nu.* 44. ubi silentium ex hac ratione quantumvis diuturnum non inducit purgationem ullam metus, sed tamen silentium cum patientia ejus, qui videt, & patitur adversarium uti frui, & ducere, & agere, cum impedire possit, & prohibere saltem per judicem, consensum quendam tacitum inducit, quia silentium ejus, qui provocare potest, circa actum spontaneum & mere liberum consensum inducit Imol. & reliqui *in l. quæ dotis, ff. solut. mat.* Decius *in l. in omnibus causis, nu.* 12. *ff. de regu. juris*, Baldus *in l. potuit. C. de jure deliberandi.*

Licèt enim sciens, & tacens in actu, qui non poterat impediri, præsumebatur potius dissentire: tamen in actu libero, & spontaneo, qui potest saltem reclamatione impedire, potius præsumitur consentire. tex. *in l. sed & si nollit ff. de acquir poss.* Bar. *in d. l. quæ dotis, n.* 22. *&* 23. *ff. solut. matrim.* Innocent. *in c. causam matrimonii. de offic. delegat.* Felinus, & reliqui *in c. non de præsumpt. nu.* 3. *&* 4. Alexan. & Alciat. *in l. interpositas, C. de transactioni.* & est singularis distinctio, & declaratio, ut silentium, licet nihil ponat inre de sui natura ex actu tamen omnino spontaneo, qui impediri potest inducat consensum, at vero respectu ejus actus qui non est omnino liber, & spontaneus quique impedire omnino non possit inducet potius dissensum, & repugnantiam, vide in simili *Decis.* Matth. de Afflictis 58. *nu.* 2. Ruin. *cons. l.* 60. *num.* 54. *volum.* 3. ubi quod taciturnitas non operatur consensum, quod quidem verum est respectu actus non omnino liberi, & qui impediri possit difficile, quod si actus sit liber, & maxime spontaneus, qui impediri possit rectius est, ut consensum præsumamus, & sunt utilia ad ea quæ adducemus, *glos.* 17. *à num.* 44. & ad *l.* 2. *C. quod metus causa*, ut manente eadem causa, sine exteriore aliquo actu ex solo silentio non inducatur purgatio metus nec consensus, imò etiamsi non maneat eadem causa, quia jam actus non est liber, nec mere spontaneus *l. Arrianus. ff. de actionib. & obliga.* adhuc ex silentio non potest resultare consensus, in juribus autem incorporeis scientia, & patientia inducunt consensum circa actum mere spontaneum & qui impediri potest, ad quod sunt opportuna, quæ notavimus *glossa* 4. *num.* 17, igitur sententia est titulus legitimus, qui per se est actus ad translationem dominii, & obtinet naturam reliquorum titulorum, sed tamen eget traditione, quæ in juribus incorporeis fit cautione, cessione, & patientia.

Vnde sententia absolutoria cum nihil ex ea tradendum sit nulla eget executione, quia nihil præstat nec addit, nec adimit, & secum habet executionem, quia nulla eget traditione, nulla cautione, nulla ces- 6
sione, nulla patientia, sed ita res remanet sicuti erat tempore litis motæ, *l. si inter me. ff. de re judi.* ibi: *Nihil de jure tuo judicatum intelligitur. l. ex testante*, §. *Latinus, ff. eodem.* ibi: *Nihil enim de jure tuo judicatum intelligitur.* tex. & ibi: *Nihil enim in suo judicio de jure rei absoluti statim intelligitur*, secundum *glossam, verbo, Eorum*, quam ibi post. Bart. reliqui probant, ita distinguit Bart. *in l. miles* §. *qui judicati. num.* 1. *&* 2. inter sententiam absolutoriam, & condemnatoriam, respectu rei, ut hæc executione egeat, illa vero minime, itaque sententia absolutoria relinquit rem respectu rei absoluti, in eo statu, in quo erat primitus nihil addens juris, cum res non sit à reo absoluto aufe-

ferenda,etiamſi injuſtus ſit rei poſſeſſor,niſi actor plenè probet officium, *ff. de rei vend. l. fin. C. eod.*

7 Deinde id patet evidentius,qui ex abſolutoria, nullum aliud jus abſoluto paratur, ſed ſolum imponitur finis liti, contra reum motæ, & cum ſolum abſolutoria, imponat finem liti, reſpectu rei convenit, non vero actoris nihilque; de novo conferat, non extinguit naturalem obligationem, *l. Julianus verum debitorem, ff. de cond. indebit.* ibi: *Licet enim abſolutus ſit, natura tamen debitorem manere,* ubi Bart. Alexan. Jaſſ. id agnoſcunt tex. *in §. item ſi in judicio, inſtit. de exceptionibus*, ibi: *Nihilominus obligatio durat*, cum enim ſententia inuentum ſit juris civilis,nimirum quod tollat, & inducat, quæ ſunt juris civilis ſcilicet, actiones, exceptiones §. *item ſi in judicio* ibi: *Sed debes per exceptionem rei judicatæ adjuvari*, ideo ſententia abſolutoria tollit actionem civilem,quo dicemus modo, & inducet actionem rei judicatæ, quæ ſunt de jure civili, at vero obligationem naturalem non poteſt tollere, ut patet, ex dictis juribus ideo ſententia abſolutoria non impedit conditionem indebiti, quæ conſequitur naturalem obligationem, minimè etiam ex abſolutoria ſententia,dicta *l. Julianus, d.* §. *item ſi in judicio*, cum *glo. utrobiq*; quas ſequuntur ſcriptores, ex quibus juribus illud receptiſſimum eſt quod ſententia abſolutoria nihil, nec adimit, nec præſtat, ſed relinquit ipſum abſolutum in eo ſtatu in quo prius erat,tempore litis motæ, quia nihil de jure ſuo decernit abſolutoria, *d. l. ſi inter me. d.* §. *Latinus Largus.*

8 Tertio facit dictum Bartol. *in l. exceptio, ff de excep. rei judi.* quod ſola abſolutoria, non facit dominum reum abſolutum, in cujus favorem lata eſt,quod ſenſit idem Bartol.non obſcure *in l. ſi quis rem. ff. eod.* ſed relinquit reum in ſtatu antiquo, ita ut nihil
9 addat, nec adimat ſibi de jure ſuo,quod habebat tempore litis motæ, ad quod eſt egregius text. *in l. ſi ſuperatus, ff. de pignorib.* ubi Bartol. iterum iſtud notat *num.* 3. & magis confirmatur, ex ſingulari doctrina Paul. de Caſtro, *in dict. l. ſi interme*, ubi quod abſolutoria non declarat dominum ipſum reum abſolutum, unde ſi reus cadat à poſſeſſione rei vel rerum, ſuper quibus abſolutus eſt quod contra tertium non poterit adducere ſententiam abſolutoriam, nec quicquam ex ea juvabitur ex quibus manifeſtum eſt nihil afferre ſententiam abſolutoriam, nec auferre,ſed remanere reum in eo ſtatu, in quo erat tempore litis motæ.

10 Quæ tamen omnia forſan recipient declarationem, niſi reus conventus, in principio litis aſſumpſerit in ſe onus probandi, & probaverit rem ad ſe pertinere quod quidem facere poteſt, ex regula tex. *in l. circa, ff. de probationibus*, qui tex. licet loquatur in cauſa ſtatus, recipiendus tamen eſt in aliis cauſis, ut patet ex gloſſ. ibi quem ſequitur Paulus, & dicit communiter receptam in dicta *l. ſi inter me, n.* 2. & magis communem dicit Alexand. *in l. ait prætor*, §. *ſi petitor, ad fin. ff. de jure juran.* qui plures allegat,quod ego intelligo,ut ſemper remaneat integra deciſio tex. *in l. & an eadem*, §. *actiones, ff. de excep. rei judicatæ*, & *l. cum quæritur. ff. eodem*, idque reſpectu ejuſdem actoris, at vero reſpectu tertii, integra ſit ratio juris, quod res inter alios acta ſit proderit tamen ad reſtitutorium interdictum, & reſpectu tertii, ſi probatio aſſumpta ſit quæ conſtet ex actis, item illud nota quod eſt ſingulare, quod ſi reus conventus ſuas exceptiones opponat, & item dicat rem ſuam eſſe,& petet ſe abſolui, ac inſuper petat, ut per ſententiam declaretur res ad pleno jure pertinere,& offerat proba-
11 tiones, deinde non intimato hoc libello actori, partes ad probandum aſſignato termino admittantur, & fiant probationes, quod poterit ferri ſententia, ſuper declaratione petita,etiamſi ſuper ea non reperiatur lis conteſtata, nec intimata fuerit,tenet Innocent. *in cap. ex conquæſtione, de reſt. ſpol.* contra Hoſtienſem *ibi*, quod tradunt Paulus, & Alex ſupra facit, quia cum declaratio illa poſſit fieri, invito actore, poteſt item fieri eo inſcio. *l.* 1. & 4. §. *videamus. ff. de fidei commiſſ. libert.* ibi: *Vt cum inuitis aliis poſſint bona propter libertatem adiici, utiq; etiam abjentibus quibuſdam poſſint adiici, l. qui poteſt invitus, ff. de regul. juris* Jaſ. *in l. ſi quando, C. unde vi*, quod citatio non eſt neceſſaria, ad id quod poteſt invita parte expediri, Annia *conſ.* 39. *dub.* 5. Alex, *in l. de pupillo.* §. *meminiſſe. ff. de novi operis nun.* Jaſ. *in l. reſcriptum, ff. de pactis, nu.* 4. idem in *l. nec quicquam* §. *ubi decretum nu.* 7. *ff. de offi. pro conſ.* Angel. *in* §. *curare, num.* 10. *inſti. de officio judi.* Hyppolit. *ſingul.* 3[illegible]. itaq; ſententia ſuper declaratione non poterit dici nulla ex defectu citationis, ex regula tex. *in l. de unoquoque ff. de re jud.* ex tex. *in c.* 2. *de teſtibus, & l. ea quæ C. quomodo, & quando jud.* & Clementina l. aſtoralis, *de re jud.* quæ jura recipiunt ſingularem declarationem ex ſuperius dictis, & ſunt utilia ad limitationem regulæ de citatione, de qua Bald. *in l. cum fratrem, verſ. cul. Dubitatur, C. de his quib. ut indig. & in l.* 1. *verſ. Sed quæritur, C. quomod. & quando judex.* & Socinus *conſil.* 266. poſt Cuman. & Roman. & Robertus Maranta *de de ordine jud. par.* 4. *diſtin.* 16. *nu.* 10. & ad ea quæ tradit Abbas, *in cap. cum olim, de re judica. n.* 25. ſcilicet, quod Princeps non poſſit tollere citationem, quia pertineat ad defenſionem, quæ eſt naturalis, ut ea omnia intelligantur, niſi actus, qui geritur poſſit expediri parte invita, quia tunc ex fundata juris ratione poteſt expediri ea quoque inſcia, & ignorante, & valet actus,nec dici poteſt nullus,& ſunt hæc utilia ad plura eaque quotidiana in foro, præcipue ad proviſiones legales, ſi igitur reus petiit 12
declarationem juris ſui, & ex dicta *l. circa*, ſuſcepit in ſe onus probandi, & adduxit probationes, & declaratus eſt dominus hoc caſu jam abſolutoria degenerat à ratione ſententiæ mere abſolutoriæ, & confert dominum, ex Bartol. *in l. exceptio.* & *l. ſi quis rem ff. de except. rei judica.* idque nova traditione, quia res reperitur apud abſolutum.

Quod ſi judex nihil tribuat reo per ſententiam, 13
qui petiit declarationem fieri ſui juris, tunc adhuc reus contra actorem, & habebit exceptionem rei judicatæ, reſpectu ejus rei, ſuper qua erat lis, & cauſa, & ſuper actione antiqua, unde rem actor ad ſe pertinere dicebat, per text. *in dict.* §. *item ſi in judicio, inſtit. de exceptionib. obſervata, dict. l. & an eadē*, §. *actiones. ff. de except. rei judicat.* ſcilicet,an explicata fuerit cauſa particularis, ad vero generalis & exceptio illa illud præſtabit,ut ſi reus cadat à poſſeſſione illius rei, & res deveniat ad actorē,contra quem lata fuit ſententia abſolutoria reus poſſit poſſeſſionem recuperare per interdicta poſſeſſoria, iſtudque eſt quod anotabat Alciatus *in l.* 2. §. *& harum, de verbor. à nu.* 38. & proderit ſibi, quod in cauſa, in qua abſolutus eſt fuerit reus, & ita poſſeſſor, interdicta autem poſſeſſoria inſtruet ex actis, ubi de jure ſuo agit,& ita in hoc caſu, ut reus qui fuit abſolutus, & cecidit à poſſeſſione ſua reſtituitur in poſſeſſione, adverſus eum, qui non obtinuit, judices vero videre debent acta proceſſus, ut inde colligat,an fuerit reus abſolutus, quia actor non probavit, an vero qui ipſe pro- 14
bavit aſſumpto onerè probandi in ſe atque adeo ex actis facile concipient quid judicaturi ſint interdicto ſive recuperandæ, ſive retinendæ poſſeſſionis, Bar. *in l. ſi quis ad exhibendum, ff. de excep. rei judi.* ſi vero reus abſolutus ſit ex eo ſolum, quod actor non probavit, tunc major difficultas eſt, ex his quæ diximus, an poſſit iterum agere,& denuo probare,quæſtio in eo

eſt,

eſt, an obſtet actori exceptio rei judicatæ idq; ſive expreſſe fuerit abſolutus, addita cauſa quia non probatum, ſive iſtud colligatur tacite habita relatione ſententiæ ad acta ex *leg. ait prætor*, §. *judex*, *ff. de re jud.* ex Bart. *in d. l. ſi quis ad exhibendum ff. de excep. rei judicatæ.* & ex eodem, & reliquis *in l.* 3. *C* 15 *de ſententiis quæ ſine cert. quan.* ubi adducitur illud vulgare, quod nec dum in ſententia abſolutoria, verum nec in condemnatoria, nihil aliud præſumitur eſſe de mente judicis quam quod ex actis, & probationibus partium deducitur, quod eſt quotidianum, & ſcitu digniſſimum, ad pernoſcendum, quando omnino abſolutoria pariat exceptionem rei judicatæ, ita ut ex ea repelli poſſit actor denuo agens obſervata regula *d.* §. *actiones l. an eadem*, ſi ex una cauſa, particulari egit, an ex univerſali.

16 Vnum tamen eſt, quod ſi in ſententia abſolutoria impoſitum eſt ſilentium actori, ne de cætero moleſtet actorem ſuper ea re impoſitum ſilentium, inducit perpetuam, & generalem exceptionem rei judicatæ, reſpectu cujuſque cauſæ, & abſorbet *d.* §. *actiones*, & dictam *l. cum quæritur*, quia induci civilem ſecuritatem Bal. *in l.* 2. *C. comit. & Epiſtol. in fi. idem* in *l. elegan-ter*, §. *ſi quis poſt. ff. de cond. indebiti*, & in *l. præſes*, *C. de ſentent. & interloc.* facit *l.* 3. *C. ut lite pendente*, ibi, *perpetuo ſilere debuit*, idem ſenſit Otalora, qui nihil omnino allegat 3. *p. cap.* 9 *num.* 11.

Adverte igitur, ne confundaris circa exceptionem rei judicatæ reſpectu ſententiæ abſolutoriæ, quod in actionibus perſonalibus, & realibus eſt advertendum quod aut actor deficit in probatione intentionis, aut in probatione juris, & juſtitiæ principalis, hæc enim duo differunt inter ſe, pone fundum à me petitum probatumque ex parte actoris dominium, ſed tamen cum ego negari fundum apud me eſſe, non eſſe id ab actore probatum, in hoc caſu probatum eſt jus non vero intentio, quia ante quam ad jus venias actoris, actio fundari debet, & intentio, quæ in vendicatione reum poſſeſſorem requirit *l. officium*, *ff. de rei vend.* contra vero, cum ipſe reus ſit poſſeſſor, non probaſti fundum ad te pertinere aut melius probavit reus, intentio probata eſt, non vero jus.

17 In hac abſolutoria propter intentionem non probatam, nihil obſtat exceptio rei judicatæ, nec impeditur actor Rurſum eandem rem, eandem actionem petere, & reus tenetur illi omnino reſpondere, nihil obſtante abſolutoria, tex. eſt expreſſus ita communiter intellectus, & quia ad literam iſtum probat *in cap. examinata*, *de judiciis*. ibi, *unde intentionem tuam in hac parte pronuntiabimus non tenere abſoluentes eoſdem milites ab eadem, ita tamen quod ſi congruentem, & aptam intentare volueris actionem, reſponde tibi nihilominus teneantur*, & ita intelligit Abbas poſt Gloſſam & intelligunt reliqui, nulluſque eſt quibus Sahagum Villaſante vir Doctiſſimus Salmanticæ juris canonici egregius profeſſor ſcribat *in c.* 1. *de ſequeſtrat poſ. & fructum*, *nu.* 28. ſcribentes omnes non ſatis mentem illius tex. percipere, ſed tamen verba illius etiam ſi vellis aliud intelligere, certe non patiuntur alium intellectum, & is verus eſt ex fundata juris ra-
18 tione de qua ſupra, & licet Abbas *ibi*, aſſerat abſolutum ſimpliciter in dubio præſumendum eſſe abſolutum diffinitive, non vero ab intentione, illud caute, & ſano modo accipiendum eſt, ſcilicet, niſi aliud appareat exactis, quæ quotidie expenduntur in foro ut tandem ſciatur an definitive, an vero ab intentione quis ſit abſolutus, *d. l. ſiquis ad exhibendum*, ubi Bart. & in *d. l.* 3. & quia in hac intentionis abſolutione nihil tribuitur, nulla neceſſaria eſt executio, nec impeditur actor iterum agere ex eademmet actione quam propoſuerat, ſive ex alia, non enim jus deficit ſed intentio.

Joan. Garſias *de Nobilitate.*

Et licet hæc ſolutio eamdem vim & poteſtatem habeat, cum abſolutoria ab obſervatione judicii, dif- 19
ferunt tamen, quoniam abſolutoria ab obſervatione judicii reſpicit terminos, dilationes, productiones teſtium, ratificationem, intimationem actorum, mandata, juxta *l. properandum*, *C. de judiciis*, & quæ notat Bart. & notant alii plures quos refert Jaſſ. *in l. admonendi in repetitione nu.* 80. *ff. de jure juran.* at vero abſolutoria ab intentione reſpicit actionem, & ea omnia quæ ipſa actio requirit, ut *d. c. examinata*. utraque autem nihil impedit renovationem ejuſdem actionis, obſervato juris ordine & reformata actione, nec eſt locus exceptioni rei judicatæ, nec hunc articulum attigit Bartolus licet multa congeſſerit de abſolutoria, & exceptione, quæ ex ea naſcitur, *in l. naturaliter*, §. *nihil commune*, *n.* 1. 2. 3. & 4. *ff. de acqui. poſ.*

Vnde licet in cauſis civilibus uſus forenſis exclu- 20
ſerit ſententias abſolutorias ab inſtantia, vel obſervatione judicii, retinuerit autem eas in cauſis criminum ut late & erudite probat D. Dida. Covar. *vari. li.* 1. *c.* 1. *n.* 8. adhuc tamen utilis eſt hæc inveſtigatio ad exceptionem rei judicatæ, & ad interdicta poſſeſſoria quæ paſſim occurrunt in foro, itaq; ſicubi hæc contigerint ad acta recurrendum eſt ex quibus apparebit qua ex cauſa abſolutoria lata ſit, *d. l. ſiquis ad exhibendum*. ubi Bart. idem in *d. l.* 3. ita ut ordo juris prætermiſſus minimeq; obſervatus interpretetur abſolutoriam ab inſtantia, & obſervatione judicii, at vero ſi ordo non ſit prætermiſſus, ſed intentio non reperiatur fundata judicabitur abſolutoria ab intentione ex adductis à Jaſ. *ubi ſupra*, & ex text in *d. c. examinata.*

Nunc capio ſecundum membrum, ſcilicet, quando actor defecit in probatione, non intentionis, nec erratum eſt circa ordinem juris, & obſervationem judiciorum, ſed defecit jus principale, itaque recte propoſita eſt actio narrato facto ex quo ſatis potuit percipi jus, obſervata eſt judiciorum ſolennitas, nec enim hodie ſoliciti ſumus de actione *l.* 2. *C. de formul. ſubl. c. dilecti de judiciis l.* 4. *tit.* 2. *p.* 3. licet olim neceſſe eſſet, unde apud Ciceronem dicti ſunt advocati captores ſyllabarum quia qui cadebat à ſyllaba, cadebat à cauſa *l.* 2 §. *deinde*, *ff. de orig. jur. l. actio. ff. de nego. geſt.* hodie tamen ſufficit ſi factum acta 21
narratione proponatur, ex qua actio juris intelligatur *d. l.* 2. d. *c. dilecti* d. *l.* 4. unde ſi ex facti narratione ineptitudo colligatur, libellus vitiatur, *l. edita C. de edendo*, & ibi Oroſcius, *n.* 30. *& in principio*, *inſtit. de actionibus*, itaque proponimus factum, ſcilicet, quod actor non probavit circa juſtitiæ prin- 22
cipalis ſubſtantiam, cætera proponimus obſervata, & reum abſolutum dicimus tunc quærimus an hoc quoq; caſu actor de novo poſſit agere eadem actione, qua egerat, ſive abſolutus ſit reus quia actor non probavit expreſſe, ſive iſtud colligatur ex actis, ſive ſimus in dubio, juxta ea quæ ſuperius diximus, & hoc caſu Jaſſ. *in l. admonendi*, *in repeti. ff. de jur. jur.* 79. tenet quod actor iterum agere nequit contra Roman. qui contrarium tenebat contra Bart, allegat Jaſ. tex. *in l. ſub. ſpecie*, *C. de re jud.* tex. *in l. ſub præ-tex. C. de tranſa.* & per locum ab ſpeciali *in l. Imperatores*, *ff. de re jud.* de quo nos late egimus *gl.* 6. §. 2. *à nu.* 12. tex. *in l. Argentarius*, §. *autem*, *ff. de edendo*, quæ inducit Jaſſ. *ubi ſupra*, *n.* 79. contra Romanum, qui exiſtimabat in effectu nihil differre ſententiam abſolutoriam ab obſervatione judiciis ab ea abſolutoria, quæ lata eſſet ex eo quod actor non probaſſet, etiam ſi illa diffinitiva dici nequeat, nec hæc inter locutoria ſit, quia dicebat quod nulla exceptio rei judicatæ opponi poterat contra

utramque ſed tamen ille deceptus eſt, quia abſolutoria ab obſervatione judicii obtinet vim interlocutoriæ, & non impedit renovationem actionis, abſolutoria vero, quia non probavit, habet ſuam exceptionem rei judicatæ, & hæc ſunt propria noſtræ diſputationis, de abſolutoria, & exceptione, quæ ex ea naſcitur, plura videre poteris apud Bartolum *in l. naturaliter*, §. *nihil commune*, *num.* 1. 2. 3. & 4. *ff. de acq. poſſ.* & repetentes ibi, ſe l pertinent ad petitorium & poſſeſſorium, quando abſolutoria i petitorio noceat in poſſeſſorio, & quando in poſſeſſorio noceat in petitorio, nos aliud agimus, ideo ſcientes ea relinquimus, in noſtro caſu remanet res in eo ſtatu in quo erat tempore litis motæ: ſi de petitorio, aut poſſeſſorio ſit agendum recurrere ad Bartolum, & ad quæſtionem, & dictum Jaſſonis, & pro eo vide infra *gloſſa* 42. *per totam.*

GLOSSA IX.

En lo qual dizque nos avemos recebido mucho deſervicio y diminucion en los pechos y derechos a nos devidos.

Notabilia ex Gloſſa 9.

1 *An ſacerdotes ſint jure divino immunes à tributis, & exempti à ſæculari juriſdictione.*
2 *Adducuntur fundamenta pro parte affirmativa.*
3 *Princeps ſæcularis ſpiritualibus negotiis ſeſe immiſcere non debet.*
4 *Archadius Imperator ab Innocentio, & Theodoſius à beato Ambroſio excommunicati ſunt.*
5 *Zacharias Summus Pontifex, Regem Franciæ à Regno depoſuit, & de Rege Luſitaniæ.*
6 *Barbari coluerunt ſuos ſacerdotes, agitur de Ægiptiis, Perſis, Gallis, Æthyopibus, Meroytis, & Romanis.*
7 *Ægiptiorum Reges quare Ter maximi vocati ſint, & de Mercurio Trimegiſto.*
8 *Traditur contraria opinio contra priorem, quod ſacerdotes non ſint immunes à tributis, nec exempti à juriſdictione ſæculari jure mere divino.*
9 *Secundum hanc opinionem non eſt authoritas quæ eximat ſacerdotes à juriſdictione & tributis.*
10 *Chriſtus Dominus Principibus ſæcularibus obedire voluit.*
11 *In veteri lege, ſacerdotes, Principibus parebant, & de Moyſe, & Ioyade.*
12 *Summi Pontifices Imperatoribus paruerunt.*
13 *Chriſtus Dominus ſoluit didracma non ex neceſſitate, ſed voluntarie.*
14 *Traditur vera reſolutio ad quæſtionem, an jure humano, an vero divino ſacerdotes ſint immunes à tributis, & exempti à juriſdictione ſæculari.*
15 *In ſpiritualibus exemptio eſt de jure divino, in temporalibus, & tributis non item.*
16 *Agitur de hac reſolutione, & adducuntur plura contra ipſam.*
17 *Utraque poteſtas non ſemel reperta eſt apud ſacerdotes.*
18 *Chriſtus Dominus etiam ſecundum humanam naturam fuit Rex Regum, & Dominus dominantium.*
19 *Adducuntur duo gladii Petri ſpiritualis, & temporalis, & agitur de temporali.*
20 *Leges poſitivæ de immunitate & exemptione ſacerdotum latæ ſunt à Deo conformes juri divino, ut ab illo deductæ videri poſſint.*
21 *Adducuntur leges poſitivæ de hac immunitate, & exemptione ſacerdotum.*
22 *Princeps ſæcularis lege hodie lata, non poteſt revocare iſtam exemptionem, & immunitatem conceſſam ſemel ſacerdotibus.*
23 *Agitur de jure Francorum Regis circa ſpiritualia.*
24 *Rex Apulliæ, & Franciæ conferunt beneficia Eccleſiaſtica, & dignitates in Eccleſia ſancta Dei.*
25 *Collatio beneficii eſt adeo ſpiritualis, ut in laicum cadere non poſſit, ex privilegio tamen cadet in laicum.*
26 *Rex Ungariæ & Angliæ ex privilegio Pontificio conferunt beneficia.*
27 *Rex Hiſpaniæ, & Hiſpani nobiles conferunt beneficia Eccleſiaſtica ex privilegio Pontificio.*
28 *Eccleſia poteſt tradere ſuos ſacerdotes Principi ſæculari.*
29 *Aſſaſſinus ſine degradatione reali poſſe puniri per ſæcularem.*
30 *Fas eſt aliquando poteſtati ſeculari clericum punire.*
31 *Poteſtas ſæcularis poteſt aliquando ſine metu excommunicationis capere clericum, & in carcerem tradere.*
32 *Quibus caſibus clericus poſſit capi, & carcerari à poteſtate ſæculari.*
33 *Sacerdos exiſtens in collegio, punitur, & carceratur à Rectore.*
34 *Caſus quo ſacerdos non ſolum capitur ſed judicatur, & condemnatur à judice ſæculari.*
35 *Cum hæc exemptio ex altera opinione ſit de jure humano, etiam ſi multum conformis juri divino, conſuetudo poterit multum circa illam.*
36 *Sine metu ſacrilegii prædictis caſibus ſæcularis poteſtas capit clericos.*
37 *Agitur de tex.* in cap. nuper de ſententia excommunicationis, & de l. 3. tit. 18. p. 1.
38 *De ſatisfactione quando non eſt liquida ad quæ jura ſit recurrendum.*
39 *Clericus captus à ſæculari poteſtate an ſit remittendus intra* 24. *horas.*
40 *In captura etiam injuſta clerici, ad abſolutionem advertendum eſt an interfuerit enormis injuria, an vero levis.*
41 *Traditur in hac materia quæ ſit levis quæ enormis percuſſio.*
42 *Traditur extravaganti Pii Secundi ad intellectum tex.* in c. pervenit & c. pervenit, de appel. & de ſentent. excom.
43 *An extante prædicta extravagante detur mediocris percuſſio, aut injuria.*
44 *Agitur de conſuetudine Angliæ qua ſacerdotes in actionibus realibus & perſonalibus, & mixtis conveniebantur coram Regiis officialibus.*
45 *Agitur de conſuetudine Galliæ qua ſacerdotes in actionibus realibus conveniuntur coram Regiis judicibus.*
46 *Agitur de conſuetudine Galleca, qua in Senatu Galleco, agitur inter ſacerdotes de interdicto retinendæ, & recuperandæ, ſuper beneficio Eccleſiaſtico.*
47 *Adducitur ad idem ſimilis Galliæ conſuetudo.*
48 *Prælati debent venire ad Regem vocati.*
49 *Prælati ſunt de conſilio Regis.*
50 *Agitur de clericis primæ tonſuræ, & conjugatis remiſſive.*
51 *Agitur de conſuetudine obſervata in Senatu Sabaudenſi, ſeu Pedemontano.*
52 *Conſuetudo Sabaudenſis difert à conſuetudine Hiſpaniæ circa ea judicia, quæ vocamus* fueraſ Eccleſiaſticas.
53 *De clerico negotiatore circa tributum, quod vocamus*, Alcavala.

54 *Tradi-*

54 *Traditur vera resolutio circa potestatem spiritualem, & sæcularem, secundum Theologorum sententiam.*

55 *Collectores qui in Regno colligunt spolia Episcoporum morientium non possunt vocare ad se laicos.*

1 NOn dubium est deberi hæc tributa Principi nostro, ex his quæ nobis scripta sunt supra, *glos. 7. num. 29.* ubi adduximus leges & jura, & quod debeantur jure divino, probat Otalora, 1. *part. c. 3. num. 1*, ubi adduci illud Mathæ. *c. 22.* & Lucæ *cap. 10.* & Marci. *c. 11.* ubi interrogatus Christus Dominus an liceret tributum, vel censum dare Cæsari, 2 respondit *cujus est hæc imago*, & respondentibus, Cæsaris dixit, *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cesari*, & allegat. *c. tributum cum seq. 23. q. 8.* & *c. pervenit*, & *c. quoniam*, & *c. innovamus de censibus*, & tenet Alfonsus de Castro *de potestate legis pœnalis*, *lib. 1. c. 10.* & post ipsum Sforcia Oddus Perusinus in suo celebri & difficilimo tract. *de restit. 2. p. q. 82. art. 4. n. 31.* de quo parum, aut nihil dubitandum est, quamvis enim jure divino non deberentur, illud certius certo est omnino deberi, si consideremus præsentis reipublicæ statum, ex his quæ diximus, *d. glos. 7. n. 29.* major dificultas in eo est, an sacerdotes jure divino sint immunes à tributis, & exempti à jurisdictione sæculari, an vero jure dumtaxat positivo, hanc scio varie disputatam, sed in gratiam juventutis attingam, ut aliqua reipublicæ utilia in medium adducam. Prima opinio tenet partem affirmantem, scilicet, sacerdotes esse immunes à tributis, & exemptos à jurisdictione sæculari divino jure, idque probat hæc opinio ex multis, & primum ex *c. quanquam de censibus*, ubi text. expressus de immunitate à tributis jure divino competente sacerdotibus, de exemptione à jurisdictione, probant ex glos. *in c. Imperator. 96. distin. verbo, & discuti*, similis gl. ab omnibus recepta in d. *c. quanquam*, & hanc opinionem secuti sunt Cardinalis *in repet. c. perpendimus, de sententia excommunicat. 7. oppositione.* Roman. *singulari.* 414. Abb. Felin. & Decius *in cap. Ecclesiæ S. Mariæ de constit.* Rota *in antiquis* 840. *& antiquioribus* 2. *tit. de consuetudine*, Abb. & reliqui, *in c. at si clerici, de judiciis, n.* 23. Aufrerius *in clem. 1. de officio ordinarii*, communem dicit Felin. *in c. 2. de majoritate, & obedientia*, Roland. à Valle *cons. l.* 23. ubi multa allegat *vol. 2. n. 6. & seq.* Rochus *in c. ultimo de consuetudine*, Rebufus, *in concordatis, tit. de protectione, gl. 1.* Menchaca *de successionum creatione*, §. 22. *n.* 59. Gutierrez *in l. nemo potest de lega. 1. à nu.* 107. Navarrus *in c. novit. de judiciis 3. notabili. n.* 52. *& seqq.* Azeved. *in l. 6. tit. 3. lib. 1. novæ recop.* ubi de exemptione jurisdictionis agit, & in *l. 11. eod. tit. & lib. 1.* agit de immunitate tributorum, & quantum sacerdotes teneantur ad tributa, & de tributis est *l. 15. tit. 6. p. 1. verbo, pechar*, ubi quatenus sacerdotes teneantur contribuere & solvere tributa, hæc quæ laici persolvunt, tenet divus Thomas *de regimine Principum, libr. 1. cap. 12.* & Gregor. *in l. 6. titul. 1. par. 2. verbo, Polytico*, habet hæc opinio sua fundamenta, & quoad tributa, & quoad jurisdictionem, scilicet, *d. cap. quanquam, de censibus lib. 6.* qui tex. ait immunitatem esse de jure divino, adducitur etiam locus apud *Math. c. 17.* ubi Christus Dominus non obscurè se liberum à censu profitetur, & sacerdotes etiam exemisse qui filii Dei sunt altissimi, deinde adducitur ad exemptionem jurisdictionis, illud *Psal. 104. Nolite tangere Christos meos*, quæ allegat Diodorus *de libertate Christiana, fol. 109.* adducitur item tex. *in c. continua, 11. quæst. 1.* & *in c. futuram 12. q. 1.* ubi, quod clerici à nemine possunt judicari, adducitur text. *in c. certum, cum duobus seqvent. 10. distinctio.* ubi Summus Pontifex, scribens cuidam Principi: *Regium, ait, voluntatem cum de causis Dei agitur, esse sacerdotibus subdendam, non eorum præferendam*, & item tex. *in c. suscipitis, eadem distinctione*, ubi Gregorius Nazianzenus scribens Imperatoribus Constantinopolitanis ait, *Principium tribunalia sacerdotali potestati subjecta esse*, adducuntur item tex. *in c. quoniam, ead. distinct.* & *in c. cum ad verum, &c. duo sunt. 96. distin.* ibi. *Nosti itaque inter hæc ex illorum dependere judicio, non illos ad tuam posse redigi voluntatem*, quasi distincta sint potestatis utriusque officia, & mutuo separata, & sicut sacerdotes sese immiscere negotiis temporalibus non pos- 3 sunt, *d. c. cum ad verum*, & ex Paulo *ad Timotheum. c. 2.* ita etiam Principes sæculares, personis, & rebus Ecclesiasticis sese implicari non advertant, nec possint, tex. *in c. novit de judi.* tex. *in c. decernimus eod.* DD. *in c. Ecclesia S. Mariæ, de constit.* adducitur etiam ratio ad tex. *in c. clerici, de judiciis*, ut per Abb. *ibi* & Rota superius allegata ubi concludunt Domini de Rota, quod non valet consuetudo, quod clerici, in criminalibus apud secularem judicem conveniantur, subduntque rationem eam, scilicet, quoniam hæc exemptio, & immunitas, de qua agimus, pertinet de jure divino, quod & tradit Rochus *ubi supra*, adducitur item quod Archadius Imperator ab Innoc. & Theodos. à beato Ambr. excommunicati sunt *d. c. duo quippe sunt*, & Zach. Pap. Childericum Regem Galliæ Regno privavit. *c. alius 15. q. 6.* & in Lusitania Sanchus cognomento Capellus à Regno privatus, & Alfonsus cognomento Tertius, authore sede Apostolica Rex creatus est, *c. grandi, de supplenda negli. præl.* secularibus enim ob temperandi necessitas non Imperandi authoritas manet. *c. Ecclesia S. Mariæ, de consti. c. fi. de reb. Eccles. non alienan.* facit text. *in c. omnes de majori. & obedi.* ubi ex Petri præcepto referente Clem. Summo Pontifice Principes omnes terræ, cæterique mortales Episcopis obedire debent, sunt enim clerici Regnum sacerdotale altissimo, & gens sancta, Exod. *c. 19.* quæ si fecerit universim sacerdotum genus immune, & exemptum, & reservatum sibi, pro quo adducit tex. *in c. non minus*, in *c. adversus de immun. Eccles.* & *d. c. quanquam de censibus, lib. 6.* & *c. secundum canones, & c. sancitum. 23. q. 8. l. placet. C. de S. S. Eccles.* ubi respectu tributorum immunes sunt sacerdotes, *l.* 50. 51. *& 52. & seq. tit. 6. p. 1. l. 6. & l. 11. tit. 3. lib. 1.* 6 *novi ord.* Adducitur item quod Barbari coluerunt sacerdotes nec eos aliorum legibus subjecerunt, Genes. *c. 47. Præter terram sacerdotum, quæ à Rege tradita fuerat eis, quibus & statuta cibaria ex horreis publicis, præbebantur, & ideo non sunt compulsi vendere possessiones suas*, & Rursum ibi, *Ex eo tempore usque in præsentem diem in universa terra Ægipti Regibus quinta pars solvitur, & factum est quasi in legem absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit*, & est. *l. 50. tit. 6. p. 1.* ibi, *e esto cuentan las historias que Pharaon Rey de Ægipto que metio en servidumbre los Judios que vinieron a su tierra, e a todos los de su señorio faziles que le pechassen, mas a los clerigos dellos franqueolos, e demasdandoles de lo suyo*, extat decretum Artagergis Regis Persarum, Esdræ *lib. 1. c. 7.* in hæc verba, *Vobis quoque notum facimus de universis sacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & ianitoribus, Nathenæis, & ministris domus Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos*, quin quod apud Gallos, Druydes simili gaudebant privilegio, ita Cæsar *comment. lib. 7. Druydes à bello abesse consueverunt, nec tributa una cum reliquis pendunt, militiæ vacationem, omniumque rerum habent immunita-*

tem, Ægiptiis quoque legibus ſantiſſime conſtitutum eſt, ut tertia pars tributorum, & vectigalium publicorum, daretur ſacerdotibus, & inſuper ipſi immunes eſſent. Nauclerus *in ſua Chronographia generatione* 16. *fol. mihi.* 20. quod tradit ex Diodoro in factis Ægiptiorum, apud Æthyopes, ſacerdotes tantam obtinebant authoritatem, ut primum ordinem in republica obtinerent, & nonnunquam miſſo nuncio mortem Regi imperant, & pro eo alium ſoli ipſi faciunt, ſupra Reges, & dignitate, & authoritate, & Imperio Meroytis ſacerdotes jusjurandum exigunt, & pro Diis habentur, refert Strabo. *lib.* 17. *fol. mihi* 555. Romulus inter ſacerdotes ſeſe duodecimum fratrem appellari juſſit accepta ſpicea corona, inſignum religionis, & ſacerdotis, exiſtimans ſacerdotalem dignitatem, æqualem Regiæ majeſtati, refert Plinius *Naturalis hiſtoriæ*, *li.* 18. *c.*2. quin quod Reges Galliæ, ſacrato oleo unguntur quaſi Dei veluti vere ſacerdotes, idemque conſtat apud Hiſpanos Reges, ut *in chronica Regis Alfonſi Undecimi*, *c.* 103. ubi unctionis Regiæ ſolemnitatem videre poteris, & obtinent beneficia eccleſiaſtica, Rex Hiſpanus in Eccleſia Lugdunenſi canonicus eſt, Rex Galliæ in Eccleſia beati Martini Turonenſi, ut refert Carolus de Graſſaliis *Regalium Franciæ p.*2. *c.*2. multæ leges in Fabii pictoris, *lib.*1. ſcriptæ ſunt de ſacerdote Jovis, quem flaminem Dialem vocavit antiquitas, ſed pleræque ex illis pertinent ad ſummam ſupremamque dignitatem, inter quas lege ſeptima, ita conſtitutum eſt, *victum ſi ædes flaminis Dialis ingredi contigerit, ſolvi neceſſe eſt, & vincula per impluvium in tegulas ſubdicit, ac inde feras in viam dimitti*, lege item octava, *ſi quis ad verberandum ſi ad pedes flaminis Dialis ſupplex procubuerit, eo die verberari piaculum eſt*, item lege decima octava *ſuper flaminem Dialem in convivio niſi rex ſacrificulis haud quiſquam alius accumbit*, item lege vigeſima ſecunda, *locum in quo buſtum eſt, nunquam ingreditur flamen Dialis*, de flamine Diali ex edicto prætorio verba ita ſcripta ſunt, *ſacerdotem Veſtalem & flaminem Dialem in omni mea juriſdictione jurare non cogam*, de flamine Diali ita Marcus Varro *lib.*2. *rerum divinarum*, *is ſolus album habet galerum, vel quod maximus eſt, vel quod Jovi hoſtia albato fieri oporteat*, Aulus Gellius *noctum Aticarum lib.*10. *c.*15. Trebatius quoque *religionum*, *lib.* 9. animas ſacratorum hominum diis debitas exiſtimabat, quod alias refert Macrobius *Saturnalium lib.* 3. *c.*7. in tanto honore priſcis illis ſeculis fuerunt ſacerdotes, ut Ægiptiis non fuerit licitum Regem, niſi
7 ex ſacerdotibus eligere, ſacerdotes autem ex Philoſophis, inde ter maximi dicti, quod regia authoritate omnes antecellerent, & miſteriorum reliquos separarent, & Philoſophia cauſarum que naturalium cognitione, & moribus, cæteris omnibus ante irent, & præferrentur, inde Mercurius Trimegiſtus id eſt, ter maximus dictus eſt, quod inter Philoſophos, ſacerdotes, & Reges, maximus ſit repertus: refert ex divo Auguſtino, Marſilius Fiſcinus Florentinus vir elegans, & egregie eruditus, in vita ipſius Mercurii Trimegiſti à Deo ſemper ſacerdotibus honos habitus eſt, & prærogativæ, & præeminentiæ inter cæteros præſtitæ ſunt, ut non ſit dubium, quin jure quoque gentium eorum immunitas, & exemptio conſtet, poſtquam ipſi Reges alio qui maximi, & olim & hodie, non nihil ſibi exiſtiment deeſſe ad ſummam majeſtatem, niſi ſacerdotibus quoque annumerentur, unde *l.*6. *tit.*1. *p.*2. ad hunc ſenſum recipienda eſt, ſcilicet, ut Reges olim ſacra quoque egerint, quia id quoque exiſtimabant ad dignitatem Regiam pertinere, quod agnovit tex. *in c. ſacerdotibus* 11. *q.* 1. ibi, *ante eum quippe pagani Principes fuerunt*, unde nimirum quod hæc opinio abierit in hunc ſenſum, ut exiſtimaret immunitatem, & exemptionem ſacerdotum eſſe de jure divino, quam etiam tenuit Abb. *in c. licet*, *n.* 11. *de foro compet.* & Ripa *reſponſ.* 90. *n.* 7. *ſub titu. de jure gentium*, & Cardinalis Reginaldus *in defenſione Eccleſiaſticæ unitatis*, *li.* 1. hæc ſunt quæ ſuadent hanc partem, reliqua inferius ſubjungemus, cum de contraria opinione egerimus, veroſimile enim eſt Deum optimum maximum voluiſſe eos ſibi ſubjectos qui ſibi ſubminiſtraturi eſſent, nec decere aliorum Imperia ſequi, qui Dei maximinutu, & Imperio regerentur, unde in hanc ſententiam iere, ii, de quibus ſup. mentionem fecimus, licet ſuam ſententiam non ita confirment, quam tamen inferius elegantius, & copioſius confirmavimus.

Sed tamen contraria opinio imo quod ſacerdotes 8
nulla lege divina, ſint immunes tributis, & exempti à juriſdictione ſæculari, ſed potius jure quoddam humano, & poſitivo tenent viri graviſſimi, & authoritate & juris ſcientia clariſſimi, Alcia. *in c. cum non ab homine de judiciis*, & practica Ferrarienſis *titulo de confeſſoria*, *§. plenam*, additio ad Alex. *conſ.* 8. *lib.* 1. Boerius *deciſ.* 31. *n.* 3. Mexia *en la taſſa del pan*, *fol. mihi.* 82. Medina *in tract. de reſtit. q.* 15. Didac. *pract. q.* 31. *num.* 2. *verſ. contraria opinio*, & fuit opinio originalis Innoc. *in c.*2. *de majorit. & obed.* & pro hac allegat Boerius, *d. deciſ.* 31. Bald. Paulum de Caſtro, Salyc. Fulgoſium, & Jaſ. *in l. jubemus nullam*, *C. de S. S. Eccleſ.* ſed iſti, aut parum, aut nihil dicunt, ut eſt videre apud Bald. & pro hac opinione allegantur tex. *in auth. ut Eccleſ. Roman. cent. ann. gaud. præ. poſt principum.* & in *c. Conſtantinus.* 96. *diſtinct.* ubi ſunt fundamenta hujus opinionis, circa quæ laborat Martinus Navarrus *in d. c. novit. de judiciis*, & item adducitur pro hac opinione, quod nullus ſit locus in Evangelio qui eximat clericos à juriſdictione ſæcularium judicum, quo argu- 9
mento utitur Didac. *ubi ſup.* item allegatur quia tempore naſcentis Eccleſiæ & ſacerdotes, & eorum res juriſdictioni, & Imperio regum, & Imperatorum ſuberant, idque aiunt conſtare ex pluribus legibus, & exemplis, quæ expoſcunt integrum volumen, quæ inferius attingemus, & plura congeſſerat modernus Gallus, utinam tam pie, quam diligenter. Nec te moveat, aiunt illi, quod reges & Imperatores, eo ſæculo videantur habere juriſdictionem illam de facto, non de jure, ad quod melius poterant allegari Bald. Salyc. Fulgoſius, & alii in *d. l. jubemus nullam*, & ſæpe defacto, & violenter ſæculares judices ſpirituales cauſas ſibi vendicarunt, quod ſentit Bald. in d. *l. jubemus*, & in *c.*2. *de majoritate*, *& obedi.* & conſtat feciſſe impium Julianum cognomento Apoſtatam, ut refert Menchaca *quæſt. illuſt.* 22. *lib.*1. *n.* 8. dicunt enim ad hoc quod imperium ſeculare eſt à Deo, ut inferius dicemus *n.* 54.

Deinde ut conſtet imperium hoc ſæculare in ſacerdotes non fuiſſe de facto, adducunt locum Pauli Apoſtoli, qui ad Cæſarem appellavit vir ſacer electus Apoſtolus, Vas electionis, ſegregatus ad ſeminandum verbum Dei Acto. *c.* 25.

Quarto probant ex eodem Paulo *ad Romanos*, *c.* 13. ubi ait, omnem animam poteſtatibus ſuperioribus ſubditam eſſe debere, qui locus ex Chriſoſtomi interpretatione obedientiam injungit omnibus etiam Evangeliſtis, & Prophetis, & agit Paulus de poteſtatibus ſæcularibus.

Quinto id contendunt probare ex Beato Petro *prima canonica Epiſtola. c.*2. ubi præcipit univerſis ſacerdotibus, ut ſint ſubditi dominis ſuis ſive regibus, ſive ducibus ab eo miſſis, *c. magnum.* 11. *quæſt.* 1. & licet intelligas verba Beati Petri de ſpirituali obedientia ad humilitatis meritum ex Pontificia interpretatione, in *c. ſolita de majorit. & obedien.* ſunt tamen

men qui intelligant de subjectione ad debitam obedientiam, *decisio Pedemontana* 30. *nu.* 9. ubi allegat, præter alios Divum Hieronimum, qui mihi nihil dicit, sed nec Divus Thomas *c.*13. *ad Romanos* quem adducit Didacus *ubi supra*, *n.* 2. *versi. contraria opinio ad finem.*

At vero ex Pontificia interpretatione in d. *c. solitæ*, aliter intelligendus est divus Petrus, *non de subjectionis necessitate*, *sed de spirituali humilitate ad meritum*, *& licet*, locus beati Petri posset, quoque intelligi de necessitate obedientiæ interpretatio tamen Innocentii Summi Pontificis, in d. *c. solitæ*, magis mihi placet nec enim authoritatem sacrosanctam Pontificis maximi, cum nequioribus volumus impugnare, quibus id glorioſum est, habeat à nobis ea gloria, habeat ea temeritas, & insania, qui Pontificis maximi libenter amplectimur, & reverenter suscipimus sententias cujus sensum, responsa, monita, & consilia, & præcepta, & probamus animo, & ore profitemur salutaria, sancta, recta, justa, æqua, & ex omni parte pulchra & optima, viroque pio ad vitam apprime necessaria.

10 Sexto id comprobant, exemplo Salvatoris nostri, cujus vestigia sequi debemus, 1. *Epistola canonica*, divi Petri *c.* 2. omnis enim ejus actio nostra institutio est, quamvis enim summus esset sacerdos secundum ordinem Melchisedech, *Ps.* 109. Paulo *ad Hebreos*, *c.* 5. *&* 7. in ventre adhuc Virginis matris sanctissimæ, ut edicto Cæsaris obediret quo universus orbis erat describendus, ut nomen describeretur non est dedignatus, Luc. *c.* 2. alibi item didracma solvit ex actoribus Cæsaris Math. 17. & apud Poncium Pilatum Palestinæ Præsidem confessus ingenue est, Præsidem in eum à Deo optimo maximo habere potestatem Joannis *c.* 9. si ergo Christus, Dominus & magister, Principibus & magistratibus secularibus libens ac volens obedire voluit, multo magis obedire debent sacerdotes, & Episcopi, nec enim discipulus major debet esse magistro, aut servus Domino excellentior Matth. *c.* 10.

Septimo adstruunt quia si immunitas à tributis, & exemptio à jurisdictione esset, de jure divino plane nullus casus contrarius in Christiana republica admitteretur, at vero clerici sæpe capiuntur licite à seculari potestate, ut patebit inferius, & sæpe numera subeunt, & sæpe tributa solvunt, ut in clerico negociatore receptum est *l.*7.*tit.*18.*lib.*9. *ordinamen.* & subeunt contributiones cum reliquis civibus impositas à seculari potestate pro bono publico, & propter publicam utilitatem, veluti si collecta imposita sit pro reparatione viæ, pontis, muri, pro bello, propter famem, pestem, de quibus Ripa *responso* 20. *lib.* 2. *responsorum*, *tit. de rescrip.* vide *l.* 51. *& l.* 52. *& l.* 53. *tit.*6. *par.* 1. *l.*11.*tit.*13.*lib.*1.*ordin.*

Et an sisa imposita in mensuris, & ponderibus sit reddenda clericis & an ab eis exigi possit, si in pecunia solvatur, vide Navarrum *in Manuali c.*27.*n.*120. Medinam *de restit. q.* 5. summam Astesanam, *lib.* 6. *tit.* 30. *art.* 4. & in his & reliquis contributionibus quando teneantur clerici tenet cum gl. in *l.* 54. *tit.*6. *p.*1. *verbo*, *en las calçadas*, & idem dicito de sisa, & tenentur clerici ad publicam hanc utilitatem maxime si morentur in illis locis, & ibi, habeant bona, sicuti reliqui cives, quod animadvertit Mexia *super tassa*, *& pretio frumenti conclu.* 5. *n.* 61. ubi latissime de hoc, imo ipsa bona clericorum subjacent Imperatori, tex. *in l. addicto supplico. C. de Episcop. audi.* & Innocent. *in c. postulasti. de Foro compet.* ubi ait, quod secularis potestas ligat bona, & possessiones clericorum, vide Azeved. *in d.l.*11.*tit.*3. *lib.*1. *ordi.* ergo ad propositum non est dicendum hanc immunitatem, & exemptionem esse de jure divino postquam jure mero positivo reperitur, non solum mutatum verum omnino extinctum. Octavo id suadetur, qui- 11
etiam si dicas Romanos Imperatores de facto non vero de jure fuisse dominatos, ex Bald. Salycet. Paulo, & Menchaca *ubi supra*, in veteri tamen lege reperies sacerdotes Principibus paruisse, Aaron enim quamvis sacerdos constitutus esset, Exodi *c.* 28. Moysi tamen obtemperabat, qui frater erat Junior, & Dux populi Israel, ipseque Aaron vocabat Moysem ex ea
ratione Dominum suum, Exod. *c.* 32. præterea, & 12
Joiadas Pontifex paruit Joæ Regi Israel, Regum 4. *cap.* 12. imo si verum amamus, Summos Pontifices paruisse Imperatoribus constat. Nono id patet ex ea 12
ratione quam proxime attingimus, & ex tex. *in c. Salonitanæ.* 63. *distin.* ibi, *nisi prius à sereniſſimis dominis agnoscerem*, *si hoc fieri ipsi jussissent.* text. *in cap. nos si incompetenter.* 2. *q.*7. tex. *in cap. reprehensibile*, & ibi glos. 23. *q.* 8. ubi quod mandato Principis magis est obediendum, quam Metropolitani in temporalibus. His accedit quod traditur *in cap. Adrianus*, *& in cap. in synodo.* 63. *distinct.* cum aliis vulgatis, denique hæc opinio, nec jure divino facit sacerdotes immunes, & exemptos, sed jure humano & positivo, nec quoad res, nec quoad personas, & qui hanc opinionem tenent, jus humanum faciunt regulam, & amusim exemptionis, & immunitatis.

Qua opinione retenta quod pertinet ad immunitatem cessabunt tradita per glos. in dict. *l.*54.*tit.*6.*p.*1. & quæ adducit Azeved. in dict. *l.* 11. circa requisitionem faciendam prælatis, de qua in d. *l.* 54. idque jure communi, quoniam *in l. ad instructionem*, *C. de sacros. Eccles.* nulla hujusmodi requisitione mentio est, cui non oberit, tex. *in c. non minus*, *& c. adversus*, *de immunitate Ecclesiarum*, ut pote jura Pontificia, non Cæsarea, quamvis in Hispania hoc de requisitione facienda decisum sit *lege partitæ*, 54. *dict. tit.*6.*part.*1.

Itaque qui sunt in hac opinione respondent ad fundamenta contraria, & primum ad illud David, Nolite tangere Christos meos, scilicet, ut illud pertineat adhoc, ut nulla injuria, nec vis fiat sacerdotibus, & clericis, non autem ut prohibeatur judicium Principum sæcularium, in ipsos clericos, juxta juris ordinem, exercendum, atque istud patet apertissime, ex eo quod, in veteri testamento ante legem Evangelicam dubio procul, sacerdotes à principibus sæcularibus judicati sint, adduximus supra de Aaron, & Moysi, & Joade, & Joa, Pontifice & Rege Israel, licet enim dominus inter Levitas, sacerdotes, & alios, quoad officia, & terrarum possessiones separationem fecerit, & voluerit Levitas, & sacerdotes sacra tractare, attamen vivente Moyse illius judicio cæteri omnes tam, qui ex Levi quam qui ab aliis descendebant erant judicandi, quod quidem refert Didacus *pract. quæs. c.*31. *nu.* 2. *dict. versi. non obstat*, deinde aiunt nihil obstare locum apud Math. *cap.* 17. quia ut ait ipsemet Didacus, non censentur à Christo omnes sacerdotes, & clerici liberi à tributis, cum non omnes sacerdotes sint vere filii regum, sed ex responsio. Petri infert Christus Dominus libertatem filii Regis, ut sub intelligat aliam conclusionem, scilicet, se liberum esse, quia vere erat naturalis filius Regis altissimi, & ab æterno Patre genitus: unde intelligas Christum Dominum solvisse Didrachma non ex necessitate obligationis, quia liber erat, filius Regis altissimi, sed ex libera voluntate, & tunc congruenti, contra Marsilium Paduanum, ut refert Cardinalis Turrecremata, *lib.*4.*c.*37.

Ad *cap. alius* 15. *q.* 6. de Zacharia Summo Pontifice, quod deposuerit Childericum Regem Francie, & ad illud de Rege Sancho cognomento Ca-

pello,

pello, Luſitaniæ Rege, nota eſt hiſtoria, quaque ratione Regno ſint privati, ipſum vero judicium non pertinuit ad Summum Pontificem, ſed ipſi populi rebus ſuis conſulentes, inutiles reipublicæ è majeſtate, & ſolio Regni dejecerunt, ſufectis utilioribus, & ad res præclaras gerendas potentioribus, quas mutationes confirmarunt Romani Pontifices, ita intelligit *gl. verbo, depoſuit, in d. c. alius*, id eſt, *deponentibus conſenſit*, & ita accipiunt omnes, in Hiſpania vero de rebus Regni nunquam admiſſum eſt judicium iſtud, patet ex ſerie rerum, & ex his quæ referuntur in chronica Regis Alphonſi Undecimi, *c.* 17. ubi Archiepiſcopo Compoſtellano judici delegato non eſt permiſſum, ut de rebus Regni inter Regem, & privatos judicaret, ipſique Summo Pontifici ſupplicatio facta eſt ne de re ea amplius curaret, quod ille haud gravate fecit, habent enim Reges ſua prætoria, ubi de cauſis agitur, ſi quando vel à privato Rex, vel à Rege privatus ſit conveniendus, nec ea res ad Pontificem pertinet.

13 Ad. *c. quamquam, de cenſibus lib.* 6. & ad reliqua quæ latius adduximus, quæ concludunt ſacerdotes jure divino eſſe immunes & exemptos, circa tributa, & temporalia, & circa punitionem delictorum, reſpondet idem Didacus *ubi ſupra, verſi. tertia vero probatio*, ſcilicet, quod frequenter dicitur aliquid de jure divino, ex eo quod à veteri lege divina, aut ab aliqua veteris teſtamenti, authoritate originem duxerit, cumque aliquot in locis teſtamenti veteris conſtet ſacerdotes ex Principum privilegiis exemptos fuiſſe, ſit ſane, ut & apud Pontificias ſanctiones ſcriptum ſit, hanc exemptionem de jure divino inductam fuiſſe, præſertim, quia plerumque dicitur jus divinum, quod in vetuſtiſſimis Eccleſiæ univerſalis ſynodis fuerit ſancitum, ad imaginem veteris legis, & imitationem, hæc ille *ubi ſupra*, quod latius attigit *variarum lib.* 1. *c.* 17. atque ita ipſe ait, intelligere ſeſe jura illa omnia, & ſcriptorum verba, quæ aiunt, immunitatem, & exemptionem eſſe de jure divino, quæ nos prolixius cumulavimus ſupra omnia autem diluuntur ex hac ſolutione.

Ad reliqua de Gallis, Ægiptiis, Romanis, & reliquis gentibus impenſius colentibus ſuos ſacerdotes, & de legibus flaminis Dialis, & Regibus Hiſpanis, & Galliæ, facilis eſt reſponſio, nihil id pertinere ad jus divinum de quo agimus, pertinent ad dignitatem ſacerdotum, quam fatemur ſacroſanctam, quoniam pleræque gentes ſuos ſacerdotes colant, cum enim Deorum cultus apud omnes peræque cuſtodiatur, *l. ex hoc jure, ff. de juſt. & jure*, vix eſt ut eos non colant, per quos dii coluntur, & honorantur, non tamen inde ſequitur, quod exemptio ſit de jure divino, nec cultus hic adhuc de jure gentium eſt, cum ſint plures gentes, quæ nec deos agnoſcant, nec ſacerdotes receperint, Barbari, & Athei de quibus Strabo, *lib.* 3. *ad fin.* Lactantius quoque multa, quæ prudens omitto, ita ſeſe utraque opinio defendit. In-
14 ter has mutuo deſidentes opiniones illa concordia eſt, ut in his quæ vere ac proprie ſpiritualia, & Eccleſiaſtica ſunt, clerici à poteſtate, & juriſdictione Principis ſæcularis jure divino examinantur, quia poteſtas Eccleſiaſtica, quæ circa ſpiritualia verſatur, ab ipſo Deo eſt immediate ſuper naturaliter lege evangelica, & Chriſto Domino Deo, & homine, authore inſtituta, & Petro ut Principi, & cæteris Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus omnino commiſſa, non vero Principibus ſæcularibus, unde non lege humana ſed divina, clericos in his rebus ſpiritualibus, & mere eccleſiaſticis, à ſeculari poteſtate exemptos, eſſe conſtat, quod ſi id non concederetur, fieret profecto, ut ſi clerici in his quæ pertinent ad ſpiritualia non eſſent lege divina exempti, à Principibus ſæcularibus ipſi ſeculares Principes aliqua lege habuiſſent poteſtatem ſpiritualem, & Eccleſiaſticam, quod plane hæreticum eſſet aſſerere, ergo jure divino hæc exemptio conſtat, & ſunt plura loca in evangelio, ſed ſupervacaneum eſt in hoc diutius immorari, hæc vero ſpiritualia, & Eccleſiaſtica ſunt, quæ pertinent ad ordines, gradus, Sacramenta, ſacrorum ſolennia, indulgentias, claves, denique quicquid ad Eccleſiam Dei, legemque Chriſtianam, & fidem pertinet, ſive ex præceptis divinis, articuliſque fidei, & Eccleſiæ documentis, aut juſſis, derivetur, ſive ad templa, ſive ad templorum cultus, ſive ad miniſteria ſacrorum, ſive ad Sacerdotum ornatum, modum reguiam, ſive ad faſtos, nefaſtoſque dies, ſive ad precationes, precationumque tempora, pertineat id ſpirituale, & Eccleſiaſticum intelligimus, & ſi quid eſt aliud, quod à nobis non ſit hiſce verbis expreſſum, in his nefas eſt ſæcularem Principem decidere, impium ad hæc manus conjicere, ita tradit Albertus Pyphius,
15 *lib.* 4. *de Eccleſiaſtica Hierarchia. c.* 2. at vero in rebus profanis, quoad immunitatem, & exemptionem, & quoad civiles actiones, & in criminibus quoad punitionem, & cohertionem, quæ nec ſunt ſpiritualia, nec pertinent ad ſacra ſacerdotes, & eorum res non ſunt jure divino à juriſdictione, & poteſtate ſæculari exempti, de his temporalibus rebus, & dilectis, ſenſit poſterior opinio, de ſpiritualibus, & mere Eccleſiaſticis ſenſit prior, & ita unaquæque opinio retinetur ſuis finibus, & terminis, itaque in temporalibus, & in rebus, & in criminibus quæ ſpiritualia non attinent, nullum eſſe præceptum divinum, quo clerici eximantur à juriſdictione ſecularis Principis, ſed jure dumtaxat poſitivo, & lege humana, inducta in favorem ſacerdotalis ordinis, & divini cultus honorem, & decus.

Et licet Didacus poſt eos, quos ſupra retuli, ſe-16 cutus Innocentium hanc concordiam adduxerit, mihi certe ex multis hæc concordia dubia ſemper viſa eſt, qui videam in illa priori opinione, & animadvertam alia quoque fundamenta, quæ ſuadent homini pio, altius aliquid, & excellentius, quam quod humana ſola lege poſſit expendi: tanta enim eſt ſacerdotum dignitas, tanta majeſtas, & ſublimitas, ſublata etiam omni humana prærogativa, & gratia, ut fere væcors ſit, qui hanc exemptionem directo à Deo profectam, non exiſtimet, etiam quoad temporalia & pœnam, & cohertionem, deinde vero legibus humanis promulgatam non enim jus naturæ deficit, accedente jure, & lege civili, quæ præcipiat, quod lege ſolius naturæ erat ſemel mentibus & animis hominum naturaliter inſitum, & ingenitum, idque patet ex *l. ſi quis à liberis, ff. de lib. agnoſ. juncta. l.* 1. §. *hujus ſtudii, ff. de juſt. & jur.* quod aliud agens agnovit Franciſcus Conanus *comment. juris lib.* 1. *c.* 11. plane enim ea ratio, ſcilicet, *Nullus eſt locus in teſtamento novo, nec in veteri qui hanc exemptionem aperte præſtet, ſacerdotibus circa temporalia, & delicta, ergo lege humana cenſenda eſt*, mihi non adeo fortis eſt, ut protinus ea cogente, fatear, exemptionem hanc ſacerdotum, & Epiſcoporum circa temporalia, & delicta eſſe de jure omnino poſitivo, namque etiam ſi non reperiatur expreſſe à Deo optimo maximo prohabitum, quod ſæcularis poteſtas non cognoſcat de re ſacerdotis, nec de ipſo ſacerdote quoad civiles actiones, & delicta, reperiuntur tamen manifeſta ſeminaria hujus exemptionis, & immunitatis à Deo ſolo, ſublata humana lege profecta, unde leges humanæ de hac exemptione ortæ, & profectæ videri poſſunt, poſſque ſeminaria illa plane divina, merito jura divina nuncupantur, quæ poſtea lege humana edita, conſtituta ſunt, nec enim deſinunt ad naturam alimenta pertinere, quamvis

de

de aliis rebus civiles sint latæ leges, nec desinet exemptio & immunitas ad jus divinum pertinere, ex eo quod de his latæ sint humanæ leges, si hæ leges, humanæ à seminariis plane divinis profectæ reperiantur, quomodo autem à Deo derivatæ sint paucis explicabimus verbis, ne prior illa opinio nostro destituatur auxilio.

Inter præcepta Domini divina illa quidem, & dominantis naturæ vi & potestate animis nostris insita, & ingenita, primum præceptum secundæ tabulæ, est honorare parentes, quod præceptum ex Apostolo *ad Hebræos, c.* 12. non solum de patre carnali est, sed de patre spirituali, sicut enim spiritualia vincunt, & superant corporalia, & dignitate, & honore, ita & nos calore impensius debemus spirituales parentes, quam corporales, *authe. multo magis, C. de sacros. Eccles.* patres autem spirituales sacerdotes Dei sunt, & Prælati, qui nos erudiunt, ad quod præceptum animadvertens Rex Israël Eliseum Prophetam, vocabit patrem, Regum 4. *cap.* 6. qui poterit ergo Sacerdotem honorare potestas sæcularis, de sacerdotis crimine, cogniturus? cum honor judici qui judicat, non accusato de quo cognoscitur soleat præstari, *cap. ut debitus de appellat.* cum ibi notatis, quin quod Christus Dominus Apostolos quorum successores sunt Episcopi sibi æquales facit, ait enim *Luc.* 20. Qui vos spernit, & alibi deos facit 1. *ad Thessalonic. cap.* 4. Qui vos spernit, non hominem spernit, sed Deum. An non ex his exempti videri possunt jure divino? an Deum coercet homo impius? an detrahet dus homo mortalis? quod de sacerdotibus dictum est Exod. *cap.* 22. alibi vocantur Angeli altissimi Mal ch. 2. *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, Angelus enim domini exercituum est.* Deos vocavit David, dum inquit, *Deus stetit in Synagoga deorum*, quod si Dei sunt divinam quandam dignitatem nacti, qui fieri potest, ut à mortalibus hominibus, & honore, & dignitate longe inferioribus judicentur? an non ita existimabimus Deos a Deis, homines ab hominibus judicandos esse Duæ in orbe sunt potestates, sacerdotalis, & Regia, illa Soli excellenti, hæc Lunæ, & inferiori, & hebetiori similima est, non illuminabit Luna Solem, sed Sol illustrabit Lunam, nec in aliqua re constituendus est Sol inferior qui loco, lucevi, potestate, illustrior, & excellentior est, unde illud Petri *prima Canonica, cap.* 2. proculdubio intelligendum est de subjectione propter meritum humilitatis, non propter debitum necessitatis obedientiæ, aliàs si sacerdotes & Prælati omni humanæ creaturæ subjici debent, fiet profecto, ut Baiulo, Cerdoni, aut Comædo, subjiciantur, cum & hi humanæ sint creaturæ, quod intellexit Innocentius Tertius *in dicto cap. solitæ de majoritat. & obedientia*, & fieret profecto, ut dii, & Angeli Dei altissimi, parentesque maxime honorandi, luce, sole, clariores, tenerentur debito obligationis, & fierent multo inferiores, & frustra à Deo optimo Maximo Angeli, & Dei, & parentes appellarentur, multa alia vide *in cap. sacerdotibus*, 11. *quæst.* 1. ubi & illud elegans est, quod ibi de Constantino refertur, qui ante omnem legem humanam de hac exemptione, cum apud eum quidam Episcopi accusarentur, porrectis criminatoriis libellis, Episcopos convocabit, coramque libellis concremari jussis: *Ite*, inquit, *& inter vos causas dirimite vestras, quia non est dignum, ut nos judicemus Deos, quia scriptum est, Deus stetit in Synagoga deorum*, intellexit Constantinus à Deo hanc exemptionem profectam, non debuisse ab homine licèt Imperatore Augusto subverti, nec labefactari, non enim tunc lex aliqua erat lata de exemptione, nec promulgata, intellexit autem Imperator optimus, sacerdotes à sacerdotibus non à sæcularibus judicandos, non ob aliud, nisi quia dii essent à Deo altissimo singulari beneficio præ cæteris mortalibus honorati, utpote inter homines mortales in summo ampliſſimoque loco collocati.

Nec à sæcularibus Principibus isthæc jurisdictio, 17
sacerdotibus concessa videri poterit cum fuerit utraque à principio, & sæcularis, & spiritualis apud sacerdotes, unde merito à sacerdotibus concessa, non à Regibus donata intelligi potest, idque patet si rerum ante actarum seriem ab orbe condito prudentius animadvertas, principio enim Deus optimus maximus sacerdotii æterna dignitas post creationem mundi, ad Noe usque tempora mundum per se ipsum Regere voluit, ministerio Angelorum usus, ipse contra Caïn sententiam tulit, judex sempiternus etiam in capitali causa. Noe vero obtulit holocaustum domino altissimo, & ædificavit altare (quod sacerdotis munus erat) idemque habuit regimen omnium quæ erant in arca, idem sacerdos altissimo, idem Rex universæ carnis Melchisedech, fuit sacerdos altissimo Deo, idemque Rex Salem, & utramque jurisdictionem habuit Geneseos, *cap.* 14. Moyses est de quo dicitur, Moyses, & Aaron in sacerdotibus ejus, qui & Aaron, & filios ejus consecravit in sacerdotes, & totum populum Israël quantum ad temporalia judicavit, in causis hæreditariis, & mere prophanis, Numerorum *cap.* 27. & alibi scriptum est: *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, & venies ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, quare ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & sequere eorum sententiam, qui autem superbè erit nolens obedire sacerdotis imperio & decreto judicis, morietur homo ille*, Deuteronom. *c.* 17. Vides ergo manifestissime, quod ad sacerdotes pertinuerit judicium non solum inter lepram & lepram, quantum ad cæremonialia, & irregularitates legis; sed inter sanguinem & sanguinem, quantum ad criminalia, & inter causam & causam, quantum ad civiles controversias, juxta interpretationem, Innocent. *in cap. per venerabilem, qui filii sint legitimi.* Samuel fuit & Propheta & sacerdos populumque totum in temporalibus, diutissime judicavit, quo judicante, displicuit Domino populus, Regem sibi postulans, unde Dominus Samueli dixit, 1. Regum, *cap.* 8. *Non te abjecerunt sed me, ne Regnem super eos*, & licet deinde populus Israel Regibus subjectus fuerit, Reges tamen ipsi Israël, tam diu fæliciter gubernarunt, quandiu sacerdotem Dei, consilia, aut potius imperia sunt secuti, cum vero jussa, & præcepta sacerdotum à se abjecerunt, tunc dissipati sunt, profligati sunt, capti sunt, & in servitutem à Barbaris ducti sunt, quousque per sacerdotes iterum & Prophetas gubernati sunt, sicuti de Esdra, & Neemiam scriptum est, succedente deinde tempore Machabæorum opera, & industria ad sacerdotes redactum est regimen, reversumque jurisdictionis utriusque exercitium: idem Reges & Duces, in spiritualibus & temporalibus præfuerunt populo Dei, quinimo Hieremiæ, qui fuit de sacerdotibus, dictum est, *Constitui te super gentes, & regna, ut evellas, dispergas, destruas, & dissipes, ædifices, & plantes*, Hieremiæ *primo*: nota historia est de Mathatia & filius ejus, videlicet Juda Machabæo, Jonata, Simone, & Joanne filio Simonis, qui in omnibus tam spiritualibus, quam temporalibus præfuerunt populo Dei, ita primo & secundo Machabæorum scriptum est, quin etiam tempore Judicum Heli sacerdos, in temporalibus judicavit, ita ut non omnino alienum sit, à vera ratione asserere à sacerdotibus temporalem jurisdictionem

ad

ad Reges profectam, non vero à Regibus donatam, & conceſſam.

18 Quin quod Chriſtus dominus non ſolum ſecundum divinam naturam, ſecundum quam omnia ex nihilo creavit, & omnium Dominus imo ſecundum humanam naturam, qua homo eſt verus Deus, verus homo, habuit utramque poteſtatem ſacerdos ſummus ſecundum ordinem Melchiſedech, habuit tamen in veſtimento, & in fæmore ſcriptum, *Rex Regum, & Dominus dominantium*, Apocalypſis *cap.* 11. per fæmur autem, & veſtimentum intelligimus humanitatem, per quam verus homo eſt, & per quam divinitatem & humanitatem, Chriſtus verus Deus, & verus homo eſt, *Sicuti veſtis & corpus unum hominem ornatum faciunt*, illudque de fæmore ad humanam naturam pertinet, ſic enim Geneſeos 24. legitur, *Pone manum tuam ſubter fæmur meum, ut adjurem te per Dominum cœli & terræ*, qui locus ex Auguſtino *de civitate Dei, libr.* 16. *capit.* 33. demonſtrat dominum Deum cœli & terræ, per quem ab Abrahamo adiuratus eſt ſervus, propoſita manu in fæmore fuiſſe venturum in carne, quæ ex illo fæmore trahebatur per Virginem ſacratiſſimam Mariam, quæ ab Abrahamo originem ducebat, idem & Divus Hieronymus *ad principiam Virginem*: *Abraham.* inquit, *mittens ad uxorem quærendam filio ſuo Iſaac, dicit majori domus ſuæ*: *Pone manum tuam ſubter fæmore* (*ſic enim eſt Hebraice, & adjurabo te per Dominum Deum cœli, non dubium quin per eum Dominum Deum cœli, & terræ qui de ejus ſemine erat oriturus*, fæmur enim pro prole ponitur Geneſeos *cap.* 46. ibi. *Et egreſſæ ſunt de fæmore ejus*, & Exodi *primo*, ibi *Qui egreſſi ſunt de fæmore Jacob*, & Geneſeos *cap.* 49. *Non auferetur ſceptrum de Juda, nec Dux de fæmore ejus*, quod & Iſychius *lib.* 1. *in Leviticum* tradit per fæmora derivationem ſignificari, de generatione in generationem, quod latius proſequitur contra noviores interpretes, magiſter Leo de Caſtro, ingenuarum olim artium utriuſque inſuper Philoſophiæ & ſacroſanct. Theologiæ profeſſor, *in ſuo Apologetico, pro lectione Apoſtolica*, & ita intelligit *libr.* 3. *fol.* 263. *cap.* erat quondam concionator nobilitatus fama, cui adde quæ ad propoſitum de fæmore hæc ipſa loca explicans tradit Tiraquel. *lege* 9. *connubiali*, *gloſ.* 1. *part.* 6. *num.* 82. ambo defendunt hanc interpretationem contra Judæos, & alios, qui

19 aliud obcænius, & fædius interpretabantur, vide apud eos, ſed revertamur ad noſtrum inſtitutum, Chriſtus igitur Dominus etiam ſecundum naturam humanam, Rex Regum & Dominus dominantium, quique de ſe ipſo vero Deo, vero homine dicebat, *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra*, hic hanc juriſdictionem exercuit mulierem deprehenſam in adulterio, quia non aderant accuſatores dimiſit, polluentes templum cohercuit, recens natus Reges ſibi ſubjectos habuit, & ſub tyranno Hærode in lucem editus, tyranni crudelitatem evitabit, hic ſecundum naturam, ſecundum quam humiliatus eſt ſecundum eandem exaltatus eſt, & flectitur ſibi omne genu cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, in ſignum ſubjectionis, & ſuperioritatis, ideo quantum ad hanc etiam naturam, humanam conſtitutus eſt judex vivorum & mortuorum, hæc enim illa natura eſt, quam Deus ſuſcitavit tertia die, ſub cujus pedibus omnia poſita ſunt, qui in cruce extrema pro nobis paſſus, ſe Regem dici, & publice conſcribi dignatus eſt, & in medio cruciatuum, & tormentorum agone, Regē ſe eſſe profeſſus eſt, teſtimonio etiam illorū qui cruciatibus præerant, & ne teſtimonium illud vanum videretur terra, aer, ignis, aſtra, cœlum, orbis denique univerſis, totaque mundi machina Regis ſui interitum, ſuo quiſque modo flevit, & deploravit.

Petrus quoque Apoſtolus Chriſti, vicarius hanc 20 poteſtatem habuit, & Ananiam, & Zaphiram pro crimine furti, & mendacii judicialiter condemnavit, Actor. 5. Paulus etiam convictum fornicatorem judicavit *ad Corinthios cap.* 5. quin quod Chriſtus Dominus judicium conſtituit penes Eccleſiam, Matth. *cap.* 18. quod ut evidentius pateat animadverte cordatius ad duos gladios, per quos intelligimus utramque poteſtatem, ſcilicet, ſæcularem, & ſpiritualem, at vero ſi recte ſentimus, hanc utramque poteſtatem penes Petrum, & alios Apoſtolos voluit eſſe Chriſtus dominus cum Petro Summus Pontifex, Apoſtolis vero reliquis ſucceſſerint Epiſcopi, non enim Chriſtus Dominus poſt evaginatum gladium, & abſciſam auriculam, hoc eſt poſt evibratam juriſdictionem temporalem, & uſu exercitam, *ut oſtenderet eam eſſe penes Petrum & ſucceſſores*, dixit, nec præcepit Petro, ut gladium illum temporalem à ſe abiiceret, ſed juſſit, ut reponeret in vaginam ſervaretque, innuens aperte gladium temporalem eſſe penes Eccleſiam, ſecundum nutum, & imperium, ad vero ſecundum exercitium eſſe penes ſæcularem poteſtatem, à Chriſto Domino, & Petro penes quos & fuit, & eſt ſeculari poteſtati conceſſum, hinc factum eſt, ut initio naſcentis Eccleſiæ controverſiæ omnes inter Chriſti fideles à ſanctis Epiſcopis, qui gregi Chriſtiano præerant dirimerentur 1. *ad Corinth. capit* 6. nec quicquam curabant judicia Cæſarum, & Præſidum, quos tyrannos judicabant, & indignos, qui de cauſis fidelium etiam ſecularium cognoſcerent: ideo Paulus dict. *c.* 6. vocat iniquos judices, hos qui in Chriſti fideles tyrannidem; non juſtum imperium exercebant, ideoque ex præcepto Pauli, de ſecularibus etiam rebus ſuſceptum eſt judicium a ſanctis Dei, inter Chriſti fideles, iſtudque non obſcure, ſed non ita explicatum ſenſit Abb. *in cap. qualiter, num.* 6. *de judiciis*, & Henricus qui plura jura allegat *in cap. verum de for. compet.* & utrumque patet ex ipſis & clarius ex præpoſito *in cap. relatum* 12. *quæſt.* 2. & gloſ. *in pragmatica ſanctione, tomo* 2. *tit. de cauſis*, §. *ſtatuit gloſſ. verbo, judices*, quouſque Imperatores ſævite in gregem domini deſierunt, & veritatem agnoſcentes religionē Chriſtianam profeſſi, Chriſti ſacerdotes collentes à ſuo imperio apertis legibus exemptos eſſe & fuiſſe declararunt promulgatis ad id ſanctionibus, in laicos autem exercuerunt juriſdictionem quæ in Eccleſia Dei apud Pontifices, & Epiſcopus fuerat, ut diximus, indignos enim ſe tanto judicio ſanctiſſime judicarunt, qui ſacerdotum genus altiſſimum, & regale perdiſcerent, gentem ſanctam Deo electam in holocauſtum ſibi, ita licet plures leges, latæ ſint de exemptione, & immunitate ſacerdotū hæ videri poſſunt non meræ humanæ, ſi altius mentem eleves, ſed quæ renovaverint divinum illud jus, quo non obſcure ſacerdotes Dei altiſſimi judices videri poterant, non vero judicandi ab his qui gradu, authoritate, majeſtate, & honore, multo inferiores erant, ad quod non reſpiciunt moderni Galli parum pii, dum has conſtitutiones expendunt, & enumerant accuratius.

Itaque & Pontifices Summi, & Imperatores ſe- 21 cuti hanc juris rationem multis legibus latis ſacerdotes Dei exemptos à tributis & in judiciis, & quoad actione civiles in temporalibus, & quoad pœnas in delictis, & quoad tributa pronuntiarunt, quas leges humanas quidem ſi ad ſtatuentes reſpicias, dixeris, ſed tamen divinas cenſebis, ſi originem unde ductæ ſunt attentius perſpexeris, quia nihil de novo attuliſſe, ſed utera divina, & naturalia jura renovaſſe videri plane poſſunt, ſunt autem plura, *c. ac ſi clerici. c. qualiter de judiciis*, *c.* 2. *defor. compet.* & fere per totum 11. *quæſt.* 1. *in c. ſacerdotibus*, ubi eſt illud de

Conſtan-

Conſtantino, quod ſuperivi retulimus ante Juſtinianum, item & Theodoſius legem tulit de exemptione ſacerdotum, & Epiſcoporum, & quoad forum, & quoad immunitatem, a tributis, *l.* 1. *&* 2. *titul.* 1. *libr.* 16. *Codicis Theodoſiani*, qui eſt de Epiſcopis, & Eccleſiis & clericis, *l. præsbyter. l. ad inſtructionem*, & fere per totum, *cap. de Epiſc. & cleric. l.* 50. *&* 22 *ſequent. ad l.* 57. *titul.* 6. *part.* 1. *libr.* 1. *tit.* 3. *novæ recopil.* plura Didacus *ubi ſupra*, unde multa deduci poſſunt, & primum illud, quod ſine allegatione ulla ſcriptum reliquit Covar, doctiſſimus dicto *cap.* 31. *num.* 3. *verſ. Quarta concluſio*; quod Princeps ſæcularis nulla lege, etiam ſi ſummus ſit poteſt tollere iſtam exemptionem, rationem ipſe eam arbitratur, quia cum Summus Pontifex potuerit clericos à ſæculari potestate eximere, & eximerit propter publicam utilitatem Eccleſiaſticæ reipublicæ, conſequitur, quod hæc exemptio non poſſit ab alio quam à Summo Pontifice revocari, deinde cum tota republica Chriſtiana, & Principes univerſi conſenſerint in hanc exemptionem, jam non potuerunt amplius revocare, quæ rationes non adeò urgent, ſi retineas opinionem illam poſteriorem, quod ſcilicet ſacerdotes leges dumtaxat poſſitiva exempti ſint, cum ſoleant poſteriores leges priores deſtruere: illa vero fortiſſima ratio eſt, quod hæc exemptio ante legem humanam, & poſitivam fuerit quodam veluti divino jure, & naturali mentibus hominum inſita, & ingenita, & à Deo optimo maximo non obſcuris argumentis demonſtrata, & quaſi conſtituta, & in omni ætate recepta, & apud univerſum hominum genus obſervata & cuſtodita, ut patet ex his quæ diximus, unde Princeps qui lege lata hanc infringeret exemptionem, & immunitatem mihi certe jus violaret divinum, & naturalem quandam rationem, labefactaret, quoniam mihi hæc exemptio etiam in temporalibus, & delictis non ex mera voluntate Principis ſæcularis dependet, nec ex mera lege poſitiva, quod judicio meo non animadvertit modernus Gallus, vir glorioſus, jactabundus, & inſolens, nec advertunt cæteri, qui ſolo jure poſitivo hanc exemptionem, & immunitatem conſtare dicunt nec dubium eſt, quin jura naturæ læderet, qui de alimentis præſtandis jura poſitiva deſtrueret quoniam illa jura mere poſitiva originem à natura habent, unde mere poſitiva dici nequeant, ut ſupra diximus, quanvis enim, & Pontificum, & Imperatorum, & Regum legibus mere poſitivis ſit ſancita hæc immunitas, & exemptio, attamen ante has leges erat non obſcuris teſtimoniis apud Barbaros etiam recepta, & mortalium moribus, & humanis actibus inſita, unde illæ leges profectæ ſunt, licet enim non ſit directo de jure divino, expreſſe aliquo præcepto divino conſtituto, eſt tamen multum conformis juri divino, & ab illo fere per neceſſariam conſequentiam non per probabilem, derivato, ita reperio tenere Ledeſmam inter Theologos ſuper 4. *part.* 2. *q.* 20. *art.* 4. *concl.* 6. itaque de jure mere poſitivo non eſt hæc exemptio, eſt aliquid in ea excellentius, & majus, quam quod Principū authoritate præſtari potuiſſet, ita fundat Bertrandus Theologus contra Petrum de Cugneriis *in Bibliotheca ſanctorum patrum folio mihi* 882. ideo Princeps ſæcularis non poteſt lege lata revocare hanc exceptionem, alias conformem nimium juri divino, utcumque ſit certe hæc exemptio à Principe ſæculari revocari non poteſt, quoniam ut omittamus rationem D. Dic. Covar. ſit multum conformis juri divino, & ab ejus origine derivata.

Ex ſuperius dictis illud indubitatiſſimum eſt, cir-23 ca ſpiritualia, exemptionem eſſe directo, & principaliter de jure divino, unde quia in Francia Rex Francorum confert dignitates, & beneficia Eccleſiaſtica in Regno ſuo jure quod vocant Galli regalliæ, quod alias dicebat Speculator, *tit. de legato.* §. *nunc tractemus, verſi. Sed numquid legatus*, Joannes Andreas *ad ſpeculum tit. de prabendis, verſi. Item nota*, & colligitur ex tex. *in c. dilectus el* 3. *de præbendis*, ibi: *Pro eo quod in eis non fit mentio, quod præfatus Decanus ex donatione Regis ejuſdem eccleſiæ collationem præbendarum haberet*, ad idem eſt tex. *in c. cum inter de conſuet.* quem tex. allegat Carolus de Graſaliis, 2. *parte, privilegio primo regalium Franciæ*, ſed ille tex. mihi nihil probat, eſt tamen gloſ. *in c. imperium*, 10. *diſtinct.* quæ allegat dictum *c. cum inter*, & gloſ. approbatur ibi Cardinali, & Archidiacono, ſimilis gloſſ. *de Rege Apulliæ*, 16. *quæſtio. in ſumma*, ubi, quod ex authoritate Papæ, Rex Apuliæ poteſt conferre be-24 neficia eccleſiaſtica, cui velit, ſine authoritate Epiſcopi, vide Speculatorem *tit. ne ſede vacante in fine*, & Joannem Andream *in additionibus ad eum, dicto* §. nunc tractemus, idque licet collatio beneficii eccleſiaſtici ſit adeo ſpiritualis, ut in laico cadere non poſſit, *cap. ſi quis deinceps*, 17. *q.* 7. *& c. fin. de jure patrona.* & Joannes Andreas *in cap.* 2. *de præbend. libr. ſi* 6. Eccleſias enim, quæ ſunt de fundatione regali, con-25 fert Joannes Monachus, & Gregorius de ſancto Geminiano, dicto *c.* 2. *de præbend. lib.* 6: non expectato titulo Epiſcopi, vide Borium, *in conſuetudin. Bitu. rig. titul. de præſcription.* §. 1. & late Corſetum *tractatu de poteſtat. regia. quæſtione.* 11. *& quæſ.* 56. & Carolum de Graſſaliis *ubi ſupra*: illud tamen intellige procedere, & habere locum non jure regio, cum enim jus conferendi beneficia ſit ſpirituale, uti diximus plane jure regio ad regem competere non potuit, competit autem jure Pontificio, ex privilegio, & conceſſione Summi Pontificis, & ſedis Apoſtolicæ. Facit prædicta gloſ. *in dicto c. imperium*, & tenent quos ſuperius adduxi & Joannes de Selva *de beneficio, quæſ.* 23. Caſſaneus *in Catalogo, parte*, 5. *conſidera.* 24. *num.* 177. Aufrerius *in repetitione, c.* 1. *de officio ordinarii, fallentia*, 25. idem recepit pragmatica ſanctio in regibus Hunga- 26 riæ, & Angliæ, *titulo de annatis*, ex Baldo *in l. reſcripta, C. de precibus Imper. offe.* idem in Rege Apuliæ tenebat gloſ. *in dicto c imperium*, & tenent Canoniſtæ, *in c. quod ſicut, de electione*, & ibi *gloſſa, verbo, Epiſcoporum*, nec ſolum Reges Franciæ, Angliæ, Hungariæ, & Apuliæ, ſine authoritate Epiſcoporum conferunt beneficia eccleſiaſtica, ex privilegio ſedis Apoſtolicæ, ſed & idem jus obtinet Rex noſter Hiſpaniæ in multis beneficiis regalibus, ſed & nobiles de regno obtinent idem jus ex privilegio ſedis Apoſtolicæ, præſumptio ex immemoriale poſſeſſione, idque patet aperte chronica Regis Joannis Primi in comi- 27 tiis Guadalajaræ, ubi de hoc jure latiſſime actum eſt, inter nobiles, & epiſcopos, & pronuntiatum *c.* 10. *anno* 22. ibi: *Porque ellos pudieſſen poner clerigos ydoneos, y ſuficientes para la ſervir*, & ibi *e en aquellas yglesias no da aſſi el obiſpo beneficios a clerigos* & ibi *el ſeñor nunca en ningun tiempo del mundo nos fue contradicho*: Ideo *la diviſa de que ſe haze mencion en aquel capitulo, tiene eſte privilegio pone clerigo*, non expectato Epiſcopo, & fundatur ex ſuperioribus, quia ex conceſſione ſedis Apoſtolicæ, etiam præſumpta, iſtud jus potuit competere, non ſolum Regibus, ſed & nobilibus, quæ conceſſio, & privilegium præſumitur ex poſſeſſione immemoriali, ut late dicemus inferius, cum de immemoriali agemus *gloſſ.* 1. *n.* 54, *& ſeq.* ideo nobiles apud Joannem Primum Regem Hiſpaniæ ad conſervationem hujus juris allegarunt immemorialem poſſeſſionem, ex hac cauſa alias dicebam non potuiſſe impetrari à Summo Pontifice, tanquam beneficium liberum (*El beneficio de la diviſa de ſan Mederi, en la villa de la Guardia en la*

la Rioja) & quod in impetratione debeat referri(*que era ygleſia que pertenecia a diviſeros*) & de illis literis ſupplicavi ad Summum Pontificem, quia eſſent in derogationem juris patronatus laicorum nobilium, de quo nulla eſſet facta mentio ab impetrante, dicebatur ex adverſo nihil pertinere eam Eccleſiam ad jus patronatus laicorum, quia nulla inſtitutio reperiebatur facta ab Epiſcopo ad præſentationem laicorum patronorum, & ideo dicebant non reperiri jus patronatus multiplicatis præſentationibus ſtabilitum, juxta *c. 9. Conci. Trident.* & *c. conſultationibus de jure patronatus*, dicebam nihil id facere ad rem quia reperiebantur nominationes factæ de clericis, ſine ulla alia authoritate, & conſtabat ex atteſtationibus utriuſque clericos illos ſic nominatos ab iſtis patronis: *Quos nos particulari nomine ibi vocamus diverſos, ex dict.*cap. 10. à nu. 12. & leg. 3. tit. 25. part. 4. *ubi verbum diviſſa melius explicatur explicatur ex dict.*cap. 10. *quam ex his quæ ibi adducit Gregorius*, ſine ulla alia collatione, nec inſtitutione Epiſcopi, nec alia ulla authoritate, obtinuiſſe beneficium Eccleſiaſticum, quod de jure fieri poſſe dicebam ex ſuperioribus, & allegabam prædicta omnia, licet enim inſtitutio beneficii Eccleſiaſtici ſit mere Eccleſiaſtica, ita ut de jure ad laicũ pertinere non poſſit, poteſt tamen pertinere ex titulo privilegii, & conceſſionis factæ à Summo Pontifice, & Sede Apoſtolica, quæ conceſſio præſumitur ex immemoriali, ut diximus, *deſtas diviſas ay oy dos*, *la de la Picina en Navarra*, *la de ſan Mederi en la Rioja*, vide infra *gloſ.* 18. §. 1. *num.* 42.

Et retenta opinione Innocentii, Bald. Salicet. Pauli, Alciat. Boerii, Medinæ, Didaci Covar. Mexiæ Ferraræ, & reliquorum, ſcilicet, quod iſta exemptio, & immunitas ſit de jure humano propoſito, & conſtituto, non vero divino, quam opinionem tenet inter Theologos, Magiſter Michael de Palacios *in* 4. *diſtinctione* 25. *diſputatione* 3. *concluſ.* 3. & eſt conformis juri divino, ex his quæ ego adduxi, quia reperiuntur loca expreſſa, unde hæc exemptio, & immunitas probari potuit fere per neceſſariam conſequentiam, ita ut inique fieret, ſi hæc exemptio non fuiſſet obſervata, ex hoc igitur retenta hac opinione, & interpretatione ad eam, fit profecto, ut ex hac concluſione, multa in favorem Principum ſæculariũ conſervata ſint ab ea uſque ætate, in qua Principes ſæculares, ſeu jure, ſeu de facto, de clericis cognoſcebant, quæ à principio indici, & poſtea conſervari, minime, nec potuiſſent, nec debuiſſent, ſi de jure divino expreſſo, iſthæc immunitas, & exemptio omnibus omnino eſſet, ſine controverſia aliqua.

28 Et primo fit ex hac opinione, ut Eccleſia poſſit tradere ſuos ſacerdotes; vel alias Eccleſiaſticas perſonas, judicandas, vel occidendas à judicibus ſæcularibus, eſt enim degradatio quædam pœna canonica, ex qua clericus traditur poteſtate ſæculari torquendus, vel occidendus, qua traditione facta judex ſæcularis fert ſententiam, & proceſſum ratificat, quem judex Eccleſiaſticus fulminavit, ad puniendum talem degradatum, quod fieri fortaſſe non poſſet, ſi directo hæc ipſa exemptio eſſet de jure divino, quanvis enim perſona Eccleſiaſtica non poſſit renuntiare hanc exemptionem, nec ſubmittere ſe judicio ſæculari, *cap. ſi diligenti, de foro compet.* quia eſt univerſo ordini & in favorem univerſi ordinis conceſſa, & læditur in ea renunciatione jus publicum, ut late diximus ſupra *gloſ.* 6. *n.* 18. *& ſeq.* Eccleſia tamen poteſt privare ex crimine commiſſo, & propter delictum, clericum, ne gaudeat hac exemptione, quod agnovit O Kam *in lib. Dialogorum*, & Jacobus Almain, *in* 4. *diſtinctio* 25. *quæſt.* 1. & poſt eos magiſter Michael de Palac. *ubi ſupra, dicta concluſ.* 3. *ad fin.*

Fit ſecundo ex ea concluſione, ut aſſaſſinus ſine degradatione reali, poſſit puniri, per judicem ſæcu-29
larem, ex text. *in cap.* 1. *de homicidio*, *lib.* 6. de quo vide Bernardum Diaz de Lugo *in practica criminali*, *cap.* 91. & Covar. *in tract. de homicidio*, *in initio. ſecunda part. num.* 9 *per totum*, & ad aliud propoſitum *variarum reſolutio. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 7. idem eſt deciſum contra eos qui crimen averſæ libidinis committunt, ut eſt in bulla Pii V. Pontificis maximi, inter motus proprios fol. mihi 33. & 36. quod quidem ex eo eſt, quia poteſt Summus Pontifex, ob delictum atrociſſimum ſacerdotem hac pœna plectere, vel privare hac exemptione, quæ licet multum conformis juri divino, & naturæ conſentanea, tandem ſit humana lege ſtabilita, hincque prodita ſunt plura jura canonica, quæ ſæculari poteſtati clericos puniendos remittunt, quorum ratio ea eſt, quod Summus Pontifex, qui hanc exemptionem induxerit, idem poſſit, ob delicta ſacerdotum, eoſdem hac ipſa exemptione privare.

Fit tertio ex hac ſententia, ut aliquando fas ſit po-30
teſtati ſæculari clericos punire, quando videlicet Eccleſiaſtici judices nollent animadverte in clericos, ſi ipſi facinoroſi ſint, ſicarii, graſſatores, vel latrocinia exercentes, maximeque perturbantes pacem, & quietem reipublicæ, requiſitis enim Eccleſiaſticis judicibus, ut illos puniant, ipſis verò negligentibus, tunc Princeps ſæcularis, ut rem publicam in ocio, & quiete tueatur, licite ſe ingerit, & animadvertit in clericum, cujuſcunque ordinis & gradus ſit, quod tradit idem Magiſter Michael de Palacios Theologus *in* 4. *diſtin.* 25. *concluſ.* 5.

Fit quarto ex ea ſententia, ut judex ſæcularis poſſit31
capere clericum, & in carcerem contrudere, ſi clericus ſedicioſus ſit, vel rixoſus, & ſeditionem excitet, aut rixam, nec incontinenti reperiatur judex Eccleſiaſticus, qui talem cohibere poſſit, nec enim exemptio hæc debet eſſe cauſa ſeditionis, & criminis & irreverentiæ, idque ex canoniſtis poſt Innocentium *in cap. cum non ab homine, de judicis*, ex eod. Innoc. *in c. ut famæ, de ſentent. excommunica.* & quia ſuſcepto clericatu, non eſt intelligendum ſuſcipi peccandi licentiam, ſed induci neceſſitatẽ bene, & honeſte vivendi *in ſumma* 40. *diſtinctione*, & *in cap.* 1. *cap. exigunt*, 1. *quæſt.* 7. nec debere exemptione crimina, ſublevari, *l. ſi apparitor in fin. C. de cohartalibus*, *lib.* 11. majorique ſupplicio eſſe dignos, qui exemptione hac abuterentur, quia liberius peccandi caperent occaſionem, *l. presbiteri C. de Epiſcopis & cle.* ſacriſque regulis bene vivendi, regulam ſacerdotibus eſſe præſcriptam, *c. neque ſufficere* 8. *q.* 1. clericatumque, & onus, & honorem eſſe *c. illud eod.* & ſanctitate præcellere debere, qui vellet clericatus honore fulgere *cap. utiliſſimus* 1. *q.* 1.

Fit quinto ex hac ſententia, quod ſi clericus facit32
ofenſam concernentem officium, aut jurisdictionem judicis ſæcularis, aut illius contemptum, poteſt talis clericus capi, per judicem illum ſæcularem, & carcerari *l. addictos C. de Epiſ. audient*, & hoc poteſt multipliciter contingere, ut inquit Bal. *in l.* 8. *ff. ſi quis jus dicenti non obtemperaverit*, primo comitendo delictum contra judicem ſæcularem, vel in ejus præſentia *l. ſi quis forte* §. *ſi quos*, *ff. de pœnis*, ideo qui irreverenter loquitur coram judice ſæculari licet clericus poteſt capi, & in carcerem contrudi: Caſſaneus *in conſuet. Burgundiæ*, *glo. in rub. des juſtices*, *circa fi.* alias juriſdictio temporalis redereturilluſoria, & ſunt ſæpe clerici adeo aut imperiti, aut ruſtici, aut inurbani, qui in eo magnam gloriam ſitam, & poſſitam eſſe exiſtimant, ſi prætereant tribunalia, aut ipſos ſæculares judices extra tribunalia, nec caput detegant poteſtati, quorum ruſticitatem, & temeritatem frænare opus eſt,

est, ne membrio sit ipsa potestas sæcularis, Alexan. *in l. si se non obtulit, §. si ex conventione ff. de re judicat.* melius Speculator. *tit. de jurisdictio. omni. judi. versicu. fi.* dicebat enim Innocentius & post eum Hostiensis *in c. dilectus el. 2. de reseri.* quod judicis inter suam tueri jurisdictionem, etiam in forma belli, & cum ense, & Bald. *in margarita, in verbo, judex*, quod potest capi clericus si impediat jurisdictionem regiam, ipsam occupando, vel impediendo, facit *c. ex parte. de verbo signi.* & *c. dilecto de sententia excommunicat. lib. 6. c. dilectus, de pœnis, c. 1. de officio delegati*, ex quo judex Ecclesiasticus qui cognoscit de laico in causa mere prophana, nec desistit admonitus à Senatoribus regiis datis ad id mandatis, rectè capitur, & captus mittitur extra regni fines, quia & impedit, & usurpat jurisdictionem regiam, quam non obtinet, text. *in c. causam qui filii sint legitimi*, tex. *in c. per venerabilem*, eodem, facit quod superius adduximus, de gladio evaginato, & intra vaginam misso, vide Carolum de Grassalis, *ubi supra 2. privilegio 17. versi. tertius casus.*

Fit sexto ex hac sententia, ut clericus puniatur non solum capiatur ab officiali regio, si delinquat in offi-
33 cio regio, Senator, aut præses, in aliquo Senato, quod nostra ætate, & sæculis præteritis, vidimus, & passim legimus observatum, Cassaneus *ubi supra, in gloss. verbo des justices, circa finem*, tex. *in auth. de mandatis Principum. §. festinabis*, tex. *in c. sacerdotibus.* ne clerici, vel monachi Barbat. *in c. si. de vita, & honesta. clericorum*, Aufrerius *in clem. 1. de officio ordinarii regul. 1. fallentia, 27.* nec requiritur monitio, nec trina, nec canonica, nec sinodalis de qua Joannes And. & Abb. *in dicto c. sacerdotibus*, ad quod est elegans exemplum Regum 1. *c. 7.* de Samuele Propheta & sacerdote, qui regit populum Dei & jurisdictionem exercuit temporalem, ut diximus *supra*, creato autem, Rege regniq; gubernaculo susceptо, cum de se Samuel audisset incusatores, coram ipso Rege judicium subire, voluit, ut rege judice plecteret, quod in regni administratione deliquisset, eodem *c.* 12. facit *l. quicumq; C. de Episcopis, & clericis*, ubi Episcopus per principem sa cularem expellitur ab consortio, si personam suam offenderit, aut rempublicam *l. minime ff. de relig. & sumpt. funer.* Archidia. *in c. de forma 22. q. 5.* corporaliter autem non punietur, nec torquebitur, sed privatione officii, & in pecunia potest puniri, quod advertit Cassaneus, *ubi supra*, si vero homicidium committat, vel conjuret, in caput regis, vel ad destructionem reipublicæ, tunc per superiorem Ecclesiasticum punitur, Guillelmus Benedictus, qui est videndus, quem adducit Carolus de Grassalis *ubi supra*, pro quibus est tex. *in d. l.* quicunque addunt autem, quod præter privationem, & multam in pecuniis potest Rex, tales clericos, aut Episcopos de regno suo bannire, & quotidie fit, pro quibus est tex. *de pace tenenda §. si clericus*, ubi Bald. ad disputat. plene & facit, quia miles existens in collegio, non potest declinare jurisdictionem rectoris, vel præpositi ipsius collegii, prætextu cujusque militiæ, aut exemptionis, vel dignitatis Bart.
34 Bald. & Salicet. *in l. finali, per illum text. C. de jurisdict. omn. judi.* faciunt, quæ tradunt Baldus *in addit. ad Specul. titu. de reo, versiculo, sed quid Schoralis*, & Abbas *in cap. cum non ab homine, de officii ordi.* Angel. *consilio. 5.* ubi quod clericus committens abusum in officio chirurgiæ, vel medicinæ tenetur super hoc respondere coram judice sæculari, in quibus tamen plurimum potest consuetudo, vel præscriptio, quia cum hæc exemptio reperiatur legibus humanis inducta licet sit conformis multum juri divino, subjecta quoque reperitur huic præscriptioni, vel consuetudini, cujus ea ratio est veluti cardo, & funda-

mentum omnium, quæ diximus, namque mixta con-35
suetudo procedens à tacito consensu clericorum, & laicorum maximam vim habet, etiam in Ecclesiasticis personis quemadmodum adnotarunt gloss. & DD. *in c. vir autem, de secundis nupt.* ubi rex. optimus, & Abbas *in c. cum venissent, de eo qui mittit. in pos. cauf. rei serv.* & in *c. cum causa, de re ju.* Roch. *in c. ulti. de consue. fol. 67.* ideo etiam si non possit omnino ista exemptio tolli, aut restringi in gravissimum damnum Ecclesiastici ordini potest, tamen aliquot casibus reipublicæ, & honestis, & utilibus per consuetudinem legitimam, & legitime inductam limitari, quantum patiatur bonum, & æquum, quia tandem juris positivi est, & humani, etiam si multum conformis juri divino, quæ sola ratio sustinet omnia diximus, ut quo jure inducta sit exemptio eodem conservata sint, apud Principes sæculares illa omnia, quæ scripsimus.

Fit septimo ex hac sententia, ut hæc omnia quæ36
diximus exerceantur à judicibus, & potestatibus sæcularibus sine metu sacrilegii quod fere sensit, *glo. in dicto c. cum non ab homine, verbo, deprehensos, de judiciis.* & optime, & eleganter adnotavit Lucas de Penna *in leg. 2. C. de navibus excusand. lib. 11.* & tenet expresse Abbas contra Hostiensem, fere secutus Innocentium, *ibi in c. ut famæ, de sentent. excomu.* quia in casibus supra adductis, non capitur clericus, suadente diabolo, sed suadente Deo, ut mala vitentur, nec ut clerico inferam molestiam, aut injuriam faciam, sed, ut ipsum detineam ne scandalum fiat, ipsum tandem ad suum judicem remissurus, capitur, ne seditio excitetur, ne ve malum contingat, ut que debitus honor, & reverentia servetur potestati sæculari, quæ a Deo est, & ab eo provenit, utque ob viam fiat crimini, & delicto, ne committatur, quod quidem nisi vitaret judex laicus gravius peccaret, quia tenetur vitare scandala, & delicta, & seditiones in republica, *c. dilecto, de officio delegati, lib. 6.* & cum cesset dolus, & fraus vis, & injuria, recte capitur, maxime ut judici Ecclesiastico exhibeatur, idem tenet Abb. *in dicto c. cum non ab homine*, ubi Decius, Aufrerius *in d. Clemen. 1. de officio ordinarii. q. 2.* Petrus de Avendano, *de exequ. mandat. reg. Hispan. part. 1. c. 22. num. 2.* unde isto casu non habet locum. tex. *in c. nuper. de sentent. excommunic.* quia ibi non fit injuria, nec violentia, nec tex. *in l. 3. tit. 18. par. 1.* quod sensit Felinus *in dicto c. nuper, nu. 6.* dum admittit capturam clerici, citra excommunicationem, idem expresse tenet Bald. videndus *in l. si qua per calumniam. C. de Episcop. & cle.* ubi bene loquitur, & sunt addenda ad dictam *l. 3.* ibi Gregorius nihil37
scripsit, plane enim tex. *in dicto c. nuper*, non injungit excommunicationē propter hujusmodi capturas, quæ concernunt bonum, & quietem reipublicæ, sed iniuriosas, & violentas in clerici opprobrium, & dedecus. Adde his Ancharranum, Cardinalem, & Archidiac. *in clemen. 1. de officio ordin.* ita ut ex his omnibus non incurratur pœna, *cap. si quis suadente*, nec possit hoc casu allegari de satisfactione facienda clerico si per injuriam sit captus, & non liqueat de38
damno. Recurrendum est ad regulam vulgarem, & optimam *l. statu liber. rationem, ff. de stat. liberis*, quoniam regula tex. *in c. ex parte, de verbor. significat.* in satisfactione dubia, hoc est non liquida, eandem regulam sequitur, ut scilicet, detur sufficiens cautio de patendo ecclesiastico judicio, de pecunia autem, & damno magis ad propositum est, *d. l. statu liber rationem.*

Fit octavo ex hac sententia, ut quia remissio ad39
judicem ecclesiasticum tandem facienda est, intra viginti quatuor horas, quod tradit gloss. & recipiunt omnes in dict. *c. cum non ab homine. verbo, deprehensos,*

henſos, de judiciis, & eſt text. *in l. c. quinto, ff. de adulte.* & noſtro jure Hiſpano eſt, *l. 2. de la hermandad*, quæ eſt *l. 2. tit. 13. lib. novi ordina.* ut illud ſane ſit intelligendum, ſcilicet, ut captus ſacerdos ex aliquo caſu, de quibus ſupra, quam citiſſime, quantum fieri poſſit remittatur, ſuo judici, ideo Autrerius *ubi ſupra* & Avendanius aiunt remittendum eſſe iſtud vero illico continent circumſtantias loci, temporis, & perſonarum, itaque ſi juſte captus fuit clericus in caſu permiſſo à jure, ſine labe ſacrilegii, certe lapſus viginti quatuor horarum non faciet ſacrilegium, ſi majus temporis requiratur ad præparandam remiſſionem, & id exigant locus, tempus, & qualitas perſonarum rurſum ſi juſte captus eſt non evitabitur ſacrilegium, etiam ſi intra viginti quatuor horas, remittatur, itaque tempus illud viginti quatuor horarum, continent arbitrium judicis, arbitrium autem conſiſtet in circumſtantia cauſæ temporis, loci, & perſonarum, & deſcendunt omnia ex eo quod hæc exemptio licet conformis juri divino de jure tamen poſſitivo ſit, retenta ſecunda opinione, quod jus certis cauſis reſtringi poteſt, & limitari, ex conſuetudine, jam inde obſervata ab ea uſque ætate, qua leges illæ ſancitæ ſunt, & induci potuit, non ſolum potuit conſervari, ex tacito conſenſu, & ſacerdotum & laicorum, ex tex. & gloſ. & doctoribus *in d. c. vir autem*, & quæ ſuperius adduximus *n.* 35.

40 Illud tamen in gratiam juventutis addere libuit, quod licet injuſta captura clerici indica ſacrilegium ex his, quæ diximus, maxime tamen advertendum erit, an in hujuſmodi captura licet injuſta interveniat grandis, vel modica percuſſio, aut concuſſio, nam grandis, & enormis injuria concuſſio, aut percuſſio, quæ in facto conſiſtat, non in verbis, notionem faci: Summo Pontifici, non ordinario loci levis contra Epiſcopo, aut ordinario, tex. *in c. pervenit, de ſenten. excommu.* qui tex. ita conciliatur cum tex. *in c. pervenit, de appellat.* ex quibus patet, quod jus abſolvendi, ab excommunicatione canonis ob levem, & modicam injuriam, ſeu percuſſionem Epiſcopis, & ordinatio conceditur, nec neceſſe eſt addire Summum Pontificem, niſi ob enormem percuſſionem, ita tenebat Romanus *ſingulari* 702. & tenet idem Abbas *in d. c. pervenit*, Silveſter *in ſumma, verbo, abſolui*, 4. *& verbo. excommunicatio*, 8. *in principio*, cum etiam in dicto *cap. pervenit, de ſentent. excom.* ex ejus ſupra ſcriptione non appareat, cui loquitur Papa in dubio creditur alloqui Epiſcopos, *ex gloſſ. in fine, in c. porro, de ſentent. excommu.* ſed & illud quantum exiſtimo verum eſt, alloqui Summum Pontificem, *Non expreſſa aliqua perſona*, non ſolum Epiſcopos, ſed etiam eos qui Epiſcopalem, vel quaſi juriſdictionem habet, argumento, *glo. ſingularis in clem. 1. de reb. eccleſ. non alienand. verbo Proprii*, quæ probat, quod in caſibus in quibus poteſt diſpenſare, vel abſolvere Epiſcopus poteſt id etiam facere, habens quaſi Epiſcopalem dignitatem, veluti Abbas Valliſoletanus, quam gloſ. reputantes ſingularem ſequuntur, Abbas *in c. 1. de voto*, idem Abb. *in c. Joannes, de teſtamen.* facit quia cum non appareat in dicto *c. pervenit*, cui Papa loquitur, in dubio intelligendus eſt, quod loquatur, non ſolum Epiſcopis, ſed etiam cuicumque, qui juriſdictioni præeſt, per gloſ. *in c. quamvis, verbo, tibi, de pœnis in ſexto*, nec te moveant, verba tex. in dict. *cap. pervenit* ibi: *Tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum*; ex quibus verbis videri poteſt Summus Pontifex ſolos Epiſcopos alloquutus, quos fratres vocat, Abbates vero filios, , tex. *in cap. quam gravi de crimine falſi*, quod conſiderat Abbas in dicto *c. pervenit, num.* 2. illa enim conſideratio non multum viget ex his quæ tradit Felinus *proœmio Gregoriano. n.* 1. *&* 2. per tex. ibi.

Quæ autem ſit levis, quæ gravis percuſſio, aut concuſſio, aut injuria explicavit Pius ſecundus extravaganti conſtitutione, quam allegavit Speculator 41
titu. de legato, §. *nunc dicemus verſi, quod etiam dixi*, & ibi Joannes An. *in additionibus*, Hoſtiensis *in ſumma de ſenten. excommun.* §. *quis poſſit*, idem in dicto *cap. pervenit*, *Archiepiſcopus Florentinus*, 1. *part. titu.* 42. *cap.* 1. §. 3. *ad fin.* Navarrus *in manuale cap.* 27. *num.* 9. ubi ſeriem tradit prædictæ extravagantis, ubi Summus Pontifex conſultus; quæ ſit levis, vel modica injuria, aut percuſſio ita ait. *Vobis prout poſſumus reſpondemus illam ſi videlicet modicam per-* 42
cuſſionem, aut impulſionem pugni, palmæ, manus, pedis, digiti, aut baculi, vel lapidis quæ ad leviorem, mutilationem membri, fractionem dentis, depellationem capillorum, non modicam, vel effuſionem ſanguinis non procedit, ne tamen ſi leviſſimi ictus, aut pugni, aut unguis, percuſſione copia ſanguinis efluxerit, tranſire in atrocem injuriam præſtemur, ut propter hæc ſit ab abſolutione talium abſtinendum, ut tamen non ſolum, ipſam factum, ſed etiam facti qualitas percutiendi modus, aut injuriandi circa hæc diligentius attendatur, ut etiam ex ipſius facti circunſtantiis loci videlicet, & perſonæ quæ ſit levis, aut modica, gravis aut enormis injuria, vel percuſſio manifeſtius cogno ſcatur, loci quidem, ut in theatro, vel in foro, coram Rege, prælato, vel judice, in Eccleſia coram multis, vel in alio loco publico alicui injuria, vel percuſſio inferatur, perſonæ, veluti ſi magiſter, aut judex, aut etiam magiſtratus, aut prælatus, pater vel patronus, vel aliquis in dignitate, vel perſona conſtitutus ab inferiori, vel humili contra norman juris injuriam, ſeu percuſſionem patiatur, per hæc quidem quæ graves videntur injuriæ, aut percuſſiones, & quæ ſunt leves, vel modicæ tanquam ex oppoſito cognoſcentur, ſane quia negotii natura non patitur, ut ad plenum omnia diſcrantur judicium talis enormis injuriæ, ſeu percuſſionis veſtro duximus arbitrio, committendum tamen poteſtatem veſtram cum ad hoc proceſſeritis temperetis, ut citra metas hujuſmodi quam ultra eas, circa abſolutionem talium procedat, ne injuriantes divina abſolutione confiſſi, de facili in atrociore prorrumpant percuſſiones, vel injurias, & ſententiam canonis jam periculoſius contemnentes, in excommunicationis ſententiam, proclivis prolabantur: tolerabilius enim eſt, aliquos qui per vos poſſent etiam abſolui nobis, vel ſuperiori abſoluendos relinquere, quam contra ſtatuta canonum imagine quadam abſolutionis adhibita, non ſine gravi periculo, quemquam relinquere innodatum, cum umbra quædam oſtendatur in opere, veritas autem non ſubſit in effectu. Hac tenus extravagans de enormi, & levi læſione, quæ in gratiam lectorum adduximus.

Propter mediocrem autem percuſſionem, vel inju- 43
riam, de qua nihil in hac extravaganti actum eſt, non poterit quis abſolui niſi a Summo Pontifice, vel ab eo cui ipſe mandarit; Doctores in dicto *capit. pervenit.* maxime Abbas *ibi*, *n.* 2. tenet Silveſter, *verbo abſolutio*, 4. *in principio* ratio eſt, quia hoc de mediocri percuſſione, & injuria non eſt mutatum, ex dicta extravaganti, ut conſtat ex verbis ejus, & quod non eſt immutatum ſtare, non prohibetur, *l. præcipimus, C. de appellat. & in l. ſancimus, C. de teſtamentis*, & quamvis ita receptum ſit; ego credo quantum colligi poteſt ex litera prædictæ extravagantis, quod hoc de mediocri injuria, aut percuſſione ſublatum eſt cum omnis percuſſio, & injuria redacta ſit ad arbitrium ex loco, tempore, & perſona, judicanda, vel levis, vel enormis, vel gravis, ita ut quæ non ſit levis, protinus judicanda ſit gravis, ibi, *Tanquam ex oppoſito cognoſcitur*, faciunt omnia quæ notantur *in* §. *atrox. inſ. in juris.*

Hæc omnia deſcendunt ex eo quod exemptio quan-

quantumcumque conformis jure divino, retenta tamen posteriore opinione de jure positivo sit & quia consuetudo legitime præscripta procedens, ex tacito consensu laicorum & clericorum, maximam vim habet etiam circa Ecclesiastica, ex glossa, & Doctoribus, & tex. *in dicto cap. vir autem*, & Abb. & Rocho *ubi supra.* ideo inferri potest, fuisse ea omnia conservata potestati sæculari, jam inde ab ætate, in qua leges illæ fuerunt de hac exemptione promulgatæ, simile est, quod de decimis dicitur à laicis possessis, ut ætate hæc ipsa possessio super concilium Lateranense, quod alias latissimè tradidimus in tractat. *de expens. & melioratio. capit 9. n. 90. cum seq.* cum ergo hæc quæ diximus, & dicemus perpetuo tenore semper sint observata, & usu recepta, & observetur hodie, & usu recipiantur, fit profecto, retenta posteriore sententia, ut omnia conservata sint usu, à tempore ipso quo nondum ipse leges erant de exemptione, & immunitate ista stabilitæ, ideoque ex posteriori opinione variæ consuetudines in variis regnis conservatæ sunt, & usu sunt receptæ.

44 Et primum consuetudo Angliæ, qua receptum est, ut clerici quicumque etiam conjugati, in sacris constituti, coram judice sæculari litigent super actionibus realibus mixtis, & personalibus, ab hac ratione profecta videri potest, quæ consuetudo, quia nimis distrahebat clericos a ministerio cultus divini, parum justa, & rationabilis merito visa est, Rotæ *judicibus decisione* 840. quam refert Didacus, *ubi supra*, utinam nunquam Angli in graviores errores labentur, nec aberrassent unquam ab antiqua avorum, & proavorum sinceritate, & fide infames hodie, olim laude dignissimi, nequam hodie, & scelestissimi, qui Ecclesiæ Romanæ sanctæ, & immaculatæ, veritatem, religionisque veræ lucem, & splendorem ejecerint, optimi olim, qui propriis finib is egressi, mari, terraque potentes, ut Christi fidem, Romanique Pontificis Imperium, dilatarent, barbaros homines eosque remotissimos, fidei accerrimos hostes, aggressi, non vicerunt solum, & bello victos profligarunt. sed patriam parta victoria honestissimis thropheis decorarunt, quæ posteris aperta essent integræ religionis, & fidei sanctæ majorum suorum documenta, ut si quando apud eos Sacrosanctæ Ecclesiæ authoritas, parum, aut nihil valeret, ad ea trophea conversi discerent Summum Pontificem Romanum, cujus monitis parta essent intentius venerari, adeo hodie cæci, ut andabatarum more, in tenebris dig adientur, adeo tenebris plusquam cymeriis obcœcati, ut planè nec quid sciant, sentiant, nec revera sentiant, quid sciant: sine fide, sine religione, sine lege, sine jure, sine sacris, sine sacro tandem Romano Pastore, præda cacodemoni paratissima. ubi obsecro est vetus illa Anglorum religio? ubi fides? ubi integritas? ubi Ecclesiæ Romanæ cultus? ubi Pontifici Romano per tot secula habitus honos? unde obsecro ad vos venit ist hæc impios & verè religiosos viros sævitia? unde in prædicatores sanctæ matris Ecclesiæ ist hæc crudelitas? unde odium in summum Pontificem Romanum Christi in terris vicarium? unde simultas? unde inimicitia; venit olim ab hinc ferè mille quingentos annos in Britaniam, quæ hodie Anglia est, Josephus; *ille ab Arimathæa urbe oriundus*, teste Mathæo divino scriptore, qui prior fidem Christi in insula d.seminavit, ab ea ætate ad nostra usque tempora vera religio Christiana per intervallo, observata, quæ tandem dementia homines alioqui pios cepit? quis furor irrepsit? ut perditissimorum hominum suasu in tot errores abierint, credo equidem, ut sine pudore impune liceat, quodcumque libuerit ac pudeat, uno die, tot sæculorum mores corrupisse, pudeat uno die sacra violasse, quæ tot sæculis apud majores illi-

bata permanserant, agite jam resipiscite, revocate in memoriam avos, proavos, majoresque vestros, egregios Romanæ Ecclesiæ cultores, domestica agnoscite exempla si aliena negligitis testimonia, Summum Romanum Pontificem reverentius colite, Christi Salutatoris nostri in terris Vicarium confitemini, ad ejus pedes perpetuo tenore Reges vestri, Sacerdotes vestri, vestrique cives projecti, sæpè veniam delictorum impetrarunt semper de Ecclesiasticis divinisque rebus leges, præcepta, & consilia sunt deprecati, istos impostores rerum novarum studiosos, contemnite, abjicite, & pœnis quas pro his sceleribus sunt conmeriti afficite, animadvertite majorum vestrorum mores, fidem, religionem, eam suscipite, vestra socordia degeneres patiamini, ut viri pessimi vestra stultitia fruantur, & insania ditentur, suopte ingenio, vestroque furore, & divites & avari.

Secundo ex ea sententia, & recepta, & conserva- 45
ta hucusque consuetudine fit, ut non iniqua omnino videri possit consuetudo Galliæ, qua Galli, absque ulla retractatione utuntur, & secundum quam clerici in actionibus realibus conveniuntur coram judicibus sæcularibus ex Fabro *in §. fin. instit. de satisdationib. num.8.* Aufrerius *in clem. 1. de officio ordinarii regula 2. num. 5.* Guillelmus Benedictus *in c. Raynuntius de testam. verbo, Et uxorem, el 2. nu. 322.* Boerius *decis.69 num.20.* Tiraquel. *lib. 1. retractus §. 2. glos. 1. nume. 81.* quam consuetudinem non audet improbare, & merito Didacus *pract. quæst. 31. num. 5.*

Tertio ex ea sententia, & recepta, & conservata hu- 46
cusque consuetudine, fit ut in Galleco Senatu, Senatores Galleci cognoscant de interdicto retinendæ, & recuperandæ inter clericum actorem, & clericum item reum, super possessione beneficii Ecclesiastici, de qua consuetudine meminit *l. 10. tit. 1. lib. 3. novi ordi.* quæ consuetudo ex eo potest fundari, quia causa possessionis rei spiritualis, vel quasi spiritualis, temporalis censetur, ideo ad judicem aliquando præsertim ex consuetudine pertinere potest, quod tenet communis opinio ex glo. *in c. literas, de juramento calumniæ*, quæ asserit causam possessionis cujuscumque rei spiritualis temporalem esse, notant Vincentius *in c. fi. de judiciis*, Bald. *in c. apud. quem, vel quos controver.* glo. & DD. *in c. cum dilectus de electione*, Cardinalis *in clem. dispendiosam de judiciis*, tex. *in c. petimus 11. q. 1.* & *c. causam quæ, el 2. qui filii sint legitimi*, vide latissimè longam allegationem *in consil.* Kolandi 47
à Valle 23. *vol. 2.* ex quo similem consuetudinem, videbis licet ipse contra eam consulat, qua ratione in Francia viget eadem consuetudo, ut scribit Guido Papa *q. 1. & q. 71. & quæs. 85.* Guillelmus Benedictus *ubi supra, verbo, Et uxorem decisione 2. numer. 331.* Boerius *decis. 69. num. 23.* Aufrerius *in clem. 1. de officio ordinarii, regula 2. fallentia 24.* Thomas Grammaticus *decis. 78.* Carolus de Grassalis *libr. 2. regal. Franciæ, jure. 5.* Selva *de beneficio 1. p. quæstion. 7.* nec quicquam obstat quæ adducit D. Didacus Covarru. *pract. quæst. cap. 35.* quin judices in hac possessoria causa nihil attingunt proprietatem, sed eam integram reservant Summo Pontifici, & judicibus Ecclesiasticis, qui de ea possint cognoscere de solo possessorio judicantes, nec rursus obstat, quod in hoc judicio exhibeantur tituli ad justificationem possessionis, ex glos. *in clem. una, de causa pos. & prop.* quia nihil vetat, quod judex laicus cognoscat, de titulo non ut annullet: aut revocet titulum, sed ut instruat animum, ad decisionem causæ temporalis, quod quotidie fit, *en las fuerças Ecclesiasticas*, & advertit Boerius *ubi supra*, ideo nihil debuit hæc ratio movere D. Didac. Covarru. *ubi supra*, ut ex ea ratione ferè reprobaret hanc consuetudinem, quæ præterea, quod

lege lata eſt comprobata, ex eo non potuit improbari, quia vero nullam habet mixtam cauſam proprietatis, nam etiam ſi tituli exhibeantur, judex laicus, nec reprobat, nec probat titulum, ſed intra poſſeſſionis metas contentus de poſſeſſione judicat, tanquam de facto, remittens integram proprietatis cauſam judici Eccleſiaſtico, quod quidem fieri poſſe conſtat ex his quæ diximus, neque deducitur ex *clem. una de cauſ. poſſe, & propriet.* nec ex *clemen. una de ſequeſtra. poſſ. & fruct.* ſaltem neceſſario, cauſa beneficialem ſuper poſſeſſorio eſſe omnino ſpiritualem, licet ibi de poſſeſſione cognoſcat Summus Pontifex, de iſta cauſa cognoſcit, ergo eſt ſpiritualis, non eſt bona conſequentia niſi quoque emptiones, venditiones, locationes, crimina, & delicta, omnia hæc ſpiritualia dicas, quod de his omnibus cognoſcat Summus Pontifex, deinde nec conſtat ſibi, quod idemmet D. Didac. Covarru. adducit *ubi ſuprà, verſic. Primum enim illud exiſtimo*, quia cum exemptio hæc clericorum in temporalibus ſit ſecundum poſteriorem opinionem, de qua ſupra de jure poſitivo, licèt multum conformis jure divino, licèt renuat jus, & contra dicat conſuetudo tamen legitima, & legitime inducta ex conſenſu tacito laicorum, & clericorum potuit conſervare hoc jus Regi noſtro in Senatu Galleco, quare nihil faciunt, quæ ipſe adducit, cum ea pertineant ad jus, at vero nos agimus de conſuetudine ideo ex jure non poteſt damnari conſuetudo hæc, quia à diſparatis non fit bona illatio, *l. ſi. ff. de calumniato l. Papinianus exuli. ff. de minorib.* facit text. *in c. de illis, & c. in iſtis. 4. diſtinct.* ibi: *Leges inſtituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus utentium approbantur*, cum enim hæc conſuetudo immemorialis ſit, præſumitur ante legem, qua exemptio iſta conceſſa intelligitur ex natura immemorialis, quæ tempus infinitum continet diximus ſupra *n.* 43. quod maximè habet locum retenta ea, quod cauſa poſſeſſoria rei quantumvis ſpiritualis, ſit cauſa temporalis, alias ſi ex eo ſolum cauſa poſſeſſoria ſpiritualis eſt, quia debet ad deciſionem ipſius expendi titulus, fieret profecto, ut nulla cauſa temporalis videri poſſet, cum ad deciſionem cauſarum temporalium, ſæpè jura divina, non ſolum humana evolvamus, & de furto, & concubinatu, & homicidio judicaturi, divinas leges, & humanas ſæpè evolvimus, ut patet in hac ipſa re quam tractamus, itaque conſuetudo illa non iniqua mihi videtur, quæ nec iniquitatem naturalem, nec moralem obtineat, ſed profit plurimum in illo Regno publicæ quieti, & tranquillitati, & civium ocio, ex quibus quoque ſatisfit his, quæ adducit Roland. à Valle *d. conſ. 23. vol. 2.*

48 Quarto, ex ea ſententia, & recepta, & conſervata uſque ad noſtra tempora fit etiam, ut prælati ratione honoris, & reverentiæ Regi debitæ debeant ei obedientiam præſtare, veniendo ad eum conſulendum, tex. *in c. ſi Epiſcopus 18. diſtinct.* ubi Epiſcopus vocatus à Metropolitano, & à Principe debet prius venire ad Principem, tex. *in c. Paſtoralis*, §. *cum autem de officio delegat.* ab ordine literæ argumentando, ibi: *A Rege, vel Archiepiſcopo evocari*, facit tex. *in cap. de rebus 12. q. 2.* ibi: *Prius conſulatis principem*, glo. Innocent. & Abbas *in c. cum parati de appellat.* ſunt enim prælati de conſilio Regis ubi agitur de utilitate Reipublicæ *glo. verbo, Conſilio in pragmatica ſanctione*, Baldus *in Auth. habita c. ne filius pro patre*,
49 Joannes Andr. & Abb. *in c. clerici, ne cleri, vel Monachi* Felinus *in c. licèt, de foro compet.*

Hinc quinto ex ea ſententia, & recepta, & con-
50 ſervata ad noſtra uſque tempora factum eſt, ut licet clerici primæ tonſuræ, jure exempti ſit à juriſdictione temporali, tex. *in c. uno de cle. conjug. libr. 6. l. Presbyteros, C. de Epiſcopis, & cler.* Bernar. Diaz de Lugo *in pract. c. 90.* illud ſanè receptum ſit, ſcilicet, ſi divino miniſterio vacaverint, & cultum geſſerint clericorum, aliaque obſervarint, quæ ſcripta ſunt in *d. cap. uno de quo nobis quoque eſt l. 1. tit. 4. lib. 1. novi ord.* & de clericis conjugatis, ubi & latè Covarru. *pract. q. 31.* potuit enim Summus Pontifex, circa hos clericos limitare, & reſtringere, ex ea ratione quam tractamus, quia hæc exemptio quantumvis juri divino conformis, ſit tandem de jure poſitivo retenta ea opinione, quod advertit idem Didacus *ibi, & c. 32.* à quo principio hoc deducit de clericis primæ tonſuræ.

Sexto ex ea ſententia, & recepta, & conſervata 51
conſuetudine ſit, ut ſubſlineatur, quod conſuetudine inveterata receptum eſt, in Senatu Sabaudenſi, vel Pedemontano, ut ſi clericus citetur à Vicario, ut compareat coram eo, perſonaliter, clericus citatus poſſit recurrere ad Principem, qui jubet informationem adduci, videndam: ab eo cui ipſe depotat, & committit negotium nec interim Vicarius procedit, quouſque remittatur cauſa ſi nulla vis, aut injuria reperiatur facto clerico citato ex informatione allata, hæc autem conſuetudo habet fundamentum in jure, ſcilicet, ne vis fiat, quam Principes poſſunt, & ſolent tollere, & hæc conſuetudo ſimilis eſt ferè, *a las fuerças Eccleſiaſticas de Caſtilla*, niſi quod in his appellatur ad ſuperiorem, in illa Sabaudiæ conſuetudine, nulla propoſita appellatione ad ſuperiorem, recurritur ad Principem, habet autem utraque ortum, ex tex. *in c. adminiſtratores 23. q. 5.* tex. *in c. 1. de pace tenenda* Bar. *in proœmio digeſtorum, verbo, Verſiculo, omnem*, tex. *in c. Princeps, & c. Re-* 52
gum 23. q. 5. vide alia plura ad hunc propoſitum per D. Didacum Covarruv. *practica quæſt. 34.* & poſt ipſum *deciſionem Pedemont. 30. per totam*, ex qua & conſuetudine Sabaudiæ videbis ablatam violentiam ex eo actu, in quo ipſa reperiatur, ſive à ſententia diffinitiva ſit appellatum, ſive ab interlocutoria, quæ reparari poſſit per diffinitivam, vel non poſſit reparari, ubicumque vis violentia, & injuria reperta ſit, & illa à judice Eccleſiaſtico, ex Regio officio, adimenda eſt, quid enim magis reparabile eſt, quam citatio, & tamen citatus conqueritur, apud Principem Sabaudiæ, & ſi per injuriam citatus reperiatur adimitur ordinario, quia Regum ſit ſubditos à violentia tueri, ubicumque violentia reperiatur, multa ad propoſitum Auſrerius *in dicta clemen. prima, fallentia 31.* & Carolus de Graſſalis *ubi ſupra, lib. 2. privilegio 7. verſ. Hinc eſt ad medium.*

Septimo ex ea ſententia factum eſt, ut clericus ne- 53
gotiator ſolvat Gabellam ex *l. 7. tit. 18. lib. 9. novi ordinam.* & clerici omnes ſubeant contributiones, & collectas impoſitas à ſæculari Principe cum reliquis civibus, ubi bonum publicum vertatur veluti ſi collecta impoſita, ſit pro reparatione viæ publicæ, fontis, putei, pontis, muri, propter famem, peſtem, juxta ea quæ diximus ſupra, de quibus eſt Ripæ *reſponſum 20. lib. 2. reſponſorum*, & nobis eſt, *l. 51. 52. 53. 54. titul. 6. par. 1. & l. 11. titul. 3. lib. 1. novi ordin.* idem de iiſa, ſi ea impoſita ſit ex his cauſis, & clericos tangat ea utilitas, Mexia latè, *en la taſſa del pan, concluſione 5. nu. 61.* Navarrus *in Manuali cap. 27. num. 120.* Medina *de reſtit. quæſt. 15. ſumma Aſteſana lib. 6. titul. 30. art. 4.* & de requiſitione facienda ordinario loci, vide dictam *l. 54.* & ibi bonam gloſſam, & Azebedo *in dicta l. 11. titulo 3. libro 1. novæ recop.* ratio eſt, quia ex cauſa idem jus humanum potuit humanas leges temperare, inde armati clerici à poteſtate ſæculari, armis ipſis ſpoliantur, nec repetuntur ab Eccleſiaſtico judice, idem Didacus *pract. quæſtione 33. nu. 7. verſ. Utrumque.*

Pro materia conſtitue tibi ſequentes concluſiones, 54
quas

quas tamen judicio ſanctæ matris Eccleſiæ ſubmitto. Prima concluſio, poteſtas Eccleſiaſtica, & ſæcularis differunt ratione interna, quia illa eſt ſupernaturaliter conceſſa hominibus; Apoſtolis, & diſcipulis domini, & eorum ſucceſſoribus, ſæcularis vero naturaliter congruit hominibus, ſive fidelibus, ſive infidelibus, quia in orbe ſemper fuit poteſtas regendi homines, & ſemper fuerunt Reipublicæ, quæ ſunt inſtitutiones gubernantium ex Ariſtotele, 4. *polyt. c.* 3.

Extrinſecè item differunt cauſa, namque Chriſtus Dominus, fuit cauſa efficiens proxima poteſtatis Eccleſiaſticæ, ad *Epheſios* 4. & eſt ſpiritualis, quæ gubernatur divinis ſcripturis, & Chriſto magiſtro, & legiſlatore, & judice æterno, at vero ſæcularis non habet Deum immediatum, & proximum authorem, quamvis aliquando habuerit, conſtat enim hæc ſæcularis electione, & jure ideo non habet Deum ſemper immediatum authorem, quod enim Paulus ait *ad Romanos cap.* 13. quod omnis poteſtas ordinatur à Deo, & eſt illa ordinatio ſecundum rationem naturalem, quam Deus Optimus Maximus hominum mentibus indidit, ut ſecundum illam viverent, & ſunt in manu Dei regna, & Imperia, ipſe tamen permittit in Regibus, & Imperatoribus legitimas ſucceſſiones, & ita interpretamur textum *in Authent. quom. opor. Epiſcopos, in principio*, & *in Auth. de inſtrum. cautella, & fide*, §. *quia igitur*, ubi quod à Deo eſt iſthæc poteſtas immediate, id eſt, permiſſive, generaliter, & ita interpretatur Jacobus Cardinalis *de concilio libro* 10. *art.*8. *fol.* 778. & ita convenit *l. digna vox, C. de legibus*, & *l.* 1. §. *cum enim, C. de veteri jure enucle.* & §. *ſed quod principi inſtituti. de jure nat.*

Differunt etiam fine, finis enim Eccleſiaſticæ eſt vita æterna, in fide Chriſti, & operibus charitatis, finis hujus pax, & quies Reipublicæ, in virtutis operibus.

Secunda concluſio, utraque hæc poteſtas, eſt in ſuo genere ſuprema ſpiritualis tamen dignior, excellentior, & præſtantior, utraque eſt ſufficiens ad ſuum miniſterium, nec quicquam facit textus *in c. cum ad verum* 96. *diſtinct.* ubi quod Imperialis poteſtas eſt à Deo, tum quia eſt à Dei ordinatione, ut diximus, tùm quia Imperium eſt ab Eccleſia Romana, & ab ea accipit Imperator gladium evaginatum in coronatione, & dicitur ei à Summo Pontifice: *Accipe gladium de ſuper beati Petri corpore ſumptum, & capite*, & ita legitur in Pontificali de Imperio, eſt text. *in c. venerabilem, de elect. & cap. Romani, de jure juran.* & Imperator recipit gladium de altari, *c. legimus* 93. *diſt.* & eſt text. *in extravaganti unam ſanctam*, & Alexand. de Imola *conſ.* 87. *vol.* 2. & ideo dicit Bartol. *in l.* 1. *ff. de requiren. reis*, quod fere fuit damnatus Danthes poëta de hæreſi, quod in ſua monarchia, defendit, quod Imperium non dependebat ab Eccleſia, vide Abbas *in cap. venerabilem de electione*, & ibi tex. quod electores habeant electionem ab Eccleſia, quare de Imperio non eſt dubium, quin ſit à Romana Eccleſia, & licet Joannes Monachus pervertat ſenſum illius *extravag. unam ſanctam*, ut per Bellameram *in cap. ſolitæ de majorit. & in c. novit. de judiciis*, erat Gallus, & amicus Philippi Regis Franciæ, & dicit Felinus *in d. c. ſolitæ*, quod dedit cauſam condendi extrava. Meruit, quæ explicat extravagantem unam ſanctam, reſpectu Regni Franciæ, unde eadem ratio eſt pro Regno Hiſpaniæ: inde eſt, ut Eccleſia transferat Imperium, & confirmet, & coronet Imperatores, & ex, extrava. meruit, patet, *l.* 8. *tit.*1. *p.*2.

Tertia concluſio, utraque poteſtas ſæpé reperitur apud eundem, ut diximus de Noe, Samuele, Melchiſedech, Machabeis, & Chriſto Domino, & Papa in terris Eccleſiæ, & agnovit Jacobatius Cardinalis, *ubi ſupra.*

Quarta concluſio, omnes Principes, & Chriſti fideles, per univerſum orbem Sumus ſubjecti Papæ in ſpiritualibus, quia ſingulari Dei beneficio ſumus fideles, & de Chriſti ovili Joannis 21. Paſce oves meas *c. in ſcriptis* 96. *diſtinct.*

Quinta concluſio, Papa eſt Princeps totius orbis mundani ad ſpirituali à Deo immediate conſtitutus, non à populis, vel Principibus, vel ab alio, ſed à Deo, *cap. per venerabilem, qui filii ſint legitimi*, & eſt Petri ſucceſſor, & Chriſti Vicarius in terris *cap. licèt de tranſlat. Prælati*, Alex. *conſ.* 87. *volum.* 2. *extravagan. unam ſanctam*, univerſalis enim fidelium collectio eſt una, una item fidelium congregatio, cujus caput eſt Papa, à Deo caput inſtitutus, & eſt unum corpus cujus ipſe eſt caput, *cap. Novatianus* 7. *q. prima, c. loquitur*, & *c. regamus* 24. *q.* 1. glos. & Doctores *in clem. ad noſtrum, de hæret. c. quoniam de offi. ordinam.* & eſt una ſancta Eccleſia Catholica, *extrav. unam ſanctam* in qua Papa eſt Imperator Summus, & ſupremus Rex, Abb. *in c. per venerabilem*, §. *rationibus, qui filii ſint legit.* Hoſtien. *in c. cauſam quæ el* 2. *cod.*

Sexta concluſio, Papa habet à Deo utrumque gladium, quia Chriſtus Dominus utrumque habuit, & utrumque dedit Petro, & Eccleſiæ, tenet Bar. *in extrava.* ad reprimendam, facit quod adduximus de duplici gladio, & claves, non clavim accepit, ut notat Cardinalis Jacobatius, *d. art.*8. *lib.*10. *fol* 778. & tenet Alexanus *lib.* 6. *ſummæ, verbo, Et titu. de Papatu*, & tenet Hoſtienſ. *in d. c. cauſam quæ el* 2. & Abb. *in d. c. per venerabilem*, ſed gladium temporalem habet nutu, & ſæculares habent quantum ad executionem, & exercitium, *extrava. unam ſanctam, c. novit. de judi.* & tenent omnes de quibus ſuprà, ideo cum maximè conveniat, pro utilitate univerſali Eccleſiæ ſanctæ, poteſt evaginare gladium temporalem, & exercere juriſdictionem temporalem, quia ut diximus non præcepit Chriſtus Dominus Petro, ut abjiceret a ſe gladium, ſed ut reponeret, ſcilicet, quia voluit eſſe apud Petrum, & Eccleſiam in uſum neceſſarium, unde inſurgit, ut quia gladius temporalis eſt, quo ad exercitium ordinarium apud ſæculares, quod judices Eccleſiaſtici non poſſunt vocare ad ſe laicos de re profana, ut diximus ſup. *gloſſ.* 3. §. 1. *num.*27. juxta *leg.* 3. *titu.*1. *lib.*4. *ordi.* & *l.* 1. *tit.* 8. *eod. lib.* nec in Regno permittitur ipſis, & dantur quotidie mandata Regia, quæ ſi negligat mittuntur extra Regnum, ratio eſt, quia eſt ex Chriſti præcepto habent gladium hunc, ſed reconditum in vagina, quem non debet Eccleſia evaginare, niſi cum maximè conveniat, pro utilitate totius Eccleſiæ, habent autem ab Eccleſia evaginatum Principes ſæculares, ad quotidianos uſus.

Et ideo quo caſu judex Eccleſiaſticus poteſt procedere contra laicum, adhuc in Regno, non capit eum, nec poteſt incarcerare, ſed requirit judicem ſæcularem ad eam capturam, *l.*14. & *l.* 15. *tit.* 1. *lib.* 4. *ordinam.* & fundat Joannes Lupus de Palatios Rubi. *in repetit. cap per veſtras* 2. *notabili*, §. *ſed eſt pulchra, num.* 18. diſputarat Oldraldus *conſilio* 86. facit ratio textus *in capit. prim. de officio ordina.* text. *in capit. poſtulaſti, de homicidio*, textus *in capit. cum cap. laicus de foro competent. l. placet, C. de ſacroſanct. Eccleſiæ, authe. de mandatis Principum*, §. *ſi vero canonicum*, tenet Felinus *in cap. ſignificaſti de officio delegat.* Auſrerius *in dict. clemen. prima, de officio ordina. quæſt.* 5. Do. Didacus Covarru. *pract. qu.*10. *n.*2. & eſt ratio, quia hic gladius quantum ad executionem eſt apud Principes, Cardinalis Jacobatius *ubi ſuprà, extrav. unam ſanctam, dicto cap. novit.*

55 Et ex his patet, quod collectores, qui in Regno colligunt ſpolia Epiſcoporum emorientium, non poſſunt vocare ad ſe laicos, ſed debent eos convenire, coram judicibus Regiis, ex ſuperioribus, quia exercitium gladii hujus eſt apud regem, *extrav. unam ſanctam*, & quæ diximus.

Septima concluſio, exemptio ſacerdotum, eſt multum conformis juri divino, & habet fundamenta divina, latè probavimus ſupra.

Octava concluſio, exemptio iſta clericorum non poteſt revocari à Principe ſæculari, diximus ſupra latè.

Nona concluſio, Eccleſia propter crimina poteſt unum, aut aliquem iſta exemptione privare, diximus ſupra latè.

Decima concluſio, conſuetudo legitimè inducta ex conſenſu laicorum, & clericorum tacita, potuit iſtam exemptionem interpretari, & potuerunt conſuetudines immemoriales ab ea uſque ætate noſtra tempora conſervari, omnia autem hæc ſubmittimus judicio ſanctæ matris Eccleſiæ, & ſi quid impie dictum, aut ſcriptum nobis ſit, illud nec dictum, nec ſcriptum volumus.

GLOSSA X.

Que comunmente eſtos que litigan ſobre ſus hidalguias ſon actores, a quien incumbe provar ſus demandas.

Notabilia ex Gloſ. 10.

1 *Qui agit de nobilitate ſive actor, ſive reus, tenetur probare ſe nobilem.*
2 *Lite pendente ſuper nobilitate, litigantes tenentur ſolvere tributa plebeia cum plebeiis.*
3 *Qui agit petitorio ſuper nobilitate poſt rem judicatam poſſeſſoriam, adhuc tenetur probare, quod ſua interſit.*
4 *An pendente cauſa nobilitatis, debeat is, qui litigat, abſtinere ab officio nobilium.*
5 *Princeps non facit injuriam ei qui litigat exigendo ab eo tributa pendente lite, agitur de* l. 6. hoc tit. & lib.
6 *Is qui denegat tributa Principi, facit injuriam Principi.*
7 *Agitur de* l. 2. ff. de obſeq. patron. præſtand.
8 *In juribus incorporeis actiones competunt poſſeſſoribus.*

IDem eſt etiam, ſi ſint rei conventi, non ſolum actores, iſti qui agunt de nobilitate, quia Rex
1 noſter invictiſſimus fundat, & ex his, quæ diximus pro proxima *gloſſ. 9. in principio*, & *gloſ. 7. num. 29.* omnes tenentur ſolvere tributa, & ex diſpoſitione *l. 9. hoc titulo*, & libera etiam lite pendente ſuper no-
2 bilitate litigantes ſolvunt tributa, & quotidie dantur mandata Regia ad exigenda tributa plebeia ab his quorum cauſæ aguntur, ad quam legem quatenus excuſat eos qui habent rem judicatam poſſeſſoriam: & nobiles eos quos dicimus, *de ſolar*, vide quæ diximus ſupra *gloſ.* 6. §. 1. *n.* 42. & quantum operetur res illa judicata poſſeſſoria, de qua in dicta *l.* 9. vide quæ diximus latè *glo.* 8. *n.* 3. ubi quod extinguit hanc præſumptionem, itaque ex ea, & ibi dictis, verba
3 hæc noſtræ legis explicantur, ut omnino qui agunt contra fiſcum de nobilitate, teneantur probare, ſine de novo agant in poſſeſſorio, vel petitorio, ſive agant poſt rem judicatam poſſeſſoriam, adhuc tenentur probare, quia ut diximus *dicto n.* 3. *gloſ.* 8. res judicata poſſeſſoria conſopivit præſumptionem pro fiſco, aut ſi majus extinxit, ſed nihil ultra poſſeſſionem præſtitit, ita ut in judicio proprietatis, qui velit obtinere, debeat probare ea, quæ ad proprietatem probandam, & adduci, & probari, & poſſint, & ſoleant, & debeant, uti diximus *gloſ.* 8. *per totam*, ſed tamen propter rem judicatam poſſeſſoriam interim non ſolvunt tributa plebeia cum plebejis, qui vero de novo litigant, nulla præcedente re judicata poſſeſſoria, hi tenentur probare, ſive actores ſint, ſive rei, propter contrariam præſumptionem, quæ eſt pro fiſco ex *dicta l. 9.* at vero ubi non ſint 4
turbata plebeia, ſed officia in republica, quæ diſtinguunt nobilem à plebeio, an pendente cauſa nobilitatis, debeat is qui litigat abſtinere ab officio nobili, quod ſoli nobiles in ſua republica exercere conſueverunt, ſicut litigans durante lite ſ per nobilitate, ſolvit tributa plebeia, dicemus infrius *gloſſ.* 37. *n.* 49. ubi reducemus rei poſſeſſionem, qui fuerit tempore litis motæ, & antea: ita ut is qui litigat, ſi tempore litis motæ, vel antea reperiatur in actuali poſſeſſione, quia jam geſſerit officium nobilis, vel actu gerat, omnino non ſit impediendus, ſi vero numquam geſſerit, nec gerat tempore litis motæ, ſi nulla alia diſtinctio ſit in republica, diſtinguens nobiles à plebeis præter officia, tunc quidem omnino debeat ab- 7
ſtinere, quia illud officium tunc quoad juris effectus obtinet vicem tributi plebei, & habet in eo locum diſpoſitio, text. *in dicta l. hoc tit. & lib.* & ſubeſt in utroque eadem ratio, ita reſolvit Otalora 3. *part. cap.* 3. *num.* 8. & deſumpſit à D. Didac. Covarruv. *variarum reſolut. lib.* 1. *cap.* 16. *n.* 11. ubi copioſe, & nos dicemus dicta *gloſſa* 37. *n.* 49. videibi. 8

Ex qua ratione, quia actor habet contra ſe juris 5
præſumptionem, & Rex noſter fundat contra omnes, reſultat ut contributio hæc pendente lite, ſit maximè ſecundum jus, quia cum omnes teneantur ſolvere tributa, ut latè ſupra nobis probatum eſt, nemini facit Princeps injuriam, ſi ab eo qui litigat exigat id quod omnino erat, habiturus ſine litigio, utitur enim jure ſuo, ideo non poteſt videri injurius, nec injuſtus: Palat. Rub. *in repet. capi. per veſtras*, §. *ſed pulchra dubitatio*, *fol.* 84. quem adduximus ſupra *gloſ.* 8. *n.* 6. nec juris executio ullam continet injuriam, *lege injuriarum*, §. 2. *ff. de injuriis.*

At vero ſi non ſit moralis, tunc eſt locus deciſioni, textus *in leg.* 6. *hoc titul. & libr.* ut ſoli advocato fiſcali, aut ſindico univerſitatis dentur mandata Regia, ut particularis cogatur cum plebeiis contribuere tributa plebeia, quæ tamen lex in praxi temperata eſt uſu forenſi, non enim datur mandatum Regium ſub illa forma, ſed præcipitur univerſitatibus, ut privatum ſcribent in ſuis matriculis, aut cum nobilibus, aut cum plebeis, & ſi cum plebeis ſcripſerint, præcipitur, ut facta matricula, pignus capiatur propter ſummam ipſi impoſitam, quod pignus ſi ipſe luat, jam ſolvat tributa, cum plebeis, vel ſi luere nollit, arrepto teſtimonio provocet ad judicium de nobilitate univerſitatem, quam praxim adduximus ſupra *gloſſa* 5. *n.* 13. & ex ea praxi ceſſant omnia adducta ab Otalora *ubi ſupra n.* 10.

Quin etiam ſi quis neget tributa injuriam facit Prin- 6
cipi, Abbas & reliqui *in c. querelam de elect.* Corraſius *in l. naturaliter*, §. *nihil commune*, *ff. de acquir. poſſe. in præfatione*, & latè fundat Otalora, *c.* 2. 3. *part.* 3. *par. n.* 9. & Didacus. *Variarum lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 9. nec quicquam facit, *l.* 2. *ff. de obſeq. patron. præſtan.* ubi interdicto unde vi non agit libertus adverſus patronum pendente lite, quaſi poſſit Rex adimere jus ſubdito, ſicut denegatur interdictum unde vi liberto, quem text. allegabant ad hoc Boerius, & quos ille allegat *in conſuetudinibus Bituricenſibus*, *tit. de feudis*,

feudis, §. 13. *col.* 2. ut ſubditus qui cum Rege litigat, pendente lite, non ſit tuendus in poſſeſſione ſua, ſed tex. id non probat interdictum enim illud unde vi, negatur liberto, propter reverentiam debitam domino patrono: quod ſenſit ipſemet Acurſius, *ibi*, & explicat optime, ſcilicet, ea ratione non dari interdictum, unde vi, contra patronum liberto, quia ſapit delictum, ſed non ideo non tuetur libertus ſuam poſſeſſionem contra patronum, pendente lite, quia datur actio in factum liberto, quæ apta narratione propoſita, id præſtat, quod alias libertus eſſet conſequuturus per interdictum unde vi, text. expreſſus *in l.* 1. §. *interdictum hoc*, *ff. de vi & vi*, *armat*, ibi: *Et verum eſt, nec liberto in patronum, nec in parentes liberis dandum eſſe, meliuſque erit in factum actionem eiſdem competere*, itaque non deſtruitur remedio, nec filius, nec libertus, quo minus ſeſe tueri poſſint in ſua poſſeſſione, qua ratione, nec verum eſt, quod tradebat Boerius *ubi ſupra*, & contra eum reſolvit D. Didacus Covarruv. *ubi ſupra*, *dicto*, *n.* 9. nec ex eo capite litigas pendente lite tributa ſolvit, ſed ex eo quia omnis anima ſolvere debet Regni, quo diximus jure *proxima gloſſa* nec alienum jus ſibi ſubripit Princeps, ſed ſuo utitur, ideoque nemini facit injuriam, *d.* §. *ſecundo*.

7 Neque privatus dum agit contra fiſcum, nec fiſcus provocando privatum, fatetur reum poſſeſſorem, ita ut videatur poſtea inique ab eo tributa exigere, quem eſſe in poſſeſſione libertatis, aut exemptionis ob nobilitatem fateatur, ex ipſo judicii ordine, quod in realibus judiciis reum poſſeſſorem facit, *l. officium*, *ff. de rei vendic.* §. *omnium*, *inſtit. de actionib. C. examinata de judiciis*, *l.* 1. *C.* ubi
8 in rem actio, quia illud eſt verum, & procedit in reali judicio ſuper re corporali, at vero in juribus incorporeis non ita receptum eſt, exercentur enim actiones reales ab eis qui poſſident, *l. & ſi forte*, §. *ſciendum*, *ff. ſi ſervit. vend.* Faber. & Jaſſ. *in* §. *æquè ſi agat inſtit. de actionib.* Abbas *in c. examinata*, *de judiciis*, Bart. *in l. ſi prius*, *ff. de novi oper. nunt.* 3. glo. *in dicto cap. examinata*, & *in cap. cum Eccleſia Sutrina*, *de cauſa poſſ. & propriet.* qua ratione Didacus *ubi ſupra*, *dicto n.* 9. concludit eſſe veriſſima verba noſtræ legis, ut is qui agit de nobilitate omnino debeat probare ſe nobilem cum fundet Princeps, idemque eſſe recipiendum ſi reus ſit, quia tenetur probare, & interim dum lis vertitur debet contribuere cum plebeis, reliqua vidiſti ſupra *gloſ.* 8.

GLOSSA XI.

Las quales ellos intentan, trayendo en ellas la propriedad, y poſſeſſion de ſu hidalguia, e la exempcion, e inmunidad que por virtud della pretenden aver.

Notabilia ex Gloſſ. 11.

1 *Traditur illa quæſtio, an poſſint concurrere petitorium, & poſſeſſorium ſimul.*
2 *Traditur in quæſtione opinio Joannis, & Azonis, & fundamenta.*
3 *Traditur ſecunda opinio Petri de Bellapertiga & Cyni, & fundamenta.*
4 *Duæ actiones poſſunt cumulari quando abſolutoria in una non parit exceptionem rei judicatæ in alia.*
5 *Servitus realis debentur fundo dominanti non vero domino fundi.*
6 *Traduntur ſex regulæ impeditivæ cumulationis petitorii, & poſſeſſorii.*
7 *Petitorium, & poſſeſſorium poſſunt intentari unum in defectum alterius, agitur de* l. 1. §. 1. ff. quorum leg. & n. 67.
8 *Adducitur tertia opinio Martini, ad cumulationem petitorii, & poſſeſſorii fundamenta.*
9 *Traditur reſolutio quæſtionis propoſitæ, & ad reſolutionem adducitur diſtinctio.*
10 *Adducuntur ſeptem combinationes Bartoli* in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. poſ.
11 *An is idem qui prius propoſuit petitorium, is idem proponere poſſit poſſeſſorium adipiſcendæ traditur diſtinctio.*
12 *Illud quod dicitur, quod quando abſolutoria in uno judicio parit exceptionem judicati in altero, non admittitur converſus, quomodo ſit intelligendum.*
13 *An is idem qui propoſuit petitorium, is idem proponere poſſit poſſeſſorium recuperanda.*
14 *Lis ſemel cepta non poteſt deſeri, plerumque tamen deſeritur permittente jure.*
15 *Cauſa poſſeſſionis ſuſpenſo petitorio breviter eſt expedienda.*
16 *Agitur de* clem. 1. de cauſa poſ. & proprietatis *remiſſivè ad* gloſ. 1. §. 2. n. 1.
17 *Agitur de* cap. 1. de reſtit. ſpoliato. *& infra* n. 71.
18 *In interdictis, & cauſis, quæ habent annexam proprietatem datur ſuſpenſio petitorii, admiſſo poſſeſſorio, &* n. 35.
19 *In cauſa nobilitatis, ſi agas petitorio, & pendente judicio, poſtque rem judicatam tuam, vel paternam, vel avitam, ſpolieris tua poſſeſſione captis pignoribus, recte cumulas poſſeſſorium.*
20 *An is idem qui petitorium propoſuit, poſſit ex poſt facto proponere poſſeſſorium, retinendæ.*
21 *In juribus incorporeis qualiter, & quomodo concurrat petitorium, & poſſeſſorium, explicatur D. Didac. Covarruv. Otaloræ, & Afflictis.*
22 *In cauſis nobilitatis ſemper eſt certum cui incumbat onus probandi, ideo non poteſt obſtare regula ordinis.*
23 *Dominus Didacus Covarruv. & Otalora impropriè loquuntur, confundentes cumulationem, cum ſuſpenſione.*
24 *Aliud eſt recedere à petitorio, aliud ſuſpendere petitorium, aliud cumulare poſſeſſorium.*
25 *Expenduntur verba noſtræ legis Cordubenſis, & oſtenditur improprietas.*
26 *Eadem reſolutio eſt circa primam, & tertiam combinationem Bartoli*, & n. 39.
27 *In his pragmaticis ob longioribus, non ſunt expendenda ſingula verba, ſed tota lex uni cenſui eſt aptanda.*
28 *Suſpenſio petitorii alia eſt perpetua, alia ad tempus.*
29 *Adducitur praxis advocatorum, & fundatur jure, & ratione.*
30 *Adducitur nova combinatio petitorii, & poſſeſſorii ultra ſeptem combinationes Bartoli.*
31 *Utrùm condemnatus, ut ſolvat tributa cum plebeis, rurſum poſſit agere petitorio, nihil obſtante exceptione rei judicatæ.*
32 *In juribus incorporeis, datur proprietas, & poſſeſſio, vel quaſi poſſeſſio.*
33 *Quaſi poſſeſſio, verbum, unde dimanarit.*
34 *Pro juribus incorporeis datur remedium poſſeſſorium.*
35 *Traditur reſolutio quæſtionis propoſitæ, ſcilicet, quod abſolutoria ex eo quod actor non probavit, impedit renovationem litis.*
36 *Si actor ſuſpendat conditionaliter petitorium non poteſt reus petere, ut eligat, quia eſt vera cumulatio contra Otaloram.*
37 *Propoſito petitorio, & poſtea poſſeſſorio retinendæ reſpectu*

reſpectu rei corporalis, an induatur cumulatio, an vero ſuſpenſio.

38 *Ubicumque poſſeſſorium, quod proponitur habet cauſam dominii adjunctam non concurrit cum petitorio.*

39 *Secunda & tertia combinatio Bart. reincidit in primam*, & n. 26.

40 *Quarta combinatio Bart. quando actor proponit petitorium reus vero poſſeſſorium.*

41 *An propoſito petitorio ab actore, reus poſſit proponere poſſeſſorium adipiſcendæ, diſtinguitur.*

42 *An propoſito petitorio ab actore reus poſſit agere poſſeſſorio recuperandæ.*

43 *Si ſpolium contingat poſt litem conteſtatam in petitorio, & agatur poſſeſſorio recuperandæ, an judicatur cumulatio, an ſuſpenſio, contra Bartol.*

44 *Exceptio dilatoria, quæ naſcitur lite jam conteſtata, poteſt opponi in vim delatoriæ.*

45 *Si fiſcalis propoſito contra particularem petitorio in cauſis nobilitatis, ipſum ſpoliet ſua poſſeſſione, an particularis agat poſſeſſorio recuperandæ, & ſuſpendat petitorium.*

46 *Agitur de* l. 9. hoc titul. & lib.

47 El hijodalgo notorio de ſolar, y el de carta executoria, *ſi ſpolientur agunt poſſeſſorio, & ſuſpendunt petitorium.*

48 *Ordinarii locorum ad quos dantur mandata Regia, ut compellant aliquem ad ſolvendum tributa plebeia, inſerta* dicta l. 9. *an cognoſcere poſſint de exceptione contenta in* dicta l. 9.

49 *Otalora vix firmat poſſum in quæſtione.*

50 *Si ſpolium contingat ante litem, conteſtatam, & opponatur ante litem conteſtatam ſuper petitorio ſuſpenditur petitorium.*

51 *Reſolvitur quæſtio cum D. Didaco Covarr. contra Otaloram.*

52 *Ante litem motam non dantur regia mandata de ſolvendo, agitur de* l. 6. hoc tit. & lib. *& ſupra* gloſ. 10. n. 5.

53 *Si ſpolium contingat ante litem conteſtatam, ſuper proprietatem, & apponatur, ante litem conteſtatam ſuper petitorio, ſuſpenditur petitorium.*

54 *Otalora non ſatis percepit D. Didacum Covarruv. & confundit duas opiniones.*

55 *An propoſito prius petitorio, poſſit reus opponere poſſeſſorium retinendæ traditur Bartoli diſtinctio.*

56 *An in cauſis nobilitatis propoſito petitorio à fiſcali, reus poſſit deducere poſſeſſorium retinendæ.*

57 *Quomodo in foro concipitur hic libellus, & hæc verba.*

58 *Qui prior appellat prior agit.*

59 *Judicium pendet ex libello prius correcto.*

60 *De qua re cognoſcit judex, de ea judicat.*

61 *Sententia debet eſſe conformis libello.*

62 *Jure noſtro particularis non poteſt provocare ad judicium ſine reali perturbatione.*

63 *Quando petitorium proponitur ab actore, & poſſeſſorium à reo, diverſis reſpectibus bene concurrunt.*

64 *Quando actor proponens petitorium in juribus, incorporeis, non prætendit poſſidere, tunc ſi moleſtat reum in poſſeſſione ſua, reus cumulat poſſeſſorium retinendæ, & ambo procedunt.*

65 *Qui agit petitorio inter turbare videtur poſſeſſionem rei.*

66 *In juribus incorporeis ambo judicia poſſeſſionis, & proprietatis procedunt, ſi non eſt dubium de probatione ad quem pertineat.*

67 *Agitur de* l. 1. §. 1. ff. *quorum legato unde advocati deſumpſerunt ſuam proteſtatam ſuſpenſionem.*

68 *Quando eſt certum actionem competere, ſed dubitamus, quæ actio competat, tunc admittitur cumulatio.* 3

69 *Agitur de* l. circa, ff. de probationibus, & §. ſequenti, n. 11.

70 *Agitur de lege ac noſtra Cordubenſi, an deſideret a reo perturbationem realem.*

71 *In caſibus in quibus non eſt licita cumulatio petitorii, & poſſeſſorii ſi reus taceat, procedit utrumque judicium.*

72 *Agitur de quinta combinatione Bartoli, & de quæſtione, an propoſito poſſeſſorio ab actore poſſit proponi petitorium à reo.*

HIe incidit celeberrima illa juris quæſtio, an ſcilicet petitorium, & poſſeſſorium, poſſint ſimul intentari, quæ ſola integrum volumen exigere poterat, quamque repetentes omnes *in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. poſ. attingunt*, & lauſſimè diſputant eam tamen non poſſumus quamvis velimus prætermittere, idque propter verba noſtræ legis, quæ tota pertinent ad cumulationem, & ſuſpenſionem poſſeſſorii, & petitorii, ea autem ſolum adducemus ſine quibus non poſſet conſtare mens, & ſenſus noſtræ legis, omiſſa latiore diſputatione, quæ nihil pertineat ad nobilitatis cauſas, quia tamen noſtra lex bis ac ter de cumulatione, & ſuſpenſione petitorii, & poſſeſſorii, mentionem facit, ac antiquiores reprehendit, & noviores inſtruit, non abs re erit, ab antiquioribus, & Juriſconſultis, & Juriſconſultorum interpretibus, quærere rationem utriuſque judicii, ut penitus pernoſcamus, quomodo, & quando, & qua ratione, & cumulari, & ſuſpendi poſſint: ut inde, & noſtræ legis verus pateat ſenſus, & in cauſis nobilitatis conſtet ipſa cumulatio, vel ſuſpenſio, petitorii, & poſſeſſorii. 1 4

Varia igitur antiquis ſententia fuit circa hoc, quod his verbis in noſtra lege proponitur, *trayendo en ellas la propriedad, y poſſeſſion de ſu hidalguia*, an ſcilicet petitorium, & poſſeſſorium ſimul poſſint cumulari, & eodem tempore, namque Joannes, & Azo, quos refert Barto, *in d. §. nihil commune, n.* 14. dicebant nullum poſſeſſorium concurrere cum petitorio, ex *l. ſi de vi. ff. de judiciis*: *Si de vi*, inquit Caliſtratus, *& poſſeſſione quæratur, prius cognoſcendum de vi, quam de proprietate, divus Adrianus reſcripſit*, leg. in certi, C. de interdictis, *prius poſſeſſionis decidi oportere quæſtionem*, & ibi: *Ut ex hoc ordine facto de dominii diſceptatione probationes ab eo, qui de poſſeſſione victus eſt, exigantur*, l. ordinarii, C. de rei vendicat. *prius exhibitis mancipiis, de poſſeſſione judicetur, ac tum demum proprietatis cauſa ab eodem judice decidatur*, l. fin. C. quorum bonor, *ibi*: *Ergo jubemus, ut omnibus fruſtrationibus amputatis per interdictum, quorum bonorum in petitorem corpora transferantur, ſecunda actione proprietatis non excluſa*, tex. *in l. 2. de edicto Divi Adriani tollendo*, ibi: *Tamen ſcriptus hæres in poſſeſſionem mitti ſolet*, & jura omnia hæc de quibus inferius frequens eſt mentio, ideo enim referuntur ſemel, concludunt reſpectu omnium interdictorum, ſcilicet, adipiſcendæ, *dicta l. 2. d. l. fin. retinendæ, d. l. incerti, d. l. ordinarii, & recuperandæ, d. l. ſi de vi*, ſed tamen hæc jura, ſi juſto judicio expendantur, non negant omnino poſſe cumulari petitorium, & poſſeſſorium, de hoc ne verbum, itaque, nihil pertinent ad cumulationē, ſed tota verſantur in ſuſpenſione petitorii, ita ut in caſu earundem legum cumulatis his duobus judiciis, poſſit petente parte, ſuſpendi petitorium, ut de poſſeſſorio agatur, de quo tamen inferius agemus per ſex regulas acceptas à Bar. ita olim intelligebat Petrus, quem refert, & ſequitur Alex. *in d. §. nihil commune, nu.* 53. *verſ. Tertio movetur*, & eſt vera ſententia, & utilis ad ſuſpenſionem petitorii. 2

Ideo

Ideo ipſe Petrus de Bellapertiga tenebat ſecun-
3 dam opinionem, & dicebat, quod nunquam potuit cadere in capite ſuo, quod petitorium non concurreret cum poſſeſſorio, & tenet quod omne poſſeſſorium, ſive adipiſcendæ, ſive retinendæ, ſive recuperandæ, poſſit concurrere cum petitorio: tum quia hæc duo judicia ſunt diverſa, & non tendunt ad idem ideo poſſunt cumulari, ex ratione text. *in l. nemo ex his, quoties, ff. de re judic.* Tum ex regula text. *in l. fundi. & l. fundum, ff. de exceptionibus*, quia abſolutoria in uno, non parit exceptionem rei judicatæ in alio judicio, ideo poſſunt cumulari, illa enim regula juris, ex *d. l. fundi, & l. fundum*, ut duæ omnino actiones poſſint cumulari, quando abſolutoria,
4 quæ feranda ſit in una, non inducat exceptionem rei judicatæ in alia, exemplum pone, ut Bartol. intelligas, ago contra te rei vendicatione, ad fundum quem dico meum, pendente hoc petitorio judicio, dico quod fundus tuus debet ſervitutem viæ, vel itineris fundo, quem in primo judicio petitorio petebam, dico quod debet ſuſpendi ſecundum judicium, ratio eſt ex dict. *l. fundum*, & *dict. l. fundi*, quia abſolutoria ferenda in primo judicio, erit paritura exceptionem rei ju-
5 dicatæ in ſecundo, quia ſi eſt reus abſolutus non poſſum agere confeſſoria pro ſervitute, quia ſervitus debetur ſolum fundo dominanti, non mihi, *l. 2. §. 1. ff. ſi ſerv. vend.* at vero fundus ille dominans ex abſolutoria nihil ad me pertinet, ergo confeſſoria agere non poſſum, ſuſpenditur ergo, & merito ſecundum judicium, donec de primo conſtet, egregius tex. quem nemo allegat *in l. ſi uſumfructum, ff. de liber. cauſa*, ibi: *Aut differenda cauſa filiæ, donec de matre conſtet.* Qui text. ex hac Theorica melius explicatur, quam ex his quæ ibi Acurſius congerit. Pro hac Petri opinione eſt text. non violando literam ejus *in l. nulli, C. de judiciis*, ubi cauſa poſſeſſionis non debet ſeparari à cauſa proprietatis, facit pro Petro tex. *in clem. 1. de cauſ. poſſeſ. & proprietatis*, & facit fere per totum *extra. de reſtitut. ſpoliat.* & per totum de ordine cognitionum, ubi ſunt plurima jura, in quibus concurrunt petitorium, & poſſeſſorium, nec te moveat, quod deciſio illa clem. loquatur in cauſa beneficiali devoluta per appellationem legitimam ad ſedem Apoſtolicam, quia ex Abbate, *in cap. Paſtoralis de cauſa poſſeſ. & proprietat.* quem refert Jaſ. in dict. §. *nihil commune, num.* 116. & ex Capitio *deciſ.* 28. idem eſt in aliis cauſis, & de illo text. vide ſupr. *gloſ.* 1. §. 2. *num.* 21. & 22. utcumque enim, ibi introducta ſit proprietas, certe cumulatur poſſeſſio, & reperiuntur conjuncta ſimul petitorium, & poſſeſſorium, idem etiam reperitur *in cap. cum veniſſent, de inſtitutionibus*, & *in cap. cum Eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſ. & proprietat.* & in *ca. ſignificaverunt, de teſtibus*, & ſunt innumera jura Petro de Bellapertiga, cujus opinionem ex his fundamentis, ſed non ita explicatis, ſequitur Cinus *in dict. l. ordinarii*, & ibi dicit, quod opinio Petri eſt vera ſicut evangelium.

Sed tamen Bartolus *ubi ſupra, num.* 15. ſcilicet, *in dict. §. nihil. commune*, dicit quod opinio Petri, & Cini eſt falſa ſicut Judas Scarioth. & adverte, quod inter Bartolum, & Cinum, & Petrum, non eſt pugna, & controverſia reſpectu duorum interdictorum, ſcilicet, adipiſcendæ, & recuperandæ, quia reſpectu horum duorum interdictorum bene concordant, quod poſſint concurrere, tota differentia eſt, reſpectu interdicti retinendæ, reſpectu cujus Bartolus, ita audacter reprobat opinionem Petri, & Cini, ait enim, quod in cumulatione petitorii, & poſſeſſorii retinendæ eſt aperta repugnantia, quia qui vendicationem intentat, facit ex adverſo reum conventum,
6 poſſeſſorem dict. *l. ordinarii*, dict. *l. incerti, l. fin. C. de reivendicat. l. officium, ff. eodem*, at vero poſſeſſorio retinendæ contra, facit ſe poſſeſſorem, ideo ait Bartolus non poſſe concurrere cum petitorio poſſeſſorium retinendæ, propter apertam repugnantiam, & contrarietatem, & eſt prima regula impeditiva cumulationis, ex qua impeditur concurſus, petitorii, & poſſeſſorii, ſcilicet, ſi adſit repugnantia, ideoque recte ſuſpenditur alterum ex illis, quia ſimul ſe poſſeſſorem, & non poſſeſſorem aſſerit, qui utrumque cumulat, hæc latius explicanda inferius.

Secunda regula; ex qua impeditur cumulatio petitorii, & poſſeſſorii, unde ſuſpenſio alterius induci poſſit, eſt ſi mutuo electione tollantur, ut eſt gloſ. *in l. fin. C. de codicillis*, quia ſi electione tollantur, proculdubio non poſſunt concurrere, & inducitur alterius ſuſpenſio, cum ergo agas vendicatione, qua te poſſidere negas, rurſum agas poſſeſſorio retinendæ, quo te poſſidere aſſeris, oportet ut alterum eligas ex qua neceſſaria electione inducitur contra te ſuſpenſio alterius judicii, de quo text. infra aliqua.

Tertia regula quæ impedit cumulationem, & concurſum petitorii, & poſſeſſorii, ex qua quoque ſuſpenſio alterius inducitur eſt, ex d. *l. fundi, & l. fundum, ff. de exceptionibus*, ſcilicet, ſi abſolutoria futura in uno, pariat exceptionem rei judicatæ in alio, cum ergo petitorium, & poſſeſſorium retinendæ hujuſmodi ſint, patet, quod non poſſunt cumulari, & quod merito inducatur ſuſpenſio alterius, & habet hæc regula maxime locum, reſpectu interdicti retinendæ, ſi reus in petitorio ſuſcipiat in ſe onus probandi, & petat declarari rem ad ſe pertinere, juxta tex. de quo agimus inferius, *n.* 69. *in l. circa. ff. de probat.* qui tex. habet locum extra cauſam ſtatus, ex Bartol. *ibi*, & gloſ. & quæ adduximus, *dict. n.* 69. tunc enim ſi reus abſolveretur, & fieret declaratio, quod res ad illum pertineat, qui reperitur poſſeſſor, & cum jure dominii excluderet poſſeſſorium retinendæ ex adverſo oppoſitum, idque exceptione rei judicatæ, dict. *l. fundi*, & dict. *l. fundum*, ideo à principio recte potuit impediri cumulatio, & induci ſuſpenſio poſſeſſorii, ſi petitorium prius intentatum fuit, aut alterius, ſi utrum ſimul, & eſt elegantiſſimum ad praxim, & cognitionem ſuſpenſionis in petitorio, & poſſeſſorio, & interdicto adipiſcendæ, quod habet mixtam proprietatem, ut ſine dubio impediatur cumulatio petitorii, & poſſeſſorii, quia ex d. *lege fundum*, & d. *lege fundi*, ſententia abſolutoria ferenda in uno, adducit exceptionem rei judicatæ in alio, idque notavit Dinus in regula, qui ad agendum *de regul. jur.* & ſequitur Alexander, *ubi ſupra, n.* 56. poſt Bartolum, *ubi ſupra*, facit *lex* 2. §. *quædam, ff. de interdictis*, quod tamen intellige utiliter, & præter omnes ſi petitorium, & poſſeſſorium adipiſcendæ proponantur ſimpliciter, namque ſi proponuntur conditio- 7
naliter, unum videlicet in defectum alterius, quia peto fundum rei vendicatione, & ſi non competat vendicatio proteſtor, quod per hoc non ſim viſus perjudicare poſſeſſorio, quod mihi competat, quod etiam intento, & peto mitti in poſſeſſionem ejus fundi, quem vendicabam, atque id ſi demum vendicationi non ſit locus, tunc quidem cum hac proteſtatione bene proceditur in utroque, & quotidie ex facto agitatur, textus eſt expreſſus, de quo agimus infra *nu.* 67. *in leg.* 1. §. 1. *ff. quorum legat.* ibi: *Et ſæpe plures actiones dictamus proteſtati ex altera velle nos conſequi, quod nos contingat*, qui textus loquitur in petitione hæreditatis, & in interdicto quorum legatorum: ut patet ad literam; & admittitur quoties eſt dubium, quæ actio competat, tunc enim proteſtatio facit, ut ceſſent illæ de petitorio, & poſſeſſorio diſputationes in interdicto adipiſcendæ, igitur repugnantia, & neceſſaria electio, & exceptio rei judicatæ impediunt cumulationem petitorii, & poſſeſſorii, ut diximus,

mus, & inducunt quandam alterius ſuſpenſionem ex tribus his regulis Bartolus conuincit Petri, Cyni opinionem, ut admittendum non ſit, quod tradebant de cumulatione petitorii, ipſi & poſſeſſorii retinendæ.

Quarto impeditur cumulatio petitorii, & poſſeſſorii, & inducitur quædam alterius ſuſpenſio, quando peto fundum a te reſpectu naturalis poſſeſſionis, aut detentationis, quam ſolum habes *l. officium. ff. de reivend*, deinde ago interdicto retinendæ, reſpectu ejuſdem poſſeſſionis, aut detentationis, quia tunc aparet perveniſſe ad me illa poſſeſſio, rectèque; impeditur cumulatio, & inducitur ſuſpenſio, lege quoties, *la ultima, ff. de ſolut. §. fin. inſtit. de perpet. & temporalibus actionibus*, quæ ratio militat contra Petrum, & Cinum, & facit pro Bartolo, & petitorium, & poſſeſſorium retinendæ, omnino non poſſint concurrere.

Quinto impeditur cumulatio petitorii, & poſſeſſorii ratione duplicitatis quando quis conſecuturus eſſet bis eandem rem, ratione ejuſdē poſſeſſionis, quæ regula duplicitatis reincidit in quarta, regulam impedientem cumulationem lege nemo ex his, §. *quoties, ff. de re jud.*

Sexto impeditur hæc cumulatio, & inducitur ſuſpenſio ratione ordinis, ex *l. ordinarii, de reivendicat.* ex *leg. incerti, C. de interdict.* ex *l. exitus, ff. de acquirend. poſſeſſ.* ideo cum agitur reivendicatio, & poſtea, aut ſimul poſſeſſorio retinendæ rectè ſuſpenditur petitorium ratione ordinis quia exigitur poſſeſſio prius, ut ea conſtituta apud alterutrum tandem ſciatur quis probare debeat in judicio petitorio, iſthuc poſtulat juris ordo, ſequi quidem confunditur ſi ſimul petitorium, & poſſeſſorium cumulantur; ergo non debent, nec poſſunt cumulari, & hæc ſunt fundamenta ſex contra Petrum, & Cinum, pro Bartolo, & ſunt ſex regulæ ad ſuſpenſionem petitorii, & poſſeſſorii opportuniſſimæ, ex quibus Bartol. exiſtimat petitorium, & poſſeſſorium retinendæ concurrere non poſſe, ideo autem adduximus. quia ad ſuſpenſionem, de qua inferius acturi ſumus ſunt maxime, & neceſſaria, & utilia, & ex his ſex regulis cumulationis, & ſuſpenſionis, reſpondet Bart. & ſatisfacit fundamentis Petri, ſed tamen antequam agamus de veritate hujus opinionis, & antequam dicernamus, quis juſtius induat arma, an Petrus, & Cinus, an vero Bart. addere liber tertiam ad quæſtionem opinionem.

Tertia opinio fuit Martini, qui dicebat petitorium, & poſſeſſorium retinendæ non concurrere, idque ratione contrarietatis: cætera autem poſſeſſoria adi-
8 piſcendæ, & recuperandæ concurrere quidem, cum in his non ſit contrarietas ulla pro prima parte ſententiæ Martini, ſunt omnes rationes, Bart. pro ſecunda vero parte allegat duo jura, ſcilicet, *l. cum fundum*, §. *fin. ff. de vi*, & *vi armat.* qui loquitur in interdicto recuperandæ, & tex. *in c. Paſtoralis, de cauſa poſ. & prop.* & hanc opinionem tenet idem, Bar. *in d. l. incerti*, idem tenet Bald. *ibi*, & in *d. l. ordinarii.* Angel. *in d.* §. *nihil commune*, Ant. de But. *in c. dilectus, de reſti. ſpol.* & eſt communis Legiſtarum, & Canoniſtarum opinio, ex Jaſ. *in d.* §. *nihil commune, n.* 97. & ſequuntur noviores omnes, & licet ita teneant certe illa duo jura nō multum faciunt, qua quamvis admittant cumulationē petitorii, & poſſeſſorii, illud admittunt diverſis temporibus, non uno tempore, & ita advertere videtur Jaſon *ubi ſup.* ſed ſat ſit quod reperiantur ſimul: & licet multi multa ſcribant, & ſua cuique ſit pulchra ſententia in re præſertim dubia, & variis diſputantium rationibus perplexa, mihi certe non eſt dubium, quin petitorium poſſi concurrere cum omni poſſeſſorio, non ſolum adipiſcendæ, & recuperandæ, in quo om-
9 nes conveniunt, verum cum ipſo poſſeſſorio retinendæ, idque; probat mihi aperte, tex. *in d.* §. *nihil commune, non violando literam*, tex ibi: *Et ideo non denegatur ei interdictum uti poſſidetis, qui cepit rem vendicare, non enim videtur poſſeſſioni renuntiaſſe, qui rem vendicavit*, quibus verbis nihil poteſt legi clarius, & apertius, & adverte, quod ſi petitorium, & poſſeſſorium retinendæ intentatur reſpectu ejuſdem poſſeſſionis, tunc ſine ullo dubio non admittitur cumulatio, & militant omnes rationes, quas adduximus ſupra, ex Bart. & pro Bartolo contra Petrum, & Cinum, nec Petrus, & Cinus dicebant poſſe concurrere reſpectu ejuſdem poſſeſſionis, ſed abſolute dicebant poſſe quidem concurrere.

Ideo licet hæc quæſtio generalis ſit, quæ tamen, ut inferius patebit habet particulares deciſiones juris, & licet hac de cauſa omiſſa ſit a novioribus, quia tamen plurimum prodeſt ad particulares quæſtiones, quibus agendum nobis eſt, pro vera reſolutione. Dico, quod ſi intentatur ſimul reſpectu diverſæ poſſeſſionis, tunc etiam ſine ulla dubitatione cumulantur, & in hoc, nec Bart. pugnat cum Petro, & Cino & communis opinio eſt, quod concurrant Bartol. *in dict.* §. *nihil commune, num.* 19. ex gloſ. *ibi, in quinta lectura*, & gloſ. *in l. clam poſſidere*, §. *qui ad nundinas. ff. de acquir. poſſeſſ.* Baldus, & Paul. *in l. ordinarii, C. de reivend.* Ripa *in dict.* §. *nihil commune, num.* 153. *verſic. Declara primo*, Coravius *in* 2. *par. num.* 92. Socin. Jun. *num.* 312. Crotus *conſ.* 105. *n.* 3. Orianus *in rub. de cauſ. poſ. & propriet.* 15. *concluſione.* Jacob. de Georgio *in l. ſi de vi. num.* 16. *C. de judiciis*, Riminal. *conſ.* 201. *num.* 4. *lib.* 1. Beroius *in cap. in literis, de reſti. ſpol. num.* 39. Bolognetus *in dict.* §. *nihil commune, in* 2. *par. num.* 359. *contra Fabium*, qui in dict. §. *nihil commune, num.* 147. contrarium exiſtimabat, ſed non eſt de ipſo curandum cum teneat contra communem opinionem, ut advertit Menoch. *de retinenda poſſeſſione, remedio* 3. *caſu* 4. *num.* 533.

An igitur ſumus in dubio, an utrumque judicium ſit cumulatum reſpectu ejuſdem poſſeſſionis, aut nullum dubium eſt, an ſit cumulatum ejuſdem poſſeſſionis reſpectu, & in dubio adhuc admitto concurſum, per tex. *in dict.* §. *nihil commune*, & ſi dicas cū Bart. quod in hoc concurſu ſic ſimpliciter propoſito reperitur idem poſſeſſor, & non poſſeſſor & quod eſt contrarietas, quia vendicando dico me non poſſeſſorem rurſum agendo poſſeſſorio dico me poſſeſſorem, & eſt contrarietas, quæ expellit concurſum, & inducit ſuſpenſionem, quod patet ex text *in l.* 1. §. *igitur, ff. uti poſſidetis*, juncta *l.* 1. *C. de alienat. mut. jud. cauſa facti*, & tex. *in cap. examinata, de judiciis*, unde reſultat contrarietas, quæ non eſt ſuſtinenda, *l. ſi procuratori*, §. *alius, ff. quando appellan. ſit l.* 1. *C. de furtis, cap. ſolicitudinem de appel.* qua ratione ob hanc contrarietatem, & repugnantiam negabant concurſum utriuſque judicii, Bartol. *in dict.* §. *nihil commune, num.* 19 Alexand. *num.* 72. Jaſon. *num.* 98. Ripa *num.* 153. Coraſius *in* 2. *par. num.* 90. Rubeus *num.* 285. Afflictis *deciſ.* 155. *num.* 5. Orianus *in rub. de cauſ. poſ. & propriet.* 7. *concluſ.* ſolus Beroius *in dict. cap. in literis, num.* 39. *de reſtit. ſpoliat.* contrarium inutiliter tentat de quo non eſt curandum.

Ad hæc enim reſpondeo, quod quando ſumus in dubio, an ſint propoſita ambo judicia diverſis reſpectibus an uno, præſumo propoſita diverſis reſpectibus, non uno, quia præſumere debeo propoſita, juxta juris regulas, quæ non admittunt unum eundemque reſpectum ex Jaſ. *dict. num.* 98. quod ſi aperte pateat reſpectu ejuſdem poſſeſſionis eſſe cumulata, dicam non ſubſtineri concurſum, & ſecundum hæc ſunt de jure vera concordo opiniones Petri, & Cini, & Bart. ita ut nec ex Cino ſit Petrus Evangeliſta, nec ex Bartol. Judas Scarioth. & tenendo hanc non obſtant

omnia,

omnia, quæ adducebat Bart. contra Petrum, & Cinum, quibus omnibus ſatisfacit Jaſ. *ubi ſupra*, *dict. n.*98. nec enim eſt ulla contrarietas, nec electio neceſſaria, nec exceptio rei judicatæ, nec duplicatio, nec ordo perverſus judicii, nec occupatio ejus, quod ab alio deſideras, quæ ſunt ſex regulæ impeditivæ concurſus, & cumulationis petitorii, & poſſeſſorii, cum enim petitorium, & poſſeſſorium ſint diverſa, & reſpectu diverſæ poſſeſſionis certe nihil obſtat ulla illis ſex regulis.

Quibus præmiſſis, quæ pertinent ad quæſtionem generalem, & ad regulas ſex impeditivas cumulationis, & concurſus petitorii, & poſſeſſorii, & proſunt plurimum, tanquam fundamenta ad particulares quæſtiones, de quibus ſumus acturi, ideo enim præmiſſa nobis ſunt brevius, ſed dilucidius, accedo ad Bartol. qui ut omnem abſolvat diſputationem ponit ſeptem combinationes, ſine cathegorias, vel prædicamenta, ad quas veluti ad capita ſeptem reducit ingenioſe, ut ſolet reliqua, omnem concurſum petitorii, & poſſeſſorii, ut liquido conſtet, quando poſſint cumulari, quando vero ſuſpendi: & ſicut ſunt tria genera interdictorum, ſcilicet, adipiſcendæ, recuperandæ, ita Bart. in unaquaque cathegoria facit tria membra, hæ autem ſeptem combinationes, vel cathegoriæ omnem continent rationem cumulationis, & ſuſpenſionis petitorii, & poſſeſſorii in unoquoque interdicto, ſive adipiſcendæ, ſive retinendæ, ſive recuperandæ poſſeſſionis.

Prima combinatio eſt quando unus, & idem proponit primo petitorium, ſecundo vero poſſeſſorium, utrum admittatur concurſus, & cumulatio, an vero ſuſpenſio in omni genere interdicti.

Secunda quando unus, & idem proponit poſſeſſorium primo, & ex poſt facto petitorium, an inducatur cumulatio, an vero ſuſpenſio, in triplici genere interdicti.

Tertia Cathegoria eſt, quando unus ſimul, & ſemel provenit utrumque reſpectu omnium interdictorum ad ſuſpenſionem, vel cumulationis alterius, vel utriuſque.

Quarta, quando unus proponit primo petitorium, & alius ſecundo poſſeſſorium, quomodo inducatur concurſus, aut ſuſpenſio.

Quinta, quando unus proponit poſſeſſorium, alius ſecundo petitorium, quando concurſus, quando ſuſpenſio inducatur.

Sexta, quando ſimul, & eodem tempore unus proponit petitorium, alius poſſeſſorium, quodcumque ſit ad cumulationem, & ſuſpenſionem.

Septima, quando uterque ſimul, & ſemel proponit petitorium, & poſſeſſorium, reſpectu interdictorum, an cumulatio, an ſuſpenſio inducatur.

Hæ ſunt ſeptem combinationes, aut prædicamenta, quæ continent omnem rationem cumulandi poſſeſſorium, & petitorium, & item ſuſpendendæ, ex quibus conſtat aperte tota ratio concurſus, & ſuſpenſionis, quæ in his caſibus nobilitatis frequentiſſima eſt, quod vero pertinet ad literam noſtri text. ibi: *Las quales ellos intentan, trayendo en ellas la propriedad, y poſſeſſion*, attenta litera noſtri tex. ſola tertia Bart. combinatio erat nobis explicanda, ſed quia paſſim alii caſus ſe offerunt, ut patebit inferius, & Bart. *ibi num.*22. ubi fere de litera noſtri text. agit, remittit ſe ad ea, quæ dixerat, in prima & ſecunda combinatione, *nu.* 16. & 17. & *ſeq.* & quia Didacus, & Otalora inferius adducendi, multa congerunt, & diſputant, quæ pertinent ad ſecundam, & primam Cathegoriam, vel combinationem, neceſſario tum, ut conſtet litera noſtri tex. tum etiam, ut conſtet noſtra futura reſolutio, agendum eſt de ſingulis combinationibus, quantum pertinet ad cumulationem, & ſuſpenſionem petitorii, & poſſeſſorii, nec enim ſuſpenſio attingi poteſt, quin concurſus etiam, & cumulatio attingatur, breviter tamen expediemus, quatenus explicatio pertineat ad literam noſtri text. reliqua omittemus, nec enim hic aggredimur repetitionem ad §. *nihil commune*, poſt Bartol. Alexan. Jaſ. Aretinum, Ripam, Claudium, Alciat. Corraſium. Fabium, Fernandum, Marcum Aquilinum, & post Abbatem, Felin. Antonium, Socinum, Berojum *in cap. Paſtoralis*, *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* & *in capit. ſignificaverunt*, *de teſtibus*, ex quibus integrum volumen conflari poterat, & aliud agi omitto, quæ ſeorſum ſcripſere Aſſictis, Didacus, Boerius, & Menochius dum aliud agunt, ſed nos id duntaxat attingemus, quod ſit neceſſarium ad quæſtiones de nobilitate diſputandas, & quod ſit apud omnes receptiſſimum, itaque non annumerabimus Doctores, niſi ubi concertatio dubia ſit: otioſum enim eſt in recepta, & diffinita longam Doctorum ſeriem annumeraſſe.

Igitur in prima combinatione quando idem proponit petitorium, & ex poſt facto poſſeſſorium, an inducatur cumulatio, & concurſus, an vero ſuſpenſio, & primo in interdicto adipiſcendæ, dico breviter (quia in cauſis nobilitatis non poteſt contingere iſta combinatio reſpectu hujus interdicti, propter ea quæ diximus late *glo. 7. num.* 17.) ad reliquas cauſas dico, quod ſi petitorium, & poſſeſſorium omnino ſeſe non comperiantur, quia vel electione tollantur, vel contraria ſint, tunc non datur cumulatio, ſed nec ſuſpenſio, ut *in l. fin. C. de codicillis*, ſed proceditur in primo judicio, ſcilicet, petitorio, ſecundum autem, nempe poſſeſſorium, proponi non poteſt, ſi vel electione tollatur, aut pugnet ex diametro, obſtante ſecunda regula impeditiva concurſus, de qua ſupra, ita *dict. l. fin. quæ eſt Theodoſii*, & legitur in Codice Theodoſiano, *lib.* 4. *tit.* 4. & hanc reſolutionem tenent, & recipiunt Bart. *dict. num.*16. Corraſius, 2. *par. num.*84. Orianus *in rub. de cauſ. poſ. & prop.* & quamvis Rubeus *in d.* §. *nihil commune*, *num.*266. & Fabius, *n.*104. Fernandus *cap* 3. *nu.* 6. multum laborent in eo, an ſcilicet, in cat dict. *l. fin.* ſi electio, vel repugnantia utriuſque, cert e vera eſt Bart. ſententia, ut ceſſet concurſus, ub cuique vel alterum ſit eligendum remedium, vel ubicumque remedia pugnent, quia ſemper reincidit in idem, ut ſcilicet electio ſit facienda, ubi repugnantia adſit: ſi enim in dicta *l. fin.* pugnat ſucceſſio ex teſtamento, & ex codicillis, quia hæc eſt ab inteſtato, illa ex teſtamento certe conſequitur, ut omnino alterum ſit eligendum, ex qua ratione conſtat allegatio Bartol. & ita tenent Bartolus in *l. edita*, *C. de edendo*, & Decius *ibi n.*62.

Unde quando poſſeſſorium non pugnat origine, & effectu cum judicio petitorio, quia abeſt repugnantia, nec eſt neceſſaria electio, bene admittitur iſthæc petitorii, & poſſeſſorii cumulatio, ut ſentit Bartol. *in dict.* §. *nihil commune*, *dict. n.*16. & Jaſ. *ibi num.* 100. qua ratione Rubeus, Fabius Fernandus, & Ripa, & eos ſecutus Menochius *remed.*4. *de adipiſcend. nu.*517. exiſtimant, poſſe quidem proponi petitorium ex teſtamento ad hæreditatem, deinde remedium poſſeſſorium, ex *l. fin. de edicto Divi Adriani*, quia nec origine pugnant, nec ad eundem tendunt finem, nec timor eſt, quod prius intentato petitorio, lata ſententia ſuper ipſo, pariat exceptionem dominii notoriam ad poſſeſſorium poſtea intentatum, ex regula tertia ſupra adducta impeditiva concurſus, & ex *l. fundi*, & *l. fundum*, ibi adductis, & Bartolo, *in d. num.*16. *verſic. Præterea exceptio*, quia cum judicium poſſeſſorium ſit ſummarium, breviter expedietur, poſſeſſorium ſit ſummarium, breviter expedietur, ita ſentit Bartol. *ubi ſupra* ex Dino *in cap. qui ad agendum*, *de regulis juris in ſexto*: ſunt enim hæc diverſa, ſcilicet, proprietas, & poſſeſſio, diverſimode

litiganda, & judicanda, & diverſis temporibus, unde patet ſenſus ad *l. interdum, ff. de publicis judiciis*, ubi agens criminaliter, *leg. Julia de vi*, non poteſt poſtea cumulare poſſeſſorium recuperandæ: ratio eſt, quia ambo judicia tendunt ad idem, non ad diverſa, ideo electione tolluntur, ita intelligunt Socinus Senior *in dicto* §. *nihil commune*, *n.*20. & Jaſon *num.* 101. Claudius Mermerius, *num.* 147. Hermano Detus, *num.*67. Rubenum 268. Fernandus, *cap.*3. *nu.* 7. Socinus Jun. *n.* 317. nec obſtat ratio ordinis, de qua ſupra in regula ſexta impeditiva, concurſus, nec item obſtant jura, de quibus ſupra, *n.*5. ſcilicet, *l. incerti*, *C. de interdictis*, *l. ordinarii*, *C. de rei-vendicat. l.* 1. §. *quia autem*, *ff. quorum legatorum*, quia hæc omnia ſingularem conſiderationem habent reſpectu interdicti retinendæ, de quo mox non nihil agimus, ita ſcripſit Fabius *in dicto* §. *nihil commune*, *nu.*136. & Bald. *in dicto l. incerti*, *n.*12. & hos ſecutus, Menochius *de retinenda*, *quæſt.*60. & *de adipiſcenda*, *remedio* 3. *num.*121.

Ex quibus omnibus, quia in ſecunda, & tertia combinatione idem receptum, quod eſt in hac prima, plurimum advertendum eſt ad hæc, ex his enim patet, quid reſpondendum ſit, in reliquis ex Bart. *ubi ſupra*, *num.*21. & 22. quem reliqui ſequuntur, & ideo fuit nobis attingendum hoc interdictum adipiſcendæ.

Ergo ſi hæc remedia ſeſe compatiantur, & electione neceſſaria non tollantur, non prohibetur concurſus, ita tamen ſi non dum ſit concluſum in cauſa petitorii, argumento tex. *in cap. Paſtoralis*, *de cauſa poſſeſ. & proprietat.* & tex. *in cap. ſignificaverunt*, *de teſtibus*, pone petiſſe me à te fundum reivendicatione, quem patri dederas, & tradideras, inſtitutalis eſt, & ceptum judicium, deinde reperio in patris mei fuiſſe hæreditate tempore mortis, certe ante concluſionem in cauſa non impedior agere poſſeſſorio adipiſcendæ, nec oberit, quod lis cepta ſit in petitorio, quia unum judicium non tollit alterum, & recte admittitur poſſeſſorium, quia brevius expediatur, utpote ſummarium, & cum non ſit concluſum in cauſa non poterit in petitorio ſententia proferri, dicto *cap. Paſtoralis*, & gloſ. famoſa, *in dict. l. ſi de vi*, *ff. de judiciis recepta.*

12 Unde inferes notabilem limitationem ad *l. fundi*, & ad *l. fundum*, *ff. de exceptionibus*, ex quibus ſupra *num.*6. ex Bartoloque fundavimus tertiam regulam impeditivam concurſus petitorii, & poſſeſſorii, ut ſcilicet, impediatur cumulatio ſi abſolutoria in primo poteſt parere exceptionem rei judicatæ in ſecundo, ut illud intelligatur, quando vero ſimiliter primum judicium prius expedietur, & finietur quam ſecundum, ita limitat Jaſon *in dict.* §. *nihil commune*, *num.* 101. ex Bartolo, & Imola, quos refert, approbant Abbas, Aretinus, & relicti *in dicto cap. Paſtoralis.*

At vero ſi concluſum ſit in cauſa, tunc ſi ferenda ſit ſententia pro reo, & contra eum, qui petitorium intentavit, & modo vult intentare poſſeſſorium, certe impeditur concurſus ex æquitate canonica, ita Bartol. *in dict.* §. *nihil commune*, *n.*16. & cum eo ſentiunt omnes Jaſon ibi *num.*113. Rubeus, *n.*273. Fernandus, *cap.*3. *num.*7. Socinus Jun. *num.* 320. ex tex. *in cap. Paſtoralis*, ſæpius allegato, licet Jaſ. in hoc caſu, ubi omnino ferenda ſit ſententia abſolutoria pro reo quia actor non probavit, ubi ſupra, & poſt eum Corraſius 26. *parte*, *n.* 84. verius exiſtiment, nullam hic verſari æquitatem canonicam, ſed id procedere ex ratione dictæ *leg. fundi*, & *leg. fundum*, quæ impediunt concurſum iſtum, uti diximus in tertia regula impeditiva concurſus ſupra.

Et fortis hæc habent locum cum concluſum eſt in cauſa, & ſperatur ſententia in favorem rei, contra actorem, qui petitorium intentavit: & vult modo poſſeſſorio agere, non ex ea ratione, quia non probavit, ſed ex ea, quia reus probavit ſe dominum, nam tunc non conceditur iſte concurſus, & cumulatio, ita Bartolus *in dicto* §. *nihil commune*, *nu.*16. Imol. *num.*18. Alexan. *nu.*30. Ripa *nu.*144. Hotmanus *num.*86. Rubeus *num.*267. Socinus Jun. *nu.*321. Corraſius 2. *par. num.*84. Crianus in Rub. *de cauſ. poſ. & propriet. verſic. Secunda concluſio*, Anton. de Butr. *in cap. cum dilect. de cauſ. poſſ. & propriet.* rationem diximus, *gloſ.*3. §.1. *n.* 30. & dicemus infra, *gloſ.*12. *num.*85. & hoc defendit Jaſ. *ubi ſup.* contra impugnationem Aretini, & Angeli, & late comprobat Cludius de Seiſellis etiam in notorio non permanenti, quale eſt illud, quod reſultat ex probationibus primæ inſtantiæ, quæ poſſunt enervari in ſecunda inſtantia, & ſententia a qua poteſt appellari, & quamvis Alexand. & Jaſ. *ubi ſupr.* & Angelus, & Aretinus, late digladientur de veritate ejus dicti, an paria ſint latam eſſe ſententiam, vel proſpicere ex actis eſſe omnino ferendam, & late diſputent Fabius, *ubi n.*110. & Rubeus *num.*272. & varie torqueatur Alexand *ibi num.*45. ubi agit de notorio, quod reſultat ex probationibus, quod debeant impedire poſſeſſorium, ex *cap. ſignificaverunt*, *de teſtibus*, quia notorium impedit litis ingreſſum, idem Alexand. *in l. creditori*, *C. de pactis* poſt Archidiacon. *in cap. ut circa*, *de electione in ſexto*, & quamvis hæ probationes ex quibus inducitur notorium poſſit reprobari in alia inſtantia, adhuc ei judici coram quo agitur notorium faciunt, & oſtendunt malitiam, & dolum, & fraudem præſentem, cui obviare debet judex prudens, nihil animadvertens, quod futuro tempore in alia inſtantia poſſit contingere, quæ fuit ratio Bartoli, *ubi ſupra*, & text. *in d. cap. Paſtoralis*, & explicuit Menochius, *n.*536. *ubi ſup.* & interim, quod aliud non patet hæ probationes inducunt notorium, vel permanens, vel momentaneum nihil intereſt, vide Antonium *in cap. veſtra de cohabit. clericor. & mulier.* & Bald. *in l. cum fratrem*, *C. de his*, *quibus*, *ut indig.* & latiſſime Cardinalem Jacobatium *in pulchro caſu de concil. tit. de crimate ſub Julio*, *lib.7. art.* 1. *verſic. Sed ad præmiſſa*, *fol. mihi* 431.

Secundo, quando ceptum eſt petitorium, viden-13
dum, an idem ipſe ex poſt facto poſſit proponere poſſeſſorium recuperandæ, qui caſu pertinet ad tex. *in l. cum fundum*, §. *finalis ff. de vi*, *& vi arma.* unde deducitur regula, quod non impeditur, qui ſemel egit petitorio, agere poſſeſſorio recuperandæ, maxime ante concluſionem in cauſa ex dict. *cap. Paſtoralis*, ex ratione, quam proxime diximus tenet Bart. *ubi ſupra*, & Ripa dicit communem ibi *n.*161. & Rubeus *n.*312. Corraſius 2. *par. num.* 86. quod quidem extendendum eſt ad remedium, *cap. de reintegranda*, 3. *quæſt.* 1. *contra Socinum*, qui contrarium tenebat in *rem quæ nobis*, *ff. de acquir. poſſeſ. num.*15. *verſic. Dubitatur*, nec enim ulla dubitandi ratio eſt inter interdictum, unde vi, & remedium reintegrandæ, quin ac idem ſit, & cum ſit una, & eadem res, nequit diverſo jure cenſeri, ut diximus *gloſ.*6. §.1. *nu.*53.

Sed tamen utiliter ita accipio, ſi idem in utroque hoc judicio ſuſcipiat in ſe onus probandi, quia tunc nulla regula ex prædictis obſtat, alias ſi dicat ſe non teneri ad probationem, quia reus poſſidebat, juxta communem allegationem, text. *in l. vis ejus*, *C. probat.* de qua Bart. in *dict.* §. *nihil commune*, de cujus dicto agit Alexand. *ibi num.*68. tunc quia revocatur indubium ex qua parte ſit expectanda probatio, neceſſe eſt ex ſexta regula ſupra adducta impeditiva cumulationis, ut ſuſpendatur petitorium, & agatur de ſolo poſſeſſorio, ut ex poſſeſſorio conſtet, quis ſit poſſeſſor,

poſſeſſor, & ab altera parte exigatur provatio, itaque ex Bart. ſi actor, qui prius propoſuit petitorium, & poſtmodum poſſeſſorium recuperandæ, non vult ſubire onus probandi ſuper proprietate, ſed forte vult, quod onus transferatur in illum, qui injuſte ſpoliavit eum, tunc poteſt ſi vult, ſuſpenſo petitorio intentare poſſeſſorium hoc, & diſcutere prius de poſſeſſorio, ut ſic appareat, quis probet in petitorio, *l. vis ejus*, *C. de probat. l. libertis*, §. *finali de liberali cauſa*, *ff.*

Imola relatus ab Alexand. *num.*78. in dict. §. *nihil commune*, agit de dicto Bart. ad aliud propoſitum, an retenta ſuperiori ſpecie, ſi actor obtineat in poſſeſſorio, ex invaſione probata, an rurſum in petitorio, quod ſuſpenſum fuit, & nunc finito poſſeſſorio peragitur, debeat obtinere, nihil probando aliud reſpectu dominii, ſi reus etiam nihil probet, quoniam Bartol. videtur innuere partem affirmativam, qui dixerit ſuſpendi in hoc caſu petitorium, & agi de poſſeſſorio, ut ex eo conſtet, quis ſubeat onus probandi, ergo voluit, quod ſi ex ſola probatione violentiæ obtineat in poſſeſſorio, juxta dict. *l. vis ejus*, & dict. *l. liberis*, §. *fin.* quod ex eo ſolum poſtea obtinebit in petitorio, ſi reus nihil probet in contrarium, & dicit Imol. quod hoc eſt aperte contra tex. *in capit. ſignificaverunt*, *de teſtibus*, ubi intentatis petitorio, & poſſeſſorio recuperandæ poteſt ſuſpendi petitorium, & agi de poſſeſſorio, quo finito revertimur ad petitorium, & tamen ibi non obtinetur ex ſolo poſſeſſorio, niſi aliter probet de dominio, & ita in hac opinione reſidet Imola, ut omnino probatio requiratur, & tenet, quod omnino debet ferri ſententia, etiam ſi actor reperiatur, poſt poſſeſſorium, poſſeſſor in petitorio, ex dict. *cap. ſignificaverunt*, & ad tex. *in l. vis ejus* & in d. *liberis*, §. *fin.* reſpondet, quod eſt caſus ſpecialis in poſſeſſione hominis, ut violenta poſſeſſio hominis non relevet, quod fuit Bald. in dict. *l. vis ejus*, & addit ſecundo, quod litera textus in dict. *l. vis ejus* nihil agit de onere probationis, ſed præmittit violentiam, ut cognoſcamus quis ſit futurus actor in judicio, nec aliud dicit ad *l. ſi de poſſeſſione*, *C. de probationibus*, reſpondet eſſe quoque caſum ſpecialem, quod præſumatur contra ſervum, qui abſcondit inſtrumentum emptionis, pro Bartolo facit text. *in l. ſi quis emptionis*, §. *ſed hoc ſuper illis*, *C. de præſcriptio.* 30. *vel* 40. *annor.* ubi ſola probatio violentiæ, impedit refricationem dominii à violento invaſore, facit quod tradit Cinus *in l. ſi ſervus*, *C. de Epiſcopis*, *& cler.* poſt gloſ. *ibi*, quod ſi ſervus meus pervenit ad eccleſiam cum aliquo vitio, dico probaſſe dominium, ultimo authores varii ſunt, Hoſtienſis *in leg. Paſtoralis de cauſa poſſeſ. & propriet.* eſt contra Bartolum, poſt ipſum Imola, contra ipſum, Cinus *in l. 1. C. ubi cauſæ ſtat.* Baldus, & Salicet. in d. *l. vis ejus*, Baldus in dicta *l. ſi quis ad ſe fundum*, & *in leg. fin. C. de ſervitutibus*, *& aqua* 13. *quæſt.* Innocent. *in cap. bonæ*, *de poſtulat. prælat. el* 2. Imola *in lege* 4. §. *Cato*, *de verborum*, & Jaſ. *in dict.* §. *nihil commune*, qui allegat Aretinum *ibi n.*120. dicit hanc magis communem opinionem, contra Inno. *in dict. cap. Paſtoralis*, Raphaelem Cumanum, & Ludovicum Romanum *in dict.* §. *nihil commune*, & Angelum *in l. meum*, §. *volenti*, *ff. quod metus cauſa*, qui contrarium tenebant, & Jaſ. reſpondet ad fundamenta pro utraque parte, ibi vide, *dict. num.*120. *& nu.* 119. dicit quod hoc caſu forte ſequetur ſententia abſolutoria ab inſtantia judicii.

14 Nec impedit hanc ſuſpenſionem petitorii, regula text. *in authen. qui ſemel*, *cap. quomodo*, *& quando judex*, ubi qui ſemel produxit libellum in judicio non poteſt poſtea deſiſtere, ſed debet inſiſtere, aut expreſſe renunciare, ita obiciunt, Alexand. Cumanus, Joan. Garſias. *de Nobilitate.* & poſt eos, Jaſ. *ibi nu.*116. ſed reſponde breviter, 15
quod cum cauſa, & ad tempus bene poteſt ſuſpendi permittente jure, & ita ſuſpenditur quouſque duret lis ſuper poſſeſſorio, quod ſummarie, & breviter expeditur, *l.* 3. §. *ibidem*, *ff. ad exhib.* ita reſpondet Jaſ. *ubi ſupra.*

Et nota, quod iſta ſuſpenſio non conceditur in odiũ ſpoliationis, ſed ratione ordinis, ut conſtet, ex qua parte exigenda ſit probatio in petitorio, contra Alexand. *ubi ſupra*, qui contrarium exiſtimabat, cum in juribus incorporeis, ut dicemus admittatur iſta ſuſpenſio ſolum ratione ordinis, nec quicquam facit text. *in clem.* 1. *de cauſa poſ. & propriet.* quia continet particularem rationem, ut ſubtilius advertimus *gloſ.* 1. § 2. *n.*21. 16

Ultimo videtur obſtare, text. *in cap.* 1. *de reſtitut. ſpoliat.* ubi conſenſus etiam tacitus ejus, qui partitur 17
agere de petitorio, cum ſit ſpoliatus nocet ſibi, unde videbatur, quod hic non poſſet ſuſpendere petitorium, & agere de poſſeſſorio, breviter, Jaſo reſpondet, *n.*118. & bene, hoc non pertinere ad hanc combinationem, ſed ad quartam, quia *in dicto cap.* 1. duo hæc à duobus intentantur petitorium ab uno ab altero poſſeſſorium in hac combinatione idem utrumque intentat, & inducta ad augmentum non debent contrarium operari, *lege legata inutiliter*, *ff. de adim. legat. leg. mancipia*, *ff. de fundo inſtructo*, & pro hac eſt text. *in dict. cap. ſignificaverunt*, *de teſtibus*, & in quarta combinatione agemus de textus in dict. *cap.* 1. *de reſtit. ſpoliatorum*, ibi vide, & Menochium *de recuperand. remedio* 1. *num.* 161.

Si autem concluſum ſit in cauſa tunc obſervan- 18
dum eſt, quod ſuperius diximus in poſſeſſorio adipiſcendæ, ut non detur concurſus, nec admittatur iſta poſſeſſorii tractatio ſi ex actis conſtet, reum omnino abſolvendum maxime ſi de dominio probavit ſuſcepta in ſe probatione, juxta tex. *in l. circa*, *ff. de probat.* de qua infra *num.*69 quia tunc remanet dominus, & legitimus poſſeſſor, & remanet purgata violentia & eſt locus, dicta *leg. fundi*, & dicta *lege fundum*; ut actor excludatur exceptione rei judicatæ omnino futura, quod extende etiam ad poſſeſſoria quæ habent annexam proprietatem, aut in cauſibus, ubi ſine titulo ipſa poſſeſſio eſt nutritiva peccati, ut in beneficiis, & matrimoniis §. *quædam leg.* 2. *ff. de interdictis*, *cap. ex parte*, *cap. ex tranſmiſſa*, *de reſtit. ſpoliat.* & adnotavit Bertol. *ubi ſupra*, & Alexand. & poſt eos, Jaſ. *num* 129 Bald. *in lege edita de edendo*, & eſt text. *in l.* 1. § *fin. ff. de aqua quotidiana*, *& æſtiva*, & eſt recepta cæteris omnibus, ſine dubitatione.

Igitur poſt concluſionem in cauſa, & poſt plenam probationem factam à reo, non admittitur cauſa poſſeſſorii, & ſubeſt æquitas dict. *c. Paſtoralis*, quæ fundamentum habet in jure ſcripto, dict. *l. fundi*, dict. *l. fundum*, ex his autem adverte ad caſum quotidianum, quia cum agis petitorio poſt rem judicatam poſſeſſoriam tuam, vel paternam, nihil intereſt, ex leg. & an eadem §. *fin. ff. de exceptione rei judicatæ*, ſi vel fiſcalis advocatur, vel communitas ipſa te ſpolient tua immunitate: & amborum, vel alterius facto pignora tibi capiantur pro cenſu plebeio vendantur, profecto recte ages de recuperatorio poſſeſſorio, ſuſpenſo petitorio, ut reſtituaris, ex dict. *l. cum fundum*, §. *fin.* & dict. *cap. Paſtoralis*, imò poteris ſi velis cumulare utrumque, & de utroque agere, ut diximus *gloſ.*8. ubi de probatione diſputavimus, & quia 19
certum eſt, quis probare debeat, non inducetur ex ratione ordinis, ſuſpenſio, diximus late dict. *gloſ.* 8.

Tertio, quando propoſitum eſt petitorium, & ab 20
eodem ex poſt facto proponitur poſſeſſorium retinendæ, tunc diſtingue, aut ſumus in re corporea, aut in juribus incorporeis: ſi ſumus in juribus incorporeis, ſi actor velit ſuſcipere in ſe onus probandi, non eſt

dubium, quin detur cumulatio, Bartol. in dict. §. *nihil commune*, *n.*18. Alexand. *ibi num.* 72. Jaſ. *nu.* 126. Ripa *num.*150. Rubeus *num.*784. Fabius *num.* 125. Claudius *num.* 156. Detus *num.*93. Berengarius quem Fernandum alias voco, *cap.*3. *n.*11. Corraſius 2. *part. num.*91. Joannes Bolognetus 2. *part. num.* 305. & ante hos noviores tenuerunt Bald. *conſ.*161. *libr.*3. Paulus *conſil.* 259. *lib* 2. Lanfrancus de Orian. quem Orianum voco *in rub. de cauſ. poſſeſ. & prop. colum.*13. *verſic. Quarta concluſio*, Jacobat. à Sancto Georgio *in l. ſi de vi*, *num.*15. *de judiciis*, Bald. & Paulus *in l. ordinarii*, *C. de rei vendic.* practica Papienſis *in forma libelli pro turbata poſſeſſione*, *in verbo*, *ad ceſſandum*, *n.*7. Joann. Fabri *in* §. *æque ſi agat*, *num.*12. *inſtit. de actionibus*, *& in* §. *retinendæ*, *verſic. Omiſſis*, *inſtit. de interdictis*, atque ita deciſum, tradit Afflict. *deciſ.*155. *num.* 4. & reſpondit Ripa *lib.* 2. *reſponſorum*, *cap.* 7. *num.*3. & fere idem ſenſit D. Didac. Covarru. *variar. lib.*1. *cap.*16. *n.*9. & Otalora 3. *par. cap.*5. *num.*1. Menochius *de retinend. remedio* 3. *n.*539. qui rationem addit, quia ſcilicet, nulla eſt repugnantia, etiamſi verum ſit hic non eſſe recurrendum ad regulam impeditivam repugnantiæ ratione, ſed ad regulam ordinis, quia cum ſuſcipiat in ſe onus probandi, ratio nulla habetur ordinis, quis obtineat in poſſeſſione, ut ab altera parte expectetur probatio in petitorio.

Ideo ſi actor non ſuſcipiat in ſe onus probandi, ſed dubium ſit, de poſſeſſione, tunc ſuſpenditur petitorium, ut ex deciſione poſſeſſorii liquido conſtet ad quem pertineat onus probationis, & ratione ordinis ceſſat cumulatio, quod reſolvunt omnes, de quibus ſupra meminimus, & communem dicit Jaſ. *ubi ſupra*, *d. nu.*126. alias ſi non obſtat ratio ordinis, ad imponendum onus probandi, tunc ſimpliciter datur cumulatio petitorii, & poſſeſſorii, & proceditur in utroque uno eodemque judicio, ſine ſuſpenſione alterius ex quo reſtant duo animadvertenda, quæ ſunt neceſſaria in praxi.

21 Primum, quod licet Afflict. *deciſione* 155. & Didacus *variar. lib.* 1. *cap.* 16. *n.* 9. & Otalora 3. *par. c.*5. *nu.*1. poſt alios, quos ipſi allegant, aſſerant poſſe concurrere duo hæc judicia, & proponi ab eodem reſpectu jurium incorporalium, quia qui proponit confeſſoriam, aut negatoriam, non fatetur adverſarium poſſidere, *l. & ſi forte*, §. *ſciendum*, *ff. ſi ſervitus vendicetur*, Faber, & alii *in* §. *æquæ ſi agat*, *inſtit. de actionib.* & ibi Jaſ. *n.*40. qui plures allegat, & plures alios, Fernandus *ubi ſupra*, *c.*3. *à num.*7. & ideo poſſit induci cumulatio in his juribus utriuſque judicii, id ita accipiendum eſt, ut diximus ex recepta ſententia, ſcilicet, ſi actor, qui petitorium propoſuit, & poſt modum poſſeſſorium proponit, velit in utroque probare, tunc admitttendum eſt omnino concurſus, & ambæ cauſæ dicidentur, quia nulla regula ex illis ſex, quæ impediunt cumulationem obſtat, at vero ſi ex poſſeſſione ſua velit ad adverſarium pertinere onus probandi, tunc ratione ordinis fit ſuſpenſio, petitorii etiam in juribus incorporeis, & proceditur in ſolo poſſeſſorio, juxta receptam ſententiam, de qua ſupra, & ita debuerunt intelligere Afflict. Didacus, & Otalora *ubi ſupra.*

Secundo conſtat ex his, quam præpoſtere hanc ipſam rem propoſuerit D. Didacus, *var. lib.*1. *cap.* 16. *num.* 12. & Otalora *dict.*3. *par. c.* 5. *num.*1. dum retento hoc caſu ajunt dari ſuſpenſionem petitorii, & allegant textum *in cap. Paſtoralis*, & quæ Bart. *ibi* & alii tradunt *in* §. *nihil commune dicentes*, quod idem poteſt proponere petitorium in nobilitatis cauſis, & poſtea idem poteſt ſuſpendere petitorium, & petere, ut ſolum agatur de poſſeſſorio, & quod poteſt ferri ſententia in poſſeſſorio, hæc enim propoſitio falſa eſt, de jure, ex his quæ diximus, & quid ſervet praxis Hiſpana dicemus.

Primum enim in hoc caſu concurrit petitorium, 22
& poſſeſſorium, ſimul & datur concurſus, & cumulatio non ſuſpenſio, quia probatio in cauſis nobilitatis omnino expectat ad eum, qui agit, nec poteſt incidere in hoc caſu quæſtio de probatione, ſcilicet, ad quem pertineat ex his quæ diximus ſupra *gloſ.*8. & ideo juxta receptam ſententiam, de qua ſuperius, cum ceſſet quæſtio de probatione, ceſſat etiam ratio ordinis impeditiva cumulationis, & inducitur, concurſus, non vero ſuſpenſio: itaque in caſu quem proponit D. Didacus *n.*12. agi quidem poteſt de poſſeſſione, ſed non ſuſpenſo petitorio, & ſit cumulatio uſque ad concluſionem in cauſa, quia in his cauſis nobilitatis actori incumbit probatio, dicta *gloſ.*8. qua ratione in cæteris in juribus incorporeis, poteſt quidem ratione ordinis contingere ſuſpenſio, ut conſtet ad quem pertineat onus probandi in cauſis nobilitatis, cum quis petitorium, & poſtea poſſeſſorium proponit, contingere non poteſt, ex ea ratione, quia actor omni jure, & caſu probare debet.

Ideo veriſſime ajo improprie locutos Didacum, & 23
Otaloram, dum ſuſpenſionem vocant, & licet in foro ſuſpenſio quoque in hoc Senatu appelletur, improprietas verbi obſervatur, & perverſa juris ratio vere enim hoc caſu talis ſuſpenſio in cauſis nobilitatis, induci, non poteſt obſervata juris vera ratione, & ſcribentium receptiſſima ſententia, à qua vix avertes ſeniores advocatos nos veram rationem juris ſequimur, & aliorum placitis nihil commovetur.

Imo plus dico, quod aliud eſt recedere à petito- 24
rio, aliud ſuſpendere petitorium, aliud cumulare poſſeſſorium, pone propoſuiſſe te petitorium, vis ab eo recedere, iſthuc quidem licet tibi ante litem conteſtatam, & habent locum regulæ de variatione, & mutatione actionis, & emendatione libelli, & notata *in authen. qui ſemel*, *C. quomod. & quando judex*, & tradita per gloſ. & DD. *in l. edita*, *C. de edendo*, nos non ſumus in hoc caſu, pone propoſuiſſe te petitorium poteſt ſimul, & ex poſt facto cummulari poſſeſſorium, uſque ad concluſionem in cauſa, lite conteſtata, juxta text. *in dict. cap. Paſtoralis*, in juribus incorporeis, & ſi contingat dubium de onere probandi, ſuſpenditur petitorium, ut conſtituta poſſeſſione apud alterum alter ſciat ad ſe pertinere probationem, at in cauſis nobilitatis non poteſt ſuſpenſio contingere, quia certum eſt cui incumbat onus probandi.

Ideo mihi verba, noſtræ legis in ſecunda par- 25
te, ibi: *Y otro ſi*, *ſi alguno dixere*, *que eſtà en poſſeſſion de hijodalgo*, *y pueſta la demanda en propiedad*, *y poſſeſſion*, *ſuſpendicre al petitorio en tiempo*, *y forma devidos*, *y pidiere*, *que ſolamente ſe ha procedido en el poſſeſſorio*, *que eſte tal ſea tenido*, ſunt difficilia, nec cadit in caput meum, uti dicebat Petrus de Bellapertiga, *ubi ſupra*, quomodo poſſit fieri hæc ſuſpenſio, ex eo, quia ante litem conteſtatam illa eſt variatio, & mutatio, vel emendatio libelli, at vero poſt litem conteſtatam, uſque ad concluſionem in cauſa uti diximus in cauſis nobilitatis non poteſt, non eſſe cumulatio, quod ſi dicas ibi ſimul, & ſemel, non vero ex poſt facto utrumque judicium fuiſſe propoſitum, & non pertinere ad hanc combinationem in qua ſumus, ſed ad tertiam, de qua mox agem. certe nihil ad Rumbum, quia in hoc nulla differentia eſt, ſive à principio petitorium, & ex poſt facto poſſeſſorium proponatur, quod per- 26
tinent ad hanc primam combinationem, in qua verſamur, ſive ſimul, & ſemel utrumque proponatur, quod pertinet ad tertiam, ita reſoluit Bartol. *ubi ſupra*, *n.*22. & ſequuntur reliqui Fernandus, *dict. cap.* 3. *n.*24. ubi dicit: quod nihil eſt addundum Bart. idem

tenet

tenet Fabius *ibi num.* 136. Bolognetus 2. *part. num.* 329. Crotus *conſil.* 105. *num.* 1. & 2. Berojus *conſil.* 48. *nu.* 4. & *conſ.* 51. *nu.* 2. *lib.* 3. Alexan. & Jaſ. tertia combinatione.

Et verba illa, *Suſpendiere el petitorio en tiempo, y forma* Si ad veram ſuſpenſionem referas, referenda ſunt ad concluſionem in cauſa attenta æquitate canonica ex dict. *cap. Paſtoralis*, idque in aliis cauſis, in quibus poteſt contingere dubium de probatione, ad quem pertineat, ratione ordinis, non vero in cauſis nobilitatis, in quibus hæc ipſa dubitatio contingere non poteſt, ut ſupra dicta *gloſſa* 8. ſi vero verba, illa referas ad litis conteſtationem, profecto ad emendationem, & mutationem libelli pertinent uti diximus, non vero ad ſuſpenſionem, & ita verba noſtræ legis nullum ſenſum habere videntur juri ſatis convenientem.

Rurſum ſi referas ad interdictum recuperandæ, illud quoque ubi ſupra diximus concurrit cum petitorio, uſque ad concluſionem in cauſa, quando ab eodem intentantur dict. *leg. cum fundum*, §. *fin.* ideo verba, illa mihi ſunt difficillima, quia obſervantis juris principiis, quæ de cumulatione & ſuſpenſione petitorii, & poſſeſſorii ſcripta ſunt, vix eſt, ut bonum ſenſum poſſint habere in cauſis nobilitatis, in quibus nulla eſt de probatione dubitatio.

Nec ex hac ratione ſumus in caſu de quo Didacus, dicto *n.* 12. *verſic. Sed ſi ſuper hanc nobilitatis actione*, quia loquitur quando ex parte unius, puta fiſcalis eſt propoſitum petitorium, & ex parte rei, ſcilicet, privati propter ſpolium proponitur poſſeſſorium recuperandæ cum ſuſpenſione petitorii, namque ea facti ſpecies differt ab ea quæ proponitur in illis verbis, de quibus agimus, & ille caſu pertinet ad quartam combinationem, Bart. de qua acturi ſumus, at vero verba ea, de quibus agimus pertinent ad tertiam combinationem, Bart. quæ uti diximus reincidit in omni ſua materia cum hac prima combinatione, in qua adhuc verſamur, ne confundaris amice lector, diverſis caſibus confuſe permixtis, quod facit Menochius *de recuperanda, remed.* 15. *quæſt.* 30. *n.* 381. & 382. dum allegat Didacum *dicto lib.* 1. *c.* 16. *num.* 13. *verſic. Sed ego*, ubi re vera non eſt in prima combinatione, & forte D. Didacus, & cum eo Otalora, aut ego multum fallor retenta ea ipſa ſpecie, de qua ipſi agunt, adhuc non ſunt aſſecuti veram decidendi rationem, ut dicemus inferius: ergo ex fundata juris ratione verba, illa noſtræ legis non ſatis conſtare poſſunt, nec poteſt ex eis aliquis ſenſus extorqueri, qui inſpectis regulis ſuſpenſionis, & cumulationis petitorii, & poſſeſſorii teneri & defendi poſſit, eandem difficultatem continent verba, quæ ſequuntur in hac noſtra lege, in hac prima parte, ibi: *Y de que eſtos actores vean, que no pueden provar ſu demanda en poſſeſſion, y en propriedad, como lo intentaron, diz que ſuſpenden el petitorio: conviene a ſaber, el negocio de la propriedad, y piden, que ſolamente ſe conozca del poſſeſſorio, y que luego los dichos juezes admiten eſte pedimiento en qualquier parte del pleyto que ſe haga*, & adverte, quod hæc litera, & his verbis reprehenduntur illi judices, qui in qualibet parte litis admittebant illam ſuſpenſionem, & ideo magis mirandum eſt, quod in ſecunda poſſea parte legis, ea ſuſpenſio admittatur contra notiſſimas juris regulas, de quibus ſupra.

27 His itaque ſic controverſis, ego quod pertinet ad literam noſtri text. etiam ſi cenſeam ſingula verba, legum Taurinarum, & partitarum, tanquam vetera juris conſultorum reſponſa eſſe expendenda, ſæpeque latere in unius vocis propria ſignificatione, totam legis mentem, at vero in iſtis pragmaticis ſanctionibus ob longiloquos & prolixa verborum ſerie moleſtioribus, tanquam in authenticis conſtitutionibus parum, aut nihil exiſtimo curandum de ſingulis verbis, ſoleo, meo more, totam deciſionem ob longioris pragmaticæ, ad unum eundemque ſenſum redigere, quem probent indubitati juris regulæ, tum etiam intelligo ex fundata juris ratione, & ex his quæ diximus, quod in cauſis nobilitatis retenta ſpecie, quam tractamus, ſi idem proponit petitorium, & poſſeſſorium retinendæ ſimul, quod ſonant verba, de 28 quibus agimus, & pertinet caſus hic ad tertiam combinationem, Bartol. quæ reincidit in primam, ut diximus, *n.* 26. quod ante litem conteſtatam iſte poteſt ſuſpendere perpetuo petitorium, & petere, ut ſolum agatur de poſſeſſorio, & voco, hanc ſuſpenſionem perpetuam, id eſt, mutationem, quia nunquam amplius agendum eſt de petitorio, ſaltem ex illo libello, & voco, ſuſpenſionem perpetuam, quia alia ſuſpenſio petitorii, quæ vere ſuſpenſio eſt, illa quidem eſt ad tempus, quouſque finiatur cauſa poſſeſſoria, & ne putes eſſe hoc noſtrum inventum, memineris ita diſtinxiſſe Jaſ. *in dict.* §. *nihil commune*, *num.* 117. *verſic. Sed iſtis præmiſſis reſponde melius*, & ita intelligo prædicta verba, noſtræ legis, ut in totum poſſit ſuſpendi petitorium tempore, & forma à jure conſtitutis, id eſt, ante litem conteſtatam, ante eam enim licet variare, & mutare actionem, recedendo omnino ab ea, at vero ante, & poſt litem conteſtatam certe cumulare licet, ſuſpendere vero ad tempus petitorium in cauſis nobilitatis non licet, in quibus onus probationis omni caſu ad agentem pertinere dignoſcitur, & nulla reperitur ex ſex regulis impeditivis concurſus, & cumulationis.

Sed tamen uſus, & praxis forenſis in hoc Pintiano 29 Senatu, ut has cruces effugiat, tutiorem libellandi modum excogitavit, & approbatum à jure, quia ſimul proponendo petitorium, & poſſeſſorium, & poſt concluſionem libelli ſubdit in hæc verba, & memineris, quod ſæpè diximus omnia dicta in prima combinatione verificari in tertia, ne putes hæc nos temere quoque immiſcuiſſe: *Otro ſi ſuſpende el juyzio de la propriedad quanto en mi favor haga, no mas, ni allende*, otros dizen. *O roſi protesto ſuſpender, y ſuſpendo el juyzio de la propriedad quanto en mi favor haga, y no mas*, quæ verba longe differunt à verbis noſtræ legis, ibi: *Y piden, que ſolamente ſea procedido en el poſſeſſorio.* Ut enim vides ad oculum hæc verba, legis noſtræ inducunt ſuſpenſionem petitorii, illa autem cumulationem, quia utrumque manet, & in defectu alterius alterum, & fundatur praxis in *lege prima*, §. 1. *ff. quorum legatorum*, ibi: *Et ſapius plures actiones dictamus proteſtati ex altera velle nos conſequi, quod nos contingat.* De quo tex. agemus inferius, *n.* 67. & loquitur ille in petitorio, & poſſeſſorio propoſitis conditionaliter uno in defectum alterius, qui modus libellandi facit octavam combinationem addendam illis ſeptem, quas tractamus, diximus *gloſ.* 1. §. 2. *num.* 25.

Nec eſt novum cumulari actiones conditionaliter, 30 ut ſi una non habeat locum profit altera, Bald. enim *in l. quod tempore*, *num.* 5. *C. de reſtitut. milit.* docuit libellum hoc modo concipi poſſe, peto me reſtitui ad tempus, & cum reſtitutus fuero, ex nunc, prout, ex tunc, peto me declarari dominum, quia hic non eſt cumulatio actionum incompatibilium, ſed plurium ſubordinatio, & conditionalis propoſitio, ſequitur Felinus, Baldum *in capite ſignificantibus*, *de libelli oblat. n.* 23. Bolognetus *in leg. edita*, *num.* 106. *C. de edendo*, ubi dicit verbum opportuniſſimum ad noſtrum propoſitum, ex hac conditionali, & ſubordinata actionum propoſitione poſſe limitari omnes regulas prohibitivas cumulationis ratione incompatibilitatis, ut videas, quam opportunus text.

dicta *leg.* 1. §. 1. quem non allegant ad hoc, ut conditionalis hic libellus obtineat cumulationem, non vero ſuſpenſionem, unde Decius *in dict. l. edita*, *C. de edendo*, *n.*63. poſt Abbatem, quem ipſe allegat, ait procedere hanc formam libelli, ſcilicet, dico, ſententiam nullam, & ſi qua eſt appello, etiam ſi, ut ille inquit, hæc videantur contraria, ſcilicet, quod ſit nulla, & quod ſit valida, quia proponuntur ſubordinate unum in defectum alterius, & quamvis hæc ipſa, quæ adduximus videantur habere bonam rationem, quia non videntur eſſe omnino contraria certe, & in caſu noſtro, in cauſis nobilitatis nulla eſt contrarietas, nec repugnantia, quia uti diximus ſuperius, in juribus incorporeis, qui agit petitorio non dicit alium poſſidere, & ſi non ſuboriatur quæſtio de onere probationis certe, utrumque judicium procedit, ut dixi, quare cum ſimus in cauſis nobilitatis vere procedit, text. *in dict. l.* 1. §. 1. & ex illis verbis, inducitur, vere cumulatio, quicquid contra Baldum notent idem Felinus, & Bologneus, *ubi ſupra* in noſtro certe caſu obtinet, text. *in dict. l.* 1. §. 1. qui multum facit pro Baldo, & Decio, de quo tamen infra agemus, plane enim licet dicas, quod interdictum quorum legatorum, & petitio hæreditatis proveniunt ex eodem teſtamento, & ita quod non reperitur repugnantia, quod advertit Menochius ad Bald. doctrinam *de adipiſcenda poſſeſſione*, *remedio* 4. *n.*53. & *de recuperanda*, *remedio* 11. *quæſt.* 3. plane recte applicantur ad noſtrum caſum, in quo nulla uti diximus, eſt repugnantia, nec exigitur ordo, ex regula quam ſuperius fundavimus, ſcilicet, quod in juribus incorporeis datur concurſus, & cumulatio, ſi non adſit dubitatio de probationis ordine, quod in noſtro caſu nobilitatis non ſubeſt, ideo in hoc caſu, ubi eſt ſubordinata, & conditionalis propoſitio petitorii, & poſſeſſorii magis eſt, ut amplectamur Bologneti rationem *in d. lege edita*, ut conditionali, & ſubordinata actionum incompatibilium propoſitione ceſſent regulæ impeditivæ cumulationum, quia proponuntur actiones, non ſimul, ſed altera in defectum alterius, ex quibus non dubium eſt, quin limitetur regula textus *in l. final*, *C. de codicillis*, de qua ſupra; & ſuſtinetur praxis, qua petitur miſſio in poſſeſſionem ex edicto Divi Adriani, & in defectum ipſius beneficio legis, vulgo, *de Soria*, quæ eſt *lex* 3. *titul.* 13. *libro* 4. *ordinamenti*, & ita video in praxi receptum, & ſuſtinetur tota die libellus, & redditur judicium, itaque licet vulgus exiſtimet illa verba, quæ opponi ſolent poſt libellum in cauſis nobilitatis, pertinere ad ſuſpenſionem, omnino pertinent ad cumulationem, quia ex illis tollitur omnis cauſa impeditiva cumulationis, ut diximus ex Bologneto, & proponuntur petitorium, & poſſeſſorium ſubordinate, & conditionaliter unum in defectum alterius, ita ut ſi in uno minus fuerit probatum, ſaltem in altero poſſit obtineri, ex d. *l.* 1. §. 3. Baldo, Decio, Bologneto, Felino, Abbate, & reliquis, adde quod inferius fortius applicabimus, d. *l.* 1. §. 1. ad nobilitatis cauſas.

Unde ex hac nova, vera, & neceſſaria reſolutione inferre licet aliqua, & ea quotidiana, ad quæ parum advertunt, qui has nobilitatis cauſas agunt, & primum ad unum quotidianum, de quo quotidie diſputatur, pone propoſuiſſe te petitorium, & poſſeſſorium ſuper nobilitate comodo quem diximus, & poſt libelli concluſionem addidiſſe ea verba, ſcilicet, *Otro ſi proteſto ſuſpender, y ſuſpenda el juyzio petitorio, quanto mas ſea util, y provechoſo, y no mas, ni allende*, quo caſu dicimus, factam eſſe cumulationem utriuſque judicii, & quod eſt octava combinatio addenda Bartolo, & reliquis pone, quod advocatus fiſcalis, & communitas, te nobilem negant, & in poſſeſſione, & proprietate, pone litem conteſtatam ſuper utroque, deinde te in articulis egiſſe de poſſeſſione, & proprietate, pone atteſtationes factas à te ſuper utroque, quia concludis in articulis poſſeſſionem tuam; paternam, & avitam: tum etiam proprietatem familiæ per tempus immemoriale, *Porque articulas caſa de ſolar, y familia noble, y deſcendencia*, & adducis teſtes ſuper utrumque, ſed nihil probas, ideoque fertur ſententia: *Por la qual te condenan a que peches, y pagues*, & ſolvas tributa plebeia cum plebeiis, & hæc ſententia confirmatur per Senatores, *en viſta, y reviſta*, in magna Curia, quotidie quæritur, an iterum 31
poſſit reverti ad proprietatem, nihil obſtante exceptione rei judicatæ, ex regula textus in lege, & an eadem, §. *finali*, *ff. de exceptione rei judicatæ.*

Præmitte item ad quæſtionem, quod fiſcalis advocatus, & communitas in ſuis exceptionibus, & de proprietate, & de poſſeſſione agunt, quia negant te nobilem eſſe, quod ad proprietatem pertinet, & rurſum ſubdunt, nec te, nec patrem, nec avum extitiſſe in quaſi poſſeſſione immunitatis proventientis ex nobilitate, ſed plane ſoluiſſe tributa plebeia cum pleiis, quod ad poſſeſſionem referendum eſt, deinde in concluſione libelli ajunt; *Que piden el adverſo ſer declarado por pechero, y condenado a que peche, y pague con los buenos hombres pecheros.* Quæ concluſio duo etiam continet, ſcilicet, proprietatem, ibi: *Que ſea declarado por pechero*, & iterum poſſeſſionem, ibi: *Y que ſea condenado a que peche y pague con los buenos hombres.*

Notiſſimum autem eſt in juribus incorporeis, ſive 32
negativis, ſive affirmativis, etiam in his, in quibus recepta eſt confeſſoria, & negatoria, ut in ſervitutibus dari proprietatem, & quaſi poſſeſſionem, *l. ſed & ſi forte*, §. *ſciendum*, *ff. ſi ſervi. vend.* Bar. *in l. ſi prius n.*3. *de novi op. nunt.* tex. expreſſus *in l. ſi ædes meæ*, §. *ſi. ff. de ſervit. urb. prædior.* ibi: *Natura enim ſervitutum ea eſt, ut poſſideri non poſſint ſed intelligatur poſſeſſionem earum habere, qui ædes poſſidet*, tex. *in l. ait*, §. 1. *verſ. Item ei*, ibi: *Sed uſusfructus quaſi poſſeſſionem* 33
earum haberi qui ædes poſſidet, ff. ex quib. cauſis majores, ex quo text. dimanavit verbum hoc, *quaſi poſſeſſio*, & inde factum eſt, ut pro juribus incorporeis, ut puta pro ſervitutibus competant remedia poſſeſſoria, tex. *in l. quoties*, *la* 2. *ff. de ſervit. l. ſicuti*, §. *Ariſto. verſ.* 34
Sed & interdictum, *ff. ſi ſervit. ven. l. fin. ff. uti poſſidetis*, *c. querelam*, & ibi ſcriptores latiſſime de electione, & in hoc ſupervacaneum eſt DD. allegare, quia de hoc nemo dubitat, inde eſt, ut cum nunciare novum opus ei permittatur, qui poſſidet rem, in qua ædificatur, etiam quaſi poſſeſſori ſervitutis competat jus nunciandi, *l. de pupillo*, §. *Sextus Pedius*, *verſ. Impoſititiam*, *ff. de operis novi nunc.* & *in* §. *meminiſſe ead. leg.* tex. *in l. hoc judicio*, *ff. famil. erciſcundæ*, itaque reperiuntur in his juribus incorporeis, ſive negativis, ſive affirmativis poſſeſſio, & proprietas, Otalora aliter fundabat *d.c.*5.*p.*3.*n.*3. ſed non ex his juribus, quæ ſunt genuina in materia, & quæſtione.

Modo præmitte in hac ſpecie, quam tractamus, formam ſententiæ, quæ relata ad libellum actoris, & ipſius rei conventi, varie concipi poteſt. Prior pars ſententiæ, retenta hac ſpecie abſoluit fiſcalem, & communitatem à petitione actoris, quæ abſolutio cum ſit à petitione, & ea continuerit poſſeſſionem, & proprietatem, profecto eſt abſolutio ab utroque: Secunda pars ſententiæ reſpondet petitioni fiſcalis, & communitatis, qui excipiendo petierunt declarari eum actorem ignobilem, & ſecundo, ut compelleretur ſolvere tributa: poteſt ergo ſententia, & debet concipi juxta utrumque caput, & poſt abſolutionem debet addi: *Y devemos declarar, y declaramos, el dicho fulano ſer pechero y de caſta, y linage de tales, y le condenamos a que de aqui ade-*

adelante en los lugares en donde viviere, y tuviere bienes y hazienda, peche y pague los pechos, &c. Debet enim ſententia eſſe conformis libello, *c. licet Heli de ſimonia*, & in hoc caſu expedita eſſet reſolutio quæſtionis, quia cum declaretur ignobilis de gente ignobili, verbum illud, eſſe, facit, ut ad ſubſtantiam verba referantur, ex gloſ. *in l. mercis appellatione, ff. de verbo. ſignif.* jam de nobilitate agere non poſſet, impediente exceptione rei judicatæ.

Sed ego neſcio ſane, an conſulto, an vero negligenter, nunquam vidi hactenus quenquam declarari plebejum, ſed poſt abſolutionem concipitur ſententia in hunc modum. *Y haziendo juſticia, devemos condenar, y condenamos al dicho fulano, a que de aqui adelante en las villas y lugares deſtos nueſtros Reynos, y ſeñorios en donde viviere, y morare, y tuviere bienes, y hazienda peche y pague.* Unde naſcitur ratio dubitandi ad quæſtionem propoſitam, ut adhuc nihil obſtante ſententia, & exceptione rei judicatæ, poſſit, & debeat actor audiri reſpectu proprietatis, quia non reperitur declaratus plebejus, quod pertinebat ad proprietatem, idque omiſſum eſt a judicibus, ſed reperitur condemnatus in poſſeſſione, ſcilicet, *A que peche, y pague*, & omiſſio illa non inducit, nec abſolutionem, nec condemnationem, nec facit gradum, *De viſta, ni reviſta*, ut late fundavimus in ſimili contra Abbatem *in cap. ſignificaverunt, de teſtibus* in tractat. noſtro *de Expenſ. & Meliorat. c.6. n.14.* ubi omnino ſunt videnda, quæ ibi adducimus poſſunt enim reduci oportuniſſime pro hac parte, & ultra ibi adducta adde etiam, quod exceptio rei judicatæ deſiderat rem fuiſſe judicatam, quæ in noſtro caſu non reperitur judicata, & licet judicata eſſet, deſideratur eadem cauſa, *leg. cum quæritur, cum l. ſequenti, ff. de re judicata*, itaque hæ rationes concludunt eſſe audiendum denuo illum, quia nihil de proprietate reperitur actum à judicibus, & habent colorem hæc argumenta.

35 Sed tamen eis non obſtantibus, ergo exiſtimo veriſſimum non eſſe hunc amplius audiendum, occaſione proprietatis; quia cum cumularit, & conjunxerit petitorium, & poſſeſſorium, quod ſibi permittitur, ut latiſſime probavimus, & deduxerit utrumque in actis, articulis, libellis, & probationibus, & tandem, quia nihil probaverit reus abſolutus, ſit exiſtimo non poſſe revertere iterum, tanquam canem ad vomitum, ex ſola ratione ſententiæ abſolutoriæ, per ea quæ late reſolvimus ſupra *glof.8. §. 1.n.22.* cum Bart. & Jaſ. contra Romanum, quæ ſunt videnda. Quibus nihil obſtat, quod hic actor non reperiatur declaratus ignobilis, & plebejus juxta fiſcalis libellum, & quod reperiatur omiſſio, quæ non inducit, nec condemnationem, nec abſolutionem, nec gradum contra Abbatem *ubi ſupra*, quia reſpondemus cum gloſ. Bart. Paul. Bal. & Salicet. *in l. præſes, C. de ſentent. & interloc. omn. judic.* quod ibi non eſt omiſſio, & diximus *glof.* 42. infra, quia abſolutoria illa habet condemnatoriam ſecum, itaque non eſt omiſſio: tum etiam ſi contendas eſſe omiſſionem, dico quod ſatis eſt, quod reperiatur reus abſolutus, quia ipſe actor non probavit, licet enim non poſſit repelli ex ſecunda parte ſententiæ ſatis repellitur ex priori, ſcilicet, ex abſolutoria, quia actor non probavit ex adductis d. *num.* 22. quia ſatis de jure actoris actum eſt, *l. ſi inter me, ff. de excep. rei jud. cum vulgat.*

Et extende, quia non audietur, etiamſi accedat probaturus *otra coſa, y familia diferente*, quia præter ſuperius allegata eſſet ridiculum ſua contrarietate, & non eſſet audiendus, *l.2. §.1. ff. quando appell. ſit*, & quia prius expreſſit cauſam ſuæ familiæ, id eſt, progeniem, & majorum ſeriem, à quibus genitus ſit, quæ cauſa cum amplius, quam ſemel competere non poſſit, juxta tex. *in l. & an eadem, §. actionis, ff. de exceptione rei judicatæ*, ibi: *Neque enim amplius quam ſemel res mea eſſe poteſt.* Certe ex eo tex. obſtat lib. exceptio rei judicatæ, & cum eam familiam expreſſerit, quaſi cauſam ſuæ nobilitatis, eaque expreſſa ſit ſententia, certe ad aliam non poteſt reverti, quia competere non poteſt, & eſt impoſſibile, quod reperiatur per virilem ſexum à duobus ortus progenitoribus, & in duplici ſtatu natura contrario, gloſ. *in c. cum inhibitio, verbo ambo parentes de clande. deſponſati ne*, cum ibi allegatis, & *l. ſi pariter, ff. de lib. cau. l.1. C. de liber. Latina tollenda*, vide infra *gl.42.*

Secundo ex d. *l.1.§ 1.* & ex Bal. Decio, & Bolognet. *ubi ſupra*, juxta illa, quæ adnotavimus de conditionali, & ſubordinata propoſitione actionum unius in defectum alterius, quod ad cumulationem pertinere diximus ſit, ut ſi quis proponat libellum, & deducat in eo petitorium, & in defectum ipſius poſſeſſorium addita clauſula illa conditionali, & ſubordinata unius in defectum alterius, aut ut ſolet proponi, quod idem; *Que ſuſpende el juyzio petitorio, que es de la propiedad quanto ſea util, y neceſſario, y no mas, ni allende.* Quo caſu inducitur cumulatio, quod reus, vel fiſcalis, vel privatus non poterit obtinere, ut eligat, an petitorium, an poſſeſſorium velit proſequi, idque 36
quia juris beneficio utrumque proſequi poteſt, & obtinere, aut ſolum unum in defectum alterius, electio enim proprie habet locum impugnantibus actionibus, ut diximus juxt. tex. *in l. fin. C. de codicil* ſupra ubi vero repugnantia non eſt, jus neceſſariam electionem non vult, ut diximus, cum ergo in hoc caſu lis inducat cumulationem, non poſſumus ipſa re inducere neceſſariam electionem alterius medii. hoc contrarium teneat Otalora ſine jure, & ratione, *par.3.c.5.* nec obſtat tex. *in c. Paſtoralis, de cauſa poſſeſſ. & propriet.* tum quia ibi nulla ſubeſt conditionalis & ſubordinata propoſitio actionum unius in defectum alterius, qui eſt noſter caſus: tum etiam, quia ibi actor requiſitus, an petitorio, an vero poſſeſſorio agere vellet, ſponte elegit, ex his quæ diximus ſupra de interdicto recuperandæ ad *l. cum fundum, ff. de vi, & vi arma.* ex quo tex. & quæ ſuperius diximus potuit non eligere, ſed utrumque cumulare, ita Jaſ. *d.n* 118. & ideo poſtea non eſt prohibitus ad poſſeſſorium recurrere, quod à principio cumulare potuiſſet, ut ſuperius diximus. cum igitur jure, & ratione cumulare poſſit, non eſt compellendus, ut eligat, quia electio in contrarias, & repugnantibus reperitur, ut diximus, non vero, in his, qui ſe compatiuntur, ut ſunt jura incorporea, ſi notum ſit, cui incumbat onus probandi, quales ſint cauſæ nobilitatis, & quamvis Otalora dicat, quod in Granatenſi Senatu obtineatur electio in hoc Senatu perpetuo denegata eſt, & merito hæc pertinuerunt ad jura incorporea, & ad cauſas nobilitatis.

Nunc de re corporea agimus in hoc interdicto re- 37
tinendæ, quando reſpectu ipſius ab eodem primo propoſitum ſit petitorium, poſtea poſſeſſorium, & in hoc diſtingue, aut proponuntur diverſis reſpectibus, puta, quia vendicas ab eo, qui naturam poſſidet, & intentas poſſeſſorium reſpectu civilis poſſeſſionis, & tunc proculdubio dat cumulatio, & concurſus, ita reſolvunt Bar. Bal. Paul. Ripa, Coriaſ. So. Crot. Orianus, Jacob. Rimin. Ber. Bolog. & reliqui quos ſupra retuli *n.9. verſ. Ideo licet hæc quæſtio.*

Si autem reſpectu ejuſdem poſſeſſionis, & rei corporeæ, tunc non datur cumulatio propter repugnantiam, Bar. *in d. §. nihil commune, n.19.* Alex. *n.* 72. Ripa 153. Corralius 2. *par. nu.90.* Fernand. *c.3. n.16.* Rubertus *n.285.* Afflict. *deciſ.* 155. Berojus *in c. in literis, n.39. de reſtit. ſpol. l. exitus, ff. de acquir. poſſ.* ubi Angelus illud adnotat, & eſt receptiſſimum. Adde autem exceptionem, niſi poſt propoſitum à te

petitorium, devenerit ad te illa poſſeſſio, quæ erat apud adverſarium diſtincta à tua poſſeſſione, ſi autem eo tempore quo petitorium propoſuiſti, eam habebas, tunc proponendo petitorium viſus es renunciaſſe illi poſſeſſioni, ſi ea tibi erat nota, & ſciebat te illam habere, ſecus ſi id ignorabas, ita Bar. *ubi ſupra*, quod ſi agas poſſeſſorio, & reus fateatur te poſſidere, ceſſat petitorium, quia vendicatio hoc caſu non habet ex adverſo poſſeſſorem, & proceditur in poſſeſſorio ad ea, quorum intereſt, arg. tex. *in l. quamvis*, *C. ne de ſtatu defunctorum*: intereſt autem, quod turbatus ſis in tua poſſeſſione, *l. ſi duo in fin. ff. uti poſſidetis*, ſi vero reus negarit te poſſidere, tunc procedit utrumque judicium, ſed ratione contrarietatis ſuſpenditur petitorium, & ut conſtet prius de poſſeſſorio.

38 Ultimo Bart. addit unam regulam generalem, & utilem reſpectu omnium combinationum, petitorii, & poſſeſſorii, quod ubicumque poſſeſſorium quod proponitur habeat cauſam dominii, tunc non concurrit cum petitorio, obſtante tertia regula impeditiva cumulationis, ex d. *l. fundi*, & *d. l. fundum*, quia ſententia abſolutoria ferenda in uno, pariat exceptionem rei judicatæ in alio, & ſunt aliqua poſſeſſoria, quæ habent proprietatem annexam, *l.* 2. §. *quædam ff. de interdictis*, & ſunt alia judicia, quorum poſſeſſio non poteſt ſeparari à proprietate, *c. ex tranſmiſſa*, *c. ex parte*, *de reſtit. ſpoliat. clem.* 1. *de cauſa poſſ. & prop.* Antonius de Butrio *in c. cum dilectus*, *de cauſa poſ. & propriet.* qui tamen tenet contrarium in caſu contrario, quando primum fuit intentatum poſſeſſorium, & ex poſt facto petitorium in his cauſis, quæ habent annexam proprietatem, ut tunc concurrant, abſorbet enim proprietas poſſeſſionem, ideo recte agitur de petitorio juncto cum poſſeſſorio, vide late Alexandrum *in d.* §. *nihil commune*, *nu.* 74. & 75. & tenent Bolognimus *ibi nu.* 81. Et quamvis ab his diſſentiant Corraſius *ibi num.* 98. *par.* 2. & Fabius *n.* 131. & prius Jaſo *n.* 129. Jacobinus de Sancto Georgio *in l. ſi de vi*, *n.* 9. *ff. de judiciis*, Menochius tamen *de retinenda poſſeſſione*, *remedio* 3. *n.* 522. conciliat ambas opiniones, quando poſſeſſorium retinet incidenter dominium, vel quando principaliter, ut Butrii opinio habeat locum in priori caſu, aliorum opinio in ſecundo, ſed certe Butrii opinio rationabilis eſt, ubicumque poſſeſſorium habeat cauſam proprietatis annexam, ut ſuperveniens petitorium concurrat cum priori poſſeſſorio, quia ex ſua illa ratione ſuperveniens petitorium abſorbet poſſeſſorium, licet indifferenter, & abſolute, ſive præcedat petitorium, ſive ſequatur, tenuerint, quod non ſit locus cumulationi in poſſeſſoriis, quæ habent proprietatem annexam, Bartolus *ubi ſupra*, *n.* 20. Jaſo *n.* 54. & *n.* 129. Ripa *n.* 155. Fabius *n.* 131. Claud. Mermerius *n.* 160. Decius *n.* 96. Rubeus 291. Corraſius *ſecunda parte*, *n.* 97. Fernandus *capit.* 3. *n.* 18. Ubicumque autem incidenter in poſſeſſorio agitur de dominio, ut in beneficialibus ad juſtificationem poſſeſſionis, ut per Abb. *in capite literis*, *de reſtit. ſpoliat.* tunc non dicitur annexa proprietas, ut excludatur concordia, ſed quando principaliter venit, ita ut ſine juſtificatione proprietatis obtineri non poſſit in poſſeſſorio in hoc ſenſu eſt Butrius, & tunc recipiendus videtur, quia ſi agis poſſeſſorio, quod habet annexam proprietatem, ego non video, cur non poſſis item cumulare quoque petitorium, quod quidem nulla in re pugnat cum poſſeſſorio, imo magis ipſum juſtificat, & tandem abſoluto judicio abſorbet, & certe concordia Menochii verbis ſpecioſa eſt, re vera autem nihil decidit.

Secunda combinatio habet locum, quando primo proponit poſſeſſorium, & ex poſt facto petitorium, namque in hoc caſu, reſpectu rei corporalis non admittitur concurſus, ut diximus in prima combinatione, tenet Bart. *in d.* §. *nihil commune*, *n.* 21. *verſic. An re pectu*, Bart. ſequuntur omnes, ut aſſerit Fernandus Bereng. *d. cap.* 3. *num.* 23.

Hanc limita ſi agatur reſpectu diverſæ poſſeſſionis, quod & in prima combinatione adnotavimus, & tenet Bart. *in dict.* §. *nihil commune*, *dict. n.* 21. & ſumus hactenus in interdicto retinendæ, & conſentiunt omnes in hoc præter unum Fabium, de quo non eſſe curandum ait Menochius *ubi ſupra*, *num.* 527.

Quod ſi poſſeſſorium moveatur reſpectu poſſeſſionis, quam actor re vera habebat tempore litis conteſtatæ aſſerit tamen ſe eam perdidiſſe poſt motum poſſeſſorium ante quam lis conteſtaretur, quia tunc tranſitus ad petitorium, inducit renuntiationem poſſeſſorii, Bar. *d. nu.* 31. Fernandus *ubi ſupra*, *verſic. Fallit ſecundo*, ubi declarat, niſi probationis onus in adverſarium transferatur, quia tunc ratio ordinis contrarium exigit, ut ex poſſeſſorio conſtet, quis probare debeat, Lanfrancus de Oriam *in rub. de cauſa poſ. & propriet. col.* 31. *verſ. Sexta concluſio*, Bolognetus *ubi ſupra nu.* 326. Hactenus de interdicto retinendæ.

Si ſimus in interdicto adipiſcendæ, omnino ſequendum eſt quod diximus in prima combinatione; ut admittatur concurſus cum Bartol. *dict. nu.* 1. quem ſequuntur omnes, de quibus ſupra, ut patet ex eiſdem, idem omnino in interdicto recuperandæ obtentum eſt ex ſuperioribus, & reſoluit Berengarius, Fernandus *ubi ſupra*, *c.* 3. *combinatione ſecunda*, poſt Rubeum, & Fabium, quos ipſe allegat, Bart. & Jaſonem, & Alexan. & defendit ab impugnationibus Rubei, & Fabii.

Tertia combinatio, quando unus & idem ſimul 39
intentat utrumque remedium. Fabius dicit in præſenti combinatione verificari, *lege ordinarii & leg. incerti*, de quibus in principio diximus, Bart. eiſdem utitur diſtinctionibus, & membrorum deciſionibus, quibus ſuperiores combinationes diſcuſſit, quem, ut inquit Fernandus *dict. cap.* 3. *in tertia combinatione*, poſt Jaſonem, & Rubeum, & Fabium, quos ipſe allegat, & antiqui, & moderni omnes ſequuntur, & quod pertinet ad cauſas nobilitatis ſuperius adduximus, quæ circa hanc combinationem contingere poſſunt à *num.* 24. *hac gloſſa*, itaque nihil aliud eſt inquirendum, nec Menochius aliud adnotat, qui multa ſæpe congerit.

Quarta combinatio Bartoli, in qua quoque reſ 40
pectus reperiatur petitorii, & poſſeſſorii, & varia in cauſis nobilitatis controverſia, habet locum, quando actor ex altera parte proponit petitorium, reus vero proponit poſſeſſorium, & ut ſecernamus ea quæ ad cauſas nobilitatis aliquid faciunt, diſtinguendas quoque ſunt interdicta poſſeſſoria.

Et primum ſi ſimus in interdicto adipiſcendæ, 41
quod in cauſis nobilitatis contingere non poteſt, ideo breviter expediemus, ideo dic, quod ſi actor proponit petitorium, & reus poſſeſſorium pro adipiſcenda poſſeſſione ejuſdem rei diverſis tamen reſpectibus, quod admittitur cumulatio, ita Bart. *in dict. l. naturaliter*, §. *nihil commune*, *n.* 25. Lanfranchus de Oriam *in rubr. de cauſ. poſſ. & propriet. colu.* 15. *verſic. Decimaquarta concluſio* exemplum, Cajus poſſidebat fundum naturaliter uti fructuarius, vel emphiteuta Sempronii, qui Sempronius hæredem inſtituit, Cajus agit petitorio contra illum hæredem, Cajus ergo agit petitorio, dicens ſe dominum; & ita agit contra poſſeſſorem civilem, ſcilicet, contra hæredem, hæres vero agit poſſeſſorio, ut adipiſcatur poſſeſſionem naturalem, quæ erat penes Cajum emphiteutam, vel fructuarium.

Si

Si vero sit respectu ejusdem possessionis rei utrius, & alter proponit petitorium, alter vero lite adhuc super eo petitorio non contestata proponit possessorium, ut puta, quia se hæredem credit, petit se hæredem declarari, pone te petiisse, ut hæres declareris, & petiisse Cajum possessorem bonorum defuncti cogi ad restituendum res hæreditarias, Cajus contra ante litem contestatam producit testamentum, & petit missionem in possessionem bonorum, quæ erant defuncti, hoc casu admittitur quidem cumulatio, sed erit procedendum solum super possessorio, nam suspenditur petitorium, quia dum proponens possessorium negat se possidere bona petita ab eo, qui agit petitorio, efficit, ut petitorii actio cesset, quæ contra possidentem datur, *l. ultim. ff. de rei vend.* ita tenent Bart. *n.*25. *ubi supra*, Ripa 163. Fabius *n.*146. *versic. Secunda conclusio*, Fernandus *dict. c.*3. *nu.*134. Butrius *in c. cum dilectus*, *de ordine cognit.* & Præpo. *n.*9. ubi declarat, quod si agens petitorio vult probare, quod reus possideat illam, quod utrumque judicicium procedet, quia alias pateret locus fraudi, ut dilataretur judicium petitorium actoris.

Si vero post litem contestatam proponatur possessorium adipiscendæ, & reus, qui possessorium lite contestata proponit, quando lis contestata est, asseruit se non possidere, ideo petitorium non debuisse adversus ipsum poni, admittitur hoc possessorium, & super hoc possessorio solum procedituur, alias si quando litem contestatus est super petitorio, dixit se possidere, & postea lite contestata possessorium adipiscendæ proponit, non auditur propter repugnantiam, quia quando lis contestata est, dixit se possidere, postea eum possessorium adipiscendæ proponit, dicit se non possidere, ita Bartolus *ubi supra*, *n.*25. & Ripa *n.*163. Fabius *n.*146. Fernandus *cap.*3. *n.*35. Butrius *ubi supra n.*9. quod si actor, qui petitorium proposuit, novit reum non possidere, tunc non est locus petitorio, imputare enim sibi debet, qui temere sese lite obtulit, *leg. is qui se obtulit*, *ff. de rei vendicat.* & hæc pertinent ad interdictum adipiscendæ.

42 Si vero agamus de possessorio recuperandæ, tunc Bartol. distinguit *n.*23. quia si violentia illata est post litem contestatam, tunc dicit, quod potest procedere utrumque judicium, allegat text. qui videtur urgere *in l. si constiterit*, *C. sententiam rescind.* ubi lite mota super finibus, si lite contestata quidpiam ablatum est, proceditur super utroque, & dicit Fernandus *dict. capit.*3. *in quarta combinatione*, *n.* 4. ex Aretino, & Alexand. quod hæc Bartol. opinio est communis, sed adducit octo fundamenta contra ipsum, & tandem *in versiculo*, *Hæ rationes procul dubio*, tenet contra Bartolum & communem, at vero non respondet, text. *in dict. leg. si constiterit*, tu dic, quod ibi causa finalis fere sine adversario possessore sustinetur, & ad verbalem etiam pertinet perturbationem, *l.*1. *ff. finium regun.* ibi: *Finium regundorum actio in personam est*, *licet per vendicationem rei est.* Itaque non potest ab illo text. recte argumentari, in quo idem, & de finibus agit, & de ablatis restituitur, quoniam hæc non sunt contraria, nec origine, dicta *l.*1. nec ordine, imò sunt maxime secundum naturam ejus actionis, quæ in personam dirigitur, & solum, vel terram ablatam vendicat, & contra Bart. facit. text. ille, & licet Fernandus *ubi supra*, *vers. quinto*, se involuat, circa tex. *in dict. l. si constiterit* cum Jas. & Alexand. certe explicatio nostra concludit literam tex. & ad naturam actionis de finibus, & facit contra Bartol. *cap.* 1. *de restitut. spoliato.* & tex. *in clem. una de causa poss. & prop.* ubi propter spolium pendente petitorio factum, suspenditur petitorium, & spoliatio à quocumque litigante facta primum reparatur, & pro nunc contra Bart. hæc sufficiant, quia inferius agendum latius est de dicto Bartol. & tradenda alia juris ratio aliena à traditione Bartol.

Secundo dicit Bartolus, insistendo in hoc casu, 43
quando spolium contingit lite contestata, quod si petitorium, & possessorium, sunt respectu diversæ possessionis, quod proceditur super utroque extremum, agis contra Titium ratione civilis possessionis, quia es dominus, & ipse emphiteuta, lite pendente ipsum spolias naturali, recte tu respectu civilis agis petitorio, & ille possessorio, recuperandæ respectu naturalis, hoc dictum Barto. tenetur communiter, ut per Fernandum *ubi supra*, *versic. Secunda conclusio*, post Imol. Roman. & Jas. quos ipse refert, & quamvis Fernandus contra hanc communem, adducat aliqua fundamenta post Cumanum, Puteum, Rubeum, & Jas & tandem, *versicul. Septimo*, fere dicat de jure Canonico non posse defendi hæc communis, & text. *in cap.*1. *de restit. spoliat. lib.*6. ubi spoliatus non potest ab alio accusari, quin prius de spolio agatur, & *in cap. fin. de ordine cognitio.* ubi spoliatur agens de spolio, non potest retardari ex alia causa, aut reconventione, & quia causa spolii est favorabilis, & quia alias si daretur concursus, excluderetur restitutio, probato dominio, certe hæc argumenta concludunt causam spolii non esse retardandam, quod in casu Bartol. fit; non enim actor retardat spoliationis causam, sed suam agit, quod ei licet per jura, nec timor est, quod sententia lata in petitorio, impediat restitutionem in possessorio, quia possessorium, ut sæpius diximus, opponitur ante conclusionem in causa, & cito expeditur, utpote summarium, *dict. cap. Pastoralis*, *de causa poss. & propriet.* ex quibus puto communem, cum Bartol. veram, contra Cumanum, Puteum, Rubeum, & Fernandum.

At vero intentato judicio petitorio, & spolio accedente, proposito ante litem contestatam respectu ejusdem possessionis, tunc suspenditur petitorium, quia spoliatus ante omnia restituendus est, *leg. si quis ad se fundum*, *C. ad legem Juli. de vi*, *l.*1. *C. si per vim*, *vel alio mod. c.*1. *de restit. spoliat.* notatur *in l.*1. *ff. de vi*, *& vi armat.* & dicit Fernandus *ubi supra*, *c.*3. *in* 4. *combinatione*, *n.*5. quod hæc conclusio recipitur ab omnibus, & ait quod summa ratione id constitutum est, quia qua ratione reus dicit se spoliatum, non habet adversarium petitorium possessorem, ego addo, quod cum petitorium hoc casu, in quo agimus de eadem possessione, faciat ad versarium possessorem, & cum adversarius dicat se spoliatum, id est, non possessorem, oportet ex ratione ordinis, prius possessorem constituere, ut deinde constet judicium petitorium respectu utriusque extremi, nec licebit actori velle probare reum verè possidere, ne lites litibus inculcentur, quod si reus aliquando dixerit se possidere, ea assertio non excusabit possessorium, quominus de ipso agatur: nam admittimus rei pœnitentiam, *l. is qui se obtulit*, *versiculo. Cæterum*, *ff. de rei vendic.* habes actenus spolium contingens ante ceptum judicium petitorii, & item propositum, respectu ejusdem possessionis, nam respectu diversæ possessionis, satis superius diximus.

Sed adde alium casum, scilicet, cum reus de spoliatione ante ceptum petitorium facta respectu ejusdem possessionis agit remedio recuperandæ, lite jam in petitorio contestata, quia tunc ex Bartol. fit utriusque judicii cumulatio, ex Bartol. *dict. n.* 23. Ratio Bartoli est, quia cum illa exceptio spoliationis competat jam ante litem contestatam, debuit ad suspendendum petitorium opponi, ante litem item contestatam, utpone dilatoria, at vero cum opponatur post litem contestatam, facit judicium possessorium, non vero inducit suspensionem, quia jam non obtinet naturam dilatoriæ, quæ ante litem contestatam debuisset opponi. *leg. final. Codice de except. l. exceptio*, *C. de probationibus*, hæc est

Bart.

Bart. traditio, *n.*23. quia obiici poteſt reo ſpoliato, cur ſpoliatus petitorium conteſtari paſſus ſit, argumento tex. *in c.* 1. *de reſtit. ſpoliat.*

Addit Bartol. quod prædicta fallunt, quando reus interrogatus diceret ſe poſſidere, tunc enim ſibi contrarius audiendus non eſſet, *l.*1. *C. de furtis*, *l.*1. *C. ſi ſervus ext.* itaque intelligit Bartol. ubi quando reus non interrogatur, vel quando negat ſe poſſidere, quod tene mente ad ea quæ dicemus, & habent in foro utilitatem, quando oppoſitis exceptionibus lis conteſtatur, vel quando ſimpliciter per ſolam negationem fit litis conteſtatio, nullis additis exceptionibus contra principalem actionem propoſitam in petitorio, & effectum hujus, quando reus, vel non interrogatur, vel negat ſe poſſidere, vide in gloſ. *l. ſi à te*, §. *fi. ff. de except. rei judic.* ubi quod ſententia poteſt ferri, & pro actore, & pro reo, declarando jus actori competere, & reum abſolvendo, quod eſt mente tenendum.

Et adverte, quod Bartol. in hoc caſu quem tractamus, dicit duo. Primum, quod fit cumulatio, nec ſuperſedetur à petitorio, & hoc tenet Bald. *in l. ordinarii*, *C. de rei vendic.* & eſt communis ex Fernando *ubi ſupra*, *num.*6. *verſic. Quarta concluſio*, contra Bartol. tenet Paul. de Caſtro, Raphael, Cumanus, & Abbas *in c. Paſtoralis*, *de cauſa poſſeſ. & proprietat.* quos refert idem Fernandus *ubi ſupra*, *n.* 7. contra Bart. allegatur, *capit. Paſtoralis*, ut ſuſpendatur petitorium, allegatur quoque *clemen. una de cauſa poſſeſ. & prop.* ubi odium ſpoliationis facit, ut quieſcat petitorium tertio allegatur tex. *in c. ex conqueſtione*, ubi de ſpolio primum agitur, tum de petitorio, ſi tamen velis Bar. tueri, ad hæc jura dicito, quod *in c. Paſtoralis*, nihil agitur de ſuſpenſione, ut patet ex ipſo ad tex. *in clem.*1. *dic*, ut diximus *gloſ.*1. §. 2. *n.*21. ad tex. *in c. ex conqueſtione*, dicito vere, quod ibi ſpolium contingit ante litem conteſtatam, & oppoſitum eſt, etiam ante litem conteſtatam nec te moveant verba tex. ibi: *Ante ipſius cauſæ ingreſſum*, *& poſt*, quia non dicit tex. ante litis ingreſſum, & poſt, ſed ante cauſæ ingreſſum, & poſt. Notiſſima autem eſt differentia cauſæ, & litis, ex *cap. forus*, *de verb. ſignif.* & per hæc forſan non obſtant Bartoli traditioni cumulata per Fernandum, *d. c.* 3. *in* 4. *combinatione*, *à nu.* 7.

Alterum, quod dicit Bart. ſcilicet, quod exceptio ſpoliationis eſt dilatoria, dicit Fernandus *ubi ſupra*, *verſic. Quarto dum dicitur*, quod Bartolus id non probat, nec ſit jus, quod dicat exceptionem ſpoliationis eſſe dilatoriam, & quod non eſt credendum Bartolo ſine lege, quia in hoc facilis eſt reſponſio: quamvis enim nullum jus dicat, exceptionem ſpoliationis eſſe dilatoriam, ſatis eſt, quod in jure reperiatur applicata ad ſpoliationis actionum, vel exceptionem natura dilatoriæ, natura autem dilatoriæ ea eſt, ut ſi proponatur, & pars cum reſpuatur, taceat, ſibi noceat, diximus ſatis ſupra *gloſ.*1. *n.*24. & tex. *in c. ex parte el ultimo*, *de appellationibus*, & cum hoc reperiatur conſtitutum in tex. *in c.*1. *de reſtit. ſoliat.* nimirum, quod ſpoliationis cauſa habeat naturam dilatoriæ, & ita utcumque remanet pro nunc defenſatus Bartol. ab impugnatione Fernandi, Pauli, Cumani, & Abbatis, & vides, quàm controverſum hoc ſit, inſpectis, & juribus, & rationibus, & authoritatibus.

Itaque Bartol. hactenus conſtituit tres caſus. Primus, quando violentia, aut ſpoliatio contingit ante conteſtationem petitorii, & opponitur item ante cæptum judicium ſuper petitorio. Secundus, quando ſpolium contingit poſt litem conteſtatam & opponitur item lite jam conteſtata. Tertius, quando ſpolium contingit ante litem conteſtatam, & opponitur poſt litem conteſtatam, & quoniam jure dubia deciſio eſt, inquirendum eſt, quid authoritas probet.

Primus caſus ſatis explicatus nobilis eſt in hoc *num.* 43. *verſic. At vero intentato petitorio*, ubi diximus admitti ſuſpenſionem ex communi, & recepta ſententia, & hic caſus fuit ſine difficultate, reliqui duo difficiles: quapropter adverte quid circa illos receperint ſcriptores noſtri, & quod contingat in foro in cauſis nobilitatis circa hunc caſum, dicemus inferius; libet enim duos caſus reliquos prius aggredi, utpote difficiliores, & magis controverſos.

Secundus ergo caſus, quando ſpolium contingit poſt litem conteſtatam, & opponitur poſt litem conteſtatam, & in hoc caſu, licet Bartolus ex *d. l. ſi conſtiterit*, quod datur cumulatio, de qua opinione egimus ſupra, & de dicta *l. ſi conſtiterit*, communis tamen concluſio Doctorum eſt, quod poſſeſſorium recuperandæ poſſit proponi, & tractari, ſuſpenſo petitorio contra Bartol. ita ut iſto modo, & in iſto caſu procedat opinio illorum, qui affirmarunt, lite conteſtata licere ſuſpenſo petitorio cauſam poſſeſſorii tractare: & hujus contra Bart. opinionis ratio eſt, quia cum ſuperius dixerimus, cauſam ſpolii habere naturam exceptione dilatoriæ contra Fernandum, fit profecto, ut lite conteſtata poſſit de ipſa agi principaliter, quia quamvis exceptio dilatoria debeat 44
opponi ante litem conteſtatam, *l. nemo poſt litem*, *C. de juriſd. omn. jud. l. fo. C. de excep.* fit tamen, ut exceptio dilatoria, quæ naſcitur lite jam conteſtata, poſſit opponi lite conteſtata, tex. *in c. Paſtoralis*, *de exceptionibus*, *c. inſinuante*, *de officio delegati*, Jaſ. *in l. demum de procurationibus*, ex qua ratione hanc principalem concluſionem tenet, quod lite conteſtata pocedatur ſuper novo ſpolio ſuſpenſo petitorio, Paulus de Caſtro *in dicto* §. *nihil commune*, *colu. ultim.* Socinus, & Cumanus, ubi referuntur à Jaſ. qui idem tenet *ibi n.* 138. Ripa *num.* 161. Joannes Corraſius *in* 2. *part. n.* 86. Franciſcus de Marchis *quæſt.*316. *num.*10. Abbas *in cap. ex quæſtione*, *de reſtit. ſpoliat.* Didacus *variarum lib.*1. *cap.*16. *num.* 13. *verſic. Ego vero*, Menochius qui dicit hanc diſtinctionem feciſſe Didacum *ubi*, *ſupra*, *de recuperanda poſſeſſione*, *q.* 30. *num.*382. Otalora 3. *par. c.*3. *nu.* 9. & hanc opinionem extendit Bellamera *in capit. cum dilectus*, *num.*19. *de ordin. cognitio.* poſt Martinum de Sala, quem ipſe allegat, quando ſpoliatio de novo, lite jam conteſtata, pervenit ad actoris, vel rei notitiam, etiamſi ſit antiqua, tenet idem Abbas *in d. cap. cum dilectus*, *num.* 53. *&* 54. & aliter declarat Afflictis, *ad conſtitutiones Neapolitanas*, *lib.*1. *rub.*24. *de violentiis circa poſſeſſionem*, *num.*68. idem ſentiens, etiamſi Angelus *in l. invaſor in fine*, *C. unde vi*, contrarium teneant, ſed communis reſolutio eſt contra Bartol. & quamvis non ſatisfaciat ad tex. *in l. ſi conſtiterit*, *C. finium regundorum*, text. illum nihil facere pro opinione Bartoli, ſupra demonſtravimus, *num.* 24.

Unde retenta hac opinione veriore ſaltem recep- 45
tiore contra Bart. (quod pertinet ad cauſas nobilitatis) ſi fiſcalis advocatus, & communitas proponant contra particularem petitorium in cauſa nobilitatis, deinde lite conteſtata, vel de facto, vel de jure ſpolient ipſum ſua poſſeſſione immunitatis ratione nobilitatis, captis pignoribus pro tributo plebeio ipſi indicto, planè dicendum erat, poſſe particularem opponere de ſpolio, & ſic de poſſeſſorio recuperandæ poſſeſſionis, & petere ut ſuſpendatur petitorium, & ad ejus petitionem videbatur ſuſpendendum, quia illa ſpoliatio contingit lite jam conteſtata ſuper petitorio, ideo poteſt opponi, ut dilatoria, & debet obtinere effectum ſuſpenſionis, ex communi reſolutione, de qua ſupra, & id poſtulat ratio juris in omnibus

omnibus cauſis, ſed in cauſis nobilitatis eſt aliquid
46particulare, quod contrarium poſtulat, namque *l.9. hoc titulo, & libro.* lite mota ſuper nobilitate omnes obligat ad ſolvendum tributa plebeia, ideo non poteſt videri ſpoliatus ille, qui captis pignoribus lite pendente ſuper proprietate, cogitur ſolvere, quia id fit jure permittente, ob idque nulla fit injuria, *l. injuriarum*, §.2. *ff. de injuriis*, & ex hac ratione ipſe D. Didacus, & Otalora, *ubi ſupra*, ajunt in cauſis nobilitatis non eſſe locum ei receptæ ſententiæ, & licet D. Didac. dicat in Granatenſi prætorio, maxima, & advocatorum, & judicum fuiſſe hoc concertatione controverſum, tandem ait ita demum pronuntiatum fuiſſe, ut in cauſa nobilitatis non ſuſpendatur petitorium, quia pendente lite recte capiuntur pignora pro tributo plebeio, ex *d. l.9. hoc tit. & lib.*

47 Ego tamen ex eadem *l.9.* non ita generaliter ſtatuendum puto, namque ipſamet *l.9.* in ſua deciſione excipit, *Al hidalgo notorio de ſolar, y al de carta executoria uſada, y guardada*, unde his proculdubio attenta recepta ſententia, propoſito ab advocato fiſcali, & communitate petitorio ſuper nobilitate, & ſuſcepto judicio, ſi ad petitionem fiſcalis, aut communitatis cogantur lite pendente ſoluere tributa plebeia occaſione dict. *l.9.* & ex ea cauſa capiantur pignora, profecto ego non video, cur hi non poſſint proponere poſſeſſorium recuperandæ poſſeſſionis, & ſuſpendere petitorium, ut agatur de poſſeſſorio ſolum, juxta receptam ſententiam contra Bartolum, de qua ſupra præſertim, ſi non dum ſit concluſum in cauſa, juxta tex. *in c. Paſtoralis* ſupra allegato, & text. *de jure civili* in d. *l. fundi*, & in dict. *l. fundum*, de quibus ſupra ſatis ſuperque egimus, quia tunc poſſeſſorium breviſſime expeditur, & ſummarie, ex *l.* 3. §. *ibidem*, *ff. ad exhib.* ut diximus ſuprà *n.* 15. & licet nunquam videri in praxi certe eſt utiliſſimum, quia tunc reperitur verum ſpolium, & reperitur injuria, & ceſſat ratio text. *in lege*, *injuriarum*, §. 2. *ff. de injuriis*, ipſa enimmet *lex 9.* quæ jubet, ut omnes agnoſcant tributa plebeia lite pendente, excipi, aperte, *al hijodalgo notorio de ſolar, y al de executoria*, quæ exceptio facit, ut ſit locus regulis de ſuſpenſione petitorii, juxta ea quæ diximus, & habet hæc animadverſio æquitatem, in qua reperitur fundamentum, d. *l.9.* & niſi obſervaretur in caſu, in quo loquitur, inſurgeret iniquitas, eſſet enim in cujuſvis poteſtate deferre ad fiſcalem nobiliſſimum, quemque, & mota lite ſuper nobilitate, ex diſpoſitione dict. *l.9.* ipſum compellere ad ſolvendum tributum plebejum cum plebeiis durante lite, & eſſet apertiſſima injuria, niſi jure huic quoque damno eſſet ſuccurſum, ideo ſumma cum ratione in dicta *l.9.* exceptus eſt, *el hijodalgo, no qualquiera, ſino el notorio de ſolar, y el de executoria uſada, y guardada*, & quod magis eſt, ambo hi æquiparati ſunt, ut in utroque adſit notorium, quod reſultat, ex re judicata, de qua æquiparatione diximus *gloſ.* 18. ubi agimus, *del ſolar*, & *gloſ.6. n.5.* quod non ſine magna ratione facta ſit ea æquiparatio; *del hijodalgo de ſolar, y del de executoria*, inſpecta vera ratione ejus nobilitatis, quam vocamus, *de ſolar*, de qua in dicta *gloſ.* 18. quam qui ignorarunt, contendebant non legendam disjunctive, in dict. *l 9.* ſed ſi copulative, quod longe abeſt à vero ſenſu dictæ *l.9.* quæ intellexit notorietatem ejus nobilitatis, quam nos dicimus, *de ſolar*, eſſe æqualem ei, quæ re judicata eſt comprobata, ideo non quilibet ad hoc beneficium admittit dict. *l.9.* qui dicat ſe, *hijodalgo de ſolar*, ſed qui vere talis ſit, huic cenſet. d. *l.9.* non eſſe faciendam injuriam, & rectè is ſuſpendit petitorium, ut ſummariè agatur de ſua notoria nobilitate, & juſtè facient judices, qui talem audient ſuper poſſeſſorio, ſuſpenſo petitorio, nec enim otioſe exceptio illa poſita eſt, & licet Otalora *dict. c.3. num.2. verſic. Et ſi rurſum*, dubitet de exceptione contenta in dicta *l.9.* & cenſeat conſulendum eſſe Regem noſtrum invictiſſimum ſuper ea re, mihi certe verba *d. l.9.* ſunt clara, & aperta, nec video cur non ſint obſervanda, præſertim cum habeat juris ſummam rationem, tum in æquiparatione, tum in deciſione.

Ut tamen penitus ſenſum Otaloræ pernoſcas, ad-48
verte, quod Otalora dubitat de duobus. Primum, utrum ordinarii locorum, quando dantur mandata Regia, inſerta dicta *l.9.* poſſint cognoſcere de exceptione contenta in eadem lege, in quo pro ipſis erat opportuna traditio Abbatis, eaque & vera, & recepta, ut ſcilicet, ſi detur executor cum clauſula aliqua, quæ veniat uerificanda ex facto alicujus, de cujus præjudicio, & damno agatur, quod tunc tacite quoque videtur data cognitio, quia cauſarum merita partium aſſertione panduntur, *c. tum ex literis de reſtit. in integ.* idque tenet ipſe Abb. *in c. fin. de præſump. nu.* 13. quia talis clauſula inducit conditionem, non vero monitionem, & determinat Lapus *allegatione* 15. & 16. Bart. *in l. eum qui duobus*, §. 1. *ff. de acquir. hæred.* & Bald. *in l. certum*, *C. unde cognati*, Panormita. *conſ.*34. Felin. & Bald. *in dicto c. final.* Antonius *in c. ex parte de conſtit.* Bald. iterum *in l. præſcriptione*, *C. ſi contra jus, vel utilit. publi. verſicu. Venio ad ſecundum*, cum ergo mandatum Regium, vulgo *la ordinaria*, inſerta *la dicha l.9.* contineat expreſſe illam exceptionem, & ipſa exceptio contineat factum verificandum in damnum, aut utilitatem particularis, qui dicit ſe *hijodalgo notorio de ſolar*, *o de executoria uſada*, proculdubio videbatur, quod ordinarii locorum etiam tanquam executores ejus mandati Regii poterant cognoſcere de exceptione illa, quia continet factum verificandum in præjudicium, & damnum, aut utilitatem tertii, ex ſuperius dictis, quo caſu merus etiam executor circa illa habet cauſæ cognitionem, & poteſt quidem aſſumere partes judicis.

Sed tamen hoc, his non obſtantibus, vera eſt opi-49
nio Otaloræ *d. c.2. part.3. part.3. nu.* 12. licet ſuperiora non adduxerit, nec de illis dubitaverit, ſcilicet, quod ordinarii non poſſunt cognoſcere de hac exceptione, poſtquam ſemel additi ſunt Regii judices, qui de nobilitate cognoſcunt, & nihil facit doctrina Abbatis, & reliquorum, quam nos adduximus pro ordinariis, quia in caſu noſtro, nec tacite, nec expreſſe poteſt delegari, nec committi hæc cognitio cauſæ, quia cum ordinarii nequeant cognoſcere principaliter de nobilitate, ut diximus ſupra *gloſſa prima*, *per totum*, fieret profecto, ut hoc colore cognoſcerent, principaliter, quod fieri non poteſt, ut ibi latè probavimus: tum etiam non obſtat, quod fundavimus ſuprà latiſſimè *gloſ.* 5. *n.* 15. quia illud intelleximus antequam additi ſint judices nobilitatis, & locuti ſumus etiam de cognitione facti, hic ſumus in caſu, ubi de jure nobilitatis cognitio eſt, & ſunt jam additi judices, *de los hijoſdalgo*, quo caſu ex incompetentia, non poteſt patere locus judicibus ordinariis locorum, ideo illa verba, quæ videbantur continere factum probandum, magis pertinent ad juſtificationem ejus mandati, quam ad cognitionem.

Simile eſt, quod quotidie obſervatur in ſupremo totius Hiſpaniæ Senatu, & in Senatu Pintiano, & Granatenſi circa literas Pontificias, ut earum executio differatur, quod uſque Summus Pontifex rectius informatus ſtatuat quid ſit in ea re faciendum. & quotidie in certis caſibus, de quibus ordinatio Pintiana *lib.5. tit.7. & in l.14. & l.18. & l.21. & l.24 & l 25. & l.26. tit.3. lib.1. ordina.* Dantur mandata Regia ad ordinarios locorum, ut hæc exequantur, & capiant eas literas, & mittant ad Principem, additurque ea clauſula,

clauſula, ſcilicet, *ſi es eſtrangero, ſi es interrogacion de derecho de patronazgo, ſi es contra la loable coſtumbre de Palencia, Burgos, y Calahorra, ſi es que la primera inſtancia ſe quita al ordinario contra la diſpoſicion del Concilio de Trento, ſi es proviſion de canongia Doctoral, ſi es coadjutoria de padre a hijo en Y gleſia Cathedral deſtos Reynos*: in his enim Summus Pontifex æquanimiter ſuſtinet, ſi non fit quod prava ſibi fuerit inſinuatione ſuggeſtum, ut dicit text. *in c. cum teneamur de præbend.* & *in c. ſi quando de reſcriptis*, & quia licet præceptum ſuperioris in dubio præſumatur juſtum, *cap. ſi quid calpatur* 23. *q.* 1. *gloſ. in c. ad aures de temporibus ordinand. cap. in præſentia de renunt. c. ita ne*, 32. *quæſt.* 5. *gloſ. in cap. ex tenore*, & ibi DD. *de ſententia excom. c.* 2. *de majori. & obedientia*, Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 19. *quæſt.* 4. attamen poterit differri ejus executio, quoties majus damnum timetur ex ea, quam ex dilatione, quæ fit, donec appareat de vera præcepti juſtitia, ita Adrianus *quodlibeto* 2. *verſic. Pro ſolutione*, Dominicus de Soto *in relectione de ſecreto non detegendo*, *membro* 3. *quæſt.* 2. *concluſion.* 1. & 2. Navarrus *in c. inter verba* 11. *q.* 3. *corollatio* 33. Didacus *in regula peccatum*, 1. *part. num.* 5. *ad finem*, cum ergo ex aliquibus hujuſmodi conceſſionibus, quæ fiunt plerumque per importunitatem, ſuppreſſis rerum, & cauſarum circunſtantiis, quæ poſſent Summum Pontificem varie movere, lædatur jus Canonicum, & Pontificium, & indulta deſtruantur à ſacroſancta Apoſtolicaque ſede Romana, derivata in utilitatem Reipublicæ, non immerito profecto fit, ſi non opere fiat, quod prava fuerit Summo Pontifici inſinuatione ſuggeſtum, dilatata tantiſper executione, dum ipſe ſingula cognoſcens, tandem decernat, quod recta, & vera juſtitia poſtulet: cum igitur hæc conſultatio facienda ſit ob eamque rem literæ ad Regios Senatores ſint afferendæ, etiamſi in mandatis Regiis apponantur illæ clauſulæ, quæ videbantur continere factum probandum in damnum, aut utilitatem tertii, quo caſu ordinarii locorum ex Abbate, Baldo, Innocentio, & reliquis, non videbantur meri executores, ſed poſſe aſſumere judicis partes, certe uti ſuperius diximus, ex natura incompetentiæ fit, ut clauſulæ illæ contineant meram monitionem, non vero conditionem, ita ad ordinarios ſolum ſpectat literas illas mittere ad Senatores Regios, nihilque amplius, apud quos, prævia cauſæ cognitione, illud inquiritur, & plenario judicio terminatur, in cæteris caſibus ubi incompetentia non obſtat, erat locus deciſioni Abbatis *in dict. cap. fin. de præſum.* quod eo adnotaverim, ne ordinarii locorum quippiam aliud ad ſe pertinere exiſtiment, quamvis in mandatis Regiis ea clauſula apponatur, quia eſt juſtificativa Regii mandati, non attributiva juriſdictionis, cum ea cognitio ad eos pertineat Senatus, ex noſtrarum legum diſpoſitione, *dicta l.* 26. *d. l.* 24. & patet in reliquis, inſtar mandati Regii, quod datur inferta dicta *l.* 9. de qua ſupra, quia reſpectu ordinarii loci, exceptio in ea contenta non continet conditionem verificandam, ſed nudam monitionem, ex natura incompetentiæ, quæ eſt ſingularis limitatio ad Abbatem, & reliquos, de quibus ſupra, quod ſemper intelligo ſi ſemel adiri ſint judices Regii vulgo, *Alcaldes de hijoſdalgo*, ut antequam adeantur, ſit locus his, quæ diximus ſuprà *gloſ.* 5. *num.* 15.

In hoc ergo caſu non patet jam locus judicibus ordinariis locorum, ideo ad judices nobilitatis occurrentes ego non video, cur non poſſint ſuſpendere petitorium, & deducere ſuum poſſeſſorium recuperandæ, ex his quæ diximus, & Paulo *in l. ſicuti*, §. *ſed ſi quæratur*, *ff. ſi ſervitus vend.* ubi quod etiam ſi jus commune reſiſtat tuæ poſſeſſioni, interim tuendus es in ea, dum pendet jus integrum ſuper proprietate, & ex Bar. *ubi ſupra*, & ex Iſernia *in* §. 1. *ſi de controverſia feudi*, nec obſtat quod Otalora attentarit contrarium: tum quia tunc loquitur *d. c.* 2. ſine jure: tum quia vix ſe expedit à quæſtione, quia *ad finem capituli, verſic. Verum tamen eſt*, tenet noſtram opinionem ratione, & æquitate coactus: quod autem ait, quod poſtquam movetur lis, non poteſt dici notorius *hijodalgo*, certe illud dixit, quia forſan non ita compertum habuit quis propriè diceretur, *hidalgo notorio de ſolar conocido*, quod nos explicamus nove *gloſ.* 18. & de verbo, notorium quam longe pateat, diximus *gloſ.* 3. *num.* 32.

Circa primum dictum Barto. de qua ſupra *nu.* 42. *verſic. At vero intentato judicio poſſeſſorio*, ubi agitur de ſpolio contingente, & oppoſito ante litem conteſtatam, quo caſu diximus dari ſuſpenſionem petitorii, ex Bar. *n.* 23. text. *in l. ſi quis ad ſe fundum*, *C. ad leg. Jul. de vi. l.* 1. *C. ſi per vim*, *vel alio mod. c. ex conqueſtione*, *de reſtit. ſpoli.* juxta oppoſitionem de ſupra, unde infert D. Didacus *ubi ſupra*, *n.* 12. *verſ. Sed ſi ſuper hac nobilitatis quæſtione*, quod ſi fiſcalis, & communias proponant adverſus particularem petitorium, & ante ſuſceptum judicium à reo petant mandata Regia de ſolvendo tributum plebejum, ex ſæpius allegata *l.* 9. & prætextu ejus mandati capiantur ſibi pignora, itaque ſpolietur quod talis reus conventus ſi ſe ſua poſſeſſione videat ſpoliatum, poterit opponere poſſeſſorium recuperandæ, & ſuſpendere petitorium, quod quidem non placet Otaloræ *ubi ſupra*, propter præſumptionem, quæ eſt contra reum ex lege noſtra, & *l.* 9. iſta.

Ego autem magis probo opinionem D. Didaci, namque etiam ſi lite pendente, omnes teneantur ſolvere tributa, adhuc in caſu D. Didaci non eſt litis pendentia, namque ante negationem cauſa eſt, poſt negationem lis, *c. forus*, *de verborum ſignificatio.* & quouſque lis conteſtetur, non dicitur lis pendere, & quouſque lis conteſtetur, non datur mandatum, juxta *d. l.* 9. ibi: *Mandamos que todos los otros pechen, y paguen, no embargante que traygan pleytos pendientes ante voſotros*, itaque diſpoſitione d. *l.* 9. non dantur mandata Regia, niſi pendente lite, obſervatur tamen praxis, de qua inferius, & ſupra *gloſſ.* 10. *nu.* 5. tum etiam quia licet omnes præſumantur plebeii ex Floriano *in l.* 1. *ff. de probat.* Socinus *conſ.* 246. *lib.* 2. Ripa *reſponſ.* 26. *lib.* 2. Palatios Rubios *in c. per veſtras notabili* 1. *n.* 54. Didacus *lib.* 1. *variarum*, *c.* 16. *nu.* 11. dominus Antonius de Meneſes *in l. ſi in ædibus*, *C. de ſervitu. num.* 5. Avendanius 2. *part. cap.* 10. *n.* 19. *verſic. Vigeſimum exemplum.* Otalora 2. *par.* 3. *par. c.* 5. *n.* 6. & 9. Baeza *de inope debitore*, *c.* 16. *n.* 110. Gamma *deciſione Luſitana* 322. *nu.* 4. alia adducemus *gloſ.* 12. *num.* 5. tamen non eſt quis privandus poſſeſſione quam habet, etiamſi reſiſtat jus, ex Paul. *in l. ſicuti*, §. *ſed ſi quæratur*, *ff. ſi ſervit. vendi.* imò ſi ſpoliatur ſua poſſeſſione de jure, aut de facto poteſt ſuſpendere petitorium, & agere de ſua reſtitutione, juxta *d. l. ſiquis ad ſe fundum*, & d. *l.* 1. & communem opinionem cum Bartol. de qua ſuprà. 51

Tùm etiam, quia etiamſi ſimus in caſu *d. l.* 9. *hoc titul.* certe, uti diximus ipſamet gloſſa ſe ipſam excipiendo, *al hijodalgo notorio de ſolar, y al de executoria uſada*, quibus ſaltem non eſt denegandum juris beneficium, ut de ſpolio illato prius agant, de quo nulla rationabilis dubitatio eſſe poteſt, facit etiam, quia & ſi lite pendente dentur mandata Regia, ut is qui litigat, ſolvat tributa plebeia durante lite, ex d. *l.* 6. tamen ut modo dicebamus, ante litem conteſtatam non datur tale mandatum, ſed id ſolum, ut communitas deſcribat particularem, de quo agitur cum nobilibus, aut cum plebeiis, etſi cum plebeis exiſtimarit deſcribendum, præcipitur, ut in dicto tributo capiantur pignora, ut 52

hac

hac ratione ille, aut soluendo tributa luat pignora, aut arrepto testimonio perturbationis realis, provocet ad judicium, & ita temperatur quotidie decisio. tex. *in l. 6. hoc tit. & lib.* & diximus supra *glossa* 10. *n.* 5. itaque etiam si omnes præsumantur plebeii, adhuc praxis Forensis separationem invenit inter eum, qui litigat, ut is omnino solvat, & eum qui adhuc non litigat, ut is aut describatur cum nobilibus, aut pignoretur, ut ad judicium possit provocare: igitur si indistinctè capiantur pignora poterit agere, ne privetur sua possessione ex Paulo, item si sit *hijodalgo notorio de solar, o de executoria*, ut diximus ex dicta *l.* 9. pertinent hæc ad spolium ante litem propositum.

Tertius casus Bartoli est quando spolium contingit
53 ante litem contestatam, & opponitur lite jam contestata, de quo casu supra egimus *in hac combinatione*, *versicul. Sed adde alium casum*, scilicet, ubi egimus de edicto Bartoli, ratione, & allegatione, & quamvis ibi dixerimus, adverte. quod communis, & recepta sententia ea est, ut de possessorio agatur quidem sed non suspendatur possessorium, ita ut ad hunc modum intelligenda sit opinio illorum, qui affirmarunt lite contestata non licere suspenso petitorio super possessorio recuperandæ procedere, & hoc tenuit Bart. *in d.* §. *nihil commune*, *nu.* 24. Aretinus *num.* 16. Alexan. *num.* 85. Claudius Seyssellis *nu.* 55. Capitius *decis.* 13. *nu.* 3. Aymon Craveta, quem Menochius vocat compatrem suum, ille in responso pro genero, *n.* 237. hic vero quidem tenet, & fatetur accepisse à Didaco nostro *de recuperanda possessione*, *q.* 30. *nu.* 382. Didacus *ubi supra* & ita juxta hanc trimembrem distinctionem, statuendum est in causis, ubi de possessorio, & petitorio contingat disceptatio, nihil animadvertens ad id, quod vulgo receptum est, aliud sentire Canonistas, aliud Legistas, quod & Otalora, nescio cur ita cum vulgo existimavit. & licet Bellamera *in c. cum dilectus de ordine cognitionum*, *n.* 16. in hoc casu distinguat, an possessorium opponatur agendo, an vero ex-
54 cipiendo, & Menochius *ubi supra* intelligat, si per viam reconuentionis opponatur, certe illud est verissimum, quod non suspenditur petitorium, & militat ratio *cap.* 1. *de restitut. spoliatorum*, ut sibi imputari debeat, qui litem contestarit super petitorio, & nigil egerit de spolio, cum potuisset, omnes hos tres casus confundit Otalora *ubi supra*, ut videre poteris, & patet ad literam ibi. *In hac quæstione*, cum quo vidi non semel deceptos advocatos distinguentes inter Canonistas, & Legistas, sed fit plerumque, ut quod ab aliis scriptum accipimus, mordicus teneamus, nihil expendentes, an rectè, an vero iniquè scriptum sit.

Sed jam agamus aliud, tertio igitur potest quidem
55 intentari petitorum prius, deinde adversarius opponit possessorium retinendæ, & in hoc Barto. receptus *ubi supra*, *nu.* 26. ita distinguit, aut utrumque judicium proponit diversis respectibus, & tunc concurrit utrumque judicium, & simul procedunt, quod intellige respectu rei corporalis diximus supra hac *glos. n.* 9. *versic. Ideò licet*, ubi invenies DD. deinde addit secundum membrum, scilicet, quod si actor, qui petitorium intentavit, non prætendit se possidere, sed turbet reum in possessione, quod hoc casu reus aget interdicto retinendæ, *l. si duo*, §. *item videamus*, *ff. uti possidet.* glos. *in l.* 1. *C. eodem.* & ait quod hoc casu utrumque judicium concurrit, & quod proceditur in utroque, quia nulla regula obstat impeditiva cumulationis petitorii, & possessorii sequitur Rubeus *n.* 321. Fernandus *in hac combinatione*, *c.* 3. *n.* 38. Bolognetus *num.* 359. *p.* 2. & quamvis Fabius more suo contradicat, certe *nu.* 148. nihil solidum adducit contra communem sententiam, quia satis est, quod reus turbetur, vel judicialiter, vel extrajudicialiter, satis etiam est, quod petitorium non retardetur, si reus velit quoque sua possessione agere, ut infra dicemus.

Si vero petitorium, & possessorium sint ambo respectu ejusdem possessionis, tunc impeditur cumulatio ratione repugantiæ & ordinis, ita Bar. *in d.* §. *nihil commune*, *nu.* 28. *versic. Item interdicto*, & ibi Bolognetus, *nu.* 93. & Fernandus *c.* 3. *nu.* 46. Lafrancus de Oriam *in rub. de cauf. poss. & prop. colum.* 15. *vers.* 21. *conclusio*, & quamvis Fabius ibidem *in d.* §. *nihil commune*, *nu.* 152. dicat, cumulationem in hoc casu impediri ratione ordinis tantum, non autem contrarietatis, ad nostrum propositum satis est, quod impediatur, sine ratione repugnantiæ, sive ratione ordinis.

Præmissa ergo distinctione Bartoli, & retenta hac 56
combinatione in qua sumus, ego quæro de illa quæstione circa causas nobilitatis, quam proposuit dominus Didacus Covarru. *variarum lib.* 1. *c.* 16. *n.* 9. *versic.* 1. hinc tollitur ea difficultas, & ille decidit quæstionem, sed nihil omnino allegat, nec pro decisione, nec pro ratione dubitandi. Quæstio autem tota pertinet ad hanc quartam combinationem Bartoli respectu petitorii intentati à fiscali advocato, & communitate, & respectu possessorii retinendæ possessionis intentati à privato, eodemque reo in causa proprietatis, atque in eo judicio proprietatis, pone fiscalem advocatum proposuisse suum libellum in proprietate contra particularem reum, at vero ipse reus conventus ait se nobilem ex nobilibus procreatum, seque & parentem item, & avum fuisse in possessione immunitatis ratione nobilitatis in his urbibus, & locis, ubi vixerunt, atque adeò fundos, & prædia possedisse, petitque se absolvi, & nobilem declarari, tum si minus obtineat in proprietate, ait se esse quidem tuendum, & defendendum in sua quasi possessione, in qua ipse majoresque ejus fuerunt, & ut defendatur, postulat proposito libello.

Ecce quod contestatur litem, & suscipitur judicium propositum à fiscali super proprietate, & deinde reus deducit suum possessorium retinendæ, de sua & majorum suorum possessione, & petit se manu teneri, & defendi in ea, ecce casum in terminis nostræ combinationis, quæritur, an possit, & an debeat procedi in utroque judicio, & an omnino sit ferenda sententia in utroque.

Adverte tamen, quod in foro in hoc Senatu Pin- 57.
tiano, hic libellus concipiuntur ferè in hæc verba, namque reus vocatus in judicium à fiscali, & communitate, aut à fiscali solo, si delatio præcesserit, petit primo, *Ser dado por libre de la demanda contra el puesta por el fiscal, porque dize que es hijodalgo notorio de solar conocido, y de vengar quinientos sueldos a la ley, y fuero de España, y que su padre y abuelo y sus mayores han sido y el es hijodalgo, y que en tal possession han estado, no pechando, como no han pechado, ni cõtribuido, en los pechos y derramas reales, y concejales en que han pechado, y contribuydo los buenos hõbres pecheros de los lugares, en que hã vivido, y hã tenido bienes y hazienda, y que en tal reputacion han estado siempre y que siempre se han ayuntado con los hijosdalgo, y han tenido los officios que los hijosdalgo suelen y acostumbran tener, usar, y exercer; y que todo lo susodicho fue siempre con ellos, y concado uno dellos usado, y guardado, de diez, veynte, quarenta y cinco años, y de tanto tiempo que memoria de hombres no es contrario, y pida ser dado por libre, y ser declarado por hijodalgo, o alomenos que el y su padre y abuelo, sean declarados aver estado en esta possession y pide ser amparado en ella.* Ecce igitur cumulatum petitorium, & possessorium ex parte rei proposito dumtaxat petitorio ex parte actoris, & additur à reo unum in defectum alterius, quæ est conditionalis, & subordinata cumulatio; ut diximus suprà ex Bald. Abbat. Felino, Bologneto, *n.* 30. deinde is ipse reus finito eo libello subdit in hæc

verba: *Otro ſi ſiendo neceſſario quanto fuere en mi favor, no mas ni allende ſuſpendo el petitorio*, de ſuſpenſione ſupra etiam egimus *nu.* 29.

In hoc igitur caſu dubitavit D. Didacus *d. lib.* 1. *c.* 16. *num.* 9. *verſic. Primo hinc tollitur*, utrùm reus ſi proprietatem non probet, poſſit obtinere in poſſeſſione, vulgus vero proponit quæſtionem in hæc verba, An reus poſſit ſuſpendere petitorium fiſcalis ad hunc effectum, ut ſi nec fiſcalis, nec reus, ſatis probaverint in proprietate, de qua cœptum eſt judicium, ſaltem obtineat in poſſeſſione reus, ſi ipſum probaverit, etiamſi fiſcalis contendat de ſuo dumtaxat petitorio eſſe agendum, alii vero ita dubium concipiunt, an reus conventus ſuper proprietate, omnino teneatur ſuper proprietate litigare, & reſpondere in petitorio, ita quod fiſcalis poſſit ſuſpendere ſuum poſſeſſorium retinendæ, denique, utcumque concipias quæſtionem, ſemper ſumus in quarta combinatione Bart. reſpectu interdicti retinendæ oppoſiti à reo, propoſito ab actore dumtaxat judicio proprietatis.

Deinde ut illuc non liceat reo contradicente actorem, adducuntur leviuſcula quædam argumenta, quæ merito ſubjiceri poterant, ſed ſatisfaciendum eſt doctis pariter & indoctis. Primum adducitur, quod prior libellus ſuper proprietate prius porrectus univerſam cauſam fundavit, & ideo aiunt de illo agen-
58 dum eſſe ex regula qui prior appellat, prior agat, *l. qui prior*, *ff. de judiciis. l.* 4. *tit.* 10. *par.* 3. Item adducitur,
59 quod judicium pendet ex libello prius porrecto, *l. edita*, *C. de edendo*, & quia de qua recognoſcit judex,
60 de ea judicare debet, *l. de quare*, *ff. de judiciis*, & quia de petitorio agitur de proprietate ferenda ſit ſententia, *c. ferus de verb. ſign.* & quia ſententia debet eſſe
61 conformis libello, *c. licèt Heli*, *de ſimonia*, *l. ut fundus ff. comm. dividund.*

62 Addicitur ſecundo, & hoc magis videtur facere ad rem, quia etiam ſi licitum ſit fiſcali cum communitate, aut cum delatore provocare particularem ad judicium nobilitatis, tamen particulari id non licet, nec in petitorio, nec in poſſeſſorio, niſi revera perturbetur in ſua poſſeſſione, quod ſi frequentius captis pignoribus pro tributo plebejo, ut patet ex *lege noſtra in ſecunda parte*, & diximus *gloſſ.* 47. *per totam*: cum ergo in hoc caſu non ſit perturbatio realis, dicendum eſt, non poſſe cumulari poſſeſſorium retinendæ, quam rationem, etiamſi noſtram legem non viderit, agnovit expreſſe Fabius *in d.* §. *nihil commune*, *nu.* 148. & pro ea allegat tex. *in l. ſi duo*, §. *item videmus*, *ff. uti poſſidetis*, hanc perturbationem realem vocat vulgus, *teſtimonio de prenda*, quia ea perturbatio in cauſis nobilitatis frequentior in foro eſt, de qua laſſimè infra *gloſ.* 47. ubi vide.

63 Sed tamen his nihil obſtantibus, concludendum eſt poſſe concurrere hoc poſſeſſorium retinendæ ex parte rei cum petitorio ex parte actoris, eoque nihil probante, reus obtinere poterit in proprietate, & in defectum proprietatis obtinere poterit in ſuo poſſeſſorio retinendæ, ſi cum nihil, aut parum de proprietate de poſſeſſione tamen ſua plene probarit, & obtinebit unum in defectum alterius, quod probatur aperte ex his quæ adduximus in hac combinatione Bartoli reſpectu hujus interdicti retinendæ: dixit enim duo Bartolus *d. n.* 26. Primum, quod ſi petitorium propoſitum fuerit ab actore, & poſſeſſorium à reo, diverſis tamen reſpectibus, quod concurrit utrumque judicium. & quod datur cumulatio petitorii, & poſſeſſorii, & *num.* 9. ſatis allegavimus pro Bartolo, *n.* 55. quod in noſtro caſu reperitur, namque etiamſi Bartolus loquatur in rebus corporeis, & nos ſimus in juribus incorporeis, planè adhuc eſt diverſus reſpectus quia fiſcalis, & communitas ex oppoſito nullam prætendunt poſſeſſionem, quæ habeat reſpectum ad poſſeſſionem quam prætendit reus.

Dicit ſecundo Bar. *d. num.* 26. quod quando actor 64
non prætendit poſſidere, ſed inter turbat poſſeſſionem rei, quod reus poteſt opponere poſſeſſorium, & quod 65
procedit cum petitorio actoris, & ſequitur Bartolus *nu.* 321. ibi in *d.* §. *nihil commune*, & Fernandus *c.* 3. *num.* 38. Bolognetus 2. *par. nu.* 359. & aiunt, quod omnes approbant Bart. cum ergo in hoc caſu fiſcalis idemque actor non agat de poſſeſſione ſua, ſed de proprietate rei, planè dicendum eſt poſſe reum agere de ſua poſſeſſione, ſcilicet quia non datur concurſus ejuſdem poſſeſſionis, & procedent ambo judicia, quod autem Fabius ait *in d.* §. *nihil commune*, *nu.* 148. 66
ſcilicet, quod adhuc in hoc caſu non reperitur perturbatio, in qua ſe fundet interdictum, & poſſeſſorium retinendæ, certe ergo diſtinguo inter eum, qui prior venit ad judicium actoris de ſua poſſeſſione, & in hoc exiſtimo procedere omnia, quæ notabimus *gloſ.* 47. *per totam*: ſed in eo qui provocatus venit ad judicium, cujuſque proprietas negatur, quæ in ſe abſorbet poſſeſſionem totam rei, ego admitto quoque concurſum poſſeſſorii ex ea ratione aperta, quia reus nihil proponit, quod non pertineat ad actionem actoris, ille enim de proprietate agens, planè rei quoque poſſeſſionem accedit deſtructurus, reus vero dum proprietatem ſuam tuetur, poſſeſſionem quoque defendere non prohibetur, ad quam actoris incurſus protenditur, & ita video legitimam rationem concurſus, quam non meminit Menochius *de retinenda poſſeſſione*, *remedio tertio*, *num.* 534. ubi Fabii rationi, non Herculeæ certè acquievit, & pro illa mea nova conſideratione eſt textus expreſſus *in cap. cum veniſſent de inſtitu.* & textus *in cap. cum Eccleſia Surina de cauſa poſſeſ. & propri.* & *in c. ſignificaverunt de teſtibus.*

Tertio id patet, ex eo quod in juribus incorporeis, ut eſt in noſtro caſu, præſertim quando certum eſt cui incumbat onus probandi, ut eſt in cauſis nobilitatis, juxta late nobis tradita *glo.* 10. *per totam*, & pluribus aliis in locis, certe datur concurſus petitorii, & poſſeſſorii reſpectu cujuſcumque interdicti, quia non eſt repugnantia, nec electio, nec obſtat aliqua ex ſex regulis impeditivis cumulationis, & concurſus petitorii, & poſſeſſorii, quod tenet Bar. *in d.* §. *nihil commune*, *num.* 18. Alex. *nu.* 72. Jaſ. *n.* 126. Ripa 150. Rubeus *nu.* 784. Fabius *nu.* 125. Claudius *nu.* 156. Detus *nu.* 93. Fernand. *c.* 3. *nu.* 11. Corralius *in* 2. *p. nu.* 305. Bal. & Paul. *ind. ordinarii*, *C. de rei-vend. nu.* 4. Lanfranc. de Oriam *in rub. de cauſ. poſ. & & prop. col.* 13. *verſic. Quarta concluſio*, Jacobinus de S. Greorg. *in l. ſi de vi*, *n.* 15. *de judiciis* Athiet. *deciſ.* 155. *n.* 4. Ripa *lib.* 1. *reſponſ. c.* 7. *nu.* 2. & *lib.* 2. *c.* 7. *nu.* 3. Faber *in* §. *æquè ſi agat. inſtitutis de actionibus*, & *in* §. *retinendæ*, *inſtitutis de interdictis*, practica Papienſ. *in forma libelli pro turbata poſſeſſione*, *verbo*, *Ad ceſſandum*, *nu.* 7. D. Didacus *lib.* 1. *c.* 16. *nu.* 9. Otalora 3. *p. c.* 5. *nu.* 1. Menoch. *dicto remedio* 3. *nu.* 539. ubi videre poteris rationes, cum enim actor, qui propoſuit prius petitorium, vult transferre in reum onus probationis, ita ut ſubſit dubium quis probare teneatur, tunc etiam in his juribus non datur concurſus ratione ordinis, quia oportet prius conſtituere poſſeſſorem, ut inde innoteſcat quis demum ſit probaturus, tenent omnes de quibus ſupra. Cùm ergo in noſtro caſu tum ſimus in jure incorporeo, tum etiam certum ſit cui incumbat onus probationis juxta *gloſ.* 10. ſupra planè admittimus concurſum & cumulationem ex receptiſſima hac ſententia.

Quarto id patet quia illa verba: *Otro ſi ſuſpendo y proteſto ſuſpender el juyzio de la propriedad quanto me ſea util y neceſſario*, *y no mas*, *ni allende*, ut diximus ſupra hac *gloſ. nu.* 29. & 30. ubi vide, non dubium eſt quin inducant cumulationem petitorii, & poſſeſſorii,

67 teſsorii, at ſi minus in uno ſaltem in altero obtineamus *d. l.* 1. §. 1. *ff. quor. legat* ideo dicimus quod hæc erat nova conſideratio in materia petitorii, & poſſeſsorii, nempe cumulatio quia erat & eſt conditionalis, & ſubordinata propoſitio actionum, quæ ex Bologneto *in d. l* edita facit ceſsare omnes regulas impeditivas cumulationis, & pro hac conſideratione utiliſſima eſt tex. ille quem nemo ad hoc allegat, in *d.* §. 1. & loquitur in petitorio & poſsesſorio, cumulatis ſubordinate, & proteſtative, uno in defectum alterius, ex quo tex. advocati acceperunt ſuam illam proteſtationem, etiamſi illi ſatis impropriè reſiſtentibus juris regulis, vocent ſuſpenſionem, & ita quoque vocat D. Didacus, & poſt eum Otalora *ubi ſupra*, ſed loquuntur improprie, & licet ille tex. loquatur in actore, in hoc nulla eſt vis, reus enim in eo, quod excipit, & aſserit juris intellectu actor eſt, quamvis ad judicium ſecundus accedat, *l. in exceptionibus, ff. de probat.*

Nec te moveat, quod gloſſa, & Bartolus advertunt in dicta *l.* 1. §. 1. *ff. quorum legator.* & poſt eos gloſſa *in capit. cum dilectus, verbo, Poſſeſſorio, de cauſa poſ. & proprietat.* & gloſſa *in l. certi de interdictis* poſt Cynum *in l.* 2. *ff. eod.* quod cumulatio petitorii, & poſsesſorii admittitur ibi, quia adverſarius non certificabat actorem de qualitate poſsesſionis, an ſcilicet poſſideret uti hæres, an vero uti legatarius, ex gloſ. *ibi*, & Bartol. & *in l. edita, C. de edend.* in caſu cumulationis: nam ad hæc prætera, quod eſt aperta divinatio ad tex. in dict. §. 1. reſpondeo, quod eadem dubitatio eſt, ut dixi *nu.* 65. in noſtro caſu, namque libellus fiſcalis actoris abſorbet, & deſtruit poſſeſſionem, dicto *c. Paſtoralis*, & d. *c. cum dilectus*, & utrobique gloſ. cum negatio proprietatis eò tendat ut etiam ipſam poſſeſſionem deſtruat ideoque reus merito de utroque agit, quod adnotavimus contra Fabium, & Menochium, *dicto num.* 65. & ita excipiendo actionem excludit *l.* 1. *ff. de exceptionibus*, itaque contra petitorium excipit de poſſeſſione etiam, quia negatio proprietatis ipſam etiam poſſeſſionem adverſariam deſtruit, dict. *c. Paſtoralis* dicto *capit. cum dilectus*, *l. fin. C. de reivendicatione*, *l. officium, ff. eodem.*

Confirmo ſingulariter ea quæ diximus circa dictum §. 1. de ſubordinata, & ſub alterna propoſitione, & conditionali plurium actionum unius in defectum alterius, quia contraria etiam poſſunt poni alternative, ita ſentit Aretinus, per tex. *ibi in l. Papinianus*, §. *ſed ſi quis irritum, ff. de inofficio teſtam.* tex. *in c. conſtitutus, de reſtit. in integ.* gloſ. 1. *in c. Abbate ſane, de re judicata. n.* 6. declarat. Bald. *in l.* 1. *C. ſi plures una ſent.* & ibi vocat libellum diſjunctivum, ſcilicet, peto rem jure dominii, vel quaſi dominii, vide Jaſ. *in* §. *ſed iſtæ, num.* 72. *inſtit de actionibus*, quæ ſunt notanda pro libello advocatorum, proteſtantium, ut cumulent, & non ſuſpendant, contra Didacum, & Otaloram, & contra uſum loquendi, de quo nobis ſupra, *nu.* 26. & 30. & *num.* 67.

Confirma prædicta, & libellum proteſtativum, aut alternativum, aut diſjunctivum, aut ſubordinatum, aut conditionalem, ſic vocant Doctores, etiamſi remedia contraria proponerentur cumulative, & conjunctive, quia tunc neceſsario copulativa reſolvenda eſt in diſjunctivam, ſi ponatur inter incompatibilia, *l. ſi Titio fundus, ff. de uſufructu legat.* tex. *in dicta l Papinianus*, §. *ſed ſi quis & irritum, ff. de inofficioſo*, facit quia verba in libellis debent impropriari, ut ſubſtineatur libellus, *l. ſed ſi poſſeſſori*, §. *item ſi juravero, ff. de jure jur.* Barto. *in l. ſi olei. C. locat.* & *in l. inſulam, ff. de præſcriptis verbis.*

Confirmo etiam id, quia reus proponere contraria poteſt in ſuis defenſionibus, *l. nemo prohibetur, ff. de exceptio. c. nullus pluribus de regulis iuris in ſexto*, idem dic in actore, qui replicando, contraria deducit, Bart. *in d. l. nemo prohibet*, facit tex. *in l. fin. C. de edendo.*

Confirmo etiam, quia quando in libello reperitur contrarietas ſolum verbalis, ſi in re ipſa reperitur conſonantia, tunc ſubſtinetur libellus, Bald. *in d. l.* 1. *C. de futuris*, *l. eum qui, C. de inoffic. teſtamen.* & quamvis Berengarius Fernandus *in* §. *nihil commune, poſt combinationes in* 2. *quæſt. num.* 6. *verſic. Plerique tamen*, & Menochius *de adipiſcenda remedic* 4. *n.* 541. & *ſeq.* non admittant libellum, qui contraria allegat, illud debent intelligere, niſi illa contraria proponantur alternative, vel diſjunctive, vel conditionaliter, ex his quæ notavimus, *dict. num.* 29. & 30. & hoc *num.* 67. idque obſervat uſus Forenſis, & ut diximus ha res legitimus quotidie deſiderat miſſionem in poſſeſſionem ex teſtamento, ab inteſtato, ſubordinate, cum non poſſit inveniri major repugnantia, quam ut quis teſtatus, & inteſtatus decedat: ergo ex his non eſt dubium, quod proteſtativa illa advocatorum cumulatio debeat ſubſtineri, etiamſi contraria proponeret, cum tamen contraria non proponat ut diximus.

Quinto defenditur hæc cumulatio petitorii & poſſeſſorii ex doctrina illa celebri Bartoli, quem ſequuntur omnes, & eſt rationi convenientiſſima, *in l. Gallus*, §. *ſi ejus ad fin. num.* 5. *ff. de lib. & poſthu.* ubi ita ait. *Facit etiam* §. *ſi iſte ad quæſtionem, in pluribus juris partibus reperitur caſus, in quo certum eſt actionem competere, ſed dubitatur, quæ certe eo caſu non cogitur actor exprimere, ſufficit enim relinquere judici, quod cõpetat actio*, quod dictum Bart. allegat Andræas Pomarius ad ipſum Bartolum *in dict. l.* 1. §. 1 *ff. quor. legat. in materia cumulationis*, dicens: *Nota quod diſpoſitio hujus legis in materia cumulationis, non ſolum procedit, quando ſum incertus, quæ actio competat facto rei ſed etiamſi eſſem incertus propter varias opiniones Doctorum vel gloſſarum*, & allegat Decium *in l. edita de edendo*, & dicit quod le audiente, ita docuit Decius, & conſulit Alex. *conſil.* 182. *lib.* 2. quæ 68
decisio certe rationabiliter tenet, ut in hac cauſa admittatur cumulatio petitorii, & poſſeſſorii propter dubium, & varietatem Doctorum. & gloſſarum, cum enim id diſputemus ad partes, hæc ipſa diſputatio facit rem dubiam cum autem fateamur rem eſſe dubiã, illud quoque fatendum eſt eſſe in dubio recipiendam cumulationem petitorii, & poſſeſſorii, & eſt optima extenſio ad *d. l.* 1. §. 1. & ad gloſſ. *in l. edita, C. de edendo in materia cumulationis*, ut difficultas juris, & varietas Doctorum magis inducant cumulationem, & profit ipſa diſputatio, ſimile eſt quod decidimus ex ipſa juris difficultate, & varietate ſcriptorum ſupra *gloſſ.* 1. §. 1. *n.* 65. neque te moveat quod Bartol. loquatur in actore, quia reus in eo quod excipit, eſt actor, & ſubit partes actoris, & in eo quod actor replicat, & reus juris intellectu, *l. in exceptionibus, ff. de probat.*

Sexto ſubſtentari poteſt, & debet hæc cumulatio ex tex. *in cap. cum veniſſent de inſtit.* ubi Abbas notat, quod etiamſi ex parte actoris deducatur judicium proprietatis, nihilominus, qui probavit de poſſeſſione, defendetur in ea, ſi ea poſſeſſio adſcendat ad legitima tempora conſtituta à lege, & à jure, ſcilicet, A *veynte años*. in litigatore parente & avo, quod dicemus modo *glo.* 12. *ſequenti per plures numeros*, & hanc ſolam rationem allegat Otalora, & nihil amplius, 3. *p. p.* 3. *cap.* 4. *num.* 6. *verſic. Secunda ratio*, ubi nihil firmat, & deſiderationes, & judicia petitorum, quæ fortè non deſideraſſet ſi ad regulas juriſconſugiſſet, quas de cumulatione, & ſuſpenſione petitorii, & poſſeſſorii ſcriptas reliquit doctiſſimè Bart.

cui ſi addas, quæ hic ſcripſimus, non deſiderabis quæ Otalora tantopere concupivit.

Septimo facit tex. *in cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſ. poſſeſ. & pro.* ubi ex altera parte petitorium, ex altera vero poſſeſſorium deductum eſt, & prolata eſt ſententia ſuper utrumque, & ita exiſtimo veriſſimum poſſe cumulare poſſeſſorium ex parte rei cum petitorio propoſito ab actore, & quod pronuntiabitur ſuper utrumque, etſi fiſcalis actor pleno probaverit, tunc fertur ſententia pro fiſco, & reus pronuntiatur plebejus, & condemnatur, ut ſolvat tributa plebeja cum plebeis, ut diximus ſup. *hac glo. num.* 33. ſi vero fiſcalis nihil probat, in proprietate obtinebit, ſin vero fiſcalis nihil probet, & reus probet, in ſola poſſeſſione, tuendus & defendendus erit in ea his quæ diximus, quoniam hoc caſu datur cumulatio utriuſque judicii.

Nec quicquam facit, quod ſententia debeat eſſe conformis libello, quia in hoc caſu cum abſolutione facta à libello actoris ſtat bene, quod reus defendatur in ſua poſſeſſione, ideo nec obſtat, quod dicitur qui prior appellat prior agat, quia non negamus reddendum judicium actori, quia non inducimus ſuſpenſionem, fatemur enim pronuntiandum eſſe ſuper libello actoris ſed contendimus non eſſe excludendum poſſeſſorium retinendæ poſſeſſionis, & affirmamus utrũque cauſam eſſe ſine debito terminandam.

69 Octavo facit tex. *in l. circa ff. de probat.* qui text. loquitur in cauſa ſtatus, & ex eo deducitur regula, quod ſi contra me proponatur actio, & ipſe reſpondeam actioni, onus probandi, onus petere ſi ſuſcipiam in me onus probandi, ut declaretur jus meum, ſive in proprietate, ſive in poſſeſſione, ita intelligunt Bart. ubi & Paulus, & Alexan. & ex tex. *in l. cui neceſſitas de liber. cauſ. Cui neceſſitas.* inquit, *probandi de ingenuitate ſua non incumbit, ſi ipſe ultro probare deſiderat audiendus eſt*, text. *in l. liberi, C. de in officio teſtam.* ergo in hac cauſa nobilitatis, poteſt reus deducere jus ſuum, & ſuſpicere in ſe onus probandi, & debet procedi ſuper utrumque judicium, etſi minus ab actore fuerit probatum probante reo, debet declarari jus, quod illi competebat dicta *l. circa*, dicta *l. cui neceſſitas*, dicta *l. liberi*, & ex Bart. Paul. & Alexand. & dicimus. §. 1. *hac gloſſa*, quod dicta *l. circa* recepta eſt extra cauſas ſtatus, adde quod apud ſuprema tribunalia nulla habetur ratio ſuſpenſionis, quia eſt de apicibus juris, ita poſt Decium, Rubeum, Cravettam, & Nevizanis concludit Menoch. *reſpon. 2. in cauſa Finarienſi, art. 2. num. 39. & art. 3. n. 6.* dicit obſervandum, Alciatus *reſp. 256. n. 7.* & dicit Menoch. quod non audet recedere ab hac ſententia.

Reſtat verus intellectus ad noſtram legem circa
70 perturbationem realem vulgo teſtimonio deprenda de quo agimus latè *gloſſ.* 47. intelligimus noſtram legem in eo qui provocat prior ad judicium ibi: *Ganan de los nueſtros Alcaldes cartas de emplazamiento*, nota verba hæc, quæ caſui noſtro non poſſunt applicari, ut dicemus, §. 1. *hac gloſ.* & ibi, *En ſeguimiento de los dichos emplazamientos*, & ibi: *No den cartas, ni las libren de emplazamiento*, in reo autem, qui petit declarari jus non reperitur, nec admittitur *emplazamiento*, nec eſt neceſſaria citatio, nec intimatio, imo ſi omittatur notificatio ſuſtinetur judicium, ut patebit §. 1. *infra gloſſa hac.*

Præterea in eo, qui venit ultro ad litem, aut provocatus reperta eſt, manifeſta differentia, quia enim provocatus venit, ex libello actoris, qui dicit reum ignobilem, ſatis judicialiter turbatur, cum ut diximus ſupra *numer.* 64. & 65. ſuam veniat deſtructurus poſſeſſionem, dicto *c. Paſtoralis*, d. *c. cum dilectus*, & cum is, qui te ignobilem dicit totum tuum jus deſtruat, & proprietarium, & poſſeſſorium, planè ſufficiens perturbatio eſt, quia nulla major excogitari poteſt, ita tenet Bald. *in ſua diſputatione incipienti. Acuſatus*, quam refert Alexand. *in l. 3 prin. ff. de novi operis nunt. num.* 21. & ſubdit rationem, quia turbare proprie eſt obſcurum facere Roland. à Valle *conſilio* 8. *vol.* 3. *n.* 12. ut qui liquidas, & vi reas aquas, obſcuras facit eas turbat, at vero ſatis obſcurum facit tuum jus, qui illud in judicio competere tibi negat, ea præſertim negatio, quæ deſtruit poſſeſſionem & proprietatem, ut eſt in his cauſis nobilitatis, in quibus libellus actoris utrumque negat, idem tenet Alexand. *conſ.* 53. *in fine volu.* 5. & quod hæc turbatio ſatis ſufficiens ſit ad intentanda interdicta, tenet additio ad Alexand. *dicto num.* 21. *litera A.* in dicta *l. ſi prius*, & eſt *gloſ. fin. circa medium, in l. exiat, ff. quod metus cauſ.* & illa opinio aprobatur per Alexand. *ubi ſupra nu.* 23. & non reſpexit ad hoc Fabius *in d.* §. *nihil commune*, *n.* 148. nec advertit Menochius *de retinenda poſſeſſione*, *remedio* 3. *n.* 534. qui ambo neſciunt, quomodo reus poſſit agere poſſeſſorio retinendæ, actore agente petitorio cum reus non turbetur in poſſeſſorio, certe ex his turbatur, & rectè agit poſſeſſorio retinendæ.

Pro complemento adde, quod ſi præcedens opinio 71
eſſet in ſe tam dubia, quantum L. Didacus Covar. & Otalora *ubi ſupra* arbitrati ſunt quod ego quidem non arbitror ex his quæ ſcripſi, adhuc in uno caſu eſſet res expedita, & ſine ulla difficultate, ſcilicet, ſi cum reus opponeret de poſſeſſorio ſuo retinendæ actor qui petitorium propoſuit, ſubjiceret, nec contradicit, tunc proculdubio procedit utrumque judicium, tex. *in c. 1. de reſtit. ſpoliat.* qui tex. licet loquatur in poſſeſſione recuperanda, eadem ratio eſt imo major in poſſeſſione retinenda, quia ex favore reſtitutionis, & odio ſpolii oriebatur majus dubium dicta *l. ſi quis ad ſe fundum*, dicta *l. 1. C. ſi per vim*, ita tenebat Abbas *in dicto c. 1* & Legiſtæ *in dicto* §. *nihil commune*, *l. naturaliter, ff. de acquir poſſ.* Jaſ. *num.* 118. Ripa *num.* 47. Alciatus 43. Corraſius *num.* 24. tenet Bar. *in dicta l. ſi quis ad ſe fundum*, Beroius *in d. c. 1.* ubi citat Bartol. Bald. & Innocentium, Joannes Baptiſta Ferretus *conſilio* 95. *num.* 11. Lanfrancus Orionanus *in rub. de cauſa poſſ. & propriet. col.* 5. *verſ. Primo limita*, Jacobinus de ſancto Georgio *in l. ſi de vi, n.* 19. *verſic. Nono fallit, ff. de judiciis*, & verum eſt in dicto *cap. 1.* adfuiſſe verus conſenſus non fictus, patet ibi: *conſentiente illo conſtituit*, & advertit Menochius contra Beroium, ibi *de recuperanda, remedio 1. num.* 162. & eſt verum ad tex. illum.

Quare idem quoque exiſtima etiamſi accedat conſenſus tacitus, quia non contradicis, juxta text. *in l. prima*, §. *peculiarem, ff. de tributaria*, ita reſolvit Menochius, *ubi ſupra*, *num.* 163. Decius *conſ.* 84. *num.* 2. Capitius *deciſione* 28. *num.* 8. Farinius, *conſi.* 112. *lib.* 1. *nu.* 61. & *conſi.* 107. *num.* 25. *cod.* Didacus *ubi ſupra dict. lib. 1. cap.* 16. *num.* 13. & hæc pertinuerunt ad quartam combinationem.

Adeſt quinta combinatio Bartoli, quando oppo 72
nitur prius ab actore poſſeſſorium, & à reo petitorium, & in poſſeſſorio recuperandæ, quo caſu actor dicit ſe non poſſidere petitorium oppoſitum non procedit, quia non habet extremum, ſcilicet, adverſarium poſſeſſorem, *l. ſi. C. de rei vendi.* & quia cauſa ſpolii præcedit dict. *leg. 1. C. ſi per vim*, dicta *lege ſi quis ad ſe fundum*, *l. ſi quis conductionis. C. locati*, aut agitur per viam exceptionis, & tunc actor poteſt ſuſpendere petitorium, ſi vero non ſuſpendat ex tacito conſenſu, de quo *proximo numero* admittitur concurſus, *d. c. 1. de reſtit. ſpoliat.*

In interdicto retinendæ, ſi ambo judicia ſint reſpectu ejuſdem poſſeſſionis, agitur prius de poſſeſſorio, ratione ordinis, contrarietatis, Bartol. *in dict.* §. *nihil*

nihil commune, *num.* 27. Berengarius *ibi*, *c.* 3. *n.* 45. Orianus *in rub. de causa pos. & proprie. colu.* 15. *versi. Vigesima conclusio*, tenent Alex. Jas. Afflict. Didacus, & Otalora etiam in juribus incorporeis, *ubi supra num.* 66. quod si non sit respectu ejusdem possessionis, sed diversæ, tunc utrumque judicium procedit, Barto. *dict. num.* 27. Fernandus *dict. num.* 45. Fabius *num.* 151. Ripa *num.* 166. Bolognetus *num.* 370. Afflictis *d. decis.* 155. *nu.* 5. Orianus *ubi supra*, quod si reus proponat petitorium ante litem contestatam super possessorio bene sustinetur judicium, Ripa *ubi supra*, *num.* 166. Rubeus *ibidem num.* 325. & Barto. *ibi n.* 26.

In interdicto adipiscendæ idem observa omnino: quod in retinendæ Barto. *dict. num.* 27. Fabius, *ibi nu.* 151. Berengarius *ibi. c.* 3. *n.* 44. Orianus *ubi supra, versiculo*, 19. *conclusio.*

Respectu hujus combitationis movet dubium, Otalora, 3. *p. c.* 5. *nu.* 3. *versi. Est etiam dubium non facile*, an intentato possessorio per particularem in causis nobilitatis possit fiscalis reus, vel communitas deducere petitorium, & an concurrant, & dicendum est, quod datur concursus, ex his quæ resoluimus supra, *num.* 66. quia in juribus incorporeis, si non sit dubium quis debeat probare, datur concursus, in causis autem nobilitatis certum est quis probare debeat, uti diximus *d. glos.* 8.

Sexta combinatio, quando unus petitorium, alter vero possessorium intentat, & regulariter in omni possessorio non admittitur concursus, sed de possessorio agitur, *glo. incerti, C. de interd.* concursus autem impeditur ratione repugnantiæ, & ratione ordinis, quod si adsit diversus respectus diversæ possessionis in omni interdicto sustinetur concursus, Barto. *in d. §. nihil commune*, *num.* 25. Ripa 163. Fabius. 146. Fernandus. *c.* 3. *num.* 34. sive in sexta combinatione, in juribus incorporeis admittenda sunt in omni interdicto, quæ diximus *num.* 66. & quia in causis nobilitatis sumus in jure incorporeo. & non est dubium de onere probandi cui incumbat, admittitur concursus, late diximus combinatione quarta.

Septima combinatio unica decidtur conclusione in omni interdicto sicuti & sexta, si uterque petitorium, & possessorium intentet, generaliter de possessorio agendum est, ne sit repugnantia, & quia ratio ordinis id postulat, *l.* 1. §. *hujus interdicti*, *ff. uti possidetis*, *l. inter litigantes de judiciis*, *d. l. exitus* ubi glo. & in *l. certi juris, C. de interdict.* & dicit Fernandus *c.* 3. *versi. Septima combinatio*, quod omnes hoc tenent, post Bartolum *ubi supra, num.* 28. & quamvis sic generaliter decisum sit intelligendum est, dari concursum, & cumulationem in juribus incorporeis, quando uterque vult probare, nec onerat adversarium onere probandi, quod superius satis diximus, & ita intelligit Berengarius *ubi supra*, & ita ut ille ait, quotidie videmus in foro, dum agitur de jurisdictionibus de pascuis de electionibus, & aliis similibus titulos & jura, simul cum actibus possessorii cumulari, & hæc pertinuerunt ad cumulationem, & suspensionem utriusque judicii, quantum pertinet ad literam nostræ legis.

Notabilia ex §. 1. glossæ 11.

1 *Major nullitas non reperitur quàm quæ provenit ex defectu citationis.*
2 *Citatio de jure divino profecta est.*
3 *Judicium debet incipere ab ea parte quæ in jus vocat.*
4 *Intimatio seu notificatio actorum qualiter est facienda advocato fiscali.*
5 *Causam non licet iniri à sententia.*
6 *Judex non debet proferre mandatum aliquod sine causæ cognitione.*
7 *Proprietas absorbet omnem possessionem.*
8 *Ubi certum est reo nullam competere defensionem, non est necessaria, nec citatio, nec intimatio.*
9 *Actus legitimus consuevit fieri sine intimatione, & citatione.*
10 *Aliquando notificatio, seu intimatio actorum secure omittitur.*
11 *Agitur de* l. circa. ff. de probat. *& supra hac* glos. num. 69.

Glossæ 11. §. Primus.

EX facto agitatum vidi in quadam nobilitatis causa, an cumulatio illa possessorii retinendæ: de qua nobis dictum est supra hac glos. inducta à reo proposito prius ab actore, petitorio, omnino sit intimanda actori, & an si ommittatur ista intimatio, vel notificatio, judicium super possessorio, utpote non contestatum sit nullum, casus in hunc modum evenit, & est frequentissimus, propositū est à fiscali & communitate petitorium super nobilitate contra Titium, vocatus est in judicium, adfuit aitque; se nobilem & à nobilibus procreatum seque & majores suos nunquam solvisse tributa plebeja cum plebeiis, atque in ea quasi possessione immunitatis ex causa nobilitatis extitisse se parentem, & avum longa annorum, serie saltem viginti annis petit se absolui à petitorio fiscali, & declarari se esse nobilem & à nobilibus procreatum (quod ad petitorium pertinet) cum si id se minus assequi possit, ut defendatur, & manuteneatur in sua quasi possessione nobilitatis, vel immunitatis, ratione nobilitatis, in qua ipse parens, & avus extiterint (quod ad possessorium pertinet) & continet libellus cumulationem possessorii, ad petitorium intentatum ab advocato fiscali, eodemque actore, modo hic rei conventi libellus non est intimatus, vel notificatus fiscali, subsecuta est super utroque libello sententia interlocutoria, qua uterque ad probationem est admissus fiunt probationes, & probationum, & attestationum fit publicatio, tandem concluса causa acta referuntur judicibus. contendebat advocatus fiscalis, de solo petitorio esse pronunciandum, quoniam super possessorio cumulato à reo non reperiretur lis contestata, quippe ut diximus, libellus ille rei non fuerat intimatus nec notificatus actori, ideoque non poterat videri sententia interlocutoria probatoria (ut dicimus nisi super petitorio contestato prolata, ideoque dicebat de solo petitorio actoris, non de possessorio rei debere judices pronunciare atque id fundabat ex sequentibus. 1

Et primum quia (*la cumulacion*) hoc est, quia libellus ille possessorius non reperiebatur intimatus, nec per consequens contestatus, nec sententia illa probatoria poterat attingere possessorium non contestatum, nec probationes super possessorio consistebant quasi factæ super facto, nec negato, nec concesso, omisso juris ordine, denique dicebat omnia respectu possessorii esse nulla ex defectu intimationis, nihil differebat à citatione, quo defectu nullus major poterat reperiri in jure, cum sit de jure divino, Genes. *cap.* 3. Deus omnipotens, 2. *q.* 1. *clemen. Pastoralis de judiciis*, §. *fin. insti. de pœna tem. litig. l.* 1. *ff. de in jus vocando. l. judices cum auth. sequenti, c. de judiciis*, *c. forus*, §. *judex, de verbor. signifi.* ubi probantur ad literam omnia superius dicta, scilicet, quod 2
talis debeat accidere rei dubiæ ex affertione. & negatione partium, Abbas *in c. cum olim de re judicata*, *num.* 26. namque judicium debet incipere ab ea parte, quæ in jus vocat dict. *leg.* 1. *leg. de unoquoque*, *ff. de re judicata*, *dict. clem. Pastoralis* ideo videbatur 3

nihil agendum eſſe de poſſeſſorio cumulato, quia intererat fiſci, int mari eum libellum ejus advocato, dict. *leg. de unoquoque*, & ex Abbate *ubi ſupra*, *n.* 22. *l. nam & divus*, *ff. de adoptionibus*, idque ut ſuſtineret cauſam ſuam etiam in poſſeſſorio, *leg. edita*, *C. de edendo*, alias judicium claudicare in æqualitate videbatur, *dict. c. forus.*

4 Nec reperiebatur ulla intimatio facta fiſcali poſt libellum, quæ vera intimatio dici poſſit, namque fiſcali non currit terminus, nec dilatio aliqua, niſi ſibi acta tradantur, quod intellige ſi fiſcalis cum aliquid intimatur, reſpondeat, ut afferantur ſibi acta, tunc enim neceſſe eſt, (*Que el ſecretario le haga llevar el proceſſo, y dende entonces le corre el termino,*) ideo tabelliones ſemper ſcribunt in actis, *El dia que el proceſſo ſe entregò al fiſcal*, quæ eſt vera intimatio, & notificatio, ſi ipſe dicat, ut acta ſibi afferantur, quia ſi id non dicat, aut taceat, aut dicat, *Que lo oye*, tunc currit illi terminus, & præjudicat ſibi, ita reſolvit Otalo. 3. *p. par.* 3. *c.* 5. *n.* 5. ubi nihil omnino allegat, nec text. nec Doctores, tu tamen pro hac praxi recepta accipe tex. expreſſum in materia intimationis *in clemen. cauſam de electione* (vel completo illius tenore, & copia modo conſimili, ſi petitum fuerit inde facta) nota verbum illud ſi petitum fuerit, ubi *gloſſa*, *verbo*, *ſi petitum ſcriptores*, nec enim relinquenda eſt, ſine jure hæc forenſis praxis, quæ recepta eſt circa intimationem faciendam fiſcali, ut ſi petat actæ ſibi afferri, terminus fiſcali non currat donec afferantur, ſecus ſi taceat, vel dicat, *Que lo oye*, quia tunc currit terminus.

Igitur ſine aliqua harum notificatione, aut intimatione videbatur cauſa præpoſtere incepta, ſcilicet, à ſententia, quod non erat ferendum, ut cauſa inci-
5 peret à ſententia, argumento tex. *in l.* 1. *C. de executione rei judicatæ*, *l. nec quicquam*, §. *ubi decretum*, *ff. de officio proconſulis*, *& legat.* Angelus late *in c. curare inſtit. de actionibus*, extat vetus illud dictum, & ſapienter.

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet ſtatuat, haud tamen æquum eſt.

Præterea cum illa cumulatio poſſeſſorii non fuerit intimata fiſcali videbatur res ſita, & poſita adhuc in illo ſtatu, in quo erat eo tempore quo allegata eſt, ut adhuc hodie poſſet intimari, & hodie inciperet terminus ad conteſtandam illam cauſam poſſeſſoriam, ex *l.* 2. *tit.* 5. *lib.* 4. *recopilat.* ibi: *Los quales nueve dias*, quaſi hodie incipiat dilatio ad agendum, facit quod tradit Barto. *in l.* 1. *C. de executione rei judicatæ*, & Angelus *in dict.* §. *curare*, & Felinus *in c. dilectus, de*
6 *reſcript.* Hypolitus *ſingulari* 354. quod judex non debeat proferre mandatum aliquod ſine cauſæ cognitione, aut ſine clauſula juſtificativa, ut ſi ſe gravatum ſenſerit, compareat audiendus, quia niſi in mandato talem clauſulam adderet, jam inciperet ab executione, quod non eſt ferendum ex d. *l.* 1. & ex *leg. factum, ff. de reg. juris*, & *c. conqueſtus de reſtit. ſpoliatorum*, ideo judices in mandatis paſſim addunt clauſulam illam, ut inde tanquam à citatione incipiat judicium, *gloſ. recepta*, *verbo eum*, in *l. de pupil.* §. *meminiſſe*, *ff. de ope. nov. nunt.* quæ eſt ſingularis, & eam ibi recipiunt omnes, & eſt recepta in foro, ut inquit Alexan. *ibi* & judex qui in ſuis ſententiis addit clauſulam illam, *Sin perjuyzio de tercero, ò ſin perjuyzio de mejor derecho*, videtur nolle diffinitive pronuntiare; non enim omnis vox judicis continet authoritatem judicati, cum authoritatem ſententiæ certis finibus concludi ſæpe conſtitutum ſit, *leg. ex ſtipulatione*, *C. de ſenten. & int. omni. judi.* ita intelligit *gloſ. recepta in c. ex parte el* 1. *verbo ſi vero dubia, de ver. ſig.* ex quibus omnibus videbatur non poſſe proferri ſententia ſuper poſſeſſorio, ſed omnino erat pronuntiandum ſuper petitorio, ex *l. qui prior*, *ff. de judiciis*, *l. de qua re eod. c. ex parte de reſ. ſpol.* præſertim cum proprietas abſorbeat poſſeſſionem, *l.* 2. §. *quædam de interdictis*, dict. *c. ex parte*, *c. ex tranſmiſſa, de reſtit. ſpoliat. cap. Paſtoralis de cauſ. poſ. & propriet. c. cum dilectus eodem*, & id faciendum erat ne ſententia prolata ſuper poſſeſſorio diceretur nulla ex defectu citationis, Bald. *in l. cum fratrem*, *verſ. Dubitatur*, *C. de his quib. ut indig.* & *in l.* 1. *verſ. Sed quæritur*, *C. quomod. & quand. judex*, Socinus *conſ.* 266. poſt Cumanum, & Speculatorem, quos allegat Maranta, *de ordine judiciorum*, *part.* 4. *diſtinct.* 16. *num.* 10. notant omnes in dict. *leg. de unoquoque*, *ff. de re judicat.* tex. *in c.* 2. *de teſtibus*, *leg. ea quæ*, *C. quomod. & quando judex*, dict. *clem. Paſtoralis de re judicata.* Quod adeo verum eſt, ut nec Princeps poſſit tollere citationem, & præſentiam partis, ex qua reſultat aliquid, quod pertineat ad ſuam defenſionem, Abb. *in dicto cap. cum olim*, *n.* 25. ergo quia nulla facta eſt notificatio, defuit citatio, ac ſubinde defuit conteſtatio litis poſſeſſoriæ, unde judicium illud poſſeſſorium conſtare non potuit.

Et quoniam agimus de conteſtatione cauſæ & litis poſſeſſoriæ, memineris in cauſis poſſeſſoriis neceſſariam eſſe litis conteſtationem, communem opinionem dicit Alex. *in l. naturaliter.* §. *nihil commune*, *n.* 96. *de acq. poſ.* Jaſ. *n.* 167. Ripa *n.* 182. Berengarius 3. *p. q.* 3. *num.* 1. Rebufus *ad regias conſtit. tomo* 3. *tit. de materiis poſſeſſoriis*, *art.* 4. *gloſ.* 1. *quæſt. Toloſana* 226. ſed ex eodem intellige ſatis litem poſſeſſoriam conteſtari cum contraria poſſeſſio allegatur, idem tenuit Decius *conſil.* 303. *nu.* 5. *verſ.* 2. Ferret. *conſ.* 95. *nu.* 1. *de Capella Toloſana* 226. Menochius *de recuperanda poſſeſſione remedio* 15. *q.* 22. *num.* 253. & vide *ibi*, *num.* 258. an notorium evitet iſtam litis conteſtationem, quod eſt neceſſarium ad ea quæ dicemus.

Superioribus tamen non obſtantibus, ſententia lata fuit in poſſeſſorio, & confirmata fuit in magna curia per Senatores, quid ipſos movere potuit, dicam, quid ipſi ſecuti ſint neſcio: primum, quia citatio non eſt neceſſaria, quando omnino id de quo agitur parte præſente, & contradicente aperte expediendum eſt, quod enim te invito omnino faciendum eſt, fiet quoque te inſcio, & ignorante, Jaſ. *in leg. ſi quando, C. unde vi*, ubi quod citatio non eſt neceſſaria ad id quod invita parte, & contradicente poteſt fieri, Ananias *conſil.* 39. *dubio* 5. Alex. *in leg. de pupillo*, §. *meminiſſe*, *ff. de novi operis nunt.* Jaſo iterum, *in leg. reſcriptum*, *ff. de pactis nu.* 4. idem *in l. nec quicquam*, §. *ubi decretum*, *num.* 7. *ff. de officio proconſulis*, *& legati*, Angelus *in dict.* §. *curare*, *inſtitut. de actionibus*, *num.* 10. Hypolitus *ſingulari* 30. & hanc opinionem probant jura aperta, text. *in l. qui poteſt invitus*, *ff. de regulis jur. l.* 1. *&* 4. §. *videamus*, *ff. de fideicommiſ. libertat.*, ibi: *Et cum invitis aliis poſſunt bona propter libertatem addici, utique etiam abſentibus quibuſdam poſſunt addici.* Cur ergo etiam ſi poſſeſſorium illud intimatum eſſet advocato fiſcali adhuc non poſſet efficere quin de illo ageretur, quod ſuperius late diſputavimus hac *gloſ.* 11. *n.* 56. & quia de poſſeſſorio omnino agendum erat invito, & renitente advocato fiſcali, pro numerat, ut eo inſcio judicium illud admitteretur, ſive enim repugnaret, ſive non, locus erat cumulationi poſſeſſorii ex adductis *dicto n.* 56. *hac gloſ.* ſupra, & optime reus cumulando poſſeſſorium ſuſceperat in ſe onus probandi ſuam poſſeſſionem, juxta *d. l. circa*, *ff. de probat.*

Secundo facit, quia nullum periculum inerat, ex *d. l. de unoquoque ff. de re jud.* ſcilicet, non fuiſſe advocatum

catum nisi factum certiorem de cumulatione illa possessorii, cum enim advocatus fiscalis ageret de proprietate, & adduxisset testes, & instrumenta, plane videbatur instruxisse quoque causam respectu possessionis, quia proprietas absorbet omnem possessionem, 7 d. *l.* 2. §. *quædam*, dict. *c. ex transmissa.* d. *c. ex part.* d. *c. Pastoralis*, nihil enim adduci poterat ad proprietatem in causa nobilitatis, quod non destruere possessionem, ideoque cessabat periculum ac sub inde necessitas intimationis, & quia erat certum, supervacuam fuisse intimationem, ideo de illa non erat curandum, 8 nulla enim est necessaria citatio, ubi nulla defensio competere potest, ex superius dictis, Cardinalis, *in cle. cum sit Romana, de appella.* ubi multa adducit, & notatur in *c. ad nostram, el.* 3. *de jure juran.* & tex. cum glos. *in c. cum olim, de re judic.* inde est, ut notorium, quod defensione ulla non potest purgari, nullam citationem requirat, idque in principe contra subjectos fere quotidianum est, & notabat Cynus *in l. rescripta, C. si contra jus, vel utilit. publ.* quem refert & sequitur Abbas *in dicto c. cum olim. n.* 20. 21. & 22. ubi quod processus factus à Principe sine citatione super notorio, valet, & tenet, & quod valet sententia lata ex tali processu, & quod si princeps sine ulla alia causæ cognitione mandet alicui, ut aliquem suspendat, aut suffocet, potest ille sine peccati labe exequi sententiam, viva voce ploratam a Principe, quia est pro ipso præsumptio, quod juste procedat, quod quidem utinam ignorarent Principes, & ita secum cogitent, nihil se posse in caput alienum, sine citatione, & causæ integra cognitione, & perdent hæc ab his quæ diximus, quod possit te inscio, & ignorante expediri, quod te invito omnino expediendum est, idque, ut evitetur circuitus, vide Alex. *in l. recusare. ff. ad Trebellian.* cum enim citatio inventa sit, ut compareas, & te tuamque causam tuearis, & defendas, si certum sit tibi comparenti, & præsenti nullam competere defensionem, quia omnino faciendum sit illud, quod petitur te etiam resistente, profecto fiet te ignorante, quod in civilibus sine dificultate est, in criminibus ego ista notoria, sine citatione profecto abhorreo, cum ipsemet Deus omnipotens, cui nota sunt omnia, quique intima cordium penitissime scrutatur, laturus sententiam in Adamum omnium parentem, prius eum vocarit ad judicium, Geneseos, *cap.* 3. nec ante in eum sententiam tulit, quam ab ipso suam excusationem audivit ideo juxta transgressionis culpam, pœnas quoque inobedientiæ inflexit. severe uxorem, severissime serpentem, mitius Adamum puniendo, vide sup. *glos.* 2. *n.* 22.

9 Ex his quæ diximus, fit quotidie, ut actus legitimus fiat sine citatione, & passim dantur mandata regia, vulgo, *provisiones ordinarias contra particulares*, ipsis inauditis, quorum exempla infinita prope sunt, scilicet, quia nulla excusatione vitari possunt, & quia contra eosdem presentes, & contradicentes ferrentut, neque unquam interponitur supplicatio ab illis mandatis, & si quis supplicationem interponat, tum non auditur, quia à præcepto legali, non est licita appellatio, *glos. fin. in cap. consuluit de appella.* ubi Abb. *n.* 3. jus enim neminem gravat, ac subinde, nec exequens ipsum jus *cap. qui peccat.* 22. *quæst.* 4. *leg. Gracchus, C. de adulteriis*, & cum immediata causa appellationis sit gravamen, ut in *cap. suggestum, in fine, de appellation.* fit profecto, ut cum cesset gravamen, cesset appellatio, *c. cum cessat. de appell. l. denuntiamus, C. de his qui ad ecclesias confugiunt, l. æquissimum, ff. de usufruct.* nihil igitur miro, quod fiscalis illa objectio despecta sit, cum nullum etiam periculum subsit, quia egerat de proprietate, quæ omnino destruebat possessorium, ex d. *c. Pasto. d.* §. *quædam.*

Tertio facit, quia sæpe in actibus judicialibus 10 omittitur intimatio, idque quando omnino actus faciendus est, velit nollit adversarius, & sæpe concluса est causa nulla facta intimatione adversario, & fiunt alii actus judiciales, quod recte advertit Jas. *in leg. admonendi ff. de jure jurando, n.* 52. *per gloss. in verbo, conclusione, in clem. sæpe de verb. signifi.* si enim constat contra hos actus judiciales, nullam competere defensionem, cur non fiant, æquum est, ut fiant, nulla prævia intimatione, facit *lex quarta, §. illud videamus, ff. de fideicommis. lib. & dict. lege, qui potest invitis, ff. de regul. juris*, & ita licet petita publicatione testium fiat intimatio parti adversæ, quia periculum sit, ne procedente dilatione, addiscantur attestationes, certe petita publicatione attestationum, circa repulsas testium, illico fit publicatio, quia omnino facienda est, nec aliquod subest periculum, & est limitatio ex prædictis juribus, ad *l. de uno quoque ff. de re judic.* sunt enim omnia temperanda ex æquo, & bono, & est imponendus finis litibus, *cap. finem litibus de dol. & contu. l. properandum, C. de judiciis.*

Quarto & ultimo, in terminis hanc quæstionem 11 disputavit Paulus de Castro *in lege si inter. ff. de exceptione rei judicat. n.* 2. quem tamen ut teneas, revoca in mentem decisionem text. *in leg. circa, ff. de probat.* de qua egimus supra hac *glo. n.* 69. ubi quod reus qui excipit potest petere, ut declaretur jus, & debet fieri declaratio, ut diximus *dict. n.* 69. suscepto in se onere probandi, & adde ad ea, quæ ibi diximus, & ad nostram quæstionem, quod tex. ille licet loquatur in causa status habet locum in cæteris aliisque causis, & realibus actionibus, & personalibus, ex glo. *ibid.* & Bar. Innocent. *in c. ex conquestione, de restit. spol.* Paulus latè in dict. *leg. si inter me, ff. de excep. rei judicat. n.* 2. & latissime allegat pro glos. Alex. *in leg. ait prætor*, §. *si petitor ad fin. ff. de jure jurando*, ubi ait, quod hæc sententia recipitur magis communiter, & subdit, quod ibi est text. si bene expendatur pro ista opinione extra causam status, & quod judex debeat declarare jus quod competat reo, dicebat tamen Hostiensis *in d. c. ex conquestione*, contrarium & mirabatur de Innocent. & glos. *in dict. l. circa*, ut refert Paul. *in d. l. si inter me*, & ratio Hostiensis est, quam adduximus supra pro fiscali, quia super declaratione ista non reperitur lis contestata, nec susceptum judicium, sed super libellum actoris, sic ideo dicebat Hostiensis, quod erat necessarius libellus contrarius super declaratione, & multa allegat *ibi*, sed tamen Paul. *ibi*, & Alex. *ubi supra* contra Hostiensem resolvunt communiter, ex rationibus, de quibus supra, & ex tex. *in d. l. circa*, & dicit Paulus, quod opinio Innocentii est verior, & utilior, & amplectenda, & quod sufficit ad obtinendum declarationem juris tui, aut dominii qualisqualis petitio, etiam si non sit lis contestata, & ita judicatum est.

GLOSSA XII.

Y como ellos son tenudos de probar de tiempo inmemorial.

Notabilia ex Glos. 12.

1 *Nobilitas juri communi probatur immemoriali.*

2 *Jure communi non erat satis cognitum, an actus positivi quadragenariæ possessionis requirerentur in una, an vero in pluribus personis.*

3 *Hoc dubium deciſum fuit noſtro jure*, l. 2. tit. 21. part. 2.
4 *Vita hominis breviſſima, & morimur leviter homines.*
5 *Et olim & hodie nemo præſumitur nobilis.*
6 *Nobilitas quo antiquior, eo perfectior.*
7 L. 7. hoc tit. & libro *levior probatio nobilitatis admiſſa eſt in favorem nobilium, agitur de eadem* l. 7.
8 L. 1. tit. 7. lib. 5. recopil. *in cauſis nobilitatis quoad quadragenariam poſſeſſionem correcta.*
9 *Noſtra lex Cordubenſis quid attulerit in ratione probationis nobilitatis agitur de ipſa.*
10 *Silentium quando imponendum ſit, quando reſervanda proprietas.*
11 *Poſſeſſio localis quare ſic dicta ſit hoc verbo.*
12 *Expenduntur verba* l. 7. hoc tit. & lib.
13 *An qui de ſe non probat poſſeſſionem, ſed probat de parente, avo, & proavo obtinere poſſit.*
14 *Agitur de verbo*, aca, *poſito in d.* l. 7. *& conciliatur cum noſtra lege.*
15 *An etiam obtineat in poſſeſſione, qui non probat de ſe, ſed de parente, avo, & de proavo de auditu.*
16 *Probato jure perfecto, & abſoluto poſſeſſorio in majoribus verum eſt poſteros eſſe poſſeſſores.*
17 *Vere de ſe probat qui probat jus poſſeſſorium ad ſe tranſlatum in juribus incorporeis.*
18 *Quomodo intelligendus ſit Baldus, qui ait poſſeſſionem patris eſſe poſſeſſionem filii.*
19 *Jus ſemel perfectum non perditur ex non uſu, niſi eveniat caſus.*
20 *Ad retinendam poſſeſſionem derivatam à majoribus ſufficit aptitudo & potentia.*
21 *Excuſatur, & ſuſtinetur glo.* in l. in ſuis, ff. de lib. & poſth.
22 *Agitur de text. in* l. nihil, C. de uſucap. *pro hærede remiſſive.*
23 *An ſi in ſolo avo ſint cepti, & expleti viginti illi anni, nepos poſſit obtinere in poſſeſſione.*
24 *Arbitrium judicis plurimum poteſt in cauſis nobilitatis.*
25 *Ambigua, & incerta ſubjacent judicis arbitrio.*
26 *Si pater explevit totos viginti annos in eodem ceptos, de avo vero ſolum adſit teſtimonium de auditu, an litigator idemque nepos qui non poſſedit, obtineat.*
27 *Copula, & habet naturam disjunctivæ.*
28 *Quando avus cæpit poſſeſſionem, & nepos perfecit, media autem perſona vixit in loco libero, an reperiatur legitima omnium poſſeſſio.*
29 *Oblivio prioris poſſeſſionis quanto tempore judicatur.*
30 *Impedito agere impedimento facti aut juris non currit præſcriptio.*
31 *Jus ſemel cauſatum, vel initiatum non poteſt perdi propter impedimentum rei, in qua jus eſt exercendum.*
32 *Licet poſſeſſio non poſſit inchoari in aliquo poteſt continuari.*
33 *Probatis extremitatibus, reſtat probatum medium tempus.*
34 *Quod tempus dicitur continuum, &* n. 37.
35 *Probatis extremitatibus, reſtat etiam probata qualitas poſſeſſionis.*
36 *Media tempora non ſolent nocere.*
37 *Agitur de verbo noſtræ legis ibi (continuos)*
38 *Quid ſi media perſona reperiatur ſacerdos, aut alias exemptus.*
39 *Poteſt quis poſſidere ex duplici cauſa.*
40 *Quando duæ cauſæ poſſeſſionis concurrunt, præſumimus poſſeſſionem ex utiliore.*
41 *In dubio interpretandus eſt actus, ut utilius ſit gerenti.*
42 *Quando concurrunt cauſæ, quæ prodeſt, & quæ nocet, attenditur ea quæ prodeſt.*
43 *Cauſa naturalis prævalet accidentali.*
44 *Nemo exemptus amittit naturalia jura ſanguinis.*
45 *Honor adauctus, non mutat perſonam.*
46 *Quid ſi viginti illi anni ſint in ſolo nepote, & cepti, & perfecti.*
47 *Nobilitas non aſcendit à liberis ad majores ordine præpoſtero.*
48 *Datur caſus in quo pater plebeius filius nobilis pronuntietur in poſſeſſorio.*
49 *Quando in majoribus viginti anni non reperiuntur expleti, non eſt locus noſtræ legi.*
50 *Agitur de verbo, cumplidos, in noſtra lege.*
51 *Per quos actus, aut quot actus probetur nobilitas.*
52 *An actus iſti probentur per teſtes ſingulares, & quid in probatione ignobilitatis.*
53 *An probetur nobilitas per duos teſtes.*
54 *Immemorialis habet vim legitimi tituli.*
55 *Immemoriali probata præſumimus præceſſiſſe titulum legitimum.*
56 *In immemoriali non eſt neceſſaria allegatio tituli.*
57 *Immemoriali probata debet judex credere quod proceſſit ex legitimo titulo.*
58 *Immemorialis poſſeſſio habet vim veritatis.*
59 *Immemorialis acquirit poſſidenti jus ex fortiori cauſa, quæ excogitari poſſit.*
60 *Immemorialem habens, habet titulum datum à lege.*
61 *Immemorialis habet vim juſtitiæ.*
62 *Immemorialem habens adeo eſt tutus, ac ſi haberet privilegium ab eo qui concedere illud poſſet.*
63 *Immemorialem habens, habet inſtrumentum unde quaque perfectum.*
64 *Licet lex dicat, ut ſolo privilegio aliquid probari poſſit, ille probat qui immemorialem habet.*
65 *Immemorialis eſt titulus, cauſa, & privilegium.*
66 *Immemorialis poteſt tantum quantum Rex vel Imperator cum cauſa.*
67 *Ad immemorialem quando, & quomodo requiratur ſcientia & patientia Principis.*
68 *Immemorialis corruit, & deſtruitur quatuor modis.*
69 *Immemorialis quomodo corruat ex initio, & memoria contraria ultra, & circa centeſimum annum.*
70 *Memoria hominum durat centum annis, &* n. 76.
71 *Memoria cum homine naſcitur, creſcit, viget, ſeneſcit.*
72 *Senectus primum irruit in memoriam.*
73 *Seneca referebat duo millia nominum quo ordine dicta fuerant.*
74 *Seneca ducentos verſus quo ordine erant dictati incipiens ab ultimo, referebat.*
75 *Zoſimus anno centeſimo & vigeſſimo pollebat, & animi viribus, & corporis.*
76 *Præſumit jus vitam hominis ultra centeſimum annum.*
77 *Referunt plures qui longiſſimam degerunt vitam.*
78 *Scriptura publica an ultra centeſimum annum deſtruat immemorialem.*
79 *Interruptione, an corruat immemorialis.*
80 *Si per rerum naturam nunquam in rei veritate potuit contingere titulus, qui eſt præſumendus ex immemoriali, nihil valet immemorialis.*
81 *Tempus nec inducit, nec tollit obligationes.*
82 *Quod non eſt renunciabile, non eſt præſcriptibile.*
83 *Nemo præſumit contra naturæ, & rei veritatem.*
84 *Ubi res eſt affecta à lege, nullo tempore, nec immemoriali poteſt præſcribi.*

85 *Repre-*

85 *Reprehenſio Abbatis per Felinum, & Aretinum, probatur.*

86 *Poſſeſſio ipſa ordinaria an corruat ex defectu notorio proprietatis.*

87 *Quid in cauſis nobilitatis.*

1 NOn enim aliter jure communi probari poterat nobilitas quàm immemoriali poſſeſſione, & notabant Bar. & poſt ipſum Planeta, & alii *in l.* 1. *C. de dignitatibus. lib.* 12. a quibus accepit, & tradit Ripa, *lib.* 2. *reſponſorum, c.* 26. & ab eo Tiraquellus *de nobilitate, quæſt.* 14. Romanus *ſingulari* 289. D. Didacus Covarruv. *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 16. *nu.* 10. ex qua recepta traditione intelligendum neceſſario erat, immemorialem fuiſſe probandam, juxta tradita in *c.* 1. *de præſcriptionib. lib.* 6. quod breviſſime attingit Didac. *ubi ſupra ad fin.*

Unde inferendum eſt nobilitatem jure communi probandam fuam debuiſſe probare quadraginta annos realis poſſeſſionis, per actus qui facerent diſtinguere nobilem à plebeio ex dicto *cap.* 1. *de præſcripti. lib.* 6. ac deinceps reliqua juxta text. *in l. ſi arbiter, ff. de probat.* & *in l. in ſumma*, §. *ait prætor*, & §. *idem Labeo, ff. de aqua publia arcend.* quæ hodie clarius explicata ſunt in *l.* 1. *titul.* 7. *lib.* 5. *recopil.* quæ eſt *lex* 41. *Tauri*, hæc erat probatio qua jure communi nobilitas probanda erat.

2 Sed tamen ſubeerat jure communi maxima difficultas, nec ea ſatis nota, an fortaſſe, hæc ipſa quadragenaria poſſeſſio, quæ neceſſario probanda erat ex dicto *cap.* 1. probanda ne eſſet in eo qui ſe nobilem dicebat, an in parente, an in avo, an in proavo, an in unoquoque ipſorum, an in omnibus, & jure communi puto id nec dubitatum, nec deciſum, cum ea quadragenaria poſſeſſio ad immemorialem ſolum decideret eos actus, per quos notorium quoddam reſultaret, & de his actibus, quot qualeſque ſufficiant, plura plures ſcripſerunt, diximus nos late *de expenſis, & meliorat. c.* 9. *n.* 47. *& ſeq.* & licet adeſſent tot numero actus poſitivi, qui ſufficerent ad inducendum notorium illud, non ſatis liquebat, an hi actus requiri debuiſſent in parente, an in avo, an in proavo, an vero in eo ſolum qui ſe nobilem dicebat, an in omnibus ſimul, & in hoc nova & elegans fuit deci. *leg.* 2. *titul.* 21. *part.* 2. quæ realem hanc poſſeſſionem
3 per actus poſitivos qui diſtinguerent nobilem à plebeio, requirebat in eo qui nobilem ſe dicebat, patre item, avo, & proavo patet, ibi, *E por ende fijosdalgo deben ſer eſcogidos que vengan de derecho linage de padre e de abuelo, faſta en el quarto grado, que llaman biſabuelo* (& ſubdit lex) *pero quanto dende en adelante mas deluẽe vienen de buen linage, tanto mas crecen en ſu honra, y fidalguia.*

Ex quibus verbis habes, & jure communi, & noſtro modum probandi nobilitatem, uſque ad leges noviores, ſcilicet, uſque ad *leg.* 7. *hoc tit. & lib.* qui tamen poſtea noſtra hac lege adhuc mitius temperatus eſt, & hoc eſt argumentum, in quo verſatur noſtra hæc lex, in verbis noſtræ gloſſæ: itaque antiquior jure Hiſpano, illa probatio requirebatur, quæ tamen diſficilima erat, vix enim reperiri poterant
4 teſtes, qui de proavo atteſtari poſſent, cum ſit vita hominis his ſæculis breviſſima, & morimur paſſim homines tot periculorum generibus, tot morbis, tot metuum, & ſpecie curis, hebeſcunt ſenſus, membra torpent, labeſcit viſus, auditus, inceſſus, procidunt dentes ciborum inſtrumenta, ita ut miraculo par ſit, Xenophilum muſicum centum & quinque annis vixiſſe ſine ullo corporis incommodo, ut non in merito mortem ubique immunire dixerit Juriſconſultus, *in l. ſenatus, ff. de donat. cauſ. mort.* ibi: *ſi quidem terra marique, tam pace, quam bello, tam domi quam militiæ multis generibus mortis periculum metui poteſt.* Itaque fiebat, ut ex defectu probationis multi ſuccumberent, cum etiam jure communi, & noſtro antiquiore partitaturum, nemo nobilis præſumeretur, ideoque qui ſe dicebat nobilem, & hodie & olim probare tenebatur, ita Bel. *in leg. non ignorat, cap. qui accuſare non poſſent*, ubi dicit, quod quis præſumitur popularis, nili probet ſe nobilem, & in *l. in actionibus*, §. *plane in fin. ff. de in litem juram.* ubi dicit, quod quilibet præſumitur popularis ſive ignobilis, ideo ſi dicet ſe nobilem, debet probare, *leg.* 2. *ff. de probat.* idem Bal. & Martinus Laudenſis, *in cap.* 1. *ſi ruſticus*, & ibi quoque Albarotus, & Cardinalis, Alexand. *verſi. ſimilis*, & Afflictis, *in* 1. *notabili de pace tenenda*, in uſibus feudorum tenent. quod qui allegant nobilitatem, tenentur probare, imo Socinus, *conſilio* 246. & eſt conſilium inter *conſilia* Franciſci Aretii. 18. dicit, quod magis præſumitur quis ignobilis, quam nobilis, Ripa *reſponſo* 26. *lib.* 2. Caſſaneus *conſilio* 64. Bonus de Curtili, *de nobilitate*, 6. *part. in principio*, Rebuſus *tractat. nominationum, quæſt.* 12. *num.* 13. Afflictis, *in cap.* 1. *tit. quis dicatur dux, verſiculo, Nono accipitur*, Tiraquellus, *c.* 11. *de nobilitate*, Didacus, *variarum, ubi ſupra cap.* 16. *n.* 10. qua recepta ſententia juncta deciſione dictæ *l.* 2. *tit.* 21. *part.* 2. fiebat certe, ut pauciſſimi poſſent probare ſuam nobilitatem, cum vix reperiri poſſent teſtes, qui proavum agnoviſſent, ea ætate in qua ſatis decernere poſſent, an nobilibus, an vero ignobilibus ille annumeraretur, ex qua difficultate probationis, nihil aliud erat reliquum quam perjura, fraudes, & doli, quod adhuc hodie fit mitiore inducta nobilitatis probatione, & quamvis nobilitas eo perfectior, & melior ſit, quo antiquior, dict. *leg.* 2. *tit.* 21. ibi: *Pero quanto mas deluẽe dende en adelante,* 6
& probavimus late alibi, ex tex. *in l.* 2. §. *quæ omnia verſi. Sed Anatolium* (*vir ab antiqua ſtirpe*) *C. de veteri jure enucleando*, tex. *in l. providendum*, ibi, *Aut meritum nobiliſſimos fecerit, aut vetuſtas, C. de poſtul.* tex. *in l.* 1. *C. de jure ann. aureor.* & in *l.* 2. *eod. l.* 1. *ff. de cenſibus*, ibi (*nobilis regionibus*) & in §. *ſi ruſticus, de pace tenenda in feudis*, apologia pro Rege noſtro Philippo, de ſucceſ. Reg. Port. *part.* 2. *n.* 270. quia tamen deerant teſtes atteſtari, de anti- 7
quitate hac fiebat paſſim, ut nobilis, tam vetuſtam proavi probaturus nobilitatem ſuccumberet, quod ne accideret, levior probatio admiſſa eſt. *l.* 7. *hoc titul. & lib.* idque, ut ſignificet lex illa, quodque in favorem nobilium lata ſit remiſſio regiore legis partitæ, quæ ad proavum uſque probationem extendebat, incipit lex illa lata à Joanne Rege noſtro cognomento Primo, Henrici Secundi filio, his verbis (*Porque ſiempre nueſtra voluntad fue, y es de hazer merced a los hijoſdalgo de nueſtros reynos, y de los guardar ſus franquezas y libertades, y les mantener ſus fueros, y buenas coſtumbres, que ſiempre vivieron, ſegun que mejor y mas cumplidamente les fueron guardados, y mantenidos por los Reyes donde nos venimos, y por el Rey don Henrique nueſtro padre*) & ut ſcias, in quo conſiſtat hic favor adverte dictam *l.* 7. in duobus eſſe favorabilem nimis nobilibus, quæ ſunt maxime adnotanda. Primum in eo quod antiquioris juris ille regior, qui ad proavum extendebatur, hodie ex diſpoſitione prædictæ l. retractus eſt, & quaſi coangu- ſtatus ad avum, ablato proavo, pater ibi (*que todos los hijoſdalgo que ſon hijoſdalgo de padre y abuelo*) ſecundum in eo quoque continet particularem favorem contra notiſſimas juris regulas, quod cum olim exigerentur ad probationem nobilitatis quadraginta anni poſſeſſionis probatæ per actus particulares, quos anni poſſeſſionis probatæ per actus particulares, q ios poſitivos vocamus, juxta late tradita, in d. *c.* 1. *de præſcript. l.* 6. hodie ſufficiunt viginti ad probationem

imme-

immemorialis in cauſa nobilitatis, patet, ibi (*que eſtuvieron en poſſeſſion de hidalguia de tanto tiempo aca que memoria de hombres no es en contrario y de veynte años nunca pecharon, ni uſaron, ni acoſtumbraron pechar*) praeterea *lex illa 7. hoc tit. & lib.* probationem proprietatis continebat, non vero poſſeſſionis, patet, ibi (*que todos los hijosdalgo que ſon hijoſdalgo*) juncta glo. *in l. mercis appella. de ver. ſig.* lex autem noſtra quam interpretamur, eandem extendit ad cauſas poſſeſſorias nobilitatis, ut latius adnotavimus *gloſſ. 7. num. 16. verſ. ſecundo ad idem*, ubi adnotavimus errorem ejus quiſquis is fuerit, qui in margine ad dictam *leg. 7.* appoſuit illa verba, ſcilicet: *Eſta en lo que dize de los veynte años ſe ha de entender en poſſeſſion de la ley ſiguiente.* Imo ex lege ſequenti intelligenda eſt in poſſeſſione, & in proprietate, at vero ex *d. l. 7.* erat mero jure intelligenda in cauſis proprietatis, quia ibi nulla erant verba, quæ poſſeſſionem, aut poſſeſſorium judicium ſubolerent, quia autem verba illa appoſuit in margine, ad dictam *l. 7.* intellexit, unum magni certe momenti ſi verum eſſet, videlicet, quod extante *d. l. 7.* nobilitas erat probanda, quo ad proprietatem immemoriali, juxta text. *in dicto, cap. 1.* probata poſſeſſione quadragenaria, per actus poſitivos, & deinde adductis reliquis circunſtantiis, juxta d.ct. *l. ſi arbiter*, & dict. §. *ait prætor*, poſſeſſionem, vero probari ſolis viginti annis, ſed certe miſere deceptus eſt, quia ex lege hac noſtra ſtatim in principio ſecundæ partis contrarium apertiſſime probatur, & groſſis verbis diſponitur ibi: *Y por ella mandamos y ordenamos, que de aqui adelante cada, y quando que qualquiera que ſe dixere hijodalgo litigare, quier ſeyendo actor, o reo ſobre ſu hidalguia ante los dichos Alcaldes y Notario de la provincia, o ante los Oydores, en el grado que pudieren conoſcer, y provare enteramente de ſi, ſeyendo caſado, o viviendo ſobre ſi, y de ſu padre y abuelo, en la manera, que las leyes, y pragmaticas de nueſtros reynos lo diſponen, y que eſte tal ſea pronunciado, dado, y avido por hijodalgo en poſſeſſion y en propriedad.* Ecce igitur ad oculum quod noſtra lex refertur ad *d. l.* & ait probationem, de qua in *dict. l. 7.* ſufficere ad poſſeſſionem & proprietatem, probatio autem ea erit immemorialis, juxta dictum *c. 1.* & *d. l. ſi arbiter*, & dict. §. *ait prætor*, ſed ſufficient viginti anni poſſeſſionis pro quadraginta, atque hi viginti anni obtinebunt probationem, per actus poſitivos in tribus perſonis, avo, patre, & litigatore, idque integre, patet ibi (*enteramente*) verbum enim, integre, id ſonat, ut nihil deſit, integrum enim corpus dicimus, cui nihil deeſt, & reſtitutio illa eſt in integrum, quia conceditur totum quod ablatum eſt, diximus infra *glo.* 26. vide ibi.

Unde reſtant duo animadvertenda, primum, quod
8 prædicta *l. 1. tit 7. lib. 5. recopila.* hodie in cauſis nobilitatis, quo ad quadragenariam poſſeſſionem, de qua ubi ſit mentio eſt correcta, quia viginti ſufficiunt, ut patet, ex *d. l. 7.* & ex noſtra hac lege Cordubenſi, in cauſis nobilitatis, quæ probantur ex diutina poſſeſſione, ut nihil videamur attigiſſe proprietatem illam quam vocamus, *de ſolar*; ſecundum, quod ſi quis velit hodie probare ſuam nobilitatem, juxta, *d. l. 2. titu. 21. part. 2.* ſcilicet, cum actibus poſitivis proavi, avi, parentis, & litigatoris, & velit ſe coarctare, admodum antiquæ illius probationis, quod nemo forſam tentavit, propter metiorem probationem, quæ novioribus legibus inducta eſt, indigebit immemoriali probata, juxta diſpoſitionem *d. l. 1. tit. 7. li. 1. recopil.* nec enim eſt hodie correcta, *d. leg. 2.* licet mitior & facilior modus probandi inductus ſit, noviore jure, argumento gloſ. & quæ ibi interpretes *in c. Michael, de filiis preſbiterorum*, & *in c. per tuas, de probat.* igitur uſque ad tempora noſtræ legis varius fuit modus probandi nobilitatem, iſque in dies mitior, & benignior immemorialis olim, poſtea licet immemorialis probata, tamen quatuor perſonarum poſſeſſione, proavi, avi, parentis, & ejus qui litigat, tum demum immemorialis, ſed pro quadragenaria, viginti annorum poſſeſſione admiſa, & in tribus tantum perſonis vicinior bus litigatore.

Tandem noſtra lex Cordubenſis ſucceſſit, quæ adhuc exoneravit nobiles a probatione moleſtiore, nul- 9
ta adducens in eorum favorem incipit autem ratio probationis, ſtatim à principio ſecundæ partis, ibi: *Y por ella mandamos y ordenamos, que de aqui adelante.* & tria continet, quæ ad probationem pertinet, primum ſatis nobis expoſitum eſt, ſcilicet, quod *d. l. 7.* & in ea tradita extendit ad probationem poſſeſſoriam, quod adhuc nulla lege erat deciſum, idque merito, quoniam ea probatio, quæ ex poſſeſſione dictum præſcriptam habebat proprietatem, videlicet ex immemorial probata, eo quem diximus modo nihil mirum videri poterat, ſi ad poſſeſſionem quoque ſufficeret, cum proprietas poſſeſſione abſorbeat, *c. Paſtoralis de cauſa poſſeſſionis & propri.* itaque noſtra lex in ſecunda parte ſtatim in principio requirit immemorialem probatam, juxta tex. *in dict. c. 1.* & d.ct. *l. ſi arbiter*, & *d. §. ait prætor*, ſed cum viginti annis poſſeſſionis continuæ integræ in avo, patre & litigatore, & hoc genus probationis, ait ſufficere ad proprietatem, quod erat ſtatutum, *dict. l. 7.* & ad poſſeſſionem, quod adhuc non erat deciſum, & in hoc caſu trium perſonarum requiritur probatio, & hoc eſt quod lege noſtra dicitur in priori parte, ſcilicet. *Y que ſegun la diſpoſicion de aquellas, ſe requiere que aya provança de todas tres perſonas.* Illud enim diviſum erat uti diximus dict. *leg. 7.*

Secundo noſtra lex Cordubenſis in eadem ſecunda parte adducit probationem ſolius poſſeſſionis, & hoc caput incipit à verſiculo illo, ibi: *Y otro ſi ſi alguno dixere que eſtà en poſſeſſion de hijodalgo, y pueſta la demanda en propiedad y poſſeſſion ſuſpendiere el petitorio en tiempo, y en forma devidos, y pidiere que ſolamente ſea procedido en el poſſeſſorio, que eſte tal ſea temudo de provar.* Ecce ergo quod à dicto verſiculo traditur probatio poſſeſſoria in cauſis nobilitatis, & quamvis requirat poſſeſſionem trium perſonarum ibi (*todas tres perſonas*) & viginti annos ibi (*por veynte años continuos y cumplidos*) quæ erant dicta *l. 7.* deciſa, attamen in hoc ſecundo caſu, ubi de ſola poſſeſſione agitur, nullam requirit immemorialem, quæ requirebatur in priori caſu, & hæc eſt, una differentia inter priorem caſum, & hunc ſecundum, altera differentia erat, quod in hoc poſſeſſorio judicio veniebat proprietatis cauſa reſervanda ibi, *reſervando toda la via por la tal ſentencia, el derecho de la propriedad*, at vero in judicio proprietatis 10
ociosa erat iſta reſervatio, ſed ſilentium imponebatur, de qua reſervatione, & ſilentio impoſito in una, & altera cauſa diximus ſupra, de ſilentio impoſito, *gloſ. 8. §. 1. n. 16.* de reſervatione, *gloſ. 8. per totam*, & ſit tota die, ſententia, namque poſſeſſoria reſervat jus ad proprietatem, ſententia vero in proprietate imponit ſilentium.

Addit tertio noſtra lex unam declarationem, quæ coacta ratione eſt referenda ad duos caſus ſuperiores ex ultimis verbis, ibi. *Y que quanto al abuelo eſta tal diſpoſicion ſea avida por depoſicion baſtante aſſi para la propriedad, ſi ſobre ella ſe fundare el pleyto, como ſobre la poſſeſſion ſi ſolamente ſe ſiguiere el poſſeſſorio*, ex quibus verbis ambo ſuperiores caſus comprehenduntur, itaque ſubdit lex noſtra, in utroque caſu

ſufficere

ſufficere teſtimonium de auditu, reſpectu avi, ſi teſtes qui deponat, non viderint ipſum avum propter ejus antiquitatem: neque cum recordentur, ibi autem dicemus, quæ antiquitas ita eſſe debeat quæ admittit teſtimonium de auditu, & ita ex hoc verſiculo, habes, quod & in priori caſu, & in ſecundo, admittitur teſtimonium de auditu, ubicumque avus fuerit ejus antiquitatis, quod teſtes in cauſa deponentes non poſſint teſtificari de ipſo, de viſu, & certa ſcientia, & licet hoc de avo admiſſum ſit in utroque caſu, tamen adhuc ad proprietatem requiro immemorialem ad poſſeſſionem, vero non requiro, quia hoc non eſt immutatum, nec in hoc verſiculo, nec alibi, quod ego ſciam, & eſt notatu digniſſimum.

11 Poſtremo hæc ipſa Cordubenſis lex tradit aliam probationem poſſeſſoriam, ut quam mitiſſime cum nobilibus agat, quæ obſervanda ſit, in loco, ubi acquiſita ſit, ideo localis dici meruit à loco in quo viget, & obſervatur, atque hæc ipſa poſſeſſio conſtat probata poſſeſſione viginti annorum in duabus tantum perſonis, parente, ſcilicet, & litigatore incipit, ibi, *pero ſi eſte que contiende alegare y provare poſſeſſion pacifica de ſi y de ſu padre de los dichos veynte años*, de qua agemus ſuo loco, & plura diximus ſatis ad propoſitum, *gloſ. 7. nu.* 12. *&* 17. & certe ſecundum jura priora, niſi lege noſtra Cordubenſi localis eſt hæc poſſeſſio inventa eſſet, plane erat plebeius pronuntiandus, qui ſaltem viginti annorum ſpatio poſſeſſionem non probaſſet in tribus perſonis, ut diximus, & juxta dictam *l.* 2. *tit.* 21. *part.* 2. quadragenaria poſſeſſio erat neceſſaria & in utraque requirebantur circunſtantiæ immemorialis poſſeſſionis, & probatio illa nobilitas, juxta prædicta *leges* 2. *&* 7. licet eſſet proprietaria tota tamen reſultabat ex diuturna, & in vetera poſſeſſione, ex cujus vi, & poteſtate ambæ tranſmittur præſumptione ad proprietatem, ideoque exercitum requirebatur, & uſus, ut latius probavimus, *gloſ.* 6. 3 1. *n.* 54. hæc ſunt capita noſtræ legis Cordubenſis, quæ de probatione deciſa ſunt in cauſis nobilitatis.

Sed operæ pretium eſt aliqua adnotare utilia illa quidem, & quotidiana in foro circa hæc ipſa capita noſtræ legis, tria autem ſeſe paſſim offerunt in cauſis nobilitatis difficilia certe, quæ utcumque attingemus alius ubi perficient, & attentius, nos enim commentarios, non libros ſcribimus. Primum caput verſatur circa perſonas, ſecundum circa actus, tertium circa immemorialem ipſam in cauſis nobilitatis, & hæc tria ſunt propria capita hujus gloſ. & pertinent ad materiam probatoriam nobilitatis.

Circa perſonas primum illud advertendum eſt jure communi, ut diximus nihil ſtatutum fuiſſe de perſonis, jure noſtro antiquiore dicta *l.* 2. *tit.* 21. *part.* 2. quatuor perſonarum requiſitam fuiſſe poſſeſſionem:
12 noviore, *l.* 7. trium dumtaxat, nec *lex.* 7. quicquam decidit de litigatore aperte, ſed ita ait, *que todos los hijoſdalgo, que ſon hijoſdalgo de padre y abuelo, y eſtuvieron en poſſeſſion de hidalguia de tanto tiempo aca que memoria de hombres no es en contrario*, itaque juxta dictam *l.* 7. is ſatisfacit proculdubio ejus,
13 *l.* 7. diſpoſitioni, cujus avus, parens & proavus viginti annis fuerunt in quaſi poſſeſſione nobilitatis, probata immemoriali, licet is qui litigat in ſe ipſo realem unquam, nullam habuerit poſſeſſionem, quia forte, quod ſit, vixerit in locis liberis, quia diſpoſitio ejus *legis* 7. nullam fere de litigatore mentionem, facit, nec obſtat verbum, *de veynte años acà*,
14 quia verbum illud, *acà*, id eſt, citra, poſitum ſine copula, non denotat proximam extremitatem, ſed actum perfectum, itaque ſolos viginti annos requirit expleros, licet non proximos, ſecus eſt ſi appoſitum eſſet verbum, *acà*, cum copula quia tunc induceret proximam extremitatem ita notat Bart. & Hoſtiens. *in l. Celſus, ff. de uſucap. n.* 23. & ita intelleximus ſupra, *gl.* 6. *n.* 62. cum de jure perfecto, & cauſato egimus; at vero lex noſtra Cordubenſis requirit litigatoris, parentis, & avi poſſeſſionem probatam, ibi, *Y provare enteramente de ſi ſeyendo caſado, y viviendo ſobre ſi de ſu padre y abuelo*, cum autem dict. *l.* 7. non ſit correcta, ut patet ex noſtra lege, profecto utrumque caſum addutto, ita ut ſi reliqua adſint, quæ ad immemorialem poſſeſſionem tam neceſſaria poſſeſſio viceſnaria in tribus perſonis ſufficiat, ſive atavum attingas, ſive proavum, ſive ſolum avum, ita ut utraque lex ſuum caſum decidat, quod tamen in cauſis nobilitatis admittendum eſt, in quibus de proprietate agitur propter dictam *l.* 7. quæ ſeſe ad litigatorem plane non reſtringit, & tamen ut diximus ſupra, ubicumque de proprietate agimus, 15
neceſſaria eſt immemorialis, legitime probata cum viginti annis, etiamſi admittamus teſtimonium de auditu in avo, at vero ubicumque immemorialis non ſit probata, & conſtet plane de poſſeſſione duarum perſonarum cum teſtimonio de auditu de tertia, ſive ſit avus, ſive proavus, ſive atavus, non refert ex diſpoſitione noſtræ legis, ut ſupra expendimus, vel conſtet de poſſeſſione trium perſonarum, ſine immemoriali, tunc quidem ubi immemorialis probatio deſit, ad poſſeſſoriam pertinet cauſam, ut latius probatum ſupra eſt hac gloſ. noſtra enim lex plane inducit probatoriam formam, & in poſſeſſione & in proprietate, quod quidem facit, & neceſſarium eſt, pro his quæ notamus *gloſ.* 19. *num.* 6. 7. 8. *&* 9. ubi vide quorſum iſtiuc expendamus ex verbis noſtræ legis, & ita ex tribus capitibus noſtræ hujus legis Cordubenſis patet, quod probata immemoriali cum viginti annis, ſive hi reperiantur in litigatore, & parente, cum teſtimonio de auditu de avo, ſive, reperiantur in omnibus tribus perſonis, ſive in parente, avo, & proavo, recte probata ſit proprietas, quia omnes hos tres caſus agnoſcit lex noſtra: ſed tamen quia in ſecundo caſu, ubi de ſola poſſeſſione agit, ibi, *y eſtoſi ſi alguno dixere que eſta en poſſeſſion*, requirit poſſeſſionem litigatoris, & rurſum in tertio caſu, ibi, *pero ſi el abuelo*, ad finem, ait, quod probatio illa ſufficiat ad poſſeſſionem, & proprietatem, ibi, *y que en quanto al abuelo eſta tal depoſicion ſea aceida*, plane conſequitur, ut ſola differentia conſiſtat in probatione immemoriali, quia ea probata poteſt ferri ſententia, & in poſſeſſione, & in proprietate, ſive adſint tres perſonæ, ſive duæ cum auditu de tertia, ſive illæ ſint, intra avum, ſive extra, quia omnes hos caſus æquiparat lex noſtra, at vero ſi non probatur immemorialis, ex his quæ diximus ſupra, non poteſt ferri ſententia in proprietate, etiamſi probentur quatuor perſonarum poſſeſſiones, quia & *lege partitæ* 2. & *l.* 7. *hoc titul.* & noſtra hac lege, uſque ad ſecundum caſum, qui eſt de poſſeſſione, ſemper requiſita eſt immemorialis: & hæc eſt veritas manifeſta ex litera noſtræ legis Cordubenſis: quod quidem libentius adnotamus, quoniam non deſunt qui exiſtiment locum non eſſe poſſeſſioni, niſi probetur litigatoris poſſeſſio, quod quidem inſpecta noſtra lege in hac ſecunda parte, ubi agit de probatione, ſtatim in priori caſu ſuſtineri non poteſt, nam refert ſeſe totam ad dictam *l.* 7. & ſubdit, *y avien lo por hijodalgo en poſſeſſion y propiedad*, at vero in *d. l.* 7. nulla de litigatore expreſſa mentio eſt, atque ideo ex eo patet manifeſtius, quia qui habet in parente, avo, & proavo, probatam nobilitatem, vel habeat poſſeſſionem in tribus his perſonis, vel in duobus duntaxat cum teſtimonio de auditu in tertia, dum modo adſit immemorialis, plane hic habet jus perfectum & cauſatum perfecte ad ſe derivatum, &

deductum

deductum à majoribus ſuis, ut late probavimus dicta *gl.* 6. *per totam*, aptum ad proprietatem, ſi adſit immemorialis, & ad poſſeſſionem, ſi immemorialis non adſit, ibique adeo hoc eſſe verum probavimus, ut nihil huic litigatori ſit imputandum, etiamſi ſemel, bis, ac ter agnoverit cenſum plebeium, ſi ſolvendo non attigerit legitimum annorum numerum, de quo ibi late: neque obſtat quod noſtra lex Cordubenſis requirat poſſeſſionem litigatoris, reſpondemus enim dupliciter: primum, quod non tollit alterum caſum, ſcilicet, quando in parente, avo & proavo expletum eſt tempus, quod erat deciſum dicta *l.* 7. adjuncta immemoriali, tum etiam & ſecundo reſpondemus, litigatorem vere eſſe poſſeſſorem, cùm habeat jus cauſatum, hoc eſt perfectum in poſſeſſione juris beneficio ad ſe derivatum ab his qui jus illud abſolverunt, & abſolutum tranſmiſerunt ad litigatorem, & ptobato jure abſoluto in majoribus quoad poſſeſſionem juris intellectu in litigatore reperitur, probant mihi aperte jura non vulgaria, tex. *in l. apparet.* §. *hoc interdictum* juncta *l.* 1. *in principio, ff. de itinere actuque privat.* interdictum enim illud de itinere actuque privato poſſeſſorium dat ei qui hoc anno, nec vi, nec clam, nec precario, triginta diebus uſus eſt, patet in *l.* 1. *in principio eod.* & in verſiculo, *ſive igitur*, ibi, *ſi modo hoc anno uſus eſt, vel modico tempore, id eſt non minus quam triginta diebus*, & quamvis ei dumtaxat detur qui uſus eſt eo
16 anno triginta diebus, ſi tamen reperiatur perfectus uſus triginta dierum, ſucceſſori datur, qui re vera uſus non eſt, & in ſucceſſore verificantur verba prætorii interdicti, quaſi is ipſe uſus ſit, patet in dicto, §. *hoc interdictum*, ibi, *hoc interdictum non ſolum ipſi, verum ſucceſſoribus quoque eſſe dandum, non eſt ambigendum*, quinimo, & particulari ſucceſſori datur, quod adhuc magis eſt, ita ut emptor quoque juris hoc intellectu uſus fuiſſe intelligatur, patet in eadem lege, ibi, *emptori quoque dabitur & in emptorem*, id autem aperte facit ratio juris, de qua ſupra egimus, quia cum ſit jus abſolutum & cauſatum, & ſemel perfectum, perfecte quoque, & abſolute reperitur in ſucceſſore, quaſi ipſe ſucceſſor à principio fuerit uſus, *l.* 2. eadem ibi, *nec enim corrumpi, aut commutari, quod recte tranſactum eſt, ſuperveniente delicto poteſt*, ita ut in noſtro caſu jus illud poſſeſſorium cauſatum, id eſt perfectum, & abſolute, & perfecte derivatum ad litigatorem, reperiatur perfecte in ipſo, ſicuti fuerit in his, qui perfecerunt, & re vera poſſideat, & recte poſſidere intelligatur, & de ſe vere probat, qui probat perfectum jus à majoribus ad ſe derivatum, dicta *l. apparet*, juncta *dicta l.* 1. tex. *in l.* 3. *eod.* ibi: *Tamen interdictum tibi competere intra annum, quia hoc anno, non clam, non precario uſus ſis*, & ibi, *& generaliter ex omnibus cauſis quæ inſtar venditionis habent, vel alterius contractus, dicendum eſt huic interdicto locum fore*, idem & in cæteris juris partibus receptum eſt, vetat prætor vim fieri ei qui aquam hoc anno, nec vi, nec clam, nec precario duxerit, & quamvis ei ipſi qui duxerit, vetet vim fieri juris interpretatione, ſucceſſorem quoque quemcumque dixiſſe, intelligit, ſi ad ſucceſſorem illum jus illud derivatum, & profectum ſit, patet ex dicta *l.* 1. juncto. §. *ait prætor. ff. de aqua quotid. & æſtiva*, ibi: *Inter hæredes & emptores, & bonorum poſſeſſores interdicam*, facit *l.* 2. *ff. de interdictis, l.* 2. §. *Pomponius. ff. ſi ſervit. vendicet.* Faber *in* §. *retinendæ, de interdictis*, itaque jus perfectum, & abſolutum derivatum ad minores, & ſucceſſores, ita reperitur in ipſis ſicuti in majoribus, à quibus derivatum eſt, & re vera ſunt in poſſeſſione, in qua fuerunt hi, qui jus illud poſſeſſorium perfecerunt, qua ratione ſi ad litigatorem derivatum ſit jus poſſeſſorium nobilitatis, revera in litigatore reperitur, ſicuti erat in his qui perfecerunt, ita ut revera poſſidere intelligatur, &
17 ideo recte de ſe probat, & veriſſime in ſententia dicitur ipſe litigator eſſe in poſſeſſione nobilitatis, nec te moveat verbum illud, jus, quo uſi ſumus, quaſi deſcendat ad litigatorem jus illud poſſeſſionis, non vero poſſeſſio, quia hæc objectio, tum tollitur ex ſuperius dictis, quia interdictum datur utenti, atque adeo ei qui utitur triginta diebus, ut dicta *lege prima*, §. *ait prætor*, & conſtat ſucceſſorem nec momento quidem temporis uſum, ſed prætor ei ſuccurrit, cum ipſe revera juris intellectu uſus ſit, tum etiam diluitur illa objectio, quia eſt reperire in jure quandam incorporaliſſimam poſſeſſionem, quæ tota magis ad jus quàm ad factum pertinet, ita inquit Jaſ. *in l. poſſideri, ff. de acq. poſſeſ. n.* 6. & in *l. prima, ff. eodem, num.* 33. & ponit exemplum in poſſeſſione dationis, aut ſolutionis, veluti in cenſu qui ſolvitur Eccleſiæ, & ait, quod hæc incorporaliſſima poſſeſſio magis conſiſtit in abſtracto, quam in concreto, quaſi dicat, quod fere non conſiſtit in facto, quod tamen fortius dixiſſet in noſtro caſu, ubi poſſeſſio conſiſtit in actu mere privativo, ſcilicet, non ſolvendi tributa plebeia, qui caſus multo magis abſtrahit, quam caſus ille Jaſonis, ideo poſſeſſio illa incorporaliſſima, quæ tota pertinet ad jus, fortius eſt recipienda in noſtro caſu, ita ut is litigator vere ſit in poſſeſſione, quia jus perfectum à majoribus retinet non ſolvendo tributa plebeia.

Ex quibus intelligo id quod Baldus pluribus in locis tradit, ſcilicet, quod poſſeſſio patris eſt poſ-
18 ſeſſio filii, & quod poſſeſſio patris continuatur in filium, *in leg. cum antiquioribus Codice de jure delib. verſicul. Decimo ſic num.* 11. & *in cap.* 1. *de contentione feudi inter maſcul. & fœmin.* quod filius continuative ſuccedit in poſſeſſione patris, & *in cap.* 1. §. *inter filiam ſi de feud. fuerit controverſ.* quod qualitas poſſeſſionis paternæ quæ fuit in patre, talis præſumitur continuata in filio, & *in leg. ſi ejus, Codice de legitim. hæred. ad fin.* ubi quod filius habet promiſcuam cum patre poſſeſſionem, & pro Baldo eſt tex. *in l. cum nemo, C. de acq. poſ.* ubi quod cauſa poſſeſſionis paternæ, & qualitas derivatur in filium, quæ omnia ego ita intelligo, ut filius quidem ex paterna poſſeſſione, ſi ea apud patrem ad legitima tempora adſcenderit, juxta tex. *in cap. cum Eccleſia Sutrina, de cauſ. poſ. & prop.* & *in capit. cum veniſſent de inſtitutionibus*, in juribus incorporeis poſſeſſor quoque ſit perfectus, ſi vero imperfecta fuerit apud patrem, imperfecta erit item apud filium, ut adminiculo perfici poſſit, juxta text. *in l. Pomponius,* §. *cum quis adminiculo, ff. de acq. poſ.* & *l.* 16. *titul.* 29. *part.* 3. itaque perfecta poſſeſſio in juribus incorporeis ad ſucceſſores tranſit, imperfecta item ut adminiculo perfici poſſit, unde ſi parens, & avus duodecim annis non ſolverint cum plebeiis cenſum plebeium, poſſeſſionem quidem illam tranſmittunt ad filium eumdemque nepotem, ſed imperfectam, quam tamen ipſe adminiculo perficere poſſit: ſi viginti annis autem perfecta poſſeſſio eſt, ad filium perfecta derivatur, nec acceſſione amplius ulla indiget, dicta *l.* 1. dict. *l.* 2. dict. *l. apparet*, & ad hunc ſenſum poteſt, & debet allegari Baldus, non vero ad id ad quod obſtinate tota die ab aliquibus allegatur, ſcilicet, quod cæpta in avo, & parente poſſeſſio, perficiatur in filio ſine actu ullo poſitivo ſolo temporis lapſu, quod ridiculum eſt, & contra jura aperta, quæ factam poſſeſſionem perfecte tranſmittunt, ceptam vero, ut adminiculo perficiatur dict. *l.* 16. dicto §. *cum quis adminiculo*, & ita eſt una, & eadem & continuative

nuative transmittitur, & ita ut verum sit id quod contendimus, scilicet, eum revera probasse se possessorem, qui possessionem ad se derivatam habet à majoribus perfecte, & absolute, juxta prædicta jura, quorum omnium ratio elegans est, ex Jurisconsultorum responsis, quia quasi possessio avi, aut parentis bene initiata & qualificata continuatur in eandem personam cum sua causa, & qualitate, dicto §. *cum quis adminiculo*, dicta *l.* 16. *l. cum hæres. ff. de divers. & temporal. præscript. authentica malæ fidei. C. de longi tempor. præscript. l. non solum.* §. *quod vulgo. ff. de usucapionibus*, in his omnibus juribus illud probatur causam possessionis non mutari, sed continuari in filios, & possessio semel quæsita durat cum sua qualitate, *l. licet, C. de acquirenda possessione*, Innocentius, & Doctores omnes *in cap. olim el* 3. *de restitutio. spoliatorum*, ergo ex his omnibus, quia possessionis jus transit ad filios cum omni causa sua, nihil mirum, quod filius probasse possessionem suam dicat, qui eam perfectam à majoribus suis accepit, quod in juribus incorporeis est verissimum, ergo etiam si verba nostræ legis aperte desiderent possessionem litigatoris, non impropriantur, dato jure possessionis perfecto in majoribus, & transmisso ad litigatorem, ita ut merito, & jure optimo is dicatur probasse suam possessionem, qui jus possessionis perfectum habuerit à majoribus, & authoribus suis, & ita non obstante litera nostræ legis, is erit pronunciandus esse in possessione nobilitatis, qui probaverit de parente, & avo, testimonio de veritate, & de proavo testimonio de auditu, quia cum de his probet, de se ipso probasse intelligitur, & talis integre probat de se, patre, & avo, & satisfacit nostræ legi ex rationibus supra adductis, quæ sunt juridicæ.

19 Facit etiam, quia jus perfectum semel nunquam perditur ex non usu si non evenit casus vel non subest necessitas Bartol. *in l. in filiis, C. de decurionibus, lib.* 10. sequuntur Paul. & Angel. *in l. hæc autem. ff. de servit. urb. præd.* Innocen. *in cap. dilectus de capellis monach.* Jas. *in l. falso, Codice de diverf. rescrip.* & in *leg. fin. num.* 56. *ff. de constit. Principum*, & Platea *in dict. l. in filiis*, Et est ratio, quia ad retinendam possessionem derivatam sibi à majoribus sufficit aptitudo, & potentia, Bartol. *in l. arboribus.* §. *nam & si agrum, ff. de usufru.* ubi dicit, quod per
20 erectionem furcatum retinetur quasi possessio, licet non eveniat casus, ut aliquis suspendatur, facit ratio tex. *in l. & Athilicinus, ff. de servitut. rusticor. præd.* & *l. si communem fundum*, §. *fin. ff. quemadmod. servit. amit.* ubi quod non eveniente casu, nunquam amittitur jus: cum ergo in nostro casu nullus casus contrarius reperiatur in litigatore, dicendum est conservari in eo jus illud, & possessionem à majoribus derivatam: facit etiam quia licet, glos.
21 *in l. in suis, ff. de lib. & posth.* quæ voluit possessionem transire ipso jure in filium suum hæredem, reprobetur, in nobilitate tamen videtur recipienda, quia instar dominii filius in vita patris possidet, & habet nobilitatem sanguinis, utpote jus naturale, elegans *consilium* Oldradi 172. quia nobilitas est gentilitia, & à majoribus descendit naturæ ipsius beneficio sine facto aliquo nostro, *l. jus agnationis, ff. de pactis*, & probavimus supra late ex *l.* 2. & 3. *titul.* 21. *part.* 2. & ex aliis juribus, *gl.* 7. *n.* 27. & in casibus in quibus possessio reperitur penes filium vivente patre verificatur prædicta *glos. in leg. in suis.* & sicut dominium continuatur, ita & possessio, facit textus *in l.* 2. *ff. de hærede*, ibi: *Quia existimabat naturalem possessionem penes filium fuisse vivo patre*, qui tex. alias opportunissimus est ad interpretationem tex *in l. nihil C. de usucap. pro hæred.* de qua Biglius Joan. Garsias *De Nobilitate.*

Germanorum Doctissimus *in* §. *sui autem, instit. de hæred. qualita. & dif.* & ab eo accepit Forcatulus *in sua Neomantia dialogo* 36. attigit Conanus *in suis commentariis, li.* 10. *capit.* 5. attigerat Ant. 22
Gomez *primo tomo, cap.* 9. *num.* 9. post eos omnes Pinel *de bon. mat. secunda par. rub. num.* 37. *& seq.* & ante eos verum intellectum adduxerant, ne antiquitas suis laudibus defraudetur uterque Raphael Cumanus *in dicto* §. *filium*, Fulgosius *in d. l.* 1. *C. de usucap. pro hærede*, tandem Franciscus de Caldas alios intellectus adducit *in l. si curator non habens*, sed mihi non placent, ille enim verissimus est, qui deducitur ex *d.* §. *filium*, scilicet, dari filio suo titulum, pro hærede, idque ex *d.* §. *filium* ubi præcipua ratio fuit, scilicet, quia filius ibi cum titulo possidebat vivo patre, quem morte ejus mutare non poterat scilicet, quia possessio, uti late diximus, durat cum sua causa ergo in nostro casu cum nobilitas possideatur naturaliter vivo patre à filio, placet continuari naturali quadam ratione, ita ut verissimum sit eum probasse possessionem suam, quæ perfecta, & absoluta perfecte, & absolute ad eum est derivata.

Ex quibus omnibus deciditur alter casus, nempe, 23
si totus avus fuerit in reali possessione amplius quam viginti annos, filius autem litigatoris pater, & ipse litigator nepos vixerint in locis omnino liberis, & sine ulla distinctione, an probata omnino videatur nobilitas quoad possessionem, & si possessio avi initiata fuerit, *En pechos Reales, que no los pagò el abuelo*, recte initiata intelligitur, ac subinde recte quoque perfecta, & ex his quæ diximus transmissa est naturalis quadam juris ratione, ab avo ad filium, & ab utroque ad nepotem, qui ex his quæ diximus vere sunt nobilitatis avitæ possessores, ita *en pechos reales*, fere existimat Otalora. 3. *part cap.* 8. *num.* 9. & fere non admittit continuationem si sit in avo illa possessio initiata, vel inchoata, aliter, scilicet, *En juntas y oficios*, & putat in hoc casu posse sionem non esse extendendam ultra illos actus, nec extra illum locum, quod tamen ego non probo ex his quæ latissime scripsi *glos.* 7. *per totam*, cum enim nobilitas, ut ibi probavimus, probetur, & jure communi, & nostro per eos actus qui faciant distinguere nobilem à plebejo. ex Bartol & Innocentio, & aliis quos ibi congessimus, & cum nobilitas generis non conscribatur loco ut ibi latissime probavimus, cumque lex nostra Cordubensis contrarium nihil decidat, ut ibi videbis, merito non est probanda distinctio Otaloræ, nec quoad initium, nec quoad continuationem, & est constituendum ex fundamentis adductis hac glos. omnes possidere juris vi, & legum potestate, & reperitur possessio viginti annorum in omnibus, ita ut satisfactum sit nostræ legis dispositioni, quod sine ulla trepidatione audacissime asserendum est, ubi adsit vehemens, & publica reputatio nobilitatis, & agnati item nobiles, & alia nobilitatis indicia, videlicet bonæ, & liberales artes, nobiliaque exercitamenta, tunc enim quoniam arbitrium judicis plurimum potest in causis nobilitatis, ut adnotabat Alex. ad Bart. 24
in l. 3. *in princip. ff. de testib.* qui allegabat Bald. *in l. Gracchus in princip. C. de adult.* ubi dicit, quod est in arbitrio judicis, an quis sit vilis conditionis, nec ne facit ratio item illa, quia ambigua, & incerta, subiacent judicis arbitrio, *l.* 1. *in fin.* & ibi Bald. *ff. de jure delib. l. mora. ff. de usuris, l. de acceptioni-* 25
bus, ff. de diversis, & temp. præscri. cap. in causis de officio delegati. glos. recepta *in c. finem litibus de dolo, & contumacia*, ergo ex possessione avi, & ex continuatione legali in filium, & nepotem, mero jure recte intelligimus satisfactum nostræ legi: verum

enim eſt ex his omnibus quæ diximus omnes poſſidere, quod ſi acceſſat reputatio, & agnatorum nobilitas profecto nihil eſt, quod amplius deſideremus ad poſſeſſoriam nobilitatem nepotis, quod fortius admittet, ſi animadvertas legem noſtram in ſecunda parte in principio requirere poſſeſſionem trium perſonarum *Enteramente*, ſed in ſequenti verſiculo, ubi de ſola poſſeſſione agit, non eſt verbum illud, *enteramente*, quod non eſt factum, negligenter, cum in diſpoſitionibus negligenter factum fuiſſe intelligendum ſit, ut latiſſime notavimus ſupra, *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 25. agitur ubi ſolus avus poſſeſſionem obtinuit realem per viginti & eo amplius annos, ſed poſtea filius & nepos vixerunt in locis omnino liberis exiſtimamus nobilitatem eſſe in nepote jure poſſeſſionis quia revera juris intellectu omnes poſſediſſe intelliguntur, ex his quæ diximus.

26 Tum etiam ex his patet alter caſus ſi pater fuerit in quaſi poſſeſſione reali per actus poſitivos viginti, & eo amplius annos, de avo vero adſit publica reputatio, & teſtimonium de auditu, nec à teſtibus cognitus ſit, at vero de litigatore nulla adſit poſſeſſio realis, quia etiam in hoc caſu ex hoc juris principio, quod dictat poſſeſſionis jus tranſmitti continuative in juribus incorporeis ad ſucceſſores, & quia filius vivo patre nobilitatis eſt vere poſſeſſor efficiente naturali ratione, quæ reperitur in hac ſanguinis naturali nobilitate, & propter civilem naturalem continuationem poſſeſſionis ſit plane, ut juris intellectu, & legum vi, & poteſtate fatisfactum videatur legi noſtræ: reperiuntur enim ex his quæ diximus, pater & filius in quaſi poſſeſſione nobilitatis per viginti annos, & adeſt teſtimonium de auditu, ex ſupra addictis, quo caſu nihil amplius poteſt deſiderari ex diſpoſitione noſtræ legis, atque adeo iſtud eſt quod alias adnotabat Bartol. *in leg. ſæpe. ff. de verber. ſignific. n.* 9. quod ſcilicet, copulativa ſemper eſſe debet in ſua vi, & poteſtate, nili juris ratio aliud exigat, cum ergo copulativa,
27 & apponatur inter nomina ſubſtantiva ibi, *De ſi y de ſu padre y abuelo*, videbatur requirere omnium concurſum, ſed quia juris intellectu omnes vere intelliguntur poſſidere, præſertim pater & filius per 20. annos, licet illi ſolo parente finiti ſint, ſine dubio copulativa illa habet naturam disjunctivæ, ita ut ſufficiat vicennale tempus in parente, præterea quia lex nihil aliud dicit, quam quod pater, & filius poſſideant per ſpatium viginti annorum, accedente teſtimonio de auditu de avo, & verum eſt ex ſuperioribus, utrumque patrem & filium poſſediſſe toto illo tempore, quia poſſeſſio illa patris continuative translata eſt in filium accedit, quia in hoc caſu, & ſuperiore nobilitas defertur jure naturæ à majoribus ad minores, quo caſu ex his quæ diximus facilius admittimus omnia ſuperius dicta.

28 Adeſt tertius caſus, quando avus vixit in loco ubi non erat diſtinctio, ſed aliquot annos puta ſex, ſeptem, octo, aut decem annos vixerat in loco ubi erat diſtinctio per ſolutionem cenſus plebei, aut per magiſtratus, vulgo, officia, quæ nobilibus tantum dabantur; cum enim datur diſtinctio, ut ſæpe probavi, nihil moror in actibus diſtinctionis, modo per illos actus diſtinguantur nobiles à plebeis, deinde filius idemque pater litigatoris vixit in loco libero, ubi nulla eſt diſtinctio toto vitæ tempore, dum modo, *no aya pechado*, ut excludamus conſilium Aymo. 163. *n.* 4. poſtmodum nepos idemque litigator vixit in loco ubi erat diſtinctio, & explebit viginti annos, quos mediatos reliquerat avus, an hoc quoque caſu recte expleti ſint viginti anni, & an reperiantur in tribus perſonis, quæri ſolet, facit dubiũ litera noſtræ legis, quæ vult annos illos continuos, ibi: *Continuos y cumplidos*, & non reperiuntur in hoc caſu naturaliter continui, ut patet expoſitione caſus, facit item quia cum pater litigatoris, media perſona vixerit in loco libero ſine diſtinctione, ſi ponamus vixiſſe pluſquam decennium jam merito poterat induci obliuio prioris poſſeſſionis cæptæ ab avo, ita ut amplius perfici non poſſit nedum in nepote, verum nec in ipſo parente litigatoris, quia 29
licet gloſ. *in l. furtum*, *ff. de uſucap.* relinquat arbitrio judicis quantum tempus neceſſarium ſit ad inducendam obliuionem prioris poſſeſſionis, conſtat tamen communi, & recepta ſententia civilem poſſeſſionem, à qua præſcriptio procedit, non præſumi durare ultra decem annos, vide Alciat. *regul.* 1. *præſump.* 22. qui alios addocit poſt gloſ. *in l.* 1. *C. de ſervi. fugi.* & poſt Bart. *in l. celſus. ff. de uſucap.* vide Balb. *de præſcrip. ultim. part.* 3. *part. principalis*, qui multos allegat, vide Jaſ. *in l. clam poſſidere.* §. *qui ad nundinas*, *ff. de acq. poſſ. n.* 19. qui allegat alios Bart. Bald. Salicet *in d.l.* 1. Dinus *in regula ſine poſſeſſione de regul. jur.* ex quibus videri poterat emortua illa avi poſſeſſio quadam veluti obliuione, ita ut in nepote reviviſcere amplius non poſſit.

Facit præterea, quia toto illo tempore quo pater litigatoris vixit in loco libero, ceptis ab avo 20. annis nec perfectis, nec advocatus fiſci nec communitas potuerunt interrumpere poſſeſſionem illi cœptam ab avo, nec pignoratione, nec deſcriptione in matricula cum plebeis, quia nulla diſtinctio 30
inerat in loco ubi commotatus eſt. Et eſt verum de iure quod impedito agere, vel impedimento facti, vel juris non currit præſcriptio. *l. fin. C. de annali except. l. in rebus. C. de jure dotium*, & non ſuccedente caſu prout nõ potuit ſuccedere in caſu noſtro, nulla ſequi potuit cauſa præſcriptionis, argu. tex. *in c. cum veniſſent de inſtit. cap. cum acceſſiſſent de privilegiis*, *cap. ſi de terra eodem*, *c. conſult. de jure patronat.*

Sed nihilominus in hoc quoque caſu dicimus ſatisfactum noſtræ legi, & quidretento hoc caſu, adhuc nepos debet pronuntiari eſſe in poſſeſſione nobilitatis, & vere pater, & avus fuerint in ea poſſeſſione, & omnes per viginti annos obtinuerunt realem poſſeſſionem, quia ex dictis ſuperius poſſeſſio illa initiata, vel cepta ab avo tranſivit ad filium eundemque parentem perficiendam, quia tranſivit cum ſua cauſa, & demum ad nepotem qui perficit vicennale illud tempus ex ſuperius dictis, unde omnes reperiuntur poſſediſſe per viginti annos, & hæc eſt ſolida juris ratio, quam ſupra latè fundavimus: ſed facit etiam quia jus ſemel cauſatum, vel inchoatum non poteſt perdi propter impedimentum rei, in qua exercendum eſt jus illud, ita dicit gloſ. ſingularis, quam ibi communem dicunt Antonius, & Abbas *in* 31
capite Abbate ſancti Silvani de verb. ſignifi. tenet Bartol. per textum *in l. prima*, *ff. de itinere actuque privat.* facit etiam, quia in multis juris partibus, licet poſſeſſio non poſſit inchoari in aliquo, poteſt tamen in eo continuari, ita ut favorabilior ſit hæc 32
ipſa continuatio quam inchoatio, *lege prima. C. ſi adverſ. uſucap. lege fina. in quibus cauſis reſtitit. non eſt neceſſa. leg. Aemelius Largianus*, *ff. de minoribus* ubi præſcriptio non inchoatur, & continuatur, *l. fundus. ff. de fundo dotali*, facit *l. cæptam*, *l. unq. quam* §. *vacuam*, & *lex juſta.* §. *nondum aditæ*, *ff. de uſucap.* ubi conflat uſucapionem ceptam à defuncto continuari hæreditate jacente, & tamen conſtat hæreditatem jacentem non poſſidere, *l. prima*, §. *Scævola*, *ff. ſi quis teſtam. lib. eſſe juſſ. fuerit*, ita ut verum ſit continuationem eſſe facilisſimam, & quod magis mireris cum hereditas jacens continuet poſſeſſionem, ſed non acquirat, hæres tamen non gaudet

conti-

continuatione illa, Bartol. *in l. cum hæredes, ff. de acquir, posses.* ergo facilior est continuatio quàm initium possessionis, ita ut in parente possit continuari possessio, qui in loco libero ipsam inchoare non posset.

Facit etiam, quia postquam avus, & litigator fuerunt in quasi possessione nobilitatis, intelligendum est parentem quoque in eadem possessione fuisse, quia probatis extremitatibus intelligimus & præsumimus continuationem in media persona, & tempore,
33 *glos. ordinaria in cap. volumus*, 16. *q.* 4. Bart. *in l. celsus, ff. de usuc.* tex. & ibi Bart. *in l. siquis ita, ff. de condi. & demonst.* Bald. per tex. ibi *in l. talis scriptura, ff. de leg.* 1. ubi dicit, quod illud tempus dicitur esse continuum, cujus principium, & finis est declaratum, ita ut in probatione temporis continui debeat spectari initium, & finis, commendat Alexand. ibi, *num.* 3. & dicit valde utile pro eo qui tenetur probare
34 se possedisse continuo tempore, scilicet, per tempus requisitum à lege ad complendam præscriptionem: nam satis dicitur probata certa possessio eaque continua, si probatum est quod initio, & fine temporis possessum est, si ex adverso non probatur aliquis actus contrarius in medio illo tempore idem Alexand. *consilio* 89. *n.* 7. *vol.* 5. & dicit communem opinionem Abbas *in capite accedentibus de privile-*
35 *giis*, & Jasso latissime *in dicta l. talis scriptura*, & dicit amplius Abbas, quod probatis extremitatibus non solum censetur continuata possessio, sed etiam qualitas possessionis, idem tenet Alciat. *regul.* 2. *præsumptione* 22. Abbas, & Felinus *in capite inter dilectos de fide instrumentor.* Imola *in cap. ex parte, el.* 3. *de rescriptis*, facit ad prædicta, quia media tempora non solent nocere, *l. solemus, ff. de hæredibus instit. l. nunquam.* §. *si servus, ff. de*
36 *usucap. pro empt. l. si is qui pro emptore*, §. *cum qui. ff. de usucap.* ubi quod si usucapione initiata cum titulo, & bona fide superveniat furor, vel amentia, vel defectus tituli, nihilominus continuatur, & finitur usucapio ex primo titulo, & causa ex quibus dicit Bartolus *in dicto* §. *eum qui*, quod furor superveniens operatur secundum statum in quo superveniat, ita ut si quis erat in statu gratiæ, & moriatur furiosus salvetur, si vero in statu reatus mortalis condemnetur. facit *l. si fundo de fundo dotali*, & tenet Otalora 2. *part.* 3. *part. cap.* 9. *num.* 15.

37 Restat respondere ad ea quæ adduximus in contrarium, & primum ad tex. nostrum, ibi: *Continuos*, licet satis responsum sit ex Bartolo, & Alexand. & Jasso. *ubi supra, verbum illud, continuos*, ut dicemus suo loco accipitur, & civiliter & naturaliter, ex Paulo *in l. continuus, ff. de verbor.* & continuum tempus civiliter illud dicitur, quod habet continuationem civilem, id est, quod nullo actu contrario, aut extraneo interrumpitur, & pro Paulo est tex. *in l. duos reos, ff. de duobus reis*, ibi: *Item modicus actus qui modo obligatione contrarius non sit*: & ita in casu nostro viginti illi anni reperiuntur continui continuatione quadam, si non naturali, saltem civili, quæ sufficit in hoc casu ubi de jure civili agimus, dicemus infra *glossa, verbo, continuos*, & ita debet intelligi *glossa, verbo, Diez años, in l.* 18. *tit.* 29. *par.* 3. Secundo respondemus ad illud de oblivione possessionis, quod non habet locum in hoc casu, ubi est naturalis ratio ipsius possessionis, & id merito, quia possessio requisita modo civili poterit perire modo item civilis, sed naturalis non nisi naturali quoque actu, id est vera solutione census plebeii, aut actu aliquo contrario ipsi nobilitati: & pro hac distinctione recte facit, quod adduximus supra *glos.* 7. *num.* 17. & 30. ubi vide. Tertio dicimus ad illud quod adduximus, scilicet, quo toto tempore medio quo parens media illa persona vivit in loco libero sine distinctione non potuit interrumpi possessio quod ratio illa est apparenter aliquid, sed revera fragilis, quia ex dispositione nostræ legis solis viginti annis in tribus personis expectanda est interruptio, quod quidem in nostro casu reperitur, satis enim potuit communitas, & avi & nepotis tempore facere suam interruptionem, vel pignoratione, vel descriptione, vel alio civili modo, & ad hoc facit quod adduximus ex Bartolo, quod media tempora nec debent nocere, & ita existimamus nepotem hunc esse obtenturum quasi possessionē nobilitatis generalem.

Retento autem casu de quo superius, si media hæc persona reperiatur sacerdos, aut alias exemptus, *Ver* 38 *ser Licenciado por Salamanca, o Valladolid, o Alcala*, & dempto de medio toto illo tempore exemptionis, aut sacerdotii reperiantur viginti illi anni expleti, plane satisfactum est legi nostræ, alias si viginti anni attingant tempus exemptionis, aut sacerdotii, non erit satisfactum legi nostræ, nec quicquam faciunt plura quæ adduci solent in favorem hujus mediæ personæ, scilicet, ut tempus illud exemptionis non solum non noceat, verum etiam prosit, ita ut cumulari possit cum tempore præcedenti, & cum inchoata possessione, ut ipsam perficiat ex eo quia possessio illa toto illo tempore exemptionis, aut sacerdotii potuit procedere ex duplici causa scilicet, ex causa nobilitatis à majoribus derivatæ, & ex causa sacerdotii, aut exemptionis: & constat, quod potest quis ex pluribus causis possidere, *l. possideri*, §. *ex pluribus, ff. de acquirend.* 39 *posses.* ubi Bartol. & Jasso. Et qua quando duplex causa possidendi concurrit, tunc ex utiliore judicandum est quemque possedisse, ex tex. *in l. si paterna*, & ibi Paulus, & Baldus, *C. de repudiand. hæ-* 40 *reditate*, tenet Bartol. *in l. gerit versiculo, Ad secundum, ff. de acquirend. hæredita.* idem tenet Alexand. *in l.* 2. *C. quod metus causa*, & *consilio* 32. *volum.* 2. & *consilio* 8. *volum.* 3. Et generaliter in dubio interpretandus est actus, ut utilior sit gerenti, Aymon *consilio* 106. 41 & *consilio* 32. *communis resolutio*, Socinus *in dicto* §. *ex pluribus, numer.* 9. *in prima lectura*: & quando causa quæ prodest concurrit cum causa quæ nocet magis prodest illa, quam hæc nocet, & magis attenditur, *l.* 2. §. *si à pupillo. ff. de usuca-* 42 *pio. pro empt.* cum vulgaris. Ex qua ratione dicendum erat, nihil nocere tempus illud exemptionis, sed magis prodesse attenta naturali conditione nobilitatis: sed tamen hoc argumentum procedit præsumptive, nostra autem lex veram requirit probationem ve- 43 ræ possessionis, ideo plures protestantur se nolle uti exemptione, vel privilegio argumento ejus protestationis quam fecit Bartolus, uti ipse refert *in l.* 2. *C. de his qui sponte munera publica subeunt*, & nos diximus supra, *glos.* 6. *numer.* 65. Nec etiam facit alia ratio quæ pro sacerdote, & exempto adduci potest, scilicet, quod ea quæ proveniunt à genere, proveniunt à natura. *l.* 3. *ff. de interdictis, & relegat.* sed nobilitas, & ejus quasi possessio provenit à genere, ergo provenit à natura, *l.* 2. *titul.* 21. *part.* 2. & diximus latè dicta *glos.* 7. *n.* 17. at vero causa naturalis prævalet accidentali, tex. *in l. qui habet. ff. de intellis. l. tutor petitus*, §. *quæ tutoribus. ff. de excusat. tut. l. cum pater. ff. de jure dot. l. fin. C. de his qui veniam ætat. imper.* ergo causa nobilitatis, & generis prevalet causæ clericali, & quæ resultat ex sacerdotio. Huic enim objectioni respondemus, quod causa naturalis prævalet, si sola causa naturali te constet usum, vel ante sacerdotium, & exemptionem, vel alias legitimo modo; aliter autem concursus causarum reddit æquivocam rationem

poſſeſſionis, & incertam, & incertitudo cauſæ vitiat, tex. egregius jure noſtro *in l. 27. hoc tit. & lib.*

Adduci etiam poſſet pro ſacerdote, & exempto quod exemptus, *o ſea Licenciado, o Doctor, o Sacerdote*, ex eo quod factus ſit exemptus, aut ſacerdos non amiſit naturalia jura, quæ ſunt perpetua, *l. jus agnationis, ff. de pactis*, §. *ſed naturalia, inſtit. de jure naturali gentium, & civili*, imo nec amiſit civilia jura ſibi utilia, *c. indecorum de ætate, & qualit. l. ſacroſanctis, C. de Epiſcopis, & cleri.* nec enim 44 ad auctus honor mutavit perſonæ originem, & genus, *l. falſa*, §. 1. *ff. de conditionibus, & demonſtrat.* ibi: *Nam honor ejus adauctus eſt, non perſona mutata*, & ibi Paul. de Caſtro. *l. Alexandrinis, C. de decurionibus, lib.* 45 10. *l. per adoptionem, ff. de adoptionib.* dignitas enim adiectionem potius dat quàm ſtatus mutationem, *l. Senatores, ff. de Senatoribus*, quod argumentum cum in ſe verum ſit non poteſt applicari ad caſum noſtrum, ex his quæ diximus in reſponſione ad objectiones quas ſuperius adduximus.

Poſtremo adduci etiam poſſet dictum Bartol. *in l. naturaliter, ff. de uſucapionibus, nu.* 17. cujus verba ſunt: *Statutum eſt, quod forenſis non poſſit acquirere ſibi aliquam rem immovilem, contingit quod forenſis ſucceſſit ſibi præſcribenti aliquam rem, utrum ex defectu perſonæ præſcribentis, interrumpatur præſcriptio, reſpondeo, aut forenſis ille impeditur hic acquirere dominium, & non impeditur per leges quas allegat, num.* 6. ergo clericus, & exemptus etiamſi uti talis non poſſit complere præſcriptionem, poteſt tamen ex cauſa naturali nobilitatis: ſed huic objectioni reſpondemus, poſſe quidem quantum eſt ex ſe, ſed quia in præſcriptione requiritur quoque factum alienum, nempe communitatis, quæ reliquerit ipſum exemptum, non ut exemptum, aut ſacerdotem, ſed uti nobilem in diviſione cenſus plebeii, & qua communitas plerumque nihil curat de exemptis, & ſacerdotibus, à quibus cenſum plebejum non poteſt extorquere, ſit profecto, ut actus poſitivi, per quos ſit probanda nobilitas æquivoce referantur ad utramque cauſam, & ex ea æquivocatione reſtat æquivoca quoque ipſa probatio, cumque neceſſario non concludat, plane nihil relevat probantem, *c. in præſententia de probat.* ideo prodeſſet proteſtatio, ex his quæ diximus *gloſ. 6. numer.* 64. & 65. & eſt plane deciſum *l. 27. hoc tit. & li.* ex qua interim dum non patet ex qua cauſa poſſideas, æquivoca probatio eſt, & nihil juvat, igitur totum illud tempus exemptionis, & ſacerdotii, nihil prodeſt ad explendum vicennale tempus, nec nocet ſi alias reperiatur completum, amoto, & excluſo toto illo tempore exemptionis, & ſacerdotii.

46 Quartus caſus eſt, quando viginti illi anni ceperunt à nepote, & in ipſo perfecti ſunt, nihil vero attingunt parentem, aut avum quia tunc nihil proſunt ipſi litigatori; quoad proprium jus, quia in tribus perſonis exiguntur, ſaltem in duobus, ſcilicet, parente, & litigatore cum teſtimonio de auditu de avo, ex eo quem diximus modo, ex lege noſtra, 47 ab illis autẽ recte ad nepotẽ derivatur nobilitas, non item à nepote ad avum, aut ad parentem, non enim nobilitas deſcendentium adſcendit ad majores ordine retrogrado, ſed deſcendit ad minores, tex. *in l.* 1. *ff. de ſenat.* & ibi gloſ. & Bart. ſimilis *gl. in l. ſacris*, ubi Joannes de Platea *capite de proxim. ſacror. ſcrinior. lib.* 12. ubi plura refert ad propoſitum, & *in l. ultim. C. de incolis, lib.* 10. & Maſuerius *tit. de taliis*, 48 §. *item uxor militis*, Raynerius *in tractatu nobilitatis* 13. *quæſt.* 5. quæ eſt pricipalis, Tiraq. *c.* 16. ideo viginti anni quaſi poſſeſſionis in nepote revera nihil proſunt ipſi nepoti, quia non eſt ſatiſfactum legi noſtræ, ideo cautius aget iſte nepos, ſi filium ſuum emanciparit, ut ipſe emancipatus fiat vere poſſeſſor, & ſua, & parentis poſſeſſione accedente teſtimonio de auditu de avo, obtineat in poſſeſſione nobilitatis: quod ſi ambo agant pater, & filius jam emancipatus dabitur caſus ille, in quo pater plebejus pronuntietur, filius autem nobilis nobilitate poſſeſſoria, qui caſus licet vulgo mirabilis videatur, noſtro jure in cauſis nobilitatis poſſeſſoriis quotidianus eſt ut videre poteris ex propoſita ſpecie.

Poſtremo adeſt quintus caſus, ſcilicet, cum in avo, 49 parente, & nepote, vel in ſingulis, vel in omnibus non reperitur totum vicennale tempus completum, quo caſu certe non eſt ſatiſfactum noſtræ legi, quæ realem poſſeſſionem, requirit viginti annorum in omnibus ſaltem, eo quem diximus modo, idque ſo- 50 nant verba illa, *cumplidos*, hoc eſt; completos, de quo verbo vide *l. anniculus*, 132 & *l. anniculus*, 134. *ff. de verb. ſign.* & gloſ *ibi*, & Bart. & quæ dicemus infra *gloſ.* 26. ubi vide ad propoſitum, itaque ſi avus octo, parens quatuor, nepos quinque annis, fuerint in poſſeſſione nobilitatis, certe noſtro jure plebeii ſunt judicandi, item ſi avus decem, nepos octo, etiam ſi pater media perſona centum annos vixerit in loco libero, vel alias exemptus, lex enim noſtra requirit viginti annorum poſſeſſionem, & hoc eſt, quod diximus ſupra, *gloſ. 6. nu.* 23. quod quando jus iſtud eſt in fieri, ut eſt in hoc caſu, quod quolibet actu contrario deſtruitur & pertinent hæc ad perſonas, utcumque; dicta ſint, diſſertiores advocati in particularibus cauſis juſta mercede allecti copioſius diſſerent, & rectius diſputabunt, nobis attigiſſe ſat erit, cui impoſibili eſt omnia perlegiſſe.

De actibus vero duplex erat nobis inveſtigatio. 51 Prima, qui actus recte probent nobilitatem, quod ſatis explicatum nobis eſt *gl.* 7. *per totam*, ubi latiſſime ex Bar. & aliis probavimus nobilitatem probari, & noſtro jure, & communi, per eum actum qui faciat diſtinguere nobilem à plebejo, quicumque ille actus ſit ſecunda inveſtigatio illa erat, quot actus requirantur, ut ſatis probata ſit nobilitas, & hoc quoque diſputavimus prolixe in tract. noſtro *de Expenſis, & Meliorat. c. 9. n.* 47. ubi poteris videre, & ex ibi traditis non intelligas ſtatim, quod lex noſtra requirit viginti annos, viginti quoque actus eſſe requiſitos, ut tot ſint actus quot anni, quod aliquando in foro diſputatum vidi, ſed ſine ulla ratioue in omni enim præſcriptione tot actus requiruntur, qui poſſint judici perſuadere quoddam notorium, ſive judiciales illi ſint, ſive extra judiciales, dum tamen, uti ibi diximus extra judiciales plures ſint quam duo, rationem ibi videre poteris, & novam, & non inelegantem.

Tertio in hac actuum tractatione illud quoque 52 erat indagandum, an ſcilicet quilibet actus eſſet probandus per duos teſtes conteſtes, & quid dicendum item eſſet in probatione ignobilitatis, an vero admittendi ſint teſtes ſingulares in hac de nobilitate probatione, & hoc quoque; nobis reſolutum eſt ſupra *gl.* 2. §. 1. *n.* 35. ibi vide & de actibus ad probandum aliquem plebejum, an requirant teſtes conteſtes depignore, ſolutione, aut deſcriptione, Quarto ſuberat quæſtio, an ſoli duo teſtes qui deponant de his actibus, etiam pluribus, & pluribus annis geſtis, ſufficerent ad probationem nobilitatis, & reſoluimus *d. gl.* 2. §. 1. *n.* 36. non ſufficere ſolos duos teſtes, etiãſi deponant de pluribus actibus, nec poſſe nobilitatem probari per duos teſtes ſolos egregia limitatio ad *l. ubi numerus, ff. de teſtib.*

Quinto adverte ad hanc probationem, quod actus 53 debent probari exerciti à præterito, *c. conſult. de jure patronat. c. cum veniſſent de inſtit. c. ſignificaverunt*,

verunt, de testibus, c. cum Ecclesia Sutrina, de caus. poss. & propri. l. 1. §. ait prætor de itinere actuque priva. l. 1. ff. de aqua quotid. & æstiva. l. 2. C. de servit. & aqua. Et sunt innumera jura quod eo notavimus pro illis qui articulos faciunt, & concipiunt de actibus non exercitis à præterito, sed de exercendis à futuro, quia est vana credulitas de eo, quod futurum est, quod non cadit in cognitionem, ut patet aperte, ideo ridiculus est ille articulus, *si saben que si el dicho fulano fuera a vivir a lugar donde huviera pechos, no le empadronaran, o que no le dieran oficio de pechero sino honroso*, est hæc probatio ex prædictis juribus otiosa, & sine fruge.

Modo restat tertium membrum hujus gl. quid quantumve ipsa immemorialis valeat, an initio, an memoria contraria destruatur sicut cæteræ immemoriales probationes, & an ea destructa possessio quoque ordinaria destruatur, quæ ad reliquas quoque causas utilissima sunt, & an ipsa ordinaria possessio defectu notorio proprietatis corruat, quæ quidem tractabimus breviter quantum pertinet ad causas nobilitatis, quoniam aliâs lautissime hæc scripta sunt apud alios, quos ad hanc dissertationem referemus, & primum diximus nobilitatem, & nostro & communi jure probari immemoriali, dicimus ergo nunc ex hac
54 immemoriali possessione omnia firmari, & vitia omnia possessionis procul ejici, quia habet immemorialis vim, & potestatem legitimi tituli, *gl. in l. 1. ff. famil. hercis.* tex. *in c. 1. de præcip. lib. 6.* & qui probat hanc
55 immemorialem, proculdubio satisfacit verbis nostræ legis in priori parte, ibi. *Que por todo junto se prueve aviendo titulo, o adminiculos que bastan segun derecho*, quisquis enim is titulus sit, *aunque sea casa de solar*, probatur probata immemoriali, quia probata immemoriali, credendumest præcessisse aliquem titulum legitimum, Corneus *consil. 24. lib.*
56 *4. numer. 20.* Quod adeo verum est, ut dicant scriptores non esse necessarium allegare titulum in hac immemoriali probatione. glos. singularis *in c. præterea §. super quibusdam, verbo non extat de verb. signific.* quæ allegat text. *in l. hoc jure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æsti.* dicit hanc communem Aymon qui plures allegat *de antiquitate 4. p. c. absolutis, nu. 49.* pro quo est text. *in l. fin. ff. de aqua publi. arcenda*, ibi: *Quibus vetustas authoritatem daret*, Covarruv. *in reg. possess. 2. part. §. 3. nu. 7.* & *§. 5. nu. 2. vers. tertio*, & probata immemoriali debet judex credere, quod ta-
57 lis immemorialis processit ex justissimo titulo, Abb. *consil. 7. lib. 2.* Socin. Jun. *consil. 49. l. b. 1. n. 24.* idem *consi. 6. lib. 3. num. 13. 14. & 21.* quod facilius præsumendum est, quia immemorialis possessio habet vim
58 veritatis, glos. *in l. 1. C. de servit. & aqua*, & ex immemoriali acquiritur possidenti jus ex fortiori causa, quæ excogitari possit, Decius *in l. traditionibus. C. de pactis, nu. 11.* & qui habet immemorialem, habet
59 titulum datum à lege, *l. 2. §. denique. ff. de aqua plub. arcend* ibi: *Vetustatem vicem legis obtinere*, ideo quia præsumitur titulus datus à lege, immemorialis habet
60 vim justitiæ, Socinus *consi. 65. lib. 2. num. 37.* Rubeus *consi. 21. n. 7.* Afflictis *in c. 1. §. siquis si de feud. fuerit controvers. notabili. 3.* Et est adeo tutus qui
61 immemorialem habet possessionem tanquam si privilegium haberet expressum ab eo qui dare posset, Bald.
62 *consi. 257. lib. 2.* Alciat. *consi. 187.* imo est ac si haberet instrumentum validum, & undequaque perfectum, Afflict. *decis. 293.* Roland. *consi. 3. num. 99.* & licet
63 lege decisum esset, ut solo privilegio aliquid posset probari, sufficit probare immemorialem, quia hæc
64 supplet privilegium. Paris. de Puteo *lib. de reintegratione feudi. c. an inter, n. 12.* quia ipsa immemo-
65 rialis est titulus, & privilegium, & causa. Bald. *in c. 7. quæ sint regalia*, Decius *cons. 496. n. 5.* Corneus *consil. 24. lib. 4. nu. 20.* Aymon *consi. 111. num. 25.* & po-
66 test tantum immemorialis, quantum Rex, vel Impe-
rator potest cum causa, Isernia *in ca. 1. verbo flumina. quæ sint regalia*, sequitur Jas. *in l. quominus, ff. de fluminibus, nu. 42.* cum aliis igitur probata immemoriali juxta hæc quæ diximus supra hac gl. certe est probatus legitimus titulus nobilitatis quisquis is sit & est satisfactum verbis, & menti nostræ legis, ibi: *Aviendo titulo*, & sunt hæc addenda ad Otaloram, 3. *part. c. 7.* ubi hanc attigit immemorialem, sed jejune, & breviter.

Et ut illud quoque non remaneat intactum, quan-67 do & quomodo ad hanc probationem requirarur scientia, & patientia Regis, vide supra quæ adduximus *gl. 7. nu. 7. & 31.* necessarium enim erit ad antequam ad reliqua quæ restant procedamus.

Modo advertendum est corruere immemorialem68 ex quadruplici capite, scilicet, ex initio, ex memoria contraria, ex interpretatione, & demum ex defectu tituli præsumpti, si alias ipse titulus per rerum naturam vere & realiter nullo tempore contingere potuit, immemorialis enim remanens in nuda ratione temporis nihil præfiat, de singulis dicemus aliqua, quoniam ad reliquas juris partes sunt, & utilia, & quotidiana, & apprime necessaria.

De duobus prioribus, scilicet, initio, & memoria69 contraria, si probentur citra centesimum annum nulla difficultas est, & ita ad aliud propositum resolvit Ludovicus Molina *de Hispanor. primo. lib. 2. c. 6. n. 61.* idque merito ex *l. 2. §. idem Labeo, ff. de aqua publ. arcend.* ibi: *Aut cujus memoria non extat, l. hoc jure §. ductus, ff. de aqua quot. & æstiv.* ibi. *Cujus ergo memoriam excesserit*, tenent omnes *in c. 1. de præscript. lib. 6. & in c. quid per novale de verb. sign.* quod quidem verissimum est, & sine dubio.

Si vero probetur hoc initium, aut memoria con-70 traria ultra centum annos, tunc maxima difficultas fuit an elisa videretur immemorialis possessio cum memoria hominum solum per centum annos durare præsumatur, *l. cum ususfructus, ff. de usu fruct. l. fin. C. de S. S. Eccles.* quia ratione communi resolutione obtentum est, ut initium aut memoria ultra centum annos non elidant immemorialem, alias legitime probatam, & hac opinio confundit immemorialem cum possessione centenaria, & præter antiquiores, quos ipsi noviores allegant, resolvunt Aymon *de antiquitate temporum 4. p. cap. materia 1ª a singularitatis testium, num. 4.* & post eum multos addicit D.D duc. Covarruv. *in regula possess. 2. par. §. 3. num. 7. vers. Hinc falsum apparet*: & post hos, & quos ipsi allegant, addicit plures Molina *ubi supra, n. 6. vers. si vero factum hoc, usque ad num. 63.* & Alexand. ex hac sola ratione existimabat impossibilem probationem ultra centesimum annum *consil. 11. volum. 6. num. 15.*

In hac tamen re licet communis sententia id teneat ex ea ratione, quia sicut homo post centum annos mortuus præsumitur, ita etiam memoria & recordatio, quæ est in homine quæ sicut homo ipse71 oritur, & viget, & senescit, & moritur, ut inquit Bald. *in l. 1. C. de emancip. liber. nu. 9.* necesse enim est, ut suis finibus contineatur, & languescente ætate torpescat, ut præter Aristotelem quem allegat Bald. *ubi supra*, asserit eleganter Seneca Hispanus *Declamationum lib. 2. in principio*, cujus verba, quia ad propositum elegantia sunt non gravabor adducere: *Sed cum multa*, inquit, *jam mihi ex me desideranda senectus fecerit, oculorum aciem retuderit, aurium sensum hesitaverit, membrorum firmitatem fatigaverit, inter ea quæ retuli memoria est res ex omnibus partibus animi maxime delicata, & fragilis, in quam72 primum senectus incurrit, hanc aliquando in me flo-*

ruiſſe, ut non tantum ad uſum ſufficeret, ſed in mi-
73*raculum uſque procederet, non nego, nam duo millia*
nominum recitata quo ordine erant dicta referebam, &
ab his qui ad audiendum præceptorem noſtrum conve-
74*nerant, ſingulos verſus à ſingulis datos, cum plures*
quam ducenti efficerentur, ab ultimo incipiens uſque
ad primum recitabam, nec ad complectenda ſolum quæ
vellem velox erat mihi memoria, ſed etiam ad reti-
nenda quæ acceperat, nunc autem, & ætate quæſata,
& longa deſidia quæ juvenilem quoque animum diſſol-
vit, eo perducta eſt, ut etiam ſi poſſit aliquid præſta-
re, tamen promittere non poteſt, & diu ab illa nihil
repetivi, ſolebat bonæ fidei eſſe: hactenus Seneca. Seneſcit igitur memoria, & labaſcit ſeneſcente corpore, & tandem ſenectute moritur, ſuisque finibus terminatur, nihil igitur mirum, quod ſpatio centum annorum contineatur ex juris peritorum placitis, ita ut immemorialis poſſeſſio ex memoria contraria, vel initio ultra centum annos, minime corruat, aut elidatur, ſed tamen quamvis ita receptum ſit communi ſententia, verius tamen eſt ut etiam ultra centum annos initio, aut memoria contraria corruat, ſi de eo initio, aut memoria contraria deponant, & atteſtentur ſeniores viri legitimo teſtimonio, idque nos tenuimus in tractatu noſtro *de expenſis, & melioration. c.* 9. *num.* 31. *&* 32. *& ſeq.* ubi late, poſſunt enim reperiri teſtes, qui atteſtentur ultra centum annos, cujus rei eſt egregium teſtimonium *in auth. de Monachis.* §. *ſancimus collat.* 1. ibi: *Hoc quod*
75*nobis nuper ex Licia nunciavit Zoſimus Deo amabilis,*
vir famoſiſſimus in converſatione, & prope viceſimum,
& centeſimum ætatis agens annum, pollens autem, &
animi virtutibus, & corporis operationibus, tanta in
eo gratia Dei floret, & ibi Angelus deducit contra
76illud vulgare, ſcilicet, quod vita hominis præſumatur durare centum annos ex dict. *l. an uſusfructus*, & dict. *l. fin.* quod debeat præſumi durare de jure centum & viginti annis, nec ſolus Zoſimus eſt quem in tanta ætate admiremur, Anacreons Poeta Argantonio Tarteſiorum Regi centum & quinquaginta tribuit annos, Cyniræ vero Cipriorum Regi decem
77annos amplius, Argonio ducentos, Theopompus vero Epimenidi Gnoſino centum quinquaginta ſeptem, Helanicus refert quoſdam in Ætholia Epiorum gentis ducentos annos expleviſſe, Ephorus nonnullos Arcadum Reges trecentos annos vixiſſe tradit. Alexander Cornelius Dandoneum quemdam in Illiryco quingentos annos vixiſſe memoriæ prodidit, Xenophons in Periplo Regem quemdam maritimorum ſexcentos attigiſſe annos ſcribit, & filium ejus octingentos, Argantanus Gaditanus octuaginta annos regnavit, & incepit quadrageſimo, Elodia Ofilii uxor annos exceſſit centum & quindecim, Titus Fullonius Bononienſis centum & quinquaginta, ut ſcribit Plinius *naturalis hiſtoriæ lib.* 7. *c.* 48. omitto ſacra teſtimonia, quibus vero verius eſt, ad nongentos annos olim vitam humanam productam, ut Plinii computationem irrideas, qui exiſtimabat illis ſæculis ſingulos quatuor annos unum noſtræ ætatis efficere, & quatuor anni noſtri partes ver, æſtatem, hyemen, & Autumnum, anni appellatione ſignificatas. Sed decipiuntur, & falluntur qui in ſententia, cum ſacræ literæ Geneſe *c.* 7. de noſtro anno integro ſentiant, & eamdem hominum ætatem atteſtantur aperte, & ibi expreſſe interpretes ſacri id ſentiunt, & divus Auguſtinus quem refert, & ad hoc adducit, Nauclerus *volumine primo chronographiæ generatione nona, contra Marcum Varronem*, quem fere ſecutus eſt Joannes Scaligerus *in tractatu de anno, & ejus ratione, & computatione.*

Seneca quoque vir Philoſophus, de quo ſupra centeſimo decimo quarto ætatis ſuæ anno, è vivis Neronis tyrannide ſublatus exceſſit, & noſtris temporibus in expugnatione Dii urbis nobiliſſimæ apud Indos Orientales repertus civis eſt ducentorum, & eo amplius annorum, referunt Annales Luſitani *de rebus Indicis*, ita ut legitimo teſtimonio ex dict. *auth. de Monachis*, & exemplis pateat poſſe quidem ultra centeſimum annum, & initium, & memoriam contrariam reperiri, & cum hæc ſcribimus Toleti obiit Joannes Xuarez Caravajalius olim Epiſcopus Lucenſis, anno, ut publice fertur, ætatis ſuæ centeſimo quinto, & eo amplius, itaque immemorialis ultra centum annos corruet, & deſtruetur ſi ſuperſint teſtes qui ultra eam ætatem, aut initium, aut memoriam contrariam recordentur, & hæc pertinent ad teſtimonium, & atteſtationem teſtium qui ultra centum annos recordentur, ut ex his poſſit deſtrui immemorialis vide plura de ætate hominis in Silva nuptiali, *lib.* 2. *cap.* 111.

78 At vero de ſcriptura non auſim id ita ſecure aſſeverare, ſed relinquendum cenſeo judicis arbitrio, ſi modo ſcriptura ultra centum annos confecta reperiatur, ita ſpeculator *tit. de probat.* §. 1. *nu.* 28. Antonius de Butrio *in d. c. quid pernovale*, vide Molinam *lib.* 2. *c.* 6. *num.* 60. *&* 61. *& ſeq.* ubi quàm male quo adhoc conjungit memoriam, aut initium, ex teſtibus, & ex ſcriptura, inter ea enim reperitur ſeparatio, de qua ſupra, & adverte quod opinio Innocentii de qua ſupra, & adverte quod opinio Innocentii de qua Molina *ubi ſupra*, procedit in ſimplici ſcriptura confeſſionis, ubi per eum ſecus dicendum eſt, ubi plures adſint ſcripturæ, & illæ veræ, quia tunc aliud dicendum eſt, & probabimus infra *gl.* 18. *num.* 12. ubi vide.

79 De interruptione quoque dubitatum eſt, an immemorialis interruptione corruat, & jure communi, nonnullorum opinio eſt, non poſſe immemorialem interruptione corruere, nec civili nec naturali, Corneus *conſil.* 22. *libr.* 1. *num.* 5. Pariſ. *conſ.* 27. *num.* 84. *lib.* 1. Oldraldus, *conſ.* 254. *num.* 18. Quorum ea ratio eſt, quia immemorialis continet tempus infinitum quo fit, ut etiam ſi ab immemoriali ſubducas tempus interruptionis, adhuc remaneat tempus infinitum, per regulam quod *ſi ab infinito finitum demas, quod remanet eſt infinitum, qua ratione* Ludovicus Molina *lib.* 2. *c.* 6. *num.* 47. in hanc ſententiam ivit allegat *l. ſi arbiter. ff. de probat.* ſed falluntur certe, quia cum immemorialis conſtet ex quadragennaria poſſeſſione, fieri quidem poteſt, ut intra tempora quadragennaria contingat civilis, vel naturalis poſſeſſionis interruptio, vel ultra, ita ut corruat immemorialis, juxta tex. *in l.* 1. *tit.* 15. *lib.* 4. *ordina. & l.* 30. *titul.* 29. *part.* 3. aut alio modo ciuili, vel naturali, ſcilicet, conteſtatione, tunc ex quadragennaria illa poſſeſſione, ſubductis ab actu interruptionis annis, qui efluxerunt, reſtat interrupta, & per conſequens non probata, & ita deſtruitur immemorialis, & reſtat hæc opinio de ſcriptura temperata, diximus *de expenſis, & meliorationibus, c.* 9. *n.* 34. *verſi. ſecus dicendum eſt ad fin.*
80 ubi vide reliqua. De quarto modo deſtruendi immemorialem dicimus quod ſi per rerum naturam, & rei veritatem nunquam potuit contingere titulus, qui erat præſumendus ex immemoriali, quod immemorialis poſſeſſio nihil valet omnino etiam ſi immemorialis iſta ſit mille annorum, pone & eſt quotidianum in foro, vetuit teſtator rem alienari, conſtat legitime de diſpoſitione teſtatoris, conſtat item legitime, quod res aliqua de qua agit fuit teſtatoris, & quod de ea diſpoſuit ne alienaretur, tandem abhinc centum annos, & eo amplius reperitur res apud te, probas immemorialem poſſeſſionem ex qua præſumptive alienationis titulum vis probare, certe nihil relevat immemorialis, etiamſi ſit mille annorum, quia

ille

ille titulus alienationis, qui est præsumendus ex immemorialı, nunquam per rerum naturam, nec in rei veritate utiliter potuit contingere, nec unquam tota illa dispositio testatoris, nec per Principem potuit mutari, nec destrui, ita verissime resolvit D. Didacus Covarruv. *var. resolut. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 9. Burgos de Paz *in Proœmio leg. Taurin. num.* 325. *versi. Ex quibus ad medium*, D. Didacus de Simancas *Catholi. instit. tit.* 9. *num.* 269. Anto. Gomez *in leg.* 40. *Tauri, nu.* 89. Menchaca *de successionum creatione lib.* 1. §. 1. *num.* 32. aliqua D. Franciscus Sarmiento *lib.* 1. *select. quæst. cap.* 8. *nu.* 22. tenet Molina *de Hispanorum primog. lib.* 4. *c.* 3. *num.* 10. tenent postbos omnes Mieres *de majoratib. in initio secundæ partis à num.* 46. apud quos constantissimum est, non posse ultimam testatoris dispositionem à Principe, nedum ab alio, nec infringi, nec mutari, nec in aliquo alterari, quæ sine Principis facultate facta sit, & ita in hoc casu rema-
81 net immemorialis in nuda ratione temporis, quod quidem non solum inducere obligatio es potest, verum nec tollere per se solum, *leg. obligationum fere* §. *placet ff. de actionibus, & obligat.* & ita sentit & optime Bald. *in l.* 1. *C. quando non potentium partes*
82 *pet. accresc.* ubi dicit unum singulare, scilicet, quod illud, quod non est renunciabile, non est præscriptibile, subdit rationem, & ait, quia cum non possit fieri per consensum naturalem, qui est de jure naturali, minus poterit fieri per temporis decursum, quod tempus nihil aliud est, quàm mensura durationis secundum prius, & posterius, argu. tex. *in l.* 3. §. *qui fideicommissam ff. de hæredibus instit.* Qua ratione colligimus necessariam argumentationem ex immemo-
83 riali, nec posse præsumi titulum, eum, scilicet, qui per rerum naturam, nunquam revera potuit contingere, quia non præsumimus contra naturæ veritatem, *l. filio quem pater ff. de liberis & posthumis*, ibi: *Ne imagine naturæ veritas obumbretur, l. adoptio, ff. de adopt.* Alciatus *in principio, de præsumptionibus*, & hac ratione utitur Zazius Germanus *consil.* 8. *nu.* 4. *lib.* 1. & ita possessionem immemorialem etiam mille annorum excludunt Doctores, si ex ea possessione non possumus inducere titulum quem volumus præsumere, scilicet, quia his totis mille annis per rerum naturam, & in veritate nunquam potuit contingere titulus ille, ita tenent Bellamera *decis.* 27. quem defendit Aymon *de antiquitate* 4. *part.* §. 5. *materia ista num.* 78. & 79. Felinus *in c. causam de præscript.* Socinus *consil.* 86. *part.* 1. Abbas *in cap. adaures*, &
84 *in cap. causam de præscript.* simile est quod dicitur, & receptum est communiter, quod ubi lex afficit rem, adeo efficitur inalienabilis, ut nec immemoriali, nec ullo tempore possit præscribi, *l. ubi leg. ff. de usucap.* tenent in terminis Bald. *in leg. omnes, n.* 11. *C. de præscript.* 30. *vel* 40. *annorum*, ubi quod resistente lege non sit locus præscriptioni, nec immemoriali, Bald. *in l.* 1. *C. ne rei dominicæ num.* 2. Abbas per tex. ibi loquens in immemoriali *in cap. cum officiis, n.* 4. *de præscript.* Felin. *in cap. accedentes, n.* 6. *versicul. Fallit tertio, de præscript.* & *in rubrica ejusdem tituli, n. fin.* Deci. *in cap.* 1. *n.* 3. *de consuetudine, per tex. in cap.* 1. *eodem libro* 6. Balbus *de præscript. part.* 5. *quæst* 9. *n.* 4. facit glos. *in l.* 2. *verbo, Ancillam. C. de ing. manumis.* ubi quod mille annis non causatur præscriptio, Bald. *in l.* 1. *n.* 5. *C. de annali. except.* Angel. *in leg. non solum, versicul. Quæro & ultimo, de usucapionibus*, Boerius *decis.* 39. *n.* 12. ita ut verissimum non esse attendendam mille annorum possessionem, si ex ea præsumptus titulus per rerum naturam, & in rei veritate contingere nunquam potuit. Hinc est quod Felinus *in cap. veniens, el* 1. *de testibus, n* 16. referens Aretinum *ibidem*, & Decius *consil.* 428. irrident Abb. qui in dict. *cap. veniens, el* 1. *num.* 8. & rursum *in cap. inter dilectos de fide instrum. n.* 6. & tertio *in cap. licet ex quadam de testibus, n.* 2. dicebat, quod si sunt mille anni, ex quo 85
domus tua fuit Ecclesia consecrata, quod est iniquum, si tibi hodie auferatur, & dicunt Aretinus, & Felinus, quod est cavendum à phantasiis Abbatis, & merito ex his quæ diximus, quoniam illa Ecclesia non potuit fieri prophana, unde tempus nihil induxit juris, quod quidem est durationis mensura secundum prius, & posterius, dict. *lege si fideicommissam de hæredibus instit.* ideo non præsumimus ex tempore quantumvis longissimo titulum, qui per rerum naturam contingere nunquam potuit in rei veritate.

Sed dubium est, an hæc ipsa possessio impedia- 86
tur ex defectu notorio proprietatis, hæc est una magna quæstio maxime controversa etiam in restitutorio interdicto, & omnia adducta in hoc interdicto habent locum in interdicto retinendæ, & quidem fortius, fac ergo regulam, quod si notorie constat de non jure agentis possessorio, quod cessat possessio, Innocentius *in cap. constitutus de filiis præsbiterorum*, Paulus *in lege* 2. *C. de edicto divi Adriani tollendo*, Alexand. *in lege naturaliter*, §. *nihil commune ff. de acquiren. possessione*, & ibi latissimè Jas. *num.* 43. ubi dicit, quod omnes moderni hoc tenent, Baldus *in l. si de proprietate, C. si à non compet. judice, decisio Capell. Tolosanæ* 15. Ruinus *consil.* 27. *volum.* 5. Abb. *in cap. cum dilectus de ordine cognit*, Afflictis *super constitutiones, rubrica contra quem de restitut. agat, n.* 17. Felinus *in capite si constiterit de accusationibus*, Franchus *in cap. Bone de appellatio.* Ant. Gabriel *lib.* 5. *de restitut. spoliatorum concl.* 1. *n.* 94. D. Franciscus Sarmiento *lib.* 2. *selectarum quæst. cap.* 13. allegat Jas. contra Bartolum, cum ipse defendat Bartolum, & *num.* 5. ait, quod in his possessoriis remediis nullo modo possit quis sine periculo animæ possessorio remedio agere, etiamsi in eo bonum foveat jus, nisi res ad eum pertineat in proprietate, & quod aliter agendo scienter, peccat mortaliter.

Ideo adverte, quod hæc sententia debet recipi in spiritualibus propter vitiosum ingressum, Rota *nova decis.* 16. & *in antiquis* 8. & 625. Antonius & Abbas *in cap. in literis de restitut. spoliatorum*, Dominicus *in cap. ad decimas de restitutio. spoliato.* Guido Pap. *quæs.* 85. Lapus *allegatione* 24. Abbas, *in cap. solicite de restit. spoliato.* & in dicto *cap. si constiterit*, & Joan. Andreas *in dicto cap. ad decimas, additio ad Capellam Tolosanam*, 15. Felinus *in cap. ex parte de foro compet.* & hæc est veritas, licet Angelus *in l si quis ad se fundum, C. ad leg. Juli. de vi*, videatur tenere, quod in prophanis idem sit, sed certe Angelus ibi tenet hanc separationem per tex. *in cap. cum dilectus de ordi. cognit.* & Baldus *in l.* 1. *fin. C. de appellat.* & Bertrandus *consil.* 149. *volum.* 3. & est multum notandum, quia multi loquuntur sine distinctione, & tenent quod indistincte defectus notorius in proprietate etiam in prophanis impediat, possessoria remedia, Oldraldus, *consilio*, 224. Decius *consilio* 191. Alexand. *consilio* 78. *volum.* 3. Parisius *consil.* 54. *vol.* 3. quos pro se adducere potuit D. Franciscus Sarmiento: sed mihi magis placet illa distinctio, ne tot regulæ de possessoriis remediis etiam Pontificiæ inique, & cum periculo animæ constitutæ videantur.

Ad unum adverte, quod est magni momenti quod notabat Imola in dicto *c. ex literis*, & ibi Abbas post Antonium, & Socinum *consil.* 87. *volum.* 3. & Prepositus Alexandrinus *in cap. quo jure* 8. *distinct. versic. Si vero esset notorium*, quod in prophanis defectus notorius in proprietate faceret, cessare remedia

poſſeſſoria, ſi ſimul cum defectu juris agentis concurrat notorium jus rei conventi, & hoc eſt multum notandum, & credo, quod eſt juri convenientiſſimum, tenet Francus *in dicto cap. ad decimas*, Socinus *in regula* 379. Hypolitus *ſingulari* 11. Bertrandus *conſil.* 191. *vol.* 1. Oldraldus *conſil.* 1. Rota *in antiquis* 7. Menochius *in* 4. *reſponſ. finarienſi*, *n.* 31. Craveta *conſil.* 302. *n.* 6. Ant. Gomez *in l.* 45. *Tauri, num.* 183. Didac. *reſponſa. lib.* 2. *par. cap.* 17. §. 5. *nu.* 9. Avendanius 1. *par. cap.* 4. *n.* 11.

Et dicitur notorie conſtare, ſive per confeſſionem, ſive per facti evidentiam, & quod pertinet ad probationes dicitur notorie conſtare poſt concluſionem in cauſa, Rota *nova* 394. Alexander *in dicto* §. *nihil commune*, *n.* 63. Bellamera *deciſ.* 404. gloſ. Abb. & Antonius *in cap. ſignificaverunt de reſtitu. ſpoliatorum*, Beroius 19. *quæſt.* 4. Pariſius *conſil.* 112. & iſtud procedit reſpectu ejus inſtantiæ in qua agitur, quia in ulteriore propter probationes quæ poſſunt fieri de novo conſtabit notorie, Bellamera *deciſ.* 103. vide ſupra *gloſ.* 3. *n.* 32. ubi late.

87 In noſtro caſu plurimum proderit ſi ſit incapax nobilitatis ex ſingulari deciſione Iſerniæ, quem ſoleo allegare *in cap. Imperialem*, §. *illud de prohib. feud. alienat.* ubi quod quando poſſeſſor feudi eſſet incapax, ut eſt fœmina, religioſus, qui arma bellica depoſuit, & mutus, & ſurdus, quod in his eſt locus, textus *in cap. ad decimas de reſtitut. ſpoliatorum, lib.* 6. idem tenet Alexand. *in dicto* §. *nihil commune*, 7. *limitatione* Afflictis *deciſ.* 324. *n.* 3. & 4. ubi plures videbis, vide tamen copioſe Mieres *de majoratu.* 3. *part. quæſt.* 15. ubi multa ad propoſitum.

GLOSSA XIII.

Y que nos tenemos fundada nueſtra intencion contra quien no provare la tal exempcion.

Notabilia ex Gloſſ. 13.

1 *Verbum* tenemos, *ideſt*, habemus, *denotat veritatem.*
2 *Verbum* tenemos, *denotat proprietatem.*
3 *In cauſis nobilitatis Rex fundat, & quo jure.*
4 *Quis teneatur probare in cauſis nobilitatis.*
5 *Præſumptio exigit ex adverſo probationem.*

1 HOc verbum *tenemos*, denotat, veritatem, Bartol. *in leg. ſi is qui pro emptore*, *ff. de uſucap.* Tirtq. *in retract. convent.* §. 2. *gloſ.* 1. *nu.* 49. & Rex
2 in proprietate fundat, Otalora 2. *part.* 3. *part. cap.* 5. *n.* 6. & proprietatem, ſed tamen ad poſſeſſionem trahitur, & tam qui poſſeſſorio agit quàm qui petito-
3 rio probare tenetur, quia Rex noſter fundat, quo autem jure fundet, diximus late ſupra *gloſ.* 9. *per totam*, facit, *l. omnes omnino*, & *in l.* 1. & *leg. penulti. C. de annonis*, & *tributis*, *lib.* 10. *de precatio ad leg. Rhod. de jactu.* & *in cap. tributum* 23. *quæſt.* 8. & *c. pervenit*, & *cap. innovamus de cenſibus l.* 11. *titul.* 28. *part.* 3. *cap.* 2. *de majorit.* & *obed. c. cum non liceat, de præſcrip. vide d. gl.* 9. ubi late, ideo qui dicit ſe nobilem tenetur probare, ut late fundavimus jure
4 communi, ſupra *gloſ.* 12. *num.* 5. & jure noſtro, *gloſ.* 10. *per totam*, ubi videre poteris, & quia cum jus fundet, & præſumat pro Rege noſtro invictiſſimo contra particulares, fit, ut onus probandi ad ipſos
5 pertineat. *l. ab ea parte*, *ff. de probat.* qui ex præſumptione obtinemus, late Tiraquel. *le mort ſaiſi le vif*, *part.* 6. *declarat.* 5. *num.* 15. & tradit late Alciat. *reg.* 1. *præſump.* 49. *n.* 7.

GLOSSA XIV.

Diz que ſuſpenden el petitorio, conviene a ſaber, el negocio de la propiedad.

DE ſuſpenſione petitorii, & poſſeſſorii, quando, & à quo debeat fieri in cauſis nobilitatis, diximus latiſſime ſupra *gloſ.* 11. *per totam*, ibi, hæc ipſa verba ſunt explicata difuſius, & in §. 1. *ejuſdem gloſſæ* late diſputavimus, an ſuper iſta ſuſpenſione, aut cumulatione ad hoc, ut ſententia poſſit ferri, ſit neceſſaria conteſtatio, vide *ibi.*

GLOSSA XV.

Quier ſea de ſu padre ſolamente o, de ſu abuelo, luego pronuncian los dichos Alcaldes, y Notarios de las provincias ſobre el poſſeſſorio.

QUando, & quomodo ſit probanda poſſeſſio proavi, avi, parentis, & ejus qui litigat, quando ſufficiat unius, poſſeſſio, quantumque proſit, & ad poſſeſſorium, & ad petitorium, diximus latiſſime, *gloſ.* 12. *à num.* 1. & *ſeqq.* vide *ibi*, quia ſatis ſuperque hæc verba ſunt nobis ibi explicata.

GLOSSA XVI.

No mirando que del dicho año de ſeſenta y quatro acà huvo en eſtos Reynos grandes eſcandalos.

DE hoc anno, & de his rerum perturbationibus, diximus latiſſime ſupra, *gl.* 2. vide *ibi.*

GLOSSA XVII.

Y el Concejo con quien avia de litigar, y los oficiales del, y los empadronadores y cogedores de los pechos Reales, que intentavan de los empadronar, y prendar, luego eran amenazados, y amedrentados, y heridos dellos, y deshonrados: de manera que al que ſe dezia hijodalgo, no le oſavan empadronar, ni prendar en los pechos, ni derramas.

Notabilia ex Gloſ. 17.

1 *Metum eum accipimus qui ſufficit ad coactionem perſpecta qualitate metum paſſi, & metum inferentis.*
2 *Minor in fœmina, major in viro requiritur metus.*
3 *Metus qui cadit in conſtantem virum quis ſit.*
4 *De metu reverentiali quæſtio ſita eſt in arbitrio judicis.*
5 *Solus metus reverentialis cum læſione ultra demidiam ſine verbere, aut minis ſufficit ad reſciſſionem.*
6 *Actio famoſa de dolo non datur contra eos quibus debetur reverentia.*
7 *Ubi reperitur hæc læſio præſentia conſanguineorum non purgat metum, cum alias purget.*
8 *Præſentia amicorum, & conſanguineorum qui pariter potuerunt terreri, & cogi, non purgat metum, imo magis meticuloſum facit.*

9 *Ubi*

9 *Ubi læsio enormis reperitur, ideo sine minis, fustibus, & verberibus sustinetur metus, ut sine metu rescindendus sit contractus, etiam juratus.*

10 *Ubi filia, filiusve ingressuri monasterium renuntiant bonis, & hereditati, etiam si læsi sint, non rescinditur actus.*

11 *Excluſa hac læsione non præsumitur metus reverentialis sine minis, & verberibus, secundum communem opinionem,* & n. 21.

12 *Traditur distinctio Roderici Xuarez in hac re, & de ea agitur,* & n. 14.

13 *Metus reverentialis solus quando annullet testamentum uxoris.*

14 *Idem est si quisquam quid faciat compulsus, aut metu ne compellatur.*

15 *Preces ejus qui cogere potest sufficiunt ad inducendum metum.*

16 *Qui armatos fugit nihil conterrentes habet actionem quod metus causa.*

17 *Uxor, filius, subditus, qui habent patrem, virum, aut superiorem, crudelem, austerum, rigidum, avarum, satis his moribus terrentur.*

18 *In toto titul.* C. & ff. *quod metus causa nihil de metu reverentiali.*

19 *Agitur de metu reverentiali an solus sufficiat ad rescissionem actus.*

20 *Ad officium, & arbitrium judicis pertinet, an metus sit sufficiens.*

21 *Qui infert metum est in dolo, qui timet propter vanum timorem est in culpa.*

22 *Dolus præponderat culpæ, & in quocumque metu reperitur dolus.*

23 *Preces ejus qui alias compellere potest rectius dicuntur coactiones.*

24 *Paria sunt impetrare aliquid per importunitatem, aut per metum.*

25 *Ubi nulla reperitur reverentia exigitur metus qui cadat in constantem virum.*

26 *Vani timoris justa excusatio nulla est.*

27 *Ob vanum timorem non permittitur à jure rescissio contractus.*

28 *Gravissimus metus non consistit in solo corporis cruciatu.*

29 *Agitur de nova distinctione excogitata per dominum Franciscum Sarmiento.*

30 *Quod pertinet ad edictum prætorium de metu, dolus ille requiritur qui reperiatur cum metu.*

31 *Dolus separatus à metu pertinet ad actionem famosam de dolo, agitur* de l. 7. hoc titulo, & lib. in nova recopil. *& de metu de quo ibi.*

32 *Difficile est probare metum illatum uxori à viro filio à patre.*

33 *Probatio metus admittitur per conjecturas, & præsumptiones.*

34 *Sufficientissima omnium conjectura ad probandum metum est læsio enormissima.*

35 *Sævitia illata viro, amicis, conjunctis, & cognatis probat metum in tertio.*

36 *Duo testes sufficiunt ad probandum metum si sint de visu etiam si ex his corruat testamentum in scriptis.*

37 *Duobus testibus deponentibus de metu magis creditur quàm mille deponentibus de libera voluntate.*

38 *Duos testes qui deponant de metu non contestes in loco, & tempore valent.*

39 *Ad probandum actum in genere non requiritur nec tempus, nec locus.*

40 *Probatio metus relinquitur judicantis arbitrio.*

41 *In causa metus admittitur probatio quæ solet admitti in casibus difficilimæ probationis.*

42 *Factum semper est in arbitrio judicantis.*

43 *Ex transcursu temporis sine exteriori aliquo actu nunquam inducitur purgatio metus.*

44 *Taciturnitas longa, & diutina in materia metus potius inducit dissensum quam consensum.*

45 *Probato metu restat probatus dissensus.*

46 *Ex solo temporis transcursu nunquam præsumimus mutatam voluntatem.*

47 *Subsecuta ratificatione, non excluditur causa metus, si maneat, & duret eadem causa metus.*

48 *In hoc casu ubi agimus de metu semel illato, & tandem purgatio ex solo temporis transcursu, non habet locum decisio* l. fin. C. si major factus.

VErba nostræ legis nos invitos, & retinentes trahunt in disputationem vagam, confusam, variegateque disputatam aggredi cuique facile est, ab ea vero sese extricare, fortasse difficilius quam vulgus existimat: quoniam, & antiquorum, & novio um placita Jurisconsultorum responsa obstinate confundentia majorem in eligendo curam, quam in allegando solicitudinem, & diligentiam reliquerunt: hanc autem ita attingemus, ut resolutio quædam pateat ad omnia quæ de metu in foro passim agitantur, metum ergo accipe eum qui sufficit ad coactionem perspecta qualitate metum inferentis, & ejus qui metum patitur, gl. Bald. & alii *in l. interpositas, C. de transactionibus, verbo, cruciatum,* gl. egregia *in c.* 1. 15. *q.* 6. *verbo, per metum,* ubi an verba etiam a Rege prolata inducant metum qui excusare possit, Angel. *in l. metum, ff. quod met. causa,* gl. *in c. cum dilectus, de his quæ vi met. ve caus. verbo, metum mortis ad fi.* quam ibi sequuntur Abbas, & reliqui, idem probat Joannes Andreas, & Dominicus, *in c. uno, de his quæ vi met. ve, lib.* 6. text. *in l. metus autem, ff. ex quib. causis majores,* ibi: *Sed non sufficit quolibet terrore adductum timuisse, sed hujus rei disquisitio judicis est.* Inde est, quod mulier magis excusatur leviori metu, quam vir graviori propter sexus fragilitatem, ideo minor in muliere, major in viro requiritur metus, gl. *in c. cum locum, de sponsalibus,* quam ibi sequuntur Canonistæ, verbo metus, & dicit singularem Joannes Andr. *in c. consultationi, eodem,* & Antonius *ibi notat,* & Abbas *in c. veniens, el primero, de sponsalibus,* Jas. *in d. l. interpositas,* ubi allegat alios, item allegat Boerius, *decis.* 100. *nu.* 2. Lud. Romanus *singulari* 226. tu scis quod contractus, hoc ipsum tenet post longam disputationem Roder. Suarez. Hisp. *allegat.* 24. *ad fin.* ibi: *Et ita videtur mihi veritas relinquenda judicis arbitrio.* allegat *l. metum, C. quod met. causa,* & aliqua ex his quæ adduximus, itaque perspiciendum est, infirmiorem fœminam, debiliorem pupillum, faciliorem vastallum, fortiorem virum, robustiorem militem, cautiorem mercatorem, urbanumque virum, & civem rustico circunspectiorem, ut enim ille dixit, nihil boni cogitat vir urbanus, & senex comicus, querebatur, quod filius in urbem venisset, idest, quod urbanos mores didicisset, itaque non semper eadem observanda regula est de metu, & coactione, sed ex qualitate personarum debilior, aut fortior, gravior, aut mitior requirendus est, est enim de hac re judicis disquisitio, *d. l. metus autem,* & vide Aretin. *cons.* 24. *num.* 7. & Manticam *de conject. volunt. lib.* 2. *tit.* 7. *n.* 7.

Et quamvis Ulpianus, & Cajus *in l. metum,* & *in l. sequenti* requirant metum qui cadat in constantem hominem, idque exigat tex. *in dict. c. cum dilectus, de his quæ vi, met.* ibi: *Ideo non debuerat cadere in constantes viros,* tex. *in dict. c. consultationi.* ibi: *Et si talis metus inveniatur illatus qui potuit cadere in constantem virum* tex. *in c. veniens de sponsalib.* ibi: *Nisi metu coactus qui posset in virum constantem cadere*: illa tamen verba non eumdem metum, nec eam-

dem,

dem coactionem exigunt, non ita accipienda ſunt, ut fœmina, pupillusve, vel minor eo metu ſint cogendi, quo vir conſtantiſſimus cogeretur, ſed excogitata ſunt, & inventa, ut excludant vanos timores, itaque fœmina cogenda eſt eo metu, qui potuit cadere in conſtantem fœminam, pupillus ea coactione quæ in conſtantem pupillum incidere potuit, idque in reliquis intelligendum eſt, non vero, ut pupillus cogendus ſit eo metu, quo conſtans vir cogeretur, ideoque non jus in illis verbis poſitum eſt, ſed factum quoddam, ut excludatur vanus, & ſine cauſa metus, quos antiquiores Pannicos terrores vocarunt, *l. metum, ff. quod metus cauſ. Metum accipiendum labeo dicit non quemlibet, ſed terrorem majoris mali*, & Celſus Juriſconſultus, *de regulis juris* ait: *Vani timoris juſta excuſatio non eſt*, ad idem eſt textus *in dicta l. interpoſitas*, & *in l. ſi voluntate, C. de reſcindenda venditione*, & in *l. ſi per vim, C. de his quæ vi. met.* & *in l. ſi quidem, C. de contrab. ſtipulat.* unde, & Abbas poſt gloſ. *in dict. c. cum dilectus*, ait eum metum excuſare fœminam qui cadere poſſet in conſtantem fœminam, quem ad id refert Boerius *dicta deciſ.* 100. *num.* 2. *ad fin.* qui allegat Aretinum, *conſil.* 24. & Hypolit. *ſingu.* 57. idque animadvertit D. Franciſcus Sarmiento *ſelectarum quæſ. lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 2. D. Anton. de Meneſes *in dicta l. interpoſitas*, *n.* 13. ubi allegat Didacum, ut merito ex recepta hucuſque ſententia, metus ille cadat in conſtantem virum, qui virum cogere poſſit, item ille qui fœminam, & pupillum, pro perſonarum qualitate, inde eſt, ut in illa quæſtione de metu reverentiali, utrum reverentialis obſervatio filii erga parentem, uxoris erga virum, ſubditi in ſuperiorem inducat juſtum metum, ad reſciſſionem actus, qui ex ea reverentia geſtus eſſe intelligatur, non ex libera voluntate, quam in terminis diſputavit ad partes Rodericus Xuarez Doctiſſimus *dicta allega.* 24. *per totam* ad evertendum teſtamentum, & plura tradit Boerius *dicta deciſ.* 100. *nu.* 11. multa Petrus Paul. Pariſ. *conſi.* 139. *volum.* 4. Jaſo, *conſi.* 133. *volum.* 4. Nevizanis *conſil.* 22. Grammaticus *deciſ.* 104. *num.* 44. & 49. Capitius *deciſ.* 159. *nu.* 24. apud quos late, & varie diſputatur quæſtio: dependet autem quæſtio ex his quæ diximus, nempe vim, & poteſtatem metus ſitam, & collocatam eſſe in arbitrio judicis, qui de ea re notionem habet. Arbitrabitur autem judex ex qualitate rei de qua agitur, & ex circunſtantia perſonarum ejus qui metum intulit, & ejus qui metum pati intelligitur, ex re, & perſonis judex juſtum arbitrabitur metum, vel vanum timorem. Namque primum ſi filius, filiave, uxor vel ſubditus, ultra dimidiam læſi reperiantur in eo quod
5 cum parente, viro, vel ſuperiore, geſſerunt, plane ſolus ipſe reverentialis metus ſine minis, aut verberibus, etiam ſi ſoliti hujuſmodi vir parens, aut ſuperior non ſint incutere metus: cum læſione quæ ultra dimidiam reperiatur, ſufficit, ut actio in factum detur ad reſciſionem actus denegata actione de dolo, propter reverentiam, tex. *in l. ſi ſuperſtite, C. de dolo*, ibi: *Sane ſi læſa es immodice liberatione ſolenniter, per novationem atque acceptilationem tributa, non de dolo propter paternam reverentiam, ſed in factum actio tibi tribuenda eſt*, ubi *gl. verbo, immodice*, hanc immodicitatem reliquit judicis arbitrio, & optime, nam licet de læſione ultra dimidiam mentionem fecerimus, illud ita accipimus, ut ille caſus indubitatiſſimus ſit, aliàs intra dimidiam læſio arbitrio judicis ſufficiet propter metum reverentialem qui conſenſum ademit, & propter læſionem quæ magis ſuadet diſſenſum, quam conſenſum: itaque datur actio de dolo, his qui reverentiam non debent, uxori filio, ſubdito,
6 actionem in factum tribuere oportet: eſt enim actio de dolo famoſa, ob idque in eos dari non conſuevit, quos magis vereri oportet, quam infamia notare, *l. non debet, ff. de dolo, l. parens, ff. de obſeq. alib. & lib. præſt.* gl. *in dict. l. ſi ſuperſtite*, ubi Doctores, ita reſolvit D. Didac. Covarruv. *in c. quamvis pactum de pactis, lib.* 6. 3. *p.* §. 4. *nu.* 7. & poſt ipſum deciſio Pedemontana 179. & ante ipſos Grammaticus *deciſ.* 103. *n.* 49. ubi eſt aliorum authorum copioſa allegatio, tenet Decius *in c. cauſam matrimonii, de officio deleg. verſ.* & concluſio ſupra facta limitatur, poſt Ancharranum, Butrium, & Calderinum, quos ipſe allegat, & ſeipſum *conſil.* 86. *nu.* 6. concludens, quod data læſione enormi ſola reverentia paterna, vel alterius cui reverentia debeatur, ſine minis, ſine verberibus ſufficit ad inducendum juſtum metum, & pertinent hæc ad renuntiationes, quas faciunt filiæ, filive contemplatione patrum ad venditiones rerum dotalium, quas paſſim faciunt uxores, & vide dicta deciſione Pedemontana, quod in hoc caſu nihil juvat juramentum, quod & D. Covarruv. adnotavit *ubi ſupra*, ubi læſio exced.t dimidiam, ita ut in his alienationibus reperiatur juſtus metus ex ſola reverentia ſine minis, ſine verbere, quem caſum omiſit Xuarez noſter *dicta allegat.* 24. nec id mirum non poſſumus ſcribentes omnia ita ſigillatim amplecti, ut nihil reliquum ſit reliquis.

Quam tamen receptam ſententiam intellige veram, 7
etiamſi dum contraxit uxor, filius, filiave, vel novitius, & ſubditus, adſitterunt conſanguinei præſentes, pro quo adverte, quod præſentia conſanguineorum adſtantium uxori, dum contrahit, excludit metum, mulier enim quæ præſentibus fratribus, aut patre contrahit, aut teſtatur, aut aliud quippiam gerit, vix eſt ut mariti poſſit poſtea obtendere reverentiam, ita tenet in terminis Bar. Bal. Salyc. & Jaſſ. *in l. tranſactionem, C. de tranſactionibus*, Jaſ. *in* §. *quadrupli inſtit. de actionibus* Barbatia *conſi. ultimo, vol.* 2. Felinus *in dict. c. cauſam matrim. verſ. Quarta declaratio*, Decius *in c. fin. de appella.* Angelus *conſi.* 215. *in principio*, Xuarez *dict. allegat.* 24. *verſi. Adde* Bart. *in leg. tranſactionem*, tex. *in dict. l. tranſactionem*, ibi: *Cum ea etiam amicis intervenientibus.* Cujus ratio eſt, quia contractus dicitur factus palam, quando fit in præſentia amicorum, & conſanguineorum, ita determinat Bar. *in l. frater à fratre, ff. de cond. indebiti, in* 3. *quæſtione, dum quarit de emptione, & vendit.* & ſequitur Jaſ. *ibi in repetitione, num.* 42. ambo allegant tex. *in dict. leg. tranſactionem*, qui eſt optimus tex. *in l. ſi. ff. ubi pupillus educari debeat*, ibi: *Evocatis affinibus atque amicis*, tex. *in l. tutorum, ff. de his quib. ut indign.* ibi: *Vel libertis partis inſtantibus*, facit gloſ. *in l. Polla. C. de his quibus ut indig.* de qua meminerint hi quos ſuperius adduxi.

Hanc tamen receptam ſententiam ſane intelligere 8
ex Jaſ. *in dicta leg. tranſactionem* poſt Bald. & Paul. *ibi*, quos ſequitur Hypolitus *in ſingula.* 582. quando præſentia amicorum & conſanguineorum, poteſt eſſe ſufficiens ad reſiſtendum violentiæ, & potentiæ ejus qui dicitur metum inferre, non vero ſi potens eſt, & uxorem, & amicos, & conſanguineos æque terrere, atque ideo magis ad cautelam ipſos admiſerit, quia tunc præſentia conſanguineorum, & amicorum, qui potuerunt cum uxore terreri, magis ſuſpectum efficiunt actum, magiſque nocet, & inducit apertiorem diſſenſum, quod præter eos quos adduximus tradit, & probat Decius, *conſil.* 219. *in fin.* quod quidem debes advertere, ad ea quæ tradit Rodericus Xuarez, *dict. allegatio* 24. *verſi. adde*, Barto. *in l.* 3. *ff. ſi quis aliquem teſtat. prohib.* quod metus reverentialis annullat teſtamentum, niſi fieret in præſentia amicorum, & conſanguineorum, ut illud intelligendum

dum sit, nisi amici, & consanguinei ad majorem cautelam consulto accersiti sint, quod facile cognoscetur, si tales erant qui æque, & pariter terreri non poterant, aut saltem poterant resistere, tunc enim (quod Xuarez non meminit) magis ipse actus est meticulosus, & testamentum magis per vim, & metum factum censetur, ex supra adductis.

9 Igitur in hac de qua agimus reverentia, si læsio enormis reperiatur in actu gesto ab uxore, filio, vel subdito, etiamsi in eo actu intervenerint amici, & consanguinei omnes tales qui nec cogi, nec terreri poterant, quorum præsentia alias sustinere poterat actum, sine metus præsumptione, certe si interveniat læsio enormis omnia per metum gesta intelligemus rescindenda actione in factum propter læsionem, quæ reperitur, ita Paulus *consi.* 177. *vol.* 2. quem allegat Decius *in dict. cap. causam mat. num.* 6. & Hypolitus *dict. singulari*, 373. Boerius *decis.* 100. dum tamen læsio, quæ non sit enormis relinquatur judicantis arbitrio, ex glos. *in dicta l.* si superstite attenta qualitate personarum, & circunstantia rei de qua agitur.

Adeoque illud procedit, ut contractus gestus præsumatur per metum, etiamsi nec minæ, nec verbera reperiantur, si tamen interveniat enormis læsio, ut etiam si contractus ab uxore, vel filio subditove juratus sit, nihil obstet jusjurandum, quo minus revocetur contractus, ex quo uxor filius, vel subditus, ex illo sunt læsi enormissime, Gram. *decis.* 103. *n.* 49. ubi quod hoc casu non est necessarium probare minas, vel verbera, Capitius, *decis.* 259. *nu.* 34. Nevizanis *consi.* 22. *n.* 20. Albanus, *consi.* 77. *nu.* 21. Decisio Pedemontana 179. *n.* 6. quæ alios allegat Didacus Covar. aliud agens *in c. quamvis pactum de pactis, lib.* 6. *part.* 3. §. 4. *num.* 7. idem licet obscurius tenet Boerius *dict. decis.* 100. *n.* 14. Menochius *de arbit. lib.* 2. *centuria* 2. *casu* 136. *n.* 6.

10 Quod vero diximus de læsione enormi, non habet locum in casu contrario, de quo supra, scilicet, cum filius, filiave renuntiant hæreditati paternæ, vel maternæ juramento præstito, statim tamen religionem ingressuri, talis enim renuntiatio postea rescindi non potest, nec à monasterio, nec à filio filiave jam professis ex ea causa, quod gravissima contigerit læsio, ita resolvit Decius *consi.* 31. *versi. ultimo* non obstant, Aymon *consi.* 160. quos sequitur, & optima ratione confirmat Didacus *in cap. quamvis pactum de pactis, lib.* 6. *part.* 3. §. 2. *nu.* 5. ingressurus namque monasterium potestatem habet disponendi de rebus suis, *auth. de monachis*, §. *illud*, & §. *nunc autem*, authenti. *nunc autem si*, *c. de Episcop. & clericis*, auth. *si qua mulier*, *c. eodem*, adde his uberrime eundem Didacum, *in c.* 2. *de testam. nu.* 4. & 5. & sequitur Rodericus Xuarez *allegat.* 20. ubi satis superque videre poteris, quæ pertinent ad renuntiationes eorum, qui religionem ingressuri sunt, illud semper memor in hoc casu nihil facere paternam reverentiam, nec metum reverentialem, nec læsionem enormissimam, etiam si opulentissima hæreditas remissa sit, quia illud religionem ingressuro omnino liberum, & licitum fuit, unde quæstioni de metu non est locus.

11 Exclusa autem hac læsione, nunquam præsumitur metus reverentialis uxoris erga maritum, nec filii erga parentem, nec subditi erga majorem, ut actus rescindatur, sine minis, vel verberibus, hoc est sine metu, qui cadat in constantem virum, aut constantem fœminam, aut filium, aut subditum: hujus opinionis sunt omnes quos recenset Rodericus Xuarez noster *dicta allegat.* 24. *versicul. alii fuerunt in opinione contraria*, ubi allegat Angelum *in* §. *quadrupli, instit. de actionib.* Barto. *in l.* 1. §. *quæ onerandæ, ff. quarum rerum act. non det.* Cardinal. Abba. & Imol. post Innocentium *in dict. cap. causam matrimonii*, & Imolam *in l. si cum dotem*, §. *eo autem tempore, ff. solut. mat.* adde to Bartolum, Bald. Alex. & Franciscum de Aretio *in l. interpositas*, *C. de transact.* Barto. *in l. metum, C. quod metus causa*, Dominicum *in c. quamvis pactum*, & ibi Gregorius Nathan, *versi. Secundo nota*, *de pactis lib.* 6. plures alios refert Boerius *dicta decisio.* 100. *nu.* 11. qui *n.* 12. dicit hanc commu- 12
nem opinionem, contra Barbatiam *in dicto cap. causam matrimonii*, & est tenenda contra plures alios, quos allegat Xuarez *dicta allega.* 24. & contra Franciscum de Aretio, *consi.* 24. Oportet enim, ut adsint minæ, vel verbera, ut ex his inducatur justus metus, talis scilicet, qui in constantem, vel filium, vel uxorem, vel subditum cadere possit, ut interdicto de metu locus esse possit, ideoque Rodericus Xuarez, *dict. allegat.* 24. *ad finem* distinguit, ut si uxor contraxit ad utilitatem mariti, filius ad utilitatem patris, subditus in commodum superioris, tunc præter utilitatem, & commodum consideretur persona mariti patris vel superioris, an alias in aliis quoque actibus, sint homines irati, austeri, crudeles, & severi erga alios, non solum erga uxores, filios, aut subditos, & an sint homines prætendentes lucra, ut ille ait, & interesse, an crudeles in eos qui non faciunt quod cedit in eorum lucrum, & commodum, rursum an filius sit multum obediens patri, aut modicæ ætatis, & an mulier sit imbecilla, quæ amat virum, & iratum erga alios, horreat ita excandescentem, in hac, & amor, & timor minorem metum admittant, his enim conjecturis ait Rodericus Xuarez, quod sufficiet timor reverentialis ad rescindendum contractum per officium judicis, dicit hanc esse veritatem relinquendam judicantis arbitrio, ad quod allegat aliqua quæ superius adduximus, scilicet, quod arbitrio judicis relinquendum sit, quid justus dicatur metus, qui cadat in constantem virum, ut ex hac causa metus rescindi possit contractus, hæc ille, inter quos reperiatur iste metus reverentialis, an inter fratres, sorores, minores, & alios, vide Aretin. *consi.* 24. *n.* 6.

Cujus tamen opinio, & resolutio sane intelligenda est, cum mica salis, ut aiunt nostri, ut, scilicet, omnia illa quæ adduci ex glos. in *d. l.* 1. §. *quæ onerandæ, ff. quorum rerum act.* non datur de metu reverentiali, ut sufficiens sit ad rescissionem actus, si pater vel maritus, vel superior, erat severus, crudelis, austerus, & pretendens lucra, uxor vero, filius, & subditus, imbecilli, & obedientes, ita ut concurrentibus his sine minis, aut verberibus possit officio judicis rescindi actus omnino, ita intelligere oportet de actu, aut contractu gesto cum ipso viro, parente, aut superiore attento etiam damno, quod resultat uxori filio, aut subdito, licet non sit enorme, tunc actione uti diximus in factum potest rescindi talis contractus, qui gestus sit cum patre, marito, aut superiore, solito irasci ob alias quoque res, & cum reliquis inimiti, & aspero, vel interdicto, quod metus causa locus esse potest, quia quod pertinet ad edictum prætorium de metu etiam si minæ, & verbera, aut corporis cruciatus non intercedant, quæ maxime videtur edictum prætorium requirere, ipsa tamen reverentia debita, & ultro exhibita marito, junctis illis moribus, ira, furore, & sævitia, ac subinde juncta imbecillitate sexus, & amore, hincque damno, illi hinc utilitate interveniente, certe efficiunt dolum quemdam ex reverentia & amore, quæ addenda sunt, Tiraquel. *in prima lege connubiali*, *n.* 25. ubi jejune hoc ipsum tractavit.

Quorum omnium elegans ratio ea est respectu uxoris, in qua hæc quæstio frequentissima, & quotidiaris, in qua hæc quæstio frequentissima, & quotidiana est, quia uxores impensius amant viros suos, faciliusque eorum suasu decipiuntur, *cap. Adam.* 33. *q.* 5. & in auth. *ut Immob. ant. nup. donat.* §. 1. *post medium*:

mediuu, ibi: *Mulier quippe mariti ſeductionibus facile decepta*, & in auth. *de æqualit. doti*, §. *his conſequens, verſi. Vnde voluimus*, & notavit Lucas de Penna *in l. ultim. C. de privileg. Scholaſtico. lib.* 12. & notat Baldus *in c.* 2. *de probat.* ubi ait, quod juſtiſſimum fuit, ut contractui fœminarum adhiberentur conſanguinei, quia facile decipiuntur à viris, quid enim non concedet uxor, quæ virum magis quam parentem deamat? quid non faciet, ut ei morem gerat? etiam ſi longius ejicias iram, fævitiam, & animũ crudelem, facile eſt amantem decipere fœminam, quod ille eleganter, ut ſolet.

Fallere credentem non eſt operoſa puellam.
Gloria, ſimplicitas digna favore fuit.
Sum decepta tuis & amane, & fœmina, verbis.
Dii faciant, laudis ſumma ſit iſta tuæ.

Quod tamen non inelegantius, ſi muto carmina conferas, ſcriptum ille reliquit his verſibus.

Facil te fu, inganare una doncella,
Di cui tu ſignore eri idolo, e nume,
A cui potevi for, con tue parole.
Creder, che foſſe obſcuro, es fredo il fole.

Et ante eos elegantiſſime dixerat poetarum pater, his verbis.

Egregiam vero laudem, & ſpolia ampla refertis,
Tuque puerque tuus, magnum & memorabile numen.
Vna dolo divum, ſi fœmina victa duorum eſt.

Hæc omnia præſtant actionem in factum, ac vere
13 metus cauſam manifeſtam, & ſine dubio talis contractus reſcinditur, in quo tot tantaque concurrunt expendenda, ſuadentia, metum, dolum, & apertam iniquitatem, quod & in teſtamento facto ab uxore in favorem viri maxime advertendum eſt, iſtucque eſt, quod gloſ. prædicta *in dicto* §. *quæ onerandæ* volebat metum hunc reverentialem eſſe ſufficientem reſciſſionem contractus, ſcilicet illius, qui geretur cum eo, cui reverentia deberetur, iſtuc voluit Bartolus *in l.* 3. *ff. ſi quis aliq. teſt. prob.* quod talis reverentia annullat teſtamentum uxoris, ſcilicet, concurrentibus inſtitutione mariti, vel alterius contemplatione ipſius, perſpecta oblivione propinquorum, qui de uxore fuerunt benemeriti, attento item ingenio viri immiti, aſpero, avido, & cupido, & leviſſimis de cauſis iraſci ſolito, idque ſentit gloſ. & poſt eam Ludovicus Romanus *in dicta lege ſi cum dotem*, §. *eo autem tempore*, *ff. ſolut. mat.* tex. *in lege, ſi patre cogente, ff. de rit. nuptiarum*, ibi: *Quam non duceret, ſi ſui arbitrii eſſet*, ubi præter reverentiam damnum expendit Juriſconſultus, hoc defendit expreſſis circunſtantis quas diximus, Andræas Siculus, Barbatia *in dicto cap. cauſam matrimonii*, & in fortioribus terminis ſcilicet, blanditiarum tenet Afflictis *deciſ.* 69. *num.* 4. & 5. & revera eſt opinio æqua, & juſta, ut imbecilis ætas, ſextus que infirmitas damnum non patiantur ab eo, cujus amor divitias quærit potius, quàm vitam, & ſanitatem, ne inhiando, alienæ ſubſtantiæ diteſcat, & cum his moribus crumenam repleat ſuam, decipiendo amantem fœminam, quam decipere non eſt operoſa gloria, ut diximus, & hæc omnia ſimul juncta potentiora ſunt, quam minæ, quam verbera, quam ullus cruciatus, iſtud ſentit Bartol. *in l. de pupillo*, §. *ſi quis ipſi prætori. ff. de novi operis nuntiat.* idem enim eſt ſi quiſquam faciat aliquid compulſus, aut metuens ne compellatur, tex. expreſſus *in l. noviſſime*, *ff. quod falſo tut.* ibi: *Quid enim ſi metu compulſus, aut metuens ne compelleretur*, & ibi: *Minime debebit eſſe excuſatus*, ubi Balb. id notat & Decius
14 *conſi.* 690. *num.* 10. Aretinus *conſi.* 14. Barto. *in l.* 2. *lectura* 2. *verſi. Debetis ſcire*, *C. quod met. cauſ.* idem ſentit *deciſio* 69. ſupra allegata, & *deciſio Pedemontana.* 70. *num.* 3. quæ plurimos allegat, & inter eos Rodericum Xuarez Hiſpanum *dicta allegat.* 24. & præter ipſam, Pariſius *conſi.* 139. *vol.* 4. ita ut hæc opinio non ſit ſine ratione, ſine tex. ſine authoritate.

Facit pro hac ſententia egregium, & forte argu- 15
mentum, quia cum preces mariti, & parentis, & ejus cui debetur reverentia ſufficiant ad inducendum metum juſtum, quod tenet Socinus *conſi.* 263. *num.* 8. Nevizanus *conſi.* 22. Jaſ. *d. conſi.* 133. *vol.* 4. Afflictis *dicta deciſio* 69. *n.* 6. agens de precibus tyranni, Thomas Grammat. *deciſ.* 5. per plures numeros, apud quos eſt copioſa allegatio, nimirum, ſi ira, furor, auſteritas, crudelitas, & aviditas patris, aut viri, aut ſuperioris etiam in aliis rebus erga imbecillem ætatem, & infirmiorem ſexum, fortiores ſint quam preces, cum preces ſoleant facile deſpici, facile etiam admitti, *c. cum veniſſent de inſt.* & blanditiæ non continent internam cauſam metus, cum liceat blandiri uxori, *l. fin. ff. ſi quis aliquem teſtari prohib.* at vero illi mores ſoleant timeri maxime, qui enim armatos videt in fundo, & fugit actionem habet quod metus cauſa, etiamſi nec minas audierit, etiamſi nec verbo, nec facto territus deceſſerit, quia ſcilicet, paratos videbat, qui terrerent, minarentur, & cogerent, tex. *in l. metum la* 9. *ad fin. ff. quod met. cauſ.* nimirum igitur, quod mulier, & filius habeant hanc ipſam actionem 16
cum videant paratum eum qui ſuopte ingenio paratus eſt, ad cogendum rigidam, ſcilicet, virum aut parentem, nec poteſt videri vanus metus, juxta. tex. *in l. metum la* 5. & *l. metum, la* 6. *ff. quod met. cauſa*, enim talem maritum, patrem, aut ſuperiorem habent, ſatis quotidie terrentur ſine minis, & verbere, ex dicta *l. noviſſime*, & dicta *l. metum*, *la* 9. quia ſatis compellitur qui metuit ne compellatur, & ſatis prudenter timet, qui timet paratum ad cogendum, ſufficit enim ad juſtificandam rationem metus adeſſe juſtam cauſam metus, Baldus *in l. fin. C. de jure delib.* Alex. *con.* 144. *vol.* 2. ubi quod juſtus metus eſt juſta ſuſpicio, Innocentius *in c. olim*, *de electione*, & 17
Lucas de Penna dicit *in l. ſi coloni. C. de Agricolis, & cenſitis, lib.* 11. quod ſufficit timere probabiliter, *leg. recte*, *C. quod met. cauſ.* Thomas Gramat. *dict. deciſio.* 5. *à numer.* 4. ex quibus remanet reſolutio Roderici Xuarez, magis reſoluta, & explicata in ſuo primo membro, ſcilicet, quando filius, uxor, aut ſubditus contrahunt cũ eo cui reverentia debetur immiti, aſpero, & avido, attenta qualitate actus qui geſtus eſt, & utilitate, & damno ex actu, ut reſcindi poſſit actus ille actione in factum, aut quod metus cauſa, facit etiam pro hac explicatione, quia in toto titulo, *ff. quod metus cauſ.* nihil de metu reverentiali, ita ut omnino minas particulares, & verbera ad ipſum contractum requirere poſſis, ex ratione ejus edicti prætorii, ſed neque per totum, *C. de his quæ vi met. ue cauſ.* ut nihil mirum ſit quod particularis ratio juris admittenda ſit in metu hoc reverentia 18
li, quàm in aliis, inter quos nulla reverentia, aut obſervatio verſatur, iſtucque aperte ſenſit gloſ. *in dict.* §. *quæ onerandæ*, *verbo*, *metu.* dum inquit. *aliter accipitur hic metus quam C. de tranſactionibus*, *leg. interpoſitas*, & certe gloſ. melius, & generalius locuta eſſet, ſi dixiſſet, quod aliter accipitur ibi metus, quàm per totum. *C. & ff. quod met. cauſa*, conſtat enim dictam *l. interpoſitas*, intelligendam eſſe de minis & verberibus, ex verbis ejus, ibi: *Edicto prætorio contineri*, ſi igitur ex dict. gloſ. *in dict.* §. *quæ onerandæ*, *metus*, de quo ibi non eſt metus, de quo in dict. *leg. interpoſitas*, & dict. *leg. interpoſitas*, loquitur de metu de quo ad edictum prætorium nihil pertinet,

ergo

ergo leges eorum titulorum non possunt applicari salva vera ratione juris, & glossæ, ad metum reverentialem, unde neque minis, nec item verberibus indigemus, quæ poscunt leges edicti prætorii.

19 Ad communem autem opinionem, quæ in patre respectu filii, vel in marito respectu uxoris, vel prælato respectu subditi, & similibus non præsumit metum reverentialem, ut ex eo actum rescindat, si minæ, vel verbera particulariter ad eum actum non præcesserint, quam sententiam supra adduximus, & tenet Innocentius, Cardinalis, Baldus, Abbas, Petrus de Ancharrano, & Felinus *in dicto cap. causam matrimonii*, & idem Felin. *in c. accedens, de conversi. conjugat.* Bart. Bald. Ange. Alex. & Aretinus *in d.l. intergat. positas*, Bart. *in d.§. quæ onerandæ, & in leg. metum, C. quod met. caus.* Imola, & Alex. *in d.l. siquis cum dotem*, §. *eo autem tempore, ff. soluto matrim.* Bartol. Bald. Angelus, & Paulus de Castro, *in leg. ad invidiam, C. de his quæ vi. met. ve. cauf.* Ange. & Jaso *in dict.§. quadrupli*, plane hæc sententia recepta intelligenda est, ut minæ, & verbera præcedant, ut metus reverentialis præstet causam rescissionis ita demum si solus metus reverentialis proponatur nihilque aliud, sic enim intellexit communis sententia, tunc enim solus metus reverentialis, si nihil aliud proponas quàm reverentiam ad rescissionem, non sufficit ex communi opinione, at vero, ira, severitas, furor, utilitas, & cupiditas, etiam in aliis rebus ex parte viri, parentis, aut superioris, item imbecillitas, sexus infirmitas, ætatis facilitas, amor, damnum, & incommodum, ipsaque reverentia ex parte uxoris, filii, & subditi, etiam si minæ nullæ, nullaque verbera particulariter ad actum intercedant, satis superque terrent, ut ex his satis superque compulsus videatur, qui tam facile compelli potuit, ob idque timuit ne compelleretur, dicta *l. novissime*, nec temere timuit, aut vane etiam sine minis qui paratum videbat ad cogendum, *d. l. metum, leg. 9. in fin.*

Præterea prædicta communis opinio quæ minas, aut verbera ad actum particulariter exigit, fundatur in juribus, quæ ad edictum prætorium pertinent, quorum nulla, uti diximus, pertinent ad edictum prætorium, si quod est de reverentia, ex superius allegata glos. *in d. §. quæ onerandæ* argumentari autem ab his juribus quæ non sunt scripta de metu reverentiali, plane est argumentari à disparatis, & prorsus alienis, quod in jure reprobatum est, *l. fi. ff. de calumniato, l. Papinianus exuli: ff. de minoribus.*

20 Præterea facit elegans ratio, ut hæc resolutio recipienda sit, quia non semper ad reciſſionem actus ex causa metus requirimus metum atrocem, qui in constantem virum cadere possit, aliquando id & sæpè pertineat ad officium judicis, *d. l. metus ff. ex quibus cau. maj.* ibi: *Sed hujus rei judicis disquisitio est*, & diximus superius ea verba, scilicet: *Qui cadat in constantem virum*, esse interpretanda & applicanda singulis, quibus metus illatus sit, ut ille metus sufficiat ad rescissionem actus qui cadat non inconstantem virum, sed inconstantem fœminam, si fœmina contraxerit aut in constantem adolescentulum, si adolescens sit qui negotium gerat, itaque officium judicantis versatur in disquisitione personarum, & rei quæ gesta est, non vero solum in minis, & verberibus, sine minis enim, & verberibus reperi potest justus metus ad rescissionem actus qui gestus sit perspecta qualitate personarum, ita tenet Hostiensis *in c. verum de jure jurando*, & Grammati. *decisione* 18. *n.* 19. qui solum requirunt metum quo probabiliter quis compelli possit, & tenuerunt Lucas de Penna *in d.l. si coloni*, & reliqui quos superius allegavi, nec requirunt cruciatum minas, aut verbera, ad actum particularem etiam si metus alias non caderet in constantem virum, idque ne doli sui commodum reportet, quod præter ipios animadvertit quoque Joan. Andreas *ibi, in d. c. verum* & clarius ibi Abbas sequendo Hostiensem qui respondet ad leges quæ requirunt atrocem metum talem qui cadere possit in constantem virum, quod ille pertinet ad edictum prætorium, quod quidem requirit minas, aut verbera, & metum atrocem non vanum, non tamen excludat officium judicis, & arbitrium positum in circustantia personarum, & in qualitate rei, de qua agitur, quasi apertius dicat, metum atrocem, & qui cadat in constantem virum illum proprie dici, quo quis & terreri, & cogi potuit. Denique quamtumvis absint minæ & verbera, metus ille atrox est, quo compulsus rem parum tibi utilem gesisti, quod si compulsus es, jam nihil desideremus, unde sis compulsus, an ex minis, an vero ex ira, & furore, an ex reverentia, quod pertinet ad judicantis religionem, idque præter Abba. Hostiensem, & Joan. Andre. sentit Barto. post glos. *in d. l. interpontas de transactionib.* & Afflictis *dict. decisio.* 69. *nu.* 4. Igitur habeo intentum contra communem resolutionem, ut etiam si minæ, & verbera adsint in particulari actu, possit nihilominus officio judicis succurri uxori, juveni, & subdito, qui quippiam gesserint non compulsi minis, aut verberibus, sed mutuentes ne compellerentur ab eo, quem suopte ingenio, vident iratum, severum, rigidum, imminitem, avidum, & intractabilem *d. l. metum. la* 9. cum paria reputanda sint, quemquam compulsum quicquam facere, aut metu ne compellatur ab eo, qui cogere possit & velit, *d. l. novissime.*

Et quamvis D. Francis. Sarmiento *selectarum interpretationum lib.* 2. *c.* 11. *n.* 15. impugnet rationem Abbatis, ejus tamen sententiam veram esse ait, *versi. Sed licet hæc opinio sit vera*, qui tandem ex his quæ tradit *n.* 8. 9 & 10. admittit minorem metum, quàm is sit, qui cadere possit in constantem virum respectu ejus, cum quo negotium gestum est, quamvis contra tertium, & sic contra successorem in re vitio metus affecta semel, exigat a principio metum qui cadat in constantem virum, scilicet, minas, verbera, aut corporis cruciatum, quam opinionem modo omitto, illud ex ejus sententia mihi nunc capio, minorem metum, quam sit is qui cadere potest in constantem virum aliquando sufficere ad rescissionem actus, qui inter me, & te gestus sit, quoniam, ut ipse ait, *n.* 3. tu in dolo versaris, ego solum in culpa, qui facile timeam, 21
in qua re, ut ille ait, dolus præponderat culpæ, nec tam advertere debent judices meam culpam, qui leviter timuerim, quamtum dolum, qui sub dole egeris, allegat textum *in l. item si obstetrix*, §. *fin.* ubi *glos. ff. ad l. Aqui.* ubi quod dolus præponderat culpæ, & in metu quicumque is sit dolus reperitur, *l. si cum* 22
exceptionem, §. *eum qui, ff. quod metus causa: Eum qui facit*, inquit Ulpianus *metum, & de dolo teneri certum est, & ita Pomponius scribit*, & in hunc sensum ipsemet D. Franciscus Sarmiento intelligit & excusat Didacum *in cap. peccatum in* 2. *p.* §. 3. *n.* 7. ubi quod etiam si levior metus te cogerit, ut rem traderes mihi, aut venderes viliori pretio, ego sane in conscientia interna teneat rem restituere, aut refundere justum pretium, quoniam ut intelligit idem D. Franciscus Sarmiento, inter eos, inter quos negotium gestum est, non semper requirimus metum qui cadere possit in constantem virum, minas nempe, verbera, aut corporis cruciatum, denique ex sententia D. Francisci Sarmiento, illud mihi nunc assumo solum, scilicet, fœminas sine verbere, sine corporis cruciatu ullo, reperiri metum passas, ut is sufficiens sit ad rescissionem actus qui gestus sit, præsertim respectu ejus cum quo negotium gestum est, veluti patris cum quo filius, mariti cum quo uxor, superioris

cum quo inferior ſubditus contraxit, igitur nimirum ſi facilitas ætatis, ſexus infirmitas, cum reverentia debita, accedente ingenio rigido, immiti, auſtero, & perferoci, utilitate inſuper, & commodo mereantur reſciſſionem actus, etiamſi minæ, & verbera particulariter ad contractum non intervenerint, quoniam tum hic juſtus reperitur metus, qui ſi non poteſt cadere in ferocem militem, aut rigidum ducem, robuſtumve virum, & fortem, qui facile poterant deſpicere iſtius modi iram, & auſteritatem, certe incidunt in fœminam, adoleſcentem, & ſubditum ſuopte ingenio timidos, faciles, verentes, honeſtate maritali, & paterno timore, unde nihil mirum, quod talis verecundia & reverentia, facilitas, & infirmitas, ſexus, & ætas, veritæ ferociam, & immite ingenium ubique ad injuriam promptum mereantur hujuſmodi reſciſſionem, præſertim ad reſartiendum damnum, ut jus juſtitiaque cuique reddatur, ergo ſine minis, & verbere particulariter ad actum ſine corporis ullo cruciatu ex his circunſtantiis contra communem opinionem inducetur reſciſſio actus, & reſtauratio damni, juſte enim, uti diximus, timetur paratus ad injurian. infererendum, *d.l. metum*, nec temere ille compulſus dicitur, qui timet, ut compellatur, *d.l. noviſſime*, adde quod ad uxorem pertinet, quod reſpectu ipſius faciliſſime conceditur reſciſſio actus, propter earum imbecillitatem, & naturalem metum, ita Anchar. *conſi.* 131. *col. ulti.* & *in remedio*, *l.2. C. de reſcin. vend.* ait Bald. *ibi*, & *in c.2. de præb.* quod multo facilius ſuccurritur fœminis quàm viris, quia ſcilicet, facile decipiuntur, ſequitur Imola *in c. cum contingat de jur. jur.* Decius *conſi.*65. & Bald. *conſil.* 115. *lib.*1. & Jaſ. *in l. non tantum*, *ff. de re judicata*, ut non ſit dubium quin perſpectis circumſtantiis, de quibus ſupra reſciſſio actus ſit indulgenda.

Accedit argumentum fortiſſimum. Pone virum parentem, aut ſuperiorem ingenio non ruſtico, non agreſti, nec ſubferoci, aut auſtero, ſed miti, urbano, placido, diis & hominibus grato, ſæpe per ſe, perque alios ſubmiſſe, honeſteque rogaſſe, oraſſe uxorem, filiam, aut ſubditum, ut venditioni conſentiret, ita ut non modo quippiam per metum, & timorem geſſiſſe videantur, ſe precibus multiplicatis rogando, orando importune tandem conſecutos conſenſum, certe hæc quoque res per metum reverentialem geſta
23eſſe videtur, pleneque meretur reſciſſionem, & reſtaurationem damni, quia uti diximus, tunc adſunt preces ejus qui compellere quivit, , quas rectius coactionem DD. ut diximus ſuperius ex Socino *conſ.* 263. Nevizanis *conſi.* 22. Jaſ. *cenſi.* 133. *volum.*4. & Afflictis *deciſione* 69. & Grammat. *deciſio.* 5. tum etiam adeſt quædam importunitas, & ſæpius repetita poſtulatio, & nunquam intermiſſa deprecatio, quæ virum prudentem graviùs torquet, quàm torqueant minæ: nihil enim adeo ſtultum eſt, & ineptum, quod non efficiat vir prudens, ut ſtulti obnixe deprecantis importunas, & quotidianas, & moleſtiores preces, & acervam eflagitationem evitet, non ſemelque iſti litigatores moleſti, & importuni, per importunitatem extorquent, quod urbaniores eflagitare non audent, dirum hominum genus, quos in foro & abhorremus ſemper, & ſemper retinebimus, ideoque ſi vir, pater, aut ſuperior diu multumque rogando uxorem, filium, aut ſubditum quippiam impetrarint, per vim
24impetraſſe, aut potius extorſiſſe judicandi ſunt, quia paria ſunt impetrare per importunitatem, vel extorquere per metum, Innocentius *in cap. petitio de jure jur.* Lucas de Penna, *in rubr. C. de auro coronario*, *lib.*10. & in *l. prædia*, *C. de prædiorum civili*, *lib.*11. Afflictis dicta *deciſione* 69. *num.*5. facit *lex rem legatam*, *ff. de adimen. legat.* ubi neceſſitas dandi neminem facit liberalem, ſi igitur preces, & importunitas id efficiunt, quid faciet illa facilitas, infirmitas, ſexus, & ætatis, in uxore, & filio, qui virum & parentem non diligunt ſolum, ſed amant, imo deamant, quid non extorquebit auſteritas, ira, aviditas ejus præſertim, quem & colis, & verelis, etiam ſi nec minæ, nec verbera, aut cruciatus adſint? non igitur exigas minas particulares ad actum particularem, ut actus videatur geſtus per metum reverentialem, nec erga fœminam delicationem, infirmioremque exigas metum qui cadat in conſtantem virum robuſtum & fortem metum ſolent graviſſime ſuperari fœminæ, ut diximus ſupra, cum ament impenſius, & decipiantur faciliſſime, ita ille.

Improbe quid grades, aut quæ tibi gloria parata eſt?
Quid ve vir, clauſſa virgini laudis habes?

Et rurſum ille ipſa, nihil exiſtimat ad gloriam, ſi fœmina decipiatur.

Quæque tuos currus comitantum turba ſequetur.
Clamet, jo, forti victa puella viro eſt.

Ubi vero abſit hæc reverentia, & cultus; verius25 eſt, ut exigamus metum qui cadat in conſtantem virum, qui ſine minis, aut cruciatu particulari ad actum particularem vix reperiri poteſt, ex juribus quæ ſuperius allegavimus, *l. metum*, *cum l. ſeq. ff. quod metus cauſa*, *dict. cap. cum dilectus*, *de his quæ vi*, *dict. l. interpoſitas dict. l. ſi voluntate*, *dict. leg. ſi per vim*, *C. de his quæ vi*, *dict. cap. conſultationi*, quia edictum prætorium requirit metum, qui cadere poſſit in conſtantem virum, quod recipiendum eſt, uti di-26 ximus, ubi abſit aliqua reverentia, quæ plurimum auget metum, & metus cauſas fortiores, & graviores facit, dum autem requirimus metum qui cadat in conſtantem virum, id exigimus, ſcilicet, metum gravem, qui cogere poſſit, vel is metus conſiſtat in minis, vel in corporis cruciatu, nihil refert: dum modo vanus non ſit, vani enim timoris juſta excuſatio non eſt, idque conſulto, & merito requiſitum eſt à Juriſconſultis, præſumit enim jus, quod a ſapientiſſimis conſtitutum eſt contractum levi metu geſtum, conſenſum habuiſſe ex juribus ſupra adductis, idemque ſufficientem eum conſenſum exiſtimat ad hoc ut validus is contractus judicetur, quæ eſt præſumptio juris, fundata in dictis juribus, idemque ſi conſtat de metu qui levis ſit, non permittit jus talis contractus reſciſſio-27 nem, idque ne paſſim commercia humana impediantur, ne ve lites quotidie ſubnaſcantur, cum facillimum ſit cuique metum vanum, & leviorem probare, contractus reſciſſionem poſtulanti, ob idque exigit metum, non quemcumque exquacumque cauſa, ſed eum qui cadat in conſtantem virum, ut ex eo metu actus reſcindatur, poſſit ergo jus metum, quoquiſque pro ſua ætate, ſexu, qualitate, vi & poteſtate, cogi poſſit, licet abſint minæ, & deſit corporis cruciatus:28 ex aliis enim circumſtantiis incuti poteſt metus, qui præſtare poſſit juſtam cauſam ad reſciſſionem actus, quamvis, ut plurimum in minis, verberibus, carcere, vinculis, & aliis id genus tormentis, ſitus ille, & collocatus ſit: in qua re oportuniſſimum exemplum eſt apud Bartolum, *in dict. leg. interpoſitas*, *C. de tranſactionibus* ſi homo honeſtæ conditionis cogatur nudus in publicum prodire, ſi ſacerdos, monachuſve, aut alius magnæ authoritatis vir noctu deprehenſus in carcerem publicum, aut ſuperiorem deducantur, tunc ne id fiat, ſi quippiam geſſerit, ſi in amico filio, cognatove, torquearis, denique judicis diſquiſitio eſt, ut diximus, in cujus arbitrio ſita eſt, & poſita hæc de metu ratio, & regula, ex juribus ſupra adductis, *dicta lege metus autem*, Cum enim in hac de metu materia reperiatur dolus, *dicta lege ſi cum exceptionem*,

nem, §. *eum qui*, & dolus probatur ex conjecturis, & præsumptionibus, uti diximus, reliquum est, ut ad notionem & arbitrium judicis pertineat, hoc de metu, *l. continue*, §. *primo*, *ff. de ver. sig.* inde dicitur dolus æstimari, id est præsumi, *leg. dolus, C. de rescindenda venditione, & in lege nec* §. *primo* ibi (*Ut æstimetur ex comparatione*) & quia committitur dolus, non solum obscure loquendo, sed etiam insidiose, & subdole dissimulando, *lege ea quæ*, §. *ultimo, ff. de contrahend. emptione*, item arguitur dolus non solum dissimulando, sed cognoscendo, *le. non omnes* §. *a barbaris*, *ff. de re militari*, ideo de certa regula dari non potest, sed totum relinquitur judicis arbitrio, qui factum interprætatur, *leg. in omni. ff. de juris, & facti ignor.* ibi: *Cum etiam sapientissimos fallat* dicta lege 1. §. 1. ff. ad Turpilliam ibi: *Facti quidem quæstio, ut Papinianus respondit in arbitrio judicantis est, pœna autem persecutio non ejus voluntati reservatur, sed legis authoritati mandatur.* Denique judex in hoc suo arbitrio requiret metum non vanum, non levem sed eum qui cogere solet, & potest, eum præsertim, quo se coactum metu asserit, sive is metus in minis, sive in verbere, sive in carcere, sive in alia qualibet consistat, dum sufficiens sit arbitrio judicantis ad coactionem, & violentiam, ad cujus religionem factum à legibus remissum est, *dict. leg.* 1. §. & *dicta l g. in omni*: talem ergo ego dico metum qui cadit in constantem virum.

29 Contractus igitur, qui hoc metu prævio gestus est, is ex causa metus rescinditur actione, quod metus causa, in hac tamen re D. Franciscus Sarmien. *dict. cap.* 10. *lib. select. quæst. cum hæc agnoscat num.* 2. videtur tamen distinguere, quantum ex litera ejus colligo *n.* 8. ut contra tertium ad quem res pervenit affecta vitio metus, omnino exigatur metus, qui cadat in constantem virum, quasi non idem recipiendum sit in eo qui metum intulit, ego vero non video qua ratione in hoc separari possint ii inter se, & fere contra eum facit ratio quam ipse adducit contra Abbatem, *n.* 5. *versi. Sed licet hæc opinio vera sit*, ibi. *Quia sicut edictum loquens*, &c. plane enim si metum eum requirimus, qui cogere sufficiens sit, quisquis is metus sit ex circumstantiis personarum, & rei de qua agitur, ego non video cur ille metus, qui sufficiens fuit contra inferentem, non sit sufficiens contra successorem in re vitio metus affecta, nam aut metum inferens intulit metum sufficientem ad rescissionem contractus, aut non: in priori casu vere intulit metum sufficientem ad rescissionem contractus, & vere metus ille incidit in constantem virum. In secundo casu, non item, quo ergo casu intulit metum ex quo rescindit potuit contractus, certe res affecta est vitio metus, ideoque ad quemcumque pertineat pervenit cum eo vitio, *l. videamus, ff. quod met. caus.* ibi: *Sufficit enim semel pervenisse ad proximum hæredem, ut perpetua actio esse coperit*, nec quicquam facit, quod de præscriptione ipse adducit, successoris enim, in quo plerumque bona fides est, justa causa fuit, ut decem annis tutus remaneret, cum enim habeat titulum & bonam fidem, quæque in successore præsumitur ex regula, qui in alterius locum succedit justam habet ignorantiæ causam, æquum fuit, ut tempore eo liberaretur, aliaque ratio usucapionis est, quæ tota in jure consistit, alia vero metus qui in facto positus est, *l. bonæ fidei emptor, ff. de acqui. rer. dom. cum vulg.* & potuit jus illud in successore statuere, at vero idem jus non potuit, nec potuit efficere, ut qui vere metus fuerit, desinat esse metus, facta enim infecta fieri non possunt, *l. cum in libello*, §. *facta, ff. de captiv. & postl.* Denique ego (*Si satis percepti sensum & mentem ipsam*) existimo & mecum ipse sic statuo eam rem, quæ semel affecta est vitio metus qui sufficiens est ad rescissionem actus quisquis ille metus sit, ad quemcumque vadat pervenire affectam eo metu, & ab eo exigi posse, quatenus ad eum pervenit, quoniam unam eandemque causam matus constituo apud inferentem, eam scilicet, quæ cogere sufficiens sit, eamque repeto in quocumque possessore, quoniam reperitur cum re ipsa, nec te moveat, quod de dolo, & fraude adducit, non enim quilibet dolus, au fraus sufficiens est ad rescissionem actus, etiamsi in hac materia secerneremus dolum & fraudem a metu, qui secerni non possunt, nec separari, ex *l. si cum exceptionem*, §. *eum qui*, & glos. *ibi expressa* & Bar. *ff.* 30 *quod metus causa*, alias autem si distingueremus, non tollerentur mutuo exceptione rei judicatæ, contra glos. *ibi receptam*, & contra textum, *ibi*: *Ei consumi alteram actionem per alteram*, itaque pro hac actione quod metus causa dolum eum accipe qui reperitur in metu, & cum metu sufficiente ad cogendum, ex quo nihil faciunt quæ ipse adducit, *n.* 3. & 4. restatque, ut qui metu sufficiens sit ad rescissionem respectu inferentis metum, illemet sufficiat respectu tertii, quoniam ille non potest esse alius metus nisi is qui cogere potuit & hunc dicimus eum esse qui cadit in constantem virum ex superioribus, qui autem leviore metu coactus reperitur, is nec habet actionem, quod metus causa, quia consensisse visus est, nec de dolo item, quia ea de dolo actio ob metum eundem metum requirit, quem exigit actio, quod metus causa, illa enim de dolo actio de qua in dicto §. *eum qui*, non reperitur separata, nec distincta, ab edicto prætorio hoc est à metu, qui cogere possit, ambæ enim actiones ex eodem fonte derivantur, ambæ ex eodem edicto dimanant, scilicet, quod metus causa, hoc est, ex metu qui alias ad cogendum sufficiens est, quod si dolum in *d* §. *eum qui* consideres separatum a metu, jam plane dolus ille pertinet ad actionem de dolo famosam, separatam ab hoc dolo, qui non infamat, ex glos. *in d.* §. *eum qui*, 31 quia si ea actione famosa agas de dolo, ex toto titulo, de dolo malo plane tunc nihil curandum est de metu levi, vel atroci, quoniam illa actio omnino sine aliquo metu sustinetur, *l. & eleganter ff. de dolo malo, cum vulgat.* ideo si leviori metu coactus es, in culpa versaris, ille vero qui te leviore metu coegit, in dolo reperitur; preponderare autem dolum culpæ fateor, sed tamen de dolo agere non impediris actione famosa, *dicta lege eleganter*, at vero agere de dolo actione non famosa, quæ nascitur ex dicto prætorio, quod metus causa, & sine ipso non reperitur, certe non potes, quoniam hæc actio de dolo non reperitur sine graviore metu, hæc pertinent ad ea quæ secure tradebat D. Franciscus, Sarmiento, mihi quidem dubia, tu lector optime videri, cui expendenda aliorum sunt judicia. In hac re intelige unum pulchrum & quotidianum in causa nobilitatis, & ad *legem* 7. *hoc titulo & lib.* ibi: *Salvo si no fuesse por fuerça o premia que los dichos concejos les huviessen hecho*, & ad *leg. curia*, §. *sed nec per vim, ff. de muneribus, & honoribus*, quod si te communitas pignorat, aut describit in libro debentium solvere, quod etiam si protestaris, & nihil aliud intercedat, non statim poteris agere de metu, & vi, quia non dicitur ille metus, nec vis, quæ ordinatur ad executionem juris, alias fustibus ictus, & verberibus castigatus, ut Comicus Hispanus Rueda dicere consuerat, vi se verberatum, & per injuriam diceret, ubi enim executio legis est, ibi nec vis, nec injuriæ ulla est ratio, Bald. *in rub. C. quod metus causa*, Rollandus *cons.* 83. *num.* 18. *lib.* 2. Decisio Perusina 2. *num* 8. ideo nisi aliud intercedat, plane nulla vis est, aliud esset, si te repellerent à civium numero, si gregem tuum ejicerent à pascuis, si te interdicerent commoditate loci, tunc quidem recte ex his quæ diximus ratio metus, & vis induceretur, sola autem descriptio,

aut pignoratio quæ fiunt juris auctoritate, nihil te timidum, nihilque te coactum efficiunt, quod eo libentius notavi, quia ſimul atque reperitur quis pignoratus cum teſtimonio proteſtationis, protinus occurritur ad verba *dictæ legis* 7. ut per vim & metum id factum eſſe intelligatur, cum ea proteſtatio magis noceat, & duriorem cauſam faciat, ut adnotavimus *gloſ.* 6. *n.* 5. *&* 6. & tene memoria, quia ſunt, qui has pignorationes plenas violentiæ exiſtimant, & quidem injuria, cum fiant ad executionem juris, *leg. injuriarum, ff. de injuriis*, in aliis juris partibus, ubi non eſt executio juris violentas exiſtimat, ut in oneribus impoſitis, vulgo impoſitiones, in quibus nulla eſt executio juris, ut per gloſ. verbo, *Devenlos ſervir*, *leg.* 6. *tit.* 25. *part.* 4. ibi (ſi pignora capiantur)

32 Et quamvis difficile ſit probare metum illatum à viro uxori, à parente filio, à ſuperiore inferiori, à fratre juniori fratri, juxta *conſilium* Aretini ſupra allegato 24. *num.* 6. eſt enim difficilis probatio metus, quod agnovit gloſ. *in dicto* §. *quæ onerandæ*, *verbo metu*, quam late commendant Canoniſtæ *in dicto capit. cauſam matrimonii* ideoque admittunt conjecturas ad probationem metus, ut diximus ſupra, & probat optime Bartolus *in lege de pupillo*, §. *ſi quis ipſi prætori*, *quæſt.* 8. & ibi Jaſ. *ff. de novi operis nunciatione*, & tenet Boerius *deciſ.* 101. & tenet Baldus expreſſe *in dicto cap. cauſam matrimonii*, illæ vero conjecturæ præſumptiones probantur juxta textum, *in l. dolum ex inſidiis perſpicuis probare con-*

33 *venit*, *C. de dolo*, quod enim ſit ſecreto in camara, non poteſt probari per teſtes de viſu, Bald. *in l. ſi quis in hoc genus, C. de Epiſcop. & cle.* alios vide apud Boerium *dicta deciſione* 101. imo admittuntur teſtes domeſtici qui norunt ſecreta domus, imo quod fortius eſt iſti domeſtici præferuntur cæteris: caſus eſt, & ibi per Bartolum *in l. quoties*, *C. de naut. lib.* 11. benefacit tex. *in cap. veniens in fine de teſtib. & in capit. ſuper prudentia*, 14. *q.* 2. vide Joannem Andream *ad ſpeculum*, *titulo*, *de teſte.* §. 1. *verſic. item quod eſt domeſticus*, ſequitur Barto. *in l. ſi quando*, *C. unde vi.* Unde quia directo metus probari nequit, propter difficultatem, caliditatem, & conſilium, metum inferentis, reliquum eſt, ut probetur per conjecturas, *leg.* 2. *in fine*, *C. de in litem jurando*, *leg. non omnes*, §. *a barbaris*, *ff. de re mili.* dolus enim, & metus ſecreto adhibentur, *l. ſi cum exceptionem*, §. *in hac*, *ff. quod met. cauſ. ubi gloſ. verbo ignorantiam.*

Ex his quæ diximus inter iſtas conjecturas, & præſumptiones, ex quibus conſtare poteſt metus, ſufficientiſſima eſt enormis læſio, uti diximus, ex allegata

34 lege ſi ſuperſtite, altera conjectura eſt importunitas ejus qui paratus, & potens eſt cogere, adde ſæpius multiplicatas proces ſuperioris, adde ſævitiam illatam aliis conjunctis, amicis, liberis, & cognatis, *leg. iſti quidem*, *ff. quod metus cauſa*, & Bald. *in rep. leg.* 1. *C. unde vi*, idem Bald. *in leg.* 1. *C. de indict. viduit. tollend.* Bart. *in dicto* §. *ſi quis ipſi prætori*, Rolland. à Valle, *conſil.* 2. *num.* 62. Felinus *in cap. eccleſia Sanctæ Mariæ*, *de conſtitu. n.* 99. deciſio. Pedemon-

35 tana 179. *num.* 2. item ad motum reverentialem, iram, auſteritatem, cum commodo mariti, aut patris, & damno uxoris, vel filii, uti diximus etiam remotis minis, & ablato cruciatu, particulari, ad particularem actum, poſtremo judex factum ex circunſtantiis expendet, cujus arbitrio factum relictum eſt, *dicta l.* 1. §. 1. *ff. ad Turpil. leg. in omni*, *ff. de juris & facti ignorant*, qui tamen ex perſonis rebusque decernet, quis juſtus ſit metus ad cogendum, *dict. l. metus*, *ff. ex quibus cauſ. majores*, & quæ adduximus ſupra ex Boerio, Aretino, Hypolito, & aliis.

36 In qua tamen re illud animadvertendum eſt duos teſtes de veritate ſufficere ad probandum metum, etiam ſi ex hac probatione corruat teſtamentum, quod alias non ſolet conſtare his teſtibus, Jaſ. *in dict. leg. interpoſitas*, plures adducit Boerius *dict. deciſione* 37 100. *n.* 3. *&* 4. ubi quod magis creditur duobus teſtibus deponentibus de metu, quàm mille qui deponant de voluntate libera contrahentis, quod tenet Paulus de Caſtro *conſi.* 108. *vol.* 2. & Curtius *in d.l. interpoſitas.*

Et quia in hac probatione principaliter venit probandus metus, ſi duo teſtes deponant de metu illato, minis nempe, aut verberibus, fuſtibus, certe licèt non concordent in tempore, & loco, probant mari-38 tum, aut parentem inmanum crudelem, aſperum, & immitem, quia in hoc ſine tempore, & loco conteſtes ſunt, & concordes, imo in metu illato, Innocentius *in c. qualiter*, *el* 2. *de accuſat.* idem *in cap. licet ex quadam de teſtib.* Cardinalis de Zabarela, *conſi.* 9. *verſi. Primum ante quam*, Boer. *ubi ſupra*, *n.* 7. & habent locum præcipue ad probandum quem immi-39 tem, iracundum, auſterum, quia probatio actus in genere recipit teſtes ſingulares. Decius *in c. licet cauſam, de probat. n.* 6. *verſi. Tertio principaliter*, ubi alios allegat, denique in his inter quos eſt reverentia admittimus ſingularitatem teſtium ad probando eos mores, de quib. ſup. gloſ. famoſa *in l. eb carmen* §. *fi. verſi. aſſiſtit*, cujus meminit Dec. *ubi ſup.* dixim. *glo.* 2. §. 1. *nu.* 33. præter difficultatem enim probationis metus, qui ſolet incuti ſecreto, iſtius modi probatio, ut diximus, ſæpius in arbitio judicis eſt, Jaſ. *in d.* §. *ſiquis ipſi prætori*, *q.* 8. Bartol. & Paul. *in d.l. admonendi*, *ff. de jure juran.* gloſ. *in d.l. interpoſitas*, *verbo*, *Cruciatum*, per *d.l. metus in fin.* & ibi *gloſ. ff. ex quibus cauſis major.* ad idem eſt *d.l. metum la magna*, §. *ex hoc edicto*, & ibi *gloſ. verbo*, *Officio judicis*, & ibi Bar. & Bald. *ff. quod met. cauſa*, Grammaticus *voto* 10. *n.* 8. Deni-41 que adeo odioſum eſt, quempiam compelli, & metu cogi, ut & probatio admittenda ſit, quæ ſolet admitti in caſibus difficilimæ probationis, & quia irati, & excandeſcentis animi probatio admittenda ſit, quæ ſolet admitti in probatione actus ingenere, quod ſi teſtes adſint conteſtes, pleniſſima probatio duorum eſt, etiam contra teſtamentum, cum enim factum ex probatione reſultet *cap. forus*, *de verborum ſignificat.* factum autem ſit in arbitrio judicantis, *d. l.* 1. §. 1. *d. l. in omni*, *l. cum quem temere*, §. *judicibus*, *ff. de judiciis*, tex. *in l. ſi quem*, §. *notandum*, 2. *q.* 3. ibi: *Nam ejus rei inquiſitio arbitrio cognoſcentis committi-*42 *tur* reſtat ut probatio ſit in arbitrio judicis, quod arbitrium verſabitur in his quæ diximus.

Et quamvis ex ratificatione ſubſecuta liberæ voluntatis judicatur purgatio metus, adverte tamen ad-43 ea, quæ dicemus breviter, & ſunt neceſſaria ad cognoſcendam purgationem metus, & primum ex tacito conſenſu, & ex diuturno temporis tranſcurſu, ſine actu aliquo exteriori, nunquam inducitur purgatio metus ſemel incuſſi, ex Bar. & tex. *ibi in l.* 2. *C. quod metus cauſa*, Imol. *in l. quæ dotis*, *ff. ſolut. matri.*44 ubi quod taciturnitas ſine actu poſitivo, & exteriori non inducit conſenſum ad purgationem, Decius *in l. in omnibus cauſis*, *ff. de regulis juris*, *n.* 12. taciturnitas enim longinqua in hac materia potius inducit diſſenſum, & repugnantiam quàm conſenſum, Bar. *in d.l. quæ dotis*, *n.* 22. *&* 23. & ibi Alexand. & Canoniſtæ poſt Innocentium *in dicto cap. cauſam matrimonii*, & in metu reverentiali, Affli&is *deciſ.* 48. *n.* 3. Ruinus *conſil.* 61. *n.* 54. *vol.* 3. ubi quod ſciens, & tacens in hujuſmodi rebus præjudicialibus, & quæ nocent maximè, magis habetur pro diſſentiente, & repugnante. Ratio eſt elegantiſſima in hoc caſu, ut hæc taciturnitas, & ſilentium inducat diſſenſum, & repugnantiam contrariamque voluntatem, namque probato ſemel metu, & coactione, probatus reſtat

diſſenſus,

45 diſſenſus, & contraria repugnanſque voluntas, *l. nihil conſenſui, ff. de reg. juris cum vulgatis*: ex tempore autem ſolo ſine ullo actu exteriori, ſignificativo contrariæ, & liberæ voluntatis, non præſumimus mutatam voluntatem, *l. cum hic ſtatus*, §. 1. *ff. de donat. int. vir. & uxor*, *l. cum qui, ff. de proba.* & tempus non inducit jus, ſed eſt menſura durationis actus, qui geritur, diximus *gloſſa* 12. *n.* 81. qua ratione metus ſemel illatus præſumitur durare, quod ex Corneo *conſilio* 4. *litera K. & ſequentib. volumin.* 1. & ex Bartol. Baldo, Ange. Imol concludit deciſio Pedemon-
46 tana. 179. *n.* 11. quod etiam proſequitur Bartol. *in dicta l.* 2. ideoque ad purgandum metum oportet, ut præcedat aliquis actus exterior, qui poſſit conſenſum liberæ voluntatis manifeſtiſſime oſtendere, ita Decius *lege in omnibus*, *num.* 12. & 13.

Secundo adverte, quia etiamſi procedatur ad aliquem actum exteriorem, ille actus exterior ad hoc, ut inducat purgationem metus, debet ex omni parte ſignificare liberam voluntatem, quia ſi alias recipit ullam aliam interpretationem, nunquam inducet purgationem metus, ubicumque enim poteſt ſubeſſe alia cauſa quàm approbatio contractus per metum geſti, ibi nunquam præſumitur approbatio, hanc regulam ponit Bartol. *in dicta l.* 2. *C. quod metus cauſ.* & probatur per *l. quartam*, *C. eod.* & notant omnes *in capit.* 1. *eodem*, & ponit in terminis Aretinus *conſilio* 14. *n.* 18. unde ſi mulier juravit contractum per vim geſtum, & metu, aut reverentia coacta, etiamſi ſolvat, intelligo non ſoluiſſe ex animi libera voluntate, ſed metu periurii, quia in dubio intelligo neminem velle tractare jus ſuum, ubi alia conjectura poſſit haberi, *l. ſi cum aurum*, *ff. de ſolut. l. cum de indebito*, *ff. de probat.* & tenet Aretinus ubi ſupra, tum etiam ſi abſit juramentum, ſi contractum iniit guarentigium, qui ex forma noſtræ legis habet executionem paratam, & mandetur executioni, tunc debet opponi de metu, & coactione, ex diſpoſitione *l.* 1. *titu.* 21. *lib.* 4. *novæ recopilat.* aliàs ſibi perjudicavit, quia exceptio metus, & coactionio noſtro jure eſt de illis exceptionibus, quæ poſſunt opponi in executione inſtrumenti guarentigii: nec poſſet dicere mulier, quod habuit aliam rationem cur exceptionem non oppoſuit, cum ſibi lege permiſſum ſit, ut de metu, & coactione opponat, itaque actus exterior, ut inducat purgationem metus, debet continere omnimodam rationem liberæ & ſpontaneæ voluntatis, alias
47 ſi ullum alium reſpectum habere poſſit, non inducet purgationem metus.

Tertio intellige in hac purgatione inducenda, quod etiamſi in actu externo adſit omnimoda ratio liberæ & ſpontaneæ voluntatis, ſi tamen duret eadem cauſa metus, tunc non inducetur purgatio, nam ſi uxor, filius, aut ſubditus remaneant apud eoſdem virum, parentem, aut ſuperiorem, aut reſpectu alterius duret eadem cauſa metus, & tyrannidis, planè tunc, nec externus actus declarativus liberæ & ſpontaneæ voluntatis purgabit cauſas metus, tuncque magis hos coactos, & compulſos judicabimus, idem eſt ſi hi actus exteriores, nempè ratificationes, approbationes, aut ſolutiones, conſulto fiant, & eo conſilio, ut metus purgatus videatur, tantiſperque libera voluntas ſit, dum ratificatio fit, & poſtea in eadem cauſa metus illa voluntas remaneat: nam ex his machinationibus non eſt purgatus metus, nec ex tempore, nec ex ratificatione, aut ſolutione, idem dicendum eſt in læſione, ſi læſio non rejiciatur, & duret, quia manente eadem cauſa metus nullus conſenſus præſumitur liberæ voluntatis, tenet Bart. *in d. l.* 2. quem ſequuntur conſulentes Alexan. *conſ* 98. *volu.* 3. Jaſo *conſi.* 165. *volu.* 2. Decius *conſ.* 219. *nu.* 7. Aretinus *conſ.* 14. ubi quod vivente perſona, quæ metum intulit, & durante eadem reverentia, & cauſa quod ex actu exteriori, vel novo conſenſu non inducitur purgatio, quia non eſt conſenſus, ſed diſſenſus, qui fit durante eadem cauſa, idem tenet Socinus Junior *conſ.* 77. *n.* 62. Gratus *reſponſo* 71. *n.* 25. Roland. à Valle *conſ.* 2. *num.* 87. & *conſilio* 95. *num.* 33. alios videbis in deciſione Pedemontana ſupra allegata *num.* 12. & concludunt omnes in hoc caſu non habere locum, *l. fin. C. ſi major factus alienat.* ratam habuerit, quia illa lex non habet locum ſi interveniat dolus, aut metus, ex *l.* 1. *eodem*, Pariſius *conſ.* 100. *num.* 69. *volu.* 1. Corneus *conſ.* 207. *volu.* 3. ubi ait poſt Bart. Bald. & Salic. per eum allegatos, quod qui non habuit notitiam venditionis minus ſolenniter factæ, ita quod, potuit credere illam eſſe ſolemnem, non cenſetur tacendo toto illo tempore de quo in dicta lege conſentire, argumento tex. *in lege is qui putat*, *ff. de acquirenda hæredit.* cum duabus ſequentibus. 48

GLOSSA XVIII.

De manera, que por todo junto, aviendo titulo, y adminiculos.

Notabilia ex Gloſſa 8.

1 *No ay ley en Caſtilla que diga, que ſea ſolar, ni que partes aya de tener.*
2 *Refierenſe las leyes de Caſtilla, en que ſe haze mencion de ſolar.*
3 *Que ſea ſolariego.*
4 *Solar en materia de hidalguia es titulo.*
5 *De derecho comun, no es conocido ſolar.*
6 *La ley de Cordova pone forma de provar hidalguia, anſi en poſſeſſion, como en propriedad, con decreto irritante.*
7 *Eſtante la ley de Cordova, parece que en Eſpaña no ſe puede provar hidalguia por ſolar.*
8 *Decretum irritans annullat actum contrarium, & inde ſecuta.*
9 *Decretum irritans inducit formam, à qua non ſi recedendum.*
10 *Hiſtoriæ faciunt plenam fidem.*
11 *Caſa de ſolar que ſea.*
12 *Vaſſallo ſolariego que ſea.*
13 *Señores de ſolares, quienes ſe digan en Caſtilla.*
14 *Tener vaſſallos ſolariegos ſiempre en Caſtilla fue nobleza.*
15 *Feudum datum à Principe nobilitat.*
16 *El ſeñor de vaſſallos no puede ſer empadronado entre ellos, ni por ellos.*
17 *Eſte vocablo, algo, en Caſtilla que ſignifique.*
18 *Entre los algos, y bienes, el mas preciado en Caſtilla, fue y oy es vaſſallaje ſolariego.*
19 *Hijo de algo en Caſtilla, es hijo de bien, y porque ſe dize aſſi.*
20 *Rico hombre en Caſtilla quien ſe dixo.*
21 *Voz, y apellido que, y qual ſea.*
22 *Armas de ſolar trae el Señor del ſolar, & vide* num. 40.
23 *Don Pedro hijo del ſeñor Rey don Alonſo el Onzeno tuvo el ſolar, y la voz de Aguilar.*
24 *Don Fernando Ruyz de Caſtro pretendio a Caſtrogeriz por ſolar de ſu voz y apellido.*
25 *Hijodalgo de ſolar conocido que ſea.*
26 *Para provar ſolar, es neceſſaria inmemorial conform a la ley de Toro.*
27 *El ſolar ha de ſer por varonia.*
28 *El ſolar no ha de ſer comprado, ni avido por titulo particular.*
29 *El ſolar y caſa ſiempre ha de quedar en el mayor.*
30 *Domi nobiles apud Ciceronem qui dicantur.*

31 *Ricos hombres no ſe dixeron, porque tuvieſſen qualeſquiera riquezas, contra Greg. Lop. & Matienço.*
32 *Rico hombre no ſe dixo por ſolo linage, contra Pedro Beuther.*
33 *Origen del ſolar, y deſtas caſas de ſolar.*
34 *Caſa de ſolar ha de ſer en montaña, y fuerte, y no en tierra llana, ni en poblado.*
35 *Solar que partes tenga.*
36 *No vale eſta conſequencia, es caſa en la qual de tiẽpo inmemorial vivierõ hidalgos, ergo es de ſolar.*
37 *Hijodalgo, de donde ſe dixo, contra Greg. Lop. y don Franciſco Sarmiento.*
38 *Hijo de algo no es hijo de Godo.*
39 *Entre los Godos huvo hijoſdalgos, y villanos.*
40 *Que adminiculos ſon los que ſe refierẽ en nueſtra ley.*
41 *Domus accipitur pro familia.*
42 *Deviſa que ſea en Caſtilla contra Greg. Lop.*
43 *Solar no requiere diſtincion, ſi tiene ſus partes.*
44 *Aſſiento, paz, entierro, no ſon partes de ſolar.*
45 *Caſas de ſolar, quales ſoſpechoſas*

IN omni diſputatione reperitur duplex titulus, præſumptus, vel verus, de titulo præſumpto in cauſis nobilitatis, diximus ſatis *gloſſa* 12. *per totam*, hæc vero ſuo jure poſtulat, ut de vero titulo agamus, qui in materia nobilitatis eſt, *caſa de ſolar*, ex *l. nona, hoc tit. & lib.* aut certè nullus alius reperiri poteſt, quare tantiſper agendum mihi eſt de titulo hoc, ut nihil remaneat ſine luce, ſcio rem difficilem, nec hactenus diſputatam, dicam tamen, quod ſentio doctiorum judicium eſſe, non eorum, qui cum parum in jure profecerint, audacius aliorum diligentia damnant, ſine qua forſan ignorantiſſimi viderentur, eſt enim hominum genus quoddam ſuperbum, & arrogans: *Doctiores & humaniores ſemper excipio*, qui ex aliorum lucernis magnos & uberrimos quæſtus faciunt, & malunt impudenter in furto deprehendi, quam ingenue fateri perquos pro ficiant, nec ſatis norunt ſortem fieri ex uſuris, hos ego invidos alienæ laudis, avaros propriæ honeſtatis, nequiſſimos fures, dignos ſupplicio ſemper exiſtimavi, quos tamen facile contemnere poſſis, ſi commoda Reipublicæ, & juventutis utilitatem perſpicias cordatius, & humanius, huic inſerviendum eſt homini, & pio, & erudito, illi relinquendi ſuæ & temeritati, & ſtultitiæ: igitur agam de hoc titulo
1 quem Hiſpani Hiſpanè vocamus, *ſolar*, res omni legum auxilio deſtituta, omni authore nudata, frequentiſſima tamen in hoc Pintiano, & Granatenſi Senatu, & quæ aliqua explicatione indigeat, Italis, Germanis, & Gallis hucuſque (quod ſciam) ignota: ideo Hiſpanè melius, & aptiùs de ea differetur: & primum adverto, *y preſupongo una coſa que es verdaderiſſima, que no ay ley en Caſtilla, ni de Partida, ni de ordenamento, ni de fuero, antiguo ni moderno, que diga y declare, que coſa ſea ſolar, ni que calidades aya de tener la caſa de ſolar, ni que ſea hidalguia de caſa de ſolar, ni que condiciones aya de tener eſta caſa, o ſolar, ni que ſe aya de provar para obtener eſta nobleza, y hidalguia de ſolar: y es aſſi que cada dia en eſtrados tratamos eſto de caſa de ſolar, y no ay coſa mas vulgar, ni ſobre que aya mas pleytos, ni que ſea mas ignorada, por no aver ley en eſto, ni fuero, ni derecho, ni author antiguo, ni moderno, ni eſtrangero, ni Eſpañol, y en fin es coſa ygualmente diſputada, y no ſabida.*

Lo ſegundo preſupongo, que ay algunas leyes en Caſtilla, que hazen mencion de ſolar, aunque pocas; pero a otro propoſito, y ninguna dellas dize que ſea eſte ſolar, del qual ſe dize caſa de ſolar, ni que condiciones aya de aver, ni que ſe aya de provar, para provar, o caſa, o ſolar, o hidalguia por razon del, o della, la l.3. tit.25.p.4. *dize, que el hijodalgo ha de aver deviſa, ſolariego, e Behetria. e añade*: Que ſolariego es home poblado en ſuelo de otro. *Demanera, que ſegun eſta ley, los hijoſdalgo en algunos lugares, ſegun fuero de Eſpaña, han tres maneras como de ſeñorio, que ſon deviſa, ſolariego, Behetria, a eſte propoſito ay las leyes* 2.11. y 14. tit.3. lib. 6. recopilat. *que declaran a la* 2 *dicha* l. 3. tit. 25. p.4. *y ponen lo que el hijodalgo, puede aver del ſolariego, por razon del ſolar, y de la deviſa, y de la Behetria: pero ni palabra de hidalguia, ni que por razon de caſa, ni ſolar, aya alguno de ſer noble, ay tambien la* l.37. titu 9. p.6. *en donde ſe dize*: Que ſolar no es otra coſa ſino territorio. *De la qual ley tambien ſe toma declaracion a las dichas leyes* 2. 11. y 14. y a la dicha l.3. titul.25. *que pues ſolar es territorio, o ſuelo, que juſtamente ſolariego ſe dize hombre poblado en ſuelo, o territorio* 3 *de otro, y que caſa de ſolar, iera por lo menos caſa de territorio, que tiene ſuelo poblado de ſolariegos, finalmente ay la* l. 9. tit 11. hoc libro *que mas a nueſtro propoſito decide, y manda que el hijodalgo de ſolar conocido, o de carta executoria no peche: y eſta ley es del ſeñor Rey D. Enrique el III. en Toro, año* 1398. *Demanera que eſta ley equipara la executoria, y el ſolar, y en efecto haze titulo de nobleza,* 4 *y hidalguia al ſolar, haze juridica, y legal ſimilitud, para los efectos del derecho al hijodalgo de ſolar, y al de executoria, equiparacion cierto grande, ſi bien ſe conſidera, ca pendiente el pleyto en propriedad, aſſi como no ha de pechar el que tiene executoria en poſſeſſion, aſſi no ha de pechar el hijodalgo de ſolar conocido, equiparado el ſolar y executoria, y es en tanto, y con tanta ventaja, que para la executoria la miſma l.9. requiere uſo della, y no para el ſolar. Pero con todo eſſo, ni eſta ley, ni otra que yo ſepa en Caſtilla, no dize que ſea eſte ſolar, ni que partes, ni condiciones aya de tener, ni que ſe aya de provar para la hidalguia de ſolar: de manera que ſegun eſto que dixe, carece de ley en Eſpaña, el que por caſa de ſolar, o ſolar, pretende hazer provança en pleyto de hidalguia, porque no ſabe lo que ha de provar, y añadeſe a eſto, que tampoco de derecho comun ay ley que lo diga,* 5 *y aun los eſcritores, poſt* Bartol. *in l.1. ff. de dignitatibus*, & poſt Acurſium Bart. & reliquos *in l. providendum, ff. de poſtul. ni Tiraquelo que todo lo junta*, nihil attingunt de hac nobilitate, quæ conciliatur perſonis à loco, cum alias ex divitiis, ſcientia, arte, virtute, militia concilient nobilitatem, nuſquam ex loco, nec quiquam ad hoc pertinet Manſum, nec hi qui Italis dicuntur homines de Manſata, etiamſi ſint ſimiles cenſitis, de quibus nos agimus late in tract. noſtro *de expenſis & meliorat. cap.9. n.53. & ſeq.* & *cap.2. n.22.* quia ex illis nuſquam legitur nobilitas conciliata his, qui domini dicuntur Manſi, aut Manſatæ.

Deſpues de todas eſtas leyes, los ſeñores Reyes 6 *Catolicos, año de 92. hizieron nueva ley, digo nueva, por lo que abaxo ſe dira, y diximos latiſſimamente* ſupra *gloſſa* 12. *Y es nueſtra ley de Cordova*, quam interpretamur, *y por ella ſe dize lo que ſe ha de provar; aſſi en poſſeſſion, como en propiedad, y tiene eſta ley decreto irritante, y clauſula derogatoria, y abrogatoria, ſi de otra manera ſe provare, o juzgare*, in ſecunda parte, ibi: *Y de otra guiſa, ninguno de aqui adelante pueda ſer dado por hijodalgo en poſſeſſion, ni en propiedad, ni le ſea dada carta executoria, ni privilegio, y ſi de hecho fuere dada, y pronunciado por hijodalgo, mandamos que la ſentencia, ni el privilegio, ni la executoria que dello ſe diere, no vala, la qual clauſula ſe pone al fin de las maneras de provança, que en eſta nueſtra ley ſe ponen*, de quibus ſupra gloſ. 12. *y como ſe ponga, en fin*, determinat omnia præcedentia, diximus latè ſupra *in diviſione hujus noſtræ legis, n.25.*

Preſu-

Presupuesto esto, parece cosa sin duda, que en España no se pueda provar hidalguia por solar, ni por cosa, por lo siguiente; lo uno por no aver ley que autorize esta manera de provança, ni por la qual los juezes puedan entender, que sea provança bastante. Lo otro, por aver ley expressa, que dize lo contrario, que es nuestra ley: la qual con palabras gruessas y llanas, assi en possession, como en propiedad, puso cierto genero de provança, y no quiere que de otra manera se provea, y en toda nuestra ley de Cordova no ay palabra de solar: y assi esta ley es llamada Aranzel de los hidalgos, con razon, porque no es licito apartarse della, y es ley que los juezes juran, y deven guardar, porque ella assi lo manda, que conforme a ella se hagan las provanças en possession, y en propriedad, y que de otra manera, ni ellas, ni la executoria valan: de lo qual es consideracion muy puesta en razon, que quitò todo esto de solar, y no obsta a esto, que en los tribunales de España, Consejo, Valladolid, Granada: en los quales tribunales se litigan solamente estas causas de hidalguia, se trate esto de solar, porque lo uno se trata sin ley, y sin derecho, como quiera que sea verdad, que ni de derecho comun, ni del Reyno aya lugar de donde se pueda comprovar esto de hidalguia de solar, ni nadie lo ha escrito hasta aora. Lo otro, porque la dicha ley de Cordova, que es la que interpretamos, tiene la clausula derogatoria, y abrogatoria, y decreto irritante, que esta dicho, y en esta razon, no vale cosa alguna lo que en contrario se haze, namque decretum irritans, & clausula derogatoria annullat actum contrarium, & inde secuta, textus expressus *in lege non dubium, C. de legib.* ibi: *Hoc est, ut ea quæ lege fieri*
8 *prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur, licet legislator fieri prohibuerit tantum, nec specialiter dixerit inutile esse debere, quod factum est, sed etsi quid fuerit subsecutum ex eo, vel ob id, quod interdicente lege factum est, illud quoque cassum, atque inutile esse censemus,* ex litera cujus legis id tenet Jaso *ibi*, Canonistæ per textus *ibi in cap. si eo tempore* cum ibi notatis de electione *lib.*6. glossa *in cap. statutum in verbo, Comitatur,* & *in cap. dispendia, de rescript. lib.*6. glossa *in lege à Divo Pio, ff. de ritu nuptiarum,* & *in cap. dilecto de præbendi*, quas glossas sequuntur Doctores *ibi*, & Bald. *in l.*1. *ff. de lib. & posthu.* & Jas. *in d.l. non dubium, n.*17. tum etiam, quia clausula abrogatoria, & decretum irritans de sui natura
9 inducunt formam, contra quam nihil potest geri, *in l. de his, ff. de transactionib. conforme a esto estante nuestra ley de Cordova, que pone, y induze forma, como se aya de provar hidalguia en España: assi en possession, como en propriedad, parece que por tener nuestra ley decreto irritante, que en España no se puede provar hidalguia por solar, sino por possession de quatro, o tres personas: assi en possession, como en propiedad, como diximos latamente en la* glos. 12. *Y este fundamento es de gran fuerça y verdadero, y por el se puede affirmar a boca llena, que esta ley nuestra ha quitado esto de solar, pues ha puesto nueva forma de provança: assi en possession, como en propiedad, y ha quitado otro qualquier genero de provança de hidalguia, mandando que no se admita, ni que por ella se libre executoria, y si se librare que no vala, ni la provança, y dando modo de prueva, parece se ha de guardar.* Tiberius Decianus loquens *in nobilitatis probatione respon.* 66. *n.* 6. *vol.* 3. ubi alii.

Pero porque estos pleytos de hidalguias de solar son muy quotidianos, en estos tribunales de Valladolid, y Granada, y tan quotidianos, que no ay pleyto desesperado en possession, que no de consigo en propiedad,
* *y cada dia se admiten sin genero de escrupulo, aviendolo, y tan grande como he dicho, quando por la autoridad destos tribunales admitamos solar, es necessario saber que cosa sea solar, y que cosa sea casa de solar, y de aqui se entendera quienes para* 10 *su hidalguia puedan alegar solar, y que solar es este que se puede deduzir en juyzio, conforme a lo que en estos tribunales se usa, y practica, para esto digo, que a falta de ley, que en esto no la ay, hemos de acudir a historias Españolas,* quæ faciunt plenam fidem, ut per Bar. & reliquos *in l.*1. *ff. si cert. pet.* & ibi Alciat. *y para ello digo, que lo que en España se puede colegir que sea casa de solar, es lo que se colige de algu-* 11 *nas leyes y historias juntamente, de las quales consta, que casa de solar no es otra cosa, sino casa que tiene territorio, o suelo,* jux. d. *l.*37. *tit.*9. *p.*6. *y los señores destas casas, que tenian suelo, o territorio, davan este solar, suelo, o territorio a labradores que lo labrassen, y pagassen cierta renta annua,* d. l.2. 11. y 14. tit.3. lib.6. recop. *que es ley elegante a este proposito, y estos labradores que recibian este solar, o territorio a labrança, y se poblavan en suelo destos señores destas casas, eran, y son vassallos solariegos, poblados* 12 *en suelo ageno, destos habla la dicha* l.3. tit.25. p.4. *y las* leyes 2. 11. y 14. *De manera, que conforme a esta leyes Españolas, casa de solar, no es otra casa en España, sino casa de señor que tiene vassallos solariegos poblados en territorio, y solar de la misma casa: y aunque esto se colige clarissimamente de las leyes que he alegado, es evidencia vistas algunas historias, en esta significacion, en la Chronica del señor Rey don Alonso el Onzeno a fol.*134. *col.*4. *se dize*: Que con el Rey Moro passaron a España Moros de grandes solares, *quiso dezir, y significò con propiedad que passaron Moros ricos de tierras, y vassallage,* y a fol.136.col.4. *en la misma historia se dize*: Que en la jornada del Salado se acertaron Moros de grandes solares, *que es lo* 13 *mismo que Moros grandes señores de tierras y vassallos, y en la misma historia a* fol 32. col 3. *dize*: Hombre de solar, *que es dezir hombre de vassallos,* y a fol.24. col.3. De otro gran solar de Villa mayor, *que es dezir de gran tierra y vassallos, y en el* c.102. fol.60. *desta historia se dize*: E que este don Juan Nuñez heredava el solar de Lara por su abolengo, y por este solar: *y no es muy dissimil desto lo que dixo Ulpiano de Phenice su patria,* in l.1.ff. de censibus: *Quæ erat nobilis regionibus, y que fue dezir que tenia grandes tierras y terminos, y vassallos, y en la Chronica del S. Rey D. Juan el II. año* 31. c.209. *se dize*: Que en la tala de Granada le acompañaron, y truxeron muchos cavalleros, entre los quales dize por estas palabras, que truxo don Sancho de Leyva, señor del solar de Leyva, *quiere dezir señor de la tierra y vassallos de Leyva*: Y Ochoa de Salazar, señor del solar de Salazar, y Diego de Orellaña, señor del solar de Orellana. *De manera, que es cierto que solar es vassallage, y vassallage es solar, y esse es señor de solar, que es señor de solariegos, y esta es casa de solar, que tiene vassallos solariegos, y en esto concuerdan las leyes, y historias, y ay entre ellas perpetua consonancia, y esto es lo que pidio D. Fernando Ruyz de Castro, en la Chronica del señor Rey don Pedro, año* 17. cap.18. Se le diesse Castrogeriz, como solar de su apellido, *juzgava don Fernando Ruyz de Ca-* 14 *stro, ser falta llamarse de Castro, y no tener el solar, y vassallage de Castro, y esto de tener vassallos, siempre fue hidalguia, y nobleza, y siempre se juzgò por acto, o provança de hidalguia*: inde Lucas de Penna *in lege mulieres, versicul. Quarto excomitatu. C. de dign. lib.* 12. dicit nobilitatem procedere ex dominio, & varonia, quod homo in homines, & fideles suos habet, etiamsi Castrum unicum habeat, per tex. *in cap.*1. qui dicatur dux, & dicit quod hæc nobilitas acquiritur ex dominio ejus qui habet vassallos sibi fideles, Avendanius 2.*p.cap.*4.*n.*32. *Cassaneus cons.* 64. *à num.* 14. Guido Pap. *q.* 186. idem dicit Andræ.

Iſernia *in cap.* 1. *in fi. de capitan. qui curiam vendidit*, premium enim nobilitatis eſt ſubditos habere, in auth. *ut judices ſine quoque ſuffragio*, §. *volumus*, & tanto quiſque nobilior eſt, quanto & pluribus, & locupletioribus præeſt, §. 1. *verſic. Conſideravimus eod. tit. &* §. nos igitur in auth. *de defenſ. civitat.* unde eſt illud gloria Regis in lata gente, & in diminutione populi contrito Principis, §. *his ita*, *verſ. David* 1. *q.* 4. Et cum nobiles Hiſpani à Principe præſumantur habere caſtra, & vaſſallos *l.* 1. *tit. de las preſcriptiones*, *lib.* 4. *recopil.*
15 planè non eſt dubitandum habere eos nobilitatem, tenet idem Lucas de Penna *ubi ſup.* & adnotarunt plures quos refert Tiraq. *de nobilitate*, *c.* 7. *n.* 6. ubi quod feudum datum à Principe nobilitat: & induci poſſunt omnia hæc cum utilitate, ad duo. *Lo primero*, *que ſi el Rey haze a un Conde*, *Duque*, *o Marques*, *y le da tierra con vaſſallos*, *que le da excepcion de nobleza*, *aunque alias el tal no ſea hijodalgo*, *o ſea ſpurio*, *o decendiente de eſpurio. Lo ſegundo*, *que el ſeñor que vive*
16 *entre ſus vaſſallos en Eſpaña no puede ſer empadronado por los vaſſallos*, ne nobis hæc ſine utilitate dicta ſint, etſi caſus ſeſe offerat, vide Tiraq. *d. q.* 7. *per totam*, ubi alia ad propoſitum, & Avendan. *d.* 2. *p. c.* 14. *n.* 31. *De ſuerte*, *que es hidalga coſa tener vaſſallos*, *y el que los tiene ſe dize ſeñor de ſolar*, *y ſolariegos*, *y es hazienda honrada*, *y eſtimada en Eſpaña*, *y fuera della*, *y de que las leyes y hiſtorias hazen gran eſtimacion*, *y que ſiempre fue eſtimada*, *y tenida en mucho en Eſpaña*, *y en Italia*, *de derecho nueſtro y comun*, *y eſta es caſa de ſolar*, *que tiene vaſſallos ſolariegos*, *y eſſe hombre de ſolar*, *que tiene vaſſallos*, *y por ellos es eſtimado y noble*, *y preciado mas que los otros. Y en todas las hiſtorias ay eſta perpetua obſervacion*, *que por ſolar*, *ſe entienden los vaſſallos*, *y mueſtralo con*
17 *evidencia el* cap. 101. *de la hiſtoria del ſeñor Rey D. Alonſo el Onzeno* fojas 9. colu. 1. *en donde ſe dize*: Que D. Juan Nuñez heredava el ſolar de Lara, por ſu abolengo, e que por D. Maria ſu muger heredava el ſolar de Vizcaya, que era uno de los mayores ſolares del mundo. *Demanera*, *que ſe entiende ya de ſolos eſtos lugares*, *y leyes*, *que caſa de ſolar es caſa de vaſſallos ſolariegos*, *y que ſeñor de ſolar*, *es ſeñor de vaſſallage ſolariega*, *y eſte es el algo*; *y bien que antiguamente era en Eſpaña eſtimado en mucho*, *y oy lo es*, *y por eſſo no llamavan en Eſpaña antiguamente hijo de algo al que tenia muchos dineros*, *joyas*, *cenſos*, *ganados*, *o otra coſa deſta manera*, *aunque eſta palabra*, *algo*, *ſignificava todo eſto*, *como conſta de la choronica del ſeñor Rey D. Alonſo el Onzeno* cap. 255. fol. 136. col. 2. *en donde ſe dize por eſtas palabras.* E aſſi como el Rey Don Alonſo tuvo mucho apercebimiento, de algo, e de cavalleros, e de cavallos, mulas, e azemi-
18 las, *y lo miſmo ſe lee eſta palabra*, *algo*, *en eſta ſignificacion en la Chronica del S. Rey D. Pedro*, *año* 6. cap. 5. *y en la Valeriana* novena tit. 6. c. 46. ibi: *E luego otro dia llego el Rey*, *hizole a la Reyna quanto algo tenia*, *y fueron villas y vaſſallos lo que tomò pero con todo eſſo hijo de algo*, *dezian en Eſpaña de ſolar*, *al que tenia vaſſallos ſolariegos*, *y porque como he dicho entre los algos y bienes*, *y haziendas*, *eſto de ſolar es el mas aventajado*, *y lo es oy*, *y ſiempre lo fue*,
19 *es*, *y ſera*, *por eſſo la* ley 2. y tit. 21. part. 2. *llamaron al hijodalgo*, *hijo de bien*, *porque lo uno y lo otro es lo miſmo*, *porque eſte bien*, *y algo entre los otros bienes*, *y algo*, *era el mas noble*, *y es oy el mas eſtimado*, *y el mundo ſiempre mas ha preciado*, *y oy precia*, *el qual por las otras leyes que referimos* l. 2. 11. 14. *era vaſſallage*, *y ſeñorio*, *y ſuelo*, *o territorio*, *o ſolar*, *poblado de vaſſallos ſolariegos*: *y eſte es el ſolar*, *que es algo*, *y bien y propria hazienda del hijo de algo*, *conforme a la* l. 3. titul. 25. part. 4. *y la caſa de ſolar*, *es la que tiene ſuelo*, *y territorio poblado deſta manera*, *y deſte bien y algo*, *y hazienda ſe dize hijo de algo*, d. l. 1. & l. 2. d. l. 3. d. l. 2. 11. y 14. *juntas las chronicas que hemos trahido*, *que todo junto*, *hazen eſto indubitable.* 2

Y fue eſto, *y es en tanta manera verdad*, *que por* 20 *eſte reſpeto llamavan en Caſtilla ricos hombres*, *a los que alcançavan eſta manera de algo*, *y de riqueza tan eſtimada*; *en las chronicas que he referido*, *y los que no llegavan a eſte algo y bien*, *y riqueza*, *no lo tenian por ricos hombres*, *ni aventajados entre los otros*, *porque por mas ricos que fueſſen*, *no ſe tenian por tales*, *ſino allegavan a tener caſa con ſolar*, *para tener voz y apellido de la miſma caſa y ſolar. Eſto ſe colige clariſſimamente de la chronica del ſeñor Rey don Alonſo Onzeno*, *en el* capitulo 64. *en donde Alvar Nuñez*, *aunque era uno de los mas ricos hombres de Caſtilla en juros*, *y dineros*, *que aſſi ſe colige del miſmo capitulo*, *que tenia grandes dineros del Rey*, *pero con todo eſſo no ſe tenia por hazendado a fuer de Eſpaña*, *por no tener ſolar*, *y voz*, *y apellido del*, *y por eſſo pidio licencia al ſeñor Rey don Alonſo*, *para traer pendon*, *y que pudieſſe tomar ſolar y voz*, *o apellido del ſolar*, *y el ſeñor Rey don Alonſo*, *en lo que tocava al pendon y caldera*, *le hizo Conde de Traſtamara*, *de Lemos y Sarria*, *y en lo que tocava a la caſa y ſolar*, *y tierra*, *le dio la caſa de Ribera y Cabrera*, *con el ſolar*, *y vaſſallos ſolariegos*, *y dize la miſma hiſtoria*: Que dende en adelante don Alvar Nuñez, ſe llamò y apellidò de la voz del ſolar 21 de Cabrera y Ribera, *y aunque antes trahia en ſu eſcudo lobos vermejos*, *y el campo jalde*, *dize la hiſtoria*, *que tomò las armas del ſolar*, *y de la caſa*, *y traxo cabras prietas en campo blanco*: *de manera que tomò el ſolar*, *la caſa*, *la voz*, *las armas de Cabrera*, *y eſto es lo que en Caſtilla dizen hijo de algo de ſolar conocido*, *que tiene ſolar*, *que es ſolariego*, *caſa*, *voz*, *y apellido del miſmo ſolar*, *y eſte es el algo antiguamente*, *y oy mas eſtimado*, *que todo el otro algo y aver*, *y hazienda*, *y bien*, *eſte faltava a don Alvar Nuñez*, *aunque le ſobravan dineros*, *y rentas. Eſto miſmo ſe prueva llanamente en la miſma chronica*, *en el* cap. 98. *en donde el ſeñor Rey D. Alonſo*, *dio caſa a D Pedro ſu hijo*, *y no le dio qualquier algo*, *ni qualquier bien*, *y aver*, *ſino caſa con ſolar*, *y voz*, *para que ya que era hijodalgo lo fueſſe de ſolar conocido*, *y aſſi dize la hiſtoria*; Que le dio Aguilar de campo, y le dio apellido de Aguilar, porque 22 tuvieſſe el ſolar de Aguilar, la caſa de Aguilar, y el apellido, y voz para ſer conocido, de Aguilar, *y quedaſſe hijo de algo de ſolar conocido*, *por el apellido del ſolar*, *porque eſte era el algo*, *de que entonces ſe preciavan en Caſtilla*, *y ninguno era rico hombre*, *ni ſe le dava eſta dignidad*, *ſino tenia eſta riqueza y algo*, *que era ſolar*, *caſa*, *voz y apellido de la caſa y ſolar*: *como no ſe da titulo de Iluſtre*, *ſino al que tiene eſta manera de algo*, *aunque tenga muchos dineros*, *joyas cenſos*, *juros*, *o ganados*: *y aſſi oy como entonces les apellidan de la voz del ſolar*, *como ſe vee en los mas de los ſeñores de Eſpaña*: *eſto miſmo ſe colige de la miſma Chronica en el* capitulo 131. *en la qual el ſeñor D. Enrique*, *hijo del S. D. Alonſo*, *para que tuvieſſe eſte algo*, *le prohijo D. Rodrigo Alvarez*, *ſeñor del ſolar de Lorvena*, *y tuvo eſte ſolar por muerte de D. Rodrigo Alvares*: *eſto* 23 *miſmo ſe colige de lo que traximos de D. Fernando Ruiz de Caſtro*, *en la Chronica del S. Rey D. Pedro*, año 17. c. 18. *que por no tener el ſolar de ſu apellido*, *que era Caſtrogeriz*, *lo pidio al S. Rey D. Pedro*, *porque como dize*, *era falta entre los ricos hombres tener voz*, *y no el ſolar de la voz*, *y porque en Caſtilla*, *como diximos*, *de la ley de la partida*, *el hijodalgo devia aver ſolariegos*, *y no los tenia D. Fernando alomenos de ſu apellido y voz*, *que era lo mas hõrado entre ricos hõbres*, *eſto*

esto es lo que en España por leyes y historias, se colige que sea solar, y hijodalgo de solar conocido, y lo que sea casa
25 *de solar, y es necessario, y lo fue occurrir a historias: lo uno a falta de leyes: lo otro para entender essas pocas leyes que hablan de solar: demanera que en esto de hidalguia de solar, concurren tres cosas, solar, voz, y casa, y los hijosdalgo de solar, tienen solar, casa, y voz, y concurriendo estas tres cosas en Castilla no dudamos de su nobleza, y ha lugar la ley* 9. hoc titulo, & libro, *que equipara al hijodalgo de solar, con el de executoria, y en esta equiparacion le da mas preeminencia, que en la executoria requiere uso, en el solar, no otra cosa, sino solar, y que por el sea conocido, que es dezir, que por el apellido del solar sea conocido, como diximos de don Alvar Nuñez que tomò solar y voz, y de don Pedro, que teniendo el solar de Aguilar, se apellidò, y llamò de Aguilar, y desta manera en las casas mas nobles, y antiguas de España hallamos esta consonancia de solar, voz, y casa, el solar de Mendoça, la casa deste solar, y cabeça Mendoça, los SS. desta casa y solar Mendoças, el solar de Velasco, la casa señora deste solar, la casa de Velasco, los SS. con voz, y apellido de Velasco, el solar de Andrada, la fortaleza, y casa a quien reconocen estos solariegos de Andrada, la voz y apellido de los sucessores Andradas; el solar y tierra, y vassallage Saavedra, la fortaleza, y casa de Saavedra, los SS. de la casa y solar Saavedras; el solar Sotomayor, la fortaleza de Sotomayor que esta en medio deste solar, el apellido y voz de los señores desta casa y solar, Sotomayor; esto puse por exemplo entendiendo ay otros muchos, y antiguamente huvo esta correspondencia de solar, casa, y voz, estos señores deste algo y bien, siendo esta casa, y solar de tiempo immemorial destos señores, y sus padres y abuelos, por decendencia de varonia siempre en*
26 *España han sido avidos, y tenidos por hijosdalgo: dixe, de tiempo immemorial*, per ea quæ diximus supra *glossa* 12. & in hoc casu probanda est immemorialis, juxta textum *in c.* 1. *de præscriptionibus*, *lib.* 9. & *l.* 1. *tit. de las præscrip. lib* 4. *novæ recop.* dixi *por varonia*, quia debet probari agnatio, honor enim, & dignitas familiarum per masculos conservatur, Cynus *in l.* 1. *C. de adult.* & plerique omnes hanc rationem reddunt ad statuta excludentia fœminas existentibus masculis, & ita in familiis nobilium scribit Bald. *in cap. in præsentia de probat. versic. Item favor civilis*, & Albericus id notat ad nobilitatem *in rubric. ff. de vulga. & pupill. versiculo, Sed certum est*, & in Hispania id est observantissimum, de quo sæpius di-
27 ximus adductis legibus patris. *De suerte, que este solar ha de ser heredado por varonia, de varon en varon,*
28 *y no ha de ser comprado*, quia ignobilis emens feudum nobile, non ex hoc fit nobilis, Lucas de Penna, *in l. cum neque in fin. C. de incolis lib.* 10. nam per eum tex. qui emit dominum decurionis, non per hoc efficitur decurio, facit tex. *in l.* 2. *C. de præd. & omni. reb. navicula. lib.* 10 ubi navicularius non fit qui emit rem naviculariam, tum quia res non accedunt hominibus, sed ipsi homines res ipsas nobilitant, Masuerius *tit. de talis, §. item læ. personæ.* Ex quo patet, quod etiamsi de domo agamus, personæ nobilitarunt domum, non domus personas, quia domus ex lapidibus, & lateribus, & lignis, non ex genere constat, sed genus dominorum ipsas domos nobilitavit, sed non quaslibet domos, sed eas duntaxat, quæ veræ dici possint, *de solar, por el solar, por la voz y apellido, por las armas*, ut diximus supra, *y esta casa, y solar, deve siem-*
29 *pre quedar en el mayor de la familia individua, y impartible*, quod notat Tiraq. *de nobilitate cap.* 37. *n.* 23. per tex. *in l. pater filium. §. Julius Agrippa, ff. de legat.* 3. & ita dicit observatum esse inter nobiles in Francia, & in Hispania perpetuo tenore observatur, & quotidie, *los Abogados articulan, que la tal casa de solar no se ha partido, ni dividido entre hermanos, y parientes, y que es casa de pariente mayor, que viene de varon en varon*, quod merito probatur, & articulatur, ex his quæ diximus, & est consuetudo hæc recepta non solum in Francia, & in Hispania, sed in Italia, de qua consuetudine meminit Jacobus de Ravenis, & post eum Bartol. quos ad hoc nemo unquam recolit *in lege prædiis, §. qui domum, ff. de legatis* 3. ubi disputat eam quæstionem in casu, de quo agimus, quod de consuetudine ubi major natu debeat habere principalhorem domum familiæ, an debeat habere cum omnibus pertinentiis, & cum omnibus appendicibus, quatenus prædecessores habuerunt: & concludit, quod sic, & ad hoc vide *l.* 46. *Tauri, quæ est l.* 6. *tit.* 7. *lib.* 5. *ordinam.* & quæ ad illam prolixius adduximus in nostro tractat. *de expensis & meliorat. cap* 13. *n.* 44. *& seqq. usque ad n.* 48. ubi de appendicibus mobilibus, & non mobilibus, & de reparatione, denique hæc consuetudo viget apud exteros, sicuti apud nos, non solum in Francia, sed in Hispania, & Italia, *y no es cosa nueva aver en España esta manera de hidalguia de casa noble, para significar una hidalguia perfecta de mayores, y ascendientes nobles notoriamente.*

Quia jam olim Romæ hæc nobilitas cognita fuit, 30 quod quidem ex plurimis locis colligitur, præsertim apud unum Ciceronem, *prima Verrina actione*, ita inquit: *Eubulides est Grossbas Centuripinus homo cum virtute, & nobilitate domi suæ, tùm etiam pecuniæ Princeps*: & rursum *actione tertia Verrina*, inquit, *Ignem ex lignis viridibus atque humidis in loco angusto fieri jussit, ibi hominem ingenuum domi nobilem populi Romani socium atque amicum fumo excruciatum semivivum reliquit*, Item *actione quarta Verrina* ait: *Heraclius est Hieronis filius Syracusanus, homo in primis domi nobilis.* Quarto, idem *actione Verrina sexta*, ita inquit: *Melitensis, Diodorus homo, & domi nobilis.* Quinto, idem *actione septima Verrina* inquit: *Alter parens, ex altera parte erat Herbitensis, Eubilida domi suæ clarus, & nobilis.* Et iterum ibi: *Erat ejus honoris cupidus quidam Climachias cognomine, homo sanè nobilis domi.* Sexto *in oratione pro Cluentio* inquit: *Quas li eras Aulus Aurius vir fortis, & experiens, & domi nobilis.* Septimo, *in libro epistolarum ad Quintum fratrem epistola* 12. inquit: *Marcum Orphium equitem Romanum tibi commendo majorem in modum, domi splendidum.* Octavo. Salustius *in Cathilina: Ad hæc multi ex coloniis, municipiis domi nobiles.* Nono, *Hirtius Asphopius in bello Alexandrino*, inquit: *Sub id tempus Mithridates Parpageuus magnæ nobilitatis domi.* Decimo, Quintus Curtius *lib.* 3. *ad finem*, ait: *Perysippus, & Onomastorides cum Omario, & Callicratide, hi quidem domi nobiles.* Undecimo, Apulejus *Apolog. prima*: *Crates*, ait, *vir domi inter Thebanos nobilis.* Duodecimo Justinus *lib.* 5. inquit: *Inter exules Thrasibulus vir strenuus & domi nobilis.*

Inde effectum est, ut Erasmus vir Latine doctissimus, redegerit in Paroemiam, ut is dicatur domi nobilis, qui sit majoribus, & opibus clarus, idque Chiliade 4. *centuria* 9. *adagio* 49. *domi nobilis*, & licèt Tiraquellus *de nobilitate, cap.* 37. *num.* 154. velit novam interpretationem adducere, reincidit in interpretationem Erasmi, ita ut domi nobilis sit, qui majoribus natus sit, & nobilibus, & locupletibus, sive apud suos, quod existimabat Tiraquellus, sive etiam apud exteros, & ubique quod existimabat Erasmus, & ego probo: *Y alluden a estos los hijosdalgo nuestros de solar, que son decendientes de mayores nobles, y ricos en esta manera de algo, que es solar, y casa; propio en esta manera de algo, que es solar, y casa; propio aver de los mas nobles hijosdalgo de Castilla: de lo qual solo se dezian ricos hombres los que alcançavan*

çavan eſta dignidad, y eſte es el ſentido de todas las
31 *leyes que he alegado* : & ita intelligo *l.* 10. *titul.* 25. *par.* 4. *Y eſte era el apellido de los ricos hombres de Caſtilla*, & intelligit Divus Thomas *de regimine Principum libr.* 3. *c. fin.* ubi facit mentionem, *deſtos ricos hombres de Caſtilla*, nec ſatis percepit Gregorius *ibi.* nec Joannes de Matienço *in l.* 11. *titul.* 7. *libr.* 5. *recopila gloſſ.* 2. qui ad ſolas divitias indiſtinctè referunt, *eſte nombre de rico hombre*, quod falſum eſt, ut conſtat ex ſuperius adductis, *como ſe vio en lo que traximos de Alvar Nuñez*, & eſt limitatio ad omnia, quæ tradit Tiraquellus *de nobilitate*, *gloſ.* 3. non enim quælibet divitiæ arguunt nobilitatem, *Porque ay infinitos mohatreros que crecen en un momento, los quales nadie dize nobles, aunque mas juros y dineros tengan, antes quanto mas ricos, ſon mas menoſpreciados. Pero eſto de caſa con ſolariegos, por ſolariegos por varonia avida de ſu mayores, y ſiempre ha ſido coſa nobiliſſima*, & olim, hodie, *en Roma, en Italia, en Francia, en Eſpaña*, uti diximus, & apud Pictones eandem nobilitatem agnovit Petrus Rat. Pictavenſis *in conſuetudinibus Pictorum folio* 145. & eſt *l* 9. *iſto*, & quæ adduximus ex Luca, Baldo, Alberico, Petro de Ravenis, & Bartol.

32 Ex quibus lapſus eſt Petrus Beuther *en ſu hiſtoria lib.* 2. *cap.* 38. *fol. mihi* 105. *El qual no advertiendo a todo eſto, ni a la dicha* l. 10. tit. 15. part. 4. *dize que eſte nombres es Godo, que propiamente ſignifica, hombre de alto linage, como ſe dize Athalarico, Alarico, Genſerico, Manrico, y que no mira al aver de que tratamos, y que en Eſpaña rico hombre, es hombre de gran linage de los que trahian pendon para hazer gente, y caldera para mantenerla, y aſſi dixo rico hombre de pendon, y caldera.*

Eſto ſe convence de lo que traximos de don Alvar Perez, que era hombre de linage, y trahia lobos vermejos en campo jalde, y era muy rico, como lo notamos, pero por eſſo ſolo no era rico hombre, y el Rey le dio ſolar y voz, y dignidad de rico hombre, porque ſin ſolar, y voz del ſolar, no podia conſtar la dignidad de rico hombre que le dava; y por eſſo le dio el Rey ſolar, caſa, y voz, para que con eſto cayeſſe bien la dignidad de rico hombre, y le hizo Conde de Traſtamera, para que traxeſſe pendon, y caldera: de ſuerte que eran diferentes dignidades, y el traer pendon y caldera era dado ſolamente a grandes ricos hombres, que de ſus reditos annos pudieſſen ſuſtentar pendon y caldera, y eſto fue ya antiguamente en Roma, ubi is dives erat, qui ex redditibus annuis exercitum alere poſſet, Cicero *paradoxa ſexta* : *Quod ſolus ſapiens ſit dives. Pero no porque uno fueſſe rico hombre, luego podia traer pendon y caldera, como oy el Toyſon ſolo ſe da a Grandes, pero no todos los Grandes ſon de la orden del Toyſon: y anſi miſmo rico hombre en Caſtilla no era qualquiera de alto linage, ſino aquel de alto linage a quien ſe dava eſta dignidad, y de dos hermanos, acontecia que uno ſalia rico hombre, otro no: pero en fin eſta dignidad no ſe dava ſino al de ſolar, aunque tuvieſſe otros bienes, aſſi que ſer rico hombre en Caſtilla fue dignidad concedida por los ſeñores Reyes ſolamente a fijoſdalgo de ſolar, como oy el titulo de iluſtre es dignidad concedida por el Rey, pero no ſe concede a qualquiera rico, ſino al que tiene ſolar, y vaſſallos de donde toma la voz. Demanera, que el de alto linage no era luego rico hombre ſin titulo, ni era rico hombre ſin ſolar*, d. l. 10. tit. 25. part. 4. *El fundamento de todo eſto era la hidalguia*: *y aſſi el ſeñor Rey don Alonſo el Onzeno, a* fol. 157. colu. 3. de ſu hiſtoria, *yguala a los ſus fijoſdalgo, y a los ricos homes.*

33 *Eſta caſa de ſolar, voz y apellido tuvieron origen de lo que ſe lee en la chronica del ſeñor Rey don Juan el Primero*, año 12. cap. 10. *en donde los fijoſdalgo en las Cortes de Guadalaxara, alegando ſu derecho en el pleyto, que alli tuvieron con los Prelados del Reyno, ſobre los diezmos, dizen aſſi*: Eſto vino de quando los Moros ganaron a Eſpaña, e los fijoſdalgo algunos que eſcaparon de la tal perdida, alçaronſe en las montañas, que eran tierras fuertes, e no pobladas, y alli ſe defendieron de los Moros, que nunca les pudieron entrar ni engañar, e nuestros antecesores gelo defendieron, e para mejor defender, ordenaron que todos oviesſen en ſus comarcas ciertos caudillos, a quien fueſſen obedientes, e para mantenimiento de aquel caudillo, e caudillos para las coſtas, que hazia quando ſe ayuntava con ellos, ordenaron que todos le dieſſen diez ... o de todo lo que ellos labraſſen. *Deſte lugar ſe coligen algunas coſas. La primera, que eſtas caſas fueron fuertes en ſu principio, para defenſa, y ofenſa, y por eſſo, es circunſtancia grande, y conſiderable que la caſa ſea fuerte, de cava, tronera, almenas. La ſegunda es, que la caſa de ſolar ha de eſtar en*
34 *Montaña, Galicia, Aſturias Guipozcoa, Vizcaya, Navarra porque de pues que los Chriſtianos baxaron de las montañas, poblaron Ciudades, y en ellas ſe defendian, y dellas ofendian: y aſſi cada dia ſe articulan eſtas caſas en eſtas montañas, del lugar que traximos de don Alvar Nuñez, han de tener armas deſte, y del que traximos de don Pedro hijo del ſeñor Rey don Alonſo: y de lo que ſe refirio de don Hernando Ruiz de Caſtro ha de tener el ſeñor, y la caſa el apellido, y la voz de ſolar, de las leyes todas, y hiſtorias ha de tener la caſa ſolar, de manera que ha la caſa de ſolar, conforme a todo eſto, de tener, que ſea fuerte, en montaña, con armas,*
35 *voz, y apellido del ſolar avida por varonia no avida, ni comprada por titulo particular: lo qual todo ſe colige expreſſamente de todas las hiſtorias, y leyes, y derechos que traximos, y concurriendo todo eſto, admitimos la equiparacion de la* l. 9. iſto titul. & lib. *entre ſolar, y executoria, y admitimos lo que en eſta Audiencia, y Granada eſta recibido, que ſe trate de caſa, y hidalguia de ſolar: y de todo eſto inferimos a tres coſas. La primera, que es error penſar, que en tierra llana aya caſa de ſolar, porque deſpues que los Chriſtianos baxaron de las montañas (como tengo dicho) poblaron Ciudades, y dellas ofendian, y en ellas ſe defendian; y aſſi no admitimos caſas de ſolar en Valladolid, Salamanca, Zamora, Toledo, ni en las tierras en donde eſtan ſitas eſtas Ciudades. La ſegunda inferimos, que no vale eſta conſequencia, es caſa habi-*
36 *tada por hijoſdalgo de tiempo inmemorial: ergo es caſa de ſolar, porque ſi eſta conſequencia valieſſe, avria en Salamanca, Avila, Ciudadrodrigo, Ubeda, y Antequera, y en otras Ciudades infinitas caſas de ſolar, que de tiempo inmemorial a eſta parte ſon habitadas por hijoſdalgo, y por varonia. Lo tercero inferimos, que eſtas caſas han de eſtar en deſpoblado, y montaña, de donde tenemos por ſoſpechoſas las caſas que ſe articulan en pueblos, porque no quadra en ellas la defenſa, para que fueron al principio halladas. Finalmente, ellas han de tener ſolar, de donde ſe dixeron de ſolar, armas, voz, apellido del ſeñor, y caſa, que quadre con el ſolar: han de ſer fuertes en montaña, avidas por varonia, y no por titulo particular, no divididas, ni compradas: lo qual todo, como diximos, ſe concluye de lo en eſta gloſſa contenido. De todo eſto ſe puede entender de donde ſe aya dicho, hijodalgo, que es hijo de bien, y de algo, y ſe colige, que no es verdadera la opinion que*
37 *refiere Otalora* libr. 2. de nobilit. cap. 3. y Gregorio Lopez *en la dicha l.* 2. *titul.* 21. *par.* 2. & D. Franciſcus Sarmiento *ſelectarum quæſt. cap. fin. lib.* 1. *que hidalgo ſe diga deſte vocallo, Italico, porque eſta interpretacion, lo uno es claramente contra la miſma*

misma ley de la partida, de la qual apatarse principalmente en cosas, y vocablos antiguos de España, no lo tengo por seguro; que claro es, que en antiguedades de España es cosa temeraria apartarse de lo que afirma la ley de la Partida, conforme a ella hijodalgo, es hijo de bien, quiere dezir, que hijodalgo es el que de su padre y mayores hereda este algo, y bien: el qual entre los otros algos, y bienes, como diximos, es el mas estimado, y preciado, y el que el mundo mas ha preciado, y estimado, y mas oy precia, y estima. El derecho Italico no era desta calidad, antes era una essencion concedida por el Principe, sin consideracion de nobleza de sangre, que una vez remitia el tributo de los bienes, leg. in Lusitania, ff. de censibus, ibi: *Divus Vespasianus Cæsarienses colonos fecit, non adjecto ut & juris Italici essent, tributum his remisit capitis. Este tributo personal es oy entre nosotros la moneda forera*, leg. 10. titul. 18. par. 3. & probat idem tex. ibi: *Sed Divus Titus etiam solum immune factum interpretatus est*, & ibi. *Laodicea in Syria, & Beritos in Phenice juris Italici sunt, & solum earum*, & ibi: *Ejusdem juris, & Tyriorum civitas à Divo Vero, & Antonio facta est*, & ibi: *Divus Verus, & Antoninus Antiochenses colonos fecit, saluis tributis. Otras vezes este derecho, y esta essencion no librava de pecho, ni de tributo*; leg. 1. ff. eodem, in principio, ibi: *Quasdam colonias juris Italici, ut est in Syria, Phenicæ Tiriorum colonia, unde origo est Ulpiani*, & ibi: *Ptolomaydensium enim colonia, quæ inter Phœnicem, & Palestinam sita est, nihil præter nomen coloniæ habet.* Itaque nequit ab hoc jure Itali, deduci nomen Hispanum, De hijosdalgo, cum habeat propriam, & patriam interpretationem, ipsamque, & legibus patriis, & serie rerum gestarum comprobatam, à qua decedere non licet homini Hispano, nisi plane sinistre sentiat de legibus suis.

38 Præterea & illi errant, & quidem leviter, qui putant; *Que este nombre, de hidalgo, se dixo, como si se dixera, hijo de algun Godo, y piensa, que por ser uno decendiente de Godo, luego es hijodalgo, no advirtiendo, que en tiempo de los mismos Godos, entre los Godos avia hijosdalgos, y villanos, ignorando la disposicion de la* l. 1. titul. De la eleccion de los Principes, è de lo que ganan, libr. 1. Del fuero juzgo de los Godos, ibi: *E non deve ser escollido de fuera de la Ciudad, nen de consello de pocos, nen de villanos*, & rursum, ibi: *Quando el Rey morre, ninguno non deve tomar el Regno, nen fazerse Rey, por força, nen ninguno religioso, nen servo, nen otro home estraño, se non, y he de linage de los Godos, è fijodalgo, e noble, e digno de costumes. Deste lugar se colige, que no todos los Godos los eran solo por ser Godos hijosdalgo, y que entre ellos avia villanos, y hijosdalgo*, & diximus supra *glossa* 1. *n.* 2. & 3. *Y de todos los que hemos dicho, consta qual sea este titulo que llamamos,*
39 *solar, y qual se pueda dezir hijodalgo de solar conocido, y quales son sus partes, las que ha de tener este solar, y que adminiculos son los que nuestra ley dessea.*

40 Et nota, quod fere hæc omnia adminicula plurimum faciunt ad causas possessorias nobilitatis. Primum facit plurimum nomen familiæ, Que es la voz, el nombre, y apellido, de quo diximus supra *in divisione hujus legis, à num.* 40. & supra ista glossa. Secundo facit plurimum, *El traer las armas de la familia*, de quibus dixi supra *in divisione hujus operis, num.* 42. & de armis, & insignibus multa possent adduci, quæ videre poteris apud Tiraquellum *de nobilitate, cap.* 2. *n.* 14. Ubi de insignibus illhematibus, aut ut vult Alciatus, schematibus, quæ sunt corollæ ex floribus, & herbusculis, quibus circundantur armorum, & insignium clypei, & quod sit gentilitia, & quid olim imagines, quid statuæ, & an solis magistratibus illud jus imaginum olim fuerit concessum, & an ignobilis possit sibi assumere arma nobilium, & an præscribere, vide ibi: illud tamen adverte, quod arma, sive insignia nobilium competunt liberis, & descendentibus, velut communia, remanent tamen apud Principem domus, & familiæ integra, in quo est splendor genituræ, & familiæ, argumento tex. *in l. cum diversis, ff. de relig. & sumpt. l. cum scimus, C. de agricol. & censit.* & dicit Bald. *in l. fin. C. pro socio*, & ita in Gallia, & in Hispania apud Principem familiæ remanent integra, sed apud cæteros agnatos, vel cognatos, sæpe in aliquo variantur, vide Guillelmum de Monferrat, *de successio. Reg. Franciæ, dubio* 2. *nam.* 19. & 20. Igitur etiam in possessoris causis, plurimum possunt hæc adminicula, & maximi momenti est ipsa agnatio, quia si reperiantur agnati nobiles, item plurimum suadent nobilitatem, si vero ignobiles plurimum detrahunt causæ. Ratio ea est, quia nequit una & eadem agnatio esse in duplici statu, eoque contrario, scilicet, quia nequit esse ignobilis, & simul nobilis, argumento tex. *in lege si pariter, ff. de lib. caus.* ibi: *Minime autem præstari debet, ut pro parte quis servus sit*, tex. *in l.* 1. *C. de lat. lib. tollenda*, ibi: *Quis enim patiatur talem esse libertatem, ex qua ipso tempore mortis in eandem personam simul libertas & servitus concurrant*, textus *in capit. per venerabilem, qui filii sint legitimi*, ibi: *Quatenus, eis quominus tibi succederent.* De quo latius dicemus infra *glos.* 22. *num.* 78. Denique omnia, quæ prosunt, & sunt necessaria in causis proprietatis, juvant plurimum in causis possessoris.

Domus etiam ipsa plurimum juvat ad possessio-41 nem, ut ipsa titulo utcumque probato magis profit, quod ad onus probationis advertimus esse utile supra *glos.* 8. *num.* 5. E domus etiam ipsa qualitercumque probata inducit familiæ probationem, cum nomine domus familiam proprie intelligamus, juxta illud Lucæ *capitul.* 1. *In mense autem sexto, missus est Gabriel Angelus à Deo in civitatem Galileæ, cui nomen Nazareth ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph de domo David.* Et rursum, *Et regnabit in domo Jacob in æternum.* Et illud Virgilii. *Cum domus Assaraci, Phthyam, clarasque Micenas. Imperio premet, & victis dominabitur Argis. Sergestusque domus tenet à quo Sergia nomen.*

Et vulgo in Hispania sic dicere consuevimus, *La casa de Austria*, ideoque in causis possessoriis ingens est adminiculum allegatio domus, & qualis qualis probatio, quia si domum eam plene non probes, de familia probasse videris, cujus nobilitas maximum est adminiculum ad causam possessoriam.

Ingens item adminiculum est, etiam ad causas possessorias, si is q ui litigat, aut ejus majores, aut fratres aliquid percipiant *del solar, ò de la devisa; la qual ha de aver el hijodalgo, conforme a* ley 3. tit. 25. p. 4. *Y que sea oy esta devisa, y que aya sido antiguamente,*
42 *vide en la Coronica del señor Rey don Juan el Primero, año* 12. capit. 10. *a lo que no advirtio Gregorio Lopez en la misma* ley 3. *y por esso no atinò al verdadero sentido deste vocablo, devisa, que en efeto es solar, y los que allí llevan comida son hijosdalgo deviseros: oy ay la de San Mederi en la Rioja*, & diximus supra *glos.* 9. *num.* 27. *y ay otra en Navarra, que es la de Picina, y son como solar.*

Lo mismo es de gran momento, y adminiculo grande, y de sustancia, si lleva algo de la Behetria, de qua egimus supra *glos.* 6. §. 1. *n.* 13. quia communio *en el solar, en la devisa, en la Behetria*, arguit communionem generis, *d. l.* 3. quia gentilitia sunt, & quia licet argumentari de rebus ad personas, & contra, *leg. qui furere cum glos. ibi. ff. de stat. hom.*

Tienen

Tienen gran fuerça de adminiculos tambien para en las cauſas poſſeſſorias los exercicios liberales de letras, y armas, ſi en ellas ſe exercieron los antepaſſados del que litiga, vide latiſſime Tiraquel. *de nobilit. cap.* 2. *& capit.* 3. *& ſeqq.* habes ergo, *Las partes del ſolar, que ſea ſolariego, la caſa que aya de ſer fuerte, en Montaña, no en poblado, con armas, el apellido miſmo del ſolar de la caſa, y del ſeñor, no dividida, avida por varonia, no por titulo particular, aunque eſto de varonia, como quiera que el Rey no admita hembra, no ſeria de mucho inconveniente, que el ſolar aya venido a hembra*, leg. 2. tit. 15. part. 2. *Si en los antepaſſados ay agnacion, y varonia*: habes etiam ad poſſeſſionem adminicula de quibus noſtra lex: *El apellido, voz, y nombre de la familia, las armas, la agnacion, la comunion, el exercicio hidalgo*, quæ adminicula facilè ſuadent nobilitatem, *de la cavalleria*, quantum probet nobilitatem, etiam quoad petitorium, diximus ſupra *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 51. Et quod in multis caſibus nobilitas iſta probetur ſine particulari, quando reſultat ex hiſtoriis authenticis, diximus ſupra *gloſ.* 7. *num.* 17. 18. *&* 25.

43 Et poſtremo nota unum maximè utile; *Que el que probare caſa de ſolar deſta manera, y con eſtas partes*, ex deciſione dictæ *legis* 9. *hoc titul. & libr.* & dict. *l.* 3. *titul.* 25. *par.* 4. & ex authoritate hiſtoriarum, quas adduximus. *No tiene que probar, que en la tierra en donde eſtà eſta caſa aya diſtincion de pecheria, ò no la aya*, ſingularis declaratio ad ea quæ notavimus ſupra *gloſ.* 7. *num* 23.

44 *De todo eſto ſe infiere, que es impertinencia para provar caſa de ſolar, articular aſſiento primero en la Igleſia, y ir a ofrecer primero, y tomar paz primero, ô tener entierro honrado en alguna Igleſia, o derecho de exercer algun oficio en la Republica, ò de nombrar quien le exerça, aunque ſea el tal oficio de juſticia, porque ninguna de eſtas coſas toca à ſolar, ni ſolariegos, ni por ley, ni por hiſtoria; bien es verdad, que ſon adminiculos para las cauſas poſſeſſorias; pero para provar ſolar, yo no ſè ley, ni hiſtoria, que lo diga*, & licet nobilis debeat ſedere in templo in altiori loco, & debet accedere ad oblationem prior, & accipere pacem prius, ex diſpoſitione *legis* 23. *titul.* 21. *par.* 2. ibi: *De guiſa, que ninguno deve eſtar en Igleſia ante ellos, quando eſtuvieſſen a las horas*, & ibi: *Ni otro ninguno non deve de yr a ofrecer, ni tomar la paz ante que ellos*, & debent honorari; ibi: *Que do quiera que los homes ſe fallan con ellos, que ſe les omillavan, e oy en dia tienen aun por coſtumbre en Eſpaña dezian los buenos, e honrados, omillamonos.* Et nobilis debet ſedere in honorabiliori loco, *gl.* §. *aliam, verbo, altiori loco, inſtit. de bon. poſſ.* Gerardus de Petra ſancta, *ſingular.* 35. & adducit multa Tiraquel. *de nobilita, cap.* 20. *nu.* 51. *&* 55. *& ſeqq.* & plura apud Antonium de Lara, & Cordubam, *in principio, leg. ſi quis à liberis, ff. de liber. agnoſ. num.* 23. *uſque ad n.* 32. & Caſſaneus *in Catalogo*; 1. *part. conſiderat.* 12. ubi de literatis, & nobilibus, quod debent ſedere honorabilius cæteris, & Didacus Perez *in leg.* 1. *titul.* 6. *libr.* 1. *ordinamenti*, Otalora *de nobilitate*, 5. *part. cap. fin. num.* 15. & de matronis, quod debeant ſedere honorabilius, quàm aliæ mulierculæ, Jaſ. *in l. ſi non ſortem*, §. *libertus, num.* 23. *ff. de condit. indebiti*, & *in l.* 1. §. *penultimo, ff. de aqua publi. arcend.* Quamvis autem hæc ita ſcripta ſint, nobilis certe defendendus eſt in loco, ſi ibi ſedere conſuevit, namque ſi ignobilis conſuevit habere altiorem locum, non eſt ab eo ejiciendus, nec repellendus, ut ſuperbe ſedeat nobilis, tenet Faber *in dict.* §. *aliam*, vide Mazarium *conſ.* 25. ubi optime, & late, & nos diximus *de Expenſis, & Meliorat. c.* 8. *ad fin.* & infra *gloſ.* 35. *num.* 59. vide *ibi*: itaque hoc de altiori, & priori loco eſt quidem adminiculum ad cauſas nobilitatis poſſeſſorias, ſed nihil pertinet *al ſolar*, & quia, ut dixi ex Fabro, in hoc plurimum poteſt conſuetudo, & uſus, & poſſeſſio, ex Bald. *in lege obſervare*, §. *antequam, de officio proconſul.* Boerius *deciſ.* 155. multa Caſſaneus *in Catalogo, pag.* 426.

Secundo infertur, *Que las mas de las caſas que oy ſe alegan, y pruevan en las Audiencias, no tienen eſtas partes que he dicho, ni concurren en ellas la notoriedad que las leyes, y hiſtorias requieren, porque las mas deſtas caſas no tienen ſuelo, ò ſolar, ni ſolariego, ni apellido, y ſe articulan en poblado, y en tierra llana. Y verdaderamente ay en eſto gran exceſſo*, cui exiſtimo debere judices cordatos occurrere, in quorum arbitrio hæc omnia poſita ſunt, dum tamen capitoſum fugiant arbitrium, & ad leges, & hiſtorias confugiant.

Notabilia ex §. 1. Gloſ. 18.

1 *Conditio originis longinquitate temporis non patet.*
2 *In antiquis teſtimonium de auditu plene probat.*
3 *Agitur de tex.* in cap. licet ex quadam, de teſtibus.
4 *Traditur ratio ad tex.* in d. c. licet ex quadam, *ex* l. 2. tit. 21. par. 2.
5 *Quomodo ſit intelligendum quod traditur, quod tex.* in dict. cap. licet ex quadam, *non poſſit allegari, niſi in cauſis matrimonii.*
6 *In antiquis fama facit plenam fidem.*
7 *Adducitur communis opinio circa auditum, & famam in antiquis.*
8 *Adducitur opinio Abbatis, & refutatur.*
9 *Diluuntur fundamenta Abbatis.*
10 *Adducuntur Corneus, & Ripa contra communem.*
11 *Diluitur opinio Cornei, & Ripæ.*
12 *Si cum fama, & auditu concurrant inſtrumenta antiqua, inducitur notorium.*
13 *Fama debet eſſe illæſa, & integra, & auditus conſtans, ſine varietate, ſine repugnantia, & contrarietate, aliter non probant.*
14 *Teſtes an probent alii de patre, alii de avo, alii de proavo.*
15 *An jure Hiſpano communis ſententia ſit vera.*

§. Primus, gloſ. 18.

PRoximum eſt, ut agamus de parentelæ & generis probatione, poſtquam enim egimus del ſolar, breviter agemus de parentela & deſcendentia, frequenter enim illi, qui allegant, *Caſa de ſolar, pruevan ſu decendencia del ſeñor del ſolar, por varonia, y hazen a uno de ſus mayores abuelo, ò biſabuelo, hermano del ſeñor de la caſa: y las mas vezes eſta decendencia ſe trae tan atras, que no puede aver teſtimonio de viſta, y ſe occurre a teſtigos de oydas*: aliquando enim conditio originis longinquitate temporum non patet, tex. *in cap. longinquitate* 12. *quæſt.* 2. Zazius *conſil.* 5. *libr.* 1. *nu.* 3. & ponit modos probandi gentem, & genus, gloſ. celebris *in leg.* 1. *ff. de probat.* In antiquis autem omnes fatentur ſufficere teſtimonium de auditu, propter antiquitatem, *l. ſi arbiter, ff. de probatio.* ubi gloſ. & eſt textus, & gl. *in leg. in ſumma*, §. *idem Labeo, ff. de aqua publi. arcenda*, ubi Bartolus *n.* 6. quærit de parentela, an probetur per teſtes de auditu, & ait, quod ſic, & allegat gloſ. *ibi*, idem tenet Baldus *in authent. quas actiones, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* ubi refert Archidiaconum, qui de hoc dubitarat, *in cap. ſi plures* 16. *quæſt.* 6. & ibi tangit quæſtionem, tenet Anto. de Butrio *in c. licet ex quadam de teſtibus*, ibi: *Cum propter hominum brevem vitam teſtes de viſu, uſque ad ſeptimum gradum deponere non valerent.* Ita inquit ibi text. &

hæc

hæc verba text. ponderat Imola *in dicto* §. *idem Labeo*: & Joannes Andræas, & Abbas *in dict. cap. licet ex quadam*, inferentes ex omnibus his juribus, quod in excedentibus *memoriam hominum sufficit testimonium* de auditu, & copiosius tenet Aretinus *cons.* 37. ubi respectu parentelæ hanc defendit opinionem, & agit de tex. *in dict. cap. de parentela*, de quo nos agemus inferius hoc §. 1. & concordat cum secunda parte ejus textus, *l.* 20. *tit.* 9. *part.* 4. ut dicemus, ubi Gregorius Lopez *in glossa*, *Para desfazer*, idem tenet, & ait, quod Bartolus, & glos. *in dict. lege si arbiter*, & in *dict.* §. *idem Labeo* intelligunt textum *in dicto cap. licet ex quadam*, quando agitur de separando matrimonio, ut evitetur peccatum, de quo nos infra agemus latius, hanc conclusionem pluribus relatis infra faciemus communem, & quæ in judicando, & consulendo omnino servari de jure communi debeat. Sed quia tota disputatio pendet ex vero intellectu, textus *in dicto capit. licet ex quadam*, ideo adverte ad duo. Primum, quod ultra quartum gradum, nihil deviat à recepta sententia, & hæc interpretatio desumitur ex litera textus, quia cum prohibito non extendatur ultra quartum gradum, nihil ad 3 Summum Pontificem pertinebat, in illo casu investigatio illa, an scilicet, cognatio, & parentela ultra quartum gradum probaretur testimonio de auditu, nec ne? & hoc non advertit Bartolus, nec glos. *in dict. l. si arbiter*, & in *dict.* §. *idem Labeo*, ideo illa interpretatio convenit literæ *d. c. licet ex quadam*, ut ultra quartum gradum, nihil si correctum eo jure, sed remanet communis, & recepta sententia intacta, ut in antiquis recipiatur testimonium de auditu, at vero intra quartum gradum, intra quem est prohibito, Summus Pontifex statuit regulam, ut scilicet, non recipiantur de cætero testes de auditu, ad quod advertit Bartolus *ubi supra*, sed addit exceptionem ad regulam, nisi sint testes graves, qui audierint a gravibus, item, & pluribus, & probis, & ponit alia requisita necessaria, ut testimonium de auditu possit re- 4 cipi intra quartum gradum, & hic est genuinus sensus ejus textus, & merito intra quartum gradum in causa matrimonii, non admittit generaliter testimonium de auditu, quia ut plurimum possunt reperiri testes de visu ad eum usque gradum, egregia ad hoc *l.* 2. *titul.* 21. *partit.* 2. quæ suadet hunc intellectum, ibi: *Fasta el quarto grado, que llamamos bisabuelos, porque de aquel tiempo no se pueden acordar los omes.* De quo textu egimus supra *glos.* 12. & est verus sensus ad dictum *caput licet ex quadam*, cui non obstat nostra lex, dum admittit auditum, quando testes non potuerunt cognoscere avum, non enim loquitur in filiatione, sed in solutione, ut patet ad literã.

Ex quo sensu patet aperte, quod ad quartum, usque gradum sit probanda parentela per subsecuta matrimonia, quia ex dicta leg. 2. usque ad illum possunt reperiri testes, qui recordentur, ulta quartum autem gradum sufficit auditus de genere, ita tenebat Baldus *in l. cum super*, *C. de rei vendicat.* & quadrat hæc traditio, cum decisione *dict. cap. licet ex quadam*, quæ intra quartum gradum requirit matrimonia, ultra vero minime, & est de mente Francisci de Aretio *dict. cons.* 37. ubi ultra gradum quartum admittit testimonium de auditu, sine requisitis illis, de quibus in *dicto capit. licet ex quadam*, & ait, quod illud est conforme juri communi, de quo vidi sæpius dubitatum, sine certa aliqua luce, & patet ex his quæ dicemus hac *glos. nu.* 6. quia omnia ibi dicta habent locum in genere antiquo, & antiqua parentela, ex Bartolo *ubi supra*, & *glos. in leg.* 1. *de probat.*

5 Et ex his patet quid sibi velint, qui asserunt textum *in d. cap. licet ex quadam*, non posse allegari ad decisionem causarum, quia contineat particularem rationem in causis matrimonii, ita dicebat Paulus *consil.* 56. *lib.* 1. *n.* 4. Aymon *de antiquitate*, *versiculo*, *Viso de fama*, *numer.* 5. *in fin.* Ancharranus *consil.* 194 Decius *consil.* 595. *ad finem*, & ad hoc refert Aretinum *dict. cons.* 37. ubi non tenet id indifferenter, sed cum distinctione, quam diximus *nu.* 3. & 4. tenet Raynerius de forlivio *in dict. leg. si arbiter*, & ibi Fulgosius, & tenuit glos. *in l. fin. ff. de aqua publ. verbo*, *audierunt*, glos. *in dict.* §. *idem Labeo*, Bartol. *in dict. l. si arbiter*, & *in dict. capit. licet ex quadam*, non posse allegari, nisi in causis matrimonii, quod quidem indistincte non est verum nam ultra quartum gradum bene admitti generaliter testimonium de auditu, idque in priori parte, at vero intra quartum gradum, quia ut plurimum reperiri possunt testes de veritate. & visu non admittit testimonium de auditu, & ad illa duo est opportunissima, *dict. l.* 2. *tit.* 21. *par.* 2. Ad vero addit exceptionem ad regulam, ut intra quartum gradum admittantur testes de auditu, cum requisitis tamen ibi expressis, non aliter, & hoc postremum admittit, ut evitetur peccatum, & in hoc, quod admittit testimonium de auditu intra quartum gradum, habet aliquid speciale, quia de veritate futuri erant, ex *dict. l.* 2.

Et non solum hoc de auditu receptum est, verum 6 idem traditum est de fama, & auditu in antiquis, ut generaliter fama sola, vel cum auditu, vel agatur de dominio, vel de genere, vel de re ulla antiqua plenam faciat probationem quam opinionem duabus, aut tribus allegationibus possem comprobare, apud quas reperientur reliquæ, sed ut pateat, quàm facilè sit longam scribentium seriem adducere, atque eo colore imperitiorum ingenia captare, præter morem singulos adducam, illud tamen advertens, majo- 17 rem eruditionem esse in jurium vera, & utili explicatione, quàm in authorum relatione, & si sciam esse plurimos, qui hac longa authorum relatione delectentur, quos vtinam vera jurisconsultorum investigatio æque delectaret. Accipe igitur prolixam allegationem, ad hoc, ut in antiquis, sive genere, sive dominio, sive opere, aut facto, fama & auditus plene probent, hanc opinionem tenet originaliter Angelus *in l. at qui natura*, §. *cum me absente*, *ff. de negot. gest.* iterum tenet idem Angelus *in l. Titius*, *ff. quibus mod. pig. vel hypoth. solvat.* Idem Angelus *in l. quidam in suo*, *ff. de condit instit.* Vbi enim agitur de facto à quo distamus saltem per spatium centum annorum fama, & auditus sufficit pro vera, & plena probatione, eleganter loquens probat Alexan. *consil.* 15. *liber.* 5. tenet Innocentius *in cap. veniens el* 1. *de testibus*, & *in cap. quid per novale*, *de verborum signif.* Speculator *tit. de probatio.* §. 1. *versic. Et nota*, idem Innocentius *in capit. cum causam de juramen. calumn.* Cinus *in l. si quidam*, *C. solut. matrimon.* Bald. Angel. & Salicetus *in l. proprietatis*, *C. de probat.* Bal. optime *in auth. quas actiones. C. de sacrosanct. Eccles.* ubi & de fide instrumenti antiqui, & *in l. cum super*, *C. de rei vendicat.* ubi de genere, & *in l. conventiculam*, *C. de Episcop. & cler.* & *in l. in bonæ fidei*, *C. de rebus creditis*, Anto de Butrio *in cap. veniens*, *el* 1. *de testibus*, & *in dict. cap. quid per novale*, tenet quod probatio de auditu, & fama sufficiat etiam ad factum, à quo distamus solum per spatium quadraginta annorum, quia hoc dicitur antiquum, tenet idem Alexand. *consil.* 4. *volum.* 2. *num.* 28. tenet Archidiaconus 16. *quæst.* 3. *in cap. immemorantes*, tenet Bald. *in l. non ignorat. cap. qui accusare non possunt*, & *in l. exemplo. C. de probat*, tenet Joann. de Imola, *in cap. cum causam*, *de probat.* tertio Alexand. *consil.* 1. *libr.* 4. *n.* 22. Decius *in eleganti cons.* 428. *p.* 3. ubi *num.* 3. dicit, quod ab hac opinione in judicando non est recedendum, & *in dict. consil.* 595. & dicit *dict. cons.* 428.

428. *dict. num.* 3. quod hæc eſt communis opinio, idem reſoluit Aretinus *conſil.* 37. idem Romanus *conſ.* 109. & *conſil.* 424. Imol. *conſ.* 116. Baldus *conſ.* 75. *lib.* 3. Andræas Siculus, Barbatia *conſ.* 6. & *conſ.* 18. *lib.* 2. & *conſ.* 17. & *conſ.* 27. & *conſ.* 37. *libr.* 3 & *conſil.* 28. & *conſ.* 43. & *conſ.* 90. *lib.* 4. tenet hanc & communem, dicit Felinus *in cap. veniens, el* 1. *de teſtibus, num.* 16. Petrus de Ancharran. *conſil.* 209. & *conſil.* 305. & *conſil.* 194. Romanus *conſil.* 26. & *conſil.* 109. & *in l. ſi vero*, §. *de viro*, *ff. ſolut. matrim.* Joannes Andræas *in dict. c. licet ex quadam* & ibi Abbas modernus, & Joannes de Imola *in l.* 2. §. *idem Labeo*, *ff. de aqua publ. arcend* tenet ibi Bartolus, & Raynerius de forlivio. & Fulgoſ. *in dict. l. ſi arbiter.* Denique hæc opinio eſt communis, à qua non ſit recedendum in judicando, ex Decio *dict. conſil.* 428. & eſt communis opinio, ſecundum quam obtinuit Angelus ut ipſe ait *in dict. l. Titius*, tenet ex noſtris Gregorius *in l.* 20. *tit.* 9. *par.* 4. habet hæc opinio pro ſe tex. *in dict. l. ſi arbiter.* & *in dict.* §. *idem Labeo*, in genere & parentela eſt melior tex. *in dict. cap. longinquitate* 12. *q.* 2. & *in dict. l.* 2. *tit.* 21. *par.* 2. ibi: *Ca dende adelante no ſe acuerdan los omes.*

8 Sed adverte ad miſeram conditionem noſtræ hujus juris prudentiæ in qua nihil adeo firmum eſt, quod non controverſa diſputatione labefactetur contra hanc communem, & receptam opinionem tenebat Abb. *in dict. cap. veniens. el* 1. *de teſtibus*, *verſic. Quæro*, & *in cap. inter dilectos*, *de fidei inſtrum. numer.* 6. & *in capit. licet ex quadam*, *de teſtibus*, *num.* 2. in his locis dicebat dominus Abbas, contra hanc communem, & receptam ſententiam, quod teſtimonium de auditu, & fama non concludunt neceſſario, quia ſunt fallacia teſtimonia, *cap. cum inventute*, *de præſumptio. dict. cap. licet ex quadam*, & quod probatio debet concludere neceſſario, *l. neque natales*, *C. de probat. cap. in præſentia. de probat.* Secundo, quia non reperitur jure cautum, quod fama probet plene, unde Abbas dicebat inſiſtens in ſua illa opinione, *in dict. cap. veniens*, quod non eſſet juſtum, quod ſi per famam probo, quod jam ſunt mille anni, quod domus tua fuit Eccleſia conſecrata, hoc ſufficiat, ut ea tibi auferatur, & allegat pro hac ſua opinione, text. *in cap. ſi duo* 35. *quæſt.* 6. ubi in probandis gradibus affinitatis non ſufficit ſola fama, niſi etiam concurrat confeſſio conjugum, & tamen ſunt quidam gradus excedentes memoriam hominum, & in quibus admittitur probatio de auditu, juxt. tex. in *cap. licet ex quadam*, *de teſtibus*: hæc ſunt rationes domini Abbatis contra hanc communem opinionem *in dict. capit. veniens*, ex qua ſententia dicebat *in dict. cap. inter dilectos*, & *in dict. cap. licet ex quadam*, quod debet imputari ei, qui tantum tempus fruſtra è manibus elabi paſſus eſt, & in effectu tenet, quod probatio de auditu, & fama in antiquis probet reſpectu ejus, qui de præſenti poſſidet, non vero ſi præſens ſtatus rei contradicat antiquæ famæ & auditui, quod ſecuti ſunt Thobias Nonius, *conſil. 6. num.* 10. & Ripa *in l. rem quæ nobis, column. penul. in fin. ff. de acquir. poſ.*

9 Sed Felinus *in dict. cap. veniens*, *num.* 16. *referens Aret. dicit omnia adducta ab Abbate contra communem* opinionem eſſe phantaſias, quia jura in factis antiquis admittant hoc genus probationis, *d. l. ſi arbiter*, *d.* §. *idem Labeo*, & dicit, quod eſt neceſſario concludens in antiquis, *d. cap. licet ex quadam*, nec debere quicquam imputari his præceſſerunt, cur non egerint, quia forte ignorarunt, & idem Felin. reſpondet ad text. *in d. cap. ſi duo.* multipliciter, & ait inter alia, quod diſpoſitio ejus text. inducta eſt in favorem Sacramenti, & ideo quod non poteſt trahi ad alios caſus, & ita reprobat fantaſias Abb. quas etiam reprobat Decius *in d. conſil.* 428. & latiſſime Aretinus *in dict. cap. veniens*, quibus adde quæ diximus late *gloſ.* 12. *num.* 80. quia ſunt pulchra, & utilia ad hanc rem quam tractamus, & communis opinio indiſtincte recipienda eſt in antiquis, vel repugnet præſens ſtatus vel poſſeſſio, vel non repugnet. ita ut præſens poſſeſſio, & ſtatus rei, nihil prohibeat, quin contrarium probetur in antiquis per famam, & auditum, ita ut communis, & recepta ſententia habeat locum indiſtincte.

Fortius tamen inſurgit inhærendo fere ſententiæ 10
Abbat. & Ripæ contra communem, Corneus *conſil.* 26. *lib.* & *in conſ* 130. *eodem lib.* & *in conſ.* 35. *prima parte*, & *conſil.* 19. 2 *parte*, quem ſequitur Socin. *conſ.* 194. *libr.* 2. *col. fin.* & ad hoc Corneum refert Decius *conſ.* 428. ait enim, quod agens videtur deducere dominium, aut jus ſuum de præſenti, quando agit, & ideo ad probandum ſuam intentionem, quod debet probare dominium, aut jus de præſenti quod ſi præſens dominium, aut poſſeſſio ſit penes alium, ſcilicet reum, quod nihil probat, & illud advertit Ripa *ubi ſupra*, ut ſcilicet auditus, nihil probet in antiquis contra eum, qui de præſenti poſſidet, quia repugnat præſens ſtatus, cum Abbate, & Thobia Nonio *ubi ſupra*, & quia præſumptio dominii reſultat ex ipſa poſſeſſione *l. fin. C. de reivendicat.* & quia talis poſſeſſio habet pro ſe juris præſumptionem, & quod res ſit Burgenſatica, & non feudalis, quando poſſeſſio repugnat feudo, Bald. *in cap.* 1. *in principio*, & *in* §. *cum autem de controverſia inveſtitu.* Joannes Andæas *in cap. nimis*, *de jure jurand.* Alexand. *conſ.* 109. *volum.* 1. Afflictis *deciſ.* 277. *num.* 6. Alexand. *conſ.* 119. *vol.* 1. Andræas de Hernia *in cap.* 1. *de controver. feud. apud par. termi.* & *in cap.* 1. §. *ſi quis per triginta*, ubi Baldus ſi de feudo fuerit controverſia, & ideo dicit Corneus *ubi ſupra* ſe conſuluiſſe, quod ubi agitur de probando dominio de præſenti, non ſufficiat fama, & auditus de antiquo, ſubdit rationem, quia ſi hoc admitteretur, concurrent duo ſpecialia contra diſpoſitionem *leg.* 1. *C. de dotis promiſſione.* Primum, quod dominium antiquum probetur per auditum, & famam. Secundum, quia probatio præſumptiva traheretur de præterito ad præſens, & non eſſet directa probatio, hæ ſunt rationes Cornei contra communem.

Sed Decius *ubi ſupra* ait, quod omnino non eſt re- 11
cedendum ab hac opinione communi in judicando contra Corneum, de quo ait non eſſe curandum, idem tenet contra Corneum, de quo ait non eſſe curandum, & contra Abbatem, Aretinus *in dict. cap. veniens* & is primus vocabit dicta Abbatis phantaſias & aiunt, quod probatio de præterito trahitur ad præſens præſumptive, & quod eſt directa probatio, etiam contra eum qui poſſidet, & quia probatio præſumptiva eſt vera probatio, *leg. ſi tutor petitus*, *ff. de periculo tuto. l. ſi quis locuples*, *ff. de manumiſſi teſtam. l. licet Imperator*, *ff. de legat.* 1. & vere probat, qui probat ex præſumptione, Jaſ. *in l.* 1. *C. de teſtamen. milit. num.* 10. & propterea dicunt, quod non eſt inconveniens, quod duo ſpecialitates concurrant, ſi unum ſpeciale veniat in conſequentiam alterius, vel quando procedunt ex diverſa cauſa. Bart. *in l. ſi is qui pro emptore*, *ff. de uſucap.* ita concludit Decius, & ante eum Aretinus contra Abbatem, & Corneum, & remanet communis opinio defenſata, ut ipſi dicunt, à qua non ſit recedendum.

Sed tamen adverte aliqua circa receptam ſenten- 12
tiam, maxime neceſſaria, & ad eã rem, quam tractamus, quod ſi cum fama, & auditu concurrant inſtrumenta publica, & authentica monumenta, aut hiſtoriæ, quod ex fama, & auditu, junctis his adminiculis reſul-

reſultat notorium, quia hæc ipſa adminicula, inſtrumenta, hiſtoriæ, & monimenta, ſunt diſpoſitiva, ita notat mirabiliter Baldus *in cap. cum cauſam, de probatio.* & optime *in authen. quas actiones, C. de ſacroſanctis Eccleſiis*, & eum refert, & ſequitur Decius *dicto conſil.* 428. *num.* 5. & vide Socinum *conſil.* 39. & optime Alexand. *conſi.* 15. *vol.* 5. Ex quibus contra, ſi inſtrumenta hiſtoriæ, aut monimenta reperiantur contra hanc famam publicam, & auditum maxime nocebunt, quod latius patebit, ex numero ſequenti, unde ad parentelam nobilem parum proderit præſens ſtatus ignobilis, maxime ubi adminicula hæc acceſſerint, quia parentelæ nobilis in ducunt notorium.

13 Secundo nota eleganter, & vere, & utiliter, quod hoc teſtimonium de auditu, quod plene probat, & de fama, quod quidem ex recepta ſententia facit veram probationem, debet eſſe conſtans, perpetuum, generale, & univerſum, apud omnes, ſine varietate, ſine contrarietate, de quo eſt ſingularis tex. *in cap. de parentela* 35. *quæſt.* 6. *el ſegundo*, ibi: *In quibus omnibus, nec varietas, nec contrarietas ulla reperiri debet.* Et hoc eſt quod ait Bartol. *in l.* 1. *idem Labeo, ff. de aqua publ. arcend.* quod fama debet eſſe illæſa, & conſtans, idem dicit Bald. *in l. conventiculam, C. de Epiſcopali Audientia*, & hoc eſt, quod dixit Cumanus *conſ.* 78. quod teſtes de auditu non probant, quando auditus in aliquo proſternitur, & idem dicit Curtius Jun. *conſ.* 17. Aymon *de antiquitate, verſic. Nunc de fama. n.* 9. Et eſt ratio, quia cum hoc teſtimonium de auditu ſit exhorbitans à regulis juris, oportet, ut ſit conſtans apud omnes perpetuum, perpetuò tenore, ſine contrarietate, ſinè varietate, ſine repugnantia, ideò plurimum corruit ex monumentis, & inſtrumentis, & teſtibus contrariis, *l. cenſus, & monimenta, ff. de probat* ex quibus patet apertiſſime, & vere quid judicandum ſit in cauſis his quotidianis nobilitatis, in quibus eſt contrarietas aperta ex ſcriptis antiquis, & ex contrario auditu, ita ut reperiatur varietas, & contradictio, & repugnantia, quia erit locus tex. *in dict. cap. de parentela.*

14 Præterea nota, quod cum litigans ex his quæ ſuperius diximus teneatur probare aliquot gradus ſui generis per ſubſecuta matrimonia, non vero omnes, ſaltem ultra quartum gradum ex *dict. cap. licet ex quadam*, & *dict. l.* 20. *tit.* 9. *par.* 4. ibi *De aquellos grados que cuentan.* Facit gloſſ. *in dict. cap. de parentela*, & *in dict. cap. licet ex quadam*, is tamen qui probat genus ſuum, non dicetur adducere teſtes ſingulares, ſi aliis teſtibus de ſe, aliis de patre, aliis de avo, probet, & tota probatio recte conſtabit ex omnibus his teſtibus, nec dicetur genus per partes, & per teſtes ſingulares probatum, gloſ. *in dict. cap. de parentela*, gloſ. ultima, *in dict. cap. licet ex quadam*, ita reſoluit Abbas poſt longam diſputationem *à num.* 10. ibi vide Angelum *conſil.* 231. *eundem*, & Imolam *in l. ex facto*, §. *item quæro, ff. de vulgari*, Anto de Butr. *in repet. cap. fin de conſuetudine*, Joann. Andræas *in cap.* 1. *de arbitris, lib.* 6. ubi ſi probetur conſuetudo, & duo teſtes deponant de uno actu, & alii duo de alio, quod non ſint ſingulares, & de fructibus, ſi duo teſtes dicant uno anno collectos eſſe octo corbes, & alii duo altero anno decem, quod recte probentur decẽ & octo, & vide Speculatorem *in titulo de teſtiũ productione*, & *titul. de Inquiſitione*, §. 1. *verſic. Quid ſi unum*, ubi quod ſi duo teſtes deponant de mero imperio, duo alii de mixto, quod utrumque ſit probatum, & vide Felinum, *in dict. cap. licet ex quadam*, ubi latiſſime proſequitur ſingularitatem teſtium, & ex his quæ diximus *gloſ.* 2. §. 1. *à n.* 33. habes fere omnia quæ pertinent ad ſingularitatem teſtium in hac nobilitatis materia, vide Molinam *libr.* 2. *cap.* 6. *nu.* 34.

Joan. Garſias *de Nobilitate.*

Sed adverte ad unum in Hiſpania maximi momenti, quod forſan jure noſtro correcta videri poteſt ſententia illa de recipiendo teſtimonio de auditu circa parentelam, in antiquis, & diu me toriit, & torquet adhuc iſta conſideratio, quam ut teneas, revoca in mentem, quod illa communis opinio tot tantiſque viris recepta de admittendo teſtimonio de auditu, & fama, in antiquis habet duo ſolum jura pro ſe ut patet ex Felino, Aretino, Alexand. Decio, & Bartol. ſcilicet. *l. ſi arbiter*, & tex. *in dict.* §. *idem Labeo*, & vide, quod utriuſque hujus juris eſt eadem ſpecies, eadem dubitatio, eadem deciſio, eadem deciſionis ratio, & ambo jura loquuntur in opere facto, & quæritur de die, & conſule: adverte etiam, & eſt ſecundum fundamentum, quod gloſ. *in dict.* §. *idem Labeo*, & *in d. l. ſi arbiter*, quærunt, an deciſio earum legum ſit recipienda in omni facto antiquo, & refertur ibi opinio antiquorum qui dicebant, deciſionem illarum legum non eſſe trahendam ad reliqua facta antiqua, at vero communis opinio obtinuit, ut trahatur, & poſtea prior Bartolus traxit extenſionem illam ad parentelam, *in d.* §. *idem Labeo*, & ab ea extenſione dimanavit communis illa opinio, de qua ſupra. Modo his ita diſcretis venio ad noſtra jura, & quidem *lex* 29. *tit.* 16. *par.* 3. concordat in facto & deciſione, in dubio, & ratione decidendi cum dicto §. *idem Labeo*, & cum dict. *leg. ſi arbiter*, & verſatur in opere facto, & quæri de die, & conſule, admittit in hac ſpecie teſtimonium de auditu; deinde, quod pertinet ad noſtrum propoſitum facit ſibi dubium, quod fecerat gloſ. utraque ibi, ſcilicet, an deciſio illarum legum ſit extendenda, & admittenda in omni facto antiquo, & rejecta communi opinione quæ extenſionem admiſit, ſequitur veterum opinionem, quæ extenſionem negabant ad facta antiqua, & ita negat extenſionem, in qua ſe fundat communis opinio, ibi: *Mas en otro pleyto deve ſer cabido teſtimonio de oydas, como de ſuſo diximos.* Dixerat autem ſupra *lege* 28. *eodem tit. & part.* non eſſe recipiendum teſtimonium de auditu, niſi in caſibus expreſſis à jure, & ita rejecta communi opinione per dictam *legem* 29. & conſtituta apud nos regula de non admittendo teſtimonio de auditu, niſi in caſibus expreſſis à jure, plane cum hic caſus de parentela, etiam antiqua non ſit expreſſus noſtro jure, certe non eſt apud nos probanda teſtimonio de auditu, Gregorius *in dict. leg.* 29. nihil horũ adnotavit, ideo parum, aut nihil ad hoc advertunt advocati.

Nec his obſtat *lex* 20. *tit.* 9. *par.* 4. quia reſpondeo, & vere, & utiliter, quod tex. *in cap. licet ex quadam*, ut dixi, admittit teſtimonium de auditu ultra quartum gradum, & in hoc concordat cum communi opinione, & ipſam comprobat, hoc vero non reperiens *in dict. leg.* 20. ut videas, quàm accurate ſcripta ſit ne pugnaret cum *l.* 26. & cum *l.* 28. *tit.* 16. *par.* 3. in ſecunda parte *in d. cap. licet ex quadam*, intra quartum gradum admittitur teſtimonium de auditu contra juris regulas, & contra *dict. l.* 2. *titul.* 21. *par.* 2. idque in cauſis matrimonialibus ad evitandum peccatum, cum hac ſecunda parte concordat dicta *l.* 20. & admittit in hoc requiſita illa quæ requirebat, *d. cap. licet ex quadam*, & ita vides, quod noſtra jura ſemper ſunt ſibi conſtantia contra communem opinionem: illud vero ridiculum eſt, quod paſſim objicitur, ſcilicet, fore probationes omnino impoſſibiles, niſi admittatur communis opinio, quaſi vero ſponſionem fecerit jus, traditurum ſe modum probandi, quæcumque probari expediat, an non conſtituerit aperte, deficere aliquando probationem, non jus.

GLOSSA XIX.

Tal que con buena ſe pueda prescrivir la libertad de los derechos devidos al Rey.

Notabilia ex Gloſſ. 19.

1 *Tributa præſcribuntur contra Regem, ex cauſa nobilitatis probatæ.*
2 *Per quos actus præſcribatur hoc tributum.*
3 *De bona, & mala fide remiſſive.*
4 *Quantum hæc tributa debeantur Regi noſtro remiſſive.*

1 HIc tibi erit advertendum ad id, quod ſæpius diximus, ſcilicet, nobilitatem probari, at vero tributa præſcribi, patet ex verbis legis noſtræ ſtatim in principio ſecundæ partis, ibi: *Si alguno dixere* & ibi: *Y probare*, & quæ latiſſime diximus *gloſ.7. n.* 47. *& ſeqq.* ex quibus junctis his verbis: *Puedan præſcrivir la libertad de los derechos*, inſurgit, ut præſcriptio verſetur circa tributa, & probatio circa nobilitatem, ita ut licet tributa non poſſint præſcribi, *leg. comperit*, & ibi Bald. *C. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* Abb. *in cap. cum nobis, & cap. ad audientiam, de de præſcript.* Balbus *de præcriptio. 2. par. quæſt. 1. l. 1. tit. De las preſcripc. lib.* 5. *ordin. l.* 6. *titul.* 29. *par.* 3. tamen ex hoc titulo nobilitatis, probato titulo, bene ſequitur tributorum præſcriptio, & nota quod eſt vere præſcriptio, quia acquirit ſibi, & detrahit Regi, Aym. *de antiq.* 4. *part. differentia* 7. *n.* 21. Abb. *in cap. fin. de conſuetud.* Corneus *conſ.* 268. *lib.* 4. Decius *conſ.* 134.

2 Nota ſecundo, quod in hac præſcriptione, ſufficit, quod tributum exactum ſit ab aliis, & non â te, cum potuerit â te exigi, & non eſt neceſſaria interpellatio, ſcilicet, quod à te petitum ſit & tu negaveris, ita tenet Aymon *conſ.* 111. Panormitanus *conſ.* 94. *lib.* 1. & *conſ.* 26. *libr.* 2. Paulus *conſ.* 313. *lib.* 1. Corneus *conſ.* 43. *libr.* 2. *conſ.* 22. *lib.* 3. & *conſ.* 142. *eodem lib.* & reſoluit D. Didac. *in regula poſſeſſor. 2. par.* §. 2. *n.* 7. *verſ. Secunda rerum ſpecies*, contra Alexandrum *conſ.* 136. *lib.* 2. *num.* 19. qui requirebat interpellationem, & contradictionem, & contra Bartol. *in leg. in filiis, C. de decurionibus libr.* 10. & contra Curtium *conſ.* 60. & Rubeum *conſ.* 21. & contra iſtos tenet idem Aymon *de antiquit.* 4. *par. cap. circa præmiſſa, nu.* 36. *&* 38. & *ad legem, cum ſcimus, C. de agricolis, & cenſitis, lib.* 11. reſpondet Aymon *ubi ſupra*, & D. Didac. *dicto verſic. Secunda*, ſed forſan melius dices, ibi à filio ſemper fuiſſe exactam præſtationem, quia pater (ut dicit tex.) pro filio ſemper ex ſoluit, ideo nihil curandum eſt de interpellatione, & negatione in caſu *dict. l. cum ſcimus*: nec enim Regi ſit præjudiciũ nec utilitas ei, pro quo abſente, aut non interpellato tributum ſolutum ſit, & ita tota die in praxi articulatur; *Que los cogedores paſſavan por las puertas deſtos, y cobrando de otros, dexa-*
3 *van a eſtos*, & eſt praxis jure probata, diximus *gloſ.* 17. *num.* 27. de bona, & mala fide diximus late *de Expenſis, & Meliorat. c.* 23. *à num.* 9. poſt domin. Didacum *in dicta regula poſſeſſor, 2. p.* §. 6.

4 Et verba illa, *De los derechos devidos al Rey*. Quo jure tributa debeantur Regi, diximus ſupra *gloſ.* 9.

GLOSSA XX.

Y aunque dizque acaeciô que el que ſe dezia hijodalgo ha ſido adulterino, o inceſtuoſo, o naſcido de otro dañado ayuntamiento.

Notabilia ex Gloſ. 20.

1 *Filius legitimus quis ſit, & quis propie dicatur.*
2 *Filii legitimi ſunt ſecundum naturam procreati, ſunt ſegun ley, ſunt ſagrados.*
3 *Filii legitimi ſunt proprie filii naturales, & quare.*
4 *Pater legitimus dicitur proprie pater naturalis, & quare.*
5 *Filius legitimus nullo jure quiſpiam præſumitur.*
6 *Filiatio quomodo probetur.*
7 *Ubi agitur de filiatione, non ad totum effectum filiationis minor probatio requiritur.*
8 *Agitur de gloſſa* in cap. Michael, de filiis præſbyt. *contra D. Didac. Covarr.*
9 *Filio legitimo nihil nocet matris adulterium.*
10 *Non filiatio quomodo probetur.*
11 *Filii legitimi gaudent parentum nobilitate.*
12 *Naturales filii ſunt procreati contra naturæ leges.*
13 *Reprehenditur Juſtinianus, & notantur Bart. & Tiraq.*
14 *Conjunctio ſolum viro, & uxori lege naturali, & divina conceſſa eſt.*
15 *Adducitur Ethnicorum antiqua opinio.*
16 *Nuptiæ initio naſcentis orbis cum homine primo cœperunt, ſolemnitas vero nuptiarum à jure civili dimanavit.*
17 *Naturalis filius non eſt conſanguineus patri, nec agnatus, nec cognatus.*
18 *Filii naturales olim prorſus repellebantur à bonis parentum.*
19 *Naturales fratres ex parte patris tantum non ſuccedebant mutuo, adducitur* l. fin. tit. 13. p. 6.
20 *Naturalis frater, an fratri legitimo ſuccedat.*
21 *Adducitur ratio ad* l. 9. tit. 13. par. 6.
22 *Olim naturales qui fuerint.*
23 *Olim non erat præſumptio pro naturali.*
24 *In naturali certitudo requiſita eſt.*
25 *Filii naturales ex paterna ſubſtantia habent ſextantem, & quomodo, & quid noſtro jure.*
26 *Filii naturales an ſint alendi ultra ſextantem.*
27 *Filii naturales jure Canonico, qui fuerint.*
28 *Agitur de* l. 11. *Tau. quæ eſt* l. 9. tit. 8. li. 5. rec.
29 *Jure civili, an tempus conceptionis, an vero tempus nativitatis conſiderandum ſit.*
30 *Lex Taurina nihil agit de ſoluto, & ſoluta: ideo in Hiſpania nihil curamus, an ſolutus, an ſoluta quis ſit.*
31 *Filius genitus à monacho, aut fraticello, vel moniali intra annum probationis, an ſit naturalis.*
32 *Quis dicatur ſolutus, quis ve ſoluta.*
33 *Clerici filius in minoribus conſtitutus eſt naturalis.*
33 *Filius clerici habentis beneficium, an ſit naturalis.*
35 *Recognitio de qua in* dict. *l.* 11. Tauri: *unde habuerit originem, & qualis eſſe debet.*
36 *Filius naturalis ex forma* l. Tauri, *eſt nobilis nobilitate parentis.*
37 *Naturalis an quis præſumatur, poſt* l. 11. Tauri.
38 *Spurius quatenus quis præſumatur.*

HÆC quoque de filiis diſputatio in cauſis nobi- 1
litatis aſſidua, & quotidiana eſt, præſertim in

natu-

naturalibus, ideoque, hæc gloſſa ſuo jure petit ſibi de filiis legitimis, naturalibus, & ſpuriis, quantum pertinet ad cauſas nobilitatis, explicationem particularem, & quamvis de his dixerimus in tractatu noſtro *de expenſ. & meliorat. cap.* 3. *à num.* 21. *cum ſeqq.* quantum pertinebat ad alimentorum expenſas, reſtant tamen dicenda nonnulla quæ propriam habent conſiderationem in cauſis nobilitatis, quæ omnino dicenda ſunt, ne noſter hic labor ſuis carere partibus doctioribus videatur: invenies autem ſeparationem filiorum illam in jure præcipuam, qua diſtinguimus filios legitimos à naturalibus, & rurſum utroſque; à ſpuriis, namque aliæ filiorum differentiæ, de quibus eſt *l.* 1, *tit.* 15. *par.* 4. planè fere abierunt à foro, & uſu judiciorum, & in ſolis ſcholarum umbraculis tam otioſe, quàm inutiliter quotidie referuntur.

2 Filius legitimus is eſt, qui legitime procreatus eſt, ex juſtis nuptiis, & lege probatis, *l.* 1. §. *hujus ſtudii, verſic. Hinc maris, & fœminæ conjunctio, quam nos matrimonium dicimus*, ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni juris, naſcitur is filius quem legitimum vocamus, ſecundum leges civiles, & ſecundum jus naturæ, itaq; omnia jura concurrunt in procreatione filii qui ex juſtis nuptiis naſcitur, jus divinum, naturæ, & civile, hinc varias ſoortitur appellationes, & diverſa cognomina hoc genus filiorum. Dicitur legitimus, ſicuti dicimus actum legitimum, qui eſt à legibus comprobatus: *l. actus legitimi, ff. de reg. juris, l. legitima, ff. de pactis*, indeque lex noſtra Hiſpana *in proœmio*; *titul.* 13. *part.* 4. vocat hos filios, legitimos, *Derechureros, & fechos ſegun ley, & ciertos, & conoſcidos, & que ſon como ſagrados*, & *in l.* 1. *cod. tit. & part.* filios hos legitimos vocat, *los que ſon hijos ſegun ley, e que naſcen de padre e madre que ſon caſados*, ubi Gregorius Lopez, & nos late *dict. cap.* 3. *nu.* 24. ubi probamus hos ſolos filios legitimos nates ex juſtis nuptis, eſſe cognitos de jure divino, & naturali, non reliquos, quoniam in reliquis, quos nos recepto verbo, naturales, & ſpurios dicimus, turpitudo manifeſta reperitur, inhoneſtas, & fugienda libido, jura omnia divina, & naturalia læſa reperiuntur, ut ibi latiſſime probavimus, & dicemus hic aliqua non aliena à noſtro inſtituto: in legitimis conſervantur jura divina, & naturalia, in reliquis ineſt pravum, obſcænum, turpe, & deteſtabile, in legitimis nihil eſt, quod ad honeſtatem non pertineat, certiſſima eſt ſoboles, quæ ex legitimis nuptis ſuſcipitur, indubitatiſſima progenies quæ ex matrimonio provenit, cæteræ non item.

3 Ex qua ratione, quia iſti legitimi ſunt ſecundum omnia jura procreati, & ſunt ſoboles naturalis, filii legitimi dicuntur apud Juriſconſultos filii naturales, ad differentiam reliquorum, qui ſunt procreati violatis naturæ legibus, ut ſunt ſolum naturales ex vaga conjunctione geniti, & ſpurii, inceſtuoſi, & adulterini & ad differentiam adoptivi, quem ſolum jus civile filium fecit, cæteros turpis, & nefaria libido, ex qua ratione eleganti ſane, ita dicitur pater quoque naturalis, quia natura hunc partum ſolum agnovit: ita intellige *l. Lucius, ff. de vulgari.* facit *lex naturali*, & *l. non poteſt*, & *lex arrogato, ff. de adopt.* & ibi Oroſcius, §. *ſed hodie inſtit. eod l. ſive libertus*, §. *naturalis, ff. de jure pat.* de quo faciunt magnum feſtum Galli in lectionibus Dolanis licet non ſit ita mirabile, uti ipſi arbitrantur.

4 Legitimum autem neminem præſumimus, ideo qui ſe legitimum ait, probare debet, *l. filium, ff. de his qui ſunt ſui vel alieni juris*, Alciatus *regula* 3. *præſumt.* 12. Angelus *in leg. liberorum, ff. de infamib.* ubi text. Jaſo *conſil.* 102. *volumin.* 4. Decius *conſil.* 54. Jaſo *in l. nec profeſſio. C. de teſtam.*

Didacus *in* 4. *part.* 2. §. 3. *cap.* 8. *nu.* 1. idem tenuimus *de Expenſ. & Meliorat. c.* 3. *num.* 21. & hæc eſt veritas, & caue à Mieres, qui inadvertenter contrarium dixit *de majorat.* 3. *par. q.* 15. *num.* 3.

Vtiliter tamen intellige præſumi aliquem legitimum ſi ſemel reperiatur in quaſi poſſeſſione filiationis, & ad hoc ſunt opportuna jura quæ allegat Mieres *ubi ſupra, cap. lator, qui filii ſint legitimi*, & ita intellixit ibi gloſ. idem probat *l. miles*, §. *defuncto. ff. de adulteriis*, & *minor.* quod Mieres alleget Didacum *dict.* §. 3. cum probet contrariam opinionem tenere: ergo, quod nunquam præſumitur quis legitimus, niſi ſit in quaſi poſſeſſione filiationis, & ita debuit intelligi.

Filiatio autem, quamvis regulariter dicatur impoſ- 5
ſibilis fere probatur, ut per Pariſium *conſil.* 10. *libr.* 2. *n.* 80. Alciatus *regul.* 3. *præſumptio.* 37. Alexand. *conſil.* 90. *lib.* 6. *num.* 17. moderni late *in ſuis arbitrariis, lib.* 2. *cent.* 1. *caſu* 89. ut ibi tamen advertit reſpectu matris neceſſaria reperitur probatio, quia certa eſt *l. ſi ſpurius, ff. unde cognati*, probabilis item eſt, quoad patrem, & quoad utrumque etiam præſumptiva admittitur probatio pro rei de qua agitur qualitate, ut dicemus, præcipua autem exigitur ex regula tex. *in leg. filium de his, qui ſunt ſui. vel alieni juris*, quoad proprietatem, *l. non Epiſtolis, C. de probat. l. ſi vicinis, C. de nuptiis, c. per tuas, de probat.* ita Paleotus *de nothis, & ſpuriis, c.* 22. Pariſius *conſil.* 10. & *conſil.* 13. *lib.* 2. Didacus *ubi ſupra dict.* §. 3. Tiraq. ubi bona remiſſio, & longa lataque allegatio *retractu* 1. §. 1. *gloſ.* 16. *num.* 7. gloſ. famoſa ubi Canoniſtæ *in cap. Michael de filiis præsbyterorum*, Menoch. *ubi ſupra*, ubi latiſſime.

At vero quaſi poſſeſſio filiationis inſurgit ex con- 6
jecturis, nempè ex tractatu, ex educatione, Abbas, Decius, & Felinus *in cap. per tuas, de probat.* Bar. *in l.* 1. *quorum bonor.* Alban. *conſ.* 83. Rube. *conſ.* 16. Pariſ. *conſ.* 29. *lib.* 2. Gozad. *conſ.* 12. *nu.* 17. & *conſ.* 13. *n.* 34. Menochius *ubi ſupra, n.* 69. ubi vide, ſi res contingat, egregias declarationes.

Item nominatio, non quævis, quæ blandiendi cauſa facta ſit, ſed aſſertiva juxta illud, *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, alias nominatio affectionis, & charitatis potius eſt judicium, ita poſt multos Menoch. *ubi ſup. n.* 77. ubi varie explicat, & de aſſertiva nominatione vide Bar. *in l.* 2. §. *idem, ff. de lib. aguoſ.* ut puta ſi in judicio id fateatur, vel extra judicium id ex propoſito dicat, vel in libris ſcripſerit inter filios, ubi ratio filiorum ſit ita in antiquis, ut diximus ſupra *gloſ.* 12. §. 1. de juramento, & fama, dicemus in levioribus quomodo probatur filiatio.

Ex his omnibus inducitur ad minus quaſi poſſeſſio 7
filiationis, ideo qui eſt in quaſi poſſeſſione filiationis, debet adſpici poſſeſſionem *c. ex tenore, c. lator, c. cauſam, qui filii ſint legitimi, l.* 1. *tit.* 13. *p.* 4. Decius *conſ.* 154. & *conſ.* 155. Tiraq. *in legib. connubialib. gloſ.* 8. *n.* 253. atque; adeo ex his cavendum eſt ab Alciato *in l. ſi poſthumus*, §. *fin. ff. de lib. & poſthu.* & *in l. Scævola, num.* 29. *ff. de lib. & poſthu. & regul.* 3. *præſump.* 37. ubi ait, quod licet aſſertio matris dicentis aliquem non eſſe ſuum filium, non noceat ei in proprietate, quod noceat ei in poſſeſſione, quia ex his quæ diximus ſi ſemel ſit in quaſi poſſeſſione hæc ipſa aſſertio parum prodeſt, vide Menochium *ubi ſupra* latiſſime, ideo debet habere poſſeſſionem, nec obſtat text. *in l.* 1. §. *ſi cui. ff. de ventre inſpiciendo*, quia ubi ut patet aperte, non erat partus in quaſi poſſeſſione filiationis, quia non fuerat natus, ex forma Prætoris appoſita, ideo merito negatur ei poſſeſſio, & hoc eſt tenendum ex vi, quaſi poſſeſſionis quidquid dicat Alciatus & eum ſecutus, Mieres *ubi ſup.*

namque; quaſi poſſeſſio prodeſt ad quaſi poſſeſſionem, proprietas vero filiationis ad proprietatem bonorum, imò ipſa quaſi poſſeſſio rapit bona in petitorio quandiu contrarium non apparet, ita Menochius *ubi ſupra*, *num.*69. & 70. ubi vide.

Vnde nota ſeparationem probationis circa filiationem, & ad proprietatem, & ad poſſeſſionem, ut illa fortior ſit, & plenior, hæc infirmior, & debilior, ad quod nobis eſt *l. fi. tit.* 19. *par* 4. ibi: *E eſto deve ſer catado por fama*, & ibi: *O por la jura*, & ibi, *Por algunas ſeñales*, & ibi: *O por manera qualquiera otra.* Ideo ſi filius agat de totali effectu filiationis, ut eſt in noſtro caſu, debet filiationem plene probare, ſi vero ad poſſeſſionem minor probatio requiritur, Didacus *dicto* §. *tertio*, *dicta. leg. fin.* ideo ad poſſeſſionem bonorum, quæ conſequitur quaſi poſſeſſionem filiationis, minor probatio requiritur, quia quando non agitur de
8 pleno præjudicio, minor probatio admittitur, Bar. Jaſ. ibi *n.* 4. *in l. à Divo Pio.* §. *ſi ſuper rebus*, *ff. de re judicat.* diximus ſupra *gloſ.* 1. *n.* 35. & 36. & 49. *per totum*, & ad propoſitum, quod minor probatio ſufficiat, ubi de modico damno agitur, vide Mieres 3. *p. q.* 15. *n.* 2. & 3. ubi plane, facit aperte gloſ. *in c. Michael, de filiis præsbyt.* quæ ad perfectam filiationem plura ſimul quærit, ſcilicet partum cohabitationem, educationem, nominationem, famam, ibi: *Si natus fuit ex illa*, & ibi: *Quam tenebat ſecum*, & ibi: *Quia fuit in poſſeſſione filiationis*, & ibi: *Communiter habebatur*, at vero Didacus exiſtimat gloſſam non ſe ſe reſtrinxiſſe ad omnia, ſed ad ſingula, ſed fallitur *in* 4. *par.* 2. *c.* 8. §. 3. *nu.* 7. quia uti diximus, ſingula ad plenam filiationem reſpectu utriuſque parentis non ſufficerent, text. expreſſus *in* §. *finale inſtitut. de appellationibus*, ibi: *Licet hoc ad jus filii accipiendum ei non ſufficiet*, & quia diximus ſuperius ſingula, aut non eſſe ſufficientia, aut ſolum prodeſſe ad quaſi poſſeſſionem filiationis, quæ tamen interim dum aliud probatur, ſufficit ad proprietatem, ſed tamen re vera, ſi de poprietate agatur, ſingula reſpectu utriuſque parentis non ſufficere, vero verius eſt quæ ſunt addenda ad ea, quæ late congeſſit Menochius *ubi ſupra*, & ſine his adhuc manca eſt ejus diſputatio.

Ideo non dubium eſt, quin ad quaſi poſſeſſionem filiationis, & effectus quaſi poſſeſſionis minor probatio requiratur, *dict. l. fin.* & ex Didaco *ubi ſup.* & Jaſ. & Bart. unde in hoc caſu, non eſt aliena à veritate opinio Matheſellani *notabili* 2. quod in poſſeſſoriis minor probatio ſufficiat, quamvis cõtra ipſum ſit *deciſio* Matthæi de Afflic. 364. & Arius Pinellus *in l.* 2. *C. de reſcinden. vend.* 3. *p. nu.* 27. & alia allegat Mieres *ubi ſupra*, *n.* 4. & plura Menochius *de recuperanda poſ. q.* 32. *nu.* 408. ſed fortaſſe illa parum, aut nihil faciunt, non enim negamus, quod probationes in poſſeſſoriis non debeant eſſe perfectæ in ſuo genere, ſed diximus, minores ſufficere: itaque aliud eſt admitti minorem probationem, aliud quærere, an hæc minor probatio debeat eſſe perfecta in ſuo genere, ad quod non advertunt viri alioqui docti, & eruditi, diximus ſupra *gloſ.* 1 *nu.* 50. & non eſt dubium quin minores admittantur in poſſeſſoris, quam in proprietariis cauſis, ex his omnibus quæ late diximus, ideoque in hac cauſa filiationis inveſtigatio eſt quoad proprietatem major, quo ad poſſeſſionem minor probatio exigitur, vide *d. gloſ.* 1. *nu.* 49. & 56. ſupra.

9 Et qui ſe filium hoc modo probat, habet præſumptionem fortiſſimam, cui nec adulterium matris noceat, *l. milles*, §. *defuncto*, *ff. de adulteriis*, unde eſt locus gloſ. *in d. l. ſi poſthumus*, §. *fin. ff. de lib. & poſthumis*, & Bar. *in d. l. filium.* Alciat *in d. regul.* 3. *præſump.* 37. *nu.* 6. & Menoch. *ubi ſup.* qui agunt de matre, quæ filium habet adulterium inter legitimos, quid mater facere debeat, quid contrà filius credere.

Quod ſi velis é contrario probare non filiationem, 10
ita ad gloſ. *in l. Carbonianum*, §. *cauſæ verbo*, *non eſſe de Carboniano*, Salicetus *in l. ſi vicinis. C. de nuptiis*, *nu.* 4. & *in l. non nudis. C. de probat.* & ad *dict. l. filium*, & Natam *conſil.* 473. *lib.* 2. *num.* 44.

Cum igitur filius legitimus ſit indubitata proles, 11
& certa, æquum fuit, ut nobilitaretur nobilitate parentis, *l.* 1. *tit.* 11. *part.* 7. *l. fin. tit.* 13. *par. ead. l.* 2. *tit.* 21. *par.* 2. & ſupra latius.

De naturalibus quoq; eadem eſt diſputatio, qui ſint 12
naturales, an præſumantur naturales, an vero naturalem eſſe probare debeat, qui dicit ſe naturalem? quid olim? quid hodie? an nobilitate parentis nobiliten tur: quæ omnia de legitimis diſputata ſunt, & primum, ut diximus ſupra, ſoli legitimi ſunt procreati ſecundum naturæ leges, ex *d.* §. *hujus ſtudii*, unde fit, ut ii quoque; quos ſolum naturales jura vocant contra naturæ leges ſint geniti, quoniam natura conjunctionem eam ſolum approbat maris, & fœminæ, quæ eſt cum honeſtate conjuncta, & matrimonii decore honeſtate, cæteras vagas, & liberas deteſtatur, & abhorret aperte, quod nos late ſumus proſecuti *de Expenſ. & Meliorat. c.* 3. *fere per totum*, ideo inter naturales, adulterinas, inceſtas, & nefarias conjunctiones, uti ibi latius diximus ſeparatio eſt per exceſſum, omnes autem ſunt contra naturæ inſitas leges, & innata jura, nec quicquam facit text. *in authen. quibus modis naturales efficiantur legitimi*, §. *ſi quis ſane*, *verſ. Liceat*, ubi Juſtinianus, hos vere legitimos eſſe ait, & ſecundum antiquæ naturæ jura primæua procreatos, quod quidem iterum aſſeruit Juſtinianus *in auth. quib. mod. nat. effici. ſui. verſ. Si quis ergo*, ibi: *Non enim fuit in principio, quando natura hominibus ſanciebat ſola, antequam ſcriptæ prodirent leges, quædam differentia naturalis, atque legitimi, ſed primis parentibus primi filii, etiam ipſe proceſſu nati legitimi fiebant*, ex quibus locis Juſtinianus, ſi verum 13
amamus non eſt aſſecutus veram juris naturalis rationem, qui exiſtimat naturales filios fuiſſe aliquando procreatos ſecundum naturæ primæuæ primævas & antiquiores leges, cum initio naſcentis orbis ex matrimonio ſolo legitima proles nata ſit, & procreata, quod non obſcurè idem Juſtinianus ſenſerat, & veriſſime quidem *in dicto* §. *hujus ſtudii*, ubi non quam libet conjunctionem maris & fœminæ naturalem eſſe arbitratur, ſed eam tantum, quæ ex matrimonio conſtet, & miror quod Juſtinianum ſequatur, & alleget Bartol. pius certe vir *in l. ſi is qui pro emptore*, *ff. de uſucapionib. n.* 29. & utrumque allegat Tiraquell. *in repetitione l. ſi unquam*, *C. de revocand. donatio. verbo*, *donatione largitus*, *n.* 288. Ant. Gomez *in l.* 9. *Tauri nu.* 52. Menchaca *de ſucceſ. progreſ.* §. 2. *nu.* 42. Franc. Caldas Pereyra, *de nominat. emphi. q.* 12. *n.* 55. omnes aiunt, ante leges civiles omnes natos uno eodemque jure, & denique naturales, & legitimos eſſe, quin quod Bartol. ex prædictis juribus fere defendit Richardum de Malumb. *in quadam ſua diſputatione*, dicentem, quod de jure antiquo primævo omnis coitus, ſeu conjunctio erat legitima, & ſtatim cum quis naſcebatur, quod erat legitimus, donec ſupervenirent leges, quæ aliquas conjunctiones approbaverunt, reprobatis aliis, & ait Bartolus, quod poſt peccatum Adæ primi parentis corrupta natura humana, ante alias leges civiles, quod jura dicunt, quod omnes naſcebantur legitimi, & id tradit Bart. & ſcriptum reliquit *in l.* 2. *ff. de concubinis ex n.* 3. idque; ex *dict.* §. *liceat*, & ſunt perpetui in hac opinione, ſed Bart. & Tiraq. & reliqui, quos adduximus & ante ipſos Juſtinian. quem ipſi ſequuntur, ſi recte expendantur, concludunt aliquando

quando vagum coitum, & vagam, & liberam maris, & fœminæ conjunctionem saltem post lapsum Adæ ante leges civiles non esse contra naturæ leges, quod est dictu simplicem fornicationem, ut verbis nostris utar, fuisse aliquando secundum naturæ leges, & partum, & sobolem ex ipsa hac maris, & fœminæ libera conjunctione, & vaga esse legitimam, & fuisse aliquando, quod quidem tàm impium est, quàm ridiculum, & plane delirio simile, cum præcepta decalogi naturalia sint, quibus mæchari, & fornicari prohibemur, & semper hæc in humana natura vim, & potestatem obtinuere, etiam post lapsum Adæ, nec enim depravata natura nostris moribus depravatum est jus naturæ perpetuum, & constans, rursumque statim initio nascentis orbis, & creati humani generis, viro & uxori præcepit Deus Optimus Maximus, ut crescerent, & multiplicarent terram: cùm
14 igitur viro, & uxori dumtaxat conjunctionem hanc permiserit author naturæ, non potuit lex illa naturæ, & plane divina, morum postea corruptione, & immutatione, vel corrumpi, vel immutari, cum perpetua sit, & immutabilis. Barbaræ ergo leges sunt, veræ pietatis, & divini, & naturalis juris oblivisci Justinianus, Bart. & Tiraq. & reliqui cum barbaris, & obcæcatis, qui sic existimarunt quodam tempore homines nondum civili jure descripto, fusos per agros, ac dispersos, sine mœnibus, sine urbe, sine legibus dissipatos, vago coitu, & incerta conjunctione filios procreasse: qui vero primi, & virtute, & consilio inter hos præclari exstitere perspecto humano ingenio, natura quidem sua docili, dissipatos unum in locum congregarunt, civitates unde ortæ, leges indixerunt, societas unde dimanavit, coitum vagum, & liberum prohibuerunt, honestas unde profecta; hominesque ex ferita e illa ad justitiam, ad mansuetudinem, & ad cæteris virtutes traxerunt, & hoc hominum primordium barbari, & exteri, alieni à vera Philosophia tradiderunt, inter quos est Cicero
15 *pro Publio Sextio, & Tusculana disputatione quinta*, nec inelegantius ille.

Silvestres homines sacer interpresque deorum
Cædibus, & victu fædo, deterruit Orpheus.
Dictus ob hoc lenire tygres, rapidosque leones,
Dictus, & Amphion Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere sono testudinis, & prece blanda.
Ducere quò vellet, fuit hæc sapientia quondam.
Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu cohibere vago, dare jura maritis,
Oppida muniri, legesque incidere ligno.

Ad hanc Barbarorum antiquitatem, quæ jura divina ignoravit, respexit Justinianus *in dict.* §. *liceat, & in d.* §. *si quis*, hæc autem veterum, & exterorum sententia dispicere debuit viro pio, & veram Philosophiam edocto, cum statim initio nascentis orbis vaga, & incerta maris, & fœminæ conjunctio, ipsi naturæ ipsius authori displicuerit, qui conjugale consortium comprobarit, non vagum: quamvis enim maris, & fœminæ conjunctio communis sit nobis, & reliquis animantibus, in nobis certe illa secundum naturam est, quæ non est vaga, & libera, sed quæ cum matrimonio reperitur conjuncta, quod à Deo cum primo parente institutum est, magnumque Sacramentum visum est Paulo Apostolo, quod & in Christo, & Ecclesia splendesceret, hæc sola maris, & fœminæ conjunctio, illa est secundum naturæ leges, quæ honestate collucet matrimonii, reliquæ omnes conjunctiones etiam post Adæ lapsum, & post corruptam humanam naturam propter peccatum, postque amissam justitiam illam originalem, contra naturam sunt, & contra naturales leges, soboles, & partus ex his editæ, & procreatæ, quod melius alibi sensit Justinianus idem ipsemet, qui contrarium dixerat, idque in *d. l.* 1. §. *hujus studii, ff. de just. & jur.* ibi: *Quod nos matrimonium vocamus*, ubi maris, & fœminæ conjunctionem illam de jure naturæ esse ait, quam nos homines matrimonii nomine condecoramus, quasi cæteras conjunctiones vagas, liberas, & incertas propellat, & certe verbum illud, *Quod nos matrimonium dicimus*, appositum est significantissime, ut latius diximus dict. tractat. nostro *de Expensis, & Meliorat. dict. cap.* 3. *nu.* 22. & expendit ad hoc Paleotus *de nothis & spuriis, cap.* 1. licet *cap.* 11. *num.* 6. in hunc errorem prolapsus esse videatur sui oblitus.

Sit igitur resolutio, quod antiqui filii nati ex uxore, solum erant legitimi, cum ab initio humanæ naturæ matrimonium institutum sit, viro enim, & uxori præceptum est, ut crescerent, & replerent terram, qui autem ex fornicatione etiam simplici, nati sunt 16
extra matrimonium ex vago coitu, ii certe contra naturæ leges nati intelliguntur, unde antiqui filii, non erant olim simul, atque nascerentur nati legitimi, & secundum naturæ leges, quod si postea solemnitas quædam nuptiarum reperta est, & juri civili addita, §. 1. *institut. de nuptiis*, certæ ipsæ nuptiæ cum hominibus cepere, ut supra probavimus, unde non vagus coitus, & liber, & incertus, probatur à natura, sed qui cum uxore est, & cum honestate semota turpitudine conjunctus: idem nimirum si isti naturales filii odiosi sint, vitium paternum ex *l. fin.* & ibi Bald. *de naturalib. lib.* & infames infamia facti, *l.* 2. *tit.* 6. *par.* 7.

Ex qua ratione fit, ut naturalis filius non sit con- 17
sanguineus patri, nec agnatus, nec cognatus, nec attingit patrem suum agnatione, neque cognatione, ita resolvit Lud. Molina *de Hispan. primog. lib.* 1. *cap.* 4. *nu.* 46. & 47. post Bartolum, Jasonem, Alciatum, Angelum, Alexandrum, & alios, quos ipse allegat, pro quibus est textus, quem ipsi non allegant *in* §. *vulgo quæsitos, institut. de succession. cognatio.* ibi: *Nullos habere cognatos manifestum est*, & ibi: *Eadem ratione, nec inter se quidem possunt videri consanguinei, esse: quia consanguinitatis agnationis tanquam species est.* Subjaceret enim consanguinitas agnationi, tanquam species suo genери, unde fratres legitimi ab eodem patre consanguinei dicuntur *in* §. *sunt autem, institut. de legitim. agnat. succession.* ibi: *Agnati filii sunt, & consanguinei vocantur*: textus expressus *in leg.* 1. *ff. de suis, & legitimis hæredibus*, ibi, post suos fratres consanguinei, & *l.* 2. *eodem*, glos. *in dict.* §. *sunt autem, verbo, consanguinei*, & *in dict.* §. *vulgo quæsitos, verbo, species.*

Inde quoque factum est, ut patri succedere ab in- 18
testato non possint, tanquam plane extranei, & antiquo jure prorsus repellebantur à successione paterna, textus *in leg. humanitas, C. de naturalibus lib.* ibi: *Ut licet ab intestato nullam communionem ad patris naturalis successionem haberet.* Et ibi Bartolus glossa, & reliqui, & licet, & moderniores, & antiquiores mirè in hoc crucientur, ista est veritas, nec glos. *in l. si is qui ex bonis, ff. de vulgari. & pupill.* Attento eo jure recte exemplificat decisionem Jurisconsulti in filio naturali, qui nec solidum, nec partem capere poterat eo jure, Jurisconsulti, cum de eo agunt, qui solidum capere non potest, non possunt salva juris ratione intelligere de naturali, qui nec solidum, nec partem capiebat, sed intelligendi sunt de orbo, & cælibe, & referendi sunt ad capita legis Papiæ, de qua vide elegantissime D. Didacum Covarruvias *in* 4. *par.* 2. *c.* 8. *n.* 3. & 4. egregia ad ea, quæ notantur *in l. una, C. de caducis tollendis*, quæ modo attingere non expedit.

Imò, nec isti naturales filii cognationis, & san- 19
guinis ratione mutuo succedebant, *dict. l. si spurius,*

ff. unde cognati. Ratio illa erat, quia iſti naturales filii nullam habent ſanguinis conjunctionem cum patre, nec inter ſe, nec jus ullum ſuccedendi mutuo, nec eſt ullum vinculum inter eos ex parte patris, textus *in authen. quibus mod. natura l. efficiantur ſui* §. *filium vero, collat.* 7. tenent Cinus, & Albericus *in authen. itaque, C. communia de ſucceſ.* Angelus *in dicto* §. *vulgo quæſitos*, Abbas *in c. cum haberet de eo, qui duxit in mat. quam polluit per adulteri.* Aym. *conſ.* 138. Covar. *ubi ſupra*, 2. *par. c.* 8. §. 5. *n.* 19. Ant. Gomez *in l.* 11. *Tauri*, & *ibi noviores*: ſed tamen in Hiſpania ex *lege final. tit.* 13. *partita*, 6. fratrem natu naturalem ex patre tantum admittimus ad ſucceſſionem fratris naturalis inteſtati, ſi moriens uterinos fratres non relinquat, quod notant ii, quod adduxi, Ant. Gomez *num.* 48. & Gregorius *in dict. l. final.* imo ex diſpoſitione dictæ *l. fin.* quæ eſt elegans & intellige in caſu propoſito, filios legitimos, & naturales ex parte patris præferendos eſſe fratri naturali ex parte item patris ex *dict. l. fin.* & *in l. ſi qua illuſtris, C. ad offician.* ſubdit lex. illa finalis in hæc verba. *Otro ſi dezimos, que los fijos naturales no han derecho de heredar los bienes de los legitimos, nin de los parientes otros, que le pertenecen de parte de ſu padre.* Quæ verba intelligenda ſunt, ſcilicet, ut concurrant cum aliis fratribus legitimis, quia ſi fratri
20 legitimo, & naturali ex parte patris non ſupereſſent alii fratres legitimi, & naturales ex parte patris, vel uterini ex parte matris, frater naturalis ex patre tantum ſuccederet, quia cum in hoc caſu legitimus hic, & naturalis ſuccedat huic naturali, propter rationem reciprocam, quæ reperitur in ſucceſſione: ne inducatur inæqualitas, juſtum eſt, ut naturalis hic in hoc caſu quoque legitimo ſuccedat: ita reſolvit Gregorius *in dict. leg. fin. verbo. Los bienes de los legitimos*, & habet hæc ſententia æquitatem: & omnia hæc proveniunt ex eo, quod ii filii naturales non ſunt geniti ſecundum naturæ leges, nec cæteroe contingunt cognatione, nec ſanguine.

21 Inde eſt illa ratio, quam legum Partitarum conditores ſe neſcire fatentur *in leg. nona, titul.* 13. *par.* 6. ibi: *E porque non podiamos fallar ninguna razon de la muger legitima que dexaſſe ſu padre.* Ratio autem, quare jus antiquum legitimam uxorem præferebat filio naturali, illa erat, quia inter filium naturalem, & patrem nullam reperiebat, nec naturæ, nec juris affectionem, nullum vinculum, nec obligationem, nulla jura, nec ſanguinis, nec cognationis; inter uxorem vero, & maritum maritalis intercedebat neceſſitudo, & divinum, & humanum vinculum; utrumque autem patet ex his quæ ſuperius diximus & quamvis Hoſtienſis *in ſumma, qui filii ſint legitimi*, dicat, quod uxor in hoc caſu habet poteſtatem diaboli, quia naturali obeſt, & ſibi nihil prodeſt, & certe Hoſtiens locutus eſt jocoſe, quia uxor præfertur merito filio naturali, quia cognita eſt, & jure, & natura, filius vere naturalis non item, ex qua lege partitæ noſtro jure Hiſpano uxor excluditur à filio naturali circa ſextantem.

22 Naturales olim ex ſoluto & ſoluta progeniti erant, unica tamen, & domi retenta ſub ſpecie tamen cujuſdam amentii matrimonii, *in authen. quibus mod. natura efficiantur legit.* §. *ſancitum*, notatur *in cap. niſi cum pridem*, **verbo, maneres, de renuntiat.** *dict. l.* 1. *titul.* 11. *par.* 4. ibi: *O muger que tenga conocidamente por ſuya, leg.* 1. *titul.* 11. *par.* 7. Didacus Covarruvias *ubi ſupra*, & Gregorius *in dict. lege* 1. Ant. *de Meneſes in leg.* 1. *de præſcriptis verbis*, Didacus à Spino *de teſtamen. gloſſa* 15. *nu.* 114. & 115. & cum nobilitas à patre deſcendat ad filios, neceſſum fuit, ut certitudo parentis præſto eſſet: hæc autem certitudo inerat in eo filio, qui ſi ex matrimonio non eſſet genitus, videri tamen poterat procreatus, ex fictitio quodam matrimonio, ſcilicet, ex una ſola domi retenta, & cognita publice pro concubina, & ab eo, qui etiam ſolutus ſit, quod *lex noſtra* 1. *titul.* 11. *part.* 7. ait, *Conocidamente por ſuya*, & late de his, *leg.* 2. & 3. *titulo* 14. *par.* 4. idque antiquo jure conſtitutum erat per totum, *C. & ff. de concubinis*, quoniam hic concubinatus legibus non erat improbatus parum piis, & in forma, & in ſolemnitate imitabatur ſolemnitatem matrimonii, *lege item legato*, §. *parvi refert, ff. de legat.* 3. Ideo erat ſoluta, & unica, domi retenta, non clam, ſed palam, quod ait lex noſtra, *conocidamente*, ſicuti uxor ſolet retineri, *leg. eum qui duas, ad legem Julian. de adul.*

Sed nec præſumptio erit aliqua olim pro naturali, licet id vulgus arbitretur, quia jure civili hæc omnia 23
erant probanda, quæ in facto conſiſtebant, ob idque jure communi, & Hiſpano partitarum, nemo filius naturalis præſumebatur, ſed eum probare oportebat, qui naturalem dicebat; quemadmodum enim in legitimis matrimonium, ita & in naturalibus receptio illa ſolemnis probanda erat, item & retentio domi, præterea & educatio, & aſſertio coram viris probis, quæ recognitio eſt, deſideravit enim in his filii naturalibus jus civile ſicut in legitimis certitudinem, ut ſi non legitima ſaltem indubitata, & certiſſima eſſet progenies, tales enim oportebat eſſe qui erant nobilitandi parentis nobilitate *dict. l.* 1. *titul.* 11. *part.* 7. ibi: *E ſijodalgo es aquel que es nacido*, & ibi: *O amiga que tenga conocidamente por ſuya.* Atque hæc certitudo requiſita eſt jure noviore, ex 24
quo oportet, ut iſti filii parentis ſint proles indubitata, textus expreſſus *in authent. quibus mod. natura. effician. ſui* §. *ſi quis autem defunctus, colla.* 7. ibi: *Talibus enim ſolummodo hæc ſancimus, ubi omnino indubitatus eſt, & concubinæ in domo affectus, & filiorumibidem proles*, tex. ſimilis ad literam *in authen. de triente*, & *ſemiſſe*, §. *conſideremus*, ibi *Talibus enim ſolis hæc ſancimus, ubi omnino indubitati ſunt, ſive concubinæ in domo habitæ, ſive naturalium, ibidem proles*, tex. expreſſus jure noſtro Hiſpano *in l.* 8. *tit.* 13. *p.* 6. ibi. *Su fijo natural que oviſſe avido de alguna muger de que non fueſſe duda, que la eletenia por ſuya*, quæ certitudo requiſita fuit ex parte patris, & reſpectu juris paterni, non materni, quia materna hæc certitudo ſatis ex ipſo partu patebat. *leg. ſpurius, ff. unde cognati, leg.* 11. *tit.* 13. *par.* 6. ibi: *Las madres ſiempre ſon ciertas de los fijos que nacen dellas*, eò reſpiciebat ea ſolemnitas, ſcilicet, ut induceret certitudinem, quæ ſunt addenda his quæ tradit Franciſcus de Caldás *de nominat. emphit. quæſ.* 21. *num.* 25.

His autem filiis naturalibus, quos ita genitos eſſe oportebat, & cognitos à parente, huic indubitatæ 25
proli, mitiore, & benigniore jure permiſſum eſt, ut ex bonis paternis ipſo parente ſine teſtamento decedente duas haberent unicas, ſextantem nempe hæreditatis, *authen. licet, verſiculo, Abinteſtato, C. de naturalibus lib.* textus *in authen. quibus mod. nat. efficiantur ſui*, §. *ſi quis autem defunctus, collatio.* 7. & *in authen. de trient. & ſemiſ.* §. *conſideremus, collatio.* 3. *l.* 9. *tit.* 13. *p.* 6. in quo cave ab Spino, *d. gloſ.* 26
15. *nu.* 124. imo adverte plurimum, quod ultra ſextantem ſunt alendi, quod expreſſe firmat Bart. *in dict. auth. quib. mod natura. efficiantur ſui*, §. *diſcretis, verſ. Secundo nota*, dicens eſſe ibi caſum, quod filii naturales ſuccedunt patri in duabus unciis, & inſuper debent alii de bonis patris, quod etiam videtur probare tex. *in dicto auth. de trient. & ſemiſ.* §. *conſideremus colla.* 3. ubi idem tenet Bart. & ſequitur Rodericus Xuares *in l.* 1. *tit.* 6. *lib.* 3. *foro leg. verſ. Notandum eſt ad finem:* ſed veritas eſt contra Bartolum, & Xuarez cum Saliceto *in d. auth. licet*, & ad jura in contrarium allegata dicito quod Imperator illis verbis *& alimentũ damus*, innuit

innuit sextantem concessum fuisse, ut alerentur quasi commiserationis causa.

Jure autem nostro noviore licitum est parentibus ex testamento relinquere bona sua filis suis naturalibus, de quo est hodie *l.* 8. *tit.* 8. *lib.* 5. *recopilationis*, idque; non extantibus legitimis, nec tollit dispositionem juris, si pater ipse moriatur intestatus, quominus filii ij sextantem sint habituri, quod usu forensi est receptum, nec advertit Spino *ubi supra, dicto, n.* 124.

Aliam juris rationem in naturalibus Canonistæ insecuti sunt, quia enim concubinatum reprobarunt, & oderunt istam conjunctionem, & cerritudinem, quæ ex diuturna turpitudine nasceretur, *c. nemo* 32. *quæst.* 4. *cum glos. ibi*, animadvertunt enim, diuturnam illam consuetudinem maris, & fœminæ, domi retenta muliere, & singulis horis parata ad turpitudinem iniquiorem, multo esse, quàm si semel contingeret, nec adduci potuerunt ex authoritate juris civilis, ut filii melioris essent conditionis, qui ab his parentibus essent genti, qui diutissimè in turpitudine sua perseverarent, *c. innotuit de elec.* Abb. *in c. tanta, qui filii sint legit.* unde quia natus ex meretrice spurius est, item quia concubinatus jure Canonico reprobatus est fiebat certe, ut jure Canonum vix ullus dici posset naturalis filius usu tamen receptum est, ut naturales appellentur, qui ex soluto, & soluta genitifuerint, inter quos possit constare matrimonium; ut dicit Abbas *in c. per venerabilem, qui filii sint legitimi*, Didac. Covarruu. *in* 4. *par.* 2. *cap.* 8. §. 4. *n.* 2. quæ opinio approbata mihi est tractat. *de Expensis, & Meliorat. cap.* 3. *nu.* 21. Hinc passim fit; ut alii scriptores præsumant filium in dubio naturalem, scilicet, Canonistæ, & qui eos sequuntur, alii vero nihil tale præsumunt, scilicet, Legistæ, & qui Legistarum sententiam probant, resque ex duplici sententia facta est anceps, & dubia, eamque juris Canonici sententiam receptam esse in terris imperii, ait Abbas *in dicto capit. per venerabilem*, & recepisse hunc Senatum Pintianum, asserit Rodericus Xuarez *in l.* 1. *titul.* 6. *lib.* 3. *foro leg.* in lectura, quo tempore nondum leges Taurinæ conditæ erant.

28 Conditores autem legum Taurinarum animadvertentes hanc dissidentium, tum legum, tum scriptorum turbam, rem media quadam sententia composuerunt, edita *lege* 11. *Tauri*, *quæ est hodie l.* 9. *tit.* 8. *lib.* 5. *novæ recopillat.* cujus verba sunt. *Porque no se pueda dudar quales son hijos naturales ordenamos que entonces se digan ser los hijos naturales, quando al tiempo que nacieren, o fueren concebidos, sus padres podian casar con sus madres justamente sin dispensacion, con tanto, que el padre lo reconozca por su hijo, puesto que no aya tenido la muger de quien lo huvo en su casa; ni sea una sola, ca concurriendo en el hijo las calidades susodichas, mandamos, que sea natural.* Conditores legum nostrarum antiqua jura Hispana, & civilia corrigentes dimnato concubinatu cum Canonistis rejecerunt illud de sola, domi retenta, amplexique æquiorem sententiam, eum naturalem esse dixerunt, qui esset genitus ab his inter quos licitum esset matrimonium, sine dispensatione, retinuerunt autem illud, quod veteri quoque jure fuerat constitutum de recognitione parentis, talemque naturalem esse voluerunt, libet singula verba legis expendere.

Ait lex, *porque no se pueda dudar*, dubium hoc oriebatur ex his quæ superius diximus, quoniâ lege Partitæ comprobata erat juris civilis constitutio de naturalibus liberis, æquitas autem Canonum aliud suadebat extosa turpem illam, & diuturnam consuetudinem maris, & fœminæ, retenta autem æquitate canonica, quam tribunalia Cæsarum receperant, ex Abb. *in d. c. per venerabilem*, & receperat Pintianum hoc Prætorium contra aperta jura Hispana, ex Roderico Xuares *ubi supra in d. l.* 1. *tit.* 6. *lib.* 3. *foro leg.* Reliquum erat, ut decisione nova decideretur quis naturalis dici posset, quoniam meretricius partus spurietatis nota infamis erat illis juribus, ut diximus *de Expensis, & Meliorat. c.* 3. late, unde, & ad successionem, & ad nobilitatem maximum illis temporibus suboriri cepit dubium, qui naturales essent.

Ordenamos, y mandamos que entonces se diga 29
hijos naturales quando al tiempo que nacieron, o fueron concebidos. In quo variæ fuerant sententiæ, aliis tempus conceptionis, aliis nativitatis exigentibus illud tenuit Salicetus *in l. filium, C. de suis, & legitim. hæred.* Paul. de Castro post Cinum *in leg. ex libera. C. eod. lege Paulus, ff. de statu. homin* ubi text. expressus videri poterat, facit *l. si contra, ubi glos. C. de nuptiis, & l.* 8. *titul.* 13. *par.* 6. Alia opinio fuit, quod sit satis, vel tempore conceptionis vel nativitatis matrimonium inter parentes contrahi potuisse, pro hac allegatur *l. qui in utero, ff. de stat. homin.* ubi fœtus, qui est in utero natus existimatur, si id fœtui utile sit, & hanc secuti sunt Hostii. Joan. And. Anto. & Cardinal. *in d. c. tanta*, hanc tenet doctissimus D. Didac. Covarru. *in* 4. *par.* 2. *c.* 8. §. 2. *n.* 2. *versic. Contrariam sententiam*, priorem contra Covarru. tenet D. Franc. Sarmento *selectarum quæst. lib.* 1 *c.* 5. *n.* 10. apud quos videre poteris, quod pertinet ad legem Taurinam, illa certe utrumque tempus complexa est, nativitatis, & conceptionis, prout utilius fuerit partui, ut talis partus naturalis dici possit, itaque in Hispania Hostiensis, & Cardinalis sententia vera est, aut saltem recipienda ex authoritate *d. l.* 11. quæ est *l.* 9. *supra*, secundum quã est intelligenda *dicta l.* 8. *titul.* 13. *part.* 6. de jure communi fortissimus tex. est *dict. l. Paulus, si expendas, ut expendit domin.* Franciscus Sarmiento *ubi supra.*

Sus padres podian casar con sus madres justamente 30
sin dispensacion. Hoc ipsum decisum erat *in c. innotuit de electione, c. tanta qui filii sint legit.* Abb. *in dict. cap. per venerabilem super* glos. *verbo, naturalibus, qui filii sint legit.* adverte tamen quod nihil in dicta lege Taurina legitur de soluto, & soluta, id tantum perpenditur, quod vir, & uxor contrahere matrimonium licite possint, & legitime, id enim sonat verbum. *justamente*, unde patet, quod filius susceptus à monacho, vel moniali intra annum probationis, est filius naturalis, tenet Joannes Lupus de Palatios Rubios *in lege nona Tauri*, & tenuerat Prepositus *in dicto cap. tanta*, & sequitur Covarruvias *ubi supra, n.* 5. *versiculo Quarto*, quamvis enim agat, ut legitimetur ille per subsequens 31
matrimonium stante *d. l.* 11. *Tauri*, quæ nihil expendit aliud, quàm quod matrimonium legitime possit contrahi, nec quicquam agit de soluto & soluta, plane dicendum eandem rationem, quæ suadet, ut legitimetur per subsequens matrimonium, facere, ut naturalis filius dicatur, alias enim si lex Tauri exigeret, ut vir, & uxor essent solutus & soluta, & adderet; inter quos justè posset contrahi matrimonium, non levis difficultas foret, an filius conceptus à monacho, vel moniali intra annum probationis naturalis futurus esset, cum etiam si matrimonium juste contrahere posset, non tamen omnino solutus, aut soluta videri possent, sed lex Tauri ea verba omisit, aut rejecit, nihilque egit de soluto & soluta, sed id tantum desideravit, quod matrimonium inter parentes justè, & legitime posset contrahi.

Alias autem de jure non poterat videri solutus qui 32
innodatus existeret, non Gordiano, aut Herculeo: quod aiunt nodo, sed eo, qui facile possit solui, quandiu enim ita ligatus teneretur, & existit certe solutus dici non potest, *l. miles*, §. *quærebatur. ff. de adulter.* qui est optimus tex. ubi omnino decedendum

est à

eſt à prioribus ſponſalibus, ſcilicet, matrimonio cum altera ſolemniter contracto, ut ſolutus quiſpiam videatur, & adulterii accuſatio negligatur. Namque retentis prioribus ſponſalibus, nec aperte rejectis, ſi ſecunda ineat, plane innodatus adhuc, nec ſolutus crimen committit, *l.* 1. *in fin. de infamib. l. quid ergo*, §. *quod ait Prætor, ff. eodem*, aliud enim eſt, eſſe aliquem ſolutum, aliud poſſe etiam facilè ſolui, quia etiamſi facile quis poſſit ſolui, interim tamen non eſt ſolutus. Ex qua ratione jure quidem civili utilis eſſet quæſtio an hic monachus, aut monialis omnino ſolutus eſſet, nihil expendendo, quod ſolvi poſſet, nam interim non ſolutus, ſed innodatus exiſtit; cum teneatur ad obſervantiam ordinis, quem ingreſſus eſt, ex veriori ſententia, quam tradit Ancharr. *in conſ.* 69. *n.* 7. & Turrecremata *in ſumma* 91. *diſtinct. quæſt.* 9. & punitur delinquendo tanquam religioſus non tanquam laicus, *l. ſtatu liberi*, *ff. de quæſt.* Et quamvis D. Franciſcus Sarmiento hoc rel querit cogitandum *ubi ſupra*, *n.* 10. certe ſi qua jura de ſoluto & ſoluta faciant mentionem, ea certe monachum novitium non continebunt, interim dum novitius eſt, hæc verba exiſtimo magiſtralia, vide ipſum D. Franciſ. Sarmiento *ubi ſupra*: nos vero Hiſpani de matrimonio ſolum contrahendo licite, & juſte, ſolliciti ſumus ex lege Tauri ad id, ut filius naturalis dici poſſit, ſive ipſi parentes ſoluti ſint ſive non ſint ſoluti, unde quia licite & juſte ab his contrahitur matrimonium, & valet, certe filii nati ex his naturales ſunt & nobiles nobilitate parentis, unde & ſacerdotis filius in minoribus conſtitutus, qui matrimonium juſte, & ſine ulla diſpenſatione contrahere poteſt, naturalis eſt, & juribus gaudet, quæ fauent naturalibus, quod omnes agnoſcunt, quamvis veriſſimum ſit, non eſſe hunc item omnino ſolutum, interim enim, quod habitu clericali, & honeſto incedit ornatus, & munus exercet clerici certe ligatus non ſolutus videri poterat, ſed quia juſte & ſine diſpenſatione poteſt matrimonium contrahere, certe ſi quem ſuſcipiat filium naturalis erit, agnoſcunt Covarrub. & Joan. Lupus de Palat. Rub. *ubi ſupra*, ac ſubinde gaudebit parentis nobilitate, *dict. leg.* 1. *tit.* 11. *par.* 7. juncta *dict. l.* 11. *Tauri*, *l.* 9. *tit.* 8. *lib.* 5. *recop.*

De clerico autem in minoribus conſtituto, ſed qui habet beneficium eccleſiaſticum, dubitatum eſt: an
33 filius ab hoc ſuſceptus naturalis ſit, & D. Franciſcus Sarmiento *ubi ſupra* exiſtimat non eſſe ab hoc genitum filium naturalem deinde exiſtimat poſſe legitimari, ſubſecuto matrimonio. Ratio dependet ex his quæ diximus, quia exiſtimat iſtum clericum beneficiatum innodatum, non vero ſolutum, aitque improbe facere, & impie, dum beneficium tenet, nec cum matre contrahit, atque ait habitam interim prolem, non eſſe naturalem: at vero poſtquam contrahit matrimonium; tunc quidem; quia omnino ſe liberat, & ſolutum facit, ait legitimari eam ſobolem per ſubſequens matrimonium, argumento *dict. l. milles*, §. *quærebatur*, *ff. de adulteriis*, ubi deſponſatus cum una poteſt cum altera contrahere, quia contrahendo cum alia videtur ſeſe à prioribus ſponſaliis liberaſſe, & ita clericus beneficiatus contrahendo beneficium rejeciſſe videtur, & clericatum, ſecutus eſt Joan. Andr. *in regula ſine culpa*, *de regul. juris lib.* 6. quem & alios allegavit D. Didac. Covarrub. *ubi ſupra*, 2. *part. c.* 8. §. 2. *num.* 4. mihi certe ſi qua jura de ſoluto & ſoluta faciant mentionem, probabilis eſt opinio Franciſci Sarmiento, ut ea ſoboles certe naturalis non ſit, poſſit tamen legitimari ſubſecuto matrimonio, ſed *in c. innotuit*, nihil de ſoluto & ſoluta, nec *in c. tanta*, nec *in c. per venerabilem*, nec me legiſſe memini, ut cũ Aurſio loquar *in l.* 1. *ff. de legat.* 2. certe nobis Hiſpanis otioſa eſt iſthæc de ſoluto & ſoluta inveſtigatio, cum lex Taurina id tantum exigat, quod parentes poſſint contrahere matrimonium, ut ſoboles ab his ſuſcepta naturalis dici poſſit, ideoque in Hiſpania circa illam quæſtionem, an filius clerici in minoribus conſtituti ſit naturalis, ſi clericus idemque pater beneficium Eccleſiaſticum habebat, & tempore conceptionis, & nativitatis. In hoc enim caſu aliter diſtinguendum cenſeo, video enim noviores in varias iiſſe ſententias, qui Taurinas leges interpretati ſunt, video item non recte huic quæſtioni 34 applicari Doctorum authoritatem, qui in ea laborant, utrum per ſubſequens matrimonium legitimetur, in qua quæſtione veriſſima eſt ſententia ea, quod legitimetur, ex opinione Joannis Andreæ *ubi ſup.* & aliorum, quod retulit D. Didac. Covar. *ubi ſup.* contra Bar. *in l. penult. ff. de concubinis*, & Joan. Lupum de Palat. Rub. *in l* 9. *Tauri. n.* 39. cujus ratio fuerat quam ferè adducit D. Franciſcus Sarmiento, quia ut ipſe Palat. Rub. inquit, rebus ſic ſe habentibus filius habitus ex concubina quæ clerici beneficiati uxor eſſe non potuit, ſed revera clericus in minoribus conſtitutus ſive beneficiatus, ſive non beneficiatus, poteſt contrahere matrimonium, ſi velit legitime, & ſine ulla diſpoſitione, *c. beneficium de regul. lib.* 6. & re vera proles illa eſt habita ab illis inter quos juſte, & ſine diſpenſatione matrimonium contrahi potuit, itaque noſtro jure ſi conſtet legitima probatione, & vera aliquem eſſe genitum à Canonico Toletano, & poſt obtentionem Canonicatus, juxta tex. *inter cæteras de reſcriptis*, qui tamen revera erat in minoribus ordinibus conſtitutus, & id probetur vere, quo caſu cum matre vere & juſte poterat contrahere, & ſine diſpenſatione ulla, ego certe hanc ſobolem naturalem ex legis noſtræ diſpoſitione exiſtimantem, nec quicquam curarem, quod interim non eſſet ſolutus, vel quod rebus ſic ſe habentibus commiſſum eſſet crimen, cum gloſ. & Bar. *in l.* 2. *C. de Epiſc. & Clericis*, mihi certe ſufficeret, quod ſatisfactum eſſet diſpoſitioni noſtræ legis Taurinæ, poſtquam & tempore conceptionis & tempore nativitatis eſſet conceptus, & natus ab his parentibus, qui juſtus contrahere poſſent, quod eſt veriſſimum ex noſtris legibus, & reſoluit Doctor ſpino *de teſtam. glo.* 16. *n.* 93. *& ſeq.* unde in caſu probato certe naturalem dicam filium, at vero in caſu præſumpto contrarium planè dicerem; nam ſi proponatur filius genitus ab Archidiacono, quo tempore erat Archidiaconus, juxta *d. l. inter cæteras*: plane ſpurium dicam, niſi vera probatione conſtet aliud, itaque ex qualitate beneficii pendebit ratio juris, & in hoc caſu egregie adducetur conſideratio illa de ſoluto, & non ſoluta, & item illa quod rebus ſic ſe habentibus, cum ex inceſtu naturalis proles procreari non potuerit, ex glo. Bar. Bald. in *d. l.* 2. alias in caſu probato beneficium Eccleſiaſticum non impediat quin fœtus ſit naturalis, præſertim attento noſtro jure, quo conſtitutum eſt id dumtaxat, ut licite poſſint contrahere, etiamſi illicite coeant.

Con tanto que el padre le reconozca por ſu hijo, huc pertinet quod ſuperius adduximus, ſcilicet antiqua jura deſideraſſe in his liberis omnimodam certitudinem, & indubitatiſſimam, quoniam enim noviore jure habituri erant portionem paternæ ſubſtantiæ, & noſtro jure paternam nobilitatem neceſſum erat, ut omnino indubitata eſſet proles reſpectu parentis, quod adnotavimus ex tex. *in auth. de triente*, *& ſemiſſe*, & *in auth. quibus modis naturales efficiantur legitimi ſupra adductis*, ea autem certitudo inerat, ſi filius hic naſceretur domi ex concubina una domi ſolenniter retenta, at vero ablato è medio concubinatu, reliquum erat, ut iſtiuſmodi certitudo aliunde quæreretur, quæſita autem eſt, ex *l. fin. tit.* 22. *lib.* 4. *foro leg.* ubi recognitionis forma traditur, quæ certi-

certitudinem facit, ibi: *Quien quisiere recebir por su-fijo, fijo que no sea avido en muger de bendicion, recibalo ante el Rey, o ante homes buenos, e diga en tal manera; Este es mi fijo que he de tal muger, e desde aqui adelante quiero que sepades que es mi fijo, e que lo recibo por fijo*: & ibi: *E el fijo que assi fuere recebido, aya honra de fijodalgo, si sit padre fuere fijodalgo*, sequitur & facit: *Y esto se entiende de los fijos naturales*, & Rodericus Xuarez dicebat in *d.l.*1.*tit.*6.*lib.*3. 35*foro legum*, hanc legem in hac forma recognitionis esse usu observatam in foro in Hispania, cum igitur *d.l.* 11. *Tauri*, *quæ est l.* 9. *supra adducta*, requirat recognitionem, nec quicquam agat de modo recognoscendi, dicendum erat recognitionem fieri debere, juxta solemnitatem *d.l.fin.* volunt enim *d.l.*11.*Tauri*, ostendi certitudinem patris, quæ sublato concubinatu vix esse potest, ideo requirit recognitionem, si vero quæras formam illius recognitionis, nullibi invenies nisi in *d.l.fi.* & existimandum est, postquam in *d.l.*11. exigitur recognitio, esse confugiendum ad *d. l.fin.* aut ad indubitatam certitudinem, ne aliena soboles parenti invito supponatur, quod si defit solemnitas *d.l.fin.* saltem debes requirere non solam cognitionem, sed recognitionem, non momentaneam, sed iteratam, continuam, & perpetuam, & perseverantem, & frequenti actu repetitam, & multiplicatam, idque ex verbo, *Recognitio*, quod non simplicem cognitionem, sed iteratam sæpius significat. *l. Polia ff. de his quibus ut indignis*, *verbo*, *Retractis*, Lucas de Penna *in l.* 3. *C. de diver. prædiis*, *li.* 11. non enim recognitus est qui semel est à parente filius cognominatus, cum soleat id verbum charitatis & amoris esse indicativum: sed oportet, ut ex proposito iterato, & tertio, filium vocet, id agens, ut se verum parentem indicet, alias qui semel dictus est filius, secundo vero non filius, is Hispanè non est, *reconocido*, sed *desconocido*, quod proxima ætas recognitionis argumentum regnante Henrico Rege Hispaniæ Quarto ex facto reprobavit, idque merito, quoniam perpetua, multiplicata, constans, & ex proposito, uti diximus, debet esse illa recognitio, nec quicquam te moveat decisio tex. *in c. per tuas de probationibus*, quoniam ibi adfuit cohabitatio per septennium, ibi: *Quendam per septennium habuit concubinam*, tum etiam filius natus est domi, ibi: *Filium quem reversa in domum illius peperit*, deinde asseveratio, ibi: *Ex eo se asseruit suscepisse*, idque constanter, deinde intercessit recognitio, ibi: *Ipsum suum filium publicè recognovit*, nota verbum, publice, deinde sequitur reputatio, & nominatio, deinde juramentum: quæ omnia sobolem effecerunt indubitatam, & certissimam sine ulla repugnantia, & dubitatione.

Puesto que no aya tenido la muger de quien lo huvo en su casa, ni sea una. Hæc verba satis patent ex his quæ superius diximus, ex quibus, & lex partitæ, & jura civilia correcta sunt, & Canonistarum jura recepta.

Concurriendo en el hijo las calidades que diximos, mandamos que sea natural. Scilicet, & ad successionem in sextanti ab intestato, de quo diximus, & ad nobilitatem parentum, nobilitas enim, quæ fuerat concessa naturalibus domi natis ex una retenta domi, ex *l.*1.*tit.*11. *p.*7. eadem concedenda est naturalibus liberis natis, juxta *d.l.*11. & ita observat universa Hi- 36spania, & sequuntur Covarr. Palat. Rub. D. Franciscus Sarmiento, & Menses *ubi sup.* quamvis de his disputarit Tiraq. *de nobilit. c.*15. & nos aliqua diximus *de expens. & meliorat. d. c.*3. tenet Doctor Spino *de testamentis*, *glos.*6.*n.*24.

Ut autem veram resolutionem habeas ejus dubitationis, an scilicet, quia præsumatur naturalis, & hodie, & olim, nota quod in hac re, qui generaliter definierit, generaliter errabit, nam jure Cæsareo, & jure partitarum nemo poterat præsumi naturalis, quia ve- 37niebat factum probandum, scilicet fuisse genitum ex una solenniter accepta pro concubina, & unica retenta domi, & hoc jure omnes præsumebantur spurii, scilicet, vulgo quæsiti ex soluto, & soluta, quia qualitates cum quibus nascimur perpetuo præsumuntur, glo. *in c. si forte de elect. lib.* 6. quam ibi scriptores approbant, contra vero jure canonico omnes præsumebantur, & præsumuntur naturales, non spurii quia omnes censentur procreati ex solutis parentibus, at vero nostro jure Hispano noviore, ex *d.l.*11.*Tauri*, nemo item præsumitur naturalis propter recognitionem, quæ venit probanda, & hæc est veritas, quicquid existimet D. Didac. Covar. *in* 4.*p.*2.*c.*8.§.3.*n.*1. tenent moderni in *d.l.*11.*Tauri*. licet non ita explicent.

De spuriis alia olim, alia hodie ratio est, cum olim 38 ex varietate juris & Canonici, & civilis varia subnata sit præsumptio, quo enim jure naturalis ex unica domi solemniter retenta dicebatur, eo jure cæteri, aut legitimi, aut spurii futuri erant, cum autem legitimi ex justis nuptiis nascantur, fit, ut spurii sine patre sint, vulgo quæsiti, & magis est, ut hoc jure spurius quispiam præsumatur, cum in cæteris naturalibus, scilicet, legitimis, adulterinis, & incestuosis factum versetur probandum: quo autem jure naturalis ille dicitur, qui nascitur ex his inter quos matrimonium constare possit, fit ut nemo spurius præsumatur, quia magis præsumimus naturalem, quod si addas recognitionem, fit ut minus naturalis præsumatur: hoc autem jure attento ex sola præsumptione magis est, ut spurium præsumamus, quia recognitio præsumi non potest, & ea non probata non probatur quis naturalis, unde hodie nostro jure solum id præsumimus, scilicet, esse quempiam genitum ex parentibus solutis: sed id non sufficit, ut naturalis dicatur nostro jure, propter recognitionem, quæ tota in facto consistit, unde qui se dicit naturalem aut legitimum, omnino probare debet, quia versatur in hac probatione factum, quique alium adulterinum incestuosumve dicit, probare debet, quia adest factum in hac probatione, idem de eo qui se ex monacho, aut moniali, aut sacerdote, genitum esse contendit, quia jure nostro solum possumus id præsumere, scilicet, esse aliquem genitum ex soluto, & soluta, inter quos constare possit matrimonium, cum omnes soluti nascamur, & præsumantur qualitates, cum quibus nascimur, est sæpius allegata *glos. in d. c. si forte de electione*, *lib.* 6. ut ex his videas quam iniquè Philosophentur qui protinus asserunt præsumptionem pro naturali, nihil distinguendo rationem juris antiqui, nec nostrarum legum decisionem.

GLOSSA XXI.

O hijo de tal, que nunca fue legitimado.

Notabilia ex glo. 21.

1 *Legitimatio fuit inventum juris civilis in subsidium naturæ.*
2 *Legitimatus verè non est legitimus.*
3 *Legitimatio verè non est veritas, sed imago veritatis.*
4 *Legitimatus est verè legitimus, sed quoad juris civilis effectus.*
5 *Filius qui non est naturalis, an possit legitimari, &* num. 48. *&* num. 85.
6 *Legitimatio, & dispensatio licet diversa, solent tamen confundi à Doctoribus.*
7 *Bastardi non legitimantur à Principe, &* num. 48. *&* 85.
8 *Legitimatus non differt jure civili à legitimis.*

9 *Legi-*

9 *Legitimatus ſuccedit parenti ex teſtamento, ab inteſtato, habet jura ſui hæredis, & querellam, & bonorum poſſeſſionem, & jus dicendi nullum.*

10 *Omnia hæc habent locum in legitimato per ſubſequens.*

11 *Jura civilia, quæ ſcripta ſunt de legitimis, habent locum in legitimatis.*

12 *Princeps non poteſt facere, ut naturalis filius ſit genitus ſecundum naturæ leges.*

13 *Legitimati per ſubſequens matrimonium verè ſunt legitimi.*

14 *Legitimati an veniant nomine legitimorum in ſtatutis.*

15 *Verbum, legitimi, habet aliquid naturæ, verbum, legitimati, nihil.*

16 *Legitimi dicti ſunt à lege, & quomodo.*

17 *Legitimatus à Rege an ſit legitimatus ad ſpiritualia,* & n. 42. & n. 43.

18 *Legitimatus conſequitur omnia, quæ conceſſa ſunt jure civili.*

19 *Filii ſpurii ſunt infames infamia facti.*

20 *Legitimatus an excludat ſubſtitutum ſub conditione, ſi abſque filiis legitimis decedat.*

21 *Legitimatus an excludat ſubſtitutum ſub conditione, ſi abſque liberis legitime natis, vel ex legitimo matrimonio.*

22 *Legitimorum appellatione ex communi uſu loquendi non intelliguntur legitimati.*

23 *Legitimatus an excludat ſubſtitutum ſub conditione, ſi ſine liberis.*

24 *Diſpenſatus an faciat ceſſare conditionem, ſi ſine liberis.*

25 *Filius ſpurius legitimatus, an faciat deficere conditionem, ſi ſine liberis.*

26 *Legitimatus civiliter eſt legitimus, non naturaliter.*

27 *Vocatis filiis legitimis, aut ex legitimo matrimonio excluditur legitimatus.*

28 *Legitimati ſunt parenti de agnatione, & familia, & cognatione.*

29 *An diſpoſitio tex.* in l. hanc conſultiſſima, §. ex imperfecto *habeat locum inter legitimatos.*

30 *Agitur de* l. fin. C. de his qui veniam ætatis impetrarunt.

31 L. quin à vicennaria *refertur.*

32 *Agitur de* l. 20. hoc titulo, & lib. *& de verbis noſtræ legis.*

33 *Filius naturalis eſt nobilis nobilitate paterna.*

34 *Baſtardi nec noſtro, nec communi jure ſunt nobiles nobilitate parentum.*

35 *Baſtardus non debet ſedere ad menſam cum legitimis.*

36 *Si quis vocat ad majoratum filios, & filias, & eorum filios legitimos, an veniant naturales legitimati.*

37 *Voluntas ante ambula, & viventis explicat voluntatem morientis.*

38 *Legitimatus non ſolum ſit agnatus parenti, ſed etiam agnatis paternis.*

39 *Filio legitimato, nepos ex eo eſt legitimus, & naturalis avo.*

40 *Nemo legitimatus creatur Cardinalis.*

41 *Legitimatus ex reſcripto Epiſcopus an poſſit creari.*

42 *Legitimatus à Principe ſæculari ad ſæcularia, ab Eccleſiaſtico ad Eccleſiaſtica cenſetur legitimatus.*

43 *Legitimatus à ſæculari Principe obtinet jus patronatus, & ſepulturæ.*

44 *Summus Pontifex etiam ad temporalia legitimat eum, qui non habet ſuperiorem alium, à quo legitimetur.*

45 *Legitimatus à Summo Pontifice non adipiſcitur regnum in præjudicium eorum, ad quos pertinet regni ſucceſſio.*

46 *Regnum Portugalliæ in temporalibus non habet quem recognoſcat.*

47 *Princeps ſæcularis nihil poteſt contra jura naturæ.*

48 *Spurii per verba quantumvis generalia ſemper cenſentur diſpenſati,* & n. 85.

49 *Filius legitimatus, an ſuccedat in emphiteuſi Eccleſiaſtica, vel vera, vel præſcripta, etiam ſi concedatur ſolum pro hæredibus ſuis.*

50 *Legitimatus admittitur ad jus retractus, quia eſt de jure civili.*

51 *Legitimatus eſt hæres legitimus agnitus à lege, & facit deficere conditionem, ſi ſinè legitimis hæredibus.*

52 *Legitimatus an faciat deficere conditionem, ſi ſine filiis legitimis.*

53 *Legitimatus, quod pertinet ad jus civile, & ejus prærogativas, nihil differt à legitimis.*

54 *Legitimatus poſt teſtamentum paternum, rumpit teſtamentum.*

55 *Legitimatus revocat donationem factam ante legitimationem ſicuti legitimus.*

56 *Citatio an quando, & qualis requiratur ad legitimationem.*

57 *Legitimatio quatenus tollat jus quæſitum.*

58 *Legitimatio per ſubſequens in articulo mortis, an ſit legitima, an valeat matrimonium, an legitimatio, an excludat ſubſtitutum.*

59 *An conditio, ſi ſine liberis, deficiat propter legitimatos in articulo mortis ex ſubſequenti.*

60 *Monachatus mala fide ſuſceptus, an faciat deficere conditionem, ſi ſine liberis.*

61 *Traditur diſtinctio inter Monachatum ſuſceptum mala fide, & matrimonium.*

62 *Legitimatus ex ſubſequenti eſt legitimus ex propria vocis ſignificatione.*

63 *Inter duos filios, legitimum, & legitimatum, ex ſubſequenti prius tamen natum quis ſuccedat in majoria.*

64 *Prærogativas juris civilis habet filius legitimatus.*

65 *Legitimatio revocatur propter cauſas ingratitudinis.*

66 *Deciſio tex.* in c. tanta, qui filii ſint legit. *eſt de jure humano.*

67 *Legitimatus emancipatus non amittit ſucceſſionem.*

68 *Legitimatus quomodo ſuccedat, & quomodo ſibi ſuccedatur.*

69 *Legitima portio minui poteſt, per Principem tolli non poteſt.*

70 *Legitimatus poteſt meliorari in tertio & quinto.*

71 *Initio naſcentis orbis homines nati ſunt omnes ingenui, & legitimi.*

72 *Agitur de privilegio de Bellico Aureolis.*

73 *Humanius eſt ab errore præjudicato decedere quàm cum re judicata errare.*

74 *Conciliatur* l. ſi fundus, §. ſi pluris, ff. de pignoribus, *cum* l. ſervo invito, §. cum prætor, ff. ad Trebell.

75 *Uſus longi temporis poteſt extenſive interpretari privilegium, & quomodo.*

76 *Diſpenſatus quis dicatur, & quomodo diſtet à legitimato.*

77 *An legitimatus à Principe ad omnia dum tamen ſuccedat patri in eo quod pater voluerit, ſit legitimatus, an vero diſpenſatus.*

78 *Nequit quis eſſe in duplici ſtatu eoque contrario.*

79 *Legitimatus pro parte, & pro parte non legitimatus nequit quis eſſe.*

80 *Eman-*

80 *Emancipari pro parte nemo potest.*
81 *Successio non est de essentia filiationis.*
82 *Princeps est lex animata.*
83 *Legitimatus ad quantitatem certam, & taxatam est potius dispensatus quam legitimatus.*
84 *Legitimatus, ita ut succedat parenti qui legitimavit in eo, quod ipse parens voluerit, revocatis legibus Taurinis, & aliis, quæ de portione legitima debita filiis scriptæ sunt, est legitimatus, non vero dispensatus.*
85 *Si is qui alias successurus est, abscondat mulierem, ex qua filius naturalis est procreatus, aut terreat minis, ita ut pater cum ea non possit matrimonium inire, & ita per subsequens legitimare filium, Princeps legitimavit ipso invito, & de spurio.*
86 *Legitimatio est beneficium juris, & Principis, non autem privilegium, ideo est extendenda, & continet favorem.*

1 HÆc verba maximum faceſſunt negotium ei qui ſciat legitimari poſſe naturales filios, de quibus diximus *proxima gloſ.* quique viderit deciſionem *l.* 20. *hoc tit. & lib.* qua nobilitatem minimè obtinere poteſt illegitimus, quantumvis legitimetur, qua propter, ut conſtet verus ſenſus noſtræ legis, aliqua de legitimatione dicenda mihi ſunt, quoniam poſcit, & quodam ſuo jure exigit res ipſa de qua agimus, & cogit litera noſtræ legis, quam interpretamur.

In primis animadvertendum eſt, hoc de legitimando filius fuiſſe inventum juris civilis in ſubſidium, ut quibus proles legitima non contigiſſet, ſuccurrat juris beneficium excogitatum, ut naturæ defectus ſuppleretur, Joan. Andr. *in additione ad ſpeculum, tit. de ſucceſſione abinteſtato*, §. 1. *item ſcias*, Paul. & Alexan. & poſt eos Jaſ. *n.*103. *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum*, *ff. de lib. & poſth.* Anton. de Butr. *in c. per venerabilem, qui filii ſint legitimi*, idem tenet Alex. *conſ.* 25. *vol.*5. Roman. *conſ.*194. & alii quos ipſi referunt, eſt enim legitimatio figmentum juris, & Principis beneficium, non naturæ, namque natura, ut ſatis prolixe diximus *gloſ. proxima*, ſolos legitimos agnovit, per ſolas enim nuptias conſervatur elegans genus humanum, *in authen. de nuptiis in principio*, ubi tex. dicit, quod nuptiæ immortalitatem præſtant humano generi, concordat, *l.*1. *ff. ſolut mat.* ubi Bald. & nos alibi diximus contra Bar. *proxima glo.* & in tract. *de expenſ. & meliо. c.*3. *nu.*22. *&* 23.

Unde legitimatus vere non eſt legitimus, ſed arte,
2 conſilio, & beneficio juris per fictionem quandam Principis poteſtate, legitimatum tanquam legitimum intelligimus, Bal. *in l. eam quam, C. de fideicommiſ. n.*44. *&* 45. Tiraq. ubi copioſa allegatio eſt *d.primog. q.*34. *n.* 58. inde Bal. legitimatum elchimiæ ſimilem dixit *in c.*1. *de conſtit. n.*23. ut quod natura non eſt effectum, fiat arte, adjuvante lege: unde alibi legitimatio dicitur imago veritatis, Bald. *in l. etiam, C. de appell.* unde ſemper in legitimato remanent ſeminaria naturæ, manca illa, & deformia, ne dicam turpia, veluti cicatrices corporis vulnerati, idem Bal. *in c. fin. de tranſlat. Epiſ.* vide Jaſ. *in l. cum acutiſſimi, C. de fideicommiſ. n.*4. quoniam Princeps deformitatem naturæ ſupplere potuit, tollere vero om-
3 nino non potuit, cum præſit civili, ſubſit vero naturæ juri: taliſque legitimatus eſt, qualis in ſcena Rex perſonatus eſt, qui detracta perſona turpitudinem demonſtrat propriam.

4 Conſequens his eſt, ut quod attinet ad juris civilis effectus, quos Princeps, vel adimere, vel concedere poteſt, legitimatus propriè ſit legitimus, non item quoad naturales effectus, quia naturalia jura perpetua ſunt, §. *ſed naturalia, inſtit. de jure nat. gent. & civili*, circa quæ uti diximus, nihil poteſt Princeps, quia licet ſit ſupra caput juris civilis, eſt tamen ſub pedibus juris naturalis, Bal. *in c.*1. §. *notandum, n.*2. *qui feud. dare poſſ.* idem Alexan. *conſ.*30. *nu.*5. *lib.*5.

Ex qua ratione conſequitur, ut filius qui non eſt 5
naturalis omnino non poſſit legitimari à Principe, etiamſi reſtituatur natalibus, etiamſi talis legitimatio concipiatur verbis, quæ importent veram legitimationem, talis namque Principis gratia ad diſpenſationem pertinet, non ad legitimationem, & iſte ſpurius non diceretur legitimatus, ſed diſpenſatus, quæ duo plurimum differunt inter ſe, ut proximè dicimus, namque Princeps naturalia vitia tollere non potuit, ita tenent in ſpecie ſcilicet, quod filius ſpurius natus ex his, inter quos matrimonium conſtare non poterat at ex impedimento juris divini, vel canonici, non ſit legitimatus, ſed diſpenſatus, Paul. *conſ.*30. *n.*4. *lib.*1. idque ex eo quod Princeps non poſſit tollere defectum naturalem, Bal. *in l.*1. *C. de natural. lib.* Didac. Covar. *ſuper* 4. *p.*2. *c.*8. §.8.*n.*4. Tellius Fernandez in *l.* 12. *Tauri, n.*24. & poſt hos, & quos illi allegant Molina, *de Hiſpan. primog. lib.*3. *c.*3. *nu.* 36. & licet in contrarium allegetur Greg. Lop. *in l.*4. *tit.* 15. *p.*4. *verbo, De Barraganas*, certè Gregor. *in d. gloſ.* tenet, quod iſti ſpurii verè non legitimantur, ut patet ad fin. gloſ. illi enim qui nati ſunt ab his inter quos matrimonium conſtare non poteſt, non legitimantur, ſed diſpenſantur quoad juris effectus expreſſos, ſolent enim accipi largè hæ voces, & à Doctoribus confunduntur, & ſtatim putant eum legitimatum, qui legitimatur à Principe, etiamſi ſit inceſtuoſus, aut adulterinus filius, ut eſt videre apud Fortinium Garſiam *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum, ff. de lib. & poſth. verſ. Quippe hæc fundamenta*, & apud Rolan. à Valle *conſ* 61. *n.*50. & patet ex noſtra hac lege in his verbis, ub. impropriè 6
ponitur verbum, *Legitimado*, & magis patet ex *l.*20. *tit. hoc & lib.* ubi idem adducitur, & hoc modo intelligenda eſt *l.*12. *Tauri*, quæ proculdubio intelligenda eſt de naturalibus liberis, patet ibi: *E deſpues ſu padre o madre*, & ibi: *O legitimado por ſubſiguiente matrimonio*, denique naturalis legitimatur propriè inter cæteros, in quibus reperitur magis læſum jus naturæ, diſpenſationi eſt locus: nec obſtat quod legitimatio non habeat locum, niſi quando non poteſt intervenire matrimonium inter parentes, quod ait Gregor. Lop. *in d.l.*4. *verbo, De Barraganas*, quia illa verba ſunt referenda ad quamlibet aliam cauſam, quæ non concernat inceſtum, adulterium, vel aliud ſimile: & in ſola honeſtate verificari poſſunt, & poterit legitimari filius nobilis, aut magnatis, quem ſuſceperit ex plebeia muliere, & poterit addi cauſa, non quod mutuo contrahere non poſſunt, cum ſint ſoluti ambo, ſed quia honeſtè propter inæqualitatem conjugi matrimonio vix poſſunt, aut quia longius abſunt, & haberi conſenſus utriuſque non poteſt, aut quia volente altero, alter repugnat. Denique cauſa legitimationis, non debet procedere ex crimine, namque ſi procedat ex crimine, tunc quamtumvis concipiatur per verba propria legitimationis diſpenſatio cenſebitur, unde iſti, quos nos baſtardos vocamus, propter naturalem defectum non legitimantur à Principe, ex quo defectu naturali dicebat Bal. *in l. generaliter*, §. *cum autem, C. de inſtitut. & ſubſtitu.* quod baſtardus etiam legiti- 7
matus, eſt infami, & ideo non ſuccedit in feudo per §. *naturales, titulo, ſi de feudo fuerit controverſ. inter domin. & agnat.* quia feudum eſt honor, & beneficium, & ſequuntur Alexan. *in l.*3. *ff. de liberis & poſthumis*, & Roch. *de jure patronat. verbo, Competens, in* 1. *quæſt.* Hyppolitus *ſingulari* 273. & dicebat Bal. *in c. ultim. de tranſlat. Epiſ.* quod baſtardus legitimatus eſt ſimilis homini curato à vulnere, cui remanēt cicatrices.

Et hujus quidem traditionis maximus & notabilis effectus inſurgit in jure, quia filius legitimatus in nulla re differt à legitimis, *l. 2. ff. de natalibus reſt. in auth. quibus mod. natura. efficiantur legiti. §. ſi quis vero, & §. liceat, §. ſi igitur colla. 6. in auth. quibus mod. natu. efficiantur ſui, §. illud, & §. ſi igitur, & §. reliqui collat. 7. l. cum quis in fin. C. de naturalib. lib. §. quibus, inſt. de hæred. quæ ab inteſt. def. l. 4. tit. 15. p. 4. & l. fin. eodem, & l. 12. Tauri, quæ eſt l. 10. tit. 8. lib. 5. recopilat.*

8 Inde derivantur plura, quæ tradit Ant. Gom. *in l. 12. Tauri*, ut talis legitimatus ſuccedat abinteſtato parenti ſicuti vere legitimus, idem ex teſtamento, vel ex alio quovis titulo, item habet jura ſui hæredis, & omnes effectus illius, item legitimato debetur legitima portio, item ſi ſit præteritus habet jus dicendi nullum, & bonorum poſſeſſionem de jure prætorio, & exhæredatus habet quærelam inofficioſi, & remedia omnia contra tabulas paternas, quæ habet legitimus, *in auth. de inceſtis nuptiis, §. dubitatum in fine*, item non poteſt ei apponi gravamen in legitima, juxta *l. quoniam in prioribus, C. de inoffi. teſtam. l. ſcimus, §. cum autem, C. eod. l. 11. tit. 4. p. 6.* cum alis.

9 Et omnia hæc habent locum in legitimato, utcumque legitimetur, ſive per reſcriptum Principis, ſive per ſubſequens matrimonium, ita enim
10 indifferenter de utroque loquitur jus, *in c. tanta, qui filii ſint legit.* & ibi DD. & *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, ff. de lib. & poſt.* & *in rub. eod.* & ita utrumque æquiparavit *l. 10. tit. 8. lib. 6. recop.* quæ eſt *d. l. 12. Tauri*, nec in hoc eſt aliqua concertatio.

11 Deſcendunt autem ex his quæ diximus, quia jura quæ ſcripta ſunt de filiis legitimis, ſunt extendenda ad legitimatos, & probat *l. cum exoratione, ff. de excuſa. tut.* ubi immunitas, quæ eſt ſtricti juris, *l. 1. ff. de jure immunit.* conceſſa ingenuis, ad eos pertinet, qui per Principem ſunt reſtituti ad jura ingenuitatis, quod tenet poſt multos quos allegat Tiraq. *in l. ſi unquam, C. de revocan. dona. verbo, Suſceperit liberos, n. 62.* poſt Bal. *in l. cum accutiſſimi, C. de fideicommiſ.* Paul. *in l. ſed ſi hæc §. patronum, ff. de in jus vocand.* Jaſ. *in auth. ſi qua mulier, C. de S. S. Eccleſ. nu. 46.* Pariſ. *conſ. 1. n. 57. lib. 2. l. 4. tit. 15. p. 4.* ibi : *Y los legitiman, ſon dende adelante legitimos, e han todas las honras, e los provechos que han los hijos que nacen de caſamiento derecho*, quod etiam probat *l. fi. eod. tit. & p. & d. l. 10. & d. l. 12. Tauri.*

Sed non deſunt qui filium legitimatum verè legitimum eſſe dicant, inter quos eſt Bar. *in l. ſi is qui pro emptore, ff. de uſucap. nu. 29.* quam ſententiam recipiunt omnes, ut conſtat ex ratione, Jaſ. *ibi nu. 127.* & Tiraq. inducit multa *in d. l. ſi unquam, verbo, Suſceperit, nu. 82.* Fortunius *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, ff. de lib. & poſth.* Caſſaneus *in conſuet. Burgundiæ rub. 8. §. 5. verſ. Chriſti nomine invocato.* Quæ tamen aſſertio ex his quæ diximus, mihi difficilis eſt, & prorſus ſine ratione, cum enim legitima proles ea
12 ſit, quæ non ex libera maris, & fœminæ conjunctione ſit procreata, ſed quæ honeſtate ſplendet ſua, & matrimonii decore collucet : ut ſatis ſuperque diximus *proxima gloſſa*, certe nulla tanta poteſtas, conceſſa Principibus intelligenda eſt, ut poſſint efficere eos eſſe procreatos ſecundum naturæ leges, qui geniti ſint, violatis naturæ legibus, eſt enim naturalis filius genitus ex libera conjunctione, quam naturaliuſque civile, ipſaque lex divina planè reprobant, & damnant, unde immerito legitimatus vere legitimus dicitur, qui enim in hac opinione ſunt, verè ſunt corruptores naturæ, juraque civilia pernitioſe cum jure naturæ confundunt, quod mihi per Principis reſcriptum legitimati obtinere dignoſcuntur ; namque qui ex ſubſequenti matrimonio legitimati reperiuntur, hi matrimonii vi, & poteſtate ſubni-13 xi, naturæ quoque beneficio adiuvantur, unde vere legitimi dici poſſunt, *c. tanta eſt vis, qui filii ſint legit. d. l. 4. & d. l. fin. tit. 15. p. 4.* vide latiſſime Rolan. à Vall. *conſ. 99. lib. 2.* non eſt filius naturalis legitima proles, nec ſecundum leges naturæ procreatus, ut diximus ſupra *gloſ. proxima*, & *de expenſ. & mel. c. 3. nu. 22. & ſeq.* contra Bar. & Tiraq. quos ibi adduximus, igitur legitimatus non eſt vere legitimus, etiamſi beneficio Principis legitimorum gaudeat beneficio, & jure ſit legitimo ſimilis quoad juris effectus, Tiraq. id tenet qui latè allegat *ubi ſupra nu. 92.*

Unde ceſſat illa inveſtigatio, circa quam miris14 modis torquetur D. Didac. Covar. *in 4. p. 2. c. 8. §. 8. n. 3.* dum quærit, an in ſtatutis ſub nomine legitimorum comprehendantur legitimati, in qua quæſtione moderni Galli *in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 8. glo. 1.* exiſtimant non comprehendi ſub nomine legitimorum legitimatos, idem tenet Albert. Brun. *in tract. de ſtatu. excludentibus fœminam, art. 12. q. 4.* Dec. *conſ. 51.* Tiraq. *ubi ſup.* latè, aliter vero alii ajunt, ſcilicet large dici quidem legitimum, non vero ſtrictè, & propriè, iſtud vero large, & ſtrictè obſcurum eſt, cujus diſtinctionis author eſt Benedict. de Plumbino, quem refert, & ſequitur Fortunius *d. §. & quid ſi tantum, colu. 127.* Deci. *conſ. 284. n. 15. & conſ. 275.* Joan. Cyrier. *lib. 1. de primog. q. 1.* Curt. Sen. *conſ. 73. dub. 3.* D. Did. Covar. *ubi ſup. nu. 4. verſ. Ego tamen*, ex Plumbino longam tradit diſtinctionem, an legitimatus quiſpiam à Principe circa vitium quod Princeps legitimans potuit tollere, aut non ; atque in eo ſenſus prolixius diſtinguit, & addit multos caſus, ſed tamen radicitus non explicat, ex fundata juris ratione, vere enim, & realiter legitimus eſt naturalis proles, Deus enim Opt. Max. eam vim, eam poteſtatem, eam dignitatem in matrimonio collocavit, ut nati ex vero matrimonio, nati ſecundum leges, & divinas, & naturales, & civiles intelligerentur, cæteri ſive ex ſoluto, & ſoluta, ſive aliter nati, dum tamen matrimonium abſit contra naturæ leges procreatos eſſe voluit, ut diximus defectum autem illum naturalem Princeps omnino tollere non potuit, uti diximus, ſupplere vero deinde potuit, conceſſo jure, quod legitimus leges juraque conceſſerant, unde qui beneficio Principis indiſtinctè omnia jura aſſequuntur, quæ legitimi habent, ilegitimati dicuntur, non legitimi : unde ego extra caſus juris civilis, qui legitimatos comprehendunt, cum legitimati inſtar ſint legitimorum, quoad civiles effectus, ſi ſtatuto quippiam ſtatutum ſit in favorem legitimorum, id ad legitimatos non extenderem, cum addictis à Tiraq. *ubi ſup. d. n. 92.* quia verbum, legitimi, habet aliquid naturalis juris, verbum, legitimati, eſt verbum juris, nec diverſa nomina ſortirentur, ſi idem eſſent, *l. ſi idem, C. de jure codicil.* unde quia D. Covarr. variè id exemplicat, oportet cor-15 date ad ſingula exempla animadvertere, ait ergo *ubi ſupra, verſ. Primum*, quod ſi Romanus Pontifex efficiat legitimum eum, qui defectum naturalium patiatur, prohibente jure canonico, quod is

verò

verè erit legitimus, quoad ſpiritualia, licet legitimationem non dum à Principe ſæculari conſecutus ſit ad ſæcularia, quod quidem ad oculum vides, quam alienum ſit à recta ratione juris, cum is verè legitimus dici nequeat obſiſtente ratione juris naturalis, quod reperitur in legitimis, unde iſte potius diſpenſatus dicetur, cum non obtineat omnia jura legitimi, ut dicemus inferius, cum diſpenſato, agemus: nec enim fieri poteſt, ut legitimus quiſpiam ſit, aut legitimatus pro parte: pro parte vero, nec legitimus, nec legitimatus, quod aperte fatetur D.
16 Did. Covar. *d. verſ. Primum*, ſi attentius expendadatur, nec obſtat quod legitimus dictus ſit a lege, *l. legitima*, *ff. de pactis*, quia quamvis dicti ſint legitimi, quaſi lege probati, ſunt tamen probati, non ſola lege civili, ſed naturali etiam, ut ſæpius diximus *glo. prima*, legitimatus autem nihil habet à natura, itaque in legitimo præcipuum jus eſt naturæ, in legitimato civile dumtaxat: & ſemper intelligimus de legitimatis per Principis reſcriptum, non vero ex ſubſecuto matrimonio, ut ſæpius diximus.

17 Ex quibus patet quoque quid ſentiendum ſit de eo, quod tradit ipſemet Covarr. *ubi ſupra verſ. ſecundo*, ubi legitimum cenſet, vereque legitimum eum filium naturalem, qui proprio Cæſaris reſcripto factus ſit legitimus, etiamſi ad ſpiritualia adhuc ſit inhabilis, quia à Romano Pontifice non ſit legitimatus: ego quidem iſtas partiarias legitimationes, etiamſi dependeant à diverſis Principibus, non admitto, adhoc ut ex eis verè quis poſſit dici legitimus, nec ſatis intelligere poſſum eum verè legitimum, qui ſacris initiari, beneficia obtinere, ſacros honores, & magiſtratus gerere omnino, ſicuti verè legitimus non poſſit, interimque vere legitimum hunc non cenſeo, legitimatum cenſeo ad civiles effectus, non ad ſtatuta, uti diximus, & cætera, quæ jure civili ſcripta non ſunt: namque etiamſi legitima huic debeatur, & dicat nullum præteritus teſtamentum, exhæredatuſque querelam inofficioſi inſtituat, quæ de jure civili ſcripta ſunt, cujus juris intellectu legitimus reputatur, attamen vere non eſt legitimus, alias ſi verè (quod ait Covar.) legitimus eſſet, ſine diſpenſatione ulla, ſacris initiari. & beneficia Eccleſiaſtica obtinere poſſet, ſine diſpenſatione ulla ejus vitii, quod ob defectum natalium provenit, ſed quia legitimo ſimilis eſt, quoad juris civilis effectus, non vero legitimus ad alia quæ non ſunt juris civilis legibus conſtituta, quæ vere legitimum requirunt, non admittitur.

18 Namque legitimatus Principis beneficio conſequitur omnia, quæ ſunt juris civilis regulis conceſſa filiis legitimis, ideo legitimatus tranſit in patriam poteſtatem parentis, quia patria poteſtas inventum juris civilis eſt, ita concludit Paulus Caſtrenſis *conſ.* 30. *volu.* 1. unde legitimato fit ſubſtitutio pupillaris, quæ fit legitimo, cum enim patria poteſtas ſit de jure Romanorum, §. 2. *inſtit. de patria poteſtate*, nimirum quod legitimatus hanc quoque conſequatur, unde fit locus ſubſtitutioni, §. 1. *inſtit. de pupillari*, §. 1. *de hæredib. quæ ab inteſt.* Jaſ. late *in rub. ff. de lib. & poſth. num.* 10.

19 Inde iſti filii ſpurii, qui non ſunt nati ex matrimonio, ut alibi diximus, ſunt infames infamia facti, *l.* 2. *in principio*, *tit.* 6. *p.* 7. ibi: *Infamado es de fecho aquel que non nace de caſamiento derecho, ſegun manda la ſanta Igleſia. l.* 3. *tit.* 15. *p.* 4. *l. fin. tit.* 13. *eadem p.* & ita quod ſunt infames, probat *l. fin. C. de naturalibus lib.* quæ vocat naturales liberos vitium paternum, & ita tenet Azon. *in ſumma de infamibus*, Tiraq. *de nobilit. c.* 15. *n.* 14. Guillelmus Benedictus *in c. Raynuntius*, *verbo*, *Raynuntius*, *nu.* 27. ſi ergo infames non poſſunt verè, & realiter eſſe legitimi, qui unde quaque honeſtiſſime naſcuntur, ſecundum naturæ leges, nec obſtat *l.* 4. *tit.* 15. *p.* 4. ibi: *Y los legitimanſon dende en adelante legitimos, e han todas las honras, e provechos que han todos los hijos que nacen de caſamiento derecho*, ipſa enim lex ſe ipſam explicat, ita enim eos legitimatos cenſet, ſcilicet, quia gaudent beneficio legitimorum, non vero ſunt verè legitimi, qui non ſunt nati ex legitimo matrimonio, vide tex. elegantem *in c. ſi gens Anglorum* 56. *diſtinctione*, & vide Ripam *in cap. inter cæteras de reſcriptis*, quod vitia hæc naturalia durent, & cum infamia deriventur ad poſteros. Et ne putes otioſam hanc diſputationem, memineris maximum effectum hujus inveſtigationis, nec enim fruſtra, & otioſe cum doctiſſimo Covar. contendimus: namque ſi quis fideicommiſſum relinquat ſub conditione ſi abſque liberis legitimis deceſſerit, eſt conſtitutiſſimum, quod filium legitimatus quamtumvis juris intellectu ſit legitimus, quia tamen 20 verè non eſt legitimus ſubſtitutum non excludit, nec talis filius legitimatus capax fideicommiſſi eſt, quia vere non eſt legitimus: ita tenet Angelus *in ſua diſputatione*, *incipit*, *Nobilis*, quidam Alexan. *in l. generaliter*, §. *cum autem*, *C. de inſtit. & ſubſtit. n.* 2. Ripa *in l. ex facto*, §. *ſiquis rogatus ff. ad Trebell. n.* 44. Berojus *in c. in præſentia de proba. n.* 324. Alex. Aret. Socin. & Jaſ. *in l. Gallus*, §. *ſi ejus*, *ff. de lib. & poſthu.* Tiraq. *de nobilit. c.* 23. *n.* 15. & 18. Pariſius. *conſ.* 9. *lib.* 2. *num.* 47. Afflictis *deciſ.* 388. nec eſt qui repugnat: at vero ſi legitimatus eſſet vere legitimus, certe hæc opinio ſubſtineri non poſſet.

Inde quoque eſt, ut inſtituto primogenio ſub ea 21 conditione, ſi poſſeſſor ſine liberis legitime natis, vel ex legitimo matrimonio procreatis deceſſerit, nunquam filius naturalis legitimatus ex Principis reſcripto ad ejus primogenii ſucceſſionem admittendus eſt: ratio eſt, quia talis conditio naturæ leges inſpexit non vero civiles ſolum, tenent Alexand. & Ripa *ubi ſupra*, Pariſius *ubi ſupra*, *& conſ.* 1. *num.* 42. *&* 81. *lib.* 2. Gratus *conſ.* 29. *n.* 45. *&* 46. *lib.* 2. *& conſ.* 185. *n.* 27. *eod. lib.* Molina *de Hiſpanor primog. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 31. omnia autem hæc, quæ ſunt utilia, & quotidiana remanerent ſine utilitate, ſi retenta opinione doctiſſimi Covar. filium legitimatum exiſtimemus verè, & realiter, legitimum: de legitimatis vero per ſubſequens matrimonium alia ratio eſt, quia in his uti diximus matrimonium conciliavit naturæ leges, quibus filii ex matrimonio vere legitimi vocantur, vide infra *nu.* 62. ubi de his agimus latè.

Et in illa quæſtione celebri, an filius legitimatus per ſubſequens matrimonium, excludat ſubſtitutum, ſi teſtator dixerit, ſi ſine liberis de legitimo, vel ex legitimo matrimonio procreatis, vel legitime natis, dicendum eſt, quod ſubſtitutum excludat legitimatus per ſubſequens, & hanc tenet Paulus *in l. ultima*, *C. de his qui veniam ætat. impet.* Imola *in c. intotuit de elect.* Decius *conſ.* 155. *nu.* 4. Præpoſitus *in c. lator qui filii ſint legitim.* Pariſius *conſil.* 13. *nu.* 40. *volu.* 2. Jaſ. *conſil.* 178. *volu.* 4. *num.* 6. Ripa *in rub. ſi cert. pet. num.* 3. *& in l. ſi unquam de revocan. donat. n.* 96. communis Alciato *conſil.* 52. *num.* 3. *lib* 9. & ibi reſpondet ad fundamenta adducta pro contraria ſententia ab Alexand. *conſil.* 52. *lib.* 9. *num.* 3. & ait, quod nemo diſſentiret, niſi Alexan. contrarium conſuluiſſet, licet ipſe Alciatus contra ſe videatur tenere, ſui immemor *lib.* 3. *de verbo. ſignifi. num.* 12. *verſ. Secundum axioma*, quem refutat, & hanc tenet D. Didacus *in epitome de ſponſalib.* 2. *par. cap.* 8. §. 2. *num.* 30. & poſt eum Cæphalus *conſ.* 239. *num.* 12. *& conſ.* 541. Roland. à Valle *conſ. ultimo*, *nu.* 28. *volu.* 2. Menochius *conſ.* 16. *num.* 6. *volu.* 1.

Contrariam ſententiam tenet Riminaldus *conſ.* 543. *num.* 7. Curtius Junior *conſ.* 64. *nu.* 12. Ruin.

conſ. 92. *num.* 13. *volu.* 3. Alexan. *ubi ſupra*, & *conſ.* 5. *volu.* 7. Alciat. *conſ.* 59. *num.* 3. *lib.* 9. ſequitur opinionem Alexandri, & *idem conſ.* 187. *num.* 2. *lib.* 9. Natta *conſ.* 602. Socinus Junior *conſ.* 39. *num.* 63. *volu.* 3. & *conſi.* 77. *num.* 14. & *conſ.* 12. *num.* 7. *volum.* 4. Rolandus à Valle *conſil. ultimo, vol.* 2. Cæphal. ſibi contrarius *conſ.* 364. hanc defendit contra priorem, Mantica *de conjectu. ulti. volunt. lib.* 11. *tit.* 12. *nu.* 17. & *ſeqq.*

Vides Doctorum eorundem contrarias ſententias in re gravi, & quotidiana, in Hiſpania certe in tanta varietate Doctorum, & juris difficultate, plurimum te movebit *l.* 1. *tit.* 13. *p.* 4. de qua agimus *infra num.* 62. item favor matrimonii, de quo Tiraq. *in l. ſi unquam*, *verbo*, *Donatione largitus*, *num.* 304. & *de primogenio*, *quæſt.* 34. *num.* 38. item per ea quæ latè ſcripta reliquit *d. num.* 20. *ad n.* 40. *in dicta q.* 34. item quia verba illa, de legitimo matrimonio procreatis, vere non pertinent ad naturam ſolam, ſed ad legem etiam, quod patet ex verbo, Legitimo, quod ad legem referendum eſt, *l. legitima*, *ff. de pactis*, cum ergo matrimonium illud lex retrotrahat, ut per Tiraquell. *dict. quæſt.* 34. *à nu.* 22. certe filius legitimatus per ſubſequens, legis intellectu, vi, & poteſtate, ex matrimonio certe legitimo, hoc eſt, à lege probato natus videri poteſt, ut verificatis verbis, nihil videatur geſtum contra voluntatem teſtatoris, tu cogita, mihi certè pro legitimato verior, & honeſtior opinio eſt, & ita reſolut addituo ad Alexand. *dicto conſil.* 5. *num.* 3. & eſt communis Burſat. *conſ.* 1. *num.* 28. Xuarez *lib. comm. verbo legitimatus*, Michael *lib.* 2. *communi c.* 5. *q.* 10. Hugo Celſus *conſil.* 119. *nu.* 20. & *conſ.* 88. *num.* 4.

Inde quoque magis explicatur opinio Decii *in conſ.* 284. *num.* 10. & Gozadini *conſ.* 6. *num.* 11. quorum opinio mihi ex his quæ adnotavi contra D. Didacum Covarru. veriſſima eſt, quod ſcilicet ubique
22 notiſſimum ſit ex communi uſu loquendi, appellatione legitimi legitimatum non comprehendi: mihi enim id non ſolum ex communi uſu loquendi veriſſimum eſt, ſed ex propria vocis ſignificatione, & eſt utiliſſimum ad id quod tradit Paul. *in l. fin. n.* 6. *C. de his quiveniam ætat. impet.* & Joan. de Imol. *in l. ex facto*, §. *ſi quis rogatus*, *ff. ad Trebel.* & ibi Ripa *num.* 43. Alexand. *conſil.* 25. *n.* 1. & *conſil.* 60. *num.* 6. *lib.* 2. ubi tenent, quod ſi ex communi uſu loquendi appellatione legitimorum non comprehendantur filii naturales legitimati, quod tales legitimati non excludent ſubſtitutum, & Alexan. *ubi ſupra*, conſulit advocatos, quod faciant probationes de hujuſmodi uſu loquendi, ego vero ex his quæ dixi, nec requirerem uſum, quia video nullibi nomine legitimi intelligi legitimatum, habent ut dixi diverſa nomina diverſam juris rationem, ideo cum Decio, & Gozadino non requiro uſum loquendi.

23 Contrarium tamen decidendum reor in ea conditione (ſi ſine liberis) namque filius naturalis legitimatus non ex ſubſequenti matrimonio, ſed ex Principis reſcripto facit deficere conditionem (ſi ſine liberis) quia etiam ſi naturalis filius procreatus ſit non ex legitimo matrimonio, ex quo naturalis, & legitima proles oriri ſolet, tamen quia procreatus eſt ab his, inter quos matrimonium legitime contrahi potuit, accedente Principis legitimatione, qui beneficia confert juris civilis, aliquo modo cohonestata eſt proles, qua ratione merito conditio ſi ſine liberis deficit exiſtente naturali filio ab his procreato, inter quos matrimonium contrahi potuit, & ipſo legitimato à Principe qui honeſtatem juris civilis, utcumque concedere potuit, ita tenent Alex. *in d. l. generaliter*, §. *cum autem*, *n.* 2. *C. de inſtit. & ſubſtitu.* hanc eſſe receptam, & magis communem dicit idem Alexand. *conſil.* 2. *lib.* 1. Imol. *in d.* §. *ſi quis rogatus*. Jaſ. & Jacobin. *de ſancto Greorg. in d.* §. *cum autem*, Socinus *in d. l. Gallus*, §. *ſi ejus*, *ff. de lib. & poſth.* Jaſ. iterum *in l. ſi is qui pro emptore*, *num.* 227. & 241. *ff. de uſucapio.* Decius *in l. liberos*, *num.* 3. *C. de collat.* Gozadinus *conſ.* 29. *num.* 20. Tiraquellus *in repet. l. ſi unquam*, *C. de revocand. donat. verbo*, *Suſceperit liberos*, *num.* 84.

Quod quidem procedit, & habet locum ſi filius 24
iſte naturalis ſit verè legitimatus, non vero diſpenſatus, quia diſpenſatus ſolum proculdubio non facit deficere conditionem (ſi ſine liberis) nec excludetur ſubſtitutus, tenet Socinus *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum*, *ff. de liberis & poſthum.* Gozadinus *dicto conſil.* 29. Pariſius *conſil.* 14. *num.* 45. *vol.* 2. Socinus Junior *conſil.* 120. *par.* 2. *n.* 27. Covarruvias *in* 4. *part.* 2. *c.* 8. §. 8. non enim de diſpenſato dicta ſunt verba illa, *in auth. quibus mod. natural. efficiant. legit. collat.* 6. ibi: *Nihil à legitimis differentes*, & *in authen. quibus mod. natu. efficiant. ſui*, §. *quoniam varie collat.* 7. ibi: *Nihil a legitimis diſſimiles*, ſed de legitimato dicta ſunt, ideo nihil mirum, quod diſpenſatus qui non fovetur, nec jure, nec natura, utroque præſidio deſtitutus non cenſeatur ex his liberis, qui faciant ceſſare conditionem, ſi ſine liberis. 27

Et quia diſpenſatus, ut diximus non facit ceſſare conditionem (ſi ſine liberis) quia diſpenſatus verè non eſt legitimus, nec legitimo ſimilis, inſurgit vera reſolutio ejus quæſtionis, quam tradit, & indeciſam reliquit doctiſſimus Emanuel Coſta *in cap. ſi pater*, *de teſtam. lib.* 6. *prima parte*, *verbo*, *ſi abſque liberis*, *n.* 50. *verſ. Ex quibus omnibus*, ubi quærit illa quæſtione, an filius ſpurius legitimatus faciat deficere conditionem (ſi ſine liberis) in qua quæſtione refert duas receptas ſententias mutuo diſſidentes: alii
25 enim tenent, quod filius ſpurius facit deficere conditionem, ſi ſine liberis, ſi ſit legitimatus, idque argumento *l. quæris*, *& l. fin. ff. de nat. reſtit. & in l. ſed ſi hac in principio*, *verſic. Aliud*, ibi: *Nam princeps ingenuum facit*, *ff. de in jus vocando*, & declarat Socinus *in dicto* §. *ſi ejus*, & Jaſ. *in dicta l. ſi is qui pro emptore*, & licet hæc ſit communis opinio, contraria opinio probatur communiter etiam, ut per Jaſonem *in l.* 2. *C. de jure emphit. nu.* 204. & licet Emanuel Coſta veram hanc poſteriorem ſententiam, imò veriorem exiſtimet in judicando, & conſulendo, ſcilicet, quando Princeps concedens legitimationem, nullam mentionem feciſſet ſubſtitutionis, cujus conditionem deficere oportet conceſſa legitimatione, quo caſu non cenſetur Princeps in dubio voluiſſe præjudicare ſubſtituto, argumento tex. *in l. ſi quando de reſcriptis*, *lib.* 6. ego tamen didici ex fundata juris ratione, quam ſuperius adduxi, ſpurium qui natus ſit, & procreatus ab his inter quos matrimonium conſtare non poteſt, neutiquam poſſe legitimari, etiamſi reſtituatur natalibus, etiamſi legitimatio concipiatur per verba quæ proprie inducant legitimationem, ſed diſpenſari ſolum, cum non ſit jus quod iſtos ſpurios legitimari poſſe dicat, cumque obſiſtat natura, unde quia ſolum diſpenſatus reperitur, non facit deficere conditionem, ſi ſine liberis, quia ex eo quod ſpurius eſt, non poteſt dici legitimatus, ſed diſpenſatus.

Civiliter ergo legitimatus eſt legitimus, ita ut ſi- 26
deicommiſſaria ſubſtitutio facta alicui adjecta ea conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, expiret, ſi filius legitimatus ſuperſit ſine legitimo ullo, quia legitimatus civiliter, ut diximus, eſt legitimus, quod præter eos, quos ſuperius adduxi, tenet Gloſ. Pariſienſis, *in conſuetud. Pariſ. tit.* 1. §. 3. *gloſ.* 1. *num.* 44. Gregorius Lopez *in leg.* 4. *titulo* 15. *part.* 4. *verbo. Todas las honras*, Menchaca *de ſucceſſionum progreſſu*,

greſſu, §. 2. *nu.*52. Ratio eſt, quia in hac diſpoſitione nihil reperitur, ad quod naturam, ſeu ſanguinem pertinere dignoſcatur, totaque diſpoſitio conſiſtit civiliter, & civili modo ſuſtinetur, unde ſecus eſſet dicendum, ubi diſpoſitio contineat agnationem, aut cognationem generis, ſanguinis ve naturalem rationem, quia tunc proculdubio juris civilis poteſtas non poteſt naturæ vincula infringere, & ſanguinis & generis rationem naturalem labefactare, ſecundum quam diſtinctionem & conſiderationem conciliabis, quæ
27 tradit Tiraquel. *in l. ſi unquam, verbo ſuſceperit liberos de revocand. donat. num.*12. *& num.* 92. alias difficilia tibi videbuntur.

Inde quoque eſt, ut vocatis filiis legitimis ex legitimo matrimonio, aut legitime natis, quia illa verba continent generis, & ſanguinis, agnationis, & cognationis naturalis rationem, filii uti diximus civiliter legitimati excludantur, quia naturalis ratio non potuit ullo juris figmento obſcurari, *l. filio quem pater, ff. de li. & poſthum.* ibi: *Ne imagine naturæ veritas obumbretur*, quod latiſſime ſupra adnotavimus ex Ripa, Alexan. Pariſ. Grato, Afflict. & Tiraquello.

28 Quod tamen non eſt intelligendum in primo teſtatore, aut primo inſtitutore fideicommiſſi, quia filii huic legitimati ſunt de familia ipſius, & de agnatione, & cognatione ipſius, & conſervant familiam, & agnationem ſicuti vere legitimi, Alexand. *conſi.* 2. *lib.*1. Decius *conſil.* 307. Socinus *conſ.* 63. *lib.* 3. Salicet. *in authen. item ſine, C. denatural. lib. & in l. imperialis* §. *ſic itaque, C. de nuptiis*, Azon *in ſum. quib. modis natural. effician. ſui*, Tiraquellus *in leg. ſi unquam, verbo, ſuſceperit liberos*, *n.*83. Oroſcius *in leg. cum legitime, ff. de ſtat. homi.* ex qua reſolutione patet veritas, & reſolutio eorum quæ ſcripſit Lud. Molina *lib.* 3. *cap.*3. *n.*3. *uſque ad n.* 11. *de Hiſpano. primogeniis*, quia cum filii legitimati civiliter ſint legitimi in fideicommiſſis inſtitutis a parente, retinent familiæ jura, & agnationem reſpectu ipſius parentis, in aliis vero, qui omnino reſtituere tenentur, & non ſunt primi inſtitutores, diverſa ratio eſt, atque ob id obſervata, lege duodecima Tauri.

29 Inde patet veritas ejus quæſtionis, quæ difficilima alioqui eſt, an ſcilicet diſpoſitio textus *in lege hac conſultiſſima*, §. *ex imperfecto, C. de teſtament.* ubi teſtamentum imperfectum ratione ſolemnitatis valet inter liberos, valet etiam inter legitimatos, in qua quæſtione partem affirmatiuam tenent plures, & authoritate graviſſimi, & eruditione præclariſſimi, Jaſo *in dicto* §. *ex imperfecto, & in authent. ſi qua mulier, C. de ſacroſanctis eccleſiis, n.* 47. *& in allega. leg. ſi is qui pro emptore, n.*277. *ff. de uſucapione*, & *in leg.*2. *ff. de vulgar. & pupilar. n.* 22. Bald. *in cap. de cauſis, de officio de legat.* Curtius Jun. *in dict.* §. *ex imperfecto, n.* 5. & Antiquior *conſ.* 73. Decius *conſilio* 258. *n.* 6. Guillelmus Benedictus *in capite Raynuntius, verbo, teſtamentum in primo, n.* 83. *de teſtamen.* Caſſaneus *in conſuct. Burgundiæ, verbo, diſſert*, 3. *rub.* 3. §. 5. *n.* 25. Boerius *deciſion.* 240. Burgos de Paz, *in l.* 3. *Tauri, p.* 1. *concl.* 2. *n.* 307. contra Decium, *conſil.* 610. & reſpondet Burgos de Paz ad fundamenta Decii, nec enim debuit movere verbum, filios, quia textus *in dicto* §. ex imperfecto nomine liberorum utitur, quo nomine diximus comprehendi legitimatos, imo jura quæ ad propoſitum de filio faciunt mentionem, proculdubio verificantur in filio legitimato, qui juris intellectu filius eſt, quamvis alias filium eſſe eum definitum ſit, qui ſit exuſtis nuptiis procreatus, *filium, ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni*

juris, nec verba adeo ſtricte ſunt interpretanda, ut juris interpretationem non admittant, quia legitimatus ſi vere & ſecundum naturam non ſit legitimus, juris tamen intellectu quoad civiles effectus legititimorum gaudet beneficio, unde cum à jure inductum ſit, ut inter liberos teſtamentum minus ſolenne ſuſtineatur, proculdubio ſuſtinebitur inter legitimatos, qui juris intellectu ſunt veluti legitimi, cum his omnia conceſſa ſint, quæ a jure conceduntur legitimis.

Unde ad *l. fi. C. de his qui veniam ætat. impet.*30 quicquid ad eam notet Tiraq. *ubi ſup. n.* 92. quem cum Bartol. *ſupra gloſ. proxima* refutavimus, & merito *n.* 13. ibi cum de ætate legitima fit mentio, intelligitur de ea ætate, quæ legibus conſtituta eſt, ſcilicet, ætas viginti quinque annorum, qui annus, & veteribus, novioribus, terminus conſtitutus eſt, & veluti finis facilitatis, qua adoleſcens facile decipi poteſt, at vero utiliter rem ſuam gerere non poteſt, unde edictum de minoribus inductum eſt, *l.* 1. *ff. de minoribus*, quod antea, & Græcorum & Romanorum legibus fuerat conſtitutum, Plautus namque in Pſeudo de ea ætate lege jam tunc edita mentionem facit, refert enim legem quinam vicennariam, quæ non ſinebat pecunia mutuo adoleſcentibus dari, quod ad Macedonianum pertinet ſenatuſconſultum, ſic enim apud ipſum loquitur adoleſcens.

Perii, an non lex me perdit quina vicennaria. 31
Metuunt credere omnes.

Qvæ verba proculdubio referuntur ad viginti quinque annos, intra quod tempus fas non erat credere minori, unde cum id ſit lege conſtitutum, non vero natura, inique ex eadem lege colligunt ſcriptores, verba eſſe naturaliter accipienda, non vero civiliter, cum ibi accipiantur plane civiliter, non vero naturaliter: ſi enim naturam reſpicias, ea ætas apta erat, qua adoleſcens mentem animumque habere videretur ad rem familiarem gerendam, jus autem interpretatum eſt, eum animum, & eam mentem adeſſe adoleſcenti vigeſimo quinto anno, unde lex quina vicennaria jam tunc ante edictum de minoribus conſtituta eſt, legitima ergo ea ætas eſt, quæ lege probata eſt, unde ex dicta leg. melius collegiſſent ſcriptores, verba eſſe civili modo intelligenda, & accipienda, quod erat deciſum *in l. ad exhibendum, ff. ad exhi.* ob idque quod attinet ad noſtrum caſum, in quo ſumus, verba civiliter ſunt intelligenda, præſertim cum agamus de lege civili, ſcilicet de *dict.* §. *ex imperfecto*, unde cum civilis effectus ſint conceſſi filio legitimato, non immerito intelligere oportebit, fuiſſe quoque hoc conceſſum, ut legitimati ſuppleant ſolennitatem teſtamenti cum ſit favor juris civilis, quo legitimati legitimi cenſentur, ex tex. *in dict. leg. fin.* qui non debuit movere Decius, & ex hac ratione ſuccurres Doctori Burgos de Paz, *ubi ſupra n.*313. qui anxie torquetur, ut primum fateatur legitimatum eſſe vere & realiter legitimum, quod falſiſſimum eſt, deinde confugit ad aliam interpretationem, omiſſa ea quam adduximus, quæ plana, & vera eſt, ad *dict. leg. fin.* cætera autem quæ adducit Decius pro ſua opinione, facile diluuntur, cætera vide apud ipſum Burg. de Paz, ad noſtrum propoſitum hæc dixiſſe ſufficiat, quæ tamen explicant *l.*3. *Taurinam*, ibi: *Aora ſea entre los hijos legitimos, aora entre los herederos eſtraños.* Ut quod ibi conſtitutum eſt de legitimis circa ſolemnitatem teſtamenti, habeat locum in legitimatis qui juris intellectu ſunt legitimi, eſtque *l.*2. *tit.* 4. *lib.* 5. *re recop.* omnia tamen hæc ex eo deſcendunt, quia filii legitimati, etiamſi vere non ſint legitimi, ſunt tamen legitimis ſimiles, quantum attinet ad juris regulas, &

juris intellectu ſunt legitimi quo ad juris civilis effectus, & adipiſcuntur omnia quæ ſunt juris civilis non vero quæ ſunt naturalia.

Ex his autem inſurgit elegans declaratio, & magis
32 propria ad rem quam agimus, ad *l.*20. *hoc tit. & lib.* ut verba illa: *Por virtud de las cartas o privilegios de legitimacion*, & ibi. *Aunque por las palabras dellas ſe fagan hijos legitimos.* Quod verba illa ſunt accipienda civiliter in eum ſenſum qui magis conveniat juri, etiamſi alioqui repugnet propria ſignificatio, ſi ex propria ſignificatione ſequatur abſurdum, quia tunc impropriare licet, *l. item veniunt*, §. *petitam*, *ff. de pet. hæred.* juncta *l. amplius non petitam*, *ff. rem ratam haberi*, namque ſi retenta ſpecie dictæ *l.*20. verbum illud, *legitimationes*, & verbum illud, *legitimos*, accipias proprie fieret profecto, ut diximus, incoveniens illud, ſcilicet, quod domus agnatio, & familia, imo, & ipſa nobilitas ſanguinis derivaretur in ſpurium legitimatum. Ratio eſt, quia *d.l.* 20. & noſtra lex in verbis his quæ interpretamur, etiam ſi loquantur aperte de legitimato, & licet dixerimus quod ſpurius non poteſt legitimari, plane ulla verba non poſſunt intelligi de naturali legitimato, quia fi-
33 lius naturalis ſuccedit in nobilitate paterna, *l.* 11. *Tauri*, *quæ l.* 9. *ti.* 8. *lib.* 5. *recop.* junctis his quæ adduximus in tract. *de expenſ. & melior. c.*3. *n.* 25. & quæ tradit Greg. Lop. *in l.*1. *tit.*11. *part.*7. *verbo*, *conocidamente por juya*, & in *l.*1. *tit.*15. *part.* 4. ubi tenet, quod filius naturalis juxta diſpoſitionem *d. l.* 11. eſt nobilis nobilitate paterna, & tenet Anton. Meneſ. *in l.* 1. *ff. de præſcrip. verbis*, & D. Did. Covar. *in* 4. *par.*2. *c.*8. *n.*4. dum modo in eo obſerventur, quæ diximus late *gl. proxima*, & fuit de jure communi ex Bal. & reliquis, quos late ſupra adduximus, cum ergo iſti naturales, qui ſolum poſſunt legitimari, ſint ſine legitimatione nobiles nobilitate parentum, certe lex quæ legitimatis nobilitatem negat, non poteſt de naturalibus intelligi, ſed de ſpuriis, & cum ſpurii, uti diximus, ſolum diſpenſentur, fit profecto, ut verba *d.l.*20. & noſtræ legis omnino ſint impropriandа, ut ſanum ſenſum, & civilem obtinere poſſint, & tunc decidunt eam quæſtionem, quam indeciſam reliquit Greg. *in d.l.*4. *tit.*5. *p.*4. *verbo*: *Son dende en ade-*
34 *lante*, utrum iſti baſtardi legitimati (aut diſpenſati, ut verius loquamur) gaudeant nobilitate parentum, ad quam noſtro jure deciſio petenda eſt, ex *d.leg.*20. & ante eam de jure id erat verius, Bald. *in cap. per tuas*, *verſic. Quæro in honoribus de majoritate*, *& obedientia*, Alex. *in l. ex facto* §. *ſi quis rogatus*, *ff. ad Trebellian.* Curt. Sen. *in l. admonendi*, *ff. de jure jur.* Stephanus Bertrandus, *conſi.*169. *lib.*2. *n.*8. & ait Baldus *ubi ſup.*
35 quod baſtardus legitimatus non debet ſedere ad menſam cum legitimis, quia eſt inferior honore, & dignitate, & hoc eſt veriſſimum contra Bonum de Curtili *de nobilitate*, 4. *par.* qui fundatur in viribus legitimationis, non advertens ad duo, ſcilicet, quod iſti baſtardi non legitimantur, ſed diſpenſantur, tum etiam, quod legitimatio ſolum præſtat ea quæ ſunt juris civilis, non vero ea quæ ſunt juris naturalis, ex quibus refutabis ea quæ tradit Pariſius *conſi.* 58. *lib.*4. *num.*45. & in Hiſpania reſtat nobis comprobata *dict. l.* 20. *hoc tit. & lib.* & reſtant explicata verba noſtræ legis, quam interpretamur, de legitimatis autem per ſubſequens matrimonium nihil loquimur.

36 Ex quibus inſurgit elegans ratio ad eam deciſionem quam tradunt plures, & eſt ex hac ratione veriſſima, quod ſi inſtitutor majoratus vocaverit ad ejus ſucceſſionem filios & filias, & eorum filios legitimos, nunquam in hujuſmodi diſpoſitionibus naturalis legitimatus comprehendetur, quia alias ſequeretur abſurdiſſimum, quod ſcilicet, inſtitutor majoratus voluiſſe, quod filius naturalis filiæ ſuccederet obli-
tus honeſtatis propriæ filiæ, ejuſque turpitudinem admittens, quod alias in emphiteuſi eccleſiaſtica ex hac ratione notabant plures, quos late refert Franciſcus Caldas Pereyra, *de nominat. emphiteutica*, *quæſt.* 21. *n.* 31. *& ſeq.* ubi vide, quia ſunt allegationes propriæ ad hanc rem, quam agimus, ob idque cum de filiis legitimis filiarum, & filiorum, unica ratione dixerit, ne unica & eadem diſpoſitio diverſo jure cenſeatur, dicendum eſt, filios legitimatos hoc caſu non ſuccedere, quod tenet Socinus *conſilio* 249. *lib* 1. Albanus *conſi.*29. *n.*7. Bartol. *in l. hæredibus* §. *Titius*, *ff. ad ſenat. conſult. Trebellian. n.* 2. Angelus, & Alexand. *in l. ex facto*, §. *ſiquis rogatus*, & ibi Ripa, *ff. eodem*, Molina *lib.* 3. *cap.*3. *num.*35. qui tamen caute legendus eſt, aut enim ibi, his verbis: *Quamvis in ſubſtitutione facta filiis maſculis diverſa ratio militare videatur*, *quod ex præſumpta mente teſtatoris verum mihi videtur.* Quibus verbis inculcat multa, eaque difficilia, namque ſi ſenſit quod ſubſtitutione à teſtatore filiis maſculis vocatis poſt filios maſculos eorum filiis legitimis facta, plane ipſe contrarium reſoluerat *ubi ſupra*, *n.*30. ſaltem in nobili, & in perſona in dignitate conſtituta, & nos quod attinet ad juris regulas indiſtincte contrarium tenuimus ſupra, quia vere filius legitimatus, naturalis inquam, non eſt legitimus reſpectu hominis, licet reſpectu juris legitimus ſit, itaque quantum ad diſpoſitionem juris legitimus eſt, ſecus vero quantum ad diſpoſitionem hominis, cujus diſpoſitio vere, & proprie accipienda eſt, ſi vero Lud. Molina illis ſuis verbis ſenſit ex voluntate teſtatoris filium legitimatum eſſe admittendum, alias naturalem, id recipiendum eſt, & ex voluntate admittit Juriſconſult. *in dict. §. ſi quis rogatus*, & ex præſumpta, & ex ante ambula voluntate viventis, *leg. Titia*, §. *qui morte*, *ff. de ann. legat. leg.* 37 *Sempronio cum leg. ſeq. ff. de uſufruct. leg. quoniam*, *C. de natural. lib.* igitur niſi de voluntate teſtatoris aliter conſtet, non ita indiſtincte cenſendum eſt, tales filios legitimatos eſſe admittendos, quia in diſpoſitione hominis verba illa vere, non ficte ſunt intelligenda, ex his quæ diximus ſupra late, nec in hoc facienda eſt diſtinctio, quod majoratus ſit inſtitutus à nobili & honeſto viro, quia tum plerumque ab his hæc fideicommiſſa reliquuntur, tum quia nobilitas, & honeſtas circa hæc, aut nihil, aut certe parum poſſunt, plurimum autem poteſt verbi proprietas, & ex proprietate verbi mentis teſtatoris, quæ legitimos vocat, *l. non aliter*, *ff. de lega.* 3. *l. in conditionibus. ff. de cond. & demonſt.* & ita intelligendus eſt Lud. Molina, qui eo verbo, omnia quæ dixerat obcœcavit oblitus ſe ipſum, *dict. num.* 30. diſtinguendum enim eſt inter diſpoſitionem juris, & diſpoſitionem hominis, ut legitimatum, aut expellas, aut admittas unde in hæreditate legitima filius legitimatus adeo cenſetur legitimus (*Semper loquimur de legitimato per reſcriptum Principis*, *nam de legitimato per ſubſequens matrimonium nulla dubitatio eſt*) ut
38 non ſolum fiat agnatus ipſi parenti, verum omnibus parentis agnatis, etiam abſque eorum conſenſu, quod intelligo reſpectu legitimæ poſſeſſionis, ita reſoluit multos allegans D. Didacus Covarr. *in* 4. *p.* 2. *cap.*8. §. 10. *num.* 2. & ſcriptores *in l.* 12. *Tauri*, quæ tamen reſpectu parentis qui filium habuit poſt legitimationem, legitimum, & naturalem correcta eſt, vide ad eam Joannem Lupum de Palat. Rub. qui refert cauſam, conſiliumque quo moti ſunt conditores ejus legis.

Retenta autem hac ſententia, quæ vera eſt, ſe-
39 quitur & quidem neceſſario, ut filio legitimato per reſcriptum Principis nepos ex eo naturalis & legitimus cenſeatur, ipſi avo effectus legitimus, quod quidem

quidem per ſex fundamenta comprobat Doctiſſimus Covar. *ubi ſupra*, *num.* 5. ſed tamen ne totam hanc diſputationem confundas, hoc accipe, & intellige reſpectu legitimæ ſucceſſionis, non vero reſpectu ſucceſſionis, aut diſpoſitionis hominis, in qua voluntas inſpicitur hominis, eaque intelligitur ex verbis teſtatoris, legitima autem ſucceſſio intelligitur ex jure ſcripto, quo legitimatus juris civilis intellectu, & beneficio agnatis agnatus, cognatis cognatus reperitur, & familiam conſervat, ut diximus quod fundamentum, ſi recte expendas fortius eſt quam reliqua ſex quæ adducit Cobarrubias, & reperitur hæc differentia in pluribus juris partibus, quod pertinet ad repræſentationem, & ad onera, & fidecommiſſa ultra quartam generationem, quod nunc non diſputo.

40 Et quamvis prædicta *lex.* 12. *Tauri*, quæ eſt *l.* 10. *tit.* 8. *lib.* 5. *recop.* legitimatos admittat ad honores etiam ad eos, ad quos alias ſolum legitimi, & naturales admitti conſueverunt, & ſit id veriſſimum ex his quæ ibi notat, & adducit Joannes Lupus de Palat. Rub. tamen nemo unquam ad Cardinalatus dignitatem admiſſus eſt, qui legitimatus eſſet, imo nec ad Rotæ prætorium legitimatus alias illegitimus admiſſus eſt, ob eamque cauſam, ab eo prætorio, Decius excluſus eſt vir alioqui doctiſſimus, quod tradit Lud. Gometius *in regula de triennali poſſeſſor. quæſt.* 2. & quamvis Lud. Gometius eam cauſam acceperit, tamen Decius ob aliam cauſam excluſus refertur, quam tamen modò omitto, nihil enim pertinet ad noſtrum inſtitutum, miſerum eſt, non poſſe libere, aut dicam impune, proprium ſenſum explicare, ideo hodie licet quis ſit apud nos legitimatus, niſi a Summo quoque Pontifice indultum
41 ſit, Epiſcopatum obtinere non poterit, *ex cap. primo de reformatio. ſeſſione* 24. in Concilio, Tridentino, ibi: *Quos ex legitimo matrimonio natos & vita, ætate, doctrina, atque aliis omnibus præditos ſciant*, quæ verba ad naturam ſimul, & jus civile ſupra retulimus.

42 Ratio autem inde derivatur, quia legitimatus ex reſcripto Principis ſæcularis cenſetur legitimatus quoad ſucceſſionem legitimam, & honores item ſæculares, non vero quoad eccleſiaſtica, circa quæ Principi ſæculari nulla eſt poteſtas, contra vero legitimatus à Summo Pontifice extra terras eccleſiæ Romanæ ad ſpiritualia tantum legitimatus cenſendus eſt, Barto. *in authen. quibus mod. naturales efficiantur ſui, collat.* 7. §. *tribus*, *nu.* 9. & 10. diverſa utraque poteſtas eſt, ut latiſſime diximus ſupra *gloſ.* 9. & tenet Guillelmus Benedictus *in cap. Raynutius de teſtamentis*, *verbo*, *& uxorem*, *num.* 197. Joa. Crot. *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum*, *ff. de lib. & poſth. ad fin.* tex. *in c. per venerabilem*, §. *inſuper qui filii ſint legitimi*, ubi Abbas *n.* 22. & Anto. de Butr. *n.* 11. dixi autem ſpiritualia, quoniam annexa ſpiritualibus conſequuntur, unde jus patronatus obtinent legitimati ſine Pontificis Summi diſpenſatione,
43 Rochus de Curte *de jure patronat. q.* 2. *verbo competens*, Lambertinus, *eod. part.* 2. *q.* 2. *art.* 29. ubi adducit plura, ex hac ratione conſequitur etiam jus ſepulchri, qui ex liberis eſt, ex *l. vel quæ pater*, *ff. de relig. & ſumptib. funerum*, ibi. *Liberis etiam cujuſcunque ſexus & gradus, & filiis familias, & emancipatis, idem jus conceſſum eſt*, ad quod opportuna ſunt, quæ notavimus, *de expenſis, & meliorat. c.* 8. *n.* 4. *verſ. Ex quibus.*

Et quamvis Summus Pontifex ſecundum ea quæ diximus extra terras eccleſiæ non diſpenſet in temporalibus, nec ad ea legitimet, quod ultra ea quæ diximus decidit nobis *l.* 4. *tit.* 15. *par.* 4. ubi Greg. verbo (*en las coſas temporales*) tamen reperiturca-
44 ſus, in quo Summus Pontifex poteſt laicum in temporalibus legitimare, de quo *in cap. per venerabilem qui filii ſint legitimi*, ſcilicet, quia certis caſibus, ut dicit ibi tex. & nos diximus *ubi ſupra*, *dict. gloſ.* 9. *num.* 19. habet hanc juriſdictionem in laicos, ſcilicet, ſi legitimet eum qui præter Romanum Pontificem inter homines ſuperiorem alium non recognoſcat, qui legitimandi habeat poteſtatem, ita ait Summus Pontifex, & in hoc caſu intelligendum eſt quod alias generaliter, & indiſtincte tradebat Covar. *in* 4. *par.* 2. *c.* 8. §. 8. *num.* 16.

Sed tamen adverte ad unũ valde ſingulare, quod noſtris his temporibus ex facto agitatũ ſcimus, quod etiãſi Summus Pontifex legitimet eum qui præter Romanum Pontificem inter homines ſuperiorem alium habeat neminem, qui legitimandi habeat poteſtatem, ut dicit tex. *in dict. cap. per venerabilem*, tamen ille ſic legitimatus à Summo Pontifice, etiamſi legitimetur pleniſſime non cenſebitur legitimatus ad regni ſucceſſionem in præjudicium alterius conſanguinei, cui jus & conſuetudo ſuccedendi defert regni ſucceſſionem, decedente Rege ſine legitima prole, quia hoc non pendet ab ejus poteſtate, ita poſt Joan. de Imol. & Geminianum *in c. grandi de ſupplenda negl. prælat*, *lib.* 6. ſequitur Jaſ. *in* §. *& quid ſi tantum*, *l. Gallus*, *ff. de lib. & poſthu.* & tenet 45
Abb. *in cap. licet de voto*, & Baldus *in l. eam quam*, *C. de fideicommiſ.* Gregorius Lopez *in dict. l.* 4. *tit.* 15. *part.* 4. *gloſ.* (*todas las honras*) Capitius *deciſione* 121. *n.* 4. nec ille dicetur primogenitus, ut excludat conſanguineos, quia non ſe extendit hæc legitimatio ad regni ſucceſſionem, quæ eſt elegans declaratio ad tex. *in dict. cap. per venerabilem*, & eſt mihi tex. pro hac opinione *in dict. cap. grandi*, *non violando literam ejus de ſupplend. neglig. prælat. lib.* 6. ubi Summus Pontifex circa ſucceſſionem Regni Portugaliæ nihil ſe ſtatuere velle fatetur, ibi: *Per hoc autem non intendimus memorato Regi, vel ipſius legitimo filio ſi quem habuerit prædictum regnum adimere, ſed potius ſibi, & cætera.* De quo vide Barbatiam *conſ.* 11. *lib.* 1. ubi an Regnum Portugaliæ ſubſit Summo Pontifici in temporalibus, & dic quod non, ut per Carolum de Graſalis *in regalibus Franciæ*, *lib.* 1. *privilegio ſexto*, *paulo ante finem*, & quia ii omnes 46
loquuntur in naturali filio legitimato, ideo magis id recipiendum eſt in ſpurio, etiam ſi legitimetur, quia hic, ut diximus, nunquam legitimatus, ſed diſpenſatus intelligitur, cum jura ſolos naturales, non ſpurios legitiment, & reperiatur in his jus naturæ maxime læſum.

Et licet Imperator legitimet inceſtuoſos, & male natos, & peſſime procreatos, non poterit contra jus naturæ, & divinum inducere veram legitimationem, quia licet ſit Vicarius Dei in temporalibus, tamen contra legem divinam, & naturæ parum poteſt, 47
ita dicit Bald. *in l.* 1. *C. de jure annulo. aureo.* & eſt impoſſibile quod per legitimationem tollatur deformitas culpæ, ut dicit Baldus *in cap. naturales*, *ſi de feudo fuerit controverſ. int. domin. & agnat.* ideoque iſta horum ſpuriorum legitimatio, quamtumvis ſolenniter concepta, non eſt legitimatio ob defectum naturalem, ſed diſpenſatio, cujus effe- 48
ctus diverſus eſt, atque legitimationis, ideoque diximus, quod ſpurius nunquam legitimatur, ſed diſpenſatur, nec diſpenſatio ſpurii, nec legitimatio naturalis unquam intelligenda eſt, ad regnum ſufficiens, ut alias cognatos excludant, ad quos vel lege, vel conſuetudine regni ſucceſſio pertineat, & eſt de naturali tex. *in* §. *naturales*, *ſi de feudo fuerit controverſ. int. dom. & ag. lib.* 2. *feudorum. tit.* 26. Bal. & reliqui *poſt gloſ. ibi.*

Sed neque filius legitimatus ſuccedit in emphiteuſi eccleſiaſtica, Bal. *in l. generaliter*, §. *cum autem*, *C.* 49

de inſt. & ſubſt. & Salicet. *ibi*, idem Bal. *in aditione ad ſpeculum tit. de locato.* Joa. de Imol. *in l. quod dicit, ff. de verb. oblig.* Alex. *conſ.*60. *vol.*2. Franc. Curtius *conſ.* 73. *dubit.* 3. Abb. *in cap. in præſentia de probationib.* & Felin. *ibi late*, *n.* 24. ubi quod hoc de legitimatis non intelligitur de legitimato per ſubſequens matrimonium, quia hi ſunt vere, & realiter legitimi propter magnam vim, & poteſtatem matrimonii, ut caveas ab his qui ut cumque legitimatos legitimos exiſtimant, nec quicquam diſtinguunt legitimationem à diſpenſatione.

Hoc autem quod diximus de emphiteuſi intelligimus, ſive præſumpta, hoc eſt præſcripta, ſive in vera conceſſa ſimpliciter, quæ ex ſui natura ad extraneos non pervenit, nec extendit ultra tertiam generationem, §. *emphiteuſim de reb. eccleſ. non alien.* & quoties datur res eccleſiæ in emphiteuſim abſque canonica ſolennitate, de qua *in c. ſine exceptione*, 12. *q.*2. ſi det ſimpliciter, vel etiam pro hæredibus, non tranſit in hæredes extraneos, *dict.* §. *emphiteuſim*, gloſ. Bartol. & Doctores *in l. etiam, ff. ſoluto matrim.* ubi Alexan. Abb. Felinus, & Decius *in cap. in præſentia de probatio.* Imola *in l. ex facto*, §. *fin. ff. ad Trebellian.* nec obſtat tex. *in* §. *licentiam in authen. de alien. & emphit.* quia tex. ille quatenus admittit alienationem perpetuam rei eccleſiaſticæ, intelligi debet quando ad talem emphiteuſim concedendam acceſſit ſolennitas neceſſaria ad veram, & perpetuam alienationem: hac enim ſolennitate accedente, poteſt dari perpetuo, & ut ad extraneos perveniat, ac tunc perveniet etiam ad legitimatos, &-limitabitur communis reſolutio, de qua ſupra, tenent idem quos ſuperius adduximus, Abb. Dec. Felin. Bart. & Alex. *ubi ſup.* & rurſum *in authen. perpetua*, *C. de ſacroſan. eccleſ.* alios allegat doctiſſimus Cova. *variar. reſol. lib.*2. *c.*17. *n.*5. *per totum*, & vide præter ipſum & noviores meliorem remiſſionem, additionem ad Bar. *in l. ut juris*, *jurandi. §. ſi liberi*, *ff. de operis libertorum*, *verbo*, *ſi liberi litera*, *C.*

Idem dicendum eſt, ſi emphiteuſis rei eccleſiaſticæ concedatur ſimpliciter pro hæredibus obſervata ſolemnitate neceſſaria ad veram alienationem, etiamſi non concipiatur ſub ea forma, ut ad extraneos perveniat, nam adhuc legitimati admittentur, tex. *in dict.* §. *licentiam*; *Portius in* §. *adeo*, *juſtit. de locato*, Præpoſitus *in c. perpetua* 10. *q.*2. Pariſius *conſi.* 85. *lib.*4. *n.*17. *& ſeq.* imo & ſi emphiteuſis rei eccleſiaſticæ concedatur non cum ſolemnitate juris, ſed cum ea quæ conſuevit obſervari in conceſſione ſimilis emphiteuſis in provincia, & concedatur pro hæredibus quibuſcumque tunc quoque ad legitimatos pertinebit, ſicuti pertinet ad extraneos, tenent hi quos ſuperius adduximus, & reſoluit D. Did. Covar. *ubi ſup. verſi. Quarta concluſio*, idem ex ea ratione admittendum erit ſi concedatur pro recipiente, & his qui jus habeant ſuccedendi in ejus bonis, ut fit quotidie in omnibus his caſibus, admittendi ſunt legitimati.

50 Tum etiam illud in Hiſpania abſolutiſſimum eſt, & receptum, legitimatum eſſe admittendum ad jus retractus, ſive ſit legitimatus ex ſubſequenti matrimonio, ſive ex reſcripto Principis, quod in Gallia tenent moderni Galli, *tit.*1.§. 8. *gloſſ.*1. poſt Mathæum de Afflictis *in tract. de jure proth. verſ. Item quæro*, & in Hiſpania tenet Did. Covar. *ubi ſup.*2.*p. c.*8. §. 10. *n.*3. & Greg. Lop. *in d. l.*4. *tit.*15. *p.*4. *verbo*, *todas las honras*, & ita tenendum eſt, ex ratione quam ſuperius agnovimus, quia legitimatus conſequitur omnia quæ ſunt juris civilis, & retractus eſt juris civilis noſtri, *l.*7. *&* 8. *tit.*11. *li.*5. *recop.* Ex qua ratione ſit ſatis Dec. *conſil.*275. in tertio & ultimo dubio, quem indiſtincte allegat Greg. *ubi ſup.* & Tiraq. *lib.* 1. *de retract.* §. 1. *gl.*8. *n.*12. qui ex eo quod diximus, quod in ſtatutis, nomine legitimi non intelligitur legitimatus, exiſtimabant legitimatum non ad vitti ad hoc jus retractus, ſed in Hiſpania contrarium decidendum eſt, cum jus retractus ſit a lege & noſtro jure civili ex *d. l.*7. *&* 8.

Inde quoque fit, ut legitimatus ſit hæres legiti- 51
mus agnitus à lege, uti diximus, licet enim natura quidem non ſit legitimus filius, quia nullum intervenit matrimonium, eſt tamen hæres, & hæres legitimus agnitus à lege, unde in ſubſtitutione facta ſit inſtitutus moriatur ſine legitimis hæredibus legitimatus excludit ſubſtitutum, Albericus, & alii *in l. generaliter*, §. *cum autem*, *C. de inſt. & ſubſt.* & ibi Alex. dicit hanc receptam ſententiam, Joan. And. *ad ſpeculum*, *tit. de ſucceſ. ab inteſta.* §. 1. Imola *in l. ex facto*, §. *ſiquis rogatus*, *ff. ad Trebel.* vide Tiraquel. *in l. ſi unquam*, *verbo ſuſceperit liberos*, *nu.* 84. Ratio juris eſt, quia hæc verba, ſcilicet hæres legitimus, tota adjus civile referuntur, quæ proprie in legitimatis habent locum obſervata recta ratione, & ſermonis & juris ſcripti.

Contrarium dicendum eſt, ſi ſubſtitutio concipiatur per hæc verba, *Si inſtitutus moriatur ſine filis legitimis.* Quia in hoc caſu legitimatus non excludit ſubſtitutum, eſt enim in hac verborum conceptione, 52
aliquid naturale, quod in legitimato non reperitur, *l. filium, ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni juris*, nomen enim filii ex *dict. leg.* verbum eſt naturæ, nomen vero hæredis eſt nomen juris, unde aliud vocatis hæredibus legitimis, aliud vocatis filiis legitimis conſtituendum eſt, & hæc eſt ratio generalis, quæ facit hanc reſolutionem generalem, licet Curtius Senior *conſilio* 35. *&* *conſil.* 73. & Ripa *in dicto* §. *ſi quis rogatus*, *n.*46. & Molina eos ſecutos, *lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 4. id tantum recipiat in ſubſtitutione facta, uti ipſi dicunt ab equite aurato, vel a perſona in maxima dignitate conſtituta, vel ſi ſit eccleſia ſubſtituta, mihi certe non ſine ratione eſſe videtur, ut abſolute ſit id accipiendum, cum militet in omnibus ratio de qua ſupra, ut enim ſæpius diximus, plurimum advertendum eſt ad proprietatem verborum, ex quibus debet conſtare voluntas teſtatoris.

Derivantur autem omnia ex eo quod legitimatus, quod pertinet ad jus civile, & ejus regulas, nihil differt a legitimis, ex *dicto authentico*, *quibus mod.* 53
natural. efficiantur legitimi, §. *ſit igitur.* ibi: *Nihil a legitimis differente*, & in ſæpius allegato, §. *quoniam varie*, ibi, *Nihil diſſimiles legitimis, in authentico*, *quibus mod. natural. efficiantur ſui*, & verbum (*nihil*) eſt verbum univerſum, & univerſe negat, *l. fin. ff. de liberis*, *& poſtumis*, *l. ſi is qui ducenta*, §. *utrum*, *ff. de rebus dubiis*, *C. Deus omnipotens*, 11. *quæſt.* 1. & quia per omnia æquiparantur in omnibus juris civilis partibus, diſpoſita in legitimo, habebunt locum in legitimato, *l. eum qui in provintia*, §. *divus*, *ff. de ritu nupt.* valet enim argumentum ab æquiparatis, tradunt Bart. & reliqui *in l.*1. *ff. de leg.*1. *l.*1. §. *ſi ex falcidia*, *ff. ad legem falcidiam*, ubi Bartol. & reliqui in aliis vero quæ nihil pertinent ad juris civilis regulas, quia nulla æquiparatio, eſt diverſa eſt ratio legitimi, & legitimati, unde in diſpoſitione hominis adnotavimus ea omnia quæ ſuperius adduximus, ad ſubſtitutiones factas ſine liberis legitimis, ſine filiis legitimis, ſine hæredibus legitimis, ſine liberis natis legitime, ſine liberis natis ex legitimo matrimonio, de quibus ſupra, ut excludant, aut admittant ſubſtitutos admiſſa conſideratione juris civilis, ho 54
minis, & naturæ.

Inde quoque deſcendit, ut quemadmodum filius legitimus natus poſt teſtamentum patris rumpit teſtamentum, ita quoque rumpat legitimatio filii naturalis, Bart. *in l. ſi is qui pro emptore*, *ff. de uſucap.*

Baldus

Baldus *in leg. filius a patre*, §. 1. *ff. de lib. & posth.* & *in l. cum adopt. versi. Cave tibi*, *C. de adoptionibus*, & *in l. 2. C. si in fraudem patroni*, additio ad speculum, *tit. de successione ab instat.* §. 1. *ante finem*, Albericus *in rubrica de natural. lib.* Salicet *in authen. item si quis la* 1. *C. eodem* Socinus *in l. si cognatis*, *ff. de reb. dub.* Tiraq. late *in d. l. si unquam*, *verbo suscepe-rit liberos*, *n.* 81. ubi in fin. quod talis filius habet etiam jus contra tabulandi, quod de jure prætorio est, & nos præter ipsum adduximus supra alia plura. Et est ratio, quia omnia hæc pertinent ad jus civile, quod quidem nanciscitur filius legitimatus, utpote legibus legalis filius, licet non nanciscatur ea quæ pertinent de jure naturæ, uti sæpius diximus.

55 Sed & illud late disputat Tiraquel. *ubi sup. a num.* 64. utrum si filius naturalis natus ante, vel post donationm natalibus restituatur, aut legitimetur, ex hoc revocetur donatio ante legitimationem facta, ad tex. *in dict. l. si unquam* in quæstione post longam disputationem partem tenet affirmativam, vide Bernardum Diaz de Lugo, *regula* 213. *fol.* 8. Julium Clarum *lib.* 4. *quæst.* 22. Gutierrez *de jure confir.* 1. *parte*, *cap.* 9. *num.* 3. Gregor. *in l.* 8. *tit.* 4. *par.* 5. Ancharran. *consilio* 427. Alex. *cons.* 77. *lib.* 1. *n.* 7. & vide post eos Doctorem Spino *de testamen. glos.* 16. *num.* 141. *& seq.* quam uno verbo posset confirmare, quia legitimatus consequitur omnia quæ sunt jure civili statuta, eumque hoc de revocanda donatione concessum sit legitimo a lege civili, idemque jus civile concedat legitimato omnia quæ concessa sunt legitimis, consequitur plane, ut hoc de revocanda donatione concessum sit legitimato, quæ ratio est fortissima, & aptatur optime his quæstionibus quæ de legitimo disputantur in scholis, & prætoriis, & hoc fortius recipiendum est in legitimo per subsequens matrimonium, nam hi quos matrimonium legitimat, revocant donationem ex *dicta lege si unquam*, Bal. *in c. innotuit de electione* per textum *in cap. tanta est vis*, *qui filii sint legitimi*, Jaso *in rubrica*, *ff. de liberis & posthumis*, & *in l. Gallus*, §. *& quid si tantum*, *ff. eodem*, *prima lectura* Salicetus, & Angelus, *in l. si totas*, *C. de inofficios. donat.* Ripa *in dicta l. si unquam*, *quæst.* 33. quod quidem intrepide tenendum est contra Alexand. *in dict.* §. *& si tantum*, *versi. Circa tertium*, nec Alexandri ratio quicquam movet, namque etiam si retenta specie, tex. *in dict. c. tanta est vis*, concedamus legitimationem minime retrotrahi, adhuc tamen fatendum est, revocari donationem, quia ad revocationem nulla retrotractio est necessaria, namque filius natus ante donationem, non revocat ex eo capite donationem factam à parente, late fundat idem Tiraquellus *ubi supra*, *verbo*, *filios non habens*, itaque in matrimonio, ut sæpius diximus, splendet vis & potestas naturæ, ideo recepta in legitimato ex Principis rescripto fortius sunt recipienda in legitimato per subsequens matrimonium, ex ea sola ratione admittimus multa in legitimato per subsequens matrimonium, quæ non admittuntur in legitimato per rescriptum Principis, vide Didacum *in* 4. *par.* 2. *c.* 8. §. 9. *num.* 8. & Doctorem Spino *supra dict. glos.* 16. *num.* 144.

Sed & illud quod diximus filium legitimatum revocare donationem factam à parente, intelligendum est utiliter, videlicet si legitimetur, vivente patre, vel ipso petente, vel vidente, & consentiente vel si legitimetur post mortem patris, ex ultima tamen ejus dispositione, Dec. *cons.* 366. pro declaratione, *cons.* 17. inter Bal. *cons. lib.* Tiraq. *ubi supra n.* 94. Joan. And. Anton. Cardi. Abb. *in c. per venerabilem qui filii sint legit.* non vero est intelligendum de legitimato post mortem patris, non vocatis, nec citatis donatariis, Salicet *inter consilia* Bald. *cons.* 17. *lib.* 4. Ratio est 56 quia aut aliquis legitimatur patre vivente, & volente, petente, aut consentiente, & nemo necessario citatur, quia ipsius patri tantum interest, *l. cum adoptio*, *ff. de adoptionibus*, idem *si pater id disponat moriens*, auth. *si quis*, *C. de natural. lib.* aut pater nihil de legitimatione disposuit, & nihilominus filius patre nihil disponente legitimatur, & nihil nocet legitimatio non vocatis, nec citatis his qui ex ea legitimatione læduntur, quorum consensus requiritur, ut eis legitimatio noceat, *l. penult. ff. de natalibus restitut.* & licet Tiraquel. *ubi supra*, *n.* 79. attingat hanc rationem, nihil fere allegat copiosus alias in allegationibus, tu tamen adde in hac materia quam attingimus, scilicet, quando legitimatio noceat juri quæsito legitimis hæredibus, aut his quæ habent jus in rem, quod hanc quæstionem tetigit Barto. *in l. ex fact. ff. de vulg. & pup. & in l. Gallus*, §. *& quid si tantum*, *ff. de lib. &* 57 *posth. & in l. eam quam*, *C. de fideicommis.* ubi quod legitimatio facta post mortem patris, vel alterius testatoris non tollit jus quæsitum alteri, Bart. *ubi supra*, Bal. *in l. rescripta C. de precib. imp. offe.* Paul. *in l. ex hoc jure*, *ff. de just. & jure*, vide additionem ad Feli. *verbo legitimatio*, quod tamen intellige uti diximus, nisi ex ultima dispositione patris post ipsius mortem fiat legitimatio, & adde Doctorem de Spino, *de test.m. glos.* 1. *n.* 9. *per totum*, & vide *l.* 10. *tit.* 8. *lib.* 5. *recopil.*

Procedunt autem hæc omnia, etiamsi legitimatio 58 per subsequens fiat in articulo mortis, namque tale matrimonium vere est matrimonium, & proculdubio est locus decisioni tex. *in d. c. tanta est vis*, & quamvis Tiraq. *ubi supra*, *n.* 73. post longam DD. numerationem videatur dubius. & *nu.* 74. distinguat inter honores & successionem patris, ut in his habeat locum legitimatio facta etiam in ultimo vitæ spiritu, sed de revocatione donationis dubitet certe etiamsi jure communi res esset dubia, jure regio probabilius est, ut revocent extra quintum ex *l.* 12. *Tauri*, quæ est *l.* 8. *tit.* 8. *lib.* 5. *reco.* etiamsi agnoscam legem illam non posse plane intelligi de donatione facta in nostro casu, vidi tamen aliquando ad hoc adductam, & certe *dict. l.* 10. juncta *l.* 6. *Tauri* probabiliorem faciunt hanc partem, tu cogita illud tamen mihi difficilimum est, quæ ratio distinguat inter honores, & successionem patris ex una parte, & donationem factam ex altera, quia jus quod est quæsitum donatorio, semper pendebat ex supervenientia filiorum legitimorum, qui modo tempore mortis reperiebantur vere legitimi, cum autem sint vere legitimi, vere erit locus *d. l. si unquam*, quod multo audacius asseres, si attendas ad rationem *dict. l. si unquam*, quæ consistit in tacita mente patris, presumpta a lege, præsumit enim lex, quod pater donans, nihil cogitavit de filiis, non donaturus si cogitasset de ipsis, inde susceptis postea filiis sit locus decisioni, *d. l. si unquam*, cum ergo in nostro casu susceptus sint filii, vereque legitimi per subsequens ratio suadet, ut donatio præcedens revocetur, saltem ultra quintum bonorum, ex dispositione *l.* 6. & *l* 10. *Tauri.*

Adde tamen casum elegantem ex Paulo *consilio* 59 435. *lib.* 2. quod ex probabilibus conjecturis appareat donatorem motum fuisse ad donandum, quia filios non habebat, nec sperabat se habiturum, quia habebat uxorem sterilem, cum qua diutius vixit sine filiis, eaque mortua filium naturalem suscipiat & ipsum, & legitimet, vel ex subsecuto matrimonio, vel rescripto, quod hic filius revocabit donationem factam ex desperatione filiorũ, quodquidem elegans est pro his qui hujus casus circunstantias probare possint.

Ex his infertur ad quæstionem illam celebrem, & ad interpretationem tex. *in authent. de sanctissimis Episcopis*

copis colla. 8. §. *ſed hoc præſenti*, Quæſtio in eo eſt, an conditio, ſi ſine liberis deceſſerit, deficiat ſuper teſtibus filiis legitimatis ex ſubſequenti matrimonio contracto eo in ultimo mortis articulo, cum plena deſperatio prolis eſt, ita ut fraus intelligi poſſit, & filii ſint legitimi effecti ex ſubſecuto matrimonio, magis in odium ſubſtituti, quam in favorem, Ange. *in l. ſiquis poſthumos, ff. de liber. & poſthum. n.*4. dicebat eum qui in ultimo vitæ ſpiritu matrimonium contrahebat in odium ſubſtituti, aut matrimonium non contrahere, aut filios legitimos non efficere, & ex Angelo ita colligebat Decius *in c. in præſentia de probat. n.* 56. Angelus autem fallitur, quia & matrimonium vere contrahitur, & filii vere efficiuntur legitimi, & id reſoluit Socinus *in l. ſed eſt quæſitum, ff. de liberis & poſth.* ſed quatenus ait, quod filii ita legitimati non excludunt ſubſtitutum, decipitur, quia veriſſimum eſt, quod valet tale matrimonium, & filii ſunt legitimi, & ab his filiis ita legitimatis in ultimo vitæ ſpiritu excluditur ſubſtitutus: primum enim ſecundumque probant Joann. Andreas, Antonius, & Præpoſitus *in regula ſine culpa, de regulis jur.* & in dicto *c. tanta*, Abbas *in c.2. de frigidis, & maleficiatis.* Albericus *in l. cum quis, C. de naturalibus lib.* Cynus *in leg. nuper, C. eod.* Alexan. *in l. ſi quis poſthumos, ff. de liber. & poſthum.* Jaſ. *in d.l. ſed eſt quæſitum*, Paulus Pariſius *conſi.*13. *volu.* 1. *n.*68. Tertium autem quod filius ille excludat ſubſtitutum, etiam ſi mala fide contractum ſit matrimonium in odium ſubſtituti, tenet Alexand. & Jaſ. *ubi ſupra*, Felinus *in c. in præſentia, de probat. n.*36. Ripa *in l. ex facto*, §. *ſi quis rogatus, ff. ad Trebellian. n.*48.

Sed adverſus hanc reſolutionem dupiex inſurgit difficultas, altera eſt Socini *ubi ſup.* qui ex tex. *in dicta aut. de ſanctiſſimis Epiſcopis*, §. *ſed hoc præſenti.* notat quod licet monachatus faciat ex eod. tex. deficere conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit, quod monachatus mala fide ſuſceptus ſolum ad excludendum ſubſtitutum, ipſum non excludit, quæ ſententia videtur poſſe applicari ad caſum noſtrum, ſcilicet
60 matrimonii contracti in fraudem ſubſtituti, ſed tamen adverte ex Corneo *in authen. niſi rogati, C. ad Trebellia.* quod monachatus facit deficere conditionem (ſi ſine liberis deceſſerit) magis ex juris poteſtate, quàm ex voluntate teſtatoris, qui de eo caſu nihil cogitavit, unde monachatus mala fide ſuſceptus non excludit ſubſtitutum, conditio enim quæ à lege præſumitur circa liberos, ſine dubio refertur ad liberos juſtos, & hæc eſt vera ratio ad ſeparationem inter matrimonium, & monachatum, & vera limita-
61 tio ad *dictum* §. *ſed hoc præſenti*, quæ ratio non militat in conditione poſita ab homine, ſi ſine liberis deceſſerit, quia deficit per liberos ſuſceptos ex ſubſequenti matrimonio, etiamſi per malam fidem initum ſit matrimonium, tex. *in l. generaliter*, §. *cum autem, C. de inſt. & ſubſt.* tex. *in dict.* §. *ſiquis rogatus*, ibi, etiam naturalem, & ita reſoluit recepta ſententia, in dict. §. *cum autem*, ut per Jaſonem, *ibi n.*6. & ſecundo facit contra Socinum doctrina Bald. *in cap. cum eccleſia Vulterana de electione, n.* 5. quod ſi quis faciat actum ſibi utilem quamtumvis alii præjudicet, actus non debet carere effectu: ergo quantumvis quis deſperata vita uxorem ducat, vel filios legitimet ex ſubſecuto matrimonio, ut præjudicet alicui, filii non carebunt utilitate legitimationis, in majoratu res expedita eſt, ex gloſ. *in leg. Lucius, la* 2. *ff. de hæredibus inſt.* & quæ ibi notantur, & Xuares Hiſpanus *in lectura legum regni, fol.* 76. Secundo nihil facit conſideratio illa Baldi *in leg. nuper, C. de naturalibus lib.* & *in l. eam quam, C. de fideicommiſ.* ex dict. *leg. nuper*, ubi matrimonium efficit ſuſceptam prolem legitimam, quando contrahitur ſpe prolis, item tex. *in c.*2. *de frigidis maleficiatis*, ubi matrimonium contrahi non poteſt ab eo, qui generare minime valet, facit pro hac difficultate tex. elegans *in l. ſiquis poſthumos, ff. de lib. & poſthum.* ubi is inſtituere poteſt poſthumum, qui naturaliter poſthumum habere poteſt, facit *l. adigere, ff. de jure patronat.* ubi patronus non privatur jure patronatus, qui caſtratum adegit juramento, ne uxorem duceret, quod procedit in patre, qui mulierem ita arctam, ut mulier eſſe non poſſit, juramento adegit, ne nuberet, ſecus ſi ſterilem, nec in his omnibus caſibus naturam inſpicimus, *l. ſed eſt quæſitum, ff. de lib. & poſthum.* contra gloſ. *in l. conventicula, ff. de in jus vocando*, facit etiam tex. *in leg. fin. C. de his qui veniam æta. impet.* huc pertinet quod Valerius Maximus ſcriptum reliquit *lib.* 7. *c.*7. Septitiam matrem Thracalorum Arimminenſium, filius iratam, in contumeliam eorum cum jam parere non poſſet, Publio cuidam admodum ſeni nupſiſſe, teſtamento etiam utroque prætento, à quibus adhuc Auguſtus, & nuptias mulieris, & teſtamentum improbavit, nam hæreditatem maternam filios habere juſſit, dotem, quia non creandorum liberorum cauſa conjugium interceſſerit, virum retinere vetuit, quod eo velim dictum, quod plerique illud matrimonium in articulo mortis initum reprobent, cum deſperata prole ſuſcipitur, facit etiam tex. elegantiſſimus *in l. fideicommiſſum, ff. de condi. & demonſt.* ubi fideicommiſſum à filiis ita relictum ſi quis ex his ſine liberis diem ſuum obierit, adoptionis commento non excluditur ſubſtitutus, facit quia adoptivi, filii non proficiunt in numerum eorum liberorum qui parentes excuſare ſolet, *leg.* 2. §. *adoptivi. ff. vocat. mun.* §. 1. *verſi. Sed adoptivi inſtitu. de excuſat. tut.* gloſ. *in l.*2. §. 1. *ff. eodem*, quia adoptando quis fraudem faceret, quæ fraus impedit juris effectus, Gellius *lib.* 5. *cap.*19. refert hanc fraudem jam olim ulitatam legibus coercitam, ne filius adoptivus inter præmia patri prodeſſet, ne ut fieret fraus adoptando, Cornelius Tacitus *lib.* 15. *Annalium* Romæ Neronis tempore refert ſenatus conſultum editum, ne ſimulata adoptio in ulla parte muneri publici juvaret: hanc etiam fraudem in adoptione Cicero jam olim animadvertit in oratione ad Pontifices pro domo ſua, Quæ major, inquit, calumnia quàm venire imberbem adoleſcentulum bene valentem, ac meritum, dicere, filium ſenatorem populi Romani ſibi velle adoptare, id autem ſcire, & videre omnes, non ut ille filius inſtituatur, ſed ut de patriciis exeat, facit. *l. cum oratio.* §. *ex bonis de bonis damnatorum*, idque procedit, ne fiat quis eodem momento adoptione filius, & ſubita emancipatione extraneus, cum igitur fortior ſit legitimatio adoptione, quia in ea duplex vinculum reperitur naturæ, utcumque leſſæ, & juris civilis, in adoptione vero jus civile duntaxat, & cum in adoptione evitetur fraus, quæ illis ſæculis erat cognita, multa fortius evitanda eſt in legitimatione quæ poſtea inventa eſt; hæc ſunt quæ pro Baldo adduci poſſunt.

Sed his omnibus facile reſponderi poteſt: & primum ad dictam *l. nuper*, & ad tex. *in dicto cap.* 2. dicimus, quod ſatis ſpe prolis dicitur contractum matrimonium, quod prolem alias illegitimam, & natam contra naturæ leges legitimam facit, aderat enim ſpes, & cupiditas prolis legitimæ, & verè legitimæ, ideoque contractum videri poteſt matrimonium, ita intelligit Cardinalis dictum tex. *in dict. c. tanta*, & ſenſit idem Baldus *in c. immotuis de electione.* Secundo, ex Abbate, & gloſ. *in dicto c.*2. reſponderi poteſt, quod deciſio tex. *in dicto cap.* 2. & in dicta *l. nuper.* habet locum in eo qui omnino, vel natura, vel caſu generare non poteſt, non vero in eo qui aptitudinem habet ad generandum, qualis eſt moriens, alias

ſenex

senex defecta ætate matrimonium contrahere non posset, quod est falsissimum, cum exoptent ii impensius nuptias, quàm adolescentuli, *l. penul. C. de nuptiis*, & agnovit Covarrub. *in* 4. *par.* 2. *c.*8. §.2. *num.*11. ad legem *siquis posthumos*, & ad *l. sed est quæsitum*, & ad *l. adigere*, dicimus, quod hæc jura magis faciunt contra Baldum, suadent enim magis naturam inspiciendam, & ita in nostro casu inspicimus legitimam, & jam naturalem prolem ex matrimonio subsecuto, contractoque inter eos, qui contrahere poterant, ut diximus ad *l. fin. de his qui veniam ætatis impet.* satis superque respondimus supra hac gl. Ad reliqua autem de fraude, quæ in adoptione reperitur, advertimus non valere in hoc argumentum de adoptione ad legitimationem, facilius enim multo est adoptare, quam legimare, quilibet potest adoptare apud simplicem magistratum, *l. 2. ff. de adopt.* at legitimatio, nec facile, nec nisi à Principe impetratur. *l. prohibere* §. *plane ff. quod vi. aut clam.* §. *ultimo in authent. quibus mod. natur. effician. legitim.* quia autem solus Princeps concedere potest, difficilis legitimatio est *l. continuus.* §. *cum quis*, ubi gl. & Doctores. *ff. de verbor. sig.* tex. *in l. apud Julianum.* §. *ultimo ff. de leg.* 1. item adoptio facile revocatur per emancipationem, idque si placuerit, at vero legitimatio non item: & hanc differentiam inter utramque adnotavit Joan. Andre. *in speculum titu. de succes. ab intesta.* §.1. *versicul. item scire debes*, Alexand *consi. 2. lib. 1. & consil. 87. lib. 2.* Socinus *in l. si cognatis*, *ff. de reb. dub.* quæ sunt addenda ad domin. Covar. *ubi supra.*

62 Est enim legitimatus ex subsecuto matrimonio, legitimus etiam ex rigore strictæ significationis, Abbas *in dicto cap. tanta*, Antonius *in dicto cap. per venerabilem*, moderni Galli *in consuetud. Paris. tit.* 1. §. 8. *glos.*1. *num.*49. Nicolaus de Ubaldis *de successionibus ab intest. col.*13. Boerius *decis.*159. Bald. *in l. accutissimi*, *C. de fideicommiss.* Fortunius *in l. Gallus.* §. *& quid si tantum. ff. de lib. & posthum.* licet Antonius *in dict. c. tanta secus existimet*, movetur ex verbo *in dict. cap. tanta*, ibi, *Legitimi habeantur*, quasi vere legitimi non sint: sed tamen Covarrub. satisfacit *ubi supra*, *n.* 26. & explicarat Fortunius *ubi supra*, lex autem nostra 1. *titul.*13. *part.* 4. usa est verbo substantivo, ut omnem tollat difficultatem, verbum enim est, est verbum veritatis, & substantiæ, glos. *in l. mercis appellatione. ff. de verbor. signi.* itaque in Hispania nulla dubitatio est, quia jure nostro ex dicta *l.* 1. filii legitimati ex subsequenti sunt vere legitimi.

Unde vera & stricta significatione, non solum sunt admittendi, ad ea quæ proficiscuntur à jure civili, sed etiam ad ea que legibus municipalibus, & statutis competunt filiis legitimis, in legitimatis vero ex rescripto Principis contrarium fuit decidendum, uti diximus ex pluribus quos adduximus, & præter eos Tiraquellus *in dicta l. si unquam*, *verbo*, *susceperit liberos n.* 98. & ita expresse tenent plures *in dicto capite tanta*, Baldus *in capite licet ad evitanda*, *de electione.* Inde est, ut omnia quæ diximus superius, negari filio legitimato ex rescripto Principis, concedantur filio legitimato per subsequens matrimonium, quia vere est legitimus, unde hic legitimatus ex subsecuto matrimonio potest eligi episcopus, admitti ad emphiteusim Ecclesiasticam, retrahit rex retractus, est legitimus successor transversalibus, succedit in feudo, & Regno, & dignitate regia, & in regalibus, & tandem consequitur omnia, tanquam si à principio in legitimo matrimonio conceptus esset. *l.* 12. *Tauri*, de qua superius glos. *in dicto c. tanta*, quæ omnia late resoluit Covarrub. *ubi supra dicto*, §. 2. *fere per totum.*

Si quis vero habeat filium naturalem ex concubi- 63
na, & postea uxoratus habeat filium legitimum, & naturalem ex legitimo matrimonio, mortua autem uxore ducat in uxorem concubinam, ex qua habuit filium naturalem, qui modo est legitimus, & naturalis ex legitimo subsecuto matrimonio, an bona majoriæ, quæ primogenito debentur, pertineant ad priorem, an vero ad secundum qui natus est legitimus, & naturalis: hanc quæstionem pro secundo genito, qui natus est legitimus, & naturalis, contra eum qui ex subsecuto legitimatus est, resolvunt plures ex nostris, & exteris, quos referunt & sequuntur moderni Galli *in consuet.* Paris. *titul.* 1. §. 8. *glos.* 1. *quæst.* 7. Tiraquellus *de primogen. quæst.* 34. *n.* 3. *& n.* 43. Covarrub. *in* 4. *par.* 2. *cap.* 8. §. 2. *n.* 28. Gregorius Lopez *in l.* 1. *titul.* 13. *part.* 4. *verbo*, *se casa*, Ant. Gomez *in l.* 12. *Tauri*, *n.*63. ubi late Spino *de testamen. glos.* 15. *num.*126.

Legitimatus igitus ex omnibus quæ nobis dicta sunt, consequitur ex legitimatione omnia jura, quæ jure civili consequantur filii vere legitimi, quod sæpius diximus, sive sint legitimati per rescriptum 64
Principis, sive ex subsequenti matrimonio, ideo succedit parentibus ex testamento, & abinteslato, habet jura sui hæredis, & omnes ejus effectus, quod superius diximus & agnovit Tiraquel. *ubi supra*, Ant. Gomez *in dicta l.*12. *Tauri*, *num.*66. ubi videre poteris omnia jura, quæ de hoc scripta sunt, tex. *in authen. quibus mod. natura. effi. legiti.* §. *liceat*, ibi: *Et suos de cætero*, *& sub potestate habere*, *l. cum quis*, *C. de natural. liber.* tex. *in* §. *quibus*, *instit de hæredit. quæ ab intest. def.* ibi: *Hæredum suorum jura nanciscuntur*, unde legitimato debetur legitima & præteritus habet jus dicendi nullum de jure civili, & bonorum possessionem contra tabulas de jure æquo prætorio, exhæredatus habet querelam, tex. *in authen. de incestis nuptiis.* §. *dubitatum*; quod procedit, etiamsi legitimetur post testamentum patris, nam rumpitur tale testamentum veluti agnatione posthumi, & Jas. *in rubr. de lib. & posthum.* & exhæredatur ex causa sicuti legitimus, cum habeat querelam.

Adverte tamen, quod aliud est quod exhæredetur tanquam legitimus ob causas ingratitudinis, de quibus *in authen. ut cum de appellatione cognos.* §. *aliud quoque capitulum*, nam hæc exhæredatio præsupponit legitimationem: aliud vero est, an legitimatio revocetur propter causas ingratitudinis, quo casu nulla legitimatio supereset, nec obligatio institutionis, & revocari posse ob causas ingratitudinis, tenent plures, Bald. *in cap.* 1. §. *filii nati*, *si de feudo fuerit controvers. int. dom. & agnat.* Cremensis *singulari* 19. Jas. *in l. ex hoc jure ff. de justit. & jur.* 65
*n.*54. idque probant ex §.1. *in authen. ut liberti de cetero*, & *in authen. quib. mod. natural. efficiantur legit.* §. *si quis ergo*, & §. *liceat*, ubi libertas, & legitimatio æquiparantur, at vero libertas revocatur ex causa ingratitudinis, Tiraquellus *in l. si unquam*, *C. de revocand. dona. verbo*, *donatione largitus*, *num.* 234. Moderni Galli *in consuetud. Paris. tit* 1. §.30. *num.*3. Covarrub *in* 4. *cap.*8. §. 2. *part.*2. *n.*14. Hoc tamen de legitimatione revocanda ex causa ingratitudinis intellige de legitimatione ex rescripto Principis, non vero ex subsecuto matrimonio, quia hic filius non potest definere esse legitimus, atque ex eo cap. poterit exhæredari, & agere querela inofficiosi, at vero ille definet esse legitimatus, nec indigebit querela, nec pater legitimans exhæredatione, & est elegans differentia inter utramque legitimationem, scilicet, ex rescripto & subsecuto matrimonio.

Ex qua differentia, etiamsi fateamur decisionem 66
tex.

tex. *in cap. tanta*, eſſe de jure humano, quod aſſerit Covarrub. *ubi ſupra*, *num.*18. contra Jaſ. *in conſil.* 234. *volum.*2. qui dicebat, à Romanis Pontificibus dictam conſtitutionem revocari non poſſe, quia jure divino eſſet ſancita, fatendum item eſt, habere eam deciſionem fundamentum quoddam naturale, & plane divinum, cui innititur, jam enim filii illi ab his procreati ſunt, qui vere hodie ſunt conjuges, & maritali lege eo juncti, ſatisque juri ipſi naturæ repugnaret, quod ji filii illegitimi ſint, quorum parentes legitime ſint conjugati, quia enim adeſt hoc fundamentum naturale, indicta ſunt multa in favorem eorum qui legitimati ſint ex ſubſecuto matrimonio, denegata his qui legitimantur ex reſcripto Principis.

67 Unum tamen nota, quod adeo obtinet jura ſui hæredis filius legitimatus, ſive ex reſcripto, ſive ex ſubſecuto matrimonio, quod emancipatur, nec emancipatione amittit ſucceſſionem, licet fiat extraneus, ut videas exactam juris rationem in legitimatis, quod advertit Baldus *in l. penult.* §.2. *de adopt.* ita ut in his quæ pertinent ad jus civile, plene, & plane legitimus cenſeatur: in aliis tamen hominum, & ſtatutorum diſpoſitionibus non ita tibi judicandum ſit, uti ſæpius diximus.

68 Circa modum ſuccedendi vero illud expeditiſſimum eſt legitimatos ex ſubſecuto matrimonio ſuccedere parenti, & agnatis, & cognatis, quo jure ſuccedunt vere legitimi, & naturales, juxta regulas juris civilis, & regii, quod mihi licet alias ſit indubitata reſolutio, non obſcure probat. *l.*12. *Tauri*, quæ eſt hodie *l.*10. *tit.* 8. *lib.*5. *recop.* de legitimatis vero ex reſcripto Principis, alia juris ratio eſt, namque ii non extantibus filiis legitimis, & naturalibus, ſuccedunt pleno jure ſicuti vere legitimi, & naturales.

Concedebatur autem principio legitimatio filiorum naturalium, ſcilicet, in ſubſidium, & in defectum legitimæ prolis, non vero alias, nec ſolebat fieri extantibus legitimis, & naturalibus, quia tunc magis illudebatur natura quam ſupplebatur, Joan. Andræas *in additione ad ſpeculum*, *tit. de ſucceſſione abinteſta. in additione magna incipit*, *Gofredus*, *verſic. Item ſcias*, quod intellige, ne dum quando filius impetrat legitimationem mortuo patre, ſed etiam quando vivens pater ipſam impetrat, extantibus enim naturalibus, & legitimis, talis legitimatio eſt illuſio naturæ, Paul. *in l. Gallus.* §. *& quid ſi tantum ff. de lib. & poſthum.* Decius *conſi.* 85. facienda eſt Principi narratio, an filii legitimi, & naturales extent, non extantibus autem Principis facile concedere ſolet, *l.*4. *titul.*15. *part.* 5. ibi: *E ſi caben ſu ruego*, & in *l.*6. eod. citatis tamen agnatis, & cognatis, quibus ſuccedendi jus erat ſi mortuus ſit pater, ipſo vero vivente, nulla citatio neceſſaria eſt, cum ſua ſolum interſit, qui videt ſcit, conſentit, & patitur, Bart. *in dict.* §. *& quid ſi tantum. ff. de lib. & poſth.*

69 Itaque ſi filii legitimi extent, & nihilominus filius naturalis legitimetur per Principem, eo addito in reſcripto, non obſtantibus filiis legitimis, quod Princeps facere poteſt, cum poſſit diminuere legitimam portionem debitam jure naturæ, tollere autem omnino non poſſit, ut late reſoluimus *de expenſis*, *& meliorat. cap.* 16. *n.* 32. tunc quidem contra Iſerniam *in dicto.* §. *naturales. cap.* 1. ſi de feudo fuerit controverſia, tenendum eſt, quod talis legitimatus ſuccedat cum aliis legitimis, ex his quæ ſuperius diximus, ſi vero ea clauſula non reperiatur in reſcripto, talis legitimatio nihil operabitur in præjudicium legitimorum, argumento tex. *in c. ſi quando de reſcriptis*, *lib.* 6. *cap. cum teneamur de præbendis. l. meminerint. C. undè vi*, notant Hoſtienſis *in dicto. cap tanta.* Salicetus *in authen. item ſine. C. de nat. lib.* Antonius, & alii *in cap. per venerabilem*, *qui filii ſint legit.* Paulus, Areninus, & Jaſ. *dicto.* §. *& quid ſi tantum*, Ant. Gomez *in dict. l.* 12. *Tauri*, *nu.* 69. Gregorius noſter *in l.* 9. *tit.* 15. *part.* 4. qui allegat pro hac opinione prædictam *l.* 12. inductam per locum ab ſpeciali: quia cum ibi negetur ſucceſſio, natis poſtea legitimis, inducitur caſus contrarius cum contraria juris diſpoſitione, ſcilicet, ſi legitimatio fiat extantibus legitimis, & ita dicta *l.* 12. non habebit locum in priori caſu, ſed bene in poſteriori, itaque licet utroque caſu de jure communi legitimati ſuccedant cum legitimis, noſtro jure legitimati, natis poſtea legitimis, quantum pertinet ad ſucceſſionem parentis, non ſuccedunt cum legitimis, aliis vero ſuccedunt, & gaudent honoribus ſicuti legitimi, ex dict. *l.*12. *Taurina*, quam ita interpretantur noſtrates.

Quin quod legitimati extantibus legitimis, cum 70
clauſula de qua ſupra, poſſunt meliorari in tertio, & quinto bonorum, quod reſoluit Ant. Gomez *ubi ſupra*, *num.*68. & reſpondet ad tex. *in authen. quibus mod. natural. effici. ſui.* §. *quoniam varie*, ubi quod legitimatus non poteſt habere niſi quantum unus ex filiis legitimis qui minus habet ex ſucceſſione paterna, quod ille tex. procedit ſolum in legitimato per oblationem curiæ. De legitimatis vero ex reſcripto Principis alia ratio eſt, quia Princeps ea quæ ſunt juris civilis plene concedere poteſt, & hæc pertinent ad utramque ſucceſſionem legitimam, & fideicommiſſariam hominis, & juris.

Eſt tamen legitimatio quædam natalibus reſtitu- 71
tio, ſicuti enim libertinus qui in eo ſtatu natus eſt reſtituitur natalibus illis, in quibus initio homines fuerunt, & natu ſunt ingenui, *l.*2. *ff. de natalibus reſtit.* ibi: *Illis enim utique natalibus reſtituitur*, *in quibus initio omnes homines fuerunt*, ita & illegitime natus reſtituitur juri naturæ, de quo ſuperius egimus, quo omnes legitime ex legitimo matrimonio naſcebantur, ex textu, in ſæpius allegato *authen. quibus mod. natural. effician. ſui in principio* §. *illud*, & hic eſt verus effectus legitimationis, ut illegitimum reſtituat natalibus ſuis, in quibus omnes homines initio naſcentis orbis fuiſſe dignoſcuntur, & juxta hunc ſenſum intellige Spinum *de teſtamentis*, *gloſ.* 1. *n.*8. alias nil pertinet legitimatio ad natalium reſtitutionem.

Ex quibus tex. *in dicta. l.* 2. *ff. de natalib. reſti-* 72
tuendis, in illis verbis, *In quibus initio homines omnes fuerunt*, patet verus ſenſus *al privilegio de Vellico Aureolis concedido por el ſeñor Rey don Bermudo*, *hijo del ſeñor Rey don Alonſo*, *el qual privilegio aunque dende el ſeñor Rey don Juan el Segundo*, *eſte interpretado a exempcion de hidalguia*, & licet ita intelligat Otalora 4. *part. principali*, *cap.*6. ubi adducit ad literam privilegium hoc, & licet hactenus illud privilegium ita acceptum ſit, quaſi pertineat ad exemptionem quamdam nobilitatis. *Y aunque ſe ayan librado en eſta razon executorias*, *provada la decendencia por las executorias antiguas*, & ſunt iſtæ cauſæ quotidianæ in hoc Senatu Pintiano, quo hodie pendent, & aguntur, hæc tamen interpretatio inolevit partim, *Porque las executorias antiguas ſe libraron por un privilegio traſladado en Caſtellano por un relator en tiempo del ſeñor Rey don Juan*, *y viene inſerto en las executorias*, *el qual eſta eſtendido con mas palabras de las que ay en el de Latin*, *y eſtas palabras añadidas tocan principal*, *y claramente a exempcion*, *y eſte yerro dio cauſa a las executorias. Lo otro en aquel tiempo en*

España

Eſpaña avia mas cuydado de las armas que de las letras, y fue facil en una coſa como eſta no muy ſabida a los medianamente eruditos admitir yerro: & revera antiquitas ignoravit veram rationem ejus conceſſionis, quod non arroganter dixerim, ſed ut judices veritatis amatores laborent, ne error ille qui ad noſtra uſque tempora irrepſit, ad ſæcula quoque poſteri ra noſtra negligentia illabatur, verba enim illius conceſſionis vere nihil aliud continent quàm ingenuitatem quandam, & reſtitutionem natalibus, factuſque eſt Bellicus ille Aureolis ingenuus, quod quidem præmiſſa *dict. l.* 2. & *l. ſervorum.* §. *ingenui ſunt ff. de ſtat. homin.* & vera ratione ingenuitatis, quæ initio naſcentis orbis fuit, antequam quicquam de nobilibus & plebeiis, aut de exemptis eſſet cogitatum, idque mihi apertiſſime probant verba privilegii, ibi: *Dixit quod ingenuaſſet illum* quæ ſunt verba petitionis, quæ ſolent totam conceſſionem interterpretari, *cap. inter dilectos de fide inſtrum.* ibi: *Ex forma petitionis*, rurſum ibi: *Vt faciam tibi Manulpho cartam ingenuitatis*: quibus verbis nihil poteſt eſſe, nec dici clarius, tertio, ibi: *Vel reſtitutionis*, alia privilegia legunt, reſtaurationis, non reſtitutionis, utraque autem habent ſenſum optimum, & referuntur illa verba ad conceſſionem ingenuitatis, quæ jure dicitur reſtitutio natalibus ex *titulo de natalibus reſtit. per totum*, rurſum patet, ibi, *Viſ deatis ingenui*, & rurſum, ibi: *Vivendi, manendi, latendi, & faciendi vitam liberam*. & rurſum ibi: *ne cui homini de mundo ſervias*. quæ verba reſpiciunt operas debitas patrono, quibus deeſſe non poterat libertus, ideoque nec abeſſe, nec latere, item propter obſequium, ut per totum, *de operis libert. & de obſequiis lib. pat. præſt.* & propter quartam debitam patrono, & propter alia, quæ legimus *l. penul. & ultima*, & *per totum de natalibus reſtit.* nec aliud certe Manulphus ille Bellicus Aureolis conſecutus eſt à Bermudo Rege, quam ingenuitatem: antiquitas autem quia forte hoc ignoravit ad exemptionem perniciose privilegium illud traxit. Duo ſunt, quæ faciunt rem jam hodie difficilem, tum res judicata, *porque ay executorias dende el S. Rey don Juan el Segundo, que parece hazenya eſte yerro executoriado*, & res iſtæ jam judicatæ ſunt pro veritate. *l. res judicata ff. de reg. jur.* & pro hoc allego tex. ad propoſitum elegantiſſimum, qui errorem præjudicatum ſuſtinet ex ſola authoritate rei judicatæ, *in l. ſervo invito*, §. *cum prætor* 65. *ff. ad Trebelli. Cum prætor cauſa cognita*, inquit Metianus, *per errorem, vel ambitioſe jubet hæreditatem ex fidei commiſſo reſtitui, etiam publice intereſt reſtitui, propter rerum judicatarū authoritatem*: ecce tex. expreſſum qui errore præjudicatum ſuſtinet, atque ex hoc capite, advocati contendunt, jam poſt res judicatas, non licere agere de errore, ſed mihi dura
73 eſt iſta hæc ſententia, vixque in animum poſſum indicere meum, ut error omnino ſuſtinendus ſit ex authoritate rei judicatæ, humanius puto à re judicata pernicioſe errare, nec ulla ratio patitur, ut cum Principis jactura, & damno, debita tributa ſine cauſa denegentur, pro quo allego textum egregium, & ad propoſitum elegantiſſimum, ut non ſit curandum de re judicata, ſi conſtet aperte de errore judicantis, in *l. ſi fundus.* 16. §. *ſi pluris. ff. de pignoribus. Si pluris*, inquit Martianus, *condemnatus ſit debitor, non reſtituendo pignus quam computatio ſortis, & uſurarum faciebat, an ſi tantum ſoluat, quantum debebat, exoneretur hypotheca, quod ego quidem, quantum ad ſubtilitatem legis, & authoritatem ſententiæ, non probo, ſemel enim cauſa tranſire uidetur ad condemnationem, & inde pecunia deberi, ſed humanius eſt, non amplius eum quam quod revera debebat dando, hypothecam liberare.* Ecce textum expreſſum, qui nihil curat de re judicata, nec errorem ſuſtinet præjudicatum, ut veritatem ſequatur, & certe hæc duo Juriſconſultorum reſponſa mutuo pugnare videntur quamvis ea non advertant qui antinomias congerunt, facit ad hoc tex. *in cap. inter cæteras de re judicata*, ibi: *Nec debet ſtare ſi iniquitatem contineat manifeſtam*, & quæ ibi gloſ. Abba. Felinus, & reliqui ſatis opportuna ad ea quæ tractamus, unde hæc dilatari ſatis poterant, & tenendo hanc partem, quæ vere tenenda eſt, non obſtat textus *in dicto* §. *cum prætor*, quia ibi gloſ. tenet, quod talis res judicata mero jure ſuſtinet errorem, ſed ait revocari errorem per in integrum reſtitutionem, de quo nos latiſſime egimus ſupra *gloſ.* 6. §. 2. *per totum*. nec impeditur in hoc caſu reſtitutio ex lapſu temporis, quia fiſcalis aduocatus ignoravit eas res judicatas, & impedito impedimento juris vel facti non currit præſcriptio, *l. una. Codice de Annali. except. l. in rebus, Codice de jure dotium.* Tum etiam, quia hoc caſu agimus de reformanda re judicata in poſterum, quo caſu eſt textus, egregius *in dicto* §. *ſi pluris*, & nulla talis reſtitutio eſt neceſſaria, at vero ad recuperandum præterita ne-74
ceſſaria erat reſtitutio, de qua gloſ. *in dicto* §. *cum prætor*, & eſt optima conciliatio ad prædicta jura, ut aliud ſi agas de vitanda executione ex re judicata, aliud agas de recuperandis ablatis occaſione rei judicatæ: in priori caſu nihil noceat res judicata, in poſteriori valeat, ſed reſtitutionis beneficio reſtauretur damnum, nec his obſtat *l.* 3. & *l.* 4. *tit.* 17. *libr.* 4. *recopil.* cui abunde ſatis fecimus dicta *gloſ.* 6. §. 2. *ad fin.* & quamvis res judicata eneruet quoad effectus jura naturalia, & faciat de Guelpho Gibellinum, & contra, ut per Baldum, & Jaſonem, *in rub. ff. de rejudicata*, attamen tales res judicatæ ſubiacent juri æquo, & bono, & temperantur, quo diximus modo ex dicto §. *ſi pluris*, & dicto §. *cum prætor*, quæ jura non attingit Menochius *in ſuis arbitriis*, *quæſt.* 52. *lib.* 1. ideo hæc ei ſunt addenda.

Secundo advocati confugiunt ad aliam rationem, 75
ut errorem hunc ſuſtineant præjudicatum, quia uſus longi temporis potuit interpretari privilegii verba extenſive in vim præſcriptionis, gloſ. recepta *in leg. final. C. de fundis patrimonialib. lib.* 12. & Bartolus *conſil.* 125. Alexand. *conſil.* 30. quæ refert Otalora 4. *par. c.* 6. *l. omnes*, *C. de præſcriptio.* 30. *vel* 40. *annorum*, Bartol. *in l. licitatio.* §. *earum. ff. de publican.* his autem facillime, & vere ſatis fit uno verbo, quod hæc habent locum in rebus præſcriptibilibus, *pero en el pecho del qual ſon las executorias*, hoc non poteſt recipi, quia tributa hæc ſunt in præſcriptibilia, ut fundavimus late ſupra *gloſ.* 7. *num.* 29.

Vltimo advocati faciunt magnum feſtum de confirmationibus Regum quod illa carta Manulphi confirmata ſit per plures Reges, qui confirmantes expreſſe de tributis egerunt, quibus ſatisfaciunt quæ diximus ſupra latiſſime *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 66. Præterea ultra ibi propoſita dicta *gl.* 2. §. 1. *n.* 66. reperitur in hoc caſu confirmatio privilegii immunitatis, nullo exiſtente tali privilegio immunitatis, quo caſu talis confirmatio non valet, quia ad hoc, ut confirmatio privilegii valeat, debet conſtare de privilegio. & debet privilegium exhiberi, & demonſtrari ipſi Principi confirmaturo, alias nihil valet confirmatio. *l.* 2. *tit.* 18. *par.* 3. ibi: *Deve dezir como vio tal privilegio, c. interdilectos de fide inſtrumen.* & ibi Abbas Speculator *de inſtrument. editione.* §. *nunc autem, ex n.* 1. Gregorius Lopez *in dicta leg.* 2. *verbo, proſcripto*, Menochius *conſi.* 75. *n.* 31. & 32. vide ad propo-

ſitum late Paulum de Caſtro, *conſi.* 70. *num.* 9. *lib.* 1. & Abbatem *in cap. dudum de decimis. num.* 12.

Igitur legitimatus ſimpliciter iutelligitur legitimatus quoad omnia, quia reſtituitur natalibus, idem enim eſt, legitimari ſimpliciter, & reſtitui natalibus, Fortunius *in d.* §. *& quid ſi tantum*, Ant. *in d. cap. per venerabilem*, *nu.* 16. D. Didacus *in* 4. *part.* 2. §. 8. *cap.* 8. *in principio.*

76 Modo de diſpenſato tantiſper agendum nobis eſt, & primum ille cenſetur diſpenſatus, non legitimatus, qui eſt effectus legitimus ad certum dumtaxat actum, quia ex quo legitimatio non fit generaliter ſecundum naturam legitimationis, ſed reſtringitur, ad certum actum, tunc dubio procul reſcriptum de diſpenſatione judicandum eſt, etiamſi concipiatur per verba quæ alias inducant legitimationem, idem Fortunius, & Covarrub. *ubi ſupra.*

Inde naſcitur illa quæſtio difficilima, ſi qua alia eſt in jure, quam ex authoritate ſcribentium vix unquam componere poteris: ſunt enim varii, & dubii eorum ſenſus, quæſtio in eo eſt an legitimatus à Principe ad honores, ad ſucceſſiones teſtamentarias & ad legitimas, & ad omnia alia addita ea clauſula, ut tamen patri ſuccedat in eo, quod patri placuerit, an ſcilicet taliter legitimatus cenſeatur legi-
77 timatus, an vero diſpenſatus, namque ſi ad ea quæ diximus mentem oculoſque conjicias, quia hæc forma legitimationis eſt reſtricta, & non uniuerſa, quia reſtringit paternam ſucceſſionem, quæ alias à lege conſtituta eſt, ipſamque reducit ad meram voluntatem paternam, proculdubio hunc diſpenſatum dices, quod eo magis aſſeres, quia niſi ita intelligas, videbitur iſte pro parte legitimatus, ſcilicet ad honores, ad aliorum ſucceſſiones, & ad alia, ad ſucceſſionem autem paternam minime, in qua magis inſcipitur legitimationis vis, & poteſtas, quàm in reliquis: iſtas autem legitimationes partiarias, ut ſæpius diximus, ego diſpenſationes eſſe aio, cum ſint inſtar legitimorum iſti legitimati, qui tamen plenam juris adipiſcuntur poteſtatem, non mancam, & dimidiatam, & ex aliqua parte mutilam, atque & ex hac ratione in caſu propoſito, hunc de quo nobis diſputatio eſt, diſpenſatum, non vero legitimatum dixerunt, Molina *de Hiſpan. prim. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 37. *&* 38. Paulus *in l.* 1. *C. de jure aureorum annulor. nu.* 5. & *in l. ſi ab eo C. de legitim. hære.* & *in leg. pactum quod dotali. C. de collationib.* & ibi Alexand. *n.* 5. Curtius Senior, *conſi.* 37. *n.* 6. Præpoſitus *in cap. per venerabilem.* §. *quod autem*, *num.* 54. *qui filii ſint legitim.* Jaſ. *in rub. ff. de lib. & poſthu. n.* 18. Decius *conſil.* 338. *n.* 3. Caſſaneus *conſi.* 39. *n.* 63. Carolus Ruinus *conſi.* 72. *n.* 15. *lib.* 3. & *conſi.* 106. *n.* 8. *eodem libro*, Alciatus *in l.* 2. *in principio ff. de verbo. obliga. num.* 51. Pariſius *conſi.* 14. *lib.* 2. *n.* 45. Laurentius Silvanus qui plures adduci pro hac opinione *conſ.* 45. *n.* 38. Doctor Spino *de teſtamen. gloſ.* 1. *num.* 9. quibus favent rationes illæ, de quibus ſupra, & quia legi-
78 timatio eſt quædam integratio, & reſtitutio ſtatus, quia eſt reſtitutio natalibus, uti proxime diximus, quæ fieri niſi univerſe ad omnia non poteſt, nequit enim quiſquam eſſe in duplici ſtatu, eoque contrario, ſicuti non poteſt quiſpiam eſſe liber quo ad quædam, quoad reliqua autem ſervus *l. ſi pariter. ff. de liberali cauſ.* ibi: *Minime autem prætor pati debet. ut pro parte quis ſervus ſit.* tex. *in l.* 1. *C. de Latina libert. tollend.* ibi: *Quis enim patiatur talem eſſe libertatem ex qua ipſo tempore mortis in eandem perſonam ſimul libertas, & ſervitus concurrant, & qui quaſi liber moratus eſt eripiatur non ſolum in mortem, ſed etiam in ſervitutem*, textus *in capite per venerabilem, qui filii ſint legiti.* ibi: *Quatenus eis quominus tibi ſuccederent*: eſt enim monſtro ſimile, quod quiſpiam ſit legitimus pro parte, & pro parte illegitimus, *capite ex tenore, qui filii ſint legitimi*, quod tenuit aper-79
te *gloſ. verbo, ſi ambo parentes*, & *in cap. cum inhibitio de clandeſtina deſponſatione*, facit item ad propoſitum, & pro hac parte ſingulare dictum Bald. *in l. Senium. C. qui teſtamenta facere poſſunt*, quod pater non poſſit emancipare filium pro80
parte quoad unum actum tantum, idque *n.* 6. quia patria poteſtas, ut ipſe ait, & vere eſt individua, quod cogitandum reliquerat Bart. *in l.* 1. §. *in filiis. ff. ad Trebell.* Bald. vocat trupham eam cogitationem, unde Oldraldus *conſi.* 214. ait, quod pater non poteſt emancipare filium, & retinere ſibi uſumfructum, quia non eſſet plena emancipatio, ſed partiaria, idem tenet Joan. Andr. *ad ſpeculum titul. de nat. ex lib. vent.* ubi quod non valet emancipatio, & reſervatio uſusfructus, deinde facit quod tradit Imol. & Jaſ. *in d.* §. *filiis de emancipatione non facienda ad certum actum*, quin quod legitimatio eſt actus legitimus, qui nec recipit diem, nec conditionem, *l. actus legitimi, ff. de regulis juris*, & ita nec recipit actuum, nec rerum certos fines. & limites, *l. qui certarum. ff. de teſtament. tutel. l. miles ita.* §. 1. *ff. de teſtament. milit.* facit. *l. cum in adoptivis. C. de adoptionibus*, ibi: *Cum poſſit eo ipſo die, & filius fieri, & extraneus per emancipationem inveniri*, non vero ſimul, & ſemel, quia jam reperiretur in duplici ſtatu contrario, uti diximus, præterea facit, quia nec lex neque Princeps faciunt actus dimidiatos, *legi ſi quis ſervum. C. qui milit. non poſſunt, lib.* 12. ubi nemo ſimul exercet militiam, & in ſervitute remanet *in authent. de non alienandis, aut permut. rebus Eccleſ. in principio*, ibi: *Quamobrem eam quoque vacare de cætero ſancimus, utpote imperfectam*, ita argumentatur Uldricus Zazius *conſil.* 15. *lib.* 1. *n.* 15. qui alia allegat, deinde jure noſtro magis urget. *l.* 9. *titul.* 18. *part.* 3. quæ ponit formam legitimationis, ibi, *E legitimamos por eſta nueſtra carta al ſobre dicho Remondo ſu fijo, e otergamos le poderio de heredar los bienes de Remon Perez ſu padre de ſuſo nombrado, quantos ha oy en eſte dia. e aura de aqui adelante quando quier que muera Remon Perez con teſtamento, o ſin teſtamento*, quæ cum ſit de ſubſtantia legitimationis, plane pertinent ad formam legitimationis, ſine qua non poteſt conſiſtere, forma enim à lege tradita in dubio eſt ſubſtantialis, reſoluit Jaſo *in lege moribus.* §. *prius*, *num.* 12. *ff. de vulgari*, omiſſio formæ ſubſtantialis vitiat actum *leg. unus. C. de teſtament.* ergo ſine plena ſucceſſione legitimus dici nequit, cum ergo in caſu propoſito reſtricta ſit iſta ſucceſſio, videtur quod filius ita legitimatus potius ſit diſpenſatus, utilitas hujus opinionis maxima eſt, quia retenta hac opinione, huic non debetur legitima, nec eſt inſtituendus, nec ex hæredandus præciſe, nec habet querelam, & poteſt gravari in eo quod ſibi relictum ſit, locum enim habet, *l. quoniam in prioribus*, in his dumtaxat, quibus legitima portio debetur, non in reliquis, ideo huic ex hac opinione poteſt in eo quod relinquitur fideicommiſſaria ſubſtitutio, perpetua, & temporalis, prout patri placuerit, cui non eſt vere legitimatus, ac ſubinde, nec neceſſarius hæres idque retenta hac priori opinione.

Contrariam tamen opinionem, imo quod ſit vere legitimatus, non vero diſpenſatus, tenent plures, & authoritate maximi ex novioribus, qui antiquiores referunt, Tiraquel. *in l. ſi unquam. verbo, donatione largitus*, *n.* 259. Emanuel Coſta *in l. Gallus.* §. *& quid ſi tantum*, *part.* 2. *num.* 152. *ff. de lib. & poſthum.* Alciatus *parergon. lib.* 3. *cap.* 4. & *in rub. de lib. & poſthũ. n.* 9. Covarrub. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 8. *n.* 1.

Tellus

Tenus, Fernandez *in l.* 12. *Tauri num.* 22. Molina, qui dicit secundum hanc fuisse judicatum in summo Hispaniæ Senatu. *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 38. *versicul. Sed quamvis*: maximum horum argumentum, & fundamentum est quia successio non est de essentia filiationis legitimæ, pro quo allegat Emanuel Costa text. *in l. cum in adoptivis.* §. *sed ne hoc articulum*, *C. de adoption.* cui tamen facile poterat responderi non esse argumentandum de adoptivo ad legitimatum, quoniam, ut superius probavimus longe lateque differunt, tum quia lex potuit adoptivum sustinere sine successione, legitimatum autem sine ipsa non intelligit, ut ex dicta *l.* 9. probavimus, retenta autem hac opinione, talis legitimatus habebit querelam, nec gravabitur in legitima portione, denique ut sæpius diximus, habebit omnia quæ jure concessa sunt legitimis, facit pro hac opinione, quia Rex est lex animata, §. *penult. in authent. ac consulibus*, & glos. *in l. & quia. ff. de juris.omni. judi.* lex autem hoc inducere potest, ut modo diceb mus, ergo & Princeps, unde Imola *in dicta l.* 1. §. *in filiis*, *ff. ad Trebellian.* distinguebat inter legis, & hominis dispositionem, ut hæc illud efficere non posset, illa autem posset & sequitur Jaso ibi *n.* 37. cum ergo Rex sit lex animata, nimirum quod illud possit facere, quin quod lex quempiam facit legitimum pro parte, & quoad quædam, & non legitimum quo ad aliqua ex textu *in* §. *filium*, *in authentico quibus mod. nat. effician. sui*, & *in* §. *quibus modis naturales efficiantur legitimi*: quibus tamen respondeo, quod illi textus loquuntur in legitimatis per oblationem curiæ, quos lex ita legitimatos voluit, at vero in casu de quo agimus, quia decidendus is est ex jure scripto, aliud videtur dicendum, tu cogita, difficilima est dubitatio, in reque ambigua obscurior decisio, item illud adverte, quod moderni Galli multa involuunt circa hanc quæstionem, sed quia pleraque ex purgata sunt hodie missa facimus, ut sunt commerita, item illud adverte, quod hæc disputatio applicata ad casum de quo agit Lud. Molina *ubi supra*, difficilior multo est, quia casus ab illo propositus, fortasis non erat decidendus ex decisione hujus quæstionis, sed adhuc pendebat ex alia, est quod ille intelligeretur legitimatus, an talis legitimatus excludere substitutum sub conditione, si sine filiis legitimis, de quo superius diximus, & aliud senserat ipsemet Molina, ideo forsan casus præjudicatus in Hispaniæ Senatu supremo, aliis circunstantiis continebatur, quàm quæ propositæ sunt à Molina.

82 In aliis vero quæ legitimantur ad successionem patris taxatam ad mille, vel ad majorem, vel ad minorem quantitatem, ex substantia paterna, in his nulla 83 dubitatio est, quin dispensati sint, ita ut gravari quidem possint onere fideicommissi, submissione, vocatione, & restitutione, cum dispositio legis, quoniam in prioribus, in legitimis, & legitimatis habeat locum, quibus deletur legitima portio, non vero in dispensatis, quibus nulla talis portio legitima debetur, casus enim superior in hoc differt ad hoc, quia ibi præcedebat legitimatio undequaque legitima, difficultatem autem faciebant verba illa: *Vt patri succedat in eo quod pater voluerit*: In nostro hoc secundo casu nulla talis præcedit legitimatio absoluta, & perfecta, itaque ut plenam habeas notitiam legitimationis, & dispensationis, plurimum erit advertendum ad verba rescripti: illud tamen est advertendum, quod si pater legitimet per rescrip- 84 tum Principis filium naturalem, idque solenniter, deinde addat, quod pater possit ei relinquere quæ velit, & subdat, etiamsi minus sit portione legitima, deinde addat, quia ipse quantum ad hoc cum patre dispensat, & revocet quantum ad illum casum leges, quæ de legitima portione scriptæ sunt, certe hoc casu talis erit legitimatus, & non dispensatus quia Rex potest coarctare legitimam portionem ex causa, & potest derogare legibus, & quotidie id fit in facultatibus ad concedendas leges, & conditiones apponendas in majoratibus, at vero cum simpliciter sit, quod succedat in eo quod patri videbitur, tunc quia aperte non constat de voluntate Regis concedentis rescriptum, quod ex jure scripto interpretandum est, plane insurgit dubitatio, de qua superius: in hoc vero nostro casu derogatio legum magis inducit legitimationem, quæ derogari non debuissent, nisi legitima deberetur ideo diximus plurimum advertendum ad verba rescripti, dum tamen intelligamus dispensatum rite onerari onere fideicommissi, & restitutionis, vocationis, & submissionis perpetuæ & temporariæ, quia ei non debetur legitima portio, nec habet juris legitima beneficia, legitimatus autem non item, quia jura habet omnia legitimorum.

Quoniam autem superius diximus plurimum posse naturam in legitimatis, ideoque spurios nunquam censeri legitimatos, sed dispensatos, utcumque legitimentur, quia filii naturales nati ex his inter quos matrimonium contrahi potest, legitimantur, & de his sunt proditæ formæ legitimationum, ex *auth. quibus mod. natural. efficien. legit.* quoniam in his minus reperitur læsa natura, quamvis revera læsa sit; illud tamen intelligendum est, si reperiatur legitimatio facta à Principe simpliciter, secus tamen est, si Princeps sciens talem spurium, & incestuosum, 85 & natum ex his, inter quos matrimonium contrahi non potest, adhuc motu proprio legitimet, vel ad petitionem patris, quia potest Princeps his concedere omnia, quæ sunt juris civilis, cum sit supra jus civile, & ita quod pertinet ad Principis potestatem, potest hos legitimare in hunc sensum, ut habeat omnia jura legitimorum, *l. qui in provincia*, §. *divus. de ritu nupt. ibi Perinde ac si legitime concepti fuissent.* quod advertit Bald. *in dicto* §. *naturales in cap.* 1. *si de feudo fuerit contro. inv. dom. & agnat. l.* 1. *C. de jure annul. aureo*, illo tamen casu debet in legitimatione apponi clausula non obstante, quod talis legitimatus sit spurius, au incestuosus natus ex his, inter quos matrimonium contrahi non possit, ita notavit glos. *in* §. *fin. in authent. quibus mod. natural. effician. sui* & *authent. ex complexu C. de incest. nupt.* Decius *consil.* 55. ita tenet Gregorius Lopez *in l.* 4. *titul.* 15. *part.* 4. *verbo*, *De Barraganas*, ad quod plurimum est advertendum, quia uti diximus dispensati poterant gravari onere fideicommissi, & poterit constitui majoria in his quæ sibi à parente relinquuntur, at vero legitimatis onus hoc imponi minime potest in portione legitima.

Adde tamen unum casum, quod si pater habeat filios naturales ex soluta, & velit contrahere matrimonium cum ipsa, ut filius naturalis ex eis genitus succedat in majoria, alter vero qui alias erat successurus, non extante filio legitimo, fraude & dolo faciat, ut impediatur matrimonium, forte abscondendo, aut terrendo mulierem, ita ut calliditate sua impediat matrimonium, an Princeps debeat hunc legitimare, ita ut succedat in majoria, & videtur, quod si tusta causa legitimandi etiam ad majoriam, in qua alias non posset succedere nisi natus ex matrimonio, tex. *in authent. quibus mod. natural. efficia. legitim. in principio*, & *in authent. quibus mod.*

natural. el ſi. ſui. § *ſi quis ergo l. jure civili. ff. de condi. & demonſtra.* Gregorius Lopez *in l.* 1. *tit.* 13. *part.* 4. *verbo Se caſa con ella.*

Vltimo pro complemento nota quod legitimatio non eſt privilegium: ſed beneficium Principis late interpretandum, & favorabile tex. *authent. ſi quis ſine legitimis, C. de nat. lib. l.* 4. *tit.* 15. *p.* 4. ibi: *Piden merced*, Bald. *conſi.* 19. *vol.* 5. & per hæc expedio me ab hac gloſ,

GLOSSA XXII.

Pero como los Concejos quedan gaſtados y fatigados de las coſtas, y gaſtos que han hecho en los pleytos.

Notabilia ex gloſ. 22.

1 *Quando lis movetur propter bonum publicum, nemo excuſatur à contributione.*
2 *Nemo recuſat onera, ſi velit commodum amplecti.*
3 *Hæredes gravati dare uni, faciunt partes pro ſe, & contra ſe.*
4 *Si damnum ſit reſarciendum civi ab aliis civibus, ipſe facit partem contra ſe.*
5 *Litigans cum hominibus ſuæ civitatis, ſi ad litem communitas imponat collectam, contribuere tenetur contra ſe.*
6 *Canonici qui contradicunt electioni factæ à capitulo, contribuere tenentur contra ſe, idem de electione Sindici ab univerſitate.*
7 *Agitur de dicto Alberici* in l. 1. ff. ad legem Rhodiam de jact. & reprobatur.

ET ſi ad has expenſas debeat fieri contributio, ea debet fieri per omnes, & debent contribuere omnes de populo, Y es ordinario à falta de proprios pedir repartimiento, & de jure fundat Rollandus à Valle, *conſi.* 66. *vol.* 1. *n.* 14. & latius *conſi.* 48. *vol.* 2. *n.* 18. & eſt tex *in l.* 1. §. *quibus*, & §. *quod ſi nemo ff. quod cujuſque univerſitatis nomi.* ubi quod univerſitas debet habere commune, unde expenſas litium ſubminiſtret, & ibi *gloſ. verbo, proconſul*, quærit ad finem, quid ſi non habeat commune, & ait quod fit collecta, *Que es el repartimiento, y con informacion ſe da ordinaria para repartir. y ſe parte a los que litigan ſus hidalguias para los gaſtos de los pleytos que contra ellos ſe tratan, y ellos juſtamente pagan lo que ſe les reparte*, quod merito fit, 1
tum quia verſatur publica utilitas: & propter publicam utilitatem omnes tenentur contribuere: primum probavimus ſupra ex Decio *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 41. *verſi. Decius vero in dicta regula.* Secundum autem, quod ad bonum publicum teneantur omnes contribuere, & quod nemo excuſetur, probat *l. omnes. C. de operib. publicis. l.* 2. *C. de immunit* nemini concedend. *lib.* 10. *l.* 9. *& l.* 10. *titul.* 28. *& l.* 20. *tit.* 32. *p.* 3. *l.* 3. *tit.* 6. *ordin. novi*: cum enim omnes vicini, 2
& cives fruantur commodis communitatis, naturale eſt, ut onera non recuſent. *l. ſecundum naturam ff. de regulis juris*, & ideo dicit tex. *in d. l.* 3. *ordinamen.* quod in expenſis boni communis debent contribuere omnes qui in civitate defenduntur, & comedentes herbas ſeu paſcua, bibentes aquas, licet ſint de dominio dominorum, tradit Petrus Antiboli, *in tract. de numeribus, par.* 3. §. 4. *nu.* 91.

Tum etiam facit tex. elegans, & quod ibi tradit Bart. & Bald. & omnes communiter tradunt *in l. ab* 3
omnibus. §. *ſi à Titio. ff. de lega.* 1. traditur, ibi, quod quando omnes hæredes gravantur dare uni, vel unus omnibus, quilibet eorum, ſive honoratus facit partem pro ſe & contra ſe & ſic omnes cives faciunt partem pro ſe ex contra ſe, & comprehenduntur in contributione, ex quo Bart. *ibi n.* 2. dicit, quod ſi civitati debet reſarciri damnum, & debeat civitas reſarcire damnum, & propter illud imponit collectam, etiam ille qui paſſus eſt damnum de- 4
bet contribuere unà cum aliis, & ſolvere partem ſuam, idem tenet ibi Paulus, Cumanus, & tenent omnes, & tradit notanter Joannes & Andre. *in additione ad ſpeculum, tit. de cenſibus, & exactionib.* §. 1. *in additione ſuper n.* 14. ubi dicit, quod iſte civis in hoc caſu non ſoluit ſibi, ſed communi, ut municeps ſicut ſi damnum faiſſet factum extraneo, & idem tenet *gl. finalis in c. cum non deceat de electione in* 6. & Dominicus, & Francus *ibi ad fin.* & Felinus *in cap. accedentes, verſi. Sexta concluſio de præſcriptionibus.*

Vnde dicit Baldus *in d.* §. *ſi à Titio*, quod ſi ali- 5
quis ex civibus litigat cum hominibus ſuæ civitatis, & propterea oportet quod communitas imponat collectas, & faciat expenſas, quod tenetur contribuere tanquam civis non tanquam litigator & idem tradit Thomas Parpalia *in repetione l. placet. C. de ſacroſanct. Eccleſ. nu.* 17. *verſi. nota*, ubi in noſtra hac ſpecie dicit, quod collecta poteſt imponi ei, contra quem imponitur ipſa collecta. & ponit exemplum, quando quis litigat cum communitate & communitas pro expenſis litigii imponit collectam, poteſt imponere ei qui litigat, & ſic miniſtrabit expenſas contra ſe ipſum, & hoc idem ſequitur & probat Aegidius Thom. *in tract. de muneribus ex collectis in* §. *pauperes, n.* 31. ubi dicit hoc eſſe verius ex ſupradictis; & ex eo etiam, quia per litem motam non potuit extingui obligatio quam habet univerſitas collectandi cives pro oneribus contingentibus in univerſitate, maxime pro negotio judiciali, & idem in ſpecie tenet Nicolaus Feltaſius *in tractat. de æſtimo, & collectis* 2. *p. c.* 4. *n.* 49. ubi videre poteris plura, quæ pertinent ad hanc inveſtigationem. Et hoc idem in nobili litigante cum univerſitate ſuper nobilitate, quod teneatur contribuere contra ſe ad expenſas litis tenet Otalora 3. *p. c.* 1. *ad fi.* & Avendanius *de exequend. mand. Reg. Hiſp.* 2. *p. c.* 10. *n.* 19. & ſup. dicta ſunt vera per ea quæ tradit Joann. And. & *gl. ſi ibi* 6
in c. cum non deceat de elect. libr. 6. ubi quod ſi aliqui ex canonicis ſe opponunt, & contradicant electionem factam à capitulo, & litigatur ſuper hoc, quod ipſi oppoſitores ſuam oppoſitionem proſequentes, tenentur contribuere contra ſe ad expenſas quæ fiunt nomine capituli, & idem tenet Dominicus *ibi ſuper gl. fi.* quod in propoſito eſt notandum ad idem facit quod decidit Albericus *in l. nulli, verſi. ſed quid ſi major pars. ff. quod cujuſque univerſitatis nomine*, quod ſi univerſitatis major pars conſtituit ſindicum, aut procuratorem aliquibus contradicentibus, & denuncian-
tibus, quod etiam lata ſententia contra univerſitatem, tenentur contradicentes qui obtinuerunt contribuere ad expenſas.

Quibus omnibus non obſtat quod tenet Albericus, *in l.* 1. *ff. ad legem Rhod. de jact.* & Bald. *in l.* 2. *eodem tit.* quod ſi ulla tenetur reſarcire damnum datum civi, & ſuper emendationem damni eſt lis inter communitatem, & civem, debeat imponi collecta ad expenſas litis, quod damnum paſſus non tenetur ad eas contribuere, quia reſpondeo, quod damnum paſſus debet habere emendam integram ſui damni, quod ſi contribueret ad expenſas, illud quod contribueret deeſſet ſibi ad damnum, ideo, aut non contribuit, aut ſi contribuat, debet quoque illud ſibi reſarci- 7
ri, & ita caſus diverſus eſt cæterum ex ſupra dictis exiſtimo non eſſe curandum de dicto hoc Alberici & omnes

omnes quos adduxi, tenent contra ipsum,& cum Bald. *in d. l. ab omnibus.* §. *si Titio,* & hoc dicit jure verius Aegidius Thomas *ubi supra, n.* 31. *ad fi.* & sunt hæc utilia, & dixerim necessaria ad ea quæ diximus supra de universitate. *glos.* 3. §. 2. *per totum.*

GLOSSA XXIII.

Aunque saben que tienen justicia y verdad.

Notabilia ex glos. 23.

1 *Ante* l. 10. tit. 17. lib. 4. novi ordinam. *liceat judicare ex forma illius legis, remissive.*
2 *An si in libello petatur jus justitiamque ministrari, sit locus dictæ l.* 10.

Hæc verba sunt maximi momenti in prosecutione litium, in quibus frequenter reperitur veritas
1 per probationes, sed sine petitione, & tunc in promptu est, an liceat judici ex forma *l.* 10. *tit.* 17. *lib.* 4. *novi ordinam.* judicare secundum veritatem repertam; & quæ colligitur ex actis, etiam si nihil petitum à partibus, hoc est, an ea *l.* 10. contineat æquitatem, & jus an vero injuriam, de quo vide latissime, & Albarum Valascum Lusitanum *de jure emphyteutico quæs.* 7. *à n.* 11. ubi late disputat quæstionem, & est melior remissio licet novi interpretes aliquid adduxerint ad eam legem.

Et an per clausulam positam in fine libelli, *Peto*
2 *mihi justitiam ministrari,* suppleantur defectus, ita ut sit locus dict. *leg.* 10. vide eundem *ubi supra, n.* 15. ubi ait non esse hos effectus admirabiles tribuendos ei clausulæ contra veram rationem juris, vide ibi, quia loquitur pulchre, & sunt necessaria ne decipiaris ex dict. *l.* 10. cum vulgo imperitiore.

GLOSSA XXIIII.

Y avido nuesto acuerdo con los prelados y cavalleros y Letrados del nuestro Consejo.

Notabilia ex glos. 24.

1 *An Rex condat legem sine consilio procerum remissive.*
2 *An Papa sine consilio Cardinalium remissive.*

De lege hac nostra, & de legis vi, & potestate diximus supra *in inscriptione nostræ legis* at vero hæc verba postulant eam disputationem an Rex possit concedere legem sine consilio procerum, de quo vi-
1 de D. Anto de Menes. *in l. universis, C. de divers. scriptà n.* 7. & ibi de Summo Pontifice, an requirat consilium Cardinalium à *num.* 10. vide ibi, nihil ad nobilitatẽ
2 ideo hæc remisimus, & hæc pertinent ad priorem partem nostræ legis.

GLOSSA XXV.

Y por ella mãdamos y ordenamos, que de aqui adelante cada y quando que qualquiera que se dixere hijodalgo litigare.

Notabilia ex glos. 25.

1 *In materia probationis ex parte fisci ad ignobilitatem levior probatio, ad nobilitatem fortior requiritur.*
2 *Testes pro nobili debent esse integerrimi, & probatissimi, & ideo ad repulsam testis in his causis est advertendum.*
3 *Testis fides est individua, ideo testis in uno falsus, in omnibus præsumitur falsus.*
4 *Testes sunt reducendi ad naturam, ut constet, an ex ratione temporis verosimilia dixerint.*
5 *Testes etiam si sint plebeii & soluturi tributum quod impendebat nobili nihilominus sunt legitimi.*
6 *Testes nobiles, an præferri debeant testibus ignobilibus in causis nobilitatis.*
7 *Testes illi sunt legitimi, etiamsi ad ipsos pertineat aliquod commodum, dum tamen nec principaliter pertineat.*
8 *Testes inserti in rebus judicatis, vulgo* en las executorias, *quantum probent.*
9 *Testes pro fisco, & pro privato, contraria deponentes, quibus standum.*

DE hac probatione nobilitatis, de qua in hoc versiculo. *Otrosi si alguno dixere que esta,* & inversic. *Pero si el abuelo huviere feido,* diximus satis superque sup. *in gl.* 12. ubi vide, quod pertinet ad probationem nobilitatis proprietariam, & possessoriam, sed tamen aliqua dicemus quæ sunt in his causis quotidiana, & pertinent ab probationem: & primum, illud advertimus in his causis nobilitatis, quia præsumptio est pro fisco contra particularem, fortiores probationes requiri contra fiscum, leviores pro fisco, quia contra præsumptionem juris debent esse testes integerrimi, & omni exceptione majores Bald. & Paulus *in l. transactionem n.* 3. *C. de transact.* Speculator *tit. de proba.* §. *fi. n.* 28. Jas. *in l. sciendum, n.* 10. *de verbo.* Aymõ *consi.* 198. Cæphal. *consi.* 35. *n.* 12. & 13. & quod testes debeant esse integerrimi, Aymon *consi.* 75. *n.* 12. & nota hoc contra nobiles qui prollaturi suã nobili- 3
tatem, adducunt testes vilissimos, quibus cordatus judex nihil, aut parum credit.

Item isti testes si in aliquo reperiuntur falsi, in nulla re sunt credendi, quia fides testis est individua, Bald. *in l. fi. n* 18. *C. de edict. divi Adri. tol.* Bar. *in l. si ex falsis, C. de transact.* Alex. *consi.* 44. *n.* 7. *consi.* 27. *nu.* 3. *lib.* 2. ubi dicit hanc communem opinionem, Socinus *consi.* 56. *n.* 13. *lib.* 4. Aymon. *consi.* 6. *n.* 19. Dec. *consi.* 105. *n.* 4. ultra hos vide Antonium Gabrielem *lib.* 7. *comuni de criminalibus conclus.* 4.

Et ideo testes cum deponunt de rebus, & personis antiquioribus, debent reduci ad naturam, & debet fieri computatio temporis, ut constet an ex tempore, hoc 4
est, an ex temporis vera ratione verum dicant: ita interpretor verba *l.* 3. *ff. de testibus cum additione* ibi, & ex his ad propositum notat Bald. *in l. testium, C. de testibus,* alii intelligunt verbum, ex tempore, id est, subito, quod tamen non probo.

Nota etiam quod testes plebeii admittuntur contra nobilem: etiam si ad ipsos pertineat tributum, quod 5
nobilis alias erat soluturus, qui testis non repellitur propter modicum emolumentum, quia non præsumitur, quod ob id debeat deierare, *c. accedens de crimin. falsi.* Decius *consi.* 175. *n.* 6. & in testibus notat, & multa adduci Tiraquellus, quod ob modicum commodum non desinant esse legitimi testes, *in tract. de judiciis in rebus exiguis in prin. n.* 9. ubi copiose, quod est advertendum contra eos qui ex modico emolumento, nec præsenti, sed futuro existimant protinus expellendum testem plebejum, contra quos, & pro hac opinione faciunt quæ adducuntur *nu.* 7. *hac glos.* vide ibi plura jura ad hoc opportunissima.

Nota etiam; quod testibus nobilibus magis credendum est, quam ignobilibus, & plebeiis, notat *gl. in l.* 6
3. *verbo, plebejo. ff. de testibus gl. in* §. *item testium, verbo, quis decurio* 4. *q.* 3. Speculator *tit. de test.* §. *postquam, verbo, porro* Bart. *in l.* 2. *C. de dignitatibus, lib.* 12. Aym. *consi.* 6. *n.* 28. Hostiensis, & Imola *in c. in nostra præsentia de testibus,* Jas. *in l. majorem, ff. de pactis,* quod tamen intellige cum Tiraq. qui multos alios allegat *de nobilitate c.* 20. *n.* 34. nisi ignobiles deponant

deponant pro reo, & nobilis pro actore, quia partes rei ſunt favorabiliores cum Abbate *in c. ex literis de probationib.* & ibi Dec. & idem Abbas *in c. ad noſtram eod.* & *in c. noſtra de teſtibus.*

7 Nota unum difficillimum in jure, an ſcilicet, plebeius ſit teſtis integer, quando in conſequentiam, & futuro tempore ſit ſoluturus tributum, aut partem, quod tributum impendebat nobili, ſi remaneret victus, & plebeius, & Angelus tenet, quod plebeius teſtis non repellitur, *in l.* 2. §. *hujus ſtudii*, *ff. de juſtit. & jure gl. in c. placuit*, 11. *q.* 4. *&* in §. *legatarius, inſtit. de teſtam.* Bar. per tex. ibi *in l. ſi duos, ff. de rebus dub.* Angel. *in l. non ſolum*, §. *quæritur de procurat.* Joan. Andreas *in regula ſine poſſeſſione, de reg. jur. in ſexto*, Bal. *in l. in omnibus, ff. de teſtibus*, Dec. *conſi.* 100. & *conſi.* 342. Corneus *conſi.* 61. *lib.* 3. Alex. *conſi.* 78. *lib.* 1. & *conſi.* 172. *lib.* 2. & *conſ.* 68. *eod. lib.* 2. & *conſ.* 99. *lib.* 5. *n.* 16. Rubeus *conſi.* 9 *n.* 12. Gerardus de Petra ſancta *ſingulari* 24. *in fin.* Tiraq. qui fere nihil allegat *in tractat. res inter alios acta n.* 6. allegant tex. *in* §. *legatariis, inſtit. de teſtamentis*: contrarium tenent Fulgoſius *conſi.* 174. Aſflict. *deciſ.* 400. Bald. *conſi.* 443. *lib.* 5. Jaſ. *in l. ſed ſi hac*, §. *patronum*, *verſi. tertio limita. ff. de in jus vocando*, Cravet. *in* 2. *particula primæ partis principalis*, *n.* 20. Bald. *conſi.* 391. *lib.* 1. Menochius *de arbitriis lib.* 2. *centuria* 2. *caſu* 106. *n.* 15. qui non ita allegat, & reſpondent ad tex. *in d.* §. *legatarii* ex interpretatione Biglii ibi, eſſe ſpeciale in cauſa teſtamenti, & ratio ſpecialitatis, quia legatarii non ſunt juris ſucceſſores, ſed hæc interpretatio verbalis eſt, cum revera percipiant commodum ex teſtamento, & quamvis Menochius *ubi ſupra* alias interpretationes addat, certe non tollunt commodum legatarii, reſpectu teſtamenti, ex quo reſultat commodum, quare ego ex eo tex. & receptiori ſententia, puto eſſe legitimos teſtes, maxime ubi id commodum futurum uti diximus, adeo minimum eſt, & adeo abſens, ut omnino falſitas præſumi non poſſit, cætera vide apud eoſdem. Hæc pertinent ad teſtes in cauſis nobilitatis, de reliquis, ſcilicet, de teſte univerſitatis qui deponit pro univerſitate in cauſis paſcuorum, & montium, vide Didacum *practica. quæſ.* 18. *nu.* 4. Menochium *ubi ſupra*, & de prælatis, & clericis, quando poſſint teſtificari pro Eccleſia, vide tex. & ibi Doctores *in c. inſuper de teſtibus.*

8 *Ultimo los teſtigos inſertos en las executorias* quantum proſint ſolet diſputari, & ad hoc eſt regula, quod quibus prodeſt res judicata, ut filiis, & deſcendentibus proſunt atteſtationes, & quibus nocent, nocent item & illæ, quod ſi ſententia, nec proſit, nec noceat, nec item atteſtationes, regula tex. *in c. inter dilectos de fide inſtrumento. verbo*, *atteſtationes*, Aſſli. *deciſ.* 396. *n.* 3. Abbas, & reliqui ibi, *in c. cauſam quæ el* 1. *de teſtibus*, Bart. *n.* 12. & Alexan. *nu.* 125. *in l. ſæpe de re judicat.* Anto. Bald. & Joan. And. *in d. c. cauſam quæ el* 1. *unde en los colaterales*, quia ſententia facit præſumptionem, & atteſtationes, *item en los decendientes* contra, & loquimur de re judicata poſſeſſoria vide omnino quæ diximus *gl.* 6. *n.* 48. ex Angel. & Alexandro.

Ultimo ſolet quæri, teſtibus à privato, & à fiſco hinc inde productis, contraria deponentibus, circa genus, vel poſſeſſionem, an teſtibus privati, an vero teſtibus fiſci ſtandum ſit.

9 Aliqui putant omnino præferendos eſſe teſtes privati contra fiſcum, & fiſci teſtes eſſe omnino negligendos, tum quia in dubio, contra fiſcum ſit pronunciandum, *leg. non puto*, *ff. de jure fiſci*, ubi non erat qui in dubiis quæſtionibus facile contra fiſcum pronunciat, tum etiam id aſſerunt ex eo quia datis duabus ſcripturis eodem die confectis, una in favorem fiſci, altera in favorem privati, præſumitur prior ſcriptura privati, poſterior vero fiſci, ita poſt Dinum, Alberi. & Bart. *in dict. l. non puto*, tenet Matheſellanus *notabili* 72. & Alciatus *regu.* 3. *præſum.* 41. & adjuvatur hæc ratio, quia valet argumentum de inſtrumento ad teſtes, & ita argumentantur Bart. & Jaſ. *in l. Imperatores*, *ff. de re judicat.* ubi ex inſtrumento de novo reperto agit fiſcus, & dicunt, quod agit etiam ex teſtibus de novo repertis, quia ſunt inſtrumenta quæ inſtruunt cauſam, *l.* 1. *ff. de fide inſtrumentor. l. notionem*, §. *inſtrumentum*, *ff. de verbor. ſignifi.* & hac ratione contendunt teſtes privati omnino prævalere, & reſpuendos eſſe teſtes fiſci, & præferendos teſtes privati.

Hæc ratio eſt fallax, & non valet unum obulum, & eſt indigna viro erudito, & vera reſolutio eſt, quæ reſultat ex vero intellectu dictæ *l. non puto.*

Ea autem lex habet duos veros intellectus, & ambo reincidunt in unum, & eumdem. Primus intellectus eſt, ut in dubio non ſit judicanda melior cauſa fiſci, quam privati. Secundus intellectus eſt, ut in dubio non ſint multiplicanda privilegia in favorem fiſci, ſi ea non ſit aperte in jure ſcripta, nuſquam vero ſcriptum eſt, ut cauſa fiſci ſit deterior quam cauſa privati, ſed ambo, & fiſcus, & privatus in dubio relinquuntur juris diſpoſitioni, ut fiſcus jure privati ſine ullo particulari favore lucretur: ambos hos duos intellectus ponit Didacus *variar. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 1.

Ad illud de duabus ſcripturis, idem Didacus ex vero intellectu, *d. l. non puto*, reprobat ſententiam Matheſellani, & Alciat. *ubi ſupra*, *n.* 2. & ait & optime, quod fiſcus non eſt melioris conditionis eo caſu quàm privatus, ſed tamen non eſt pejoris, & ideo utitur jure communi, ideo illi teſtes prævalent qui pluribus adminiculis fulciuntur, & recurrendum eſt ad notata *in cap. in præſentia de probat.* de numero teſtium, authoritate, ætate, ſexu, ratione, inſtrumentis, ad præſumptiones juris, & ad alia juris adminicula, Matheſellanum etiam reprehendit Ægidius Boſcius *tit. de fiſco*, *n.* 74. *fol.* 668. & hæc eſt vera reſolutio, alias ea una ratione periret, univerſa probatio fiſci.

GLOSSA XXVI.

Y provare enteramente.

Notabilia ex gloſ. 26.

1 *Verbum integre*, *& verbum*, por veynte años, *& per annum.*

2 *Præſcriptio breviter perficienda*, *habetur pro perfecta.*

VErbum hoc, *Enteramente*, id eſt, *integre*, explicuimus ſupra *gloſ.* 12. *num.* 7. *ad finem*, & *n.* 12. *&* 25. ubi quod verbum, integre, fuit poſitum in hoc verſiculo, & non in ſequenti, & cum dicat perfectionem temporis, & referatur ad verbum poſitum in noſtra lege, ibi: *Por veynte años*, de quo in *gloſ.* 30. *infra*, excluditur communis opinio de qua Bald. *in c. fin. de præſcript.* & Tiraquel. late *de judiciis in reb. exiguis*, *num.* 78. quod præſcriptio, vel jus intra paucos dies perficienda, habeatur pro perfecta, per tex. *in l. ſi fundum*, *ff. de fundo dotali*, & *in l. rerum mixtura.* §. *Labeo. ff. de uſucapionib.* ubi Bart. & ſequitur Jaſ. *in* §. *rurſus*, *num.* 55. *de actionibus*, de quo vide Didacum *in regula poſſeſſor.* §. 1. 2. *par. ad fin. num.* 5. *verſicul. Eadem fere*, ubi alios allegat, & latiſſime Tiraquel. *gloſ.* 2. *connubiali. principali*, *n.* 9. *& ſeq.* nam propoſitio illa, *per*, juncta tempori, requirit tempus perfectum, *l. urbana*, §. *per-*

1

2

pernoctare ff. de verbo. significa. Bal. *in auth. qui rem. C. de sacros. Eccles.* quæ est optima interpretatio ad *c.* 15. in Concilio Triden. *sess.* 25. *de reformatio.* ibi: *Per annum*, ut præpositio, *per*, juncta verbo, *annum*, requirat perfectum annum, *ad* §. *Labeo* respondet Covarru. *ubi supra*, *ad l. si fundum*, facilis est responsio ibi excusari maritum, ob tempus breve non suppleri præscriptionem ad communem, quod habebit locum ubi tempus non proponatur per verbum, *per*, aut ubi requiritur completum, & perfectum, ut in nostro casu.

GLOSSA XXVII.

En posseſſion y propiedad.

Notabilia ex glos. 27.

1 *Probatio de qua in* l. 7. *isto*, *sufficit ad possessionem*, *& proprietatem.*
2 *Reprehenditur additio posita in margine addictam* l. 7. *ut restringatur ad causam possessoriam.*

1 QUomodo intelligantur hæc verba, & quid decidant, & quam juris rationem habeant, diximus late sup. *gl.* 7. *n.* 15. *vers.* 2. ad idem, & *gl.* 12. *n.* 7. & utrobique notavimus errorem ejus qui in margi-
2 ne addidit ad *l.* 7. isto, quod esset intelligenda in possessorio.

GLOSSA XXVIII.

Y puesta la demanda en propiedad, y posseſſion ſuſpendiere el petitorio.

Notabilia ex glos. 28.

1 *Petitorii, & possessorii cumulatio, & suspensio remissive.*

1 DE petitorii, & possessorii cumulatione, & suspensione, quatenus pertinet ad causas nobilitatis respectu trium interdictorum, diximus late supra *gl.* 11. ubi latissime vide hæc ipsa verba, ibi, & ut melius constaret in nobilitatis causis suspensio hæc, adduximus omnes combinationes Bartoli, ut singulæ suspensiones possessorii singulis combinationibus responderent, cætera remissimus repetentibus Jasloni, Alexandro, Ripæ, Corrasio, & Alciato, nos enim quod ad nobilitatis causas pertinet, id solum scribimus.

GLOSSA XXIX.

Que este sea tenido de provar la posseſſion de su hidalguia, provando la exempcion y inmunidad de su padre y de su abuelo, y que todas tres personas.

Notabilia ex glos. 29.

1 *Quatenus requiratur possessio trium personarum in causis possessoriis, & proprietatis remissive.*

1 DIximus supra *glos.* 12. satis prolixe quomodo causa possessoria debeat probari, & quomodo sustineatur possessio in una, duabus & tribus personis, & fecimus ibi combinationes plurium casuum, vide ibi hæc explicata.

GLOSSA XXX.

Por veynte años.

Notabilia ex glo. 30.

1 *Morum naturalium triennio præsumitur mutatio.*
2 *Morum civilium non nisi vigesimo anno.*
3 *Quare lex nostra requirit viginti annos.*

DUbitatur quare requirantur 20. anni, quæ fuerit ratio, Otalora 2. *p.* 3. *p. c.* 2. attingit, sed relinquit indecisum, & certe est elegans dubitatio cur non decem, & ex eo colliges requiri ad probationem nobilitatis viginti actus positivos 20. annis gestos, quod tamen reprobavimus supra *d. gl.* 12. *nu.* 51. ubi vide, sed ut intelligas quare potius 20. annorum possessio requisita sit, quam decem, aut triginta, revoca in memoriam, quod mores naturales triennio dumtaxat præsumuntur mutati, probat id 1
expressus tex. *in auth de monachis*, §. *sancimus*, *colla.* 1. ibi: *Et dum triennio tota, ita permanserunt optimos semetipsos, & tollerabiles aliis monachis, & præsuli demonstrantes*, ubi Aug. & reliqui hoc probant, quod quotidie ad fornicarios, concubinarios, seditiosos, & ad alios id genus solet allegari, at vero mo- 2
res civiles quibus quis in republica è plebeio nobilis, è nobili plebeius, ex gravi vilis, ex vili & abjecto gravis potest fieri 20. annis censentur commutari, idque desumimus ex Bar. qui hoc expresse dicit in *l.* 1. *de dignita. lib.* 12. *n.* 48. & prodest ad multa, ut ab hinc 20. annos, sartores, ferrarii campsores, hodie tales dici nequeant, quia ii mores civiles 20. annis mutatur, ex qua distinctione eleganti sane patet ratio ad nostram legem, quare viginti annos requisierit, quod non adduxit Otalora *ubi supra*, licet 3
investigarit. 20. anni sufficiunt ad inducendum mores civiles, Bal. quem refert Alex. *in consi. fin.* 4. *vol. n.* 12. ubi filius in potestate seorsum vivendo, & negotiando his annis præsumitur emancipatus, vide ibi, quia existimat id utilissimum in magnis mercatoribus, qui negotiantur videntibus, & consentientibus parentibus, & allegat multa, & *n.* 13. agit de immunitate spatio viginti annorum acquirenda, vide *gl.* 5. *n.* 18. supra, ibi de viginti annis agimus.

GLOSSA XXXI.

Continuos.

Notabilia ex glos. 31.

1 *Verbum*, continuos, *quomodo in jure accipiatur.*
2 *Continuatio alia naturalis, alia civilis.*
3 *Nostra* l. 8. *non respicit solum tempus, sed continuationem actuum in tempore.*
4 L. 5. tit. 4. lib. 8. ordina. novi *non admittit intervalla.*
5 *Quinque & quinque non sunt decem, nec quinquaginta & quinquaginta centum.*

HOc verbum, *continuos*, aliquando dicit con- 1
tinuationem civilem, aliquando naturalem, patet hæc distinctio ex tex. *in l. continuus. ff. de verborum*, ibi: *Ut tamen aliquod momentum naturæ intervenire possit*, & rursum ibi, *caterum si post interrogationem aliud agere cœperit, nihil proderit, quamvis eadem die spopondisset*, ex quibus verbis apertissime deducitur hæc separatio, & distinctio continuatio nis

naturalis, & civilis, & eam ibi poſt Bartolum probat Paulus ſtatim in principio, tex etiam expreſſus *in*
2 *leg. duos reos. ff. de duob. reis*, ibi: *Item modicus actus qui modo obligationi contrarius non ſit*, & in noſtro caſu, cum agatur non de ſolo tempore, ſed de actibus continuandis per tempus, admittenda eſt hæc diſtinctio, & intelligendum eſt, hoc ſpatium annorum debere eſſe omnino continuum civili tamen modo, id eſt, continuatione civili, non naturali: undè habent locum quæ diximus ſupra *gloſſa* 12. *num.* 37. dum hæc verba explicuimus, ut viginti anni cœpti ab avo, remiſſi vero in parente eodemque filio, & tandem perfecti in nepote eodemque litigatore proſint ad nobilitatem, licet parens litigatoris idemque filius ejus qui cepit, quam diutiſſime vixerit, ſi modo non intervenerit, interim aliquis actus contrarius ex dict. *l. continuus*, & ex *d. l. duos reos*, & ex Bart. & Paulo, *ubi ſupra*, vide in *d. l.* 12. *n.* 37.

Et adverte, quod hæc noſtra lex non reſpicit ſolum tempus, ſed continuationem actuum temporalem, ſcilicet ad 20. annos, quo caſu habent locum quæ diximus, quia ſi reſpiceret ſolum tempus, tunc tempus in dubio deberet intelligi continuum, pro quo eſt Ang. *in l. ſi idem cum eod. ff. de juriſdic omni. judi. in principio*, ubi quærit utrum in tempore fiat coacervatio, & decidit, quod non ponit exemplum in eo, qui ſtetit per diverſa ſemeſtria in ordine mendicantium, quod non erit profeſſus, & qui ſtetit in carcere eodem modo non dicetur ſtetiſſe per annum, ſi eum complevit per intervalla, ut ſic amore Dei debeat relaxari ex forma ſtatuti, allegat Speculatorem *tit. de ſtat. monacho. §.* 1. *verſic.* 38 allegat Bart. *in l. ſi.* §. *quoties ff. de publicanis*, & Guilielmum de Cuno, *in l. nec non*, §. *ſi quis ſæpius*, *ff. ex quibus cauſ. majores.*

4 Ex quo fit, ut hodie apud Hiſpanos blaſphemus condemnatus ex forma *l.* 5. *tit.* 4. *l. b.* 8. *novi ordinament.* non poſſit adimplere triginta dies, de quibus in d. *l. per intervalla*, quod tradebat Avendanius *de exequendis mandat. Reg. Hiſp.* 2. *p. c.* 5. *n.* 2. *verſi. & ſicut pœna blaſphemantium*, & multa ad propoſitum allegat, & facit, quod tradit Angelus in *d. l. fin.* §. *quoties*, *ff. de publicanis*, ubi quod ſi ex forma ſtatuti aliquis debeat excarcerari poſt annum amore Dei, quod ſi ſtetit, per duo ſemeſtria, non eſt relaxandus, & de eo qui recepit bannitum decem diebus per intervalla, quod non debeat puniri ex forma ſtatuti quo punitur recipiens bannitum per decem dies, & idem Angelus *in l. Lucius*, § *qui habebat*, *ff. ad Trebellian.* ait, quod non cenſetur condemnatus in centum qui eſt condemnatus in quinquaginta ex una ſententia, & in quinquaginta ex alia. Ratio deſumitur ex Bart. & gl. ſingulari *in l. ubi fidejuſſor. ff. de ſolu.* ubi con-
5 cludunt ex hac ratione, quod quinque & quinque non ſunt decem, & quinquaginta & quinquaginta non ſunt centum, & pro gloſ. faciunt quæ adduximus *de expenſis & meliorat. c.* 24. *n.* 13. ex Ariſtotele *lib.* 13. *Metaphyſ. c.* 9. quod numeri conſtituunt in individuo ſicuti ſpecies, ita ut quinque & quinque ſpecifice non ſint decem, licet coacervati ad ſummam decem adſcendant, quæ fuerat ratio moderni Galli, & doctiſſimi Covarruvias, contra quos ibi defendimus Juriſconſultum, Celſum, & Bonifacium ſummum Pontificem, vide *ibi*, & eſt nobis *l.* 58. *tit.* 4. *lib.* 3. *ordi.*

Ad inſtitutum noſtrum ſat ſit oſtendiſſe aliam eſſe rationem juris, quando ſolum tempus conſideratur aliam, quando conſideratur continuatio actuum per aliquod tempus, elegans conſideratio ad *d. l. continuus*, & ibi Bartol. & Paul. & ad *d. l. duos reos*, ubi agitur de continuatione actuum intra certum tempus, ut admittat intervalla naturalia temporis, ex quibus ſcholaſtici continuant civiliter curſus ad gradum accipiendum, licet non audiant toto quinquennio continuo naturaliter, & licet interponant intervallum etiam biennii non audiendo, quia agitur de continuatione actuum intra tempus, at vero ſi ageretur de ſolo tempore, tunc eſſet recurrendum ad Bart. & gl. in *d. l. ubi fidejuſſor. ff. de ſolut.* & ad ea quæ adduximus ex Angelo, & vide ad propoſitum elegans *conſilium* Alexandri *ulti. vol.* 4. qui tamen non meminit hujus diſtinctionis, ex qua magis confirmantur quæ adduximus *d. gl.* 12. *ſupra n.* 37. & pertinent ad verba noſtræ legis, ut continuatio viginti annorum admittat naturale intervallum temporis, non vero civile, ex d. *l. continuus*, & *d. l. duos reos*, & Paulo *ubi ſupra*, ita ut per intervalla naturalia perfici poſſint, quoniam agitur de continuatione actuum per tempus certum, quod dicitur continuum, ſi actus contrarius non interveniat: ubi vero agimus de ſolo tempore, tunc locus eſt deciſioni, gloſ. & Bart. *in d. l. ubi fidejuſſor*, ut coacervatio per intervalla non admittatur, quia numeri differunt ſpecie, & ſpecifice quinque & quinque non ſunt decem.

GLOSSA XXXII.

Y cumplidos.

Notabile ex gloſ. 32.

1 *Verbum*, cumplido, *quid*:

DE hoc verbo, *cumplido*, diximus abunde ſupra eadem *gl.* 12. *n.* 50. ibi vide, ad alia pergo, vide ſupra *gl.* 26. quare poſitum ſit hoc verbum.

GLOSSA XXXIII.

En los pechos reales, y concejales.

Notabile ex gloſ. 33.

1 *An ex ſolutione tributi, quod non ſolvitur Regi noſtro, acquiratur poſſeſſio generalis reſpectu totius Hiſpaniæ remiſſive.*

Vide ſupra latiſſime in *gl.* 7. ubi videbis prolixe de hac re diſputationem.

GLOSSA XXXIV.

Y no por otra razon alguna.

Notabilia ex gloſ. 34.

1 *Probatio nobilitatis debet habere cauſam univocam, non vero æquivocam.*
2 *Mille teſtes qui deponant de negativa, non probant tantum quantum duo de affirmativa.*
3 *Adducuntur cauſæ aliquot, quæ reddunt hanc probationem æquivocam.*

EX his verbis collige, quod hæc probatio debet 1
eſſe univoca, non æquivoca, & ex his emanavit praxis, ut tabelliones qui recipiunt dicta teſtium interrogent teſtes, an illi, qui de nobilitate agunt, majoreſque defierint ſolvere tributa plebeia, ex ea ſolum cauſa quod nobiles reputati fuerint an ex alia cauſa, & ſolent concludere teſtes, aut ut verius loquar, ſolet concludere abellarius eos ex ea dumtaxat cauſa relictos fuiſſe immunes, quod nobiles ſint, & fuerint reputati, non ob aliam, de quibus verbis

ſolent

ſolent advocati facere magnum teſtum, & ex his nituntur reddere univocam probationem: & concludentem neceſſario, juxta juris regulas, *l. neque naturales. C. de probat. c. in præſentia de probat.*

2 Sed tamen contra ipſos adverte, quod hoc genus atteſtationis continet aliquid negativum, ut patet ex ea, unde mille teſtes qui hoc modo deponant nihil probant, ſi ex adverſo ſint duo teſtes qui aſſerant cauſam aliam ob quam ab his non ſit ſolutum tributum plebeium cum plebeiis, unde probatio fiat æquivoca, & indifferens ad aliam cauſam, quia duobus teſtibus aſſerentibus affirmativam magis creditur quam mille de negativa deponentibus, *gl. in l. diem proferre*, §. *ſi plures*, *ff. de arbitris*, & in fortioribus terminis concludunt *gloſ. in c. 1. verbo*, *memoriæ de præſcrip. lib. ſexto*, Alexand. *conſil.* 108. *lib. 2. n. 11.* Curtius Junior, *conſil.* 61. *lib. 1. n. 12.* & nos adduximus *de expenſis*, & *meliorati. c. 9. nu.* 30. ubi vide, & Innocent. *in c. veniens de verbo. ſignifi.*

3 Et ſi vis videre in hoc genere probationum cauſas quæ reddunt hanc probationem æquivocam, & textum expreſſum pro hac noſtra animadverſione, vide *l. 27. hoc tit. & lib.* ibi: *Y aſſi miſmo porque mas claramente ſe averigue la verdad, el Letrado que fuere a lo ſuſodicho repregunte a los teſtigos que dixeren, que el que litiga y ſu padre y abuelo no han pechado, la cauſa y razon porque dixeron de pechar*, & ſubdit lex illa cauſas nonnullas quæ reddunt hanc probationem æquivocam, ſcilicet, *Si fueron pobres, o muy ricos, Regidores, o merinos, o Alcaldes, o juezes, o mayordomos: ſi fueron procuradores, eſcrivanos, ſindicos, o oficiales de la ciudad, villa, o lugar, donde devavan de pechar, ſi fue peon, o allegado, favorecido, criado, o collaço de algun ſeñor, o Alcayde de la fortaleza del lugar, ſi fue ſevero, vengativo, ponderoſo, tirano, ſi vivio en algun lugar donde no oviesſe pechos, o ſi tuvo hazienda en lugar alguno, en el qual no habitaſſe, y el repartimiento no ſe hizieſſe ſino a preſentes*, hæc & alia quæ ex negotiis paſſim oriuntur faciunt æquivocam probationem, & non neceſſario concludentem, ita ut duo ii teſtes qui de hac cauſa atteſtentur, ſuperent mille, qui contrarium aſſerant, quoniam hi mille de negativa, illi vero duo de affirmativa aiunt.

Simile eſt quod receptum eſt de mille teſtibus qui pro nobili dicant, ſe vidiſſe quæſtores horum tributorum ab aliis quidem ea tributa exigere, ad hoc vero qui litigat, & majoribus ſuis nunquam vidiſſe ſe exactum tributum, imo vidiſſe ipſos quæſtores præteriſſe domos ipſorum à ceteris exigendo tributa, quia ſi duo dicant vidiſſe ſe ab eo, aut à majoribus ſuis exactum, plane fides his habenda eſt, & ſuperant mille illos teſtes, quia ii mille de negativa, duo vero de affirmativa atteſtantur, vide Innoc. *in c. veniens de verb. ſignifi.* ex ſuperius adductis, & quia hæc notiſſima ſunt, & ſine difficultate, leviter pertranſeo, ut ad reliqua accedam.

GLOSSA XXXV.

Y que ſe ayuntava en ſu ayuntamiento con los otros hijoſdalgo en los lugares donde vivieron.

Notabilia ex gloſ. 35.

1 *An nobilitas in Hiſpania probetur, ex diſtinctione officiorum.*
2 *Officia in republica debentur nobilibus, & plebeiis.*
3 *Privilegiati an cum nobilibus conjungantur, & habeant ſuffragia activa & paſſiva.*
4 *Doctores actu legentes in univerſitate, an cum nobilibus conjungantur active, & paſſive.*
5 *Legentes in univerſitate, qui tamen non ſunt Doctores, an conjungantur cum nobilibus ad onera danda, & gerenda.*
6 *Doctores actu legentis ſunt nobiles, & poſt viginti annos ſunt comites, nec ſolvunt collectas.*
7 *Ut aliquis admittatur cum nobilibus ad officia nobilium non requiritur plena nobilitatis probatio.*
8 *Ille vere probat qui præſumptive probat, & in dubio qui habet præſumptionem pro ſe obtinet.*
9 *Doctores graduati en Valladolid, Salamanca, Alcala, y en el Colegio de Bologna, aunque no lean en Univerſidad, aſſiſtunt cum nobilibus, & gerunt officia nobilium.*
10 *Licenciati por Valladolid, Salamanca, Alcala, o en el Colegio de Bologna, an conjungantur, & admittantur cum nobilibus.*
11 *Advocati præſumuntur nobiles.*
12 *Advocati officium eſt in humana vita neceſſarium.*
13 *Advocati ſunt perſonæ egregiæ.*
14 *Advocati ſunt milites legum, ſicut reliqui milites armorum.*
15 *Advocatus ſicut miles qui actu militat ſubſtituit directo majori.*
16 *Advocatus excuſatur, ne veniat atteſtaturus ad judicium.*
17 *Advocati ſunt in dignitate conſtituti, & dicuntur clariſſimi.*
18 *Advocatus qui officium depoſuit ob ſenectam, appellatur clariſſimus.*
19 *Advocati non torquentur ob crimen.*
20 *Doctori in his quæ ſunt facti etiam excellenti non creditur.*
21 *Advocatus non incarceratur niſi inſtar nobilis.*
22 *Infamis advocare non poteſt.*
23 *Advocatus nequit exercere officia vilia.*
24 *Advocati ſolum in vita humano funguntur officio.*
25 *Advocati hodie retinent clientellarum jura.*
26 *De advocatis dictum eſt foro te para.*
27 *Advocatorum dignitatem immerito aliqui revocarunt in dubium.*
28 *Advocatus quis proprie dici queat.*
29 *Licenciatus quando admittatur cum nobilibus.*
30 *Iſti qui non funguntur officio advocatorum, raro cum nobilibus admittentur.*
31 *Bachalaureus an admittatur in patria cum nobilibus.*
32 *Eminens ſcientia quis dicatur.*
33 *Bachalaureus qui eſt eminenti ſcientia eſt egregius.*
34 *Baldus odio habuit Bartolum.*
35 *Propter ſcientiam eminentem receditur à jure ordinario, & à pœna ordinaria, & de* l. 2. tit. 14. lib. 6. novi ordin.
36 *Bachalaureus eminenti ſcientia non venit ad judicium atteſtaturus.*
37 *Has appellationes Bachalaurei, Licentiati, & Doctoris peregrinas, eſſe à vera ratione juris.*
38 *Nemo olim audebat petere facultatem judicandi, & reſpondendi de jure, quia erat arrogans, hodie aliud.*
39 *Senatores Regii, vel in patria, vel in loco ubi exercent officium, cum nobilibus conjunguntur.*
40 *Senatores Regii ſunt immunes ab omnibus oneribus.*
41 *Advocati fiſci, & in patria, & in loco ubi exercent officium cum nobilibus conjunguntur, & ipſi, & uxor, & filii liberantur ab omnibus oneribus plebeiis.*
42 *Uxor & filii advocati fiſcalis gaudent prærogativis ipſius.*
43 *Officium advocati fiſci liberat à patria poteſtate.*

44 *Advocatus fiſci ſedet coram Principe cum omnibus provinciarum, & ſedet in foro cum ſenatoribus in tota ſenatoria.*

45 *Advocati fiſci liberantur ab onere hoſpitum, & jure noſtro, ay cedula.*

46 *Advocatus fiſci eſt honorabilior quàm Doctor creatus ab univerſitate.*

47 *Quæſtio hæc de officiis agitatur coram ordinariis locorum.*

48 *Hæc omnia, quæ diximus, jure noſtro non ſunt correcta.*

49 *An ſicut durante lite ſuper nobilitate privatus cogitur contribuere, an eodem modo cogatur abſtinere ab officio nobilium.*

50 *Agitur de* l. 9. hoc titul. & lib. *& limitatur.*

51 *Quot nobiles ſint neceſſarii in populo in conſtitutione ſtatus.*

52 *Status conſervatur in uno, licet non incipiat niſi à tribus.*

53 *Ubi numquam reperti ſunt niſi unus, aut duo plebeii, non reperitur legitima diſtinctio.*

54 *Hoc jus, ſcilicet, ut officia dividantur in republica, eſt præſcriptibile.*

55 *Per tempus immemoriale plebeii præſcribunt contra nobiles hæc officia, & e contra.*

56 *Idem eſt, ut promiſcue gerant officia.*

57 *An præſcriptione ordinaria poſſint præſcribi, & quanto tempore.*

58 *Licet antiquiores prius debeant vota ferre, contrarium poteſt conſuetudine induci.*

59 *Licet antiquior debeat honorabilius ſedere, conſuetudine poteſt induci contrarium.*

60 *Receditur ab opinione Avendanii, & ea reprobatur.*

61 *Privilegium à Principe non debet, nec poteſt concedi in damnum privati.*

62 *Quod nobiles, vel ignobiles, exerceant officia in aliquo populo, nulla verſatur publica utilitas.*

63 *Multa non licent in univerſum, quæ particulariter ſuſtinentur.*

64 *Princeps poteſt derogare huic, ſcilicet quod officia ſunt dividenda inter nobiles, & ignobiles, num.* 57.

65 *Quando nominatio vel electio pertinet ad aliquos, qui à tempore immemoriali nominarunt, aut elegerunt indiſtincte, videntibus utriſque nobilibus, & ignobilibus, talis nominatio aut electio eſt perpetua, nec poteſt infringi.*

66 *Judex ſindicatus quando creetur ad idem, aut aliud officium.*

67 *In officiis electivis an detur continuatio officii, ſi deſint habiles.*

68 *Ubi ſit diviſio officiorum inter nobiles, & plebeios, deficientibus nobilibus, eliguntur ignobiles.*

69 *Et hoc caſu eligunt omnes de univerſitate nobiles, & ignobiles.*

70 *An nobilis litigans ſuper nobilitate gerat officia nobilia & an ignobilia.*

HÆc verba pertinent ad magiſtratus nobilium, vulgo, *a las juntas y oficios*, in quibus prima quæſtio eſt, an probatio ex iſtis actibus ſit ſufficiens ad obtinendam poſſeſſionem generalem in tota Hiſpania reſpectu etiam tributorum quæ Regi debentur, vel à communitate exiguntur, vulgo, *concejales*, & non ſolum ad eos actus, & in eo loco ubi exercentur: in qua quæſtione Otalora *tertia parte cap.* 8. *n.* 9. adducit quandam diſtinctionem, & ait, quod ſi ii actus reperiuntur initium dediſſe poſſeſſioni de qua agitur, quod non poſſunt non producere poſſeſſionem generalem, ibi: *Por la qual les mandaſſen amparar en la poſſeſſion de aquellos actos y no mas*, at vero ſi poſſeſſio incipiat ab actu tributi plebei non ſoluti etiam ſi continuetur in ns officiis, tunc bene admittit poſſeſſionem generalem reſpectu tributorum, denique hos actus ad continuationem cenſet eſſe ſufficientes, non vero ad inchoandum poſſeſſionem, quia dicit, quod ex illis non dicitur poſſeſſio recte inchoata, ſubdit rationem, ſcilicet, quia in præſcriptionibus tantum acquiritur, & præſcriptum ſit, quantum poſſeſſum, nec amplius, *l.* 2. §. *Julianus*, *ff. de itinere actuque privat. cap. audiris de præſcriptionibus*, ſed nos hanc ipſam rationem adduximus ſupra *gloſ.* 7. *n.* 5. & confirmavimus illam rationem fortius, ex adductis dicta *gloſ.* 7. *n.* 4. 7. & 8. *& qui ſequuntur*: denique omnia adducta in dicta *gloſ.* 7. faciunt ad deciſionem hujus quæſtionis contra Otaloram, & planius patent, ex *nu.* 27. 28. 29. *& ſeq.* ubi latiſſime agimus de actibus, quales probent nobilitatem, & *n.* 34. diximus, quod lex noſtra Cordubenſis non tradit modum acquirendæ nobilitatis, ſed probandæ, & *nu.* 35. tradidimus legem quæ modum probationis tradit, non excludere ſimiles modos probandi, & diximus id adeo verum eſſe, ut habeat locum, etiamſi lex loquatur per verba taxativa, *n.* 36. & addidimus *n.* 37. quod talis lex non excludit æquipollentem modum probandi, & ibi, quod nobilitas probatur per eum actum qui diſtinguat nobilem à plebeio, & *n.* 21. id agimus ex propoſito, addidimus inſuper *n.* 37. illam copulam poſitam inter illa verba: *Pechos Reales y concejales*, habere naturam disjunctivæ, & *nu.* 36. fundamus verba illa, eſſe poſita loco exempli, ex tex. *in l.* 1. §. *quod vulgo*, *ff. de vi*, *& vi armata*, ubi juriſconſultus in ſimili caſu id decidit, & *n.* 35. *&* 38. dicimus, quod forma tradita in noſtra lege ſit probatoria, & ideo demonſtrativa, non vero ſubſtantialis, & quod ex ea ratione admittit varias probationes, dum modo probent nobilitatem.

Ex quibus omnibus conſtitue tibi, quod copula poſita in verbis noſtræ gloſſæ (*y*) ideſt (&) habent ex natura rei de qua agitur vim disjunctivæ, ex tex. *in dict. l. ſæpe de verborum ſignifi.* & ibi Bartol. & quæ ſequuntur verba, ſcilicet: *Que ſe juntavan en ſu ayuntamiento con los hijoſdalgo*, habent vim exempli, dict. *l.* 1. §. *quod vulgo*, *ff. de vi*, *& vi*, & quod omnia dicta de tributo non regali, ſed debito, & exacto à communitate, habent locum, *en eſtos oficios y juntas*, quia in his reperitur actus, qui facit diſtinguere nobilem à plebeio, ex Bartolo *in dicta l.* 1. *C. de dignitat. lib.* 12. *n.* 97. & quæ adduximus dicto *num.* 21. *&* 37. in dicta *gl.* 7. ibi, in principio, illud adnotavimus *d. gloſ.* 7.

Conclude ergo ex omnibus ibi dictis, quod noſtra lex tradit formam probatoriam, & accedit nobilitati in eſſe productæ, à parte poſt, ut aliqui loquuntur, & ideo adde, quod non reſtringitur ad unum modum probationis, ſed quod admittit ſimiles, quia tradit formam non ſpecificam, ſed demonſtrativam, quæ æquipollentem modum probandi admittit, & ex his collige, quod nobilitas in Hiſpania jure noſtro probatur per actum, qui faciat diſtinguere nobilem à plebeio, ita ut jure noſtro probanda, & recipienda ſit opinio Bart. *in dict. l.* 1. *de dignitatibus*, *dicto num.* 97. & quæ adduximus dicta *gloſ.* 7. ideoque nobilitatem probari, & ex non ſolutione tributi regalis, & ex non ſolutione tributi non regalis, ſi modo à plebeis dumtaxat, non vero à nobilibus ſolvatur, ut probavimus ibi latiſſime, inde inferes, quod probatur per iſtos actus nobilium, vulgo, *por oficios*, ſi adſit diſtinctio, & copula illa, & eſt, disjunctiva, ibi: *Reales y concejales*, & ibi: *Y que ſe ayuntavan*, juxta tex. *in l. ſæpe*, & ibi Bart. *de verbor. ſignifica.* & dicto §. *quod vulgo*, & recte hi actus appli-

applicantur ad possessionem generalem, ut late advertimus dicto *nu.* 30. & ex ibi traditis resultat res-
2 ponsio ad argumentum Otaloræ, qui nihil meminit de hac conservatione quam nos consideramus in hac naturali nobilitate, *num.* 31. *& seq. dictæ glos.* 7. & facit utilis consideratio, quia hæc ipsa officia habent secum distincti nem nobilium, & plebeiorum, & inter eos dividuntur, si nihil aliud obstet, diximus supra latissime *glos.* 6. *n.* 16. ubi vide.

3 Et an ista officia cum nobilibus admittantur privilegiati, diximus supra *glos.* 1. §. 1. *à n.* 43. *& n.* 50. quod non admittantur, facit dictum Baldi *in dicta l. in urbe*, quem adducimus dicto *num.* 43. ubi vide, facit etiam, quia isti privilegiati vere non sunt nobiles natura, & sanguine, *y no son hijosdalgo*, quod verbum est intelligendum naturaliter, *l. fin. C. de his qui veniam ætatis impet. l. filio quem pater. ff. de lib. & posthum. l. ex ea parte.* §. *insulam*, *ff. de verbor. obliga.* & quia verba legum sunt proprie intelligenda, diximus *glos.* 6. *n.* 10. & non sunt captanda, ibi *n.* 28. & isti privilegiati vere, & naturaliter non sunt nobles, sicuti legitimati non sunt legitimi, diximus *glos.* 21. *n.* 2. & sicut adoptivus non est naturalis, ex Bald. *d. l. in urbe*, & sunt respectu nobilitatis sicut alchimia & auricalcum, videntur aurum, & non sunt, *d. glos.* 21. *n.* 2. *& seq.* sed tamen pro ipsis facit dictum Bald. *in d. l. cum ex ratione*, & Gregorius *in l.* 3. *tit.* 21. *part.* 2. *verbo*, *con villana*, ubi quod paria sunt in esse qualitatem per naturam, an vero per privilegium, de quibus nos supra dict. *glos.* 1. §. 1. *n.* 42. *ad fin. &* 43. ubi ex hac æquiparatione multa fundavimus, & ex his authoribus tenet Mieres, 1. *part. q.* 51. *n.* 52. *&* 53. quod privilegiatus admittetur ad hæc officia cum nobilibus, & quod privilegiatus, *Sera Alcalde de hijosdalgo*, sed nos diximus dict. *glos.* 1. §. 1. *n.* 50. quid sentiamus in hac re sigillatim per omnes personas recurrendum est, ex quibus constabit quid dicendum sit nostro, & communi jure, dum tamen prius videas dict. *glos.* 1. §. 1. *n.* 50. supra.

Ideo de Doctoribus qui actu legunt non dubium
4 est, quin in patria, & in eo loco ubi legunt cum nobilibus admittantur, quia *l.* 8. *ti.* 31. *part.* 2. hos facit, *Cavalleros e señores de leyes*, unde ex dispositione *l.* 1. & *l.* 2. *tit.* 21. *p.* 2. junctis his quæ adduximus d. *gl.* 1. §. 1. *n.* 51. legis intellectu sunt nobiles, non vero exempti, ob idque cum tributa non solvant, nec subeant munera plebeia, dict. *l.* 8. *ad fin.* sunt nobiles juris intellectu, ideoque nulla ratio satis cogere potest, ut interim à cætu nobilium segregentur, idque magis probatur ex his quæ dicemus inferius, *n.* 7. 8. *&* 9. vide Abilles *in capitulis in proœmio*, *nu.* 21. est bona remissio ad omnia hæc quæ tractamus, & *n.* 13. ponit in terminis.

5 De reliquis autem legentibus in universitate qui non sunt Doctores, liberantur isti à tributo plebeio, & ab aliis contentis in dict. *leg.* 8. *tit.* 31. *par.* 2. licet enim lex hos à Doctoribus legentibus distinguat, utrosque tamen liberat à tributo plebeio, & ab aliis muneribus, & oneribus ibi contentis, patet, ibi: *Otrosi dezimos, que los maestros sobredichos, e los otros que muestran los saberes en los estudios de ir en hueste, ni en cavalgada, ni tomar otro officio sin su plazer.* Isti ergo qui legunt actu in universitate licet non sint Doctores plane, & in patria, & ibi ubi legunt, liberantur ab istis muneribus, humilioribus & turpibus, vide Avendanium *c.* 14. *par.* 2. *n.* 30. quia
6 etiam si non sint Doctores profitentes qui ex dispositione *d. l.* 8. sunt, *Señores de leyes Cavalleros*, imo Comites, si legerunt per viginti annos, & sedent in foro cum judicibus, dict. *l.* 8. quamvis sciam hoc ultimum non esse usu receptum in Hispania, tamen quia legunt in universitate, *No exercen oficio de pecheros*, officia vero nobilium non gerent, quia nulla est lex.

Et jure communi isti Doctores sunt nobiles, Cynus *in l. providendum*, *C. de postulando*, Bartol. & Lucas de Penna, & Platea, *in l. judices*, *C. de dignit. lib.* 12. glos. *in leg.* 3. *tit.* 10. *par.* 2. *verbo*, *sabiduria*, & in *l.* 2. *tit.* 30. *parti.* 7. *verbo*, *Maestro de leyes*, Didacus Perez *in l.* 20. *tit.* 4. *lib.* 4. *ordinament.* & *l.* 8. *titul.* 2. *lib.* 1. Matienço *in l.* 11. *tit.* 10. *lib.* 5. *glos.* 2. *n.* 3. Ripa *in l. Centurio*, *num.* 18. *de vulg.* Rebuffus *in authen. habita*, *ne filius pro patre*, *privilegio* 149. Bal. *in leg. nemini*, *C. de advocatis diversor. jud.* Alexan. *cons.* 94. *lib.* 1. *& cons.* 213. *lib.* 6. Afflictis *in proœmio feud. & tit. quis dicatur dux*, Guido *decis.* 88. ubi de tributo plebeio non imponendo Doctori, Aretinus *in c. super de testibus*, *lectu.* 2. Paris. *in tract. fundicatus*, *verbo*, *testis. c.* 2. Felin. *in rubr. de magistris*, *facit l.* 2. §. *ultimo*, *ff. de excus. tuto*, ubi Ulpianus, ob hanc juris scientiam nobilis dicitur, & idem nuncupatur nobilissimus in *l. diximus in fine. ff. eodem*, vide quæ adducit Tiraquel. *de nobilitate*, *c.* 5. *n.* 4. ideo isti Doctores non solvunt collectas, Bartol. *in l.* 2. *C. de dignitat. l. b.* 12. Avilles *supra.*

Cum ergo in his in correctum maneat jus commu- 7
ne, secundum, quod nobiles præsumantur isti Doctores, nec ad solutionem tributi plebei, nec ad collectas, nec ad alia plebeia munera teneantur, proculdubio nobilibus assidebunt, & ad nobilium officia admittentur, pro quo, & pro his quæ hactenus diximus facit ratio elegans, quia ut aliquis admittatur ad hæc officia nobilium, non requiritur plena nobilitatis probatio, sed minor, quod alias ad hoc propositum adnotabat Otalora 3. *par.* 3. *part. c.* 3. *num.* 7. *versic. Ex hoc etiam*, cum autem sufficiat minor probatio à fortiori debet sufficere probatio quæ resul- 8
tat ex præsumptione juris, quoniam is vere probat, qui præsumptive probat, glos. *in l. si tutor petitus*, *C. de periculo tuto. l. siquis locuples*, *ff. de manumis. testamen.* & *in l. licet Imperator*, *ff. de legat.* 1. & in dubio is obtinet, qui habet præsumptionem pro se, *l.* 3. *C. de apochis lib.* 11. Bal. *in l.* 1. *C. de testamen. mil. num.* 10. Alciatus *præs. in principio*, Hypolitus *de probat. num.* 57. Alex. *cons.* 126. *volum.* 6. cum ergo juris præsumptione sint nobiles, nec solvant tributa, nec subeant munera publica, nec privata plebeia, proculdubio admittendi sunt ad officia cum nobilibus, & assidebunt cum ipsis, & gerent officia nobilium, quia interim dum altiori judicio agitur causa de tota nobilitate habent præsumptionem juris, qua legitime nobilitatem ostendunt suam, ex quibus temperanda sunt ea omnia quæ diximus supra *glos.* 1. *à num.* 33. quia hæc probatio minor est perfecta, & perfecte probat, assistente jure, & hæc quantum habent fomentum ex d. *l.* 8. ita ut nostro quoque jure foveantur, tenet Avilles *d. num.* 23. *in proœmio legum regiarum de prætoribus.*

Ex qua ratione idem existimamus de Doctoribus 9
graduatis, *En las universidades de Valladolid*, *Salamanca*, *Alcala*, *y en el Colegio de Bologna*, *aunque no assistan*, *ni lean en universidad*, juxta tenorem d. *l.* 8. & *l.* 9. *tit.* 7. *lib.* 1. *novæ recopilla.* quia cum ii non solvant tributa, nec subeant munera plebeia, tum ex concessionibus principalibus, tum vero ex dict. *leg.* 8. *tit.* 33. *par.* 2. ad quam sese refert d. *l.* 8. *tit.* 7. *lib.* 1. *eod.* ibi: *Que de aqui adelante gozen de la libertad*, *y exempcion que a los tales es concedida por leyes destos Reynos.* Nec enim ad aliam legem referri possunt illa verba, ideoque non potest horum causa referri ad solum privilegium, sed ad jus commune nostrum pertinet, quod scriptum reperitur in d. *l.* 8. *tit.* 31. *part.* 2. ex qua, & quia non solvunt tributa, nec subeunt munera plebeia, & quia ex præsumptione juris de qua supra, quæ est pro Doctore,

procul-

pro uld.bio cum nobilibus admittuntur ad hæc officia nobilium, & ad reliqua ad quæ nobiles admitti ſolent, quia interim fundant de jure ex illa præſumptione, donec aliud conſtet, quamvis ad hoc non adverıat Avendanius 2.*par.c.*14.*num.*29. & cum admittatur levior, & minor probatio, uti diximus, à fortiori eſt ad nittenda probatio ex præſumptione, quæ interim eſt plena probatio, ut diximus *n.* 8. iſti enim Doctores, præſertim ſi exercent officium advocatorum, ſunt nobiles nobili er viventes, Guido Papa *deciſio.* 388. vide intra *n.* 36. & 48. & pro iſtis contra Bartol. vide Aviles *ubi ſupra d. n.* 21.

10 De Licentiatis vero qui ex indulgentia principali non ſolvunt tributa, nec ſubeunt munera plebeia, & ex diſpoſitione d. *l.* 8. *tit.* 7. *lib.*1. quia gradus prærogat vam habuerunt, *En Valladolid*, *Salamanca*, *Alcala*, *o en el Colegio de Bologna*, in his eſt major dubitatio, tum quia Licenciatus non gaudet prærogativis Doctorum, Jaſ. *in l. quamvis*, *C. de inofficioſ. teſtam. num.* 6. tum quia d. *l.* 8. *tit.* 7. & *l.* 9. *eodem* concedunt his, tum quæ conceduntur univerſitatibus, tum vero quæ legibus regni ſunt conceſſa: legibus autem regni his nihil eſt conceſſum, quoniam d. *l.*8.*tit.*31. loquitur, & habet locum in Doctoribus, & aliis qui actu, & re ipſa legunt in ſcholis, quare coacta ratione dicendum eſt hos ſola principali indulgentia gaudere, quæ univerſitatibus conceſſa eſt, quam quidem ſcimus extendi ad immunitatem, itaque horum cauſa ex hac ratione propius videtur accedere ad privilegia, quàm ad jus, ac ſubinde in his habere locum quæ diximus de privilegiatis, & exemptis ex beneficio Principis ſupra *gloſ.*1.§.1. *num.* 50.

Sed tamen cenſemus diſtinguendum, ut hos & reliquos comprehendamus, de quibus quotidiana concertatio eſt, aut enim iſti Licenciati qui non ſolvunt tributa, nec ſubeunt munera plebeja, exercent officium advoc itorum, aut non: in priori caſu ego exiſtimo, quod omnino aſſiſtent, & aſſidebunt nobilibus, & cum nobilibus gerent officia nobilium, Ratio quæ me movet, eſt eadem quæ faciebat pro Doctore, quia præſumuntur nobiles de jure,*l.providendum*, *C. de poſtulando*, *l. quiſquis*, *C. eod.* ibi: *Et* 11 *honori ſuo nobilitate præfulgent*, eſt enim officium ad- 12 vocati in vita hominum apprime neceſſarium, & honore, & laude, & gloria, & nobilitate nobile, & illuſtre, *l. laudabile*, *C. de advocat. diverſ. jud.* Baldus 13 *in l. invitus*,*C.de procuratoribus*, & ſunt advocati perſonæ egregiæ & excuſantur à muneribus perſonalibus, *l.ſancimus*, & ibi Bartol. *C. de advocatis diverſ. judic. & militant*, & ſunt milites legum, ſicuti reliqui milites armorum, ex *l. advocati*, *C. eodem*, unde ſicut milites actu militantes excuſantur à contributione, quod latius fundavimus ſupra *gloſ.* 6. *num.* 9. ita & 14 advocati, ex *l. advocati*, *C. eodem*, & quia ſunt milites multo honorabiliores quàm milites armorum, Bart. *in d. l. advocati*, poſt gloſ. *in l.* 3. §. *fi. ff. de teſtibus*, ideo habent illam juris prærogativam paucis notam, quod advocatus poteſt ſicut miles ſub- 15 ſtituere directo majori poſt aditam hæreditatem, quod tenet Jaſ. *in rub. ff. de vulgari*, *num.* 11. quod quidem provenit ex hac æquiparatione, quam agi- 16 mus, ideoque quia egregii nobiles, & illuſtres, excuſantur ne veniant ad judicium laturi teſtimonium, ſed ad ipſos mittitur, ut pote ad egregios, juxta tex. *in l. ad egregias.ff.de teſtibus*,*d.l.*3.§. *fin.ff. de teſtibus*, & tenet Bartolus per tex. *ibi* in d. *l. ſancimus*, *C. de advocat. div. judicio.* tenet Xuarez noſter, *tit. de los goviernos*, §. *fin. num.* 2. *pagina mihi*, 118. imo ad- 17 vocati ſunt in dignitate conſtituti, & appellantur clariſſimi, tex. *in l. ſuggeſtionem*, & ibi Barto. *C. de advocatis diverſ. judiciorum*, & ita advocatus emeritus, qui morbo, vel ſenecta poſtulandi munus depoſuit, vocatur clariſſimus, ex d. *l.* 1. *C. de advocat. diverſ.* 18 *judiciorum*, unde deceptus eſt Jaſ. qui in d. *l. ad egregias* ſolum advocatum fiſci cenſebat egregium, qui juvaretur beneficio dictæ *l. ad egregias*, & ad hoc allegabat Bartolum, cum Bart. contrarium teneat aperte, & ſit verum ex his quæ diximus, nec egimus quod ad poſtulandum in ſenatu aliquo admiſſus ſit, ſed quod ſit advocatus ex juris diſpoſitione & actu poſtulet, nulla lex id requirit, *l.*2. *tit.*6. *par.*3.

Ex quibus omnibus prærogativis ſit, ut iſti advo- 19 cati de quibus agimus, non torqueantur, tenet Tiraq. *de nobilitate*, *c.* 29. *num.* 10. tenet additio ad Bartolum *in l.* 1. *C. de dignitat. lib.* 12. & quamvis Olanus *in concordia antinomiarum*, *litera d. nu.* 79. putet iſtud non ſervari de conſuetudine, fallitur, tum quia ipſe non poteſt deponere de conſuetudine, & quamvis ut excellens de conſuetudine patriæ deberet credi,tamen deberet adducere probationes, quia Doctori non eſt credendum, etiam ſi ſit magnus Do- 20 ctor in his quæ ſunt facti, nili dictum ſuum probet per authoritatem authenticæ ſcripturæ tenet Archidiaconus *in c. nollite*, 11. *quæſt.* 3. Card. Zabarella *conſ.* 78. unde dicebat Baldus *in l. reſpublica*, *C. ex qui cauſ. majores*, quod non eſt credendum gloſ. quando aliquam legem non allegat, & contra Clanum facit, ut non credatur ſibi, quia Doctori licet in dubio eſſet credendum, circa conſuetudinem ex Bart. *in l.* 2. *C. de dignitat. lib.* 12. *n.*15. & Jaſ. *in l. de quibus*, *ff. de legib. num.* 79. attamen contra iſtos eſt veritas, quia nulla obligatio eſt credendi Doctori, cum etiam ipſe Summus Pontifex qui habet in pectore jura, conſuetudines non præſumatur ſcire, tex. *in c.* 1, *de conſtit. lib.* 6. & plane advocatus iſte non torquebitur, quia cum tributa non ſolvat, nec munera ſubeat plebeia, ex principali indulgentia, & inſuper habeat præſumptionem pro ſe nobilitatis, habent locum quæ diximus *ſupra n.* 7. & 8. & ſunt opportuniſſima ad hanc quæſtionem,an advocatus torqueri poſſit, vide Azebedum qui non ita inſurgit adverſus Olanum pro advocatis, quos debuiſſet prolaribus & haris tueri, & defendere *in l.*1. *tit. de los abogados*, *lib.* 2. *novi ordin.* ubi adducit ex Baeça, & aliis, quod advocatus non debeat incar- 21 cerari niſi inſtar nobilis, quod quidem eſt rationi convenientiſſimum, ſi de his intelligat qui cum tributa non ſolvant, nec munera ſubeant plebeia, prærogativis juris utantur, de quibus hactenus nos agimus, juxta *primum caput hujus diſputationis*, igitur quia is Licenciatus qui ex juris noſtri, aut ex principali indulgentia conceſſa univerſitatibus iſtis non ſolvit tributa, nec munera ſubit plebeia, adjuvatur etiam advocati prærogativis, & juris intellectu eſt egregius, illuſtris, nobilis, & in dignitate conſtitutus, plane rationi convenit, & congruit honeſtati, ut nobilibus aſſideat, & cum eis conjugatur & nobilium gerat officia, ne tot tantiſque juris prærogativis illuſtris cum ignobilibus conſpiciatur, & ne fruſtra, & ocioſe tot tantaque de advocatis ſcripta eſſe videantur.

Eſt enim adeo nobile officium advocati, ut infa- 22 mes advocare non poſſint, *l.* 1. §. *ait prætor*, *ff. de poſtulando*, ideo Judæ non poſſunt eſſe advocati, Bartolus *in l. ultima*, *C. de poſtul.* Joan. de Annan. *in rub. de Jud.* Jaſ. *in rub. de juſtit. & jur.* unde peſſime faciunt ſenatores qui in admittendis non ſcrutantur genus.

Fit ex his omnibus, ut advocati nequeant exer- 23 cere officia vilia, ita tenet Jaſ. *in rub. de procuratoribus*, Bald. *in l. ſenatores*, *ff. de ſenatoribus*. Barto. *in l.*1.*C.de primiceriis lib.*12.nec Chriſtus Redempto noſter advocati cognomentum de dignitatis eſt, nec

nec patroni, officium & advocati à se repulit, joannis *epistola prima cap.* 2. Virgo quoque Maria, quam reverenter nomino, Mater Dei sanctissima advocata nostra quotidie appellatur in deprecatione Compostellana, quam singulis diebus fideles recitamus.

24 Sunt immunes à muneribus vilioribus advocati, *leg. advocati, C. de advocatis diverf. judiciorum, l. 2. C. de advocatis diverf. judicior.* vereque soli advocati humano, funguntur officio, & si Plinio credimus *libro 2. cap. de Deo divinum* certe exercent officium, cum mortalibus mortales quoque ipsi faveant, hominesque ipsi, homines quoque suo consilio tueantur, res servent, filios, uxores, servos, denique rempublicam ab injuriis, infamia, supplicioque liberent, aut tueantur.

25 Huc pertinet clientellarum jus & patronorum honos, majestas, & obsequium de quo nos alibi in nostro tractatu *de expensis & meliorat. cap.* 12. *in principio*, ex qua clientellæ veteri ratione nobilissimi quique Romanorum præsto erant in foro, & in judiciis, ut pro his qui se in suam clientellam dabant adessent, & quemadmodum hos die advocati debent adesse singulis diebus in foro, ne desint suis litigatoribus, ita olim nobiliores Romani foro adstabant, ut antiquos clientes tuerentur, & novos admitterent, exemplum optimum adduximus *dict. cap.* 12. ex Paulo Comico, indeque manavit præceptum illud Catonis vulgo non
26 satis notum *foro te para*, hinc clientis, & patroni vetera nomina moliter ad advocatos ex officio, in quo versantur translata.

Nec ferendum est, quod Bart. Cassaneus revocaverit in dubium *consil.* 64. utrum officium advo-
27 cati deroget nobilitati è fictitio consilio, ut de advocatorum dignitate ageret, cum non possit alicubi de aduocatorum nobilitate dubitari, licet Zazius Germanus aliqua congerat contra advocatos *in l. 2. §. post hos quoque, ff. de origine juris in glos. verbo. nec obtinuit*, post Bartol. *in l. 1. in. fi. C. de frument.* Alexan. *lib.* 11. illa enim omnia vitia sunt personarum, non artis.

Nos advocatum accipimus, non quemlibet circum-
28 foraneum, rabulam, aut blateratorem, molestum, garrulum, loquacem, sed qualem jura exigunt, doctum, juris peritissimum, innocentem, bonum virum, Dei timidum, qui solam juris rationē sectatus causas luchri longe a se propellat, hunc clarissimum, nobilem, glorioſum, laudatissimum, & egregium censemus, utimur verbis legum si qui vero sunt, qui luchro inhiantes jus æquumque contemnunt, hunc indignum tanto nomine abitramur, nec enim hic est, cui vita hominis cum fortunis suis tuto commiti possit, denique cum Cicerone advocatum eum vere existimamus, cui nihil ignorare liceat, cujusque domus oraculum, sit civitatis, ad quem cives velut ad Appollinem consulturi confluant, ejus & literis, & pietate, & eruditione, & vitæ innocentia confisi, hi ergo licentiati qui tributa non solunt, nec munera subeunt plebeja plane ex his juris prærogativis nobilibus assidebunt, & nobilium gerent officia, quæ sunt necessaria ad ea quæ glos. innuit in *d. l. 8. tit. 31. par. 2.* ubi tangit de advocatis, sed nihil satis firma ratione decidit, unde argumento horum quæ diximus de Licentiatis eisdemque advocatis, ut quia tributa non solvunt, nec munera subeunt plebeja, & quia officium gerunt nobile quo nobilitantur, quod debent assidere nobilibus, & cum eis conjungi, & ad nobilium officia admitti, quia de jure nobiles sunt, & ex præsumptione illa juris, interim quod aliud non patet, plene probant ex traditis *n.* 6. supra. & vide infra *n.* 36. & 48.

29 Ex his infero quod cæteri Licentiati, iidemque advocati licet non sint graduati, *En Valladolid, Salamanca, Alcala, o en el colegio de Bologna.* si tamen vivant, & morentur in urbe, in qua non sit tributum plebejum, nec ipsi ibi, nec alibi id solvant, nec subeant munera plebeja, quod isti quoque assidebunt, & assistent nobilibus, & cū nobilibus conjuncti gerent nobilū officia propter prærogativam juris quæ de advocatis scripta est. & quia ex eadem juris ratione isti quoque interim præsumptive sunt nobiles, & quandiu aliud non constat, habent fundatum jus suum de jure, ex his quæ diximus dict. *n.* 6. dixi si tributa, non solvunt, aut gerunt munera plebeja, quia tunc si in eadem urbe contribuerent cum plebeiis, aut alibi, munera plebeja exercent, non esset locus præsumptioni, nec conveniens esset, ut in duplici statu, eoque contrario reperirentur, contra ea quæ diximus sup. *glos.* 22. *num.* 78. & hæc pertinent ad Licentiatos, qui sunt graduati, *En Valladolid, Salamanca, Alcala, o en el colegio de Bologna, que por leyes no pagan pechos de pecheros, siquiera sean graduados en otra qualquiera universidad, si en su lugar, ni en otro pechan, ni pagan cosa de pecheria.* Quia isti si sint advocati ex prærogativis advocatorum admittentur cum nobilibus, quia ut diximus supra *nu.* 6. *Entre tanto que contra ellos no ay otra cosa para esto de oficios*, ad quæ sufficit minor probatio, ut diximus, sufficienter probant ex præsumptione juris, & hæc pertinerent ad primum membrum meæ distinctioni scilicet, *Quando los graduados no pechan o por ley, o por fuero, ò por costumbre, y juntamente abogan.*

Sequitur secundum membrum, scilicet, *sino abogan*, & tunc horum causa omnino pertinet ad exemptionem ex indulgentia Principis concessam, nec amplius 30
extendetur, ex his quæ adduximus supra *glos.* 1. §. 1. *num.* 50. ubi vide, & tantum obtinebunt quantum universitatibus concessum fit, nihilque amplius, dicto capite porro de privilegiis.

Modo quæro de bachalaureis, & in his prima divisio est, aut non exercent officium advocatorum, aut illud exercent, & hæc divisio præsupponit, quod ba- 31
chalaureus vivit in patria omnino libera a solutione tributorum plebejorum. & præsupponit, quod bachalaureus, nec ibi, nec alibi soluit tributa plebeja, nec subit munera cum plebeiis, propter ea quæ diximus supra, *nu.* 29. de duplici statu, eoque contrario, & quia ubi est contributio census plebei, isti bachalaurei tenent solvere cum plebeiis si sint ipsi de genere plebejorum, *l. 2. tit.* 14. *lib.* 6. *ordin.* & tunc non esset locus huic disputationi, propter superius annotata, *d. nu.* 29. unde nostra disputatio proce- 32
dit in locis, ubi non solvunt tributa plebeja, & tunc quærimus prius de bachalaureo an admittendus sit à nobilibus, & cum nobilibus ad officia, & assumo priorem partem distinctionis, in qua major dubitatio est scilicet, quando hic bachalaureus non exercet 33
officium advocati, tunc videbatur dicendum, quod bachalaureus iste sit eminens scientia, & ingenio, & eruditione excellens, quod debet admitti, & voco eminentem, qui subtiles de jure quæstiones differere, & definire novit, & in promptu habet veras res- 34
ponsiones juris, ita Innoc, *in c. cum in cunctis de electione* Jas. *in l. stipulationum quædam. ff. de verb. nu.* 4. iste ergo bachalaureus qui habet eminentem scientiam est de jure egregius, quia ut dicit glos. *in l. 1. C. de anno civili. lib.* 11. simplici Doctori, qui scientia non ita emineat præfertur, de qua glos. Roman. & Alex. *in l. cum quid. ff. si cer. pet.* quia de Doctorellis non est multum curandum, ut dicebat Bald, *cons.* 478. *par.* 4. licet ipse immerito id dixerit de Bart. quem odio habuit, ideo *cons.* 113. *p.* 2. dicebat quod Bar. raro bene loquitur.

Et idem Bald. ad propoſitum noſtræ quæſtionis dicebat *in l. ſed & reprobari, ff. de excuſat. tut.* 35 quod propter ſcientiam multum eminentem receditur ab ſtatuto, & major dignitas debetur, & ibi de pœna ordinaria non imponenda eminenti, quod melius probat, d. *l.* ſed & reprobari, quam *l. ad beſtias, ff. de pœnis* quæ pœnam non mitigat, nec minuit, & aliud agit, de quo nunc nihil agimus, & hoc de bachalaureo ſcientia eminenti, quod æquiparetur Doctori, & Doctoris gaudeat prærogativis, ideoque ſit nobilis, & illuſtris, nec teneatur ad munera plebeja, ſicuti nec ipſe Doctor, tenendum eſt contra Cardinalem *in clementina 2. de magiſtris, quæſt. 2.* quia ſcientia nobilitat, & veros facit egregios ſelectos, nobiles, & illuſtres, quod tradit Caſſiodor. *lib. 9. epiſtola 7. Doctrina*, inquit, *ex obcæno nobilem facit*, & apud Cornelium Tacitum *lib. 18. Annali. Rom.* Seneca ait ex ſtudiis claritudinem comparari, faciunt quæ adduximus ſupra de Doctoribus, qui ob juris peritiam nobilitantur unde Vlpianus nobiliſſimus dictus eſt ſupra *n. 11. & ſeq.* Aelius Spartian. *in vita Juliani* ſcribit de Salvio Juliano his verbis, *His conſul, præfectus urbis, & Juriſconſultus, quod magis cum nobilem fecit*, ex quibus nihil mirum eſt, quod bachalaureus eminentis ſcientiæ, & egregia eruditione nobilis doctrina nobilibus aſſideat, & cum his ad nobilium officia admittatur, quia cum habeat prærogativas certe, & nobilitatem habet, & immunitatem, unde pro eo facit Baldi doctrina *in d. leg. cum ex ratione*, & Greg. *in d. l. 3. tit. 21. p. 2.* quos in hoc ſequitur Mieres *d. n. 32. & 33.* quod paria ſint habere qualitatem requiſitam, vel à natura, vel à Principe per indultum, aut privilegium.

Nec hoc ſolum arbitramur verum jure communi 36 attento, ſed inſpecto etiam noſtro jure Hiſpano, & ad hoc eſt mihi tex. expreſſus ſi recte, & cum judicio expendatur in *l. 2. tit. 14. lib. 6. novi ordi.* ibi: *Excepto en los caſados que por derecho ſon otorgados.* Nec enim hæc verba poſſunt referri ſalua vera ratione juris niſi ad hunc bachalaureum de quo agimus, qui ex eminenti ſcientia Doctori par, & æqualis ſit, & de eo qui alias ſi non eſſet eminenti ſcientia Doctori impar tributa alias tenebatur ſolvere, ut exceptio fiat à regula & magis ipſam regulam firmet, *l. quæſitum*, §. *denique*, ubi Bar. *ff. de fundo inſtructo*, glos. & tex. *in authen. de non alienandis*, §. *ubi autem. c. 2.* ubi Abb. de conjugio leproſorum, nec intelligas de bachalaureo alia nobili aut ſacerdote, quia iſti male deducerentur à regula in d. *l. 2.* & nota verbum, *por derecho*, nam de jure ſolus is bachalaureus qui alias tenebatur tributa ſoluere, excipitur merito, qui eminenti ſcientia ſit, & Doctori æqualis, & ad hoc eſt ille tex. *in d. l. 2.* ſingularis, & præterea eſt opportuniſſimus, & elegantiſſimus ad ea omnia quæ diximus de Doctore, & advocato, ut quia jus noſtrum integra ſervarit beneficia juris communis bachalaureo, intelligendum ſit, idque neceſſario nihil ademiſſe Doctori, & advocato, cum major ratio verſetur in illis quàm in hoc, & valet argumentum à majori ratione, *auth. multo magis, C. de ſacroſ. Eccleſ. l. nec ſi volens, C. de lib. cauſa*, ita ut ex hac reſervatione quæ reperitur facta, in d. *l. 2.* in favorem bachalaurei plane idem dicendum ſit de Doctore, & advocato, & pro Bal. *in d. l. cum ex ratione*, & pro Greg. *in d. l. 3.* & pro Mier. *in d. n. 32. & 33.* erit tex. de jure noſtro in *d. l. 2.* ita ut ſi conſtitutiſſimum hos omnes gaudere prærogativis indultis jure communi, & nihil omnino intereſſe, quod habeant hãc qualitatem, vel à natura, vel à Principe per indulgentiam, beneficium, aut privilegium cum id probatum ſit, & jure communi, & noſtro jure, præſertim in bachalaureis, inquibus minor inerat ratio, quam in advocatis & Doctoribus, itaque ſicut Doctor aſſidet nobilibus, ita & bachalaureus, quia eſt Doctori par, ſcientia eminens & doctrina, & è conuerſo, poſtquam jure noſtro bachalaureo ſunt reſervata, beneficia juris communis, id quoque; intelligendum ſit in Doctore & advocato, alias eſſet abſurdum, ut ille honoraretur, ii vero non, & eſt fugienda hæc abſurditas, *l. ſi cum dies*, §. *unde eleganter, ff. de arbit. l. ſed & interpellatus*, §. *ſi. eodem, l. Jullian.* §. *ſi quis a pupillo, ff. de actionibus empti, l. eum qui, de uſucapio.* nec enim ita foveri debuit bachalaureus, & alii denudari, *l. aſſiduus*. §. *exceptis. C. qui potiores, c. ex tuarum de uſuris*. Bald. *in l. ſi. de conſtitut. Principum. cap. quamvis de reſcriptis, lib. 6.* Bart. *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum, de lib. & poſth.*

Iſtudque receptum eſt de bachalaureis, Licentia- 37 tis & Doctoribus, quos titulos peregrinos eſſe, & alienos à vera doctrina conſtat, neſcio quantum utiliter in noſtram rempublicam adductos, cum ſcientia commendet viros, non Doctoratus, nec longinqua, & diuturna commoratio in ſtudiis, ſi longiſſimo tempore parum proficias, olim plures teneriori ætate admiſſi ſunt, ut de jure reſponderent, ut de Nerva filio refertur decimo ſeptimo ætatis ſuæ anno, aut paulo majore de jure reſponſitaſſe, ut eſt in *l. 1. verſi. Initium, ff. de poſtul.* quod quidem ſenioribus beneficium denegatum eſſe conſtat, quoniam juniores ſæpe peritiſſimi inventi ſunt ſenioreſque imperitiſſimi, nec olim cui quam licebat de jure reſpondere, nec petebatur iſtud beneficium, ſed ultro concedebatur ei cujus ſcientiæ cognitio & probata eſſet Principi, ut eſt in *l. 2. ff. de origine juris ad finem*, ibi: *Primus divus Auguſtus, ut major juris authoritas haberetur, conſtituit, ut ex authoritate ejus reſponderetur, & ex illo tempore peti hoc pro beneficio cœpit, & ideo optimus Princeps Adrianus cum ab eo viri prætorii peterent, ut ſibi liceret reſpondere, reſcripſit eis, hoc non peti, ſed præſtari ſolere*, & Alexander Severus dicere ſolebat, *invitum, non ambientem eſſe ad rempublicam aſſumendam*, ut eſt apud Aelium Lampridium *in ejus vita folio* 38 *mihi* 303. utinam cum Alexan. Severo ſentiant, quibus iſthæc cura eſt, ſed fit hodie, neſcio quo malo noſtræ reipublicæ fato, ut ſola virtus ſine autoribus allegat, qui obnixe non petant ſolum, ſed obſtinate eſlagitent, noſtra agamus, non ergo à tempore, ſed à labore, & peritia commendanda ſunt ſtudia, cum reperiantur bachalaurei ſæpe noviores, ipſis Doctorellis ſapientiores, quos æquum eſt, ut ex ſcientia, & peritia juris nobilitemus eminentes, optimos, illuſtres, egregios, & nobiles, unde nimirum, quod ex hac ſola ratione, & commendatione juris nobiles, nobilibus aſſideant, & cum nobilibus nobilia exerceant officia, & hæc pertinent, ad priorem partem, quando iſti bachalaurei non poſtulant, quia ſi advocatorum exerceant officia, quod poſſunt facere, & fecit Roderic. Xuar. noſter vir ſcientiſſimus, tunc certe in his reperitur præſumptio illa, quæ eſt pro advocatis de qua ſupra & nobiles præſumuntur, ideo licet in priori caſu ſubeſſet aliqua dubitatio, quæ certe nulla eſt, cum eminentiæ adiungas advocati munus, quod quidem per ſe ſolum ſufficientiſſimum eſt, ad id quod tractamus, expeditiſſima quidem res eſt, meo quidem judicio, ut admittantur, quia nec priori caſu, nec hoc poſteriori, nec in patria, nec alibi, tenentur ſolvere tributa, nec ſubire munera plebeja, tum jure communi, ut latius ſupra diximus, & probat prædict. *l. 2.* & quia nobiles, illuſtres, & egregii ſunt jure, quod correctum quidem non eſt, ut patet ex *d. l. 2.*

Sed & ſenatores regii, vel in patria, vel in loco, ubi officium exercent nobilibus conjunguntur, & nobilium 39 exercent officia, nam & ii ſunt illuſtres, *l. quiſquis ff. ad l. Jul. majeſt.* ibi: *De nece etiam virorum illuſtriam*

jerium qui consilio, & consistorio nostro assistunt, nota verba illa, *qui consiliis*, ut regios consiliarios contineant, & verbum illud & *consistorio*, ut comprehendant reliquos senatores, cum copula illa, & ponatur inter diversa, *ex rubr. de religios. & sumpt. funer.* imo excusantur à multis, & sunt immunes, & quia Principi assistunt, nimirum, quod nobilibus assideant, & assistant, utrumque probat *l. una*, *C. de prepos. labor.* ibi: *Nam immunitate digni sunt quos nostri lateris comitatus illustrat*, inde excusantur à tutella, *l. juris peritos*, *ff. de excusationibus tutor. l.* 3. *tit.* 17. *p.* 6. & habent alias prærogativas, de quibus Boer. *in tra. de authoritate magni consilii in principio*, *n.* 1. & 3. & dicuntur clarissimi, *l fœminæ*, *ff. de senatoribus*, & Princeps eum tacite nobilitat, cui consiliarii munus in senatu aliquo supremo tribuit, tradit Tiraq. *de nobilit. c.* 2. *n.* 21. ideoque sunt clarissimi, *de nobilit. c.* 2. *n.* 21. ideoque sunt clarissimi, *l. si senator*, *C. de dignit. lib.* 12. & clarissimos vocat. Alex. Sever. ut est apud Ael. Lamprid. *in ejus vita*, & sunt illustres in *l. fi. ff. de senatoribus* ideoque sunt immunes, & liberi ab omnibus oneribus & ab omnibus sordidis ordinariis, & extraordinariis muneribus, & præstationibus, *l. senatorum*, & *l. nemo*, *C. de dignit. li.* 12. & sunt pars corporis Principis, *d. l. quisquis. C. ad l. Jul. majestat.* ad quam vide Rol. à Valle, *consil.* 401. *vol.* 3. ubi pulchra tex. *in l. jus senatorum eod.* & ideo sunt nobiles, Gui. Pap. *decis.* 376. ubi quod ex hoc sunt immunes à subsidiis, sed & *decis.* 379. omnia hæc admittit in viduis senatorum, unde viduæ senatoriæ ex dispositione Pontificia hodie apud nos sunt honorabiles, & retinent splendorem emortuorum, & non solvunt collectas. nec præstationes viliores.

Sed & advocatos fisci admittimus ad hæc officia nobilium, & cum nobilibus, & in patria, & ubi hæc 41officia gerunt, nec solum ipsi, sed eorum filii, ante & post officium procreati, quia omnia superius dicta de senatoribus, habent locum in advocatis fisci. Primum enim ipsi & eorum filii liberantur ab omni contributione plebeja & eorum bona, textus elegans *in l. advocatos*, *C. de advocat. diversi. judicium*: *Advocatos*, inquit textus, *amplissimæ tuæ sedis, qui pro tempore ad fisci patroni gradum, & officium provehuntur, una cum liberis jam natis, vel postea procreatis ab omni cohartalis seu cujuslibet deterioris conditionis vinculo immunes ac liberos cum patrimonio suo conservari decernimus*, & durat post mortem advocati fisci hoc beneficium uxor. & liberis, tex. *in l. jubemus. C. eodem*, ibi: *Tam ad hæredes fisci patroni qui semel* 42*ad talem gradum vocatus sit solatia ejus transeura, hisque servari.* tum etiam id patet ex ratione *l fœminæ*, *ff. de senatoribus*, & quæ diximus supra *glos. prima*, §. *primo*, *n.* 44. & est adeo nobile hoc officium advocati fisci, ut liberet a patria potestate, & faciat 43quæsitum ex hoc officio Castrense peculium, *l. cum advocatio C. de advocat. diversi. judicum*, & est officium laudabile, *l. laudabile*, *C. eodem*, & sedet advocatus fisci corã Principe cũ comitibus provinciarũ, dicta *l. laudabile*. & hodie sedent in foro cum senatoribus, & conspiciuntur, in toga senatoria, quod deductum est ex dicta *l. laudabile*, ubi coram Principe sedent cum Comitibus provinciarum, qui sunt *los Viseroyes*, ex rubrica & toto titulo de Comitibus, qui provincias 44regunt, li. 12. *Y conforme a esso ay cedula librada a pedimento del Doctor Tobar fiscal en esta audiencia de Valladolid, para que todos los fiscales se sienten con los Oydores en los estrados, y traben sus ropas talares, como ellos*, quod olim fiebat, *l. fi. C. de advocat. diversi. judicum*, ibi: *Super togatis amplissimæ tuæ sedis*, ut a cæteris advocatis distinguantur.

Ipsi quoque advocati fisci singulis diebus audiunt rem divinam, ante quam in forum descendant cum senatoribus, & substernuntur sibi pulvinaria serica, eademque senatoribus, quibus innixi poplitibus flexis rei adsunt divinæ, *ay cedula librada para esto de las almohadas a los Licenciados Juan Garcia, y Don Gregorio de Tobar fiscales en esta audiencia*: idemque liberantur ab onere hospitum, *ay cedula librada al Licenciado Arnani fiscal desta audien-*45*cia*, quæ desumpta videre poterit ex dict. *l. jubemus. C. eod.* ibi: *Nec ædiculas eorum methatorum onere molestari*, sunt enim methatores, vulgo, *los aposentadores*, *ex rub. de methatis*, & *epedimeticis*, *C. lib.* 10.

Et cum sint advocati fisci creati, & electi ab ipso Principe sunt nobiliores, & honorabiliores quam Doctores creati ab universitate, & præcedunt ipsis *lege* 46*restituendæ*, *C. eodem*, *cum glossa*, *ibi*, ideoque quia immunes, nobiles, clarissimi, & quia coram Principe sedent, & quia sunt Doctoribus honorabiliores, & ipsis senatoribus pares, debent nobilibus connumerari, & cum ipsis conjungi, & eorum filii, & uxor etiam vidua, & sunt addenda hæc his quæ diximus *glos.* 3. *n.* 8. & non reperies alibi, nec apud Tiraq. qui ex proposito hoc egit *de nobilitate c.* 2. *n.* 22. ubi brevissime hoc tradit, dicit tamen se vidisse hoc practicatum in Gallia in liberis & uxore advocati cujusdam fiscalis, anno 1540. die 13. mensis Augusti, & in Hispania admittenda hæc sunt, ex omnibus supra adductis de Doctore advocato, & bachalaureo.

Adverte tamen ad unum: quod si dubitatio incidat aliquando circa hæc omnia quæ diximus de Doctore & aliis legentibus, de simplici Doctore, Licen-47tiato, advocato, bachalaureo senatore, vel advocato fisci, & ejus uxore, & liberis, quod pertinet ad hæc officia, & immunitatem, & alia id genus, quia de nobilitate incidenter agitur, ad judices ordinarios locorum est eundum, & ab eis appellabitur, ad proximos superiores: qui de cæteris causis cognoscunt. nec necesse est ocurrere, ad judices, *de los hijos d'algo*, quod bene notavit Otalora *d. c.* 3. *p.* 3. *p.* 3. *n.* 8. *vers. Sequitur etiam quod est verissimum.*

Præterea non existimes hæc hodie correcta, quia 48nulla lex hæc beneficia tollit, quo ad istam incidentem nobilitatem, interim quod de vera nobilitate naturali litigatur, imo ipsa deficiente durant hæ juris prærogativæ, & ex illis viget præsumptio juris, qui facit cessare præsumptionem *l.* 9. *hoc tit. & lib.* quia ut diximus sup. *n.* 8. & 9. interim habent jus, quod eos facit nobiles & non dubium est hoc casu, quod habeant omnes prærogatiuas nobilium, quod late fundavimus sup. *glos.* 1. §. 1. *n.* 50. cum enim jus eos omnes de quibus supra, faciat immunes, & nobiles, non dubium est, quin consequantur, & immunitatem, & & nobilitatis effectus, ut ibi latius probavimus ex Menchaca *de successionum creatione lib.* 3. §. 30. *n.* 290. *usque ad n.* 299. & apud Mieres, 1. *par. quæst.* 51. *a n.* 4. & *n.* 32. & 33. & copiosius Tiraq. *c.* 6. *de nobilitate*, quod quotidianum est, & necessarium ad tex. *in c. porro*, *de privilegiis*. *y para la question Sabastina si el exempto por privilegio en España pueda tener habito*, quia ut ibi diximus, plurimum est advertendum ad prærogativas aut juris, aut privilegii, quod si præter immunitatis jus nobilem faciat, ego non video cur non consequatur omnes nobilitatis effectus, qui sunt de jure mere positivo indicti alias, ad prærogativas ocult sunt conjiciendi, & illæ sunt servandæ, ex d. *c. porro.*

Et hæc magis confirmantur ex eo. quia si privilegiati, quales sunt, *los de Simancas*, *Balderas*, *y los de Antonia Garcia*, non gerant officia cum nobilibus, id ex eo provenit, quia in illis privilegiis de sola immunitate fit mentio, quæ continetur suis finibus, ut diximus *d. glos.* 1. §. 1. *n.* 50. ex *d. c. porro*, cæterum si

præter immunitatem nobiles quoque fierent, profecto ea indulgentia Principis ad effectus nobilitatis pertineret,& tunc cum nobilibus aſſiſterent,& cum eis conjuncti crearent,& crearentur ad officia nobilia,& ſi nihil aliud obſtaret ex particulari ordinatione, aut ſtatuto militiæ, poſſent obtinere habitos, quia Rex hoc poteſt facere,nec ulla ratio contrariũ ſuadet, ideo quia Doctores, advocati, ſenatores & advocati fiſci habent, & immunitatem, & præterea nobilitatis prærogativas, proculdubio exercebunt cum nobilibus illa officia nobilium, & obtinebunt reliqua, quæ nobiles obtinere conſueverunt,idque eo fortius ſunt recipienda, quia non ſunt ſublata jure noſtro, argumento tex. in *d. leg. 2. tit. 14. lib. 6.* & quæ ad eam diximus ſup. *n. 35. verſi. Nec hoc ſolum*, & facit. *l. 8. tit. 41. p. 2.* ibi: *Anſi como la ley antigua lo manda*, vocat legem antiquam jus commune, nec enim ulla alia lex eſt in qua ea verba poſſint verificari, & rurſum facit, *l. 8. tit. 7. lib. 1. novi ordinamen.* ibi: *Que a los tales es concedida por leyes deſtos reynos*: hæ autem leges proculdubio ſunt leges partitarum, nempe *d. l. 8.* & quæ ſunt in toto *tit. 31. par. 2.* quæ ex *l. 8.* jus commune conſervat,& ita noſtro quoque jure habent locum omnia quæ diximus de Doctore, advocato, bachalaureo eminenti, ſenatore, & advocato fiſcali, ut & immunitatem habeant, & præterea nobilium prærogativas omnes, quas jus & concedit, & concedere poteſt, nec ſublata ulla lege ſint, aut derogatæ, imo ſervatæ, & magis adhuc confirmantur hæc omnia quæ diximus ex eo, quia ſolet dubitari, an ſicut ex diſpoſitione *l. 9. hoc tit. & lib.* 49 durante lite ſuper nobilitate privatus cogitur contribuere cum plebeiis, de quo nos egimus ſup. *gloſ. 10. per totam*, & *n. 4.* reſervabimus in hunc locum hoc, quod modo diſputamus de officiis, an eodem modo durante lite ſuper nobilitate, repellatur iſte qui litigat ab officiis nobilium, & ſolet peti ad hoc mandatum regium, vulgo, *proviſion ordinaria*, ſi litigans degit, & vivat in loco, ubi non ſit ſolutio cenſus plebeii, ſed ſit ſola diſtinctio, *en eſtas juntas y oficios*: & licet dominus Didacus Covar. *variar. lib. 1. c. 16. à n. 11.* varie diſputet quæſtionem,& adducat fundamenta pro utraque parte,ad quem poteris occurrere, ſi caſus incidat, & ejus fundamenta ad verbum tranſtulit, Otalora *d. c. 3. p. 3. par. 3. à n. 5.* & eam proſequitur per plures numeros, ambo tamen poſt longam diſputationem quam ibi videre poteris, & ego ſciens & prudens omitto, illud reſolvunt, quod ſi ante litem ceptam ſuper nobilitate iſte particularis revera, & actu reperiatur gerere hos magiſtratus nobilium, & cum nobilibus conjunctus, quod tunc non eſt ſubmovendus, allegat D. Didac. Covar. tex. *in c. non ne, 8. quæſt. 4. & gloſ. in c. cum non liceat de præſ.* Abb. *in c. ſciſcitatus el 3. de reſcrip.* facit gloſ. *in c. ſæpe de apell.* ubi idem dicitur pendente appellatione, tex. *in l. 1. §. integer. ff. nihil novari appel. pen. l. 2. §. fi. ff. de pœnis*, *l. furti, §. 1. ff. de his qui not. infam. l. ejus. §. fi. de teſtam.* & ita quotidie, *para los que litigan ſu nobleza y viven en lugares, en los quales no ay diſtincion, ſino ſolo en oficios, como en Alfaro, Salamanca, y otros lugares de Caſtilla, ſe pide cada dia la ordinaria, paraque durante el pleyto ſobre la hidalguia no uſen oficios nobles con los nobles, llamo nobles, hijoſdalgo, y ſe da*, ſed ipſis comparentibus, & demonſtrantibus ſe geſſiſſe ea officia, tunc revocantur mandata, quia ut dicit D. Didacus Covar. *ubi ſupra*, ignobilis poteſt gerere officium nobiliſſimum, & præſumptio quæ naſcitur ex illa qualiquali poſſeſſione facit ceſſare diſpoſitionem dictæ *l. 9.* quæ de cenſu plebejo ſcripta eſt,& cum hoc veriſſimum ſit, neceſſario dicendum eſt,verſari majorem rationem in caſibus, de quibus agimus, quia in omnibus illis adeſt jus, & præſumptio juris multo fortior, quam quæ naſcitur ex hac qualiquali poſſeſſione, imo adeſt expreſſa indulgentia juris, quæ expreſſe hos facit & exemptos, & nobiles, ita ut ex utroque capite fortiſſime aſſerendum ſit, eſſe indubitati juris, quod in omnibus caſibus ſuperioribus omnes illi, de quibus verba fecimus,ſint admittendi ad officia nobilia cum nobilibus,ſed an compellantur gerere officia viliora,vide infra *n. 70.*

Vnde ex his omnibus temperamus, *l. 9, hoc tit. &* 50
lib. ut habeat quidem locum reſpectu privati, contra quem eſt integra præſumptio juris non vero contra reliquos, pro quibus ſit præſumptio contraria, quia tunc mutuæ præſumptiones æquè contrariæ mutuo eliduntur.& remanet caſus ſub diſpoſitione juris communis, argumen. tex. & ibi gloſ. *in l. divus, ff. de in integr. reſtit.* & eſt ſatis notandum,& quotidianum, & utile ad ea quæ notamus hac gloſ.

Illud etiam adde, quia quotidie *ſe piden mitad* 51
de oficios, juxta ea jura quæ late tradidimus ſupra *gloſ. 6. n. 6.* & tradit Burgos de Paz *conſil. 10.* ubi videre etiam poterit hæc omnia jura, & putat vulgus, quod in hoc nulla eſt difficultas, & fere quotidie concedunt*ur,con dezir que ſe dan al eſtado y que ſi no ay eſtado no le dan nada*, quod hæc ratio eſt fallax, ſi enim, *no ay hidalgos, que puedan hazer legitimamente eſtado*, plane agi non poteſt, quia cum agatur nomine ſtatus, & non ſit ſtatus,ex defectu partis ſubſiſtentis, non conſtat judicium, *cap. forus de verbor. ſignific. y para ſaber ſi ay eſtado*, recurrendum eſt ad text. *in l. Neratius, 85. ff. de verbor. ſignific. Neratius Priſcus*, inquit Marcellus, *tres putat collegium facere, quod magis ſequendum eſt*, Ratio ejus 52
tex. deſumenda eſt ex Ariſtotele *lib. 1. de cælo. c. 1.* quia tria ſunt omnia, & tres ſunt omnes, ideo ſi in loco ubi à nobilibus petuntur hæc officia,ſint duo tantũ nobiles,aut unus,ego credo,quod non poteſt conſtare judicium ex defectu partis dict. *cap. forus*, ideo & utile, & neceſſarium eſt, ut fiat articulus de numero nobilium ad ſuſtinendum judicium, illud beneverum eſt quod etiam ſi ad præſens non ſit niſi unus, aut ad ſummum duo, qui non faciant ſtatum, ſi tamen olim fuerunt tres nobiles in eo populo, tunc bene conſtat judicium, quia etiamſi ſtatus, & collegium non poſſit incipere niſi à tribus, poteſt conſervari in uno, *l. ſicut eſt, §. fi. ff. quod cujuſque univerſ.* & notabat gl. *in d. l. Neratius*, & notant omnes *in c. cum omnes de conſtit.* & ibi gl. & *in c. cum dilecta de reſcriptis*, & multa vide. & optima apud Petrum de Vlaxio *in directorio electionum*, *1. p. c. 2. n. 3. 4. & 5.* ubi late. 53

Et hoc eſt utiliſſimum ad cæteras quoque juris partes, & præcipue ad hanc de nobilitate diſputationem, ſæpe enim contingit, ut teſtes aiant, litigatorem, patrem, & avum, extitiſſe in quaſi poſſeſſione nobilitatis, quia ſcilicet, viderint ſæpe exactores cenſus plebei a plebeiis exegiſſe illa tributa, non vero à litigatore, patre, & avo, imo ipſos reliquiſſe, ut nobiles, ſed ſit, ut contraria probatione pateat, in his 54
locis non fuiſſe plebejos tot numero, quot efficere ſtatum poſſent, tunc pronum eſt, ex his quæ diximus proximo numero intelligere, & fateri non eſſe eam legitimam diſtinctionem, quia unus, aut ſaltem duo non faciunt ſtatum, in quo ſtatus plebejus legitime poſſit verificari, *d. l. Neratius*,ſed ſi conſtet olim fuiſſe tres plebejos quamvis hodie unus dumtaxat reperiatur, recte dicimus conſervatum ſtatum plebejorum ex dict. *l. ſicut, §. fi.* & legitimam eſſe diſtinctionem, ac ſubinde poſſeſſionem

Tum etiam nota unum, quod ſine jure, & certe ſine ratione, Avendanius *primum*, *1. par. c. 19.* & poſt ipſum conſulendo Burgos de Paz, *conſi. 10.* ſcriptum

reliquere

reliquere, scilicet, quod jus hoc, ut nobiles habeant officia in republica, hoc est, quod hoc de dividendis officiis in republica inter nobiles, & plebejos, non possit præscribi, multa ad hoc hinc inde cumulant, quæ nihil aut parum possunt movere virum juris prudentem, ut patebit ex responsione ad eorum argumenta: ego autem si quid mea sententia valet, sic existimo hoc jus de dividendis officiis in republica posse præscribi a nobilibus contra plebejos, & à plebeis contra nobiles, & demum inveteratam consuetudinem gerendi officia in republica esse observandam, & quamvis maxima vis hujus sententiæ resulteret ex responsione ad argumenta Avendanii, & Paz, de quibus latissime agimus nihilominus hæc sententia probatur evidentissimis rationibus & juribus.

Primum, quia hoc jus de dividendis officiis inter nobiles, & plebejos, totum pertinet ad jus civile, diximus *gl. 6. n. 16.* & hac *ipsa gl. n. 2.* nec enim quicquam habet commune cum jure naturali gentium, aut divino, hoc est notissimum, & supervacuum duxi id probare cum possit facile à sufficienti partium numeratione probari, in principio de his qui sunt, vel alieni juris: ergo cum inductum sit de jure mere civili, subiacet regulis juris civilis, jura autem civilia subjacent civili quoque præscriptioni, *l. sicut, l. omnes, C. de præscrip. 30. vel 40. annorum*: ergo & hoc jus sicuti reliqua.

Secundò, in jure civili consuetudo immemorialis, aut legitimè inducta ad officia publica, circa eligendi modum, & circa usum, & exercitium gerendi, ut hi gerant, illi non, hi eligant, illi vero non valet, & tenet Abbas *in cap. cum in jure de electione. l. super creandis, C. de jure fisci lib. 10. l. actuarios, C. de actuariis, lib. 12.* & ibi notat expresse Platea, & ante ipsum Angelus: ergo ea est observanda, quia consuetudo habet vim legis, *l. 7. tit. 2. par. 1.* ibi *Ha tan gran fuerça que se torna como en ley*, imò derogat legi, *l. de quibus, ff. de legibus*, ubi glos. & omnes *c. fin. de consuetud. l. 6. tit. 2 par. 1.* ibi: *Y aun a otro poderio muy grande, que puede tirar las leyes.*

Tertiò, quia una pars populi potest vel per consuetudinem inducere aliquid contra aliam, vel aliquid ei detrahere per præscriptionem circa præscriptibilia, probavimus latè dicta *glos. 6. num. 15.* at vero status nobilium, & status plebejorum sunt duæ partes ejusdem populi, text. *in §. plebiscitum autem, instit. de jur. nat. gent. & civili, l. 5. tit. 2. part. 1.* ibi: *Pueblo tanto quiere dezir, como ayuntamiento de gente de muchas maneras de aquella tierra do se allegan*, & argumento tex. *in l. 5. tit. 15. part. 2.* ibi: *E los hijosdalgo, e los hombres buenos de las ciudades y de las villas*, late Vincentius de Franchis *decis. 2. Neapolitana in principio*: hoc tenet expresse Albericus *in l. si quis ingenuam, §. in civilibus, ff. de captivis, & postlim. reu.* ubi ait expresse quod status plebejorum, & nobilium sunt, quæ universitates ejusdem populi, est enim populus una substantia, & una persona ficta, quæ constat hac varietate partium. Silvanus *cons. 1. num. 109. & 110.* & status uterque nobilium, & plebejorum constituit unum populum, & unam rempublicam, gloss. Abbas, & Imola, & præcipue Felinus *in c. pastoralis de rescriptis*, & Decius *num. 8. & 9. decisio* Cavalcana 13. *num. 39.* Ergo una harum partium seu universitatum, ut vocat Albericus, potuerit inducere contra aliam consuetudinem, vel ei detrahere per præscriptionem, maximè in his officiis subiacent regulis, quæ de præscriptione sunt latæ, ut probavimus ex *d. l. omnes, d. l. sicut*, & supra *d glo. 6. num. 15.*

Quartò, id probatur ex text. & glos. *ibi verbo consuetudinem*, & Abbate, post reliquos *in cap. Abbate sancti Sylvani, de verborum signif.* ubi circa jus eligendi, sufficit allegare consuetudinem, ibi enim, quia quoties contingit Abbatem sancti Sylvani Alciatensis mori, & electio facienda erat ex Monachis sancti Bertini secundum antiquam consuetudinem facta est electio, unde cum aliunde tentaretur fieri, observata consuetudine antiqua ad sanct Bertini monachos itum est, nec quicquam facit quod ibi de privilegio quoque fiat mentio, quia privilegium, ut patet ex litera tex. se referebat ad eam consuetudinem: cum ergo perpetuo tenore ex sancti Bertini monasterio electus sit Abbas Alciatensis, & ea consuetudo in spiritualibus observetur, reliquum est, ut in prophanis id etiam sit observandum, quia fortius jus in illis in illis debilius est, & valet argumentum à majori ad minus, *l. nec si volens, C. de liberali causa, auth. multo magis, C. de sacrosanctis Ecclesiis.*

Quinto, quia immemorialis habet vim tituli, probavimus latè *glos. 12. num. 54.* cum ergo vero titulo 55
illud contingere possit potest ex immemoriali, quæ præsupponit titulum, undequaque legitimum, sive promiscue gerant, sive alii gerant, alii non, sive soli plebeii, sive soli nobiles, sive utrique, vide ibi ad dic. *num. 54.* & Roland. à Valle *cons. 89. nu. 3. vol. 2. imo* 56
sufficeret ordinaria præscriptio à tempore prohibitionis, etiã si essemus in actu meræ voluntatis, aut facultatis, quia si aggrediaris facere quid in mera tua voluntate positum est, & prohibearis acquiescendo, certe legitimo tempore tibi præjudicas, in his etiam, quæ sunt meræ voluntatis, & facultatis, glos. nemini ignota *in l. qui luminibus, ff. de serv. urb. præd.* & in *l. prima, C. de servit.* Abb. *in cap. significante de appella.* Jas. *in l. quominus de fluminib. n. 27.* Balbus *de præscrip. 4. p. 5. part. quæst. quinta & sexta*, Faber & Jason. *in §. æque si agat, instit. de actionibus*, Aymon. *cons. 111. num. 22. & de antiquitate*, 4. *part cap. materia ista, n. 99.* modernus Gallus *in consuetudinibus*, §. *primo glos. 4. n. 13.* Boerius *quæst. 125.* Didacus *in regula possessor, 2. part. §. 4 n. 6.* ipsemet Paz tenet dicto *cons. 1c. nu. 31.* Rolandus dict. *consilio 22. volum. 2. num 31.* Ruinus *consilio 28. volum. 1.* & nemo recedit ab hac opinione: cum ergo ex hac prohibitione, & acquietatione, possint constare hæc consuetudo, aut præscriptio etiam in actu meræ voluntatis, certe constabit ex immemoriali, quæ supplet ipsam prohibitionem, & acquietationem, & præsupponit eam legitimo modo, tenet in terminis Didacus *ubi supra, vers. Posterior*, Decius *cons. 171. numer. 14. & 15.* Aymon *d. con. 111.* tenet expresse Salicetus in terminis *in l. authoritatem, C. unde vi*, Decius iterum *cons. 185.* idem Aymon iterum *de antiquitate, 4. part. c. absolutis, num. 15.* iterum Didacus *ubi supra, in initio 2. p. num. 8. ad fin.* in finalibus verbis Felinus *in c. cum M. Ferrariensis de consti. nu. 7.* ergo si ex prohibitione & acquietatione potuit præscribi etiamsi essemus in actu meræ facultatis, planè, dicendum idem est ex immemoriali, quæ præsupponit istam prohibitionẽ, & acquietationem legitimis modis factas, etiamsi simus in actu meræ facultatis.

Sexto, quia etiamsi essemus in actu meræ voluntatis, aut facultatis, adhuc esset locus præscriptioni, quia illud quod dicitur de actu meræ facultatis, ut scilicet, id quod est propositum in tua facultate, & voluntate, non possit alteri acquiri præscriptione, de quo infra in responsione ad ultimum argumentum præter duas limitationes, de quibus proxime diximus, scilicet, prohibitionem cum acquietatione, & etiam immemorialem, recipit adhuc alias duas limitationes, quarum prima est, si jus illud quod est in tua mera voluntate aut facultate, sit deducibile in judicium, quia is qui potest agere in judicio pro suo jure, & videt contrarium geri, & tacet, sua taciturnitate

tate præſertim tam longa ſibi nocet, tenet in terminis Aymon *d. conſ.* 111. *& in tractat. de antiquitate*, 4.*p.n.*254. Anton. Gabriel *lib.*5. *tit. de præſcript.concluſ.* 10. *n.*8. Angelus, Imola, Romanus *in l. ſi finita*, §. *poſtea autem*, *ff. de damno infecto*, Rolandus *conſ.*21. *vol.* 2. *n.* 52. ergo ſi nobiles, aut plebeii viderunt geri officia in Republica promiſcue, aut ſeparatim à nobilibus, aut particulariter à plebeiis, & cum potuerint agere, conticuere, non deducendo jus ſuum in judicium, planè ſua ſibi taciturnitate nocuerunt, etiamſi jus illud ſit poſitum in mera ſua voluntate, & facultate: ex recepta ſententia, quæ eſt tertia limitatio.

57 Septimo, quia nobiles, vel plebeii habent conditionem ex *l.ad dividenda officia*, ex juris à me adductis, *gloſ.*6.*n.*16. & hac gloſ. *n.* 2. unde etiamſi iſtud jus dependeret à mera voluntate, adhuc poſſet præſcribi, quia illud quod dicitur, quod actus meræ facultatis non poſſit præſcribi, recipit limitationem veriſſimam, & eſt quarta limitatio, niſi actus ille meræ facultatis conſequatur ad aliquam actionem, aut contractum, quia tunc perit per præſcriptionem tempore, quo ipſa actio, aut conditio, aut contractus perit, ut in jure offerendi ſecundo creditori, in jure deliberandi, in jure retrahendi, in jure nominandi, & in aliis multis juris partibus, ita tenent poſt Bartolum ſcriptores *in l. pignori*, *verſicu. Et dic quandocumque ff. de uſucap.* Angelus *conſ.* 55. multos allegat Roland. à Valle, *d. conſil.* 21. *volu.*2. *num.*51. & Craveta *de antiquitate*, 4. *part. ſectione circa præmiſſa*, *nu.* 35. ergo cum hæc facultas competat conditione ex lege, de qua dicta *gloſ.* 6. *num.*16. & hac *gloſ. num.* 2. eaque conditio duret triginta annis, nihilque amplius, dict. *l. ſicut*, d. *l. omnes*, *C. de præſcrip.* 30. *vel* 40. *annor.* certè hoc ipſo tempore nedum immemoriali potuit hoc jus præſcribi, etiamſi ſit poſitum in mera facultate.

Octavo, quia cum hæc ipſa facultas gerendi officia in Republica reſpectu nobilium ſit juris beneficium, planè potuit per naturalem conſenſum remitti, & renuntiari, diximus latè *gloſ.* 6. *à nu.*18. ubi quod etiamſi nobilitas renuntiari non poſſit, poſſe tamen renuntiari effectus nobilitatis, & beneficia conceſſa à jure nobilibus, & ibi diximus *num.* 20. quod in publico jure eſt involuta privata utilitas, quam ſi quis dicat renuntiari non poſſe, injurius ſit, ergo ſi iſtud potuit fieri per naturalem conſenſum, plane poteſt fieri per immemorialem, quæ præſupponit eum titulum, qui intervenire potuit, diximus ſupra *gloſ.*12. *à n.* 54. & in ſexto argumento pro hac ſententia.

Nono poteſt Princeps derogare huic juri, quod eſt ſcriptum de admittendis nobilibus ad officia, patet, quia hoc jus non pertinet ad naturam, ſed ad leges merè poſitivas, quas Princeps poteſt adimere ſi velit, quia etiamſi ſit ſub pedibus naturæ, eſt ſupra caput juris ciuilis, diximus latè *gloſ.*22. *nu.* 4. ex Bal. & Alex. ſi ergo per Principem poſſunt iſta officia plebeiis ſolis concedi, quid obſecro obſtat cur non poſſit per immemorialem, quæ eſt lex, ut diximus dicta *gloſ.*12.*num.*59. *l.*2. §. *denique*, *ff. de aqua publ. arcenda*, ibi: *Vetuſtatem vicem legis obtinere*, & ipſe Princeps eſt quoque lex animata, *authen. de conſulibus in fin.*

58 Decimo, quia etiamſi in favorem nobilium inductum hoc jure ſit, nihil vetat, quod contrarium inducatur per conſuetudinem, ſimile eſt, quod antiquiores debent de jure in favorem antiquitatis prius vota ferre, & ſuam dicere ſententiam, ut in *c.* 1. *de controverſia feudi int. par.* & ibi notat Bald. & Romanus *in ſingulari* 8. & tamen videmus uſu, & conſuetudine receptum, ut antiquiores ſenatores vota ſua ferant poſtremi.

Undecimo, quia iſte favor nobilium potuit interimi contraria conſuetudine, videmus enim, quod de- 59
bet inſpici ordo ſedendi, & ſcriptum eſt, quod non debet aliquis ſedere ſupra antiquiorem, *l.*2.*ff. de albo ſcribendo*, Felinus multa *in c. ſtatuimus de majoritate, & obedient*, Joannes de Licer *de primogenio lib.*2. *q.* 3. Boerius *in tractat. de authorit. magni conſilii*: nec ſupra nobiliorem, unde Joannes Faber dicebat *in* §. *aliam*, *inſtit. de bonor. poſſ.* poſſe implorari officium judicis, ut inferior, aut genere, aut dignitate cedat loco in favorem nobilioris, aut ſuperioris dignitate, & id notat pro uxoribus nobilium in offerendo, & in proceſſionibus, & ſequitur Aretinus *ibi*, & ejus apoſtilla, & Decius *in c. clerici n.*2. *de judiciis*, quæ ſunt utilia ad *l.* 23. *tit.* 21. *part.*2. & quæ ad hæc advertimus *gloſ.* 18.*n* 44. ubi vide: & de præcedentiis plures ſcripſerunt, Caſſaneus inter Ducem Burgundiæ, & electores Imperii *in catalogo* 5. *p. conſiderat.* 45. & inter legatos Caroli Cæſaris V. & legatos Regis Francorum Franciſci, apud Caleſium *in eodem catalogo*, *conſiderat.* 29. & Boerius multa, *in tractat. magni conſilii*, ubi *n.* 107. refert contentionem inter Ducem Burgundiæ, & Andegavenſem, & *num.* 110. inter Marchionem de Trantio, & Vicecomitem de Tallardo, & inter Alphonſum Ferrariæ, & Coſmum Florentiæ Duces, conſului Franciſcus Mazarius *conſ.* 25. & adeò eſt verum, quod antiquiori, & nobiliori competit locus honorabilior, quod ſi ab eo deturbetur, ſit ſibi injuria quam de facto poteſt propellere, Bald *in l. obſervare*, §. *antequam*, *ff. de officio proconſulis* & Petrus Gerardus *ſingulari* 33. & ibi Baldus, dat quaſi poſſeſſionem ex iſta conſuetudine, & videntur hæc probari *in c. licet cauſam de probat. verſicul. Honore*, ubi Baldus id notat, quod pro honore competat judicium poſſeſſorium, Boerius dicta *deciſ.* 151. *n.*2. Purpuratus *l.*1. *nu.*93. *verſicul. Tertia concluſio*, *ff. de juriſdict. om.jud.* Jaſ. *in l. ſi non ſortem*, §. *libertus num.*23. *verſ. Adde ff. de cond. indebi.* Tiraquel. *de nobilit. c.* 20. *num.* 57. tex. etiam *in c.* 3. *verſ. Conſueviſtis facere*, *ut lite pendente*, & ibi notat Abbas *in* 3. *notabili*, *& num.* 8. *verſ. Sed quæro*, & quamvis hæc ſcripta ſint, & deciſa noſtra lege Hiſpana 23.*tit.*21.*par.*2.ibi. *De guiſa que ninguno deve eſtar en Yglesia quando eſtuvieſſen a las horas*, & ibi: *Ni otro ninguno deve yr a ofrecer, ni tomar la paz antes que ellos*, attamen in his poteſt plurimum conſuetudo, quia ut diximus dicta *gloſ.* 18. *num.* 44. ſi ignobilis conſuevit habere altiorem locum, non eſt ab eo dejiciendus, ut ſuperbe ſedeat nobilis, tenet Faber *in dicto* §. *aliam*, & nos notavimus *de expenſis & melior. c.* 8. *ad fin.* & non advertit Franciſ. Mazarius d. *conſil.* 25. debuit enim ad conſuetudinem ſeſe remittere, cui hæc omnia ſubjiciuntur.

Duodecimo, quia ignobiles poſſunt gerere officia in republica, quæ nobilibus debentur, quia quamvis ſint indulta nobilibus, non ſunt adempta ignobilibus, tradit Didacus *lib.*1. *variarum c.* 16. *num.* 11. ergo nimirum, quod præſcribant minori etiam tempore quam immemoriali, quia nihil agunt reſiſtente jure, argumento tex. & gloſ. & quæ ibi ſcriptores *in cap.* 1. *de præſcrip. lib.* 6.

Decimotertio, ne in hac Hiſpana quæſtione videamur deſtituti jure etiam Hiſpano, aut ego multum fallor, aut hæc opinio habet proſe in Hiſpania jura aperta, conſtat enim ad Regem noſtrum in Hiſpania pertinere proviſionem de magiſtratibus, qui gerant officia in Republica, atque id noſtro jure conſtitutum eſt, non ſimplici quadam juris diſpoſitione, ſed jure etiam meræ facultatis, & ſolius voluntatis, probat id mihi aperte, *l. ſecunda*, *tit.* 4. *par.* 3. ibi: *E eſtos tales non los puede*, & ibi: *Han poder de ponellos.* verbum enim, poteſt, tum ad potentiam pertines, ut

patet

patet ex ipso verbo, tum ad facultatem, *l. is potest*, *ff. de acquir. hæred.* text. etiam expressus *in l.* 1. *tit.* 9. *lib.* 3. *recopil.* ibi: *No los pueden poner saluo*, & tamen juri huic mere facultatis, & nudæ voluntatis, rectè applicantur regulæ de præscriptione, circa gerenda officia, eadem *l.* 1. ibi: *O si algunos señores o ciudades, o villas loganassen por tiempo*, & *l.* 3. & 5. & *l. secunda*, *tit.* 2. *libro* 7. *recopil.* statutum est expresse, ut antiqua consuetudo in gerendis officiis observetur, etiam contra Regem nostrum, qui habet jus meræ facultatis, ut diximus, si igitur contra dominum nostrum Regem hoc est inductum, & observatum est ex vi, & potestate præscriptionis etiam in jure meræ facultatis, qui est origo, & fons jurisdictionis, unde cæteræ jurisdictiones tanquam tituli derivantur, nec tam plene ab eo dimanant, quin plenius apud ipsum remaneant, ex tex. singulari *in capit. dudum*, §. *nos igitur de præbend. in sexto*, ibi: *Etsi Cardinalibus nostris, vel alteri potestatem dederimus conferendi beneficia, apud nos tamen eadem, imo major potestas remansit*, quem text. ad jurisdictionem applicat, Afflictis *in c.* 1. §. *ad hæc num.* 15. *de pace juram. fir.* & per illum text. dicit *in cap.* 1. §. *potestas*, *num.* 15. quæ sint regalia, quod licet Princeps concedat alicui jurisdictionem, non ideo eam ab se abdicat, sed semper major apud ipsum remanet, & idem Afflictis *in cap.* 1. §. *item si quis quib. mod. feud. amit.* id repetit in jurisdictione concessa à Principe, ex text. *in dicto* §. *nos igitur*, & dicit se didicisse, tex. illum ab uno magno viro in sacro palatio, multa ad propositum, Rolandus à Valle *consil.* 1. *volum.* 2. *num.* 135. si igitur respectu domini nostri Regis qui est fons, & origo jurisdictionis in jure meræ facultatis, illud receptum est. Si legibus nostris constitutum est, ut consuetudines antiquæ, circa gerenda officia observentur, præscripto etiam jure facultatis competente domino nostro Regi, non est ergo apponere munus in cœlum dicere, quod consuetudo hæc sit observanda in Republica, sive nobiles gesserint soli, sive plebeii, sive promiscue, ambo sive ulla distinctione.

Restat nunc respondere ad argumenta contraria, quibus facilis est responsio: ad primum, quod est Paz, quod hæc officia sunt publica, & ideo quod non possunt præscribi, quia publicæ res non possunt præscribi, quia publicæ res non præscribuntur, vulgata jura, quæ ipse allegat, *nu.* 29. hoc argumentum est fallax, quia hæc officia dicuntur publica sola authoritate, & exercitio, non vero sunt publica, hoc est, populica, alias officia tabellionum, quia publica non venderentur, nec venirent judicio familiæ erciscundæ: quia sunt publica authoritate, quod est absurdum, & contra ea, quæ latissimè tradunt Rolandus à Valle *consilio* 11. *volum.* 2. *n.* 11. Gregorius *in l.* 3. *tit.* 15. *p.* 6. Gomez *in l.* 29. *Tauri num.* 22. & Alexand. *in l. illud*, *C. de collat.* ubi agit quomodo sit facienda imputatio, & *in l. omnimodo*, §. *imputari*, *C. de inoffi. testamen.* & dividuntur nomine luchri inter virum, & uxorem, Guillelmus Benedictus *in c. Raymuntius*, *verbo*, *Uxorem nomine Adalasiam*, *num.* 787. *de testam.* Cassaneus *in consuetud. Burgundiæ*, *rub.* 4. *verf.* 2. Nicolaus de Ubaldis *de succession. ab intesta. col.* 10. Didacus *variar. lib.* 3. *c.* 29. *n.* 4. 5. & 6. Tellus *in l.* 26. *Tauri*, *num.* 9. & 10. Præterea in nostro casu non agimus de præscribendo officio, sed usu officii, qui potest præscriptione quæri, etiamsi sit non solum publicæ, sed communis, inde est, ut usus maris præscribatur, piscando, & usus aëris aucupio, *l. si quis quam*, *ff. de variis*, & *extraordi. præscrip. l. fi. ff. de usucap.* Rolandus à Valle *consil.* 1. *volu.* 4. *num.* 68. & 69. Ruinus *consil.* 28. *vol.* 1. Xuarez *allegat.* 16. Petrus de Avenda *in suo aviso de caçadores*, *per totum*, & sunt jura, & in his officiis, quod usus præscribatur, sunt nobis prædictæ *l.* 1. *tit.* 9. *lib.* 3. *l.* 2. 3. & 5. *tit.* 2. *lib* 7. *recopil.* Nec obstat item secundum argumentum, quod adducit Paz ex Avendanio, & fuit Alberici, & aliorum quos ipsi referunt, quod consuetudo, ut nobiles excludantur ab officiis, est irrationalis, & in damnum Reipublicæ, & quod ideo tanquam nociva non valet, *c. fin. de consuetudi.* Quia respondeo, quod illud procedit respectu universalis Reipublicæ, non vero respectu hujus, aut illius loci, nec hæc responsio est sine ratione, quia multa non licent in universum, quæ particulariter sustinentur, patet enim, quod non potest infringi universa exemptio clericorum respectu omnium, sed unius, aut alterius clerici, propter causas infringitur exemptio, quod probavimus late supra *glos.* 9. *n.* 28. & de decimarum præstatione receptum est, ut in universum non possint præscribi, sed in uno, aut altero loco sustinetur præscriptio respectu hujus, aut illius rei fructuosæ, itaque decimæ prædiales in universum non præscribuntur, quod latè resoluit Didacus *variarum lib.* 1. *c.* 17. *n.* 8. sed tamen in hoc, aut illo loco decima fœni, hordei, fabæ, aut piscis, ut vini, præscribitur, Paulus *cons.* 17. *lib.* 2. idem Didacus *ubi supra*, *versic. Septimo eodem jure*: denique in universum non procedit præscriptio, quæ tamen in re particulari, & loco sustinetur, itaque æquitati convenit, ut nobiles gerant officia, *l.* 2. *tit.* 9. *p.* 2. & *ibi glos. verbo*, *Nobles hombres*, & Palat. Rub. *in rub. col.* 25. tamen in uno, aut altero loco bene sustinetur illa præscriptio, ex his quæ diximus, quia nullum, nec jus divinum, nec naturale intercedat; quod præscriptionem impediat, nec ulla interna malitia est in hac præscriptione.

Nec item ratio Avendanii est efficax, quia non procedit argumentum de privilegio ad consuetudinem, vel præscriptionem, quia privilegium in tuum damnum non conceditur, *l.* 2. §. *si quis à Principe. ff. ne quid in loco pub. l.* 1. §. *sunt autem*, *ff. ne quid influm. pub. l. si quis sepulchrum*, *ff. de reli. & sumpt. fun. l. fi. ff. de senat. l. fi. C. de præpos. sac. cubiculi*, *lib.* 12. *l. nec Dorotheum*, *C. de decurionib. lib.* 10. *l. rescripta*, *C. de precib. Imp. of. l. quoties*, *l. nec damnosa. C. eod. l. meminerint*, *C. unde vi*, at vero tu ipse poteris tuam utilitatem expresse, & tacite cedere, *l. in re mandata*, *C. mandati*, *l. alienationis* 28. *ff. de verb. sig.* ibi: *Vix est ut non videatur alienare qui patitur usucapi*, nec item ullum damnum est Principi, quod nobiles in hoc, aut illo loco non gerant officia, dum officia gerantur, quia ea ex jure rectè geruntur à plebeiis, etiamsi ad nobiles pertineant, Didacus *variar. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 11. & est *l.* 6. *tit.* 4. *p.* 3. ibi: *Algunos homes buenos consigo*, & *in l.* 3. *tit.* 9. *l.b.* 3. *recopil.* ibi: *Algunos homes buenos.*

Item non obstat tex. *in l.* 2. §. *deinde cum post*, *versi. Deinde cum placuisset*, *ff. de origine juris*, ex quo tex. & glos. *ibi*, *verbo*, *Deinde*, Paz *nu.* 31. *d. cons.* 10. contendit probare, quod non potest induci præscriptio in hoc casu, quia ex glo. ibi centum annis, & eo amplius consules ex nobilium corpore, ita ipse ait, electi non fuerant, & nihilominus dicit text. quod post tantum tempus ex nobilium corpore fuerunt creati, ego vero adverto facile cuique esse legem allegare ad sensum quem velit, quo jure quaque injuria sæpè tamen ista allegandi facilitas maximam poscit, & secum affert difficultatem respondendi, hoc ideo dixerim, quia nec ille tex. probat quod Paz putat, nec ibi ulla ratio præscriptionis, nec facultatis est, sed vis, & violentia belli, & seditionis, utque id videas, revocare in mentem oportet quod

Livius ſcriptum reliquit *lib.*4. *Romanæ hiſtoriæ*, Canuleium Tribunum plebis legem ferre conſtituiſſe, ut connubia patrum, & plebis commiſcerentur: *Quod erat prohibitum l. duodecim tabularum, tit. de maritandis ordinibus*, obſtiterunt, & repugnarunt Patricii, *ea lege, dicere, omnia humana, & divina miſceri, nihil incontaminatum futurum, promiſcuis connubiis, eos qui naſcerentur, ignoraturos cujus ſanguinis, quorum ſacrorum fierent, ſe millies tandem potiùs morituros, quam id dedecoris paſſuros*: Contra vero Canuleius Tribunus luculenta oratione habita conatus eſt oſtendere juſta eſſe quæ ipſe nomine plebis contendebat: *Eandem eſſe patriam, omnes eſſe cives Romanos, Imperium Romanum non eſſe patrum, ſed populi, non convenire ex eodem populo, ex eadem urbe duas factiones*, valde de ea re diſceptatum eſt, tandem poſt contentionem maximam, ad arma enim combolabant, placuit, ut deinceps non conſules, ſed Tribuni militum, qui tamen poteſtatem conſulari haberent ex utroque corpore crearentur, ita anno 310. ab urbe condita lata eſt lex, ut pro conſulibus tribuni militum forent, & initio ex Feneſtella fuerunt tres, aliquando poſt plures, aliquando pauciores, interdum, & conſules creati intermiſſio nomine Tribunorum, ex Livio *li.* 5. & 6. deinde omnino ad conſules perventum eſt abrogato Tribunorum militum magiſtratu, nova deinde contentio orta, excitata eſt iterum Canuleia factio iterum plebs de conſule egit, ut ex ſuo quoque corpore crearetur, ex Livio *libro* 6. *ad finem*, de ea re ad arma occurritur,
65 tandem res eo modo compoſita eſt, ut ex plebe quoque conſules crearentur, cœperuntque ex utroque corpore conſtituti, quæ rei geſtæ ſeries brevius in dic. *l.* 2. refertur, ex qua vides, ex rixa, armis, ſanguine, & cædibus diſtinctionem officiorum in rempublicam irrepſiſſe per vim, metum, & arma, adeo nihil pertinet ad actum meræ voluntatis, & ex his vides, nec factum, nec jus attigiſſe, Paz ad eam legem; itaque lex illa factum refert plenum armis, & contentione, plenum vi, & violentia, à qua iſta de officiis dividendis poſtea emanavit conſuetudo legibus tandem admiſſa, cumque ex contentione, diſceptatione, ſanguine, cædibus, & armis, initium cœperit, ubicumque ingreditur dira lues, ibi, contentiones, rixæ, jurgia, arma, cædes, & genus omne malorum non deſunt.

Ultimo non obſtat, quod Paz *nu.* 33. adſtruit de actu meræ facultatis non præſcribendo, ex *l. Paulus, alias Proculus, ff. de damno infecto, l.*1. §. *denique*, Marcellus *l. ſi in meo fundo, ff. de aqua pub. arcenda, l.* 2. *ff. de via pub.* Innocen. *in c. cum Eccleſia Sutrina, de cauſ. poſſ. & prop.* ubi de hoſpitibus ait, quod non ex eo quod me hoſpitem acceperis longiſſimo tempore, ſtatim teneris me perpetuo recipere, Cinus *in l.*1. *&* 2. *C. de ſervit. & aq.* Abbas *in c. ſignificante de appellat.* Decius *conſ.* 8. *&* *conſ.* 175. Bartolus, Paulus, & Imol. & Alex. *in l. qui jure familiaritatis, ff. de acquirenda poſſ.* per tex. ibi, *l. & habet*, §. *hoſpites, ff. de precario, l. ſi mulier, ff. de quibus mod. uſusfr. amittat.* Abb. *in c. Abbate ſancti Sylvani, de verb. ſig.* Paul. de Caſtro *conſ.* 179. *lib.* 2. ubi de quæſtoribus eleemoſynarum, qui diutius in aliquo templo petierunt non poſſe alios prohibere, & de eo qui ivit ad molendinum meum, quod non poſſim ipſum cogere, ut vadat. Signorolus inter conſilia Baldi *conſ.*71. *lib.*1. & de Canonicis, qui poſſunt optare ſi voluerint, gloſ. *in c. fin. de conſuetud. lib.*6, & de Canonicis, qui præpoſuerunt operibus Canonicum, quod poſſint præponere laicum, Calderinus *conſ.* 19. *tit. de præben.* & de Canonicis, qui poſſunt eligere per ſcrutinium, aut aliter, quod ſi diutiſſimè non uſi ſint ſcrutinio, poſſint, idem Calderinus, Ant. Capitius *dec.*134. *n.*6. de vaſſallo, qui domino dat donaria, Didacus *in reg. poſſeſſor.* 2. *p.* §. 4. *per totum*, huic enim objectioni de actu meræ voluntatis, aut facultatis, reſpondent argumenta, quintum, ſextum, & ſeptimum, quia recepit quatuor illas limitationes, de quibus ibi: ergo iſta officia non ſunt dividenda ſine cauſæ cognitione, & in his cadit vis præſcriptionis, ut non temerè concedantur, quod fieri ſolet in maximam Reipublicæ perniciem, ex quibus ubicumque eximmemorialis conſtat hæc officia promiſcue geſta eſſe, aut ab alterutris videntibus, & tacentibus, vel plebeis, vel nobilibus nihil intereſt, certe conſuetudo obſervanda eſt, niſi velis obſtinate jus, faſque æquum, iuſtumque conculcare.

Nota tamen unum quod cum in officiis electivis, quales hodie ſunt, *los Alcaldes ordinarios de los pueblos*, non poſſit dari continuatio, ſed debeant quieſcere, ſaltem per triennium, aut quinquennium, juxta diſtinctionem tex. *in l. ab honoribus, C. de muneribus. & honor. non continuand.* dixi in officiis electivis, quia in aliis, quæ non ſunt electiva, *Como en los otros juezes nombrados*, per ſolam nominationem, *eſtos ſi ſon Corregidores del Rey, no pueden tener, ni uſar otro corregimiento, ni otro officio de juez, haſta que la reſidencia ſea viſta, y conſultada, y executada: pero los juezes de ſeñores luego que ſea ſentenciada ſu reſidencia, pueden uſar los miſmos oficios y otros*, utrumque decidit *l.* 12. *tit.* 5. *lib.* 3. *ordin.*

Quod tamen ſane intelligendum eſt. & eſt interpretatio ad d. *l.* 12. niſi hic; *Que en lugar de ſeñorio uso el oficio, y cuya reſidencia ſe ſentencio*, fuerit ſuſpenſus, aut privatus ab officio, quia tunc etiam ſi appellet, quouſque finiat cauſam ſuam, rationi convenit, ne exerceat, el idem officium, vel aliud, ad quod opportuna ſunt jura *in l. reus delatus. ff. de muneri. & honorib.* ubi reus delatus durante lite ad munera publica eligi non poteſt, *l. ſi ut proponis, C. quando provoc. non lice.* ubi pendente lite, non eſt eligendus quis ad honorem, qui decurioni ſolet præſtari, facit tex. *in c. omnipotens, de accuſationibus*, & plura alia, quæ videre poteris apud Didacum, licet ad aliud propoſitum *variar. l.b.* 1. *c.* 16. *num.* 11. *verſic. Quam eandem dubitationem*, & facit text. *in l. reus delatus, C. de reis poſtul. lib.* 10. *Reos criminis poſtulatos*, inquit Alexander, *novos honores appetere non debere, antequam purgarint innocentiam ſuam, & à divis parentibus noſtris, & à me ſæpè reſcriptum eſt*, & ibi gloſ, & Bar. ad alias juris partes extendunt deciſionem ejus tex.

67 Igitur in officiis electivis qualia, *Los de los Alcaldes ordinarios*, in quibus habet locum d. *l. ab honoribus, ſi en el eſtado de hijoſdalgo no huviere tantos hidalgos, que puedan cumplir el turno*, certè nobilis poteſt iterato eligi, & non habet locum d. *l. ab honoribus*, ſcilicet, quando non ſunt in republica alii habiles ad gerenda officia, quia in defectum habilium poterunt idem continuare illa officia, vide Petrum de Antiboli *de munerib.* 3. *par. n.* 68. *Y la ordinaria que ſe da para que no ſea reeligido*, juxta diſtinct. d. *l. ab honoribus, ceſſara quando* non ſunt alii habiles, qui gerere poſſint, ita determinat glo. *in l. quis tam inveniri, C. de decurio. li.* 10. & eſt tex. expreſſus *in l. honor*, §. *fi. ff. de muner. & hon.* ibi: *Illud conſentio, ut cum alii non erunt idonei, qui hoc munere fungantur, ex his qui jam functi ſunt creentur*, & hoc vidi ex facto receptum in ſupremo totius Hiſpaniæ Senatu, vide Petrum de Antiboli *ubi ſupra.*

68 Unde illud notandum eſt, pone, quod in aliquo loco ſunt decem officia, quæ à nobilibus ſunt exercenda, ſed non reperiuntur niſi ſex nobiles certe ignobiles gerent ea officia, tex. *in l. eos, ff. de decurion.* ibi: *Et maximè in eis civitatibus, quæ copiam virorum*

rum honestorum habent, nam paucitas eorum, qui muneribus publicis fungi debeant, necessario hos etiam ad dignitatem municipalem, si facultatem habeant, invitat, text. *in l. ut gradatim*, §. 1. & 2. *ff. de muner. & honorib.*

69 Præterea solet disputari, an in hoc casu cum desunt ex nobilibus, quo casu ad ignobiles pertinet exercitium officiorum, item in casu quo nobiles, & ignobiles creandi sunt, quique ad sua officia, an nobiles seorsum habeant suam electionem inter se, & ignobiles item, an vero totus populus debeat creare, & eligere omnia officia nobilium, & ignobilium, ita ut electio pertineat ad nobiles, & ignobiles simul tanquam ad populum, & nobilis admittatur ad suffragium, non tanquam nobilis, nec plebeius, tanquam plebeius, sed singuli, tanquam unus de populo, & secluſa legitima consuetudine, quæ observanda est ex his quæ diximus, verius de jure est, quod electio pertinet ad nobiles, & ignobiles simul promiscue tanquam ad populum & nobiles admittuntur singuli tanquam unus de populo, item & ignobiles: & primum, quia licet ant quitus Romæ consules ex utroque corpore crearentur nobilium, & populi, tamen idem populus utrumque consulem creabat, & à coeundo comitia dicta sunt, quod totus populus ad creandos consules coiret, & vocabatur populus per curias, id est, quod hodie dicimus, *por parroquias*. Dionysius *lib. 7. historiæ Rômanæ*, inde comitium dictum est congregatio totius populi, inde est totius titulus in legibus duodecim tabularũ, de capite civis nisi per maximum comitium ne ferunto, refert Cicero *de legibus* 3. & de jure pertinet electio, *a los concejos*, Avilles *in c. 17. pratorum, verbo, Elijan, nu.* 1. & Mantenço *in l* 1. *tit.* 18. *lib.* 5. *Recop.* cum enim ad populum pertineat electio, sequitur, quod ad nobiles, & ignobiles pertinet, quia hi sunt duæ partes ejusdem populi, §. *plebo autem, instit. de just. & jur. l.* 5. *in principio, tit.* 2. *p.* 1. cum his quæ diximus ex Alberico, & aliis sup. hac glos. *n.* 54. *vers. Secundo in jure civili*, ubi id latè probavimus, & quia à populo emanavit jurisdictio, & populus magistratus, & in magistratum omnem vim, & potestatem contulit, *l.* 1. *ff. de const. Princ.* §. *quod Principi inst. de jur. nat. gent. & civili*, & diximus sup. *in inscriptione nu.* 5. & quia de jure ad concilium universitatis spectat electio officialium, ex Bar. *in l.* 2. *C. de decurionib. l.* 10. *& l. item eorum*, §. *si decuriones, ff. quod cujusque univers. nom.* & *in l. sed si ex dolo.* §. 1. *ff. de dolo*, ubi glos. Platea in Rub. *de decurionib lib.* 10. Lucas de Penna, & Rebuffis *in l.* 2. *eodem*,

Unde si pro duobus reperiantur æqualia numero suffragia, non est deveniendum ad qualitates, quod à nobilibus sit alter electus, juxta tex. *in l. in albo de decurionibus, lib.* 10. quia non à nobilibus uti nobilibus eligitur, sed tanquam civibus, nec nobiles tanquam nobiles eligunt, sed tanquam singuli de populo, uti diximus & ad sortem devenient. Et est ratio, quia quæ qualitas non fuit in actu, ei non reperitur in examine actus, argumento tex. *in l. tutellas, de capitis diminut.* ibi: *Quia desinunt esse, mutata familia*, & quia electio redacta est ad numerum electis qualitatibus. Alex. *cons.* 192. *volu.* 6. *num.* 9. *vers. In contrarium.*

70 Illa etiam quæsti sæpe disputata est apud Didacum *lib.* 1. *variarum c.* 16. *nu.* 11. an nobilis lite pendente possit gerere officia nobilium, vide apud ipsum, & sup. ista *glos. n.* 49.

Alia investigatio est, an lite pendente cogatur subire, & gerere officia ignobilia: & an ad hoc detur mandatum, ut sicuti subire debet tributa plebeia, ita quoque officium ignobile, & distingue, aut in patria solvuntur tributa plebeia, aut non. Priore casu compellitur, quia officium illud ignobile subiit vicem tributi, diximus *hac glos. in principio* latissime: priori vero casu si solvantur tributa plebeia, mandatum non datur, quod nos dicimus ordinaria, sed auditur litigans, & si excusationem habeat jure cognitam, excusatur, ex eo certe capite quod liniget super nobilitate non compellitur, utroque autem casu excusatur ne gerat, si præsto sit, qui pro ipso gerat, hoc jam semel vidi usu forensi receptum, ut si paratus sit dare in patria civem, qui pro se gerat, excusetur. Unum vide apud Antibolum *de muneribus*, §. 1. *diversarum quæstionum*, *n.* 41. quod in illis locis ubi est status nobilium, & ignobilium secluſa consuetudine rationes publicas reddet unus status etiam pro altero, respectu emortuorum, nec conveniuntur hæredes, sed primo ipse status, & unus pro altero, deinde per solutis debitis, & finitis rationibus demum hæredes: & quis possit has rationes defungere, an judices ordinarii, vulgo, *los Alcaldes*, an judices appellationum, vide *decis.* Guido Pap. 631.

GLOSSA XXXVI.

Reservando todavia por la tal sentencia el derecho de la propiedad al nuestro procurador fiscal, y al concejo.

Notabilia ex glos. 36.

1 *Reservatio proprietatis est inducta ipso jure.*
2 *Reservatio habet locum in causis possessoriis.*
3 *Impositio silentii habet locum in causis proprietatis & quid operetur in causis, & sententiis absolutoriis.*
4 *Reservatio quid operetur, & an attingat expressa, & an confirmet regulam, respectu aliorum casuum, remissive.*

HÆc verba nostræ legis adduximus supr. *glos.* 8. ubi in principio diximus hanc ipsam reservationem esse inductam ipso jure, & ex juribus ibi adductis intelligendum est, hanc reservationem habere locum præcipuè in causis possessoriis, in quibus comme de reservatur jus ad proprietatem, quoniam in causis proprietatis silentium imponitur, quod quidem quid operetur, diximus d. *glos.* 8. §. 1. *n.* 16. & ibi diximus effectum ipsius clausulæ etiam in sententia absolutoria, & *glos.* 12. *n.* 10. ibi vide, & adverte, quod & in sententiis, & contractibus, & in aliis hominum dispositionibus reservatio est quædam exceptio, quæ confirmat regulam exclusivam respectu eorum, quæ non expressa sunt, & expressa nihil attingit, vide infra *glo.* 42. *n.* 3. ideo si in sententia proprietatis in causa nobilitatis apponatur reservatio proprietatis, quod hisce diebus factum est in quadam causa satis cognita, certe reservatio nihil operatur, vide ibi *d. n.* 3. *glos.* 42. infra.

1
2
3
4

GLOSSA XXXVII.

Pero si el abuelo huviere sido tan antiguo, que los testigos no lo pudieron conocer.

Notabilia ex glos. 37.

1 *Antiquum dicitur multis modis, ideo subjacet judicis arbitrio.*

NOta unum, quod hoc quid dicatur antiquum in jure varie definitum est, unde alibi ad annum extenditur, *l. fi.* §. *quoties, ff. de publ. & vect.* ubi mancipia antiqua, & veterana, quæ in urbe, & domo sunt

1

ſunt per annum, vinum quoque vetus, & antiquum annuum eſt, *l. vetus, ff. de vin. tut. oleoque legato*, alibi antiquum eſt à quo diſtamus per 30. annos, alibi per quadraginta. Ant. de But. *in c. veniens el* 1. *de teſtib.* & *in c. quid per novale, de verb. ſig.* poſt Innoc. *in d. c. veniens*, alibi dicitur antiquum à quo diſtamus per ſpatium centum annorum, idem *in d. c. veniens*, & *in d. c. quid per novale*, Speculator *tit. de probat.* §. 1. *verſ. & noto*, Ang. & Salicet. *in l. proprietatis, C. de prob.* Alex. *conſ.* 15. *volum.* 5. *nu.* 1. & latius *conſ.* 208. *vol.* 2. Alex. & Jaſ. *in l. cum aliquis, C. de jure delib.* Aymon *de antiquit. p.* 1. *c.* 1. Afflict. *deciſ.* 277. Mieres 1. *p. q.* 45. *n.* 4. ex quibus arbitrarium erit judici juxta ſubjectam materiam, de qua agatur, & ita concludunt noviores in ſuis arbitrariis, aut arbitriis, unde ſi unus teſtis abhinc ſeptuaginta annis cognoverit avum tres, quatuorve annos, reliqui non agnoverint, non ideo minus admittetur teſtimonium de auditu, quia nihilominus eſt antiquus, item ſi duo teſtes cognoverint abhinc octuaginta annis, idem dicendum eſt, quia eſt judicis arbitrium, qui de cauſa cognoſcet, & ad hoc plurimum prodeſt, quod adducemus infra *gloſ.* 48. §. 1. *verſ. ætas excuſat*, ubi vide ſatis ad hoc propoſitum opportuna.

GLOSSA XXXVIII.

Que alomenos depongan del de oydas, y fama publica de lo ſuſodicho.

Notabilia ex gloſ. 38.

1 *In antiquis ſufficit probatio per auditum, & famam.*
2 *Quid audiſſe debent teſtes de avo.*

1 QUod in antiquis valeat teſtimonium de auditu, & fama, quod faciat plenam fidem, probavimus latiſſimè ſup. *gloſ.* 19. §. 1. *à n.* 2. ubi videre poteris.

2 Sed dubitatur quid audiſſe debent hi teſtes, qui de auditu admittuntur, & verius eſt, quod debent audiſſe, avum litigatoris non agnoviſſe tributa plebeia, & exactores exigendo hæc tributa præteriiſſe eorum ædes, idque ex verbo illo, *De lo ſuſodicho*, quod eſt relativum, diximus *in diviſione, numer.* 49. & ut teſtimonium hoc de auditu imitetur teſtimonium de veritate, *gloſ. in c. licet ex quadam, de teſtibus, verbo, Ab uno*, & diximus ſup. *gloſ.* 1. *n.* 49. *verſ. Ex qua ſolutione*, alii admittunt auditum vagum, ſcilicet, quod audierint, avum fuiſſe nobilem, & ut nobilem reputatum, ſed illud verius eſt attentis verbis noſtræ legis, ibi: *De lo ſuſodicho*, & natura teſtimonii de auditu, quod in ſuo genere debet eſſe perfectum, & hoc modo admittitur auditus de avo, & prodeſt hic auditus, & ad poſſeſſoriam cauſam, & ad proprietariam, ex litera quæ ſequitur, *aſſi para la propiedad*, & eſt gloſſa ſequens.

GLOSSA XXXIX.

Aſſi para poſſeſſion, como propiedad.

DIximus ſupra *gloſſa* 12. *à num.* 9. & 10. ubi vide latiſſimè.

GLOSSA XL.

Pero ſi eſte que contiende alegare, y provare poſſeſſion pacifica de ſi, y de ſu padre de los dichos veynte años.

Notabilia ex gloſ. 40.

1 *Localis nobilitas, aut poſſeſſio unde dicta.*
2 *Localis poſſeſſio quando habeat locum, & de ejus poteſtate.*
3 *Ante legem noſtram erat plebeius pronuntiandus, qui de tribus perſonis non probaſſet.*
4 *De jure communi reperiebatur nobilitas in uno loco, & non in alio.*
5 *Nobilitas naturalis, an poſſit conſcribi loco.*
6 *An poſt rem judicatam in locali in perſona avi poſſit filius, aut nepos, aut pro nepos eam extendere ad generalem ex uſu, & uſucapione.*
7 *Filius in omni caſu, ſed præcipuè in cauſa nobilitatis poteſt ſeſe lini paternæ offerre.*
8 *Filii ignominia eſt ſi pater vincatur.*
9 *Si pater colludat, filius accipit cauſam, & de reſtitutione.*
10 *Inſtantia quomodo tranſeat ad filios in omni caſu non ſolum in cauſa nobilitatis.*
11 *Cum bonorum poſſeſſore continuatur inſtantia, & an duret mandatum mortuo litigatore, ratione inſtantiæ.*
12 *Si pater, & filius agant de nobilitate quomodo conſtet judicium & an ſi unus ex filiis finiat litem proſit aliis.*
13 *Si pater, & filius agant de nobilitate proprietaria, an fiat cumulatio actorum.*

HIc incipit quartus verſiculus, qui de nobilitate ea, quam occaſione horum verborum vocamus localem, vulgo, *hidalguia local*, ex verbis noſtræ legis, ibi: *Solamente para el lugar donde viviere*, à quo loco cœpit vocari localis, ut adnotavimus ſupra *gloſ.* 12. *n.* 11. habet autem locum, quando viginti anni poſſeſſionis ſolum reperiuntur in duabus perſonis, patre nempe, & litigatore, nihilque compertum eſt de avo, & ſæpè contingit caſus quotidianus, qui pertinet ad localem hanc poſſeſſionem, 2
pone eum, qui ſe nobilem dicit probaſſe de ſe, & parente legitimè de avo vero adduxiſſe teſtimonium de auditu, juxta *gloſ.* 38. & *gloſ.* 12. *à n.* 9. ſed ex adverſo adductos duos teſtes, aut plures, qui avum cognoverint ab hinc quadraginta, aut quinquaginta annos, juxta notata in *glo.* 37. de quo avo non eſt probata poſſeſſio per actus poſitivos, & conſtat per illos teſtes de non antiquitate, juxta dictam *gloſ.* 37. certè quia teſtimonium de auditu in avo non admittitur, niſi quando avus fuerit adeò antiquus, quod teſtes non potuerint ipſum cognoſcere, ut diximus *d. gloſ.* 12. *nu.* 9. & latius dict. *gloſ.* 37. & in hoc caſu reperiuntur teſtes, qui ipſum cognoverunt, certe res reducitur ad duplicem poſſeſſionem, & erit localis, quia de avo non eſt probatum ſufficienter per auditum, & deſunt actus poſitivi, idque poſtquam conſtat eum non fuiſſe, nec eſſe adeò antiquum, quod teſtes non potuerint ipſum recordari, adſunt enim jam teſtes, qui ipſum viderunt, & agnoverunt, unde antiquitas ipſius deſtruitur, & ea deſtructa, exigitur omnium trium perſonarum litigatoris, parentis, & avi, poſſeſſio per actus poſitivos, qui in avo non reperiuntur, unde fit locus diſpoſitioni noſtræ legis in his verbis, quia duplex poſſeſſio dumtaxat reperitur legitimè probata, ex qua inducitur poſſeſſio localis, juxta literam noſtræ legis in hac gloſſa: & quamvis aliqui contendant, hoc non eſſe recipiendum, quando teſtes producti pro nobili, non vixerunt in loco ubi avus morabatur, & ad hoc volunt inducere verba noſtræ legis in priori parte, ibi: *Que ſe entiende quando ſu padre y abuelo vivieron en aquel miſmo lugar, o en ſu comarca, ſegun la diſpoſicion de otras leyes*, certè hæc limitatio eſt una magna truſa, quia ut diximus, omnia contenta in priori parte noſtræ legis, nihil continent, quod ad deciſionem pertineat, ſed ſolam narrationem, & patet id apertè, quia quod 1

ibi

ibi dicitur: *Segun la disposicion de otras leyes*, certè nulla est lex, quæ id disponat: ideò certissimum est in casu superiori, possessionem localem esse præstandam, non generalem, quia duplex dumtaxat possessio reper tur probata, cum etiamsi de auditu sit probatum de avo, reperiantur testes, qui ipsum viderint, & agnoverint, unde antiquitas ipsius corruit, & destruitur, & remanet casus in duplici dumtaxat possessione, quæ ad localem pertinet ex dispositione nostræ legis, in his verbis nostræ glossæ. Sed tamen adverte ad ea quæ notavimus supra *glos.* 37. quia enim diximus antiquum esse in jure multiplex, ideoque relinqui judicis arbitrio, fit ut hic casus quoque recipiat interpretationem æquam, quam nisi respicias injurius sis, sæpè enim ex authoritate juris, rejecta æquitate, pernitiosè erratur, *l. servum filii*, §. *sequitur*, *ff. de verbor.* ideoque in proposita specie, de qua supra, ubi is, qui nobilitatem asserit, satisfecit nostræ legi probata possessione litigatoris, & parentis, & insuper de avo per testimonium de auditu, sed ex adverso adducti sunt duo, vel tres testes, qui avum viderint, & agnoverint, quo casu videri potest antiquitas destructa, ac subinde destructum testimonium de auditu, ita ut duplex dumtaxat possessio videatur probata, quæ tota ad localem possessionem pertinere dignoscatur, quod si ipsi duo testes, aut tres qui avum viderunt, & cognoverunt, sint octogenarii, aut nonagenarii, & primis annis cognoverint avum, quod adhuc persistet antiquitas avi, quia erit arbitrium judicis, an adhuc avus sit antiquus, quia uti diximus d. *glos.* 37. hoc nempè, quid dicatur antiquum subjacet judicis arbitrio, & in proposita specie judicis inquisito erit, an avus ille, etiamsi ab octogenariis, aut à nonagenariis sit cognitus, adhuc videri possit antiquus, disquisitio in eo consistet si testes à nobili adducti sint juniores, & reperiantur à fisci advocato plures senio-
3 res, quos effugisse nobilis videatur, & in reliquis circunstantiis causæ, loci personarum, quæ vare judicem movent, ex his fiebat, ut olim ante legem nostram omnino esset plebeius pronuntiandus, qui non probasset triplicem possessionem, aut unam in tribus personis, diximus dicta *glossa* 12. *num.* 11. & ita hodie, *en las executorias que se traen de antes de la data de nuestra ley*, *sino ay mas que dos possessiones*, *pronuncian los plebeyos*, *aunque en esta razon he visto remitido un pleyto de cierto abogado*, quem conticeo, *la remission era*, *si avia de ser pronunciado por pechero*, juxta hæc quæ diximus, *o si alomenos ya oy le darian la local*, *aunque la executoria del abuelo era de solas dos possessiones*, quod constabat ex testibus insertis, & erat ante legem Cordubensem latam, & adducta fuerat ad Curiam, *por un deligenciero*, res erat decidenda ex antiquioribus legibus, quæ tum localem non agnoverunt, tum tres personas requirebant ad nobilitatem.

4 Quæsitum semper est, an hæc nobilitas localis habeat fundamentum ullum de jure communi, diximus latè de hoc *glos.* 7. *num.* 12. & quidam putant, habere fundamentum in *l. fin. ff. de muneribus*, *& honoribus*, ubi quæstura alibi in honore est, alibi vero minime, sed tamen nos quærimus de nobilitate naturali: ille text. loquitur de nobilitate ex accidenti, quæ nihil distat ab exemptione, ut diximus *glos.* 7. *num.* 17. ubi diximus latissime, & multa adduxi-
5 mus, quæ ibi videre poteris, quod nobilitas naturalis non potest circunscribi loco, nec definiri: ideoque intelleximus in Hispania, hoc de loculi possessione inductum fuisse in favorem nobiliorum, nemo enim sanementis existimavit, dari casum in quo aliquis sit nobilis nobilitate naturali in uno loco, in alio vero plebeius, sed tamen hæc nostra lex ita scripta est in favorem nobilium.

Nota tamen, quod si proavus, aut atavus, obti- 6
nuerunt possessionem localem, deinde descendentes generaliter habeantur nobiles extra locum illum, in quo localis possessio assignata est, quod adhuc, non potuerunt obtinere generalem possessionem, quia ille primus non potuit mutare sibi causam possessionis, nec per consequens reliqui, qui ab illo descenderunt, *l. cum nemo*, *C. de acquirend. poss.* quod qualitas possessionis paternæ derivatur in filium, & quia est una & eadem semper possessio patris & filii, & est promiscua, ut adducebamus ex Bald. in multis locis, *glos.* 12. *n.* 18. & quia in patre & filio est quædam continuatio possessionis cum eadem causa, & qualitate *l. cum hæres*, *ff. de diverf. & tempor. præscript. l. non solum*, §. *quod vulgo*, *ff. de usucap.* & quia possessio semel quæsita durat cum sua causa, & qualitate, *l. licet*, *C. de acquirend. possef. facit l. 2. ff. pro hærede*, vide dictam *glos.* 12. *à num.* 18. 19. *&* 20. *ad n.* 22. tex. *in l. clam possidere*, *ff. de acquir. pos.* ibi: *Nec enim ratio obtinendæ*, *sed origo nanciscendæ possessionis exquirenda est.* Facit, quia ex priori & præambulo titulo, posterior formatur eventus, *l.* 1. *C. de imp. lucrat. descript.* qui est optimus text. nec potest quis mutare sibi suam possessionem de una in aliam, *l. clam possidere*, *ff. de acquirend. poss. l.* 3. §. *illud*, *ff. eodem*, nec de justa injustam, nec è contra, glos. *in l. clam possidere*, §. *fin.* neque obstat quod descendentes potuerunt habere bonam fidem, quæ in facto consistit, *l. bonæ fidei emptor*, *ff. de acquir. rerum dominio*, quia in hac naturali nobilitate, majorum omnino inspiciendа est nobilitas, & sic initium uti, diximus, quæ degenerari nunquam potuit, quia naturalis, sunt enim jura naturalia perpetua, *l. jus agnationis*, *ff. de pactis*, *cap. novit. de judiciis*, *clemen. novit. de re judicat.* §. *sed naturalia. instit. de jure nat. gent. & civili*, & sæpè diximus quod nobilitas naturalis non potest præscribi, nec enim præscribitur, sed probatur, quia naturalis, diximus dicta *glos.* 7. *n.* 27. *&* 29. & qualis est possessio patris, talis est filii, Molin. *tit.* 1. §. 9. *n.* 11. *&* 15. Alciatus *reg.* 2. *præs.* 3. *n.* 5.

Et hæc omnia fundamenta, quæ sunt verissima faciunt, ut ii, qui descendunt ex privilegiato, numquam possint adscendere ad nobilitatem sanguinis naturalis, & quotidie id fit, & inquiritur titulus hujus possessionis, aut initium, ut ex eo posterior formetur eventus possessionis subsecutæ, quod pertinet ad ea quæ scripsimus supra *glos.* 2. §. 1. *per totum.*

Quod si filius videat parentem negligentem in pro- 7
batione, & habeat testes, qui de avo deponere possint, quos non adducit pater, certe potest sese liti offerre, etiamsi sit in patris potestate, & acturus causam paternam, non suam, hoc est non suo nomine, sed parentis veritus patris parum industriam damnosam sibi diligentiam, & debet admitti, dum tamen se filium ostendant legitimum, aut naturalem, quod summarie expedietur ex his, quæ notat Bart. *in l. a sententia*, & *in l. si perlusorio*, *ff. de appellat.* idem & reliqui *in l. si suspecta*, *ff. de inofficios. testamen.* ubi Angelus, Felinus, & alii *in cap. veniens el* 2. ubi bonus text. de testib. potest enim hoc casu si velit cum tua interfit, causam instruere, deducere jus paternum, quo pa- 8
tris nobilitas constet, *l.* 1. *ff. de lib. causa*, ibi: *Versa enim vice dicemus liberis parentum etiam invitorum eandem facultatem dari*, *nec enim modica filii ignominia est si parentem servum habeat*, atque in hoc casu filius acciperet causam in statu, in quo est, ne hoc quæsito colore, causæ in infinitum trahantur, argumento text. *in cap.* 2. *ut lit. pend. lib.* 6. notant DD. *in cap. veniens el* 2. *de testibus*, & in dicta *l. si suspecta*, *C. de inofficios. testam.* & magis probat Covar. *pract. quæst. cap.* 13. *num.* 2. cum Innocen. Angel. & Aretin. contra Bart. & alios quos ipse refert, & retulit ante ipsum

Affict.

Afflict. *deciſ.* 235. non adduxerat autem Otalor. 2. *part. part.*3. *cap.*9.*n.*3. Ex quibus verius eſt eſſe cauſam ſuſpiciendam in eo ſtatu, in quo eſt, nec filius patrem invitum, & renitentem ab eo judicio reppellet, ſed aſſiſtet colluſioni timens, unde filio aſſiſtenti nocebunt acta proceſſus, *l. ſæpè, ff. de re judic. d. l. à ſententia, l.venditor, ff.de judiciis*, in ſua eleganti deciſione, vide ſimilem aſſiſtentiam in *l.*25.*tit.*5.*lib.*2.*novi ordinam.* ex qua hæc ipſa innoteſcet clarius.

Quod ſi ſententia per colluſionem lata ſit, probata fraude & dolo non ſolum non nocet filio, verum nec parenti qui colluſit. Guico Papa *conſ.* 147. Claudius *in l. filius familias*, §. *divi*, *nu.* 7. *ff. de legat.*1. Mazarius *in epitome de fideicommiſ. quæſt.* 72. colluſio autem patris, aut ſtultitia ſua, aut odio filii colligitur ex omiſſione defenſionis, ex *l. ſi ſervus plurium*, §. *ſi quis ante, ff. de legat.*1. vel quod jura non deduxerit, aut occultarit, aut non exhibuerit, & in noſtro caſu, quia cum habuerit teſtes, qui de avo deponant non adduxerit, Decius *conſilio* 306. *n.* 6. Alciatus *reſponſo* 492. *nu.* 34. & quidem filius ſi minor ſit, reſtitutionem impetravit, ut de novo audiatur in ea cauſa, in qua pater victus ſit, aut totum ſuum jus non ſit conſecutus, gloſ. ſingularis juncto text. *in l. ſi parentes veſtri*, *C.de evictionibus*, & de novo faciet ſuas probationes, & allegationes, quod & in tutore, & in quolibet adminiſtratore recipiendum eſt ex eadem ratione, *l. adigere*, §. *quamvis*, *ff. de jur. pat.* & fortius in parente, *l. nec ſi volens*, *C. de lib. cauſ.*

Imò generale hoc eſt, & univerſum in omni genere cauſarum, & perſonarum, ut perluſſoriè geſta ſequentibus non noceant, moderni Galli *titul.* 1. §.22. *quæſt.* 5. *num.* 34. Afflictis *in* §. 1. §. *ſi vaſſallus*, *el* 3. *num.* 8. *ſi de feudo fuerit controverſ. inter dom.* Bartol. *in dict.* §. *divi*, *num.*9. Bald. *in l.* 2. *nu.* 5. *C. quib. res judicat. non noceat*, Alciat. *reſponſo* 492. *n.* 34. & *reſponſ.*617. *num.*4. Alvarus Valaſcus *quæſt.*10. *juris emphyt. num.* 3. Molin. *de Hiſpan. primoge. lib.* 4. *cap.* 8. Ant. Gom. *in l.*40. *Tauri*, *nu.* 37. D. Anton. de Padilla *in l. unum ex familia*, §. *ſi de falcid. num.* 15. itaque parentis fraus, nec proderit fiſco, nec nocebit filio, nec ipſi parenti qui colluſit, quod generale eſt in omni caſu, & in hoc caſu licet appellare filio, nec ei nocebunt tempora elapſa ad appellandum, Alexand. *in dict.* §. *divi*, *nu.* 9. Ripa *n.* 62. Loazes *num.*123. Pinellus *in l.* 1. *par.*3.*num.*50. *limitat.* 3. *de bonis mat. verſ. Sed hæc eorum declaratio*, ubi quod eſt generale ubicumque colluſio comprobetur: & hoc pertinet ad parentem vivum, & negligentem, aut colludentem.

10 Si vero pater moriatur cœpto judicio ſuper nobilitate, nondum finito, quæri ſolet tunc, an in his nobilitatis cauſis inſtantia continuetur cum filio etiam naturali, etiam non hærede, etiam exhæredato, Otalor. argumentatur ad partes, 2.*p.*3.*partis*, *c.* 6. Vera reſolutio eſt, quod inſtantia in his cauſis nobilitatis tranſit quoque ad filios, ut filios, ex regul. text. *in l. ſi eum hominem*, *ff. de fidejuſſoribus*, *l. ſi is qui Romæ*, *ff. de judiciis*, *l. tàm ex contractibus*, *ff. eodem*, cum enim una perſona ſint, *l. fin. C. de impub. & aliis*, perpetua eſt inſtantia, ubicunque enim eſt annihilatio perſonæ, non eſt continuatio inſtantiæ, contra verò, ubicumque eſt ſucceſſio perſonæ, eſt inſtantiæ continuatio, patet ex juribus ſupra adductis: ex quo patet quid ſenſerit Juriſconſultus in *l. ſi conſtante*, §. *ſi bona*, *ff. ſolut. matrimon.* ibi: *Quod ſi tota dos publicata ſit, ceſſat judicium*, conſtat enim ibi inſtantiam non continuari cum ſucceſſore bonorum, continuatur autem cum ſucceſſore perſonæ, qualis eſt filius, ex dicta *l. ſi is qui hæres*, ibi: *Quia ſuccedit in ejus locum.*

Inde fit, ut inchoata inſtantia contra reum, non tranſeat in fiſcum, qui ex rei delicto tantum cauſam habet. Bartolus inquirit rationem in dict. *l. ſi is qui Romæ*, Bald. eam eſſe ait, quia fiſcus nunquam eſt ſucceſſor perſonæ, ſed ſuccedit ex delicto, propter 11
quod perſona reperitur annihilata: in cauſis nobilitatis ſemper adeſt ſucceſſio naturalis in filio, vel legitimo, vel naturali, *l.* 1. *tit.*11. *par.*7. ideo cum his filiis etiam non hæredibus continuatur inſtantia, quia non reperitur perſonæ annihilatio, & hæc ratio non obſcurè inducit inſtantiæ continuationem in majoratu, quia revera nulla eſt perſonæ annihilatio, quod modo non dubito, nec diſputo, latè ab aliis tractatum eſt.

Contrarium tamen dicendum eſt, etiam in filiis reſpectu patris, ſi in aliis cauſis quam nobilitatis reperiantur ſucceſſores ex jure particulari, ut in caſu auth. bona damnatorum, de bonis proſcriptorum, non enim ibi continuatur inſtantia cum filiis, nec hæredibus, ſed ſucceſſoribus particularibus, d. §. *ſi bona*, *d. l. ſi eam hominem*, *l. ſervus*, *ff. de infamibus*, ibi: *Quippe cum initio lis in eum conteſtata non ſit*, vide Dec. *in c. quia de judiciis*, ex quibus in hoc caſu inſtantia continuatur cum filio, quia cauſa nobilitatis eſt à majoribus, d. *l.* 3. *ff. de interdictis*, *& rel.* & eſt quotidianum.

Et utrum mortuo litigatore continuetur inſtantia cum procuratore, ego credo, quod ſic, quia nullibi ſcriptum eſt, quod in hoc caſu habeat locum tex. *in clem. fin. de procuratoribus*, & credo quod etiam 12
ſi filius non ſe offerat liti, quod poterit expedire litem per procuratorem, nec obſtat titulus, *cap. ne de ſtatu defunctorum, & l. fin.C.de aſſert.tollend.* quia non ſumus in libertate, & non eſt temere inducenda correctio legum, *l. præcipimus*, *C. de appellat.* & verè hæc quæſtio eſt ſine utilitate, quia ſi ſuperſunt filii, ipſi poſſunt continuando inſtantiam finire litem, ſi non ſuperſunt poſſunt hæredes finire propter pignora, *l. quamvis*, *C. ne de ſtatu defunctorum*: & id videmus obſervatum in majoratibus, propter fructus, & eſt vulgare.

Rurſum ſi filius emancipatus, & ſimul pater agant de nobilitate, ſuſtinetur amborum judicium, ſi cauſa poſſeſſoria ſit, & non ſemel vidi in hoc genere cauſæ filium nobilem, *porque provo de ſi doze años*, *y del padre ocho*, *y del abuelo oydas*, juxta noſtram legem, & tamen pater obtinere non potuit, propter defectum poſſeſſionis, quod quidem in nobilitate proprietaria *de ſolar*, contingere non poteſt.

Unum nota, pone quod litigans mortuus eſt, relictis quatuor filiis, unus dumtaxat inſtantiam ſecutus, paternam litem finivit, an poſſint reliqui, *pedir ſobrecarta deſta executoria*, tene quod ſic, quia eſt individua, & realis, text. expreſſus juncta *gloſ. verb. negotiorum geſtorum*, *in l. qui aliena*, §. *fin. ff. de negot. geſt.* facit titulus, cum *l.* 1. & ibi *gloſ. verb. patrocinati*, *C. ſi in communi eademque cauſa*, *in integr. reſt.* & titulus, & *l.*1.*&* 2. *ff. ſi unus ex pluribus apellaverit.*

Ultimò pro complemento nota, quod quando filius, & pater, ambo agunt de nobilitate poſſeſſoria, 13
quia emancipatus, non fit cumulatio actorum, quia eſt in utroquè diverſa ratio uti diximus, ſecus ſi agunt de nobilitate *de ſolar*, propterea quæ dicemus *glo.*42.*num.*1. nec enim iſta nobilitas *de ſolar*, amplius quam ſemel competere poteſt, ut ibi, ideo eſt locus text. *in l. ſi uſumfructum*, §. *fin. ff. de lib. cauſ.* ibi: *Aut enim conjungenda utrorumque judicia ſunt, aut differenda cauſa filii, donec de matre conſtet.*

GLOSSA

GLOSSA XLI.

Y no concurriere la negligencia del Concejo, de que haze mencion la pragmatica de Leon.

Notabilia ex Gloss. 41.

1 *Status legi referenti aliam, licet non extet.*
2 *Agitur de relato, & referente.*
3 *Si Princeps in privilegio faciat mentionem de alio eidem conceſſo, præſumitur præceſſiſſe.*
4 *Si judex condemnat aliquem ad ſolvendum par caponum, ſicut anteceſſores fecerunt, eo modo tenetur.*
5 *Inſtitutio Epiſcopi faciens mentionem de præſentatione, probat præſentationem.*
6 *Conteſtatio relata in ſententia præſumitur præceſſiſſe.*
7 *Fidejuſſor debiti quod revera non apparet, tenetur.*

ESta *pragmatica de Leon, hecha por el ſeñor Rey Don Enrique el Tercero, que refiere la negligencia del concejo, no la ay ni ſabemos que contenia*, ideo videbatur non eſſe curandum de his verbis, ſed tamen adverte quod quando una lex facit mentionem de altera lege, quæ non reperitur, quod adhuc ſtatur legi referenti, & relatæ, text. *in l. admonendi, ff. de jurejurand.* ubi Bartol. notat ibi, quod ſi priores civitatis faciant legem, quod quilibet ſolvat collectam infra decem dies ſub pœna quadrupli, ſecundum formam ſtatuti quod non reperitur, quod nihilominus dict. *l. obſervatur*, quia habet claram deciſionem. 1

Ratio hujus eſt, quia verba relata ad inſtrumentum, probant ſicut ipſum inſtrumentum, *auth. ſi quis in aliquo documento, C. de edendo*, & quia illa diſpoſitio legis continet deciſionem perfectam, ideò ſuſtinetur, & non eſt mera relatio.

2 Alias referens nihil magis probat quàm relatum, *d. aut. ſi quis*, & *in aut. ut ſponſalitia largitas* §. *& hoc inſuper, collat.* 9. facit quod dicit Bartol. *in l.* 1. *num.* 13. *ff. ſi cert. petat.* quod ſi teſtis dicat, Titium mutuaſſe Seyo centum, ſicut continetur in quodam inſtrumento, quod hoc dictum non probat, niſi appareat de inſtrumento, & dicit Bald. *in l. alia, C. de his quibus, ut indig. verſ. Si autem veritas*, quod ſi quis confitetur factum, quia ita continetur in inſtrumento, quod nõ valet confeſſio, ſi nõ valet inſtrumentum. Ratio eſt, quia falſa demonſtratio circa rem non exiſtentem, inducit defectum rei ſubſtantialem, Din. & Bart. *in l. ſi ſic*, §. 1. *ff. de legat.* 1. item quia ubi nullum eſt ſubſtantivum, non congruit relativum, *glos.* 1. *in cap.* 1. *de fide inſtrument.* item quia qui vult probare relationem, debet probare duos extremos terminos, & utrumque verum, referentem, & relatum, Innocen. *in cap. inter directos. de fide inſtrum.* Bald. ita tenet *ibi*, pro quibus eſt text. *in l. in teſtamento, C. de condit. & demonſtrat.* & quod tradit Bart. *in dict. l. ſi ſic*, §. 1. quod ſi Comes conceſſit Eccleſiæ quidquid habebat in tali loco, quod nihil operatur talis conceſſio, niſi de jure concedentis appareat, per text. *in dict.* §. 1. Jaſ. *ibi* adducit multa *num.* 18. & 19. & miratur Paul. de Caſtr. qui iſtud habuit de facto, & non meminit Bart.

Et quamvis hæc ita ſe habeant ad noſtrum propoſitum, etiam ſi non appareat de pragmatica Regis Henrici adhuc tamen advertendum eſt ad hanc negligentiam, de qua in ſua lege *ſi ſe hazen los repartimientos con negligencia, y las matriculas con deſcuydo, dexando à algunos por hijoſdalgo no lo ſeyendo, o por miedo, o por ruego, o por otro reſpeto alguno*, diximus *glos.* 34. nec multum curandum eſt in hoc caſu de relato, & referente, juxta ea quæ diximus, quia ſufficit quod lex faciat mentionem perfectam & abſolutam de hac negligentia, & eſt judicandum, ſecundum hanc legem, quæ continet deciſionem perfectam, licet non conſtet de lege Henrici, ex dicta *l. admonendi*, & Bart. *ibi*, & quæ diximus *num.* 1.

Inde ſi Princeps in privilegio Titio dato facit mentionem alterius privilegii eidem Titio antea conceſſi, proculdubi credendum eſt præceſſiſſe tale privilegium, *glos. in cap. ſi Romanorum*, 19. *diſt. ſequuntur ibi* Dominicus, & Cardinalis Jacobinus de Sancto Georgio, *in authen. ſi quis in aliquo documento*, Innocen. & Felin. *in cap. inter dilectos, de fide inſtrumen.* Boer, *deciſ.* 247. *num.* 9. poſt alios plures quos ipſi allegant, idem *glos. in l. lege obvenire, de verbor. ſignificat* Bald. & Alber. *in l.* 1. *C. de Epiſcop. & cleric.* dummodo tenor prioris privilegii ex referente intelligatur, facit quod tradit Bartol. *in l. demonſtratio.* §. *quod autem, ff. de conditionib. & demonſtrat.* & eſt elegans declaratio ad dictam *authen. ſi in aliquo documento*, ut procedat in tabellione, non in Principe, ita diſtinguit poſt Baldum in additione Specu. *tit. de inſtrumentor. editione, & fide*, & poſt Jaſ. in dict. *authen. ſi quis in aliquo documento*, Menchaca *de ſucceſſ. creatio.* §. 26. *num.* 26. qui innumeris præcedentibus multa de Principe, & lege, & fide eorũ congerit, ibi vide, & *glo.* 2. *ſupra num.* 20. ubi latè de Principe, & quatenus ei ſit credendum; & ita planè obſervanda noſtra lex eſt in his verbis, & eſt advertendum ad negligentiam, ex his quæ diximus hic, & *gloſſ.* 34. 3

Inde eſt, quod ſi judex condemnat aliquem ad dandum par caponum quotannis prout anteceſſores alicui ſoliti ſunt dare, quod iſta verba non faciunt conditionem, ita tenet Bart. *in l. eum qui, §. Julianus, ff. de conſtit. pecunia*, quia prædicta clauſula continet expreſſam deciſionem, nec conſiſtit in mera relatione, ideo condemnatus tenetur dare ſingulis annis par caponum, quia hoc non conſiſtit in mera relatione facit *l. penult. C. de invit. & ſubſtit.* Dinus *in l. ſciendum, C. de commiſ. & contrab. ſtipulat.* facit gloſſ. *in cap. quoniam Abb. de offic. delegat.* & quod tradit Lanfranc. *in cap. quoniam contra, de probat. verſic. Sequuntur inſtrument. editiones*, & vide copioſam remiſſionem in tractat. noſtro *de expenſis & melior. cap.* 4. *à num.* 32. ubi latiſſime. 4 5

Item, quod ſi judex dicit in ſententia viſo libello, & litis conteſtatione, probantur ea interveniſſe, quamvis alias non conſtet *glos. in cap. dudum, verſic. Prohibemus*, & ibi Abb. *de decimis*, item in dict. *cap. quoniam contra*, & *in cap. bonæ de electione.* & *in cap. in præſentia, de renuntiat.* & notatur. *in l. ſciendum, de verb.* ubi de ſolemnitate interna, & externa præſumenda, vel non. 6

Et adducitur ad dubium, quod ſi aliquis in inſtrumento fidejuſſionis dixit, Joannes Pater Mariæ tanquam principalis debitor promiſit ei dare in dotem mille ducatos, prout in inſtrumento ſuper hoc confecto continetur, pro quo ego Joannes fidei jubeo, quod teneor, licet de illo inſtrumento non conſtet, Bald. *in l.* 1. *C. de dotis promiſſione*, Palatius Rub. *ubi ſupra, nu.* 4. ergo in noſtro caſu plurimum eſt advertendum ad negligentiam communitatis, ut ex ea deſtruatur quæſita poſſeſſio, & erit ſufficiens deciſio noſtræ legis, licet de alia non conſtet. 7

Joan. Garcias *de Nobilitate.*

GLOSSA XLII.

Quedando reſervado el derecho de la propiedad.

Notabilia ex gloſ. 42.

1 *Reſervatio quid præſtet in his cauſis poſſeſſoriis, & quod differt a ſilentii impoſitione.*
2 *Reſervatio nihil attingit expreſſa, ſed illa modiſicat.*
3 *Verba, confirmo, infirmo, important condemnationem, & abſolutionem diffinitivam.*
4 *Reſervatio eſt exceptio quæ confirmat regulam excluſivam in non expreſſis.*
5 *Suſpenſio conditionalis vere eſt cumulatio petitorii.*

1 DE Reſervatione proprietatis, qua ratione fit inducta, quid præſtet, & quod aperiatur frequentius ad poſſeſſorias cauſas, vel proprietarias, quæ deſcendunt ex poſſeſſione, ut in caſu *l.* 2. *tit.* 21. *par.* 2. & *l.* 7 *iſto.* & legis noſtræ, deque ſilentii impoſitione, & quod habeat locum in cauſis proprietatis *de ſolar*, diximus ſupra *gloſ.* 38. & *gloſ.* 8. §. 1. *n.* 16. & *glo.* 12. *num.* 10. ubi hæc verba explicuimus.

2 Et nota, & tene mente, quod reſervatio nihil attingit expreſſa, ſed illa modificat, Bald. *in l. item Labeo, ff. familiæ erciſ.* poſt Jac. *de Belloviſo*, & gloſ. *ibi* Angel. *conſ.* 27. & *conſ.* 280. Paul. de Caſtr. *conſ.* 142. quem allegat Dec. quem vide *conſ.* 283. ubi alios allegat, & hos omnes omittit Grammat. *deciſ.* 66. *num.* 5. unde pone, *que intentaſſe poſſeſſion y propiedad condicionalmente, y la propiedad de ſolar y decendencia ante Alcaldes, o obtuuiſte en entrambas coſas, los Oydores confirman la poſſeſſion, revocan en lo del ſolar y decendencia*, hoc eſt, *en la propiedad*, quæ confirmatio, aut infirmatio eſt de jure condemnatio, vel abſolutio, diffinitiva, ex Bald. qui hoc tenet expreſſe *in l. præſes, C. de ſenten. & interlo. num.* 2. poſt gloſ. *ibi*: *Yrevocando reſervan en quanto a la propiedad*, certe iſta reſervatio, *en quanto al ſolar, y decendencia* nihil valet, tum quia reſervatio, non
3 attingit expreſſum in ſententia, tum quia, *eſto de ſolar y decendencia*, eſt jus reale, & naturale, ut ſæpius diximus, quod amplius, quàm ſemel contingere non poteſt, juxta text. *in l. & an except. rei judicatæ*, ideò illa reſervatio, nihil omnino operatur reſpectu *del ſolar y decendencia*: & eſſet aperta contrarietas, *condenar y reſervar en el derecho*, quod amplius quàm ſemel contingere non poteſt, ex ratione expreſſa à Juriſconſulto in dict. *l. & an eadem*, §. 1. & ita eſt contrarietas expreſſa ex Decio, & Grammat. *ubi ſupra.*

Et quia iſta reſervatio præterea quod non poteſt attingere expreſſa, eſt planè exceptio, quæ confirmat
4 regulam excluſivam in non reſervatis, & expreſſis, *l. quæſitum*, §. *denique*, ubi Bartol. *ff. de fundo inſtr.* gloſ. & text. *in auth. de non alienand.* §. *ubi autem*, *cap.* 2. ubi Abb. *de conjugio leproſorum*, Angel. *conſ.* 289. & *conſ.* 239. Romanus *conſ.* 239. ubi autem nihil ſeparatum reperiri poteſt ab expreſſo, nihil intellige reſervatum, ut in noſtro caſu.

Nec poteſt dici quod ſententia poteſt habere hunc ſenſum, ſcilicet, *que por la ſuſpenſion no ſe puede tra-*
5 *tar de la caſa de ſolar, y aſſi que la ſentencia ſolo quiere que en eſte juyzio ſe trate de la poſſeſſion no ſuſpendida, y que no toque la propiedad ſuſpendida*: hoc enim eſt frivolorum, quia ſuſpenſio illa conditionalis, verè eſt cumulatio jure cognita petitorii, & poſſeſſorii, ut *gloſ.* 11. à *num.* 29. & ita intelligo iſtam reſervationem in caſu propoſito eſſe verbalem ſine effectu poſitam ſolum ad demittendas aures litigatoris, quaſi per fracto capite deungat oſſa.

GLOSSA XLIII.

Y ſi de hecho, &c. Que la tal ſentencia, o privilegio no vala.

Notabilia ex gloſ. 43.

1 *Hæc clauſula continet decretum irritans, quod annullat actum, & inducit formam.*
2 *Clauſula ſtans, per ſe & à nullo regitur, determinat omnia.*
3 *Clauſula in principio, in medio, in fine poſita, an determinet omnia.*

HÆc Clauſula, quod excludat, *la hidalguia de ſolar*, & quod habeat decretum irritans, & annullet actum, & inducat formam ſubſtantialem, à qua non ſit recedendum, diximus ſupra *glo.* 19. *num.* 7. 8. & 9. & ibi hæc ipſa verba explicamus. 1

Et quia hæc clauſula ponitur per ſe, & à nullo regitur, poſita abſolutè determinat omnia præcedentia, quæ dicta ſunt de probatione nobilitatis, quia illa non habent particularem determinationem; diximus latè *in diviſione ſupra numer.* 26. *cum ſeq.* & præter ibi adductos, vide Mier. 2. *par. cap.* 12. *num.* 13. 2

Et quia ponitur in fine omnium capitulorum, quæ pertinent ad probationem nobilitatis, determinat ea omnia, diximus ſupra *in diviſione numer.* 25. ut ex his videas quod nullum aliud genus probationis ſit admittendum, quod nota ad ea quæ diximus *gloſ.* 19. *num.* 7. *& ſeq.* 3

GLOSSA XLIV.

Y en quanto a las ſentencias y cartas executorias que ſon dadas deſde quinze dias del mes de Setiembre del dicho ano de ſeſenta y quatro a eſta parte.

Notabilia ex gloſ. 44.

1 *Executorias de hidalguias quales de mala data.*
2 *Quis modus ſervandus ſit in reformando has ſententias.*

HÆc Verba explicuimus ſupra *gloſ.* 2. ubi egimus, *de la mala data de los privilegios*, ibi vide latiùs de hoc anno, menſe, & die, jubet ergo noſtra lex adverſens ad ea quæ diximus, ibi: *Que todas las executorias libradas deſde eſte dia, haſta la data de nueſtra ley, y aunque ſean de tres ſentencias de Alcaldes, y Oydores, confirmatorias, o revocatorias, que ſe traygã a eſta Audiencia, y ſe revean: y lo miſmo las executorias deſte tiempo, con una o dos ſentencias, de que no ſe aya apelado, o ſi ſe apelò, no ſe ſuplicò de la viſta: y en fin no ſe acabò el juyzio por tres ſentencias*: y propterque las mas deſtas eran en poſſeſſion general, con las dos poſſeſſiones, ibi: *Otroſi en quanto a las que fueron dadas del dicho tiempo aca*, deinde aſſignatur modus qui ſervandus ſit à judicibus, ſcilicet, à Senatoribus, circa reformationem harum ſententiarum, ut hi in quorum favorem ſunt latæ, com- 1 2

compareant cum ipsis intra quinquaginta dies, & hoc usque ad versiculum, *Otrosi que aquel que se presentare en seguimiento de la dicha causa*, ubi traditur modus quo modo sit procedendum in his causis, usque ad versiculum, *Y otrosi mandamos y ordenamos, que en caso que qualquier concejo que huviere sido emplaçado*, ubi datur facultas advocato fisci, ut has causas in se suscipiat, si communitas adesse nolit.

GLOSSA XLV.

Que esto no embargante el dicho nuestro procurador fiscal prosiga la causa.

Notabilia ex glo. 45.

1 *Desistente communitate, aut non prosequente causam, fisci advocatus expensis communitatis prosequitur causam.*
2 *Fisci advocatus non potest mittere questores expensis communitatis, vulgo*, Diligencieros *si communitas fecit suas probationes, nisi colluserit communitas.*

ESt hoc lege decisum, ut si mota semel lite super nobilitate contra particularem, communi-
1 tas causam deferat, advocatus fisci causam prosequatur expensis communitatis ipsius *l.* 13. *hoc tit. & lib.* & fit quotidie: attamen illa lex ita demum id concedit fiscali advocato, si communitas nullas in causa fecerit probationes, factis enim probationibus, tuto quidem potest desistere, d. *l.* 19. ibi: *Lo qual mandamos que se haga assi, si el concejo no huviere fecho provança, y se apartare del pleyto, las diligencias no se fagan a su costa.* Quod ego tamen intelligo, nisi communitas colluserit, quod fre-
2 quentius fit tunc enim rectè *se conceden diligencias al fiscal*, collusio autem patebit ex his quæ diximus supra *glos.* 43. à *n.* 9. & suberit judicantis arbitrio, qui ex variis circumstantiis movebitur, & ita obtinui ex hac causa, in quadam causa, quæ adhuc hodie pendet, & *Embie diligenciero, a costa de los concejos que se avian apartado, hechas por ellos provanças.*

GLOSSA XLVI.

No embargante que este hecha publicacion de las provanças en la causa principal.

Notabilia ex glos. 46.

1 *Agitur de* l. 39. tit. 16. par. 3. & l. 17. tit. 11. lib. 2. ordinam.
2 *Publicatis attestationibus non sunt testes recipiendi super eisdem articulis, aut dicto contrariis.*
3 *In causis status matrimonialibus, & criminum deficit hæc regula.*
4 *Causa nobilitatis, est causa status.*
5 *In causis nobilitatis non erant recipiendi testes super eisdem articulis, aut directo oppositis.*
6 *Quæcunque nova circunstantia, novum facit articulum manente etiam eadem causa.*
7 *Nova facultas probandi de novo reperta sufficit pro novo articulo.*
8 L. 39. *unde habuerit originem.*
9 L. 39. *procedit solum in sui dispositione de æquitate.*
10 L. 39. *procedit præsumptivè, & non excludit rei veritatem.*
11 L. 39. *non habet locum in procuratore.*
12 L. 39. *est exorbitans à juris civilis regulis.*
13 L. 39. *raro est admittenda, & solum ubi veritas exuberet.*
14 L. 39. *potest videri correcta ex d.* l. 17.
15 L. 39. *occasione ipsius judices graviter peccare possunt.*
16 *Adducuntur rationes quibus d.* l. 39. *potest videre correcta.*
17 *Correcta ratione legis lex correcta censetur.*
18 *Disposita ad admendum non debent contrarium operari.*

L. 17. *tit.* 11. *lib.* 2. *novæ Recop.* quæ est nova lex in casu speciali, scilicet, in causis nobilitatis dispositum est, non esse publicatis attestationibus recipiendos testes super eisdem articulis, aut mutuo con- 1
trariis, at vero *l.* 39. *tit.* 16. *p.* 3. quæ est antiquior lex cum juramento, quod facultas de novo adveniat, ad probationem faciendam, admittit productionem testium super eisdem articulis, aut directo oppositis, quæ lex desumpta videri potuit, ex his quæ tradit Abb. *in c. Pastoralis, de exceptionibus, n.* 4. occasione harum legum quæsitum est, an in causis nobilitatis correcta possit videri d. *l.* 39. ex particulari occasione, scilicet, perjurii, ut illa inquit, quod in causis nobilitatis frequentissimum est.

Pro explicatione, breviter dicendum est in Hispa- 2
nia decisum esse, non esse recipiendos testes publicatis attestationibus, super eisdem articulis, aut directo contrariis, scilicet, ne detur occasio perjuriis, idque *l.* 5. *tit.* 6. *lib.* 4. *novæ Recopilat.* & rursum, *l.* 4. & 5. *tituł.* 9. *libr.* 4 *eodem*, quamvis enim glossa *in clementina* 2. *de testibus*, referat contrarias opiniones inter Canonistas, & Legistas, tamen ea concertatio ociosa est, utroque enim jure constitutum, id est, ne testes admittantur ad probandum publicatis semel attestationibus super eisdem articulis, aut directo oppositis, nec est locus dubitationi, quod patet ex *d. clemen.* 2. *de jure canonico.* & *in authen. de testibus*, §. *si vero deducens, de jure civili*, idque sentiunt Imol. & Felin. *in c. fraternitatis, de test. lib.*

Rursum etiam si illuc universè utroque jure constitutum sit particulari tamen ratione, & juris dispositione obtentum est, ut in causis status matrimonialibus, & criminum cesset regula illa universa, & pos- 3
sint recipi testes super eisdem articulis, aut oppositis, idque publicatis semel attestationibus, quod tamen ita in his causis constitutum est propter rei periculum, & magnitudinem negotii, de quo agitur, patet ex *c. sicut ex literis de sponsalib.* ubi Abbas, & *in cap. feriec de testib*, & in causa status est tex. *in cap. præsens*, 20. *quæst.* 3. & ita in causa status & matrimonii, resoluit Felin. *dict. cap. fraternitatis, num.* 8. post Bart. *in l.* 1. §. *ultimo, num.* 3. *ff. de quæstionibus*, & ita novissimè resoluit post multas allegationes Covar. *pract. quæst.* 18. *num.* 6. *vers. Illud vero.* Rursum præmittendum est, antequam in publicum prodirent leges noviter compillatæ, maximum dubium fuisse, an in causis nobilitatis publicatis semel attestationibus essent recipiendi testes, super eisdem articulis, aut directo oppositis, ut non reciperentur suadebant dict. *l.* 4. & 5. quæ in veteri ordinamento scriptæ erant, item jus commune, civile, & Pontificium, scilicet *in Clem.* 2. & *in dict.* §. *si vero*, at vero, ut reciperentur suadebat, quia causa nobilitatis merito videri poterat causa status, causa autem status matrimonialis, & criminis contrarium admittebant, glo. *in l. non distinguemus*, §. *idem Julianus, ff. de arbit.* ubi hæ tres causæ æquiparantur, cum ergo in 4
causis matrimonialibus & criminum, imo cum in causis status particulari juris ratione decisum sit, ut testes ad probationem earum rerum admittantur quæ in priori instantia probandæ erant, idē dicendū est in

cauſis ſtatus, ſcilicet in cauſis nobilitatis, cum hæc cauſæ ſint ſtatus, *l. ingenuum, ff. de ſtatu homi.* unde & in Senatu Granatenſi,& in Pintiano, paſſim in hac re in diverſas itum eſt ſententias, de Granatenſi refert D. Didac. Covar. *ubi ſupra*, de Pintiano hoc noſtro Senatu ſcribit Matienço *in ſuo Dialogo Relatoris, cap.* 51. *par.* 3. *ad fin.* idque univerſè, hæc juris perplexitas, hæc judicantium diverſitas, coegit, ut nova lege edita conſtitutum ſit in cauſis nobilitatis, licet ſtatus vetera jura obſervarentur, ita ut ſuper eiſdem articulis, aut oppoſitis publicatis ſemel atteſtationibus, amplius teſtes non reciperentur: hæc fuit, & dubitandi, & decidendi ratio ad dict. *l.* 17. adde perjuria, quorum in hac parte, ut in reliquis juris partibus occaſio manifeſta erat.

Cumquè hoc ita ſalubriter conſtitutum eſſet tota cura,& diligentia advocatorum eò converſa eſt, ut novos facerent articulos, addita aliqua qualitate, vel circunſtantia temporis, loci, perſonarum aut facti, idque addebant veteri cauſæ, ita ut nova circunſtantia faceret novum articulum veteri cauſa non mutata: juxta tradita latè per Bart. & Bald. *in l. per hanc C. de temporibus appellat.*& quod tradit Abbas *in cap. fraternitatis, de teſtibus*, ut etiam ſi tractetur eadem cauſa, ſi tamen allegetur nova circunſtantia, vel qualitas reſpectu, vel loci, vel temporis, vel perſonæ, quæ (etiam ſi omnino non mutetur cauſa) tamen qualificatur: addita nova circunſtantia, articulum faciebat novum, novamque probationem, ex text. expreſſo ad hoc *in cap. cum cauſam, lo ultimo, de teſtibus* ubi quod ſi materia antiqui articuli reperitur, quia ſubjicitur neceſſitate probandi aliquo addito, recipitur probatio, cum autem frequentius, nec occurat allegatio nova, nec ulla de novo circunſtantia, tunc non poterat occurri ad dictum, *cap. cum cauſam.*

Ac tunc quidem tota die occurritur, *ne quid intentatum omittatur*, ad dictam *l.* 39. obſervata forma illius legis, & fit juramentum, quod teſtes qui fuerant producendi in priori inſtantia de novo, veniant ad notitiam, quo uno remedio admittuntur ad probationem ſuper eiſdem rebus, & articulis, cum enim facultas probandi de novo ſeſe offerat, etiam reſpectu articuli, qui fuerat deductus in priori termino, admittebatur jure communi probatio publicatis atteſtationibus, & elapſo priori termino, quia idem ſemper reputatum eſt, vel quod de novo ſuperveniat probationis nova facultas, quæ antea neſciretur, teſtis enim de novo repertus, denuo accipiendus eſt ſuper eiſdem articulis, *cap. ut circa, de election. lib.* 6. Abb. *in cap. Paſtoralis, de exception. num.* 4. *verſic. Adde quartam*, vide omnino *allegationem* Roderici Xuarez *quintem*, & melius & copioſius Cardinalem Zabarellam *in clem. conſtitutionem, de electio. num.*8. ubi multa allegat ad propoſitum, quæ non adduxit Roderic. Xuar. *ubi ſupra*, omnes tamen diſputant quæſtionem in exceptionibus non dilatoriis, ſed peremptoriis, ut facultas probationis de novo oblata, ſcilicet, teſtis de novo repertus tribuat cauſam novam probationis, & ſit veluti novus articulus etiam publicatis atteſtationibus, omnia autem habent fundamentum in jure, quod ſcilicet idem ſit, vel inveniri novam allegationem, vel novam probandi facultatem, ut nova facultas probandi faciat novum articulum, etiam publicatis atteſtationibus.

Sed quia dict. *l.* 39. requirit præter novam facultatem probandi jus jurandum, hoc item requirebat Bartol. *in authentica qui ſemel, C. de probat* & Angel. requirebat item hoc juramentum *in auth. de teſtibus.* §. *quoniam vero*, ex quibus proculdubio deſumpta eſt prædicta *l.* 39. quod probat Roderic. Xuar. *ubi ſupra.*

Lex autem illa partitæ procedit de ea æquitate cum habeat juris regulam contra ſe, qua publicatis ſemel atteſtationibus non ſunt amplius recipiendi teſtes ſuper eiſdem articulis: & tenet expreſſè Cardinalis *ubi ſupra*, *num.* 8. ibi: *Patet quod diſtinctio præcedens, procedit de æquitate*, inde non eſt admittenda, niſi in caſu, in quo exuberet æquitas. Ex quo fit, quod ſi facultas hæc probandi, quam ſe latuiſſe aſſerit litigator, fortè reſultet ex probationibus antiquis, vel ipſius, vel adverſarii, nulla fides habetur probationi ea occaſione factæ, quod de novo oblata ſit, cum reperiatur jam olim agnita, tempore quo produci potuerunt illi teſtes: præſumitur enim non ignoraſſe, quod jam olim ſcire debuit, aut poterat ſcire, ſi inveſtigaſſet, diximus late de hac præſumptione, ſupra *gl.* 4. *num.* 24. & 25.

Item prædicta *l.* 39. procedit præſumptivè, quia cum ignorantia præſumatur, niſi probetur ſcientia, *l. verius, ff. de probat.* & diximus dicta *gloſ.* 4. *num.* 26. *& ſeq.* facile creditur aſſerenti ſe ignoraſſe, *l. quaro, ff. de edit. edicto.* ideo facile hæc præſumptio excluditur, ſi ex adverſo aliquo modo probetur ſcientia etiam præſumptivè, quia facile duæ præſumptiones contrariæ eliduntur, *l. divus cum ſua gl. ff. de in integr. reſtit.* quod ſi aliquæ probationes adducantur, per quas excludatur ignorantia, ſcilicet, quod olim viderit eo teſtes præſentes, & allocutus ſit, quos modo ſe de novo reperiſſe cum juramento, aſſerit, proculdubio admiſſi tales teſtes fidem non faciunt, quia iſta jura præſumptiva facilè eliduntur, diximus ſupra *gl.* 6. §. 1. *num.* 26. *&* 27. & debuit iſte indagare, inquirere diligenter, ut ait Cardinalis *ubi ſupra*, unde eſt locus præſumptioni, quod ſcire nolens habetur pro ſciente, dict. *gloſ.* 4. *n.* 25.

Tum etiam dict *l.* 39. videns non poſitam in conjecturis, addidit jus jurandum, non deferunt autem qui cenſerent omnino non eſſe tale jusjurandum admittendum propter metum perjurii, Speculat. *tit. de except. in principio, num.* 4. ex Bernardi opinione in dict. *cap. Paſtoralis*, exiſtimat tale juramentum omnino non eſſe admittendum, ſi fiat à procuratore, quia procurator vere id præſtare non poteſt, cum ſcientia illa conſiſtat in pectore alieno, & pejeret apertè ſi juret, idque eſt omnino tenendum, id enim negotium ad dominum pertinet, non ad procuratorem: ita tenet Cardinalis *ubi ſupra.*

Sed adhuc non deſunt qui exiſtiment, nec ipſum dominum fuiſſe audiendum cum juramento, propter metum perjurii, Compoſtellanus *in cap. quod ſicut, de election.* Anton de Butr. *in cap. cum M. de conſtit. verſic. Adverte tamen*, Joan. de Imol. *in l. quandiu, la ultima, ff. de acquirend. hæreditat.* ſubdunt rationem, quia quod ſtetur juramento patris eſt regula exhorbitans, *cap. quæ à jure, de regul. jur. lib.* 6. ergo non eſt facile recedendum à juris regulis occaſione dict. *l.* 39.

Ex quibus omnibus, & quia dicta *l.* 39. procedit de æquitate, & quia eſt exhorbitans à juris regulis, ut diximus, exiſtimo, & ita aſſeveranter affirmo, quod non eſt admittenda, niſi in cauſa ſummæ æquitatis, ubi nulla, nec præſumptio, nec ſuſpicio ſit perjurii erga litigatorem, nec ſubornationis erga teſtes producendos, & poſtquam facilè admiſſi ſint, in deciſione tamen cauſarum exiſtimo, & ſuadeo eſſe plurimum advertendum, quæ quantavè fides ſit habenda teſtibus productis occaſione illius legis, quia antequam pronuncietur eſſe recipiendos plurimum advertendum eſt ad cauſam de qua agitur, & ad cauſæ varias circunſtantias.

Imo ex his poterit videri dict. *l.* 39. correcto per dictam *l.* 17. quia nova hac lege id ſolum ſtatuitur, prædictas leges, quæ prohibeant atteſtationibus publicatis

blicatis recipi teſtes ſuper eiſdem articulis, aut oppolitis, habere locum in cauſis nobilitatis, non vero negat, probationem de novo repertam non eſſe admittendam, quod aliis legibus erat conſtitutum, ut diximus, & quamvis ita dici poſſint, exiſtimamus cordatos judices rectè facturos: ſi raro admiſerint. eam legem in his nobilitatis cauſis, admittenda enim ſicubi lex ſit, admittenda eſt, ubi exuberet æquitas, nuliaque, nec periurii, nec ſubornationis ſuſpitio ſit, cavereque debent judices, ne propter occaſionem apertam, ultroque perjuriis oblatam, ob juris jurandi contemptã religionem acerbiſſimas aliquando ipſo Deo ultore juant pœnas.

Sunt tamen quibus merito videri poteſt correcta prædicta *l.* 39. per dict. *l.* 17. & primum quia cum dict. *l.* 39. cum jure jurando permiſerit novam probationem veteris articuli, merito poteſt videri dict. *l.* 17. correxiſſe dictam legẽ partitæ timens periurium, quaſi aperte dixiſſet, quamvis dict. *l.* 39. permiſerit probationem veteris articuli cum juramento, quia vero in cauſis nobilitatis perjuria præſto ſunt, prohibemus receptionem teſtium ad probandos veteres articulos ne perjuria multiplicentur, non ſolum in teſtibus, verum etiam in litigatore, verba enim illa d. *l.* 17. ibi: *Y porque en los dichos pleytos conviene y es neceſſario por evitar muchos perjuros* non ſunt referenda ſolum ad perjuria teſtium, ſed ad periurium etiam litigatoris occaſione dictæ *l.* 39. quæ juramentũ exigebat.

Quæ ratio corroboratur ex eo, quia dict. *l.* 17. edita & lata eſt à Principe, qui probe notat deciſionem dict. *l.* 39. cum Princeps habeat jura in pectore, *cap.* 1. *de conſtit. libr.* 6. cum ergo viderit dictam *l.* 39. permittentem ſecundum atteſtationem ejuſdem rei, publicatis ſemel antiquis atteſtationibus, idque cum jurejurando, & id ipſum prohibuerit in dicta *l.* 17. idque addita ratione ne periuriis pateat occaſio, meritò videri poteſt correcta dict. *l.* 39. perdictam *l.* 17. duplex enim occaſio perjerandi ſuberat ex dict. *l.* 39. & in teſtibus, & in litigatore.

Præterea ſi dict. *l.* 17. non excluſiſſet caſum contentum in dicta *l.* 39. ſed ſolum decidiſſet, quod veteri jure erat deciſum, lex certè otioſa eſſet, cum autem otioſa non ſit, nequà eſſe debeat aliquid novi eam decidiſſe intelligendum eſt, idque ex ipſamet lege intelligere oportet ex dictis verbis: *Por evitar muchos perjuros*, ex quibus verbis coacta ratione intelligere oportet, perjuriis eſſe obviam d. *l.* 17. rejecit ergo occaſionem periurii, quæ reſultabat ex dict. *l.* 29. nam ſi occaſio illa pejerandi remaneret intacta, non eſſet abunde ſublata occaſio pejerandi.

Prætereà ex Cicerone pro Aulo Cecinna, non verba legis, ſed res ipſas meditari oportet, propter quas verba in legem conjecta ſunt, quia tam ex mente, quàm ex verbis conſtat ſenſus legis, *l. nominis & rei*, §. *verbum. ff. de verbor. ſignificat. c. intelligentia, eodem*, cum igitur conjecta ſint in dict. *l.* 17. ea verba: *Por evitar muchos perjuros*, oportet medicari res propter quas addita ſunt, hæ autem res perjuria ſunt, de quibus in d. *l.* 39. ergo ſublata occaſione pejerandi ſublata eſt d. *l.* 39. correcta enim ratione legis, lex ipſa correcta remanet, gl. celebris *in l.* 1. *verb. providentia, ff. de legit. tut.* quam ibi adhoc notat Bar. & commendat Imol. *in l. ſi vero*, §. *de viro. ff. ſolut. mat. n.* 12. Alex *in l. ſi convenerit, ff. de re jud. num.* 8. Jaſ. *in l. poſthumo nato, C. de bon. poſ. cont. tabul. num.* 18. ubi variè allegat, & multa adducit. Dec. *ibi n.* 8. facit *cap. tranſlato. de conſtit. & cap. miramur de ſervis non ordinandis, c. à multis, de etat. & qualit. l. adigere*, §. *quamvis ff. de jure patronat.*

Præterea ſi dicta *l.* 39. non eſſet correcta, fruſtra eſſet d. *l.* 17. deciſa, quia cum legis lator voluerit rejicere periuria, ea certè magis admiſſa reperirentur, contra regul. text. *in l. legata inutiliter, ff. de adim. legat. cum vulgatis*, præterea facultas de novo reperta, ad probandum revera non eſt novus articulus, ſed probatio veteris articuli, quæ generaliter eſt prohibita in d. *l.* 17. ergo generaliter intelligendum eſt, ſublatam omnem occaſionem probationis per veteres articulos in cauſis nobilitatis, cum autem qui totum dicit, nihil excludat, *l. qui ducenta, ff. de reb. dub.* patet veteris articuli probationem inductam, in d. *l.* 37. eſſe ſublatam ex d. *l.* 17.

Præterea & ultimo, d. *l.* 17. eſt poſterior, & continet cauſam nobilitatis particulariter, at vero d. *l.* 39. eſt prior, & continet omnem cauſam, generaliter, ergo derogata eſt, quia ſpeciale poſterius derogat generalitati priori, tex. *in c.* 1. *de reſcrip.* ubi latiſſimè, idque, etiamſi de generalitate nulla fiat mentio, ut ibi patet, & in gl. magna, ibi communiter recepta, ergo *l.* 39. derogata eſt per d. *l.* 17. & ut liter explicantur hæ leges, tu amice lector videris cui ſcripta expendere liberum eſt utinam æque, pariter & doctè.

GLOSSA XLVII.

Por ende mandamos, que de aqui adelante los dichos Alcaldes no den ni libren cartas de emplazamiento, ni eſcrivano alguno, de las de alibrar contra ningun concejo, ſobre cauſa de hidalguia, ſobre poſſeſſion, ni ſobre propiedad, ſalvo ſi le huvière ya prendado el Conſejo por pechero al que ſe dize hijodalgo.

Notabilia ex glos. 47.

1 *Sine teſtimonio pignorationis non conſtat judicium ſuper nobilitate intentatum a privato.*
2 *Pignoratio debet fieri in actu qui diſtinguat nobilem a plebejo.*
3 *Interdicta dantur poſſeſſoribus, ita demum ſi realiter perturbentur.*
4 *Si ex verbali perturbatione ſequatur realis inquietatio ſufficit verbalis.*
5 *Confeſſoria & negatoria ſuſtinentur ex verbali perturbatione.*
6 *Interdictum ſuper confeſſoria, aut negatoria requirit realem perturbationem, contra D. Franciſc. Sarmiento*, n. 7.
8 *In his cauſis non admittitur remedium* l. diffamari.
9 L. diffamari *trahitur ad omnes cauſas. & n.* 10. *quod particularem rationem obtineat in cauſis ſtatus.*
11 L. diffamari *in ſua verbali inquietudine habet realem perturbationem.*
12 *Noſtra l. requirit pignus, ideo non eſt locus* l. diffamari.
13 L. diffamari *peſſimè adducitur ad partem affirmativam quæſtionis, de ſucceſſore agente ad ſucceſſionem vivo poſſeſſore.*
14 *In quæſtione illa an ſucceſſor vivo poſſeſſore agere poſſit, ad ſucceſſionem mojoratus, referuntur authores utriuſque opinionis.*
15 *Suſtinetur judicium illud, ſi ſit aliquod præſens jus & adducuntur jura.*
16 *Dubitatio inter Doctores eſt de mero jure futuro.*
17 L. diffamari *ex ratione ſua habet generalem deciſionem.*
18 *Ratio generalis legis ſpecialis facit legem generalem.*

19 *In cauſis privilegiorum neceſſaria eſt perturbatio realis.*

20 Los Moriſcos que dizen ſon Chriſtianos viejos dende la expugnacion de Granada, y entonces convertidos *quomodo agere poſſint, & an contra advocatum fiſci.*

21 *An pignus procuratum ad agendum in judicio impediat ipſum judicium.*

22 *Unicuique licet procurare ſibi litem, ut à lite liberetur.*

23 *An ſi communitas capiat pignora privato, & privatus provocet ad judicium, an liceat pœnitere, & an reſtituatur.*

24 *Quod non valeat judicium, quod pignus non ſit plebeium, an debeat opponi an te litem conteſtatã.*

25 *Adducitur Baldi opinio quando conſenſus conſervet judicium.*

26 *Judex aliàs habens juriſdictionem, poteſt prorrogari, ſecus ſi non habeat juriſdictionem.*

27 *Exceptio incompetentiæ an poſſit opponi, etiam ſi prohibeatur.*

28 *Agitur ad* 4. tit. 17. lib. 4. ordinam.

29 *In cauſa appellationis, an poſſit opponi de pignore.*

30 *Secuta appellatio ſuſpendit prius judicium uſque ad publicationem.*

31 *Judicis appellationis quomodo agant de pignore.*

1 EX his verbis noſtræ legis dimanavit, *el teſtimonio de prenda*, quod quotidie præſentatur in actis, cum primo libello, ſuper quo ſe fundat lis, quod quidem teſtimonium fundat cauſæ cognitionem, & ſine ipſo non poteſt conſtare judicium ſuper nobilitate, patet ex litera noſtræ legis, paulo inferius, ibi: *Y ſi de otra guiſa ſe dieren, que no valan*, hæc enim clauſula inducit formam ſubſtantialem, ut diximus ſupra *gloſ.* 18. *num.* 8. *&* 9. quod quidem intelleximus ſupra *gloſ.* 11. *num.* 62. *&* 70. ſcilicet, quando particularis prior provocat ad judicium, quia ſi advocatus fiſcalis, & communitatis ipſum provocent etiam de proprietate: tunc quidem ipſe poteſt cumulare ſuum poſſeſſorium, & petere declarationem ipſius, quod ibi latiſſimè defendimus, quia ſatis tunc perturbatur, & provocatus accedit ad judicium, vide dictum *nu.* 62. *& ſeqq. d. gl.* 11. ut verba noſtræ legis quæ requirunt, *teſtimonio de prenda*, & ſic perturbationem realem, ſint intelligenda in privato, qui prior ad judicium provocat, non vero ſi provocetur.

2 Et iſta pignoratio, vel perturbatio realis ſufficit, quod fiat in actu qui diſtinguat nobilem à plebeio, etiamſi non ſit propter cenſum plebeium, quod quidem latè probatur ex his quæ copiosè probavimus ſupra *glo.* 35. *in princip. & gl.* 7. *per plures numeros*, cum enim nobilitas, ut ibi probavimus, probetur per eum actum, qui diſtinguat nobilem à plebeio ſit profecto, ut qui turbatur in eo actu, turbetur in nobilitate, unde teſtimonium de perturbatione nobilitatis, ſufficit acturo de nobilitate: quia eſt actus proportionatus cauſæ, & cauſa proportionata actui, & utrumque convenientiſſimum ad fundandum judicium, ſive perturbatio contingat in tributo plebeio regali, ſive communitatis, vulgo, *concejal*, ſive in officiis, ſive in munere hoſpicii, *o en llevas, o carruage*, dum tamen ſolis plebeis, non vero nobilibus, hæc munera judicantur: quia cum probent nobilitatem non agniti, agniti vero ignobilitatem proficiunt ad cauſam, & ad ſententiam, ut noceant, aut proſint, & eſt inter ſententiam, & probationem, & teſtimonium horum actuum illa proportio de qua *in cap. inter dilectos, de fide inſtrumentorum, verbo, atteſtationes*, ideo fundant judicium, ſicuti & cenſus plebei.

3 Et iſtud de perturbatione reali requiſita ad exercitium interdicturum, quæ pertinent ad cauſas poſſeſſorias, etiamſi vulgus exiſtimet, eſſe particulare in cauſis nobilitatis ex diſpoſitione noſtræ legis, in his verbis quæ interpretamur, certè fallitur, quia de jure interdicta dantur poſſeſſori, ſcilicet retinendæ, & recuperandæ, ſed ita demum ſi poſſidentes re ipſa, non verbis, in poſſeſſione turbentur: eo enim prodita ſunt, ne vis fiat, quæ in verbis conſiſtere non poteſt, tex. *in l.* 1. *ff. uti poſſidetis, l. una, C. eodem tit.* 4
Bart. *in l. ſi prius, ff. de nov. oper. nuntiat. nu.* 3. & ibi Alex. *num.* 22. quod tamen temperandum eſt, niſi ex verbali diffamatione ſequeretur realis perturbatio, per Bart. *in l.* 1. §. *hujus autem edicti, num.* 2. *ff. uti poſſidetis*: D. Franciſcus Sarmiento, *lib.* 1. *c.* 2. *nu.* 7. *ſelectarum quæſtionum*, facit text. *in l. vim facit, ff. de vi, & vi armat.* ibi (ſive faciendo) ſi enim dicis me nullam habere juriſdictionem in caſtro, & ideo homines non veniunt ad me accepturi judicium, certe hæc diffamatio, quia habet realem perturbationem, ſufficit ad inchoandum judicium, & exemplum Bartoli *ubi ſupra*, alias verbalis perturbatio non ſufficit, tenet Innocen. *in c.* 2. *de reſtit. in integ.* ex quibus vides, quod noſtra lex non multum deviet à juris communis regulis, quæ realem perturbationem requirunt: in eo eſt nova, quod ſtatim in limine judicii exigit, *el teſtimonio de prenda*, cum ſat eſſet, ſi poſtea ex proceſſu appareret perturbatio, Alex. *in d. l. ſi prius, n.* 17. *ad fin.*

Et adeo verum eſt in interdictis requiri realem per- 5
turbationem, ut id habeat locum etiam in cauſis quæ ſunt ſuper ſervitutibus, nam etiam ſi confeſſoria, aut negatoria, & judicium ſuper eis ſuſtineatur ex ſola perturbatione verbali, quod notant Imol. & Alex. *in d. l. ſi prius, ff. de nov. operis nunt. n.* 18. *&* 19. *uſque ad n.* 23. ubi latiſſimè, & D. Franciſcus Sarmiento *d. c.* 2. *lib.* 1. *n.* 5. & ſunt jura *l. fructuario* §. *ſicut, ff. ſi uſusfructus petat. l. & ſi fortè*, §. *ſciendum, ff. ſi ſervit. vendicet. l. ſi à te, eodem tit. l. ſi eo loco*, §. 1. *verbo, & ſi quidem eodem*, Bart. *in d. l. ſi prius, num.* 3. & plures DD. & plura jura adduxit Alex. *ubi ſupra*, quem vide, dum tamen hæc notes quæ dicimus, quoniam ille diffuſus rem agens, difficile ad methodum redigitur.

Sed tamen ſi intentes interdictum retinendæ reſ- 6
pectu ſervitutis, pro qua confeſſoriam, aut negatoriam potuiſſes intentare, verius eſt, quod indiges reali perturbatione, quod latiſſimè multis adductis defendit Alex. à. *d. n.* 18. *uſque ad num.* 23. & tenebat Alciat. *Parergon juris, lib.* 3. *cap.* 21. à quo decedit D. Franciſcus Sarmiento d. *c.* 2. *n.* 5. ſed non recordatur, nec deſtruit ejus fundamenta, nec rationes Alex. & nec ipſum allegat, quamvis enim *n.* 7. alleget Alex. *in d. l. ſi prius, n.* 22. non allegat ad inter- 7
dictum uti poſſidetis pro ſervitute, ſed pro aliis rebus, & adhuc ex Alex. *in d. nu.* 22. diſp. quæſtionem in interdicto uti poſſidetis pro ſervitute, ita ut & ipſa quæ adducta ſunt à D. Franciſco Sarmiento, contra ſe ipſum faciant, & magis approbent Alexan. Imol. & Alciat. opinionem, ut ſit in hoc differentia inter confeſſoriam & negatoriam pro ſervitute, quia ſuſtinentur ex verbali perturbatione, & ipſum interdictum retinendæ quaſi poſſeſſionis pro ſervitute, quod quidem requirat realem perturbationem, ita ut ſit generale, & univerſum in interdicto retinendæ & recuperandæ requiri perturbationem realem, juxta notata in *n.* 3. *ſupra, &* 4. ex his videbis quam verum ſit in his cauſis nobilitatis non admitti remedium, *l. diffamari,* 8
de ingenuis manumiſ. quia cum ex ſuperius dictis perturbatio realis ſit neceſſaria, non ſufficit verbalis, de qua in dicta *l. diffamari.*

Et licet deciſio tex. *in d. l. diffamari*, trahatur ad 9
omnes cauſas cujuſcunque generis indifferenter, ut latiſſime

latissime videre poteris apud Anton. Gabriel. *lib.* 2. *commun. tit. de actionib. concluf.* 6. pr priè tamen ad causas solas status decisa esse videtur, in quibus communis existimatio, quæ statum conservat illæsum, ut in eleganti, *l. cognitionum*, *ff. de variis & extraordinariis cognitionibus*, lædatur, & destruitur, & reve a realiter perturbatur is, cujus status, fama, opinio & existimatio apud probos, & optimos quosque verbis minuitur, *l. si vicinis, C. de nuptiis*, *cap. per tuas de probationibus*, dict. *l. cognitionum*, *l. uxorem*, *ff. de manumis. testament.* idque si per injuriam, libertinus, vel servus dicaris, cum sis ingenuus, *l. non solum*, §. *fin. cum l. sequenti*, *ff. de injuriis*, *l.* 1. *&* *l.* 2. *ff. de lib. cauf.* nec enim modica filii injuria est partem servum habuisse, ideo vera ratio ad dictam *l. diffamari* ea est, quia scilicet, verbalis ista perturbatio habet secum verè realem inquietudinem, & verè diminuit status conditionem, unde verbalis meritò dici non potest, juxta ea quæ adduximus *n.* 4. ex Bart. inde summa cum ratione in hoc casu prodita est actio, qua ingenuus ageret, si libertinus, aut servus dicerentur, in d. *l. diffamari.*

Et ut illud obiter adnotem, rubrica illa sic legenda est *de ingenuis manumissis*, non vero, *de ingenuis & manumissis*, quod faciunt inadvertenter viri aliqui, alioqui certè doctissimi & Hispani, & Itali, itaque cum d. *l. diffamari*, habeat particularem rationem, scilicet diminutionem existimationis, & status, quæ magis pertinent ad realem perturbationem, quàm ad verbalem, non debet trahi facilè ad cæteras juris partes sed neque uti diximus ad causas nobilitatis propter nostræ legis verba, quæ pignorationem realem requirunt, & ita ex alio capite dicebat Otalora 3. *par. c.* 1. *n.* 6. & est verissimum.

Ex ratione autem illa, quam adduximus ad dictam *l. diffamari*, scilicet, quod contineat præsentem diminutionem status, qui in existimatione consistit, dict. *l. cognitionum*, & d ximus *nu.* 10. fit planè, ut ille text. pessime adducatur pro parte affirmativa ad illam quæstionem, utrum vivente ultimo majoratus possessore, sequens successor possit in judicio agere, ut declaretur majoratus ad ipsum pertinere, post mortem possessoris, quia cum vis disputationis in eo consistat, an jus omnino futurum, quod nihil omnino ponit de præsenti, deduci possit in judicium, ad text. *in l. non quemadmodum*, *ff. de judiciis*, certè pro dicta *l. diffamari*, nihilominus facere videtur, quæ revera in præsenti inquietatione fundatur, ideoque male adducitur pro fundamento ad quæstionem, an jus omnino futurum deduci possit in judicium.

Et quod constare possit judicium, ut mortuo possessore majoratus, Titii declaretur, seu ad Titium pertinere, tenet Xuar. *allega.* 4. ubi dicit ita judicatum in hoc senatu Pintiano, & eandem opinionem tenet D. Didac. Covar. *lib.* 1. *variar. resolut. cap.* 18. *nu.* 8. D. Didacus de Simancas *de primogenio Hisp. lib.* 1. *cap.* 28. & hanc dicit Molin. *de primog. Hisp. l.* 3. *c.* 14. *n.* 9. vidisse se apud suprema tribunalia pluries in forensibus controversis receptam, contrariam tamen opinionem, scilicet, quod talis successor agere minime possit, cum deducat jus omnino de futuro, sine præsenti inquietatione, aut damno, tenent Rodericus Xuarez *allegatione* 3. Arius Pinellus *in l.* 1. *C. de bon. mater. p.* 3. *num.* 78. qui secundùm hanc partem dicit fuisse quoque judicatum in causa arduissima, ut ille inquit Anton. Gomez *in l.* 40. *Tauri*, *num.* 79. Menchaca *de succes. creatione*, §. 6. *num.* 46. D. Antonius de Padilla, *in l.* 1. *C. de fideicommissis*, *num.* 31. ubi quoque meminit alterum arrestum, & adducit causam super Comitatu de Buendia, in qua causa in hoc Senatu pro hac opinione fuit judicatum, in Granatensi vero Senatu pro priori opinione, hanc tenet Molina d. *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 18. contra priorem, & ibi adducit bona fundamenta utriusque opinionis, & satisfacit fundamentis quæ fiunt pro priori, ibi vide, non enim sunt transcribenda. Illud tamen advertè, lector humanissimè, tantam concertationem versari in jure omnino de futuro, quod tamen nullum omnino habeat de præsenti fundamentum, quia si adsit aliquod damnum, aliqua injuria, præsens, denique aliquid quod præsens interesit, quantumcunque minimum certè sustinetur judicium, & ita tenent omnes, ut patet ex Finello, *ubi supra*, & ex Roderic. Xuar. *dict. allegat.* 4. ex Molina *ubi supra*, *num.* 18. & pro hac resolutione, non dubium est, quin sit optimus text. dict. *l. diffamari*, quæ sustinet judicium, propter jus, quod de præsenti competit, scilicet diminutionem status præsentem, quæ resultat ex diffamatione, licet in consequentiam veniat jus futurum, & est tex. similis *in l.* 1. *C. de fideicommissis*, ubi *glos. verbo*, *impetravit*, hoc ipsum adnotat, & tenent hanc sententiam & intellectum ad tex. in d. *l.* 1. plures quos refert ibi D. Anton. de Meneses, *n.* 29. & Molina *ubi supra num.* 18. Tertio pro hac est glos. posit text. *in l.* 1. *C. de sententiis*, *quæ sine cert. quanti. prof. verbo*, *cum judicem*, ubi ait, quod ibi erat debitum plurium annorum, seu mensium, & ne fierent innumeræ lites singulis annis, aut mensibus, cum debito de præsenti involutum est futurum, & ita sustinetur judicium ex præsenti incommodo, licet in consequentiam jus omnino futurum deducatur. Quarto facit *l. in lege Aquilia si deletum*, *ff. ad leg. Aquil.* ubi præsens dolus, sustinet judicium, quod alias erat de futuro. Denique quinto facit *l. rem alienam*, *la* 1. §. *fin. ff. de pignorat. action. l. si mandavero tibi*, *la* 1. *ff. mandat.* ubi jus de præsenti, quod supervenit, sustinet judicium de jure futuro. Ultimo facit, quod notanter dicit Bart. *in l. uti frui*, §. *utrum*, *ff. si ususfructus petatur*, quod licet Comes possideat Comitatum, potest petere, ut declaretur esse Comes, quia cui competit aliquod jus, potest petere, ut declaretur sibi competere, & potest illud deducere, licet in consequentiam veniat jus omnino futurum: dum intelligas sufficere si perturbatio postea constet ex processu, etiam si statim non constet in limine judicii, ex Alex. *d. l. si prius*, *n.* 17. *ad finem.*

Ex quibus fit, ut secunda opinio, quæ tenet successorem majoratus, non posse agere de sua futura successione, vivente possessore, sit omnino intelligenda, quando nulla præsens subsit causa, ex qua judicium sustineatur quia si præsens adsit damnum, tunc ex his quæ diximus *n.* 15. planè locus erit priori opinioni, ut admittatur ad agendum, & constet judicium, & ita tempero prædictas duas opiniones mutuo pugnantes, quicquid aliàs dicat Gutierrez *conf.* 13. *n.* 1. pone majoratus successorem dissipare bona restituenda, pone velle alienare, pone velle vendere tanquam libera, & emptorem requirere, pone vocasse alium, tanquam successorem futurum, pone negare apertè te successorem, quo facto sequitur status tui diminutio, qui omnino successurus sis, pone te uxorem velle ducere majorem, minoremque dotem recepturum, ex spe successionis, quam ad te pertinere forte neget possessor majoratus, pone nobiliorem ducturum te uxorem, certe præsens injuria est, præsens damnum, quo casu admittendus es, ex juribus supra adductis, & agnoscunt omnes etiamsi non adducant exempla, præcipuè Pinel. *in l.* 1. *de bonis mat.* 3. *p. n.* 78. ideo puto judicis disquisitioni relinquendum, qui de ea re cognoscet, qui ex variis causis, & circunstantiis causarum varie quoque judicavit, *arg. l. in fundo*, *ff. de reivend.* §. *sed quia natura*, *qua fuit prima causa*, *tit.* 24. *in feudis.*

17 Et ex ſupra dictis patet, quod licet verum ſit, quod tradit D. Franciſcus Sarmiento, *ſelecta. interpret. cap.*2.*n.*12. quod dict. *l. diffamari* habeat locum in cauſa ſtatus, à quo decedit Molin. *lib.*3.*ſupra adducto. c.* 14. *à n.* 24. ratio tamen ipſius quæ eſt præſens inquietatio, & diminutio ſtatus facit, ut ea lex, ex ea ratione plane generaliter in omni cauſa habeat locum, & poſſit merito allegari, quia ratio hæc eſt
18 generalis, & quando ratio legis eſt generalis, licet caſus in quo loquatur ſit particularis, lex tamen generaliter eſt intelligenda, & alleganda, Jaſ. quem vide *in l.*1.§. *fuit quæſtum*, *n.* 22. *ff. ad Trebellian.* & in *l. id quod*, *ff. de legat.* 1. *n.* 8.

Vides ergo, quod in omnibus juris partibus ad agendum requiritur præſens fundamentum, maximè ad iſta interdicta retinendæ, & recuperandæ, & ad
19 reliqua jura incorporea, de quibus ſuperius egimus, unde diximus non eſſe novum, quod lege noſtra deciſum eſt, denique ratione reali deſiderata, ut privatus agere poſſit: ex quibus patet, quod in cauſis privilegiorum, quæ frequentiſſimæ ſunt in hoc Senatu, in quibus quotidie privilegiati conqueruntur, quod non ſerventur ſibi ſua privilegia, debet præcedere realis perturbatio, nec ſufficiet verbalis, ex his quæ adduximus ſupra, ex Alex. & Imol. & Alciat. & ex Bart. *n.* 5. *&* 7. *hac gl.*

20 Præterea ſit ex hac ratione, ut quia iſti quos vocamus, *Moriſcos que vinieron de Granada, y eſtan aliſtados en Caſtilla, cada dia acuden a eſta Audiencia, y dizen que ſon Chriſtianos viejos de los antiguamente convertidos en la toma de Granada, y piden les den licencia para andar por el Reyno libremente con armas*, quod non ſunt audiendi ſine perturbatione reali, *o devieran apelar, de ponerlos en la liſta*, quia ex his quæ diximus ſine præſenti inquietatione non audiuntur, ſupra dict. *n.*5.*&* 7. *hac gloſ.* imo nec poſſunt advocatum fiſci provocare ad has cauſas, nec ipſe tenetur reſpondere, quia non eſt jure cautum, *ni porque uno venga y diga que no es Judio, ni Moriſco, ſino Chriſtiano viejo, y que quiere litigar eſto con el Fiſcal, no por eſſo eſtà obligado el Fiſcal a ſalir a eſtos pleytos*, quia nec lege ulla compellitur, nec illa judicia poſſunt moveri, niſi contra perturbantem, ex his quæ diximus dicto *n.* 5. *&* 7.

21 Poſtquam autem ſatis ſuperque egimus de perturbatione reali, & quatenus habeat locum in movendis cauſis, illud adnotatu dignum eſt, non ideo deſtrui judicium, quod pignus ſit procuratum, namque ſi particularis emat in aliquo loco vineam, aut fundum aliquem eo animo, ut pro ſenſu plebeio capiantur ſibi pignora, ut ea via poſſit egere de ſua nobilitate, certè mihi vetat, quod id procuret, cùm liceat nobis procurare litem, ut à lite liberemur,
22 text. egregius *in l. atqui natura*, §. *ſi cum me abſente*, *ff. de negotiis geſtis*, ibi: *Subjicere debes aliquem qui à te petat meo nomine, ut & mihi rem, & tibi ſtipulationem evictionis committat*, text. *in authen. ſi omnes*, *C. ſi minor ſe ab hæreditate*, & ita tenendum eſt, pignus procuratum non impedire judicium, cum liceat movere litem, ut à lite liberemur, contra Otaloram *cap.*1.3. *par. n.* 9. Pone quod communitas pro cenſu plebeio pignora cœpit à Titio, deinde intelligens rem geſiſſe ſibi inutilem, reſtituiſſe pignora, Titius vero contendit locum ſibi eſſe datum, & viam apertam ad agendum, ut agere poſſit de nobilitate ſua ideoque ait conſtare judicium, quod oporteat ſubire communitatem, an communitas implorata in
23 integrum reſtitutione adverſus capturam pignoris liberetur, judicio intentato à particulari, hanc quæſtionem movet Otalora *d.* 3.*p. c.* 1. *num.* 6. ibi: *Sed circa hoc quæro de quæſtione*, ubi ait, quod ex facto agitata quæſtio eſt, & quod pronunciatum eſt, non ſuſtineri judicium, idque ipſe approbat aliquot adductis argumentis, ego vero exiſtimarem aliud decidendum, namque cum reſtitutio hæc dependeat à læſione, *l.* 1.*ff. de minorib. l. Reſpublica*, *ff. ex quib. cauſ.major.* planè in ipſo limine limitis non poteſt res definiri, ideoque reſervandum fuit definitivo judicio, & tunc quidem potuit ex læſione contingente, vel non contingente reſtitutio concedi, vel denegari, & hoc puto veriſſimum, & quamvis ille dicat aliter judicatum, me nihil movent præjudicatæ ſententiæ, plurimum moveor ratione & jure, non enim quid factum ſit Romæ, ſed quid faciendum fuit inſpiciunt doctiores, *l. ſed licet iis*, *ff. de officio præſidis.*

Item nota, quod ſi pignus hoc ſuper quo funda-24 tur juriſdictio, & judicium, ut diximus ſupra non ſit tale, quod diſtinguat nobilem à plebeio, quo caſu diximus non ſubſiſtere judicium, & communitas, & advocatus Fiſcalis ex ea cauſa velint relinquere judicium, quod debent dicere contra pignus, quod non ſit plebeium, ſed dubitatur an id ſit faciendum ante li- 2
tem conteſtatam, cum exceptio juriſdictionis non competentis ſit dilatoria, quæ opponi debeat ante litem conteſtatam, ex text *in l. nemo poſt litem conteſtatam*, *C. de juriſdiction. omnium judicum*, an verò liceat in quacunque parte judicii, etiam poſt concluſionem 3
in cauſa, & puto, quod exceptio iſta debeat opponi regulariter ante litem conteſtatam, & ita quotidie ſit in ipſo primo libello, cum ſit dilatoria incompetentiæ, imo plus puto, quod ſi non ſit ſuper hoc expreſsè pronunciatum, poteſt dici de nullitate, ut latiſſimè diſputavimus ſupra, ubi plura adduximus *gloſ.* 1. §. 2. *n.* 24. & vide quæ tradit Abbas *in cap. Paſtoralis de exceptionibus*, *verſiculo*, *Juxta prædicta*, ubi concludit, quod ſi judex eſt talis, quem poſſunt alias facere judicem conſenſu, 25
meo, quod tunc non poſſum poſt terminum opponere dilatoriam incompetentiæ, ſecus ſi conſenſu meo 3
non poſſum ipſum facere judicem, ut eſt in noſtro caſu, quia tunc poſſum in quacunque patre litis opponere de incompetentia, Baldus *in l. ſi quis filio*, §. *ſi quis*, *ff. de injuſto rupto*, Petr. de Ancharrano *in Clementina* 1. *de ſequeſtratione poſſeſ. & fructuum*, Cardinalis *in dicta clement.* 1. Antonius de Butr. & Imola *in cap. item cum quis de reſtitut. ſpoliat.* Bald. *in l. exceptionum*, *C. de prob. in fin.* & fundatur hæc opinio in textu expreſſo, *in l.* 1. *&* *l.* 3. *C.* 26
de juriſdictione omnium jud. ubi juriſdictio judicis, aliàs juriſdictionem habentis poteſt prorogari, ſecus verò ſi non habet juriſdictionem, quia tunc ut privatus ex conſenſu partium arbiter effici poteſt, judex vero effici non poteſt, unde in noſtro caſu cum deſit juriſdictio, deficiente pignore plebeio, quamvis hæc exceptio ex natura dilatoriæ habeat locum ante litem conteſtatam, attamen poterit per viam nullitatis opponi, uſque ad concluſionem in cauſa ad quod opportuna ſunt, quæ diximus ſupra dict. *gloſ.* 1.§.2. *n.*24. ubi de hac nullitate late egimus, quatenus opponi poſſit, & advertimus ad jura regni, ibi videre poteris, ſunt enim quotidiana.

Et licet Felinus *in rubrica de foro compet. num.* 2. *verſ. Tertium fundamentum*, aſſerat, quod exceptio incompetentiæ poſſit opponi, etiamſi dicatur non 27
poſſe dici de nullitate, quod tenet Ange. *in l. tale pactum*, §. *qui provocavit*, *ff. de pact.* & idem Feli. *in c. paſtoralis eod. n.*12. idem Ang. *in l. non erat*, §. *dato*, *ff. de jur. juran*, & *in conſ. ſuo* 248. Bald. *in l. ſi cauſam judicati*, *C. de excep. rei judic.* Bart. *in l.*2.§. *prætor. ff. qui ſatiſd.cog.* idque obtinere etiam ſi quis juraſſet, non dicturum ſe de nullitate, Angel. *in conſ.* 184. Felin. *in c. ex parte*, *de offic. delegat.n.*16.

Iſtud tamen non habet locum attenta *lege noſtra* 4.28
tit. 17. *lib.* 4. *ordinam.* dum tamen memineris eam legem

legem noſtram non eſſe extendendam ultra caſum proprium, in quo loquitur, aperte autem loquitur in judiciis, & in his cauſis quæ agitantur coram Senatoribus hujus noſtri Senatus Pintiani, & Granatenſis, & in ſupremo totius Hiſpaniæ Senatu, ut patet aperte ex litera ipſius legis, unde ea quæ diximus de incompetentia, *hoc num.* 27. *proximo*, & latius dicta *gloſ.* 1. §. 2. *num.* 24. apud judices, *de los hijosdalgo*, non ſunt immutata, nec correcta, nec item apud judices rerum capitalium, vulgo, *Alcaldes del crimen*: non enim extendenda eſt deciſio illius legis, cum ſit exorbitans à regulis juris communis, de quibus dicto *num.* 27. unde apud illos in quacumque parte judicii, uſque ad concluſionem in cauſa poterit opponi iſta de non legitimo pignore exceptio, quæ pertinet ex particulari noſtræ legis deciſione ad incompetentiam, & obtinet naturam ipſius, quia ſine ipſo inchoari judicium non poteſt, nec perfici.

29 Unde quia ad concluſionem uſque in cauſa potuit opponi coram iſtis judicibus, ſi opponatur de pignore, & ipſi nihilominus pronuntiaverint in cauſa principali diffinitivè, planè in cauſa appellationis poterit opponi, & de ea exceptione agi, & ita ſit quotidie, cujus quidem ratio eſt ex *deciſione* Capitii 28. *n.* 3. quia ſecuta appellatio ſuſpendit priorem inſtantiam judicis à quo fuit appellatum, uſque ad publicationem teſtium, text. *in cap. fraternitatem de teſtibus*, text. *in c. veniens de jure juran.* text. *in c. cum Joannes de fide inſtrumentorum*, text. *in l. per hanc*, *C. de temporibus appellationum*, Abb. & Cardinalis *in dicto cap. Paſteralis*, *de exceptionibus*, & adnotavimus ſupra ad interpretationem text. *in clemen. una*, *de cauſa poſſeſſionis & proprietatis*, *gloſ.* 1. §. 2. *n.* 21. ergo qua ratione hæc exceptio potuit opponi uſque ad concluſionem in cauſa, poterit opponi in cauſa appellationis, bene verum eſt, quod judices appellationum, qui in his cauſis nobilitatis ſunt Senatores, ex diſpoſitione d. *l.* 4. *tit.* 17. *lib.* 4. *ordinamen.* debent reſervare ad diffinitivam, & tunc pronuntiabunt ſuper pignus pronuntiando judicium nullum, ſi viſum ſit inſufficiens pignus.

GLOSSA XLVIII.

Pero ſi el que ſe dixere hijodalgo, dixere que tiene los teſtigos viejos, o que ſe quieren auſentar, que los pueda hazer tomar ad perpetuam rei memoriam, ſegun y como el derecho lo diſpone.

Notabilia ex Gloſ. 48.

1 *Qui agere poteſt in judicio, non poteſt producere teſtes ad perpetuam rei memoriam.*
2 *Teſtes ad perpetuam rei memoriam recipiuntur ex æquitate ſolum.*
3 *Qui nec de facto, nec de jure agere poteſt, poteſt tamen producere teſtes ad perpetuam rei memoriam.*
4 *Nemo juvenis adeò robuſtus eſt, de cujus vita temeri non poſſit.*
5 *Si litis conteſtatio tuo facto dilatatur, poſſum petere interim, ut recipiantur mihi mei teſtes ad perpetuam rei memoriam.*
6 *Reus quoque teſtes ad perpetuam rei memoriam producere poteſt.*
7 *Reus agere hoc remedio non poteſt, ſi veriſimilem non habeat adverſarium.*
8 *Iſtud remedium de recipiendis teſtibus ad perpetuam rei memoriã eſt extraordinarium ex æquitate.*
9 *Remedium ordinarium juris tollit extraordinarium.*
10 *An pro ſervitutibus competat hoc remedium.*
11 *Ultro & quietè poſſidenti non datur actio.*
12 *An remedium* l. diffamari, & l. ſi contendat, *faciat ceſſare hoc remedium extraordinarium.*
13 *In juribus incorporeis ſi quis verbo moleſtetur, habet ordinarium remedium, ſecus in corporalibus, & poſſeſſoriis*, n. 10.
14 *Facilius conceditur hoc remedium ſi teſtes valetudinarii ſint, cum agere non poteſt.*
15 *Remedium hoc extraordinarium non conſiſtit in timore mortis, aut abſentiæ, ſed in eo quod agere non poſſit.*
16 *Ad hoc remedium citatio neceſſaria eſt.*
17 *An receptis teſtibus ex hoc remedio fiat publicatio, & quæ utilitas.*
18 *Hæc probatio obſignata obſervatur poſt publicationem.*
19 *Agitur de noſtra lege circa hoc remedium.*
20 *Negatoria non ſolum habet locum in ſervitutibus, ſed in cauſis ſtatus.*
21 *Expenduntur verba* c. quoniam frequenter & l. 2. tit. 16. par. 3.
22 *Utrùm provocante altero ad hoc judicium extraordinarium, poſſit alter ad ordinarium provocare, ita ut ceſſet extraordinarium.*

IN hac re duo ſunt quotidiana, quæ veniunt nobis explicanda. Primum, utrum quis indiſtinctè poſſit petere, ut recipiantur ſibi teſtes ad perpetuam rei memoriam, ſi modo agere non poteſt, idque etiam ſi teſtes non ſint infirmi, nec ſenes, nec valetudinarii, morbovè, aut ætate impediti, aut officio, aut ſexu, aut dignitate, aut itineris longinquitate, quæ jura, quæ ratio, quæ regula ſit amplectenda? & hoc pertinet ad intellectum noſtræ legis in his verbis, & ad *l.* 15. *hoc tit. & lib. Que en las cauſas de hidalguia vengan a dezir los teſtigos ſus dichos perſonalmente*, & pertinent ad *l.* 35. *tit.* 16. *par.* 3. denique prior pars pertinet ad noſtram legem: ſecunda pars diſputationis in eo verſatur, & pertinet ad dictam *l.* 15. utrum quo caſu debeant accedere atteſtaturi, an ex cauſa excuſentur, ſcilicet, ætate, ſexu, dignitate, officio, morbo, itinere, & applicari in univerſum poſſunt in omni genere cauſarum, extra cauſas nobilitatis, licet in his adeo ſint quotidiana, ut ex quotidiano uſu fere negligatur iſthæc juris pars.

Et primum hæc cognitio quando teſtes poſſint recipi ad perpetuam rei memoriam, longiſſimè patet, & latiſſimè diſcutitur per Florianum *in l. in lege Aquilia*, *ſi deletum*, *ff. ad l. Aquiliam*, & ibi poſt Bartolum reliqui, Abb. Felin. & reliqui, *cap. quoniam frequenter*, ut lite non conteſtata, & *in c. ſignificavit*, *de teſtibus*, ubi Bald. Jacobin. *in l. cum hi*, §. *tranſactioni. ff. de tranſaction.* & *in l. quære ut*, *ff. de teſtibus*, Afflict. *in conſtitut. Neapolitan. lib.* 2. *rubric.* 34. Corn. *conſil.* 172. *libr.* 2. Capitius *deciſ.* 123. Capella Toloſana, *quæſt.* 475. Papienſ. *in practica*, *pagina mihi* 125. Rebuf. *in conſt. Regiis*, 3. *tom. pag.* 293. Matienço *in Dialog. Relator.* 2. 3. *part. cap.* 50. Gregor. *in l.* 35. *titul.* 16. *partit.* 3. nos vero calamum cohibentes, ea dumtaxat adducemus, quæ ad noſtram gloſſam opportuna fortè videantur.

Et primum generalis & univerſa regula tradita eſt, ut is producat teſtes ad perpetuam rei memoriam, qui agere omnino non poſſit, nec paratam habeat actionem, ut per totum, ut lite non conteſtata, & *l.* 2. *titul.* 16. *p.* 3. qui eſt textus capitalis, ad quem tota die occurritur, cum enim teſtes recipiantur ad perpetuam rei memoriam, ex æquitate, ſcilicet, quia ſi moriantur, aut longius abſint, poſſit jus, & juſtitia obſcurari, ut patet ex d. *l.* 2. *& cap. quoniam frequenter*, ut

ut lite non conteſtata, *cap. ſignificavit, de teſtibus*, dict. *l.* 8. *tit.* 11. *lib.* 2. *Recopilationis*, merito in actore qui agere poteſt non admittitur remedium ſubſidiarium, cum in manu habeat remedium ordinarium, *l. in cauſæ. ff. de minoribus.*

Ex qua regula illa quoque deducitur, ut quoties quis de facto, aut de jure agere non poteſt, ſive impediatur impedimento diuturno, ſive momentaneo, & brevi duraturo, utcumque agere non poſſit producere, tamen poſſit teſtes ad perpetuam rei memoriam, ut probatio ſua, ac ſubinde jus ſuum ſibi conſervetur, nec perimatur, exempla quotidiana ſunt in debito ad diem, ſeu ſub conditione, ut non expectata die, nec conditione poſſim mihi parari meam probationem, tex. *in cap. ſignificavit de teſtibus*, tex. *in l. Aquilia ſi deletum, ff. ad legem Aquiliam*, tenent Abbas, & reliqui, *in dicto cap. ſignificavit*, Innocentius *in dicto cap. quoniam frequenter*, Salycetus *in authent. ſed & ſi quis, C. de teſtibus*, in quo tamen Bartol. & Angel. *in dicta authentica. ſed, & ſi quis*, & Imola, & Felinus, *in dicto cap. ſignificavit*. ita exiſtimarunt poſſe temperari hanc opinionem, ut ſi dies, aut conditio poſſint evenire priuſquam examinentur teſtes, omnino ſit abſtinendum à tali productione teſtium, ut actio intentetur, quæ adveniente die, & expleta conditione intentari poteſt, ſi vero dies, aut conditio non poſſint evenire ante productionem teſtium, omnino poſſe produci teſtes ad perpetuam rei memoriam, aiunt tamen utroque caſu poſſe examinari, & accipi teſtes omnes, de quorum morte timetur, ſicuti gloſ. *in l. Aquilia* ſupra allegata, quæ Bartoli, Angeli, & Imolæ, & Felini, conſideratio mihi cer.e otioſa eſt, nec præter ſpecioſa verba, aliud continet, quod ad rem faciat, cùm
4 nullus teſtis reperiri poſſit, quantumvis juvenis, robuſtus & fortis, de cujus vita timeri non poſſit, ex Paulo Juriſconſulto *in l. Senatus, ff. de donation. cauſa mortis*, ubi quod mors ubique præſtò eſt, quod Juriſconſultus his verbis innuit: *Si quidem terra, marique, tàm pace quàm bello, tàm domi quàm militiæ multis generibus mortis periculum metui poteſt, nec vis Herculea, ut inquit ille, fatum evitavit acerbum*, juxta ubique ex humana ſorte mortis cogitatio eſt, cum igitur ubique inſtet mors, omnibuſque minetur, æquoque pede pulſet Regumque turres, pauperumque tabernas, & ſola

Victricibus armis
Elatos frænet animos, communia toti,
Genti ceptra tenens, æternaquè fœdera ſervans,
Quæ parvos magnoſque terit, quæ fortibus æquat,
Imbelles, populiſque duces ſeniumquè juventæ.

Quid obſecro obſtabit, cur non accipiantur teſtes pendente conditione, & cedente die cum Abbate, & Innocentio, & Saliceto *ubi ſupra*, & Baldo *in dicto cap. ſignificavit*, qui contemplatione mortis moventur, nihil expendentes, quod poſſit contingere conditio, aut advenire dies, cùm interim imminente morte poſſit de vita teſtis ex humana ſorte timeri, ex dicta *l. Senatus*, igitur recipientur teſtes quandiu quis agere non poteſt, ex dict. *l. in lege Aquilia ſi deletum*, & *cap. quoniam frequenter*, & dicto *authentico, ſed & ſi quis*, alia exempla ponunt Bartolus, & Bald. *in dicta authentica, & ſi quis*, & Innocent. & Hoſtienſis *in dicto cap. quoniam frequenter*, & Felinus *in dicto cap. ſignificavit*. ſi vel metu, vel potentia, vel cavillatione de facto agere non poſſim, tunc quidem licet producere teſtes ad perpetuam rei memoriam, veluti ſi litis conteſtatio facto tuo differatur oppoſita dilatoria exceptio-
5 ne longius, & altius diſcutienda, maximè in caſu text, *in cap. tuam de ordine cognit.* tunc quidem militat ratio, quæ ſuadet, ut teſtis recipiatur ad perpetuam rei memoriam, quoniam is contra quem dilatoria opponitur altius diſcutienda, impeditus eſt agere facto adverſarii, ob idque conſiderata regula, quam diximus, poterit producere teſtes, ſive ex timore mortis, quæ ubique imminet, ſive ex dilatione quæſita.

Ex qua regula fortius id erit recipiendum in reo, 6
qui actorem compellere non poteſt, ut contra ſe agat, ex *l.* 1. *C. ut nemo invitus*, ideò opportunè poteſt parare ſibi ſuam exceptionem, Albericus, Bartolus, Baldus, Paulus, & Salicetus *in authentica ſed & ſi quis*, ubi Angelus, *C. de teſtibus*, tenent Canoniſtæ *in dicto c. quoniam frequenter*, ut lite non conteſtata, Felin. *in dict. c. ſignificavit*, & Bart. *in d. l. in lege Aquilia ſi deletum*, ex quorum relatione recepta eſt iſthæc opinio, & ex ratione de qua ſupra, cum enim agere non poſſit, etiam ſi omnis mortis metus abſit, qui abeſſe non poteſt, ſine dubio recipiendi ſunt teſtes ad perpetuam rei memoriam, ex *l. pupillus, C. de uſuris pupillaribus*, cum *gloſſa ibi, verbo, voluntatis*, communiter recepta, quod quidem 7
ſane erit intelligendum in reo ex actione perſonali, nam reus idemque poſſeſſor rei, nempè prædii, fundi, aut domus ſi pacificè poſſideat, nec uliam patiatur de fundo, prædiovè, aut domo quam poſſidet, controverſiam, ſine dubio agere non poteſt, ut recipiantur ſibi teſtes ad perpetuam rei memoriam, non enim habet adverſarium quem vocare poſſit ad hoc genus judicii, cum enim adverſus hunc poſſeſſorem nulla reperiatur actio efficax, nec in pendenti, nec in exercitio, neque data, nec nata, peſſime ad hoc remedium convolat, ita tenet Bald. expreſſe *in dict. cap. ſignificavit*, idem *in dicta auth. ſed & ſi quis*, & tenent reliqui, de quibus ſupra facta eſt recordatio, qui communi ſententia hoc probant ex ratione, de qua ſupra, quæ cogebat recipi ab actore hoc genus probationis, nec quicquam adverſatur, text. *in dicto cap. ſignificavit*, ibi enim videbatur actio, ſi non in exercitio, ſaltem in potentia ob fundationem, ex qua jus patronatus ad multa poterat oriri, argumen. text. *in cap. nobis fuit, de jure patronatus*, & quæ ibi, cum autem ea actio de præſenti non moveatur, liberum fuit reo libertatem probare, ſcilicet, quod fundator omnimodam libertatem contulerit, ut ſi aliquando de jure patronatus ageretur, conſtaret de libertate conceſſa.

Aliàs reus hic de quo agimus, poteſt ſibi parare ſuam exceptionem remedio hoc extraordinario, quando nullum remedium ordinarium ſubeſt, & actor differt ſuam actionem, timorque eſt reo, ne teſtes moriantur, ac tunc quidem actio ab actore proponatur, quando reo nulla probationis ſit copia, hoc caſu teſtes recipiuntur ad perpetuam rei memoriam ex ea ratione de qua ſupra, quia ſcilicet, non eſt in manu, & poteſtate rei agere, tenent Bartol. *in d. auth. ſed & ſi quis*, Alberic. Salicet. Paul. *ibi*, qui omnes pro hac ſententia allegant text. *in l.* 1. *C. ut nemo invitus*, nequit enim hic reus, qui actioni actoris adhuc non propoſitæ ſubjectus eſt, ipſum actorem compellere, ut agat adverſum ſe ex d. *l.* 1. cum autem ipſum compellere non poſſit, ut agat, reliquum eſt, ut teſtes ſibi ſui recipiantur ad perpetuam rei memoriam, qua probatione, & ex ea parata ſibi exceptione, evitetur ſubdola actoris retardatio, in proponenda actione contra reum: ita inducendus eſt tex. in d. *l.* 1. allegant etiam text. *in l. ſi pupillus, quæ eſt finalis, C. de uſuris pupillari.* qui text. juncta *gloſ. verbo, voluntas*, probat id ad quod allegatur de recipiendo hoc remedio in reo, cumque remedium iſtud de recipiendis teſtibus ad perpetuam rei memoriam ſit

extraor-

extraordinarium conceſſum à jure, præter juris re-
gulas ex æquitate ne jus pereat, & juſtitia obſcure-
8 tur, utque ne ſubdola adverſarii retardatione con-
ſulto ſuccumbat reus defecta probatione, conſe-
quens eſt, ut nec alio remedio extraordinario tolla-
tur, nec exiſtente ordinario exiſtat, & duret, nam-
que remedium extraordinarium juris tollitur ex reme-
dio ordinario pinguiori, raro ex remedio item extra-
ordinario, ex *l. in cauſæ, la* 2. *ff. de minorib.* ut per
9 Felin & reliquos in *dict. c. ſignificavit*, & per Bart.
in l. in provincialibus, ff. de oper. novi nuntiat. & dixi
ſupra fortaſſe non in elegantius, *glos.*6. §. 1. *à n.* 4.
vide ibi. Inde eſt, ut licet reus poſſit petere, ut impo-
natur perpetuum ſilentium actori implorato judicis
nobili officio, ex traditione gl. Bart. Angel. & Paul. *in*
l. ſi contendat, ff. de fidejuſſoribus: quod an indiſtinctè
verum ſit, proximè dicemus, adhuc hoc remedium,
quia eſt extraordinarium, non tollat nec adimat facul-
tatem item extraordinariam recipiendi teſtes ad per-
petuam rei memoriam beneficio juris conceſſam, &
pinguius contra moroſum actorem, qui conſulto dif-
ferat actionem ſuam in judicio proponere, ex ea ratio-
ne, quia etiam inter duo remedia extraordinaria ſit
electio pinguioris, quod notabimus *glo.*6. §. 1. *à d. n.*4.
& in ſpecie intelligunt Abb. & Fel. *in dict. c. ſignifi-
cavit*, Imol. & alii, *in l.* 2. *in principio, ff. ſolut. mat.*
Bart. *in d. l. in provinciali, ff. de novi oper. nuntiat.*
poſt *gl. in l. de pecoribus, C. ad leg. Aquil.*

Inde quoque deſcendit, ut ſi remedium habeat
reus ordinarium, quod intentare poſſit, non ſit ſibi
adhuc extraordinarium confugiendum, cum ordina-
rium tollat, ex d. *l. in cauſæ*, quod quidem applicari
poteſt ad omnes cauſas, in quibus agitur de jure in-
corporeo, in quibus mutua ſit actio, & reciproca fa-
cultas agendi, quod in ſervitutibus expeditum eſt, cum
utrique actio competat confeſſoria alteri, alteri vero
negatoria, eaque ordinaria, §. *æque ſi agat, inſtit. de ac-
tionib.* & ibi Jaſ. & Bar. *in l. & ſi forte*, §. *ſciendum ff. ſi
ſervit. vend.* per tex. *ibi*, ubi Ulpian. inquit, *Sciendum*
10 *in his ſervitutibus eundem eſſe poſſeſſorem juris & peti-
torem*: poſſidenti enim dum tamen agat pro ſervitute
datur actio, & exceptio, ex d. §. *ſciendum*, & *l. ſi quis
diuturno*, §. *agi, ff. eod.* vide apud D. Franciſcum
Sarmiento *ſelect. interpret. cap.* 2. *n.*5. cum igitur re-
medium ordinarium quod pro ſervitute competit,
aut pro libertate, vere tollat extraordinarium, inde ſi
reus contendat, ut recipiantur ſibi teſtes ad perpe-
tuam rei memoriam, ut probet non debere ſe in ſuo
prædio ſervitutem, prædiumque liberum eſſe, illud
perpendendum eſt judici, an poſſeſſor hic moleſtetur
pro ſervitute, & illa moleſtatio verbalis ſufficiet ad
confeſſoriam, & negatoriam, ex his quæ adduximus
ſupra *glos.*41. *num.* 5. quod ſi nec verbo, nec re mo-
leſtetur, tunc certe minimè audiendus eſt, nec ordi-
nario, nec extraordinario juris remedio, nec enim
lites temere ſunt multiplicandæ, nec unquam actio
data eſt ultro poſſidenti, cum ſufficiat ei quod quie-
te poſſideat, ita Ulpianus *in l.* 1. §. *interdictum autem,*
11 *ff. uti poſſidetis*, idem intelligendum eſt in reliquis
omnibus juris partibus ubicumque mutua, & reci-
proca ſit utrimque actio, ut in actionibus directis,
quæ contrarias actiones habent de jure, ceſſat igitur
hoc remedium extraordinarium, ubicumque reme-
dium ordinarium lege jureque proditum ſit: & quo-
12 niam jactationis judicium extraordinarium eſt, ex
dicta *l. diffamari*, & *l. ſi contendat, ff. de fidejuſſor*,
& generale, ubicumque adſit diffamatio, ex Didaco
lib. 1. *variar. cap.* 18. & ex Anton. Gabriele *com-*
13 *munium, lib.* 2. *tit. de actione concluſione* 6. quod ta-
men dicta *glos.* 51. latius explicavimus *num.* 17. at-
tamen non tollit hoc remedium extraordinarium,
item quia pinguius, & quod ſuſtinetur ſine diffama-
tione, quod eſt notandum ex his quæ diximus ſupra
*gloſſ.*6. §. 1. *n.*4.

Prætereà illud obſervandum erit non eſſe neceſſa- 14
rium inquiſitionem eam, an teſtes ſint valetudinarii,
aut longius abituri, ſufficit enim quod reus agere
non poſſit, & habeat paratum & imminens damnum,
ex his quæ diximus, quod ſi ultra damnum immi-
nens, & paratum, teſtes, aut valetudinarii ſint, aut
ſenes, aut longius abituri, tunc quidem facilius mul-
to concedetur, ut recipiantur hi teſtes ad perpetuam
rei memoriam: ſi vero teſtes juvenes ſint robuſtiores,
& qui poſſunt ſemper adeſſe, non ideo minus
recipientur, quia actor habet ſuam actionem, eam-
que conſulto differt, & poterit mihi deficere mea
probatio ex metu mortis, de quo in dicta *l. ſenatus*,
ideoque recipiendi erunt mihi mei teſtes etiam robu-
ſti, & bene valentes, quia agere non poſſum, idque
ex dicto *capit. ſignificavit*, expendendo rationem tex.
de quo ſupra.

Et licet in dicto *c. quoniam frequenter* fiat mentio 15
de valetudine, & ſenectute, & abſentia, illa verba
non inducunt diſpoſitionem, ſed facilitatem conce-
dendi remedium hoc extraordinarium, quod quidem
multo facilius conceditur expenſa valetudine adver-
ſa, & ſenectute, ſed tamen nequit non concedi ſi
agere non poſſim, & periculum ſit ne jus meum, &
probatio mea mihi pereat peremptis teſtibus, qui fa-
cile pereunt ex humana ſorte, & fragilitate, dicta
l. Senatus, & ita tenet Bald. Salicet. & Paulus *in di-
cta authentic. ſed & ſi quis*, & tenet noviſſime Ma-
tienço *in ſuo Diſlogo relatoris, p.* 3. *c.* 50. *n.*3. idque
reſpondendum eſt ad *l.* 2. *tit.* 16. *p.*3.

Unde utiliter inferendum eſt in cauſis in quibus li-
cet judici examinare teſtes per receptorem, ſi reus
obtineat, ut recipiantur teſtes ſibi ad perpetuam rei
memoriam, non eſſe ſibi neceſſe probare morbum,
ſenectutem, aut futuram abſentiam, ſed eſſe omnino
recipiendos teſtes, etiamſi robuſti, aut validi ſint,
quia remedium hoc non ſubſiſtit tantum in timore
teſtis valetudinarii, aut ſenis moriatur, aut in ab-
ſentia ipſius, etiamſi hoc alias ſufficiat, verum fun-
datur in damno imminenti ipſi reo, & omnino futu-
ro, quia ſcilicet, licet ſibi pararem ſuam exceptio-
nem, ne teſtes moriantur, cum mors uti diximus, im-
mineat juveni, ſenique majori, minori, defecto æta-
te, & adoleſcenti, & æqualiter uti diximus populiſque
duces, ſenumque juventæ, concedit itaque teſtis
adverſa valetudo hoc remedium, item abſentia fu-
tura, ſed etiamſi hæc abſint ex eo ſolum præſtabitur
hoc remedium, quod reus agere non poſſit, & ſua
intereſſit parari ſibi ſuam exceptionem, & defenſionem,
etiamſi teſtes robuſti ſint, & proſpera valetudine,
ex dict. *cap. ſignificavit*, itaque in omni genere cau-
ſarum civilium, & criminalium hoc ſuggerit natura-
lis æquitas, & juris ratio, ſi vero de criminali cauſa
intelligas, de defenſione erit intelligendum, non ve-
ro de accuſatione, ex *dict. l.* 2.

Prætereà citatio omnino neceſſaria eſt ad recipi- 16
endos hos teſtes ad perpetuam rei memoriam, ex
dict. *c. quoniam frequenter*, & dict. *cap. ſignificavit*,
& dicta *l.* 2. *tit.* 16. *part.* 3, eaque perſonalis eſſe de-
bet propter rei periculum, de qua agitur, *l. de uno-
quoque, ff. de re judicat. l. non aliter, ff.* de adoptio-
nibus, notant ſcriptores in dicto *c. ſignificavit*, poſt
gloſ. *ibi*, & in dicto *c. quoniam frequenter*, Bart. Paul.
Salicet. *ubi ſupra.*

Item de publicatione quæſitum eſt, & in hoc quo- 17
que controverſia reperitur, diſtinguunt alii poſt gloſ.
in dicto *c. ſignificavit*, inter teſtes receptos ad perpe-
tuam rei memoriam ex cauſa valetudinis, ſenectutis,
aut abſentiæ, & inter eos teſtes, qui non recipian-
tur

tur ex hac cauſa, de quibus ſupra, ut in illis non fiat publicatio, quia ſi fieret, præcluderetur ſibi via, & adimeretur facultas alios teſtes producendi in judicio ordinario, ex regula tex. *in cap. fraternitatis de teſtibus*, & quæ diximus ſupra *gloſ.* 50. cum autem recipiuntur teſtes indifferenter valentes, & valetudinarii, ſenes, & juvenes, tunc quidem exiſtimant faciendam publicationem, nec amplius faciendam eſſe de novo probationem ſuper eiſdem articulis, aut directo contrariis ex traditis dicta *gloſ.* 40. Rationem diſtinctionis eam eſſe aiunt, quia in priori caſu teſtes valetudinarii, & ſenes recepti ſunt in favorem producentis, ideoque neceſſe eſt, ne eorum fiat publicatio, ne quod in favorem producentis inductum eſt, ſcilicet, receptio eorum teſtium dumtaxat, in ejus damnum retortum reperiatur, hac enim publicatione ut diximus reperiretur præcluſa ſibi via, ne alios poſſet de novo producere idque ne contingat decidendum fuit non eſſe faciendam publicationem teſtium, qui recepti ſunt ad perpetuam rei memoriam, ex cauſa valetudinis, ſenectutis, aut abſentiæ futuræ, cum autem indifferenter omnes recepti ſunt, tunc faciendam publicationem aiunt, nec eſſe amplius recipiendos teſtes, cum potuerit omnes producere, & plenè cauſam ſuam inſtruere, non ſolum ex infirmis, & ſenibus, abſentibusve futuris, hanc diſtinctionem poſuit gloſ. *in dicto capit. ſignificavit*, & ſecuti ſunt quos adduximus.

Alii vero indifferenter aiunt omnino faciendam publicationem, idque ſecure tradit Otalora, 5. *p. c.* 1. *num.* 4. diſtinctio autem gloſſæ placet mihi, nam etiamſi poſſit recipi ex hoc extraordinario remedio quilibet teſtis, tam ſenex, quam juvenis, tam infirmus, quam valens, tam abiturus quam manſurus diutius in loco, ex eo ſolum, quod non poſſis agere, & iniquum ſit, ſi tua tibi probatio pereat certe cum poſſis adducere omnes teſtes quoſcumque volueris, durum eſt, ut iterum de eadem re publicatis iſtis atteſtationibus poſſis novos teſtes adducere: contra juris regulas notiſſimas, cæterum quando ad eos ſolum te contrahis, qui morbo, aut ſenectute, moribundi ſunt, aut ad eos, qui longius ſunt abituri profecto peſſime prohiberis poſtea eos producere, qui valentes erant, & juvenes. itaque diverſa ratio cogit diverſam juris rationem ſectari contra Otaloram, qui univerſe ſtatuerat publicationem indifferenter eſſe faciendam, niſi dicas eum locutum fuiſſe in cauſis nobilitatis, in quibus, ut plurimum hi teſtes adducuntur, qui morbo laborant, vel ſenio, quo caſu facta de his publicatio non impedit productionem aliorum teſtium facta horum publicatione, & ita ipſum intellige, aliàs eſt difficilis ipſius traditio ex ratione eorum, quæ tradit dict. *gloſ. in cap. ſignificavit.*

Inde eſt, ut iſtiuſmodi probationes obſignatæ tra-18 dantur producenti ad defenſionem ſui juris, ex tex. in dict. cap. quoniam frequenter, & ex dicta *l.* 2. in cauſis autem nobilibus particulari juris noſtri diſpoſitione conſtitutum eſt ne tradantur producenti, ſed ſeruantur in Archivis publicis, ex diſpoſitione, *l.* 19. *tit. hoc, & lib.* & fuit ordinatio hæc inter ordinationes hujus Cancellariæ Pintianæ, *lib.* 1. *tit.* 6. *verſic. Las provanças*, & *lib.* 4. *tit.* 7. *verſic. Provanças que ſe hazen*, ex quibus ordinationibus emanavit d. *l.* 19. & quotidie hoc obſervari præcipimus, & omnes cupimus putamuſque quod obſervatur, ſed ſcio certiſſimè, quod non obſervatur, an ſcribarum, an vero noſtra culpa id fiat neſcio, illud video obſervatum, ut ſi apud Senatores contingat cauſa, quæ exigat has probationes, aut apud judices rerum capitalium, tunc traduntur relatori, ut referat quod in eis probatum reperiunt, ita fieri conſuevit, ſtatimque iterum, ita ut traditæ ſunt, traduntur, *ſin que quede traslado, y aunque alguna vez las he viſto llevar a la Corte para eſte efecto por mandado de los Alcaldes, creo que no ſe puede hazer, por ſer contra otra ordenança, que diſpone que los pleytos no ſe saquen deſta Corte.*

Sed tamen circa hæc verba noſtræ legis tantiſper 19 adhuc immorandum eſt, dum inquirimus, an hoc de recipiendis teſtibus ad perpetuam rei memoriam, in cauſis nobilitatis fuerit ſuperfluum, & otioſum, occurrere enim poteſt inveſtigatio illa quid fuerit, ut id expreſſe conſtitutum ſit in cauſa nobilitatis, & faciebat negotium prædicta, *l. diffamari, de qua ſupra* agimus *hac gloſ.* & *gloſſa proxima ſupra*, cujus remedium videri poterat intentari potuiſſe ab iſto qui ſe nobilem contendebat, cum cauſa nobilitatis ſit cauſa ſtatus, ut ſæpius diximus ex *l. ingenuum, ff. de ſtat. homin.* & illud remedium in cauſis ſtatus inductum à jure facile videri poterat excluſiſſe remedium extraordinarium hoc de quo agimus.

Sed adhuc hoc ipſum remedium *l. diffamari* poſcebat diffamationem, & ſæpius contingit, ut citra ullam diffamationem periculum immineat, ne probatio mihi mea pereat, ex humana forte, quo caſu adhuc ſuccurrendum fuit hoc ipſo remedio.

Sed neque negatoria ſatis conſultum videri poterat ei, qui vult ſib. providere, & præcavere damnum, cum enim hæc ipſa negatoria habeat locum non ſolum in prædialibus ſervitutibus, verum in cauſis ſtatus, libertatis, & ingenuitatis, ex *l. liberis*, §. *fin. juncta l. cui neceſſitas, ff. de lib. cauſa*, & *in l. ſi quis à liberis*, §. *ſi vel parens neget*, & §. *ſolet*, & *in l. ſi neget quis, ff. de liber. agnoſ.* ad hoc iſta negatoria requirebat negationem, & repugnantiam ſaltem verbalem ex natura ipſius actionis negatoriæ, & contingit ſæ- 20 pius in hujuſmodi cauſis, ut nemo te ignobilem dicat & tua adhuc interſit, ut de tua nobilitate futuris ſeculis pro liberis tuis conſtet, qua ratione adhuc pinguius remedium fuit excogitandum, deventum autem eſt, neceſſitate cogente ad hoc, ut teſtes reciperentur ad perpetuam rei memoriam, ob idque merito particulari deciſione in cauſis nobilitatis conſtitutum eſt, ut teſtes recipiantur ad perpetuam rei memoriam, idque poſitum eſt in voluntate litigatoris ex hac cauſa, ibi: *Pero ſi el que litiga dixere*, ſufficit enim ſi dicat, ſua intereſſe, ut recipiantur ſibi ſui teſtes, præcipuè ſi valetudinarios aut ſenes dicat eſſe, nec enim ad hoc probationem ullam requirit lex noſtra, ideo pinguius ſuccurrit quàm negatoria, quæ ſaltem verbalem requirebat inquietudinem, ut diximus ſupra *gloſſa proxima.*

Idque merito deciſum eſt quoniam lex noſtra non procedit in actore ſine pignoratione, hoc eſt ſine perturbatione reali, ut diximus ſupra *gloſ. proxima*, cum ergo in manu mea non ſit ut agam ſed in facultate communitatis, ſi velit me perturbare realiter, capiendo pignora, ne pereat mihi meum jus, juſtiſſime fuit deveniendum cogente neceſſitate ad hoc remedium extraordinarium, cum agere omnino non poſſim, niſi alieno facto perturbatus: cum ergo non poſſit agere ſine perturbatione reali, quod erat & de jure communi, *l.* 1. *ff. uti poſſidetis l. una*, *C. eodem*, Alexan. *in l. ſi prius*, *num.* 22. *ff. de operis novi nuntiant.* Alciatus *Parergon juris lib.* 3. *cap.* 21. & diximus latius *gloſ. proxima* ſupra, certè juſte confugit ad hoc remedium, quod lege noſtra juſtiſſimè deciſum eſt.

Item etiam adverte, quod etiamſi noſtra lex utatur iſtis verbis, ſcilicet, *Si dixere que tiene los teſtigos viejos, o que ſe quieren auſentar*, verba illa non exigunt probationem, ſufficit enim ſi id dicat litigator, ob idque neceſſario ita intelligenda ſunt, ut non inducant diſpoſitionem, nec cauſam finalem, namque ex his quæ

quæ diximus, etiamsi testes juniores sint, robusti, & valentes, nec sint unquam abfuturi longius, adhuc possunt recipi in causis nobilitatis, secus in reliquis causis, ex his quæ diximus ex *d. cap. significavit*, lex enim nostra in eo habet rationem juris, quia actio tibi denegata est, & periculum est, si probatio tua pereat, cum mors immineat pariter, & juveni robusto, & infirmo, ex dicta *l. senatus*, ob idque ea verba non inducunt causam finalem quod sine difficultate est, si compareat coram judicibus attestaturi.

Unde si nihil aliud obstaret, quod pertinet ad hoc remedium, nihil considerandum est, an testes sint senes, vel infirmi, robusti, aut juvenes, perpetuo futuri ad manum, ut producantur, aut abfuturi longius, sufficit id solum ex fundata juris ratione, quod damnum immineat, & quod agere non possis, damnum autem consistit in timore mortis, quæ ex humana sorte, & fragilitate ubique timetur.

Ex alio autem capite urget illhæc consideratio mortis proxime futuræ, adversæ veletudinis, senii, & absentiæ, scilicet, quia in causis nobilitatis vocandi sunt testes, ut præsente judice attestentur, ac tunc quidem ne veniant, excusantur infirmitate, senecta, & aliis ex causis, de quibus agemus *proximo* §. *hujus gloss.* unde si testes velis adducere tuis expensis, ut attestentur coram judicibus nobilitatis, tunc ego non video juris rationem suadentem, ne recipiantur, etiamsi senes nec sint, nec infirmi, nec abfuturi, ex eo quia agere non possum, & interest mea plurimum, ne mihi mei testes moriantur, quæ mors imminet omnibus, ut diximus ex dict. *l. senatus*, unde verba nostræ legis, quæ interpretamur, & *l.* 2. *tit.* 16. 12 *part.* 3. & dict. *cap. quoniam frequenter*, scilicet, de valetudine adversa, senectute, & absentia posita sunt exempli causa, quia ex his cautis facilius solet concedi hoc remedium, non vero negant prædicta jura non esse aliàs concedendum, itaque manet intactum dictum *c. significavit*, in sua dispositione, scilicet, quia agere non potest.

Ex quibus juribus juncta *l.* 35. *titul.* 16. *p.* 3. secundum lecturam antiquam Montalui, ibi: *De sesenta años*, nam secundum novam lecturam Gregorii ea verba mutata sunt, & reposita pro *Sesenta años, setenta años*: dimanavit ergo ex his, ut in mandatis, quæ dantur scribis, hoc est, receptoribus in causis nobilitatis, ex hoc remedio impetrato additur ne recipiant testes, qui non attingant sexagesimum annum, quæ praxis mihi difficilis est, tum ex superius dictis, tum etiam, quia cum iste scriba non sit recepturus nisi testes probe impeditos, jam nullæ ipsius sunt partes, ne non recipiat: in eo autem æquitatem obtinet, quia ex capite ætatis olim ante sexagesimum annum non potuit excusari, aut impediri, ex dicta *l.* 35. secundum antiquam lecturam, ob idque etiamsi alias recipiendus esset, quia impeditus declaratus sit, si tamen ipsemet fateatur se non attingere sexaginta annos, & robustus sit, probe præcipitur ne recipiatur, cum confessio ipsius de sua ætate vincat præcedentem probationem aliàs suspectam, ex Bar. *in l. de ætate, ff. de minoribus, n.* 26. ideo scriba remittit hos, qui non attingunt sexaginta annos examinandos judicibus, hodie vero, quod de sexaginta annis apponitur in prædictis mandatis, vulgo, *en las receptorias*, utcumque apponatur, forte ex lectura nova, *d. l.* 35. immutandum est, ut pro sexaginta, septuaginta apponantur.

Et quia hæc particulari ratione dispositа sunt in causis nobilitatis, ut testes veniant attestaturi in aliis causis in quibus non est necesse adducere testes ad judices, ut præsentes interrogentur indifferenter ex hoc remedio recipientur testes quilibet ex ea ratione, quia agere non potest: cum vero adducendi fuerint ad judices, ut præsentes coram judicibus attestentur, tunc ut excusentur ab hac molestia itineris opportuna est excusatio ætatis, morbi, dignitatis, sexus, officii, & longinqui itineris, de quibus excusationibus dicemus infra §. *proximo*. extra causam nobilitatis sunt quotidiana in causis criminum, matrimonii, & in aliis hujusmodi, & hæ excusationes vulgo vocantur impedimenta.

Ultimò, Otalora *d.* 5 *p. principali, c.* 1. *n.* 5. *vers.* 13 *Fuit tamen mihi sæpissimè quotidiana quæstio*, quærit an advocatus fiscalis simul atque particularis petit, ut recipiantur sibi testes ad perpetuam rei memoriam super nobilitate, possit ipse etiam ipsum particularem præoccupare, & provocare ad judicium ordinarium, in quo ordinarie ex juris ordine agatur inter utrumque pleno judicio de nobilitate ipsius, aut excipiendo, aut agendo, aut per viam reconventionis, & ait posse quidem per viam reconventionis, & ad hoc ferè nihil allegat, ego existimo non posse adimere particulari juris remedium, & beneficium, quia cum non possit agendo, ut ipse fatetur vix est, ut excipiendo, vel reconveniendo possit, cum illud sit agere, *l. in exceptionibus, ff. de probat.* agere autem nullo modo potest, ex *l.* 3. *tit.* 13 *lib.* 2. *novi ordinamen.* ergo nec poterit reconvenire, nec excipere, quod argumentum optimum est in his causis nobilitatis respectu fiscalis, ex dicta *l.* 3. licet aliàs non sit omnino verum, non posse me tantum excipiendo, quantum agendo vel non posse excipiendo, quod possum agendo. de quotamen supra aliqua adduximus *glos.* 6. §. 1 *à n.* 3. certe in hoc Pintiano prætorio receptum est ne agat advocatus fiscalis, bene tamen fateor utilissimum Reipublicè, si agat, & protinus provocet ad judicium eum, qui petat produci suos testes ad perpetuam rei memoriam, quia hoc pacto iret obviam perjuriis, & evitaretur peccandi manifesta occasio. sed tamen non est hactenus decisum, cujus expensis acturus esset advocatus fiscalis, etiamsi agere posset, ex qua ratione donec decisum sit lege lata, cujus expensis acturus sit fiscalis, otiosa est quæstio an agere possit, spero tamen de hac re ferendam legem, fit enim quotidie, ut ad perpetuam rei memoriam producantur testes emptitii, infames, viles, mendaces, pejerantes pessimè, & impunè, quod quidem evitaretur, si statim possent hi, qui eos sunt producturi ad judicium provocari ordinarium, utque ea cura esset fiscali subministratis sumptibus, vel ex publico, fieret profecto, ut pauciissimi hoc remedium intentarent, quod quidem hodie vilibus, sine repugnantia patet.

Illud tamen sine dubio est posse populum, vel civitatem, aut villam, vel concilium, in quo is moratur, qui petit. ut accipiantur testes ad perpetuam rei memoriam super nobilitate provocare ipsum ad judicium ordinarium, vel excipiendo, vel reconveniendo, vel agendo, quia id ipsis sicuti fiscali prohibitum non est, potest enim dicere hodie cõitat hodie agamus, ac tunc quidem fiscalis assistere poterit & causam fisci agere, ex *l.* 2. *titul.* 5. *lib. hoc* 2. *novi ordin.* verbum enim illud assistere, illud denotat. *l. fin.* & ibi *glo. verbo, assistere*, *C. de advocatis diverf. judicior.* etsi dedisse communitas ejus expensis potest prosequi causam, diximus supra *glo.* 49. hactenus de hoc remedio, nunc vero agendum est de excusationibus, quibus excusantur testes, ne veniant attestaturi ad judicium.

Notabilia ex §. 1. Glos. 48.

1 *Qua ætate quis excusetur ne veniat ad judicium testificaturus.*

2 *Annus quadragesimus nonus, est annus climactericus minor.*

3 *Vita hominum septennario movetur, & variatur numero.*

4 *Annus climactericus major quis.*
5 *Sexagenarios è Ponte deiiciendos , quid.*
6 *Senex quis propriè dicatur.*

§. 1. gloſſa 84.

1 MOdo agendum eſt de excuſationibus , quibus teſtes excuſantur, ne veniant atteſtaturi, vulgo , hæ excuſationes vocantur impedimenta , & hæc proveniunt ex ætate , ſexu , dignitate , officio , morbo , & longinquitate : & pertinent ad noſtram legem , in his verbis , & ad *l.*15. *hoc tit. & lib.* & ad *l.*35. *tit.*16. *par.* 3. & quamvis vulgata ſint , fit quotidie , ut vulgati , & uſitati juris ratio neglecta ignoretur , cum oporteat juriſperitum , & obſcura ſcrutari , & vulgata recta ratione callere : ne opinator ſit , ſed probe petitus, & penetratis legibus merito doctus.

Cumque prædicta *l.*15. *hoc tit. & lib.* ſtatutum ſit, ut teſtes adducantur ad judices nobilitatis teſtificaturi in cauſis , nequeantque per alios recipi , ac id in cauſis quoque criminalibus receptum ſit , fit quotidie , ut excuſentur ætate , ſexu , dignitate , officio , morbo , & itineris longinquitate , ac tunc quidem recipiuntur teſtes , quod vocamus , *teſtigos de impedimentos* , & decreto edicitur , teſtes eſſe legitime excuſatos , & juſte impeditos , nec poſſe , nec debere adduci ad judices , ut præſentes atteſtentur , proinde eſſe mittendum ſcribam , *receptor , que les tome ſus dichos y declaraciones , y eſte auto ſe notifica al Fiſcal , y ſi le parece eſta juſtificada , paſſa por el , y ſino , o apela , o ſuplica , ſegun que el auto es dado por Alcalde , o por Oydor , y ſe veen los teſtigos de impedimentos , y ſe confirma , o revoca el auto , y ſi ſe revoca , ſe manda vengan perſonalmente a eſta Corte a dezir ſus dichos , y declaraciones , a coſta del que los preſenta* , & hæc praxis quotidie obſervatur , nunc de iſtis excuſationibus , quæ vulgo impedimenta dicuntur , agamus , de quibus eſt dict. *l.* 35. *titul.* 16. *par.* 3. & primum de ætate.

Aetas excuſat teſtem.

Ætate excuſatur teſtis ne veniat teſtificaturus , quæ autem illa ætas ſit , quæ excuſet , difficile eſt inquirere , omnes tamen conveniunt , ſenes non eſſe adducendos , & excuſari , ſeneſque dici ſimultatque quinquageſimum quintum attigerint annum , ex *l. manifeſti juris , C. qui ætate , vel morbo excuſant , l.* 10. ibi : *Majores quoque quinquaginta annis invitos ad munera perſonalia vocari non poſſe* , cum enim ea ætate excuſentur à muneribus perſonalibus ; pronum quoque eſt , ut excuſentur à moleſtia itineris , imo quinquaginta ſufficere annos exiſtimant plures , ut excuſetur teſtis ab onere eundi , & redeundi , ex tex. *in l. liberta , ff. de operis libertorum* : *Liberta major quinquaginta annis operas præſtare patrono non cogitur* , tex. *in l. à muneribus , C. de decurionibus , lib.*10. *in argumento* , quæ jura rationem habent naturalem , eſt enim quinquageſimus annus , primus in ordine poſt climatericum vitæ humanæ accerrimum inſidiatorem.

2 Annus enim hic quadrageſimus nonus , quem proximè ſequitur quinquageſimus , climatericus , ſed minor, qui ab utero uſque formatricis ſeminis mutabilitatem continens , ſolet hominibus maximam , adverſiſſimam valetudinem infligere , anno enim quadrageſimo nono incipit humanum corpus ſenectutis , & graveſcentis ætatis incommodo plus ſolito fatigari , quoniam humanum ſemen ex antiquioribus Philoſophis Lunæ mutabilitati obnoxium , cum eadem variatur creſcit, & ſtat , & augetur , & minuitur , conſtat autem lunam ſeptennario numero moveri , cum ſeptimo die ſemiplena ſit , decimo quarto rotunda , vigeſimo primo ſemi defecta, vigeſimo octavo defecta ferè noſcatur , cum laborare credebatur, numerumque ipſe ſeptennarius per omnes ſuas partes deductus , ex Philone Judæo de opificio mundi ſtatim in principio numerum efficiat vigeſimum octavum , lunaris curius methodum , namque in vera computatione 1.2.3.4.5.6.7. efficiunt 28. qui reſultant ex ſeptennario per ſuas ſingulas partes deducto hujus numeri perfectionem , vide apud ipſum Philonem Judæum ſtatim in principio , unde proœmium partitarum deſumptum eſt , quin quod Hypocrates , cæterique medici ex ſeptimo quoque die Cryſimon , aut Creticon , vel judiciarium indicant , & demonſtrant , unde veteres dixerunt , ſanguinem in venis ſeptennario quoque motu ſentiri , nec ante ſeptimum arteriæ pulſum quicquam probe colligi à medico viro poſſe : tum igitur ſemen Lunæ mutatione trahatur , contrahaturque , ſeptennarii certe continua mutatione variatur , vide Azonem *in ſum. C. de veteri jure enucl. num.*67. *& ſeq.* & Sfortiam Oddum Peruſinum *de reſtit.*1. *par. quæſt.* 2. *artic.*3. *num.* 27.

Fit enim , ut invulua receptum ſemen primo menſe Saturni ſideris frigore condenſetur , nec enim ullum 3
aliud aſtrum eſt , cui hanc tribuas condenſationem , Jovis deinde clementia ſecundo menſe recreatum diſponitur , tertio Martis ardore in carnem , & oſſa digeritur , quarto Solis iterum clementia vitali coaleſcit , Veneris deinde quinto menſe temperie oſſa dencata condureſcunt , ſexto Mercurii indifferenti , & vario temperamento , varie quoque interna membra omnia externaque vegetata , digeſta , & condenſata ad ortum præparantur.

Lunæ demum ſeptimo menſe vitali humore fit vitalis partus , præſertim circa plenilunium , quando lunaris humor ſolis calore temperatur , ita intelligendi ſunt Hypocrates , & Paulus *in l. ſeptimo menſe . ff. de ſtatu hominum* , & Ariſtoteles *lib.*1. *de natura animalium, cap.*4. Plinius *lib.*2.*c.*31. Gellius *lib.*3. *noctl. Athicarum , c.*10. Tiraq. *in l. ſi unquam , verbo , Suſceperit liberos, n.*210. *C. de revocand. donat.* Cœlius Rhodigin. *lib.*22.*c.*13. ita ſimul atque attingit ſeptimum menſem plane legitimus partus eſt , tex. *in l. inteſtato* , §. *ultimo , ff. de ſuis , & legitim. hæred.* & licet Macrobius *lib.*1. *de ſomno Scipionis c.*8. vitalem dicat hunc partum menſe hoc ſeptimo expleto , & Ariſtoteles , & Plinius cœpto , circa plenilunium uti diximus vitalis eſt magis utriuſque ſideris beneficio , hi autem menſes lunares ſunt, ex Alciato *in l. Gallus in principio , ff. de lib. & poſth. n.*30. dierum viginti novem, & duodecim horarum, ut probat Menochius *de arbitriis lib.*2. *cent.*1. *caſu* 89. *n.*35. Fit deinde, ut octavo menſe fœtus, aut non naſcatur , aut natus pereat , quia in inclementia Saturni frigore, & ſiccitate pernitioſam incidit fœtus , quæ duæ qualitates vitæ humanæ inimicæ inſidiantur, quæ calido, & humido conſervatur, Gallus *lib.*3. *c.*16. Cælius *d.lib.*22. *c.*14. Ariſtoteles *ubi ſupra lib.*7.*cap.*4. ubi quod in Ægypto vitales ſint, ſi tamen naſcatur , ego credo quod eſt legitimus , & legitime , conceptus , quia multa accidere poſſunt, ut vivat , & in hoc recedo à Menochio *ubi ſupra , nu.*38. ſi enim ſeptimo legitimus eſt , cur non octavo , cum & parentis , & matris virtus aliaque multa hæc Philoſophorum placita , deſtruere poſſint , *gloſ. in l.* 3. *tit.*23. *p.* 4.

Sed eſt fœlix partus iterum nono menſe propter benignam clementiam Jovis , & ejus calitates vitæ hominum amantiſſimas , quibus conſervatur , & vivit humanum genus , de hoc menſe nemo ambigit vitalem , & legitimum eſſe partum , cum pariant ferè omnes hoc menſe , & cœpto , & expleto.

Sed decimo menſe Martis ardore vitalis partus reperitur , cum etiamſi ardor ille ſideris moleſtus ſit fœtui,adhuc tamen ſit vitæ utcumque propitius, ideoque ,

que, & vitalis fœtus, & legitimus partus est, primum agnovit Hypocrat. *lib. de naturâ fœtus*, *secundum*, *l.* 4. *tit.* 23. *p.* 4. ubi Hypocr. refertur, & tenent nostri in *d. l. intestato*, §. *fin. ff. de suis*, & *legitim. hæredibus*, & erat lege duodecim tabularum constitutum: ut Gallus refert *d. c.* 16. ad quam respexit Gallus Aquilius *in l. Gallus de liberis*, & *posthumis*, ibi: *In decem mensibus*, & est *l. ultima*, *ff. de fideicommiss. libert. l. fin. C. de posthumis hæredibus instituendis*, & quamvis Socinus *in d. l. Gallus in principio*, *num.* 6. & Marius Salomonius *num.* 44. velint, non esse hos decem menses exacte accipiendos, imò esse partum legitimum eum, qui expletis decem mensibus editus sit intra unum, duos, vel tres dies undecimi mensis, attamen *d. l.* 4. *tit.* 23. *par.* 4. contrarium decidit aperte, & ibi glos. Gregoriana idem omnino sentit.

Est hic numerus mensium computandus est à die conceptionis, unde perspecto die nativitatis pueri, fit retro computatio usque ad decimum mensem, & ille dies retro ultimus est dies conceptionis, quod si vir illis diebus morbo gravatus generare non potuit, plane periculum est, quia partus in undecimum ingressus magis indicat viduam marcham, quod & advertit Menochius *ubi supra nu.* 44. & est elegans nostra *l.* 4. *tit.* 23. *part.* 4. & quæ ibi glossa, sed & undecimo mense Philosophis vitalis partus est, propter solis benignum temperamentum, sed id uti diximus, non recipit nostrum jus, ideo nihil in hoc morandum est, latè Menoch. *ubi sup.* ibi vide.

Cumque septennaria numero fœtus ipse animetur, & nascatur, fit item, ut septennario quoque vivat, & moriatur, septennis si quidem annis, ut magis ratio naturalis constet, fit mutatio corporis humani, septimo, decimoquarto, vigesimoprimo, vigesimo octavo, & deinceps renovato septennio usque ad quadragesimum nonum, ex qua scansili computatione infantiam agnoscimus jure nostro, videmus pubertatem, legibus cognitam, adolescentiam sentimus, statumque virilem attingimus, & ad cæteras mutationes, & varietates humanæ vitæ, septennario observato anno, pervenimus, infantes, pueri, adolescentes, viri, quam ætatis rationem, vide copiosè multis adductis apud Sfortiam Oddum Persinum *de rest. p.* 1. *q.* 2. *art.* 2. *à n.* 11. & Joan. Fran. Farsardi, *in tract. quis dicatur infans*, Menoch. *de arbit. l.b.* 2 *centu.* 1. *casu* 57. quarum omnium ultima, & postrema septennarii numeri mutatio contingit anno quadragesimonono, septies enim septem, in vera Arithmetica computatione quadraginta novem, efficiunt, inde is annus, quadragesimus nonus ita deductus climatericus, & scansilis est, sed minor, in quo mutationes omnes, & varietates humanæ vitæ respectu septennarii numeri ad seipsum reflexi absolvuntur, & explentur, expletoque eo numero nihil aliud expectatur quam mors, inde perfectio ejus numeri vocatur mors, Virgilio omnium scientissimo.

Explebo numeros, *reddarque tenebris.*

4 Egressa autem humana natura eum annum tunc mutationes, & varietates novenarii numeri incipit agnoscere: qui numerus septies productus explet numerum sexaginta trium qui est annus climatericus major pernitiosissimus, cum jam septennario numero, quo vita nostra movetur, desit respectus, vocatur major, quia majorem explet cum septennario respectum, & proportionem, qua ratione, & septuagesimus, ultimus septennarii numeri respectus esse dignoscitur, cum denarium septies deductum compleat, expletis septennariis omnibus respectibus, ideo annus ille maxime formidabilis hominibus est, otiosa post eum natura, sine septennarii illa proportione.

At vero Pythagoras, & qui eum secutus est Censorinus, duos generaliter dixit esse partus, alterum minorem, quem vocant septimestre, quidecimo, & ducentesimo die post conceptionem prodeat ab utero, alterum majorem, scilicet, decemmestrem, qui edatur die ducentesimo septuagesimoquarto, scilicet, intro decimo mense, sed nondum perfecto, quorum prior partus, & minor senario maxime continetur numero, quod Pythagoras ita colligebat, musicæ cujusdam consonantiæ immemor secutus, ad quam ille more suo res etiam naturales referre erat solitus. Nam quod ex femine conceptum est, sex primis diebus, ut me dixit, humor est, de inde proximis octo diebus ex lacteo humore fit sanguineus, qui octo eum ad primos seu dies accedunt primam Diatessaron consonantiam faciunt, ex sesquitertia proportione, quæ est inter 6. & 8. ex qua sesquitertia proportione Diatessaron consonantia musica resultat, cum enim vox humana ab uno sono, ad quartam quæ est Diatessaron adscendit, certe sesquitertiam ultimam consonantiam efficit, quæ resultat ex 3. & 4. eadem est inter 6. & 8. continet enim octavus numerus senarium, & insuper tertiam partem senarii; unde resultat sesquitertiæ proportio, ac tribunde Diatessaron consonantia post hos sex dies, quibus hactenus humor est, & octo quibus sanguineus, accedunt novem dies, quibus humor caro efficitur, qui novem, ad sex priores sex qui alteram proportionem efficiunt in vera musices ratione 6. enim ad 9. sesquialtera proportio est, namque 9. continet 6. & insuper dimidium numeri senarii, unde resultat Diapenthe consonantia, vox enim humana ab una sono ad quintam cum ascendit solam sesquialteram proportionem incurrit, cum enim in 4. sexquitertiam invenerit, quia quaternarius numerus relatus ad ternarium proximum contineat ternarium, & insuper tertiam partem ternarii, facta sesquitertia proportione, ex qua Diatessaron resultat consonantia, ita post quatuor prima rationalis proportio, & aequalitatis quæ resultat, consistit in numero senario, quæ ad quaternarium sesquialtera proportio est, consonantia vero musica Diapenthe, hoc est, la quinta, quia natura humanæ vocis, numerorum rationem secuta, cum prima post quartam, hoc est post Diatessaron consonantia fit Diapenthe, hoc est, la quinta, ita post quaternarium, in solo senario primo, & proximo consistit proportio æqualitatis, & rationalis, qua quinarius numerus inter medius inter qua ternarium, & senarium, ex vera ratione Arithmetica nullam rationalem facit, vel æqualitatis proportionem, & ita properamus ad sex post quatuor, & fit proprio sesquialtera, & ita Diapenthe, quæ est in ratione musica, la quinta, sex enim continent quatuor, & insuper dimidium quaternarii, & ita his tribus numeris 6. 8. 9. posteriores relati ad priorem numerum, efficiunt sesquitertium, & sesquialteram, hoc est Diatessaron, & Diapenthe consonantias musicas, quin quod novenarius numerus respectu octonarii sequioctavam facit, hoc est tonum, quæ sexquioctava, à qua procedit tonus cum sit proportio inæqualitatis, & irrationalis ex Ptolomeo, Aristotele, & Boetio consonantiam non facit, idque recipit communis musicorum schola, sed verior opinio est sustineri tonum, hoc est, la segunda, admixta, & quasi temperata cum consonantia Diapenthe, & Diatessaron, unde in hoc ortu quem Pythagoras excogitavit 6. 8. 9. sustinetur qui octava proportio numeri novenarii ad octonarium, quia ea proportio inæqualitatis accedit

ſeſquitertiæ, & ſeſquialteræ, quæ ſunt rationales proportiones, & æqualitatis, tonus autem in humana ratione vocis, hoc eſt, la ſegunda, conſiſtit in ſeſquioctava proportione, quia vox humana cum ab uno ſono fertur ad octavum, eadem eſt, & qui proxime ſequitur ſonus tonus eſt poſt octavam ac ſubinde efficit ſeſquioctavam proportionem, & ita muſici raro utuntur tono hoc eſt, de ſegunda, quam tamen temperant, ſi quando forte incidit ex ſimphonia, & conſonantia Diapenthe, & Diateſſaron ſecuti Pythagoræ Arithmeticam, & muſicam rationem poſt ſex dies priores, quibus lacteus humor eſt, & octo quibus ſit ſanguineus, & novem quibus ſit caro, accedunt duodecim quibus plane corpus formatur, & totum perficitur 12. autem ad 6. dupla proportio eſt, hoc eſt Diapaſon, at vero ad 8. ſexquialtera, id eſt Diapenthe conſonantia, eſt ad 9. ſexquitertia hoc eſt Diatheſſaron, dupla enim proportio in ratione humanæ vocis Diapaſon efficit, hoc eſt per omnia, quia vox humana cum ab uno ſono progreditur, diverſa ſemper reperitur quouſque ad octavã adſcendit, ub. ſibi ſimilis eſt, unde illud. *Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.*

Et ita octava dicitur Diapaſon id eſt, per omnia, quia per omnia currit vox humana quouſque ad ſeipſam reddit, unde Ptolomeus, & Ariſtoteles aſſerebant, Diapaſon non eſſe muſicam conſonantiam, ſed eſſe uniſonum, melius Boetius conſonantiam, ſed eſſe uniſonum, melius Boetius conſonantia eſſe Diapaſon exiſtimabat, quia conſiſtat in dupla proportione, in qua rationalis, & æqualitatis proportio ſit, quam humanæ vocis ratio de amat.

Modo Pythagoras hos numeros 6.8.9.12. ſimul conjungit, qui conjuncti efficiunt 35. hi vero deducti per priores 6. efficiunt per veram multiplicationem 210. hoc eſt ſeptem menſes perfectos, & ita Pythagoras ex muſica ratione perfectum ſeptimum menſem priori partui conſtituit, ſecus ac Juriſconſultus Ulpianus qui ſeptimo menſe cepto, non vero adhuc perfecto, partum legitimum admittebat in *d. l. inteſtato*, §. *fin. ff. de ſuis & legitim. hæredib.* ibi (qui centeſimo octogeſimo ſecundo die) ſecus etiam ac reliqui Philoſophi, qui ſeptimo menſe vitalem partum eſſe exiſtimabant, ſed tamen circa plenilunium, ut proxime dicebam, itaque Ulpianus cepto ſeptimo menſe legitimum cenſet partum, Pytagoras vero perfecto, non vero cepto.

Alter autem ille Pythagoreus Partus, qui major eſt, majori quoque numero continetur ſcilicet ſeptennario, quem diximus ſuperius eſſe principium variationis humanæ vitæ, ſeptem igitur prioribus diebus lacteum humorem ſemen eſſe ait, novem proximis ſanguineum humorem facit, undecim vero inſecutis carnem, poſtremo tredecim corpus membrat, & firmat, hi autem conjuncti 7. 9. 11. 13. multiplicatique efficiunt 40. intra quos nec ſentitur fœtus, nec natus ridet, nec mulier effecta foras egreditur, rurſum hi quadraginta per priores ſeptem multiplicati efficiunt 280. quo tempore ingreſſus partus decimum menſem, legitimum, & vitalem exiſtimabat Pythagoras, more ſuo, noſtrorum quoque approbans traditionem, qui ſeptimo menſe, & decimo legitimam prolem exiſtimarunt, nec ultra, nec antea, *dicta l. ſeptimo menſe dicta l. inteſtato*, §. *fin. dict. authen. de reſtit.* & ea quæ parit, *dicta l.* 4. & quæ tradit ibi Gregorius & ſunt addenda Alciato *ubi ſupra.*

Unde ex traditione Pythagorea, quia legitimum partum agnoſcebat, & decimo menſe; & ſeptimo fiebat, ut annus climatericus ſeptuageſimus eſſet, ut poſſe deductis decem menſibus per ſeptenuarium, & item, quadrageſimus nonus ex eadem multiplicatione ſeptennarii per ſeipſum, quæ multiplicatio ad quadraginta novem annos adſcendit.

Poſt hos autem, ſcilicet, quadrageſimum nonum, ſexageſimum tertium, & ſeptuageſimum, ſupereſt octuageſimus primus annus, qui deducitur per multiplicationem novenarii ad ſe ipſum, humanæ vitæ poſtremæ inſidiæ, & maximæ, quæ Platonem ea ætate ſubripuere, tradit Petrus Crinitus *de honeſta diſciplina lib.* 24. *cap.* 1. habes climactericos omnes annos, eorumque rationes, & ad impedimenta hæc pertinent.

Itaque merito leges noſtræ juraque quinquageſimum annum humanæ vitæ primum poſt quadrageſimum nonum, exiſtimabant quaſi expleta ſeptennarii numeri proportione, interitum, & mortem, & quinquagenarium virum quaſi defectum, & emortuum, & ineptum adminiſtrationi Reipublicæ, eo namque annos reverſus homo ad vitæ prima rudimenta intelligebatur naturæ, & latentium cauſarum tacita quadam, & latenti ſupputatione, quaſi denuo incipiat vivere, qui omnes reſpectu ſeptennarii vivendo expleverit, quæ ſupputatio literis quoque ſacris agnita eſt Levitici *capitul* 25. ſi enim ſcriptum eſt. *Sex annis ſeres agrum tuum, & ſex annis putabis vineam tuam, colligeſque fructus ejus; ſeptimo autem anno Sabbatum erit terra requietionis Domini, agrum non ſeres, & vineam non putabis; & ita numerabis tibi ſeptem hebdomadas annorum, id eſt, ſepties ſeptem, quæ ſimul faciunt annos quadraginta novem, & clanges bucina menſe ſeptimo, decima die menſis, propitiationis tempore, in univerſa terra veſtra, ſanctificabiſque annum quinquageſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terræ, ipſe eſt enim jubileus; revertetur homo ad poſſeſſionem ſuam, & unuſquiſque redibit ad familiam priſtinam, quia jubileus eſt, & quinquageſimus annus*, hactenus literæ ſacræ: adde quod Varro libro de vita Patrum ſecundo, ait: *Quinquagenarios fuiſſe à publicis negotiis liberos*, ex quibus vides anno quinquageſimo regreſſum quendam ad vitæ humanæ quaſi rudimenta, & principia, peractis omnibus ſeptennarii numeri ad ſeipſum reflexionibus. Hæc eſt ratio ad l. manifeſti juris, & ad dict. *l. liberta*, & ad dictam *l. à muneribus*, de quibus ſupra, ita ut quinquageſimo ætatis humanæ anno, omnia munera perſonalia, omnis corporis exercitatio quaſi defectis viribus, & labefactato corpore, & debilitatis membris conticeſcant, ideo nimirum, quod à fatigatione quoque itineris liberentur, & moleſtiam effugiant, ad judices appropinquandi atteſtaturi in civili cauſa, ex dicta l. 2. §. fi. ff. de decurionibus, quod & Numerorum cap. 8. ſacræ quoque literæ teſtantur.

Alii vero exiſtimant ſexagennarium omnino excuſandum, quia ætas proxima climatericо majori proprius ad ſenectutem pertineat, quæ magna pars mortis eſt, ut ait Lucas de Penna *in dicta l. manifeſti juris*, unde apud comicum alter ſenex reprehendebatur, quod non quieſceret ſexagennarius, qui hac ætate audire ſolent licet graviter ferant verbum illud, *ſexagennarios è ponte dejicere*, quo adagio ſexagennario quaſi ad omne vitæ munus inutiles, & otioſos aſſerimus, quaſi ſint ab omni munere rejiciendi, & longius relegandi, juventus enim Romana olim ſexagennarios uti ineptos, & imbecillos, & ad Reipublicæ gubernacula inutiles à ponte præcipitaſſe creditur ut ſoli ipſi juvenes, & magiſtratus gererent, & ſuffragia ferrent, ita ille: 5

Pars putat ut juvenes ferrent ſuffragia ſoli,
Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.

Itaque ſenes ſexagennarios de pontanos vocabit antiqui-

antiquitas, vel quod ita acciderit, quod revera sint præcipitati à juvenibus, ut ipsi soli, & suffragia ferrent in comitiis, & magistratus creati soli Rempublicam gubernarent, vel quod verius est, quia cum in ponte suffragia ferrent ad creandos magistratus, senes è ponte dejiciebant quasi deliros, & inutiles ad Rempublicam gubernandam, vel ad ferenda suffragia, itaque sexagemo anno existimatum est, vel præcipitandum senem, vel omnino removendum à Republica, cura & solicitudine, quasi imbecillum, & inopem animi, & egenum consilii, debilitatisque viribus, & fatigato corpore infirmum, hanc ætatem agnoverat *d.l.*35.*tit.*16.*p.*3. in antiquis, hodie in hoc emendata est, ut diximus, ex nostris Matiençó *in suo dialogo relatoris*, 3. *par.c.*5. *n.*9. *ad finem*, ait, excusari testem si comprobatum sit, esse sexaginta annorum, idque ait usu forensi esse receptum in hoc Pintiano prætorio, & fuerat communiter receptum post *glos. in d. c. quoniam frequenter*, *ut lit. non contest.* hodie tamen post novam editionem legum partitarum ex authoritate *dictæ l.*35. alia juris ratio est.

Alii vero septuagennarium ajunt nomine ætatis excusandum, idque ex *d.l. manifesti juris*, ibi: *Cum igitur septuagenario majorem te esse profitearis*, & *l. si ultra*, *de decurionibus*, *eodem*, quibus mirum in modum quadrat, quod scriptum reliquit Plato *de legibus*, *lib.*6. loquens de magistratu nomophilaco, non admitti ad eum magistratum gerendum minorem annis quinquaginta, nec finit in eo perseverare septuaginta majorem, ut si quis quinquagennarius magistratum inierit, viginti annos eum administret, sin sexagennarius decem dumtaxat, quæ Platonis sententia consonat, dictis legibus, quia post septuaginta annos jam plane, nec mens, nec corpus satis suum officium faciunt. *Psalmo* quoque 89. dicebat David, *Dies autem nostrorum in ipsis septuaginta anni*, ideo nimirum, quod ab itineris molestia liberati excusentur ad judicem longius accedere testimonium dicturi, textus *in l.*3. §. *quamvis*, & §. *circa frumenti*, *ff. de muneribus & honoribus*, *l. majores*, *ff. de jure immun. l. excusantur*, *ff. de excusat. tutorum*, hodie est textus expressus secundum literam noviorem *in d.l.*35. *tit.* 16. *p.*3. namque olim, ubi hodie setenta, sesenta, legebatur.

Alii vero nihil soliciti de anno ad senectutem totum negotium transtulerunt, ajuntque senes excusari ab hac molestia itineris, nec esse cogendos, ut veniant laturi testimonium, sed mittendum esse ad senes, ex *d. l.* 2.*tit.*16.*p.*3. ibi: *fuessen viejos*, & *d.c. quoniam frequenter*, ibi: *Senes*, *l. semper*, *ff. de jure immunitatis*, tex. *in c. magne*, *versicul. Verum ætatis suæ senescentis*, de voto, ubi ex causa voti non cogitur senex longius proficisci, tex. *in c. quamvis*, *de sententia excommuni.* ubi propter senectutem excusatur quis ne Summum Pontificem adeat, *c. placuit*, *el* 2.18.*distinct.* ubi propter senectutem excusatur Episcopus, ne ad Synodum personaliter accedat, tex. *in c. nisi de renuntiatione*, quibus illud mire convenit, quod alibi scriptum est, non solum senes excusari à peregrinatione causa ferendi testimonii, verum simpliciter propter senectutem excusari à ferendo testimonio, per textum *in l. inviti*, *ff. de testibus*, ubi Bald. dicit hoc esse privilegium senectutis, quod tamen intelligebat Abb. *in c.*1. *de testibus cogendis*, nisi deessent alii testes: nam si deessent, compellendi sunt isti, ut attestentur, Speculator *titulo de testibus*, §. *testium compulsione*, Archidiaconus *in c. sententiam* 2. *q.* 6. Antonius *in c. cum nuntius*, & *in c. cum nobis de testibus*, cum igitur à testimonio ferendo excusentur, multo magis excusandi sunt ab itinere causa testimonii ferendi.

Sed cum hæc ita disputata sint, quærit glossa *in d. l. invitus*, quis in hac materia, de qua agimus, dicatur senex, atque adeo dici senem septuagennarium ait, idem tenet Abbas *in cap. si qui testium de testibus*, *n.*7. idem quærit Gregorius qui nihil harum addecit in *d. l.*2. & ait relinqui judicis arbitrio, quam opinionem, quantum ad hoc quis dicatur senex, ego existimo verissimam, pro qua pondero tex. quem ipse non adducit *in c. nisi* §. *alia quoque causa de renuntiatione*, ibi: *per quam impotens*, ut ea vere dicatur senectus, per quam impotens sui quis effectus sit, *l.*3. §. *testes*, ibi diligentiæ judicis est explorare, *ff. de testibus*, ex quibus juribus concordantur opiniones, de quibus supra, ut quinquagennarius & sexagennarius excusentur, scilicet, si cum ea ætate corpus quoque imbecillum sit & impotens, in septuagennario autem nunquam hanc impotentiam requirerem, solitus enim sum septuagennarios ex sola ætate excusare, tum ex Philosophis, de quibus laudatissime supra egimus, tum ex Pythagora, & Platone, quos ad hoc revolvimus, tū ex jurisconsultis, qui Philosophis conveniunt, tum authoritate sacrarum litterarum, quæ in ea ætate præpter laborem, & dolorem nihil aliud inveniunt, tum etiam ex dict. *l.*35. *tit.*16. *p.*3. quæ septuagennarium plane excusat secundum noviorem lecturam. 6

Notabilia circa sexum.

1 *Sexu excusantur testes ne veniant testificaturi.*
2 *Præcipua laus fœminarum domi se continere.*
3 *Gynæcion quid*, *Gyneciarii quid.*
4 *Carroçe usus & nomen*, *unde.*
5 *Lex de sublatis curricalis aut quadrigis*, *vulgo* coches.

Sexus excusat testem, glos. 48. §. 2.

LEge duodecim tabularum olim fœminæ omnes ad judices veniebant laturiæ testimonium, virginibus vero vestalibus excusatio concessa est, refert Cornelius Tacitus, *annalium Rom. lib.*2. sed hodie sexus excusat, ex tex. *in c.* 2. *de judiciis lib.* 6. ibi *mulieres quas non licet vagari*, & ibi, *vel trahi invitas causa ferendi testimonii*, qui tex loquitur generali te in priori parte, idque patet in secunda parte ubi solum de monialibus loquitur, Gomezius ibi latius id prosequitur, quantumque deceat fœminas domi manere adductis ad id exemplis, & locis elegantibus, ante ipsum in eodem argumento versatus est Carolus de Grasalis vir Gallus *in tractatu suo*, *quæ sint regalia Franciæ*, uterque autem post Tiraquellum, eoque forte supresso, à quo eo nomine furti incusantur aperte, *in legibus connubialibus leg.*1. *p. glos.*1. *p.* 10. *n.*31. operæ pretium est fateri per quos proficias, ut ait Plinius *in præfatione naturalis historiæ*, nec subjiciendæ sunt alienæ laudes, ne postea deprenso furto erubescendum sit turpiter convenit cum dict. *c.*2. *l. maritus*, *C. de procurat.* à qua lege desumptum videri potuerit dictum *c.*2. ibi, *nec fœminæ per sequendæ litis obtentu convenit virorum cœtibus immisceri.* 1 2

Mulieres Romanæ domi sese continebant, Cajus Sulpitius Gallus uxorem dimisit, quoniam eam capite aperto, foris versatam cognovit, ex Valerio Maximo *lib. sexto rerum memorabilium*, *cap.*3. ubi alia exempla egregia sunt, Cornelius Tacitus *de claris Oratoribus*, *Præcipuam laudem fuisse*, inquit, *fœminis tueri domum*, & *inservire liberis*, Apud Ciceronem 3. *in Verrem actione*, *Bizantiæ mulieres in convivio virorum nunquam accumbant*, *nec in convivium adhibebantur*, *nisi propinquorum*, *nec unquam sedebant nisi in interiori parte domus*, unde secretiorem partem domus Gynæcion vocabant, quia ibi fœminæ sedere consueverant, uxorem David viti similem

ſimilem dicebat, in lateribus tamen domus, hoc eſt in Gynæcio.

3 Sicuti enim Gynæcion dicitur locus ſecretior à mulieribus, quas Græci Gynæcas vocant, ita Gynæciarii dicti ſunt, qui opera muliebria exercent, de quibus *l.*2. & *l.*3. & *l. ſi quis ex corpore*; *C. de mulieribus*, & *Gynæciariis lib.* 11. & *l.*1. *tit. ſequenti, l. ultima*, *C. de militari veſte*, *lib.*12. *deGinæcio multa*, & eleganter Tiraquellus *ubi ſupra*, inde uxor quoque focaria dicta eſt, *l.*3. *de cond. inſer.* quod locum marito ſervare debeat, facit *l. non nominum*, *C. de his qui veniam ætat. imp.* ubi quod fœminæ cœtui publico ſe ſe demonſtrare non debent, ſed quod attinet ad noſtrum inſtitutum, aſſerimus mulieres non eſſe educendas domo, imo nec Gynecio ſuo cauſa ferendi teſtimonii, gloſ. *in l. egregias*, & ibi ſcriptores, *ff. de jur. jurando*, tenent omnes in dict. *c.*2. fide enim virgo, ſive uxor, ſive vidua ſit, periculum eſt, ſi domo egrediatur, extat *lex in Codice Theodoſiano*, *tit. de officio judicum omnium*, ne vidua pro ullius rei debito ad aliam provinciam ire cogatur, & eſt *l.*1. verba ejus hæc junt, *Nemo judex ex officialibus ad eam domum, in qua mater familias agit, cum aliquo præcepto exiſtimet ſibi mittendum, ut eamdem in publicum protrahat*; *de impudica* inquit Salomon, *vagi ſunt greſſus ejus*, Proverbiorum, *cap.*5. & iterum *cap.* 7. *Garrula*, inquit *&* *vaga, quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis, nunc foris, nunc in plateis*, hinc eſt Angeli dictum, *l. ſi qua illuſtris*, *C. de orphivanum*, meretricem eſſe exiſtimandam, quæ nunc illuc, nunc prodit huc, nec in Gynæcio ſuo commoratur, conſideratio enim ſexu debet mulier ſemet intra domum continere, *leg. prima*, *C. de officio diverſorum judicum*, *dict. l. maritus*, *dict. c.*2. quæque ſine facultate viri extra domum manet juſtam repudii præſtat viro cauſam, *in authentico*, *ut liceat. mat. & aviæ*, §. *quia vero plurimas*, & *authen. de nuptiis*, §. *mitiores*, oportet igitur fœminas pudoris amatrices domi manere, viri liberorumque & rei familiaris ſolicitas, raro egredi foras, virorum cœtus abhorrere, convivia fugere, frugi eſſe, antiquas illuſtrium, & nobiliſſimarum matronarum artes ſequi, & mores imitari hujuſmodi, paucis verbis pudentis fœminæ exercitamenta accipe.

Tum colore antiquas artes, maternaque juſſa.
Atque agili diſcant carpere penſa manu:
In digitis acus, ante pedes intexta quaſilli.
Viminaque, & fuſo ſtamina torta levi.
Hoc Tanaquil opus, hos mores Luchrecia monſtrat.
Pyhlacidæ hos conjux, Thelemachique parens.

4 Hos mores corruperunt delitiæ, poſtea ex cogitatæ, ſellæ, lecticulæ, carpenta, curricula, carrucæ, vehicula, & carruciæ, ſervis lecticariis, & ſellulariis deducentibus, matronas ipſas, ad quod varia inventa deliciarum genera ſunt, vide tex. ubi de his eſt men-
5 tio *in l. item legato* 47. *ff. de legatis* 3. *Item legato*, inquit Ulpianus, *continentur mancipia, putà lecticarii qui ſolam matrem familias portabant, item jumenta, vel lectica, vel ſella, vel Burdones*, vocat autem Ulpianus Burdones, genitos ex equo & aſina, quoniam Acurſius in interpretatione ejus nominis ridiculus eſt, tex. *in l. uxori* 14. *ff. de auro, argento legato*, ibi. *Quæſitum eſt an carruca dormitoria cum mulis, qua ſemper uxor uſa eſt ei debeatur*, ubi vides recordationem harum carrucarum, quas vocamus *carroças*, & iterum *in l.*1. *C. de honoratorum vehiculis*, *lib.* 11. ibi: *Vehiculis dignitatis ſuæ, id eſt, carruciis*, Antiquiſſimum igitur eſt matronas ſellis, lecticulis, & vehiculis deportari, ducentibus ſervis lecticariis vel ſellulariis, vel mulis, quos Burdones vocat Ulpianus, & apud Livium legimus conceſſum matronis, ut vehiculis ad templa ducerentur, propter aurum, & argentum collatum ad bella; hinc Hexaphorum lectica, quæ non mulis, ſed ſex lecticariis, ſervis ferebatur, Cicero *actione Verrina* 7. *Nam* inquit, *ut mos fuit Bityniæ regibus lectica exaphoro ferebatur, & cum ad aliquod oppidum venerat eadem lectica uſque in cubiculum deferebatur*, hinc eſſedum vehiculum apud Belgas repertum, & rheda, Cicero *ad Athicum lib.*6. *Venit Vedium mihi obviam cum duobus eſſedis, & Rheda equis, juncta, & lectica, & familia magna*, & *Philipica* 2. *de Antonio* inquit, *Vehebatur in eſſedo Tribunus plebis, lictores laureati antecedebant, inter quos aperta Lectica Mima portabatur, quam ex oppidis municipales homines honeſti obviam neceſſario prodeuntes, non vero illo mimico nomine, ſed volumniam ſalutabant, ſequebatur rheda cum lenonibus, comites nequiſſimi.* Itaque non eſt carrucarum, vulgo, *carroças*, nec eſſedorum vulgo, *coches*, verbo, à Belgis, & ipſo eſſedo recepto, uſus ignotus antiquis, nec matronæ olim domo egreſſuræ pedibus ibant, ſed ſellis, lecticulis eſſedis, & carrucis, ductantibus lecticariis, & ſellulariis, & Burdonibus, id eſt, mulis, hodie apud nos lege lata prohibitæ ſunt, quæ quaternis equis invectæ non reperiantur, ſalutaris lex ea quidem, quoniam nulla erat jam fœmina, vel infimi ordinis, quæ non exiſtimaret ad dignitatem ſuam pertinere eſſedo vehi, & erat harum cum matronis nobilioribus inſana concertatio, & utrarumque aſſidua noctu, diuque curſitatio, rejecta de domo, viro, liberis, laribuſque, & re familiari cura & ſolicitudine, invitis viris quibus devoranda erat moleſtia, decocto ære alieno, cum particulares opes vix eam inſaniam, & ſtultitiam ſuſtinerent, horum autem uſus, urbe egreſſis ſalutaris ſemper eſt viſus, & ad vitandum hyemis rigorem, & æſtus, ſoliſque intemperantiam, & unum eſſedum, unave carruca, pro multis equis itinerariis, & pro mulis portioriis ſufficere ſolet, ideo itinerarium eſſe dum relictum eſt, & quod quaternis equis ductetur, quoniam illud longius profecturis, utiliſſimum ſit, & quia humiliores fœminas pudeat eſſedo vehi, quaternis equis ductantibus, & quia hæc vehicula olim nobilioribus conceſſa ſunt, non infimi gradus hominibus, dict. *leg.*1. *C. de honorato vehiculi, lib.*11. magna contentione apud Regem noſtrum Philippum invictiſſimum, actum eſt, de reducendis eſſedis, & carrucis, ſanctiſſime ille quidem, ut ſolet reliqua, nihil immutandum cenſuit, ſed inventa eſt nova eſſedorum forma, & adeo adaucta lecticularum copia, ut de his non ſit inutilis cura, & ſolicitudo, ne quod ea lege cautum eſt, & vitatum, hac via iterum incurratur.

Illud tamen addere libuit, quoniam Andreas Tiraquellus vir doctiſſimus *in dict. leg.*10. *gl.* 1. *par.*10. *num.*21. ex etymo nominis Gynæcii exiſtimat corruptam literam apud divum Ambroſium *de adhortatione ad virgines*, dum inquit, *ut Gymnaſion pudoris ſecretum ſit*, aitque expungendum verbum, *Gymnaſium*, & reponendum pro eo, *Gymnacion*, ita ut ſit ſenſus, virginum pudentium habitationem ſecretam eſſe debere, mihi tamen magis quadrat vulgata lectio, ita ut Gymnaſium, id eſt, exercitatio virginum ſecreta eſſe debeat, dixerat enim proximis verbis divus Ambroſius, *Decet ſolitudo verecundiam*, deinde ſubdit, *Gymnaſium, id eſt, exercitatio pudoris, id eſt, pudentium virginum ſecretum eſt*, id eſt, ſecreta exercitatio virginum & cœtui virorum ignota, quaſi dicat etiam ipſas pudoris artes à virginibus eſſe exercendas ſecreto, dicitur enim Gymnaſium ab exercendo, & Gymnaſium exercitatio, rectèque conjuncta ſunt, Gymnaſium, & ſecretum, quaſi exercitatio virginum ſecreta eſſe debeat, peſſime autem conjungitur Gynæcion,

Gynæcion, cum verbo, secretum, nam ipsum verbum, Gynæcio, locus est non quivis, sed secretior, ac tunc quidem si pro Gymna, sic legas Gynecion plane abundat verbum, secretum, ideo magis placet vulgata lectio, nec quicquam existimamus expungendum, nec reponendum, quicquid expungat, & reponat Tiraquellus.

Notabilia circa dignitatem.

1 *Rex noster invictissimus dignitate supremus, excusatur.*
2 *Mentitur qui dicit*, soy tan hidalgo como el Rey.
3 *Rex noster si attestetur in aliquo negotio solus plane probat.*
4 *Summus Pontifex est supremus in orbe, & vere Imperator, excusatur.*
5 *Summus Pontifex est successor Petri, & vicarius Christi in terris.*
6 *Summus Pontifex est quidquid est in Ecclesia sancta Dei.*
7 *Summus Pontifex est Patriarcha, Archiepiscopus, Cardinalis, Princeps sacerdotum, Summus sacerdos, Episcopus, presbyter, servus servorum Dei.*
8 *Summo Pontifici cedunt Imperatores, & Reges.*
9 *Summo Pontifici attestanti in aliquo negocio soli est credendum.*
10 *An post Summum Pontificem priores sint Cardinales an vero Patriarchæ.*
11 *Cardinalis Hostiensis ex indulto sedis Apostolicæ prior est post Summum Pontificem, in capella, palatio, & concilio.*
12 *Cardinalis Hostiensis est Episcopus Cardinalis, & sedet prior post Papam in consistorio.*
13 *Cardinalis Hostiensis consecrat summum Pontificem, & innungit Imperatorem.*
14 *Patriarchæ olim quatuor, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus.*
15 *Constantinopolis in decretis dicitur, nova Roma.*
16 *Patriarchæ alii quatuor noviores, Aquilegiensis, Bituricensis, Græcensis, Cantuarensis.*
17 *Patriarcha postremus est orbis occidui inventis Indis occiduis.*
18 *Archiepiscopus Pisanus annumeratur inter hos postremos Patriarchas, ideo aliquando dicitur Pisanus Patriarcha.*
19 *Patriarchis istis posterioribus exceptis quatuor prioribus præferuntur Cardinales, de prioribus autem quatuor est quæstio in præcedentia.*
20 *Istos posteriores Patriarchas, aliqui ut effugiant dubium, vocant primates, sed tamen quod pertinet ad quæstionem de precedentia utriusque verbi eadem est vis & potestas.*
21 *Patriarcha Venetus successit loco Grandensis patriarchæ.*
22 *In omni quæstione de præcedentia consuetudo servanda est.*
23 *Supra scriptiones epistolarum decretalium faciunt jus.*
24 *Qui sedet ad dexteram est in honorabiliori loco.*
25 *Patriarcha Constantinopolitanus ingressus est Ferrariam medius inter duos Cardinales.*
26 *Cardinalatus an sit de jure divino ad tex.* in c. per venerabilem, qui filii sint legitimi.
27 *Patriarchæ fuerunt ante Cardinales.*
28 *Cardinales sunt cardines terræ, & super eis est positus orbis.*
29 *Cardinales quod fuerint initio nascentis Ecclesiæ & quomodo.*
30 *Petrus habuit sedem Antiochiæ septem annis; & ibi Christianum nomen cœpit.*
31 *In Petro & ejus successoribus concurrunt Episcopatus universalis & Romanus immediate à Deo.*
32 *Petrus prius fuit summus Pontifex quam Episcopus Antiochenus, aut Romanus, & Apostoli prius egerunt officium Cardinalium quam Episcoporum particularium.*
33 *Petrus habuit sedem Romanam viginti quinque annis, mensibus septem, diebus octo.*
34 *Presbiteri, id est seniores, fuerunt antiquitus Cardinales.*
35 *Cardinalis est major officio, Episcopus major ordine.*
36 *Evaristus primus divisit presbyteros in titulos.*
37 *Diaconus est minister, & pertinet ad hospitalitatem.*
38 *Presbyteri lata acceptio in jure.*
39 *Canonici presbiteri, dicuntur, Cardinales, in Ecclesia Compostellana, & Ravenati, & Aurienſi.*
40 *Presbyteri in Ecclesia Dei dicuntur Cardinales.*
41 *Qualiter intelligendum sit, quod dicitur, tempore donationis Constantini non fuisse Cardinales in Ecclesia Dei.*
42 *Nomen Cardinalium quo tempore coeptum sit.*
43 *Cardinalis præfertur patriarchis, ex quorum sententia.*
44 *Cardinales sunt pars corporis Papæ.*
45 *Cardinales sunt unum corpus cum Papa.*
46 *Ad promotionem Patriarcharum consuluntur Cardinales.*
47 *Collegium Cardinalium est sacrum, & senatus divinus, & est sacer cœtus, & est Ecclesiæ gremium.*
48 *Cardinales non jurant fidelitatem.*
49 *Cardinalis valetudo, est valetudo Papæ, ideo in urbe Cardinali non minuitur sanguinis sine licentia Papæ.*
50 *Cardinalis in urbe non eligit confessorem sine licentia Papæ.*
51 *Cardinalis non decidit ab urbe sine licentia Papæ.*
52 *Cardinales sunt coadiutores, & consiliarii Papæ.*
53 *Cardinales debent assistere Papæ in negotiis arduis.*
54 *Cardinales utuntur equo, & capello, & indumento rubeo, Patriarchæ habent capellum morellum.*
55 *Cardinalium non est ordo in Ecclesia, sed officium.*
56 *Traditur resolutio quæstionis an Patriarcha, an vero Cardinalis præferatur in consilio, in capella Papæ.*
57 *Episcopus, Archiepiscopus, Metropoli excusantur.*
58 *Consiliarii Regii excusantur.*
59 *Auditores Regii, & Rotæ excusantur.*
60 *Advocatus fisci excusatur.*
61 *Abbates sæculares & regulares excusantur.*
62 *Abbates hi præferuntur Decanis, Archidiaconis, & Canonicis.*
63 *Si Abbas regularis cum suo conventu veniat ad processiones præfertur capitulum Canonicorum.*
64 *Abbates mitrati quam mitram gestare debeant.*
65 *Abbates sæculares non possunt uti vestimento, rubeo, vel murello, sed vestimento sui ordinis.*
66 *Abbatia est dignitas.*
67 *Decani, Archidiaconi, præpositi, & Canonici excusantur.*
68 *Presbiter, & diaconi, & subdiaconi excusantur.*
69 *Comites excusantur.*
70 *Duces, & Marchiones excusantur.*
71 *Quæ major dignitas sit, Ducis, Comitis, aut Marchionis.*
72 *Nobiles excusantur.*
73 *Doctor emeritus & Comes excusantur.*
74 *Doctori emerito an de consuetudine servetur honor Comitis, & quid in Hispania.*

75 *Licenciati excuſantur.*
76 *Bachalaureus eminens excuſatur.*
77 *Advocati excuſantur.*
78 *Judices excuſantur.*
79 *Decuriones urbani excuſantur.*

Dignitas excuſat teſtem, §. 3.

DIgnitate quoque excuſantur teſtes, ne adducantur perſonaliter, tex. ad hoc vulgatus *in l. ad egregias, ff. de jure jurando, c. ſi qui teſtium de teſtibus*, hunc tex. allegat Jaſo *in d.l. ad egregias*, ſed tamen pertinet ad ſenectutem, non vero ad dignitatem, circa hunc tex. tamen aliq ia ſolent controventi, quæ breviſſime attingemus, quoniam late ſunt ab aliis diſputata, & certe libenter ſunt à nobis relicta, niſi vidiſſem à doctiſſimis viris, quorum ſcripta hodie cum laude legimus, aliquando deſiderata, quæſita nobis diligenter ſunt, & quia propria noſtri argumenti, quod tractamus, & quia exiſtimamus à pluribus ea ignorari, quæ à doctiſſimis ſint deſiderata, & quidem de egregiis perſonis late noviores in ſuis arbitriis, aut uti ipſi dicunt arbitrariis, *lib.2. centuria 1. caſu 70. n.10.* ſed amice lector noſtra hæc lege, & rem radicitus pernoſces.

Et primum ſolet inquiri quæ ſint iſtæ egregiæ perſonæ, quarum dignitas hanc excuſationem præſtat, de quo gloſ. Bar. & Jaſ. *in dict. leg. ad egregias*, Abbas, & Felinus, *in c. ſi qui teſtium de teſtibus*, Speculator *tit. de teſte*, §. *ſequitur, & noviores* ubi ſupra.

1 Et primum ut ſingula percurramus, Rex noſter inviſſimus ſupremus dignitate, fons & origo nobilitatis, qui neminem recognoſcit in temporalibus, & habet majores prærogativas in ſuo regno quam Imperator in ſuo imperio, ex *l.8. tit.1. p.2.* ibi, *y aun mayores*, ubi gloſſa nova, & vetus poſt alios id notant, & nemo in nobilitate eſt Regi noſtro par, non ſolum propter dignitatem regiam, quæ ſola ex abundantia nobilitatis poſt cæteros ignobiles nobilitare, ut diximus ſup. *gloſ.1. §.1. n.50.* & iterum *gloſ.35. n.*
2 51. & eſt nobis egregia *l.1. tit.27. p.2.* ibi, *puedeſſe dar honra de hijoſdalgo*, unde mentitur, quiſquis in Hiſpania dicit, *yo ſoy tan buen hijodalgo como el Rey*, quia dignitas regia abundat in nobilitate, & notavit in Francia Caſſaneus *conſ.15.p.8.* & quanto quis vel agnatione vel etiam cognatione propinquior Regi eſt, tantò eſt nobilior, quia propinquior uberius capit à fonte, quam remotiores qui capiunt à rivulis, *cap. fælicis de pœnis, lib.6. cap.1. de officio legati, in ſexto*, ibi, *quod in fratribus, l. quiſquis, C. ad leg. Juliam, majeſt.* ibi, *nam & ipſi pars corporis noſtri ſunt, l.1.C. de præpoſitis labor. lib.12.* ibi, *quos noſtrum latus illuſtrat*, ſed etiam propter generis naturalis antiquiſſimam nobilitatem, vere omnium nobiliſſimum eſt, ſive enim conſideres triplicem nobilitatem cum Baldo *in l. nobiliores, C. de com. & mercat.* & cum Bono de Curtili Brixienſi, & cum Bartolo *in l.1. C. de dignit. lib.11.* & cum Felino *in c. ſuper eo de teſtam.* generis, virtutis, & quæ ex utraque conſtat, dixerunt illi mixtam, certe nihil horum in Rege noſtro deſiderare poteris, ſive quadruplicem, ut politica quartam efficiat nobilitatis ſpeciem, ex Bar. *ubi ſup.* qui & Theologicam agnovit ibidem, quæ certe ad eam pertinet nobilitatem, quæ ex virtute proficiſcitur, quæ certe, vel ſola ſumma nobilitas eſt, primo Regum *c.2.* ſcriptum eſt, *Quicumque honorificaverit me, glorificabo eum, qui autem contemnunt me, ignobiles erunt*, & ſubdit litera, *Dominus mortificat, & vivificat, deducit, ad inferos & reducit, pauperem facit, & ditat, humiliat. & ſublevat, ſuſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore elevat pauperem, ut ſedeat cum principibus ſuper ſolium gloriæ.* De qua animi nobilitate theologa, & plane Polytica, eſt tex. *in c. ſi ex Bono, & c. novit, & c. in domo patris de pœnit. diſt.4.* hæc omnia in Rege noſtro invictiſſimo reperiuntur, ideo non ſolum 7
nobiliſſimus ipſe eſt, omni genere nobilitatis, verum ex his reperitur nobilitatis fons, & origo, *d. l.8.* & ſolus ex nobiliſſimis principiis, & his notiſſimis habet ſecum ſuam nobilitatem genere, virtute, & antiquitate, cum cæteri varie nobilitatem ſint conſecuti, ita enim Pius Pontifex Maxim. *epiſtola 114. ad Marianum Saginum* ſcribit his verbis. *In nobilitate multi ſunt gradus, mi Mariane, & ſane ſi cujuſlibet originem quæras, ſicut mea fert ſententia, aut nullas nobilitates inveniens, aut admodum paucas, quæ ſceleratum non habuerit exordium, cum enim hos dici nobiles videamus, qui divitiis abundant, divitiæ vero amplæ raro virtutis ſint comites, quis ergo non videt nobilitatis ortum eſſe de generem, hunc nobilem uſuræ ditarunt, hunc ſpolia ſeditiones, latrocinia, proditiones alium, hic beneficii ditatus eſt, ille adulationibus huic adulteria luchrum, nonnullis mendacia proſunt, quidam faciunt ex conjuge queſtum, quidam ex natis, pleroſque homicidia juvant, rarus eſt qui juſte divitias congreget, atque amplum faſcem faciat, niſi qui omnes noſtri herbas congregant homines divitias multas, nec unde veniant, ſed quam multæ ſint, quærunt, omnibus hic verſus placet, maximeque gratus eſt, unde habeas quærit nemo, ſeu oportet habere, impleta vero arca, tunc nobilitas ſub pretio numerato poſcitur, in præmium iniquitatis, porro illam non probe, ſervitutibus partam, quæ ſunt potiſſima ejus fundamenta*: Hactenus Pius Pontifex Maximus, nihil vero horum apud nos reperies, invictiſſimi enim reges noſtri Hiſpani majeſtatem ſuam cum imperio, dignitate, & honeſtate, perpetuo tenore, & certiſſimis ſucceſſionum gradibus, à Noe, ad noſtra uſque hæc tempora conſervarunt, hiſque propter fidei Catholicæ, & Apoſtolicæ firmitatem quam egregie præter cæteros hactenus coluerunt, & hodie firmiter colunt, Deus optime Maximus, nec metas rerum, nec tempora ponit, ob idque cum rex noſter ſit vere ipſa nobilitas, & vere nobilitatis fons, & origo, & habeat hanc nobilitatem antiquiſſimam, deluenem, ut in *l.2. tit.21.p.2.* proculdubio egregiarum perſonarum eſt potiſſima, unde ſi Rex ſit teſtificaturus, ſuppliciter ad eum eundum eſt, & in hoc nota, quod licet unius teſtimonium non probet, *l. ubi numes, ff. de teſtib. c. in omni negotio, de teſtibus*, tamen ſi Rex atteſtetur ſolus 3
plane probat elegans tex. *in l.32. tit.16. p.3.* ibi, *pero ſi Papa, & Emperador*, & concordat tex. *in c. cum a nobis, de teſtib.* facit *l. omnium, C. de teſtam.* ſed vide quæ diximus ſupra, *gloſ.2. n.23. & ſeq.* Summus quoque Pontifex eſt ſupremus in dignitate, & eſt vere Imperator ſupremus in orbe, *c. duo 96. diſ. c. in apibus, 7. q.1. c. clericos, 21. diſtin.* habet in toto orbe latas habenas, nec tempore, nec loco diffinitas, *c. cuncta per mundum 9. q.3.* & eſt caput totius Eccleſiæ Dei, Cle. Romani, *de jur. jur. c. fundamenta de electione in ſexto, c. non decet, 12. diſ. c. ad Romanum, 2. q. 6.* eſt enim ſucceſſor Petri & Vicarius Jeſu Chriſti Salvatoris noſtri in terris, *c. licet, de tranſlat. prælati, c.5. eod.* & Romana Eccleſia eſt caput, & 5
cardo totius Eccleſiæ Dei, unde omnes Chriſti fideles gubernamur, *c. ſacroſancta, 22. diſt.*

Et eſt Papa ſumma dignitas, & eſt quidquid eſt in 6
Eccleſia ſancta Dei, unde alibi eſt Patriarca Romanus, ut in *c. ſi.22. diſ.* & *in c. in nomine Domini, 23. diſ.* & Patriarchatus Romani Pontificis eſt primus omnium, *c. ſacroſancta, 22. diſ.* & Patriarcha appellatur in ſupra ſcriptione, *nos l. reddentes, C. de ſum. Trini. & fide Catholica*, & *in c. cleros, verſ. ordo 21. diſ.* ideoque eſt quicquid eſt in Eccleſia ſancta Dei caput, & cardo omnium dignitatum quæ in ea reperiuntur, non ſolum dicitur Patriarcha, ſed Archiepiſcopus, ut in dicta inſcrip-

inscriptione, tex. *in l. nos reddentes, C. de sum. Trini. & fide catholi.* & in suprascriptione, *in c. statuimus*, 4. *dis.* & *in sexta Synodo Constantinopolitana in principio*, & *in concilio Calcedonensi* sæpissime vocatur Archiepiscopus, & *in c. in tantum* 21. *dis.*

7 Et dicitur Cardinalis, ita dicunt Archidiaconus, & Dominicus; *in c. sacrosancta*, 22. *dis.* dicitur Princeps sacerdotum, & summus sacerdos, *d. c. cleros*, 21. *dis.*

Dicitur Episcopus, ut in proœmio sexti statim in principio, & merito, quia ex novem ordinibus, qui connumerantur in Ecclesia sancta Dei, de quibus in *d.c. cleros*, 21. *dis.* nullus major est, quam Episcopalis, *gl. in proœmio sexto verbo Episcopus*, & invenies, in *d. c. cleros*, quod patriarchæ, & Archiepiscopi, Metropolitæ, & Episcopi sunt ejusdem ordinis, quasi omnes in uno ordine Episcoporum contineantur, dicitur etiam presbiter, in *c. legimus*, 93. *dist.* & divus Petrus *epistola prima canonica*, se compresbyterum vocat, & advertit divus Hieronymus, ut in *d. c. legimus*, imo dicitur Papa servus servorum Dei, *in proœmio dist. lib. sexti*, & ibi vide bonam glo. & DD. itaque ex his omnibus, fremant licet ineptiores, viri stultissimi, impiaet si sceleritati, est Romanus Pontifex caput Ecclesiæ, Princeps sacrorum, & sacerdotum Summus Pontifex, vicarius Christi in terris, successor Petri, Patriarcha, Cardinalis, Archipiscopus, Episcopus, presbiter, servus servorum Dei, & est omnia, est is, in quo uno reperiuntur omnia, quæ sunt in Ecclesia sancta Dei, & tenet primum locum, quia est spiritualis imperator, & Princeps, dixi-
8 mus satis supra *glos. 9.* & ideo habet semper honorabilem locum, & cedunt ei Imperatores, & Reges supremi; anno millesimo quadragentesimo trigesimo octavo, Ferrariæ congregato concilio universali, Græcus imperator superiorem locum supra Eugenium Summum Pontificem deberi sibi contendebat, observatoque jure, & veteri usu sedendi, & observato ordine, inferiorem imperator Græcus, at vero Eugenius supremum obtinuit meritissime in dicto concilio Ferrarienssi, in principio, igitur suppliciter, & reverenter mittendum est ad Summum Pontificem, si
9 quando attestaturus sit, & in eo quoque observabitur, quod diximus de Impetatore, & Rege, ut sibi sit credendum, juxta tex. *in l.* 32. *tit.* 16. *p.* 3. & quæ tradidimus latissime *glos.* 2. *à num.* 18.

10 Et antequam ad reliquos deveniamus in gratiam studiosorum breviter addere libet, quod fuit magna concertatio inter scriptores an post Summum Pontificem sint annumerandi Patriarchæ, an vero Cardinales, & de amborum præcedentia, & prioritate sæpè disputatum est.

11 At vero antequam pauca circa dubium subjungamus, intellige nullum esse dubium cum Cardinali Hostiensi, qui ex particulari sedis Apostolicæ privilegio primus est, in omnibus consecrat Summum Pon-
12 tificem, inungit imperatorem, & in consistorio Papæ, & in capella, & in concilio, si superveniat præsens primus semper est post Summum Pontificem, & est Episcopus Cardinalis, tenet Joann. And. & Hostiensis *in cap. antiqua, de privilegiis*, & licet ibi Abbas dicat, quod in concilio non præfertur Cardinalis Hostiensis contra ipsum est veritas, tenet Dominicus, & Cardinalis *in cap. cleros* 12. *dist.* Boerius *de præstantia magni concilii, nu.* 50. itaque de Cardinali Hostiensi nulla est dubitatio.

13 De reliquis Cardinalibus, ut diximus, dubitatum est, an Patriarchæ, an vero Cardinales præcedant, ad quam præmitte tex. *in c. renovantes* 22. *dis. & c. sacrosancta ead. dis. & c. fin. eod.* ubi referuntur qua-
14 tuor Patriarchæ, Constantinopolitanus, deinde Alexandrinus, tum Antiochenus, postremus Hierosolymitanus, quamvis olim Constantinopolitanus non esset primus, tamen obtinet primatiam, *d.c. renovantes* 22. *dis. & c. sacrosancta, eod. dist. & c fin. eod. c. de Constantinopolitana, c. Constantinopolitanæ eod.* & ibi: *Constantinopolis dicitur nova Roma, & ipsa Ro-* 15 *ma dicitur*, in *c. fi.* & *in d. c. renovantes*, senior, & inferior *Roma*, & secundum ea quæ diximus de Patriarchis decisum est in Concilio generali, in *d.c. antiqua, de privilegiis*, ubi tex. optimus.

16 Post hos quatuor sequuntur alii quatuor Patriarchæ, scilicet, Aquilegiensis, Bituricensis, Gradensis, Cantuarensis, *c. conquestus, c. nunc vero 9. q. 3. c. erubescant* 32. *dis.* Archidiaconus *d. c. fin.* 22. *dist.* & Doctores, *in c. constitutus, el* 1. *de appel. & in c. cleros* 21. *dist.* & glos. & DD. *in c.* 2. *99. dist.*

17 Postremo post repertos Indos Occiduos, & erectis Episcopis, & Archiepiscopis, Patriarcha quoque novi orbis occidui creatus est.

18 Istis quinque posterioribus Patriarchis annumeratur Archiepiscopus Pisanus, ita asserit Dominicus *in d.c. fi.* 22. *dist.* & de istis posterioribus forsan non est disputatio, istis enim indifferenter præferuntur Cardi-
19 nales, tenent DD. *in d.c. cleros, & in d.c. fin.* 22. *dist.* Dominicus *in c. Episcopus* 17. *dis.* & ibi Cardi-
20 nalis Pavinus *in tractatu de visitationibus*, 2. *q. principali*, & licet aliqui dicant, quod isti posteriores non sunt Patriarchæ, sed primates, de nomine quæstio est: vere enim inter primates, & Patriarchas, aut parum, aut nihil interest *in summa 99. dis.* & *in c. duo simul de officio ordinarii*, Speculator *in tit. de dispensatione in §. sunt qui in principio.*

21 Præterea nota, quod loco patriarchæ Grandensis subrogatus est, per Nicolaum Quintum patriarcha Venetus, ita Pavinus *ubi supra d. q.* 2. glos. *in c. nulli 99. distinct.*

22 Tum etiam quod pertinet ad hos Patriarchas posteriores in præcedentia nota, quod est servanda consuetudo, quia in omni quæstione de præcedentia servanda est consuetudo legitima, *c. legimus* 93. *dis.* Dominicus *in d c. Episcopos* 17. *dis.* Cardinalis Jacobatius *de ordine sedendi in concilio, fol.* 83. de quatuor prioribus non ita facile decidendum est, cum sint multi qui putent præferendos Cardinalibus, Dominicus *in d.c. Episcopos*, per tex. quem putat expressum *in c. constitutis, el* 1. *de appel. in suprascriptione*, qui tex. & suprascriptio cum præferat Grandensem Patriarchan, presbytero Cardinali sancti Vitalis manifeste probat, quod idem recipiendum sit in reliquis quatuor Patriarchis, qui sunt excellentiores, *c. antiqua de privilegiis, d.c. renovantes, d.c. cleros, d.c. fin.*
23 Et istæ suprascriptiones faciunt jus, glossa penult. *in clem.* 2. *de rescript.* glos. *in c. Episcopos, de electione, in sexto, & in c. quorundam, eod.* & ita de jure tenet Petrus de Monte *in tract. de monarchia* 5. *quæst. principali*, Abb. *in d.c. antiqua*, Felin. *in c.* 1. *de majori. & obed.* Cardinalis de Turrecremata, *in tract. de potestate Papæ, lib.* 3. *c.* 26. facit quod legitur in sexta synodo Constantinopolitana in principio: *Ubi pri-*
24 *mus sedit imperator absente Papa, & à sinistris locum tenens Papæ, à dextris Patriarchæ, & ita honorabiliori loco quia à dextris*, Bal. *in l. decernimus, C. de S. S. Eccles.* nisi dicas, & verum puto, quod locum tenentes Papæ assidebant Justiniano Imperatori, & erant à dextris, sed inferiores, & ita dicendum est, quia priores referuntur in ipsa synodo in ordine sedendi locum tenentes Papæ quàm Patriarchæ: ergo ut reliqua conveniant, ita intelligendum est, in sublimiori loco fuisse locum tenentes Papæ, quam Patriarchas, ex tex. *in c. convenientibus* 2. *q.* 7. & notatur *in c. sanctæ, & c. pastoralis, de officio delegat.*

Præterea in Concilio Ferrarienssi in principio 25
Patriarcha

Patriarcha Conſtantinopolitanus medius inter duos Cardinales ingreſſus eſt urbem Ferrariam, niſi id jure hoſpicii fecerint Cardinales, quod non eſt alienum à vero ſenſu, quoniam de Græcis agendum erat, igitur mittendum eſt ad Patriarcham ſi ſit atteſtaturus, dicitur ſanctiſſimus, & beatiſſimus *in auth. de menſura ord. in principio*, & dicitur ſacratiſſimus, à Deo amabilis *in auth. de alienat. & emphyt.* §. *illud*, & Conſtantinopolitanus dicit Papa, DD. *in c. ſi Papa* 40. *diſt.* notat Jacobatius *de Cardinalibus, & Patriarchis, fol.* 31. *c. ſane profertur circa fin.* ubi *gloſſ.* 24. *q.* 2. glot. *in d. c. ſi Papa.*

26 Sunt vero qui Cardinales præferant etiam primis quatuor Patriarchis, & in primis Abbas *in c* 1. *de clericis non reſidentibus*, ait quod Cardinalatus eſt de jure divino, aliegat tex. *in cap. per venerabilem, qui filii ſint legit.* ibi: *Sunt autem ſacerdotes levitici generis fratres noſtri, qui nobis jure levitico in executione ſacerdotalis officii coadjutores exiſtunt*, & licet Bar-
27 batia *in tract. de præſtantia Cardinalium* idem teneat, poſtea ab ea deceſſit, *in conſilio ſito* 1. *lib.* 1. negans Cardinalatum eſſe de jure divino, ex qua ratione Cardinalatus eſt poſterior, quia Patriarchæ fuerunt ante Levitas, Noe enim fuit Patriarcha, item Abraham, Iſaac, Jacob, ex quo Levi, & Levitæ ſunt egreſſi, & quamvis intelligas Cardinales fuiſſe origine apud ſacerdotes Levitici generis, non ſolum figurativè, quoad miniſterium *d. c. per venerabilem*, adhuc præcedunt Patriarchæ quod ſi Cardinales ſimiles ſunt in miniſterio ſacerdotibus levitici generis, adhuc tamen origo ipſorum eſt poſt Chriſtum natum, ut patebit inferius.

28 Ideo alii exiſtimant de Cardinalibus fuiſſe dictum 1. Reg. *c.* 2. *Dñi ſunt Cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem*, Hoſtienſis *in c.* 2. *de clericis non reſidentibus*, & Archiepiſ. Florent. 3. *p. tit.* 22. *cap.* 1. ſed hoc figurativè de Cardinalibus, quod notat Alvar. Pelag. de *planctu Eccleſiæ*, *lib.* 2. *art.* 16. aliter acceperat Hoſtienſis, & Abbas *in c. ex geſtis*, *de clericis non reſidentib.* Speculator *tit. de legat.* §. *ſequitur in princip.* & ita locus ille alio pertinet, ut patet aperte ex litera ipſa.

Petrus tamen Cardinalis Cameracenſis *in ſuo tract.*
29 *de poteſtate Eccleſiaſtica*, *in* 4. *&* 6. *concl.* ait Cardinales fuiſſe in initio naſcentis Eccleſiæ ſtatim à Chriſto Dño, ait enim quod beatus Petrus prius fuit Summus Pontifex, quam Epiſcopus Romanus, nam per illa verba *paſce oves meas*, Dñs conſtituit eum Summum Pontificem, & dedit ei facultatem eligendi ſedem ubicumque vellet, quia facit illum petram firmiſſimam fundamentalem Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, & poſtea quatuor annis tenuit ſedem Eccleſiæ univerſalis nullam ſibi particularem ſedem eligendo, ſed verè Summus Pontifex à Deo inſtitutus, & caput omnium fidelium ſedebat ubicumque volebat, unde licet Hieroſolymis Jacobus ſtatim poſt paſſionem Dñi à Petro, & Apoſtolis fuerit ordinatus, & creatus Epiſcopus, & licet Petrus omnibus præfuerit, non tamen ullam Eccleſiam ſibi ſpecialem elegit, ſed poſt quatuor ferè annos ele-
30 git ſedem Antiochiæ, ubi ſedit annis ſeptem, ubi nomen Chriſtianorum cœpit, *c. ſacroſancta* 22. *diſtinct. c. mutationes* 7. *q.* 1. *in gloſſa*, anteà fideles vocabantur diſcipuli, vel fratres, gloſſa *in d. c. ſacroſancta.*

31 Deinde vero creato Ignatio Antiochiæ à parente ei Chriſto Dño, & revelante ſedem ſuam Romam tranſtulit, & ibi ſedit ſummus Pontifex, & Romanus Epiſcopus, *c. rogamus* 24. *q.* 1. ita ex eo tempore in Petro, & ejus ſucceſſoribus duo concurrunt à Deo immediatè conceſſa, ſummus totius Eccleſiæ Dei Pontificatus, & Romanus Epiſcopatus, qui uti diximus ſupra, eſt omne quod eſt in Ec- 37
cleſia, modo patet quod ante diviſionem, & diceſſum Apoſtolorum per diverſas mund. partes, aſſiſtebant Petro Summo Pontifici tanquam continhani, & cooperatores, in gubernatione univerſalis Eccleſiæ, ut legitur in Actis Apoſtol. pluribus in locis, maximè *c.* 15. & quia Apoſtoli omnino erant ituri in univerſum mundum prædicaturi Evangelium omni creaturæ, & id opere compleverunt, alii à Petro aſſampti ſunt, qui ibi aſſiſterent, in cauſis fidei, & ad morum inſtructionem: unde Actor. 15. Facta collatione cum Paulo, & Barnaba miſit Petrus Judam, & Barnabam, & Sillam ad inſtruendum fratres, unde apparet, quod miniſterium Cardinalium fuit in initio naſcentis Eccleſiæ ſtatim à Chriſto Dño, & quamvis nomen Papæ, & Cardinalis, & Patriarchæ, poſtea ſit receptum fatis conſtat, quod prius Petrus fuit Summus Pontifex, quam Epiſcopus Antiochiæ, vel Romæ, & quod
32 prius Apoſtoli fuerunt Cardinales, hoc eſt, quod prius geſſerunt officium Cardinalium, aſſiſtentes Petro, quam fuerint Epiſcopi alicujus urbis, aut Provinciæ particularis, & quod miniſterium Cardinalium præceſſit miniſterio Epiſcopatus Urbani, aut Provintialis, ita colligit Petrus Cardinalis Cameracenſis, *ubi ſupra.*

33 Petrus vero, & Summus Pontifex, & Patriarcha Romanus à Deo immediatè inſtitutus Romanam obtinuit ſedem annis viginti quinque, mentibus ſeptem, diebus octo, poſtea martyrio coronatus eſt, anno trigeſimo nono à Paſſione Domini, *c. quamvis* 21. *diſtinct. d. cap. ſacroſancta*, & *cap. beati.* 2. *quæſt.* 7. & *c. renovantes* 22. *diſt.* quo tempore uti diximus præter Epiſcopos civitatum, alios ſecum habuit Petrus in partem laboris ſocios, hos reliqui, qui Petrum ſunt ſecuti, *presbyteros dixerunt, id eſt,* 3
ſeniores, & quaſi ſenatores, id enim ſonat verbum, *presbyter*, id eſt, *ſenior*, & eſt nomen ætatis, *c. Eccleſ.* 16. *q.* 1. ubi: *Quod Eccleſia habet ſenatum centum presbyterorum, & quod Roboan filius Salomonis idco perdidit Regnum, quia audire noluit presbyteros ſuos, id eſt ſeniores*, tex. expreſſus *in c. cleros* 21. *diſt. verſ. Presbyteri*, ubi quod ſeniores ſunt, & ætate, & dignitate, *cap. quamquam* 2. *q.* 7. ubi quod Auguſtinus Epiſcopus Hieronymo Presbytero minor eſt, id eſt, ſeniori, & conſultore, & Cardinali, & ibi gloſ. quod Epiſcopatus eſt major ordine, ſed Cardinalatus major officio, & miniſterio,
34 Cardinalatus enim nihil pertinet ad ordinem hierarchicum, ut videre potes in d. *c. cleros* 21. *diſtin.* ſed totus verſatur in officio, & miniſterio aſſiſtentiæ.

Itaque antiquitus aſſumebantur, & creabantur,
35 presbyteri, id eſt, ſeniores, quaſi, ſenatores, qui aſſiſtebant Romano Pontifici, & creabantur item præter hos Epiſcopi, qui curam gererent civitatum, & fidelium in eis commorantium, hi autem, presbyteri, id eſt, ſeniores, & verè, ſenatores, creati à ſummis Pontificibus Romæ, aſſiſtebant Romano Pontifici, & planè jam illis ſæculis gerebant idem officium quod hodie gerunt Cardinales, ſic legimus de Lino creaſſe Presbyteros decem & octo, deinde, Epiſcopos undecim, prius enumeratis presbyteris quam Epiſcopis. De Cleto Summo Pontifice legimus, *Ex mandato beati Petri* (*quod animadvertendum eſt ad eam rem quam agimus*) *redegiſſe in ordinem vigintiquinque presbyteros*, refert Platina *in vita ipſius Cleti*, ut videas ordinem Cardinalium jam tunc à Petro inſtitutum: & Evariſtus Summus Pontifex, qui tertius fuit à Cleto, presbyteris in urbe
36 titulos diviſit, ut nihil dubites de antiquitate officii Cardinalium in Eccleſia ſancta Dei, refert Damaſus, & poſt eum Platina *in ipſius Evariſti vita.*

Et

37 Et deinceps cæteri Summi Pontifices presbyteros crearunt secum Romæ, item & diaconos, id est, ministros, pertinet enim diaconi nomen ad hospitalitatem, & ideo vocat ministros mensarum, & viduarum Hieronymus *ad Euvagrium*, est in *in c. legimus* 93. *dist.* & quamvis diversis temporibus hæc omnia diverse accepta sint, quia presbyteri dicti quoque sunt Episcopi *d. c. cleros* 21. *dis.* & Petrus se presbyterum nominat, *d. c. legimus* 93. *dist.* & ibi est ad propositum singulare dictum, *quod ex presbyteris unus creabatur in Episcopum*, & postea pro sacerdote receptum nomen est, qui sacra conficit: *Et Diaconus minister Sacerdoti in altari ministrat*, ut in dict. *c. cleros*, antiquitus enim sacerdotes presbyteri seniores, & consiliari erant instar senatorum, è quibus in singulis diœcesibus Episcopi creabantur, & Romæ quoque id receptum fuit, *d. c. Ecclesia* 16. *q.* 1. *d. c. quamquam* 2. *q.* 7. *c.* 2. *de officio Archipresbyt. d. c. cleros*, *c. oportebat*, 79. *dist.* ubi pulcher tex. quod quidem officium plane hodie pertinet ad Cardinales, ita ut licet nomen Cardinalis postea inventum sit, plane officium semper fuerit in Ecclesia sancta Dei, postea autem cum crescceret multitudo presbyterorum, & Diaconorum, quia qui creabantur ab Episcopis in provinciis, confluebant ad urbem, & concurrebant ferè innumeri presbyteri, ideo factum est, *Ut presbiteri Urbani*, id est, *Romani*, distinguerentur ab exteris, & *præsbyteri Romani cœperunt dici Cardinales à cardine*, glo. in *d. c. quamquam* 2. *q.* 7. & ita videmus hodie, quod in Ecclesia Compostellana Canonici presbyteri observata hac antiquitate dicuntur Cardinales, idem in Ecclesia Ravenatensi, de quibus est mentio in glos. *in clem. dignum*, *de celebrat. missarum*, & in Ecclesia Aurienst idem observatum est, de qua non meminit prædicta glossa.

38 Et quod presbyteri in Ecclesia dicantur Cardinales, est tex. *in c.* 2. *de officio Archipresbyteri*, observata ratione ejus tex. ex quibus omnibus patet illud saltem, quod officium Cardinalium fuit statim à Christo Dño in Ecclesia sancta Dei, antequam Episcoporum, & Patriarcharum, vel urbanorum, vel provintialium non esset cognitum, ut ex his colligas antiquitatem Cardinalium, honorem, & dignitatem, quodque merito Episcopis, Archiepiscopis, Metropolitis, & Patriarchis præferuntur, quod probare nitebamur, quod si nomen Patriarchæ legitur in veteri lege, id parum pertinet ad nostros Patriarchas, quorum dignitas ad Episcopatum pertinet, ut in *d. c. cleros* 21. *dist.* idem enim ordo est, ut patet ibi: *Ordo enim Episcopi ad Archiepiscopos*, *Patriarchas*, *& Metropolitos pertinet*, *d. c. cleros.*

39 Ex his omnibus patet qualiter intelligendus sit Albericus *in Rub. C. de summa Trinit.* & Oldraldus *cons.* 63. & Joannes de Annania *in c. ad liberandum de Judæis*, quod tempore donationis Constantini non erant Cardinales Romæ, sed quod tempore generalis synodi per Sylvestrum jam erant Cardinales, ut *in c. præsul.* 2. *q.* 4. junto tex. *in c. quamquam supra*, & *c. antiqua de privilegiis*, namque si intellexerunt de nomine quod nulli erant, qui vocarentur Cardinales, quasi adhuc non ad inuento nomine, & tolerabile est, si vero intelligunt de officio, & ministerio, quod hodie exercent Cardinales, & credo quod non sunt rectè locuti, quia ut probavimus, à Christo Dño incepit, & à Petro, & jam Cletus Summus Pontifex ex mandato Petri presbyteros in ordinem redegerat, & Evaristus in titulos presbyteros diviserat, & fuerunt hi Pontifices 40 in initio nascentis Ecclesiæ, antequam nomen Cardinalium proditum esset, unde sunt qui putant Cardinalis nomen cœpisse tempore Pontiani, qui fuit anno ducentesimo trigesimo primo à Passione Domini, alii à Nativitate, inter imperium Heliogabali, & Alexandri, item & Marcellus, qui fuit anno tricentesimo quarto, constituit quindecim Cardinales, & cœpit nomen Cardinalis, & presbyteri qui antea dicebantur, cœperunt dici Cardinales, Archidiaconus *in c. ubi periculum*, *de electione*, Alvarus Pelagius *de planctu Ecclesiæ*, *lib.* 2. *ar.* 16. Cardin. Zabarella *in clem. ne Romani*, §. *porro de electione*, & vide Felin. *in c. cum te*, *de re jud.* & deinceps non fit amplius mentio de creatione presbyterorum, sed de creatione Cardinalium.

41 Ex quibus Cardinales præferuntur Patriarchis, etiam primis quatuor. Hostien. & Joan. Andreas *in c. dilectus el* 1. *de prabend.* & tenet ibi Joan. de Imol. & Felin. *in rubric. de majorit. & obed.* & Cardinalis *in clemen. ne Romani*, de electione & de consuetudine Romana, dicit Dominicus *in cap. Episcopos* 17. *distinct.* post gl. *in cap. legimus* 93. *distin.* quod Cardinales præferuntur Patriarchis, & idem tenent Joan. Gratus *in repet. c. ex parte de verbor. signif.* tex. *in c. in nomine Domini* 23. *distin.* tex. *in c.* 1. *& 2. de offic. legat. in sexto*, Abb. *in c. quod super his in fin. de instrumen.* Hostien. *in c. Ecclesia*, *el* 2. *de elect.* juncta sua glo. *in c. quamquam* 2. *q.* 7. Bart. *in l.* 1. §. *si quis*: *ff. de appella.*

42 Et sunt Cardinales pars corporis Papæ, §. *verum* 6. *q.* 1. *c. per venerabilem*, *qui filii sint leg. c. fœlicis*, *de pœnis in sexto*, tex. *in c. antiqua*, & ibi scriptores de privilegiis, *& sunt unum corpus* 43 *cum Papa*, Abb. *in c. bonæ*, *el* 1. *de Postulat. Prala.* & ad promotionem Patriarcharum consuluntur Cardinales, *c.* 1. *de schismat.* & *in c. super eo de hæreticis*, Abb. *in c.* 2. *de cler. non residen.* & tenet 44 hanc opinionem de prælatione Cardinalium, Bernard. de Rosagio *in rubrica de majorit. & obed. & prærogat. Card.* & in *c.* 2. dicit: *Quod clemens VI. constituit*, *quod in Ecclesia militanti nulla habeatur* 45 *post Papam major dignitas*, *quam Cardinalatus*, *& collegium Cardinalium dicitur sacrum collegium*, *& senatus divinus*, Bald. *in tract. schismat. in rubrica si quis aliquem testari prohibuerit*, & dicit Alberic. *in rubr. de statu hominum*, *Quod Diaconi Cardinales æquiparantur Senatoribus*, *& appellantur sacer cœtus*, in clem. ne Romani de electione, *& dicitur Ecclesiæ gremium*, in c. in nomine Domini 23. distin.

46 Et Cardinales quia sunt pars corporis Papæ, non jurant fidelitatem, Hostiens. *in d. c. antiquade privilegiis*, & quia sunt pars corporis Papæ ipse Sum- 47 mus Pontifex gerit curam valetudinis Cardinalis, unde in urbe Cardinali infirmanti non minuitur sanguis sine speciali licentia Papæ. Hostiens. *in c. Ecclesia vestra de electio. el* 2. & *in summ. de pœnit.* 48 *remis.* §. *cui conficendum*, *vers. Cui Cardinalis*, nec eligunt sibi confessorem, nisi de licentia Papæ, Hostiens. *ubi supra*, nec possunt ab urbe decedere inconsulto Papa, Hostiens. *ibi*: & sunt Consultores 49 & coadjutores Papæ, *c. fundamenta*, *de electio. in* 50 *sexto*, *cap. per venerabilem qui filii sint legitim.* & 51 dicuntur vocati in partem solicitudinis, debent enim assistere in arduis negotiis Papæ, *c. exposuit de dilat.* & habent ornatum equorum, & pretiosas 52 vestes, *c. Constantinus* 96. *distin.* & tempore Innocentii Quarti concessum est eis, ut uterentur pileis rubeis, & equo, & capello rubeo, at vero Patriarchæ induuntur vestimento morello, legitur in ejus vita.

53 Unde Cardinales majores sunt quam sint Patriarchæ, Archiepiscopi, Metropoliti, & Episcopi, quia & antiquiores, & quia officium majus gerunt, si

nihil

nihil reſpicias ordinem, Cardinalatus enim, ut ſæpius diximus, non eſt ordo Hierarchicus, ut in *cap. cleros* 21. *diſtin.* & Epiſcopatus refertur ibi inter ordines Hierarchicos, non Cardinalatus, igitur ad hos eſt mittendum, quia ſunt Patricii ſcripti in diademate Principis, ut notatur *in l.* 1. *ff. de officio ejus mand. eſt juriſ.* & ſunt Proconſules, & Senatores, & Præſides, *c.*2. *cum ſupra ſcriptione de officio legati*, *in ſexto*, & æquiparantur præfectis prætorio, Jaſ. *in l.* 1. *ff. de offic. ejus cui mand. eſt juriſ.* & ſunt ſimiles Regibus, ita dicit Greg. Lopez *in l.*3. *ti.* 14. *p.* 4. ubi dicebat non ſentiens difficultatem eſſe pares Patriarchis.

54 Ad quæſtionem autem propoſitam de prælatione, dic quod ſi conſideremus Patriarcham reſpectu ordinis Hierarchici, planè præferendus eſt, quia Patriarcha ad minus eſt Epiſcopus, & Cardinalis non habet ordinem, quod pertinet ad Cardinalatum, *d. c. cleros*, *d. c. legimus*, & ex Bald. *in d. c. bonæ*, & Bar. & Jaſ. *in d.* §. *ſi quis*, Calderin. *conſ.* 1. *de tranſlat. Prælat.* Cardinalis *in d. c. clem. ne Romani. c. querelam de elect. cle.*1. *de reliq. & venerat. c. tum ex literis*, *de in integr. reſt.* ibi: *Cum in minori eſſemus officio*, unde Cardinalis reſpectu officii, præſertim ſi ſit minus legatus de latere, præfertur Patriarchæ, *c. antiqua de privileg. cap. volentes de offic. delegat.*

At vero ſimplex Cardinalis (*Non agimus de Cardinali Hoſtienſi*) in conſiſtorio & capella Papæ, & in loco de dominio temporali Papæ præfertur ratione aſſiſtentiæ, & incorporationis cum Papa, *d.c. fœlicis*, *d. l. quiſquis*, *d.l.*1.

Si vero Patriarcha ſit, non Romæ, nec in locis Eccleſiæ, quod temporalia, ſed in Patriarchatu ſuo, tunc præfertur Patriarcha, & reſpectu ſuperioritatis juriſdictionalis, & ratione ſeparationis Cardinalis à Papa, facit quod tradit Bal. *in rubr. de offic. Proconſulis*, *quod Cardinalis*, *extra Romanam Curiam*, *eſt minor quam in Curia*, & in *c. quia propter*, *de election. quod Cardinales recedentes à Curia ſunt ſimiles transfugis*, & quod ait Abb. *in c. ſane*, *de foro comp. Quod Epiſcopus qui eſt in diœceſi alterius*, *eſt perſona privata.*

Si vero ſunt in alio loco indifferenter extra Patriarchatum, & extra aſſiſtentiam Papæ, ubi Cardinalis nullum gerit negotium, nec officium, nec item Patriarcha, tunc in actu requirente ordinem Epiſcopalem, præfeto Patriarcham presbytero Cardinali, imo & Epiſcopum propter ordinem, *c. quamquam* 2. *q.* 7. *c. cleros* 21. *diſtin. c. aqua. de conſecrat. Eccleſ. vel alt. cap. quanto*, *de conſuet. c. ſtatuimus de major. & obed.*

Aut ſumus in actu extraordinem & præfero Cardinalem, quia ita conſuevit fieri, & valet argumentum à conſuetudine, *c. legimus* 93. *diſt.* Dominicus *in c. Epiſcopos* 17. *diſt.* & quia de jure præfertur Cardinalis, *c. quanquam* 2. *quæſt* 7. Annania *in c. ad liberandum de judæis*, *&c. Eccleſia* 16.*q.*1. tenet Barbat. *in tracta. de præſtan. Card.*7. *carta*, *verſ. Per textũ.*

At vero ſi ſint in concilio, tunc præfertur Patriarcha, quia ceſſant omnes rationes præcedentiæ, omnes enim ibi æquè aſſiſtunt Papæ, tenet Jacobatius Cardinalius *de ordine ſedendi in concilio*, ſemper excipimus Cardinalem Hoſtienſem, qui præcedit.

At vero bulla Eugenii ad Archiepiſcopum Cantuarenſem, ſuper contentione, quæ fuit illi cum Joanne presbytero Cardinali titulo ſanctæ Balbinæ, quam refert idem Jacobatius, *pagina* 50. Cardinalem præfert, ſed cũ Patriarcha ille non ſit de quatuor primis, de quibus propoſuimus quæſtionem, videtur, quod poſſit vitari bulla, licet rationes ejus tam habeant locum in quatuor primis, quam in reliquis.

Et demum de Cardinalium ſtatu, & perfectione, & gradu, & quales eſſe debeant, & unde aſſumendi, vide Archieſpiſcopum Florentinum *in ſumma*, 3. *p. tit.*22. *in principio*, & *c.*1. *&* 2. §. 1. & vide *in* §. *ſequenti*, *de eorum collegio*, & *in c.*2. §. 1. dicit: *Quod de Alemania non conſuevit Eccleſia Cardinales aſſumere*, *ne ſecreta Eccleſiæ pandantur Imperatoribus*, & ibi dicit in favorem Italorum, *Quod convenientius aſſumuntur de terris Eccleſiæ*, *quia ſunt liberiores inferendis ſuffragiis*, *& ſententiis*, & quot eſſe debeant, vide per Alvarot. *in c.*1. *Epiſcopum*, *vel Abbat. pragmat. ſanctio.* refert viginti quatuor, & licet illa pragma. non fuerit Romæ recepta, habet bonam gloſſam, & bonum eſſet ne numeroſus eſſet Cardinalium numerus, namque numeroſitate villeſcit authoritas, *c. legimus* 93. *diſt.* ubi, *Quod apud Indos pulegium eſt pipere pretioſius*, *c. ſi officia.* 59. *diſt.* vide Cardinalem *in clem. ne Romani*, *de electione*: hæc de Cardinalibus dixiſſe ſat ſit, alii uberius, & copioſius, nihil in Eccleſia ſancta Dei eſt, quod non habeat ideo fundamentum, quod qui ignorant cæci, à vero aberrant. 55

Archieſpiſcopos, Metropolitos, & Epiſcopos quoque, excuſamus, omnes ad eum ordinem pertinent, ex *d. c. cleros* 21. *diſtin.* & ſunt ſimiles præſidibus provinciarum, & præſidum illuſtri gaudent, cognomento, ex Boerio, *de auth. magni concilii* Gregor. Lop. vocat eos ſpectabiles *in d.l.*3. *tit.* 14. *par.*4. & Epiſcopos, ſimiles facit defenſoribus civitatum, idem Boerius, ideo ex particulari jure noſtro, *ſe llaman ſeñoria*, ideoque excuſantur: & in quibus examinentur Epiſcopi, quando ordinantur, eſt text. *in cap. quia Epiſcopus* 23. *diſtin. &* debent concurrere in Epiſcopo illæ duodecim conditiones Apoſtolicæ regulæ, à 25. *diſt. uſque ad* 50. *diſtinct. & ab* 81. *diſtin. uſque ad* 101. *diſtinct.* & de quatuordecim conditionibus ad Tim. 3. vide latè Hoſtienſem *in ſumm. de tempor. ordin.* §. *& cui*, dicitur Epiſcopus quaſi Speculator, & ſuperintendens, *cap. qui Epiſcopatum* 8. *quæſtion.*1. *dict. cap. cleros*, vide Florentinum *de verbo*, *Epiſcopus*, *& qualis eſſe debeant*, 3. *par. titul.* 21. *in principio*, & *cap.*2. *&* 3. *eodem titul. & lib.* & in rationali divinorum officiorum, 2. *libr. titul. de Epiſcopo*, dicuntur Dii & Angeli, *cap.* 1. *de ſacra unctione*, *cap. ſacerdotibus* 11. *quæſt.* 3. *cap. futuram* 12. *q.*1. dicuntur Cardinales, *c. relatio.* 21. *q.*1. *c. paſtoralis*, 7.*q.*2. *c. fraternitatis* 71. *diſt.* & ſunt loco Apoſtolorum, *c. Eccleſiæ* 35. *diſtin.* quia Apoſtoli fuerunt Epiſcopi, *Actor.*1. *c.* ibi: *Epiſcopatum ejus accipiat alter*, *ſunt Principes*, Pſa.44. *Conſtitues eos Principes ſuper omnem terram* & Aug. ibi cum dicitur, pro patribus tuis, exponit, id eſt pro Apoſtolis, nati ſunt tibi filii, exponit, id eſt, Epiſcopi ſunt prædicatores Dei, Mar. ult. c. *Prædicate Evangelium omni creaturæ. c. ſuis* 93. *diſtin.* ſunt DD. in Eccleſia ſancta Dei, *c. cum ex in juncto de hæreticis*, Sunt paſtores Epiſcopi, 1. *Petri c.*5. Paſcite eum, qui in vobis eſt dominicum gregem, *c. eſto* 95. *diſt. c. oves* 6.*q.*1. *c. oves* 2.*q.*7. Sunt fundamenta Eccleſiæ, *c. fundamenta de election. in* 6. dicuntur oculi Dei, *c. oves* 6.*q.*1. & de caſibus in quibus diſpenſant Epiſcopi, vide Speculatorem, & Joan. Andr. *in addition. tit. de diſpenſat.* & *in verſic. Ipſe quoque ponunt caſus*, in quibus ſunt privilegiati, & de Epiſcopis annularibus, vide Bald. *in l.*1. *C. de nudo jure quiritum tollendo*, & Alvarotum *dicto cap. Epiſcopum*, Abbatem, *cap. in pleriſque*, *de electione*, *& in clem. quamvis*, *de foro compet.* & ibi de Epiſcopo expulſo.

Conſiliarii quoque Regis excuſantur, quia ſunt 56
egregii illuſtres pars corporis Principis, *d.l. quiſquis*, *C. ad l. Jul. majeſt.* de his diximus ſupra *gl.*35. *à num.*40. & ibi de auditore regio, & Rotæ, & latè 57
egimus, ibi quoque advocato fiſci, & ejus dignitate &

præſtan-

58 præſtantia, quem ex Bartol. *in l.* 1. *C. advocatis diver. jud.* & Jaſſone *in dicta lege ad egregias, n.* 10. excuſamus, vide latiſſime *dict. glos.* 35. *n.* 41. *& ſeqq.*

59 Abbates quoque proximum locum tenent poſt Epiſcopos, ut *in auth. habita, C. ne filius pro patre*, ibi: *Epiſcoporum, Abbatum*, tex. *in cap.* 1. *in princip. de his qui feudum dar. poſ.* ibi, *Archiepiſcopus, Epiſcopus, Abbas*, tex. *in c. ore, de privilegiis*, ibi. *Primum* 60 *locum poſt Viginenſem præſulem ſemper obtineat, ideo præponuntur Decanis, Præpoſitis, & canonicis*, Abb. *in d. c. ex ore*, tex. *in c. fi. de offi. delega. lib.* 6. & probatur ex ſupra ſcriptione, *c.* 2. *de dolo, & contumacia*, Bald. *in c. paſtoralis, de offic. delegat.* & vide Felin. *in dicto cap. paſtoralis*, ex quo Baldo plurimum poteſt conſuetudo, ut ſupra diximus n. 22. Facit quia Abbatia eſt dignitas, gl. fi. *in c. expoſuiſti de corpore vitiatis*, gl. & Abb. & Dominic. & alii communiter *in c.* 2. *de præben. in ſexto*, DD. communiter *in c. decernimus, de judiciis*, contrarium in canonico cathedralis Eccleſiæ videtur dicere tex. *in c. ſtatuum*, §. 1. *de reſcr. in ſexto*, ex natura copulæ, & quæ conjungit diverſa, Itaque de jure præfertur Abbas canonico, & decano, tex. *in c. ex parte dilectæ in Chriſto, de verb. ſignif.* tex. *in c. ut Abbates de ætat, & qualit.* 61 tex. *in c. cum opporteat, de accuſationib. c. dilectus de officio Archidiaconi*, ſi vero Abbas regularis cum ſuis Monachis veniat ad proceſſiones, & ſacras Litanias, tunc uti diximus, conſuetudo plurium poteſt, ſi vero non ſit legitima conſuetudo, capitulum Eccleſiæ præcedit, tenet Dominicus *in cap. quamvis, el* 1. *de prabendis*, Ripa *reſponſo* 2. *&* 3. *n.* 21.

62 Inter Abbates autem erunt digniores, qui utuntur mitra, *c. ut Apoſtolicæ, de privilegiis lib.* 6. qui habent privilegium ponendi mitram, ſi ſunt exempti poſſunt uti mitra auri phrigiata, hoc eſt, intexta auro, ſed non habebit aureas, vel argenteas laminas, nec gemmas, quia Abbatia refertur inter dignitates inferiores, & non inter excellentes, ideò ex jure noſtro hi *no ſe dizen ſeñoria*. Abb. *in c. per tuas, el* 1. *in gl. verbo, excellentioris de ſimonia*, de quo tamen vide Lapum *allegat.* 84. *& in cap. ſi quis deinceps*, 16. *q.* 7. Abbates vero non exempti utuntur mitra alba ſimplici, in aliis vero obſervabitur tenor privilegiis, Speculat. *tit. de privilegiis circa fin. exigit, de privilegiis in* 6. at vero in Concilio generali non utuntur mitris, ex ſupra dictis.

63 Adde quod Abbates, vel regulares, vel ſeculares non poſſunt, uti aliis veſtibus, vel in Eccleſia, vel alibi, quàm veſtimentis, quæ conveniant religioni, cujus ordinem profeſſi ſunt, *c. nullus de election. in* 6. unde Abbates ſeculares in ſua Eccleſia, & choro, & capitulo, cum ſuis canonicis, non poſſum geſtare indumentum, nec murellum, nec rubrum, quia id veſtimentum, ut ſupra diximus, convenit Cardinalibus, Archiepiſcopis, Patriarchis, & Epiſcopis, non vero Abbatibus iſtis, & debent ornari indumento nigro, ſicuti canonici ſui ordinis, qui ſunt profeſſi, *d. c. nullus*, & debent relinquere murellum, & rubeum Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, & 64 Epiſcopis, juxta ſuperius adducta *n.* 52. & quia uti diximus n. 60. & 61. licet ſit dignitas Abbatis, eſt dignitas inferior, Abb. *d. c. per tuas cum glos. de ſimonia*, & peccat arroganter qui contrarium facit, quia pervertit ordinem Eccleſiæ, ex his quæ diximus.

65 Sequuntur Decani, Achidiaconi, præpoſiti, & Canonici, qui vel ex officio excuſantur, *gl. in l. non plures, C. de ſacroſan. Eccleſ. verbo, Decani*, inter quos annumeratur prior prædicatorum, *c. cum olim, de majorit. & obedientia*, juncta ſupraſcriptione, qui prioratus eſt dignitas, gloſ. *in clem.* 2. *verbo, conventuale de reſcriptis*, Abb. *in c. niſi eſſent de præbendis*, Oldrald. *conſ.* 281. caſus talis teſt. Frederi- cus *conſ.* 132.

Excuſantur quoque ſacerdotes, & presbyteri, 66 diaconi, & ſubdiaconi, ex *d.l. ad egregias*, ita ibi tenet Jaſ. *nu.* 9. Specul. *tit. de teſt.* §. *ſequitur, verſ. Quid de presbytero*, Sunt ſacerdotes milites Chriſti, *c. ante omnia* 40. *diſtinctio. c. quis dubitet*, 96. *diſtinctio*, ubi dicuntur, *patres Regum, & præferuntur militibus*, Joan. And. *in c. eo libentius de ſervis non ordinandis*, dicuntur Reges, *c. duo ſunt genera*, 12. *q.* & *prima Petri c.* 2. Nuntii Dei, *c. quem pœnitet, de pœnitentia, diſtinctio.* 1. debet honorari à Principibus mundi, *c. boni Princeps* 96. *diſt. cap. ſacerdotibus* 11. *q.* 1. & antiquitus ipſi Epiſcopi dicebantur Presbyteri, *d.c. clericos*, 21. *diſt. c. legimus* 93. *diſtinctio.* Innocen. *in c.* 1. *&* 2. *de peculio clericorum, c. eccè ego* 95. *diſtin.* & de excellentia ſacerdotum, vidè late & doctiſſimè Gabr. Biel. *in libro expoſitionis miſſæ, lectura* 4. *& lib. divinorum officiorum, lib.* 2.

Comites quoque inter ſeculares potentatus excu- 67 ſantur, ex d.l. ad egregias, *ſunt enim illuſtres*, ex d. l. 3. tit. 14. p. 4. ibi: *E los Condes*, Speculator tit. de juriſdict. om. jud. ſuper rubr. n. 5. ubi dicit: *Quod* 68 *Comites Italiæ, & Alemaniæ ſunt illuſtriſſimi & clariſſimi & quod cæteri ſunt expectabiles, & illuſtres*, & hoc eſt deciſum d. l. 3. ubi Greg. idem intelligit de Ducibus, & Marchionibus, ut excuſentur, juxta d.l. ad egregias, & noſtro jure *ſon Señoria*.

Et an major ſit Comes, an Dux, an Marchio, vide 69 *l.* 11. *tit.* 1. *par.* 2. *in principio*, & in feudis quis dicatur Dux, Marchio, Comes, argumentando ab ordine literæ, & ibi Alvarot. Bald. Card. tenent prioritatem ex ordine literæ, idem tenet Alberic. *in rubr. de ſtat. homin.* Barbat. *conſ.* 57. *vol.* 2. ſed verius eſt conſuetudinem plurimum valere, tenet Luc. de Pen. *in rubr. de Comitibus conſiſtorialibus*, *l.b.* 11. in Italia enim Marchiones ſunt majores, non ſic in Francia, nec in Germania, allegat Hoſtienſ. *in ſum. de pœnit. & remiſſionib.* §. *cui in Hiſpania*, plurimum valet ordo, *d. l.* 3. & Marchio dicitur ſpectabilis, Comes vero clariſſimus, *in c. anteriorum*, 2. *q.* 6. tum quia ex Comitibus aliqui Marchiones creati ſunt, in Hiſpania Comitis dignitas antiquiſſima eſt ante Marchionem, & Ducem patet *in Chronica Regis Aphonſi XI. c.* 63. in Hiſpania, niſi ex ordine literæ *d.l.* 3. non diffinies quæſtionem inter Ducem, Marchionem, & Comitem inter ſe & genere, & cenſu, & antiquitate diſtinguuntur, nihil iſtis titulis tribuentes. 70

Item nobilis excuſatur ab hac moleſtia, ne veniat atteſtaturus, idque quia numeratur inter perſonas egregias, ita reſoluit Tiraq. *de nobilitat. c.* 2. *n.* 46. ubi multos adducit, qui hanc opinionem tenent, & numerant nobiles inter egregias perſonas.

Item Doctor emeritus eſt Comes, & ideò excuſa- 71 tur beneficio, *d. l. ad egregias*, & dicitur Doctor emeritus qui legit viginti annos, *gl. in l.* 1. *C. de præfectis qui urb. Conſtantinopo. lib.* 12. Bart. *in l. Alexandrinus, C. de decurionibus lib.* 10. & *in l.* 1. *q.* 3. *C. de dignit.* tex. *in l. Grammaticos, C. de profeſſionibus, lib.* 10. & *in l. jubemus*, & *in l. palatinos, C. de prox. ſacr. ſcrinior, lib.* 12. *l.* 8. *tit.* 31. *par.* 2. quod tamen non ſervatur de conſuetudine, vide Dec. *conſ.* 254. & Purpurat. *in l. quæcumque, ff. de officio ejus cui mandata eſt juriſdictio.*

Imo quilibet Doctor licet non emeritus excuſatur 72 ab hoc onere, ne ad judices veniat atteſtaturus, & eſt egregia perſona, Abb. *in d. cap. ſi qui teſtium, n.* 5. & idem tenent Alberic. *in d. l. ad egregias poſt gloſ. ibi* reprobata opinione Raynerii, qui diſtinguebat inter Doctorem, Canoniſtam, & Legiſtam, ſed indiſtinctè tenendum eſt, utrumque excuſari, vide Jaſ. *in d.l. ad egregias, n.* 10. ubi agit de Doctore excuſando ab hoc onere quod quidem Bartol. *in l. medicos, C. de profeſſoribus & medicis, lib.* 10. intelligit in Doctoribus qui actu legunt, non in cæteris, & ait

hos DD. eſſe in dignitate, & in dignitate, & ideò excuſari, ſed Franc. de Arretio *in conſ.* 92. reſpondendum ait contra Bart. ut Doctor etiamſi non legat actu excuſetur, cum legant publicè plures, quibus ſatius eſſet audire, & conticeant plures, in angulis deliteſcentes, qui cogendi, eſſent, ut docerent.

73 Licenciatus item excuſatur, quia in favorabilibus propriè Doctores ſint, & Doctorum continentur nomine, ſecus uero in odioſis, Bald. *in l* 1. *ff. ſolut. mat.* & *in l. penult. ff. de teſtam. milit.* Felin. *in proœmio Gregoriano*, unde eſt, ut Licenciatus poſtea Doctor creatus, præferatur Doctori medio tempore creato, de qua quæſtione v de Fabrum, & Bald. *ubi ſupra*, & Angel. *in §. quædam actiones, inſtit. de actionib.* & Roman. *conſ.* 333. & contra hos Jaſ. *in l. majorib*, §. 1. *lectura* 2. *ff. de vulg. & pupil.* qui ait exortam de hoc fuiſſe glorioſam quæſtionem inter Philippum Decium & unum Doctorem, & dicit ſe ſcire text. pro hac opinione, hic eſt Bart. Soc. *in l. cum quid*, *ff. ſi cert. petat.* qui tenet contrarium, & noluit allegare tex. quem dicit ſe ſcire, ego credo, quod eſt tex. *in l.* 1. *C. de præfectis prætorio*, vide Dec. & Purpurat. *in d.l. cum quid*, igitur Licenciatus in favorabilibus continetur nomine Doctoris, ideo quia hic caſus ad favorem pertinet, planè dicendum eſt excuſari Licentiatum.

74 Item & Bachalaureus eminenti ſcientia eſt egregia perſona, & excuſatur, ex text. *in d.l. ad egregias*, diximus latè de Bachalaureo ſupra *glo.* 37. *n.* 31. *&* 32. *& ſequen.* ibi vide.

75 Item excuſantur advocati, & ſunt egregiæ perſonæ, & habet in his locum, tex. *in d.l. ad egregias* diximus de advocatis, & eorum dignitate, latè ſupra, *gl.* 37. *à n.* 11. *per plures numeros* ibi vide.

76 Judices etiam egregii ſunt, & excuſantur ex *d.l. ad egregias* ab hoc onere ne compareant perſonaliter atteſtaturi, clariſſimi enim ſunt. ita Speculat. *tit. de juriſdictione omnium judicum*, *n.* 2. *ad fin.* ex quo capite prætores urbani excuſantur, nec de pedaneis judicibus, & ruſticis intelligenda hæc ſunt, ex eodem Specula. *ubi ſupra*, *n.* 6. qui & pedites, & equites accedere poſſunt, ſed de correctoribus urbium, & civitatum, qui vere judices ſunt, & clariſſimi nuncupantur, ideo non decet eos vocare, ſed ad eos mittere.

77 Decuriones etiam, vulgo Regidores, in dignitate ſunt conſtituti, & ſunt honorabiles, ex *l.* 1. ibi: Honor iſte tibi delatus, & *in l. cum decurionatus honorem, C. de decurion. lib.* 10. ideo excuſantur beneficio, *d.l. ad egregias*, & quia recedere quoque non poſſunt, *l. ſi quis decurio*, & *l. curiales*, *C. eod. l.* 10. Merito ergo non adducentur, ſed ad eos mittentur, apud quos dicant teſtimonium, quia ſunt egregii quod autem dicimus de decurionibus, non intelligimus de quibuſcunque, ſed de his qui magnis urbibus præſunt ſecuti rationem eam, Speculatoris *tit. de juriſdictione omnium judicum*, *n.* 2. qui non qualeſcumque judices excuſabat, ſed judices dumtaxat alicujus magnæ urbis, quia reliqui decuriones, aut pedites, aut equites, poſſunt accedere dictum teſtimonium in cauſis nobilitatis, & hæc pertinent ad dignitatem, ex qua excuſatio admittitur.

Notabilia circa officia.

1 *Domeſtici ſervitores Regii, ratione officii excuſantur.*
2 *Præfecti operibus Regiis excuſantur.*
3 *Cornicularii qui, & excuſantur.*
4 *Archiota, logographos, limenarchæ, Maſtigophori, ſtratores, agentes in rebus, menſores, opinatores, cuſtodes littorum, & itinerum, numerarii, exactores quia hodie in Hiſpania, & excuſantur.*
5 *Relatores civilium & criminalium cauſarum excuſantur.*
6 *Tabelliones, vulgo ſecretarios de audiencias, excuſantur.*
7 *Xenoparrochi, œconomi, Gerontocomii, Brephotrophi quia in Hiſpania, & an excuſentur.*
8 *Scholaſtici quoque excuſantur.*
9 *Milites e militia non ſunt evocandi, & excuſantur.*
10 *Eremitæ excuſantur, & an ſint Eccleſiaſtici.*
11 *Monachi & viventes regulariter in religione excuſantur.*
12 *Medici excuſantur, chirurgi, & pharmacopolæ.*

Officium excuſat teſtem, §. 4.

OFficio quoque excuſantur plures, & in primis domeſtici, commenſales, cuſtodes, ſervitores, 1
que Regii, eorumque magiſtri & Duces, quia ſemper adeſſe debent, de quibus eſt titulus, *de domeſt. & proteſt. lib.* 12. hi enim abeſſe non poſſunt, *l. ſi quis domeſticorum, eodem tit. & lib.* unde argumento *d.l. ſi quis domeſticorum Hoſtiarii, vulgo, porteros*, ratione officii excuſantur, idem de cuſtodibus montium intelligendum eſt, & de præfectis operum Regis, quiſquiſvè præpoſitus ſit alicui muneri, 2
tex. *in l. una, C. de præpoſit. labor.* juncta *d.l. ſi quis eodem lib.* inde & cuſtodes diurni, vulgo *Archeros, y Alaborderos*, & nocturni vulgo, *los Monteros*, hos ait Boer. *de authoritate magni conſilii, n.* 115. 3
vocari, *cornicularios* ſed decipitur, quia cornicularii erant milites in acie, non cuſtodes, domi, nec *in l. ſi. ff. de munerib. & honorib.* quem tex. ipſe allegat, nihilque aliud fit de ipſis mentio, vide titulum *lib.* 13. *de apparitoribus præfectorum*, & in tit. *de cohartalibus*, *eod. lib.* ubi de ipſis, quiſquis igitur munus aliquod 4
exerceat, *que ſirua en oficio al Rey, que requiera preſencia perſonal*, excuſabitur, argumento, *d.l. ſi quis domeſticorum*, inde, *el regiſtro*, qui dicitur, archeota, item, logographus, qui eſt, *el contador de cuentas, limenarchæ*, vulgo, *fronteros, maſtigophori*, vulgo. *Alguaziles*, de quibus eſt mentio, *in l. fin. ff. de muneribus & honoribus*, ſtratores qui equos paratos habent mutandos ad celeritatem, vulgo, *maeſtros de poſtas*, de quibus *in l. una, de ſtratoribus. lib.* 12. & ibi Alciatus, item agentes in rebus, vulgo. *Pagadores, o proveedores*, ex *l. agentes in rebus, C. de curioſis, & ſtationariis*, *lib.* 12. item, menſores, qui in militia hodie furrieles dicuntur, in urbe, *apoſentadores*, de quibus tit. *de menſoribus lib.* 12. ad reliquos pertinent, tit. *de metbat. & epidimet.* opinatores, vulgo *almotacenos*, de quib. *l.* 1. *C. de exactoribus, & tranſt. mil. annonæ*, *eod. lib.* item, cuſtodes littorum & itinerum, vulgo, *juezes de facas y coſas vedadas*, de quibus, *l. una*, *de lit. & itiner cuſtodibus*, *eod. lib.* item, numerarii, qui ſunt hodie, *eſcrivanos de aduanas, y puertos, y almojariſazgos. l.* 2. *& per totum*, *C. de exactoribus eod. lib.* denique, ut diximus officiales Regii, per univerſum Hiſpanum imperium deputati excuſantur, ne decedant à munere ſibi injuncto, à quo decedere non licet.

Ideo nec ſunt avocandi Relatores cauſarum civi- 5
lium, aut criminalium, quos quæſtores vocat Matienço, *in ſuo dialogo*, neſcio quantum bene, cum Relatores olim dicti fuerint, teſte Cornelio Tacito, *Annalium*, *lib.* 1.

Nec tabelliones, vulgo, *ſecretarios de audien-* 6
cias, de quibus Covar. *pract. q.* 19. *à n.* 5. vocandi ſunt ab officio quod miniſtrant.

Item, xenoparrochi, vulgo, *adminiſtradores, o* 7
mayordomos de hoſpitales, de quibus in *d.l. fi. ff. de mun. & honorib*, nec œconomi Franciſcani, de quibus in *auth. quibuſcunque modis, C. de ſacro. Eccleſ.* item,

Geron-

Gerontocomii, qui ſenes curant, vulgo, *mayordomos de las caſas de los viejos*, como los de Valladolid y Madrid, item, Brephotrophii, *maeſtros de niños de doctrina*, de quibus *in l. illud. C. de sacroſ. Eccleſ.* hi enim muneribus ſatis impediti, ſatis quoque excuſantur.

8 Scholaſtici quoque excuſantur, tex. *in auth. habita. C. ne filius pro patre*, nec ipſi milites, qui actu militant, tex. expreſſus *in l.3. §. fin. de teſtibus*,

9 ſatis enim eos excuſat ſuum munus, & qui contineantur hoc verbo, quique propriè jure noſtro dicantur milites, ut gaudeant prærogativis militum, vide Didacum Perez *in l.1. tit.1. lib.4. veteris ordin. verſ. Dubitari enim ſolet*, & ibi quotuplex ſit illa militia.

10 Denique iſti, eremitæ, qui non faciunt profeſſionem, & iſtæ feminæ reclusæ vocantur, vulgo, *Beatas*, y ſus caſas, *Beaterios*, excuſantur de his, gloſ. *in clem. pen. de ſententia excom.* & Rota antiqua, 167. cum enim gerant habitum religioſum, religioſi cenſendi ſunt, per *l. ſtigmata*, *C. de fabricenſ. lib.11. l.11. l. ſemper*, §. *negotiare*, *ff. de jure im.* tenet Joan. de Imola *in clem. 2. de præben.* ergo excuſantur, & ita tenet Bart. & Angel. *in l.2. ff. de in jus vocando*, Zabarel. *in d. clem.* contendit non eſſe perſonas religioſas, nec Eccleſiaſticas, vide apud eum quàmque periculosè vivant, vide apud Hieronymum, *epiſt.41. cap.10.* & quod omnino pertineat ad forum ſæcularem, vide *deciſionem Capel. Toloſ. q.8.* & Aufrerium. *ibi.* & *in cle. 1. de offic. ordinarii*, *in repetitio.* & *in fal. 2. regulæ*, vide tamen ex adverſo Anton. de Butr.

11 Barbat. & Aretin. & Felin. *in cap. 2. de foro competent.* ad hos occurrere poteris, cum incidat quæſtio de cæteris fratribus, & monachis regulariter viventibus, expeditum eſt, quod non debent vagari, *auth. de monachis*, & per totum de regularibus, & tranſeuntibus ad relig. & *c.2. de judiciis*, *lib.9.* qui tex. loquitur in monialibus.

12 Medici quoque ex officio excuſantur, licet enim non ſint in dignitate, nec exerceant artem liberalem, ex *l. ultim. ff. de jure imm.* ubi medici connumerantur inter ſordiſſimos artifices, & Scatophagi, ſint cognominati, ut per Tiraq. qui alia multa addocit *de nobilitate*, *c.31. nu.411.* deguſtant ſæpe turpiora, ut per Ariſtot. *problem. lib.4. c.13.* & *lib. 32. c.4.* ſint tamen, aut ſaltem exiſtimantur in republica neceſſarii, cum Cyrus apud Xenophontem, *lib. 1.* dicat, *urbes*, *Medicis indigere*, & literæ ſacræ, *propter neceſſitatem medicos honorandos præcipiant*, *& medicinam viro ſapienti non eſſe abhorrendam.* Unde legibus quoque conſtitutum eſt, ut in urbe ſit certus medicorum numerus, *l. ſi duas*, §. *Grammatici*, *ff. de excuſ. tutor. l. 1. ff. de decret. ab ordin. faciend.* ob idque ſalaria illis conſtituuntur, *l. ambitioſa*, *eodem*, gloſ. *in l.1. C. de præb. ſalar. lib.11.* & quidem honorandi ſunt, qui curam ſuſcipiunt noſtræ valetudinis, vide late apud Tiraq. & quare Parabolani dicantur, vide Alciat. *lib.4. diſpunctionum cap.3.* & ipſum Tiraq. *n.* 420. *& ſeqq.* ad *l. placet*, & ad *l. Parabolanos*, *C. de Epiſcop. & cler.* idem intelligimus, propter eandem neceſſitatem præſentiæ, de chirurgis, & pharmacopolis, præſertim ubi pauci ſint.

Notabile circa adverſam valetudinem.

1 *Adverſa valetudo excuſat ab omni munere.*

Morbus excuſat teſtem, §. 5.

ADverſa quoque valetudo excuſat, nec ulla honeſtior excuſatio non ſolum ab hoc onere, 1
verum ab omni munere, & publico, & privato, Jaſ. *in d. l. ad egregias* ſuper gloſ. Abb. & Felin. *in cap. ſi qui teſtium*, & *in c. quoniam frequenter*, ſupra allegatis, Gregor. Lop. *in dicti. l.2.* text. *in l. 35. titul.16. par.3.*

Notabile circa longinquitatem itineris.

1 *Longinquitas itineris excuſat teſtem, ne veniat dicturus.*

Longinquitas excuſat teſtem, §. 6.

DE Itineris longinquitate, quod excuſet te- 1
ſtem, text. expreſſus *in l.3. §. fi. ff. de teſtibus*, quem ad hoc allegavi & allego, cum quis dicit filiationem eſſe ſibi probandam apud Indos, ubi natus ſit, aut Romæ, aut Venetiis, tunc quidem ex ſola itineris longinquitate exiſtimo, ſatis impeditos teſtes, ut per alium recipiantur, quam per judices nobilitatis datis mandatis, aut literis ad alios judices in partibus.

Hæc pertinuerunt ad cauſas nobilitatis Hiſpaniæ, quæ ita ſcripſimus, benigne lector, ut exiſtimemus multa poſſe ab aliis, aut cumulari, aut dilucidius, & copioſius explicari, noſter hic labor fuit, tuus tibi proderit, & placebit magis, ſcio; & ad juris cognitionem, & ad forum, & utilia, & neceſſaria, ſi quid vero impie dictum reperiatur, id neque dictum, nec ſcriptum volumus.

INDEX
RERUM ET VERBORUM,
quæ in libro hoc continentur.

A

A, idem quod per, glos. 6.
Abbas regularis, si cum suo conventu veniat ad processiones, præfertur capitulum Canonicorum, glo. 48. §. 3. n. 61.
Abbates sæculares & regulares excusantur ne veniant testificaturi, ibi n. 59.
Abbates præferuntur decanis, Archidiaconis, & Canonicis, ibi n.60.
Abbates mitrati quam mitram gestare debeãt, ibi n.62.
Abbates sæculares non possunt uti indumento rubeo, vel murelo, sed indumento sui ordinis, ibi n.62.
Abbates vocantur a Summo Pontifice filii, gl.9.n.40.
Abbatia est dignitas, glo. 48. §. 3. n. 64.
Absolutoria sententia quantum possit, glo. 8. §. 1. *per totum.*
Absolutoria ab observatione judicii in civibus non recipitur, ibi n. 20.
Absolutoria ex eo quod actor non probavit, an pariat exceptionem rei judicatæ, ibi n. 22.
Absolutoria ab observatione judicii, in quo differat ab absolutoria, ab intentione ibi, n. 19.
Absolutoria ob intentionem non probatam, an impediat renovationem ejusdem actionis, ibi n. 17.
Absolutoria ex eo quod actor non probavit, impediat renovationem ejusdem actionis, gl. 11. n.35.
Absurdum ubique vitandum, gl.3.n.40.& glo.35.n.36.
Absolutum esse aliquem, vel prospicere esse absolvendum ex actis, paria sunt, glos.3. §.1. n.30.
Abundius presbyter Cordubensis, inscriptione n.17.
(Aca) verbum, quid importet, gl.12. n.14.
Actio de dolo, non datur contra eos, quibus debetur reverentia, gl. 17. n. 6.
Actio ad exhibendum præparatoria est aliarum actionum, gl. 2. §. 1. n.1.
Actio ad exhibendum est personalis, ibi. n. 2.
Actio ad exhibendum non solum datur domino, sed antiquo possessori, ibi n.3.
Actio ad exhibendum exigit interesse, & quale, ibi num. 5.
Actio ad exhibendum sustinetur summaria probatione, ibi n. 7.
Actio ad exhibendum sustinetur solo juramento, ibi, n. 7. & admittit leviorem probationem, & quomodo, ibi n. 9.
Actio ad exhibendum, si secum adducit condemnationem, aut possessionem, requirit plenam probationem, *ubi supra*, n.10.
Actio quomodo sit proponenda in judicio, gl. 8. §. 1. nu. 12.
Actio popularis quæ, gl. 3. n. 34.
Actiones competunt possessoribus in juribus incorporeis. glos. 10. n. 8.
Actione ad exhibendum agunt omnes, quorum interest, gl.2. §. 1. n.4.
Actus unus interrumpit, gl. 6. n. 5.
Accusatores esse in republica quantum oporteat, gl. 3. à n.24.
Acquirendo tantum acquirimus, quantum possidemus, & quid de conservatione, gl.7. n.5. & 6.
Acquisitio partis subsistinetur in sola parte, sed usus in parte inducit conservationem totius, gl. 1. §. 1. num. 79.
Actor succumbens quia non probavit, an possit suscitare eandem litem, gl. 8. §. 1. n.14.
Actus meræ facultatis an possint inducere præscriptionem, gl. 6. n. 17.
Actus alii momentanei, alii permanentes, & rursum alii iterabiles, alii non iterabiles, *ubi supra* à n.29.
Actus meræ facultatis an præscribatus, gl. 35. nu. 57. late.
Actus alius universus, alius, particularis glo.6.n.31.
Actus reiterabiles, quanto tempore destruant jus perfectum, *ubi supra*, n.35.
Actus positivi restringunt possessionem, vel extendunt, gl. 7. n.8.
Actus quando geritur non propter se, sed propter aliud, tunc inspicitur propter quid geratur, ibi num. 32.
Actus continuatio uniformiter gesti extenditur ad omnes actus ejusdem speciei, ibi n.33.
Actus in dubio interpretandus est, ut sit utilius gerenti, gl. 12. n.41.
Actus negativi probant nobilitatem, gl.7. n.16. *vers. Secundo ad fin.*
Actus qui, quot, & quales requirantur in probatione nobilitatis, gl. 12. n.51.
Actus in cautis nobilitatis an probentur per testes singulares, ibi n. 52. vide verbo, testes singulares.
Actus omnis sumit rationem à fine, *in divisione.* n.9.
Additio ad l.7. tit.11. lib.2. *Recop.* in margine reprehenditur, gl.27. n.2.
Advocatus fisci, & ejus uxor, & liberi sunt immunes ab omni tributo, & onere turpi, & ab hospitibus, & gerunt officia nobilium, cum nobilibus, gl.35. n.41.
Advocatio fisci qualiter sit facienda notificatio, seu intimatio actorum, gl.11. §. 1. n.4.
Advocati an gerant officia nobilium cum nobilibus, & de advocatorum authoritate, & dignitate, & officio, gl. 35. n. 11. & seq.
Advocatus non allegat contra propriam concientiam, etiam si probabiliter sciat judices aliter sensuros, init. n. 16.
Advocati excusantur, ne veniant attestaturi ad judicium, glos. 48. §. 3. n.75.
Advocatus fisci excusatur, ne veniat testificaturus ad judicium, glo. ibi, n.58.
Advocatus an possit allegare contra proprii animi sententiam propter varias senatorum sententias, in initio, n. 16.
Advocatus fisci, quid olim & hodie, glos. 3. nu.6.
Advocatus fisci liberatur à patria potestate, & sedet coram

coram Principe, & eſt honorabilior, quàm doctor creatus ab univerſitate, glo. 3. n.8.9.10.
Advocatus fiſci ſedet cum ſenatoribus, incedit in toga ſenatoria, ibi, nu.10.
Advocatus fiſcalis non tenetur proſequi lites, in quibus agnoſcit malam fidem, & poteſt deſiſtere à cauſa ſemel incœpta, gloſ.3. §.1. n.34. & n.12.
Advocato fiſcali abſente, & examinato negatio, an ſententia lata contra ipſum ſit nulla, glo.3.n.13.
Advocatos fiſci habet plures Rex noſter in pluribus prætoriis & ſenatibus, & ad quos de quibus cauſis ſit eundum, gl.3. §.1. n.28. & ſeq.
Advocatus fiſci rerum capitalium, & advocatus fiſci rerum civilium diſtinguitur, ibi, nu.28.
Advocatum fiſci primus invenit Adrianus Cæſar, gl. 3.nu.17.
Advocatus fiſci ſine delatore non agit, traduntur caſus, in quibus agit ſine delatore, ibi à n.18. per plures numeros.
Advocatus fiſci an teneatur cavere in caſu, l.15. titul.20. lib.4. Recop. ibi, n. 16.
Advocatus fiſci an debeat conteſtari omnes lites, quæ moventur adverſus dominum regem, gloſ. 3. §. 1. per totum.
Advocatus fiſcalis an habeat reſtitutionem in integrum in cauſis civilibus, & criminalibus, ibi, n.18.
Advocatus fiſci habet ſuos quæritores, vulgo, diligencieros, & quid faciant iſti, gl. 3. n.4.
Advocatus fiſcalis peragit cauſam ſumptibus communitatis, ſi ipſa deſiſtat, aut colludat, ibi, n.39.
Advocatus fiſci advertitur à judicibus ubicumque appareat de jure regio, ibi. n.29.
Advocatus fiſcalis inquiſitionis ex quacumque leviſſima ſuſpitione recte accuſat, ibi n. 33.
Aduerſarium, vel adverſaria quid in l.1. ff. de edendo, gloſ. 4. n.6.
Aduana ſi paga el privilegiado para ſacar fuera del reyno libremente, gloſ. 1. §. 1. n.78.
Adunantia totius populi an requiratur, & in quibus rebus, gl. 3. §. 2. n.1.
Adunantia populi non facile eſt facienda, ibi, n. 21. ad fin.
Aequi paratorum non ſemper idem jus.
Aequiparatorum idem eſt jus, gl.3. §. 1. nu.23. & vide gl. 6. ante n.42.
Aequitatis non ſcriptæ prætextu ſolet errari, gloſ. 1. num. 32.
Aetas quæ excuſet teſtem, ne veniat teſtificaturus, glo. 48. §. 1. n. 1.
Aeſtimatio rerum reſultat ex quantitate reddituum, gloſ. 6. §. 1. n.6.
Aeconomi qui & excuſantur ne veniant atteſtaturi, gloſ. 48. §. 4. n. 7.
Agens nullum, nec naturale, nec civile operatur ultra potentiam ſuam, glo. 6. n.54.
Agentes in rebus qui ætate excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl. 48. §. 4. n.4.
Agnationis conſervatio conformis juri divino, diviſ. num. 13.
Agnatorum conſervatio eſt favorabilis, & de jure divino, in diviſ. n.13.
Agnationis conſervatio inducit repetitionem, diviſ. num. 30.
Album quid, gl.4. n. 5.
Alcavalas quando toquen a Oydores, y quando a Alcaldes de hijosdalgo, gl. 1. §.1. n.75. & an ſint pechos, ibidem, & an remittantur per Principem, ibi.
Alcaldes de hijoſdalgo dos antiguamente en Caſtilla, glo. 1. n. 1.
Alcaldes de hijoſdalgo creantur hodie à Rege, y conocen ſolamente de hidalguias, y de alcavalas en grado de apelacion, ibi n. 5. & 6.
Alcaldes de hijoſdalgo, an habeant juriſdictioeem privativam en hidalguias, & de juriſdictione privativa, & cumulativa. ibi, n.5. & n.8.
Alcaldes de raſtro, gl. 1. n. 7.
Alcaldes de provincia, ibidem.
Alcaldes de la Caſa y Corte del Rey, ibi.
Alexander ſibi contrarius, init. n. 13. ad fin.
Algo en Caſtilla que ſignifique, y qual ſea el algo mas eſtimado, gl.18. n.17. & 18.
Albarus Cordubenſis, in inſcriptione, n.17.
Ambigua & incerta ſubjacent judicis arbitrio, gl. 12. num. 25.
Amotio medii directivi in finem impedit effectum extremi, gl. 6. n.40.
Antecedens omnino provandum eſt, ſi conſequens ab illo dependeat, gl. 1. n.48.
Antecedens videtur velle, qui vult conſequens, gl.1.§.1. n.29. verſi. facit etiam.
Antiqua verius per inſtrumenta probantur,gl.4.n.34.
Antiquitas plurimmum commendat nobilitatem, gl. 7.num.27.
Antiqua probantur per famam, & auditum, gl.38. n.1. & gl.19. §. 1. n.2.
Antiquum dicitur multis modis, & ideo ſubjacet judicis arbitrio, gl. 37. n.1.
Antiquiores licet prius debeant vota ferre, contrarium poteſt conſuetudine induci, gl.35. n.58.
Antiquior debet honorabilius ſedere, ſed poteſt contrarium conſuetudine induci, ibi n. 59.
Antonia Garcia, y ſu privilegio, an ad fœminas & fœminarum viros, gl.1. §.1. n. 44. & 45.
Annus quadrageſimus nonus eſt annus climatericus minor, & quis ſit climatericus major, gl. 48. §. 1. n.2. & 4.
Anni viginti quare requirantur, & quomodo incipiant, gl.30. n.8. & gl. 7. n.16.
Appellatione omiſſa ab eo, qui habet privilegium, an competat querela, gl.5. n. 13. 14. & ſeq.
Appellatio ſuſpendit primum judicium, uſque ad publicationem, gl.47. n.30.
Appellationis judices quomodo agant de pignore, ibi num.31.
Appellatio an ſit prodita à deſcriptione in matricula, & an à pignoratione, & ad quos judices, & initia quæ tempora, gl.5. à n.9. ad n.14.
Appellare poteſt privilegiatus, ſi lædatur ſua immunitas, gl.5. n.12.
Appellatione omiſſa, an competat reſtitutio fiſco, & minori, gl.6. n.51.
Appellatio in cauſa poſſeſſoria quando habeat locum, gl.1. §.1. n. 5.
Appellatio ab eo præjudicio, quod nos diximus, entre tanto, recipitur. gl. 1.§.2. n.5.
Appellatio eſt licita ab eo pronunciato, quo quis ſe pronunciat judicem, ibi n.17.
Appellationis cauſa ſuper poſſeſſorio non admittit reconventionem proprietatis, ibidem n. 20.
Appellatio reſcindit priora uſque ad publicationem, ibi num. 22.
Appellatione interpoſita ante litem conteſtatam poſſeſſorium, & petitorium cumulantur, ibidem, n.22. verſi. tum etiam.
Apologia authoris, gl.6. §.1. n.56.
Arbitrium judicis plurimum poteſt in cauſis nobilitatis, gl.12. n.14.
Archiota quis, & ætate excuſatur, ne veniat atteſtaturus, gl.48. §. 4. n. 4.
Archiepiſcopus excuſatur, ne veniat teſtificaturus, gl. 48. §.3. n. 55.
Argumentum ex identitate rationis, divis. n.48.
Argumentum à relato ad referentem, n.49. diviſ.
Argumentum ad interpretationem verbi ex ſubjecta materia, n.35. diviſ.

Argumentum à præmio, divis. à n.2.
Argumentum à causa finali. n. 13. divis.
Argumentum, a vero simili mente disponentis, n. 46. divis.
Argumentum ab absurdo vitando, gl.3. n. 40. & gl. 35. n.36.
Argumentum à vera nobilitate generis, ad nobilitatem datam a Principe non valet, gl. 6.
Argumentum à fortiori causa, n.57.
Argumentum de libertate ad nobilitatem an procedat, versi. quarta opinio.
Argumentum de nullitate ad restitutionem, an valeat, gl.6. §. 2. n.31.
Argumentum valet de juramento ad sententiam, §. 2. gl.8. n. 7.
Argumentum ab absurdo vitando, gl.3.n.40.gl.35. num. 36.
Argumentum à fortiori causa, & ratione, gl.6.n.57.
Argumentum de re ad tempus, & de utroque ad locum, gl.1. n.31.
Argumentum de consuetudine ad privilegium & è contra, gl.1. §. 1. n.16.
Aristoteles de nobilitate scripsit, initio, n.1.
Armorum gerendorum impositio, an indicat masculinitatis repetitionem, in divis. n.42.
Armorum usus inscio Rege prohibitus, glo.2. n.7.
Articulus novus resultat ex nova facultate probandi, glo. 46. n.7.
Articulus novus resultat ex quacunque nova circunstantia manente eadem causa, ibi n.6.
Artoveus de nobilitate scripsit, init. n.1.
Assassinus sine degradatione reali potest puniri per judicem sæcularem, glossa. 9. n.29.
Attestationes nocent cui res judicata nocet, glo. 25. num.8.
Auditores Regii, & Rotæ excusantur, ne veniant attestaturi ad judicium. gl. 48. §. 3. n.57.
Auditores sunt judices ordinarii, gl. 1. §.2. n. 15.
Auditus in antiquis quantum probet, & qualis esse debeat, gl.18. §. 1. per totum.
Auditus testimonium in causis nobilitatis admittitur in avo, quando, & quid audisse debent testes, gl. 38. num.2.
Averroes philosophus Cordubensis, inscriptione, n.17.
Avicennas medicus Cordubensis, inscriptione, n.17.
Authorem quid moverit, ut de nobilitate scripserit, initio, n. 1.

B

Bachalaureus an admittatur ad officia nobilium cum nobilibus, gl.35. à n.31.
Bachalaureus eminens excusatur, ne veniat attestaturus, gl.48. §.3. n.74.
Bastardos de Ebro alla si sus causas pertenecen à Oydores, o Alcaldes, si sus cedulas pertenecen a possession general, y lo demas que a ellos toca, gl.1. §.1. n. 60. & seq.
Bastardos de Ebro alla, an sint privilegiati, in inscriptione, n.9.
Bastardus an legitimetur à Principe, glos.12. num. 7. 48. & 85.
Bastardi nec nostro, nec communi jure sunt nobiles nobilitate parentum, ibi n.34.
Bastardus non sedet ad mensam cum legitimis, ibi num. 35.
Bastardi sunt infames, infamia facti, ibi. n.19.
Bastardus legitimatus an faciat deficere conditionem, si sine liberis, ibi n.25.
Bastardi quantumvis legitimati perverba quamtumvis generalia, semper censentur dispensari, ibi n.48.
Bebetria en Castilla, y sus privilegios, y lo que ay en sus causas, gl. 6. n.13.
Bellico Aureolis, y su privilegio, y como se ayan de entender, gl.21. n. 71.
Belli tempore fit, quod fit ante, vel post bellum, manente suspicione belli, gl.2. n. 29.
Belli tempore non potest servari juris rigor, ibi. n.7.
Bello cessante, debent cessare, quæ propter bellum instituta sunt, ibi n.4.
Bellum intestinum, aut civile est perditio animæ & corporis, & est sicut vermis in caseo, & sicut spasmus in corpore, gl.2. n.6.
Binagardus de nobilitate scripsit, initio, n. 1.
Blasphemus nobilis qualiter incarceretur, gl.1. n.9.
Blasphemus ad impleat, 30. dies per intervalla, gl. 31. num. 4.
Brepliotrophi qui, & excusantur ne veniant attestaturi, gl.48. §. 4. n.7.
Buena, o mala data de executoria, o privilegios, gl. 2. n.9. & seq.

C

Canonici, qui contradicunt electioni facta à capitulo, contribuere tenentur contra se, glo. 22. num.6.
Carbonianum edictum non pertinet ad jus, sed ad factum, gl. 1. n. 49.
Carceratus relaxatur publicatis attestationibus, si constet esse absolvendum, gl.3.§.1. n.30.
Cardinales an & quando primum fuerint in Ecclesia sancta Dei, & de officio Cardinalium, & antiquitate & numero, & an sint primi post Papam, & de Cardinali Hostiensi, gl.48 §.3. per totum.
Cardinalium Compostellanorum mentio, gl. 48. §. 3. num. 37.
Carroças, el nombre, y uso dellas, y de los coches, y su antiguedad, gl.48. §.2. n.4.
Casa de solar que sea, quien la tenga, que calidades, ha de tener, y como se ha de provar, gl. 18. per totam.
Casas de solar quales sospechosas, glo.18. n.45.
Cavallero de espuela dorada presumese hidalgo, y lasolenidad desta cavalleria, gl.1. §.1.n.52. & 54.
Cavalleria sobre hidalguia qual, ibi n.51.
Cavalleria de espuela dorada toca a los Alcaldes de hijosdalgo, ibi n.55.
Cavallero ya nadie, sino por el Rey, o por su mandado, gl.1. §. 1. n. 54.
Cavalleria de espuela dorada no se pierde por exercicio de oficio vil, gl.1. §.1. n.57.
Cavalleria que se da a pecheros, ibi n.55.
Cavalleria de privilegio pertenece a Oydores, ubi supra.
Cavallero pardo a fuer de Leon qual, ubi sup. n.56.
Cavalleria parda presupone pecheria, ubi supra n.56.
Cavalleros a fuer de Leon si estan obligados a mantener armas y cavallo, glos. 1. §.1. 56.
Causa super perpetuitate privilegii pertinet ad auditores, gl. 1. §.1. n.7.
Causa aperit intelligentiam dictorum, n.8. in divisione.
Causa privilegii concessi à Rege quomodo pertineat ad Regem, & quomodo ad ordinarios locorum, gl.1.§ 1. n.1. & 3.
Causa principalis quæ, & distinguitur ab incidenti, & emergenti, gl 1. n. 21. & seqq.
Causas de hidalguias no van a Consejo por via de segunda suplicacion con la pena, y fiança de las mil y quinientas doblas, gl.1. §. 2. n.19.
Causa naturalis prævalet accidentali, gl.12. n.43.
Causa, quæ prodest, si concurrat cum causa, quæ nocet, attendenda est quæ prodest, glo.12. n.42.
Causam non licet incipere à sententia, gl.11.§. 1.n.5.
Cedula ex narratione intelligitur, divis. n.63.
Census olim imponebatur universo territorio, & omni patrimonio non habita ratione sexus, aut nobilitatis, gl. 6. n.9. & 10.

Cenſus jure communi aut realis, aut perſonalis, ſervicio real mixto, moneda forera perſonal, glo. 1. §. 1. n. 18.
Ceſſio in rebus incorporeis obtinet naturam traditionis, glo. 8. §. 1. n.4.
Chirurgi excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl. 48.§. 4. num. 12.
Cid Ruy Diaz de Vivar armado cavallero de eſpuela dorada, y ſu aſcendencia, glo.1. §.1. n.52. & 55.
Chriſtiani quando vocati ſimus, & antea quomodo vocabamur, gl.48. n.30.
Cifræ, & abreviaturæ quantum debeant eſſe in uſu in inſtrumentis, glo.4. n.35.
Citatio eſt de jure divino, gl.11. §.1. n.2.
Citatio non eſt neceſſaria, ubi certum eſt nullam competere defenſionem, ibi n.8.
Citatio an & quando, & qualis requiratur ad legitimationem, gl.21. n.56.
Citatio & notificatio actorum aliquando ſecure omittitur, gl. 11. §. 1. n.10.
Clauſula ſtans per ſe determinat omnia, gl.43. n.2.
Clauſula in principio, in medio, in fine poſita an determinet omnia, gl.43. n.3.
Clauſula, non obſtantibus, an in privilegiis inducat derogationem ſpeciadem legum glo.1. §.1.n.5.
Clauſula, non obſtantibus, nihil operatur ubi agitur de gravi damno, ſi eſt lex expreſſa in caſu contrario, gl.1. §. 1. n.9.
Clauſula, non obſtantibus, nihil valet in extraordinariis, & gravibus cauſis, & rebus, ibi n.6.
Clauſula, non obſtantibus, non derogat legi habenti ſpecialem rationem, nec regulæ particulari chancelariæ, ubi ſupra.
Clauſula, non obſtantibus, in regno nihil operatur circa illa, quæ legibus particulariter alienari prohibentur, ubi ſupra.
Clauſulæ, cujuſque minima particula non debet ſtare otioſa, ſine virtute aliquid operandi, ubi ſupra n. 24.
Clauſula obſcura teſtamenti declaratur ex alia parti teſtamenti, initio, n. 4.
Clauſula in medio poſita refertur ad præcedentia, & ſequentia, gl. 2. n.11.
Clauſula excludens fœminas, an excludat ab omnibus gradibus, in divi. n.25.
Clauſula dicitur ſtare per ſe, quando à nullo regitur, ibi n 27.
Clauſula in fine poſita non determinat ſuperiora, quæ habent particularem determinationem, ibi n.28.
Clauſula in fine poſita determinat præcedentia, in quibus eſt eadem ratio, ibi.
Clerici quantum ſubſint laicis, gl.9. n.30.
Clerici quo jure ſint exempti à tributis, & à juriſdictione ſæculari in temporalibus glo.9. per totam.
Clerici an poſſint incarcerari à laico, glo.9. num. 39. & 40.
Clerici an ſubeant contributiones cum reliquis civibus, & an reddatur ſibi la ſiſa, ibi n.10.
Clerici primæ tonſuræ quantum ſint de jure exempti, ibi num.51.
Clerici negociatores ſolvunt gabelam, ibi n. 53.
Coches vide, glo.48. §. 2. n.4.
Collectores qui colligunt ſpolia Epiſcoporum emorientium in regno, non vocant ad ſe laicos, gl. 9. n. 53. verſi. & ex his patet.
Colludente communitate advocatus fiſci ipſius communitatis expenſis peragit litem, gl. 3. n.39.
Colluſio unde probetur, gl.40. n.7.8. & 9.
Colluſionis cauſa pendente non impeditur executio, glo. 6 n 26.
Colluſio judicis ſubjacet arbitrio, gl.3. n.40.
Comes an dicatur maritus Comitiſſæ mortuæ, glo. 1. §. 1. n. 45.
Communitas ſi deſiſtat à lite, fiſci advocatus proſequitur cauſam expenſis communitatis, glo 45.n.1.
Communitas ſi fecit ſuas probationes, nihil colluſit, fiſci advocatus non poteſt mittere quæſtiones, vulgo diligencieros, gl.45. n.2.
Communitas ſi capiat pignora privato, an ſit locus pœnitentiæ; gl. 47. n.23.
Conceſſio an ſit confirmatio, quæ continet plura, quam confirmatum, gl.1. §. 1. n.74.
Concilium ſit congregandum, & quomodo, & in quibus cauſis, late, gl. 3. §. 2. per totum.
Conditio appoſita in perſona unius non cenſetur repetita in perſona alterius, in diviſione, n. 15.
Condemnatum eſſe aliquem, vel apparere ex actis eſſe condemnandum, paria ſunt, gl.3.§.1. n.30.
Conditio, quæ dependet ex unius perſona, non repetitur tranſlato legato, in diviſione, n. 15.
Condemnatus ut ſolvat tributa cum plebeis, an rurſus poſſit agere petitorio, nihil obſtante exceptione rei judicatæ, gl. 11. n.31.
Confeſſoria, & negatoria ſuſtinentur ex verbali perturbatione, & quando requirant realem perturbationem, glo. 47. n.5. & 6.
Confirmatio ſententiæ, vel revocatio, eſt abſolutio, aut condemnatio definitiva, glo.42. n.3.
Confirmatio privilegii duplex, & quæ ſit confirmatio in forma communi, gl.1. §.1. n. 66. & 67.
Confirmatio quæ continet plura quam confirmatum, an ſit conceſſio de novo, gl.1. §. 1. n. 74.
Confirmatio privilegii non exhibiti nihil valet, gl. 21. num.75.
Confirmatio alicujus inſtrumenti ſimulati, falſi, violenti, ſubreptitii, aut obreptitii facta etiam motu proprio non valet, gl.1. §. 1. n.72.
Confirmantis intentio plurimum eſt advertenda, ibi num. 69.
Confirmatio, quæ procedit à ſolis officialibus confirmatoribus ſine expreſſa ſcientia Regis nihil valet, gl. 1. §. 1. n.67.
Conjecturis non eſt locus in claris, glo.4. n. 16.
Conſervatio inducitur circa totum ex uſu in parte, non ſic in acquiſitione, gl.1. §. 1. n.79. & gl. 7.n.6.
Conſequens qui vult, videtur velle antecedens ad conſequens, gl. 1. §.1. n.29. verſi. facit etiam.
Conſiliarii Regis excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl. 48. §. 3. n.56.
Conſtantinopolis dicta eſt Roma, glo.46.§.3. n.15.
Conſtitutiones Principum unde, & ſolis Principibus expectantur, in inſcript. n.5. & 6.
Conſuetudo obſervata inter omnes de familia in modo ſuccedendi tradit regulam ſucceſſioni, & quot annis, & quot actibus judicatur iſta conſuetudo, in diviſione, à n.54.
Conſuetudo quæ obſervata eſt in ſuccedendo per aliquos de familia determinat modum ſucceſſionis, in diviſione, n. 59.
Conſuetudo informat omnem actum, & diſpoſitionem, ibi n.60.
Conſuetudo conformis juris communi extenditur gl.6. nu. 14.
Conſuetudinem inducere poteſt una pars populi contra aliam, gl. 6. n.14.
Conſuetudo differt à præſcriptione, & quomodo, glo. 3. num.4.
Conſuetudinem cujuſque provinciæ attendendam eſſe in probatione nobilitatis, quomodo intelligendum, gl.7. n.24.
Conſuetudo approbata à Principe habet naturam privilegii, gl. 1. §. 1. n.61.
Conſuetudo an extendatur ultra locum ubi viget, gl. 1.§.1. n.63.
Conſuetudo univerſalis in toto regno eſt jus, gl. 1. §. 1. n.64.

Conſuetudo univerſalis in toto regno eſt jus, gl. 1. §. 1. n. 64.
Conſuetudo Anglica circa exemptionem clericorum refertur, gl. 9. n. 44.
Conſuetudo Galliæ circa exemptionem clericorum refertur, gl. 9. n. 45.
Conſuetudo inducit formam ſuccedendi, diviſ. n. 56.
Conſuetudo Galleca circa exemptionem clericorum refertur, gl. 9. n. 46.
Conſuetudo ſenatus Sabaudenſis, vel Pedemontani circa immunitatem clericorum glo. 9. n. 52.
Conteſtes præſumuntur teſtes, ſi ſint plures, gl. 1. num. 49.
Contractus requirit locum, in inſcrip. n. 19.
Contractus intelligitur ex præfatione, in diviſ. n. 64.
Continuum tempus quod dicatur, glo. 12. n. 34. & 37.
Continuatio unde actus dicuntur continui, alia naturalis, alia civilis, gl. 31. n. 2.
Continuationem actuum reſpicit lex Cordubenſis non ſolum tempus, gl. 31. n. 3.
Continuationem temporis requirit lex titu. 4. lib. 8. recop. gl. 31. n. 4.
Continuus actus quis dicatur, gl. 6. nu. 22. gl. 31. per totam.
Continens quid, & quid continentia, gl. 1. §. 2. n. 2.
Continentiam non eſſe dividendam, quomodo eſt intelligendum. gl. 1. §. 2. n. 16. & gl. 1. n. 44.
Conteſtatio relata in ſententia præſumitur præceſſiſſe, gl. 41. n. 6.
Contumax minor an egeat curatore in judicio, gl. 6. §. 1. n. 31.
Contumacia, alia eſt vera, alia ficta, gl. 6. §. 1. n. 26.
Contumacia quomodo habeatur pro confeſſione, gl. 6. §. 1. n. 28.
Contumax verus quis dicatur, ibi n. 30.
Copula eadem oratio, eadem ratio, repetunt, diviſ. num. 3.
Cordubenſis lex cur ſit dicta, in initio, n. 1.
Cordubenſis lex quo anno, ibi n. 1.
Cordubæ urbis ſitus, in inſcript. n. 17.
Corduba à quo erecta, ibi n. 17.
Cordubenſes viri illuſtres & ſancti referuntur, ibidem.
Cornicularii qui, & excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl. 48. §. 3.
Cumulatio actorum an fiat patre & filio ſimul agentibus de nobilitate, gl. 40. n. 13.
Cumulatur petitorium cum poſſeſſorio in cauſa appellationis, & quomodo, gl. 1. §. 2. n. 22.
Cumulatio petitorii, & poſſeſſorii, ubicunque non eſt licita, procedit tamen ſi adverſarius conſentiat, gl. 11. n. 71.
Cumulatio admittitur, quando eſt certum actionem competere, ſed tamen dubitatur quæ actio competat, gl. 11. n. 68.
Cumulari poſſunt duæ actiones, quando abſolutoria in una non parit exceptionem rei judicatæ in alia, gl. 11. n. 40.
Cumulatio petitorii, & poſſeſſorii, & de ſuſpenſione, gl. 11. per totam.
Cumplidos, verbum, quid importet, gl. 12. nu. 50. & gl. 26. ubi vide.
Cuſtodes litorum, & itinerum qui & excuſantur ne veniant atteſtaturi, gloſ. 48. §. 4. n. 4.

D

Damnum, ſi ſit reſarciendum civi ab aliis civibus, ipſe facit partem contra ſe, gloſ. 22. n. 4.
Dantes de nobilitate ſcripſit, init. n. 1.
Dantes fere fuit damnatus de hæreſi, gl. 9. nu. 53. verſi. ſecunda concluſio.
Data buena, o mala de executorias en hidalguias, o en privilegios, glot. 2. à n. 9. & 15.
Decani, Archidiaconi, Præpoſiti, & Canonici excuſantur, ne veniant atteſtaturi, gl. 48. §. 3. n. 65.
Decennium Henrici quid, gl. 2. n. 14.
Decimarum præſtatio quanto tempore ceſſet, glo. 6. num. 36.
Decius conſuluit contra propriam conſcientiam, init. nu. 1.
Decretum irritans annullat actum contrarium, & inde ſecuta, gl. 18. n. 8.
Decretum irritans inducit formam, à qua non eſt recedendum, gl. 18. n. 9.
Decuriones non indigent adunantia populi ad res urbanas gerendas, gl. 3. §. 2. n. 1.
Decuriones quod faciunt, facit univerſitas, glo. 3. §. 2. n. 2.
Decuriones ſunt caput reipublicæ, & quantum donare poſſint, ibi n. 5.
Decurionum conſenſus ſufficit ad movendas lites, ibi nu. 7.
Decuriones ex forma juramenti tenentur lites utiliter movere, ibi n. 11. & 12.
Decuriones quod ſemel decreverunt, amplius revocare non poſſunt, ibi n. 13. & 16.
Decuriones utiliter decernunt ex præſumptione juris, ibi n. 14.
Decuriones delinquentes nomine univerſitatis an corporaliter puniantur, ibi n. 19.
Decurionum an major, an ſanior pars ſit ſequenda, ibi n. 20. & 21.
Decuriones urbani excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl. 48. §. 3. n. 77.
Defectus notorius proprietatis an impediat poſſeſſionem, gl. 12. n. 86.
Degradatio quid ſit, gl. 9. n. 28.
Deinceps, & de cætero, verba, gl. 6. n. 38. verſi. ſecundo patet.
Delatores, & quatenus admittendi, glo. 3. à n. 18.
Delatorem, & accuſatorem levis quævis cauſa excuſat, gl. 3. a n. 25.
Demoſthenes optime legem diffinivit, in inſcri. n. 4.
Deſcendentium appellatione veniunt indifferenter maſculi, & fœmina, ſed ex ſubjecta materia tantum maſculi, in diviſ. n. 37.
Deſcendentium nomine an veniant nati ex filiabus, glo. 1. §. 1. n. 32.
Deſcendentes, verbum, recte applicatur ad maſculos, & fœminas, & quando ad maſculos ſolum, ibi n. 36.
Deſcendentia quomodo probetur, vide verbo parentela.
Determinatio una reſpiciens plura determinabilia pariformiter determinat ea, glo. 2. n. 12.
Devengar no es lo miſmo que vengar, gl. 26. n. 11.
Devengar quinientos ſueldos, Hiſpane quid ſit, gl. 1. nu. 11.
Diaconus quid, gl. 48. §. 3. n. 37.
Dictus, dicta, dictum, eſt verbum relativum, & repetit qualitates, in diviſ. n. 49.
Dilatoria reſpuitur, ſi judex procedat ad ulteriora, gl. 1. n. 24.
Dilatoria incompetentiæ oppoſita debet judex expreſſe ſuper ipſam pronunciare, glo. 1. n. 25.
Dilatoria exceptio quæ naſcitur lite conteſtata rectè opponitur, gl. 1. §. 1. n. 61. gl. 1. §. 2. n. 21.
Diligencieros tocan al fiſcal, y qual ſe deve aver con ellos, y que hazen, y deven hazer, glo. 3. num. 43.
Diligencieros que embia el fiſcal quando, y a cuyas coſtas, gl. 45. n. 1. & 2.
Diſjunctiva, alia oratio, alia ratio non repetit, initio, n. 1.
Diogenes Babilonicus de nobilitate ſcripſit, init. n. 1.
Diſparata non faciunt illationem, gl. 1. §. 1. n. 19.

Diſpenſator Cæſaris quis olim, gl. 3. n.4.
Diſpenſatus an faciat ceſſare conditionem, ſi ſine liberis, gl. 21. n.24.
Diſpoſitionis cujuſque verba recipiuntur interpretationem ab uſu, in diviſ. n.56.
Diſpoſitio quælibet ea expreſſe obtinere præſumitur, de quibus expreſſe diſponens interrogatus diſpoſuiſſet, gl. 3. §.1. n.33.
Diſtinctio nobilium, & ignobilium eſt conformis juri communi, & noſtro, gl.6. n.16.
Diviſa, quid in Hiſpania, gl.9.n.27. & gl.18. n.42.
Diviſio legis hujus, in diviſ. n.1.
Doctores actu legentes in univerſitate an gerant officia nobilium cum nobilibus, gloſ.35. n.4.
Doctores actu legentes ſunt nobiles, & poſt viginti annos ſunt comites, nec ſolvunt collectas, nec tributa, ibi n.6.
Doctores emeriti ſunt comites & excuſantur ne veniant teſtificaturi, & an in Hiſpania ſervetur honor comitis doctori emerito, gl. 48. §. 3. à num. 71.
Doctores graduados en Valladolid, Salamanca, Alcala, o en el colegio de Bolonia, non legentes, in univerſitate an gerant officia nobilium, gl.35. n.9.
Dolus reperitur cum metu, & non infertur metus ſine dolo, gl.17. n.21. & 22.
Dolus ſeparatus à metu pertinet ad actionem famoſam de dolo, gl. 17. n.31.
Domi nobiles apud Ciceronem qui dicantur, glo. 18. num.30.
Domus accipiuntur pro familia, gl.18. n.41.
Dominus Antonius de Pazos ex præſide ſupremi ſenatus Hiſpaniæ, Epiſcopus Cordubenſis, in ſcript. n. 18.
Dominium reperitur alienum à poſſeſſione, gl. 1. §.2. nu.13.
Donatio non valet ubi deeſt libera, & ſpontanea voluntas, gl. 2. n.25.
Donationes factæ à Rege exiſtente, en cuyta, e aficionamento, non valet, glo. 2. n.29.
Donatio facta in favorem tertii, an revocari poſſit in ſuum damnum, gl.6. n. 38.
Donatio facta aſſiſtente tyrano non valet, gl.2.n.44.
Donare quantum liceat adminiſtratoribus, tutoribus, & curatoribus, gl.3. §. n.2. 5.
Duæ rationes fortiores ſunt quam una, & item duo jura, gl.6. n.56.
Dubitatione ſola an competat juriſdictio; nec ne, conſtitui aliquem in quaſi poſſeſſione juriſdictionis, gl.1. §. 1. n.65.
Duces, Marchiones, & Comites excuſantur ne veniant teſtificaturi, & quæ eorum ſit major dignitas, gloſ.48.§.3. n.67. 68. & 69.
Duo vincula fortiora ſunt uno, glo.6. n.56.

E

Ecclesiasticus judex in Regno non capit locum ſine requiſitione, quamvis procedere poſſit contra ipſum, glo. 9. n.53. verſi. & ideo quo caſu.
Eligere debens ſucceſſorem, qualiter eligere debeat, gloſ.1. §.1. n.29. verſi. ex qua ratione.
Emancipari pro parte nemo poteſt, glo.21. n.80.
Emergens cauſa quæ, & circa illam notabilia, glo. 1. num. 23.
Emergenti exceptione oppoſita, an judex debeat expreſſe ſuper illa declarare, glo.1. n. 24.
Emphyteuſim an amittat filius propter patrem, glo.6.
Epiſcopus excuſatur ne veniat teſtificaturus, glo.6. 48. §. 3. n.55.
Epiſcopi vocantur fratres a Summo Pontifice, gl. 9. num.4.
Epiſtolæ & literæ principales unde, in inſcript.n.7.
Epiſtolæ decretales, unde, ibid.
Eremita excuſatur ne veniat teſtificaturus, an ſit Eccleſiaſtica perſona, gloſ.48. §. 4. n.10.
Et copula habet naturam diſjunctivæ, glo. 12.n.26.
Eulogius Cordubenſis, inſcript. n. 17.
Exactores qui, & excuſantur ne veniant teſtificaturi, gl.48.§. 4. n.4.
Exceptio aliquando convertitur in actionem aliquando vero non, gl.6.§.1. n.8.
Exceptio aliquando eſt perpetua, aliquando temporalis, gl.6.§.1. n.8.
Exceptio quando ſit perpetua, glo.6.§.1. n.7. & 8.
Exceptio dilatoria, quæ naſcitur lite jam conteſtata, poteſt opponi in vim dilatoriæ, glo.11.n.44.
Exceptio ſpolii eſt dilatoria, gl.1.§.2.n.21.
Exceptio naturalis ſemper ineſt in omni diſpoſitione, gl. 3. §. 1. n.32.
Excuſantur qui ne veniant teſtificati, gl.48.§.1.2. 3. & ſeq.
Excluſio facta de una perſona reſpectu certæ qualitatis, extenditur ad aliam, in qua eſt eadem qualitas, in diviſ. n.13.
Excuſatorias en hidalguias de mala data quales, gl. 2. nu.9.
Excuſatoria de hidalguia por razon de ſolar, nullo tempore perit, gl.6. n. 48.
Executoria de hidalguia, y de colateral, quantum profit, gl.6. n. 48.
Executoria de hidalguias de mala data quomodo reformentur, gl. 44. n.1. & 2.
Executoria local, o general en poſſeſſion, quamtum probet in cauſa incidenti, gl.1. n.30.
Executio impeditur, vel conceditur ex præſumpta calumnia petita reſtitutione adverſus rem judicatam cauſa y contra la executoria glo. 6.§. 2. num. 22.
Executio trium ſententiarum, vel unius quæ tranſivit in rem judicatam, an impediatur pendente cauſa reſtitutionis, gl.6. §. 2. à n.17. & n. 32. & ſeq.
Executio irretractabilis omnino impeditur propter reſtitutionem, ibi n.23.
Exempla non coactant regulam, gl.7. n. 37.
Exhibere rem eſt multum diverſum ab exhibitione inſtrumenti, gl.2. §. 1. n.11.
Exhibenda ſunt inſtrumenta communia, & quando privata, ibi n.12. & ſeq.
Exhibitionis inſtrumentorum cauſa quando admittat denuntiationem Evangelicam, ibi n.18.
Exhibere recuſans quando peccet mortaliter ibi, num. 19.
Exhibenda quando ſint inſtrumenta omnino privata, ibi, n.20. & 21.
Exhibere quatenus teneatur actor reo, ibi, n. 22.
Exhibitio facienda eſt ubicumque poſtulet æquitas, ibi, nu.23.
Exhibitio plurimum pertinet ad arbitrium judicis, ibi nu.24.
Exhibendum eſt fiſco, ibi, n.25.
Exhibitionis regula potius eſt affirmativa quam negativa, ibi n. 27. & 28.
Exhibitio non fit in cauſis criminum, ibi n.29.
Exhibitionis cauſa parum attingit cauſam principalem, ibi n. 31.
Exhibitionis probatio qualis, ibi nu. 7. & ſeq. & num. 32.
Exhibere an debeat filius privilegium, quod fuit apud patrem, aut avum, ibi n. 41.
Exhibere recuſans habet contra ſe præſumptionem, ibi nu. 42.
Exhibere qui tenetur, ſi celet inſtrumentum exhibendum, committit falſum, ibi n.43.

Exhibere recusans quantum noceat sibi, ibi n.44. & adducitur praxis hujus senatus Pintiani.
Expensas contra se præstat litigans, si litiget cum universitate, imposita collecta ad expensas, gl.22. per totam.
Expensæ fiunt de communi, si non sit commune, vulgo proprios, hazese repartimiento, glo.22.
Expensis communitatis prosequitur fisci advocatus causam, desistente communitate, gl.45. n.1.
Extensio fit de una persona ad aliam, si reperiatur eadem qualitas, quæ fuit causa exclusionis, in divisione, n. 13.
Extensio generaliter fit ex identitate rationis, ibi num. 48.
Extensio fit in odiosis, quatenus verborum proprietas patitur, gl.1. §. 1. n.29.
Extenditur substitutio de persona in personam, & de casu in casum ex conjecturata mente, ibi, n. 29. versi. vibi autem.
Extensio non fit regulariter de persona in personam, in divis. n. 16 22. & 23.
Extensio in fideicommissis fit regulariter de casibus expressis ad non expressos ex vero simili conjectura, & de personam ad personam etiam in materia privativa, ibi n.45.46. & 47.
Exteri an sint nobiles nobilitate Hispana. gl. 7. num. 18.
Extravagans Pii Secundi de levi, gravi, & mediocri injuria, percussione, aut contusione addicitur, gl. 9. n.42.
Faciens contra legem multipliciter intellectam an peccet, in initio, n.12.
Factum si quid reperiatur, præsumitur factum sub conditione, modo & forma, sub quo fieri debuit, glo.1. §. 1. n.52.
Factum semper est in arbitrio judicantis, glo. 17. num. 42.
Facultatis meræ actus quomodo scribantur, glo. 35. nu.67.
Fama in antiquis plenam fidem facit, & qualis esse debeat, gl.18. §.1. n.13.
Favor publicus est in conservatione familiæ, in divis. n.43.
Fernandus & Elisabeth authores hujus legis in inscript. n.20.
Ferias y mercados por privilegios, quomodo constituantur, gl.1. §.1. n.79.
Feudum an amittat filius propter patrem, gl.6. n.38.
Fidei jussor debiti, quod revera non appareat, an teneatur, gl.41. n.7.
Fides bona necessaria est toto tempore usucapionis, gl. 6. n.3.
Fides mala superveniens post usucapionem completam nihil nocet, gl.6. n.5.
Fides bona aut mala consistunt in facto, glo.1.n.27.
Fides est judicium, & dubitans de fide, nec habet bonam, nec malam fidem, in initio, n.3.
Filia agnata excluditur, & quare, divisio. n. 29.
Filiationis quasi possessio sufficit ad possessionem bonorum, glo.1. n.27. versi. hæc duo jura.
Filiationis proprietas requiritur ad proprietatem bonorum, ibi n.27.
Filiationis probatio ad alimenta minor, & qualis, ibi n.36.
Filiationis quasi possessio sufficit ad bonorum possessionem Carboniannm, ibi n.49.
Filius naturalis an gaudeat immunitate privilegii paterni, gl.1 §.1. n.46.
Filius naturalis est infamis infamia facti, & est vitium paternum, ibi n. 47.
Filiæ naturales an gaudeant privilegio paterno pro se & filiis & filiabus, ibi n.48.
Filio legitimato an competat privilegium paternum pro se, & filiis, ubi supra, n.49.
Filius nobilis, pater vero plebeus imposterorio sæpe reperiuntur, gl.12. n.48.
Filius legitimus quis, & de ipsius prærogativis, glo. 20. n.1.2. & 3.
Filius legitimus quomodo quis præsumatur, ibi num. 5.
Filio legitimato nihil nocet matris adulterium, ibi num. 9.
Filii legitimi gaudent parentum nobilitate, glos. 20. num.11.
Filiationis probatio, ibi, n.6. & 7.
Filiationis negativæ probatio, ibi, n.10.
Filiationis effemia consistat sine successione, gl. 21. num. 81.
Filius & pater si agant de nobilitate proprietaria, an fiat commutatio actorum, glos.40. n. 13.
Filius & pater si agant de nobilitate, quomodo constet judicium, ibi, n.12.
Filius accipit causam si pater colludat, & de collusione, & restitutione, glos.40. n. 9.
Filiis & filiabus, & eorum filiis vocatis ad majoratum an veniant naturales legitimati, gl. 21. num. 36.
Filius in omni causa, sed præcipue in causa nobilitatis potest se suis paternæ efferre, glos. 40. n.7.
Filii ignominia est si pater vincatur, glos.40. n 8.
Filius naturalis quis olim jure civili, canonico & regio, an præsumatur naturalis olim, & hodie; quomodo succedat, & successerit parentibus, & fratribus, & quomodo ei succedatur olim, & hodie, & si sit procreatus ab eo qui non sit solutus, aut soluta, glo 20. n.12. usque ad n. 37.
Filius unus si finiat litem paternam super nobilitate, an reijudicata prosit aliis, glos.40. n.12.
Finis agendi est prior in intentione, & posterior in executione, in divis. n.9.
Fisco non est coarctanda probatio, glo.1.§.2. n.18.
Fiscus semper est idoneus, gl. 3. n.15.
Fisco remittuntur cautiones & fidei jussiones, & an in casu l. 15. tit. 20. lib. 4. recop. glo. 3. nu.13. & 16.
Fiscus est vere successor in bonis vacantibus, glos. 3. nu.28.
Fiscales de Consejo de Valladolid, y Granada y contaduria en que cosas, y casos defienden, y como, gl.3. §. 1. à n.29.
Fiscalis advocatus quantum agere possit, & quantum possit defendere, glo.3. & §.1. per totum.
Fiscales causæ pertinent ad diversa prætoria, quales, & ad qualia, glo.3. §.1. à n.28.
Fisco bona vacantia acquiruntur, & an ipso jure, gl. 3. n.28.
Fisci advocatum primus invenit Adrianus Cesar, gl. 3. n. 17.
Fœmina prioris gradus non debet esse prioris conditionis ulterioris, initio. n.6.
Fœmina ab eo gradu excludenda est solum à quo reperitur excluſa, in divi. n.15.
Fœmina excluſa propter masculos admittitur defectis masculis, ibi n.21.
Fœminas excludens quomodo ab omnibus gradibus videatur excludere, ibi, n.25.
Fœmina non conservat agnationem, nec familiam; nec domum, nec nomen, nec genus, ibi n.29. 43. & 45.
Fœmur in sacris literis quid significet, glos. 9. num. 18.
Fonsado, o fonsadero no se concede para siempre, gl.1.§.1. n.22.
Forma substantialis quæ dat esse rei observanda est,

eſt, non vero ea, quæ accedit rei jam in eſſe productæ, gl.7. n.38.
Forma probatoria recipit ſimilem modum probandi, ibi n.35.
Fœminarum præcipua laus domi ſe continere, & excuſantur ne veniant atteſtaturæ ad judicium, gl. 48. §.2. n.2.
Frater ſi perficit litem paternam de nobilitate, an ſententia lata profit aliis fratribus, gl.40. n.12.
Fratre declarato nobili, an profit fratri, gloſ. 6. num. 48.
Fructus an veniant in caſu l. 2. de reſcind. ven. C. gloſ.6. n.6.
Fructus in caſu tex. in c. ad noſtram, de rebus eccleſ. non alienan. quare non veniant gloſ. 6. §.1. à n.47.
Fructus quando ſint reſtituendi, ibid. n. 46.
Fructus non veniunt in reſtitutione gratiæ, ubi ſupra.
Fuero in caſu, l.7. tit.11. lib.2. recop. qualis intelligenda ſit, gl.17. n. 31.

G

Galleciæ conſuetudo circa immunitatem clericorum, gloſ.9. n.46.
Gallegos hidalgos, armados cavalleros de eſpuela dorada, gloſ.1 §.1. n.53. &. 54.
Galliæ conſuetudo circa immunitatem clericorum, gloſ.9. n.45. & 46.
Geminatio alicujus qualitatis inducit repetitionem ipſius, in initio, n.6.
Geminatio facta à teſtatore eodem teſtamento alicujus qualitatis inducit ſpecialem nominationem in toto teſtamento, ibidem, & tollit contrariam interpretationem, ubi ſupra.
Geminatio maſculinitatis inducit pleniſſimam deliberationem excludendi fœminas à tota diſpoſitione, ibidem.
Genus verbum, quid comprehendat, & qui veniant nomine generis, & quod limitetur ex ſubjecta materia, diviſ. n. 35. & 36. & gl. 1. §. 1. num. 37.
Generi per ſpeciem derogatur, gloſ. 1. n. 5. verſi. facit.
Gerontocomii qui, & excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl.48. §.4. n. 7.
Gloſa nulla melior quam ipſiuſmet teſtatoris, init. num. 5.
Godos, unos hijoſdalgo, y otros tambien villanos, gloſ.18. n.39. gloſ. 1. n.2.
Godo Rey nec creabatur plebeus, nec à plebeis, ubi ſupra.

H

Hæredes gravati dare uni faciunt partes pro ſe, & contra ſe, gloſ. 22. n.3.
Hæredum legitimorum juxta ſubjectam materiam maſculi aliquando ſolum veniunt, in divi. n.38.
Henrici Regis cognomento Quarti Regnum deſcribitur, gloſ. 2. n.1.
Hidalgo que uno ſea en una provincia, y no en otra, como ſe aya de entender, gloſ.7. n. 12. & 17.
Hidalgo en Eſpaña ſi puede ſer el Moro convertido, ibi n.19
Hidalgos en Eſpaña en poſſeſſion, o en propiedad, ſi pueden ſer los eſtrangeros, ibi, n.18.
Hidalgo no paga pecho, fue privilegio, como no ſer atormentado, ibi, n 28.
Hidalgo de ſolar que ſea, que aya de provar, gloſ. 18. per totam.
Hidalgo en Caſtilla es hijo de bien, y porque ſe dize aſſi, gloſ. 18. n. 19.
Hijodalgo de donde ſe dixo, gloſ. 18. n.87.
Hijodalgo no es hijo de godo, gloſ. 18. n. 38.
Hidalgo de ſolar no es conocido de derecho comun, gloſ.18. n.5.
Hidalgo notorio de ſolar, y el de carta executoria, ſi expoliantur agunt poſſeſſorio, & ſuſpendunt petitorium, gloſ.11. n.47.
Hijodalgo de ſolar conocido, que ſea, gloſ.18. n.25.
Hidalgas ſon algunas familias tan notoriamente, que no es meneſter en ellas actos de diſtincion, gloſ.7. n.25.
Hidalgo de vengar quinientos ſueldos, de donde ſe dixo, gloſ. 1. n. 11.
Hidalgos Gallegos armados Cavalleros de eſpuela dorada, gloſ.1.§.1. n.53. & 54.
Hidalgo no ſe daña en ſu hidalguia por exercicio de officio vil, ibi, n.58.
Hidalgos en Caſtilla antes del Conde don Sancho todos pechavan, gloſ 6. n 12.
Hidalguia es natural y perſonal, y proviene de linage, gloſ. 7. n.17.
Hidalguia en Eſpaña ſe prueva per actus qui faciunt diſtinguere nobilem à plebeio, gl.7. n.21.
Hidalguia tiene dos coſas: el derecho de ſangre, y los privilegios de derecho, gloſ.7. n.27.
Hidalguia de ſolar vide gloſ. 18. per totam.
Hidalguia de ſolar an requirat actus qui diſtinguant nobilem à plebeio, gloſ. 18. n.43.
Hidalguia particular, o local en Eſpaña qual ſea, gloſ.7. n.20.
Hidalguia mas antigua que cavalleria, gloſ.1.§.1. num. 52.
Hidalguia natural differt à nobilitate ex accidenti, ibi, n. 56.
Hidalguia de ſolar es perpetua, y no ſe pierde por tiempo gloſ.6. n.43. & 50.
Hidalguia que de derecho comun ſe prueve por reputacion, como ſe ha de entender, gloſ. 7. n.11. & 12.
Hidalguia de privilegio pertenece a los Oydores, la de ſangre a los Alcaldes de hijoſdalgo, gloſ. 1. §. 1. n.1.
Hidalguias no van a conſejo en ſegunda ſuplicacion con la pena y fianças de las mil y quinientas doblas, gloſ.1. §. 2. n.19.
Hidalguia ſi ſe puede renunciar, y como, gloſ. 6. à nu. 18.
Hiſtoriæ faciunt plenam fidem, & quales, gl. 18. num. 10.
Homo eſt animal ſagax, cautum, providum multiplex, acutum, memor, plenum rationis, & conſilii in inſcrip. n.1.
Homini cum Deo eſt quædam veluti ſocietas, & quia iſta ſocietas, ibid. ibidem.
Homines prudentiores ſunt, veluti lex, hæbetioribus, ibi, n.2.
Homines cum Deo conſociamur lege, & jure, ibidem.
Honor ad actus non mutat perſonam, gloſ.12.n.45.
Honorarium jus unde, in inſcrip. n. 5.
Hueſſe ninguno exempto de yr en ella por ſiempre, & quando compellatur, gloſ.1. §.1. n.22. & 23.

I

Ignobilis non poteſt præſcribere tributa regia, gloſ. 7. nu.29.
Ignorantia juris obſcuri quantum excuſet ini.n.15.
Ignorantia tolleratur in eo quod quis facile noſſe potuit, & de ignorantia, & ſcientia, gloſ.4. a n. 19. & a nu.22.

Imolæ dictum reprehenditur, init. n.3.
Immemorialis poſſeſſio quid ſit, & quæ requirantur ad immemorialem, gloſ.1. à n.54. ad n. 67.
In jure non eſt quæſtio pro amico, init. n.11.
Immemorialis quomodo deſtruatur, gloſ. 12. à n. 68. & ibi de initio, & memoria contraria, & interruptione ultra, & citra centum annos.
Immemorialis nunquam inducit præſumptionem tituli, qui per rerum naturam nunquam potuit contingere, gloſ. 12. n.80.
Immemorialis poſſeſſionis vis & poteſtas, gloſ. 12. per totam.
Immemoriali tempore non præſcribitur res affecta à lege, gloſ.12. n.84.
Immunitas conceſſa poſteris ad eos pertinet qui ſunt de familia, gl.1. §. 1. n.33.
Immunitas ex privilegio imitatur immunitatem ſanguinis, ibi n.41.
Immunitas eſt contra utilitatem publicam, ibid. num. 40.
Immunitatis privilegium an pereat filio ex negligentia patris qui ſoluit tributa, gloſ.6. n.37.
Immunitas perfecte cauſata reſpectu actus momentanei, & iterabilis, quando tempore deſtruatur, gloſ.6. n. 36.
Immunitas ſacerdotum, & clericorum à tributis, & à juriſdictione ſæculari, an ſit de jure poſitivo, an de jure divino, gloſ. 9. per totam.
Imperatores olim an de facto, an vero de jure exercuerint juriſdictionem in clericos, gloſ. 9. nu. 9. & 11.
Imperium accipit Imperator ab Eccleſia, gl. 9. n. 53. verſi. ſecunda concluſio.
Impedito agere impedimento juris, aut facti, non currit præſcriptio, gloſ.12. n. 30.
Impoſſibile eſt quod plures intellectus uniuſmet legis æque placeant, init. n.10.
Incarceratur nobilis nobiliter, non cum plebeiis, gloſ. 1. n.9.
Incidens, & principalis cauſa, ſi ſe non compatiantur, abſolutio in una eſt condemnatio in altera, gloſ.1. n.19.
Incidens, & principalis ſi mutuo non pugnent, condemnatio in una non inducit abſolutionem in altera, gloſ.1. n.19.
Incidens cauſa ſi pugnet cum principali apud incompetentem agi non poteſt, gloſ.1. n.29.
Incidens cauſa quæ ſit, & quotuplex, gloſ. 1. num. 22.
Incidens cauſa nobilitatis pertinet ad factum, non ad jus, gloſ.1. n.34. & incidenter qui cognoſcit, cognoſcit de facto, gloſ.1. n.26.
Incidens quando directo ordinatur ad principalem, requirit veram probationem, gl.1. n. 46.
Incidens cauſa admittit probationem minorem, ſed perfectam in ſuo genere, gloſ.1. n. 49.
Incompetentia facit, ut judex de incidenti cognoſcere non poſſit, ſi ea pugnet cum principali, gloſ. 1. num. 20. & de incompetentia, gloſ.47. num. 27.
Inducta ad unum effectum non debent contrarium operari, gloſ.46. n.18.
Inhabilitas medii, per quod debet fieri tranſitus, impedit tranſitum fieri, gloſ. 6. n.39.
Injuriam illatam nobilis luit pecunia, gloſ. 1. num. 11.
Inſtantia quomodo, & quantum tranſeat ad filios, fiſcum, & ſucceſſores gloſ. 40. n. 10.
Inſtantia quatenus continetur cum fiſco, gloſ. 3. num. 28.
Inſtrumenta communia, & privata quæ, & quatenus exhibenda fiſco, & particulari, gloſ. 2. §. 1. à n. 12.
Inſtrumenti occultatio quantum noceat, gloſ. 2. §. 1. nu. 44.
Inſtrumentorum ſolennitas externa requiſita, gloſ. 4. n. 30. & 34.
Inſtrumenta quando liceat facere per cifras, & abbreviaturas, gloſ.4. n.35. & ſeq.
Inſtitutio epiſcopi faciens mentionem de præſentatione, probat præſentationem, gloſ. 41. n.5.
Integre, verbum, quomodo accipiatur in jure, gloſ.26. n.1.
Intellectus legis ille minus divinat, qui eſt magis ſecundum alias leges, in init. n. 3.
Intelligentia dictorum ſumenda eſt ex cauſa in divi.n.8.
Intelligendi vis eſt in Deo perfectiſſima, in inſcrip. num. 1.
Interruptio debet intervenire intra legitima tempora uſucapionis, non vero poſt completam uſucapionem, gloſ.6. n.2.
Joannes de Mena poëta illuſtris Cordubenſis, in inſcrip. n. 17.
Iſaac martyr Cordubenſis, in inſcrip. n.17.
Item, verbum, inducit repetitionem, in divi. n. 53.
Judex cognoſcit de ſua juriſdictione, gloſ. 1. n.4.
Judex ad cognoſcendum, & corrigendum, & caſtigandum eſt judex cumulative, non privative, gloſ.1. n.5.
Judex ſindicatus quando creetur ad idem, aut aliud officium, gloſ.35. n.66.
Judex condemnans aliquem ad ſoluendum par caponum, ſicut anteceſſores fecerunt, & non conſtet de anteceſſoribus, an teneatur, gloſ.41. n.4.
Judex excuſatur ne veniat teſtificaturus ad judicium, gloſ.48. §.3. n.76.
Judex non debet proferre mandatum aliquod ſine cauſæ cognitione, gloſ. 11. §.1. n.6.
Judex de qua re cognoſcit, de ea judicat, gloſ.11.n.60.
Judex laicus ſi incurrat canonis cenſuras propter capturam clerici, an ſit abſolvendus ab ordinario, an à Summo Pontifi. gloſ.9. n.40.
Judex laicus ſi debeat remittere clericum ad ſuum judicem intra quantum tempus ſit facienda remiſſio, gloſ. 9. n.39.
Judex ſæcularis ſi capiat clericum, & ut abſolvatur, debeat facere ſatisfactionem, quomodo ſit facienda ſatisfactio, gloſ.9. n.8.
Judex ſæcularis evitat excommunicationem canonis, ſi capiat clericum ſuadente Deo, gloſ. 9.n. 36. & 37.
Judices dum vident cauſas inter privatos ſi apareat de jure fiſci, advertunt advocatum fiſci, gloſ. 3. num. 29.
Judex ordinarius cognoſcit ſimul de poſſeſſorio, & petitorio, at vero delegatus ſervat formam commiſſionis, gloſ.1. §.2. n.12.
Judex Regius an ſit competens in poſſeſſorio rei ſpiritualis, gloſ.1. n.27. ad fin.
Judices nobilitatis, vulgo, Alcaldes de hijoſdalgo; an habeant privativam juriſdictionem, gloſ.1. n.5.
Judices Regni cognoſcunt incidenter de nobilitate, gloſ.1. n.8. & n.17.
Judices quomodo concipiant decretum, quando de nobilitate incidenter cognoſcunt, adducitur praxis Hiſpaniæ, gloſ.1. n. 18.
Judex procedendo ad ulteriora, an viſus ſit prenunciaſſe ſuper emergenti, gloſ.1. n. 23. & ſeq.
Judex, qui ſemel ſe pronunciavit non judicem, an poſſit iterum reaſſumere cauſam, gloſ.1. n.25.
Judex laicus, ſi capiat aliquem, qui dicat ſe clericum, debet prius cauſa clericatus præcedere, gloſ.1.n.44.
Judex cognoſcens incidenter, cognoſcit de facto, gloſ.1. n.26.
Judicium tuum ex te pendere debet, non ex aliis, ut bonæ, vel malæ fidei ſis, in init. n. 15.

Judices criminum in cauſis, in quibus alia pœna imponitur plebejo, alia nobili, quomodo procedant, gloſ. 1. n. 45.
Judices ordinarii locorum an poſſint cognoſcere de hidalguia de privilegio, gloſ. 1. §. 1. n. 2.
Judicium debet incipere ab ea parte, quæ in jus vocat, gloſ. 11. §. 1. n. 3.
Judicium nnon debet incipere à ſententia, gloſ. 11. §. 1. nu. 5.
Judici an liceat judicare ex forma, l. 10. titul. 17. lib. 4. recop. gloſ. 23. n. 1.
Juris obſcuri ignorantia quantum excuſet, init. n. 17.
Juriſdictio data ei, qui non eſt ordinarius aut inferiori, cenſet data cumulative, gloſ. 1. n. 5.
Juriſdictio conceſſa à lege duobus, præſumitur cumulative, gloſ. 1. n. 5.
Juriſdictio, quæ ordinario non reperit adempta, quamvis alii reperiatur conceſſa, intelligitur conceſſa cumulative, gloſ. 1. n. 5.
Juriſdictio intelligitur privata, quando uni eſt conceſſa, alteri aperte adempta, gloſ. 1. n. 5.
Juriſdictio conceſſa al prior y conſules de Burgos es privativa contra Avendanium, gloſ. 1. n. 5.
Juriſdictio conceſſa taxative reſtringit juriſdictionem ejus, cui conceditur, non adimi ei qui alias habebat, gloſ. 1. n. 5.
Juriſdictio conceſſa per verba, tantum, dumtaxat, ſolum, reſtringit juriſdictionem conceſſam, non vero adimit juriſdictionem præſumptam per alios, gloſ. 1. n. 5.
Juriſdictio non videtur adempta ordinariis per legem aut ſtatutum, quod dicat, ſolus capitaneus cognoſcat, ſed eſt cumulativa, gloſ. 1. n. 5.
Juriſdictio cumulativa eſt, etiam ſi datus ſit ſpecialis judex ad cognoſcendum, & corrigendum, & caſtigandum, gloſ. 1. n. 5.
Juriſdictiones conceſſæ pluribus, ſi differant tanquam genus, & ſpecies, ſpecialis data uni videtur alteri ablata, gloſ. 1. n. 5.
Juriſdictio conceſſa uni in certa ſpecie cauſarum in favorem certarum perſonarum eſt privativa, gloſ. 1. n. 5. verſ. item facit ibi.
Juriſdictio conceſſa à Papa magiſtro ſcholaſtico, ut cognoſcat de cauſis beneficialibus, aut matrimonialibus ſcholaſticorum in eorum favorem, eſt privata, gloſ. 1. nu. 5. verſi. item facit.
Juriſdictio competens alicui in certis generibus cauſarum eſt privativa, gloſ. 1. n. 5. verſi. facit ratio, ibi.
Juriſdictionis incompetentia oppoſita requirit expreſſam determinationem ſuper illa, gloſ. 1. n. 24.
Juriſdictio ſemel rejecta, an poſſit iterum reaſſumi, gloſ. 1. n. 25.
Juriſdictio conceditur per reſcripta, gloſ. 1. §. 1. n. 64.
Juriſdictionis competentis, an non competentis dubitatio conſtituit aliquem in quaſi poſſeſſione juriſdictionis utile ad multa, vide, gloſ. 1. §. 1. n. 65.
Juriſdictio rectoris non poteſt declinari ab eo, qui aſſiſtit in collegio, gloſ. 9. n. 34.
Juris ratio in rebus, non in verbis poſita gloſ. 2. §. 1. n. 5.
Jus incorporeum mutatur ex actibus qui gerentur, gloſ. 7. n. 10.
Jus tanto tempore perire, quanto perficitur, quomodo ſit intelligendum, gloſ. 6. nu. 59.
Jus perfectum in cauſis nobilitatis reperitur triplex, gloſ. 6. n. 6.
Jus ſemel perfectum an ex contrario actu perdatur, & quanto tempore, gloſ. 6. per totum.
Jus perfectum, & non perfectum reperitur in jure, gloſ. 6. n. 1.
Jus ſemel initiatum, vel cauſatum non poteſt perdi propter impedimentum rei, in qua eſt exercendum, gloſ. 12. n. 31.
Juſtinianus mendacii, & crapulæ notatus excuſatur, gloſ. 6. §. 1. n. 12.

L.

Laicus judex quantum cognoſcat de clericis & eorum bonis, & variæ conſuetudines, gloſ. 9.
Læſio, quæ contingit in renunciatione hæreditatis facta à filio, vel filia ingreſſuris monaſterium non prodeſt ad reſciſſionem, gloſ. 17. n. 10.
Læſio enormiſſima ultra quadriennium, gloſ. 6. §. 1. n. 48.
Legales termini inducti à lege ſine facto hominis currunt continuo, gloſ. 6. §. 1. n. 19. 20. & 21.
Lege multipliciter intellecta, an ſententia contra ipſam ſit nulla, in init. nu. 18.
Leges unde nomen acceperunt, in inſcrip. nu. 5.
Leges ſolus condit, qui non recognoſcit ſuperiorem, in inſcrip. nu. 24.
Leges in quibus fit mentio de anno 1464. gloſ. 2. n. 2. & ſeq.
Legis probabilior ſenſus ille eſt, qui quadrat aliis legibus, init. nu. 3.
Legis uniuſcuiuſque unicus eſt ſenſus, & plures ſenſus probabiles eſſe poſſunt, & quis ſit probabilior, in init. n. 2. & 3.
Legis multipliciter intellectæ non ſunt omnes ſenſus rejiciendi, ut lex maneat ſine ſenſu, ibi n. 8.
Legis multipliciter intellectæ probabilior ſenſus eligendus, non vero is, qui utcumque placeat, ibi. n. 8.
Legis unius varie intellectæ impoſſibile eſt quod omnes ſenſus ſint æque probabiles, aut improbabiles, in init. n. 10.
Legis diffinitiones, in inſcrip. nu. 1. 2. 3.
Legis obſcuræ ignorantia quantum excuſet, ibi. nu. 17.
Legem multipliciter intellectam violans faciendo contra eam, an peccet, in init. n. 12.
Legem juriſconſulti non recte definierunt, in inſcrip. n. 3.
Legi referenti aliam ſtatur, licet aliam ſtet, gloſ. 41. n. 1.
Limitatio quid, an ſit veritas, quid differat à diſpenſatione, gloſ. 21. à n. 1. & n. 6. & 76.
Legitimatio eſt beneficium non vero privilegium, gloſ. 21. n. 86.
Legitimatio revocatur propter ingratitudinis cauſas, gloſ. 21. n. 65.
Legitimatio quatenus tollat jus quæſitum, gloſ. 21. n. 57.
Legitimari non poteſt, qui non eſt naturalis, ibi, n. 5. 48. & 85.
Legitimato an competat privilegium tibi conceſſum pro te, & filiis. gloſ. 1. n. 49.
Legitimatus vere non eſt legitimus, cenſetur tamen legitimus quoad effectus juris civilis, gloſ. 21. n. 2. & 4.
Legitimatus non differt jure civili à legitimis, & habet omnes prærogativas juris conceſſas legitimis; gloſ. 2. n. 8. & 9.
Legitimatus per ſubſequens habet omnia jura legitimorum, & ſunt vere legitimi, gloſ. 11. num. 10. & 13.
Legitimati an veniant nomine legitimorum in ſtatutis, gloſ. 21. n. 14.
Legitimati, verbum, nihil habet naturale, ibi n. 15.

Legitimatus à Rege an ſit legitimatus ad ſpiritualia, gloſ. 21. n. 17. 42. & 43.
Legitimatus poſt teſtamentum paternum rumpit teſtamentum, ibi, n. 54.
Legitimatus non ſit Cardinalis, ibi, n. 40.
Legitimatus an poſſit creari Epiſcopus, ibi, n. 4.
Legitimatus an ſuccedat in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ibi, n. 49.
Legitimatus an admittatur ad jus retractus, ibi, n. 50.
Legitimatus ſit parenti, & agnatis agnatus, ibi n. 28. & 38.
Legitimato filio nepos ex eo eſt legitimus, & naturalis avo, ibi, n. 39.
Legitimatus an faciat deficere conditionem, ſi ſine filiis legitimis, ibi n. 52.
Legitimatus an excludatur, vocatis filiis legitimis ex legitimo matrimonio, ibi. n. 21. 27.
Legitimatus an excludat ſubſtitutum ſub conditione ſi ſine filiis legitimis, & ſi ſine liberis legitime natis, vel ex legitimo matrimonio, vel ſine liberis, ibi nu. 20. 21. 23.
Legitimatus revocat donationem factam ante legitimationem, ibi. n. 55.
Legitimatio quando requirat citationem, ibi n. 56.
Legitimat quando Papa ad temporalia, ibi n. 44. & 45.
Legitimatus pro parte, & pro parte non legitimatus non poteſt quis eſſe ibi, nu. 79.
Legitimatus quomodo ſuccedat, & quomodo ſibi ſuccedatur, ibi, n. 68.
Legitimatus poteſt meliorari, ibi, n. 70.
Legitimatus emancipatus non amittit ſucceſſionem, ibi, n. 67.
Legitimatus in articulo mortis an faciat deficere conditionem, ſi ſine liberis, ibi, n. 59.
Leginatus à Principe ad omnia, dummodo ſuccedat patri in eo quod pater voluerit, an ſit diſpenſatus, gloſ. 21. nu. 77. & 88.
Legitimatus ad quantitatem certam an ſit diſpenſatus, gloſ. 21. nu. 83.
Legitimus filius quis, & quomodo probetur legitimus, & quod gaudeat nobilitate parentis, & an præſumatur legitimus gloſ. 20. à n. 1. uſque ad n. 11.
Legitimorum appellatione ex communi uſu loquendi non intelliguntur legitimati, gl. 21. n. 22.
Legitimo ſecundo nato, & naturali qui prius natus fuerat legitimato ex ſubſequenti, uter ſuccedat in majoria, ibi, n. 63.
Legitimi, verbum, habet aliquid naturæ, ibi, n. 15.
Legitimi dicti ſunt à lege, & quomodo, ibi, n. 16.
Lenocinii delictum an ſit mixti fori, gloſ. 3. n. 36.
Levis aut gravis percuſſio, concuſſio, aut injuria, quæ ſit gloſ. 9. n. 41. & ſeq.
Lex multipliciter intellecta poteſt allegari ad probabiliorem ſenſum, in init. nu. 3.
Lex unum tantum habet intellectum, ibi n. 2.
Lex multipliciter intellecta, quod non poſſit allegari allegari ad deciſionem cauſarum, quomodo intelligendum, ibi nu. 9.
Lex quid, in inſcriptione, num. 1. 2. & 4.
Lex à legendo, id eſt, ab eligendo dicta, in inſcrip. n. 1.
Lex Cordubenſis proprie dicitur pragmatica in inſcrip. n. 16. & 17.
Lex noſtra, quare dicta Cordubenſis, ibi n. 19.
Lex non requirit locum ſicuti contractus, ibi n. 19.
Lex debet eſſe æqua, & juſta, gloſ. 3. §. 1. n. 13.
Lex animata, Rex, ibi n. 11.
Lex ubi non diſtinguit, nec nos diſtinguimus, ibi n. 25.
Lex quantumcumque loquatur per verba taxativa, nunquam excludit ſimilem modum probandi, gloſ. 7. nu. 36.
Lex Cordubenſis non tradit modum acquirendi nobilitatem, ſed probandi, ibi n. 34.
Lex, ex cujus obſeruatione læditur jus naturæ, non eſt ſeruanda, gloſ. 3. §. 1. nu. 31.
Lex correcta, cenſetur correcta ratione legis, gloſ. 46. nu. 17.
Lex Cordubenſis qualiter contineat præſcriptionem, gloſ. 6. nu. 60.
Lex quæ tradit unum, vel duos modos probandi, non excludit reliquos ſimiles, gloſ. 7. n. 35.
Libelli concluſio attenditur, non narratio, gl. 1. §. 1. verſi. modus.
Libellus rei, in quo reſpondet actori, & ſimul petit declarari jus ſuum, an ſit neceſſario intimandus actori, gloſ. 8. §. 1. nu. 11.
Libellus fundat judicium, gloſ. 11. nu. 59.
Libelli concluſio attenditur, non narratio, gl. 1. §. 2. n. 25.
Libellus in quo ſit ea clauſula, peto jus juſtitiamque miniſtrari, an admittat deciſionem tex. *en la l.* 10. *tit.* 17. *lib.* 4. *recop.* gloſ. 23. n. 2
Libellus alternativus ſuſtinetur, gloſ. 1. §. 2. n. 2.
Licenciati por Valladolid, Salamanca, Alcalà, o el Colegio de Bolonia an gerant officia nobilium cum nobilibus, gloſ. 35. n. 10. & 29.
Licenciati excuſantur ne veniant teſtificaturi ad judicium, gloſ. 48. §. 3. n. 73.
Limitata cauſa limitatum producit effectum, gloſ. 1. n. 39. & gloſ. 7. n. 9.
Limitum Regni cuſtodia non eſt committenda probato, gloſ. 1. §. 1. nu. 11.
Limitibus Regni caſtra proxima habere non poteſt privatus, gloſ. 1. §. 1. n. 11.
Limenarchæ qui, & an excuſentur, ne veniant atteſtaturi, gloſ. 48. §. 4. n. 4.
Linage verbum, quid importet, divi. n. 34. & 36.
Lis differt à cauſa, gloſ. 1. n. 21.
Lis ſi moveatur propter bonum publicum, nemo excuſatur à contributione, gloſ. 22. n. 1.
Literæ gratiæ, & juſtitiæ unde, in inſcript. n. 7.
Litigans cum hominibus ſuæ civitatis, ſi ad litem communitas imponat collectã, contribuere tenetur contra ſe: gloſ. 22. n. 5.
Localis nobilitas unde dicta, & quomodo habeat locum, & de ejus poteſtate, gloſ. 41. n. 1. & 2.
Localis nobilitas non erat ante legem Cordubenſem, gloſ. 40. n. 3.
Localis nobilitatis effectus, gloſ. 1. n. 30.
Localis nobilitas reperiebatur de jure communi, ſed non erat naturalis, gloſ. 40. n. 4. & 5.
Localis nobilitas poſt rem judicatam an poſſit extendi ad generalem ex generali poſſeſſione, gloſ. 40. n. 6.
Logographi qui, & excuſantur ne veniant atteſtaturi, gloſ. 48. §. 4. n. 4.
Longinquitas itineris excuſat, ne veniat quis atteſaturus, gloſ. 48. §. 6 n. 1.
Localis poſſeſſio an excuſet à tortura, & proſſit in aliis incidentibus extra locum, gloſ. 1. n. 28. & 30.
Lucanus poeta Cordubenſis, in inſcrip. n. 17.
Ludovici Molinæ doctrina ſuppletur, divi. n. 23.

M.

Majoratus bona quomodo præſcribantur, an cedi poſſint in damnum ſucceſſorum, gloſ. 6. numero. 38.
Majoratus ſucceſſor vivo poſſeſſore an & quando poſſit agere de futura ſucceſſione, gloſ. 47. n. 14.
Majoratus genuina natura eſt conſervatio agnationis, in divi. nu. 19.
Major probatio fruſtra exigitur, ubi minor ſufficit, gloſ. 1. n. 38.

Majori, an minori, ſed ſaniori parti ſtandum ſit gloſ. 3. §. 2. n. 20. & 21.
Manifeſtum, & notorium quotuplex, gloſ. 3. n. 31.
Maſculinitatis repetitio an inducatur ex impoſitione nominis ferendi ſola, in divi. nu. 42.
Maſculinitatis repetitio an inducatur ex impoſitione armorum gerendorum, ibidem.
Maſculi ut conſerventur, adeſt publica utilitas, ibid. n. 43.
Maſculinitatis qualitas poſita in uno gradu, an ſit repetenda in reliquis, ubi de ſolis filis fit mentio, ibi, n. 12.
Maſculinitatis repetitio ad excludendas fœminas ex geminatione qualitatis, in init. n. 6.
Maſculitatis clauſula non extenditur, & poſita in ſingulari non reperitur, in diviſ. nu. 16. & 17.
Maſculi an comprehendantur ſolum nomine legitimorum hæredum, in divi. n. 38.
Maſculinitatis repetitio admittitur, ne fœmina remotior ſit magis dilecta, quàm propinquior, init. n. 6.
Maſculinitatis repetitio inducitur, ubi diſpoſitio eſt propter conſervationem nominis, in divi. nu. 40.
Maſculinitatis qualitas poſita in uno gradu, non reperitur in alio, in d. vi. n. 14.
Maſculinitatis repetitio inducitur, ubi quis vult conſervare genus ſuum, in diviſio. n. 34.
Maſculi veniunt generis appellatione ſecundum ſubjectam materiam, in diviſ. n. 36.
Maſculi veniunt appellatione poſterorum, & deſcendentium ex ſubjecta materia, in divi. n. 37.
Maſculos qui vocat, videtur id facere cauſa conſervandæ agnationis, in divi. n. 13.
Maſculinitatis repetitio inducetur ubicumque dixerit teſtator, quod vult conſervare agnationem, in divi. nu. 29.
Maſculi etiam deſcendentes ex fœminis excludunt fœminas, in divi. nu. 32.
Maſculus, verbum, oſtendit voluntatem diſponentis fuiſſe reſtringere diſpoſitionem ad agnatos, in divi. nu. 13.
Maſculo vocato non excluſa expreſſe fœmina, non inducitur perpetua excluſio fœminæ, in divi. n. 18.
Maſculos qui prius vocavi, deinde filios eos filios vocaſſe intelligitur, qui maſculi ſunt, ibi n. 13.
Maſculinitatis expreſſio operatur prælationem in gradu, non excluſionem, ibi nu. 19.
Maſculos filios qui vocat, non eſt in ea voluntate, ut filias excludat, ſed ut filias agnationem conſervet, ibi n. 13.
Maſtigophori qui, & an excuſentur, ne veniant atteſtaturi, gloſ. 48. §. 4. n. 4.
Matricula plebejorum, & matricula nobilium differunt quoad quaſi poſſeſſionem, gloſ. 4. n. 16.
Matricula debet eſſe ſolemnis, & authentica, ibi, n. 31.
Matricularum notæ ad ſignificandam ſolutionem, quantum probent, ibi à nu. 35.
Matricularum multitudo inducit Notorium, ibi, n. 29.
Matriculæ deſcriptio ſine ſolutione quantum noceat, gloſ. 4. n. 18.
Matriculæ plebeiæ ſcientia quantum nocet, ibi, n. 18.
Matricula non contenti non præſumuntur de his, qui in matricula ſunt ſcripti, gloſ. 4. n. 14.
Matricula unde dicta, & quæ ſint, quid quantum probet, gl. 4. per totam.
Matricula an probationem veram, an præſumptionem faciat, gloſ. 4. n. 8.
Matriculæ præſumptio habet etiam quaſi poſſeſſionem ibi n. 12.
Matricula eſt tabula in choro ubi ſcribitur quid ſinguli debeant facere, ibi n. 4.
Matricula quantum differat à deſcriptione, & à pignoratione, gloſ. 4. in princip. gloſ. 5. & 6. ubi de deſcriptione, & pignoratione agitur.
Medici excuſantur, ne veniant atteſtaturi, gl. 48. §. 4. nu. 12.
Memoria hominum durat centum annis gl. 12. nu. 70. & 76.
Memoria cum homine naſcitur, creſcit, viget, ſeneſcit, & moritur, ibi nu. 71.
Memoriam primum ſenectus deſtruit, gloſ. 12. nu. 72.
Memoria Senecæ, ibi n. 71.
Mentitur qui dicit, yo ſoy tan hidalgo como el Rey, gloſ. 48. §. 3. n. 2.
Menſores qui, & an excuſentur ne veniant atteſtaturi, gloſ. 48. §. 4. n. 4.
Merita qualiter præſumantur, qualiter probentur, gloſ. 2. n. 7. & ſeq.
Merita relata à principe creduntur, gloſ. 2. n. 20.
Metheodorus de nobilitate ſcripſit, init. nu. 1.
Metus is vere eſt qui ſufficit ad coactionem perfecta qualitate perſonarum, & ideo major metus in viro, minor in fœmina requiritur, gloſ. 17. n. 1. & 2.
Metus quis dicatur cadere in conſtantem, virum, ibi, nu. 3.
Metum an alleget, qui pignoratur, gl. 17. n. 31.
Metus reverentialis quis, & quid ſi reperiatur cum læſione, ſine verbere, & minis, ibi, n. 4. 5. & 19.
Metus reverentialis ſine minis, & verberibus non præſumitur excluſa læſione ibi n. 11.
Metus reverentialis quomodo annullet teſtamentum uxoris, gloſ. 17. nu. 13.
Metum incurrit uxori filio ſubdito vir, pater, dominus rigidus, auſterus, & crudelis, ibi, n. 17.
Metus reverentialis nihil pertinet ad *titulum, C. & ff. quod metus cauſa*, ibi, n. 18.
Metus, qui cadat in conſtantem virum, exigitur, ubi nulla reperitur reverentia, gloſ. 17. n. 25.
Metus an ſit ſufficiens pertinet ad arbitrium judicis, ibi n. 20.
Metum inferens eſt in dolo, metuens vane eſt in culpa, & dolus præponderat, ibi n. 21. & 22.
Metu compelli idem eſt, quod metus ne compellatis, ibi, nu. 14.
Metus vani juſta excuſatio nulla eſt, ibi, nu. 26.
Metus graviſſimus non conſiſtit in ſolo corporis cruciatu, ibi, n. 28.
Metus vanus non meretur reſciſſionem contractus, gloſ. 17.
Metus facit, ut reſcindatur contractus, etiam juratus, ubi læſio enormis reperitur ſine fuſtibus, & verberibus, ibi nu. 9.
Metum ſufficienter inducunt preces ejus, qui alias cogere poteſt, ibi nu. 15. & nu. 23.
Metu facit qui facit importunitate coactus, ibi n. 24.
Meticuloſus, qui armatos fugit nihil conterrentes, habet actionem quod metus cauſa, ibi, n. 16.
Metum non purgat præſentia conſanguineorum, ubi gravis reperitur læſio, ibi nu. 7.
Metum non purgat præſentia amicorum, & conſanguineorum, qui pariter potuerunt terreri, ibi, n. 7.
Metus purgatio an inducatur ex tranſcurſu ſolius temporis ſine aliquo actu exteriori, ibi n. 43.
Metus non eſt excluſus ſubſequuta ratificatione, ſi duret & maneat eadem cauſa metus, ibi nu. 47.
Metus facit rem miticuloſam vitio reali, gl. 2. n. 26.
Metum probare illatum uxori, aut filio difficile eſt, gloſ. 17. n. 32.
Metus probatio admittitur per conjecturas, &

præſumptiones, ibi, n.33.
Metus ſufficientiſſime probatur ex læſione enormiſſima, ibi nu.34.
Metum reſpectu tertii probat ſævitia illata viro amicis, & cognatis, ibi nu. 35.
Metus probatur ſufficienter per duos teſtes de viſu, etiamſi corruat teſtamentum in inſcriptis, ibi, nu. 36.
Metu probato, reſtat probatus diſſenſu, ibi, n. 45.
Metum magis probant duo teſtes de viſu, quam mille deponentes de libera voluntate, ibi, n. 37.
Metum atteſtantes duo teſtes faciunt plenam fidem, etiam non conteſtes in loco, & tempore, ibi, nu. 38.
Metus cauſa admittit probationem, quæ ſolet admitti in caſibus difficillimæ probationis, ibi n. 41.
Metus purgatio qualis, ibi ad fin.
Mercado, o feria y privilegio del, gloſ. 1.§. 1.n.79. & 80.
Meum quid proprie dicatur, gloſ. 1. n. 39. & ſeq.
Meorum ſervorum legatum differt à legato ſervorum, qui mei ſunt, gloſ. 1.nu.40.
Miles unde dictus, quid juret, gloſ.2.n. 34.&35.
Milites actu viventes in caſtris olim excuſabantur à cenſu gloſ. 6. n. 12.
Milites excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl. 48. §. 4. n. 9.
Minor tutus jure communi ad remedium reſtitutionis occurrere prohibetur, gloſ.6.§.1.n. 1.
Minor ſollennitas ubi requiritur, neceſſe eſt probare quod intervenerit, gloſ. 4.nu.34.
Minor læſus ultra dimidiam, habet reſtitutionis beneficium, præter remedium, *l. 2. C.de reſcind.vend.* gloſ.6. §. 1. n.5.
Minori quando conditio indebiti, & quando reſtitutio competat, gloſ.6.§. 1. n.10.
Minor ſolvens tributum plebejum, an & quando reſtituatur gl ſ. 6.§.1.n.18.
Minor in delictis non habet reſtitutionem, & an habeat aliquando, gloſ. 6. §.1. à n. 22.
Minor quomodo reſtituatur adverſus ſuam confeſſionem, ibi num.32.
Minoris reſtitutio adverſus ſuam confeſſionem an impediatur propter juramentum, ibi num. 34.
Minor omiſſa appellatione, quando reſtituatur ad totam cauſam, gloſ. 6. §. 2. nu. 1.
Minor quomodo reſtituatur adverſus rem judicatam, gloſ. 6.§. 2. per totum.
Momentum dicitur poſſeſſio, & quare, gl. 1.§.2.n. 4.
Monachatus mala fide ſuſceptus an faciat deficere conditionem, ſi ſine liberis, & quomodo differat à matrimonio mala fide ſuſcepto, gloſ.21.num.61.
Monachi excuſantur, ne veniant atteſtaturi gloſ. 48. §.4.n.11.
Moneda aunque pecho difiere del pecho ordinario, gloſ. 1. §. 1. nu. 18.
Moneda forera conocida de derecho comun, gloſ. 1.§. 1.n.18. & gloſ. 7. nu.2.
Moneda forera quando ſe quita por privilegio perpetuamente, gloſ.1. §.1. nu.20.
Moneda forera qualiter pertineat ad Regem, gloſ. 3. §. 1.n. 29.
Moneda forera es pecho mere perſonal, y el efecto deſſo, gloſ. 7. n.2.
Monaſterium ingreſſurus filius, aut filia ſi renunciat bonis, & hæreditati, etiam ſi læſi ſint non reſcinditur actus, gloſ. 17.nu.20.
Morientium voluntates ex viventium arbitrio deſumimus, in init.n.7.
Mores naturales triennio præſumunt mutati mores civiles trigeſimo ann., gloſ. 30. n.12.
Mors ab hominibus æque timetur, gloſ. 48.n.4.
Moro convertido ſi puede ſer hijodalgo en Eſpaña, gloſ.17. n.19.
Morum naturalium triennio præſumitur mutatio, morum civilium non niſi vigeſimo, gloſ. 30. num.1. & 2.
Muſica ratione ducitur humana vita, gloſ. 48. §. 1. n. 4.
Multa non licent in univerſum quæ particulariter ſuſtinentur, gloſ. 35. nu.63.
Multitudo præſumptionum inducit condemnationem gloſ.4. nu.29.verſi. unde.

N

NAturalis filius an quis hodie præſumatur, gl.20. n. 37.
Naturalis filius ſecundum formam legis Tauri eſt nobilis nobilitate parentis, gloſ.20.n. 36.
Naturalis filius an ſit, qui procreatur ab eo, qui non eſt ſolutus, gloſ. 20.à nu. 30.
Naturales filii jure canonico qui fuerint, qui ſint hodie jure Regio, gloſ.20.à nu.27.
Naturalis filius an ſit alendus ultra ſextantem, ibi n.26.
Naturalis filius nec præſumebatur, nec hodie præſumitur, gloſ. 20. nu. 22.
Naturalius filius, quis, & an conſanguineus, & agnatus. & cognatus, quomodo ſucceſſerit olim, & ſuccedat hodie parenti, ſi atribus, & cognatis, & de contraria ſucceſſione, gl. 20.à nu. 12.
Naturalia jura nemo exemptus amittit, gloſ. 12. nu.44.
Naturalis cauſa prævalet accidentali, gloſ. 12. nu.34.
Naturalis obligatio alia ex facto tuo, alia ex urbanitate, gloſ.6. §.1. nu.10.
Neceſſarium quidquid eſt, eſt triſte, gloſ. 2.n. 29. & 30.
Neceſſario ſi quis quidquam facit, non præſumitur facere ultra quam debet, gloſ.2. n.30.
Negatoria non ſolum habet locum in ſervitutibus, ſed etiam in cauſis ſtatus, gloſ.48.n.20.
Nobiles ſedent priores toman paz primero, & quomodo, gloſ.18. nu.44. & 45.
Nobilitatis ſcriptores referuntur, in init.n.1.
Nobiles olim ſuos judices nobiles item habuerunt, gloſ. 1.nu. 1.
Nobiles tempore Gotorum diſtincti à plebeiis, & Romanorum tempore inerat hæc diſtinctio, gloſ. 1. n. 2.
Nobiles non incarcerantur pro debito civili, gloſ.1. nu. 9.
Nobilis blaſphemus qualiter incarceretur, ibidem.
Nobilis torqueri an & quando poſſit, ibi. n.10.
Nobili non capiuntur ædes, æqui, nec arma, ibi n. 11.
Nobilis injuriam illatam luit pecunia, ibi. n.12.
Nobilis non ducitur ad triremes gloſ.1. nu.3.
Nobilis, quando ſuſpendatur reſti, & quando detur præceps, & quare ſuſpendatur à pedibus, gloſ. 1. nu. 15.
Nobilis, non incarceratur cum ignobilibus, gloſ. 1. n. 9.
Nobilis graſſator, vel pyrata torquetur, reſti ſuſpenditur, ibi, nu. 17.
Nobilis nobilitate ſanguinis per exercitium officii vilioris nihil ſibi nocet, gloſ.1.§.1.n. 56.
Nobili, qui exercuit officium vilius, an competat reſtitutio, gloſ.1. §.1.nu. 36.
Nobilis præſumitur ſcriptus in matricula cum nobilibus, gloſ.4.nu.12.
Nobilibus non eſt obſtinate favendum, init. n. 18.
Nobilis præſumitur non deſcriptus cum plebeiis, &

& de matricula, gl. 6. per totam.
Nobiles olim omnes tributa solvebant, glos.6.n.8.9. & 12.
Nobilis non potest consentire, ut torqueatur, nec ut remaneat in perpetuo carcere, & quare, glos. 6. num. 20.
Noblis excusatur ne veniat testificaturus, gl.48.§.3. nu. 70.
Nobilis fortiores probationes debet adducere quàm fiscus, gl.25.n.1.
Nobilis filius, pater vero plebeius in possessorio sæpius reperitur, glos.12.n.48.
Nobilitas jure communi quod probetur per reputationem, qualiter sit intelligendum, gl.7.n.11.
Nobilitas triplex gl. 48. §. 3. n. 1. & ex Bartolo quadruplex, ibi.
Nobilitatis jus est publicum authoritate, utilitate autem est privatum, gl.6. n.20.
Nobilitas an possit renunciari quoad effectus nobilitatis, gl.6. à n.18.
Nobilitas an probetur per duos testes, glos. 2. §. 1. num. 38.
Nobilitas accipitur civiliter, & naturaliter, gl. 6. n. 41. in fin. ad 13. argumentum.
Nobilitas ex actibus singularibus recte probatur, gl. 2 §.1.n.35.
Nobilitas quid sit, gl 6.n.19.
Nobilis ex una provincia, an possit esse ignobilis in alia, & quomodo, glos.7.n.12. & 17.
Nobilis, qui agit de nobilitate sive actor, sive reus, tenetur probare se nobilem, glos.10.n.1.
Nobilis & olim & hodie nemo præsumitur, gl.12. n. 5. & gl 11.n.51.
Nobilis, qui post rem judicatam possessoriam agit petitorio, adhuc tenetur probare, glos.10.n.3.
Nobilitatis causa pendente, an is qui litigat abstinere debeat ab officio nobilitatis, glos.10.n.4. & latius, glos.37. a n.39.
Nobilitatis lite pendente litigans tenetur solvere tributa plebeia cum plebeis, gl.10. n.2. & 3.
Nobilis ob delictum e pedibus suspendatur aliquando, & quare. gl.1.n.16.
Nobilitatis probatio in petitorio & in possessorio qualis sit admittenda, gl.12. per totam.
Nobilitas jure communi quomodo probatur, gl.12. n.1.2. & 3.
Nobilitas quo antiquior eo perfectior, glos.12. nu.6.
Nobilitas probatur per actus negativos sine re justitione, gl.7.n.16. vers. 2. ad fin.
Nobilitatis causæ plurimum subjacent arbitrio judicis, glos.12. n.24.
Nobilitatis probatio plurimum accipit à consuetudine, & quomodo sit intelligendum, gl.7 n.13.
Nobilitas est naturalis proveniens ex genere, ibi, num.17.
Nobilitas jure communi probatur per actus qui faciunt distinguere nobilem à plebeio gl.7.n.21.
Nobilitas probatur per actus negativos, gl. 7. n. 16.
Nobilitas differt à privilegio immunitatis, glos. 6. à n.38. ad n.41.
Nobiles nobilitate Hispana, an sint exteri, glos. 7. nu. 18.
Nobilis in Hispania, an possit esse maurus ad fidem conversus, gl.7.n.19.
Nobilitatem probari, fama, & reputatione, statuto, lege, & consuetudine, quomodo sit intelligendum, glos.7. n.22.
Nobilitatis causæ non agunt de acquisitione nobilitatis, sed de conservatione, gl.7.n.30.
Nobilitatis causa dolo continet nobilitatem, & prærogativas nobilitatis, gl 7.n.27.
Nobiles de regno habent jus conferendi beneficia Ecclesiastica, & qualiter, gl.9.n.27.
Nobilitas unde provenerit, glos.7 n.27.
Nobilitas non ascendit à liberis ad majores ordine præpostero, gl.12.n.47.
Nobilitas per quos actus, & per quot actus probetur, & an illi actus probentur per testes singulares, gl.12.n.51. & 52. & gl.2.§.1. n.32.
Nobilitas an probetur per duos testes, glos.12.n.53.
Nobilitas an probetur in Hispania ex distinctione officiorum, gl.35.n.1.
Nobilitas de jure civili reperiebatur in uno loco, & non in alio, glos.40.n.4.
Nobilitas triplex, gl.48.§.3.n.1.
Nobilitatis causa intentata à privato requirit ignorationem, & quare, gl.47.n.1. & 2.
Nobilitatis causa est causa status, gl.46.n.4.
Nobilitas naturalis, an possit conferri loco, gl. 40. num. 5.
Nobilitatis judices, hodie Alcaldes de hijosdalgo solo conocen de hidalguias, y alcavalas, & cognoscunt de nobilitate principaliter, gl. 1. n 5.6. & 8.
Nobilitatis judices, an habeant hanc jurisdictionem privative, an vero cumulative cum ordinariis locorum, glos.1.n.5.
Nobilitas antiquior melior, glos.7.n.27.
Nobilitas incidens minorem admittit probationem, & qualem, gl 1. n.28.33. & seq.
Nobilitatis causa incidens pertinet ad factum, non ad jus, gl.1.n.34.
Nobilitas quoad effectus juris consopitur quamdiu durat exercitium officii vilioris, glos. 1. §. 1. num. 56.
Nobilitatis privilegiatæ causa ad auditores regios pertinet, ibi n. 1.
Nobilitatis proprietariæ, quam Hispani dicimus, de solar, *vide infra*, *verbo*, *solar*.
Nobilitatis causa habet rationem proprietariam, alienam à possessione, gl.1.n.46.
Nominatio aliquorum est subordinatio ad non nominatos, defectis nominatis, in divis. n. 20.
Nominis conservatio inducit repetitionem masculinitatis, in divi. n. 40.
Nominis ferendi impositio, an inducat repetitionem masculinitatis, ibi n. 42.
Notificatio actuum qualiter est facienda advocato fiscali, gl 11 §.1.n.4.
Notificatio actuum aliquando secure omittitur, ibi num. 10.
Notificatio & intimatio omitti solent in actibus legitimis, ibi, n.9.
Notoriè constare quando dicatur, gl.12.n.86.
Notorium factum quod, gl.3. n.31.
Notorius defectus in proprietate, *vide* glos. 12. num. 86.
Notorium aliud permanens, aliud momentaneum, gl.3.n.31.
Notorium est in arbitrio judicis, ibid.
Notorium factum continui quid, & quid notorium inexcusabile, ibid.
Notoria qualitas quando, & quomodo possit probari parte non citata, ibid.
Notorium quisque præsumitur scire, gl.4.n.27.
Nullitate prohibita, non prohibetur nullitas ex defectu jurisdictionis, gl.1.§.2.n.24.
Nullitatis causa non detinet causam principalem, gl. 3. n.14.
Nullitatis causa etiam si non detineat principalem in Hispania aliquando utilis, & quæ utilitas in hoc est, gl.3.n.14.
Nullitas major non reperitur, quàm quæ provenit ex defectu citationis, gl.11.§.1.n.1.
Numerarii qui, & excusantur ne veniant attestaturi, gl.48.n.4.

Numeri conſiſtunt in individuo ſicut ſpecies, gloſ. 31.n.5.

O

Oblivio prioris poſſeſſionis quanto tempore inducatur, gl. 12. nu. 29.
Odioſa extenduntur quatenus, verborum proprietas patitur, gl. 1. §.1.nu. 29.
Officia in Hiſpania debentur nobilibus, & plebeiis, glo. 35.nu.2.
Officia cum nobilibus an gerant privilegiati, gloſ.35. nu. 3.
Officia an gerant cum nobilibus Doctores actu legentes in univerſitate, gl. 35. nu. 4.
Officia an gerant in republica cum nobilibus legentes in univerſitate, qui tamen non ſunt Doctores, gl. 35. n.5.
Officia nobilium ut aliquis gerat in republica, non eſt neceſſe, ut doceat plene de nobilitate ſua, gl. 35.nu.7.
Officia nobilium an gerat Licenciatus por Valladolid,Salamanca,Alcala,o por elColegio deBolonia, gl. 35. nu. 10.
Officia nobilium cum nobilibus an gerant advocati, gloſ. 35.à nu. 11.
Officia nobilium cum nobilibus an gerat bachalaureus,gl.35. à n. 31.
Officia nobilium an gerant cum nobilibus ſenatores Regis, gloſ.35.à n.39.
Officia an quis gerere poſſit nobilium durante lite ſuper nobilitate, gloſ.35.nu.49.
Officia ut dividantur in republica ſubjacet præſumptioni, gl.35.nu. 54.
Officia nobiles poſſunt præſcribere contra plebejos & è converſo, & quanto tempore,gloſ.35.à n. 55.
Officia ut dividantur in repubiica,nulla in hoc verſatur publica utilitas, gl.35. nu.62.
Officia non dividuntur quando nominatio,vel electio pertinuit ad aliquos à tempore immemoriali,gl.35. nu. 65.
Officia electiva, ſi continuentur deficientibus habilibus, glos. 35.nu. 67.
Officiorum lites agitantur coram ordinariis locorum, gloſ. 35. n.47.
Officiorum diviſio ubi eſt inter nobiles, & plebejos deficientibus nobilibus, eliguntur ignobiles, & tunc eligit univerſitas gloſ. 33. nu. 68.& 69.
Officium nobilium cum nobilibus an gerat advocatus fiſci, & de ejus uxore, & liberis, & â quibus oneribus ſint immunes, gloſ. 35.à n. 41.
Officium idem aut aliud an gerat judex ſindicatus, gloſ. 35. nu.66.
Onera nemo recuſat, ſi vellit commodum amplecti, gl.22.n.3.
Opinatores qui, & excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl.48. ſ. 4.n.4.
Oratio quando ſtet per ſe,& ejus effectus,diviſ.n.25.
Oratio poſita de per ſe, ſive in principio,ſive in medio, ſive in fine non reſtringitur ad gradum, in divi.nu.26.
Oratio quando dicatur ſtare per ſe, in divi. n. 24. & 27.
Ordenanças Hiſpane, Latine ſtatuta unde,in inſcrip. nu.10.
Ordenanças ſi las pueden hazer los ſeñores en ſus pueblos, in inſcrip.nu.10.ibi.
Ordenanças ſi haze el cabildo ſin licencia del prelado in inſcript.nu 11.
Ordenanças hechas por ſeñor, o pueblo, o cabildo, non debent attingere jus noſtrum, nec canonicum, in inſcrip.nu.11.ibid.
Ordenanças como requieren confirmacion,in inſcrip. nu.11.ibid.
Ordenanças en eſte Reyno deven ſer confirmadas por el Rey, in inſcrip. n.11. & 12.
Ordenanças de cofradias, hoſpitales,colegios,han de ſer confirmadas, in inſcrip.n. 13.
Ordenanças hechas ſobre pena de delito, no quita la juriſdicion ordinaria al ordinario, in inſcrip. nu.14.
Ordenança,o eſtatuto capitular ſobre punicion de delito no quita al Obiſpo el conocimiento de cauſa, in inſcrip.nu.14.
Ordinarii locorum ad quos dantur mandata regia, ut compellant aliquem ad ſolvendum tributa plebeja, inſerta lege 9. tit. 11. lib.2. Rec. an agnoſcere poſſint de exceptione contenta in d.l.9.gl.11.nu.48.
Ordinariis non dantur mandata de ſolvendo tributo plebejo ante litem motam, gloſ.11. n.52.
Ordinarium remedium an tollat extraordinarium de recipiendis teſtibus ad perpetuam rei memoriam. gl. 48. n. 8. & 9.
Ordinarium remedium aliquando ceſſat propter extraordinarium pinguius, gl. 6. §.1.nu.4.
Originis conditio, longinquitate temporis,non patet, gl.18. §.1. n.1.
Oſorius ſcripſit de nobilitate ini.n. 1.
Otalora ſcripſit de nobilitate, ibi.

P

Pace ceſſante, ceſſant inducta propter pacem,gl.2. n. 5.
Padrones, vide verbo, matricula.
Papa eſt Princeps totius orbis mundani, & eſt caput totius Eccleſiæ, gl.9.n.35.verſ.Quinta concluſio.
Papæ præeminentiæ,gl.48.§. 3. à n.4.
Papa habet à Deo utrumque gladium ſpiritualem,& temporalem, & quando poſſit temporalem exercere, ibi verſic. Sexta concluſio, & gloſ.9,n.20.
Papa ſi non exprimat perſonam ejus cui ſcribit, creditur ſcribere Epiſcopis, vel habentibus Epiſcopalem juriſdictionem.gloſ.9.nu.40.
Papa Epiſcopos vocat fratres,Abbates vero filios, gl.9.n.4.
Papa legitimat ad temporalia eum, qui non habet ſuperiorem,ſed ex hac legitimatione non conſequitur Regnum in præjudicium ejus,qui alias erat legitimus ſucceſſor, gl.21.nu.44.& 45.
Papa an faciat legem ſine conſilio Cardinalium,gl.24. n. 2.
Papa an poſſit tollere exceptionem clericorum, gl. 9. n.22.
Papa propter delictum atrociſſimum poteſt ſacerdotē privare exemptione,gloſ.9.n.29.
Papa eſt ſupremus in orbe, eſt Imperator, eſt ſucceſſor Petri, eſt Vicarius Chriſti, glo.48.n. 4.
Papa eſt totum in Eccleſia Dei, Pontifex Maximus, Cardinalis,Patriarcha,Archiepiſcopus, Epiſcopus, Summus Sacerdos, Princeps Sacerdotum, præſbyter, ſervus ſervorum Dei,gl.48. §.3. à n.6.
Papæ cedunt Imperatores,& Reges,ibi.n. 8.
Papa ſi eſt atteſtaturus, itur ad eum humiliter,ibi n.9.
Papa teſtis unus, & ſolus plene probat,ibi nu.9.
Papa ubique eſt competens judex, & ordinarius, gl. 1. §.2.n.22.
Parentela poteſt inducere modum ſuccedendi, & quot annis, divi n. 55.
Parentela quomodo probetur, & an per ſubſequentia matrimonia, gl. 18. §. 1. n. 4. & 5.
Paria ſunt aliquem eſſe condemnatum, vel proſpicere exactis eſſe condemnandum, gl. 3. §. 1.n.30.
Paria ſunt eſſe aliquem abſolutum vel proſpicere ex actis eſſe abſolvendum, ibi n.30.
Pars an major, an ſanior ſequenda ſit,glo.3.§.2.n.20. & 21.

Pater plebeius, & filius nobilis reperiuntur in poſſeſſorio, gl. 12. n. 48.
Pater an noceat filio in privilegio, gl.6. n. 38.
Pater naturalis, vide ſupra, verbo, filius naturalis.
Pater nobilis reperitur, & filius plebeius, glo. 12. n. 48. & contra.
Patriarchæ & olim, & hodie quot, & an ſedeant priores quàm Cardinales, & an præferantur Cardinalibus, gl.48.§.3. à n. 10.
Paulus Apoſtolus genere Judæus, privilegio Romanus, gl.6. n.41. ad fi.
Paulus diaconus Cordubenſis, in ſcrip. n. 17.
Pecha el menor en la menoredad, an reſtituatur, gl.6.§.1. per totum, & n. 16. & 18.
Pecha el tutor por el menor quanto le dañe, gl. 6. §.1.n.14.
Pecha alguno indevidamente, quando tenga reſtitucion, gl. 6. §.1.n.11.
Pechar tu, o tu colono, o inquilino, o criado conciencia, es lo miſmo, gl.6.n.24.
Pechavan los hijoſdalgo antiguamente en Caſtilla, antes del Conde don Sancho, gloſ. 6. n. 12. y de derecho comun pechan los nobles, ibi.
Pechando quantum ſibi quiſque noceat, gloſ. 6. per totam.
(Pechar) verbum Hiſpanum quid ſignificet, gl.6.n.1.
Pecho para que dañe qual aya de ſer, gl. ſ. 6. num. 63.
Pecho ſi comprehende alcavala, tercias, o pedidos, glo. 6. n.1.
Pecho en la pupilar edad, an noceat, gl.6.§.1.n.16.
Pechos concejales y reales, quales, gl. 7. n.1.
Pechos concejales, y no reales, ſi ſe eſtienden a poſſeſſion general del que no los paga, gl.7.n.3.
Pechos Reales y concejales como ſe requieran en la provança de hidalguia, gl.7.n.14. 35. & 36.
Pecho quo jure debeatur Regi, gl.9.n.9.
Pechos ſe preſcriven por cauſa de la hidalguia, y con que actos ſe preſcrivan, gl.19. n. 1. & 2.
Pecho ordinario y extraordinario mixto, moneda forera perſonal, gl.1.§.1.n.18.
Pecho de Março, jure cognitum, gl.1.§.1. num.19.
Pedido es eſpecie de pecho, gl.6.n.1, .
Pelagius martyr Gallecus, non Cordubenſis, *inſcrip.* n. 17.
Per æquatores hodie, los repartidores del pecho, gl.5.n.10.
Perfectus presbyter Cordubenſis, *inſcrip.* n.17.
Perfectum jus tanto tempore tollitur, quanto acquiſitum eſt, gl.6.n.25.
Perfectum jus reſpectu actus momentanei & iterabilis, quanto tempore corruat, gl. 6. à n. 35.
Perfectum jus, aut cauſatum ſi quis habeat quomodo illud perdat ex actibus contrariis, & quanto tempore, gl 6. §.1. *per totum.*
Perfectum jus in cauſis nobilitatis reperitur triplex, gl.6.n.6.
Perfectum jus non perditur ex non uſu, niſi eveniat caſus, gl.12. n.19.
Perfecto jure poſſeſſorio in majoribus, verum eſt poſteros poſſidere, gl.12. n.16.
Perpetua diſpoſitio non admittit ad implementum momentaneum, gl.1.§.1.n.29. verſ. & cum.
Perpetua prohibitio alienationis inducit fideicommiſſum perpetuum, ibi n. 29. verſic. *Et ita.*
Perpetua diſpoſitio defectis vocatis admittit ſucceſſionem, juxta tex. *in l. fin. C. de ver. ſignifi. ibi n. 29. verſ. Et duravit.*
Perpetuitatis, verbum, ubi eſt, fruſtra exigitur finis, ibi n. 29. verſ. *Et ubi adeſt.*
Perpetuitatem in ſuis fideicommiſſis non agnoverunt Juriſconſulti, ibi n.29. verſ. *Et ubi.*
Perpetuitas ubi deſiderata eſt, ſubſtitutiones perpetuæ factæ intelliguntur, ibi n.29.verſ. *Facit etiam.*
Perpetuitas ubi deſiderata eſt, expreſſe vocati non cenſentur poſiti taxativè, ſed continuativè ad non vocatos, ibi n. 29. verſic. *Præterea in materia.*
Perpetuitatis cauſa qui admittitur, admittitur cum omni cauſa fideicommiſſi, ibi n. 29. verſ. *Et hoc caſu.*
Perpetuitatis particularis reſolutio traditur reſpectu contractus, & ultimarum voluntatum, ibi nu. 29. *per totum*, & *verſ. In contractibus.*
Perpetuum nihil eſt ſub ſole, niſi per ſubrogationem, ibi n. 29. verſ. *Facit.*
Perpetuum eſt, quod eſt ad vitam, ibi nu. 29. verſ. *In contractibus.*
Perpetuitatis verba an tollant præſcriptionem, ibi num. 29.
Perpetuitas in verbo ſemper perpetuo, in perpetuum, ibi n. 9. & ſeq.
Perpetuitas ex verbis, ſemper, perpetuo, & in perpetuum, ad privilegia majoratus, contractus, fideicommiſſum late traditur, ibi n. 24. & ſeq.
Perpetuum verbum, & in perpetuum quid importent in privilegiis, ibi n.9. & 20.
Perſona una poteſt diverſo jure cenſeri. gloſ.3.§.1. n. 14.
Perſonalis diſpoſitio quæ gloſ.6.n.38. verſ. *Secundo patet.*
Perturbatio quæ ſit neceſſaria in interdictis, & in cauſis nobilitatis, gl. 47. *per totam.*
Perturbatio an ſit neceſſaria ad hoc, ut ſucceſſor majoratus poſſit agere vivo poſſeſſore, gl. 47. n. 14.
Petitorii & poſſeſſorii continentia qualis, gloſ.1.§.1. num. 2.
Petitio in reſcriptis judicat deciſionem, ibi n. 64.
Petitorium an poſſit intentari coram auditoribus devoluta cauſa ſuper ſolo poſſeſſorio, ibi, n. 1.
Petitorium non poteſt conſtare, niſi prius conſtet de poſſeſſione, gl.1.§.2.n.7.
Petitorium an & quando, & quomodo admittatur apud auditores, *ibi per totum*, & n. 25.
Petitorii & poſſeſſorii cumulatio & ſuſpenſio, gl.11. *per totam.*
Petitorium an poſſit intentare condemnatus, ut ſolvat tributa cum plebeis, nihil obſtante exceptione rei judicatæ, gl.11.n.31.
Pharmacopolæ excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl. 48. § 4.n.12.
Pignoratio differt à deſcriptione in matricula, & à ſolutione, & de pignoratione, *vide* gl. 5. *per totam.*
Pignoratio interrumpit, gl 5.n.4.
Pignoratio non poteſt intelligi ſine ſcientia pignorati, gl. 5. n. 4.
Pignorationis teſtimonium debet præcedere, ut conſtet judicium ſuper nobilitate, gl.47. n.1.
Pignoratio debet fieri in actu, qui diſtinguat nobilem à plebeio, ibi n. 2.
Pignoris vel perturbationis exceptio, an ſit ponenda ante litem conteſtatam, ibi n. 24.
Pignoratio non poteſt dici facta per vim. gl.17.n.31.
Pignoris exceptio an poſſit opponi in cauſa appellationis, gl.47.n.29.
Pignoratus & deſcriptus quæ remedia juris habeant, gl.5. à n. 9.
Pignoratio una nocet, gloſ.5.n.4. glo.6. n.22. & 23. & gl.17.n.31.
Pignoratus an debeat appellare ad quemlibet judicem, gl.5.n.11.
Pignoratus debet conqueri, & intra quæ tempora, gl.5. à n.15.
Pignus procuratum an impediat judicium, gl. 47. n. 21.
Plebeius qui ſe videt annumerari inter plebeios, ſibi præjudicat, gl.4.n.17.

Plebiſcitum unde dictum, *in inſcrip. n.5.*
Plebejus præſumitur qui reperitur deſcriptus in matricula plebejorum, aut qui non eſt cum nobilibus deſcriptus, *gl.* 4. *per totam*, & *vide verbo*, matricula.
Plebejus reperitur in poſſeſſorio & petitorio, *gl.*11.*n.* 34.
Portagium qui non ſolvit ex beneficio Regis,an Regia ſolum evitet portagia,& non alia,*gl.*1.§.1.*n.* 76.
Portugalliæ Rex in temporalibus non recognoſcit ſuperiorem, gl.21.n.46.
Poſſeſſoriæ cauſæ dicuntur,las cauſas de mayorazgos en conſejo, no de tenuta, *glo.* 1. §.2.*n.*6.
Poſſeſſoriæ cauſæ pendentia, no haze caſo de corte en propiedad, ibi n. 14.
Poſſeſſionis effectus debilior, proprietatis fortior, ibi .13.
Poſſeſſorium & petitorium aptiſſime conjunguntur eidem judici,ibid.n.10.
Poſſeſſionis cauſa aptius prævenit cauſam proprietatis, ibi n.9.
Poſſeſſio relevat ab onere probandi, ibi n. 7.
Poſſeſſio ſemper præſumitur ex titulo præambulo, gl. 1. §. 1.n.79.
Poſſeſſorio devoluto ad auditores, an coram eis poſſit fieri tranſitus ad petitorium, gl. 1. §. 2. n. 1.
Poſſeſſionis ſententia recipit appellationem, quoad utrumque effectum, ibi, n. 5.
Poſſeſſor fundat in proprietate, ibi n.3.
Poſſeſſio dicitur momentum, & quare,ibi nu.4.
Poſſeſſio ex parte alterius duriorem facit adverſam cauſam, ibi n.2.
Poſſeſſorium & petitorium, habent quandam continentiam, ibi n.2.
Poſſeſſorium & petitorium late differunt,ibi n. 13.
Poſſeſſoria cauſa no haze caſo de corte para la propiedad, gl. 1. §.2. n. 14.
Poſſeſſoria cauſa finita in cauſa proprietatis ſubſequutæ,cui incumbat onus probandi, gl. 8. n. 2.
Poſſeſſio contra jus fundata in titulo,licet non probato ſufficienter, repellit proprietarium, niſi miniſtret titulum, gl. 8. n.5.
Poſſeſſio præſens magis eſt, ut relevet ab onere probandi. gl. 8.n.11.
Poſſeſſio nuda ab advocatis,ibi n.10.
Poſſeſſio præſens, quando non poteſt haberi ſine titulo non relevat,ibi n.9.
Poſſeſſorii & petitorii cumulatio, & ſuſpenſio,gl.11. *per totam.*
Poſſeſſio an nova,an antiquior prævaleat,gl.6.n.63.
Poſſeſſio ſola non excludit eum,pro quo eſt juris præſumptio.glo.8. n. 6.
Poſſeſſorii & petitorii ad cumulationem & ſuſpenſionem, combinationes ſeptem, gloſ.11.
Poſſeſſorii & petitorii nova combinatio præter ſeptem combinationes Bartol. gloſ.11.n.30.
Poſſeſſorii competit actio in juribus incorporeis,gl.10. n.8.
Poſſeſſorium remedium datur pro juribus incorporeis, gl. 11. n.35.
Poſſeſſorium, ſi habet cauſam proprietatis adjunctam, non concurrit cum petitorio,gl.11. n.38.
Poſſeſſionem qui non probat de ſe, ſed probat de parente, avo, & pro avo, an ſatisfaciat legi Cordubenſi, gl. 12. n. 13.
Poſſeſſionem patris, eſſe poſſeſſionem filii, quomodo ſit intelligendum, ibi n.18.
Poſſeſſione viginti annorum non perfecta in majoribus non eſt locus legi Cordubenſi, ibi n. 49.
Poſſidere quis poteſt ex duplici cauſa,ibi nu.39.
Poſſeſſionis ſi concurrant duæ cauſæ, præſumimus poſſeſſionem ex utiliori,ibi n.40.
Poſſeſſio cepta, & perfecta in ſolo nepote litigatore, an ſufficiat ad poſſeſſorium juxta legem Cordubenſem, ibi n.46.
Poſſeſſio licet non poſſit inchoari, in aliquo poteſt continuari, ibi n.32.
Poſſeſſorio jure perfecto in avo, an nepos ſine ſua & parentis poſſeſſione obtineat in poſſeſſorio, in ſpecie l. Cordubenſis, ibi n. 32.
Poſſeſſorio jure expleto in parente, an filius obtineat in poſſeſſione, in ſpecie legis Cordubenſis, ibi n. 26.
Poſſeſſione cepta in avo,& perfecta in nepote medio parente non poſſeſſore,an nepos obtineat in poſſeſſorio, in ſpecie legis Cordubenſis, ibi n. 28.
Poſſeſſio derivata à majoribus, ut retineat, ſufficit potentia, & aptitud., ibi n. 20.
Poſſeſſio an corruat ex defecta notorio in proprietate, & quidm cautis nobilitatis. gl. 12. n. 86 & 87.
Poſſeſſio eſt quid facti & in probatione poſſeſſionis verſatur factum, gl. 1. n. 49. & gl.1. nu.27.
Poſſeſſio non præſcripta, non tollit præcedentem, gl.6. n.58.
Poſſeſſoriæ cauſæ probatio qualis, ibi.
Poſſeſſorium rei ſpiritualis, an ſit ſpirituale, *ubi ſupra.*
Poſſeſſio proxima attendenda eſt gl. 6.n.62.
Poſſeſſio nobilitatis quæ ex fide ſententia, & patientia communitatis, aut officii habendi, glo.6. n. 11.
Poſſeſſoribus dantur interdicta ex perturbatione reali, & quando ex verbali, glo. 47. n. 3. & 4.
Poſitivi actus reſtringunt poſſeſſionem, vel extendunt gloſ. 7.n.8.
Poſſerorum appellatione veniunt indifferenter maſculi, & fœminæ, *in divi.* n. 37.
Poſſerorum nomine veniunt maſculi juxta ſubjectam materiam, *ubi ſupra.*
Poſſeri ſunt qui ſunt de familia gloſ. 1. nu.33.& ſeq.
Poteſtas ſæcularis aliquando poteſt punire clericos, gloſ. 9. nu.30.
Poteſtas ſæcularis aliquando poteſt capere clericum, gl. 9.n.37.
Pragmaticæ multa jura faciunt mentionem *in inſcrip.* nu. 15.
Pragmatica proprie quæ ſit, ibi, n.16. ibid.
Pragmatica incluſa in corpore juris non indiget die, & conſule, ibi, nu.22.
Pragmatica ſanctio unde, & quid, in inſcrip. nu. 8. & 9.
Praxis ſenatus ſupremi Hiſpaniæ circa tenutam majoratuum,gl. 1.n. 27. verſi. hæc duo jura.
Præcedentia ex uſu obſervato obſervatur,gl.48.§.3. n. 22.
Præcedentia ex conſuetudine, gl. 48. §. 3. nu.22.
Præfatio generalis facit ut lex generaliter intelligatur, in divi. nu.2.
Præfationes præſtant lumen diſpoſitioni, & per eas tollitur ſubſequens incertitudo,ibi,n.3.
Præfatio obtinet vicem cauſæ, deciſio cauſati, ibi n.5.
Præfationes in ultimis diſpoſitionibus obtinent vicem cauſæ finalis, & probant cauſam finalem, & rationem diſpoſitionis, ibi n. 6. & 7.
Præfatio continet volitum volentis,& intentum agentis, ſignificans, & ſignificatum,ibi,n. 9.
Præfatio conſiderari debet tanquam id,propter quod ſunt cæterea diſpoſitiones, ibi, n. 10.
Præfatio efficit, ut diſpoſitio teſtatoris habeat ſenſum præter, & contra verba loquentis, ibi, nu.11.
Præfatio ſtatuti.& contractus determinat ſtatum, & contractum, ibi n. 61.& ſeq.
Præfatus, præfata, præfatam, eſt relativum repetitivum, ibi n.49.
Prælati ratione honoris, & reverentia debent venire ad

ad Regem, & præſtare ei obedientiam, gloſ. 9. num.48.
Prælati ſunt de conſilio regis, gl.9. nu. 49.
Præsbyter quid, gl.48.§. 3. nu. 33.
Præsbyteri diaconi, & ſubdiacoui excuſantur ne veniant teſtificaturi, gl.48.§. 3. nu. 66.& quid hæc nomina ſignificent, ibi n. 34. & ſeq.
Præſcriptio brevi perficienda an ſit perfecta,gloſ. 26.
Præſcriptio cepta contra defunctum an continuetur contra minorem, gl. 6.§.1 nu. 15. verſi.præterea.
Præſcriptio tollitur per verbum importans perpetuitatem, gl. 1.§.1. nu.79.
Præſcriptio inchoata cum majore currit cum minore, ibi n. 3. & quomodo.
Præſcriptio longi temporis, vel minoris non incipit à minore, ibi, nu. 12.
Præſcriptio perfecta non tollitur niſi per aliam æque perfectam, gl. 6. à nu. 25.
Præſcriptio an extendatur de perſona ad perſonam remiſſive, gl. 6. nu. 16.
Præſcriptio triginta annorum quatenus noceat minori, gl.6.§. 1. à nu. 15.
Præſcriptio contra Regem requirit ſcientiam, & patientiam officialium Regis, & quando ipſius regis, gl. 7. nu. 7. & 31.
Præſcriptionis ea eſt natura, ut quod uni acquiritur alteri detrahatur, gloſ. 7. n.4.
Præſcriptio intra paucos dies perficienda habetur pro perfecta, gl. 29. nu. 10.
Præſcriptibile non eſt, quod non eſt renunciabile,gl. 12. nu. 84.
Præſumptionem qui habet pro ſe, relevatur ab onere probandi,gl. 35. n.8.
Præſumptive qui probat,plene probat, & in dubio qui habet præſumptionem pro ſe obtinet, gloſ. 35. num. 8.
Præſumitur contra eum, qui recuſat exhibere,gloſ.2. §. 1. nu. 42.
Præſumptio exigit ex adverſo probationem, gloſ. 13. n. 15.
Præſumit nemo contra naturæ, & rei veritatem,gloſ. 12. n. 83.
Præſumptio,quæ eſt pro fiſco, remanet extincta poſt rem judicatam in poſſeſſorio gloſ.8.n.3.
Præſumptionem juris qui habet pro ſe habet probationem, gloſ. 1.§.2.nu.3.
Præſumptiones ſunt liquidiſſimæ probationes, gl. 4. nu.9.
Præſumitur quiſque talis qualis reperitur in matricula ibi nu. 10.
Præſumptio nobilitatis quæ reſultat exſola matricula præponderat præſumptioni juris contrarii, & quare ibi,n.12.
Præſumitur quiſque ſcire quod publice ſcitur, ibi, nu. 26.
Præſumitur quiſque ſcire notorium, & publicum,ibi num.27.
Præſumitur quiſque ſcire, quod ſcire tenetur, ibi,n. 28. & 29.
Præſumitur dominus aviſatus à famulis, & procuratoribus de pignoratione, & deſcriptione, ibi num. 30.
Præſumptionum multitudo inducit condemnationem, ibi n. 29. verſi. unde.
Præſumptiones duæ contrariæ mutuo elliduntut,gl. nu. 36.
Præſumitur nemo nobilis gloſ. 11. n. 51. & gloſ. 12.n.5.
Prætio etiam ſubjicitur proprii judici veritas, in divi n. 17.
Prætorum jus quod, & honorarium unde, in inſcrip. nu. 5.
Principaliter quod agitur, magis attenditur, *in divis.* n. 13.
Principium eſt potiſſima pars cujuſque rei unde poſteriora eluceſcunt, in diviſio. nu. 2.
Principi aſſerenti de benemeritis eſt credendum, gloſ. 2.n.2.
Principi quantum ſit credendum, gloſ.2. num. 20. & 21.
Principi qui non fert opem, ſi poteſt, & proditor, ibi nu. 38.
Princeps eſt ſupra caput juris civilis, & ſub pedibus juris naturalis, gl. 1. §. 1.n. 50.
Princeps nobilitat, quomodo, & quantum, ibi n.50.
Principis mens ex intentione, intentio ex verbis, verba ex præfatione privilegii intelliguntur, ibi, nu.70.
Princeps non facit injuriam ei qui litigat exigendo ab eo tributum pendente lite, gloſ. 10.n.5.
Principi facit injuriam, qui denegat ei tributa, ibi num.6.
Principaliter quod geritur, id ſolum attendendum eſt, gloſ.7. nu. 32.
Princeps non poteſt facere, ut naturalis filius ſit genitus ſecundum naturæ leges, gl. 21. n. 12.
Princeps eſt lex animata gl.21. nu. 2.
Princeps ſæcularis nihil poteſt contra jura naturæ, ibi, nu. 47.
Princeps legitimabit eum, cujus pater voluit contrahere matrimonium,ſi is qui alias ſucceſſurus erat rapuit mulierem, & abſcondit, ibi n. 84.
Princeps poteſt derogare huic juri,ſcilicet, quod officia dividantur inter nobiles, & ignobiles, gloſ. 35. nu. 74.
Princeps in privilegio ſi faciat mentionem de alio, præſumitur præceſſiſſe gloſ. 41. n.3.
Privilegiorum cauſæ requirunt perturbationem, vulgo teſtimonio deprenda, an realem, an vero verbalem gloſ. 47. n. 19.
Privilegium â Principe non poteſt nec debet concedi in damnum privati, gloſ.35.nu. 61.
Privilegium faciendi, & non faciendi quanto tempore pereunt,init.
Privilegiati an gerant officia nobilium cum nobilibus, gl. 35.n. 3.& gl. 1.§. 1.nu.43. & 50.
Privilegium pro te, & filiis eſt cumulativum,donatio ſucceſſiva, ead. gloſ.
Privilegium poſſe interpretari extenſive ex uſu longævo, quomodo ſit intelligendum, gloſ. 21. nu.75.
Privilegium ex contrario uſu quomodo pereat, gloſ. 6.n.38.
Privilegiari an gaudeant generaliter omnibus quibus gaudent vere nobiles, an para habitos, oficios, y lo demas, gloſ. 1. §. 1. nu.50.gloſ.35. à nu. 3.
Privilegios ſon en tres maneras, gl.1.§.1.n. 5.
Privilegii obtinet naturam conſuetudo approbata à Principe, ibi nu. 61.
Privilegium an ſit reale, an perſonale, gl. 6. n. 38.
Privilegiorum confirmatio, & quotuplex ſit confirmatio,gl.1. §.1. nu.66.cum ſeq.
Privilegium Principis capit declarationem à verbis petitionis, ibi, nu.71.
Privilegium impetratum à Principe ad confirmationem alterius inſtrumenti,quodquod ſit,ſi violentum, falſum,ſubreptitium, aut obreptitium etiam motu proprio non valet, ibi,n.72.
Privilegium aliud faciendi, aliud non faciendi,gl.6. nu. 38.
Privilegium ex cauſa, ceſſante cauſa ceſſat; gl.1.§.1. num.77.
Privilegium vivit, & moritur, gloſ.6. nu. 38.
Privilegium para ſacar del Reyno libremente, ſi libra de derechos de aduanas, gloſ. 1.§. 1. n. 78.

Privilegium immunitatis odioſum, gl. 6. nu. 38.
Privilegio de no pagar portazgo, ſi libra del portazgo que ſe paga a ſeñores, o concejos, gloſ. 1. §. 1. nu. 76.
Privilegio de Belico Aureolis, gl. 21. n. 72.
Privilegii verba attendenda ſunt, ut ex eis percipiatur ſenſus, gloſ. 1. §. 1. n. 29.
Privilegii immunitatis natura eſt, ut per majores pereat, & conſervetur poſteris, *ead. gloſ. verſi. quinto.*
Privilegiorum cauſæ pendente ex inquietatione, & perturbatione, & quæ utilitas, ibi, n. 30.
Privilegium quanto tempore pereat, gloſ. 6. n. 38.
Privilegium conceſſum tibi, & deſcendentibus, an competat nato ex filia, gl. 1. §. 1. n. 32.
Privilegium immunitatis eſt contra publicam utilitatem, ibi, n. 42.
Privilegium an pereat filio, ex negligentia patris, gl. 6. n. 38.
Privilegium conceſſum à Antonia Garcia, quod deſcendat non ſolum ad fœminas ex fœminis, ſed ad maritos fœminarum, adducitur ratio juris, gloſ. 1. §. 1. n. 44. & 45.
Privilegii immunitate an gaudeat filius naturalis, gloſ. 1. §. 1. n. 46.
Privilegium quod fuit apud patrem præſumitur eſſe apud filium, gloſ. 2. §. 1. n. 40.
Privilegium conceſſum tibi & filiis, & filiabus tuis an competat filiæ nuptæ, gl. 1. §. 1. n. 48.
Privilegios de buena, o mala data, gl. 2. à n. 10. & 11. & 15. & 48.
Privilegium an pereat ex non uſu, gloſ. 6. n. 38.
Privilegia referentia meritum, an probent merita, gloſ. 2. n. 17.
Privilegium de Simancas, gl. 1. §. 1. n. 46. & 47.
Privilegii uſum circa primum decennium qualiter probamus, gloſ. 2. n. 79. *vide* gl. 6. à n. 40.
Privilegium an duret filio, poſt negligentiam patris, gloſ. 6. n. 38.
Privilegios ſanbenitados quales, gloſ. 2. §. 1. *in principio.*
Privilegii immunitatis odium, gloſ. 6.
Privilegium præſcribitur triginta annis, gl. 6. n. 25. *verſi. item facit pro te quia, & n. 33. verſi. vero, & n. 36. & 38. ubi late, à n. 40.*
Privilegium nunquam perit ex non uſu, ſi caſus nunquam evenit, gloſ. 6. n. 37.
Privilegium conceſſum tibi, & filiis, & deſcendentibus in perpetuum, & non uſu, & contrario uſu periit, & quanto tempore, gl. 6. n. 38. & ſeq.
Privilegium ammittitur per actum incompatibilem, non vero per actum indiferentem, gloſ. 6. n. 63.
Privilegii ocultatio nocet, gl. 2. §. 1. n. 44.
Privilegium immunitatis difert à nobilitate moritur, & quanto tempore, quotuplex, & quale, gl. 6. à nu. 38. uſque ad n. 41.
Privilegium unde, & in quo diferat à lege Senatus conſulto, plebiſcitis, & à cæteris, de quibus, ibi *in inſcrip.* n. 9.
Privilegium conceſſum fœminæ tranſit ad deſcendentes ex fœminis, gloſ. 1. §. 1. n. 43.
Privilegium cenſendum eſt quidquid derogat juri, etiam ſi alio nomine concipiatur, *in inſcrip.* n. 9.
Privilegia conceſſa à los cavalleros de eſpuela dorada, degenerant à privilegiis, *ubi ſupra*, gloſ. 1. §. 1.
Privilegii cauſa an pertineat ad ordinarios locorum, & an ſemper ad regem, & ad Regios Senatores, gloſ. 1. §. 1. n. 2. & 3.
Privilegium debet continere derogationem legum, & qualem, ibi n. 4.
Privilegia, & eorum confirmatio, gloſ. 1. n. 66. & 67.
Privilegium quod cum privatione legis continet principis beneficium, late interpretamur, gl. 1. §. 1. n. 27.
Privilegium conceſſum tibi, an aliquando excedat tuam perſonam, gloſ. 1. §. 1. n. 23. & 24.
Privilegii perpetuitas, & an ad Regem, & Regios auditores pertineat, ibi n. 7.
Privilegio de no pagar moneda forera, quando ſea perpetuo, iqi n. 20.
Privilegium immunitatis eſt contra utilitatem publicam, gloſ. 1. §. 1. n. 40.
Privilegio de no yr en hueſte, non ſervatur ſi ingruat bellum in Regno, gl. 1. §. 1. n. 23.
Probatio de qua in *l. 7. tiul. 11. lib. 2. recopil.* pertinet ad poſſeſſionem, & proprietatem, gloſ. 27. n. 1.
Probatio nobilitatis debet habere cauſam univocam non vero æquivocam, gloſ. 34. n. 1.
Probatio nobilitatis ex quibus cauſis redditur æquivoca, gloſ. 34. n. 3.
Probans jus poſſeſſorium in majoribus in juribus incorporeis, vere deſe probat, gloſ. 12. n. 17.
Probato jure perfecto, & abſoluto poſſeſſorio in majoribus, verum eſt poſteros eſſe poſſeſſores, ibi n. 16.
Probatis extremitatibus reſtat medium probatum, ibi num. 33.
Probatis extremitatibus, reſtat probata qualitas poſſeſſionis, ibi, n. 35.
Probatio nobilitatis an reſultet ex duobus teſtibus, ibi nu. 53.
Probatio nobilitatis quos actus, & quot actus requirat, ibi n. 51.
Probatur nobilitas ex non ſolutione tributi plebei, gloſ. 19. n. 2.
Probat vere qui probat ex præſumptione, gl. 1. §. 2. num. 13.
Probatio actus in cauſis nobilitatis, & ignobilitatis an reſultet ex teſtibus ſingularibus, gloſ. 12. n. 52. & gl. 2. §. 1. n. 35.
Probare tenetur qui dicit ſe nobilem, gloſ. 12. nu. 5. gl. 50. *per totam*, gloſ. 13. n. 4.
Probatio metus qualis, gloſ. 17. *per totam*, & nu. 5. n. 9. & n. 32. 33. & 34.
Probatio nobilitatis pertinet ad arbitrium judicum, gl. 7. n. 38. *ad fin.*
Probatio actuum in genere non requirit, nec tempus, nec locum, gloſ. 17. n. 39.
Probatio metus relinquintur judicis arbitrio, gl. 17. n. 20. & n. 40.
Probatio in cauſa metus ea admittitur quæ ſolet admitti in caſibus difficilimæ probationis. gl. 17. n. 41.
Probatio expectanda eſt ab ea parte quæ ait, gloſ. 8. num. 13.
Probatio ex parte fiſci levior, ad nobilitatem fortior requiritur, gloſ. 25. n. 1.
Probatio nobilitatis plurimum reſultat ex conſuetudine, & quomodo ſit intelligendum, gloſ. 7. n. 13.
Probandi onus in cauſa proprietatis finita cauſa poſſeſſoria cui incumbat, gl. 8. §. 2.
Probatio incumbit aienti, quando intentio negantis eſt fundata de jure, gl. 8. n. 4.
Probatio ab ea parte expectanda eſt quæ ait, non vero ab ea quæ negat, gl. 8. n. 13.
Probandi onus aſſumit in ſe reus, & petit declarationem juris ſui in omni genere cauſæ, gl. 8. §. 1. n. 10.
Probatio nobilitatis qualis eſſe debeat in petitorio, & poſſeſſorio, gl. 12. *per totam.*
Probans de parente, avo, & proavo, ſed non de ſe, an obtineat in poſſeſſorio, gl. 12. n. 13. & n. 15.
Probatio alia ad poſſeſſionem, alia ad proprietatem requiritur, n. 36.
Probatio non eſt coarctanda fiſco, gloſ. 1. §. 2. n. 18.
Probatio qualis requiratur ad exhibitionem faciendam, gl. 2. §. 1. n. 7. 8. 9. & 32. *cum ſeq.*
Probatio qualis requiratur in incidenti, gloſ. 1. n. 28. & 33.
Probationes accedunt rei controverſæ. gl. 1. n. 35.

Probatio filiationis ad alimenta minor, glos. 1. n.36. & ad poſſeſſorium, gl.20.n.71.
Probatio modica requiritur, ubi modicum damnum verſatur, gl.1.n.37.
Probatoria forma non eſt forma ſubſtantialis, gl. 7. n. 35. & 38.
Probationem magnam fruſtra requirimus ubi minor ſufficit, gloſ.1.n.38.
Probatio minor ubicumque admittitur, non tamen admittitur imperfecta, gl.1. n.49.
Probatio de auditu debet eſſe conteſtis inſtar probationis de veritate, gloſ.1.n.49.
Probatio poſſeſſoria non debet eſſe exactiſſima, ſed debet eſſe perfecta, gloſ.1.n.49.
Probari debet diſtinctio ut actus concludat, gloſ. 7. n. 38. ad fin.
Probationes coram incompetenti judice nihil nocent, & an proſint, ibi n. 50.
Probatio facta propter neceſſitatem apud incompetentem judicem prodeſt, ibi n. 50. & ſeq.
Probat plene, & vere qui præſumptive probat, & in dubio qui habet præſumptionem pro ſe obtinet, gloſ.35.n.8.
Procurator Cæſaris hodie, el preſidente de hazienda, gloſ.3.n.6.
Procurator qui habet generalem mandatum cogitur ſuſcipere omnes cauſas, traditur Hiſpaniæ praxis, gl.3.§.1.n.4.
Procurator legitime debet dari, & ad defendendum ſicut ad accuſandum, aut petendum, gl.3.§.1.n.5.
Procurator datus ſolum ad agendum, non eſt legitimus procurator, gl.3.§.1.n.6.
Procurator qui habet mandatum ad agendum cogitur defendere in cauſa, reconventionis, gl.3. §.1.n.7.
Procurator Cæſaris non eſt, nec fuit advocatus fiſcalis, & ejus officium, gl.3. n.1. & n.3.
Prohibitio alienationis perpetua facit fideicommiſſum perpetuum, gloſ.1.§.1.n.29.verſi.& ita.
Proprietas, & poſſeſſio, vel quaſi reperiuntur in juribus incorporeis, gloſ.11.n.32.
Proprietas abſorbet omnem poſſeſſionem, gloſ.11.§.1. num. 7.
Proprietàs quando ſit reſervanda in cauſis nobilitatis, gloſ.12.n.10.
Proprios ſi faltan, ſit repartimiento, gl. 22.
Prorogatio ceſſat ex incompetentia, gl.1. §.2. n.17.
Prorogari juriſdictio poteſt ejus judicis, qui alias habet juriſdictionem, gloſ.47.n.26.
Proteſtatio quantum relevet, gl.6. n.64.
Proteſtatio limitat actus mere voluntarios, gloſ. 6. n. 64.
Proteſtatio reſpectu actus neceſſarii nihil operatur, gl.6.n.64.
Proteſtatio an relevet deſcriptum, pignoratum, aut ſolventem, gl.5.n.5.
Proteſtatio relevat in actibus mere voluntariis, gl. 5. num. 6.
Proteſtatio Bartoli adducitur, gloſ.5. n.7.
Proteſtatio contraria actui an relevet, gl.3.n.8.
Prudentium reſponſa, unde, in inſcript. n.5.
Publicatis atteſtationibus non ſunt teſtes recipiendi ſuper eiſdem articulis, aut directo contrariis, & quid in cauſis ſtatus matrimonii, & criminum, gl. 46. n.2. & 3.
Pupillus, & furioſus nihil utiliter gerunt, gl. 6. §. 1. num. 9.
Purgatio metus quomodo inducatur, gl. 17. à n.43.
Pyrata nobilis torquetur, & furca ſuſpenditur, gl.1. num. 17.
Pythagoras naturales cauſas ad muſicem referebat, gl.48.§.1.n.4.

Q.

Qualitas propter quam aliquid conceditur, vel negatur, eſt probanda, gl.1.n.49.
Quisnate legis gaudet, qui ipſam probat, gl.1.§.1. num.60.
Quaſi poſſeſſio non ſufficit ubi jus reſiſtit, gl.1.§.1. num.60.
Quaſi poſſeſſio non relevat ab onere probandi, quando primævus ſtatus repugnat præſenti poſſeſſioni, & quomodo intelligitur, gl. 8.
Quaſi poſſeſſio, verbum unde dimanavit, gl.11.n.33.
Quæ præmittuntur ſequentium præſtant intellectum, in divi. n. 2.
Quæſtio pro amico an reperiatur in jure, initio,n.11.
Quinque, & quinque non eſſe decem, & quinquaginta, & quinquaginta non eſſe centum, quomodo eſt intelligendum, gloſ.31.n.5.
Quinto de lo que ſe gana en la guerra, no ſe puede enagenar por el Rey perpetuamente, gloſ.1.§.1. num. 21.

R.

Ratio diſpoſitionis limitat diſpoſitionem, num.7.
Ratio actus finitur à fine, n. 9.
Ratio cujuſcunque diſpoſitionis conſiſtit in præfatione, in diviſ. n. 3.
Ratio collecta ex præfatione reſtringit diſpoſitionem, in diviſ. n. 7.
Rationalis olim quis, gl. 3. n.2.
Rationi naturali repugnat aliud ſibi jus, aliud reliquis ſtatuere, gl.3.§.1.n.9.
Ratio juſtitiæ læditur ex inæqualitate, hoc eſt ex iniquitate, gl.3.§.1.n.11.
Rebelles, & aſſiſtentibus rebellibus privantur beneficiis, gl.2. n.27.
Recognitio de qua in *l.11. Tauri*, unde habuerit originem, gl.20.n.35.
Rege peremptо ut capite, facile cives ut membra pereunt, gl.2.n.35.
Rege opreſſo per tyrannidem debent omnes ſubditi occurrere ad ipſum, etiam non vocati, gl.2. n.39. & 40.
Regem nullum qui non ex ſervo, gl.7.n.27.
Regem oportet eſſe beneficum, gl.1.§.1.n.14.
Reges apud Ægiptios ex ſacerdotibus creabantur, gl.9.n.7.
Regi nemo eſt par nobilitate, gl.48.§.3.n.1.
Regi an debeat magis obedire Epiſcopus, quam Metropolitano, gl.9.n.12.
Regis Hiſpani nobilitas, gl.48.§.3.n.1.
Regis operibus præfecti excuſantur atteſtari, gl.48. §.4.n.2.
Regi propinquior eo nobilior, gl.45.§.4.n.1.
Regis ſervitores ratione officii excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl 48.§.4 n.1.
Regibus & Principibus non eſt ablata liberalitas, gl. 1.§.1.n.13.
Regia dignitas ab omnibus debet obſervari, & amari, & cuſtodiri, gl.2. n.33.
Regia dignitas eſt perpetua, gl.3.§.1.n.13.
Regis contractus initus à rege, ut rege, eſt perpetuus, gl.3.§.1.n.17.
Regis voluntas debet eſſe multum conformis rationi naturali, gl.3.§.1.n.9.
Regnum eſt in majori periculo quando rex eſt opreſſus à vaſſallis ſuis, quam quando ab hoſtibus, gl. 2. n. 38. & 39.
Regni bona varie diſtinguuntur, gl.1.§.1.n.16.
Regni bona pertinentia ad regem ratione dignitatis non alienantur, pertinentia vero ratione utilitatis alienantur, ibi n. 17.

Regnum quomodo ſit caput majoratuum Hiſpanorum, ibi n. 10.
Relativum quis, vel qui, cum verbo futuri, aut præſentis an inducat conditionem, an vero demonſtrationem, gl. 1. n. 41.
Relativum, & relatum, gl. 41. n. 2.
Relatores civilium, & criminalium cauſarum excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl. 48. §. 4. n. 5.
Rentas y derechos, quid comprehendent, gloſ. 1. §. 1. n. 75.
Repetitio alicujus qualitatis inducitur ex geminatione, in ini. n. 6.
Repartimiento ſe haze a falta de propios, gl. 22. n. 1.
Repetitio maſculinitatis inducitur, ne fœmina remotior videatur magis dilecta, quam propinquior, ini. n. 6.
Repetitio qualitatis demonſtrativæ non eſt jure conſtituta, in divi. n. 14.
Repetitio inducitur in contractibus ex præfatione, in divi. n. 64.
Repetitionem inducit conſuetudo obſervata in ſuccedendo, ibi, n. 54.
Repetitio inducitur per verbum, alii, & per verbum, item, & per verba ſimilitudinaria, & ſic illo modo, & per verbum relativum, in diviſ. n. 49. 50. 51. 52. & 53.
Repetitio qualitatis externæ nunquam ſit, ibi n. 15.
Repetitio maſculinitatis inducitur ex conſervatione familiæ, agnationis & generis, ibi n. 30. 31. & 34.
Repetitionem inducunt tria, & tria item excludunt, ibi n. 42.
Repetitio non cenſetur qualitas extranea adjecta in uno gradu, ibi n. 17.
Repetita qualitatis externæ non reperitur, ibi n. 22.
Repetitio qualitatis externæ quando inducatur traditur regula, ibi n. 23. & 24.
Replicatio habet naturam exceptionis, gloſ. 6. §. 1. n. 2.
Reſcripta principum unde, in inſcriptio. n. 7.
Reſcripta de los baſtardos de Ebro allà, nihil aliud obtinent, quàm privilegium, ibi n. 9.
Reſcripta perſonalia, & realia non valent ſine die, & conſule, ibi n. 20.
Reſcripta incluſa in corpore juris ſicuti leges non indigent die & conſule, ibi n. 21.
Reſcriptorum deciſio ſumitur à petitione, gl. 1. §. 1. n. 64.
Res & rei natura magis attenditur, quam ſignificatio verborum, gl. 2. §. 1. n. 6.
Res una non poteſt diverſo jure cenſeri, gl. 3. §. 1. n. 14.
Res ſine forma ſubſtantiali, non poteſt conſiſtere, gl. 4. n. 33.
Res judicata eſt pro veritate, gl. 6. §. 1. n. 55.
Res judicata cui nocet, & atteſtationes, gl. 25. n. 8.
Reſpublica Romanorum multa poſſidebat jure privati, gl. 3. §. 1. n. 22.
Reſponſa prudentium unde, in inſcriptio. n. 5.
Reſervatio proprietatis finita cauſa poſſeſſoria eſt inducta ipſo jure, gl. 8. n. 1.
Reſervatio à lege ſemper fit de jure integro quod olim competebat, gl. 8. n. 12.
Reſervatio proprietatis eſt inducta ipſo jure, gl. 36. num. 1.
Reſervatio habet locum in cauſis poſſeſſoriis, gl. 36. num. 2.
Reſervatio quid operetur, & an attingat expreſſa, & an confirmet regulam aliorum caſuum, gl. 36. n. 4. & gl. 42. n. 3.
Reſtitutio minori an denegetur, ſi alias competat remedium ordinarium, aut extraordinarium, gl. 6. §. 1. n. 2.
Reſtitutionis remedium an concurrat cum remedio ordinario, quod exerceri poſſit, vel agendo, vel excipiendo, gl. 6. §. 1. n. 2.
Reſtitutio ex cauſa pacis omnia reſtituit, gloſ. 6. §. 1. num. 44.
Reſtitutio quando impediatur per exceptionem gl. 6. §. 1. n. 3.
Reſtitutionis cauſa conſiſtit probata læſione etiam intra dimidiam, ibi, n. 5.
Reſtitutio ponitur modo per viam actionis, modo per viam exceptionis, ibi n. 7.
Reſtitutio requirit actum ex quo obligatio civilis naſcatur, ibi n. 9.
Reſtitutio conceditur adverſus ſolutionem tributi, ibi n. 11. 14. & 18.
Reſtitutio an competat minori adverſus tempus legale, & de tempore ad retrahendum rem avitam, ibi n. 19.
Reſtitutio in delictis quando habeat locum, ibi n. 22.
Reſtitutio competit adverſus defenſionem omiſſam, ibi n. 24.
Reſtituitur minor adverſus confeſſionem, & quomodo, ibi à n. 32.
Reſtitutio eſt beneficium juris ex æquitate naturali, & in dubio eſt concedenda, ibi n. 35.
Reſtitutio quando noceat tertio, ibi n. 38.
Reſtitutio majorum favorabilior eſt, quam minorum, ibi à n. 36.
Reſtitutio in caſu *l. 3. tit. 10. lib. 14. ordinament.* quid præſtet, ibi n. 37.
Reſtitutionis remedium eſt in rem ſcriptum, ibi n. 38.
Reſtitutio gratioſa ex cauſa pacis revocat alienata, gl. 6. §. 1. n. 44.
Reſtitutio quando re non integra conceditur; quid reſtituat, ibi n. 39.
Reſtitutio gratiæ quid differat à reſtitutione juſtitiæ, & quid præſtet, ibi n. 43.
Reſtitutio in integrum an in civilibus competat advocato fiſcali: & de criminalibus, gl. 3. §. 1. n. 18.
Reſtitutio an competat Regi in cauſis privatis, ibi n. 18.
Reſtitutus beneficio principis gratioſe, an conſequatur gradus, honores, & bona aliis collata, gl. 6. §. 1. à n. 44.
Reſtitutio pleniſſima gratioſa quid conferat, ibi n. 44. verſ. ſecundo prædicta.
Reſtitutio non competit in cauſa ſtatutus, gl. 6. §. 1. nu. 11.
Reſtitutio gratioſa an conſequatur fructus, ibi à n. 46.
Reſtitutio an concedatur minori, & fiſco adverſus appellationem omiſſam, ibi n. 51.
Reſtitutio an concedatur minori, & fiſco, adverſus probationem omiſſam, ibi n. 52.
Reſtitutio adverſus omiſſam probationem, an, & quando concedatur minori, en las cauſas de tenuta, ibi n. 54.
Reſtitutio ubi non ſit denegata concedenda eſt, ibi nu. 54.
Reſtitutione conceſſa terminus ad probandum fit communis, ibi n. 55.
Reſtitutio quando dicatur ad totam cauſam, gl. 6. §. 2. n. 1.
Reſtitutio adverſus rem judicatam quando conceditur, & quomodo, ibi n. 2.
Reſtitutio adverſus ſententiam, & rem judicatam quanto tempore competat, ibi n. 3. & ſeq.
Reſtitutione petita adverſus tres ſententias, vel adverſus unam, quæ tranſivit in rem judicatam, an impediatur executio, ibi à n. 17.
Reſtitutio eſt quædam ſpecies appellationis, ibi n. 21.
Reſtitutio ex enormiſſima ultra quadriennium & quæ dicatur enormiſſima læſio, gl. 6. §. 1. n. 16.
Reſtitutio facilius conceditur adverſus ſententiam judicis inferioris, quam adverſus ſententiam judicis principis, ibi n. 21.

Reſtitutionis cauſa differt à cauſa concluſionis, ibi num. 26.
Revocatio ſententiæ eſt condemnatio, aut abſolutio, gl.42.n.3.
Reus poteſt aſſumere in ſe onus probandi, & poteſt petere declarationem ſui juris in omnibus cauſis, non ſolum in cauſis ſtatutis, gl.8.§.1.n.10.
Rex Franciæ & Appuliæ, & Ungariæ, conferunt beneficia Eccleſiaſtica, & qualiter, gl.9.n.13. & ſeq.
Rex noſter fundat in cauſa nobilitatis, gl.3.n.3.
Rex an condat legem ſine conſilio procerũ, gl.24.n.1.
Rex noſter dignitate ſupremus excuſatur, ſi ſit teſtis ne veniat atteſtaturus, & plene probat etiam ſi ſit ſolus teſtis, gl.48.§.3.n.1. & 3.
Rex animata lex eſt, gl.3.§.1.n.11.
Rex nobilitat, & quomodo. gl.1.§.1.n.50. gl.35.n.5.
Rex obtinet duarum perſonarum vicem, mortalis homo, & immortalis Rex, gl.3.§.1.n.14.
Rex quadruplicem habet nobilitatem, gl.48.§.3.n.1.
Rex noſter repræſentat hodie rempublicam antiquam Romanorum, gl.3.§.1.n.16. & 19.
Rex ſolus plene probat & Papa, gl. 48. §.3. n.1. & 3.
Rex habet triplex patrimonium, gl.3.§.1.n.19.
Rex multa habet jure regio, multa jure privati alia jure fiſci, ibi n.26. & ſeq.
Rex noſter Hiſpanus neminem recognoſcit, & fundat in dominio, & juriſdictione, gl.3.§.2.n.15.
Rex noſter neminem in temporalibus recognoſcit, in inſcrip. n.25.
Rex Gothus non creabatur plebeius, nec à plebeis, gl.1.n.2.
Rex an poſſit alienare res regni, & quales, & quantum, gl.1.§.1.n.10.
Rex non poteſt alienare caſtra, urbes, & oppida magna, & populoſa, vel poſita in confinio hoſtium, ibi n.31.
Rex non poteſt concedere regalia in præjudicium ſucceſſorum, ibi n.12.
Rex non poteſt loca ſibi ſubjecta alteri ſubjicere invitis vicinis ejus loci, ibi n. 13.
Rex Franciæ non poteſt donare unam de civitatibus ſuis invitis civibus, ibi n.13.
Rex noſter Hiſpanus aliqua de regno alienare poteſt ibi n. 16. & 17.
Rex non poteſt alienare, el quinto de lo que ſe gana en la guerra perpetuamente, ibi n. 21.
Rex non tollit el fonſado, ò fonſadero por ſiempre, ibi n 22.
Rex debet eſſe liberalis, n. 41.
Rex, no quita el yr en hueſte por ſiẽpre, gl.1.§.1.n.22.
Rex compellit, yr en hueſte al exempto, ſi ay neceſſidad. ibi n.23.
Rey don Alonſo Onzeno arma cavalleros à ricos hombres, ibi n. 53.
Rico hombre en Caſtilla quien es, gloſ.18.n.30.31. & 32.
Ricos homes armados cavalleros por el ſeñor Rey don Alonſo Onzeno, gl.1.§.1.n.53.

S.

Sacerdotes quo jure ſint exempti à tributis, & à juriſdictione ſæculari in temporalibus, & delictis, gl.9.n.2.
Sacerdotes ſubeunt contributiones cum reliquis & quas, ibi n. 10.
Sacerdotes in ſpiritualibus ſuperiores ſunt Principibus, & Regibus, ibi n.14.
Sacerdotes tanquam patres colere debemus, ibi n.16.
Sacerdotes vocantur Dei, & Angeli, gl.9.n.16.
Sacerdotes ſemper utramque juriſdictionem tenuerunt, ibi n. 17.
Sacerdotes qualiter habeant utrumque gladium, ibi num. 20.
Sacerdotes poteſt Eccleſia tradere judicibus ſæcularibus, ibi n. 23.
Sacerdotum gentilium dignitas, gl.9 n.6.
Sacerdotum immunitas à Deo, ibi n.16.
Sacerdotum dignitas, & majeſtas, ibi n. 5. & 6.
Scholaſtici excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl. 48. §.4.n.8.
Scientia, & patientia communitatis ſufficit ad poſſeſſionem generalem, gl.7. n.31.
Sciens & tacens quando videatur diſſentire, aut conſentire, gl.8.§.1.n.5.
Scientia ejus qui videt ſe annumerari plebeis quantum noceat, gl.4.n.18.
Scientia in his quæ nocent, nunquam præſumitur, gl.4.n.19.
Scientia & taciturnitas inducunt conſenſum, gloſ. 4. num. 20.
Scientiam non præſumimus in factis nimirum damnoſis, ibi n.21.
Scire & tacere & expreſſe conſentire paria, ibi n.21.
Scire quiſque præſumitur quod publice ſcitur, n.26.
Scire præſumuntur omnes notorium, & publicum, ibi n. 27.
Scire quiſquis præſumitur quod ſcire debet, ibi, n.28.
Scire nolens habetur pro ſciente, gl.4.n.29.
Scire quiſque præſumitur quod alias inquirere tenetur, ibi n. 29.
Scriptura publica an ultra centeſimum annum deſtruat immemorialem, gl.12.n.78.
Scriptura re judicata confirmata amplius deſtrui non poteſt, gl.1.§.1.n.30.
Sæcularis judex aliquando capit, & punit clericum, gl.9.n.30. & ſeq.
Sæcularis, & ſpiritualis poteſtas quomodo differant, ibi n.53. verſic. Pro materia.
Secretarios de audiencias excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl.48.§.4.n.6.
Sedens à dextris ſedet honorabilior, gl.48. §.3.n.24.
Senatores an gerant officia nobilium cum nobilibus, & de auditoribus, gl.35.n.39. & 40.
Seneca philoſophus Cordubenſis, in inſcrip. nu. 17.
Seneca, Tragicus Cordubenſis, ubi ſup.
Seneca referebat duo millia nominum quo ordine erant dicta, & ducentos verſus quo ordine erant dictati, incipiens ab ultimo referebat, gl.12. n.74.
Senectus primum irruit in memoriam, ibi n.72.
Señores de ſolares quien ſe digan en Caſtilla, y ſi tenerlo es nobleza, gl.13. n.13. & 14.
Señor de Vaſſallos ſi puede ſer empadronado entre ellos, y por ellos, gl.18.n.16.
Senatuſconſulta unde dicta, in inſcript. n.5.
Senex quis proprie dicatur, gl.48.§.1.n.6. & excuſatur, ibi.
Sententia abſolutoria non eget executione, gl.8.§.1. nu. 6.
Sententia abſolutoria non tollit naturalem obligationem neque ejus effectus, ibi n.7.
Sententia abſolutoria non facit reum abſolutum dominium, ibi n. 8.
Sententia abſolutoria relinquit reum abſolutum in antiquo ſtatu, ibi n. 9.
Sententia declaratoria juris competentis reo quid præſtet, ibi n. 12.
Sententia abſolutoria quam exceptionem pariat, & quid præſtet exceptio, ibi n. 13.
Sententia condemnatoria & abſolutoria de mente judicum tantum continet, quantum reſultat ex actis, ibi n. 15.
Sententia debet eſſe conformis libello, gloſ.11.n.61.
Sententia lata ob contumaciam, vere non eſt ſententia definitiva, gl.6.§.1.n.25.
Sentencias en hidalguias de buena, o mala data quales, gl.2. à n.9.

Sententia an transferat dominium ſine traditione, gl.8. §.1.n.3.
Sententiæ tres reſtitutionis beneficio, an poſſint reſcindi ex novis inſtrumentis, gl.6.§.2.n.6.
Sententia & res judicata retractatur per inſtrumentum ſolutionis de novo repertum, gl.6.§.2.n.8.
Sententia & res judicata beneficio reſtitutionis retractatur per teſtes de novo repertos, gl.6.§.2.n.10.
Sententia retractatur & triennio, & quadriennio, & intra triginta annos, ibi n. 14. & 15.
Sententia & contractus æquiparantur, gl.6.§.2.n.25.
Sentencia en rebeldia en Eſpaña no haze grado, gl.6. §.1.n.25.
Sententia lata ex falſis probationibus quando poſſit reſcindi, gl.6.§.2.n.4.
Sententia lata ex fictis probationibus non tranſit in rem judicatam, gl.6.§.1.n.27.
Sententia eſt titulus legitimus, nec differt ab aliis titulis, gl.8.§.1.n.1.
Sententia eſt juris actus civilis, nec præſtat nec admittit dominium, ibi n. 2.
Sententia lata contra legem multipliciter intellectam an ſit nulla, in ini. n. 18.
(Semper) verbum, quid operetur in privilegiis, & in aliis diſpoſitionibus, gl.1.§.1.n.9. & ſeq. & n.24.
Sententia carta executoria an contineat nobilitatem *de ſolar*, inſpicitur ex relatis ad acta, gl.6.n.49.
Sententia in juribus realibus declarat, non vero præſtat novum jus, gl.6.n.48.
Servum nullum qui non ex Rege, gl.7.n.27.
Servitus realis debetur fundo dominanti, non vero domino fundi, gl.11.n.5.
Sextilius Hœna poeta illuſtris Cordubenſis, in inſcr. num. 17.
Sexagenarios eponte dejiciendos quid, gl.48.§.1.n.5.
Sexu excuſantur teſtes ne veniant teſtificaturi, gl.48. §.2.n.1.
Silentium impoſitum in ſententia abſolutoria quid efficiat, gl.8.§.1.n.16.
Silentii impoſitio habet locum in cauſis proprietatis, & quid operetur in cauſis, & ſententiis abſolutoriis, gl.36.n.3.
Simancas, y ſu privilegio, gl.1.§.1.n.46. & 47.
Singularitas teſtium an admittatur in probatione actus in genere, gl.2.§.1.n.32. & ſeq. & verbo teſtes.
Siſa impoſita in menſuris & ponderibus, an ſit reddenda clericis, & quibus non reddantur, gloſ.9. n.10. & n. 3.
Silentium quando imponendum ſit in cauſis nobilitatis, gl.12.n.10.
Solar de hijoſdalgo que ſea, gl. 18. per totam.
Solariego que ſea, ibi n.11. & 12.
Solariegos vaſſallos quales, ibi à n.11.
Solar, ſus calidades y origen, ibi à n. 27. & à n. 33.
Solar como ſe prueva, ubi ſupra.
Solar no ſe prueva del aſiento en la igleſia, paz y oblacion primero, ni de entierro honroſo ni ſon partes de ſolar, gl.18.n.44.
Solar en materia de hidalguia es tit. gl.18.n.4.
Solar y executoria de hidalguia æquiparantur, & quomodo, gl.6.n.42.
Solar en materia de hidalguia no ſe pierde por tiempo, ni por contrarios actos, ni por renunciacion, gl.6.n.43.
Solennitatis alicujus modicæ omiſſio non ſolet vitari, gl.1.§.1.n.55.
Solus aut ſoluta quis dicatur, gl.20.n.32.
Solutio tributi, aut partis interrumpit, gl.6.n.5.
Solutio in matriculis ſcripta per hoc ver. pecho quantum probet, gl.4. à n.35.
Solutio tributi plebei nihil intereſt, fiat à te vel à procuratore, vel inquilino, vel colono te ſciente, gl.6.n.24.
Solutio tributi plebei, vel partis interrumpit, gl.6.n.5.
Solvens tutor cenſum plebeium pro pupillo, an noceat pupillis, gl.6.§.1.n.14.
Solvens tributa plebeia cum plebeiis indebite quando habeat conditionem indebiti, & quando reſtitutionem, ibi n. 11.
Spiritualis poteſtas excellentior eſt quam ſæcularis, gl.9.n.53. verſ.2. concluſ.
Spolii exceptio eſt dilatoria, gl.11.n.44.
Spolium quando impediat cumulationem, & inducat ſuſpenſionem, gl.11.n.43.50. & 53.
Spurius, *vide* verbo baſtardo.
Spurius quatenus quis præſumatur, gl.20.n.38.
Spurius quod non legitimetur, ſed diſpenſetur, & quod ſit in famis, & an faciat deficere conditionem, ſi ſine liberis, & an nobilitetur nobilitate parentis, vide, gl.21.n.7.15.25.34.48. & 55. & *vide late*, verbo, baſtardos.
Spurii nec jure communi, nec noſtro ſunt nobiles nobilitate parentum, gl.21.n.34.
Status duplex & contrarius non poteſt eſſe in eodem, nec quiſquam in eo, gl.21.n.78.
Status nobilium & plebeiorum ſunt duæ partes ejuſdem populi, gl.35.n.54.
Status in republica ex quot nobilibus, aut ignobilibus conſtet, gl.35.n.51.
Status conſervatur in uno, licet non incipiat niſi à tributis, ibi n.52.
Statuta populorum unde, inſcr.n.10.
Statuta an faciat magnates in populis, ibi n. 11.
Statuta an faciat capitulum ſine Epiſcopo & an ſtatuta attingant jus Regium, aut canonum, & an ſint confirmanda à Rege noſtro, ibi, n. 11. & 12.
Statuti præfatio determinat omnia dubia, quæ oriuntur circa illud, in diviſ. n. 61.
Statuta de cofradias, hoſpitales y colegios in regno confirmantur à Rege noſtro, in inſcri. n. 13.
Statuta ſuper coherctione dilecti non tollunt ordinariam juriſdictionem, & ſtatuta capituli coherciva, non ligant manus Epiſcopi, ibi, n. 14.
Stratores qui & excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl.44.§.4.n.4.
Statutum nobilium faciunt tres, conſervat unus, gl. 35.n.2.
Subſtitutio regulatur per inſtitutionem, in divi.n.22.
Succeſſionis certus modus obſervatus in familiam inducit repetitionem cum duplici actu è tranſcurſu triginta annorum, ex Ruyno, ibi, n.54.
Succeſſionis conſuetudo poteſt induci in una familia, *ubi ſup.* & n.55. & 56.
Supraſcriptiones faciunt jus, gl.48.§.3.n.23.
Suſpenſio petitorii, & poſſeſſorii in cauſis nobilitatis quando habeat locum, gloſ. 11. per totam.
Suſpenſionis, & cumulationis poſſeſſorii & petitorii regulæ ſex, & combinationes ſeptem, ibi à n. 6. & à n. 10.
Suſpenſio petitorii, alia perpetua, alia ad tempus, ibi n. 28.
Suſpendens conditionaliter petitorium cumulat, ibi à n. 29. & 30.
Suſpenſo conditionaliter petitorio, an compellatur eligere, ibi, n. 36.
Suſpendens conditionaliter non cogitur eligere, & cumulat, *ubi ſup.* & gl.1.§.2.n.25.
Suſpenſio petitorii eſt de apicibus juris, & non recipitur in ſupremis tribunalibus, gl.11.n.69.

T.

TEmpus quantum requiratur ad deſtruendum jus perfectum reſpectu actus momentanei, & reiterabilis, gl. 6. à n. 35.
Tempus modicum quod deeſt ad præſcriptionem non

non impedit præſcriptionem, gl.26.n.1.
Tempus conventionale ſtatutum à prædeceſſore curtit minori ſine ſpe reſtitutionis, gl.6.§.1.n.17.
Tempus ſolum nec inducit, nec tollit obligationes, gl.12.n.81.
Tempore eo jus perire quo perfectum eſt, quomodo ſit intelligendum, gl.6.n.59.
Tenemos, verbum denotat proprietatem, gl.13.n.2.
Teſtatoris diſpoſitio habet verum ſenſum, præter & contra verba, in divi. n. 11.
Teſtator in non expreſſis voluntatem legum ſequi videtur, gl.1.§.1.n.29.verſ. *Præterea in fideicommiſ.*
Teſtamentum minus ſolemne quam obligationem inducat,ut hæres ſcriptis ſolvat legata,gl.6.§.1.n.10.
Teſtamento de novo reperto an retractetur ſententia, gl.6.§.2.n.6.& ſeq.
Teſtes ſingulares quantum probent, & de ſingularitate teſtium, gl.2.§.1.n.33. & ſeq.
Teſtes in cauſis nobilitatis ſunt reducendi ad naturam, ibi n.33. & 34. & gl.25.n.24.
Teſtes dicuntur inſtrumenta ad quæſtionem de qua in gl.6.§.2. n.10. & 11.
Teſtes ſingulares in actu reiterabili probant, gl. 2.§. 1.n.33.34. & 35.
Teſtes ſingulares non admittuntur in probanda juriſdictione, gl.3.§.1.n.39.
Teſtes ſingulares ubi admittuntur, quales eſſe debeant, ibi n.40.
Teſtes ut recipiantur ad perpetuam rei memoriam, quæ citatio eſt neceſſaria, gl.48.n.16.
Teſtes an recipiantur ad perpetuam rei memoriam pro ſervitutibus, ibi n.10.
Teſtes ad perpetuam rei memoriam recipiuntur ex equitate, ibi n. 2.
Teſtes ad perpetuam rei memoriam, & ab actore, & reo poſſunt induci, ut recipiantur, ibi n.6. & 7.
Teſtes recipiuntur ad perpetuam rei memoriam, ubi quis agere non poteſt, etiamſi teſtes non ſint ſenes, nec valetudinarii, nec abſuturi, n.15.
Teſtes qui excuſantur ne veniant atteſtaturi ad judicium, gl.48.§.1.2.3. & ſeq.
Teſtes ad perpetuam rei memoriam non poteſt producere qui agere poteſt, gl.48. n.1. & 3.
Teſtes inſerti in rebus judicatis, vulgo, en las executorias, quantum probent, gl.25. n.8.
Teſtes illi ſunt legitimi, etiam ſi ad ipſos pertineat aliquod commodum, dum tamen nec totum nec principaliter pertineat, gl.25.n.7.
Teſtes mille qui deponant de negativa, non probant tantum, quantum duo qui deponant de affirmativa, gl.34.n.2.
Teſtes qui debent audiſſe de avo, ut teſtimonium de auditu de eo probet, gl.38.n.2.
Teſtes fiſci & privati, qui præferantur, gl. 25. n.9.
Teſtes nobiles an præferri debeant teſtibus ignobilibus in cauſis nobilitatis, gl.25.n.6.
Teſtes etiam ſi ſint plebei, & ſoluturi tributum nihilominus ſunt legitimi contra nobilem, ibi n. 5.
Teſtes an probent alii de patre, alii de avo, alii de proavo, gl.18.§.1.n.14.
Teſtes pro nobili debent eſſe integerrimi, & probatiſſimi, & ideo plurimum eſſe advertendum ad repulſam teſtis, gl.25.n.2.
Teſtis fides eſt individua, ideo teſtis in uno falſus, in omnibus præſumitur falſus, gl.25. n.3.
Teſtium impedimenta, gl.48. §.1.2.3.4.5. & 6.
Teſtibus receptis ad perpetuam rei memoriam,an fiat publicatio.&quæ utilitatis publicationis,gl.48.n.17.
Teſtis qui dicit ſolus captiosus cognoſcit an concludat privativam juriſdictionem, gl.1. n.5.
Teſtes plures præſumuntur conteſtes. gl.1. n.49.
Teſtimonio de perturbacion en las cauſas de hidalguia,y privilegios de gran cõſideraciõ,gl.1.§.1.n.30
Teſtimonium de auditu in antiquis, an plene probet, & quale debet eſſe hoc teſtimonium de auditu in cauſis nobilitatis,& an in Hiſpania hoc teſtimonium recipiendum ſit, gl.18.§.1.n.2.13.& 15.
Teſtimonium pignorationis requiruntur, ut conſtet judicium ſuper nobilitate, gl.47.n.1.
Timoris effectus probatio, purgatio.gl.17.per totam.
Titulus non eſt præſumendus ex immemoriali,quando per rerum naturam nunquam potuit contingere, gl.12.n.8.
Titulus beneficii exhibendus, gl.2.§.1.n.24.
Torqueri nobilis, & reſti ſuſpendi an & quando poſſit, gl.1.n.10.
Tributum quid, & comprehendit ſiſam, & impoſitiones, gl.6.n.1.
Tributa plebeia præſcribuntur contra Regem ex cauſa nobilitatis, gl.19.n.1.
Tributum per quos actus oſtendatur præſcriptum, ibi n. 2.
Turbare poſſeſſionem eſt obſcuram facere, gl.11.n.70
Tyrannus, & rebellis an poſſit impune occidi à quolibet, gl.2.n.28.
Tyranni contractus eſt nullus, ibi n.42.

V.

Vacantia bona quomodo quærantur fiſco, gl. 3. n. 28. & ſeq.
Vacantia bona quæ dicantur, & quotuplicia ſint, & an acquirantur ipſo jure fiſco, gl.3. n.28.
Vacare quomodo dicuntur bona, ibi.
Vaſſallus qui non occurrit domino adverſus tyrannum, non caret culpa occultæ tyrannidis, gloſ.2. num. 47.
Vaſſallus debet aſſiſtere Regi contra proprium filium, & eſt proditor ſi regi non ſuccurrat in neceſſitate, ibi n.37. & 38.
Vaſſallus debet obire mortem pro Rege, gl.2.à n.33. & 37. & debet dominum liberare ab incarceratione etiam judicis, ibi n.33. 37. & 38.
Vaſſallus ſi tenetur aliquem defendere, & non defendat, punitur, ibi n.47.
Verbo obſcuro nec dicimus quod volumus quia id non ſignificat, nec quod ſignificat, quia id non volumus, in ini. n.10.
Verba ultimæ ſubſtitutionis ſæpe declarant, ampliant, & reſtringunt præcedentem, ibi n.5.
Verbum integre quid gl.26.
Verbi ambigui non eſt temere & libere accipiendus ſenſus ad placitum ini. n. 8.
Verbum, por fuerça, quid, gl.17.n.31.
Verbi ambigue probati à teſtatore ille ſenſus accipiendus eſt, qui magis conveniat ejus voluntati, ini. n. 4.
Verbum per annum, gl.26.
Verbi ambigue accepti, probabilior interpretatio ſumenda eſt, nec lex & diſpoſitio maneat ſine ſenſu, in initio, n. 8.
Verba teſtatoris præcedentia diſpoſitionem, ipſam ampliant, & reſtringunt, in divi. n. 7.
Verbum ſum, es, fui, denotat ſubſtantiam, gl.1.n.38.
Verbum, ſemper, perpetuo, in perpetuum, gl.1. §.1. n.9. & ſeq.
Verba, ſemper, perpetuo, in perpetuum, quid operentur in privilegiis, gl.1. §.1.n.24.
Verba cujuſque diſpoſitionis ſemper debent aliquid operari, ibi n.24.
Verbum nullum debet eſſe in diſpoſitione ſuperfluum, ibi n. 24
Verba debent intelligi, ut aliquid operentur etiam in odioſis, & reſtrictivis, ibi n.24.
Verba debent trahi à propria ſignificatione ne diſpoſitio remaneat ſine ſenſu, ibi n. 24.

Verba, ſemper, perpetuo, & in perpetuum, late explicantur ad privilegia, ad contractus, & majoratus, & fideicommiſſa, ibi à n. 24.
Verborum propria ſignificatio admittenda eſt, etiam contra interpretationem loquentis, ibi n.29.verſi. & ſecundum hæc.
Verba importantia perpetuitatem faciunt diſpoſitionem perpetuam, ibid.
Verba explicant animum, ibid.
Verbum denotans perpetuitatem, ubi adeſt, fruſtra exigitur finis, gl.1.§.1.n.29.
Verbo unico plures ſubſtitutiones comprehendi non eſt novum, ibi n.29. verſi. facit ad fin.
Verbo, deſcendentium, liberorum, generis, domus, familiæ, conjunctorum, generationis, quid intelligamus, ibi n. 40.
Verba non curramus, ubi rei ratio aliud exigit, gl.2. §.1.n.6.
Verba debent intelligi civili modo, gloſ.3.§.1.n.31.
Verba teſtatoris omnia expendenda ſunt & ſequentia, & præcedentia, diviſ. n. 7.
Verbum ſic, y aſi, eſt relativum, diviſ. n.51.
Verbum amplius repetit, ibid.
Verbum, los otros, repetit, n. 52.
Verbum, item, otro ſi, repetit, n. 53.
Verbum, maſculos, reſtringit diſpoſitionem, num.13.
Verbum, utique affirmat, & ampliat, gloſ.6.§.1.n.23.
Verbum, continuos, quid importet, gl.6.n.22.
Verbum, cumplidos, quid importet, gl. 26.
Verbum, pedido, quid, gl.6. n.1.
Verbum, pecho, quid comprehendat, gl. 6. n. 1.
Verbum, alcabalas, an pertineat a los pechos, gl.6. num. 1.
Verbum per annum, per viginti annos, gl. 26. n. 1.
Verbum, tenemos, gl. 13. n.2.
Verbum, maſculos, requirit lineam agnatorum, n.13.
Verba taxativa in materia probationis, non excludunt ſimilem modum probandi, gl.7.n.36.
Verbum, aca, quid importet, gl. 12. n. 14. verbum, A. idem quod, per gl.
Verbum deinceps, dende, en adelante, gl. 6.
Verbalis vocatio licet profit vocatis expreſſe, mentalis tamen prodeſt his, per quos perpetuitas conſervari poteſt, gl.1.§.1. n.29. verſi. & durabit.
Veritas ejus ignoratur quod multipliciter intelligitur, in init. n.10.
Veritas expellit fictionem, gl.6.§.1. n.26.
Veritas in antiquis ſcripturis continetur, gl. 4. n.33.
Viginti annos quare exigat lex Cordubenſis, gl. 30. n. 3. & quomodo incipiant, gl.7.n.16.
Vis an fiat ei qui pignoratur propter tributum plebeium, gl.17.n.31.
Vita hominum ſeptenario movetur, & variatur, gl. 48.n.3.
Vidua gaudet nobilitate viri, gl.1.§.1.n.44. & quid de privilegio.
Vita hominis breviſſima & moriuntur leviter homines, gl.12.n.4.
Vitam hominis ultra centeſimum annum præſumit jus, n. 76.
Vitam longiſſimam qui degerunt, ibi n. 77.
Viventes regulariter in religione excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl.48.§.4.n.11.
Vita & morbo infirmiores excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl.48.§.1.n.1.
Vizcayno como ha de probar ſu hidalguia poſſeſſoria, gl.7.n.23.
Una & eadem res non poteſt diverſo jure cenſeri, gl. 6.n.53.
Univerſitas reipublicæ eſt in decurionibus qui ſunt corporis reipublicæ, & caput, gl.3.§.2. n.2.& 3.
Univerſitas, populus, & communitas non intelliguntur ſine decurionibus, ubi ſupra.
Univerſi de populo quatenus vocandi ſunt ad actus reipublicæ, ibi n. 8.
Univerſi de populo quomodo debeant congregari, n. 18.
Univerſi de populo non debent vocari in locis nimium populoſis, ibi n. 9.
Univerſas delinquens punitur, & quatenus, ibi n.19.
Univerſitatis an major, an ſanior pars ſequenit, ibi n. 20.
Unus actus interrumpit, gl.6.n.5.
Voluntas ante ambula viventis explicat voluntatem morientis, gl.21.n.37.
Voluntas præpoſtera eſt magis amare remotiores, num. 13.
Voluntas nunquam præſumitur mutata ex ſolo tranſcurſu temporis, gl.17.n.16.
Voluntas teſtatoris indagatur ex pluribus partibus teſtamenti, in init. n.4.
Voluntatis interpretatio colligitur ex ſubſequentibus & præcedentibus, ibi, n. 5.
Voluntatem teſtatoris nemo melius gloſſat quam ipſemet teſtator, ibi n. 6.
Voluntas teſtatoris ſumitur ex præambula voluntate viventis, ibi n.7.
Voluntas teſtatoris ſæpe ſumitur circunſtantiis rei & perſonarum, ibi n. 7.
Voluntas conjecturata teſtatoris eſt regula in fideicommiſſis, ut quis admittatur, aut excludatur, in divi. n. 6.
Voluntas præpoſtera teſtatoris eſt, quæ excludit filiam propter maſculo, ibi n. 13.
Voluiſſe id quiſque creditur, quod verbis expreſſit, gl.1.§.1.n.29. verſi. & ſecundum hæc.
Voluiſſe teſtatorem ſæpe multa intelligimus, quæ non rogavit, ubi ſup. verſi. & cum adſit.
Utique verbum quid denotet, gl.6.§.1.n.23.

X.

XEno parrochi qui & excuſantur ne veniant atteſtaturi, gl.48.§.4.n.7.

Z.

ZOſimus anno centeſimo, & vigeſimo pollebat & animi viribus & corporis, gl.12.n.75.

F I N I S.